CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

CONTINUATA.

GEORGIUS CEDRENUS.

TOMUS PRIOR.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVIII.

GEORGIUS CEDRENUS

IOANNIS SCYLITZAE OPE

AB

IMMANUELE BEKKERO

SUPPLETUS ET EMENDATUS.

TOMUS PRIOR.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVIII.

EMINENTISSIMO PRINCIPI

IULIO MAZARINO,

S. R. E. CARDINALI.

Scite Graecus auctor ait, Eminentissime Cardinalis, deorum templis donaria dicanda esse, viris autem illustribus ingenii monumenta nuncupanda. quemadmodum enim muneribus hisce religionem nostram erga deum, ita et hoc animorum foetu cultum ac observantiam nostram erga viros summae dignitatis vel doctrinae praecipuae testamur. inter deum autem et homines longe interest, quod deus, velut omnium conditor et dominus, rebus quarum precarii possessores sumus non egeat, illustrium autem virorum gesta penitus intercidant, nisi sit qui ea literis mandet et posteris tradat. sed et quemadmodum humili cuique ad deorum templa accedere et ibi vota sua nuncupare fas est, ita nec illustres animas ea quae tenuiores homines eis dicant aspernari videmus. altae scilicet mentis homines securi sunt magnitudinis suae, adeo ut deum referre quodam genere videantur. haec cum ipse mecum reputarem, ausus sum, Eminentissime Cardinalis, religiose Te adire et librum opera mea perpolitum licentiore forte hac epistola Tibi inscribere, quo devotionem erga Te meam publice testarer, scirentque omnes ad venerationem Tui etiam eos

qui longinque agunt libros Tibi dedicare, ut ex sacro et immortali nomine Tuo famam et gloriam sibi quaerant ac immortalitate donentur. hoc tamen vereor, ne Te in excelso humanarum rerum fastigio positum et nunquam vacuum ego unus e turba audacius incondito ac rudi sermone interpellem, Teque morer, cuius amplissimis cogitationibus ac consiliis imperium Gallicum gubernatur, cum potius occupationibus Tuis bono publico parcendum esset. sed magnae quoque animae literaria haec avocamenta non recusant. heic autem admirari subit quam sagaci consilio optimus maximusque princeps, cum excederet vel potius interciperetur et in caelum rediret, Tibi, Cardinalis Eminentissime, pene dixerim, cuncta regendi onus imposuerit, cum iuvenilis successoris animus nondum par esset imperio. sic Atlas cum caeli oneri se subduceret, Herculem submisisse fertur velut tantae molis capacem: at qualem virum? maiorem humana natura, deo proximum, denique Iovis, non Amphitryonis filium. certe non alius quam natus deo caelum deorum sedem ferre poterat, sicut nec alius quam divinae mentis homo onus imperii Gallici sustinere. Tu, inquam, Eminentissime Cardinalis, vocatu regis prudentissimi ad regni arcana tractanda non sine numine admissus es; id quod ex rebus ipsis feliciter et ex voto fluentibus notius est quam ut quisquam praeter malignos infitietur. quando enim terrarum ille praedo, quando orbis universi candidatus certius intellexit se rerum solum potiri non posse, seque aliena regna irrita spe invadere? quando feliciter secum actum putavit si fines suos non propagaret sed tueretur, nisi ex quo principem nostrum invictissimum anima reliquit? quid singula commemorem? prostrato primum stupenda felicitate exercitu validissimo, tum munitissimis oppidis qua locorum natura qua milite non ignavo, cum interim inclinatas acies et labantes, tum milites suos velut attonitos et pavore defixos cerneret, intremuit Flandria. animos sumpserant Gallici hostes nominis, quoniam in contrarium cecidisse videbantur Gallorum impetus semper hostibus metuendi, quod scilicet externa vis contra fas piumque eis adfuisset velut deus e machina, quodque eos obsidio liberatos viderent qui iam ingloriam deditionem parabant: sed statim Galli ingenii ad pugnam avidi vicinas urbes animosius aggressi sunt; quibus captis extimuit Italia non secus ac quondam populus gentium victor Gallis instantibus saepius expavit. in Hispania bello quidem ancipiti pugnatum est: sed ducis fortissimi nomen Hispano militi vincendo iamdiu fatale est.

Germania bello diuturno vexata, agrorum populationibus, urbium vastationibus concussa, imperatorem miseris dudum imperare coepisse non diffitetur. haec latius exsequentur horum temporum diserti. ego stylo remissiore attigi tantum, et quod longum esset ea prosequi, et quod verebar ne fastidium nasceretur ex plurimis. caelum igitur ambitione affectent exteri (quanquam *expilationibus* caelum non petitur, sed religione et pietate, quae reges Christianissimos astris inserunt), aliena regna avido animo pervadant: quamdiu stabit Gallia validissima terrarum pars (quam pereundi legibus aliis quam quae orbi terrarum impositae sunt, fatorum vis aeterna vel potius deus fatorum arbiter et dispensator exemit) coepta eis nunquam ex voto succedent. cum autem serenissimus princeps noster spes totius generis humani adolescit, cum animi eius vis augescit, Tibi, Cardinalis Eminentissime, summa rerum permissa est, cuius fides in rebus difficillimis spectata, cuius devotio erga principem omne vincent exemplum. nemo in posterum Te rerum moderatore tam securus potentiae erit ut Gallos pene inter ferrum et arma natos provocare vel offendere audeat, quos intelliget nullius armis esse superabiles. nemo Galliae socios aut foederatos lacesset; nemo amicos laedet, qui hoc Galliae debent, ut qui summa cum iniuria et bonorum omnium indignatione fortunis suis exuti velut nudi exsulabant, plenissime restituti sint: tanta est cum sacri nominis Tui veneratio, tum imperii Gallici felicitas semper invicta. verum quo impellor ego fandi impotens? non enim multum interesse puto sive quis famam alicuius laedat, sive infra dignitatem eum laudet. non possum tamen heic citra crimen ingrati praeterire quod omnium commendatione dignissimum est: bibliothecam scilicet multis librorum milibus constantem instituisti, quam eruditis omnibus patere vis. in qua quidquid Gallia bonarum artium feracissima, quidquid Italia vel Germania eruditum protulit, invenire in facili est. omitto praeclara illa marmora, principum et virorum qui literis claruerunt statuas, quas cum videas et ingenii monumenta legas, putes non muta marmora sed animata, et eorum non interiisse corpora, sed cum animorum foetu de perennitate certare. quo quidem egregio facto literatiores quosque Tibi obnoxios fecisti, et non minus in ore hominum agis quam propter alias acerrimae mentis dotes; ex quibus boni omnes intelligunt tanto Te caeteris mortalibus superiorem esse, quanto fortuna Tua excelsior et praestantior est.

vive igitur, Eminentissime Cardinalis, Galliae felicitati, quae Te sospite culmen apiscetur et diurnabit. vive rei Gallicae rector et propagator; cuius vigilantiae hoc debetur, ut Galli pacem aequissimis conditionibus sperare debeant, aut exteri bellum internecinum timere. vive diu Galliae felix tutela salusque.

Eminentiae Tuae

devotissimus

CAROLUS ANNIBAL FABROTUS.

LECTORI.

De scriptoribus historiae Byzantinae publicandis spem fecimus edito Ioanne Cantacuzeno. ecce fidem praestamus felicioribus auspiciis annixi, iussu nempe illustrissimi Franciae cancellarii Petri Seguierii, qui ut opus hoc egregium ederetur suae curae fecit. quid autem huic Cedreni editioni accesserit, lector, monendus es. plures eaeque ingentes lacunae erant in editione priore, quae Cedrenum deformabant. aliae minores plures paginas occupaverant. eas omnes ex aliis scriptoribus calamo exaratis supplevimus, multa correximus ex Ioanne Scylitze Curopalate, qui Cedrenum αὐτολεξεὶ descripserat, unde mirari subit quanta securitate saeculi sui Curopalates alienum opus sibi vindicarit. itaque si quis Curopalatem desideret, sciat eum Cedreni simiam esse: nam totidem verbis Curopalates constat. qui tamen non per omnia nobis inutilis fuit, sed supplendo, ut dixi, et emendando Cedreno multum profuit. *) quoniam autem toto pene Cedreno exscripto Curopalates excipit ubi Cedrenus desinit, ideo non ingratum fore duxi si cum Cedreno ederetur. Ioannes Baptista Gabius interpres eius multis in locis ab auctoris sententia aberraverat. ei quantum fieri potuit consultum est interpolata eius versione. Xylandri quoque versionem interdum emendavimus; nec tamen veterem loco suo deturbavimus, sed nostram ad oram libri reiecimus. praeterea fatetur interpres ingenue se in quibusdam haerere. nos sine ulla insectatione sententiam nostram proposuimus, et notas quasdam

*) idem quo nostrae editioni plus etiam prodesset, codicem omnium praestantissimum, Coislinianum, ad alteram certe partem et historicam magis aetatem accurate collatum a Wladimiro Bruneto impetravimus. *I. B.*

addidimus ei firmandae. denique Glossarium adiecimus, quo voces mixobarbarae, quibus Cedrenus utitur, explicantur, dignitates ecclesiasticae palatinae et militares exponuntur. quo in concinnando usus non sum opera Meursii, quem plerique alii qui rapto vivunt solent exscribere, sed vel auctores nondum editos vel alios omnino auctores ad testimonium cito.*) accedunt etiam R. P. Iacobi Goar variae in Cedrenum animadversiones eruditissimae, quae non modicam Cedreno lucem adferent. postremo numerosa operarum menda sustulimus, quo tam auctior editio quam emendatior opera nostra prodiret. Cedreno igitur fruere, quem antea, pene dixerim, auro contra veniisse non ignoras. Cedrenum sequetur Theophanes multorum votis expetitus, quem ex regis Christianissimi bibliotheca in lucem edemus, una cum Anastasii Bibliothecarii historia Ecclesiastica hactenus inedita, quae beneficio Cardinalis Eminentissimi Francisci Barberini ad nos pervenit. sequentur et alii ex variis bibliothecis eruti, quos non interire quantum reipublicae literariae intersit hi tantum intelligunt qui literas tractant vel fovent. vale.

*) Non possumus citra crimen ingrati praeterire auctores graecobarbaros, quibus usi sumus in hoc glossario, nobis utendos datos ex bibliotheca viri clarissimi et eruditissimi Iacobi Mentelli medici Parisiensis. *Fabretus in calce Nicetae.*

GUILIELMI XYLANDRI
AUGUSTANI
IN GEORGII CEDRENI ANNALES SUOS
PRAEFATIO
AD MAGNIFICOS ET GENEROSOS DOMINOS
D. MARCUM ET D. IOANNEM FUGGEROS, ANTONII FF.
FRATRES GERMANOS, KIRCHBERGI ET WEISSENHORNI DOMINOS ETC.,
OPTIMARUM LITERARUM ALUMNOS GRATISSIMOS.

Georgii Cedreni Annales, qui auspiciis ac impensis vestris, Viri amplissimi, a me non sine magnis aerumnis in Latinam linguam conversi in publicum hodie exeunt, pro more dedicaturus diu multumque cogitavi quanam de re potissimum apud vos dissererem. sive enim historiae utilitates explicandae essent, quo hic liber prodiret commendatior atque gratior, iampridem id propositum ita copiose ornateque noram a summis viris tractatum, ut citra arrogantiae crimen non possem conari ista vel amplificare vel etiam inculcare. sive in vestris laudibus praedicandis occupanda oratio, ad quas profecto illustrandas augendasque haec Cedreni versio editioque conducere debet, quid iis ornamenti poterat mea conferre infantia? aut quotusquisque, ut nunc sunt mores hominum, non potius assentando me munus captare quam grati animi significationem raris virtutum exemplis demonstrandis commendandisque edere erat iudicaturus? itaque horum ego utrumque prudens sciensque omisi, praesertim cum re-

cordarer de priore alibi me nonnihil etiam dixisse. sed et alienum aliquid personis vestris aut praesente instituto, qualia ad animum accidebant multa atque varia, in medium afferre intempestivum videbatur atque insolens: neque enim laudari sentiebam eum qui delphinum silvis appinxit, fluctibus aprum. itaque in praesentia satis habui pauca de ipso hoc historico opere et mea quam vobis ac reipublicae in eo conficiendo navavi opera dicere; itaque lectore non inutiliter, ut quidem ego puto, de quibusdam praemonito, dedicationis munere defungi.

Iam primum, quis fuerit Cedrenus, certo deprehendere nullo indicio potui, cum de se ipso nihil, hoc quidem in opere, memoriae prodiderit, neque ab aliis sit, quod ego sciam, laudatus aut nominatus scriptoribus. eo tamen inclinat animus ut sacerdotem fuisse suspicer aut etiam monachum; tametsi videtur hoc non fuisse dissimulaturus. meae coniecturae ansam praebent cum genus dicendi quo est usus, tum quas de religione et caeremoniis habet disputationes. de quibus non impedio quin quisque suo captu et sensu iudicet: quid ego iudicem, satis credo esse bonis notum; neque est cur mutem sententiam ulla idonea causa. quando vixerit, nihilo magis constat quam qua conditione vixerit; nisi quod probabile est rerum potito Isacio Comneno (qui iniit imperium eodem fere quo Heinricus IV anno, qui fuit a nato Christo 59 supra millesimum) eum scripsisse suos Annales: hi enim in istum desinunt. is qui codicem vestrum scripsit librarius, Isacii Angeli aliquoties mentionem fecit in margine. fuit hic Isacius Friderici Ahenobarbi imperatoris Germani aequalis, et occepit Cpolitanum regnum circa annum 1185, ut centum fere annis codex iste auctore suo recentior fuisse videatur. non dissimulavit librarius aliquoties se in exemplari, quod descripsit, aliquot paginarum defectum sensisse. sed utrum reliqua omnia ita fuerint ab auctore composita quomodo ad nos scribae istius opera pervenerunt, dubitari haud iniuria potest: non enim mendosa modo quaedam, sed plura etiam his mutilata vel comperi vel suspicatus sum, quod aliquoties in annotationibus ostendi. porro autem facile crediderim lectores in bonis scriptoribus versatos et iudicio aliquantum quam vulgus acriori praeditos, ubi lectionem huius operis instituerint, molestiae principio aliquid aut etiam nauseae contracturos. pollicitus enim auctor ab initio mundi usque ad sua tempora historias se compendio recitaturum, ubi ad rem ventum est, neque optimo

ordine ea proponit quae in sacris literis et Flavii Iosephi antiquitatis Iudaicae descriptione atque alibi copiose describuntur; et inserit multa nescio quam relatu aut creditu digna; et interpolatis narrationibus saepe, saepe mutilatis, aliquando idem non sine taedio et odio inculcat. in summis mundi imperiis et eorum successione ac mutationibus exponendis ieiunus plane est. res Romanas ita attingit ut videatur earum fuisse admodum ignarus. et in ipsis imperatoribus ordine recensendis eorumque in summa exponendis rebus gestis fere ad Constantinum usque Magnum nihil praeclari aut etiam operae pretii est consecutus, ut subverear ne quis ista legens exclamet "quid tanto dignum dedit hic promissor hiatu?" digressiones quoque in disputationes de vita monastica, contra Iudaeos, et alia id genus, talia sunt quae Annalibus parum omnino conveniant et non possint a quovis ventriculo concoqui. quae ego a me dicta ita velim accipi ut ab eo qui non vituperet sed excuset Cedrenum, scriptorem qualem ea tempora et fortassis etiam vitae institutum tulit, ut uno verbo dicam, interdum εὐήθη. certe si quid ab eo peccatum est, non magno rerum dispendio peccatum est, cum abunde librorum sit ex quibus historiarum ab ipso praeteritarum aut minus commode tractatarum cognitio repeti possit. hoc autem vere possum affirmare, plurima esse in Cedreni hoc opere, quae cum alibi non inveniantur, maximam ei apud omnes veritatis et historiae amatores conciliare possint debeantque gratiam. in Iustiniano praesertim magno, in Heraclio et aliis deinceps Cpolitanis imperatoribus multo est quam ipse Zonaras fuerit diligentius ac copiosius versatus describendis, annis etiam singulis res gestas dividens. nam quae ante novae Romae ortum habet, ea videtur utcumque ex variis libris non magna cura ac iudicio perexiguo consarcinasse: in Cpolis autem rebus et exercitatior fuit, ut apparet, et maiore est usus industria; et si quid ego iudico, hoc illi ἔργον fuit, cetera πάρεργα. qui eum cum Zonara conferent, iis deprehendere erit proclive vere me ista dicere. nam omisit Zonaras multa quae noster habet, scitu perquam digna, et quibus omissis historiam mutilari obscurarique fuit necesse. multa ille breviter admodum indicavit, quae sunt a nostro circumstantiis omnibus explicatis illustrata. neque ego primus hoc deprehendi: sed Wolfius noster, quem honoris causa nomino, vir harum rerum (quod, quibus ignotus ipse est, lucubrationes eius evidentissime demonstrant) longe peritissimus, aliquanto ante codici vestro schedam

praefixerat qua argumentum eius in haec verba exprimitur "tractat idem argumentum quod Zonaras, sed multa habet a Zonara de industria praetermissa; brevitatis, ut opinor, studio, sed certe non praetermittenda. quodsi mihi optio data fuisset ab initio, hunc Zonarae praetulissem. nunc cum Zonaras denuo edendus erit, consultum fore videbitur ut hoc totum opus pellegatur, et quidquid memorabile visum fuerit, Zonarae suis locis certa nota apposita inserendum." haec Wolfius; qui haud dubie, cum hoc ferret de Cedreno iudicium, ad ea respexit praecipue quae aliundo quam ex eo aut Zonara repeti commode non possunt. nam duo priores Zonarae tomi longe alioqui sunt meliores ac laude digniores quam ea quae ad Constantinum usque Magnum noster collegit. et tamen in hisce ipsis sunt nonnulla quae cognitu digna atque utilia tamen neque apud Zonaram occurrant neque alibi sint adeo obvia. enimvero id affirmare ausim, ex hoc nostro scriptore ab homine industrio multa posse desumi quibus Zonarae Procopii Diaconi aliorumque id genus scriptorum, recentiorum quoque, ut Cuspiniani Egnatii Panvinii, imperatores et historiae partim corrigi partim illustrari ac poliri possint. quae utilitas vel sola eius editionem apprime apud aequos lectores gratiosam facere debet. neque nunc proponam exempla: tametsi enim rei gustum aliquem annotationes nostrae praebebunt, tamen malo haec solerti lectori observanda relinquere quam iis commemorandis me iactare. addatur et hoc: cum eorum quae sunt circa Byzantium et in ipsa urbe locorum, tum aliarum multarum urbium fluminum montiumque notitiam permultis huius scriptoris locis posse explicari atque illustrari; ut magno rerum geographicarum incremento et antiquitatis recolendae adiumento diligentibus sit futurus.

Verum de Cedreno satis, aut fortasse nimium: legatur, ipsus se probabit, et ostendet vendibili vino non opus esse hedera. venio nunc ad meam operam, non profecto ut eam vel iactem vel etiam ἀκκισμῷ extenuem, quorum neutrum ego ingenui hominis arbitror; neque etiam ut qui vestris et aliorum bonorum (ceteros enim nihil moror) iudiciis diffidam, ideoque causam mihi dicendam putaverim: sed quod, cum ipse in hoc opere falsus alicubi sim, nolim alios quoque errare. primo omnium ne conatus quidem sum id consequi, ut Zonarae Nicetae ac Gregorae facundiam Latinam parem Cedreno conciliarem. nam probe mihi meae conscius tenuitatis, nemine etiam monente habebam exploratum me moliri hoc non debere quod ele-

gans pastor merito odisse ait, ἶσον ὄρευς κορυφᾷ τελέσαι δόμον ὠρομέδοντος. et quidem Graecae linguae usu Cedrenum iis quos nominavi multo inferiorem esse, multoque minus in suo fero disertum, non difficulter iudicabunt lectores; quo minus habet etiam quod conqueratur, si Latine purius ii nitidiusque ipso loquuntur. ac nescio quomodo mihi accidit ut interdum invitus, magis tamen solito, balbutirem ipse etiam, dum praeeuntis verba subsequor et exprimere conor. sed hoc quidquid est mali, aequanimitas lectorum vel dissimulabit vel corriget.

Postquam vos, Maecenatis nomine dignissimi heroes, ultro pro vestra benignitate de me honeste sentientes, impulsore maxime D. Ludovico Carino, sene longe doctissimo veroque officiosae in cultores bonarum artium humanitatis exemplo, vobisque non absque gravissimis causis et meritis carissimo et acceptissimo, de me autem iamdiu ita merito ut gratiarum actionem (quas enim possim pro tot beneficiis hac mea conditione referre?) hic locus dignam non capiat, memoriam autem ab eo in me profectarum commoditatum me vivo nihil sit obliteraturum; suadentibus idem cum aliis primariis viris tum ipso etiam Wolfio, qui (nihil iam de ipsius laudibus dicam, cum praedicationem meam excedant, neque hoc sibi reponi muneris pro suis meritis ipse cupiat) abundantia quadam amoris semper me prosecutus quasi lampadem hanc in decursione vertendae Graecae historiae recte se traditurum mihi existimavit; postquam ergo Cedreni convertendi provinciam mihi credidistis (id quod mihi fuit, ut debuit, gratissimum), equidem in hoc incubui ut exspectationi vestrae meisque promissis mature et fideliter satisfacerem. omnia expeditu facilia forè animo praeceperam, fortasse non nimis arroganter, ut qui non nunc primum hoc genus rei tractandum susciperem. sed in progressu tamen id expertus sum quod Alcaeus olim eleganter cecinit:

delata in altam cum semel est mare,
quocunque tempestas vocabit,
ut tibi navis eat necesse est.

multa spem meam fefellerunt. incidi in loca vel obscura vel mutila saepe; ubi cum nonnisi unus codex mihi esset aut alibi eadem aut similia perscripta in promptu non haberem, oportuit me haerere. coniecturas scio aliquid posse, sed eae neque satis tutae aliquando sunt, et non raro quod coniicerem aut quo

me referrem non succurrebat. ne tamen vel auctori vel lectori mea ignoratio fraudi esset, ubi visum est rem habere aliquid momenti, annotationibus meis pro virili rem exposui aut saltem aliis enodandam proposui. maxime barbarica me vexaverunt vocabula, quorum magnam copiam lector inveniet, partim hybridarum ac μιξοβαρβάρων aut (si ita velit aliquis) μιξελλήνων, partim prorsus et apud Latinos et apud Graecos peregrinorum. quorum alia rerum sunt, ut scaramangium, tuldum, camparia, barducium, laesa, et alia plura; alia officiorum appellationes, ut barangi, protovestiarius, logotheta dromi, caniclium, protospatharius, drungarius, ameras. reperiet etiam multa Latina Graeco habitu velata, κινστέρναν, σκάμνον, λεγάτα, silentium, asecretia, scalam, κοῦρσον, sexcenta alia. in quibus animadvertendis et vertendis quam fuerim felix, nescio: fui certe moleste occupatus. quod ad annotationes meas attinet, poteram eas extendere et amplificare indicatione et comparatione eorum quae apud alios scriptores iisdem de rebus habentur; quod ignavo fortassis aut librorum copia destituto lectori fuisset non ingratum. verum ego brevitati studui; et cum postremo eas relegerem, permulta amputavi quae alio loco commodius me persecuturum videbam, cum hic vel brevius quam ut satis intelligerentur indicare ea oporteret, vel commentando extra fines annotandi progredi. has autem ipsas annotationes lectori magnum momentum allaturas ad intelligendum Cedrenum, aut saltem quaedam diligentius scrutandum, confido. mihi quidem incredibili labore constiterunt. ponetur in lucro a gratis, si ad alios quoque intelligendos scriptores inde aliquid poterunt petere adiumenti; quod ego spero fore. numeri eorum numeris margini Cedreniano appositis respondent; nisi quod saepe plura unico sumus complexi loca. ad finem tabulas chronologicas *) adieci, iampridem eas a me compositas, et cum ad alia tum ad συγχρονισμοὺς prompte inveniendos ac intervalla temporum supputanda utiles. in his fere sum Funckium secutus, quanquam ipse quoque de quibusdam quod moneam et disputem videor mihi habere; quod ipsum quale sit, alio loco, si deus volet, proferetur. Graecus codex editur diligentissime et summa

*) haec chronologia quia virorum doctorum indicio non satis accurata est, in hac editione praetermissa est. FABR.

fide ac labore non exiguo descriptus, collatusque cum vestro exemplo. ex eo poterit emendatio eorum sumi in quibus est a me peccatum. ut enim nusquam me hallucinatum profitear, non facile mihi quisquam persuaserit. confido tamen aequos peritosque rerum et aerumnarum quae in huiusmodi operibus sunt exanclandae lectores non ita multa desideraturos, ut non sint mihi pro laboribus hisce gratiam habituri. Vobis autem, Viri amplissimi, vobis acceptum ferre debent, quam hoc opere legendo utilitatem delectationemque capient: vobis, inquam, non mihi. tametsi enim studio rei publicae literariae iuvandae atque locupletandae tenear vel maximo, paucisque (quod velim nemo dictum arrogantius putet) voluntate bene merendi de patria cedo, aut fortasse nemini, tamen ea est rerum mearum tenuitas, ut nisi aliis locata mea opera, qui fortunarum mearum habeant ac laborum et suae liberalitatis rationem, scribendi facultatem habeam nullam. et quamvis multo est quam imperiti credere possint aerumnosius, ista, qualia nos fere edidimus adhuc, conscribere; ut non domino tantum fundi maximam, sed et colono aliquam gratiam debere videri possint qui frugibus vescuntur; ego interim quod ab aliis exigam non habeo, cui dubium non sit quin meos in hoc opere labores pro vestra liberalitate atque munificentia ita sitis compensaturi, ut insigni vobis obstrictus beneficio perpetuas sim debiturus atque habiturus gratias. atque ego sane neque volo neque debeo etiam diffiteri, hanc mihi potissimam fuisse meae vobis operae offerendae atque navandae causam, ut consecuto quod volui, nemo alius porro sit appellandus. at vestrae magnificentiae quis, nisi animi prorsus obnoxii, negaverit plurimum a re publica literaria et omnibus in ea ingenue versantibus deberi? nam me quidem, ne quid dissimulem, paupertas, ut ille ait, impulit audax ut libros facerem. quod ipsum tamen adhuc ita temperavi, et in posterum quoque rebus meis sic poscentibus ita instituam, ut non minora ad bonarum literarum studiosos quam ad me meis e laboribus redeant emolumenta. Vos autem quid, praeter publicae utilitatis rationes et voluntatem de me quoque privatim bene merendi, ad hoc Cedreni dandum munus adduxerit, ne cogitari quidem potest; nisi si quis ita est in Europa hospes et famae ignarus, ut vos et avitae et vestris meritis partae gloriae inopes suspicetur voluisse huius liberalitatis opportu-

nitate nomini vestro laudem decusque conciliare. enimvero quod vestro sumptu in lucem e tenebris eruendis ac publicandis hocque pacto ab interitu vindicandis bonis libris et magnificentiam vestram patriae demonstratis et rem publicam augetis atque exornatis, non id gloriae, qua abundatis, quaerendae studio, sed laudatissimi piae inclytaeque memoriae herois Antonii Fuggeri, patris vestri, legitima quadam et hereditaria successione atque imitatione facitis; neque committendum vobis putatis ut cum aliis in rebus eum patriae repraesentetis, hoc unico in tam laudabili instituto ab eo vos degenerasse opinari quisquam possit. Valete, Viri amplissimi ac veri Maecenates; nosque in vestrorum clientum numerum semel receptos fovete, sedulo curaturos ne quid vobis in nos collatorum beneficiorum pereat. Heidelbergae Nonis Ianuarii, anno a natali Christi 1566.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΕΔΡΗΝΟΥ

ΣΥΝΟΨΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.

ΣΥΝΟΨΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΑΡΧΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ,

ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΚΥΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΕΔΡΗΝΟΥ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. *)

Πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν φιλοθέων ἀνδρῶν καὶ φιλιστόρων τὴν P 1
ἐπιτομὴν τῆς ἱστορίας ἐπραγματεύσαντο· ὅ τε γὰρ μοναχὸς Γεώργιος καὶ σύγκελλος ἀπὸ καταβολῆς ἀρξάμενος κόσμου εἰς Μαξιμιανὸν καὶ Μαξιμῖνον τοὺς τυράννους κατέληξε, καὶ ὁ ὁμολογη-

*) Cod. Coislin. 136 ap. Montfaucon. Bibl. Coislin. p. 207—8: Σύνοψις ἱστοριῶν συγγραφεῖσα παρὰ Ἰωάννου κουροπαλάτου καὶ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλας τοῦ Σκυλίτζη. Τὴν ἐπιτομὴν τῆς ἱστορίας ἄριστα μετὰ τοὺς παλαιοὺς ἐπραγματεύσαντο πρῶτον μὲν

COMPENDIUM HISTORIARUM,

A MUNDO CONDITO USQUE AD ISAACIUM COMNENUM IMPERATOREM

A DN. GEORGIO CEDRENO EX DIVERSIS LIBRIS COLLECTUM,

GUILIELMO XYLANDRO AUGUSTANO INTERPRETE.

Multi ante nos religiosi atque cognitionis rerum gestarum studiosi viri in compendium historias contrahere aggressi sunt. nam et Georgius monachus idemque syncellus, ab initio mundi orsus, usque ad Maximianum et Maximinum tyrannos rem perduxit; et quae is loco desiit,

τῆς Θεοφάνης τὸ ἐκείνου τέλος ἀρχὴν ποιησάμενος οἰκείαν ἄχρι τοῦ τέλους Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ γενικοῦ κατήντησε. μετὰ δὲ τοῦτον καὶ ἄλλοι ἐπεχείρησαν, οἷον ὁ Σικελιώτης καὶ ὁ ὑπέρτιμος Ψελλὸς καὶ ἕτεροι σὺν τούτοις. ἀλλὰ τῆς ἀκριβείας ἀποπεπτώκασιν, ἀπαρίθμησιν μόνην ποιησάμενοι τῶν βασιλέων καὶ διδάξαντες τίς μετὰ τίνα γέγονεν ἐγκρατής, καὶ πλέον οὐδέν. ὁ γὰρ
P 2 Δαφνοπάτης Θεόδωρος, Νικήτας ὁ Παφλαγών, καὶ οἱ λοιποὶ Βυζάντιοι, Νικηφόρος τε διάκονος ὁ Φρύξ, Λέων ὁ Καρίας, Θεόδωρος ὁ Σίδης, καὶ ὁ τούτου ὁμώνυμος Σεβαστείας, καὶ ὁ Κυζίκου Δημήτριος, καὶ ὁ μοναχὸς Ἰωάννης, οἰκείαν ἕκαστος

ὁ μοναχὸς Γεώργιος καὶ σύγκελλος χρηματίσας Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, μετ' ἐκεῖνον δὲ ὁ ὁμολογητὴς Θεοφάνης καὶ τοῦ Ἀγροῦ ἡγούμενος, ἐπιστατικώτερον τὰς ἱστορικὰς ἐπιδραμόντες βίβλους καὶ συνοψίσαντες λόγῳ μὲν ἀφελεῖ καὶ ἀπεριέργῳ, μόνον οὐχὶ δὲ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἐφαπτομένῳ τῶν πεπραγμένων. ἀλλ' ὁ μὲν Γεώργιος ἀπὸ καταβολῆς ἀρξάμενος κόσμου ἐς τοὺς τυράννους κατέληξε, Μαξιμιανόν φημι καὶ τὸν τούτου υἱὸν Μαξιμῖνον (Μαξέντιον Montfaucon.)· ὁ δὲ Θεοφάνης τὸ ἐκείνου τέλος οἰκείαν ἀρχὴν ποιησάμενος καὶ τὴν ἐπίλοιπον συντεμὼν χρονογραφίαν καὶ εἰς τὴν τελευτὴν τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ γενικῶν καταντήσας ἔστη τοῦ δρόμου. μετὰ δὲ τοῦτον οὐδεὶς ἄλλος ἐπέδωκεν ἑαυτὸν τῷ τοιούτῳ σπουδάσματι. ἐπεχείρησαν μὲν γάρ τινες, οἷον ὁ Σικελιώτης διδάσκαλος καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ὕπατος τῶν φιλοσόφων καὶ ὑπέρτιμος ὁ Ψελλός, καὶ πρὸς τούτοις ἕτεροι· ἀλλὰ πάρεργον ἀψάμενοι τοῦ ἔργου τῆς τε ἀκριβείας ἐκπεπτώκασι, τὰ πλεῖστα τῶν καιριωτέρων παρέντες, καὶ ἀνόνητοι τοῖς μετ' αὐτοὺς γεγόνασιν, ἀπαρίθμησιν μόνην ποιησάμενοι τῶν βασιλέων καὶ διδάξαντες τίς μετὰ τίνα τῶν σκήπτρων γέγονεν ἐγκρατής, καὶ πλεῖον οὐδέν. ἀλλὰ καὶ ταύτας οὐκ ἐστοχασμένως συγγραψάμενοι ἔβλαψαν τοὺς ἐντυγχάνοντας, οὐκ ὠφέλησαν. ὁ γὰρ Δαφνοπάτης Θεόδωρος, Νικήτας ὁ Παφλαγών, Ἰωσὴφ Γενέσιος καὶ Μανουὴλ οἱ Βυζάντιοι, Νικηφόρος ὁ διάκονος ὁ Φρύξ, ὁ Ἀσινὸς Λέων, Θεόδωρος ὁ τῆς Σίδης γενόμενος πρόεδρος καὶ ὁ τούτου ἀνεψιὸς καὶ ὁμώνυμος ὁ τῆς ἐν Σεβαστείᾳ καθηγησάμενος ἐκκλησίας, καὶ ἐπὶ τούτῳ Δημήτριος ὁ τῆς Κυζίκου καὶ ὁ μοναχὸς Ἰωάννης ὁ Λυδός, οἰκείαν ἕκαστος ὑπόθεσιν προστησάμενος, ὁ μὲν ἔπαινον βασιλέως, ὁ δὲ ψόγον πατριάρχου, ἕτερος δὲ φίλου ἐγκώμιον, καὶ ἐν ἱστορίας σχήματι τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστος ἀποπληροῦντες σκοπόν, πόρρω τῆς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν πε-

inde principium sumens Theophanes confessor obitu Nicephori, qui de generali logotheta imperator fuit factus, historiam suam finiit. post hunc etiam alii idem opus in manus sumpserunt, ut Siculus, ut honoratissimus Psellus, ac praeter hos alii. ceterum isti accuratam atque exactam temporum rationem non tenuerunt, neque aliud praestitere quam quod nuda regum enumeratione exposita, quis cui in imperio successisset docuerunt. nam Theodorus Daphnopates, Nicetas Paphlagon ac reliqui Byzantii, tum Nicephorus diaconus Phryx, Leo e Caria, Theodorus Sida oriundus, alterque Theodorus Augustanus, Demetrius item Cyzicenus ac Ioannes monachus, horum quivis peculiari sibi proposito

ὑπόθεσιν προστησάμενοι, ὁ μὲν ἔπαινον φέρε εἰπεῖν βασιλέως, ὁ δὲ ψόγον πατριάρχου, ἅτερος δὲ φίλου ἐγκώμιον, πόῤῥω τῆς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν διανοίας ἀποπεπτώκασι καὶ πρὸς ἀλλήλους διηνέχθησαν. ὁ δὲ πρωτοβεστιάριος Ἰωάννης ὁ Θρᾳκήσιος τὸ ἐπώνυμον, συντομωτέραν ἐνδιδόναι κατάληψιν τῶν ἐν διαφόροις συμβεβηκότων καιροῖς, τὰς τῶν ἄνωθεν λεχθέντων συγγραφέων ἱστο- B ρίας ἀναλεξάμενος καὶ ἐγκατάσκευον ποιησάμενος τὴν γραφὴν ἀπὸ τοῦ τέλους ἤρξατο τοῦ ἀπὸ γενικῶν Νικηφόρου, καὶ τὰ ἐμπαθῶς ἢ καὶ πρὸς χάριν λεχθέντα ἀποδιοπόμπησε, γυμνὴν τὴν ἱστορίαν παραδέδωκεν. ἡμεῖς δὲ τὰς τούτων ἐπελθόντες βίβλους

πτώκασι διανοίας. ἀποτάδην γὰρ τὰ κατὰ τοὺς αὐτῶν χρόνους συνενεχθέντα καὶ μικρὸν ἄνωθεν ἱστορικῶς συγγραψάμενοι, καὶ ὁ μὲν συμπαθῶς ὁ δὲ ἀντιπαθῶς, ὁ δὲ καὶ κατὰ χάριν, ἄλλος δὲ καὶ ὡς προσετέτακτο, τὴν ἑαυτοῦ συνθεὶς ἱστορίαν, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ τῶν αὐτῶν ἀφηγήσει διαφερόμενοι, ἰλίγγου καὶ ταραχῆς τοὺς ἀκροατὰς ἐμπεπλήκασιν. ἡμεῖς δὲ τῷ πόνῳ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν ἐκεῖ ἐντυχόντες, καὶ λυσιτελήσειν οὐ μικρὰ τὴν σύνοψιν τοῖς φιλοϊστοροῦσιν ἐλπίσαντες, καὶ μάλιστα τοῖς τὸ ῥᾷστον τοῦ ἐπιπονωτέρου προτιθεμένοις, συντομωτάτην διδοῦσαν κατάληψιν τῶν ἐν διαφόροις συμβεβηκότων καιροῖς καὶ τοῦ βάρους τῶν ὑπομνημάτων ἐλευθεροῦσαν, τὰς τῶν ἄνωθεν λεχθέντων συγγραφείσας ἐπ' ἀκριβὲς ἱστορίας ἀναμαξάμενοι καὶ τὰ ἐμπαθῶς ἢ καὶ πρὸς χάριν λεχθέντα ἀποδιοπομπήσαντες, καὶ τὰς διαφορὰς καὶ διαφωνίας παρέντες, ἀποξέσαντες δὲ καὶ ὅσα ἐγγὺς ἐρχόμενα εὕρομεν τοῦ μυθώδους, τὰ δὲ εἰκότα καὶ ὁπόσα τοῦ πιθανοῦ μὴ ἀπέπιπτε συλλεξάμενοι, προσθέντες δὲ καὶ ὁπόσα ἀγράφως ἐκ παλαιῶν ἀνδρῶν ἐδιδάχθημεν, καὶ ὑφ' ἓν ἐπιδρομάδην συνθέμενοι, τοῖς μεταγενεστέροις καταλελοίπαμεν τροφὴν ἁπαλὴν καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου ἀληλεσμένην, ἵν' οἱ μὲν τὰς τῶν ῥηθέντων ἱστορικῶν βίβλους ἐπελθόντες ὑπομνήματα ἔχοιεν συνέκδημον φέροντες καὶ ἐπιόντες τοῦτο τὸ βιβλίον (οἶδε γὰρ ἡ ἀνάγνωσις ἀνάμνησιν ἐμποιεῖν, ἡ δὲ ἀνάμνησις τρέφειν καὶ μεγαλύνειν τὴν μνήμην, ὥσπερ τοὐναντίον ἡ ἀμέλεια καὶ ῥαστώνη ἐπιφέρειν ἀμνηστίαν, ᾗ τινὶ πάντως ἕπεται λήθη ἀμαυροῦσα καὶ συγχέουσα τὴν μνήμην τῶν πεπραγμένων), οἱ δὲ μήπω ἐντυχόντες ταῖς ἱστορίαις ὁδηγὸν ἔχοιεν τήνδε τὴν ἐπιτομὴν καὶ ἀναζητοῦντες τὰ πλατικῶς γεγραμμένα ἐντελεστέραν τῶν πεπραγμένων λάβοιεν εἴδησιν. 5 συντομωτέραν ἐπιχειρήσας (an βουληθεὶς?) ἐνδιδόναι? 9 ἀποδιοπομπήσας?

argumento (verbi gratia, laudationem alius regis, alius patriarchae vituperationem, alius amici praedicationem) procul a nominatorum virorum sententia aberrarunt, ipsique inter se dissenserunt. iam Ioannes Protovestiarius cognomento Thracesius, compendiosiorem eorum quae diversis evenerunt temporibus notitiam tradere conatus, supra commemoratorum scriptorum historiis accurate perlectis indeque in suos commentarios quae ad rem facerent collatis, ab exitu Nicephori cuius paulo ante meminimus exorsus est, repudiatisque quae ex animi commotione aut in gratiam alicuius scripta fuerant, nudam historiam tradidit. nos autem evolutis horum libris, indeque iis quae attinebat collectis, adie-

τὰ εἰκότα συνελέξαμεν, προσθέντες καὶ ὅσα ἀγράφως ἐκ παλαιῶν ἀνδρῶν ἐδιδάχθημεν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ τῆς Λεπτῆς Γενέσεως οὐκ ὀλίγα συλλέξαντες καὶ ἀπὸ ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν καὶ ἀφ' ἑτέρων βιβλίων, καὶ ὑφ' ἓν ἐπιδρομάδην συνθέμενοι, τοῖς μεταγενεστέροις καταλελοίπαμεν τροφὴν ἁπαλὴν καὶ ἀληλεσμένην, ἵν'
C οἱ μὲν τὰς τῶν ῥηθέντων ἱστορικῶν βίβλους ἐπελθόντες ἔχοιεν ὑπομνήματα (οἶδε γὰρ ἡ ἀνάγνωσις ἀνάμνησιν ἐμποιεῖν, ἡ δ' ἀνάμνησις τρέφειν καὶ μεγαλύνειν τὴν μνήμην, ὥσπερ τοὐναντίον ἡ ἀμέλεια καὶ ῥαστώνη ἐπιφέρειν ἀμνηστίαν, ᾗ τινὶ πάντως ἕπεται λήθη, ἀμαυροῦσα καὶ συγχέουσα τὴν μνήμην τῶν πεπραγμένων), οἱ δὲ μήπω ἐντετυχηκότες ταῖς ἱστορίαις ὁδηγὸν ἔχοιεν τήνδε τὴν ἐπιτομήν.

Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. παχυμερῶς εἰπὼν τὰ συνεκτικώτατα τῶν στοιχείων, μετὰ ταῦτα λεπτομερῶς ἐξηγεῖται τὴν ἀρχὴν τῆς κτίσεως, λέγων "καὶ εἶπεν ὁ θεός, γενηθήτω φῶς." ἰστέον οὖν ὅτι πᾶν ὃ ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου
D τούτου συστάσεως, ἐν φωτὶ ἦν· οὔτε γὰρ αἱ τῶν ἀγγέλων χορεῖαι ἐν σκότει διῆγον οὔτε πᾶσαι αἱ ἐπουράνιοι στρατιαί, ἀλλ' ἐν τῷ φωτὶ καὶ πάσῃ εὐφροσύνῃ πνευματικῇ τὴν πρέπουσαν αὐταῖς λειτουργίαν ἐκπληροῦσαι. τὸ γὰρ σκότος ἐκ τῆς τοῦ οὐρανοῦ ἐφαπλώσεως καὶ τὰ ὑπὸ τούτου σκεπόμενα γέγονεν. ἐπὶ τούτων τοίνυν εἶπεν ὁ θεὸς γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς· ἐχωρίσθη γὰρ

5 μεταλελοίπαμεν P i. e. editio Parisiensis   21 καὶ] κατὰ? ἐπὶ malebat Xylander

ctis etiam quae, cum non essent scripta, ab antiquis hominibus tradita didiceramus, non pauca etiam ex parva Genesi, ecclesiasticis historiis aliisque libris complexi, cursim omnia in unum composuimus volumen. quod opus posteris relinquimus tanquam alimentum tenerum ac mola praeparatum, ut et qui dictorum historicorum scripta legerunt, commentarios habeant (etenim lectio ad recordationem excitandam est efficax, recordationi ad alendam augendamque memoriam vis est, quemadmodum contra incuria et negligentia immemores reddit; unde prorsus oblivio consequitur, memoriam rerum gestarum obscurans atque confundens) et qui historias nondum cognoverunt, hoc compendio ductoris loco utantur.

Principio fecit deus caelum et terram. confusius iis mundi partibus nominatis quae maxime reliquas in se continent, distinctius deinceps creationis principium enarrat, dicens "et dixit deus, fiat lux." sciendum est, quidquid ante huius mundi constitutionem exstitit, id in luce fuisse. nam neque angelorum choreae in tenebris degebant neque universi caelestes exercitus, sed in luce, et omni spiritibus congruente laetitia suum quivis munus obibant. tenebrae autem extensione caeli, qua tegebantur ea quae infra caelum sunt, exstiterunt. de his ergo dixit deus "fiat lux," ac exstitit lux. nam a tenebris separata est, et ab opi-

ἀπὸ τῶν σκότους, καὶ ἡμέρα ὠνομάσθη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ. ἡ πρώτη ἐστὶ τοῦ παρ' Ἑβραίοις λεγομένου Νισὰν τοῦ πρώτου μηνός, εἰκοστὴ δὲ πεμπτὴ τοῦ παρὰ Ῥωμαίοις Μαρτίου μηνός, P 3 παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις ζ' Φαμενὼθ τοῦ κθ' καλουμένου παρ' αὐτοῖς μηνός. ἐν ταύτῃ καὶ Γαβριὴλ τὸν ἀσπασμὸν ἐπὶ τῇ θείᾳ συλλήψει τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ τῇ παναχράντῳ θεοτόκῳ ἐφθέγξατο. ἐν ταύτῃ καὶ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ πατρὸς μετὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἄρρητον γέννησιν πᾶσαν πληρώσας οἰκονομίαν ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· ἥνπερ καὶ κυριακὸν πάσχα οἱ ἅγιοι πατέρες ὠνόμασαν, ἀρχὴν λαβόντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἁγίαν τῆς ζωηφόρου ἀναστάσεως ἡμέραν τοῦ πεντακισχιλιοστοῦ πεντακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ἐννάτου ἔτους B ἀπὸ κτίσεως κόσμου. καὶ τινὲς δὲ τῶν ἁγίων θεοφόρων πατέρων ἐν τῇ αὐτῇ ἔφασαν τῇ ἡμέρᾳ, δηλονότι τοῦ Μαρτίου μηνός, καὶ τὴν ἐπὶ γῆς δευτέραν τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν γενήσεσθαι παρουσίαν, ἐν ᾗ κρινεῖ πᾶσαν πνοήν, ὡς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀπ' αὐτῆς πάλιν τὴν ἀρχὴν λαμβάνοντος. ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἥτις ἦν κυριακή, ἤγουν τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πνεῦμα καὶ φῶς καὶ νυχθήμερον καὶ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τὸ σκότος, ὁμοῦ ἔργα ἑπτά. ὁ δὲ Ἀφρικανὸς τὴν πρώτην ἡμέραν νοητὴν λέγει διὰ τὸ ἀδιάγνωστον εἶναι τέως τὸ πρωτόκτιστον φῶς καὶ κεχυμένον. ἐν C

13 τῇ ἡμέρᾳ] ταύτῃ ἡμέρᾳ?

fice ei nomen diei impositum. est autem prima dies primi Ebraeorum mensis, qui mensis ab iis Nisan dicitur; eademque quinta post vigesimam eius mensis quem Romani Martium vocant, apud Aegyptios est septima mensis, quem ii Phamenoth appellant, estque iis in ordine vigesimus nonus. ea die divinam dei nostri servatoris conceptionem castissimae virgini dei genitrici Gabrielus salutatione denuntiavit. eadem die unigenitus patris filius, cum ex ea ineffabili modo natus omni suo in carne defunctus esset officio, e mortuis surrexit. quam diem etiam pascha dominicum beati patres nominarunt, facto eius rei initio ab ea ipsa sacra die vivificae resurrectionis, quae fuit anno ab origine mundi quinquies millesimo quingentesimo trigesimo. praeterea quidam beatorum et divino instinctu praeditorum patrum eadem die (nimirum 25 Martii) alterum filii dei et servatoris nostri Iesu Christi adventum fore pronuntiaverunt, quo de omni anima est iudicium acturus, quippe futurum saeculum rursum ab hac ipsa die inchoandum existimantes. nota, prima ista die, quae fuit dominica sive prima post sabbatum, fecit deus caelum et terram, spiritum et lucem, diem naturalem, quae die ac nocte constat, ac (quod erat istorum consectarium) tenebras: septem numero opera effecta. Africanus autem primam diem intelligentia tantum considerari ait, quod eatenus lux quae ante omnia creata fuit, internosci non potuerit ac diffusa fuerit. secunda naturali die

τῷ δευτέρῳ δὲ νυχθημέρῳ ἐγένετο στερέωμα, ἔργον ἕν. στερέωμα δὲ ἐκλήθη τὸ δημιούργημα διὰ τὸ τὴν φύσιν τῶν ὑπερκειμένων ἢ ὑποκειμένων λεπτὴν εἶναι καὶ ἀραιάν, οὐρανὸς δὲ διὰ τὸ καθορᾶσθαι τρόπον δέρρεως ὑπὲρ κεφαλῆς ἡπλωμένος. ἐν τῷ τρίτῳ νυχθημέρῳ φανέρωσις γῆς καὶ ἀναξήρανσις, παράδεισος, δένδρα παντοῖα, βοτάναι καὶ σπέρματα, ἔργα τέσσαρα. ξηρὰ δὲ ἐπεκλήθη ἡ γῆ, ἐπειδὴ καὶ ἴδιον αὐτῆς ἐστὶ κατὰ φύσιν τὸ πρόσρημα· τὸ γὰρ κυρίως ξηρὸν γῆ ἐστίν. ἐπειδὴ ὥσπερ τι βάρος ἀπέθετο
D τὰ ἐπικείμενα αὐτῇ ὕδατα, λοιπὸν βλαστάνειν προσετάχθη. ψυχὴν δὲ ζῶσαν ἐξαγαγεῖν ἐκελεύσθη, ἵν' ἐκ τούτου γινώσκηται τῆς τε ἀλόγου ψυχῆς ἡ διαφορὰ καὶ τῆς ἀνθρωπείας· ἐκ γὰρ γῆς ἐφύη τῶν ἀλόγων ἡ ψυχή, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ θείου ἐμφυσήματος συνέστη. καὶ ὅτι γεηρά ἐστι τῶν ἀλόγων ἡ ψυχή, ἐξ αὐτῆς ἔστι γνῶναι πάλιν τῆς γραφῆς· εἴρηται γάρ, ψυχὴ παντὸς κτήνους τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐστίν. αἷμα δὲ πηγνύμενον εἰς σάρκα μεταβάλλεται, σὰρξ δὲ φθειρομένη εἰς γῆν ἀναλύεται. εἰκότως οὖν γεώδης ἡ τῶν ἀλόγων ψυχή. τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, ἔργα τρία. τῶν
P 4 φωστήρων γενομένων πολυμερὲς τῷ παντὶ παρεσχέθη ὄφελος, ἔκ τε τοῦ φαίνειν καὶ ταῖς οἰκείαις λαμπηδόσι καταυγάζειν τὸν κόσμον πλουσίως, ἔκ τε τοῦ ἀνίσχειν καὶ καταδύεσθαι τὴν τῶν χρόνων ἀπαρίθμησιν γίνεσθαι. ἀλλὰ καὶ τῶν σημείων, οἷά ἐστι διὰ τῆς σελήνης φαίνεσθαι. λεπτὴ γὰρ οὖσα ταῖς κεραίαις καὶ καθαρὰ

8 ἐπειδὴ δὲ ὥσπερ? 21 τοῦ] τοῦ τῷ? 22 καὶ] κἀκ?

firmamentum est factum: opus unum. hoc autem nomen habet, propterea quod tenuis est et rara eorum quae supra id atque infra sunt natura. caelum autem (Graece οὐρανός) dicitur, quod pellis instar videtur supra caput expansum. tertia die terrae apparitio ac siccatio, paradisus, omnis generis arbores, herbae et semina: quattuor opera. arida autem seu sicca appellata fuit terra, quod nomen naturae eius proprium est: proprie enim siccum quod sit, terra est. haec ubi se iniectis desuper aquis exoneravit, iussa porro est germinare. iussa est autem producere animam viventem, ut inde cognosceretur bruti ac hominis animae discrimen: nam brutorum anima ex terra est nata, hominis autem ex divina inspiratione orta est. esse autem brutorum animam terrenam, rursum ex ipsa potest intelligi scriptura: dicit enim "anima omnis pecoris est sanguis eius." porro sanguis concretus in carnem mutatur, caro suo interitu in terram dissolvitur. itaque consentaneum est brutorum animam esse terrenam. quarta die solem lunam et stellas deus fecit: tria opera. luminarium ortus multiplicem universo utilitatem attulit, cum lucendo suoque splendore mundum affatim illustrando, tum ortu obituque suo tempora distinguendo. tum qualia signa praebeant, luna declarat; cuius cornua acuta ac pura si sint, constantem diei sere-

περὶ τὴν ἡμέραν σταθηρὰν εὐδίαν κατεπαγγέλλεται, παχεῖα δὲ ταῖς κεραίαις καὶ ὑπέρυθρος φαινομένη ἢ ὕδωρ λάβρον ἀπὸ νεφῶν ἢ χειμῶνα ἔσεσθαι μηνύει. ὡσαύτως καὶ ὁ ἥλιος ἀνθρακώδης γενόμενος καὶ ὕφαιμος ταῖς ἀκτῖσιν ἢ τὸ ἀπαύγασμα βιαίαν κίνησιν δηλοῖ ἐπιγενέσθαι. καὶ μάρτυρες τούτων πλωτῆρες καὶ γεωρ- B
γοὶ καὶ ὁδοιπόροι. τῇ ε' ἡμέρᾳ τὰ ἑρπετά, τὰ νηκτὰ πάντα, κήτη ἰχθύες καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν, ἔτι τε καὶ πετεινά, ἔργα τρία. τῇ ς' ἡμέρᾳ τὰ τετράποδα, τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς, τὰ θηρία καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἔργα τέσσαρα. ὁμοῦ πάντα τὰ ἔργα εἰκοσιδύο, ἰσάριθμα τοῖς Ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ ταῖς εἰκοσιδύο αὐτῶν βίβλοις καὶ ταῖς ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Ἰακὼβ εἰκοσιδύο γενεαρχίαις, ὡς ἐν Λεπτῇ φέρεται Γενέσει, ἣν καὶ Μωσέως εἶναί φασί τινες ἀποκάλυψιν. αὕτη τὰς οὐρανίους δυνάμεις τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ λέγει ἐκτίσθαι. τίνος δὲ χάριν τὴν ζ' ἡμέραν εὐλόγησεν ὁ θεός, καὶ οὐ C
πάσας; φασί τινες. λέγομεν οὖν ὅτι ἑκάστη τῶν ἄλλων ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας ἔσχε τὴν εὐλογίαν· ἐπειδὴ δὲ ἔμελλεν αὕτη μόνη μένειν ἀγέραστος, μηδεμιᾶς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας, τούτου χάριν ηὐλογήθη καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἡγιάσθη, καὶ σάββατον ὡς καταπαύσιμος προσηγορεύθη, καὶ ὡς τύπος τῆς ἑβδόμης χιλιοετηρίδος καὶ τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν συντελείας, ὡς Ἰώσηππος μαρτυρεῖ καὶ ἡ Λεπτὴ Γένεσις.

Τὰ θηρία καὶ τὰ τετράποδα καὶ τὰ ἑρπετὰ ὁμόφωνα ἦσαν

nitatem promittit, sin obtusis cornibus ac subrubens appareat, aut largos imbres aut tempestatem fore indicat. eodem modo sol quoque, si prunae instar candeat ac sanguinis colore tinctos radios splendoremque edat, motum violentum imminere ostendit. testes harum rerum sunt nautae agricolae viatores. quinta die repentia, quaecunque natant, cetos, pisces, et quaecunque in aquis vivunt, ac praeterea volucres deus creavit: opera tria. sexta die quadrupeda, ea quae humi serpunt, bestias et hominem: opera quattuor. numerus omnium operum simul vigintiduo; quae summa aequat numerum literarum Ebraicarum, et rursus librorum quibus Iudaei utuntur, itemque vigintiduo graduum generis ab Adamo usque ad Iacobum, ut in parva Genesi legitur, quam etiam nonnulli aiunt esse Mosis patefactionem. idem liber tradit caelestes quoque potentias prima die creatas esse. cur autem, inquiunt quidam, non omnes, sed septimum duntaxat diem deus faustum esse iussit? respondemus reliquarum unamquamque ex opificio quod ea die peractum est, suam habere prosperitatis denuntiationem: cum autem sola septima eo honore esset caritura, nullo ea die opere condito, ideo ipsa quoque a deo fausta esse iussa est ac consecrata et sabbatum appellata; ut quae requietem afferat, et repraesentet septimum annorum millenarium, finemque peccantium hominum; ut Iosephus testatur et parva Genesis.

Bestiae ac quadrupeda et reptilia ante delictum communi cum ho-

D πρὸ τῆς παραβάσεως τῷ ἀνθρώπῳ, διότι, φησίν, ὁ ὄφις ἀνθρωπίνῃ φωνῇ ἐλάλησε τῇ Εὔᾳ. πᾶσα δὲ λογικὴ φύσις κατ' εἰκόνα θεοῦ, ταῦτα δὲ οὐκ εἰσὶ κατὰ εἰκόνα θεοῦ· τὸν γὰρ ὄφιν ὁμολογοῦμεν λελαληκέναι τῇ Εὔᾳ, στόμα γενόμενον τῷ νοητῷ ὄφει, ἐν ᾧ ἐνεργήσας ὡς συνήθει ὄντι τῷ ἀνθρώπῳ παρὰ τὰ λοιπὰ θηρία δι' αὐτοῦ ἠπάτησε τοὺς προπάτορας, ὁ μετὰ τοῦτο καὶ ἐν ἀψύχοις εἰδώλοις λαλήσας τοῖς ὑπ' αὐτοῦ δελεασθεῖσι πολυτρόπως εἰδωλολάτραις. τὸ δὲ εἶναι τὸν ὄφιν τετράπουν τὸ πρὶν καὶ μετὰ τὴν πονηρὰν εἰσήγησιν ἑρπυστικόν, καὶ ἰὸν αὐτῷ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν P 5 ἐντεθῆναι, οὐκ ἀπιστοῦμεν. φρόνιμος δὲ ὁ ὄφις ἐκλήθη, ὅτι τὸ λογικὸν ζῷον τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῶν ἄλλων ἀγχινοίᾳ διαφέρον, ἐξαπατᾶν ἔμελλεν. ἄλλοι δέ φασιν ὅτι οὐ τῷ κατὰ προφορὰν λόγῳ ὁ ὄφις ἐχρήσατο· ἀλλ' οἱ πρωτόπλαστοι, ἅτε κακίας ὄντες ἀμιγεῖς, ἀκριβεστάτας εἶχον τὰς αἰσθήσεις καὶ πολὺ τῶν ἡμετέρων διαλλαττούσας, ὥστε τὴν ἀκοὴν αὐτῶν πάσης ὑπάρχειν φωνῆς ἀκουστικήν. ἐπειδὴ γὰρ βασιλεὺς ὥσπερ προήχθη ἐν τῷ κόσμῳ ὁ ἄνθρωπος, εἰκότως κατ' εἰκόνα θεοῦ γεγέννηται· ἔδει γὰρ τὸν μέλλοντα ἄρχειν τῶν ἄλλων ὥσπερ τινὰ εἰκόνα εἶναι ἔμψυχον τῆς τοῦ παμβασιλέως ὁμοιότητος, οὐκ ἐν πορφυρίδι καὶ σκήπτρῳ καὶ B διαδήματι τὴν ἀξίαν ἐμφαίνοντα, ἐπεὶ μηδὲ τὸ ἀρχέτυπον ἐν τούτοις ἐστίν, ἀλλ' ἐν τῷ κεκοσμῆσθαι τῇ ἀφθαρσίᾳ καὶ ἀθανασίᾳ καὶ ἀρετῇ· τούτοις γὰρ τιμηθεὶς ὁ ἄνθρωπος τὴν πρὸς τὸ πρωτό-

minibus voce usa sunt. nam (inquit) serpens humana voce Evam est allocutus. omnis autem natura ratione praedita est secundum imaginem dei. at vero ista non sunt facta secundum imaginem dei. etenim serpentem fatemur Evae verba fecisse, ita quidem ut is oris loco fuerit serpenti, quem et significatum intelligentia deprehendimus. hic illo, ut cum homine plus quam reliquis sit animantibus consuetudinis habente, usus instrumento, generis nostri auctores decepit. idem postmodo etiam in simulacris inanimis locutus est ad variis modis a se inescatos simulacrorum cultores. neque tamen non credimus serpentem initio fuisse quadrupedem, ac post malitiosam istam inductionem humi serpendi necessitate adstrictum, linguaeque eius virus impositum. vocatus est serpens callidus, quod homini, animali ratione praedito et reliquis acumine mentis praestanti esset impositurus. alii dicunt non expressis verbis usum serpentem, sed primo creatos homines, utpote ab omni malitia puros, acutissimos habuisse sensus multoque nostris praestantiores; itaque suo auditu omnia vocis genera percepisse. quando enim in mundum homo tanquam rex productus fuit, conveniebat eum ad imaginem dei factum esse: quippe oportebat eum qui aliis esset imperaturus, veluti imaginem quandam animatam esse similitudinis eius qui rex est omnium; qui non purpura sceptro ac diademate dignitatem suam monstraret, quando et exemplar ad quod ille factus est nihil horum habet, sed eo quod interitus vacuitate immortalitate ac virtute exornatus esset: his enim rebus decoratus homo similitudinem imaginemque exemplaris ad

τυπον εἰκόνα καὶ ὁμοιότητα διασώζει. ἔτι δὲ καὶ ἡ αὐτεξουσιότης τὸ βασιλικὸν καὶ ἐπηρμένον τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς τὴν θείαν εἰκόνα ἐμφερὲς προφανέστατα δείκνυσι. κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ χειρῶν θεοῦ ἔργον ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν τιμὴν τῆς κατασκευῆς· καὶ γὰρ βουλῆς ἐνέργεια τὸ πᾶν. τὸ "ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν" διὰ τὸ μέλλον τῆς παιδογονίας λέγει· συνεργεῖ γὰρ τὸ θῆλυ τῷ ἀνδρὶ πρὸς τὴν τοῦ γένους αὔξησίν τε καὶ C διαμονήν. πλασθείσης δὲ τῆς γυναικός, ὡς ἑώρα αὐτὴν ὁ Ἀδάμ, οὐχ ὡς γυναῖκα θεώμενος ἔπασχεν, ἀλλ' ὡς ἑαυτὸν ὁρῶν πνευματικῶς ηὐφραίνετο, τὴν ὁμοίαν βλέπων καὶ ταύτην ἔχουσαν κατασκευήν. ὡσαύτως καὶ ἡ γυνὴ ὁρῶσα τὸν ἄνδρα μεγάλως ἠγάλλετο, κατ' αὐτὸν οὖσαν ἑαυτὴν ἐννοοῦσα. τὸ δὲ "θανάτῳ ἀποθανεῖσθε" θνητοὶ ἔσεσθε σημαίνει, ὡς καὶ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσεν. ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν σημαίνει, ἐργάζεσθαι μὲν τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὴν αἴνεσιν τῷ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν παροχεῖ, φυλάσσειν δὲ καὶ τηρεῖν, μή πως ἀπονοηθεὶς καὶ λήθην D τοῦ εὐεργέτου λαβὼν τῆς ἐν χερσὶν ἀποπέσῃ μακαριότητος καὶ εὐζωΐας. Ἀδὰμ δὲ ἑρμηνεύεται γήϊνος, Εὔα δὲ ζωή· καὶ γὰρ αὐτοὶ τῆς γηΐνης καὶ σαρκικῆς ζωῆς ἀρχηγοὶ καὶ πατέρες τῷ ὄντι χρηματίζουσιν, ὥσπερ τῆς οὐρανίας καὶ πνευματικῆς Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ νέος Ἀδάμ, καὶ ἡ ἀπειράνδρως αὐτὸν τεκοῦσα, ἀπαρχὴ καὶ αἰτία τοῖς πᾶσι τοῦ θεοῦ τέκνοις εἰσίν.

13 ἔσεσθαι P

quod effictus est, conservat. iam libertas quoque potestatis suae, naturae humanae regiam praestantiam inque ea divinae imaginis similitudinem manifestissime demonstrat. atque secundum hanc rationem homo manuum dei opus dicitur ob dignitatem structurae: omne enim hoc est consilii effectio. porro haec "faciamus ei adiutorem accommodatum ipsi" propter futuram prolis procreationem dicit: adiuvat enim femina marem in propagando conservandoque genere. effecta autem muliere, cum eam conspicatus esset Adamus, non ita affectus animo est ut qui mulierem cerneret, sed perinde ac se ipsum contemplans laetatus spiritu est, videns eam simili modo effictam. sed et mulier virum contuens magno gaudio est perfusa, intelligens se ei esse adiunctam. ceterum haec verba "morte moriemini," id significant, mortales eritis; quomodo etiam Symmachus interpretatus est. operari et custodire significant, illud gratiarum actionem et laudationem tot tantorumque bonorum praebitori rependere, hoc cavere ne quando per vaecordiam sui benefactoris oblitus praesente felicitate ac vitae commoditate excidat. Adami vocabulum terrenum significat, Evae vitam. nam ii re ipsa nominibus, quae eos terrenae ac carnalis vitae principes ac parentes denotant, respondent, sicut Iesus Christus novus Adamus, et de qua nullum experta virum ipse natus est, caelestis ac spiritualis vitae primordium et causa sunt omnibus dei filiis.

Ὅτι τινὲς ἐκ παραδόσεως ἑκατὸν ἔτη τὸν Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ φασὶ πεποιηκέναι. ἄλλοι δὲ τρίτην μὲν ὥραν πεπλάσθαι, P 6 ἕκτην δὲ παραβῆναι, ἐννάτην δὲ ἐκβεβλῆσθαι, τὸ ἐν ἕκτῃ μὲν ὥρᾳ ἐσταυρῶσθαι τὸν Ἰησοῦν, ἐννάτῃ δὲ τοῦτον ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανεῖν τεκμήριον τιθέμενοι. ἴσως δέ, ὅτι καὶ τὸ δειλινὸν ἦλθεν ὁ κύριος πρὸς αὐτούς, εἰς ταύτην ὑπενεχθῆναι τὴν ὑπόνοιαν. στενὸν δὲ κομιδῇ τὸ τρίωρον τῆς ἐν παραδείσῳ διατριβῆς τοῦ προπάτορος διάστημα, καὶ λίαν ἀπίθανον ὡς τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ τὰ πάντα δυσθεωρήτοις σοφίας κρίμασιν οἰκονομοῦντος ἀνάξιον. πότε γὰρ ἐν τρισὶν ὥραις χερσαίοις τε καὶ πτηνοῖς πᾶσιν ὀνόματα καλεῖν εἶχε καιρόν; πότε δὲ τῶν ἄλλων ἐν τῷ παραδείσῳ καρπῶν μετασχών, καὶ τῆς αὐτῶν μεταλήψεως κόρον λαβών, εἰς ἐπιθυμίαν τῆς τοῦ B ἀπηγορευμένου ξύλου γεύσεως ἐλήλυθεν; ἵνα μὴ λέγω τὴν ἐπήρειαν τῆς βασκανίας καὶ τῆς τοῦ ὄφεως πρὸς τὴν γυναῖκα προσβολῆς καὶ συμβουλίας· καὶ γὰρ αὐτὴ πλείονος ἐδεῖτο τῆς τοῦ χρόνου τριβῆς. διὰ τοῦτο μὲν ἐν ἕκτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐν ἕκτῃ ὥρᾳ τετολμῆσθαι τὴν παράβασιν, ἐννάτῃ δὲ ὥρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τοῦ παραδείσου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς τοὺς ἀθετήσαντας ἐκπεσεῖν σφόδρα πιθανὸν καὶ πιστόν, δι' ἐτῶν δὲ ἑπτὰ τοῦτο γενέσθαι, ὡς τῶν πρεσβυτέρων τινὲς ἀπεφήναντο. ὁ δέ γε μέγας ἐν διδασκάλοις Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον C ἁγίου εὐαγγελίου, τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ τῆς πρώτης ἑβδομάδος, τουτέ-

6 ὑπενεχθέντες?

Notandum est quosdam ita ut traditum antiquitus est, referre, Adamum centum annos in paradiso exegisse. alii tertia hora fictum sexta peccasse, nona eiectum perhibent, eo argumento utentes, quod hora sexta dominus cruci affixus, nona pro nobis mortuus est, fortassis eo quoque in hanc adducti opinionem quod sub vesperam ad eos venit dominus. sed trium horarum spatium quo in paradiso Adamus moratus sit, breve admodum et nimis incredibile est ac magnificentia eius qui universa impervestigabilibus sapientiae iudiciis dispensat, indignum. qui enim in tribus istis horis Adamus ad imponendum omnibus terrestribus ac volucribus nomina tempus habuisset? quando reliquis in paradiso fructibus vescendo, ad eorum fruitionis satietatem prolapsus cupiditatem gustandae arboris qua ei interdictum fuit, in animum induxisset? ut noxiam invidentiae fraudem et serpentis ad mulierem aggressus atque consultationem non commemorem, quae ipsa amplius eo tempus requirebant. quapropter probabile admodum ac credibile est sexta die et sexta hora delictum illud ab iis admissum, nonaque eiusdem diei hora paradiso ac vita ob violatum dei mandatum excidisse: sed anno demum septimo id factum, sicut ex antiquis quidam pronuntiarunt. atqui Ioannes Chrysostomus vir magni inter doctores nominis, in expositione sacri evangelii quod a Matthaeo conscriptum fuit, sexta die primae

στι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς πλάσεως αὐτοῦ, λέγει τὸν Ἀδὰμ ἐκβληθῆναι τοῦ παραδείσου καὶ τὴν Εὔαν· ᾧ καὶ ἡμεῖς πειθόμεθα. καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν περαιτέρω τὰ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος σεσιγημένα, ἵνα μὴ ἀντὶ κέρδους μικροῦ μεγάλην ἐπισπασώμεθα ζημίαν.

Τὸ δὲ εἰρημένον ὅτι Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, οὐχ ὡς δι' ἀπειθείας ἐπὶ κακίαν προκόψαντος, ἀλλὰ διὰ τὸ εἰρηκέναι "κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν." ἀλλὰ μή τις ὑπολάβῃ ὅτι τὸ ξύλον τοιαύτης ἦν φύσεως ὡς γνῶσιν παρέχειν καλοῦ καὶ κακοῦ. οὐ γάρ ἦν τι βλαβερὸν ἐν παραδείσῳ, ὅρος δὲ ἐτέθη ἐπὶ τῷ φυτῷ πρὸς γυμνασίαν τῆς ἐλευθεριότητος. καὶ ὅτι οὐ τὸ ξύλον αἴτιον D γνώσεως τῷ Ἀδὰμ γέγονε, δῆλον· ἡ γὰρ ἐντολὴ ὡς πρὸς εἰδότα ἄμφω ἐδόθη, τό τε καλὸν καὶ πονηρόν, τήν τε ὑπακοὴν καὶ τὴν παρακοήν, ὥστε ἡ γνῶσις προύλαβε τὴν ἐντολήν. δέδοται δὲ αὕτη διὰ τό, ὡς εἴρηται, αὐτεξουσίῳ βουλήματι κινούμενον τὸν ἄνθρωπον, ἐπ' ἀδείας τε ἔχοντα ἀπὸ πάντων μεταλαμβάνειν τῶν ἄλλων δένδρων, ἑνὸς δὲ μόνου νόμῳ προσταττόμενον ἀπέχεσθαι, καὶ γινώσκειν ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστὶ τὸν καὶ τὴν ἐντολὴν δεδωκότα. τὸ δὲ "διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί" οὐχ ὡς τότε βλεψάντων τῶν πρωτοπλάστων εἴρηται (δείκνυνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς P 7 βρώσεως ὁρῶντες ἐκ τοῦ λέγεσθαι "καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν")· ἀλλ' ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀποθεμένων διὰ παραβάσεως, ὃ καὶ τὴν

septimanae, hoc est die effictionis Adami, hunc et Evam paradiso eiectos ait. cui et nos fidem habemus, neque ulterius inquirenda sunt quae spiritus sanctus in divinitus inspiratis literis reticuit, ne loco exigui lucri magnum nobis accersamus damnum.

Quod autem dictum est "Adamus factus est tanquam unus ex nobis," non eo referendum est quod per inobedientiam in vitium excidit, sed ad id quod dictum fuit "ad imaginem dei condidit eum." neque opinari quisquam debet lignum eius fuisse naturae ut boni malique notitiam praeberet: nihil enim in paradiso erat noxium. sed haec arbor termini loco statuta est, ut esset libertatis exercendae materies. ac liquet arborem Adamo non fuisse causam cognitionis, quando praeceptum ei tanquam utriusque cognitione praedito datum est, boni inquam et mali obedientiae et contumaciae. itaque cognitio praeceptum antegressa est. hoc autem datum est, ut, quemadmodum diximus, voluntate, cuius ipse potestatem obtineret, motus homo, permisso ei ut fructibus omnium reliquarum arborum vesceretur, unaque tantum ut abstineret imperato, intelligeret se sub domino istius mandati auctore esse. haec autem "aperti sunt eorum oculi" non dicuntur quasi tum demum videre coeperint (nam visu praediti etiam ante esum demonstrantur ex his verbis "viditque mulier arborem et ad esum commodam et aspectu gratam"), sed eo pertinent, quod eo delicto omnis mali ignorationem, quae nudi-

γύμνωσιν ἀδιάφορον παρέσχεν, ἐρρήθη ὅτι διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ἅπας ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἃ βλέπει· σύνεσιν γὰρ καθ' ἑαυτὸν αὐτὸς οὐκ ἔχει. ὥστε πολλάκις πρὸς ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης τυφλοῦ δίκην παρερχόμεθα ἐνίοτε καὶ τὸν πάνυ γνώριμον, καὶ ἐπειδὰν ἐγκληθῶμεν, τῇ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἴτιον ἀνατιθέντες ἀπο-
B λογούμεθα. οὕτως οὖν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διηγέρθησαν. τὸ γὰρ "ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν" ἀποκάλυψιν σημαίνει τὴν ἐγγενομένην τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνάβλεψιν ὀφθαλμῶν. λεχθήσεται δὲ κἀκεῖνο, ὅτι πρὸ τῆς ἀπειθείας, ἐπειδὴ καιρὸν οὐκ εἶχε τὰ τῆς παιδοποιίας, οὐκ ἐδέδοτο παρὰ θεοῦ ἡ παρατήρησις τῆς γυμνώσεως, ἀλλὰ διετέλουν ὡς ἄσαρκοι, σαρκικῆς διαθέσεως οὔπω καιρὸν ἔχοντες. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπείθεια ἐπισυμβᾶσα τὸ θνητὸν ἐπηγάγετο, εἰκότως λοιπὸν ἐνεδόθη τούτοις ἡ πρὸς ἀλλήλους αἰδώς· καὶ νενοήκασιν ὕστερον τῶν σχημάτων τὴν διαφοράν, προθεωρηθεῖσαν τῷ πλάσματι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον
C τῆς τοῦ γένους διαδοχῆς. ἐκ φύλλων δὲ συκῆς ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα, αἰνιττομένων διὰ τοῦ ξύλου τὸν τρόπον τῆς κακοπραγίας· ὡς γὰρ ἡδὺς ὁ καρπὸς τῆς συκῆς, τραχὺ δὲ καὶ πικρότατον τὸ φύλλον, οὕτω πᾶσα ἁμαρτία ἐν μὲν τῇ πράξει δείκνυται ἡδεῖα, μετὰ δὲ ταῦτα ὀδύνην παρέχει τῷ πεπραγότι. περὶ δὲ τῶν δερματίνων χιτώνων φησὶν ὁ θεολόγος Γρηγόριος ὅτι θνητὸν αὐτὸν ἀπεφήνατο ὁ θεὸς νεκρότητι περιβάλλων. τοῦτο γὰρ οἱ δερ-

tatem quoque eis indifferentem redegerat, amiserunt. omnis enim oculus, cum ipse a sese intellectum non habeat, ea est natura ut a ratione ad obiectum quod videt excitetur. itaque saepenumero intellectu aliis rebus occupato etiam notissimos homines tanquam caeci praeterimus, eoque nomine reprehensi reiecta in mentis occupationem causa nos purgamus. sic ergo Adamus et Eva sensu mentis ad visionem excitabantur. nam haec "cognoverunt se nudos esse" patefactionem significant, quae in ratione evenit, non oculorum apertionem. id quoque dicendum nobis. ante defectionem, cum liberis dare operam nondum iis esset tempestivum, non dederat hoc illis deus ut nudationem corporis caverent, sed degebant veluti carnis expertes, nondum opportuno affectionis carnalis tempore. sed postquam contumacia superveniens mortalitatem introduxit, convenienter in posterum eis indita est mutua verecundia; ac postmodo animadverterunt figurarum diversitatem, iam ante provisam in ipso figmento ob generis propagandi necessitatem. subligacula autem sibi fecerunt ex ficulnis foliis, rei male gestae modum ex eius arboris natura quasi per ambages indicantibus: quemadmodum enim fructus ficus dulcis est, folium asperum et amarissimum, sic omne peccatum actionem quidem habere iucundam ostenditur, postea vero dolorem ei qui peccavit affert. de pelliceis porro tunicis Gregorius theologus sentit, deum ita mortalitatem hominis declarasse, mortalis exuvio eum amiciens. hoc

μάτινοι χιτῶνες σημαίνει ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς τῶν ζῴων νεκρότητος, ὅπως διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ὄψεως ἡ ἁμαρτία πᾶσα αὐτόπρεμνος διαφθαρῇ. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῦ παραδείσου ἐκβάλλεται, ἵνα μὴ τῇ αὐτεξουσιότητι κεχρημένος λάβῃ τοῦ ξύλου D τῆς ζωῆς καὶ γένηται τὸ κακὸν ἀθάνατον.

Ὅτι ὁ Σατανᾶς κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνὴν ἀποστάτης λέγεται καὶ ἀντικείμενος, διάβολος δὲ ὡς τὸν θεὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συκοφαντήσας εἴρηται.

Ὅτι ὁ Κάϊν ἐν ἀνθρώποις πρῶτος φονεὺς ἐγένετο, δεύτερος δὲ ὁ Λάμεχ, δύο γυναῖκας λαβών, καὶ δύο φόνους ἐτέλεσε. οὓς δὲ ἀνεῖλεν, ἄνδρα καὶ νεανίσκον, ἀδελφοὶ ἦσαν τοῦ Ἐνώχ, ὃς καὶ πίστει προσευξάμενος τοῦ μὴ ἰδεῖν ἔτι τοιοῦτον θάνατον, ἀκουσθεὶς μετετέθη.

Ὅτι Ἄβελ δικαιοσύνης ἐφρόντιζε· διὸ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ P 8 φασὶν ἀφανὲς γεγονέναι, τοῖς μετέπειτα δικαίοις ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑποφαῖνον. ὁ δὲ Κάϊν πρῶτος ἄροτρον εὗρε, καὶ πόλιν ἔκτισε ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνών. καὶ ὅτι μετὰ τὴν καταδίκην ἅρπαξ καὶ πλεονέκτης ἐγένετο, μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ ὅρους γῆς πρῶτος ἐπινοήσας, καὶ τοὺς οἰκείους εἰς ἓν συναγαγὼν ἐν πολέμοις ἀσχολεῖσθαι ἐδίδασκεν. οὗτος χθαμαλὸς ἦν ἀπὸ τῆς κατάρας τοῦ θεοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτοῦ γενόμενοι. ᾤκει δὲ τὴν γῆν, ἥτις ἐστὶ τρέμουσα, χθαμαλὴν οὖσαν, κεχωρισμένος ὑπάρχων ἀπὸ

enim pelliceae tunicae designant, ratione ab animalium mortalitate ducta, ut dissolutione corporis ac visus abolitione omne peccatum funditus aboleatur. atque ob hanc causam etiam paradiso expellitur, ne libertate voluntatis utens manum ligno vitae iniiceret, malumque ita immortale fieret.

Satanas Ebraeorum lingua desertorem significat et adversarium. diabolus a calumnia appellatur Graecis, qua deum ab hominibus abalienavit.

Cainus primus inter homines homicida exstitit, Lamechus secundus: qui duas uxores duxit et duo homicidia fecit. vir autem et adolescens quos interfecit, Enochi fuerunt fratres, qui certa impetrandi fiducia deum precatus ne talem porro videre necem cogeretur, exauditus et e terra translatus est.

Abelus iustitiam coluit: ideo aiunt cadaver eius e conspectu hominum sublatum fuisse, quo post ipsum iuste victuri in bonam spem vocarentur. Cainus primus aratrum invenit, urbemque Enon filio suo cognominem condidit. idem post damnationem raptor fuit et alienis bonis inhiavit; primusque mensuras et pondera et limites excogitavit, suosque in unum conductos bello operam dare docuit. idem ab eo tempore quo eum deus exsecratus est, humilis fuit, omnesque ab eo prognati. terram autem incoluit quae tremens est et humilis, Adami mandato a

τῆς τοῦ Σὴθ γενεᾶς κατὰ πρόσταξιν τοῦ Ἀδάμ. οὗτος ὁ Κάϊν, B ὡς ἡ λεπτὴ Μωσέως Γένεσις φησίν, τῆς οἰκείας πεσούσης ἐπ' αὐτὸν τελευτᾷ· λίθοις γὰρ τὸν ἀδελφὸν Ἄβελ ἀπέκτεινε, καὶ λίθοις ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἀπεκτάνθη.

Ὅτι ὁ Σὴθ τρίτος υἱὸς ἀναγέγραπται Ἀδάμ· ὃς τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ἀσουὰμ καλουμένην γήμας ἐγέννησε τὸν Ἐνώς. σημαίνει δὲ Σὴθ ἐξανάστασιν. ὠνομάσθη δὲ καὶ θεὸς διὰ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἣν ἔσχεν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ζωῇ. ταύτην δὲ τὴν χάριν καὶ Μωσῆς ἔχων, τὸ κάλυμμα τιθεὶς ὡμίλει τοῖς Ἰουδαίοις. * * ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα, τοῖς τε ἑπτὰ πλανήταις ὀνόματα τεθεικώς, καὶ τὴν τῶν οὐρανίων κινήσεων σοφίαν ἐπενόησε. καὶ C στήλας δύο, λιθίνην τε καὶ πλινθίνην, κατασκευάσας ἐκεῖ ταῦτα ἔγραψεν, εἰδὼς τὴν τοῦ παντὸς φθοράν, καὶ ὡς εἰ μὲν ἐξ ὕδατος γένηται, τὴν λιθίνην σώζεσθαι, εἰ δὲ διὰ πυρός, τὴν πλινθίνην· ἥτις σώζεται, ὡς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, εἰς τὸ Σίριδον ὄρος ἕως καὶ νῦν. οὗτος καὶ τὰ Ἑβραϊκὰ γράμματα συνεγράψατο. τῷ γὰρ διακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει τοῦ Ἀδὰμ ἐγεννήθη ὁ Σήθ, καὶ γενόμενος ἐτῶν δώδεκα ἀπεγαλακτίσθη· καὶ τῷ διακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἔτει τοῦ Ἀδὰμ ὁ Σὴθ ἁρπαγεὶς ὑπὸ ἀγγέλου ἐμυήθη τὰ περὶ τῆς παραβάσεως μέλλοντα ἔσεσθαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ (ἤτοι τῶν Ἐγρηγόρων, οἵτινες καὶ υἱοὶ θεοῦ ἐλέγοντο) καὶ τὰ περὶ τοῦ D κατακλυσμοῦ καὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος. ἡμέρᾳ δὲ τεσσαρακοστῇ ἄφαντος γεγονώς, ἐλθὼν διηγήσατο τοῖς πρωτοπλάστοις

Sethi progenie separatus. Cainum hunc parva Genesis, quae Mosi inscribitur, ruina domus suae oppressum vitam finivisse tradit. lapidibus enim fratrem suum Abelum necaverat: itaque ipse quoque lapidibus est interfectus.

Sethus Adami tertius filius recensetur, qui germana sorore sua, cui nomen Asuama, in matrimonium ducta Enosum procreavit. Sethi nomen restitutionem notat. deus quoque idem appellatus est, ob splendorem faciei, quem per omnem vitam habuit. qua gratia etiam Moses praeditus velata facie cum Iudaeis loquebatur ** quadraginta annis. idem Sethus septem errantibus stellis, Graeci planetas vocant, nomina imposuit; caelestiumque conversionum scientiam excogitavit, quam duabus columnis, lapideae uni, alteri latericiae, inscripsit. praesciebat enim universi interitum, quem si aqua afferret, lapideam superaturam, sin ignis, latericiam; atque hanc etiamnum exstare in Sirido monte Iosephus testatur. idem Sethus Ebraicas literas conscripsit. nam ducentesimo trigesimo Adami anno natus est, cumque esset annorum duodecim, ablactatus; annoque Adami supra ducentesimum septuagesimo raptus ab angelo imbutus est cognitione futurae suorum posterorum impietatis, qui iidem Egregores appellantur et filii dei, ac diluvii et adventus servatoris. cum autem quadragesima die rursum in hominum conspectum rediisset, parentibus ea quibus ab angelo initiatum diximus recitavit.**

ὅσα ἐμυήθη διὰ τοῦ ἀγγέλου. εὐειδὴς δὲ ἦν καὶ εὐδιάπλαστος σφόδρα αὐτός τε καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννώμενοι, Ἐγρήγορες καὶ υἱοὶ θεοῦ διὰ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου τοῦ Σὴθ λεγόμενοι· καὶ τὴν ὑψηλοτέραν γῆν τῆς Ἐδὲμ ᾤκουν, πλησίον τοῦ παραδείσου ἀγγελικῶς βιοῦντες, ἕως τοῦ χιλιοστοῦ κοσμικοῦ ἔτους. τούτων τὴν ἐνάρετον πολιτείαν μὴ φέρων ὁ ἀρχέκακος βλέπειν, εἰς τὴν ὡραιότητα τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων ἤτοι τοῦ Κάϊν αὐτοὺς ἔτρωσεν.

Ὅτι τὸ "Ἐνὼς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ P 9 θεοῦ πρῶτος" προσαγορεύεσθαι ὀνόματι θεοῦ ἐστίν. Ἐνὼς γὰρ ἑρμηνεύεται ἄνθρωπος κατὰ τὸν Ἑβραϊκὸν νοῦν· οὕτως ὁ σωτὴρ υἱὸς ὄντως ἀνθρώπου, κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον Ἀφρικανοῦ. Ἐνὼς δὲ γεννᾷ τὸν Μαλελεὴλ, ὁ δὲ τὸν Ἰάρεδ, ἐξ οὗ Ἐνώχ. οὗτος πρῶτος γράμματα μανθάνει καὶ διδάσκει, καὶ θείων μυστηρίων ἀποκαλύψεως ἀξιοῦται. καὶ πρώτη περίοδος τῶν πεντακοσίων τριάκοντα δύο ἐτῶν πληροῦται· ἦν δὲ χρόνος τοῦ μὲν Σὴθ τριακόσιοι δύο, τοῦ δὲ Ἐνὼχ ἐννενηκονταοκτώ.

Ὅτι Ἀδὰμ τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει μετανοήσας ἔγνω δι' ἀποκαλύψεως τὰ περὶ τῶν Ἐγρηγόρων καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τὰ B περὶ μετανοίας καὶ τῆς θείας σαρκώσεως, καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ὥραν ἡμερινὴν καὶ νυκτερινὴν ἀναπεμπομένων εὐχῶν τῷ θεῷ ἀπὸ πάντων τῶν κτισμάτων δι' Οὐριὴλ τοῦ ἐπὶ τῆς μετανοίας ἀρχαγγέλου, οὕτως. ὥρᾳ πρώτῃ ἡμερινῇ πρώτη εὐχὴ ἐπι-

formosus autem admodum fuit, et pulchre ficto corpore cum ipse tum et prognati, Egregores et dei filii ob Sethi faciei splendorem dicti; terramque Edenis sublimiorem incoluerunt, vicinique paradiso vitam angelorum vitae similem egerunt usque ad millesimum mundi annum. quorum honestam vitae consuetudinem auctor primus malorum intueri non sustinens, formositate filiarum hominum, id est Caini, eos sauciavit.

Haec verba "Enosus primus speravit appellari nomen domini dei," hoc significant nomine dei vocari: nam Ebraica lingua Enosus homo est. sic servator filius vere hominis, ut Africanus in naturali oratione auctor est. Enosus Maleleelem genuit, is Iaredum. hoc Enochus nascitur. Enochus primus didicit ac docuit literas, ac divinorum arcanorum patefactione dignus est habitus. tum prima quingentorum triginta duorum annorum revolutio perfecta est, annum agente Setho secundum a trecentesimo, Enocho nonagesimum octavum.

Adamus sexcentesimo anno cum resipuisset, patefactione divina de Egregoribus et diluvio edoctus est, ac de poenitentia et incarnatione dei, atque de precibus quae ad deum ab universis creaturis diei ac noctis singulis horis perferuntur ab Urielo, qui angelorum princeps (archangelum Graeci vocant) poenitentiae praepositus est. res ita habet.

τελεῖται ἐν τῷ οὐρανῷ, δευτέρα εὐχὴ ἀγγέλων, τρίτη εὐχὴ πτηνῶν,
τετάρτη εὐχὴ κτηνῶν, πέμπτη εὐχὴ θηρίων, ἕκτη ἀγγέλων παρά-
στασις καὶ διάκρισις πάσης κτίσεως, ἑβδόμη ἀγγέλων εἴσοδος πρὸς
θεὸν καὶ ἔξοδος ἀγγέλων, ὀγδόη αἴνεσις καὶ θυσίαι ἀγγέλων, ἐν-
νάτη δέησις καὶ λατρεία ἀνθρώπου, δεκάτη ἐπισκοπαὶ ὑδάτων καὶ
C δεήσεις οὐρανίων καὶ ἐπιγείων, ἑνδεκάτη ἀνθομολόγησις καὶ ἀγαλ-
λίασις πάντων, δωδεκάτη ἔντευξις ἀνθρώπων εἰς εὐδοκίας. τῷ δὲ
ἐννακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει Ἀδὰμ ἐκοιμήθη κατ' αὐτὴν τῆς
παραβάσεως ἡμέραν, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη ἀπῆλθε, κατα-
λείψας ἄρρενας υἱοὺς λγ' καὶ θυγατέρας κζ'. οὗτος ἡγεμόνευσε
τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς. ἡ δὲ ταφὴ
αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων γέγονε γῆν, ὡς Ἰώσηπος ἱστο-
ρεῖ. τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Κάϊν ἀπέθανε, πεσόντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ
οἰκήματος, μετ' ἐνιαυτὸν ἕνα τῆς τοῦ Ἀδὰμ τελευτῆς.

Σὴθ μετὰ Ἀδὰμ ἡγεμόνευσε τῶν ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἐκ γέ-
νους αὐτοῦ Ἐγρήγορες διακοσιοστῷ χιλιοστῷ τῆς κοσμογενείας
D ἔτει, τεσσαρακοστοῦ δὲ ὄντος τοῦ Ἰάρεδ, αὐτοῦ δὲ τοῦ Σὴθ ἑπτα-
κοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ, πλανηθέντες κατέβησαν, καὶ ἔλαβον
ἑαυτοῖς γυναῖκας ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων
ἤγουν τοῦ Κάϊν, καὶ ἐγέννησαν τοὺς γίγαντας τοὺς ὀνομαστούς.
οἱ δὲ γίγαντες οὗτοι διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σὴθ ἐγένοντο ἰσχυροὶ καὶ
μέγιστοι καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὑπερμήκεις, τερατώδεις τε

16 διακόσιοι τῷ P

prima diei hora preces peraguntur primae in caelo, secunda preces angelorum, tertia volucrium, quarta iumentorum, quinta bestiarum: sexta angeli assistunt, omnesque discernuntur creaturae; septima ad deum angeli intrant et exeunt ; octava laudatio et sacrificia angelorum, nona precatio et cultus ab hominibus, decima aquarum inspectio precesque caelestium et terrestrium, undecima mutua confessio et exsultatio omnium, duodecima interpellatio hominum deo accepta. Adamus noningentesimo trigesimo anno vita defunctus est, eadem qua olim deliquerat die; et in terram, unde fuerat desumptus, reversus est, relictis filiis 33, filiabus 27. imperavit autem hic humano generi per totam suam vitam. sepultus est in terra Hierosolymitana, ut Iosephus narrat. eodem tempore Cainus quoque obiit, uno post Adami mortem anno, corruente supra eum domo sua.

Post Adamum Sethus humano generi praefuit. anno ab origine mundi 1200, qui fuit Iaredo vitae annus quadragesimus, Setho septingentesimus septuagesimus, Egregores Sethi progenies errore ducti descenderunt, ac sibi mulieres de filiabus hominum sive Caini desumpserunt, atque gigantes illos celebres generaverunt. gigantes hi propter iustum Sethum fuerunt robusti ac vastissimis corporibus, monstrosique

καὶ ἀπευκτοί (ὅθεν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκασι), διὰ δὲ τὸν βέβηλον Κάϊν ἄλκιμοι καὶ κραταιότατοι καὶ στερροὶ καὶ τὴν ἀλκήν, τὸν δὲ τρόπον φονικώτατοι καὶ ἀσεβέστατοι καὶ ἀσελγέστατοι· οὓς καὶ δρακοντόποδάς τινες προσηγόρευσαν, ἢ ὡς τεθηριωμένους P 10 ταῖς γνώμαις καὶ μηδὲν ἀγαθὸν λογιζομένους, ἢ ὥς τινες ἱστοροῦσιν, ὅτι πόλεμον ἔχοντες μετά τινων οἰκούντων ἐν ὑψηλοῖς, εἶτα χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ κοιλίαις ὡς δράκοντες ἀνέρποντες κατ' αὐτῶν, ὑφ' ὧν καὶ πολλοὶ πολλάκις ἄνωθεν ἀνῃροῦντο βαλλόμενοι, δρακοντόποδες ἐκέκληντο. τούτων οὐκ ὀλίγους μὲν σφαίραις πυρὸς ἤτοι κεραυνοῖς οὐρανόθεν ὁ ὕψιστος ἐξανάλωσε βαλών· ἀνεπαισθήτους δὲ τοὺς περιλοίπους καὶ ἀδιορθώτους ἐπιμένοντας κατακλυσμῷ μετὰ ταῦτα τοὺς πάντας ἐξανάλωσεν ὁ θεός. οὗτοι ὤμοσαν ἐν τῷ ὄρει τῷ Ἑρμονιεὶμ ἐκλέξασθαι γυναῖκας ἀπὸ τῶν B υἱῶν τῶν ἀνθρώπων ἤγουν τῆς τοῦ Κάϊν γενεᾶς, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄρος Ἑρμών, καθότι ὤμοσαν καὶ ἀνεθεμάτισαν ἀλλήλους ἐν αὐτῷ. οὗτοι διδάσκουσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν φαρμακείας καὶ ἐπαοιδίας. καὶ πρῶτος Ἀζαὴλ ὁ δέκατος ἄρχων αὐτῶν (καὶ γὰρ οἱ ἄρχοντες τῶν κατελθόντων διακόσιοι ἦσαν) ἐδίδαξεν αὐτοὺς ποιεῖν μαχαίρας καὶ θώρακας καὶ πᾶν σκεῦος πολεμικόν, καὶ τὰ ἐκ τῶν μετάλλων τῆς γῆς, οἷον χρυσίον ἀργύριον καὶ τὰ λοιπά. καὶ ἕκαστος ὁμοίως, ὁ μὲν καλλωπισμὸν σώματος, ὁ δὲ ἐκλεκτοὺς λίθους καὶ τὰ βαφικά, ὁ δὲ ῥίζας βοτανῶν, ὁ δὲ σοφίαν καὶ ἐπαοιδῶν λυτήρια, ὁ δὲ ἀστρονομίαν καὶ ἀστροσκοπίαν, ἄλλος C

ob id et abominandi, unde et nomen iis impositum, propter impium vero Cainum validi, fortissimi et firmissimo robore, vita homicidiis et impietati ac lasciviae deditissima. quidam hos anguipedes cognominarunt, sive quod venenatae bestiae in morem efferatus eorum animus nullaque bona erat cogitatio, sive quod, ut nonnulli memoriae prodiderunt, bellum cum quibusdam in excelso habitantibus gerentes manibus pedibus ac in ventrem proni anguium in modum sursum reptassent. a quibus etiam saepe multi desuper telis coniectis interfecti sunt. horum multos caelitus deus igneis globis sive fulminibus ictos absumpsit: cum autem reliqui nullo poenae sensu moverentur neque quicquam de flagitiosa vita desciscerent, postea diluvio universos sustulit. hi in monte Hermonim coniuraverunt se uxores ex filiabus hominum seu progenie Caini sibi delecturos; montique id nomen indidere, quod in eo coniurassent seque diris mutuo obstrinxissent. hi suas uxores veneficia et incantationes docuerunt; primusque Azaelus, decimus ipsorum princeps (nam eorum qui descenderunt principes ducenti erant), docuit eos gladios ac thoraces fabricari omniaque instrumenta bellica, tam ex visceribus terrae aurum argentum et reliqua metalla eruere. similiter quivis principum aliquid docuit: alius corporis exornationem, alius pretiosos lapides et tincturas, alius radices herbarum, alius sapientiam et ea quae incantationes inefficaces redderent, alius astronomiam et siderum observationem, alius

ἀστρολογίαν, ὁ δὲ ἀεροσκοπίαν, ὁ δὲ σημεῖα γῆς, ἄλλος ἡλίου καὶ σελήνης. ὥστε οὐδὲ Βαβυλωνίων ἦν οὐδὲ Χαλδαίων βασιλεία, ὡς τῷ Βηροσσῷ καὶ τοῖς ἑπομένοις δοκεῖ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν θείων γραφῶν, οὔτε Αἰγυπτίων δυναστεία, ὡς τῷ Μανέθῳ ψευδομένῳ καὶ μεγαλύνοντι τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἔθνος· ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς τῶν Βαβυλωνίων βασιλείας ἤτοι Χαλδαίων ἀπὸ Νεβρὼθ τοῦ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς ἔτη ἑξακόσια τριάκοντα ἀκμάσαντος γέ-
D γονεν. οἵτινες δὲ ἄλλως περὶ τούτων μυθικώτερον γεγράφασιν, ἀπὸ τῶν θεοπνεύστων ἡμῶν γραφῶν κλέψαντες γεγράφασιν ἰδιοποιησάμενοι· δι' ὧν οἱ ἁπλούστεροι καὶ τοῖς λοιποῖς τούτων ληρήμασι προσέχοντες εὐχερῶς βλάπτονται.

Ὅτι τῷ αυπη' ἔτει τοῦ κόσμου Ἐνὼχ μετετέθη ἐν τῷ παραδείσῳ, τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε χρόνων γενόμενος. εὐηρέστησε τῷ θεῷ· καὶ οὐχ ηὑρίσκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός.

Ὅτι κατὰ τοὺς λεγομένους γεωμέτρας, ἐστὶ τὸ ἥμισυ τῆς κατοικουμένης τῆς εἰς τὸ μῆκος μίλια χιλιάδες δώδεκα, εἰς δὲ τὸ πλάτος μίλια χιλιάδες δέκα ἕξ.

Ὅτι τὰ ὄρη Ἀραρὰτ ἴσμεν ἐν Παρθίᾳ τῆς Ἀρμενίας εἶναι· τινὲς δέ φασιν, ἐν Κελαιναῖς τῆς Φρυγίας.

P 11 Ὅτι ἐπὶ ἑκατὸν χρόνοις ἐσκευάζετο ἡ κιβωτός, ἐπληρώθη δὲ τῷ φϙθ' ἔτει τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε, μηνὶ τινὶ Μαΐῳ κς', ἡμέρᾳ πρώτῃ· ὁ πῆχυς δὲ τῆς κιβωτοῦ ὀργυιὰ μεγίστη ἐστὶ κατ' Αἰγυ-

astrologiam, alius aëris considerationem, alius terrae signa, alius solis et lunae. itaque tum neque Babyloniorum erat neque Chaldaeorum regnum, ut Berosso et eum secutis contra sacras literas placuit; neque Aegyptiorum principatus, ut Manetho tradidit, Aegyptiorum gentem extollendi studio mentiens. etenim principium regni Babyloniorum sive Chaldaeorum a Nemrodo ducitur, qui ad annos 630 post diluvium floruit. quicunque vero de his fabulosius scripserunt, ii quae ex divinitus inspirata nostra scriptura suffurati erant, sibi vindicarunt; propter quae simpliciores etiam reliquis eorum nugis animum attendentes facile decipiuntur.

Anno mundi 1488 Enochus in paradisum est translatus, annos natus 365: erat enim deo acceptus. "et non inveniebatur, quia deus eum transtulit."

Geometrae tradunt dimidiam partem terrae quae inhabitatur, miliaria in longum duodecies milia patere, in latum miliaria decies ac sexies milia.

Montes Ararat scimus in Parthia Armeniae esse. quidam aiunt apud Celaenas Phrygiae oppidum.

Arca Noae centum annis constructa est, absoluta anno vitae Noae uno de sexcentesimo, mense Maio, vigesima sexta die, prima septimanae die. cubitus autem quo eam mensus est, maxima est Aegyptiis ulna.

πτίους. μ' δὲ ἡμέρας κατήρχετο ὁ ὑετὸς καὶ μ' νύκτας. Ἀπριλλίῳ δὲ μηνί, ἡμέρᾳ πρώτῃ τῆς ἑβδομάδος, ἐξῆλθε Νῶε ἐκ τῆς κιβωτοῦ. τινὲς δέ, καθ' ἣν ἡμέραν ἐκλείσθη πρῶτον ἡ κιβωτός, κατ' αὐτὴν τῷ ἐπιόντι καιρῷ ἀνοιγῆναί φασιν, ἐν τῷ δισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ τρίτῳ ἔτει τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. καὶ θυσίας προσάγων τῷ θεῷ ἱκετεύει μηκέτι ποιεῖν κατακλυσμόν. ἀποδεξάμενος οὖν ὁ θεὸς τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν ὑπέσχετο τοῦτο, σημεῖον ἐπιθεὶς τὸ τόξον τῆς ἴριδος. B

Ὅτι ὁ Νῶε Ξίσουθρος παρὰ Χαλδαίοις ἐλέγετο.

Ὅτι πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ οὔτε ἔθνος ἦν οὔτε βασιλεία· ἐτῶν δὲ περίοδος ἦν. περιέχεται δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἀποκρύφων Ἐνὼχ ὅτι Οὐριὴλ ὁ ἄγγελος ἐμήνυσε τῷ Ἐνώχ, τί ἐστι μὴν καὶ τροπὴ καὶ ἐνιαυτός, καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἔχειν νβ' ἑβδομάδας.

Ὅτι ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ τοῦ Μεστρὲμ τοῦ δευτέρου υἱοῦ Χὰμ κατὰ τὴν γραφήν, θείου δὲ τοῦ Νεβρώδ, υἱοῦ Χοῦς, υἱοῦ Χὰμ τοῦ πρώτου, οἰκισθεῖσα καὶ βασιλευθεῖσα ἕως τοῦδε παρ' Ἑβραίοις καὶ Σύροις καὶ Ἄραψι Μεστραία καλεῖται.

Ὅτι τῷ δισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πρώτῳ ἔτει Νῶε ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα ἐν ὄρει Λουβὰν τῆς Ἀρμενίας, θύσας τε τῷ θεῷ καὶ πιὼν οἶνον ἐγυμνώθη. C

Ὅτι ἡγεμονεύοντος Νεβρὼδ ἐκτίσθη ἡ Βαβυλὼν καὶ ὁ πύργος ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα τρισίν. ἦν δὲ Νεβρὼδ υἱὸς μὲν τοῦ Χάμ, ἔκγονος δὲ Ἐνώχ. ἐκαλεῖτο δὲ ὁ Νεβρὼδ καὶ Εὐήχιος.

quadraginta dies totidemque noctes pluvia decidit. prima die septimanae mensis Aprilis Noa egressus est ex arca. quidam eadem die qua ante annum clausa fuerat, apertam arcam asserunt, anno ab origine mundi 2243. tum Noa deum re sacra facta deprecatus est ne posthac diluvium terrae immitteret. probans autem deus hominis eius virtutem, ita fore pollicitus est, tesserae loco arcum qui Iris dicitur constituens.

Noa Chaldaeis Xisuther dictus fuit.

Ante diluvium neque gens ulla fuit neque regnum, annorum autem circuitio erat. in libro occultorum Enochi continetur scriptum, Urielum angelum Enocho indicasse quid mensis sit, quid solstitium, quid annus; ac annum quidem 52 constare septimanis.

Aegyptus a Mezromo, secundo Chami filio (auctore scriptura), patruo autem Nemrodi (nam is Chusum, qui primus Chami filius fuit, patrem habuit) culta ac regnata ad haec usque tempora ab Ebraeis Syris et Arabibus Mezraea nominatur.

Noa bis millesimo ducentesimo quinquagesimo primo anno vineam plantavit in Lubano Armeniae monte; cumque deo rem sacram fecisset ac vinum bibisset, nudus iacuit.

Nemrodo imperante Babylon aedificata est et turris annis 43. Nemrodus Chami filius fuit, et ab Enocho genus duxit. eidem Nemrodo et-

ἦσαν δὲ τὰ πάντα τῶν οἰκοδομούντων ἔθνη ἑβδομήκοντα, φωνὴ δὲ αὐτοῖς πᾶσιν ὑπῆρχε μία. Νεβρὼδ δὲ αὐτοῖς ὁ γίγας, ὁ τοῦ Αἰθίοπος Χοῦς υἱός, εἰς βρῶσιν ἀγρεύων ἐχορήγει ζῶα. ὁ δὲ τοῦ
D Σάλα υἱὸς Ἕβερ ἐγκεχείριστο τὴν οἰκοδομὴν ἔτει γ´. εἶτα τῶν γλωσσῶν συγχυθέντων ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πάντων διασκορπισθέντων, αὐτὸς ὁ Νεβρὼδ ἐκεῖ κατῴκει μὴ ἀφιστάμενος τοῦ πύργου, μερικοῦ τινὸς πλήθους βασιλεύων· ἐφ᾽ ὃν ὁ πύργος ἀνέμῳ βιαίῳ, ὥς ἱστοροῦσί τινες καὶ αὐτὸς Ἰώσηπος, καταπεσὼν συνετρίβη, καὶ θείᾳ κρίσει τοῦτον ἐπάταξεν. αὕτη πρώτη βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς, ἀφ᾽ οὗ ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, γέγονεν· οἱ δὲ λέγοντες καὶ ἄλλα γεγονέναι ψεύδονται. ἐκ τούτου γεννᾶται Ἀσσούρ, ὃς οἰκοδομεῖ τὴν Νινευὶ καὶ τὴν Ῥοβὼθ καὶ τὴν Χαλὰχ τὰς πόλεις. καὶ φανερόν ἐστιν ὅτι μετὰ χλ´ ἔτη τοῦ κατακλυσμοῦ γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασι-
P 11b λείας Χαλδαίων ἤτοι Βαβυλωνίων διὰ Νεβρώδ. φασὶ δὲ ὅτι μόνος ὁ Ἕβερ ὁ τοῦ Φάλεκ πατὴρ οὐ συνέθετο τῇ πράξει τῆς πυργοποιίας· διὸ καὶ τῆς τῶν ἄλλων φωνῆς συγχεθείσης ἡ τοῦ Ἕβερ οὐκ ἀπώλετο. αὕτη δέ ἐστιν ᾗ καὶ Ἀδὰμ ἐλάλει· καὶ ταύτην οἱ τοῦτον διαδεξάμενοι ἀπόγονοι πατρωνυμικῶς ἑαυτοὺς Ἑβραίους προσηγόρευσαν καὶ Ἑβραΐδα τὴν φωνὴν ἐκάλεσαν. τεκμήριον δὲ ταύτην εἶναι τὴν πρὸ τῆς συγχύσεως φωνὴν τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα· ἐφ᾽ ὧν γὰρ κατ᾽ οὐδεμίαν γλῶσσαν ἔστι τὸ σημαινόμενον ἐπιλύσασθαι, κατ᾽ αὐτὴν τὸ ζητούμενον ἑρμηνεύεται· οἷον Ἀδὰμ καθ᾽ ἑτέραν μὲν οὐδεμίαν φωνὴν τὸ δηλούμενον εὑρίσκεται, κατὰ

iam Euechius nomen fuit. qui turrim aedificaverunt, ex septuaginta omnino nationibus fuerunt collecti: omnes autem eodem sermone utebantur. quibus Nemrodus gigas, Chusi Aethiopis filius, in cibum feras venando suppeditabat. ceterum Eberus Sale filius aedificationi praefectus fuit anno termillesimo. postea cum deus sermonem confudisset hominesque dissipati essent, ipse Nemrodus ibi habitavit, a turri non digressus, ac multitudini, quae prioris istius pars aliqua erat, imperavit. turris vi venti, ut cum alii tum ipse etiam Iosephus narrant, deiecta ac comminuta divino iudicio Nemrodum percussit. id primum ab Adamo condito regnum in terra fuit; ac mentiuntur qui plura fuisse referunt. Nemrodo Assur genitus est, qui Niniven Rhobotam et Chalacham urbes condidit. manifestum vero est annis a diluvio 630 a Nemrodo Chaldaeorum sive Babyloniorum regnum institutum fuisse. aiunt solum Eberum, Phaleci patrem, in substructionem turris non consensisse: itaque etiam reliquorum linguis confusis Eberi sermo integer permansit. ea est lingua qua Adamus usus fuit; et ab hoc posteri Eberi se gentilicio nomine Ebraeos ac linguam Ebraicam nominaverunt. fuisse hanc linguam ante confusionem certo indicant veterum nomina, quae quid significent cum nulla alia lingua explicari possit, Ebraica lingua interpretationem suggerit. verbi gratia, Adamus nullo alio sermone quicquam, Ebraica autem hominem

δὲ ταύτην ἄνθρωπος ἑρμηνεύεται· καὶ ἡ τοῦ Νῶε προσηγορία δι- B καιοσύνην σημαίνει, καὶ Χοὺς Αἰθίοψ, καὶ Μεστρὲμ Αἴγυπτος, καὶ Φαλὲκ μερισμός, καὶ Βαβυλὼν σύγχυσις.

Ὅτι μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἕως τῆς διασπορᾶς μόνοι οἱ τρεῖς ἡγήσαντο τῶν πολλῶν εὐσεβῶς, Νῶε Σὴμ καὶ Ἀρφαξὰδ ὁ υἱὸς τοῦ Σήμ, ἔτη φλδʹ. τοῦ δὲ κόσμου ἔτος ἦν βψοςʹ· τῷ γὰρ βφϟβʹ ἔτει καὶ Νῶε ὁ δίκαιος ἐκοιμήθη, ὢν ἐτῶν ἐννακοσίων πεντήκοντα. τῶν δὲ φλδʹ χρόνων ὁ ἀριθμὸς οὗτος· Νῶε τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τνʹ, Σὴμ ἔτη ρνʹ, καὶ Ἀρφαξὰδ ἔτη λγʹ, ὁμοῦ ἔτη φλγʹ, τῆς ἀρχῆς τῶν ἄλλων ἐν τῷ τετάρτῳ χρόνῳ λαμβανομένης. συγγραφεῖς δὲ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων οὗτοι, Μάνεθος ὁ C τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος συγγραφήν, Βηροσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, Μῶχός τε καὶ Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς τούτοις Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος. οἱ δὲ τὰ Φοινικὰ συγγραψάμενοι Ἡσίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος, Ἑλλάνικος καὶ ὁ Ἀκουσίλαος, Ἔφορός τε καὶ Νικόλαος.

Τῷ βφοβʹ ἔτει τοῦ κόσμου, ἐνακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει τοῦ Νῶε, κατὰ θεῖον δηλονότι χρησμὸν ἐμέρισε Νῶε τοῖς τρισὶν υἱοῖς αὐτοῦ τὴν γῆν οὕτω. Σὴμ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος τετρακοσιοστὸν τριακοστὸν πρῶτον, ἔδωκεν ἀπὸ Περσίδος καὶ Βάκτρων ἕως Ἰνδικῆς μῆκος, πλάτος δὲ ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως Ῥινο- D κουρούρων τῆς Αἰγύπτου, ἤτοι τὰ ἀπὸ ἀνατολῆς ἕως μέρους τῆς μεσημβρίας, τήν τε Συρίαν, ἣ καὶ Ἰουδαῖα λέγεται (καὶ γὰρ καὶ οἱ παλαιοὶ Σύρους τοὺς Παλαιστηνοὺς ὠνόμαζον), καὶ Μηδίαν,

notat. sic Noa iustitiam, Chus Aethiopem, Mesromus Aegyptum, Phalecus divisionem, Babylon confusionem.

A diluvio usque ad dispersionem tantum hi tres multitudini pie praefuerunt, Noa Semus et huius filius Arphaxadus, annis 534, ad annum mundi 2776. mortuus enim est Noa iustus anno 2592, annos natus 950. porro 534 quos diximus, anni sic numerantur. Noa post diluvium annos 350, Semus annos 150, Arphaxadus annos 33 summa anni 533, initio reliquorum in 4 supra 530 anno sumpto. qui res Aegyptiacas et Chaldaicas conscripserunt, hi sunt. Manethus scripsit Aegyptiaca, Berossus Chaldaica collegit, tum Mochus et Hestiaeus, ac praeter hos Hieronymus Aegyptius. Phoenicum res conscripserunt Hesiodus, Hecataeus, Hellanicus, Acusilaus, Ephorus et Nicolaus.

Anno ab origine mundi 2572 Noa annum aetatis agens 930, oraculo nimirum divinitus accepto tribus suis filiis terram distribuit, hoc modo. Semo primogenito suo filio, annum aetatis quadringentesimum trigesimum primum agenti, dedit quicquid terrae in longum a Perside et Bactris usque ad Indiam porrigitur, in latum ab India usque ad Rinocorura Aegypti, sive quae ab ortu solis sunt usque ad plagam meridionalem, Syriam nempe, quae et Iudaea dicitur (nam antiqui Syros vocabant Palaestinos), et Mediam, et Euphratem fluvium designavit, qui limites Semi

καὶ ποταμὸν διορίζοντα αὐτοῦ τὰ ὅρια τὸν Εὐφράτην. Χαμ δὲ τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος υζ΄, ἔδωκε τὴν πρὸς νότον καὶ λίβαν καὶ μέρος τῆς δύσεως ἀπὸ Ῥινοκουρούρων τῆς Αἰγύπτου, Αἰθιοπίαν καὶ Αἴγυπτον καὶ Λιβύην, Ἀφρικὴν καὶ Μαυριτανίαν, ἕως Ἡρακλείων στηλῶν ἤτοι ἕως τοῦ δυτικοῦ καὶ Λιβυκοῦ ὠκεα-
P 12 *νοῦ, ποταμὸν δὲ διορίζοντα τὸν Νεῖλον, ὃς καὶ Γεὼν καὶ Χρυσορρόας λέγεται. Ἰάφεθ δὲ τῷ τρίτῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι ἔτος υκε΄, ἀπὸ Μηδίας τὰ πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμὰς ἕως Γαδείρων καὶ Βρεττανικῶν νήσων, Ἀρμενίαν Ἰβηρίαν Πόντον Κόλχους καὶ τὰς κατ' Ἰόπην χώρας καὶ νήσους ἕως Ἰταλίας καὶ Γαλλιῶν Ἱσπανίας τε καὶ Κελτιβηρίας καὶ Λυσιτανῶν. οὕτω μερίσας καὶ ἐγγράφως διαθέμενος, ὥς φασιν, ἐπαναγνούς τε αὐτοῖς τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐσφραγίσατο, παρ' ἑαυτῷ κατασχὼν ἕως τοῦ ͵βφϙβ΄ ἔτους ἀπὸ Ἀδάμ, ἐν ᾧ καὶ ἐκοιμήθη. μέλλων δὲ τελευτᾶν ἐνετείλατο τοῖς τρισὶν υἱοῖς αὐτοῦ μηδένα ἐπελθεῖν τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ ὁρίοις καὶ ἀτάκτως ἐνεχθῆναι πρὸς τὸν ἕτερον, ὡς τούτου γενησομένου*
B *αἰτίου στάσεως αὐτοῖς καὶ πολέμων τῶν πρὸς ἀλλήλους. τὴν δὲ διαθήκην αὐτοῦ δέδωκε τῷ Σὴμ ὡς πρωτοτόκῳ υἱῷ καὶ θεοφιλεστέρῳ, ὃς καὶ τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο μετ' αὐτὸν καὶ τὰς ἐξαιρέτους τῶν παρ' αὐτοῦ εὐλογιῶν ἐκληρώσατο, ὡς καὶ ἐν τῇ Γενέσει φέρεται. καὶ ἐκοιμήθη ἐν ὄρει Λούβαρ.*

Ἐν δὲ τῷ ͵βψϙα΄ ἔτει τοῦ κόσμου, ἤτοι μετὰ διακόσια ἔτη τῆς τελευτῆς Νῶε, νεωτερίσας ὁ τοῦ Χὰμ υἱὸς Χαναὰν ἐπέβη τοῖς

definiret. Chamo autem secundo suo filio, annum agenti quadringentesimum septimum, terram addixit quae Austro et Africo est exposita, et partem Occidentis, a Rinocoruris Aegypti, Aethiopiam Aegyptum Libyam Africam Mauritaniam, usque ad columnas Herculis, seu usque ad occiduum ac Africum oceanum fluvium, qui eius dicioni terminus esset, Nilum constituit, qui idem Geon et Chrysorrhoas (quasi aurifluus) appellatur. Iapeto tertio filio annum agenti 425, attribuit quicquid a Media ad septentrionem et solis occasum pertinet, usque ad Gades insulasque Britannicas, Armeniam Iberiam Pontum Colchos atque ulteriores regiones atque insulas usque ad Italiam, Gallias Hispaniam Celtiberiam et Lusitanos. cum ad hunc modum divisisset scriptoque suam voluntatem testatus esset, ut perhibent, id illis recitavit, atque post obsignatum penes se detinuit usque ad annum ab Adamo 2592, quo vitam finivit. moriturus tribus filiis suis mandavit ne quis eorum fratris regionem invaderet eumve iniuria aliqua afficeret: alioquin hoc eis discordiarum et bellorum intestinorum causam allaturum. testamentum Semo quippe aetate ac pietate praestanti tradidit: is ei in imperio successit, atque eximias prosperitates, quas ei precatus fuerat pater, hereditate consecutus est, quod etiam in Genesi scriptum exstat. humatus est in monte Lubaro.

Anno mundi 2791, annis ab obitu Noae ducentis, Chami filius Cha-

ὁρίοις τοῦ Σὴμ καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ, παραβὰς τὴν ἐντολὴν Νῶε, σὺν τοῖς ἐξ αὐτοῦ γενομένοις ἔθνεσιν ἑπτά, Ἀμορραίοις Φερεζαίοις Εὐαίοις Γεργεσαίοις Ἰεβουζαίοις καὶ Χαναναίοις· οὓς διὰ Μωσέως C καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐξωλόθρευσεν ὁ θεός, καὶ μετά τινας καιροὺς διὰ τῶν κριτῶν ἀπέδωκε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὴν πατρῴαν γῆν, δίκαιος καὶ ἐν τούτῳ φανεὶς ὁ θεός, ὡς ἐκ τοῦ Σὴμ καταγομένοις διὰ γενεῶν λη΄. ἐτῶν χιλίων ἑξακοσίων ὀγδοήκοντα ἑπτά. . . . ἕως Μαστουσίας τῆς κατὰ Ἴλιον. αἱ χῶραι δὲ αὐτῶν Μηδία, P 14 Ἀλβανία, Ἀρμενία μικρὰ καὶ μεγάλη, Ἀμαζονίς, Παφλαγονία, Καππαδοκία, Γαλατία, Κολχίς, Βοσπορηνοί, Μαιῶτις, Δέρρις, Σαρματία, Ταυριανοί, Βακτριανοί, Σκυθία, Θρᾴκη, Μακεδονία, D Ἑλλάς, Θετταλία, Βοιωτίς, Λοκρία, Αἰτωλία, Ἀχαΐα, Πελοπόννησος, Ἀκαρνανία, Ἠπειρῶται, Ἰλλυρίς, Λυχνῖται, Ἀδριακή, ἀφ᾽ ἧς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἐκλήθη, Καλαβρία, Ἰταλία, Γαλλία, Θουσκηνή, Λυσιτανία, Κελτική, Μασσαλία, Κελτογαλλία, Ἰβηρία, Ἱσπανία ἡ μεγάλη καὶ μικρά. ἐνταῦθα καταλήγει τὰ ὅρια τοῦ Ἰάφεθ, ἕως Βρεττανικῶν νήσων τὰ πρὸς βορρᾶν βλέποντα. ἔχει δὲ νήσους Βρεττανίαν, Σικελίαν, Εὔβοιαν, Ῥόδον, Χίον, Λέσβον, Κύθηραν, Ζάκυνθον, Κεφαληνίαν, Ἰθάκην, καὶ τὰς Κυκλάδας, καὶ μέρος τῆς Ἀσίας τὴν Ἰωνίαν καλουμένην, P 14b ποταμὸν δὲ Τίγριν, διορίζοντα μεταξὺ Μηδίας καὶ Βαβυλωνίας. ἐν τούτοις οὖν πληροῦται τὰ τοῦ Ἰάφεθ ὅρια διὰ τὸ εἰρη-

4 κατά P 6 καταγομένης P 7 post ἑπτά desunt quae apud Syncellum leguntur ed. Bonn. p. 84 v. 4 — p. 93 v. 5, ὃ καὶ ἔφθασεν — Ταναΐδος ποταμοῦ.

naan novas res molitus Semi fines ingressus est contra Noae praeceptum, cum septem ex se ortis gentibus Amorraeis Chettaeis Pherezaeis Evaeis Gergesaeis Iebusaeis et Chananaeis; quas gentes deus per Mosem et Iesum Nauae filium excidit, ac suo deinde tempore Iudicum opera filiis Israeli avitam terram reddidit, etiam in hoc suam iustitiam declarans. nam Israelitae per gradus propagatae gentis 38 a Semo orti erant, annis 1687. usque ad Mastusiam Ilio oppositam. regiones autem eorum sunt, Media, Albania, Armenia maior et minor, Amazonum regio, Paphlagonia, Cappadocia, Galatia, Colchis, Bosporeni, Maeotis, Derris, Sarmatia, Tauriani, Bactriani, Scythia, Thracia, Macedonia, Graecia, Thessalia, Boeotia, Locris, Aetolia, Achaia, Peloponnesus, Acarnania, Epirus, Illyricum, Lychnitis, Adria, unde mari Adriatico nomen factum: Calabria, Italia, Gallia, Etruria, Lusitania, Celtica, Massilia, Celtogallia, Hispania maior et minor. ibi fines Iapeti terminantur, qua septentriones respiciunt usque ad Britannicas insulas. habet autem insulas, Britanniam, Siciliam, Euboeam, Rhodum, Chium, Lesbum, Cythera, Zacynthum, Cephaleniam, Ithacam, ac Cyclades, et Asiae partem quae Ionia appellatur. pro termino est Tigris fluvius, qui Mediam a Babylonia dividit. his ergo implentur fines Iapeti, quia est in scriptura "amplificet

κέναι τὴν γραφὴν "πλατύναι ὁ θεὸς τῷ Ἰάφεθ·" τὴν πᾶσαν γὰρ Εὐρώπην καὶ μέρος οὐ μικρὸν τῆς μεγάλης Ἀσίας ἀπηνέγκατο· διὸ καὶ εἴρηται "καὶ κατασκηνῶσαι ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ." οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ ἀναγωγικὸν τρόπον, ὅτι πᾶσα ἡ μερὶς τοῦ Ἰάφεθ σχεδὸν τῷ βαπτίσματι καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει προσετέθη, ἅτινά ἐστι σκηνώματα τοῦ Σήμ, ἐπεὶ καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ
B Ἀβραὰμ καὶ οἱ πατριάρχαι, ἐξ ὧν καὶ αἱ λοιπαὶ γενεαρχίαι ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου σαφῶς γενεαλογοῦνται. τοῦ δὲ Χὰμ πλεῖστα μέχρι καὶ νῦν ἔθνη ἐστὶν ἐν ἀποστασίᾳ, κατά γε τὰς Ἰνδίας καὶ Αἰθιοπίας καὶ Μαυριτανίας· ἐν οἷς καὶ αἱ Ἀρραβίαι καὶ Ἰδουμαία κατὰ θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ θρασύνονται, τῇ τοῦ Χὰμ καὶ τοῦ Χαναὰν κατάρᾳ καθυποβεβλημένοι· διὸ καὶ παῖδα οἰκέτην τὸν Χὰμ τοῦ Σὴμ καὶ τοῦ Ἰάφεθ ἡ γραφὴ ἀπεφήνατο, διὰ τοῦ Χαναὰν τοῦ υἱοῦ καὶ αὐτὸν σημαίνουσα.

Ὅτι δύο κατακλυσμοὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γῆν διαβεβοημένοι
C γεγόνασι, πρῶτος μὲν ἐπὶ Ὠγύγου ἐν τῇ Ἀττικῇ, χρόνοις δὲ ὕστερον σμη' ἐν Θετταλίᾳ ἐπὶ Δευκαλίωνος βασιλεύοντος Ἀθήνησι, δευτέρου Κραναοῦ αὐτόχθονος. τούτου τοῦ κατακλυσμοῦ, τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος δηλονότι, δοκοῦσι μεμνῆσθαι καὶ Αἰγύπτιοι, φάσκοντες τὴν χώραν αὐτῶν μὴ κατακεκλύσθαι. καὶ δικαίως φιλονεικοῦσι μὴ κατακεκλύσθαι τότε τὴν Αἴγυπτον· τοπικὸς γὰρ γέγονεν οὗτος ὁ κατακλυσμός. τὸν γὰρ πρότερον ἤτοι τὸν καθολικὸν κατακλυσμὸν οὐδὲ γινώσκουσιν· οὔπω γὰρ ἦν ὁ πατριάρχης

deus Iapetum." universam quippe Europam, et magnae Asiae haud exiguam partem abstulit; ideoque additum est "et habitet in tabernaculis Semi." neque id modo, sed etiam reconditiorem sensum eruendo intelligimus, quod Iapeti fere tota portio baptismum ac fidem in Christum est amplexa, quod per Semi tabernacula notatur, quando etiam Abrahamus a Semo genus duxit atque patriarchae, a quibus perspicue generis propagatio per ordinem usque ad Christum deducitur. at Chami gentes pleraeque etiamnum in defectione a fide Christiana permanent, in Indiis Aethiopiis Mauritaniis, in quibus gentibus etiam Arabiae numerantur ac Idumaea, qui populi omnes adversus deum et sanctos eius ferociunt, exsecrationi cui Chamum et Chanaanem deus obnoxium fecerat addicti. itaque scriptura Chamum Semi et Iapeti servum pronuntiavit, per Chanaanem filium ipso etiam patre Chamo notato.

Duo diluvia in Graecia celebri fama fuerunt, prius in Attica, Ogygi aetate, posterius annis ab eo 248 in Thessalia, Deucalione Athenis regnante, secundo a Cranao indigena. huius sub Deucalione facti diluvii videntur etiam Aegyptii meminisse, dicentes suam terram inundationis expertem fuisse. et quidem recte contendunt Aegyptum tunc diluvium non esse passam, cum id diluvium certo tantum loco substiterit. prius autem diluvium, quod universam terram inundavit, plane ignorant: non-

αὐτῶν γεννηθείς. Χὰμ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε πατὴρ ἦν Μεστρέμ, D
ἀφ' οὗ Αἰγύπτιοι.

Ὅτι τὸν Νεβρὼδ ἀποθεώσαντες οἱ Ἀσσύριοι ἐν τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ ἔταξαν, καὶ καλοῦσιν Ὠρίωνα. οὗτος κατέδειξε τὴν κυνηγετικήν· διὸ καὶ τὸν καλούμενον κύνα ἄστρον τῷ Ὠρίωνι συνῆψαν. τοῦτον καλοῦσιν καὶ Κρόνον εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πλάνητος.

Ὅτι διαμερισθέντων τῶν ἐθνῶν ἀνεφάνη τις ἀνὴρ Ἰνδός, ἐκ τοῦ γένους Ἀρφαξάδ, τοὔνομα Ἀνδουβάριος, ὃς παρέδωκε τοῖς Ἰνδοῖς ἀστρονομίαν.

Ὅτι τῷ δισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ε' ἔτει διο- P 15
δεύων Καϊνᾶν ἐν τῷ πεδίῳ εὗρε τὴν γραφὴν τῶν γιγάντων καὶ ἔκρυψε παρ' ἑαυτῷ, καὶ αὐτὸς μὲν ἐν αὐτοῖς ἐξημάρτανε, καὶ τοὺς ἄλλους τὴν αὐτὴν ἀτοπίαν ἐξεπαίδευσεν. οἱ δὲ τὸν Σάλα φασὶ ταύτην εὑρηκέναι.

Ὅτι ἐν τῷ ὄρει τοῦ Λιβάνου ἰχθύες θαλάσσης εὑρέθησαν, ἐν κοίλοις τόποις ὑδάτων, τὴν τοῦ κατακλυσμοῦ πιστούμενοι πανωλεθρίαν.

Ὅτι πρῶτος Λάμεχ πρὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς τελευτᾷ, ἤγουν τοῦ Μαθουσάλα.

Ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ, κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα, ἔτη ͵βσμβ', οἷς καὶ ἡ ἀλήθεια ἐπιμαρτυρεῖ καὶ αἱ ἀνέκαθεν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ἐπικρατήσασαι παραδόσεις, ἐπὶ δὲ B

dum enim tum natus fuerat conditor gentis eorum Chamus, filius Noae, pater Mezromi, a quo Aegyptii sunt orti.

Nemrodo Assyrii divinam adscribunt naturam, inter sidera caelestia collocantes et Orionem vocantes. hic venandi artem primus protulit. itaque Orioni sidus, quod Canis vocatur, adiungunt. quin et Saturni, stellae illius erraticae, nomen ei tribuunt.

Dissipatis gentibus Indus quidam ab Arphaxado genus ducens exstitit, nomine Andubarius; isque Indis astronomiam tradidit.

Anno ab origine mundi 2585 Cainanus campum peragrans scripturam gigantum repperit, eamque penes se occultavit, et cum ipse ea tractanda deliquit, tum alios absurda ista docuit. alii a Sala fuisse eam scripturam repertam asserunt.

In monte Libano pisces marini inventi sunt, in cavis quae aquas receperant, internecionem omnium animalium, quae diluvio accidit, testificantes.

Primus Lamechus suo patre Mathusala prior mortuus est.

Ab Adamo usque ad diluvium de sententia septuaginta interpretum anni numerantur 2242. quibus et veritas adstipulatur et traditiones, quarum auctoritas ab antiquo per omnes invaluit ecclesias. ad annum

τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη γτιβ΄. καὶ μετὰ ἕτερα οε΄ ἔτη ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν, παροικήσας εἰς γῆν Χαναὰν τὴν νῦν Παλαιστίνην λεγομένην.

Ὅτι ὁ Φάλεκ πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἔβερ τελευτᾷ, συνάγεται δὲ τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐπὶ τὴν τοῦ Φάλεκ τελευτὴν ἔτη τρισχίλια. ἔνθεν ἀρχὴν τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν λαμβάνουσι τὰ ὀνόματα.

Ἐγεννήθη δὲ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σὴμ ἀνὴρ ὄνομα Χοῦς Αἰθίοψ, ὃς ἐγέννησε τὸν Νεβρὼδ τὸν τὴν Βαβυλῶνα κτίσαντα, τὸν
C καὶ Ὠρίωνα ἐπικληθέντα. οὗτος δυνατὸς γενόμενος ἐβασίλευσε πρῶτος ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις· ὃς καὶ ὠνομάσθη Κρόνος εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πλάνητος. οὗτος ἔσχε γυναῖκα ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, καλουμένην Σεμίραμιν. αὕτη τοῖς ποταμοῖς περιέβαλε στόμια, καὶ τὰς καλουμένας πυραμίδας ἀνήγειρε. ταύτην καὶ Ῥέαν ὠνόμασαν ὡς ἐν δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ καὶ ὑπερβάλλοντι φόβῳ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσαν. αὕτη ἡ Σεμίραμις ἔσχεν υἱὸν οὗ τὸ ὄνομα Πῖκος, ὃς καὶ μετωνομάσθη Ζεύς· καὶ ἄλλους δὲ ἔσχεν υἱοὺς Βῆλόν τε καὶ Νῖνον, καὶ θυγατέρα τὴν Ἥραν. καὶ ὁ μὲν
D Νῖνος, ὃς καὶ τὴν Νινευὶ τὴν μεγάλην ἔκτισε, τὴν ἰδίαν μητέρα Σεμίραμιν ἔσχε γυναῖκα. ὡς δὲ Ἀφρικανός φησι, καὶ ἕτερον υἱὸν ἔσχεν ὁ Κρόνος τὸν Ἄφρον, ἐξ οὗ Ἄφροι· ὃς γήμας Ἀστυνόμην ἐποίησε θυγατέρα τὴν Ἀφροδίτην. ὁ δὲ Κρόνος ἐξωσθεὶς τῆς βασιλείας ὑπὸ τοῦ ἰδίου υἱοῦ Διός, κατελθὼν ἐν τῇ δύσει κρατεῖ τῆς Ἰταλίας. εἶτα ὁ Ζεὺς ὑποχωρήσας τῶν Ἀσσυρίων

Abrahami primum numerantur anni ab origine mundi 3312. post 75 deinde annos ex Charrane egressus in terra Chanaan inquilinum egit, quae nunc Palaestina vocatur.

Phalecus ante patrem suum Eberum obiit. tria milia annorum ad Phalcci mortem ab Adamo computantur. hinc nomina Graecorum deorum initium sumunt.

Natus est Chami stirpe vir nomine Chusus, Aethiops. is Nemrodum genuit, qui et Orion appellatur, conditorem Babylonis; atque hic auctus potentia primus hominum regnavit, Assyriis imperans. idem Saturnus dictus est, cognomento a planeta ducto. uxorem ex eadem stirpe habuit, nomine Semiramin. haec fraena repperit et pyramides quas vocant exstruxit. hanc etiam Rheam nominarunt, ut quae hominibus magna cum potestate et ingenti terrore imperaret. haec Semiramis filium habuit nomine Picum, cognomento Iovem, ac praeter hunc Belum ac Ninum et filiam Iunonem. Ninus, qui Ninivem magnam condidit, matrem suam Semiramin uxoris loco habuit. Africanus Saturno praeterea Afrum filium adscribit, a quo Afri dicti sunt. is Afer ducta Astynoma uxore Venerem genuit, quae Graecis Afrodita dicitur. Saturnus regno expulsus a filio suo Iove in occiduas terrae partes devenit ac Italiam obtinuit. deinde Iuppiter Assyriis decessit, ac ad patrem se contulit, qui ei regnum

παραγίνεται πρὸς τὸν πατέρα· ὁ δὲ παραχωρεῖ αὐτῷ βασιλεύειν τῆς Ἰταλίας. καὶ πολλοῖς ἔτεσι βασιλεύσας, εἶτα τελευτήσας κατατίθεται ἐν τῇ Κρήτῃ. μετὰ δὲ Νῖνον ἐβασίλευσε τῶν Ἀσσυρίων Θοῦρος ὁ καὶ Ἄρης κληθεὶς ὡς πολεμικώτατος. τοῦτον οἱ Ἀσσύριοι Βάαλ θεὸν ἤτοι Βῆλ μετονομάσαντες καὶ ἀναστηλώ- P 16
σαντες σέβονται. μετὰ δὲ τὴν τοῦ Διὸς τελευτὴν Φαῦνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν, ὃς μετωνομάσθη Ἑρμῆς· ἦν γὰρ λογικώτατος πάνυ καὶ μαθηματικός· ὃς καὶ τοῦ χρυσοῦ τὴν φύσιν ἐξεῦρεν ἐκ μετάλλων ἀνθρώποις. ἡ μέντοι Ἀφροδίτη λογικὴ καὶ ποικίλη λεγομένη ἐγαμήθη τῷ Ἀδώνιδι τῷ υἱῷ τοῦ Κινύρου, φιλοσόφῳ ὄντι καὶ αὐτῷ· οὓς καὶ ἄχρι θανάτου φιλοσοφοῦντας σὺν ἀλλήλοις βιῶσαι ἱστοροῦσι. μετὰ δὲ τὸ βασιλεῦσαι Ἀσσυρίων Πῖκον τὸν καὶ Δία ἔτη τριάκοντα, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βῆλον ὀνομαζόμενον καὶ Ἥραν τὴν γυναῖκα τὴν καὶ ἀδελφὴν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καταλιπὼν πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα Κρόνον παραγίνεται, ἤδη γεγηρακότα καὶ B
ταλαιπωρήσαντα· ᾧ καὶ παραχωρεῖ τῆς βασιλείας εὐθύς, καὶ οὗτος δυνατὸς ὢν ἄλλα ἔτη ἑξήκοντα δύο κατὰ τὴν Ἰταλίαν βασιλεῦσαι λέγεται. Βῆλος δὲ ὁ υἱὸς διὰ τὸ ὀξυκίνητος εἶναι οὕτως ἐκλήθη, καὶ δύο ἔτη βεβασιλευκὼς Ἀσσυρίων τελευτᾷ. Νῖνος δὲ ὁ τούτου θεῖος ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς ἀρχῆς νβ' ἔτη τῶν Ἀσσυρίων ἐβασίλευσεν. ἐκ τοῦ γένους οὖν αὐτοῦ καὶ Ζωροάστρης ὁ περιβόητος ἀστρόνομος ἐν Πέρσαις γενόμενος ηὔξατο ὑπὸ πυρὸς ἀερίου κεραυνωθῆναι καὶ ἀναλωθῆναι, ἐντειλάμενος τοῖς Πέρσαις

8 τὴν ποίησιν margo P

Italiae dimisit; ubi cum per multos annos regnasset, vitam cum morte commutavit, et in Creta sepultus est. post Ninum Assyriis Thurus imperavit, qui et Mars appellatur utpote bellicosissimus. hunc Assyrii Baalum sive Belum deum appellarunt, statuaque ei excitata divinis honoribus coluerunt. a morte Iovis Faunus, eo natus, regnum tenuit. hic Mercurius denominatus fuit, quod facundus admodum esset ac mathematicarum rerum sciens. idem hominibus auri ex terrae visceribus eruendi artem invenit. Venus erudita admodum fuit et variis rebus ornata: nupsit Adonidi Cinyrae F, philosopho ipsi quoque. narrant eos ad mortem usque una philosophiae vacasse. Picus, qui idem est Iuppiter, cum triginta annos Assyriis imperasset, regno in manus filii sui Beli et Iunonis, quae soror eius eademque coniux erat, tradito, ad patrem suum Saturnum se contulit, provectam iam aetatem misere tolerantem. pater ei statim regnum dimisit; et Picus potentia auctus per 62 alios annos Italiam rexisse fertur. Belus filius eius hoc nomen ob id quod celeriter moveretur habuit. is cum per biennium regnum Assyriorum gessisset, in fata concessit. patruus eius Ninus regno potitus, 52 annos Assyriis imperavit. ex huius genere etiam Zoroastres nobilis ille apud Persas astronomus exstitit; qui se fulmine ictum ac consumptum iri praedixit,

τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ μετὰ τὴν καῦσιν ἀναλαβεῖν καὶ φυλάττειν αὐτοὺς C καὶ τιμᾶν· καὶ ἕως οὗ, φησί, σώσεσθε ταῦτα, τὸ βασίλειον τῆς ὑμῶν χώρας οὐκ ἐκλείψει. οὕτως οὖν τούτου πυρὶ οὐρανίῳ τεφρωθέντος τὰ λείψανα αὐτοῦ διὰ τιμῆς εἶχον οἱ Πέρσαι, ἕως τούτου καταφρονήσαντες καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσον. τοίνυν μετὰ Νῖνον τὸν τοῦ Διὸς ἀδελφὸν Θοῦρος τῶν Ἀσσυρίων βασιλεύει. τοῦτον ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ζάμις, ὃς ἦν τῆς Ῥέας ἀδελφός, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πλάνητος ἀστέρος Ἄρεα ἐκάλεσεν. ἦν δὲ ὁ Ἄρης οὗτος πικρὸς καὶ ἄγαν δυσκαταγώνιστος πολεμιστής, ὃς Καυκάσῳ τινὶ ἀνδρὶ γιγαντογενεῖ δυνατῷ, ἐκ τῆς φυλῆς Ἰάφεθ ὡρμημένῳ, ἐπελθὼν καὶ καταπολεμήσας καὶ ἀνελὼν παρέλαβε τὴν χώραν αὐ- D τοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν Θρᾴκην ἐλθὼν καὶ τελευτήσας ἐκεῖ θάπτεται. τούτῳ τῷ Ἄρεϊ πρώτην στήλην ἀνέστησαν οἱ Ἀσσύριοι, καὶ ὡς θεὸν προσκυνοῦσι, Βάαλ ὀνομάζοντες, ὃ ἑρμηνεύεται Ἄρης πολέμων θεός. μετὰ τοῦτον Λάμις τῶν Ἀσσυρίων ἐβασίλευσεν, εἶτα Σαρδανάπαλος ὁ μέγας, ὃν καὶ ὁ Διὸς καὶ Δανάης υἱὸς Περσεὺς ἀποκτείνας, καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίων τὴν βασιλείαν ἀφελόμενος, εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα Πέρσας μετωνόμασεν αὐτούς, καὶ ἐβασίλευσεν αὐτῶν ἔτη νγ′.

Μὴ λανθανέτω δὲ μηδένα ἀνθρώπων τῶν ἀληθείας ἀντιποιουμένων, ὅτι Πῖκος οὗτος ὁ Ζεὺς πάντων ἀνθρώπων τῶν ἀπ᾽
P 17 αἰῶνος ἐξεγηγερμένων πλάνων, γοήτων, φαντασιαστῶν, μάγων δεινῶν, μυσαρῶν, τελεστῶν ἐκτόπων, αὐτὸς ἦν μυσαρώτερος καὶ

1 αὐτὰ?

mandavitque Persis ut ossa sua ex incendio legerent ac custodirent atque venerarentur, promittens regnum ex ipsorum natione ablatum non iri quamdiu ea colerent. eo itaque fulmine in cineres redacto reliquias eius Persae coluerunt, donec iis neglectis regnum etiam amiserunt. ceterum Nino Iovis fratri Thurus in regnum Assyrium successit. hunc Zamis pater, frater Rheae, Martem nomine planetae appellavit. erat autem acer valde et superatu difficillimus bellator. is Caucasum, potentem hominem et gigantigenam, ex Iapeti dicionibus profectum aggressus bello vicit et occidit, eiusque dicionem occupavit. post in Thraciam venit, ibique vita functus et tumulatus est. huic Marti primo statuam posuerunt Assyrii, atque ut deum adoraverunt, Baalum nominantes; quod sonat Martem bellorum deum. post hunc Lamis Assyriis imperavit. ei Sardanapalus cognomento magnus successit, quem Perseus Iovis ex Danae filius interfecit; regnoque Assyriis adempto eos a se Persas denominavit, iisque per 53 annos imperavit.

Neque vero quisquam veritatis studiosus ignoret Picum istum, qui et Iuppiter dicitur, omnium quotquot ab omni aevo exstiterunt impostorum, praestigiatorum, falsis imaginibus ludentium, diris atque abominan-

δραστικώτερος καὶ βδελυρώτερος, μοιχείαις καὶ ἀνδρομανίαις καὶ ἀρρητοποιίαις τε πάσαις καὶ μιαρίαις καὶ ἀκαθαρσίαις καὶ πάσαις ἀθεμιτουργίαις καὶ αἰσχρουργίαις ἐναγεστάταις ἐκ νηπίου ἕως ἑκατὸν εἴκοσι χρόνων τῆς ζωῆς αὐτοῦ (τοσαῦτα γάρ φασιν αὐτὸν ζῆσαι) ἐσχολακώς, πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν ἀθεμίτους ὑπερβαλών. πνεῦμα γὰρ θεομάχον καὶ ἀκαθαρτότατον πάντων πνευμάτων πονηρῶν ἦν ἐπ' αὐτῷ, ὃς ἐπὶ πλείους χρόνους τῆς Ἰταλίας βασιλεύσας δι' ὑπερβολὴν τοῦ ὑψίστου καὶ μόνου θεοῦ μακροθυμίας, B *καὶ πάσας κόρας ὡραίας, ὅσας λίχνοις εἶδεν ὀφθαλμοῖς, διαφθείρας, εἰς ὁ ποσουμένας, καὶ ταῖς πολλαῖς αὐτῶν μετὰ φαντασιῶν ἀρρήτων καὶ μυστικῶν συναπτόμενος, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ταῖς πλείοσι τῶν αὐτοῦ θυγατέρων, θεὸν φημίζεσθαι τοῦτον καὶ ἀνακηρύττεσθαι τοῖς πολλοῖς ἀνέπεισε. καὶ τὸ δὴ χεῖρον ἔτι τούτου καὶ ἀτοπώτερον, ὅτι καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν καὶ ταφὴν τὴν ἐν τῇ Κρήτῃ, κατὰ πρόσταξιν αὐτοῦ, οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ ναὸν καὶ μνημεῖον οἰκοδομήσαντες κατέθαψαν, ᾧ καὶ οὕτως ἐπέγραψαν "ἐνθάδε κεῖται θανὼν Πῖκος ὁ καὶ Ζεύς." καὶ μετὰ ταῦτα ἡ τοῦ* C *θεομισοῦς αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανοῦ πνεύματος ὀσμὴ τὴν οἰκουμένην διατρέχουσα, βασιλέων τε καὶ ἀρχόντων καὶ λαῶν ἀσυνέτων καὶ ἐθνῶν καρδίας πληρώσασα, ἕως τῆς τοῦ λόγου θεοῦ σαρκώσεως καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη δι' ἀποστόλων ἁγίων καὶ μαρτύρων ἀναδείξεως πᾶσαν ψυχὴν ἀγνοίᾳ καὶ ἀσεβείᾳ κρατουμένην εἰς λατρείαν καὶ προσκύνησιν τοῦ ψευδωνύμου θεοῦ τούτου τοῦ Διὸς προετρέπετο*

dis artibus magicis utentium, sacrificia ab usu hominum abhorrentia obeuntium, turpitudinem atrocitatem impuritatemque superasse: quippe iam inde a pueritia adulteriis, mares deperendo, dictu foedis libidinibus ac factis, omnis generis obscoenitate atque impuritate ac quibusvis flagitiis impiisque supra quam dici potest sceleribus deditus, usque ad annum 120 (tot enim vixisse fertur) turpissimam vitam produxit, prioribus posterisque omnibus qui scelerate vixerunt a se ea re superatis. nam spiritu deo adversante omniumque spirituum malorum impurissimo agebatur. is Picus cum per tam multos annos, deo longanimitate summa hoc sustinente, Italiam rexisset, omnesque formosas puellas, quascunque mollibus suis oculis viderat, corrupisset, quarum numerus ad 70 colligitur, quasdam etiam infandis ac mysticis apparitionibus delusas, cumque adeo plerasque suas filias vitiasset, malus ille spiritus multitudini tamen persuasit ut eum deum pronuntiarent. id vero deterius adhuc est et absurdius, quod cum mortuus et (quod mandaverat) in Creta sepultus esset, ubi necessarii ei humato fanum ac monimentum exstruxerunt cum hac inscriptione "heic situs est Picus, qui et Iuppiter, mortuus," postmodo odor deo inimici illius ac superbi qui eum rexerat spiritus, orbem terrarum cursu pervagatus, regum principum populorum gentiumque stolida corda implevit, ut animis inscitia atque impietate occupatis hunc falso nominatum deum Iovem, aliosque huius similes et cognatos daemo-

καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ δαιμόνων καὶ συγγενῶν. εἶναι δὲ τὴν τού-
του μητέρα Σεμίραμιν καὶ αὐτὸν τὸν Δία καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ
κατὰ τοὺς χρόνους ἱστοροῦσι τοῦ Ἀβραάμ· ἔπρεπε γὰρ τοῦ δια-
D βόλου εἰς λύμην πολλῶν τὴν κατὰ τὸν ἔχθιστον τοῦτον Δία γενεὰν
ἐκλεξαμένου, τότε καὶ τὸν θεὸν τὸν ἀληθῆ εἰς πολλῶν σωτηρίαν
τὸν δίκαιον καλέσαι Ἀβραάμ. οὗτος ὁ Ζεὺς πρὸς τοῖς ἄλλοις
υἱοῖς ἔσχε καὶ Φαῦνον καὶ Περσέα καὶ Ἀπόλλωνα· ἀλλὰ τὸν μὲν
Φαῦνον ἐπ' ὀνόματι τοῦ πλάνητος ἀστέρος ἐκάλεσεν Ἑρμῆν, ὃς
καὶ μετὰ τὴν Διὸς τελευτὴν ἐβασίλευσε τῆς Ἰταλίας ἔτη τριάκοντα
πέντε, ἦν δὲ πανοῦργος ἀνὴρ καὶ μαθηματικὸς καὶ λογιώτατος.
ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἐπεβουλεύθη (αὐτὸς γὰρ Μαιά-
δος γυναικὸς ἦν υἱός, ἣν πρώτην ἔσχεν ὁ Ζεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, Ἀλκμή-
P 18 νην δὲ τὴν Θηβαίαν μετ' αὐτήν, ἐξ ἧς τὸν τριέσπερον ἔσχεν Ἡρα-
κλέα), πολὺν χρυσὸν ἐγκολπωσάμενος εἰς Αἴγυπτον ἦλθε, καὶ τῇ
τούτου ἐπιδόσει καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ μαντείᾳ καὶ τοῖς χρησμῳδή-
μασιν ἀγαπηθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀποθεωθείς, Μέστρεμ τοῦ υἱοῦ
Χὰμ τοῦ ἐκεῖ βασιλεύοντος ἀποθανόντος εὐθὺς ἀναγορεύεται, καὶ
ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ τῶν μελλόντων προρρήσει ὡς θεὸς κλεϊζόμενος
ἐπὶ λθ' ἔτη Αἰγύπτου βασιλεύει. ὁ δὲ Ἀπόλλων πνεύματι Πύθω-
νος ἐκ νεότητος κάτοχος ὢν ἕως τελευτῆς αὐτοῦ, οὐδὲ μετὰ τελευ-
τὴν αὐτοῦ τῆς φληναφείας ἐπαύσατο ὁ πονηρός· ἔστι γὰρ τοῦτο
εἶδος πνεύματος μαντικώτατον, πολλὰ μὲν ἀληθῆ, τὰ δὲ πλεῖστα

nes, divino cultu atque adoratione eo usque honorarent, dum verbum dei carnem induit, idque gentibus beatorum apostolorum ac martyrum ministerio innotuit. narrant hunc Iovem ac matrem eius Semiramidem reliquumque eius genus Abrahami aetate exstitisse. conveniebat enim ut quam aetatem diabolus ad perniciem multis opera invisissimi istius Iovis struendam delegerat, eadem etiam verus deus salutis multorum causa iustum Abrahamum vocaret. Iuppiter cum alios filios, tum Faunum Perseum et Apollinem habuit. ac Faunum quidem desumpto ab errante stella nomine Mercurium appellavit; isque a morte Iovis regnum Italiae annos 35 tenuit. homo fuit versutus, mathematicus, disertissimus. cum vero insidiis reliquorum fratrum peteretur (filius enim Maiadis mulieris erat, quam in Italia primam habuit uxorem Iuppiter; ac post eam Alcmenem Thebanam, quae ei trivesperum Herculem peperit) magna vi auri suffarcinatus in Aegyptum venit. ibi ob auri eius largitionem facundiam divinandi scientiam et oracula gratiosus factus ac pro deo habitus, Mezromo Chami filio, qui regnum Aegypti tunc tenebat, mortuo subrogatur. ubi cum fastu et praedictione futurorum, deus appellatus, per annos undequadraginta id regnum gessit. ceterum Apollo, cum ab ineunte aetate spiritu Pythonis fuisset afflatus, isque spiritus ei per omnem vitam adfuisset, ne mortuo quidem eo istarum nugarum finem fecit diabolus. maxima divinandi facultate id genus spiritus pollet, multa vera, pleraque autem ambigua et ancipitia ob ignorationem di-

λέγον ἀμφίβολα καὶ ἀμφιρρεπῆ διὰ τὴν ἄγνοιαν. ὁ δὲ Ἡρακλῆς B πρῶτος κατέδειξε φιλοσοφεῖν ἐν τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι. τοῦτον ἀπεθέωσαν οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν, καὶ ἐκάλεσαν ἐν τῷ οὐρανῷ ἀστέρα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ. ὅντινα Ἡρακλέα ἐγγράφουσιν ἀντὶ χιτῶνος δορὰν λέοντος ἠμφιεσμένον καὶ ῥόπαλον φέροντα καὶ τρία μῆλα κρατοῦντα, ἅπερ ἀφελέσθαι αὐτὸν ἐμυθολόγησαν τῷ ῥοπάλῳ φονεύσαντα τὸν δράκοντα, τουτέστι νικήσαντα τὸν πονηρὸν καὶ ποικίλον τῆς ἐπιθυμίας λογισμὸν διὰ τοῦ ῥοπάλου ἤτοι τῆς φιλοσοφίας, ἔχοντα περιβόλαιον γενναῖον φρόνημα ὡς δορὰν λέοντος, καὶ οὕτως ἀφελόμενον τὰ τρία μῆλα, C ὅπερ ἐστὶ τὰς τρεῖς ἀρετάς, τὸ μὴ ὀργίζεσθαι, τὸ μὴ φιληδονεῖν, τὸ μὴ φιλαργυρεῖν. διὰ γὰρ τοῦ ῥοπάλου, τῆς καρτερικῆς ψυχῆς, καὶ τῆς δορᾶς, τουτέστι τοῦ σώφρονος λογισμοῦ, ἐνίκησε τὸν γήϊνον τῆς φαύλης ἐπιθυμίας ἀγῶνα, φιλοσοφήσας ἄχρι θανάτου, καθὼς Ἡρόδοτος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο, ὃς καὶ ἄλλους Ἡρακλεῖς ἱστόρησε γενέσθαι ἑπτά.

Ὁ γοῦν Ἑρμῆς γνοὺς τὴν κατ' αὐτοῦ συσκευὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὡς εἴπομεν (περί που γὰρ τοὺς ο' ὑπῆρχον ἀπὸ διαφόρων γυναικῶν γεννηθέντες τῷ Διί), ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὴν φυλὴν τοῦ Χὰμ υἱοῦ Νῶε, οἵτινες ἐδέξαντο αὐτὸν ἐν D τιμῇ· ὃς καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ὑπερηφανῶν πάντας καὶ φορῶν χρυσῆν στολήν. καὶ ἐφιλοσόφει παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, λέγων αὐτοῖς μαντείας· λογικὸς γὰρ ἦν φύσει. καὶ προσεκύνουν αὐτὸν Ἑρμῆν

10 ἀφελόμενος P 11 ἅπερ P

cens. at Hercules in occiduis terrae partibus primus philosophiam instituit; quem mortuum ab ipso prognati in deorum numerum rettulerunt, sidusque in caelo nomine eius affecerunt. Herculem istum pingunt indutum loco vestis exuvio leonis, clavam ferentem ac tria tenentem mala, quae fabulantur eum dracone clava occiso abstulisse, hoc notantes, eum mala ac varia cupiditatis consilia clavae, hoc est philosophiae, ope vicisse, amictum veluti pelle leonis animo generoso; atque ita tria mala abstulisse, tres scilicet virtutes, quae sunt non irasci, non esse voluptatibus deditum, non esse cupidum pecuniae, clava enim animi tolerantis, ac pelle, id est temperantia, terrenum pravae concupiscentiae certamen vicit, philosophiam usque ad mortem colendo; quod de eo Herodotus, doctissimus scriptor, memoriae prodidit, alios quoque septem Hercules fuisse narrans.

Enimvero Mercurius cognitis, ut diximus, quae sibi a fratribus (erant autem Iovi ex diversis nati mulieribus filii circiter 70) tendebantur insidiis, in Aegyptum abiit ad stirpem Chami, qui erat filius Noe. ab iis est cum honore acceptus, ibique permansit omnes prae se despiciens et auream vestem gerens. philosophatus est autem apud Aegyptios, vaticinans, ut erat natura disertus. adorabatur ab iis, ac Mercu-

ὡς λέγοντα τὰ μέλλοντα καὶ διακονοῦντα αὐτοῖς τὴν τῶν μελλόντων ἐκ τοῦ θεοῦ δῆθεν ἀπόκρισιν καὶ παρέχοντα αὐτοῖς χρήματα· ὃν καὶ πλουτοδότην ἐκάλουν ὡς τοῦ χρυσοῦ θεὸν νομίζοντες.

Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα δὲ χρόνοις, ἐπὶ τῆς βασιλείας Φοίνικος, ἦν Ἡρακλῆς ὁ φιλόσοφος ὁ λεγόμενος Τύριος, ὅστις ἐφεῦρε
P 19 τὴν κογχύλην. μετεωριζόμενος γὰρ εἰς τὸ παράλιον μέρος τῆς Τύρου εἶδε ποιμενικὸν κύνα ἐσθίοντα τὴν λεγομένην κογχύλην, καὶ ποιμένα νομίζοντα αἱμάσσειν τὸν κύνα, ἀπὸ τῶν προβάτων πόκον ἐρέας λαβόντα καταμάσσειν τὰ καταφερόμενα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κυνός. ὁ δὲ Ἡρακλῆς προσεσχηκὼς καὶ ἰδὼν αὐτὸ βάμμα τι ἐξαίσιον ἐθαύμασε· καὶ γνοὺς ὅτι ἐκ τῆς κογχύλης ἐστίν, εἰληφὼς τὸν πόκον ὡς μέγα δῶρον προσήνεγκε τῷ βασιλεῖ τῆς Τύρου Φοίνικι, ὃς καὶ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ βάμματος ἐκέλευσεν ἐξ αὐτοῦ βαφῆναι ἐρέαν καὶ γενέσθαι αὐτῷ βασιλικὸν περιβόλαιον, ὃ περιβαλόμενος αὐτὸς πρῶτος ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων· πρὸ τού-
B του γὰρ οὐκ ᾔδεισαν οἱ ἄνθρωποι βάπτειν χροιάς. μετὰ γοῦν χρόνους πολλοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Φοινίκων χώραν κατασχόντες τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀληθινὸν ἐκ τῆς κογχύλης σχῆμα βασιλικὸν ἐφόρεσαν. μετὰ δὲ Ῥέμον καὶ Ῥωμύλον Νουμᾶς βασιλεύσας Ῥωμαίων, καὶ δεξάμενος πρεσβευτὰς ἐκ τῆς χώρας τῶν λεγομένων Πελασγῶν φοροῦντας χλαμύδας ἐχούσας ταβλία ῥούσια καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας χώρας, καὶ τερφθεὶς τῷ σχήματι, ἐπενόησε πρῶτος ἐν τῇ Ῥώμῃ χλαμύδας φορεῖσθαι τὰς μὲν βασιλικὰς πορφύρας, ἐχού-

rius deus appellabatur, quod futura praediceret, ac divinitus nimirum de iis quae post essent eventura responsa administraret, pecuniamque suppeditaret; itaque etiam divitiarum datorem vocabant, pecuniae deum putantes.

Inferioribus temporibus Phoenice regnante, Hercules fuit philosophus cognomento Tyrius. is purpuram invenit. cum enim in eam Tyri partem ascendisset quae ad mare pertinet, pastoris canem vidit concham vorare; pastorem a cane sanguinem emitti putantem, lana ab ove accepta quod ex ore canis defluebat abstergere. at Hercules, qui rem observaret, tincturam eius lanae egregiam cum admiratione vidit; animadversoque liquorem eum ex concha ista fluxisse, lanam istam magni doni loco ad regem Tyri Phoenicem attulit. is spectaculo tincturae istius attonitus iussit hoc modo lanam tingi atque ex ea sibi regiam vestem parari; qua primus hominum indutus omnibus admirationi fuit. nam antea temporis colorum tincturam ignoraverant homines. longo post tempore Romani Phoenicia subacta veram et antiquae respondentem purpuram ad regium amictum adhibuerunt. Numa, qui post Romulum et Remum Romae regnavit, cum ad eum Pelasgorum legati venissent chlamydes gestantes praetextas coccino, quales etiam Isauri gestant, ea forma delectatus primus instituit ut a Romanis chlamydes gestarentur, a

σας ταβλία χρύσεα, τὰς δὲ τῶν συγκλητικῶν καὶ τὰς τῶν ἐν ἀξίαις καὶ στρατείαις χλαμύδας ἐχούσας σήμαντρα τῆς βασιλικῆς φορεσίας, ταβλία πορφυρᾶ δηλοῦντα ἀξίαν Ῥωμαϊκὴν πολιτείας καὶ C ὑποταγὴν διαγωγήν, κελεύσας μηδένα εἰς τὸ αὐτοῦ παλάτιον εἰσελθεῖν συγχωρεῖσθαι ἄνευ τοῦ σχήματος τῆς τοιαύτης χλαμύδος.

Φοῖνιξ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγήνορος ἀνὴρ ἐγένετο σοφός, ὃς συνεγράψατο Φοινικοῖς γράμμασι τὴν ἀριθμητικὴν φιλοσοφίαν, ὑπεξέθετο δὲ καὶ ἀσωμάτους ἀρχάς, καὶ σώματα δὲ μεταβάλλεσθαι, καὶ τὰς ψυχὰς εἰς ἀλλογεννῆ ζῷα εἰσιέναι. οὗτος πρῶτος ἐξέθετο ταῦτα, ὡς Κλήμης συνεγράψατο ὁ σοφώτατος.

Μετὰ δὲ τὴν Ἑρμοῦ τελευτὴν ὁ Ἥφαιστος ἐπὶ τέσσαρα ἥμισυ ἔτη τῆς Αἰγύπτου ἐβασίλευσεν. ἦν δέ, φασί, πολεμιστής, ὃν συμπεσόντα τῷ ἵππῳ πληγῆναι τὸν πόδα καὶ χωλεύοντα ἄχρι D τέλους διαρκέσαι. ἀπεθεώθη δὲ ὁ Ἥφαιστος ὑπὸ Αἰγυπτίων διὰ τὸ νομοθετῆσαι μονανδρεῖν καὶ σωφρόνως βιοῦν τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων, τὰς δὲ μοιχευομένας τιμωρεῖσθαι, ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς ὁ Πλάτων, πολεμικῶν καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων τὴν ἐκ σιδήρου κατασκευὴν αὐτοῖς ὑποδείξαντα· λίθοις γὰρ καὶ ῥοπάλοις ἐπολέμουν πρὸ αὐτοῦ, τοῦτον δέ φασι διὰ μυστικῆς εὐχῆς τὴν ὀξυλάβην δεξάμενον ἐκ τοῦ ἀέρος, οὕτω τὴν χαλκευτικὴν Αἰγυπτίοις παραδοῦναι.

regibus purpureae, praetextae auro, a senatoribus et iis qui cum magistratu aut imperio essent aliae quae pro indicio regii gestaminis purpura essent praetextae; quo significaretur Romanae rei publicae dignitas et subiectio. edixitque ne quis sine huiusmodi chlamyde in palatium suum intromitteretur.

Phoenix Agenoris F. vir fuit sapiens, qui philosophiam de numeris conscripsit literis Punicis. exposuit etiam principia incorporea et corporum mutationes animarumque in alterius generis animalia migrationes. primus hic ista exposuit, ut Clemens homo doctissimus scriptum reliquit.

A morte Mercurii Vulcanus regnum Aegypti per annos quattuor cum semisse tenuit. ferunt hunc bellatorem fuisse, ac cum equo corruentem pedem fregisse, unde ad mortem usque claudus permanserit. in deorum numerum eum Aegyptii rettulerunt, quod lege lata ipsorum uxores uno viro contentas esse et pudice vivere iussisset, suppliciumque in adulteras constituisset. aut vero, ut Plato vult, quod eis bellicorum et rusticorum instrumentorum ex ferro fabricationem demonstrasset: ante ipsum enim lapidibus et fustibus praeliabantur. hunc mystica quadam precatione aiunt ex aëre forcipem impetrasse, atque ita Aegyptiis aeris fabricandi artem tradidisse.

Μετὰ δὲ Ἥφαιστον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἥλιος καλούμενος ἐπὶ
P 20 εἴκοσι καὶ ἥμισυ ἔτη τῆς Αἰγύπτου ἐβασίλευσε, καὶ μετ' αὐτὸν
Σῶσις, εἶτα Ὄσιρις, μεθ' ὃν Ὧρος, καὶ μετ' αὐτὸν Θούλης,
ὃς καὶ ἕως τοῦ Ὠκεανοῦ πᾶσαν τὴν γῆν παρείληφεν. ἐπὶ δὲ τὴν
Ἀφρικὴν ὑποστρέφων εἰς τὸ μαντεῖον ἐπυνθάνετο τίς πρὸ αὐτοῦ
καὶ τίς μετ' αὐτὸν οὕτω δυνήσεται· ἀκοῦσαι δὲ τοῦ χρησμοῦ οὕ-
τως "πρῶτα θεός, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς· σύμ-
φυτα δέ εἰσι τάδε, ὧν κράτος αἰώνιον. ὠκέσι ποσὶ βάδιζε, θνητέ,
ἄδηλον διανύων βίον." τοῦτον εὐθὺς τοῦ μαντείου ἐξεληλυθότα οἱ
B ἴδιοι ἐν αὐτῇ τῇ Ἀφρικῇ κατέσφαξαν. μετὰ δὲ τοῦτον Σέσωστρις
τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἐβασίλευσεν. οὗτος Ἀσσυρίους καὶ
Χαλδαίους καὶ Πέρσας ἕως Βαβυλῶνος ὑπέταξε, καὶ τὴν Ἀσίαν
Εὐρώπην καὶ Μυσίαν καὶ Σκυθίαν. ὑποστρέφων δὲ δεκαπέντε
χιλιάδας ἀνδρῶν νεανίσκων, Σκυθῶν μαχιμωτάτων ἐπιλέκτων, ἐν
τῇ Περσικῇ γῇ κατῴκισεν. ἐπὶ τούτου Ἑρμῆν φασὶν ἐν Αἰγύπτῳ
θαυμαστὸν ἄνδρα γνωσθῆναι καὶ φοβερὸν ἐπὶ σοφίᾳ· ὃς ἔφρασε
τρεῖς μεγίστας εἶναι δυνάμεις τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων θεοῦ,
μίαν θεότητα εἶναι εἶπε· διὸ καὶ τρισμέγιστος Ἑρμῆς κατωνόμα-
C σται. ὃς οὕτω πρός τινα Ἀσκληπιὸν αὐτοῖς ῥήμασιν ἔφη "ἦν φῶς
νοερὸν πρὸ φωτὸς νοεροῦ, καὶ ἦν ἀεὶ νοῦς νοῦ αἴτιον, καὶ οὐδὲν
ἕτερον ἦν ἢ ἡ τούτου ἑνότης. ἀεὶ ἐν αὐτῷ ὢν ἀεὶ τῷ ἑαυτοῦ νοῒ

18 μίαν δὲ θ.?

Vulcano defuncto filius nomine Sol successit ac rex Aegyptiorum annis viginti semis fuit. post hunc Sosis, inde Osiris, postea Orus, tum Thules Aegyptum, alius post alium rexerunt. Thules omnem terram usque ad Oceanum occupavit: inde in Africam reversus oraculum consuluit, quisnam se prior tantum potestatis habuisset, ac quis post ipsum tantundem habiturus esset. ita ei responsum perhibetur. "principio deus, hinc sermo, atque his spiritus iunctus. haec tria cognata: est illis aeterna potestas. mortalis, celeri gressu te hinc protinus aufer, incertam degens dubio conamine vitam." ferunt hunc, ubi primum aede oraculi egressus est, a suis esse in ipsa Africa iugulatum. successit ei Sesostris, ac 20 annis regnum in Aegyptios gessit. hic Assyrios Chaldaeos et Persas usque ad Babylonem subegit, Asiamque et Europam, Mysiam et Scythiam. reversus quindecim milia Scytharum iuvenum delectos, qui bellatores essent optimi, in Perside collocavit. sub hoc ferunt Mercurium in Aegypto innotuisse, admirabilem virum et sapientiae causa stupendum. is dei universi huius conditoris tres esse maximas facultates, unicam vero divinam naturam dixit. itaque etiam Trismegistus Hermes, quod est Mercurius termaximus, denominatus est. huius ad Aesculapium quendam haec sunt verba. "erat lux intelligens ante lucem intelligentem; eratque semper mens quae menti causa esset, neque quidquam erat aliud quam huius mentis unitas. ea mens cum semper in sese ipsa sit, semper sua ipsius mente luce atque spiritu universa continet.

καὶ φωτὶ καὶ πνεύματι πάντα περιέχει. ἐκτὸς τούτου οὐ θεός,
οὐκ ἄγγελος, οὐ δαίμων, οὐκ οὐσία τις ἄλλη· πάντων γὰρ
κύριος καὶ θεὸς καὶ πατήρ· καὶ πάντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ
ἐστίν. ὁ γὰρ λόγος αὐτοῦ προελθὼν παντέλειος καὶ γόνιμος
καὶ δημιουργός, ἐν γονίμῳ φύσει πεσών, ἐν γονίμῳ ὕδατι,
ἔγκυον τὸ ὕδωρ ἐποίησεν." οὕτως εἰπὼν ὁ Ἑρμῆς ηὔξατο
"ὁρκίζω σε, οὐρανοῦ μεγάλου ἐργάτα, ὁρκίζω σε, φωνὴ πατρός,
ἣν ἐφθέγξατο πρώτην τὸν μονογενῆ λόγον αὐτοῦ, ἵλεως ἔσο." τῶν D
φωνῶν τούτων καὶ ὁ ἱερὸς Κύριλλος ἐμνήσθη εἰπὼν ὅτι καὶ ὁ
τρισμέγιστος Ἑρμῆς τριάδα ὡμολόγει. ὁ δὲ Σέσωστρις μετὰ τὴν
νίκην τὴν Αἴγυπτον καταλαβὼν τελευτᾷ. ἀνέστη δὲ μετ' αὐτὸν
βασιλεὺς ἐπ' Αἴγυπτον Φαραὼ ὁ καὶ Ναρεχὼ καλούμενος, κρα-
τήσας ἔτη, ὥς φασι, πεντήκοντα· ἐκ τούτου οἱ ἀπὸ τοῦ γένους
αὐτοῦ καταγόμενοι βασιλεῖς Φαραὼ προσαγορεύονται. ἕως ὧδε
αἱ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖαι.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Πίκου τοῦ καὶ Διὸς ἀνεφάνη τις ἐκ τῆς
φυλῆς τοῦ Ἰαφὲθ ἐν χώρᾳ τῶν Ἀργείων, Ἴναχος λεγόμενος. ὃς P 21
καὶ ἐν αὐτῇ βασιλεύσας κτίζει πόλιν Ἰώ, καὶ Ἰώπολιν ἐκάλεσε
ταύτην εἰς ὄνομα τῆς σελήνης· οἱ γὰρ Ἀργεῖοι τὴν σελήνην Ἰὼ
καλοῦσιν. ἔσχε δὲ καὶ θυγατέρα Ἰώ· ἐκ ταύτης ὁ Ζεὺς θυγατέρα
ἔσχε τὴν Λιβύην. αὕτη ἡ Ἰὼ ἐπεὶ ἐμίγη τῷ Διί, αἰσχυνθεῖσα
τὸν πατέρα φεύγει εἰς Αἴγυπτον, ἐκεῖσε δὲ τὸν Ἑρμῆν βασιλέα
εὑροῦσα ἐπὶ τὸ Σίλπιον ὄρος τῆς Συρίας μεταβαίνει, ὅπου Σελευ-

12 ὑπ' P

extra eam mentem neque deus est neque angelus neque daemon neque alia ulla natura. omnium enim dominus deus et pater est. sub ipso et in ipso omnia sunt. sermo enim ipsius, qui perfectus omnibus modis est et fecundus ac opifex, ab ipsa progressus mente inque aquam, cuius est fertilis natura, incidens, fetam aquam reddidit." haec fatus Hermes sic precatus est. "adiuro te, caeli magni opifex: adiuro te, vox patris, quam primam edidit, unigenitum suum verbum, propitius esto." beatus quoque Cyrillus harum vocum mentionem fecit, dicens quod etiam Hermes Trismegistus trinitatem sit confessus. ceterum Sesostris parta victoria Aegyptum adeptus decessit vita. post eum rex Pharao exstitit, qui et Narecho dicitur. regnavit annos, ut aiunt, quinquaginta. ab hoc genus ducentes reges Pharaones appellati sunt. hactenus regnum Aegyptiorum.

Tempore Pici, qui et Iuppiter usurpatus est, in Argivorum regione quidam de Iapeti stirpe exstitit, nomine Inachus. hic regno Argivorum potitus urbem Io condidit, et Iopolim a luna Io dicitur. habuit et filiam Io nomine, ex qua Iuppiter filiam Libyam sustulit. ipsa Io verecundia patris, quod cum Iove concubuisset, in Aegyptum fugit; ubi cum Mercurium regem invenisset, in Silphium Syriae montem abiit, ubi postea

χος ὁ Μακεδὼν ὕστερον εἰς ὄνομα τοῦ ἰδίου υἱοῦ τὴν μεγάλην Ἀντιόχειαν ᾠκοδόμησεν. ἐκεῖ οὖν ἡ Ἰὼ τελευτᾷ. Ἴναχος δὲ ὁ ταύτης πατὴρ πολλοὺς εἰς ἀναζήτησιν αὐτῆς πεπομφώς, ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς αὐτῆς ἀδελφούς, παρήγγειλεν, εἰ μὴ αὐτὴν ἀγά-
B γοιεν, μηδὲ αὐτοὺς ἐπανελθεῖν. οἱ δὲ τὴν Αἴγυπτον διαβάντες καὶ πρὸς Συρίαν ἐλθόντες ὄναρ θεωροῦσι δάμαλιν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ χρηματίζουσαν οὕτως "ἐνθάδε εἰμὶ ἐγὼ ἡ Ἰώ." διυπνισθέντες οὖν ἐκεῖ ἱερὸν καὶ πόλιν, ἣν καὶ Ἰώπολιν ὠνόμασαν, οἰκοδομήσαντες ἔμειναν, μὴ τολμῶντες πρὸς Ἴναχον ἐπανελθεῖν. Λιβύη δὲ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, ἣν ἐκ Διὸς ἔσχεν, ἐγαμήθη Ποσειδῶνι τῷ Κρόνου μὲν υἱῷ ἀδελφῷ δὲ Διός. τούτοις τρεῖς παῖδες, Ἀγήνωρ καὶ Βέλος καὶ Ἐνυάλιος ἐτέχθησαν. ὧν ὁ Βέλος μὲν τὴν Σίδα γεγάμηκεν, ἀφ' ἧς Αἴγυπτον καὶ Δαναὸν ἔσχεν υἱούς, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα Αἴγυπτος κέκληται· ὁ Ἀγήνωρ δὲ ἐπὶ τὴν Φοινίκην ἐλθὼν ἠγάγετο τὴν Τυρώ, ἐξ ἧς Κάδμος ἐγεννήθη καὶ
C Φοῖνιξ καὶ Σύρος καὶ Κίλιξ καὶ θυγάτηρ Εὐρώπη καλουμένη. κτίζει δὲ Ἀγήνωρ τὴν Τύρον, ἐπ' ὀνόματι Τυροῦς τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, βασιλεύει δὲ τῶν μερῶν ἐκείνων ἔτη ξγ'. φασὶ δὲ τὸν Ταῦρον τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τῆς Κρήτης βασιλεύοντα, ναυμαχίᾳ κατὰ τῆς Τύρου ἐπιθέμενον τοῦ Ἀγήνορος ἀλλαχοῦ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως πόλεμον ποιουμένου, πρὸς ἑσπέραν τὴν Τύρον ἑλεῖν, ἄλλους τε πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ δὴ καὶ τὴν Εὐρώπην θυγατέρα Ἀγήνορος, ἣν καὶ γυναῖκα ποιησάμενος πᾶσαν τὴν γῆν

22 καὶ ἄλλους τε πολλοὺς ἀπαγαγεῖν αἰχμ.?

temporis Seleucus Macedo magnam Antiochiam de filii nomine sic dictam condidit. ibi mortua est Io. pater vero Inachus multos cum misisset qui eam requirerent, filios quoque suos ea condicione ablegavit ut nonnisi eam reducentes domum redirent. hi cum Aegypto peragrata ad Syriam accessissent, per insomnium viderunt buculam, quae humana voce haec ederet "hic sum ego Io." somno soluti fano ibi et urbe Iopoli aedificatis eo loco manserunt, cum ad Inachum reverti non auderent. at Libya Ius et Iovis filia Neptuno nupsit, Saturni filio, Iovis fratri. ex hoc coniugio nati tres filii, Agenor Belus et Enyalius. quorum Belus ducta in matrimonium Side Aegyptum, unde Aegypto regioni nomen, et Danaum filios genuit. Agenor in Phoenicem profectus Tyro uxorem duxit; ex qua ei nati sunt Cadmus Phoenix Syrus Cilix et filia Europa. Agenor Tyrum exstruxit, ab uxore ita nominatam, regnumque in iis regionibus per annos, ut aiunt, 63 obtinuit. ea tempestate traditur Taurum Cretae regem classe Tyrum tentasse, Agenore cum suis copiis alibi bellum gerente; ac sub vesperam capta Tyro cum alios multos captivos tum Europam quoque Agenoris filiam abduxisse. hanc de-

Ἰάφεθ Εὐρώπην ὠνόμασεν, ὥσπερ Λιβύην ὁ Ποσειδῶν τὴν τοῦ
Χὰμ γῆν διὰ Λιβύην τὴν αὐτοῦ γαμετήν. ἐντεῦθεν ὡμολόγησαν
οἱ ποιηταὶ ὡς ὁ Ζεὺς ταύρῳ ὁμοιωθεὶς Εὐρώπην ἥρπασεν. οὗτος D
ὁ Ταῦρος καὶ Γόρτυναν πόλιν ἐπ' ὀνόματι τῆς αὐτοῦ μητέρος
ᾠκοδόμησεν ἐν Κρήτῃ, καὶ υἱὸν ἔσχεν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ὃν Μίνω
προσηγόρευσεν. ὁ Ἀγήνωρ δὲ τελευτᾶν μέλλων χρήματα πολλὰ
ἐν Κρήτῃ διὰ τοῦ υἱοῦ Κάδμου πρὸς τὴν θυγατέρα Εὐρώπην ἀπο-
στέλλει. τοῖς υἱοῖς δὲ αὐτοῦ τὴν ὑποτεταγμένην αὐτῷ γῆν κατα-
μερίζων, Φοίνικι μὲν Τύρον καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς ἀπονείμας Φοινί-
κην τὴν ὑπ' αὐτὸν ὠνόμασε γῆν. ὁμοίως δὲ καὶ Συρίαν καὶ Κι-
λικίαν τὰς ἐπιλαχούσας τοῖς υἱοῖς Σύρῳ καὶ Κίλικι χώρας προσω-
νόμασεν. ἐν τοῖς χρόνοις τούτου τοῦ Φοίνικος καὶ Ἡρακλῆν φασὶ
τὸν φιλόσοφον, τὸν λεγόμενον Τύριον, τὴν οὕτω καλουμένην κογχύ- P 22
λην ἐξευρεῖν, ὡς εἴρηται.

Ὁ μέντοι Ζεὺς πρὸς ταῖς ἄλλαις καὶ τοῦ ἐξ Ἀργείων καταγομένου Ἀκρισίου θυγατέρα Δανάην, εὐπρεπῆ πάνυ οὖσαν καὶ ἐν κουβουκλείῳ πρὸς θάλασσαν φυλαττομένην, πολλῷ χρυσῷ τοὺς τηροῦντας πείσας καὶ ταύτην ἁρπάσας καὶ φθείρας ἔσχεν ἐξ αὐτῆς παῖδα Περσέα ὀνόματι. ἔνθεν οἱ μυθολόγοι τὸν Δία φασὶ χρυσὸν γενόμενον ῥυῆναι διὰ τοῦ στέγους εἰς τὸν θάλαμον καὶ Δανάην διαφθεῖραι. τοῦτον τὸν Περσέα καὶ πτερωτὸν εἶναι ἔφασκον ὡς ὀξύτατον ὄντα παιδόθεν καὶ τῇ φύσει γοργότατον καὶ ἐντρεχέστατον. ᾧ καὶ Ζεὺς ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὰς κρυφίους καὶ μυστικὰς καὶ

inde uxorem habuit, ab eaque Europae nomen toti quae Iapeto cesserat terrae fecit, sicuti Neptunus omnem Chami terram a Libya uxore sua Libyam denominavit. hinc poetae perhibuerunt Iovem sub tauri specie Europam rapuisse. hic Taurus etiam Gortynam urbem matri suae cognominem in Creta condidit, filiumque ex Europa habuit, quem Minoem appellavit. ceterum Agenor moriturus magnam pecuniae vim per Cadmum filium suum ad Europam in Cretam transmisit, suam vero dicionem inter filios ita distribuit, ut Phoenici Tyrus ac quae circum est regio obtingeret, quam et Phoenicen nominavit, sicut et Syriam ac Ciliciam, quas Syro et Cilici filiis suis attribuebat. huius Phoenicis aetate ferunt Herculem philosophum, cognomento Tyrium, purpuram quo expositum est modo repperisse.

At Iuppiter praeter multas alias Danaen quoque Acrisii, qui ab Argivis descendebat, filiam, insigni forma, et quae in cubiculo ad mare exstructo adservabatur, corruptis multo auro custodibus rapuit ac violavit, atque ex ea filium nomine Perseum sustulit. hinc fabulati scriptores Iovem ediderunt in aurum conversum per tectum in cubile influxisse, ac Danaae virginitatem eripuisse. hunc quoque Perseum alatum fuisse dixerunt, quod ab ineunte aetate celerrimus fuit ingenioque ferocissimo atque callidissimo; quare etiam eum pater arcanas ac mysticas foedas-

B μυσαρὰς πάσας μαγείας καὶ μαγγανίας ἐδίδαξε, νικᾶν τοὺς πολεμίους ἐν τούτοις παρεγγυῶν. τοίνυν εἰς ἡλικίαν ἀνδρὸς ἐλθὼν φεύγει τοὺς υἱοὺς Νίνου τοῦ θείου αὐτοῦ, καὶ πρὸς Ἀσσυρίους ἔρχεται. πρὸς δὲ Λιβύην διαβαίνοντι παρθένος κόρη χωριτική, ἀπηγριωμένους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς τρίχας, κατὰ πρόσωπον συναντᾷ. ἣν καὶ στήσας τὸ αὐτῆς ὄνομα ἠρώτα. ἡ δὲ "Μέδουσα" ἔφη "λέγομαι." καὶ αὐτίκα τὴν κάραν αὐτῆς ἀποτέμνει· καὶ ταύτην ταριχεύσας κατὰ τὰς ἀρρήτους καὶ μιαρὰς ὑποθήκας Διὸς τοῦ πατέρος αὐτοῦ, ταῖς χερσὶ κρατῶν καὶ ταῖς μαγείαις θαρρῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐχώρει. Γοργόνα δὲ τὴν
C κάραν ἐκάλει διὰ τὸ τῆς γοητείας ἐνεργὲς καὶ ὀξύ. ἐκεῖθεν πρὸς Αἰθιοπίαν διαβὰς ὑπὸ Κηφέως τότε βασιλευομένην, καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἀνδρομέδαν καλουμένην καὶ ἱέρειαν οὖσαν ἁρπάσας, κατέπλευσε διὰ Συρίας πρὸς Λυκαονίαν. οἱ δὲ Λυκάονες τούτῳ ἐναντιωθέντες τῇ τῆς Γοργόνος πρώτῃ βοηθείᾳ κατενικήθησαν. ἐκεῖ καὶ πόλιν κτίσας Περσίδα τῷ ἰδίῳ κέκληκεν ὀνόματι. στήλην δὲ ἔξω τῆς πόλεως στήσας, καὶ τὸ ἀπεικόνισμα τῆς Γοργόνος ἐπιθείς, Εἰκόνιον ταύτην ἐπωνόμασεν. ἐκεῖθεν ἐπὶ Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν διαβάς, χρησμὸν λαβὼν ὅτι ἔνθα ἐκ τοῦ ἵππου ἀποβὰς τὸν ταρσὸν ὀδυνηθῇς τοῦ ποδός, νίκην λάβῃς καὶ
D πόλιν οἰκοδομήσῃς, τὴν Ταρσὸν κτίζει καὶ κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ὁρμᾷ, τούτους τε νικήσας καὶ τὸν Σαρδανάπαλον καὶ τοὺς τοῦ γένους αὐτοῦ ἀπεκτονὼς εἰς τέλος αὐτοὺς ὑποτάσσει. καὶ Ἀσσυρίων τὴν βασιλείαν ἀφελόμενος ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι Πέρσας αὐ-

que omnes incantationes et veneficia docuit, horum ope victoriam ei ab hostibus reportandam pollicens. itaque vir factus Perseus Nini patrui filios fugiens ad Assyrios venit. inde in Africam eunti virgo occurrit indigena, oculis capillisque ferae instar horrens. quam ipse cum subsistere coegisset, quod nomen gereret interrogavit. professae nomen Medusae statim caput amputavit; idque, ut infandae atque abominandae Iovis patris praeceptiones iubebant, conditum habens, manuum robore et magicarum artium fiducia fretus, adversum hostes suos perrexit. capiti nomen Gorgonis imposuit ob efficacitatem et vim veneficii. inde in Aethiopiam transivit, quam tunc Cepheus regno tenebat; cuius filiam Andromedam eandemque sacerdotem rapuit, ac per Syriam ad Lycaoniam navigavit. Lycaones cum se Perseo opposuissent, primo Gorgonis auxilio devicti sunt. ibi urbem Perseus condidit ac de suo nomine Persidem appellavit. extra urbem statuam posuit, atque ab eo simulacro Iconium nominavit. inde Isauriam et Ciliciam peragrans, accepto oraculo ut quo loco de equo descendens in planta pedis dolorem sentiret, ibi victoriam obtineret atque urbem aedificaret, Tarsum, a planta pedis dictam urbem, condidit. ac contra Assyrios profectus eos superavit, Sardanapaloque cum sua gente necato Assyrios prorsus subegit, regnoque iis adempto, Persas de suo nomine appellavit, regnumque in

τοὺς ἐκάλεσε, βασιλεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἔτη νγ'. οὗτος καὶ τὴν καλουμένην περσέαν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι εἰς πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ κατεφύτευσε γῆν, καὶ τὴν τοῦ μυσαροῦ σκύφου τῆς Μεδούσης οὓς ἠγάπα τῶν Περσῶν ἐν μυστηρίῳ μυσταγωγήσας μαγείοις Μήδους αὐτοὺς καὶ Μηδίαν τὴν χώραν αὐτῶν μετωνόμασεν. εἶτα εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος ἐλθὼν εὗρε τοὺς ἀπὸ Ἄργους Ἰωνίτας, ὑφ' ὧν καὶ ἐδέχθη ὡς ὁμόφυλος. χειμῶνος δὲ πολλοῦ πεσόντος καὶ P 23 τοῦ προσπαρακειμένου ποταμοῦ τοῖς Ἰωπολίταις Ὀρόντου καθ' ὑπερβολὴν πλημμυροῦντος, ἐπεὶ ηὔξατο, ἄφνω κεραυνὸς ὡς σφαῖρα πυρὸς οὐρανόθεν κατηνέχθη, καὶ οὕτως ὅ τε χειμὼν ἐπεσχέθη καὶ τὰ ῥεῖθρα τοῦ ποταμοῦ ἀνείθη. καὶ γοῦν τοῦ πυρὸς ἐκείνου πῦρ ἀνάψας ὁ Περσεὺς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ βαστάζων, εἴς τε τὰ ἴδια βασίλεια ἀγαγὼν καὶ ἱερὸν τοῦ πυρὸς κατασκευάσας καὶ ἱερεῖς εὐλαβεῖς ἄνδρας ἐπιστησάμενος· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν Ἰωπόλει καὶ ἐν πάσῃ τῇ ὑπ' αὐτὸν γῇ καὶ ὡς ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθέντα θεὸν σέβεσθαι τὸ πῦρ ἐκεῖνο θεσπίσας ἐδίδαξε πυρσολατρεῖν, μάγους τοὺς τοῦ πυρὸς ἱερεῖς καλέσας. ἔρχεται οὖν πρὸς αὐτὸν ἐν B πολέμῳ ὁ τῆς Ἀνδρομέδας πατὴρ ὁ Κηφεύς. καὶ ἐπεὶ ὁ Περσεὺς ἐξελθὼν τὴν τῆς Γοργόνος κεφαλὴν ἐπεδείκνυε, Κηφεὺς δὲ ὑπὸ τοῦ γήρως ἀμβλυωπῶν, ὡς ἔφιππος κατ' αὐτοῦ ἐπέβαινεν ὁ Περσεύς, ἀγνοῶν ἀμβλυωπεῖν τὸν Κηφέα, ἐλογίσατο μὴ ἐνεργεῖν ἔτι ἣν κατεῖχε τῆς Γοργόνος κεφαλήν, καὶ στρέψας ταύτην πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἐμβλέψας ἀτενῶς παραυτὰ τυφλωθεὶς ἀνῃρέθη. καὶ λοι-

2 πέρσεα P   3 τὴν] τοῖς?   6 Ἰωπολίτας?   15 αὐτοῦ P   20 ἀμβλυωπῶν οὐκ ἐτυφλώθη, ὡς?

eos per 53 annos obtinuit. idem arborem quoque a se Persicam dictam per omnem suam dicionem plantavit; foedoque Medusae scypho de Persis quos maxime diligebat, arcanis magicis sacris initians, Medos eos et terram eorum Mediam nominavit. inde ad Silphium montem profectus Ionitas, qui ab Argis eo concesserant, ibi repperit, ab iisque, ut eiusdem stirpis, est acceptus. ibi cum ingens tempestas imbres effudisset, ac Orontes fluvius qui Iopolin alluit supra modum exundaret, perseo precato fulmen veluti globus ignis subito delatum est; itaque et inhibita tempestas fuit, et fluvius suo se alveo conclusit. ex eo igne Perseus ignem accendit, secumque tulit; et in suam regiam apportans aedem igni exstruxit, sacerdotioque pios viros praefecit. idemque et Iopoli et in tota sua dicione instituit; mandatoque ut de caelo delatus deus ignis coleretur, ignis colendi ritum docuit, magorum nomine sacerdotibus ignis affectis. porro bellum Perseo Cepheus Andromedae pater intulit. cui cum infesto equo occurrens Perseus caput Gorgonis ostentasset, Cepheus autem propter senectam aetatem caecutiret, nesciens Perseus Cepheum caecutire, putavit caput Gorgonis quod praetendebat vires suas iam non exserere; itaque sibi id obvertit, inque id oculis intentis intuitus, ex-

πὸν προβάλλεται ὑπὸ Κηφέως βασιλεὺς Περσῶν Μέρως ὁ Περσέως καὶ Ἀνδρομέδας υἱός. Κηφεὺς δὲ τὴν τῆς Γοργόνος κεφαλὴν καύσας ἀνεχώρησεν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ.

C Ἀγήνορα δὲ τὸν ἀπὸ Φοινίκης ὁ πατὴρ εἰς ἀναζήτησιν τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς Εὐρώπης ἀποστείλας, μαθὼν ὁ Κάδμος ὡς αὐτὴ σὺν Ταύρῳ τῷ ἁρπάσαντι ταύτην τῆς Κρήτης βασιλεύει, ὥρμησεν εἰς Βοιωτίαν καὶ αὐτοὺς ἀγνοοῦντας τὰ Φοινίκων γράμματα ἐδίδαξε, καὶ ἐβασίλευσεν ἐπ' αὐτοῖς ἔτη ξβ'. καὶ γυναῖκα ἠγάγετο τὴν Ἁρμονίαν καλουμένην, ἥτις αὐτῷ ἓξ τίκτει θυγατέρας, Ἰνὼ Ἀγαύην Σεμέλην Εὐρυνόμην Κλεανθὼ καὶ Εὐρυδίκην. αὗται ἐλέγοντο Καδμίδες. οὗτος ὁ Κάδμος καὶ πόλιν τὴν μεγάλην τὴν Καδμείαν ἐκεῖ κτίζει. ὃς καὶ τὸν Τειρεσίαν Βοιωτῶν ὄντα φιλόσοφον, τὸν αὐτομάτως φέρεσθαι τὰ πάντα καὶ ἀπρονόητον εἶναι τὸν κόσμον δογματίσαντα καὶ εἰς τὸ τοῦ Δαφναίου Ἀπόλλωνος ἱερὸν
D διὰ ταῦτα ἐξόριστον γενόμενον, ἀνεκαλέσατο. τοῦτον τὸν Τειρεσίαν μυθολογοῦσιν, ὡς ἑωρακότα Παλλάδα λουομένην, εἰς γυναικὸς αὐτίκα μεταβληθῆναι φύσιν, καὶ πολυπραγμονεῖν αὐτῇ πῶς γυνὴ μετὰ ἀνδρὸς συλλαμβάνει, καὶ πῶς ἡ μία φύσις τοῦ αἵματος εἰς ὀστᾶ καὶ φλέβας καὶ σάρκας καὶ τὰ λοιπὰ μερίζεται, καὶ βρέφος ζωογονούμενον τίκτεται, καὶ τοῦ δημιουργοῦ τὴν σοφίαν μὴ δυνηθέντα καταλαβεῖν εἰς αὐτοματισμὸν ἐξολισθῆσαι· διὸ καὶ παίζοντες αὐτὸν εἰς γυναικῶν φύσιν ἔφρασαν μεταβληθῆναι. οὗτος ὁ Κάδμος ὁ τῆς Βοιωτίας βασιλεὺς Ἀγαύην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα

templo excaecatus itaque interfectus est. a Cepheo proinde regno Persarum Meros, filius Persei et Andromedae, praefectus est; et ipse cremato Gorgonis capite in suam regionem rediit.

Agenorem autem a Phoenicia pater ad inquirendam filiam suam Europam cum misisset, Cadmus cum eam intellexisset cum Tauro, a quo rapta fuerat, Cretae regnare, in Boeotiam abiit, Boeotosque literarum ignaros Phoenicias literas docuit, regnumque apud eos per 62 annos obtinuit. uxorem duxit Harmoniam, quae ei sex filias peperit; quarum nomina Ino Agave Semele Eurynome Cleantho et Eurydice: hae etiam Cadmides nominabantur. is Cadmus etiam Cadmeam magnam urbem ibi condidit; et Tiresiam Boeotorum philosophum, qui quod omnia fortuito ferri nullaque mundum providentia gubernari docuisset, in Daphnei Apollinis templum relegatus fuerat, ab exsilio revocavit. fabulantur hunc Tiresiam, cum lavantem Minervam vidisset, subito in mulierem conversum fuisse; inque ea natura curiose exploravisse quomodo mulier ex viro concipiat, quomodo unica sanguinis natura in ossa venas carnes et cetera distribuantur, et quomodo foetus vivus gignatur; cumque sapientiam opificis assequi cogitando nequiret, eo prolapsum ut omnia fortuito fieri diceret. itaque ioco dictum est eum in mulieris naturam transivisse. is Cadmus Boeotiae rex Agaveu filiam suam Echioni in matrimonium dedit, ac in

Ἐχίονι δοὺς γυναῖκα εἰς Χίον ἀποστέλλει. γεννᾶται οὖν ἐξ αὐτῆς ἀνὴρ φρόνιμος καὶ συνετὸς ὁ Πενθεύς· ᾧ καὶ τὴν διοίκησιν τῆς P 24 βασιλείας ὕστερον παρεχώρησε Κάδμος, ὡς αὐτοῦ μετὰ Τειρεσίου ἐπὶ τὸ Κιθαιρώνειον ὄρος τὸν βίον διατελέσαντος. τὴν δὲ Σεμέλην Πολυμήδων ὁ υἱὸς τοῦ Αἰθερίωνος γήμας, ἐκ τοῦ γένους ὢν τοῦ Διός, ἀπὸ Σεμέλης ἑπταμηνιαῖον γεννᾷ βρέφος διὰ τὸ ὑπὸ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ἐξαισίων τὴν μητέρα ἀποθανεῖν. τοῦτο τὸ βρέφος εἰς Νυσίαν τὴν χώραν ὁ Κάδμος ἐκτραφῆναι ἔπεμψεν, ὃ καὶ Νύσειον ὠνομάσθη. μυθολογοῦσι δὲ ὅτι τοῦτο ὁ Ζεὺς ἐν τῷ ἰδίῳ κόλπῳ ἐπὶ δευτέρῳ μηνὶ ἐφύλασσε, διότι μέρος ζωῆς ἔσχε πρὸς τοῦ θεοῦ παρὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον ἐκτρωθείς. ἄλλοι δὲ τοῦτον ὡς ἐξ ἡλιακῶν εὐχῶν μυστικά τινα καὶ θαυμαστὰ δρῶντα B καὶ ὡς περὶ ἀμπελικὴν γεωργίαν ἐκτιθέμενον ἀπεθέωσάν τε καὶ Διόνυσον μετεκάλεσαν, ὡς ἐκ γένους ὄντα Διός. τοῦτον εἰς Πέρσας φασὶν ἀπελθεῖν, καὶ φαντασίας τινὰς θαυμασίων ἔργων καὶ πολέμων ἐν αὐτοῖς ἐπιδείξασθαι. μετὰ ταῦτα ἐπὶ Πενθέα σὺν ὄχλῳ βαρεῖ ἔρχεται, καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας σκιρτοὺς ἐκάλεσε διὰ τὸ ἅλλεσθαι καὶ πηδᾶν, τὰς δὲ γυναῖκας βάκχας. τήν τε τῶν Βοιωτῶν βασιλείαν σφετεριζόμενος μετὰ Πενθέως πόλεμον συμβαλὼν χειροῦται, ὑπὸ δὲ Ἀγαύης τῆς Πενθέως μητρὸς ὡς θείας οὔσης Διονύσου λυτροῦται τῶν δεσμῶν. μετὰ ταῦτα ἐνεδρεύσας ἀποκτείνει Πενθέα. τῶν δὲ Βοιωτῶν αὐτὸν βασιλέα μὴ παραδεχομένων εἰς Δελφοὺς ἀπέρχεται καὶ θανὼν θάπτεται. μετὰ C Κάδμον ἐβασίλευσε τῆς Βοιωτίας Νυκτεύς. τούτου τὴν θυγατέρα

Chium amandavit. peperit haec virum prudentem ac ingeniosum, nomine Pentheum; cui postea temporis Cadmus regni administrationem commisit, cum ipse cum Tiresia statuisset in Cithaerone monte vitam finire. Semelen Polymedon Aetherionis F. duxit, ex gente Iovis; atque ex ea prolem septimestrem sustulit, matre fulguribus et tonitribus insolitis necata. Cadmus infantem in Nysiam regionem, quae et Nyseium dicitur, alendum misit. fabulantur infantem a Iove in sinu suo duos reliquos menses asservatum fuisse; quod scilicet a deo partem quandam vitae habuit, abortu ante legitimum tempus editus. alii hunc, quod ex solaribus precibus mystica quaedam et miraculosa faceret et vitis cultum docuisset, in deos rettulerunt ac Dionysium nominarunt, ut Iovis stirpe ortum. Dionysium hunc ferunt ad Persas venisse, ac mirabiles quasdam imaginationes operum ac bellorum apud eos ostentasse. secundum haec cum magna hominum turba adversus Pentheum venit: viros a saltando Scirtos, mulieres Bacchas appellavit. cum autem Boeotiae regnum sibi vindicaret, bello cum Pentheo congressus succubuit. captum ex vinculis liberavit Agave matertera, Penthei mater. inde per insidias Pentheum necavit, cumque Boeoti eum regno non dignarentur, Delphos profectus mortuus ac sepultus est. Cadmo in regno Boeotiae successit Nycteus.

᾿Αντιόπην, ἱέρειαν οὖσαν τοῦ Ἡλίου, Θεόβοιος ὁ υἱὸς Βράτωνος, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Διὸς καταγόμενος, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Νυκτέως, μιγεὶς γεννᾷ δίδυμα, Ἀμφίωνά τε καὶ Ζῆθον, οὓς τῇ κελεύσει τοῦ ἀδελφοῦ ῥίπτουσι πλησίον τοῦ Κιθαιρωνείου ὄρους. Ὀρδίων δέ τις γεωργὸς ἄπαις ὢν ἀνελάβετο καὶ ἀνεθρέψατο αὐτά. τῆς δὲ Ἀντιόπης παρὰ τῇ Δίρκῃ φυλαττομένης ἐπὶ τὸ τιμωρηθῆναι διὰ τὸ παρανομῆσαι, ἐπεὶ πόλεμος ἐν τῇ Ἀργείων ἐκινήθη χώρᾳ,
D τοῦ Λύκου χρονίζοντος ἐκεῖσε, ἡ Δίρκη τὸν Νυκτέα θωπευτικῶς ἠρώτα ἀπολῦσαι Ἀντιόπην. ὁ δὲ μᾶλλον προσέταξε ταύρῳ ἀγρίῳ ταύτην προσδεθῆναι καὶ ἀποθανεῖν, ὡς τὴν παρθενίαν βεβηλώσασαν. ἀκούσαντες δὲ τοῦτο Ζῆθος καὶ Ἀμφίων, καὶ παρὰ τοῦ ἀναθρεψαμένου τούτους μαθόντες ὡς αὕτη ἐστὶν ἡ μήτηρ αὐτῶν Ἀντιόπη, ἅμα πλείοσιν ἀγροίκοις ἐπεισπεσόντες τοὺς μὲν στρατιώτας κατακτείνουσι, Δίρκην δὲ τῷ ταύρῳ προσδεσμοῦσι καὶ φονεύουσι. σὺν τῇ μητρὶ δὲ Ἀντιόπῃ εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐλθόντες, ἐπεὶ ὁ Νυκτεὺς τέθνηκεν, οἱ μουσικοὶ Ζῆθος καὶ Ἀμφίων τῶν Βοιωτῶν ἔτη πολλὰ βασιλεύουσι. κτίζουσι δὲ πόλιν μεγάλην εἰς
P 25 ὄνομα τοῦ πατρὸς, ἣν καὶ Θεοβοίου Θήβας ὠνόμασαν. ὁ μὲν Εὐριπίδης τῷ ἔθει τῶν ποιητῶν μυθολογῶν τὸν Δία φησὶν εἰς Σάτυρον μεταβληθέντα τὴν Ἀντιόπην φθεῖραι, ἐξ ἧς Ἀμφίων καὶ Ζῆθος οἱ μουσικοί. τοῦτο δέ, φασίν, εἶπεν ὡς καταχθέντος Θεοβοίου ἐκ τοῦ Πίκου τοῦ καὶ Ζηνὸς κατὰ μετεμψυχώσεως μετάστασιν· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ σάτυρος ὄνομα κατὰ τὴν τῶν Βοιω-

cum huius filia Antiopa, sacerdote Solis, Theoboeus Bratonis F. a Iove genus ducens ac frater Nyctei, corpus miscuit, indeque geminos ea est enixa, Amphionem et Zethum; qui iussu fratris expositi sunt prope montem Cithaeronem. sed quidam rusticus Ordio nomine, cum prole careret, sustulit eos atque educavit. cum autem Antiopa apud Dircen asservaretur, ut propter flagitium commissum suo tempore poenas lueret, cum in Argivorum regione bellum exstitisset ibique Lycus moraretur, Dirce Nycteum blande solicitavit de liberanda Antiopa. is vero tauro eam potius fero alligandam itaque necandam profanatae virginitatis causa imperavit. hoc cum inaudivissent Amphion et Zethus, ab eo qui ipsos educaverat edocti Antiopae se esse filios, cum manu rusticorum irruerunt, necatisque militibus Dircen tauro alligatam interfecerunt. ipsi cum matre Antiopa in Boeotiam profecti, cum iam Nycteus vita decessisset, ita musici Amphion et Zethus Boeotis multos per annos regia potestate imperaverunt. hi magnam urbem condiderunt, et a patris Theoboei nomine Thebas nuncuparunt. Euripides more poetarum fabulam narrans, Iovem ait sumpta Satyri figura Antiopae vitium obtulisse: eo ex concubitu natos Amphionem et Zethum musicos. hoc eum ideo dixisse putant, quod Theoboeus a Pico, qui idem Iuppiter fuit, descenderit per animae in alia post alia corpora commigrationem. nam Boeotorum sermone Satyrus animae in aliud vilius corpus migrationem

τῶν γλῶσσαν, τὸ εἰς ἄλλο σῶμα χωρήσειν εὐτελέστερον. μετὰ τούτους τοὺς μουσικοὺς οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν ἐβασίλευον Θηβαίων ἕως Οἰδίποδος υἱοῦ Ἰοκάστης καὶ Λαΐου. οὗτος γὰρ ὁ Λάϊος βασιλεὺς ὢν Θηβαίων μετὰ Ἰοκάστης ἔσχεν υἱὸν πρῶτον B Ἰοκᾶν· χρησμὸν δὲ λαβὼν περὶ αὐτοῦ ὡς τῇ ἰδίᾳ μητρὶ συναφθήσεται, ἐν ξύλῳ τοὺς πόδας καθηλώσας, ὃ δὴ καὶ κοῦσπος λέγεται, εἰς ἀπώλειαν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἔρριψεν. ἄγροικος δέ τις ὀνόματι Μελίβιος τοῦτον εὑρὼν ἀνεθρέψατο, Οἰδίποδα μετονομάσας διὰ τὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν τῷ ξύλῳ διῳδηκότας ὀγκωθῆναι. μετὰ ταῦτα γυνή τις ὀνόματι Σφίγξ, δυσειδής, κατάμαστος, χωριτική, μετὰ πλήθους ἀγροίκων εἰς κορυφὴν μίαν μόνην εἴσοδον καὶ ταύτην στενωτάτην ἔχουσαν καθίσασα, ληστρικῶς τοὺς παράγοντας δι' ἐκείνης ἀνῄρει καὶ τὰς αὐτῶν ὑπάρξεις ἀφῄρειτο, ὡς C ἀποστενοῦσθαι τὰς Θήβας δι' αὐτῆς μήτε στρατοῦ μήτ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Λαΐου ἰσχύοντος κατ' αὐτῆς διὰ τὸ δύσβατον τοῦ ὄρους καὶ ὀχυρόν. ταῦτ' οὖν Οἰδίπους ἀκούσας σοφόν τι καὶ γενναῖον ποιεῖ· καὶ ὀλίγους ἐπιλεξάμενος καὶ τὴν Σφίγγα ἐλθὼν ᾐτεῖτο σὺν αὐτῇ εἶναι καὶ συλληστρεύειν αὐτῇ. ἡ δὲ τῇ ὥρᾳ καὶ γενναιότητι τούτου τερφθεῖσα αὐτὸν εἰσδέχεται. ὁ δὲ καιρὸν ἐσχηκὼς αὐτὴν μὲν λόγχῃ ἀναιρεῖ καὶ πολλοὺς τῶν μετ' αὐτῆς, λαβὼν δὲ καὶ τὸ σῶμα καὶ ὅσα χρήματα εὗρε πρὸς Λάϊον εἰς Θήβας ἤνεγκε, μισθὸν τῆς ἀνδραγαθίας κομιούμενος. Θηβαῖοι δὲ τοῦ-

17 καὶ πρὸς τὴν?

significat. post hos musicos, ii qui ex eorum stirpe procreati sunt in Thebanos regnum obtinuerunt usque ad Oedipum, Iocastae et Laii filium. etenim Laius rex Thebanorum primum ex Iocasta uxore filium Iocan sustulerat; de quo cum oraculo monitus esset, fore ut is cum propria matre concumberet, ligneis compedibus impeditum in montanis abiecit, ut ibi periret. at rusticus quidam, Melibius nomine, eum sublatum educavit, Oedipumque appellavit a tumore pedum quem in compedibus contraxerat. secundum haec mulier quaedam indigena nomine Sphinx, deformis ac mammosa, cum agrestium manu verticem quendam obsedit, ad quem nonnisi uno eoque angustissimo aditu poterat penetrari, ac latrocinando ea pergentes interfecit, eorumque facultates depraedata est. id latrocinium res Thebanorum in artum redegit, cum neque exercitus neque ipse rex Laius monte ita inaccesso et natura loci munito quicquam adversus eam posset. Oedipus vero re audita prudens ac generosum facinus aggredi, cum paucis quos sibi socios adsciverat, ad Sphingem se conferre, eius consuetudinem et latrocinandi societatem expetere. forma et generositas quam prae se ferebat, ut reciperentur a muliere iis rebus capta impetrarunt. at vero Oedipus capta occasione ipsam lancea transadigere, multos qui Sphingi praedandi socii fuerant trucidare; cadaver eius, ac quas ibi reppererat opes ad Laium Thebas afferre, ab eo virtutis suae ac rei bene gestae praemium sperare. ac Thebani

D τον ὡς βασιλέα ἀνύμνουν. ἀλλ' οὐκ ἤρεσε ταῦτα τῷ Λαΐῳ,
ἀλλὰ στρατὸν ἐφοπλίσας κατ' αὐτοῦ ἐξῄει, καὶ πληγεὶς τελευτᾷ.
ἡ τοίνυν Ἰοκάστη τῆς βασιλείας ἐκπεσεῖν οὐ θέλουσα, καὶ ὡς υἱὸς
αὐτῆς ἐστὶν ὁ Οἰδίπους οὐκ εἰδυῖα, ἅμα δὲ καὶ πρὸς θεραπείαν
τῆς πόλεως σπουδάζουσα, προσκαλεῖται τοῦτον· ἐξ οὗ καὶ ποιεῖ
δύο υἱούς, τὸν Ἐτεοκλέα καὶ τὸν Πολυνείκην, καὶ θυγατέρας δύο,
Ἰσμήνην καὶ Ἀντιγόνην. καὶ οὕτως ἐπὶ ἔτη ιθ' τῶν Θηβῶν ἐβα-
σίλευσαν, ἀγνοοῦντες ἑαυτούς. μετὰ ταῦτα τῆς Ἰοκάστης τὴν
πατρίδα καὶ τὸ γένος πυθομένης, ἐπεὶ Μελίβιος αὐτὸν ἀνεθρέ-
ψατο ἤκουσε, παρ' αὐτοῦ τε ἔμαθε τὸν τρόπον τῆς αὐτοῦ ἀνευ-
P 26 ρέσεως καὶ βεβαιωθεῖσα ἀνεβόησε. Οἰδίπους δὲ πληροφορηθεὶς
ὡς καὶ μήτηρ Ἰοκάστη καὶ γυνὴ τυγχάνει, τοῖς μὲν υἱοῖς Ἐτεοκλεῖ
καὶ Πολυνείκει ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν βασιλεύειν ἐκέλευσε τῶν Θη-
βῶν, αὐτὸς δὲ παραυτὰ δύο ἥλους κατὰ τῶν ἰδίων ἐμπήξας ὀφθαλ-
μῶν τελευτᾷ. οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ ἑκάτερος τῆς βασιλείας ἀντιποιούμε-
νοι εἰς πόλεμον ἦλθον μονομαχήσαντες, καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἄμφω
κατελύθησαν. καὶ οὕτως ἡ τῶν Θηβῶν ἤτοι Βοιωτῶν κατελύθη
βασιλεία, διαρκέσασα ἔτη τριακόσια ἑξηκονταεννέα.

Ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶ λοιπὸν ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὸ προκείμενον. καταλήξαντες δὲ ἐπὶ τὴν ἐκ Φαλὲκ τοῦ Ῥαγὰβ γέννησιν ἀρξώμεθα ἀπ' αὐτοῦ.

9 ἐπεὶ ὅτι M.? 17 κατερύθησαν P. an ἀνῃρέθησαν?

quidem eum regiis laudibus ac titulis celebrabant. Laio id adeo displicuit ut adversus eum cum armato exercitu exiverit: commisso autem praelio ictus periit. proinde Iocasta cum excidere regno nollet et Oedipum filium suum esse ignoraret, simul ut civibus rem gratam faceret, coniugem sibi Oedipum adscivit, atque ex eo duos filios, Eteoclem ac Polynicem, totidemque filias Ismenam et Antigonam peperit. ita per 19 annos regnum in Thebanos gesserunt, alter alterum ignorantes. his exactis Iocasta, cum Oedipi genus et patriam inquireret, ex Melibio quem educatorem fuisse Oedipi acceperat, intellexit quomodo is Oedipum repperisset; confirmataque iam apud animum rei sicut habebat opinione exclamavit. at enim Oedipus certior factus Iocastam coniugem eandem matrem suam esse, filiis Eteocli et Polynici regnum Thebanum alternis annis habendum mandavit, ipse illico duobus clavis in duos suos oculos defixis obiit. filii, cum uterque regnum ad se traheret, bellum moverunt; in quo singulari pugna congressi mutuis ambo vulneribus occubuerunt. is regni Thebani seu Boeotorum finis fuit, cum id 369 annos durasset.

Porro autem necesse est nos ad institutum nostrum reverti. ac quoniam in Ragabi Phaleco progeniti mentione substiteramus, rursum ab eodem Ragabo ordiemur.

Ῥαγὰβ γενόμενος ἑκατὸν τριακονταδύο ἐτῶν ἐγέννησε τὸν B Σερούχ. ἐπὶ τούτου οἱ ἄνθρωποι τὸν κατ' ἀλλήλων αὐξήσαντες τῦφον στρατηγούς τε ἑαυτοῖς κατεστήσαντο καὶ βασιλεῖς. καὶ τότε πρώτως πολεμικὰ κατασκευάσαντες ὄργανα πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐνήρξαντο. καὶ εὐθὺς οἱ ἀπὸ Χαναὰν ἡττῶνται καὶ πρῶτοι τῆς δουλείας ὑποκύπτουσι τῷ ζυγῷ, κατὰ τὴν τοῦ Νῶε κατάραν.

Σεροὺχ γενόμενος ἑκατὸν τριάκοντα ἐτῶν ἐγέννησε τὸν Ναχώρ. ᾤκει δὲ ὁ Σεροὺχ ἐν τῇ Χαλδαίων, ἐν πόλει Ὤρ. αὐξηθέντα δὲ τὸν Ναχὼρ ἐδίδαξεν ὁ πατὴρ πάντων ἐπίλυσιν οἰωνῶν, C τῶν τε ἐν οὐρανῷ σημείων διακρίσεις καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων, καὶ πᾶσαν Χαλδαϊκὴν μαντείαν. Ναχὼρ δὲ γενόμενος οθ' ἐτῶν ἐγέννησε τὸν Θάρρα. Νίνου δὲ τοῦ πρώτου βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων τεσσαρακοστὸν τρίτον ἄγοντος ἔτος τῆς βασιλείας γεννᾶται Ἀβραάμ. κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους παρ' Αἰγυπτίοις ἑξκαιδεκάτη δυναστεία, καθ' ἣν ἐβασίλευον Θηβαῖοι. Θάρρα δὲ γενόμενος ἐτῶν ο' ἐγέννησεν ἐκ γυναικὸς Ἔδνας, θυγατρὸς Ἀβραὰμ πατραδέλφου αὐτοῦ, τὸν Ἀβραάμ, ὅντινα ἡ μήτηρ ἐκάλεσεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἑαυτῆς πατρός· ἔφθη γὰρ ἐκεῖνος πρὸ τῆς τούτου γεννήσεως τετελευτηκέναι. ἐγέννησε δὲ ἔτι ὁ Θάρρα τὸν Ἀρὰμ καὶ τὸν Ναχώρ. ὁ δὲ Ἀβραὰμ λαμβάνει παρὰ τοῦ πατρὸς γυναῖκα τὴν Σάρραν. οὗτος μόνος, τῶν ἁπανταχοῦ τὴν ἐπὶ τὰ εἴδωλα D πλάνην νοσούντων, τὸν ἀληθῆ θεὸν ἐπέγνω καὶ δημιουργὸν τῶν ὅλων ἀνεκήρυξε. καὶ πρῶτος τὸ θυσιαστήριον κλάδοις φοινίκων

Ragabus ergo annos natus 132 Seruchum genuit. huius aetate demum homines alter alteri fastu sese praeferentes, imperatorum atque regum nomina sibi sumpserunt, ac tum primum arma bellica fabricati bellum invicem facere coeperunt. statim vero stirps Chanaanis succubuit, iugumque servitutis subiit, quemadmodum ei Noe fuerat imprecatus.

Seruchus annos natus 130 Nachorem progenuit. habitabat autem Seruchus in urbe Chaldaeorum, cui Ur nomen. is adultum Nachorem docuit omnium auguriorum, caelestium terrestriumque ostentorum interpretationem, omnemque Chaldaeorum divinationem. Nachor annos natus 79 Tharam genuit. Abrahamus natus est, cum Ninus primus Assyriorum rex annum sui regni 43 ageret. eodem tempore apud Aegyptios decimus sextus rex agebat; qua tempestate Thebani regnabant. Thara ergo annos natus 70 sustulit ex uxore sua Edna, quae filia fuit Abrahami, quem patruum Thara habuit, Abrahamum: ita enim eum mater de sui patris nomine appellavit, qui ante nepotis natales vita defunctus fuerat. praeterea etiam Thara Aramum et Nachorem procreavit. Abrahamus uxorem duxit Saram, sibi a patre coniunctam. hic solus, omnibus ubique hominibus cultu simulacrorum in errorem abductis, verum deum agnovit universique opificem praedicavit, primusque altare frontibus palma-

καὶ ἐλαιῶν ἐκύκλου, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ πρώτως ὠνόμασται ἄγγελος ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ. καὶ παρ' αὐτοῦ Αἰγύπτιοι τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν καὶ ποίησιν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν ἐπιστήμην ἔμαθον.

Ὅτι τῷ κδ' ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ὁ Ἀβραὰμ ἐπιγνοὺς τὸν τῶν ὅλων θεὸν προσεκύνει. ἄγγελος δὲ κυρίου ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν Ἑβραΐδα γλῶσσαν, καθὼς αὐτὸς ὁ ἄγγελος τῷ Μωϋσῇ εἶπεν,
P 27 ὡς ἐπὶ τῇ λεπτῇ κεῖται Γενέσει. καὶ ὁ Ἀρὰμ δὲ ἀγόμενος γυναῖκα ἐγέννησε τὸν Λώτ, θυγατέρα δὲ Μελχάν. ταύτην ὁ Ναχὼρ λαμβάνει γυναῖκα.

Ἤδη δὲ ἑξηκοστὸν ἔτος ἄγων ὁ Ἀβραάμ, ὡς οὐκ ἐδόκει τὸν πατέρα πείθειν καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους τῆς περὶ τὰ εἴδωλα ἀποσχέσθαι δεισιδαιμονίας, λανθάνει νυκτὸς τῶν εἰδώλων ἐμπρήσας τὸν οἶκον. αὐτῶν δὲ ἐξαναλουμένων οἱ ἀδελφοὶ νοήσαντες ἀναπηδῶσι, βουλόμενοι ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἐξελέσθαι τὰ εἴδωλα. φιλοτιμότερον δὲ ὁ Ἀρὰμ τῷ πράγματι προσφερόμενος ἐν μέσῳ διαφθείρεται τοῦ πυρός. καὶ θάψας αὐτὸν ὁ ἀγαλματοποιὸς
B πατὴρ ἐν Ὢρ τῇ πόλει Χαλδαίων μετανίσταται καὶ εἰς Χάρραν τῆς Μεσοποταμίας ἔρχεται. ἔνθα ὁ Ἀβραὰμ δεκαπέντε ἔτη τῷ πατρὶ συνοικήσας ἐννοεῖ ποτὲ νυκτὸς ἐκ τῆς τῶν ἄστρων κινήσεως τοῦ ἐπιόντος καιροῦ κατασκέψασθαι τὴν ποιότητα· ἦν γὰρ οὐ μετρίως ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἅπασαν τὴν τοιαύτην ἐξασκηθεὶς ἐπιστήμην. καὶ δὴ μετὰ τὴν ἑκάστου τῶν ζητουμένων διάγνωσιν, συνίησι περιττὴν ἅπασαν εἶναι τὴν τοιαύτην περιεργίαν· δύνασθαι γὰρ

rum et olearum cinxit; ac sub eo primum in sacra scriptura angelus nominatur; et ab ipso Aegyptii positum stellarum et effectionem numerorumque scientiam didicerunt.

Annum aetatis vigesimum quartum agens Abrahamus agnitum universi opificem adoravit. angelus autem dei docuit eum Ebraicum sermonem, sicuti idem angelus Mosi dixit, ut est in parva Genesi. sed et Aramus uxore ducta Lotum genuit ac filiam Melcham, quae Nachori nupsit.

Abrahamus iam sexagenarius, cum videret se suadendo patrem ceterosque domesticos a superstitioso simulacrorum cultu deducere non posse, noctu clam omnibus fanum simulacrorum incendit. quae cum conflagrarent, fratres re intellecta prosiluerunt, ut ex medio igne simulacra eriperent; et Aramus cum eam rem maiori conatu moliretur, in medio incendio periit. hunc cum pater simulacrorum opifex in Ure Chaldaeae regionis urbe humasset, inde Charras Mesopotamiae urbem commigravit. eo loci Abrahamo, cum per quindecim annos in familia patris vixisset, nocte quadam subiit ex siderum motu insequentis temporis statum considerare, quippe non mediocriter omnem eam scientiam patris doctrina atque exercitatione tenenti. ergo singulis de quibus quaerebat consideratis, supervacaneam esse universam istam curiositatem deprehendit,

αὖθις τὸν θεόν, εἰ βούλοιτο, μετασκευάσαι πρὸς τὸ οἰκεῖον βούλημα τὰ προεγνωσμένα. πᾶσιν οὖν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐξ ὅλης ἀποταξάμενος ψυχῆς καὶ σπουδῆς, καὶ τελείαν τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας δοὺς τὴν ἀπόδειξιν, ἀκούει παρὰ τοῦ θεοῦ "ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ C
ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου." καὶ ἐξελθὼν ἅμα τῇ γυναικὶ Σάρρᾳ καὶ Λὼτ τῷ ἀδελφιδῷ μετοικίζεται εἰς τὴν Ἀρφαξὰδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μερίδα, ἣν οἱ Χαναναῖοι κατασχόντες γῆν Χαναναίων προσηγόρευσαν, ὢν ἐτῶν οε'· τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος τρισχιλιοστὸν τριακοσιοστὸν ὀγδοηκοστὸν ἕβδομον. ἐλθὼν δὲ Ἀβραὰμ εἰς Συχὲμ κατὰ θεῖον χρησμὸν ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον ἀνὰ μέσον Βαιθὴλ καὶ Ἀγγαί. διαπεράσας δὲ τὸν Εὐφράτην τὴν προσωνυμίαν ἔλαβεν· Ἑβραῖοι γὰρ περᾶται λέγονται. οἱ δὲ ἀπὸ Ἕβερ λέγουσιν αὐτοὺς καλεῖσθαι Ἑβραίους. καὶ τῷ πα' ἔτει αὐτοῦ, ἤτοι τῷ ζ' ἔτει τῆς αὐτοῦ παροικίας, κατῆλθεν εἰς Αἴγυ- D
πτον μετὰ Σάρρας.

Τούτοις τοῖς χρόνοις ἤκμασε Μελχισεδέκ, παρθένος ἱερεὺς ἀγενεαλόγητος, ἐν ἄρτῳ καὶ οἴνῳ προτυπῶν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. υἱὸς δὲ ἦν ὁ Μελχισεδὲκ Σίδου βασιλέως, υἱοῦ Αἰγύπτου, ὃς καὶ κτίζει Σιδῶνα πόλιν. ἀπάτωρ δὲ καὶ ἀμήτωρ καὶ ἀγενεαλόγητος λέγεται διὰ τὸ μὴ ἐξ Ἰουδαϊκῆς γενεᾶς κατάγεσθαι καὶ διὰ τὸ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ πονηροὺς ὄντας μὴ ἀριθμεῖσθαι μετὰ ὁσίων. καὶ ὅτι τῶν Χαναναίων ἄρχων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐβασίλευε· μελχὶ γὰρ βασιλεὺς ἑρμηνεύεται, σεδὲκ δὲ δικαιοσύνη. Ἱερουσαλὴμ δὲ καὶ ἡ πόλις ὠνομάσθη, πρῴην

quod deus pro sua voluntate omnia quae divinatio praedixisset mutare posset. itaque haec et alias id genus res serio atque toto corde repudians, perfectamque deum colendi pietatem demonstrans, ita est a deo compellatus: "egredere ex terra tua et gente tua et ex familia tua." itaque cum uxore Sara et fratris filio Loto in portionem progenitoris sui Arphaxadi commigravit, qua potiti tum Chananaei eam terram Chananaeorum denominaverunt, annos natus 75, anno mundi 3387. Abrahamus ergo Sichemum ut venit, monitus oraculo, altare inter Bethelam et Angaeam exstruxit. inde Euphrate transmisso Ebraeorum cognomentum cum suis invenit (nam a transeundo Ebraei dicuntur), quanquam ab Ebero alii id nomen deductum sentiant. anno aetatis suae 81, seu peregrinationis septimo, in Aegyptum cum Sara descendit.

Floruit eo tempore Melchisedecus, caelebs, sacerdos, et ignotae stirpis, qui incruentam victimam Christi dei nostri pane et vino iam tum repraesentabat. sane is filius fuit Sidae regis, filii Aegypti: sed patre ac matre carere incertaeque stirpis dicitur, quod genus suum a Iudaeis non duxit, et quia parentes eius, homines mali, cum piis non recensentur; tum quod Chananaeis imperans Ierusalemam regno tenebat: melchi enim regem, sedec iustitiam significat. Ierusalem urbis no-

P 28 Ἰεβοῦς λεγομένη διὰ τὸ Ἰεβουσαίους οἰκεῖν ἐν αὐτῇ. τὸ γὰρ Ἰε-
βοῦς κατὰ τροπὴν τοῦ β εἰς ρ γίνεται Ἱεροῦ· τὸ δὲ σαλὴμ προστι-
θέμενον Ἱερουσαλὴμ ὄνομα ἀποτελεῖ. σαλὴμ γὰρ εἰρήνην ση-
μαίνει. τοῦτο δὲ ὠνομάσθη ἢ διὰ τὸ τὸν Μελχισεδὲκ ἱερατεύειν
θεῷ ἐν αὐτῇ, ἢ διὰ τὸ ἱερὸν εἶναι τοῦ θεοῦ κατὰ τόπον. τοῦτο
δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου γέγονε· δύο γὰρ ποταμοὶ ὅ τε Ἰὸρ καὶ ὁ
Δὰν μιγνύμενοι καὶ ἕνα ποταμὸν ἀποτελοῦντες καὶ τὰς ἐπωνυμίας
ἥνωσαν. ἐπεὶ δὲ ἀπὸ ἀλλοτρίου ἔθνους καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ
ὁ Μελχισεδὲκ κατάγεται, οὐκ ἐγράφη δὲ πότε ἐγεννήθη καὶ ἀπὸ
ποίου πατρὸς καὶ μητρὸς ἢ πότε ἀπέθανε, δικαίως ἂν λέγοιτο
μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχειν αὐτόν· οὐ γὰρ ἠδύνατο
B γενεαλογηθῆναι, ἐκ τῶν παραλειφθέντων ἐθνῶν καταγόμενος.

Τῷ δὲ πϛʹ ἔτει τοῦ Ἀβραὰμ ἔτεκεν Ἄγαρ τὸν Ἰσμαήλ·
τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ͵γτϟηʹ. καὶ πῦρ κατὰ τῆς Πενταπόλεως
ὑετίζει θεός, καὶ ἀναλίσκει μὲν ἐξ αὐτῆς ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώ-
πων, διαφθείρει δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἀνάστημα τῆς γῆς, καὶ τῆς προκειμέ-
νης θαλάσσης νεκροῦται τὰ ὕδατα. μετὰ ταῦτα τῆς κατὰ Μαβρῇ
δρυὸς ἀπαναστὰς ὁ Ἀβραὰμ ἐπὶ τὸ φρέαρ κατασκηνοῖ τοῦ ὅρκου.
ἑαυτῷ δὲ ἰδίᾳ καὶ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ κατὰ συγγενείας πηξάμενος
σκηνάς, τότε πρῶτον Ἀβραὰμ τῆς σκηνοπηγίας ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας
C ἐπιτελεῖ τὴν ἑορτήν, ἣν εἰσέτι καὶ νῦν ὁ Ἰουδαῖος ἑορτάζει σκηνο-
πηγῶν. ἐκ γοῦν τοῦ Ἰσμαὴλ Ἰσμαηλῖται οἱ Σαρακηνοὶ ὀνομάζον-
ται. Σαρακηνοὺς δὲ ἑαυτοὺς μετωνόμασαν, ἀπαξιοῦντες καλεῖ-
σθαι δουλικῶς Ἀγαρηνοί· οἱ δέ φασιν ὅτι Σάρρα τὴν Ἄγαρ

men est, cum ante Iebus appellaretur ab incolentibus eam Iebusaeis. nam B in R mutato ex Iebu fit Ieru; cui additum salem Ierusalem absolvit. est autem salem pax; idque nomen loco obtigit, vel quod Melchisedecus deo ibi sacrificabat, vel quod ibi fanum dei erat. eodem modo Iordani nomen est factum: duo enim amnes Ior et Dan confluentes unumque fluvium reddentes nomen quoque ei suis in unum compositis dederunt. quoniam vero Melchisedecus non Abrahami sed aliena familia ortus fuit, neque scriptum est quando, quo patre, qua matre natus aut quando mortuus sit, recte dici possit eum neque initium dierum neque finem vitae habere, cum ex non commemoratis gentibus orti genus recenseri nequiverit.

Anno Abrahami 86, mundi 3398, Agar Ismaelum peperit. tunc igneum imbrem Pentapoli deus immisit, universoque ibi deleto hominum genere ipsas etiam urbes solo complanavit, ac maris vicini aquas enecavit. inde a quercu quae ad Mambren erat digressus Abrahamus ad puteum iurisiurandi tabernaculum fixit; cumque seorsim sibi seorsim servis per familias exstruxisset casas, tunc primum septem dies ob tabernacula fixa festos egit; quod adhuc Iudaeis est solenne. ab Ismaelo Ismaelitae dicuntur, iidemque Saraceni. hoc nomen sibi sumpserunt, cum ab ancilla Agareni appellari indignarentur. alii dicunt, quod Sara Agaram

κενὴν ἐξαπέστειλε κληρονομίας. παροικήσας δὲ ἐν Γεράροις, τὴν νῦν Ἀσκάλωνα λεγομένην, μετὰ τὴν τῆς Σάῤῥας τελευτὴν ἔλαβε τὴν Χεττοῦραν εἰς γυναῖκα, ἐν τῷ γήρᾳ αὐτοῦ· ἀφ' ἧς ἔσχεν υἱοὺς πέντε, Ζεμβρίαν Ἰεξὰν Μαδὰμ Μαδιὰμ Ἰεσβών.

Ὅτι ὁ Λὼτ χωρισθεὶς τοῦ Ἀβραὰμ κατῴκησεν εἰς Σόδομα δι' ἀρετὴν καὶ κάλλος τῆς γῆς, ἐχούσης πέντε πόλεις, Σόδομα Γόμοῤῥα Ἄδαμα Σεβοῒν καὶ Σηγὼρ, καὶ τοσούτους βασιλεῖς. D τούτοις οἱ πλησιόχωροι τέσσαρες βασιλεῖς Σύρων ἐπολέμησαν, ὧν ἡγεῖτο Χοδολλογομὸρ βασιλεὺς ὁ Ἰλάμ. συνέβαλον δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τὴν ἁλικήν. καὶ καλεῖται νῦν θάλασσα νεκρά, πλεῖστα θαυμάσια ἔχουσα, ἃ ἐγὼ ἐθεασάμην. ζῷόν τε γὰρ οὐδὲν ἐκεῖνο φέρει τὸ ὕδωρ, καὶ νεκρὰ μὲν σώματα ὑποβρύχια γίνεται, ζῶν δέ τις οὐδ' ἂν ῥᾳδίως βαπτίσαιτο. καὶ λύχνοι μὲν καιόμενοι ἐπιφέρονται, σβεννύμενοι δὲ καταδύουσιν. ἐνταῦθά εἰσιν αἱ τῆς ἀσφάλτου πηγαί. φέρει δὲ στυπτηρίαν καὶ ἅλας ὀλίγον τι τῶν ἄλλων διαφέροντα· πικρά τε γάρ εἰσι καὶ διαυγῆ. ἔνθα δ' ἂν καρπὸς εὑρεθῇ, καπνοῦ πλέον εὑρίσκεται οὐδέν. τὸ δὲ ὕδωρ P 29 ἰᾶται τοὺς χρωμένους αὐτῷ, λήγει τε παντὶ ὕδατι πάσχον τὰ ἐναντία. εἰ δὲ μὴ Ἰορδάνην εἶχεν ὁ τόπος τροφὴν ὡς πορφύραν διατρέχοντα καὶ ἐπὶ πολὺ ἀντέχοντα, ἔληξεν ἂν θᾶττον ἢ φαίνεται. ἔστι δὲ παρ' αὐτῇ πάμπολυ τὸ βαλσάμου φυτόν. ὑπονοεῖται δὲ ἀνατετράφθαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ τὴν τῶν περιοικούντων ἀσέβειαν.

absque ulla hereditate amandaverit. postea Abrahamus Geraris, quae nunc Ascalon dicitur, inquilinum egit, et a morte Sarae Cheturam uxorem senex duxit, ex qua filios habuit quinque, Zembriam Iexanum Madamum Madiamum ac Iesbonem.

Lotus ab Abrahamo se cum separasset Sodomam ob telluris praestantiam atque elegantiam incoluit; in qua urbes erant quinque, Sodoma Gomorra Adama Seboim et Segor, totidemque reges imperabant. his quinque regibus quattuor finitimi Syrorum reges bellum fecerunt, ductore Chodollogomore Ilami rege. praelium commissum est apud salsum mare, quod nunc mortuum vocatur; quo in mari permulta sunt admirabilia, quae ipse spectavi. nam neque animal ullum ea aqua profert, et cadavera sub aquas decidunt, vivus autem aliquis non facile corpus suum sub aquam mergere possit; et lucernae ardentes quidem innatant, exstinctae autem submerguntur. ibi bituminis sunt fontes. fert etiam alumen ac salem modico ab aliis discrimine: nam et amara sunt et pellucida. ubi vero fructus reperitur, nihil quicquam praeter fumum reperitur. aqua sanitatem utentibus confert, prorsusque omnia eorum quae aliis accidunt aquis contraria habet accidentia. quodnisi is locus Iordanem pro nutrimento haberet, qui purpurae instar perlabitur ac plurimum resistit, opinione etiam citius desiisset. iuxta balsamum uberrime provenit. ob impietatem accolarum subversa a deo ea loca existimant.

Ὅτι ὁ Ἰσαὰκ γέλως μεθ' ἡδονῆς ἑρμηνεύεται· διὰ γὰρ τὸ ἐπιμειδιᾶσαι τὴν Σάρραν τῇ θείᾳ τοῦ ἐν γήρᾳ τοκετοῦ ἐπαγγελίᾳ κέκληται οὕτω κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον. γεννηθέντος Ἰσαὰκ ἔτος ἦν κόσμου ,γυιγ΄.

B Κατὰ τούτους δὲ τοὺς χρόνους ἐν οἷς Ἰσαὰκ ἐγεννήθη, ἐν Κρήτῃ ἄρξαι Κρόνον καὶ Ῥέαν Ἕλληνες ἱστοροῦσι. τοῖς δὲ τὸν Ἀτλάντιον κόλπον οἰκοῦσι τοῦ ὠκεανοῦ πρῶτον Οὐρανὸν τοὔνομα βασιλεῦσαι, γήμαντα Τιτάν, ἀφ' οὗ Τιτᾶνας ὀνομασθῆναι. τοῦτον λέγουσι γενόμενον ἐπιμελῆ παρατηρητὴν τῶν ἄστρων πολλοῖς προλέγειν τὰ κατὰ κόσμον.

Τῷ δὲ πε΄ ἔτει Ἀβραὰμ λιμοῦ γενομένου κατέβη αὐτὸς εἰς Αἴγυπτον. ἐν τούτῳ τῷ ἔτει τῆς Κρήτης βασιλεύει Ζεὺς ὁ τοῦ Κρόνου υἱὸς καὶ Ἥρα. γίνεται δὲ καὶ ὁ Τιτάνων πρὸς Δία πόλεμος. καὶ Διόνυσος, οὐχ ὁ τῆς Σεμέλης ἀλλ' ἄλλος τούτου C πολὺ ἀρχαιότερος, τὸν οἶνον ἐξεῦρε καὶ ἐν τοῖς ληνοῖς ἀπέθλιψεν, ἀφ' ὧν καὶ Ληναῖος ὠνομάσθη. ὡς καὶ Δήμητρα λέγεται ἐφευρεῖν τὸν σῖτον καὶ τὴν κριθήν. αὕτη δέ ἐστιν ἡ παρ' Αἰγυπτίοις τιμωμένη Ἶσις. ὁ δὲ Διόνυσος παρ' Αἰγυπτίοις Ὄσιρις λέγεται. ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ Μαρσύου τοῦ Φρυγὸς ἔρις κατὰ τοὺς μύθους πρὸς Ἀπόλλωνα διὰ τὴν κιθάραν· ἐλθεῖν πρὸς Διόνυσον εἰς Νύσσαν, κἀκεῖ τὸν Μαρσύαν ἡττηθέντα ἐκδαρῆναι ζῶντα παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τὴν ὀργήν, τάς τε χορδὰς ἐκρῆξαι καὶ τὴν

Isaaci vocabulum risum a voluptate profectum notat. Ebraica enim lingua id ei nomen factum est, propterea quod Sara audita divina prolis sibi in senectute futurae promissione subriserat. natus est Isaacus anno mundi 3413.

Eodem tempore in Creta Saturnum et Rheam regnasse Graeci narrant. qui vero ad Atlanticum Oceani sinum incolunt, eos primum regem habuisse Caelum, qui uxorem Titan habuerit, unde Titanes appellati. hunc ferunt accurate astrorum cursus observasse, ac multis quae in mundo eventura erant praedixisse.

Abrahamus annum agens 85 fame oborta in Aegyptum descendit. eodem anno Iuppiter Saturni F. cum Iunone Cretae regnum tenuit. tunc et Titanes bello Iovem tentarunt; et Bacchus, non Semeles ille filius sed alius multo vetustior, vinum repperit, inque torcularibus (lenus Graeci vocant) expressit, unde ei Lenaei cognomen. ita etiam Ceres frumentum fertur et hordeum invenisse. haec est quae Isidis nomine ab Aegyptiis colitur. iisdem Bacchus est Osiris. ea tempestate, ut fabulis perhibetur, Marsyas Phryx et Apollo, cum eis incidisset de cithara contentio, ad Nysam, ubi Bacchus erat, accesserunt, atque ibi Marsya superato Apollo per iram pellem vivo detraxit, ruptisque fidibus inventum

εὑρημένην ἁρμονίαν ἀφανίσαι. ὕστερον δὲ Μούσας καὶ Ὀρφέα ταύτην ἀνευρεῖν Λίνῳ.

Τότε καὶ τοὺς παῖδας τοῦ Οὐρανοῦ ἀκμάσαι, ὧν τὸν μὲν D Ἄτλαντα ἐπιφανέστατον γενόμενον λαχεῖν τοὺς παρὰ τὸν ὠκεανὸν τόπους. καὶ πρῶτόν φασι τὴν ἀστρολογίαν ἐξακριβῶσαι καὶ τὸν σφαιρικὸν λόγον ἐξενεγκεῖν, ἀφ᾽ ἧς αἰτίας δόξαι τὸν κόσμον ἐπὶ τῶν Ἄτλαντος ὤμων ὀχεῖσθαι.

Ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει κεῖται ὅτι Μαστιφὰτ ὁ ἄρχων τῶν δαιμονίων προσελθὼν τῷ θεῷ εἶπεν "εἰ ἀγαπᾷ σε Ἀβραάμ, θυσάτω σοι τὸν υἱὸν αὐτοῦ." τῷ κε΄ ἔτει τοῦ Ἰσαὰκ προσήνεγκεν αὐτὸν Ἀβραὰμ εἰς θυσίαν ἐν τῷ ὄρει Σιών· εἰς ἐκεῖνον γὰρ τὸν τόπον τὸ θυσιαστήριον ᾠκοδόμησεν Ἀβραάμ, ἔνθα ὕστερον ὁ P 30 Δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο. τύπος δὲ τῆς μὲν θεότητος ὁ Ἰσαάκ, τῆς δὲ ἀνθρωπότητος ὁ κριός. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ χρόνος ἰσάριθμος· τρεῖς γὰρ ἡμέραι καὶ τρεῖς νύκτες ἐνταῦθα κἀκεῖ.

Ὅτι πρὸ τῶν προφητῶν τῷ Ἀβραὰμ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος φανεὶς ἐν ἀνθρώπου σχήματι τὴν τῶν ἐθνῶν κλῆσιν θεσπίζει, ἣν καθ᾽ ἡμᾶς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος εἰς πέρας ἤγαγεν διὰ τῆς εἰς πάντα τὰ ἔθνη εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. καθὼς δέ φησιν ὁ Ἰώσηπος, πρῶτος Ἀβραὰμ δημιουργὸν τὸν θεὸν ἐκήρυξε, καὶ πρῶτος κατελθὼν εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικὴν καὶ ἀστρονομίαν Αἰγυπτίους ἐδίδαξε· κἀντεῦθεν ἐπέραστος καὶ παγγέραστος γενόμενος, ἠξίωσεν B ὁ βασιλεὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ γυμνασθῆναι τὰ περὶ ἀστρολογίαν καὶ μα-

concentum abolevit. postea temporis aiunt Musas et Orpheum rursus inventam Lino tradidisse.

Tunc etiam Caeli filios floruisse traditum est. ex his Atlantem maxime celebrem fuisse, atque huic obtigisse loca quae sunt ad Oceanum. eundem primum astrologiam accurate condidisse et de globo doctrinam protulisse; quae causa fuerit cur mundus Atlantis humeris gestari putaretur.

Scriptum est in parva Genesi Mastiphaten daemoniorum principem ad deum accessisse, ac dixisse "si te diligit Abrahamus, immolet tibi filium suum." Isaacum vigesimum quintum aetatis annum agentem deo ut sacrificium obtulit Abrahamus in monte Sion: ibi enim Abrahamus altare aedificavit, postea David templum fundavit. Isaacus divinae, aries humanae naturae exemplum fuit. sed et temporis quadrat numerus: tres enim dies ac totidem noctes et hic et ibi sunt.

Ante prophetas Abrahamo dei verbum in humana forma apparuit ac de vocandis ad salutem gentibus vaticinatum est; quam rem ad finem nostra aetate verbum dei perduxit, evangelii doctrina per omnes nationes didita. Iosephus auctor est principem Abrahamum deo universi opificium adscripsisse, primumque Aegyptiis, cum ad eos se contulisset, numerorum ac caelestium motuum scientiam tradidisse. ibi cum carus summoque in honore haberetur, rex ab eo, utpote multiplici

γεἰαν ἅτε πολυπείρου καὶ Χαλδαίου τυγχάνοντος. ἀστρολογία γὰρ καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσαίων ἤτοι Περσῶν ἤρξατο· οἱ γάρ τοι Πέρσαι Μαγὼγ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ὀνομάζονται. καὶ δὴ τῶν ἀστρολόγων καὶ μάγων συναθροισθέντων ὁ βασιλεὺς ἅμα τῷ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς συνήθεσιν ἐκαθέσθη, καὶ ἡσυχίας γενομένης ὁ Ἀβραὰμ ἔφη "μαθεῖν βούλομαι παρ' ὑμῶν τῶν σοφῶν, εἰ δύναται γένεσις καὶ μαγεία βλάψαι τινὰ ἢ ὠφελῆσαι κατὰ τὴν ὑμετέραν δόξαν." ἀφ' ὧν ἀποκριθεὶς ἀστρολόγος εἶπεν ἀδύνατον
C *εἶναι ἄνθρωπον παρὰ γένεσιν τελευτῆσαι. ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ κραταιῶς ἐξελεγχομένων τῶν ἀστρολόγων κελεύει ὁ βασιλεὺς ἀχθῆναί τινα δέσμιον, ὑποβαλόντος Ἀβραάμ, προκαταδικασθέντα πυρόκαυστον γενέσθαι. ἀχθέντος δὲ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς τὴν αὐτοῦ γένεσιν ἀκριβῶς ἐξερευνησαμένους τὸν τρόπον ζητῆσαι τοῦ θανάτου. τῶν δὲ συνεχῶς διασκεψαμένων, καὶ εἰπόντων ὅτι πυρποληθεὶς πάντως ἀποθανεῖται, τῆς γενέσεως μάλα σαφῶς τοῦτο διαγορευούσης, ἀλλ' οὐ νῦν, ἔχει γὰρ ἔτι χρόνους ζωῆς, καὶ οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. καὶ ὁ βασιλεὺς*
D *"ἐγὼ σήμερον τοῦτον" φήσας "ἀπαλλάξω τοῦ διὰ πυρὸς θανάτου, τῷ ὕδατι ἀνελών," καὶ οὕτω παραυτὰ ποιήσας, ἔργῳ παρέστησεν ὅτι δύναταί τι παρὰ γένεσιν γενέσθαι. ἡσυχασάντων δὲ πάντων φησὶν ὁ Ἀβραὰμ "οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῷα ὑπόκεινται γενέσει. ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι μὲν ἔχουσι τὸ ἐλευθέριον ἐν ἑαυτοῖς, μὴ ὑποκείμενοι γενέσει, καθότι τῆς γενέ-*

peritia instructo ac Chaldaeo, contendit uti astrologiam ac magiam patefaceret. astrologia enim et magia a Magusaeis seu Persis orta est: et quidem Persae ab indigenis Magog appellantur. ergo collectis astrologis ac magis rex cum Abrahamo et familiaribus consedit, factoque silentio, "ex vobis o sapientes," inquit Abrahamus, "intelligere cupio an secundum vestram opinionem nativitas ac magia prodesse homini aut nocere possit." ad haec astrologus respondit nullo modo fieri posse ut homo secus moriatur quam natalis hora ei portendat. ibi cum astrologos Abrahamus valide convinceret erroris, captivum quendam adduci rex iussit, ita monente Abrahamo, quem iudicis sententia iam ante igni comburendum damnaverat; mandavitque ut natales eius accurate examinarent, ac quo mortis genere periturus esset pronuntiarent. respondentibus iis post multam considerationem omnino hominem incendio periturum, idque perspicue nativitatem eius dictare, neque tamen id statim, quia tempus mortis eius nondum appetiisset, sed vitae adhuc aliquid restaret, "ast ego" inquit rex "hodie eum ab ignis pernicie vindicabo, in aqua suffocatum." simulque ita uti dixerat eum necans, re ipsa demonstravit aliqua contra natalitia decreta fieri posse. tacentibus inde omnibus Abrahamus ita fatur. "non homines modo, sed et bruta animantia fato natalicio subiecta sunt. enimvero homines in sese ipsis libertatem fato isti nequaquam obnoxiam habent: est enim nativitatis

σεως ἐκεῖνο πρεσβύτερον, ὅπερ ἐστὶν ἔννοια καὶ αὐτεξουσιότης, ἐκ θεοῦ δηλαδὴ δεδωρημένη. ὅθεν τῶν ἀλόγων κρείττους ὄντες ἡμεῖς μὲν κατ' ἐξουσίαν ἀναιρεῖν αὐτὰ πεφύκαμεν. ἡμῶν δὲ ὡς κρειττόνων τῶν ἀλόγων σὺ πάλιν ὡς βασιλεὺς κρείττων ἡμῶν ὑπάρχεις, κατ' ἐξουσίαν ὑπερέχων. ὡς οὖν ἡμεῖς κατὰ τὸ λογι- P 31 κὸν τῶν ἀλόγων ζῴων, οὕτω σὺ ὦ βασιλεῦ κατὰ τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον ἐξουσιάζεις ἡμῶν, ὥσπερ δὴ καὶ σοῦ πάλιν κρείττων ἀνθρώπων μὲν οὐδείς, θεὸς δὲ ἀόρατος καὶ πάντων δεσπότης καὶ ποιητής, παρ' οὗ καὶ τὸ συμφέρον αἰτεῖσθαι καὶ προσεύχεσθαι δεῖ." φασὶ δὲ καὶ τούσδε τοὺς λόγους τὸν Ἀβραὰμ εἰπεῖν, πολλὴν εἶναι μεταξὺ ἀληθείας καὶ συνηθείας τὴν διαφοράν. καὶ γὰρ ἡ ἀλήθεια μὲν γνησίως καὶ ζητουμένη μόλις εὑρίσκεται· τὸ ἔθος δέ, ὁποῖον ἂν ᾖ, εἴτε ἀληθὲς εἴτε ψευδές, ἀκρίτως ὑφ' ἑαυτοῦ κρατύνεται. καὶ οὔτε ἀληθεῖ ὄντι ἥδεται ὁ πατρόθεν αὐτὸ παραδεξάμενος, οὔτε ψευδεῖ ἄχθεται, ὅτι οὐ κρίσει ψυχῆς ἰδίᾳ ἀλλὰ προλήψει πιστεύει καὶ γνώμῃ τῶν πρὸ αὐτοῦ. ἐπ' ἀδήλῳ δὲ τύχῃ B τὴν ἰδίαν ἐπιδεδωκὼς ἐλπίδα, οὐ ῥᾳδίως ἔχει τὴν πάτριον ἀποδύσασθαι περιβολήν, κἂν πάνυ μωρὰ τούτῳ καὶ καταγέλαστος οὖσα σαφῶς ἀποδείκνυται. οἱ μὲν οὖν πολλοὺς καὶ παντοπαθεῖς εἰσηγούμενοι θεούς, τὰ ὅμοια δὲ αὐτοῖς καταπράττόμενοι, οὐδὲ αἰδοῦνται τῷ τῆς κακίας παραδείγματι ἐπερειδόμενοι. οἱ εἱμαρμένην δὲ ἀναπλάττοντες καὶ γένεσιν, μηδὲν οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν

3 ἀναιροῦν P

fato quippiam antiquius, intellectus nempe et libera potestas sui, dei dono concessa. itaque nos brutis superiores potestate nostra in iis necandis uti solemus. nobis autem, qui bestiis praestamus, tu rursum regiae tuae potentiae ratione antecellis; et quomodo nos propter rationem in bruta, ita tu in nos magistratus causa potestatem obtines. iterum te quoque potentior est homo quidem nemo, sed deus invisibilis, omnium dominus atque conditor, a quo votis petendum est quod utile sit." ferunt et haec Abrahamum dixisse. "magnum est inter veritatem et consuetudinem discrimen, veritas siquidem, etiam cum probe investigatur, aegre invenitur, consuetudo, qualiscunque ea et sive verax sive sit fallax, ultro sine examine sese offert. tum neque ex consuetudine a maioribus sibi tradita, si recta sit, voluptatem, neque si fallax sit, molestiam homo percipit. non enim proprio animi sui iudicio, sed praeiudicio et maiorum sententiae credit; quo fit ut cum spem suam in incerto fortunae reposuerit, non facile paternum possit exuere amictum; quanquam id quae a maioribus accepit ei plane studium et ridiculum esse liquido demonstretur. iam qui multos et omnis generis affectiones perpessos deos statuunt, eosque imitantur, hos ne pudet quidem exemplari pravitatis suae inniti. qui vero fatum et natales comminiscuntur, ac prodigiose nugantur contra haec nihil hominem neque agere neque

δύνασθαι παρὰ ταύτας τερατολογοῦντες, ἀδεῶς ἁμαρτάνουσιν, οὐκ εὐλαβούμενοι, ὡς ὑπὸ γενέσεως ταῦτα ποιεῖν ἀναγκαζόμενοι· C εἱμαρμένην γὰρ ἀναγκαστικὴν εἶναί τινα δύναμιν καὶ τῆς ὕλης φασὶ κινητικήν. οἱ δὲ πάλιν ἀπρονόητον φορὰν καὶ ἄθεον ἢ τυχαίαν εἰσηγούμενοι ὡς αὐτομάτως τῶν πάντων φερομένων (τύχην γὰρ αἰτίαν κατὰ συμβεβηκὸς καὶ σύμπτωμα φύσεως ἢ προαιρέσεως εἶναι λέγουσι), καὶ οὗτοι πάλιν τοῖς ἴσοις περιπίπτοντες εἰς ἐσχάτους βυθοὺς ἀπωλείας καὶ βάραθρα ᾅδου καταντῶσιν.

Ἰδὼν οὖν ὁ προειρημένος βασιλεὺς Γεράρων Ἀβιμέλεχ ἐν παντὶ ἔργῳ εὐοδούμενον τὸν Ἀβραάμ, Ὀχοζὰδ τὸν νυμφαγωγὸν καὶ Φίλοχ τὸν ἀρχιστράτηγον αὐτοῦ παραλαβὼν ἧκε πρὸς Ἀβραάμ, φιλίαν ἐπικυρῶν κραταιοτέραν, καὶ ὅρκον ἀπαιτῶν μὴ ἀδικήσειν D μήτ' αὐτὸν μήτε τὸ σπέρμα αὐτοῦ. καθὼς ἐγὼ ἐποίησα μετὰ σοῦ δικαιοσύνην ἐν ταύτῃ τῇ γῇ ᾗ παρῴκησας, οὕτω καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ καὶ τοῦ σπέρματός μου, ὅταν βασιλεύσεις ταύτης τῆς γῆς. δεινοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς τὸν μέλλοντα τούτους διαδέχεσθαι παντοδαποῖς τεκμαίρεσθαι συμβόλοις· καὶ γὰρ ἔμελλε διὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεννωμένων ἐκείνης τῆς γῆς βασιλεύειν Ἀβραάμ. προσωνείδισε δὲ τὸν Ἀβιμέλεχ περὶ τῶν ἀφῃρημένων φρεάτων ὑπὸ τῶν αὐτοῦ παίδων. ἐκεῖ οὖν παρὰ τὸ φρέαρ γενόμενοι, καὶ πρόβατα καὶ μόσχους τεθυκότες, διαθήκην εἰρήνης ἀμφότεροι διέθεντο, P 32 ἐν ἑπτὰ δὲ ἀμνάσιν ἑτέραις τὸν ὁρκισμὸν κατ' ἔθος ποιήσαντες εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ὤρυξεν αὐτός, διὸ καὶ φρέαρ ὅρκου ὠνόμασται.

perpeti posse, ii secure peccant, absque metu, utpote quos sua nativitas ita agere cogat. fatum quippe vim coactricem esse, quae materiae motum afferat. rursum qui sine providentia dei fortuito omnia ferri casuque universum hoc agi perhibent (esse enim fortunam causam per accidens, ac quiddam naturae aliunde accidens aut consilio), hi eodem incidentes in extremas profunditates perniciei ac voragines inferorum devolvuntur."

Videns ergo dictus Gerarorum rex Abimelechus Abrahami in omnibus rebus prosperitatem, assumptis Ochozado gynaecei praefecto et Philocho summo exercitus sui duce, ad Abrahamum venit, artioris amicitiae iungendae gratia; petiitque ab eo ut iuramento interposito stipularetur se ac posteros Abimelechum et posteros nulla iniuria affecturos, sed ubi regnum in istas regiones obtenturus esset, tum eam Abimelecho eiusque posteris aequitatem exhibiturum quam ipse Geraris inquilinum agens Abimelechi expertus esset. ceteroqui autem reges callent sibi successuros omnimodis indiciis praenoscere; et erat sane Abrahami posteritas in eas regiones dicionem consecutura. Abrahamus porro Abimelecho exprobravit puteos, quos eius famuli suis eripuissent. ibi ergo ad puteum congressi, mactatis ovibus et vitulis, foedus pacis invicem sanxerunt. aliis porro agnabus septem iuramentum rite peregerunt, ad demonstrandum quod ipse foderit; itaque etiam puteus iurisiurandi

καὶ οὕτως ἐκεῖσε εἰρηνικὰς διαθέμενοι, Ἀβιμέλεχ μὲν μετὰ τῶν οἰκείων οἴκαδε ἐπανῆλθεν, Ἀβραὰμ δὲ ἄρουραν ἢ λειμῶνα ἐπὶ τῷ τοῦ ὅρκου φρέατι φυτεύσας τὸ ὄνομα ἐπικέκληκε κυρίου, θεὸς αἰώνιος. εἰς βαθὺ οὖν γῆρας ἐλάσας Ἀβραάμ, καὶ γενόμενος ἐτῶν ρος΄, μετέστη πρὸς τὸν θεόν. τοῦτον Ἰσαὰκ καὶ Ἰσμαὴλ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τῷ διπλῷ σπηλαίῳ μετὰ Σάρρας κατέθεντο.

Μετὰ ταῦτα ἀνδρωθέντος Ἰσαὰκ ἐγένετο λιμὸς ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. κωλύεται δὲ παρὰ τοῦ θεοῦ εἰς Αἴγυπτον κατελθεῖν, B πανοικὶ δὲ εἰς Γέραρα πρὸς Ἀβιμέλεχ ἔρχεται τὸν βασιλέα Φιλιστιείμ. φησὶ δὲ καὶ αὐτὸς περὶ Ῥεβέκκας ὡς Ἀβραὰμ περὶ Σάρρας, ὅτι ἀδελφή μου ἐστίν· ἦν γὰρ ὡραία σφόδρα. ἐκ δὲ τῆς παιδιᾶς γνοὺς Ἀβιμέλεχ γυναῖκα αὐτοῦ εἶναι, αὐτὸν μὲν μέμφεται ὡς τἀληθὲς ἀποκρυψάμενον, ἀποφαίνεται δὲ πάντα τὸν ἁπτόμενον Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκας ἐνέχεσθαι θανάτῳ. οὕτως εὐλόγησε κύριος τὸν Ἰσαὰκ ἕως τέλους ὥστε ζηλῶσαι τοῦτον τοὺς Φιλιστιείμ, καὶ πάντα τὰ φρέατα ἃ ὤρυξεν Ἀβραὰμ ἐμφράξαι. μετὰ τοῦτο ἐν τῇ φάραγγι Γεράρων μεταβεβηκὼς ἀνεκάθηρε τὰ πατρικὰ φρέατα. ὤρυξε δὲ καὶ αὐτὸς φρέατα τρία, ὧν τὸ μὲν ἀδικίαν, C τὸ δὲ ἔχθραν, τὸ δὲ τρίτον εὐρυχωρίαν ὠνόμασεν. ἐντεῦθεν ἀνέβη ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου Ἰσαάκ, καὶ ὤφθη αὐτῷ κύριος ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς λέγων "ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς τοῦ πατρός σου Ἀβραάμ, καὶ ἐγώ εἰμι μετά σου, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, δι' Ἀβραὰμ τὸν

appellatur. ita tum ibi pace sancita Abimelechus cum suis domum rediit. Abrahamus vero terra seu prato quod ad praedictum est puteum, plantis consito nomen domini dei aeterni invocavit. cum autem admodum senex factus annos 176 vixisset, ad deum ex hac vita concessit. eum Isaacus et Ismaelus filii in duplici spelunca iuxta Saram sepeliverunt.

Secundum haec, cum iam virilem aetatem Isaacus attigisset, fames iis in locis exstitit. atque is a deo in Aegyptum ire prohibitus cum tota familia Gerara ad Abimelechum Philistaeorum regem se contulit. Rebeccam tum uxorem suam, quod erat insigni pulchritudine, Abrahami de Sara simulationem imitatus, sororem esse suam dixit. sed Abimelechus cum ex lusu intellexisset eam uxorem esse, Isaaco obiurgato quod verum dissimulasset, capite sanxit ne quis Isaacum eiusve uxorem tangeret. deus autem Isaacum prosperitate perpetua beavit, adeo ut Philistaei invidentes ipsi omnes ab Abrahamo effossos puteos obturaverint. post haec Isaacus in vallem Gerarensem digressus patris puteos repurgavit, atque ipse etiam tres alios egit, quorum primo iniuriae, secundo inimicitiae, tertio amplitudinis nomen indidit. inde ad puteum iuramenti adscendit; noctuque ei dominus apparuit, itaque est affatus (Genes. 26) "ego sum deus Abrahami patris tui: tibi ego adsum, te beabo, tuamque progeniem ad stellarum caeli numerum adaugebo pro-

πατέρα σου." ἐκεῖ οὖν ὁ Ἰσαὰκ θυσιαστήριον δειμάμενος θυσίαν τῷ κυρίῳ ἀνέπεμψε, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ κατέπηξεν. ὥσπερ δὲ πρὸς Ἀβραὰμ πρότερον, οὕτω καὶ πρὸς Ἰσαὰκ μετὰ ταῦτα αὐτός τε Ἀβιμέλεχ ὁ Γεράρων βασιλεὺς καὶ Ὀχοζὰθ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ καὶ Φιλὸχ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυ- D *νάμεως αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι κύριος ἦν μετ' αὐτοῦ, πρὸς αὐτὸν ἐλθόντες διαθήκην εἰρήνης πρὸς ἀλλήλους ἐποιήσαντο, καὶ πρωῒ ἀναστάντες καὶ ὀμόσαντες ἀπῴχοντο μετὰ σωτηρίας ἀπ' αὐτοῦ.*

Γίνονται δὲ ἀπὸ τοῦ διαμερισμοῦ τῆς συγχύσεως, ἕως οὗ ἦλθεν Ἀβραὰμ ἐκ Μεσοποταμίας ἐκ πόλεως Χαρρὰν καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ κέλευσιν θεοῦ εἰς γῆν Χαναάν, ἥ ἐστι Παλαιστίνη, ἔτη χιϛ'. ὑπῆρχε δὲ τότε ἐτῶν οε'. διατρίψας δὲ εἰς Χαναὰν ἔτη κε' ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν P 33 *ἔτη οε', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ροϛ'. ὃς καὶ τὰς εὐλογίας τοῦ Μελχισεδὲκ τοῦ θεσπεσίου βασιλέως Σαλὴμ ἐδέξατο, ἄρτους καὶ οἶνον· ἦν γὰρ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὡς προείρηται.*

Τοῦ Ἰσαὰκ ὄντος χρόνων λβ' τελευτᾷ Σάρρα, ἐτῶν οὖσα ἑκατὸν ὀκτώ. καὶ θάπτεται ἐν Χεβρών, ἥτις νῦν Ἐλευθερόπολις καλεῖται, ἐν τῷ σπηλαίῳ ὃ ὠνήσατο ὁ Ἀβραὰμ παρὰ Ἐφρὼν τοῦ Χετταίου τετρακοσίων δραχμῶν, ἐπὶ μαρτυρίᾳ τῶν υἱῶν Χέτ· ἀφ' οὗ καὶ τὰ διὰ γραμμάτων συμβόλαια οἱ Ἕλληνες ὁμολογοῦσι παρειληφέναι. Ἰσαὰκ δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν γενόμενος ἔλαβε

pter Abrahamum patrem tuum." eo itaque loco Isaacus altari exstructo rem deo sacram fecit, atque eo in loco tabernaculum suum collocavit. quomodo autem quondam ad Abrahamum, ita et ad Isaacum postmodo Abimelechus Gerarorum rex, Ochozado gynaecei sui praefecto et Philocho summo militiae praefecto comitatus, venit. quod enim deum Isaaco adesse sentirent, ideo ad eum accesserunt; mutuaeque pacis icto foedere, mane illi iureiurando invicem dato animis pacatis discesserunt.

A Babylonicae confusionis tempore usque ad Abrahami migrationem, cum scilicet iubente deo Carris Mesopotamiae paternaque domo relictis in terram Chananaeam, quae est Palaestina abiit, anni effluxerunt 616. erat tum annos natus 75. cum in Chananaea terra annos exegisset 25, Isaacum genuit, vixitque praeterea annos 76. mortuus ergo est annis vitae 176 actis. atque hic a Melchisedeco divino Salemi rege faustas comprecationes accepit, panem ac vinum, utpote a summi dei sacerdote, sicut paulo ante commemoravi.

Isaaco annos nato 32 Sara moritur, anno aetatis suae 108; ac sepulta est Hebrone (nunc Eleutheropoli nomen est) in spelunca, quam Abrahamus ab Ephrone Chettaeo quadringentis denariis emerat attestantibus Cheti filiis, unde et scriptas contractuum formulas Graeci se fatentur accepisse. Isaacus annum agens quadragesimum Rebeccam du-

τὴν Ῥεβέκκαν, θυγατέρα Βαθουήλ, ὃς υἱὸς Ναχὼρ ἦν ὄγδοος καὶ τελευταῖος· ὀκτὼ γὰρ ἦσαν ἀπὸ Μελχᾶς αὐτῷ παῖδες. Να- B χὼρ δὲ ὁ πατὴρ Βαθουὴλ ἦν ἀδελφὸς Ἀβραάμ. τούτου ἔσχατος υἱὸς Βαθουὴλ πατὴρ ἦν Ῥεβέκκας καὶ Λάβαν τοῦ πενθεροῦ Ἰακώβ. τούτου νέμει τὰ πρόβατα ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν εἴκοσι. Ῥεβέκκα δὲ στεῖρα οὖσα μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐγέννησε δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ υἱούς, τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἠσαῦ, ἐν τῷ ξ' ἔτει Ἰσαάκ. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ͵γυοβ'.

Ὅτι κολλυρίδα ποιήσασα Ῥεβέκκα δέδωκε τῷ Ἰακώβ, καὶ εἰσήγαγε μεθ' ἑτέρων δώρων διὰ Ἰσαὰκ πρὸς Ἀβραάμ· ὃν κατέχων ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, εὐλογῶν πολυτρόπως, ἐτελεύτησεν ἀφυπνώσας ὁ Ἀβραάμ, τῷ ιε' ἔτει τῆς ζωῆς Ἰακώβ.

Τῷ δὲ με' ἔτει τῆς ζωῆς Ἰακὼβ ὁ Ἠσαῦ καὶ αὐτὸς ὁμόχρο- C νος ὢν αὐτῷ ἔλαβε δύο γυναῖκας, Ἰουδὶθ τὴν θυγατέρα Βεὴρ τοῦ Χετταίου καὶ τὴν Μασεμὰθ θυγατέρα Ἐλὼν Ἐβαίου. Ἰακὼβ δὲ ἐτῶν ὑπάρχων ἑξήκοντα τριῶν οὐκ ἔγνω ὅλως γυναῖκα, ὡς αὐτὸς ἐξεῖπε τῇ μητρὶ Ῥεβέκκᾳ. τῷ δὲ ογ' ἔτει αὐτοῦ, τοῦ δὲ κόσμου ἔτει ͵γφμε' κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον, ἀπέδρασεν Ἰακὼβ ἀπὸ προσώπου Ἠσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ δουλεύσας ἔτη ζ' ἔλαβε τὴν Λείαν, καὶ μετὰ ἕτερα ἑπτὰ ἔλαβε τὴν Ῥαχήλ. ἐκ μὲν οὖν τῆς Λείας ἐγέννησε τὸν Ῥουβείμ, τὸν Συμεών, τὸν Λευί, τὸν Ἰούδαν, τὸν Ἰσσαχάρ, τὸν Ζαβουλὼν καὶ τὴν Δίναν, ἐκ δὲ τῆς Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσήφ, ἐκ δὲ τῆς παιδίσκης Βάλας τὸν Δὰν καὶ D

xit, filiam Bathuelis; qui Nachoris ultimus fuit et octavus filius. Nachor enim Abrahami frater ex Melcha uxore octo filios sustulit, interque hos postremo loco Bathuelem, patrem Rebeccae et Labani, eius qui deinde socer Iacobi fuit. nam Iacobus per totos viginti annos greges eius pavit. ceterum Rebecca cum esset sterilis, post viginti demum annos uno partu duos edidit filios, Iacobum et Esaum, Isaaco tum sexagenario, anno mundi 3472.

Rebecca parato edulio Iacobo id dedit, eumque una cum aliis donis Isaaci opera ad Abrahamum intromisit, anno aetatis suae decimo quinto. quem in gremio suo Abrahamus tenens multipliciter faustis comprecationibus beavit, somnoque solutus vitam finiit.

Iacobo anno nato 45 Esaus eodem natu duas duxit uxores, Iuditham Beeris Chettaei et Masemathám Elonis Ebaei filias. Iacobus anno aetatis suae 63 nondum mulieris notitiam habuit, sicuti matri suae Rebeccae ipse rettulit. idem annos natus 73, anno mundi secundum accuratam supputationem 3545, Iacobus fratrem clam fugiens servitio septennali Leam uxorem meruit, rursusque septennium servitute functus Rachelem. ex Lea Rubenum Simeonem Levim Iudam Issacharem Zabulonemque filios et filiam Dinam sustulit, ex Rachele Iosephum, ex ancilla

τὸν Νεφθαλίμ, ἐκ δὲ τῆς Δελφᾶς τὸν Γὰδ καὶ τὸν Ἀσήρ. εἰκοστὸν τοίνυν ἔτος διατρίψας μετὰ τοῦ Λαβὰν ἀπέδρα ἐξ αὐτοῦ, ὄντος τοῦ Ἰωσὴφ χρόνων τριῶν. διαβαίνων δὲ τὸν Ἰορδάνην ἐπευλογήθη καὶ μετεκλήθη Ἰσραήλ. ὁ δὲ Ἰακὼβ τῆς ὁράσεως ὑπομνησθεὶς ἣν ἐθεάσατο κατὰ τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς Μεσοποταμίαν, ἀνέρχεται εἰς Βαιθήλ. ἔνθα κατακοιμηθεὶς εἶδε τὸ ὅραμα. καὶ πάντα ἀποδεκατώσας ἃ ἐκέκτητο, τελευταῖον ὑποβάλλει κλήρῳ τοὺς παῖδας, καὶ τὸν Λευὶ τῷ θεῷ ἀφιεροῖ, ἐτῶν ὑπάρχοντα ιη', P 34 καὶ ἀρχιερέα ἀναδείκνυσι, δέκατον ὄντα ἀπὸ ἐσχάτου κατὰ τὸν τῆς ἀστρολογίας. Ῥουβεὶμ γὰρ διὰ τὴν παλλακὴν τοῦ πατρὸς ἐστερήθη τῆς τε βασιλείας καὶ τῆς ἱερωσύνης, πρωτότοκος ὤν. ἐλθόντος δὲ τοῦ Ἰακὼβ πλησίον Σικίμων εἰς πόλιν Σαλήμ, ὑφίσταται ὑπὸ Συχὲμ τὴν βίαν ἡ Δίνα· καὶ ἐκδικεῖται παρὰ Συμεὼν καὶ Λευί, παντὶ τρόπῳ διαχρησαμένων τοὺς περὶ τὸν Συχέμ. ἔτι δὲ τίκτει ἡ Ῥαχὴλ τῷ Ἰακὼβ τὸν Βενιαμίν, καὶ τελευτήσασα θάπτεται ἐν τῷ Εὐφρανθᾷ, ἔνθα νῦν ἐστὶν ἡ Βηθλεέμ· μεταξὺ γὰρ τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν ἱππόδρομον, ἡ λάρναξ ἐστὶ τῆς Ῥαχήλ, ὑπερκειμένη τῆς γῆς. καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐκ Λευὶ B γένος ἐπὶ Ἀαρὼν κατατρέχει καὶ Μωϋσῆν, ὧν ὁ μὲν ἱερατεύει ὁ δὲ στρατηγεῖ τῷ λαῷ, εἰκότως ἐξ αὐτῶν λαμβάνεται ἡ ἐκ τοῦ Ἰακὼβ γενεαλογία. Ῥεβέκκα δέ, ὥς φησιν Ἰώσηπος ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ, ἠξίωσε τὸν Ἰσαὰκ ἀγαγεῖν Ἠσαῦ καὶ Ἰακὼβ καὶ διαλ-

Bala Danum ac Nephthalimum, ex Delpha Gadum atque Asserem. a Labano autem profugit, cum apud eum viginti annos fuisset, trimulo tum Iosepho; transmissoque Iordane a deo felix esse iubetur, atque Israeli nomen ab eodem accipit. proinde recordatus visionis quam suo in Mesopotamiam adventu viderat, Bethelam adscendit, ubi per quietem visio ista ei apparuerat. ibi cum omnia sua bona decimasset, ad extremum filiorum quoque instituta sortitione Levim annum aetatis decimum octavum agentem deo consecravit, ac eum sacerdotem constituit, erat is decimus ab ultimo, secundum astrologiae * Rubenus enim ob vitiatam patris pellicem, quantumvis primo omnium natus esset, et regno et sacerdotio spoliatus fuit. cum Iacobus prope Sichemam in urbem Salemam venisset, Sichemus Dinae per vim stuprum intulit, quam ulti sunt Simeon et Levis, internecione occisis cum Sichemo civibus. Rachel porro alium Iacobo filium peperit, Beniaminum nomine; ac mortua apud Eufratam sepelitur, ubi nunc est Bethlehema: etenim versus Hierosolyma a Bethlehema, qua equi decurrunt, supra terram exstat cippus Rachelis. et quoniam Levis genus ad Aaronem atque Mosen usque pertinet, quorum alter sacerdos alter ductor populi fuit, consentaneum fuit eorum genus ab Iacobo repeti. iam Rebecca a Iosepho in opere de antiquitate Iudaica perhibetur a marito hoc contendisse, ut in unum conductos Esaum et Iacobum in gratiam mutuam reponeret. fecisse hoc

λάξαι αὐτούς. ὃ δὴ καὶ ποιήσας, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς ἅμα, καὶ ἐνορκίσας εἰρήνην ἄγειν πρὸς ἀλλήλους καὶ τῆς πνευματικῆς οἰκειότητος ἀσπάζεσθαι τὴν διάθεσιν, προεῖπε τῷ Ἡσαῦ ὅτι ἐὰν ἐπαναστῇς τῷ Ἰακώβ, ἐμπεσῇ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰσαὰκ οἱ υἱοὶ Ἡσαῦ παρώξυναν τὸν πατέρα αὐτῶν κατὰ Ἰακὼβ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ καθοπλι- C σθεὶς μετὰ ἐθνῶν ἦλθε πρὸς πόλεμον. Ἰακὼβ δὲ ἀποκλείσας τῆς πόλεως τὰς πύλας παρεκάλει τὸν Ἡσαῦ μνησθῆναι τῶν προγονικῶν ἐντολῶν καὶ παραινέσεων. τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑβρίζοντος, τοῦ Ἰούδα παρακαλέσαντος ἐνέτεινε τὸ τόξον Ἰακώβ, καὶ πλήξας κατὰ τοῦ δεξιοῦ μαζοῦ τὸν Ἡσαῦ κατέβαλε· καὶ τούτου τελευτήσαντος ἐξῆλθον τῆς πόλεως οἱ υἱοὶ Ἰακώβ, καὶ πάντας σχεδὸν ἀνεῖλον. τελευτῶσι δὲ πρότερον μὲν ἡ Ῥεβέκκα, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ Ἰσαάκ, τῷ Ἰακὼβ τῆς πρωτοτοκίας καταλιπόντες τὰ γέρα.

Ὅτι ὁ Ἰσαὰκ ἑκατὸν ἐτῶν ἦν, ὅτε τὰς εὐλογίας τοῦ Ἡσαῦ D Ἰακὼβ ἔκλεψεν.

Ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ πολυσωμάτους ἀνθρώπους Αἰγύπτιοι ἱστοροῦσι γενέσθαι, τοὺς ὑπὸ Ἑλλήνων Γίγαντας ὀνομαζομένους, τοὺς καὶ δρακοντόποδας. τότε δὲ καὶ τοὺς Κουρῆτας λέγουσι γενέσθαι. οἱ δὲ ἀπογόνους τῶν Ἰδαίων,

ἀδελφικῆς
2 πνευματικῆς codex Xylandri

Isaacum, et utrumque interposita adhortatione ac iurisiurandi religione ad pacem redegisse, monitos ut fraternae necessitudinis haberent rationem; simul Esauo praedixisse fore ut si adversus Iacobum insurgeret, in eius manus incideret.

Isaaco mortuo Esaui filii patrem adversus Iacobum eiusque prolem excitarunt, ita ut adscitis nationum auxiliis armatus Iacobo bellum fecerit. at Iacobus urbis portis clausis Esauum monere uti parentis praeceptorum atque consilii memoriam recoleret. Esauo non modo dicta fratris aspernante, sed ferocius etiam quam antea sese agitante, Iudae suasu Iacobus arcum tetendit, Esauumque iuxta dextram mammillam ictum stravit. eo cadente Iacobi filii portis effusi eos qui ab Esauo stabant fere universos deleverunt. mortem Rebeccae paulo post subsecuta est mors Isaaci, cum uterque praerogativa primo nati filii Iacobum dignatus esset.

Isaacus centenarius fuit, quo tempore Iacobus Esauo debitam felicitatis imprecationem suffuratus fuit.

Aegyptii tradunt Abrahami et Isaaci aetate homines fuisse multicorpores; qui a Graecis Gigantes iidemque anguipedes nominantur. tunc etiam Curetas fuisse aiunt, alii autem Idaeorum posteros qui

οἱ ἐλέγοντο παρ' Ἕλλησιν εἶναι· καὶ Ἡρακλῆς εἷς τῶν Ἰδαίων δακτύλων.

Ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ἀπὸ τοῦ Σὴμ κατάγονται, ἐξ ὧν ὁ Ἀβραάμ.

Ὅτι δεκαεπτὰ ἐτῶν ὁ Ἰωσὴφ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπράθη, μετὰ πέμπτον ἔτος τῆς τελευτῆς Ῥαχήλ, χρυσῶν ὀκτώ.

P 35 Ὅτι τῷ ρκ' ἔτει τοῦ Ἰακὼβ Ἰωσὴφ ἦρξε τῆς βασιλείας Αἰγύπτου, τριακονταετὴς ὤν. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει τελευτᾷ Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ζήσας ἔτη ρ' ὀγδοήκοντα· καὶ ἐτάφη ὑπὸ Ἰακὼβ καὶ Ἠσαῦ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. τῷ δὲ λη' ἔτει τοῦ Ἰωσὴφ ἤρξατο ὁ λιμός· οὐ γὰρ ἀνέβη ὁ Νεῖλος ἐν ὅλοις τοῖς ἑπτὰ ἔτεσι τοῦ λιμοῦ, ὡς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ. μετὰ δὲ δύο ἔτη κατέβη Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον ἐν οε' ψυχαῖς, ἑκατὸν τριάκοντα ἐτῶν ὤν, ὁ δὲ Ἰωσὴφ τεσσαράκοντα. τελευτᾷ δὲ Ἰακὼβ ἑκατὸν τεσσαρακονταεπτὰ ἐτῶν, καὶ θάπτεται ὑπὸ Ἰωσὴφ ἐν Χεβρών. Γεσαῒμ δὲ ἡ πρὸς Αἴγυπτον Ἀρραβία ἐστίν. μετὰ γὰρ ο' χρόνους τῆς ἐν Αἰγύπτῳ καθόδου Ἰακώβ, ἐτελεύτησεν Ἰωσὴφ ἑκατὸν δέκα ἐτῶν.

B Μετὰ γοῦν τὸν θάνατον Ἰωσὴφ δουλεύουσιν Ἑβραῖοι τοῖς Αἰγυπτίοις ἔτη ρμδ'. τὰ πάντα τοίνυν τῆς τῶν Ἑβραίων ἐν Αἰγύπτῳ διατριβῆς ἔτη σιε'. λαμβάνουσι δὲ τὴν εὐλογίαν τῶν πρωτοτοκιῶν ἀντὶ τοῦ Ῥουβεὶμ οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ διὰ τὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν σῶφρον, καθὸ ὁ μὲν Ῥουβεὶμ τῇ παλλακῇ συνῆλθε τοῦ πα-

5 ὁ] ὧν ὁ?

dicuntur apud Graecos fuisse; et Hercules, unus Idaeorum dactylorum.

Chaldaei a Semo genus trahunt, ex quibus fuit Abrahamus prognatus.

Iosephus anno suae aetatis 17 a fratribus post quintum a Rachelis obitu annum venditus est aureis octo.

Agente annum aetatis centesimum vigesimum Iacobo, Iosephus annos natus triginta Aegypto praefectus fuit. eodemque anno avus eius, cum annos 180 vixisset, mortuus est, atque a filiis suis Iacobo et Esauo sepultus. anno vitae Iosephi trigesimo octavo fames coepit: nam, ut Iosephus testatur, totis septem annis eius penuriae Nilus non exundaverat. biennio post Iacobus in Aegyptum demigravit, cum 75 animabus annos habens 130. Iosepho 40 agente annum moritur Iacobus anno vitae suae 147, ac in Hebrone a Iosepho sepelitur. (Gesaema Arabia est Aegypto finitima.) nam Iosephus annis post Iacobi in Aegyptum migrationem 70 mortuus est, cum centum annos et decem vixisset.

A morte Iosephi servitutem Aegyptiis Ebraei servierunt per annos 144. ergo totum tempus, quod in Aegypto Ebraei egerunt, annorum fuit 215. quod ad privilegia (ut sic loquar) primogeniturae, in locum Rubeni proles Iosephi ob parentis pudicitiam successit, quod Rubenus cum patris pellice coivisset, Iosephus autem in Aegyptiae mulieris

τρός, ὁ δὲ Ἰωσὴφ τῇ Αἰγυπτίᾳ οὐ συνεφθάρη. ἀλλὰ καὶ δεκατριῶν ἀδελφῶν ὄντων εἰς δώδεκα ἐμερίσθη ἡ γῆ διὰ τὸ τὸν Λευὶ ἀποδεκατοῦν τοὺς λοιποὺς πάντας.

Ὅτι Ἰωσὴφ κομιδῇ νέος ὢν ἔτι πρόβατα τοῦ πατρὸς ποι- C
μαίνων ἦν, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἠγαπᾶτο τῷ πατρί. διὸ καὶ οἱ ἀδελφοὶ διαφθονούμενοι οὐδὲν πρὸς αὐτὸν εἰρηνικὸν ἐλάλουν. προσετίθουν δὲ καὶ μῖσος τῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ ἀκούοντες. καὶ γὰρ ἔφη "δράγματα δεσμευόντων ἡμῶν ἐν τῷ πεδίῳ ᾤμην μὲν ἀνορθωθῆναι τὸ ἐμόν, τὰ δὲ ὑμέτερα περιστραφέντα προσκυνεῖν αὐτῷ." τούτου γοῦν ἀκούσαντες, καὶ ὡς βασιλεύσει ἐπ' αὐτοὺς ὀρθῶς ἐπικρίναντες, λίαν ἐπέτειναν τὸ μῖσος. προσθεὶς δέ "αὖθις ἐνυπνισάμην" ἔφη, "καί γε ᾤμην τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ ἕνδεκα ἀστέρας προσκυνοῦντάς με καθορᾶν." διαπαίζων δὲ τὸ ὄραμα Ἰακὼβ ἔφη "ἆρα ἐγὼ ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ
ἀδελφοί σου ἥξομεν προσκυνῆσαί σοι ἐπὶ τῆς γῆς;" καὶ ἐπιτιμή- D
σας παρῄνει σιγᾶν. οὕτω μὲν οὖν τὰ ὁράματα ἀμυδρὰ τῆς ἀληθείας προτύπωσις ἦν· καὶ γὰρ τοῦτο προφητείας εἶδος, καὶ ἐν πολλοῖς ἐθεωρήθη πολλάκις δι' ὀνείρων ἡ τοῦ μέλλοντος προδήλωσις, ἐν οἷς διὰ κρείττονος γίνεται κατοχῆς, ὥσπερ ἐν τῷ Φαραὼ καὶ τῷ Ναβουχοδονοσὸρ καὶ ἄλλοις πλείστοις.

Ἄξιον δὲ εἰδέναι τὰς διαφορὰς τῶν προφητειῶν. ἡ μὲν γάρ ἐστι πνευματικὴ καὶ ἀληθὴς πάντῃ, ὡς ἡ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων,

libidinem nequaquam consensisset. quamvis etiam fratres numero decem ac tres fuerunt, tamen terra inter duodecim divisa est, eo quod a ceteris omnibus Levis decimas acciperet.

Adolescentulus etiamnum Iosephus oves patris pascebat; cumque eum pater reliquis impensius diligeret, fratres invidia perciti adversus eum simultates exercuerunt. auxit odium insomniorum auditio. recitaverat enim eis visum sibi, ipsis manipulos colligantibus suum manipulum sese erexisse, reliquosque eius honorandi causa manipulos pronos procubuisse. unde fratres id quod res fuit coniicientes, illum in ipsos imperium aliquando habiturum, multo vehementius odium adversus eum conceperunt. addidit hoc priori Iosephus, se per quietem imaginatum fuisse a sole luna undecimque stellis se adorari. vertit hoc in iocum pater, dictoque "numnam ergo ipse et mater tua fratresque tui te prostratis terram corporibus adoratum inveniemus?" obiurgatum silere iussit. ita ergo visiones istae obscura quaedam erant veritatem aliquanto ante designans informatio. nam et hoc vaticinii est genus, multisque praemonstrata est insomniis futurorum significatio, quae insomnia numinis instinctu accidunt, ut Pharaoni, ut Nabuchodonosori et permultis aliis.

Operae pretium est vaticiniorum differentias cernere. quaedam spiritualia sunt et veracia prorsus, ut dei et sanctorum, suo tempore exitu

ἐν καιρῷ τῷ ἰδίῳ τὸ πέρας τῶν προφητευομένων ἐπιφέρουσα.
ἄλλη δὲ δαιμονική, ἐν τοῖς τῶν δαιμόνων θεραπευταῖς ἐνεργου-
P 36 μένη· πολύτροπος δὲ αὕτη, οἵα ἡ τῶν ἀλευρομαντῶν καὶ κριθο-
μαντῶν λεγομένη, οἵα ἡ Πυθία καὶ ἡ διὰ τῆς Δωδωναίας λη-
ροῦσα δρυός, ἡ διὰ τῶν σπλάγχνων μαντεία καὶ ἡ δι' ὀρνέων
πτήσεως, καὶ ἡ διὰ κλαγγῶν καὶ πταρμῶν συμβολική· οἵα ἡ διὰ
βροντῆς, μυῶν, γαλῆς, τρισμοῦ ξύλων, ὠτὸς ἤχων, παλμῶν
σώματος, συμβολικὴ καὶ οἰωνιστικὴ λεγομένη. ἧς τὸ μέν ἐστιν
ὀρνεοσκοπικόν, τὸ δὲ παλμωτικόν, τὸ δὲ οἰωνοσκοπικόν, τὸ δὲ
χειροσκοπικόν, τὸ δὲ ἐνόδιον ἢ κληδονιστικόν, οἷον ὅταν ἐκ τοῦ
παρατυχόντος εἰρημένου τεκμαίρηταί τις τὸ ἐσόμενον, καὶ ὅταν
δι' ὀνομάτων νεκρῶν ἐπικλήσεως, καὶ ὅταν δι' ἄστρων καὶ ὑδά-
B των ἢ ὀνείρων ματαίων, οἷοι καθ' ἑκάστην πᾶσι προσπίπτουσι·
σπάνιοι γὰρ λίαν οἱ ἄνωθεν ἥκοντες. οὗτοι δὲ πάντες δαιμονιώ-
δεις οἱ τρόποι τῆς προφητείας καὶ στοχαστικοί, οἳ κατὰ συμβε-
βηκὸς ἀληθεύοντες ἔν τισιν ἐν τοῖς πλείστοις ἁμαρτάνουσιν. ἄλλη
δὲ προφητεία φυσική, ὡς ἡ διὰ τῶν ἀλόγων· χελιδόνες γὰρ καὶ
μύρμηκες καὶ γέρανοι ἐχῖνοί τε καὶ ἀλκυόνες χειμῶνος ἐπιόντος
φυσικῶς ἐπαισθάνονται. ἄλλη δὲ τεχνητή, ὡς ἡ παρ' ἰατροῖς
καὶ κυβερνήταις ὁρωμένη, ἥτις στοχασμὸς μᾶλλον ἢ προφητεία
μετωνόμασται. καὶ παρὰ ταύτας ἡ δημώδης τε καὶ κοινή, ὡς
C ὅταν εἴπῃ τις ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔσται χειμών, ὅτι ἐκ φιλο-

21 δημιώδης P

vaticinium confirmante. alia a daemonibus proficiscuntur, inque horum cultoribus efficacitatem exserunt. estque id genus multiplex; sub quo sunt vaticinia ex farina et hordeo, Pythia, nugae ex Dodonaea quercu, extispicium, auspicium, augurium, tum coniectationes de sternutationibus, tonitribus, murium feliumque stridore, lignorum, aurium tinnitu, corporis tremore sumptae. quod genus etiam auguria nominantur; cuius pars versatur in avibus, pars in tremoribus partium corporis sive subsultationibus contemplandis, pars in augurio, pars in divinatione ex manuum inspectione, pars in obviis rumoribus, unde omnia captantur, cum obvius quisque interrogatus dicit unde futurum coniiciatur. tum mortuorum nominatim invocandorum ratio, ex sideribus aquis aut inanibus somniis praedictio, qualia omni nocte quibusvis accidunt: rara admodum sunt enim somnia divinitus oblata. haec omnia vaticinandi genera a daemonibus sunt coniecturisque innituntur, ita ut per accidens in quibusdam verum attingant, in plerisque aberrent. est et alia naturalis divinatio brutorum. etenim hirundines formicae grues echini atque alcyones tempestatem appetentem naturae monitu praesentiunt. alia artificiosa, qualem medici et gubernatores ostendunt; quae tamen coniectatio potius est quam divinatio appellata. praeter has vulgaris quoque ista et communis, ut cum quis dicit post triduum fore tempestatem.

νεικίας ψυχῆς πολλάκις μῖσος ἐγείρεται, ἐκ τοῦ μίσους δὲ ἔριδος ἀνισταμένης καὶ κρατυνομένης ζῆλος ἐγένετο πικρός, ἐκ δὲ τοῦ φθόνος ἐνέσκηψε κρυπτός, ἐκ δὲ τοῦ ὁ θυμὸς ἀνῆπται δεινός, ἐκ τοῦ θυμοῦ δὲ θάνατος ἀνακύπτει πονηρός, εἰ μὴ κρείττοσι δηλονότι προνοίαις ἀνακόπτοιτο.

Ἐν τῷ πραθῆναι τὸν Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ Πετεφρῇ εὐνούχῳ τῷ ἀρχιμαγείρῳ Φαραώ, καὶ ἐν δεσμωτηρίῳ ἐγκλεισθῆναι, συνέβη τὸν ἀρχισιτοποιὸν καὶ τὸν ἀρχιοινοχόον, τοὺς εὐνούχους Φαραώ, ἐγκλεισθῆναι ἐν τῷ αὐτῷ δεσμωτηρίῳ ἔνθα καὶ Ἰωσήφ. ἡμερῶν δὲ διελθουσῶν ἀμφότεροι εἶδον ἐνύπνια. ὁ μὲν ἀρχιοινοχόος ἄμ- D
πελον εἶδε θάλλουσαν βλαστοῖς καὶ πεπείρους βότρυας σταφυλῆς προβάλλουσαν, τρεῖς δὲ ταύτην ὑπέχουσαν κάτωθεν πυθμένας. "ἐγὼ δέ" φησίν "ᾤμην τῷ ποτηρίῳ τὴν σταφυλὴν ἐκθλίβων εἰς τὴν χεῖρα διδόναι Φαραώ." καὶ ὁ Ἰωσὴφ τοὺς τρεῖς πυθμένας ἔτι τρεῖς ἡμέρας ἔσεσθαι φησί, καὶ τῆς ἀρχῆς σου μεμνήσεται ὁ Φαραώ, καὶ ἀποκαταστήσει σε εἰς τὴν προτέραν ἀρχιοινοχοΐαν. ἀλλὰ μνήσθητι κἀμοῦ, ὅταν εὖ σοι γένηται, ὅτι μάτην διαβληθεὶς τῷ ὀχυρώματι τούτῳ κατακέκριμαι. ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς ἔφη "τρία κανᾶ χονδριτῶν σιτοποιοῦ, ἐξ ὧν ἔργων ὁ P 37
βασιλεὺς ἐσθίει, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἔχειν ὑπελάμβανον· καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιόντα κατήσθιεν αὐτά." καὶ ὁ Ἰωσήφ "ἔτι τρεῖς ἡμέραι" ἔφη, "καὶ ἀφελεῖται Φαραὼ τὴν κεφαλήν σου ἀπό σου, καὶ ἐπὶ ξύλον κρεμάμενον τὰ ὄρνεά σε καταθοινήσονται."

studium contendendi exiguum saepe odio occasionem praebet; ex quo orta rixa et invalescente acerba exsistit aemulatio. hanc occulta subsequitur invidia; et ex hac rursum animi exardescit acris ira, quae homicidiis foedis causam exhibet, nisi praestantioris nimirum prudentiae consiliis ea avertantur.

Cum in Aegyptum venditus Iosephus Potiphari regiae Pharaonis culinae praefecto eunucho esset atque in carcerem traditus, evenit ut pistorum quoque et pincernarum Pharaonis principes eunuchi in eundem carcerem concluderentur. inde aliquot elapsis diebus uterque horum insomnium habuit. princeps pincernarum rettulit visam sibi in somnis fuisse vitem laetam palmitibus maturasque uvas porrigentem, atque inferne tribus subnixam palmitibus, se vero uvam in poculum exprimere, idque Pharaoni in manum dare. tum Iosephus interpretatus est tribus palmitibus triduum significari: eo exacto Pharaoni ministerium eius in memoriam rediturum, ipsumque a rege in pristinam dignitatem restitutum iri. petiitque ut rebus prosperis redditus sui per calumniam carceri inclusi rationem haberet. deinde magister pistorum "imaginatus sum" ait "per quietem capiti meo impositas tres sportas me gerere, panibus delicatis plenas, qualibus rex vesci solet: ceterum aves ingruere atque eos devorare." respondit Iosephus fore ut post tres dies Pharao eum capite multatum in crucem agat, ubi volucribus esca sit futurus.

κατὰ τὴν κρίσιν οὖν τοῦ Ἰωσὴφ οὕτω καὶ ἐγένετο. μετὰ ταῦτα δύο ἐτῶν παρῳχημένων αὐτὸς ἐνύπνιον εἶδε Φαραώ. ἑπτὰ βόας καλὰς τῷ εἴδει καὶ ταῖς σαρξὶ λιπαράς, ἀναβαινούσας ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν τῷ ἄχιν νεμομένας ᾤετο ὁρᾶν, ἄλλας δὲ ἑπτὰ βόας ἑπομένας ταῖς πρώταις, αἰσχρὰς τῷ εἴδει καὶ λεπτάς, αἳ καὶ B κατέφαγον τὰς λιπαρὰς καὶ ἐκλεκτάς. εἶτα ἐγερθεὶς καὶ αὖθις δεύτερον ἐνυπνισθεὶς ὁ βασιλεὺς ὁρᾶν ἐδόκει ἑπτὰ στάχυας ἐν ἑνὶ πυθμένι ἀνιέναι, καλοὺς καὶ ἐκλεκτούς, καὶ μετ' αὐτοὺς ἄλλους ἑπτὰ ἀναφύεσθαι ἀνεμοφθόρους καὶ λεπτούς, οἳ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ πλήρεις κατέπιον. ταῦτα ἰδὼν Φαραὼ ἐταράχθη, καὶ ὁ ἀπαγγέλλων αὐτῷ τὴν σύγκρισιν οὐκ ἦν. ἀναμιμνήσκεται οὖν ὁ ἀρχιοινοχόος τοῦ Ἰωσήφ, ὃς καὶ παραστὰς τὰς μὲν ἑπτὰ βόας τὰς καλὰς καὶ τοὺς ἑπτὰ στάχυας τοὺς καλοὺς ἑπτὰ ἔτη εὐθηνίας εἶναι φησί, τὰς δὲ ἑπτὰ βόας τὰς ἰσχνὰς καὶ τοὺς ἑπτὰ στάχυας τοὺς λεπτοὺς καὶ κενούς, ἑπτὰ ἔτη λιμοῦ ἰσχυροῦ ἐπακολουθήσει, C ἅπερ ἐξαναλώσει πάντα τὰ ἀγαθὰ τῶν ἐτῶν τῆς εὐθηνίας. τὸ δὲ δευτερῶσαι τὸ ἐνύπνιον, ἀληθές ἐστι δηλοῖ. τὸ δὲ καὶ διὰ τῶν ἀσταχύων δευτερωθῆναι τὸ διὰ τῶν γεωργημάτων τῆς γῆς σημαίνει· ὅπερ καὶ ταχυνεῖ τοῦ ποιῆσαι ὁ θεός. ἦν μὲν οὖν ἐτῶν τριάκοντα ὁ Ἰωσήφ, ὅτε παρέστη τῷ Φαραώ· ᾧ καὶ γυναῖκα τὴν Ἀσενὲθ ἐδίδου, θυγατέρα τοῦ ἱερέως Πετεφρῆ, μεθ' ἧς καὶ δύο υἱοὺς ἐτετόκει, Μανασσῆν καὶ Ἐφραΐμ. τοῦ λιμοῦ δὲ ἐπὶ ἑπταετίᾳ

22 ἐκτετόκει codex Regius 1713 (R)   ἑπταετίᾳ R, ἑπταετίας P

quomodo autem Iosephus actum iri praedixerat, ita plane actum est. duobus ab eo tempore annis circumactis ipsi Pharaoni insomnium est oblatum tale. vidit septem vaccas formosas et carne nitidas de fluvio adscendere atque in palustri gramine pascere: his succedere totidem deformes atque macilentas, a quibus pulchrae illae et pingues devorarentur. expergefactus rex cum denuo obdormivisset, in somno sibi visus est videre septem spicas ab uno culmo enasci pulchras atque eximias: post has alias septem vitio aëris inanes ac tenues, et ab his praeclaras istas atque plenas consumi. his visis perturbatus est rex, neque tamen fuit qui ei somnium hoc interpretari posset. ibi tum recordatus Iosephi est pincernarum praefectus. Iosephus ergo vocatus septem vaccis formosis itemque septem spicis praeclaris septem annos fertilitatis designari exponit, septem macris vaccis atque inanibus spicis annos septem penuriae insecuturae, qui omnes fertilium annorum opes essent absumpturi. insomnii veritatem geminatione confirmari, et quod secundo spicae visae essent, eo indicium de frugibus terrae perhiberi, ac deum rem acceleraturum. triginta annos natus fuit Iosephus, cum Pharaoni praesto fuit; isque ei Asenetham Potipharis sacerdotis filiam matrimonio iunxit, ex qua ei duo filii sunt nati, Manasses atque Ephraimus. enimvero fame septennali orta Iosephus omne aurum,

γενομένου πάντα μὲν χρυσὸν καὶ κτήνη καὶ γῆν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἀνδράποδα τῷ οἴκῳ Φαραὼ εἰσεποιήσατο· ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ ἐνιαυτῷ σπέρματα δοὺς πάσῃ τῇ γῇ Αἰγύπτου, τὸ πέμπτον μέρος ἀποκληροῦν ἐποίησε τοῖς βασιλείοις. ὅπερ καὶ μέχρι D τῆς νῦν κρατεῖ ἐν Αἰγύπτῳ, μόνων τῶν ἱερέων ὑπεξῃρημένων· τὴν ἱερατικὴν γὰρ γῆν ἀτελῆ καταλέλοιπε μόνην. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι σωτηρίαν μεγίστην καὶ εὐεργεσίαν τοῦτο ἡγησάμενοι, ἄχρι τοῦ δεῦρο ἀποπεμπτοῦν παρειλήφασι τῷ Φαραὼ πάντας τοὺς καρποὺς τῆς γῆς αὐτῶν.

Ἑπτακαίδεκα μὲν ἔτη ὁ Ἰακὼβ ἐπέζησεν ἐν Αἰγύπτῳ τῷ Ἰωσήφ, τῆς ζωῆς δὲ αὐτῷ αἱ πᾶσαι ἡμέραι εἰς ρμζʹ ἔτη ἐξεμετρήθησαν. ἤγγιζε μὲν οὖν ἡ ἡμέρα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, αὐτὸς δὲ τὸν Ἰωσὴφ προσκαλούμενος θεῖναι τὴν χεῖρα ὑπὸ τὸν μηρόν, ὡς ἔθος, καὶ ὀμόσαι αὐτῷ κατεδυσώπει μὴ θάψαι αὐτὸν ἐν Αἰ- P 38 γύπτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ τάφῳ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἀναγαγεῖν. αὐτοῦ δὲ καταθεμένου καὶ ὀμωμοκότος εὐθὺς προσκυνῆσαι τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου Ἰωσήφ. μετὰ ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰωσὴφ ὅτι ἐνοχλεῖται ὁ πατήρ, τοὺς δύο υἱοὺς Μανασσῆν καὶ Ἐφραΐμ ἀναλαβόμενος ἧκεν εἰς ἐπίσκεψιν. Ἰσραὴλ δὲ ἀνεκάθισε, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα τῶν εὐλογιῶν τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν, ὧν αὐτῷ ἐν γῇ Χαναὰν χρηματίζων ἐπήγγελται, ὑπομιμνήσκει. ἰδιοποιεῖται δὲ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, τοὺς γενομένους αὐτῷ ἐν γῇ

6 γὰρ ἱερατικὴν R 7 τοῦτο ἡγησάμενοι R, ἡγησάμενοι τοῦτο P 11 εἰς μζʹ καὶ ἑκατὸν ἔτη μετρηθεῖσαι P: corr R 12 οὖν add R 15 αὐτὸν ἀναγ. R

omnia iumenta, omnes agros, quin etiam mancipia domui Pharaonis acquisivit. septimo anno semina ad totam Aegyptum frumento conserendam praebens instituit ut fructuum quinta pars regi penderetur. quod etiamnum in Aegypto obtinet, solis sacerdotibus immunibus, quod eorum agros tantum Iosephus eo onere liberasset. ceteroqui salutem hoc suam et summum beneficium Aegyptii putantes, hodieque morem retinent quintam omnium terrae frugum partem Pharaoni tribuendi.

Iacobus in Aegypto apud Iosephum annos vixit 17, vixit omnino annos 147. ut finem vitae suae appetiisse intellexisset, Iosephum ad se evocatum femori suo, ut erat moris, manum subiicere iussit, iuramentoque obstrinxit ne se in Aegypto humaret, sed ad maiorum suorum sepulchrum reportaret. cum Iosephus ita uti pater iusserat, manu eius femori supposita iurasset, illico Israelus ad extremum virgae Iosephi adoravit. post haec Iosephus, audito patrem adversa valetudine conflictari, secum ductis Manassa et Ephraimo filiis ad eum visendi gratia perrexit. tum Israel assedit, factoque dicendi initio, quibus eum prosperitatum denuntiationibus deus impertivisset, ac quae ei in terra Chananaea promiserit, refert. tum Iosephi filios, ei in Aegypto natos,

Αἰγύπτου, Ἐφραΐμ λέγω καὶ Μανασσῆν, εἰπὼν "ὡς Ῥουβεὶμ
B καὶ Συμεὼν οὗτοί μοι ἔσονται, τὰ δέ γε ἔκγονα τούτων σοὶ ἔσονται." ὅτι γὰρ ἔμελλεν ὥσπερ τἆλλα οὕτω καὶ τοὺς υἱοὺς τῷ θεῷ ἀποδεκατοῦν ὁ Ἰσραὴλ (καὶ γὰρ ὁ Λευὶ εἰς κλῆρον ἀφώρισται μετὰ ταῦτα τῷ θεῷ), ἵνα μὴ ὁ τῶν δώδεκα φυλῶν ἀριθμὸς ἐλαττωθῇ, τούτου χάριν οἶμαι ὁ Ἰσραὴλ τὸν Ἰωσὴφ ἀντὶ δύο υἱῶν ἡγησάμενος τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς φυλὰς διετάξατο δύο, Ἐφραΐμ δηλαδὴ καὶ Μανασσῆν. καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἰσραὴλ βαρυωποῦντες ἀπὸ τοῦ γήρως ἦσαν, ἀμυδρὰ δὲ ὁρῶντες ὁρῶσι τοὺς υἱοὺς Ἰωσήφ, καὶ ἐπυνθάνετο τίνες ἂν εἶεν. οὓς καὶ προσεγγίσαντας περιέλαβε καὶ κατεφίλησεν, καὶ φησὶ πρὸς Ἰωσήφ
C "ἰδοὺ τοῦ προσώπου σου οὐκ ἐστέρησέ με ὁ θεός, ἀλλ' ἔδειξέ μοι καὶ τὸ σπέρμα σου." ἐξαγαγὼν δὲ Ἰωσὴφ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν γονάτων Ἰσραὴλ τοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ, εἶτα τὸν Μανασσῆν μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν Ἐφραΐμ, αὐτὸς τὰς χεῖρας ἀμείβων τὴν μὲν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου τὴν ἀριστερὰν δὲ ἐπὶ τοῦ πρεσβυτέρου τὴν κεφαλὴν τιθείς, εἰς μυστήριον σταυρικοῦ τύπου, οὕτως εὐλόγησεν αὐτοὺς ὥστε πληθυνθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὥστε αὐτοὺς ἐπικληθῆναί τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τῶν πατέρων αὐτοῦ. βαρὺ δὲ κατεφάνη τοῦτο τῷ Ἰωσήφ, καὶ τῆς πατρικῆς δεξιᾶς ἀντελάβετο, ἀφελεῖν βουλόμενος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς Ἐφραΐμ καὶ ἐπιθεῖναι ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆ, "οὗτός ἐστι, πάτερ," εἰ-

1 Αἰγύπτῳ R εἰπὼν om R 2 οὗτοι] λέγων R ἐμοὶ R 3 ὅτε R 9 δὲ] γοῦν R 19 ὡς ἐκ' lego. margo P

Ephraimum dico et Manassem, adoptat, pollicitus eos sibi eodem quo Rubenus esset atque Simeon loco futuros, eorum tamen progeniem Iosephi futuram. etenim Israelus cum esset ut reliquorum, ita filiorum quoque decimam partem deo consecraturus (nam postmodo Levis sorte deo est addictus), ne duodecim tribuum numerus diminueretur, eius opinor rei causa Iosephum duorum filiorum loco duxit, filiisque eius duas tribus assignavit, Ephraimo nimirum unam, alteram Manassae. iam senectus oculos Israeli hebetaverat: itaque cum obscure filios Iosephi cerneret, quinam essent percontatur, accedentesque amplexus et deosculatus est, ita Iosephum alloquens "ecce conspectu tuo deus me non privavit: quin et sobolem tuam videndam dedit." Iosephus filios a genibus patris eduxit, uti procumberent in genua coram eo: inde Manassem Israeli ad dexteram, Ephraimum ad sinistram statuit. at Israelus manibus in diversas partes diductis, ita uti dextram iunioris, laevam maioris capiti imponeret (quo facto crucis mysterium designavit), ita illis prospera est precatus uti terram implerent progenie ac super iis Israeli Isaaci et Abrahami nomina celebrarentur. Iosepho autem ea res indigna visa; dextramque patris apprehensam ab Ephraimi capite in caput Manassae transferre conatus est, hunc maiorem natu esse patrem monens,

πών, "ὁ πρεσβύτερος, καὶ τούτῳ ἐπίθες, ὡς καθήκει, τὴν δε- D ξιάν." αὐτὸς δέ "οἶδα, τέκνον, οἶδα" ἀπεκρίθη· "αὐτὸς ἔσται εἰς λαὸν καὶ ὑψωθήσεται, ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτοῦ ἔσται," καθάπερ ὁ νέος καὶ ἐν πνεύματι Ἰσραὴλ τοῦ πρεσβυτέρου καὶ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ ὁμολογουμένως μείζων ἐστί. μετὰ ταῦτα τοὺς πάντας υἱοὺς ὁ Ἰσραὴλ συγκαλούμενος διετίθετο αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἕως τοῦ ἐσχάτου, οἷς μὲν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις διέλεγξιν καὶ μέμψιν, οἷς δὲ προφητείαν τοῦ μέλλοντος καὶ τῶν ἐσομένων δήλωσιν, οἷς δὲ εὐλογίαν καὶ ἔπαινον· καὶ καθὼς ἐδίδου τὸ πνεῦμα, ἑκάστῳ τὸ δέον ἐπιφθεγξάμενος ὁ μακάριος οὕτως ἐτελεύτα. καὶ πρώτην μὲν ῥῆσιν, οὐκ εὐλογίας P 39 ἀλλὰ μέμψεως καὶ ἐλέγξεως, τῷ πρωτοτόκῳ Ῥουβεὶμ ἐπιφωνεῖ, ἰσχὺν μὲν αὐτὸν καὶ τῶν τέκνων ἀρχὴν ἀποκαλῶν, σκληρῶς δὲ καὶ αὐθαδῶς φερόμενον ὑβρίζειν ἔν τε ἄλλοις πλείστοις καὶ ἐν τῷ ἐπὶ τὴν κοίτην ἀναβαίνειν καὶ μιαίνειν τοῦ πατρὸς τὴν στρωμνὴν μετὰ Βάλας τῆς αὐτοῦ παλλακῆς. παραγγέλλει τοίνυν μηκέτι ὡς ὕδωρ ἐκζέσαι τοῦτον ἀσελγεῖ πόθῳ καὶ ἐπ' ἀνομίᾳ προσθεῖναι ἀνομίαν. δεύτερον δὲ τὸν θυμὸν Συμεὼν καὶ Λευὶ καὶ τὴν μῆνιν ἐπικαταρᾶται, ὡς αὐθάδη τε καὶ σκληρὰν τὴν εἰς τοὺς Σιχιμίτας μιαιφονίαν καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν κατὰ ἀθώων ὕβριν διασύρων, B καὶ τὴν ἀδικίαν τῆς αὐτῶν προαιρέσεως, ὥσπερ καὶ ἣν διὰ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Δίναν ἀναιτίοις ἐπήγαγον, μήποτε ἐπερεῖσαι τὰ σπλάγχνα ἤτοι συναινέσαι τῇ βουλῇ αὐτῶν ἐπευχόμενος. τῷ Ἰούδα δὲ σαφῶς, διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ μέλλοντα βλαστάνειν Χρι-

eique de more dextram imponendam. ad haec Israelus "novi" inquit "ista, novi nate. Manasses populum procreabit et exaltabitur, ceterum minor natu filius eum magnitudine praestabit," quemadmodum et posterior ac spiritualis Israelus antiquiore et carnali Israelo haud dubie maior est. secundum haec Israelus filiis omnibus ad se convocatis, a primo ad ultimum omnes extremum allocutus, aliorum facta reprehendit atque culpavit, aliis futura praedixit, aliis collaudatis fausta denuntiavit. cumque pro eo atque spiritus suggerebat, unicuique ea quae in rem erant dixisset, ita ex hac vita decessit. ac primum quidem dictum Rubeni fuit non fausta comprecatio, sed reprehensio atque obiurgatio. nam robur quidem eum et filiorum principium nominat, sed ferocem iuxta atque insolentem, et qui cum alia per libidinem ac superbiam multa deliquisset, tum patris etiam lectum conscendisset atque polluisset incesto cum Bala eius pellice concubitu. hortatur ergo eum ne porro aquae instar obscoena libidine effervescat flagitiove flagitium addat. secundo loco iram ac furorem Simeonis et Levis detestatur, truculentamque in Sichemitas editam caedem vimque innoxiis illatam carpit, ipsorumque iniustam voluntatem, qua ducti propter sororem suam Dinam innocentes trucidassent. ac gloriatur se neque eorum incepti conscium neque instituti approbatorem fuisse. at vero Iudae, propter Christum

στόν, αἴνεσιν καὶ προσκύνησιν καὶ νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ πάντων εὐαγγελίζεται· ὃν καὶ ὡς σκύμνον λέοντος διὰ τὸ φύσει βασιλικὸν τοῦ μονογενοῦς, ὡς ἐκ βλαστοῦ δὲ αὐτοῦ ἀναβῆναι διὰ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν ἢ σάρκωσιν, καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτον ἀναπεσόντα κοιμηθῆναι καὶ ἐγερθῆναι διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου C καὶ τὴν ἀνάστασιν, ἀριδήλως ὁ θεῖος ἐκεῖ πρῶτος προηγόρευσεν Ἰσραήλ. μὴ ἐκλείψειν δὲ ἄρχοντα ἐξ Ἰούδα ἢ ἡγούμενον, ἕως ἄν, φησίν, ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται, τουτέστιν ὁ Χριστός, ὅς ἐστιν ὄντως προσδοκία τῶν ἐθνῶν· ὃς τὸ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καὶ ἡγεμονίᾳ καὶ ἀρχικῇ ἐξουσίᾳ πάσῃ γαυρίαμα ἀφελόμενος τῶν Ἰουδαίων, καὶ εἰς ἑαυτὸν πᾶν τὸ κράτος τῶν ὅλων ὡς παντοκράτωρ ἀναρτησάμενος, οἷς βούλεται τοῦτο καὶ χαρίζεται. οὗτος πρὸς τὴν ἄμπελον αὐτοῦ, ἥ ἐστιν ἐκ περιτομῆς τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τὸν πῶλον τῆς ὄνου, τὰς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας, ἐν τῇ ἕλικι τῆς ἀμπέλου ἤτοι τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης προσεδέσμευσεν. οὗτος τὴν αὐτοῦ στολὴν καὶ τοῦ σώματος τὴν περιβολήν, ὡς ἐν οἴνῳ τῷ αἵματι τῆς D σταφυλῆς βεβαμμένην, ἐν τῷ οἰκείῳ αἵματι πλυνεῖ, ὅ ἐστιν, ἐκ τῆς φυσικῆς φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν μεταβαλεῖ, ἐν σταυρῷ αἱματούμενος καὶ ἐκ νεκρῶν ἀμίαντος καὶ ἄφθαρτος ἀνιστάμενος. τούτου καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ χαροποί, ὡς ἀπὸ οἴνου τοῦ πνεύματος πεπληρωμένοι τοῦ ἁγίου, οἱ ὀδόντες δὲ ὑπὲρ τὸ γάλα λευκοί, τὸ ὑπερφυῶς φωτοειδέστατον τῶν αὐτοῦ λόγων καὶ καθαρώτατον ἐμφαίνοντες. Ζαβουλὼν παράλιον πρὸς ὅρμον πλοίων προελόμε-

ipsius ex stirpe oriturum, perspicue laetam laudis adorationis atque de omnibus hostibus victoriae denuntiationem exponit; quem et catulum leonis ob unigeniti naturam regiam, et germen ex ipso pullulaturum ob carnis de virgine assumptionem et humanos natales appellat. eundem quoque moriturum et vitae restitutum iri, ob mortis propensionem et resurrectionem, evidenter ibi primus omnium divinus praedicit Israelus. ait vero nunquam principem seu ductorem ex stirpe Iudae defuturum, donec id veniat cui res repositae sunt, nempe Christus, qui vere gentium exspectatio est; qui Iudaeis fastum elationemque omnem, ut ii ob regnum imperium universamque potestatem gloriabantur, adimens, sibi ut omnipotenti omnem universarum rerum dominationem vindicans, quibus vult ea ipse largitur. is ad vitem suam, hoc est sanctorum ex circumcisione ecclesiam, pullum asinae, id est collectas ex gentibus ecclesias, capreolo vitis, quod est spiritus dilectionis, alligavit. is stolam suam, carnis videlicet amictum, ut in vino in sanguine vitis tinctam, in suo proprio sanguine lavabit, id est, ex interitu naturali ad condicionem interitus expertem transferet, quandoquidem in cruce cruentatus, a mortuis purus ac interitui nequaquam porro obnoxius exstitit. huius etiam hilares sunt oculi, tanquam a vino, spiritu nimirum sancto repleti. dentes lacte candidiores excellentissimam sermonum eius perspicuitatem atque puritatem notant. Zabulon maritimam ad navium sta-

νος κατοικεῖν ἕως Σιδῶνος τῆς πόλεως τὴν αὐτοῦ κατοίκησιν παρατενεῖ. ὁ Ἰσσαχὰρ δὲ τὴν ἐν μέσῳ τῶν κλήρων ἰδὼν γῆν, ὅτι πίων, ὅτι εὔκαρπος καὶ καλή, φιλοπονεῖν αἱρετίσεται καὶ ἀνὴρ γεωργὸς ἔσται. καὶ Δὰν μὲν τὸν λαὸν αὐτοῦ, φησί, κρινεῖ, ὡσεὶ P 40
καὶ μία φυλὴ ἐν Ἰσραήλ, ὡς ἡ βασιλικὴ τοῦ Ἰούδα φυλή, καθάπερ πάλαι ὁ Σαμψὼν καὶ ὕστερον ὁ τῆς ἀνομίας υἱός, ὥσπερ τις ὄφις ἐφ᾽ ὁδοῦ τοῦδε λανθανόντως τοῦ βίου λοχῶν, καὶ πτέρναν ἵππου, τοῦ ἀπερισκέπτως τὸν βίον τουτονὶ τρέχοντος τὴν ὁδόν, διαστρέψας. τοῦτον γὰρ δάκνων καὶ λοιπὸν πανούργως ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὑποσκελίσας, πεσεῖται χαμαὶ ὁ ἱππεύς, πιστὸς καὶ εὐσεβὴς ἄνθρωπος, μετανοῶν καὶ τὴν ἐκ θεοῦ σωτηρίαν αὖθις ἀνακαλούμενος. τὸν Γὰδ δὲ πειρατήριον, φησί, πειρατεύει, οἷα πολλὰ κατὰ τοὺς πολλοὺς καιροὺς πειρατήρια τῷ Γὰδ μὲν ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων συνέπεσεν ἐχθρῶν, αὐτοῖς δὲ αὖθις ὁ Γὰδ πειρατήριον B
κατὰ πόδας ἐπενήνεκται. καὶ Ἀσὴρ μὲν οὕτως τῷ ἄρτῳ περισσεύει ὡς καὶ τοῖς ἄρχουσι διδόναι τροφήν, Νεφθαλεὶμ δὲ στελέχει φυτοῦ ἀνειμένῳ παρεικασθήσεται, ἐπιδιδοὺς εἰς πλῆθος καὶ κάλλος δυνάμεως ὡς γεννήματα πληθύϊ καρπῶν. τοῖς μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα προφητεύων ἐπέλεγεν ὁ Ἰσραήλ. σφόδρα δὲ τὸν Ἰωσὴφ ὡς λίαν ἠγαπημένον εὐλογῶν "υἱὸς ηὐξημένος καὶ δεδοξασμένος, ὡς ζηλωτὸς ἢ ἐπίζηλος καὶ μακάριός μου ὁ υἱὸς ὁ νεώτερος. Ἰωσήφ, πρός με ἀνάστρεψον, πρός με τὸν πατέρα τὸν σόν. ὅρα

9 ἀπὸ?

tionem deligens habitationem usque ad Sidonem urbem incolet. Issachar contra terram in medio conspicatus pinguem esse, fertilem atque bonam, ad labores studium suum conferet, fietque agricola. Dan, inquit, populum suum iudicabit, sicut et alia tribus Israelitica, nempe ut regia Iudae familia, sicuti olim Samson. et deinde filius iniquitatis tanquam coluber aliquis in via huius vitae occulte insidiatus, calcem equi (nimirum iter eius qui imprudenter hanc vitam degit, a recto avertens) mordet, ac tandem astute a deo aversum subvertit. concidet humi eques, id est homo fidelis ac pius, rursusque resipiscens et auxilium dei implorans. Gadum, ait, praedones depraedabuntur; quales multas diversis temporibus Gadus a finitimis hostibus praedatorias incursiones protulit: ipse vicissim Gadus eos e vestigio latrociniis ultus est. Aserum adeo fructibus abundaturum ut etiam principibus alimenta suppeditaturus sit. Nephtalinum trunco plantae sese subiicienti similem fore, multitudine et elegantia potentiae auctum veluti ramis admodum frugiferis. haec quidem iis vaticinans praedixit Israelus. Iosephum vero impensius dilectum excellentioribus felicitatis denuntiationibus est prosecutus. Iosephus, ait, filius incrementa fecit gloriaque est praeditus: quam suscipiendus est filius meus iunior? Iosephe, ad me revertere, ad me patrem tuum. de cetero cave ad Pharaonem aut ad impios

λοιπὸν μὴ πρὸς Φαραώ, μὴ πρὸς Αἰγυπτίους ἀσεβεῖς, ἀλλὰ
C πρὸς ἐμέ, φησί, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν πατέρων ἐπιστρέφου τῶν σῶν. καὶ γὰρ κατά σου διαβουλευόμενοι ἐλοιδοροῦντο καὶ ἐνεῖχον τοξόται, τρῶσαι θέλοντες καὶ ἀποκτεῖναι· ἢ ὥσπερ οἱ ἀδελφοὶ διαφθονούμενοι πρότερον, καὶ ἄλλοι τοῦτο δράσουσι μετέπειτα εἰς ἐκγόνους τοὺς σούς. ἀλλὰ διὰ χειρὸς δυνάστου τοῦ ἐμοῦ θεοῦ τοῦ κατισχύσαντος Ἰσραὴλ συνετρίβη τὰ τόξα αὐτῶν, καὶ τὰ νεῦρα τῶν βραχιόνων αὐτῶν ἐξελύθη. καὶ εὐλόγησέ σε ὁ θεὸς ὁ ἐμὸς εὐλογίαν οὐρανοῦ καὶ γῆς, οὐρανίοις χαρίσμασιν ἀγαθῶν ἀρετῶν καὶ ἐπιγείοις καταπλουτίσας ἀγαθοῖς πᾶσι. καὶ διὰ τὰς ἀπὸ μαστῶν καὶ μήτρας τῆς μητρός σου εὐλογίας καὶ διὰ τὰς τοῦ πατρός σου ἐκ νηπίου ἐπιθυμίας καὶ ἀγαπήσεις ὑπερίσχυσας καὶ ἐδυνά-
D σθης ὑπὲρ εὐλογίας ὀρέων μονίμων, ἤτοι βασιλέων πολυχρονίων, καὶ ἐπιθυμίας θινῶν αἰωνίων, ἤτοι βουνῶν καὶ ἀρχόντων μακροβιότητι διευθηνουμένων πάντων ὑπερέσχες. αὗται γοῦν, φησίν, αἱ εὐλογίαι εἴησαν ἐπὶ κεφαλὴν Ἰωσὴφ καὶ ἐπὶ κορυφὴν ὧν αὐτὸς ἡγεῖται ἀδελφῶν. Βενιαμὶν δὲ λύκος ἅρπαξ· τὸ πρωϊκὸν αὐτὸς ἔδεται, καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας διαδώσει τροφήν. τοιοῦτον γοῦν τι πέπονθεν ἡ τούτου φυλή.

Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι ἐάν τις ἐκ παρατάσεως ἁμαρτάνει πειράζων τὸν θεὸν ὡς μὴ ἐπεξιόντα τοῖς πονηροῖς, ὁ τοιοῦτος οὔτε μετανοίας ἀξιοῦται οὔτε ἀφέσεως, ὥσπερ γε καὶ ἄλλοι πλείους καὶ οὗ-
P 41 τος Φαραώ. κἂν λέγῃ τις παρ' ἑαυτῷ, ὁσιά μοι γένοιτο, ὅτι

Aegyptios revertaris, sed ad me ac maiorum tuorum pietatem te refer. nam sagittarii contra te consilium iniverunt, opprobria iecerunt ac insidias tetenderunt, vulnerare quaerentes et interficere, vel sicuti fratres quondam invidia permoti, vel alii hoc deinceps adversus posteros tuos audebunt. sed manu potentis mei dei, qui Israelum roborat, arcus eorum confracti sunt nervique brachiorum eorum luxati. te autem deus meus caelestibus ac terrestribus bonis beavit, caelestibus virtutum bonarum donis, terrestribus omnigenis opibus; ac tu propter faustas iam inde ab utero et uberibus matris tuae comprecationes, propterque patris tui ab ineunte tua aetate desideria atque dilectionem, praevaluisti factusque es potens supra prosperitatem avium permanentium (nempe regum longo tempore imperantium), et supra cupiditates collium aeternorum (hoc est principum prospere longam aetatem agentium) omnes excelluisti. atque haec, inquit, fausta redundent in caput Iosephi et in verticem fratrum quorum ipse ductor est. Beniaminus autem lupus est raptor: matutinum ipse vorabit et vespertinae praedam distribuet. ac tale quippiam tribui Beniamineae evenit.

Sciendum autem est, si quis obstinato animo peccat, deum tentans veluti malos suppliciis non affecturum, eum neque resipiscentiam neque veniam consequi, quod et in aliis multis et in hoc apparuit Pharaone. itemque si quis apud animum suum dicat "clementer mecum agatur,

πορεύσομαι ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς καρδίας μου τῆς πονηρᾶς, καὶ ὀψέ ποτε μετανοήσω, ὥσπερ Ἀμὼς ὁ τοῦ Μανασσῆ. διὸ καὶ τὸ τάχος ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ὁ θεός.

Ὅτι γεωμετρίαν μὲν Αἰγύπτιοι πρῶτοι ἐξεῦρον, ἀστρολογίαν δὲ καὶ γενεθλιαλογίαν Χαλδαῖοι, Ἄραβες καὶ Φρύγες οἰωνοσκοπίαν, θεοῖς δὲ θύειν Χαλδαῖοι εἴτ' οὖν Κύπριοι (διφοροῦνται γάρ, ἔθνος Περσικὸν ὄντες), ἀστρονομίαν δὲ Βαβυλώνιοι διὰ Ζωροάστρου, ἐξ ὧν παρέλαβον Αἰγύπτιοι, μαγείαν δὲ καὶ γοητείαν καὶ φαρμακείαν Μῆδοι καὶ Πέρσαι. ἔστι δὲ μαγεία μὲν B ἐπίκλησις δαιμόνων ἀγαθοποιῶν δῆθεν πρὸς ἀγαθοῦ τινὸς σύστασιν, ὥσπερ τὰ τοῦ Τυανέως Ἀπολλωνίου· γοητεία δὲ καλεῖται ἀπὸ τῶν γόων καὶ θρήνων τῶν περὶ τοὺς τάφους τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύουσι γινομένων· φαρμακεία δέ, ὅταν συσκευασία θανατηφόρος ἢ πρὸς φίλτρον δοθεῖσά τινι διὰ τοῦ στόματος.

Ἰστέον ὅτι τὸ Φαραὼ κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν Αἰγύπτου βασιλέων ἐστίν, ἀπὸ τοῦ πρώτου Φαραώ, ὥσπερ καὶ Πτολεμαῖοι ὕστερον, καὶ Αὔγουστοι οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐκαλοῦντο. ἰδίῳ δὲ ὀνόματι ἕκαστος ἐχρῆτο, ὥσπερ καὶ ὁ σκληροκάρδιος οὗτος Φαραὼ Πετισσώνιος, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ πα- C λαιοί, ἰδίῳ ὠνόμαστο ὀνόματι, ὃς ὑπὸ τῶν θεηλάτων πληγῶν περιστατούμενος, εἰς τὸ περιβόητον ἐν Μέμφει μαντεῖον γενόμενος καὶ θυσιάσας, ἐπύθετο παρὰ τῆς Πυθίας οὕτω φάσκων

2 Ἀμὼν margo P   14 ἢ margo P

vivam secundum animi mei pravi dictata, et multo post tempore tandem resipiscam," qualis fuit Amon Manassae filius, quem propterea etiam deus celeriter perdidit.

Geometriam primi Aegyptii invenerunt, astrologiam et natalitiorum iudiciorum artem Chaldaei, auspiciorum Arabes et Phryges. diis sacrificare Chaldaei instituerunt, sive Cyprii, gens Persica, astronomiam Babylonii auctore Zoroastre: ab his Aegyptii acceperunt. magiam praestigias et veneficium Medi et Persae. est autem magia invocatio daemonum beneficorum, boni alicuius conciliandi gratia, qualis Apollonii Tyanei goetia (quam praestigias Latine dixi) ab eiulatibus et luctibus nomen habens, quos ad sepulchra exercent qui ista tractant. veneficium est, cum per os alicui ingeritur temperata letalis aut amatoria potio.

Pharaonis nomen omnium Aegypti regum commune est, a primo Pharaone, sicut etiam Ptolemaei ac Augusti Romanorum reges ab Augusto denominati sunt. habuit autem etiam proprium nomen quivis. atque huic obstinato Pharaoni nomen fuisse Petissonio antiqui perhibent. qui cum divinitus immissis calamitatibus esset circumventus, ad nobile oraculum quod Memphi erat se contulit; sacrisque operatus a

"σαφήνισόν μοι, τίς ἐστι πρῶτος ὑμῶν καὶ μέγας θεὸς τοῦ Ἰσραήλ." καὶ εὐθὺς ἀπεφθέγξατο χρησμολογοῦν οὕτω τὸ πνεῦμα "ἔστι κατ' οὐρανοῦ μεγάλοιο βεβηκός, φλογὸς ὑπερβάλλον, αἴθριον ἀέναον ἀθάνατον πῦρ, ὃ τρέμει πᾶν, οὐρανὸς γαῖά τε καὶ θάλασσα, ταρτάριοι βύθιοί τε δαίμονες ἐρρίγησαν. D οὗτος θεὸς ἀπάτωρ, αὐτοπάτωρ, πατὴρ υἱὸς αὐτὸς ἑαυτοῦ τρισόλβιος. εἰς μικρὸν δὲ μέρος ἀγγέλων ὑμεῖς. μαθὼν ἄπιθι σιγῶν." οὕτως ἀκούσας Φαραὼ αὐτίκα πλακὶ λιθίνῃ γραφῆναι ταῦτα κελεύει τὰ ῥήματα· καὶ ἔστιν ἐκεῖ γεγλυμμένα ἐν τῷ ἱερῷ ἐν Μέμφει. ἐκεῖθεν καταβὰς ἀπέλυσε παραχρῆμα τὸν λαόν.

Ὅτι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς τελευτῆς τοῦ Ἰωσὴφ γενεαὶ κγʹ, ἔτη ͵γχοβʹ.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἄδμωσις καὶ Τέθμωσις ὠνομάζετο, υἱὸς Ἀβραάμ, ἔγγονος Καγὰθ υἱοῦ Λευί· ὁ γὰρ Λευὶ ἐγέννησε τὸν Καγαθάθ, ὁ δὲ τὸν Ἀβραάμ. ὁ δὲ τὴν Ἰοχαβὲδ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ λαβὼν γυναῖκα ἐγέννησε πρῶτον τὸν Ἀαρών, P 42 εἶτα Μωϋσῆν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Μαριάμ. ἐκ φυλῆς δὲ Λευὶ ἦν Μωϋσῆς, καὶ διὰ τοῦτο οὐ γενεαλογεῖται μετὰ Ἰωσήφ. ξεʹ δὲ ἔτη εἰσὶν ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰωσὴφ ἕως γεννήσεως Μωϋσέως. καὶ πληροῦνται τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ οεʹ ἔτους Ἀβραὰμ ἕως τοῦ πρώτου ἔτους Μωϋσέως. εἰ δὲ τετρακό-

7 ἡμεῖς?

Pythia contendit uti sibi exponeret quis primus sit atque magnus deus Israeli. ac statim ei hoc est oraculo responsum:

a magno aeternum descendit numen Olympo,
morte carens ignis, flamma splendentior omni.
hunc caelum tellusque tremit pelagusque profundum,
quosque Orcus fundo compescit daemonas imo.
hic genitore carens deus est, pater unus et idem
filius, atque unus triplici sub nomine felix.
exigua angelicae vos pars quota naturai?
his tu perceptis tacitus discede.

haec cum audivisset Pharao, statim lapideae tabulae ea verba iussit inscribi; exstantque sculpta in Memphitico templo. inde digressus statim populum Iudaicum dimisit.

Ab Adamo usque ad mortem Iosephi aetates sunt 23, anni 3672.

Moses etiam Admosis atque Tethmosis appellatus fuit, Abrahami F. nepos Cagathi qui Levis filius fuit. etenim Levis progenuit Cagathathum, is Abrahamum. hic Iochabedam patrui sui filiam duxit, atque ex ea primum Aaronem, deinde Mosem, tertio horum sororem Mariam procreavit. fuit autem de stirpe Levitica Moses, itaque in posteritate Iosephi non recensetur. ab Iosephi porro morte usque ad natales Mosis anni sunt 65; annique isti 430 ab anno 75 Abrahami usque ad primum annum Mosis complentur. si vero quadringentos tantum quaeris, eos

σια μόνα ζητεῖς, ἀπὸ τοῦ ἑκατοστοῦ ἔτους Ἀβραὰμ ἀριθμήσας εὑρήσεις. ἀριθμοῦνται γάρ παρά τινων τὰ τῆς δουλείας ἔτη ρμέ ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰωσὴφ ἕως πά ἔτους Μωϋσέως. λέγουσι δὲ ὡς τοῦ Μωϋσέως γεννηθέντος Μελχίαν παρὰ τοῦ πατρὸς κληθῆναι, ὅπερ ἐστὶ βασιλεύς. τὸ δὲ καλεῖσθαι Μωϋσέα, ἐξ ὑδάτων τοῦτο ἐτέθη ὕστερον, προϊστοροῦν τὰ ἐπὶ τῆς ἐρυθρᾶς δι' αὐτοῦ γενό- B μενα θαύματα. θεοφιλὴς δὲ ὢν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐχρηματίσθη τὰ κατ' αὐτὸν ἅπαντα. ἀναιρεῖσθαι δὲ προσέταξε Φαραὼ τὰ τῶν Ἑβραίων ἄρρενα δεινοῦ τινὸς ἱερογραμματέως ἀκούσας πρόρρησιν, εἰπόντος ὅτι τὸ γενόμενον παιδίον τούτῳ τῷ καιρῷ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν καταλύσει. Μούθιδις δὲ ἡ θυγάτηρ Φαραώ, ἡ καὶ Φαρῆϊς, βασιλὶς οὖσα, τοῦτον ἀνελομένη τοῦ ὕδατος, ταῖς συμπορευομέναις γυναιξὶ τοῦτον θηλάζειν ἐπέτρεψεν. αὐτὸς δὲ πάσας ἀπεστράφη. Μαρία δὲ ἡ τούτου ἀδελφὴ τῇ Μούθιδι συνοῦσα, ἥτις καὶ ῥιφέντος Μωϋσέως ἐσκόπει τὸ ἐκβησόμενον, τὴν ἰδίαν μητέρα Ἰοχαβέτην λεγομένην καλεῖ ὡς ἀλλοτρίαν, καὶ C μισθοὺς ὑποσχεθέντας αὐτῇ τῆς τιτθείας ἀνατρέφειν δοῦσα, μετὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἀνδρωθέντα Μωϋσέα ὀνομάζει· ἐκ τοῦ ὕδατος γάρ, φησίν, αὐτὸν ἀνειλόμην. ὡραιότατον δὲ ὄντα υἱοποιήσατο. τούτου τοῦ κάλλους καὶ Θαρβῆ μετὰ ταῦτα, ἡ θυγάτηρ βασιλέως Αἰθιόπων, ἐπιθυμήσασα, τὴν Σαββὰ μητρόπολιν Αἰθιοπίας προύδωκεν· ἣν χρόνοις ὕστερον Καμβύσης ἑλὼν ὁ Κύρου Μερόην εἰς ὄνομα τῆς ἀδελφῆς ἐκάλεσε. φασὶ δὲ ὅτι ποτὲ τοῦ-

invenias numeratione a centesimo Abrahami anno inita. annos enim servitutis quidam 45 supputant a morte Iosephi usque ad 81 Mosis. aiunt Mosen, cum esset in lucem editus, a patre fuisse Melchiam nominatum; quae vox regem significat. Mosis vero nomen postea ei inditum ab aquis, eoque miracula in rubro mari postmodo ab ipso edita fuisse praemonstrata. et patri ipsius, ut erat homo deo acceptus, quae de puero futura essent omnia sunt divinitus patefacta. enimvero omnem Ebraeorum masculam prolem interfici iusserat Pharao, quod de insigni quodam sacrarum literarum perito audivisset fore ut isto tempore natus puer Aegyptiorum regnum aboleret. Muthidis autem Pharaonis filia, quae et Phareis dicitur, cum esset regina, hunc Mosem ex aqua extractum comitantibus mulieribus lactandum praebuit. puer omnes eas aversatus est. ibi Maria pueri soror, quae cum Muthide agebat pueroque in aquas abiecto eventum speculabatur, matrem suam Iochabedam veluti alienam vocat, eique praemio promisso puerum educandum mandat. quem Muthidis adultum Mosis nomine affecit, quod eum ex aqua sustulisset: quin et ob raram formae venustatem filium eum sibi adoptavit. eius pulchritudine postea temporis Tharbe filia regis Aethiopum capta Sabbam Aethiopiae primariam urbem prodidit; qua multo post Cambyses Cyri F. potitus, eam a sorore sua Meroem nominavit. tra-

τον ἡ θετὴ μήτηρ Φαρία τῷ Φαραὼ προσαγαγοῦσα, ἐκεῖνος τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον αὐτοῦ τὸν βασιλικὸν ἀφελὼν περιέθηκε τῷ Μωϋσῇ νηπιάζοντι· ὁ δὲ τοῦτον ῥίψας κατεπάτησεν.

D Ὅτι Μωϋσῆς ἐν τοῖς χρόνοις Ἰνάχου ἦν ἀκμάζων τοῦ κατὰ Πελοπόννησον. ἐν ἄλλοις δὲ εὕρηται ὅτι κατὰ μὲν Ἴναχον τὸν πρώτως βασιλεύσαντα Ἄργους Ἰσραὴλ γενόμενος, ἐξ οὗ τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπωνυμίας ἠξιώθη, κατὰ δὲ τὴν Σεμίραμιν τὸν Ἀβραάμ. Μωϋσέα δὲ τούτων μὲν νεώτερον, τῶν δὲ παρ' Ἕλλησιν ἀρχαιολογουμένων ἁπάντων πρεσβύτατον, Ὁμήρου λέγω καὶ Ἡσιόδου, καὶ αὐτῶν τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἔτι Διοσκούρων Ἀσκληπιοῦ Διονύσου ἡρώων τε πάντων, Ἑρμοῦ τε καὶ Ἀπόλλωνος τῶν τε λοιπῶν παρ' Ἕλλησι θεῶν μυστηρίων τε καὶ τελετῶν, Διός τε αὐτοῦ καὶ τῶν παρ' P 43 Ἕλλησι μνημονευομένων πράξεων. τούτων γὰρ ἁπάντων τὴν ἱστορίαν νεωτέραν καὶ τῆς Κέκροπος ἡλικίας Ἑλλήνων παῖδες παραδιδόασι, Μωϋσέα δὲ ἡ παροῦσα συνεξέτασις κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ γενέσθαι δείκνυσιν, ὃς πρῶτος, ὥς φασι, τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευσε, πρὸ τν' ἐτῶν τοῦ Ἰλίου.

Ὅτι ἐκ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῆς Χεττούρας γεννᾶται Ἰεξάν, ἐκ τούτου Δαδάμ, ἐκ τούτου Ῥαγουὴλ καὶ Ἰοθὸρ ὁ καὶ Ἰοβάβ, ἐκ δὲ Ἰοθὸρ Σεπφόρα, ἣν ἔγημε Μωϋσῆς, καθὼς ἱστορεῖ Δημήτριος, ὥς φάσκει καὶ Εὐσέβιος ἐν τῷ χρονικῷ. καὶ Μωϋσῆς μὲν ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕβδομος, ἡ δὲ Σεπφόρα ἕκτη. ὡς δὲ λέγει ὁ

ditum est Mosen a matre sua Phareide Pharaoni allatum, cumque rex detractam de suo capite coronam puero ludenti imposuisset, Mosen eam abiecisse ac pedibus conculcasse.

Moses floruit aetate Inachi Peloponnesii. apud alios scriptum invenio Inachi, qui primus Argis regnavit, aequalem fuisse Israelum, a quo duodecim tribus constans Iudaeorum natio orta, atque Israelitica gens denominata fuit. Semiramidis aetate Abrahamum vixisse. Mosen his quidem posteriorem fuisse, omnibus autem qui in Graecorum antiquitate narrantur priorem, Homero inquam, Hesiodo ipsoque Troiano bello, atque etiam Castoribus Aesculapio Baccho, omnibus heroibus, tum Mercurio Apolline ac ceteris Graecorum diis, mysteriis atque sacris, ipsoque Iove, et omnibus quae apud Graecos commemorantur rebus gestis. horum enim omnium historiam Cecrope recentiorem Graeci tradunt: at Mosen praesens comparatio Cecropis gemini tempestate vixisse demonstrat, qui primus in Attica regnavit annis ante Ilium 350.

Ex Abrahamo et Chettura Iexanus est natus, pater Dadami. Dadamus Ragum Iothorem et Iobabum genuit. Iothoris filia fuit Sepphora, quam Moses duxit, ut Demetrius narrat et in Chronicis Eusebius refert. septimus ab Abrahamo fuit serie generis Moses, Sepphora sexta. Afri-

Ἀφρικανός, ὅτι ἐκ τοῦ Ἡσαῦ ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Ῥαγουὴλ γεν- B
νᾶται, ἀφ' οὗ Ζαρέθ, ἐξ οὗ Ἰώβ, ὃς κατὰ συγχώρησιν θεοῦ
ὑπὸ διαβόλου ἐπειράσθη καὶ ἐνίκησε τὸν πειράζοντα. ὁ δέ γε
θεῖος Ἀβραὰμ ἐγέννησε πάλιν υἱοὺς ἐκ τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ γυναι-
κὸς Χεττούρας πέντε, ἀφ' ὧν ἐστὶ Μαδιάμ, ἐξ οὗ Μαδιανῖται,
καὶ Ἄφαρ, ἐξ οὗ Ἀφρική, ἐν ᾗ παρῴκησεν, ἡ χώρα προσηγο-
ρεύθη παρωνύμως, ὥσπερ Αὐσῖτις ἡ χώρα ἐκ τοῦ Ἡσαῦ, ἐν ᾗ
ἀνεβλάστησεν ὁ μακάριος καὶ πολύτλας καὶ διαβόητος Ἰώβ· ὃν
ἐγκωμιάζων ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει "ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ
τῇ Αὐσίτιδι," κηρύττων αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς
χώρας, ἵν' ὥσπερ ἀκούσας αὐτὸν ἄνθρωπον θαυμάζεις ὅτι ὑπὲρ
ἄνθρωπον ἐπολιτεύσατο, οὕτω μαθὼν καὶ τὴν χώραν ἐξ ἧς ὁ C
τοιοῦτος καρπὸς ἤνθησεν, ἐκπλαγῇς ὁποῖον ῥόδον ἐν μέσῳ τῶν
ἀκανθῶν ἐβλάστησεν. ἐπίγονος γάρ ἐστι τοῦ διαβαλλομένου
Ἡσαῦ, καθὼς ἡ γραφὴ πέμπτον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ λέγει.
Ἀβραὰμ γάρ, φησίν, ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δὲ τὸν Ἡσαῦ,
Ἡσαῦ δὲ τὸν Ῥαγουὴλ καὶ τὸν Ζάρα, Ζάρα δὲ τὸν Ἰώβ, ὃς
ἐγένετο ἄνθρωπος σώφρων καὶ σεμνός, λέγων οὕτως "εἰ δὲ καὶ
ἐπηκολούθησεν ὁ ὀφθαλμός μου γυναικὶ ἀλλοτρίᾳ, καὶ διαθήκην
διεθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου." οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν
οἰκείων τέκνων θυσίας προσῆγε καθ' ἡμέραν, φάσκων "μήποτε
κακὰ ἐνενόησαν πρὸς τὸν θεόν." εἰκότως οὖν ἔφη "καὶ ἦν ὁ ἄν-
θρωπος ἐκεῖνος ἄμεμπτος δίκαιος θεοσεβής" καὶ τὰ ἑξῆς. οἱ
μὲν γὰρ ἔξω φιλόσοφοι τὸν ὅρον δηλοῦντες τοῦ ἀνθρώπου φασίν· D

canus tradit Esao cum alios multos fuisse filios, tum Raguelem Zarethi patrem. Zarethi filius fuit Iobus, is qui permissu dei a diabolo tentatus est ac tentatorem vicit. divinus autem Abrahamus ex ultima sua uxore Chettura quinque rursum filios habuit; e quibus fuit Madiamus, auctor Madianitarum, et Aphar, a quo terra quam incoluit Africae nomen obtinuit, sicut Ausitis terra ab Esao. quae terra beatum illum excellentisque patientiae et nobilitatis Iobum protulit, cuius laudes praedicans divinus ille Chrysostomus haec dicit (Iob cap. 1) "fuit quidam homo in Ausitide terra." et naturam eius refert et patriam, ut et cum hominem vocari audis, admireris vitam humana praestantiorem, et cum solum nominari audis quod talem edidit fructum, animo percellaris, quod talis rosa de medio spinarum effloruit. est enim prognatus infami illo Esao, quomodo eum scriptura quintum ab Abrahamo facit his verbis: Abrahamus Isaacum genuit, Isaacus Esaum, Esaus Ragum et Zaram, Zara Iobum. is Iobus vir fuit honestus ac gravis, ita de se dicens "quodsi oculus meus alienam mulierem consectatus est, pactum cum oculis meis feci." quin et pro liberis suis deo quotidie sacrificavit, quod diceret metuere se ne ii aliquid adversus deum animo agitassent. recte itaque scriptura ait (Iob cap. 1) "et erat homo ille integer iustus pius erga deum" etc. nam profani philosophi hominem definiunt, animal ratione praeditum mortale. sacrae

ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητόν, ἡ δὲ θεία γραφὴ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἄνθρωπός ἐστι θεοσεβής, ἄμεμπτος, δίκαιος, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, ὡς ὅγε τούτοις μὴ μεμαρτυρημένος οὐδὲ ἄνθρωπος ἀλλὰ κτῆνος ἐστίν. ἐὰν γὰρ ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς φύσεως ὑβρίζῃ δὲ αὐτὸν τῇ κακίᾳ τῆς προαιρέσεως, ἀκούσεται παρὰ τοῦ προφήτου λέγοντος "ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς." ὥσπερ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀποστέλλοντες υἱὸν ἢ
P 44 οἰκέτην ἐπί τινα πρᾶξιν λέγομεν "ὡς ἄνθρωπος ἅψαι τῆς πράξεως" καὶ τὸ κοινὸν ποιούμεθα ἴδιον, οὕτως εἰ καὶ πάντες ἄνθρωποι λέγονται, μόνος ἐκεῖνος ἀληθῶς ἐστὶν ὁ τὴν εἰκόνα σώζων καὶ τὸ πρωτότυπον μὴ ἀφανίζων. εἶπεν οὖν τὸν Ἰὼβ ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τῆς Αὐσίτιδος χώρας, ὅπως ἐκ τῆς κομώσης γῆς τὴν ἀσέβειαν τὸν καρπὸν ἀνυμνήσεις. ὃν ὁ ἀρχέκακος ὁρῶν, καὶ φθόνῳ βαλλόμενος, αἰτεῖται παρὰ θεοῦ τὸν κατὰ τοῦ δικαίου πειρασμόν, ἵνα σὺ θάρσος λάβῃς, καὶ μάθῃς ὅπως οὐκ ἔχει ἐξουσίαν δαίμων κατὰ θεοσεβοῦς καὶ ὄντως Χριστιανοῦ καὶ φοβουμένου τὸν θεόν, ἐὰν μὴ ἐπιτροπὴ ἄνωθεν γένηται ἢ διὰ παιδείαν ἢ διὰ συγχώρη-
B σιν. ὅταν γὰρ ἐπάγῃ ὁ θεὸς παιδευτήρια, ἢ δίκας ἀπαιτεῖ τῶν ἁμαρτημάτων ἢ τὴν ἀρετὴν γυμνάζει τῶν θείων κατορθωμάτων. οὐ γὰρ ἠδυνήθη πολεμῆσαι τῷ Ἰώβ, ἕως ἐπετράπη. καὶ μὴ θαυμάσῃς· οὐδὲ γὰρ κατὰ χοίρων ἐξουσίαν ἔχει, καθὼς ἐν τοῖς

21 ἕως pro ὡς reposuit Xylander

autem literae non ita, verum hoc modo: homo est qui deum pie colit, iustus est, et ab omni malo facinore abstinet. nam qui harum virtutum testimonio destituitur, non homo ille sed bellua est. si enim naturae humanae notam habens impressam eam voluntatis pravitate contaminat, audiet prophetae sententiam (Psalm. 48): "homo cum in pretio esset, non animadvertit, sed comparatus est pecudibus brutis, similisque eorum factus." quo itaque modo nos, cum ad aliquam rem agendam filium aut famulum mittimus, eum ut hominem se in re ea gerere iubemus, atque ita commune nomen peculiari ratione usurpamus, ita etiamsi omnes homines nomen hominis gerunt, is tamen solus homo vere est, qui imaginem servat primique exemplaris pulchritudinem non deformat. Iobum ergo et hominem appellavit et solo Ausitide natum, ut a terra impietatem germinante fructum talem editum celebres. quem princeps omnis mali videns, invidia motus a deo petiit ut sibi vexare iustum permitteret, ut tu quoque hinc animo fidens fias, sentiens diabolo nihil esse adversus pium vereque Christianum et dei timore praeditum potestatis, nisi ei divinitus sit permissum, idque vel castigandi causa vel concessione. cum enim castigationem affert deus, aut peccatorum ea ratione poenas sumit, aut divinam virtutem exercet ad victoriam re bene gesta parandam. non enim iniussu diabolus potuisset Iobum aggredi. neque id tibi mirum sit: nam in evangeliis auditum est ne in porcos quidem nisi

εὐαγγελίοις ἤκουσας. οἱ μὲν οὖν θεῖοι ἄγγελοι διακονοῦσι ταῖς
τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων σωτηρίαις· πάντες γάρ φησι λειτουργικὰ
πνεύματα εἰσίν, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας
κληρονομεῖν σωτηρίαν· οἱ δὲ πονηροὶ δαίμονες ταῖς κατὰ τῶν
ἁμαρτωλῶν τιμωρίαις· ἐξαπέστειλε γάρ φησιν εἰς αὐτοὺς ὀργὴν
θυμοῦ αὐτοῦ, θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλῖψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέ- C
λων πονηρῶν. οἱ τοίνυν δαίμονες, εἰ καὶ ἀφηνίασαν τῇ προθέ-
σει, ἀλλ' ὑπὸ ζυγὸν κεῖνται τῆς δουλείας, καὶ κελεύονται πρᾶξαι
ὡς δήμιοί τινες τὰ προσταττόμενα παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων.
καὶ δηλοῖ Παῦλος περὶ τῶν Κορινθίων λέγων "οὓς παρέδωκα τῷ
Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν." ἵνα γὰρ μὴ νομι-
σθῶσιν οἱ δαίμονες ὅτι πάντα κατ' αὐθεντίαν πράττουσι, κε-
λεύονται καὶ ἄκοντες ποιεῖν τὰ προσταττόμενα. καὶ τοῖς μὲν
ἁγίοις ἀποστέλλει ὁ θεὸς διακόνους ἁγίους ἀγγέλους εἰς σωτηρίαν,
τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ἐπιτρέπει δαίμονας εἰς τιμωρίαν. καὶ γὰρ
ὅτε κατὰ τοῦ Ἀχαὰβ ὁ θεὸς ἀπεφήνατο λέγων "τίς πορεύσεται D
καὶ ἀπατήσει τὸν Ἀχαάβ, καὶ πεσεῖται;" ἀπεκρίθη πνεῦμα πο-
νηρὸν "ἰδοὺ ἐγώ," πάντως γινώσκον ὡς εἰς τοῦτο τέτακται. καὶ
ἀποστέλλονται μὲν εἰδικῶς εἰσπράξασθαι τιμωρίαν παρὰ τῶν πο-
νηρῶν, ἀποστέλλονται δὲ καὶ πρὸς δικαίους, οὐχ ἵνα τιμωρήσων-
ται ἀλλ' ἵνα πειράσωσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἄγγελος ἅγιος ὑπουργῆσαι
τῇ πείρᾳ οὐ κελεύεται (οὐδὲ γὰρ ὁ θεὸς κελεύει τὸ ἀπρεπὲς ἀγ-
γέλῳ θείῳ), διὰ τοῦτο δαίμονες ταύτην ἐπιτρέπονται τὴν πεῖραν.
καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ πρὸς δικαίους δαίμονες ἀποστέλλονται·

permissu dei quicquam ei licere. enimvero divini angeli piorum saluti inserviunt. omnes enim, ait scriptura, spiritus sunt ad ministerium parati, mittunturque ad inserviendum propter eos qui salutem sunt hereditario accepturi. mali autem genii ad supplicia peccatoribus debita usurpantur. ita enim scriptum est "emisit in ipsos iram animi sui," iram furorem et calamitatem vocans emissa per malos genios. hi enim quanquam dedita opera habenas divinae voluntatis excusserunt, tamen iugo servitutis sunt subditi, coguntur que veluti carnifices quidam a deo et sanctis imperata capessere. id Paulus declarat, de Corinthiis scribens (36) "quos tradidi Satanae, ut poenis erudiantur impie non esse loquendum." etenim ne quis putaret malos genios omnia suo arbitrio agere, iubentur etiam inviti mandata exsequi. proinde sanctis deus ministros mittit ad salutem angelos sanctos, peccatores autem diabolis puniendos concedit. nam cum de Achabo deus ita pronuntiat "quis vadet ut Achabum decipiat, isque pereat?" respondet malus spiritus "ego vadam," utique intelligens hoc sui esse muneris. mittuntur ergo peculiariter ad poenas de sontibus exigendum: mittuntur etiam ad pios, non ut eos puniant sed ut tentent. quando enim sancti angeli tentationes obire non iubentur (neque enim deus bono angelo indecorum aliquid mandaret), fit ut malis geniis eae committantur. neque est quod mireris, iustis

ἀνήχθη γὰρ ὁ πάντων δεσπότης ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὴν ἔρημον πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. εἰ τοίνυν τὸν τοῦ παντὸς κύριον
P 45 ὁ διάβολος ἐπείρασε, τί θαυμάζεις εἰ καὶ τοῖς δικαίοις εἰς γυμνάσιον ὑπομονῆς δαίμων ἀποστέλλεται; ἀποστέλλεται δὲ οὐ θεοῦ κελεύοντος αὐτῷ, ἀλλὰ παραχωροῦντος· σχηματίζει γὰρ τὸν λόγον ἡ γραφὴ ὡς ἐν προσωποποιίᾳ, ὡς ὅταν λέγει "τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ θεός." καὶ ὁ μέγας δὲ Κύριλλος ἔφη "μετροῦνται δὲ τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἀνθρώπων τὰ κατὰ καιροὺς πλημμελήματα, ἃ καὶ μέχρι ποσότητός τινος ἐκδήλου τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν ἡκούσης, ἐπάγει δὴ τηνικαῦτα λοιπὸν τὰς δίκας λελυπημένος ὁ νομοθέτης καὶ κύριος, διακαρτερεῖ δὲ ἐξ ἐμφύτου φιλανθρωπίας
B ἔσθ᾽ ὅτε, καὶ πλημμελούντων ἀνέχεται, οὐκ εἰσάπαν ἀγανακτῶν· καὶ γὰρ ἔφη πρὸς τὸν Ἀβραὰμ 'οὔπω ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμοραίων ἕως τοῦ νῦν,' πρὸς δέ γε τοὺς Φαρισαίους ἀκαθέκτως λελυπηκότας φησί 'καὶ ὑμεῖς ἀνεπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.' οὐκοῦν εἰ βούλοιτό τις διαβιῶναι μὲν ὀρθῶς, εὐβουλοτάτας δὲ καὶ ἐπιεικεστάτας ἐν τῷδε τῷ βίῳ ποιεῖσθαι τὰς διατριβάς, ὀρθοποδίσαι τε καὶ διανήξασθαι τὰ δεινὰ γνώμης ἐχόμενος ὀρθῆς καὶ ἀδιαστρόφου, καρποῦται τὸ μὴ ἐναλῶναι κακοῖς. καὶ ἀτρεκὴς ὁ λόγος. ἐφ᾽ ἡμῖν γάρ ἐστι τὸ ἐπ᾽ ἄμφω βλέπειν, πρός τε τἀγαθόν, φημί, καὶ τοὐναντίον. καὶ οἱ μὲν ἐν λόγῳ πεποιημένοι τὸ θαυμάζεσθαι πεφυκὸς ἐν καλῷ γενήσονται

immitti eos, cum rerum universarum dominus a Iordane abductus sit in solitudinem, ut a diabolo tentaretur. quodsi ergo is dominum mundi tentavit, quid iam miraris malum genium ad iustum aliquem mitti, ut de eius tolerantia periculum faciat? mittitur autem non iubente sed permittente deo.* nam scriptura orationem format tanquam personis confictis, ut cum dicit (Psalm. 49) "peccatori autem dicebat deus." quae sequuntur, magni illius Cyrilli sunt. ad mensuram exiguntur hominum per orbem terrarum quovis tempore commissa peccata; cumque ad manifestam et iustam quantitatem pervenerunt, tum demum (id quod restabat) offensus legislator atque dominus supplicia infligit. nonnunquam naturae suae benignitati obsequens tolerat, peccantesque sustinet, non usquequaque indignatus. nam et Abrahamo dixit etiamnum peccata Amorraeorum non esse impleta. Pharisaeis autem, quorum iniuriae maiores erant quam ut tolerari possent, ait (Matth. 23) "ac vos maiorum vestrorum mensuram implevistis." quapropter si quis volet vitam recte transigere, eamque rationem vivendi colere quam sequi consultissimum est atque commodissimum, animoque recto et neutiquam perverso fretus verum iter tenere periculososque huius saeculi fluctus enatare, is eum fructum feret ut nullis malis capiatur. atque verus est hic sermo. in nobis enim est positum ut utrumque dispiciamus, bonum inquam atque malum. ergo quibus id curae erit quod suapte natura admirationem meretur, ii virtutem adse-

τῆς ἀρετῆς· οἱ δ' ἀποκλίναντες εἰς τοὐναντίον καὶ τῶν ἀμεινόνων C προθέντες τὸ ἀδικοῦν τὴν οἰκείαν καταφθείραντες ζωὴν ἁλοῖεν ἄν, αὐθένται καὶ ὀλετῆρες δεινοὶ κατὰ τῆς σφῶν αὐτῶν κεφαλῆς ἐξεληλεγμένοι. ταύτῃ τοι καὶ ὁ ἱερὸς Ἰσίδωρός φησιν· ἡ τῶν ἁμαρτημάτων ἐπίτασις ἀναγκάζει ὥσπερ τὴν θείαν καὶ ἀπαθῆ φύσιν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀγαθότητος εἰς τὴν παρὰ φύσιν ὀργὴν χωρεῖν. ὅθεν καὶ Ἰουδαίοις ἔφη Χριστός· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἐπειδὴ γάρ, φησίν, οὐ δέχεσθε τὴν φιλανθρωπίαν, ἐπιγνώσεσθε τὴν ἐξουσίαν τῆς τιμωρίας. ὅταν γὰρ ἴδῃ ὁ θεὸς εἰς ἄκρον κακίας ἐκκλίναντα τὸν ἄνθρωπον, ἐπαίρει τὴν ἑαυτοῦ χάριν ἐξ αὐτοῦ· ἧς ὁ ἄνθρωπος στερούμενος ἐπὶ πλεῖον τραχύνεται ἐκ τοῦ διαβόλου, καὶ μὴ ἔχων τὸν θεὸν ἐν D ἑαυτῷ καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ.

Ἐν δὲ τοῖς ἀνωτέρω προγεγραμμένοις χρόνοις ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ ἐγεννήθη Σερούχ, ὅστις πρῶτος ἤρξατο τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ δόγματος τῆς εἰδωλολατρείας, καθὼς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου συνεγράψατο· αὐτὸς γὰρ ὁ Σεροὺχ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοὺς πάλαι γενομένους ἢ πολεμιστὰς ἢ ἡγεμόνας καί τι πράξαντας ἀνδρίας ἢ ἀρετῆς ἄξιον ἐν τῷ βίῳ τοῦ μνημονεύεσθαι, καὶ ὡς ὄντας αὐτῶν προπάτορας, ἀνδριᾶσι στηλῶν ἐτίμησαν, καὶ ὡς P 46 θεοὺς προσεκύνουν αὐτοὺς καὶ ἐθυσίαζον. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἄνθρωποι ἀγνοοῦντες τὴν τῶν προγόνων γνώμην, ὅτι ὡς προπάτορας καὶ ἀγαθῶν εὑρετὰς ἐτίμησαν μνήμαις μόναις, ὡς θεοὺς

quentur. qui vero in diversam partem declinabunt melioribusque iniustitiam praeferent, ii suam ipsorum vitam pessumdabunt, sibique ipsis fuisse exitii auctores ac perniciem conscivisse capiti suo convincentur. in hanc sententiam etiam sanctus Isidorus ait: delictorum incrementum divinam et ab omni perturbatione alienam naturam veluti cogit a sua naturali bonitate ad iram suae naturae non propriam decedere. itaque Iudaeos Christus sic affabatur (Matth.23) "quoties volui vos ad me colligere, et noluistis?" quando igitur, inquit, humanitatem meam non amplectimini, meam puniendi potestatem experiemini. cum enim videt deus hominem ad extremam malitiam declinare, suam ab eo gratiam aufert: ea exutus homo magis magisque a diabolo exasperatur, eumque ira dei quam in se non habet occupat.

Iis temporibus quae superius sunt enarrata, ex stirpe Iapeti Seruchus quidam exstitit, auctor Graeci moris, et simulacrorum cultum instituit, ut Eusebius Pamphili F. scriptum reliquit. is enim Seruchus, ac qui cum ipso erant, maiores suos qui vel bellatores vel imperatores facinus aliquod forte ac memorabile fecissent statuis honoraverunt divinisque honoribus et sacrificiis coluerunt. at posteri, cum ignorarent priorum hoc fuisse consilium, ut eorum qui generis sui auctores ac bonorum inventores fuissent memoriam duntaxat colerent, istos tanquam

ἐπουρανίους ἐτίμων καὶ ἐθυσίαζον αὐτοῖς. ἦν δὲ τὸ τῆς ἀποθεώσεως σχῆμα τοιοῦτον. ἐν ταῖς ἱερατικαῖς αὐτῶν βίβλοις ἐτάσσοντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν μετὰ τελευτήν, καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἑορτὴν αὐτῷ ἐπετέλουν, λέγοντες τὰς αὐτῶν ψυχὰς εἰς τὰς τῶν μακάρων νήσους εἶναι καὶ μηκέτι κρίνεσθαι ἢ καίεσθαι πυρί. καὶ διέμειναν ἕως τῶν χρόνων Θάρρα τοῦ πατρὸς Ἀβραὰμ ταῦτα. ἀλλὰ καὶ ὁ σοφώτατος Σοφοκλῆς ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἐξέθετο ταῦτα·

B εἷς ταῖς ἀληθείαισιν, εἷς ἐστὶν θεός,
ὃς οὐρανὸν τέτευχε καὶ γαῖαν μακρὰν
πόντου τε χαροπὸν οἶδμα κἀνέμων βίας.
θνητοὶ δὲ πολλοὶ καρδίᾳ πλανώμενοι
ἱδρυσάμεσθα πημάτων παραψυχὴν
θεῶν ἀγάλματ' ἐκ λίθων τε καὶ ξύλων
ἢ χρυσοτεύκτων ἢ ἐλεφαντίνων τύπους,
θυσίας τε τούτοις καὶ καλὰς πανηγύρεις
τεύχοντες ἡμεῖς εὐσεβεῖν νομίζομεν.

μοναρχίαν γὰρ ἔδοξε δοξάζειν ὁ αὐτὸς Σοφοκλῆς.

C Ἴωνες δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἰοῦς, τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγοὶ γεγονότες, τοῖς ξοάνοις προσεκύνουν, οἷστισι μέμφεται ὁ Χερρονήσιος Πλούταρχος ὡς πλάνην ἀγαλμάτων τινῶν εἰσάγουσι, τοὺς κατ' οὐρανὸν φωστῆρας θεοποιούμενοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὡς ἡ τῶν

20 *Χαιρωνεὺς?*

caelestes deos honoribus et sacris sunt venerati. forma autem inter deos aliquem referendi talis est. in commentarios sacrorum nomen defuncti inscribebatur, statoque tempore diem ei festum celebrabant, dicentes animam eius in beatorum insulis esse, iudicio et flammis porro non obnoxiam. atque haec obtinuerunt usque ad Tharae aetatem, qui Abrahami pater fuit. quin et sapientissimus Sophocles in suis scriptis haec posuit

deus unus est re vera, est unicus deus,
caelum et soli longos qui tractus condidit,
aequor marisque vastum ventorumque vim.
errore ducta gens tamen mortalium
simulacra divum, qui tueantur a malis,
posuere saxea, lignea, quin et aurea
et ex elephantorum formata dentibus;
queis rem sacram facientes et festos dies
agentes se pietate defungi putant.

ipse enim Sophocles videtur sensisse unum esse universi imperatorem.

Iones autem, quorum generis princeps Io fuit, Graecorum duces, simulacra adoraverunt, quos Cherronesius Plutarchus reprehendit ut errorem simulacrorum invehentes, caelestibus luminibus soli ac lunae dei

Αἰγυπτίων θεογονία περιέχει. αὐτοὺς γὰρ λέγει τὸν σύμπαντα κόσμον διοικεῖν καὶ τρέφειν, αὐξάνοντας τὰ πάντα τῇ τριμερεῖ κινήσει τῶν πέντε πλανήτων καὶ τῆς λοιπῆς ἀστροθεσίας κατὰ γενέσεις καὶ ἀστέρας.

Ἐν τοῖς χρόνοις δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Ἐρεχθεύς, Αἰγυπτίων δὲ ἐβασίλευσε Πετισώνιος ὁ καὶ Φαραώ, ὅστις εἶχε μάγους τὸν Ἰαννῆν καὶ Ἰαμβρῆν. ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ τούτου ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ τὸ τῶν Ἑβραίων γένος. ὁ δὲ D *Μωϋσῆς ἦν πεπαιδευμένος πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἑβραίους ὡς γενομένους πολλούς, καὶ ἐκάκουν αὐτοὺς τῇ πλινθείᾳ καὶ τῷ πηλῷ, ἐπιστήσαντες αὐτοῖς ἐπιστάτας βαρεῖς, καὶ ἐστέναζον θλιβόμεναι. καὶ προσέσχε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν τῷ στεναγμῷ αὐτῶν, καὶ ηὔξαντο τῷ θεῷ, ὃς καὶ ἐκέλευσε τῷ Μωϋσεῖ εἰσελθεῖν πρὸς Φαραώ, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ ἀπολῦσαι τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραήλ, λατρεῦσαι κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτῶν. καὶ εἰσελθὼν Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν πρὸς Φαραὼ ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν τοῦ θεοῦ κέλευσιν. ὁ δὲ Φαραὼ λέγει αὐτοῖς "εἰ ἀληθεύεις ὅτι ὁ θεός σου ταῦτα ἐκέλευσεν, ἰδού, εἰσὶν Αἰγύπτιοι σὺν ἐμοὶ ποιοῦντες θαύματα· ἐὰν νικήσῃς αὐτοὺς διὰ τοῦ θεοῦ σου, παρέξω* P 47 *σοι ἅπερ ἐκέλευσε." καὶ ἔστησεν ἐναντίον ἀλλήλων τὸν Ἰαννῆν καὶ τὸν Ἰαμβρῆν καὶ τὸν Μωϋσέα καὶ Ἀαρών. καὶ ἐποίησαν οἱ μάγοι διὰ γοητείας τὰς ῥάβδους αὐτῶν ὄφεις· καὶ ῥίψας Μωϋσῆς τὴν ῥάβδον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐγένετο ὄφις μέγας καὶ κατέπιε*

nomen tribuentes, ut Aegyptiorum theogonia habet. dicit enim ab his totum mundum gubernari atque ali, omnibus incrementum largientibus triplici suo motu quinque planetarum reliquoque siderum positu, secundum geniturarum et aëris affectiones.

Mosis aetate Assyriorum rex fuit Erechtheus, Aegyptiorum Petissonius, qui et Pharao. hic secum habuit magos Iannem et Iambrem. hoc regnante admodum aucta est per Aegyptum gens Ebraica. Moses autem institutus fuit omni Aegyptiorum scientia. Aegyptiis vero Ebraei ob multitudinem formidolosi erant. itaque eos Aegyptii affligebant lateribus faciundis urgentes ac luto comportando, praeficientes eorum operi exactores importunos. Iudaei oppressi gemebant; eorumque gemitum Moses ac Aaron animadvertebant, auxiliumque dei implorabant. deus Mosi praecepit ut ad Pharaonem introiret, eumque suo nomine iuberet populum Israelicum dimittere ad cultum deo suo praestandum. aggressi regem Moses et Aaron dei mandatum exposuerunt. respondit Pharao "si vere dicis deum tuum haec mandasse, ecce mecum sunt Aegyptii mirifici: eos si tu ope tui dei viceris, faciam quod is iussit." simul adversos constituerunt ab una parte Iannem et Iambrem, ab altera Mosem atque Aaronem. magi praestigiis suis virgas suas in angues converterunt: virga vero Mosis, ab eo in terram proiecta, in grandem est mu-

τοὺς ὑπὸ τῶν μάγων γενομένους ὄφεις. καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραώ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτοῖς κύριος ὁ θεός. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν "βάδισον πρὸς Φαραώ, καὶ ἐξελεύσεται μετά σου εἰς τὸν ποταμόν, καὶ τύψον τῇ ῥάβδῳ σου τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, καὶ μεταβαλεῖς αὐτὰ εἰς

B *αἷμα." καὶ τούτου γενομένου μετεβλήθη πάντα τὰ ὕδατα εἰς αἷμα, καὶ ἀπέθανον οἱ ἐν τῷ ποταμῷ ἰχθύες, καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ οἱ Αἰγύπτιοι, ὅτι πάντα τὰ ὕδατα μετεστράφη εἰς αἷμα. ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως· ἐσκληρύνθη δὲ ἡ καρδία Φαραώ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν. καὶ μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας παρακληθεὶς Μωϋσῆς ὑπὸ τοῦ Φαραὼ προσηύξατο, καὶ πάλιν ἐγένετο τὰ ὕδατα καθαρά. καὶ λέγει Μωϋσῆς τῷ Φαραώ "ἰδού, εἶδες τὴν τοῦ θεοῦ Ἰσραὴλ δύναμιν· ἀπόλυσον τὸν λαόν, ἵνα λατρεύσωμεν τῷ θεῷ." ὁ δὲ Φαραὼ συντασσόμενος ἀνεβάλλετο. καὶ ηὔξατο Μωϋσῆς πρὸς*

C *τὸν θεὸν πέμψαι πληγὰς τοῖς Αἰγυπτίοις, ἵνα ἀναγκασθῇ Φαραὼ ἀπολῦσαι τὸν Ἰσραήλ. καὶ ἔπεμψε κύριος ὁ θεὸς τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν δεκάπληγον ὀργήν, ὥστε παρακαλέσαι τὸν Μωϋσέα καὶ εἰπεῖν αὐτῷ "εὖξαι τῷ θεῷ σου, ἵνα ῥυσθῇ ἡ χώρα αὕτη τῶν τοσούτων κακῶν· καὶ ζῇ κύριος ὁ θεός σου, οὐ κωλύσω σε λαβεῖν τὸν λαόν σου τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸ λατρεῦσαι ὑμᾶς αὐτῷ." ὁ δὲ Φαραὼ ἀπελθὼν ἐν Μέμφει εἰς τὸ περιβόητον μαντεῖον, καὶ λαβὼν τὸν προρρηθέντα χρησμὸν καὶ ὑποστρέψας εὐθέως ἀπέλυσε τὸν*

tata anguem, qui a magis factos angues deglutivit. ceterum Pharaonis cor obduratum fuit, neque mandato dei obtemperavit. deinde ad Mosem dominus dixit "accede Pharaonem, isque tecum ad amnem egredietur, tu aquas fluminis baculo tuo feries, et statim in sanguinem vertentur." egit hoc Moses, universaque aqua in sanguinem redacta, mortui sunt in fluvio pisces; atque ob mutatam in sanguinem aquam bibere eam Aegyptii nequiverunt. ad eundem modum quoque incantatores Pharaonis suo veneficio egerunt. cor autem Pharaonis induruit, neque audiens dicto Mosis et Aaronis fuit. elapsis septem diebus, Moses Pharaonis rogatu a deo precibus obtinuit ut aquae repurgarentur. tum Moses Pharaonem monere, quando dei ab Israelicis culti potentiam vidisset, uti populum eum ad deo suo exhibendum cultum dimitteret. Pharao pactione interposita rem extraxit. proinde Moses a deo precibus contendit ut calamitates Aegyptiis immittat, hisque Pharaonem ad dimittendum Iudaeos compellat. immisit deus Aegyptiis decemplicem miseriam, qua suam iram testaretur; eaque rex permotus a Mose petiit ut Aegyptiis a tot tantisque malis liberationem a deo impetraret, "ita vivit" inquiens "deus tuus, uti ego tum non impediam quin accepto tecum Israelitico populo deo cultum praestes." porro autem Pharao Memphim profectus, consulto ibi celeberrimo isto oraculo acceptoque quod rettulimus responso, reversus illico Mosem atque Aaronem cum po-

Ἰσραὴλ μετὰ Μωϋσέως καὶ Ἀαρών. ἔλαβε δὲ ὁ λαὸς ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἱματισμὸν πολύν. καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐτοὺς μετεμελήθη Φαραώ, καὶ κατε- D δίωξεν ὀπίσω αὐτῶν μετὰ τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ, καὶ κατέλαβεν αὐτοὺς παρὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν. οὓς θεασάμενοι οἱ Ἰσραηλῖται ἀνεβόησαν πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ Μωϋσῆς ἔπληξε τὴν θάλασσαν ῥάβδῳ, καὶ διηρέθη τὰ ὕδατα, καὶ διέβη πᾶς ὁ λαὸς ὡς διὰ ξηρᾶς. ὄπισθεν δὲ τούτου εἰσῆλθον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι πάντες ἅμα τῷ Φαραὼ μετὰ τῶν ἁρμάτων αὐτῶν. ἰδόντες δὲ αὐτοὺς οἱ Ἰσραηλῖται διερχομένους φόβῳ συνεσχέθησαν ἀπείρῳ. ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐκτείνας τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐπιστρεπτικῶς ἀποκατέστησε τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἔφυ- P 48 γον πάντες οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ τὸ ὕδωρ, μηδενὸς ὑπολειφθέντος. ὅπερ θεασάμενοι οἱ Ἰσραηλῖται τὸν ῥυσάμενον αὐτοὺς θεὸν ἐδοξολόγουν, προηγουμένων τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρών, καὶ λεγόντων "ᾄσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται," ἑπομένης τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν Μαρίας μετὰ τῶν γυναικῶν, καὶ ἀνακρουομένης τὸ τύμπανον.

Ὅτι ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει κεῖται μόνους δέκα μῆνας ῥιφῆναι τὰ βρέφη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῷ ποταμῷ, ἕως οὗ ἀνελήφθη Μωϋσῆς ὑπὸ τῆς βασιλίσσης· διὰ τοῦτο δέκα πληγαὶ ἐδόθησαν ἐν δέκα μησὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ τέλος ἐν τῇ θαλάσσῃ κατεστράφησαν ὃν τρόπον τὰ βρέφη τῶν Ἑβραίων ἐν τῷ ποταμῷ ἀπέπνιγον, χιλίων ἀνδρῶν ἀποπνιγέντων ἰσχυρῶν Αἰγυπτίων ἀνθ' ἑνὸς B

pulo Iudaico dimisit. mutuatus autem est populus ab Aegyptiis vasa aurea et argentea vestemque multam. eo digresso factum Pharao mutavit, insecutusque eos est cum curribus suis, atque assecutus apud rubrum mare. Israelici visis Aegyptiis sublato clamore dei auxilium implorarunt. ibi tum Moses manu porrecta mare baculo percussit: statim aquae ita sunt divisae, ut universus populus tanquam per siccum transiverit. eum subsecuti sunt Aegyptii omnes cum Pharaone et curribus suis. quos cum viderent Israelici pertransire, ingens apud hos terror est obortus. at Moses virga sua retrorsum porrecta aquam alveo restituit, eaque omnes Aegyptii sunt obruti, nullo superstite. hoc viso Israelici dei qui ipsos servasset laudes praedicaverunt, praeeuntibus in haec verba Mose atque Aarone "canamus dominum, nam gloriose gloriam suam testatam fecit" etc, subsequentibus Maria et mulieribus, ac tympanum pulsantibus.

In parva Genesi scriptum est solos decem menses abiectos fuisse in amnem pueros Israelicorum, donec a regina Moses inde exemptus fuit. ideo etiam decem genera calamitatum per decem menses Aegyptiis inflicta, eosque demum in mari periisse, quomodo Ebraeorum pueros in fluvio suffocaverant, ita quidem, ut loco unius infantis Israelici mille

βρέφους Ἰσραηλιτικοῦ. αὐτὸν δὲ τὸν Μωϋσῆν εἰς τὸ βασιλικὸν γένος εἰσεποιήσατο ἡ θυγάτηρ Φαραώ, οὐ μέντοι ἀνῆκε τῆς ἐπιταγείσης ἐργασίας τοὺς Ἰσραηλίτας. ἀνδρωθέντος δὲ τοῦ Μωϋσέως ὑπερβάντες Αἰθίοπες τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν δεινῶς τὴν Αἴγυπτον ἐληΐζοντο, ὡς τὰς πόλεις σχεδὸν πάσας ἀνατρέψαι καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἀφανίσαι καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἀποσφάξαι. ἔμειναν οὖν Αἰγυπτίοις πολεμοῦντες ἐπὶ ἔτη πέντε. ἐν ἀπορίᾳ γοῦν πολλῇ καταστάντες Αἰγύπτιοι χρησμεύονται ὡς τῷ Μωϋσῇ τὴν στρατη-
C γίαν ἐγχειρίσαι, καὶ παρακαλοῦσι τὴν Θέρμουθιν ἐπιτρέψαι αὐτῷ τὴν στρατηγίαν· ἡ δ᾽ ὠνείδιζεν αὐτοὺς καὶ κακοὺς ἀπέφαινε σὺν τοῖς ἱερογραμματεῦσιν εἰς θάνατον ἐπιβουλεῦσαι τῷ παιδὶ βουληθέντας· ὅμως ὡς ὑπὲρ πατρίδος πολεμήσαντα ἐξαπέστειλεν, ἀσμενέστατα τοῦ παιδὸς δεξαμένου τὴν ἐπιταγὴν καὶ μηδὲν ἀγωνιάσαντος. ηὐξήθη γὰρ πάσῃ ἀρετῇ κοσμηθεὶς καὶ παιδευθεὶς πᾶσαν σοφίαν Αἰγυπτίων, ὡς βασιλέως υἱὸς καὶ φύσιν ἔχων δεξιάν, ἀνδρεῖός τε ἐν τοῖς πολέμοις. ὃς τριακοντούτης τυγχάνων τοιοῦτον πόλεμον ἀνεδέξατο· καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη ἐσχάτως τοὺς Αἰθίοπας πολεμήσας καὶ Αἰθιοπίαν πᾶσαν ἀφανίσας, τήν τε Σαβὰ μητρό-
D πολιν βασιλεύουσαν Αἰθιόπων παραλαβών, τὴν Αἴγυπτον ἐλευθεροῖ πάσης πολεμικῆς ἐπιβουλῆς. ἐντεῦθεν ἄρχεται αὐτῷ ὁ φθόνος παρ᾽ Αἰγυπτίοις, ἐξαιρέτως δὲ αὐτῷ παρὰ τῷ Χενεφρῇ· ἐν τούτοις γὰρ τετελευτήκει ὁ Παλμανώθης καὶ ἡ Θέρμουθις. καὶ τοί-

validi viri Aegyptii interierint. ceterum Mosem Pharaonis filia in regium genus adoptavit, neque tamen Israelicis de imperato opere quicquam remisit. cum Moses virilem aetatem attigisset, Aethiopes Indo fluvio traiecto gravibus incursionibus Aegyptum populati sunt, ita quidem ut urbes prope omnes everterint, exercitum Aegyptium deleverint, ductores eius trucidaverint. duravit id bellum annos quinque. Aegyptii autem in summas redacti angustias oraculo iubentur imperium Mosi deferre, itaque et a Thermuthi hoc contendunt. ea acriter in ipsos invecta quod eos per dolum diceret re cum scribis rerum saerarum composita id consilium filii sui interficiendi causa tractasse, tamen Mosem dimisit utpote pro patria propugnaturum. et quidem Moses id mandatum libentissime in se recepit, neque omnino quicquam reformidavit. quippe omni virtute auctus adoleverat, omnibusque Aegyptiorum artibus veluti regis filius institutus fuerat: ad haec ingenio erat prompto et ad rem bellicam forti. is ergo annum agens trigesimum eius belli gerendi munus subiit. quo cum per decennium gesto Aethiopas in extremum discrimen compulisset, totamque devastasset Aethiopiam, Sabamque praecipuam urbem ac caput eius regni in suam potestatem redegisset, ab omni hostium metu Aegyptum liberavit. inde odia Aegyptiorum adversus eum coeperunt, praecipue autem Chenephris. nam interea temporis Palmenothes ac Thermuthis in fata concesserant. itaque ergo Chenephres variis

νυν ἐπιβουλεύεται αὐτῷ ποικίλως βασκαίνων, Χαναθώθῃ δὲ ἐπιτρέπει τὴν τοῦ Μωϋσέως σφαγήν· ἣν γνοὺς Μωϋσῆς ἀναιρεῖ αὐτόν, καὶ οὕτω φεύγει διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν Ἀρραβίαν πρὸς Ἰοθόρι τὸν καὶ Ῥαγουήλ, καὶ ἔλαβεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, ἐξ ἧς ἐπαιδοποίησε τὸν Ἰηρσὰμ καὶ τὸν Ἐλεάζαρ. Μωϋσῆς P 49 *δὲ ὢν ἐν Αἰγύπτῳ κτίζει πόλεις δύο ἐπ' ὀνόματι τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς βασιλίσσης.*

Ὅτι Εὐπόλεμός φησι τὸν Μωϋσέα πρῶτον σοφὸν γενέσθαι, καὶ γράμματα παραδοῦναι Ἰουδαίοις πρῶτον, παρὰ δὲ Ἰουδαίων Φοίνικας παραλαβεῖν, Ἕλληνας δὲ παρὰ Φοινίκων· νόμους δὲ πρῶτον Μωϋσῆς γράφει τοῖς Ἰουδαίοις. καταλιπὼν δὲ Μωϋσῆς τὰς κατ' Αἴγυπτον διατριβὰς εἰς τὴν ἔρημον ἐφιλοσόφει, διδασκόμενος παρὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον, καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τῆς συγχύσεως καὶ ποικιλίας τῶν γλωσσῶν, καὶ τῶν περὶ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, καὶ τῶν μέχρις αὐτοῦ χρόνων, καὶ περὶ τῆς νομοθεσίας τῆς μελλούσης παρ' αὐτοῦ δίδοσθαι τῷ B *Ἰουδαίων ἔθνει, καὶ τὰς τῶν ἄστρων θέσεις καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ ἀριθμητικὴν καὶ γεωμετρίαν καὶ πᾶσαν σοφίαν, ὡς ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει κεῖται. καὶ ὅτι ἐν ρμδ' ἔτει τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας ἤρξαντο Αἰγύπτιοι δέχεσθαι τὴν δεκάπληγον. ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ τὰ ὕδατα εἰς αἷμα μετεβλήθη, Ἰουλίῳ βάτραχοι, Αὐγούστῳ σκνῖπες, Σεπτεμβρίῳ κυνόμυια, Ὀκτωβρίῳ κτηνῶν πτῶσις, Νοεμβρίῳ*

Mosem insidiis petivit, invidia concitus; ac Chanathothae Mosis necem mandavit. Moses cognitis insidiis, eo interfecto, fuga per solitudinem in Arabiam pervenit ad Iothorem, qui idem Raguelus dicitur; cuius filia ducta Gersamum et Eleazarum procreavit. dum in Aegypto esset, duas urbes reginae matri suae cognomines condidit.

Eupolemus asserit Mosem primum sapientem fuisse, primumque literas tradidisse Iudaeis; ab his Phoenices, rursumque a Phoenicibus Graecos eas accepisse. primus Moses Iudaeis leges posuit. idem hominum in Aegypto consuetudine relicta in solitudinem, ut sapientiae studio vacaret, se contulit. ibi (ita quidem parva Genesis refert) a Gabrielo angelorum principe edoctus fuit de origine mundi, de primo homine et eum subsecutis, de diluvio, de confusione et diversitate linguarum, de statu primi hominis, de temporibus usque ad ipsum elapsis, de lege quam Iudaeis erat traditurus, de siderum positu, elementis, arithmetica, geometria, et omnibus scientiis, ut ibidem perscriptum est. anno servitutis in Aegypto Iudaicae centesimo quadragesimo quarto decem plagis Aegyptus affligi divinitus coepit. mense Iunio aquae in sanguinem sunt conversae, Iulio ranae, Augusto sciniphes, Septembri musca canina, Octobri pestis pecoris, Novembri pustulae et ulcera, Decembri

φλυκτίδες καὶ ἕλκη, Δεκεμβρίῳ χάλαζα, Ἰανουαρίῳ ἀκρίς, Φε-
βρουαρίῳ σκότος ἡμέρας τρεῖς, Μαρτίῳ τὰ πρωτότοκα. τῇ ιδ'
τούτου τοῦ μηνὸς σκυλεύσαντες τοὺς Αἰγυπτίους ἐξῆλθον, προσ-
C τάξει θεοῦ τοῦτο πεποιηκότες. μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον Ἰοθὸρ ὁ
πενθερὸς Μωϋσέως, λαβὼν Σεπφόραν τὴν γυναῖκα Μωϋσέως καὶ
τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, κατέλαβε πρὸς Μωϋσῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτι
πολεμοῦντα τὸν Ἀμαλήκ. καὶ ἐν τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς ἐξόδου τῶν
υἱῶν Ἰσραὴλ τὰ ἐν τῷ Σιναίῳ ὄρει νομοθετεῖται, καὶ ἡ δεκάλογος
δίδοται Μωϋσῇ καὶ Ἀαρὼν καὶ παντὶ τῷ λαῷ. καὶ μετὰ τοῦτο
πάλιν κελεύεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ Μωϋσῆς μετὰ Ἰησοῦ ἀνελθεῖν ἐν
τῷ ὄρει καὶ λαβεῖν τὰ πυξία γεγραμμένα, ἃ προενομοθέτησεν ὁ
θεός. τότε καὶ τὸν τύπον τῆς σκηνῆς θεωρεῖ καὶ τὰ περὶ αὐτὴν
πάντα. μοσχοποιεῖ δὲ ὁ λαός, καὶ συντρίβει Μωϋσῆς τὰς θεουρ-
D γηθείσας πλάκας. εἶτα πάλιν κελεύεται λαξεῦσαι πλάκας καὶ
ἀνελθεῖν ἐν τῷ ὄρει. καὶ ἰδοὺ ἡ δεκάλογος παρὰ θεοῦ τρίτον
παραδέδοται, πρῶτον ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἡνίκα αἱ σάλπιγγες καὶ
ὁ γνόφος, δεύτερον ἡνίκα τὸ παράδοξον τῆς σκηνῆς καὶ τὰ περὶ
τὴν σκηνήν, τρίτον μετὰ τὴν μοσχοποιίαν. καὶ τότε γὰρ τεσσα-
ράκοντα ἡμέρας διέτριψεν ἐν τῷ ὄρει, ἄρτον μὴ φαγὼν μηδὲ
ὕδωρ πιών· ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τοῦ προσώπου αὐτοῦ τότε ἐξέλαμ-
ψεν εἰς τὸν λαόν.

Καὶ ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ κε-
λευσθεὶς Μωϋσῆς ἐξαριθμῆσαι τὸν λαὸν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ
P 50 ἐπάνω τοὺς ἐξελθόντας ἐξ Αἰγύπτου, χωρὶς γυναικῶν παιδίων καὶ

grando, Ianuario locustae, Februario triduanae tenebrae, Martio primogenitorum interitus. die Martii decimo quarto depraedati iussu dei Aegyptios Iudaei exiverunt. post exitum ex Aegypto Iothor Mosis socer, assumpta Sepphora Mosis uxore eiusque duobus filiis, ad Mosem in solitudinem pervenit, adhuc cum Amaleco bellum gerentem. tertio ab exitu mense lex in monte Sinai lata, decemque praecepta Mosi Aaroni atque universo populo data sunt. secundum hoc rursus Moses iubetur assumpto Iosua montem conscendere, tabulasque accipere in quibus lex dei perscripta erat. eodem tempore exemplar quoque tabernaculi vidit, reliquaque item omnia quae ad id pertinebant. interim populus vitulum fecerat. Moses a deo factas tabulas confringit, iubetque alias ex lapide excidere, et montem conscendere. atque ecce, tertium decalogus a deo traditur, primum in monte Sinai, ubi tubae et caligo, secundo, cum admirabilis scenae et ad id pertinentium visum Mosi est oblatum, tertio post effictum vitulum: nam et tunc Moses quadraginta dies in monte commoratus est, ita ut neque panem ederet neque aquam biberet. sed et splendor faciei eius tunc ad populum effulsit.

Undecimo anno ab exitu de Aegypto, Moses iussus numerum populi inire, a viginti annos nato et amplius qui egressi essent ex Aegypto,

τῆς Λευιτικῆς φυλῆς, εὗρε μυριάδας ἑξήκοντα καὶ τρισχιλίους πεντακοσίους πεντήκοντα, ἀπὸ τῶν εἰσελθόντων εἰς Αἴγυπτον οε' ψυχῶν, εἰς ἔτη σιε'. πάντες δὲ οὗτοι ἐν τῇ ἐρήμῳ διεφθάρησαν ποικίλως, οἱ μὲν διὰ βλασφημίαν, οἱ δὲ δι' εἰδωλολατρείαν, οἱ δὲ δι' ἀπιστίαν, ἐκτὸς Ἰησοῦ καὶ Χάλεβ. ἔζησε δὲ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἔτη ἑκατὸν δέκα, ὁ δὲ τοῦ Ἰεφονῆ Χάλεβ ἔτη ἑκατὸν ἑξήκοντα.

Ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐξαριθμήσει, ἡνίκα Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ἠρίθμησαν τὸν λαόν, οὐχ εὑρέθη ἄνθρωπος ἐκ τῆς πρώτης ἀριθμήσεως, ἡνίκα Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἠρίθμησαν τὸν λαόν. γέγονε δὲ ἡ πρώτη ἀρίθμησις περὶ τὸ Σίναιον, ἡ δὲ δευτέρα παρὰ B τὸν Ἰορδάνην.

Ὅτι δεήσεις μεγάλας ποιησάμενος πρὸς τὸν θεὸν εἰς τὸ διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην καὶ ἰδεῖν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας οὐχ ὑπηκούσθη, ἀλλ' εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός "ἱκανούσθω σοι, ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ὅτι οὐ διαβήσῃ τὸν Ἰορδάνην." καὶ ἐτελεύτησε Μωϋσῆς ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα. καὶ ἡγεῖται τοῦ λαοῦ Ἰησοῦς ἔτη κζ', ζήσας τὰ πάντα ἔτη ἑκατὸν δέκα.

Ἀλλὰ δέον ἡγησάμην σαφέστερον τὰ περὶ τοῦ μακαρίου Μωϋσέως διεξελθεῖν. μέλλων γὰρ ὁ θεσπέσιος οὗτος τὸν δεύτερον νόμον δέχεσθαι ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ κατέβη κύριος ἐν νε- C

18 δέκα] εἴκοσι margo P

abseque mulieribus et liberis atque Levitica tribu, invenit summam sexcentorum milium, ac trium milium quingentorum quinquaginta. ad hunc numerum populus spatio 215 annorum ex 75 capitibus excreverat, quae in Aegyptum descenderant. verum haec omnis multitudo in solitudine diversis modis omnes perierunt, alii, quod de deo impie essent locuti, alii ob simulacrorum cultum, alii ob incredulitatem. soli Iosua Nauae F. et Calebus Iephunae F. superstites fuerunt; quorum ille 110, hic 160 annos vixit.

In secunda populi recensione a Mose et Eleazaro instituta ne unus quidem eorum mortalium superfuit qui in priore fuerant recensione, quam Moses et Aaron obiverant. ea iuxta montem Sinai, posterior pone Iordanem acta fuit.

Moses cum a deo multis precibus supplex contendisset ut sibi Iordanem transire terramque promissam cernere daretur, non obtinuit. sed dixit ei deus "hoc tibi sufficiat. adscende in verticem montis, oculis tuis eminus terram istam speculare: non enim transibis Iordanem." mortuus est autem Moses eo in monte, annos natus 120. ductor populi post eum fuit Iosua per annos 27, vixitque annos omnino 110.

Enimvero operae fore duxi res beati Mosis planius explicare. is ergo accepturus secundario legem in montem adscendit. descendit eo in

φέλῃ, καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖνος ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας
τεσσαράκοντα· ἄρτον οὐκ ἔφαγε καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιε. καὶ ἔγραψεν
ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ῥήματα τῆς διαθήκης, τοὺς δέκα λόγους. καὶ
λαβὼν τὰς πλάκας καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὄρους δεδοξασμένος,
εἶδεν Ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον Μωϋσέως,
καὶ ἦν δεδοξασμένον, καὶ ἐφοβήθη αὐτῷ προσεγγίσαι· καὶ διὰ
τοῦτο κάλυμμα ἐπετίθει, ἡνίκα πρὸς αὐτοὺς ὡμίλει. μετὰ γὰρ
ἡμέρας τεσσαράκοντα κατελθών, καὶ διὰ τὴν μοσχοποιίαν θυμω-
D θείς, εὐθέως τὰς πλάκας συνέτριψε καὶ αὐτίκα προσέταξεν ἡβη-
δὸν πάντας τοὺς παρατυχόντας ἀναιρεθῆναι. καὶ τὸν μόσχον ἐξα-
φανίσας, καὶ τρισχιλίους αἰσχίστους ἄνδρας ἐξολοθρεύσας ἐν μιᾷ
ἡμέρᾳ, τῇ ἐπιούσῃ θᾶττον ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος πρὸς κύριον,
δυσωπήσων αὐτόν. καὶ ἄκουσον τί φησιν ἡ γραφή. καὶ ἐγένετο
μετὰ τὴν αὔριον, εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαόν "ὑμεῖς ἡμαρτήκατε
ἁμαρτίαν μεγάλην· καὶ νῦν ἀναβήσομαι πρὸς τὸν θεόν, ἵνα ἐξι-
λάσωμαι περὶ τῆς ἁμαρτίας ὑμῶν." καὶ ἐπέστρεψε Μωϋσῆς πρὸς
κύριον, καὶ εἶπε "δέομαι, ἡμάρτηκεν ὁ λαὸς οὗτος ἁμαρτίαν με-
P 51 γάλην καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς θεούς. καὶ νῦν, εἰ μὲν ἀφῇς αὐτοῖς
τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, ἄφες, εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου
ἧς ἔγραψας." καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν "εἴ τις ἥμαρτεν
ἐνώπιόν μου, ἐξαλείψω αὐτὸν ἐκ τῆς βίβλου μου. νυνὶ δὲ βάδιζε,
καὶ ὁδήγησον τὸν λαὸν τοῦτον εἰς τὸν τόπον ὃν εἴρηκά σοι, καὶ
ἰδοὺ ὁ ἄγγελός μου προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου· ᾗ δ' ἂν

nube dominus, eique Moses adstitit per dies 40 noctesque totidem, ita ut neque pane vesceretur neque aquam biberet. et scripsit in tabulis verba testamenti, decem ista verba. cumque splendore ornatus sumptis tabulis de monte descenderet, vidit Aaron universusque populus faciem Mosis coruscantem, metueruntque ad eum accedere. itaque velamine capitis usus est, quoties cum ipsis ageret. etenim post 40 dies cum descendisset, ira ob vitulum effictum percitus illico tabulas comminuit, et quicunque flagitio erant obnoxii, internecione deleri iussit. tum vitulo e medio sublato, unoque die tribus virorum pessimorum milibus interfectis, postridie celeriter ad dominum in montem se contulit, quasi pudorem ei, nisi deprecanti annueret, incussurus. atque audi quid scriptura dicat (Exod. 32) "postridie Moses ita populum est allocutus. ingens flagitium commisistis. nunc itaque adscendam ad deum, ut vos, qui peccato eum irritastis, in gratiam eius restituam. reversusque ad dominum Moses dixit: deprecor. populus iste grandis se facinoris obligavit deos sibi fingendo. nunc ergo, siquidem eis hoc suum scelus ignoscis, ignosce: sin vero, me ex libro quem scripsisti delete. respondit autem deus: si quis adversum me deliquerit, eum de libro meo delebo. nunc autem tu vade, populumque duc ad locum quem tibi indicavi. atque ecce, angelus meus praecedet te. qua autem die eos visitabo, ea poenam pro hoc

ἡμέρᾳ ἐπισκέπτωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν." ὥστε λοιπὸν ἀναμφήριστόν ἐστιν ὡς ὀγδοηκονθήμερον ἐφεξῆς ἀπόσιτος ἔφυ θεοφορούμενος ὁ θεσπέσιος Μωϋσῆς, θείῳ λόγῳ τρεφόμενος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν. ἡνίκα δ' ἂν εἰσεπορεύετο Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, εἱστήκει πᾶς ὁ λαὸς σκοπεύοντες. ὡς δ' ἂν εἰσῆλθε Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ, κατέβαινεν B ὁ στῦλος τῆς νεφέλης καὶ ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν σκηνήν. ὁ δὲ λαὸς ἑώρα τὸν στῦλον τῆς νεφέλης, καὶ προσεκύνουν ἕκαστος ἐκ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἐλάλει κύριος μετὰ Μωϋσέως ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. καὶ τὸν μὲν λαὸν ἐκ τῆς ὀργῆς κυρίου διαφόρως ἐπαγωνιζόμενος ἐξελέσθαι, τοσοῦτον ἠλόγησε τῆς οἰκείας σωτηρίας ὡς καὶ ἐν τῇ θραύσει τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν Δαβὶδ στῆναι. οἱ δὲ ἀχάριστοι ὄντες μᾶλλον κατεξανίσταντο τοῦ προφήτου. ὅσοι δὲ κατεξανέστησαν αὐτοῦ, οἱ μὲν κατεπτώθησαν εἰς γῆν ζῶντες, οἱ δὲ θείου πυρὸς γεγόνασι παρανάλωμα. φησὶ γὰρ "καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ θραύσει χιλιάδες δεκατέσσαρες καὶ ἑπτακόσιοι, χωρὶς τῶν τεθνηκότων ἕνεκεν Κορέ." C

Καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἦν ὕδωρ τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐλοιδόρει ὁ λαὸς τῷ Μωϋσῇ καὶ Ἀαρών. καὶ καταβοήσαντες, εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν "λάβε τὴν ῥάβδον ταύτην, καὶ ἐκκλησίασαι τὴν συναγωγὴν σὺ καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, καὶ λαλήσατε πρὸς τὴν πέτραν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ δώσει τὰ ὕδατα αὐτῆς." καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὴν ἀπέναντι κυρίου ῥάβδον, καὶ ἐξεκλησίασε τὴν συν-

14 κατεπόθησαν?

delicto ipsis infligam." proinde extra controversiam est, 80 continuos dies beatum Mosem divino instinctu affectum cibo abstinuisse, alitum dei sermone secundum domini dictum. porro cum Moses in tabernaculum testimonii intrabat, populus universus stabat contemplans, Moseque ingresso nubis columna et deus ad tabernaculum descendebant. populus autem columnam nubis cernentes adorabant quisque a suo tabernaculo. atque hoc modo deus cum Mose in conspectu populi loquebatur. Moses porro ut populum ab ira dei liberaret, tanto conatu nitebatur adeoque suae ipsius salutis curam non gerebat, ut etiam in clade dei secundum Davidum steterit. at vero Iudaei ut erant ingrati, magis magisque adversus prophetam suum insurrexerunt. quotquot autem hoc egerunt, ii partim vivi terrae hiatu sunt absorpti, alios caelitus immissus consumpsit ignis. scriptum est enim ita "mortui sunt in clade populi milia 14 ac septingenti, his demptis qui propter Coram perierunt."

Secundum haec populum aqua defecit; isque Mosi et Aaroni convicia fecit. ibi deus Mosi iussit ut sumpta virga populi coetum advocaret, adhibito sibi Aarone, utque ad appositum saxum verba facerent: id aquam emissurum. Moses baculo a domino sumpto e regione saxi popu-

αγωγὴν ἀπέναντι τῆς πέτρας. καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτούς "ἀκούσατέ μου οἱ ἀπειθεῖς. μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξάξομαι ὑμῖν ὕδωρ;" καὶ ἐπάρας Μωϋσῆς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ πατάξας τὴν πέτραν δὶς τῇ ῥάβδῳ, ἐξῆλθεν ὕδωρ πολύ, καὶ ἔπιεν ἡ συναγωγὴ D καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν "ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπιστεύσατε ἁγιάσαι με ἐναντίον τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. διὸ προστεθήτω Ἀαρὼν πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποθανέτω, διότι παρωξύνατέ με ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας." καὶ ἀνεβίβασε Μωϋσῆς τὸν Ἀαρὼν εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐξέδυσεν αὐτὸν τὰ ἱερατικὰ ἱμάτια, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανεν Ἀαρὼν ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ζήσας ἔτη ρκγʹ. καὶ ἔκλαυσεν αὐτὸν ὁ P 52 λαὸς ἡμέρας τριάκοντα. καὶ μετὰ ταῦτα εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν "ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος Ναβᾶν, καὶ ἴδε τὴν γῆν ἣν δίδωμι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ τελεύτα ἐκεῖ ὃν τρόπον ἀπέθανεν Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, διότι ἠπειθήσατε τῷ ῥήματί μου ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας Κάδδης." τοῦ δὲ Μωϋσέως πολλὰ καὶ πολλάκις δεηθέντος τοῦ θεοῦ περὶ τούτου, καὶ λέγοντος "διαβὰς οὖν, ὦ κύριε, τὸν Ἰορδάνην ὄψομαι τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην," εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν "ἱκανούσθω σοι. ὅρα μὴ προσέλθῃς μοι ἔτι περὶ τούτου λαλῆσαι, ἀλλ' ἰδὼν τὴν ἀγαθὴν γῆν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου τελεύτα."

B καὶ γράψας ἐκ προστάγματος κυρίου τὴν μεγάλην ᾠδήν, καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπὶ Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ εἰς τὸ διαδέξασθαι αὐτόν,

lum in concionem advocavit. tum deus eos ita est affatus "audite me, o increduli: nonne ex hoc saxo vobis aquam eliciemus?" simul Moses sublata manu saxum baculo bis percussit, et copiosa inde aqua emanavit, bibitque populus et iumenta. deus autem Mosem et Aaronem sic compellavit: "propterea quod non credidistis mihi eatenus ut meam coram populo sanctitatem defenderetis, ideo vos coetum hunc non inducetis in terram ipsis a me destinatam. proinde Aaron accedat populo suo et moriatur, quia me irritastis apud aquam rixae." itaque Moses Aaronem in montem adduxit, eumque vestibus sacerdotalibus exuit, hasque filio ipsius Eleazaro induit. ita Aaron vita decessit anno ab exitu populi quadragesimo, annos natus 123; eumque populus dies 30 luxit. deinde Mosem deus in montem Naban adscendere iussit, indeque terram Israelico populo possidendam prospicere, ibique mori, quomodo et frater eius Aaron obiisset, iccirco, dicebat, quia verbo meo diffisi estis apud Cades, ad aquam rixae. cum autem Moses saepenumero multis precibus a domino flagitasset uti sibi Iordanem transmittere praestantemque illam terram contueri liceret; deus eum contentum esse iussit, neque se posthac huius rei causa interpellare, sed eminus conspecta ista regione vitam cum morte commutare. ergo Moses dei mandato magnum illud carmen conscripsit, manibusque Iosuae Nauae F. impositis (eo ritu

ἐτελεύτησεν ἐκεῖ διὰ ῥήματος κυρίου, ζήσας ἔτη ρκ'. καὶ θάψας αὐτὸν ὁ λαὸς καὶ κλαύσας ἡμέρας μ', οὐδεὶς εἶδε τὴν ταφὴν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς. ἐκτότε οὖν καὶ μέχρι τοῦ νῦν φωτοειδὴς νεφέλη ἐπισκιάζει τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἀμαυροῦσα καὶ ἀποτειχίζουσα τὰς ὄψεις τῶν ὁρώντων, ἵνα μὴ γινώσκοιεν αὐτοῦ τὸν τάφον εἰς τὸν αἰῶνα.

Μετὰ δὲ Μωϋσέα διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ περάσας τὸν Ἰορδάνην, καὶ ποιήσας ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ἔτη λβ' πολεμῶν καὶ κατακληροδοτῶν αὐτὴν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, ἀπέθανε ζήσας ἔτη ρι'. καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς πατάξας τὸν Σηὼν C
βασιλέα τῶν Ἀμοραίων καὶ τὸν Ὢγ βασιλέα τῆς Βασάν, ὃς ὑπελείφθη ἐκ τῶν γιγάντων, κατοικῶν ἐν τῷ Ῥαφαῒν ἐν Ἀσταρώθ, ἀπόγονον ὄντα τοῦ Ῥαφαῒν, οὗ καὶ ἡ κλίνη σιδηρᾶ, τὸ μῆκος ἔχουσα πήχεις ἐννέα, τὸ πλάτος τέσσαρας, ἀφείλετο πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς χειρωσάμενος πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν καὶ τοὺς Χαναναίους καὶ Φερεζαίους καὶ Γεργεσαίους καὶ Χετταίους καὶ Ἰεβουσαίους καὶ Ἀμοραίους καὶ Εὐαίους καὶ πάντας αὐτῶν τοὺς βασιλεῖς, ὄντας τὸν ἀριθμὸν τριακονταδύο, πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν δέδωκε τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. ἐν δὲ τῷ φεύγειν αὐτούς, φησίν, D
ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ κύριος ἐπέρριψεν αὐτοῖς λίθους χαλάζης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένοντο πλείους οἱ ἀποθανόντες διὰ τοὺς λίθους τῆς χαλάζης ἢ οὓς ἀπέκτειναν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μαχαίρᾳ στρατηγοῦντος Ἰησοῦ.

hunc sibi successorem designabat) ibi secundum domini verba finem vitae fecit, quam per annos 120 toleraverat. populus eum sepelivit ac 40 dies luxit. nemini autem sepulcrum eius fuit cognitum. neque in eo populo vates Mosi par deinceps exstitit. iam inde ab eo tempore in hunc usque diem illustris nubes locum istum obumbrat, cernentiumque visui officit, ne in sempiternum usque conspici sepulcrum Mosis queat.

Mosi Iosua successit, Nauae F. is traiecto Iordane, in terra promissa annos 32 bella gerendo terramque eam Israelico populo dividendo exegit. decessit annos natus 110. ac Moses quidem Seone Amoraeorum et Ogo Basanis regibus percussis omnem eorum dicionem subegerat. hic Ogus de gigantibus fuerat relictus, in Raphainis habitans Astarothi, genus a Raphainis ducens; cuius culcitra fuit ferrea, novem longa cubitos, quattuor lata. Iosua vero Chananaeis Pherezaeis Gergesaeis Chettaeis Iebusaeis Amoraeis et Evaeis domitis, ac triginta duobus eorum regibus, universam eorum terram Israelico populo tradidit. cum autem, inquit (Ios. 10), Israelico populo terga obverterent, grandinis lapides caelitus in ipsos eiaculatus est dominus, pluresque iis quam gladio Israelicorum duce Iosua occisi sunt.

Ὅ γε μὴν μέγας καὶ τερατουργὸς καὶ θεοφιλὴς πάνυ οὗτος ἀναδειχθεὶς οὐκ ἄμοιρος λύπης καὶ πειρασμῶν διαφόρων ἐγένετο. περὶ οὗ καὶ ὁ θεορρήμων Χρυσόστομος ἔφη "ἐννόησον ὅσον ἐστὶ δίκαιος ἄνθρωπος. εἶπεν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 'στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαναὼδ καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Ἐλώμ.' καὶ ἐγένετο· φησὶ γὰρ 'καὶ ἔστη ὁ ἥλιος κατὰ μέσον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τέλος ἡμέρας P 53 μιᾶς, καὶ οὐκ ἐγένετο ἡμέρα τοιαύτη πρότερον καὶ ἔμπροσθεν, ὥστε ὑπακοῦσαι θεὸν ἀνθρώπου.' τοῦτο τοῦ Μωϋσέως μεῖζον. ἀλλά γε δὴ καὶ οὗτος ὁ θαυμαστὸς καὶ μέγας καὶ τερατουργός, διαδεξάμενος τὸν Μωϋσῆν, συναπήλαυσεν αὐτῷ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν ἀνιαρῶν. οὐ γὰρ ἔτι μόνον ὅτε ἔζη Μωϋσῆς, τὰ ἱμάτια διέρρηξε καὶ σποδὸν κατεπάσατο, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος πάλιν εἰς μείζονα ταύτης κατέστη ἀνάγκην δι' ὅλης ἡμέρας πρηνὴς κείμενος διὰ τὴν ἁμαρτίαν Ἄχαν καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ἧτταν. φησὶ γὰρ 'καὶ διέρρηξεν Ἰησοῦς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον ἐναντίον κυρίου ἕως ἑσπέρας, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι B Ἰσραήλ. καὶ ἐπέβαλον χοῦν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· δέομαι, κύριε, ἵνα τί διεβίβασεν ὁ παῖς σου τὸν λαὸν τοῦτον τὸν Ἰορδάνην, παραδοῦναι αὐτὸν τῷ Ἀμοραίῳ ἀπολέσαι ἡμᾶς; καὶ τί ἐρῶ, ἐπεὶ μετέβαλεν Ἰσραὴλ τὸν αὐχένα ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ; καὶ ἀκούσας ὁ Χαναναῖος καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν περικυκλώσουσιν ἡμᾶς καὶ ἐκτρίψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς.' ὁρᾷς ὅπως καὶ οὗτος οὐχ ἧττον Μωϋσέως ἀδημονεῖ καὶ

Verum enimvero magnus iste Iosua, et qui miracula etiam edendo se deo carum demonstraret, non tamen doloris variarumque fuit tentationum expers. de quo etiam haec divina eloquentia nobilis Chrysostomus dicit. considera mihi quid rei sit iustus homo. iussit Iosua Nauae F. solem subsistere iuxta Gabaoth lunamque ad vallem Eloman; atque ita factum est. ita enim est scriptum "ac substitit sol in medio caeli usque ad finem unius diei." quantus dies neque ante fuit neque postea, ita tum deus homini obtemperavit. hoc Mosis facta superat. at enim magnus iste atque mirificus et admirabilis Mosis successor, omnium quae isti molesta acerbaque evenerant, partem ipse quoque sensit. non enim modo vivente etiamnum Mose vestem laceravit suam seque cinere conspersit (Num. 14), sed eo defuncto in maiori rursus constitutus fuit necessitudine, pronus humi totum diem prostratus ob Achani peccatum populique cladem. sic enim habet scriptura (Ios. 7) "et laceravit Iosua vestes suas, seque coram domino in faciem prostravit usque ad vesperam, cumque ipso seniores populi, pulveremque capitibus suis ingesserunt. dixitque Iosua: obsecro, domine, cur famulus tuus populum hunc trans Iordanem duxit? an ut eum Amoraeis delendum praeberet? quid enim dicam, postquam Israelicus populus terga hosti vertit? audient hoc Chananaei ac reliqui terrae huius incolae, nosque circumcingent et excindent." videsne hunc non minori quam Mosem fuisse in anxietate at-

θορυβεῖται; καί που τάχα καὶ αὐτὸς ὁμοίως τὴν ζωὴν ἐξ ἀπορίας ἀπελέγετο. ἐῶ λέγειν τοὺς διαφόρους πολέμους καὶ τὰς μάχας καὶ τὰς φροντίδας καὶ τῶν Γαυαωνιτῶν τὴν ἀπάτην. καὶ μέντοι καὶ ἡ τῶν κληρῶν διανομὴ πολὺν μὲν τὸν πόνον πολλὰς δὲ παρ- C
εῖχεν αὐτῷ τὰς δυσκολίας καὶ θλίψεις. οὕτω τοίνυν ἅπαντες ὅσοι τῷ θεῷ μεγάλως εὐηρέστησαν, διὰ θλίψεων καὶ πειρασμῶν δοκιμασθέντες καὶ δόκιμοι ἀναφανέντες τῆς πρὸς θεὸν ἀγάπης καὶ παρρησίας ἐπέτυχον, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδείς, ὧν πολὺς παρὰ τῷ θεῷ λόγος, θλίψεων ἐκτός, κἂν ἡμεῖς ἀγνοῶμεν τοῦτο καὶ τὰ τοῦ θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίματα."

Μετὰ δέ γε Ἰησοῦν διὰ τῶν κριτῶν ὁ θεὸς ἔσωζε τὸν λαόν, θλιβόμενον ὑπὸ τῶν περιλειφθέντων ἀλλοφύλων. ἐν οἷς ὑπῆρξε πρώτιστος Ἰούδας καλούμενος, καὶ ἔκρινε τὸν λαὸν ἔτη ζ', χειρωσάμενος καὶ τὸν Ἀδωνιζεβὲκ βασιλέα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀκρω- D
τηριάσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας. εἶπε δὲ Ἀδωνιζεβὲκ "ἑβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν, συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου. καθὼς οὖν ἐποίησα, οὕτω καὶ ἀνταπέδωκέ μοι ὁ κύριος." μετὰ δὲ Ἰούδαν γέγονε κριτὴς Γοθονιὴλ καὶ μετὰ τοῦτον Ἀώδ. μετὰ δέ γε Ἀὼδ γέγονε κριτὴς Σαμέγαρ ἔτη ἑπτά, πατάξας καὶ ἐκ τῶν ἀλλοφύλων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν τῷ τοῦ ἀρότρου ποδὶ τῶν βοῶν ἄνδρας ἑξακοσίους. μετὰ Σαμέγαρ γέγονε κριτὴς Βαράκ, μεθ' οὗ καὶ Δεβόρρα ἡ προφῆτις. ἐφ' ὧν Προμηθεὺς καὶ Ὀρφεὺς ὁ Θρᾷξ

que perturbatione; qua probabile est eum eo fuisse redactum ut ipse quoque vitam aspernaretur. supersedeo referendis tot bellis pugnis ac solicitudinibus, fraudeque Gabaonitica (c. 9). sane et agrorum divisio magnum ei laborem difficultatesque porro et vexationes multiplices attulit. ad hunc modum omnes ii qui deo magnopere placuerunt, aerumnis prius tentationibusque spectata eorum probitate, divino amore fruendi liberam facultatem consecuti sunt; neque quisquam eorum qui in aliquo apud deum pretio habentur, aerumnis caruit, etiamsi nos id et dei de ipsis iudicium lateat.

Post Iosuam deus iudicum opera populum servavit, a reliquiis gentium alienarum vexatum. inter iudices eos primus fuit ordine Iudas, qui populo annos septem praefuit. is Adonibezecum barbarorum regem in suam potestatem redegit, eique manuum ac pedum extremitates praecidit. tum Adonibezecus "septuaginta" inquit (Iudic. 1) "reges habui, qui praecisis a me manuum et pedum extremitatibus sub mensa mea ciborum reliquias colligebant. sicut ergo feci, sic mihi dominus retribuit." successit Iudae Gothoniel, huic Aodus. post Aodum Samegar septennium iudicis officio functus est. is de barbaris uno die 600 viros stiva aratri occidit. successit huic Baracus, collega Debora fatidica. horum aetate Prometheus et Orpheus Thrax Graecorum sapientissimi,

οἱ σοφώτατοι παρ᾽ Ἕλλησι, καὶ Ἀσκληπιὸς ὁ ἰατρός, καὶ Λυ-
P 54 κοῦργος ὁ Σπαρτιάτης καὶ νομοθέτης τῶν Ἑλλήνων ἐγνωρίζοντο.
μετὰ δὲ Βαρὰκ γέγονε κριτὴς Γεδεών, ὁ καὶ Ἱεροβάαλ, ἔτη μ΄.
πατάξας τὸν Μαδιὰμ μετὰ τῶν λαψάντων τριακοσίων, ὡς λελέξε-
ται, καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἠλόησεν ἐν ταῖς ἀκάνθαις. μετὰ
Γεδεὼν γέγονε κριτὴς Ἀβιμέλεχ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη τρία, πατάξας δὲ
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἄνδρας ο΄ ἐπὶ λίθον
ἕνα, ἐξ ὧν οὐκ ἀπελείφθη πλὴν Ἰωάθαν τοῦ νεωτέρου· ὃς καὶ
ἀνελθὼν ἐν τῷ ὄρει εἶπε τοῖς Σικιμίταις τὴν παραβολὴν τῶν δέν-
δρων, τῆς τε ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ῥά-
μνου, καθ᾽ ἣν καὶ συνέβη αὐτοῖς. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κριτῶν εὑ-
B ρήσεις ἔμπροσθεν.
Ἰστέον οὖν, φησὶν ὁ ἀοίδιμος Χρυσόστομος, ὡς πολυσή-
μαντόν ἐστι τὸ ὄνομα τῆς παραβολῆς. ἔστι γὰρ παραβολὴ λά-
λημα καὶ ὑπόδειγμα καὶ ὀνειδισμός, ὡς ὅταν λέγει Δαυὶδ "ἔθου
ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κίνησιν κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς."
ἔτι δὲ παραβολὴ αἰνιγματώδης λόγος, ὃ πολλοὶ λέγουσι ζήτημα,
ἐκφαῖνον μέντοι, οὐκ αὐτόθεν δὲ πάντως δῆλον ὂν ἀπὸ τῶν ῥημά-
των, ἀλλ᾽ ἔχον ἐντὸς κεκρυμμένην διάνοιαν, ὡς ὅταν ὁ Σαμψὼν
ἔλεγεν "ἐξῆλθεν ἀπὸ στόματος ἔσθοντος βρῶσις καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ
γλυκύ." καὶ Σολομὼν ἔφη "τότε νοήσεις παραβολὴν καὶ σκοτει-
C νὸν λόγον." λέγεται δὲ παραβολὴ καὶ ὁμοίωσις· ἄλλην γάρ φησι

tum Aesculapius medicus Lycurgusque Spartanus qui Graecis leges condidit, innotuerunt. post Baracum iudicis munus per annos 40 obivit Gedeon, qui et Ierobaalus usurpatur, qui Madiami gentem trecentorum virorum, qui, ut dicetur, aquam lambendo delecti fuerant, exercitu fretus fudit, eiusque principes spinis triturantis in morem concidit. huic filius Abimelechus successit ac triennium praefuit. is fratres suos, liberos homines, numero 70, super uno saxo omnes interfecit; neque fratrum quisquam superfuit praeter unum Ioathanum natu minimum, qui conscenso monte Sicemitis parabolam de arboribus olea ficu vite et rhamno narravit; cuius fabulae rem ea quae ipsis evenerunt comprobavere. reliqua de iudicibus, in progressu invenies.

Porro sciendum est, ait celebris ille Chrysostomus, parabolae vocabulo plures res denotari. nam et sermonem significat et exemplum et opprobrium, ut cum David ait (Psalm. 43) "fecisti nos parabolam gentibus, ut populi capita moveant nobis visis." est etiam parabola oratio qua aliquid per ambages innuitur, quod genus multi quaestionem appellant; cum venisse significatur aliquid, non statim autem ex verbis evidens est, sed intus reconditum habet sensum. ut cum Samson dixit (Iudic. 14) "ab ore voracis cibus exiit et dulcedo a valido." de eodem haec Solomonis sunt verba (Proverb. 1) "tunc parabolam intelliges et obscurum sermonem." dicitur autem parabola etiam similitudo. unde

παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων "ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ." καὶ παραβολὴ λέγεται ἡ τροπολογία, οἷόν ἐστι τό "υἱὲ ἀνθρώπου, εἶπον αὐτοῖς τὴν παραβολὴν ταύτην, ὁ ἀετὸς ὁ μεγαλοπτέρυγος," ἀετὸν λέγων τὸν βασιλέα. παραβολὴ λέγεται καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκών, ὡς καὶ ὁ μέγας Παῦλος ἔφη "πίστει προσενήνοχεν ὁ Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας δεξάμενος. ὅθεν καὶ ἐν παραβολῇ τοῦτον ἐκομίσατο," τουτέστιν ἐν τύπῳ καὶ εἰκόνι. καὶ παραβολή ἐστι λόγος παρα- D βάλλων τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ παριστῶν ἐκ τῶν ἐγκοσμίων καὶ ὁρατῶν τὰ ὑπερκόσμια καὶ ἀόρατα. πρόβλημα δέ ἐστι λόγος συνεσκιασμένος καὶ αἰνιγματώδης, κατὰ τὸ εἰρημένον "κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου, ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημά μου." πρόβλημά ἐστι θεώρημα συντεῖνον πρὸς θεωρίαν καὶ γνῶσιν. παράδειγμα δέ ἐστιν ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστον ἄγον ἐπὶ τὸ καθόλου, ἢ δεῖξις πιστουμένη τὸ μερικὸν διὰ μερικοῦ καὶ ὁμοίου. παροιμία δ' ἐστὶ λόγος ἀπόκρυφος δι' ἑτέρου προδήλου σημαινόμενος. ἀλληγορία δ' ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῶν ἀψύχων, οἷον ὀρέων καὶ βουνῶν, P 55 δένδρων καὶ λοιπῶν. τροπολογία δ' ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων μελῶν, οἷον κεφαλῆς ὀφθαλμῶν καὶ τῶν λοιπῶν· τροπολογία δὲ ἀπὸ τοῦ τρέπεσθαι λέγεται. ἐντεῦθεν ὅρα μοι τὰς πράξεις τῶν κριτῶν.

haec (Matth. 13) "aliam porro eis parabolam proposuit, ita dicens: regnum caelorum simile est homini bono semine agrum suum conserenti." tropologia etiam, cum verbis aliud significantibus res exprimitur, parabolae nomen gerit. ut hic (Ezech. 7) "fili hominis, dic eis hanc parabolam. aquila magnis alis" etc. aquilae nomine regem notat. imago etiam seu exemplar parabolae vocabulo indicatur, ut cum D. Paulus dicit (ad Ebraeos) "fide Isaacum tentatus Abrahamus obtulit, unigenitum suum, accepta iam promissione; unde et per parabolam eum tulit," id est, ut imaginem et exemplar. est etiam parabola oratio quae mente percipienda sensibilibus comparat, et mundanis ac visibilibus rebus invisibilia atque supra hunc mundum sita indicat. problema vero (quaestionem Latine dicere possis) oratio est obumbrata et divinationem requirens. iuxta hoc (Psalm. 48) "inclinabo aurem meam ad parabolam, aperiam in psalterio quaestionem meam." problema etiam est contemplatio ad cognitionem faciens. exemplum est, quod a singulari ad universale adducit; aut cum singulari per singulare sive simile fidem facimus. paroemia sermo est occultus, qui alio manifesto indicatur. allegoria est quae de inanimis sumitur, ut montibus collibus arboribus, et cetera. tropologia, quae a nostris membris ducitur, ut capite, ut oculis, ut reliquis; ab immutatione verborum nomen habet.

Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμεθα καὶ περὶ τῆς τῶν κριτῶν τοῦ Ἰσραὴλ πράξεως ἐν βραχεῖ ἐπισημήνασθαι, ἵνα τοὺς μὲν εἰδότας εἰς ἀνάμνησιν ἀναγάγωμεν, τοῖς δὲ ἀγνοοῦσι μικράν τινα εἴδησιν ἐντεῦθεν παράσχωμεν.

Μετὰ τελευτὴν Ἰησοῦ κατελείφθησαν ἔθνη πρὸς τὸ πειράσαι τὸν Ἰσραήλ· θείᾳ γὰρ προγνώσει ὁ θεὸς ἤδη τὴν ἀποστασίαν αὐτῶν, ὅτι προστεθήσονται τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἐξέδοτο αὐτοὺς εἰς B χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν τῶν καταλειφθέντων, καὶ ἐταπείνωσαν καὶ ἐφορολόγουν αὐτούς. κατῆλθε δὲ ἄγγελος κυρίου εἰς τὴν κοιλάδα καὶ πᾶς Ἰσραήλ· καὶ ἤλεγξεν αὐτοὺς ὁ ἄγγελος περὶ τῆς ἀποστασίας αὐτῶν, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο παρεδόθησαν τοῖς ἔθνεσι. καὶ ἔκλαυσε πᾶς ὁ λαός, μνησθέντες τῶν εὐεργεσιῶν κυρίου καὶ τῆς ἐνισταμένης κακώσεως αὐτῶν. ὅθεν ἐκλήθη ὁ τόπος ἐκεῖνος κοιλὰς κλαυθμῶνος· διὰ γὰρ τὸ μὴ ἐξολοθρεῦσαι τὸν Ἰσραὴλ τὰ ἔθνη ἃ εἶπε κύριος αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ μαθεῖν τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ μιγῆναι αὐτοῖς καὶ δουλεῦσαι τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν, διὰ τοῦτο C παρεδόθησαν εἰς χεῖρας τῶν ἀλλοφύλων. τῇ οἰκείᾳ δὲ φιλανθρωπίᾳ κινούμενος ὁ θεὸς ᾠκτείρησε τὸν Ἰσραήλ, καὶ ἀνέστησεν αὐτῷ πρῶτον κριτὴν τὸν Γοθονιήλ, γαμβρὸν ὄντα τοῦ Χάλεβ, ὅστις Χάλεβ ζήσας ἔτη ρζʹ ἐν δυνάμει ὡς νεανίας εἰσήρχετο καὶ ἐξήρχετο ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ ἐνίσχυσε κύριος τὸν Γοθονιήλ, καὶ τὸν βασιλέα Συρίας ἐπάταξε. καὶ εἰρήνευσεν ἡ γῆ ἕως τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη μʹ. καὶ πάλιν ἀπέστη Ἰσραὴλ ἀπὸ κυρίου, καὶ ἐπήγειρεν αὐ-

Necessarium duxi hoc loco de iudicum Israelicorum rebus gestis breviter commemorare, ut et quibus eae cognitae sunt, in memoriam revocentur, et quibus ignotae, illis vel parvam earum notitiam praebeamus.

Mortuo Iosua quaedam gentes ad tentandum Israelem relictae fuerunt. praenoverat enim deus fore ut a se deficerent ac falsos deos amplecterentur: itaque eos in hostium suorum superstitum manus dedidit, qui eos oppresserunt ac stipendiarios fecerunt. tum (Iudic. 2) angelus dei in convallem, in quam universus populus convenerat, descendit, eique suam defectionem exprobravit, indicans eam fuisse causam cur barbaris dederentur. fletum ibi universus populus sustulit, domini beneficiorum et praesentis miseriae memoria. itaque ei loco nomen Vallis fletus inditum. quod enim Israelicus populus gentes quas deleri iusserat deus non exciderat, sed opera eorum didicisset, iis se permiscuisset atque sculpta eorum simulacra cultu dignatus esset, ideo in potestatem barbarorum erat deditus. deus tamen sua motus humanitate eum miseratus est, excitavitque ei primum iudicem Gothonielum Chalebi generum (Iudic. 3). is Chalebus cum annos 107 vixisset, viribus veluti adolescens integris in bello versabatur. Gothonielus autem robore divinitus praeditus regem Syriae clade affecit, pacemque suis restituit, quae annos 40 duravit, usque ad Gothonieli mortem. rursum inde a domino defecerunt

τοῖς κύριος τὸν Ἐκλὼμ βασιλέα Μωάβ, καὶ ἐδουλώσατο τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ιη'. καὶ ἐβόησεν πάλιν ὁ λαὸς πρὸς κύριον, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς κριτὴν τὸν Ἀὼδ ἄνδρα ἀμφοτεροδέξιον, ὃς τολμήσας ἀνεῖλεν Ἐκλὼμ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ δόλῳ, καὶ φυγὼν διεσώθη. καὶ D παρευθὺς λαμβάνει τὸν Ἰσραήλ, καὶ πατάσσει τὴν Μωὰβ παταγμὸν μέγαν, καὶ ἡσυχάζει ἡ γῆ ἔτη ὀγδοήκοντα. καὶ μετὰ τελευτὴν τὴν αὐτοῦ ἀπέστη πάλιν ὁ λαός, καὶ ἐταπείνωσεν αὐτοὺς ὁ Σισάρρα ὁ δυνάστης, βασιλεὺς Ἰαβίν, ἔτη η'. καὶ προσκαλεῖται Δεβόρρα ἡ προφῆτις τὸν Βαράκ (ἦν γὰρ αὕτη τότε κρίνουσα τὸν λαόν), καὶ συμπορεύεται μετ' αὐτοῦ ἐπὶ Θαβώρ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ δήλους ὅτι αὕτη ἡμέρα ἐν ᾗ σώσει κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς Μαδιάμ. κατεδίωξε δὲ Βαρὰκ τὸν Σισάρρα, καὶ συνέτριψε τὰ ἅρματα αὐτοῦ. κατέβη δὲ Σισάρρα ἐκ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, καὶ ἔφυγε μόνος, ἕως εἶδεν αὐτὸν Ἰαὴλ γυνὴ ἀστεία, καὶ προσεκαλέ- P 56 σατο αὐτὸν λέγουσα "ἔκκλινον κύριε πρός με, μὴ φοβοῦ." καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν, καὶ ἐπότισεν αὐτὸν γάλα διὰ τὸ δίψος, καὶ κοιμίσασα πασσάλῳ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐπὶ Βαρὰκ ἔτη μ'. αὖθις δὲ Ἰσραὴλ ἐπέθετο τοῖς εἰδώλοις, καὶ γεγόνασιν ἐν χειρὶ Μαδιὰμ ἔτη ζ'. τότε ὤφθη ἄγγελος κυρίου τῷ Γεδεών, λέγων "ἐν τῇ χειρί σου κύριος παραδίδωσι τὴν Μαδιάμ." ᾔτησε δὲ Γεδεὼν γενέσθαι θυσίαν τῷ κυρίῳ, καὶ ἥψατο ὁ ἄγγελος τῷ ἄκρῳ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ τῆς θυσίας, καὶ ἐξῆλθε πῦρ καὶ κατέκαυσεν αὐτήν. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἄγγελος. τότε ἔγνω

Israelici; isque eis Eglonem Moabicum regem immisit, qui per annos 18 populum Israelicum servitute pressit. denuo itaque auxilium dei oppressi implorarunt; qui eis iudicem dedit Aodum, virum ambidextrum. is praeclarum ausus facinus Eglonem domi suae dolo interfecit, fugaque elapsus, confestim Israelico exercitu assumpto, magna Moabitas clade affecit. postea annis 80 Iudaeis quieta omnia fuerunt. sub eius mortem cum populus Israelicus rursus a deo descivisset, per annos 20 eum Sisera Iabini regis copiarum dux oppressit. tum Debora vates, quae eo tempore populo praeerat (Iudic. 4), adscito Baraco una ad montem Thaborem proficiscitur, testata eum esse diem quo deus Israelum esset a Madianitis liberaturus. porro Baracus Siseram in fugam actum insecutus est, atque eius currus comminuit. ipse quidem Sisera de suo curru descendit solusque fugit. quem conspicata Iaela, mulier egregia, ad se vocavit, hortata ut metus securus ad se diverteret. ingresso sitis restinguendae gratia lac bibendum exhibuit, sopitumque clavo trucidavit. sub Baraco inde populo pax 40 annos fuit. post, cum denuo ad simulacrorum cultum se dedisset, in Madianitarum manu per septennium fuit. ea tempestate (Iudic. 6. 7) angelus Gedeoni apparuit, qui ei indicaret fore ut in ipsius manum deus Madianitas traderet. ibi cum Gedeon petiisset ut sibi rem sacram deo facere permitteretur, angelus summitate virgae sacrificium tetigit, ignisque inde exarsit idque consumpsit, ac

B Γεδεὼν ὅτι ἄγγελος συνελάλει, καὶ ἐφοβήθη. εἶτα αἰτεῖ τὴν δισσὴν αἴτησιν περὶ τοῦ πόκου, καὶ τυγχάνει τῆς αἰτήσεως. εἶτα καταστρέφει τὸν βωμὸν ἐν ᾧ ἐθεράπευσεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸν Βαάλ, καὶ ποιεῖ ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ θύει τῷ θεῷ δάμαλιν. εἶτα προκαλεῖται τὸν λαὸν καὶ ἀποστρέφει τοὺς δεδιότας, εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδας. εἶτα παραλαμβάνει τὰς ἀπολειφθείσας δέκα χιλιάδας, καὶ προστάξει θεοῦ κάτεισιν ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ τοὺς λάψαντας τῇ γλώσσῃ τριακοσίους κατέχει, ἀποπέμπει δὲ τοὺς λοιπούς. ὡς δὲ ἐναγώνιος ἐγένετο τῇ βραχύτητι τῶν συμμάχων, ἐπιτρέπεται παρὰ θεοῦ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ κατελθεῖν ἐν τῇ παρεμβολῇ

C Μαδιὰμ μόνος μετὰ παιδαρίου. κατελθὼν δὲ ἤκουσεν ἐν τῇ παρεμβολῇ λεγόντων μαγίδα κριθινὴν ἐν ὕπνῳ τεθεᾶσθαι τὸν λέγοντα ἐν τῇ παρεμβολῇ Μαδιάμ, ἥτις ἀνακυλιομένη ἐν παντὶ τῷ λαῷ ἔφθασεν ἕως τῆς σκηνῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπάταξεν ἡ μαγὶς τὴν σκηνήν, καὶ ἔπεσε. καὶ εἶπον οἱ ἀκούοντες "οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἢ ἡ ῥομφαία τοῦ Γεδεών· παραδώσει γὰρ ὁ κύριος τὴν παρεμβολὴν ταύτην ἐν χειρὶ αὐτοῦ." καὶ ἤκουσε Γεδεὼν καὶ ἐνίσχυσε. καὶ ἀνῆλθεν ἐν τῇ ἐκείνῃ νυκτὶ πρὸς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἐνίσχυσε τοὺς τριακοσίους ἄνδρας τοὺς μετ' αὐτοῦ, δέδωκε δὲ αὐτοῖς ἀμφορεῖς καὶ λαμπάδας καὶ σάλπιγγας. καὶ κατελθὼν πεποίηκεν ὡς

D γέγραπται. ἦν δὲ Μαδιὰμ μυριάδες τριακόσιαι δώδεκα, ὡσεὶ ἀκρὶς ἐν πεδίῳ κεχυμένη, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἢ τῶν καμήλων αὐτῶν. καὶ ἐπεὶ ἐξέστησεν αὐτοὺς ὁ θεός, κατεδίωξε Γεδεὼν ὀπίσω αὐτῶν. γνόντες δὲ οἱ ἐπίλοιποι προκατέλα-

discessit angelus. sensit ergo Gedeon angelum secum fuisse locutum, ac timuit. inde duplicis de vellere voti divinitus compos factus, altare quod ad Baali cultum pater usurpabat subvertit, eoque loco ara exstructa deo buculam immolat. tum convocato populo, 22 milia eorum qui sibi metuebant discedere domum iubet, et reliqua 10 milia virorum iussu dei ad amnem deducit, ubi reliquis omnibus repudiatis trecentos tantum, qui lingua aquam canum ritu lampendo bibissent, retinet. ea tam parva manu instructus mandato dei solus ea nocte cum puero in castra Madianica descendit. ibi audivit insomnium sibi invicem narrantes, imaginatos se per quietem videre pastam hordeaceam volutari per Madianica castra, perque tota castra volutatam ad regis tandem tentorium perlatam impulisse id atque deiecisse. id auditores ita interpretari, nihil aliud significatum eo insomnio quam Gedeonis gladium, in cuius manum deus ea castra esset traditurus. hoc inauditum Gedeonis animum confirmavit; eaque nocte in sua reversus castra, fiducia 300 viros suos implevit, ac instructos amphoris lampadibus atque tubis ad hostium castra deduxit: ibi tum res gesta est quomodo scriptura exponit. erant in castris hostium ter millena centumque ac viginti milia hominum, veluti locustarum multitudo per agros diffusa; neque numerus camelorum iniri poterat. postquam deus in fugam eos coniecit, insecutus est Gedeon.

βον τὰς διαβάσεις τῶν ὑδάτων ἕως τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συνέλαβον φεύγοντας τοὺς δυνάστας Μαδιὰμ Ὠρὴβ καὶ Ζήβ, καὶ τεμόντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν προσήνεγκαν τῷ Γεδεών. διαβὰς δὲ τὸν Ἰορδάνην ὁ Γεδεὼν ἐπάταξε τὴν παρεμβολὴν Μαδιάμ, καὶ ἐξέφυγον οἱ βασιλεῖς Μαδιὰμ Ζεβεὲ καὶ Σαλμανᾶ ἐκ τῆς παρεμβολῆς· καὶ κατεδίωξε Γεδεὼν ὄπισθεν αὐτῶν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς. P 57 ἔλαβε δὲ τὰ ἐνώτια τὰ χρυσᾶ ἐκ τῶν σκύλων, καὶ ἐποίησεν ἐφούδ, καὶ ἔστησεν αὐτὸ ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ ἐν Ἐφραθᾷ, εἰς τὴν κληρονομίαν Μανασσῆ. καὶ ἐξεπόρνευσε πᾶς Ἰσραὴλ ἐπ' αὐτῷ, καὶ γέγονε σκάνδαλον τῷ λαῷ. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐπὶ Γεδεών, ὃς καὶ Ἱεροβάαλ ἐλέγετο, ἐπὶ ἔτη μ'. ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις τοῦ Γεδεὼν ἦν Ὀρφεὺς ὁ Θρᾷξ ὁ λυρικὸς ὁ Βρυώσιος, ὁ σοφώτατος καὶ περιβόητος ποιητής, ὅστις ἐξέθετο θεογονίας καὶ κόσμου κτίσιν καὶ ἀνθρώπων πλαστουργίαν, εἰρηκὼς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συντάγματος αὐτοῦ ὅτι ἐκ ἰδίας ἐνθυμήσεως οὐκ ἐξέθετό τι περὶ θεοῦ ἢ τῆς κοσμικῆς κτίσεως, ἀλλ' αἰτησαμένου αὐτοῦ μαθεῖν παρὰ τοῦ B Φοίβου Τιτᾶνος ἡλίου τὴν θεογονίαν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κτίσιν, καὶ τίς ἐποίησεν αὐτήν. ἐκφέρεται γὰρ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει διὰ ποιητικῶν στίχων οὕτως.

ὦ ἄνα Λητοῦς υἱέ, ἑκατηβόλε, Φοῖβε, κραταιέ.
ὦ δέσποτα ἡμέρας υἱέ, ὁ τὰ πάντα πόρρωθεν ἐν ταῖς ἀκτῖσί σου τοξεύων, ἀμίαντε καὶ δυνατέ.
πάνδερκες, θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσων,
ὁ τὰ πάντα ἐπιβλέπων, θνητῶν καὶ ἀθανάτων βασιλεύων.

et reliqui re cognita traiectus amnium usque ad Iordanem occupaverunt. principesque Madianicos Orebum et Zebum in fuga comprehensos capitibus truncaverunt, eaque ad Gedeonem attulerunt. is transmisso Iordane castra Madianica cepit; fugaque ex iis elapsos reges Zebeam et Salmanam persecutus interfecit. ex praeda autem inaures aureas accepit Gedeon, confecitque Ephodum, quod in urbe sua Ephra collocavit, in dicione Manassaea. ad illud Ephodum totus populus Israelicus impegit, illicitos cultus ei exhibendo. sub hoc Gedeone, qui et Ierobaalus dicitur, quadraginta annos conquievit populus. Gedeonis aetate fuit Orpheus Thrax, lyricus, Bryosius, sapientissimus ac celeberrimus poeta. is theogoniam, mundi creationem, hominis effictionem exposuit, initio operis praefatus nihil se istarum rerum de sua sententia scripsisse, verum se ex Phoebo Titano sole quaesivisse genus deorum quod esset, ac quis mundum condidisset. exstant in eius isto opere hi versus.

rex Phoebe, arcitenens, Latonae vivida proles,
lucipotens, o qui radiis iacularis ab alto
cuncta tuis, qui cuncta oculis purissime lustras,
res hominum divumque videns et cuncta gubernans.

ἠέλιε χρυσέοισιν ἀειρόμενε πτερύγεσσιν.
ἥλιε τιμίαις εἰς τὸν ἀέρα ὑψούμενε πτέρυξι.
δωδεκάτην δὴ τήνδε περί σου ἔκλυον ὀμφήν,
σεῖο φαμένου. σὲ δ' αὐτὸν ἐκήβολε μάρτυρα θείην.

C *καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς περὶ τούτων εἶπε στίχους ὁ αὐτὸς Ὀρφεύς. ἔφρασε δὲ ἐκ τῶν προειρημένων στίχων ὅτι ὡς ἐκ τῆς εὐχῆς ἀκούσας περὶ θεογονίας καὶ κτίσεως κόσμου συνεγράψατο. παρείθησαν δὲ διὰ τὸ πλῆθος. λέγει δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα, ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἀνεδείχθη τῷ κόσμῳ ὁ αἰθὴρ ὑπὸ τοῦ θεοῦ] δημιουργηθείς, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐντεῦθεν τοῦ αἰθέρος ἦν χάος καὶ νὺξ ζοφερά, πάντα δ' ἐκάλυπτε τὰ ὑπὸ τὸν αἰθέρα, σημαίνων τὴν νύκτα προτερεύειν, εἰρηκὼς ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει ἀκατάληπτόν τινα καὶ πάντων ὑπέρτατον εἶναι, προγενέστερόν τε καὶ δημιουργὸν ἁπάντων, καὶ αὐτοῦ τοῦ αἰθέρος καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν τὸν αἰθέρα. τὴν δὲ γῆν εἶπεν ὑπὸ τοῦ σκότους ἀόρατον οὖσαν. ἔφρασε δὲ ὅτι*
D *τὸ φῶς ῥῆξαν τὸν αἰθέρα ἐφώτισε πᾶσαν τὴν κτίσιν, εἰπὼν ἐκεῖνο εἶναι τὸ φῶς τὸ ῥῆξαν τὸν αἰθέρα τὸ προειρημένον τὸ ὑπέρτατον πάντων. οὗ ὄνομα ὁ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἀκούσας ἐκ τῆς μαντείας ἐξεῖπε μῆτις, ὅπερ ἑρμηνεύεται βουλή, φῶς, ζωοδοτήρ. εἶπεν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει ταύτας τὰς τρεῖς θείας τῶν ὀνομάτων δυνάμεις μίαν εἶναι δύναμιν, καὶ κράτος τούτων θεὸν ὃν οὐδεὶς ὁρᾷ· ἧς τινὸς δυνάμεως οὐδεὶς δύναται γνῶναι ἰδέαν ἢ φύσιν. ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς δυνάμεως τὰ πάντα γεγενῆσθαι, ἀρχὰς ἀσωμάτους καὶ*

o sol, auratis qui sursum attolleris alis
et liquidum intactis velox petis aëra pennis,
iste duodecimus mihi te nunc sermo loquente
auditur: mea te firma est oratio teste.

atque eadem de re multi etiam versus sunt Orphei: sed et in his quos rettulimus indicat, quae voti compos factus, quae de deorum genere et mundi origine audivisset conscripserit: reliqui ob multitudinem sunt omissi. inter alia hoc etiam dicit, principio aetherem (sive id caelum dicere voles) in mundo exstitisse a deo fabricatum. ab utraque autem aetheris parte fuisse chaos et caliginosam noctem, qua quicquid est infra aetherem fuerit occultatum, eo indicans, noctem praecessisse. in eodem opere dixerat esse quendam incomprehensibilem omnibusque rebus priorem ac superiorem, atque omnium conditorem, cum ipsius aetheris tum universorum quae infra sunt. terram autem prae tenebris conspici non potuisse, donec lux aethere perrupto omnia condita illustravit. eam lucem id esse quod omnibus rebus superius ante dixerat. perhibuit etiam nomen huius lucis, oraculo sibi revelatum. haec enim ponit: consilium, lux, vitae dator. atque ait has tres divinas nominum facultates unam esse vim ac potentiam, quippe deum invisibilem, cuius facultatis speciem atque naturam nemo possit cognoscere. ceterum ex ea omnia orta esse principia incorporea,

ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἐξουσίαν καὶ ἄστρα πάντα, γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ τὰ ὁρώμενα ἐν αὐτοῖς πάντα καὶ τὰ ἀόρατα. τὸ δὲ τῶν P 58
ἀνθρώπων γένος εἶπεν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θείου πλασθὲν ἐκ γῆς καὶ ψυχὴν ὑπ' αὐτοῦ λαβεῖν λογικήν, καθὼς Μωϋσῆς ἐξέθετο. ὁ δὲ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐν τῇ αὐτοῦ βίβλῳ συνέταξεν ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν τριῶν ὀνομάτων μιᾶς θεότητος τὰ πάντα ἐγένετο καὶ αὐτός ἐστι τὰ πάντα. περὶ δὲ τοῦ ταλαιπώρου γένους τῶν ἀνθρώπων ὁ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐξέθετο ποιητικῶς στίχους πολλούς, ἀφ' ὧν εἰσὶν οὗτοι.

θῆρες τ' οἰωνοί τε βροτῶν τ' ἀλητώσια φῦλα,
θηρία, ὄρνεα, τῶν ἀνθρώπων τὰ καταναλισκόμενα ἔθνη,
ἄχθεα γῆς, εἴδωλα τετυγμένα,
εἰδότες οὔτε κακοῖο προσερχομένοιο νοῆσαι·
φράδμονες οὔτε ποῖον μάλ' ἀποστρέψαι κακότητος,
οὐδ' ἀγαθοῦ παρεόντος ἐπιστρέψαι καὶ ἔρξαι, B
ἀλλὰ μάτην ἀδαήμονες ἀπρονόητοι.

καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐξέθετο στίχους ὁ αὐτὸς σοφώτατος Ὀρφεύς. ταῦτα Τιμόθεος συνεγράψατο ὁ χρονογράφος, λέγων τὸν Ὀρφέα πρὸ τοσούτων χρόνων εἰπόντα τριάδα ὁμοούσιον δημιουργῆσαι τὰ πάντα.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἐκτίσθη τὸ Ἴλιον ὑπὸ τοῦ Ἴλου· μετὰ δὲ λδ' ἔτη τοῦ κτισθῆναι τὸ Ἴλιον ἐκτίσθη Κύζικος, μητρό-

solem lunam potestates sidera terram mare ac quaecunque in his vel videntur vel conspectum fugiunt. humanum porro genus ab ipso deo ait effictum, animamque ab eo accepisse ratione praeditam, sicuti et Moses exposuit. idem Orpheus eodem libro scriptum reliquit a tribus his nominibus una divina natura facta esse omnia, deumque ipsum esse omnia. miserias autem generis humani idem multis versibus descripsit, de quibus sunt et qui sequuntur.

bruta, ferae, volucres, hominumque miserrima turba,

(feras et volucres vocat mortuos)

pondera telluris simulacraque lumine cassa,
ignari rerum: non qua ratione malorum
effugiant impendentes novere procellas,
nec quo declinent sua detrimenta labore,
nec bona quo possint studio praesentia apisci.
verum imprudentes agitat temerarius error.

multosque alios in hanc rem praeterea versus sapientissimus Orpheus edidit. haec ex Timotheo annalium scriptore, qui refert tam multis retro saeculis Orpheum pronuntiasse trinitatem consubstantialem universa creasse.

Eodem tempore Ilus Ilium condidit, et 34 annis post Cyzicus Cyzi-

πολις Ἑλλησπόντου καὶ Ἀσίας ὑπὸ Κυζίκου. ἐκτίσθη δὲ καὶ Τύρος πρὸ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ ἔτεσι τριακοσίοις καὶ πεντήκοντα πρὸς τῷ ἑνί.

C Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν κριτῶν ἐγνωρίζετο καὶ Ἡρακλῆς ὁ ἥρως καὶ οἱ Ἀργωναῦται οἱ περὶ τὸν Ἰάσονα τὸν Θετταλόν, οἵτινες ἀνιόντες τὸν ἀνάπλουν τῆς Ποντικῆς θαλάσσης ἐπολεμήθησαν ὑπὸ Κυζίκου τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλησπόντου ἐξαίφνης. καὶ συμβαλόντες ἀλλήλοις ναυμαχίᾳ ἀπέκτειναν τὸν Κύζικον, καὶ παρέλαβον τὴν πόλιν αὐτοῦ τὴν Κύζικον. μεμαθηκότες δὲ ὅτι Κύζικος ὁ σφαγεὶς ὑπ' αὐτῶν συγγενὴς αὐτῶν ὑπῆρχεν, ᾔτουν συγγνώμην τῆς ἀγνοίας αὐτῶν, καὶ ἀποθεραπεύοντες τὸ θεῖον ἔκτισαν ἐν αὐτῇ τῇ Κυζίκῳ ἱερόν, καθὼς ἔμπροσθεν λέξομεν, περί τε τοῦ δοθέντος αὐτοῖς χρησμοῦ ἀπὸ τῶν Πυθίων θερμῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων.

D Ὅτι οὐκ ἐν θεοῖς ἑτέροις ἀνέθηκε Γεδεὼν τὸ ἐφούδ, ἀλλὰ τῷ ὄντι θεῷ. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ νενομισμένου τόπου καὶ τοῦ νόμου ἀλλότριον πέπραχε καὶ σκάνδαλον γέγονε τῷ Ἰσραήλ, συνέβη γενέσθαι ἐξολόθρευσιν τοῦ οἴκου αὐτοῦ. οὗτος γὰρ ὁ Γεδεὼν ο' υἱοὺς ἔσχε, πολλαῖς γυναιξὶ καὶ παλλακαῖς μιγνύμενος. ἐκ μιᾶς δὲ τούτων ἐτέχθη αὐτῷ Ἀβιμέλεχ, ὃς ἀπέσφαξε τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ λίθον ἕνα, ἑνὸς καὶ μόνου διαφυγόντος Ἰωάθαμ, θωπείᾳ δὲ ἀπεπλάνησε τὸν λαὸν καὶ ἐβασίλευσεν αὐτῶν. Ἰωάθαμ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων ἀνελθὼν προσεφώ-
P 58 νει τοῖς Σικιμίταις τὰς εὐεργεσίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰπὼν αὐτοῖς περὶ τῆς ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ῥάμνου

cum Hellesponti et Asiae caput. condita est etiam Tyrus annis ante Hierosolymitanum templum 351.

Iudicum aetate etiam Hercules heros innotuit, et Argonautae Iasonis Thessali socii. his, cum per mare Ponticum sursum navigarent, bellum subito fecit Cyzicus Hellesponti rex; estque ab iis commisso navali praelio interfectus, et urbs Cyzicus capta. post Argonautae cognito Cyzicum ipsis genere fuisse iunctum, erroris veniam flagitaverunt, ac numine placato fanum in urbe Cyzico exstruxerunt, de quo postea dicemus, ut et de oraculo ipsis a Pythiis thermis allato et aliis.

Ephodum Gedeon non aliis diis sed vero deo consecravit: sed in loco alieno, et contra legem id fecit, quae res et Israelicis offendendi ansam praebuit, et familiae Gedeonis internecione stetit. habuit enim hic Gedeon ex multis uxoribus ac pellicibus 70 filios. ex harum una etiam Abimelechum sustulit, qui reliquos suos fratres ad unum omnes super uno lapide necavit, solo Ioathamo elapso caedi. populum enim adulatione Abimelechus decepit regnumque obtinuit. Ioathamus autem frater eius conscenso quodam monte Sicemitis patris sui beneficia exprobravit, ac fabulam iis de olea ficu vite et rhamno narravit. cui

παραβολήν. καὶ κατὰ ταύτην τὴν παραβολὴν συνέβη αὐτοῖς· πνεῦμα γὰρ κυρίου συνετάραξε τοὺς βασιλεύσαντας αὐτῶν, καὶ ἡ ῥομφαία Ἀβιμέλεχ ἐνεργοῦσα κατ' αὐτῶν, καὶ ἡ ῥομφαία αὐτῶν κατ' αὐτοῦ. καὶ ἐτυράννησεν Ἀβιμέλεχ ἔτη τρία, καὶ καθεῖλε πόλεις Σικιμιτῶν. ἔτι δὲ μίαν τῶν πόλεων πολιορκῶν πλησιάσας τῷ τείχει, κλάσματι μύλου ἔβαλεν αὐτὸν ἄνωθεν γυνή, καὶ συνέτριψε τὸ κρανίον αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Ἀβιμέλεχ ἀνέστη Θόλα, καὶ ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ B εἴκοσι τρία ἔτη. καὶ μετ' αὐτὸν Ἰαεὶρ ὁ Γαλααδίτης ἔτη εἴκοσι δύο, ὃς εἶχε τριάκοντα [δύο] υἱούς. καὶ μετὰ τοῦτον ἐξήμαρτεν Ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ, καὶ ἐδούλευσε τοῖς γλυπτοῖς τῶν ἐθνῶν. καὶ ἐταπείνωσεν αὐτὸν βασιλεὺς Μωὰβ καὶ Ἀμὼν καὶ πάντα τὰ περὶ κύκλῳ αὐτοῦ ἔθνη ἔτη ιη'. εἶτα ἐπέστρεψε πρὸς τὸν θεόν, καὶ περιῆρε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους. καὶ ἀνέστησεν αὐτοῖς κριτὴν τὸν Ἰεφθάε τὸν Γαλααδίτην, υἱὸν γυναικὸς πόρνης, ὃς ἦν ἐπηρμένος ἐν δυνάμει, καὶ ἐπάταξε τὸν βασιλέα Μωὰβ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ κραταιῶς. οὗτος ἐπλήρωσε τὴν ἰδίαν εὐχὴν οὐκ εὐαγῶς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ. ἔκρινε δὲ τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ ἔτη ἓξ καὶ ἀπέθανεν. εἶτα κρίνει αὐτὸν Ἐσσεβὼν ἔτη ἑπτὰ καὶ ἀπέθανεν. C εἶτα κρίνει αὐτὸν Ἐλγὼν ὁ Ζαβουλωνίτης ἔτη δέκα καὶ ἀπέθανεν. εἶτα κρίνει αὐτὸν Ἀβδὼν ὁ Φαραθωνίτης ἔτη ὀκτώ· ὃς ἔσχεν υἱοὺς τεσσαράκοντα, καὶ τριάκοντα υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ. εἶτα ἐκπορνεύει ὁ λαὸς ἐν τοῖς εἰδώλοις, καὶ παραδίδωσιν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ Φιλιστιεὶμ ἔτη τεσσαράκοντα. τότε ὤφθη ἄγγελος κυρίου

eventus eorum respondit: reges enim ipsorum spiritus domini conturbavit, fuitque in ipsos efficax Abimelechi gladius, et gladius ipsorum contra eum. tyrannidem Abimelechus triennium tenuit, urbesque Sicemitarum evertit. unam vero adhuc eorum urbem oppugnantem muroque subeuntem desuper frusto molae coniecto mulier percussit, ac calvariam ei confregit.

Successit Abimelecho Tholas, iudexque Israelicis fuit 23 annos. post hunc Iairus Galaadites annos 22. huic filii fuerunt 30. mortuo eo rursus deum populus peccatis offendit, barbarorum simulacra colendo. itaque per annos 18 rex Moabicus, Ammonicus, et quae circumiacebant gentes, eum divexaverunt. inde cum alienis diis submotis ad dominum sese convertisset, is eis iudicem excitavit Iephtham Galaaditem scorto natum. hic auctus robore Moabico populo et regi gravem cladem intulit. idemque votum suum parum pie propria filia immolata persolvit. excessit, cum sexennium populo praefuisset. post hunc Essebon 7, Eglon Zabulonius 10, Abdon Pharathonius 8 annos populi duces fuerunt, quisque eorum priori mortuo suffectus. Abdon filios habuit 40, nepotes 30. secundum haec populo rursum ad impios simulacrorum cultus se dante, deus eum Philistaeis per 60 annos opprimendum per-

*στειρευούσῃ τῇ γυναικὶ Μανωέ, καὶ ἐπαγγέλλεται αὐτῇ τὴν σύλ-
ληψιν Σαμψών. ἀνδρωθέντος δὲ Σαμψών, ἔθετο τὴν καρδίαν
αὐτοῦ ἐν ἐπιθυμίᾳ γυναικὸς ἀλλοφύλου. ἐκώλυε δὲ αὐτὸν Μανωὲ
καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, μὴ εἰδότες ὡς γνώμῃ θεοῦ γέγονεν αὐτῷ*
D *τοῦτο ἐπὶ ἀφανισμῷ τῶν ἀλλοφύλων. χλευασθεὶς δὲ Σαμψὼν
ὑπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐν τῷ προβλήματι ὃ εἶπεν, "ἐκ στόματος
ἔσθοντος ἐξῆλθε βρῶσις καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ γλυκύ," ἀπέστη ἀπ'
αὐτῆς εἰπούσης "τί ἰσχυρότερον λέοντος, καὶ τί γλυκύτερον μέλι-
τος;" καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐξέδοτο αὐτὴν ἀνδρὶ ἑτέρῳ. καὶ διὰ
τοῦτο ὀργίζεται Σαμψὼν μᾶλλον τοῖς ἀλλοφύλοις, καὶ ἐμπιπρᾷ
τὰς χώρας αὐτῶν διὰ τῶν χιλίων ἀλωπέκων. οἱ δὲ ἀλλόφυλοι κατέ-
καυσαν τὴν γυναῖκα Σαμψὼν καὶ τοὺς γονεῖς αὐτῆς, καὶ πάντα
τὸν οἶκον αὐτῶν ἐξωλόθρευσαν ἐν πυρί, ὅτι δι' αὐτοὺς τοιαῦτα
συνέβη αὐτοῖς. εἶτα συνέβη αὐτῷ τὰ περὶ τὴν γυναῖκα τὴν οὖσαν
ἐν τῇ πόλει τῶν ἀλλοφύλων, ὅτε καὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως ἀνή-*
P 60 *νεγκεν ἐπὶ τῶν ὤμων ἐν τῷ ὄρει. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν
Δαλιδᾶν. κρίνει δὲ τὸν λαὸν ἔτη εἴκοσι. καὶ μετὰ τὸ ξυρηθῆναι
ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἐκτυφλωθῆναι, ἀναφυεισῶν αὖθις τῶν
τριχῶν αὐτοῦ, κατέσεισε τὴν τῶν ἀλλοφύλων πόλιν, κατα-
στρέψας αὐτήν, ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς συναπέθανε, τότε φονεύσας
πλείους ἀλλοφύλους ἢ ἔτι ζῶν. καὶ μετὰ τοῦτον Μιχὰ ὁ ἐκ τῆς
φυλῆς Ἐφραὶμ τοὺς ρλ' ἀργυρίου σταθμοὺς δέδωκε τῇ μητρὶ αὐ-
τοῦ. ἡ δὲ ἡγίασε τὸ ἀργύριον τῷ κυρίῳ, καὶ ἐποίησε γλυπτὸν*

mittit. eo tempore angelus domini mulieri sterili, quae Manoae erat uxor, apparet, gravidamque fore et Samsonis matrem pollicetur. adultus Samson ad ducendum sibi alienigenam uxorem animum adiecit, parentibus reluctantibus, quod nescirent consilio dei hanc ei cupiditatem iniectam, quae internecioni barbarorum ansam praeberet. successu temporis illusus ab uxore Samson (cum quaestione a marito sibi proposita, quidnam sibi hoc vellet "ex ore vorantis cibus exiit, atque dulcedo a robusto," ea respondisset "numnam aliquid leone robustius, aut melle dulcius?") consuetudine eius se abstinuit; eamque socer alii viro in matrimonium tradidit. qua re in barbaros exasperatus Samson, mille vulpibus adornatis eorum segetes incendit. itaque barbari Samsonis uxorem huiusque parentes et universam familiam igni combusserunt, quod penes eos accepti damni causa fuisset. postea Samsoni alia evenerunt propter uxorem quae in urbe alienigenarum degebat; cum quidem portas urbis humeris suis sublatas in montem extulit. similiter et Dalidae res. praefuit populo annos 20. postquam vero a barbaris detonsus et excaecatus fuit, rursum enatis crinibus urbem barbarorum concussam evertit, inque ea una mortuus est, pluribus tum quam quos vivus occiderat, necatis secum barbaris. post hunc Michas de tribu Ephraimica, 130 argenti pondo matri suae dedit: illa argentum deo consecravit, fecit

καὶ χωνευτόν, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ οἴκῳ Μιχά, καὶ ὁ οἶκος Μιχὰ ὡς οἶκος θεοῦ. ἐποίησε δὲ καὶ ἐφοὺδ καὶ σεραφίμ, καὶ προσεκαλέσατο Λευίτην εἰς ἱερέα, καὶ ἦν πράττων ἐπ' ὀνόματι τοῦ θεοῦ B κατὰ τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἦν τότε βασιλεὺς ἐν Ἰσραήλ, ἀλλ' ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει. ἔστι δὲ τὸ ἐφοὺδ καὶ τὸ σεραφὶμ ἔνδυμα καὶ μορφώματα. λέγει δὲ πεποιῆσθαι ὑπὸ τοῦ Μιχὰ ἐπωμίδα καὶ πρόσωπον, ἔνδυμα ἱερατικὸν καὶ εἴδωλα. κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν συνέβη τὰ περὶ τὸν Λευὶ καὶ τὴν παλλακὴν αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐξετρίβη ἡ φυλὴ Βενιαμίν.

Μετὰ δὲ Σαμψὼν ἡγήσατο τοῦ λαοῦ Σαμανῆ ἔτος ἕν. ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις τῆς ἱεραρχίας εἰρήνην ἔσχεν ὁ λαὸς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἔτη λ'. καὶ μετὰ τοῦτο ἦρξε τοῦ λαοῦ Ἠλεὶ ὁ ἱερεὺς C ἔτη κ'. λιμοῦ δὲ γενομένου πολλοὶ τῶν Ἑβραίων μετανάσται γεγόνασι· μεθ' ὧν καὶ Ἐλιμέλεχ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ Νοεμὶν ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτῶν. καὶ κατῆλθον εἰς τὰς πόλεις Μωάβ, καὶ ἔλαβον τοῖς υἱοῖς αὐτῶν γυναῖκας Μωαβίτιδας ἀλλοφύλους. ἐτελεύτησε δὲ ἐκεῖ Ἐλιμέλεχ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ κατελείφθη Νοεμὶν σὺν ταῖς νύμφαις αὐτῆς. ἡνίκα δὲ ἐξῆρε κύριος τὸν λιμὸν ἐξ Ἰσραήλ, ἀνῆλθε Νοεμὶν πρὸς τὴν φυλὴν αὐτῆς, οὐ κατέλιπε δὲ αὐτὴν Ῥοὺθ ἡ νύμφη αὐτῆς· καὶ συνεργίᾳ θεοῦ καὶ παραινέσει Νοεμὶν συνάπτεται Ῥοὺθ τῷ Βοὸζ ὡς ἀγχιστεύοντι τῷ Ἐλιμέλεχ. ἐξ ἧς ἔσχεν υἱὸν τὸν Ὠβήδ, οὗ υἱὸς D Ἰεσσαὶ ὁ πατὴρ Δαυίδ. κατάγεται δὲ Βοὸζ ἐξ Ἰούδα καὶ Θάμαρ

sculptile et conflatile, idque in domo Michae posuit. fuit autem exinde domus Michae tanquam aedes dei, confecitque Ephodum et Seraphimos, et Levitam accersivit qui sibi esset sacerdos; fecitque in nomine dei secundum eius mandatum. non enim eo tempore Israelicus populus regem habebat: sed quivis, quod sibi visum esset agebat. est autem Ephodum vestis genus, et Seraphimi simulacrorum. dicuntur ergo a Micha fuisse facta vestis humeralis, ac facies sive vestis pontificalis, et simulacra. eodem tempore Levitae pellex constuprata et Beniaminea stirps deleta est.

Post Samsonem Samanes annum unum populo praefuit. atque ea tempestate sacerdotibus summam rei administrantibus, 30 per annos populo cum barbaris pax fuit. postea eum per 20 annos Elis sacerdos rexit. orta autem fame multi Ebraeorum solum verterunt; atque inter hos Elimelechus tribu Iudaeus cum Noemi uxore sua et duobus filiis in urbes Moabicas commigravit, deque ea gente filiis suis barbaricas uxores matrimonio iunxit, ibique ipse cum filiis mortem obiit, sola relicta Noemi cum duabus nuribus. postquam deus famem a Iudaea sustulit, rediit Noemis ad tribum suam, comitante eam Rutha nuru. ibi dei auxilio ac monitu Noemis effectum est ut Boozus, utpote qui sanguine Elimelecho proximus esset, Rutham duceret, ex eaque Obedum patrem Iessae, avum Davidi progeneraret. Boozus a Iuda et Thamare alienigena mu-

τῆς ἀλλοφύλου, ἐξ ὧν Φαρὲς καὶ καθεξῆς, ὡς ἡ γενεαλογία φέρει.

Ὅτι ἐν τῷ ἔτει Σαμψὼν* ἕβδομος ἀρχιερεὺς κατέστη ὁ Ἡλεί, ὃς καὶ ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ πεντήκοντα ἐτῶν γενόμενος ἕτερα ἔτη μ′. ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς ἱερατείας Ἡλεὶ ἐγεννήθη ὁ προφήτης Σαμουήλ, καὶ τῷ ὀγδόῳ ἔτει ἐδόθη ἐν τῷ ναῷ, καὶ τῷ λη′ ἔτει ἤρξατο κρίνειν τὸν Ἰσραήλ, καὶ τῷ ο′ ἐτελεύτησεν, ἱερατεύσας λε′ ἔτη.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς τῶν κριτῶν βίβλου, ὡς ἐν παρόδῳ
P 61 κατ' ἐπιτομὴν ἐσημειωσάμεθα. ἔδοξε δέ μοι καὶ τὰς ἀναγκαιοτέρας ὑποθέσεις τῶν τε βασιλειῶν καὶ τῶν παραλειπομένων ἐν ἐπιτόμῳ ἀνατάξαι εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐντυγχανόντων ταύτῃ τῇ βίβλῳ.

Ὁ Ἐλκανᾶς καὶ Ἄννα καὶ Φενάννα αἱ γυναῖκες αὐτοῦ ἀνήρχοντο ἐν Σηλὼμ θύειν κυρίῳ. καὶ τῇ Ἄννῃ οὐκ ἦν τέκνον. καὶ ᾐτήσατο Ἄννα κατωδύνως κυρίῳ τοῦ ἀνοιγῆναι αὐτῆς τὴν μήτραν καὶ τὸ τεχθὲν δοτὸν γενέσθαι αὐτῷ. καὶ ἔτεκε τὸν Σαμουήλ, καὶ προσήνεγκεν αὐτὸν τῇ σκηνῇ τοῦ θεοῦ. καὶ πάλιν ηὔξατο Ἡλεὶ ὑπὲρ αὐτῆς δοθῆναι αὐτῇ ἀντὶ Σαμουὴλ τέκνα, καὶ ἔτεκεν υἱοὺς
B τρεῖς καὶ θυγατέρας δύο. Ὀφνεὶ δὲ καὶ Φινεὲς οἱ υἱοὶ Ἡλεὶ οὐκ ἐν ταῖς θυσίαις μόνον ἐξημάρτανον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς γυναιξὶν ἐξεπόρνευον ταῖς παρεστηκυίαις ἐν ταῖς πύλαις τοῦ ναοῦ κυρίου. ἱστορεῖ τοίνυν ἡ πρώτη τῶν βασιλειῶν πόλεμον συστῆναι τοῖς ἀλ-

liere genus repetit; quibus natus fuit Pharezus, ac deinceps uti generis recensio demonstrat.

Anno Samsonis* septimus pontifex declaratus fuit Elis. hic quinquagenarius principatum populi occoepit, gessitque annos 40. quarto anno huius pontificatus Samuelus vates est natus, octavoque in templum dedicatus trigesimo octavo coepit ius populo dicere, mortuusque est anno septuagesimo, sacerdotio 35 annos functus.

Atque haec quidem de libro iudicum breviter atque obiter annotavimus. consultum autem fore censui ut etiam praecipua Regnorum librorum, atque eorum qui Annales appellantur, argumenta compendio referam, ut ea nostro lectori in memoriam ista ratione redigantur.

Elcanas cum uxoribus suis Anna et Phenanna Silonem adscendit, deo sacrificaturus. Anna autem cum prolem non haberet, a deo intimis precibus contendit uti se sterilitate liberaret, pollicens ipsi se prolem quam dedisset consecraturam. ita Samueli mater facta est, eumque tabernaculo dei obtulit. cumque Elis ipsi comprecatus esset a deo alios liberos dari loco Samueli, ea postmodo filios tres ac filias duas peperit. ceterum Ophnis ac Phineas, Elis sacerdotis filii, non sacrificia modo delictis suis polluebant, sed et cum mulieribus templi dei ianitricibus stupri consuetudinem habebant. narrat porro primus Regnorum liber barbaros

λοφύλοις πρὸς τὸν Ἰσραήλ. καὶ νικήσαντες οἱ ἀλλόφυλοι αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τοῦ Ἰσραήλ. καὶ ἀκούσας Ἠλεὶ ὁ ἱερεὺς πεσὼν ἀπέθανε. προσφέρουσι δὲ οἱ ἀλλόφυλοι τὴν κιβωτὸν δῶρον τῷ θεῷ αὐτῶν Δαγὼν εἰς Ἄζωτον, καὶ ἱστῶσιν αὐτὴν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ εἰδώλου. ἐν δὲ τῇ νυκτὶ πίπτει ὁ θεὸς αὐτῶν Δαγών, καὶ ὀρθρίσαντες εὗρον αὐτὸν πεπτωκότα ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ. ἀνέστησάν τε αὐτόν, καὶ τῇ ἑτέρᾳ νυκτὶ πάλιν ἔπεσε Δαγὼν καὶ C
συνετρίβη, καὶ οὐκέτι ὁ ναὸς αὐτοῦ ἐσεβάσθη. καὶ ἐπατάχθησαν οἱ ἀλλόφυλοι εἰς τὰς ἕδρας αὐτῶν καὶ οἱ ἐν παντὶ ὁρίῳ τῆς πενταπόλεως αὐτῶν, Ἀζώτου Γάζης Ἀσκάλωνος Γὲθ Ἀκκάρων· καὶ ἐγένετο σύγχυσις μεγάλη θανάτου ἐν αὐταῖς, καὶ ἡ γῆ αὐτῶν ἐξέβραζε μῦς. καὶ μετὰ ἑπτὰ μῆνας (ὡς δὲ Ἰώσηπος, μῆνας δύο μόνους ποιῆσαι τὴν κιβωτὸν παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις, οἳ καὶ Παλαιστηνοὶ νῦν καλοῦνται) ἐξέπεμψαν τὴν κιβωτὸν μετὰ δώρων καὶ θυσιῶν, ἐπιθήσαντες αὐτὴν ἐφ' ἅμαξαν καινήν, ζεύξαντες βόας ἐκλεκτοὺς ἀσκύλτους, καὶ ηὔθυναν οἱ βόες ἀφ' ἑαυτῶν. καὶ ἦλθεν Ἰσραὴλ εἰς τιμήν. ἰδόντες δὲ οἱ ἀλλόφυλοι ἐφοβήθησαν D
φόβον μέγαν. καὶ ἔμεινεν ἡ κιβωτὸς εἰς οἶκον Ἀμιναδὰμ ἔτη κ'. πρὸ τούτου δὲ κατήντησεν ἡ κιβωτὸς ἐν Βεθσαμοῖς εἰς οἶκον Ὡσηέ, ὃς τὴν μὲν ἅμαξαν διασχίσας καὶ ἀνάψας ἐν πυρί, τοὺς δὲ βόας ἐν αὐτῇ ἀνενεγκὼν προσήνεγκε θυσίαν κυρίῳ τῷ θεῷ. οἱ δὲ υἱοὶ Ἰεχωνίου ἀναξίως προσήγγισαν τῇ κιβωτῷ, καὶ ἀπώλοντο ἐξ αὐτῶν ο' ἄνδρες, οἵτινες ὑπῆρχον δυσσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι, ἀλλὰ

Israelicis bellum intulisse, victoriaque potitos arcam dei Israelici abstulisse: Elim eo audito corruisse atque exspirasse. barbaros arcam Azotum attulisse, donarium Dagoni deo suo, atque ad simulacri pedes constituisse. id simulacrum noctu concidisse, maneque ab iis inventum ante arcam prostratum. rursus erectum, insequenti nocte denuo devolutum esse atque confractum: itaque fanum eius esse in honore desiisse. sed et in anu morbum inflictum barbari senserunt, et per totam Pentapolin (regio est a quinque urbibus hoc nomen habens, Azoto Gaza Ascalone Getha Accarone) habitantes; iisque in urbibus magna fuit pestilentia. terra quoque eorum mures edidit. post septem menses (Iosephus duos tantum perhibet) barbari, quos nunc Palaestinos appellamus, arcam cum donis et hostiis emiserunt novis quadrigis impositam, cui vaccas delectas et intactas iunxerant. eae nemine dirigente viam confecerunt. fuitque hoc Israelico populo honori, cum barbari re visa magno metu percellerentur. mansit autem arca in domo Aminadabi. prius quidem ea in domum Oseae in urbem Bethschemesam pervenerat; qui quadrigis scissis et accensis vaccas igni impositas domino deo adolevit. at vero filii Iechoniae cum ad arcam minus religiose accessissent, 70 de iis mortui sunt: erant enim impii et falsorum numinum cultores, sicut et pleri-

καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἐν Βεθσαμοῖς, ὥστε καὶ πνιγῆναι ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πεντήκοντα χιλιάδας. αὖθις δὲ πάλιν ἀποπέμπουσι P 62 καὶ οὗτοι τὴν κιβωτὸν εἰς Καριαθιαρείμ· οἱ δὲ ἐν αὐτῇ ᾄσμενοι ἀπεδέξαντο τὴν κιβωτόν, καὶ κατέστησαν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Ἀμιναδὰμ τὸν ἐν τῷ βουνῷ, καὶ ἡγίασεν Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ φυλάσσειν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου. ἐποίησε δὲ ἡ κιβωτὸς ἐκεῖσε ἔτη κ', καὶ ὁ λαὸς ἄρτι ἐπορεύθη ὄπισθεν κυρίου. καὶ συνάγει Σαμουὴλ πάντας εἰς Μασιφᾶ, καὶ παραινεῖ περιελέσθαι αὐτοὺς πάντα τὰ εἴδωλα, καὶ ἐποίησαν οὕτως. οἱ δὲ ἀλλόφυλοι παμπληθεὶ παρενέβαλον ἐπ' αὐτούς. καὶ ηὔξατο ὑπὲρ αὐτῶν Σαμουήλ, καὶ ἐβρόντησε κύριος, κινεῖται δὲ πᾶς Ἰσραὴλ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς κύριος διὰ χειρὸς B Ἰσραὴλ πληγὴν μεγάλην. καὶ μετὰ τοῦτο συνάγεται πᾶς ὁ λαὸς πρὸς Σαμουὴλ λέγοντες "ἐπειδὴ οἱ υἱοί σου Ἰωὴλ καὶ Ἀβιᾶ οὐ κατὰ τὰς σὰς πορεύονται ὁδούς, ἀλλὰ δώροις ἐκκλίνουσι τὸ δίκαιον, ποίησον ἡμῖν βασιλέα, ὃς κρινεῖ ἡμᾶς." πονηρὸν δὲ τοῦτο ἐφάνη τῷ Σαμουήλ. ὅμως εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ὑπακοῦσαι τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι οὐ σὲ ἐξουδενώκασιν ἀλλ' ἐμὲ τῷ μὴ θέλειν βασιλεύεσθαι ὑπ' ἐμοῦ· κατὰ ταῦτα πεποιήκασιν οἱ πατέρες αὐτῶν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου. ἔχρισεν οὖν αὐ- C τοῖς Σαμουὴλ βασιλέα τὸν Σαούλ, ἄνδρα Βενιαμίτην. καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀμανιτῶν Ναὰς ἐπανέστη τῇ Γαλαάδ. οἱ δὲ ἤθελον ἐπὶ

1 πληγῆναι Xylander

que omnes Bethschemesani cives; quapropter etiam 50 milia virorum de illo populo perierunt. itaque hi arcam a se Cariatiearimam dimittunt; cuius cives eam alacres exceperunt, inque domo Aminadabi sita in colle reposuerunt; Eleazarumque is filium suum consecravit, qui arcam foederis divini custodiret. ibi arca annos 20 est commorata. tunc populus denuo dei praeceptis obtemperabat; quos Masipham convocatos Samuel exhortatus est uti simulacra omnia abolerent. eiusque monitui populus obtemperavit. statim barbari omnibus copiis adversus populum Israelicum sunt profecti. pro quo cum ad deum precibus Samuel intercederet, intonuit deus. ac toto populo in aciem contra barbaros egresso, manu eius deus ingentem stragem barbarorum edidit. his ita gestis universus populus ad Samuelum confluxit, eumque sic appellaverunt (1 Sam. 8) "quandoquidem filii tui Ioelus et Abias tuis vestigiis non insistunt, sed in indicando corrumpi se donis patiuntur, agedum regem nobis constitue, qui noster sit iudex." displicuit id postulatum Samuelo: verum tamen a deo iussus ipsis obsequi, quando non Samuelum sed se deum sprevissent, regemque ipsis esse eum dedignati essent, imitati in hoc maiorum suorum facta, qui ab eo die quo ex Aegypto educti divinitus fuerunt, tales sese gessissent, ita ergo Saulum, hominem tribu Beniaminaeum, unctione regem iis designavit. secundum haec Ammonitarum rex Naasus Gileadam urbem oppugnavit. cum vero ii salutis obtinendae

σωτηρίᾳ δουλεύειν αὐτῷ. καὶ εἶπε Ναᾶς "οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἔσται ὑμῖν ἡ σωτηρία ἐν τῷ ἐξορύξαι με παντὸς ἀνδρὸς ὀφθαλμὸν δεξιὸν εἰς ὄνειδος Ἰσραήλ." καὶ ἐθρήνησαν οἱ ἄνδρες οἱ ἐν Γαλαάδ. ἤκουσε δὲ Σαούλ, καὶ προσκαλεῖται πάντα Ἰσραήλ, καὶ ἐξαριθμεῖται αὐτὸν εἰς χο' χιλιάδας. ποιήσας δὲ αὐτοὺς εἰς τρεῖς ἀρχὰς ἐπέθετο τοῖς Ἀμανίταις καὶ ὠλόθρευσεν αὐτούς. ὁ δὲ Σαμουὴλ λαμβάνει τὸν λαὸν καὶ Σαούλ, καὶ κατέρχεται εἰς Γάλγαλα, καὶ ἐγκαινίζει τὴν βασιλείαν Σαούλ, καὶ ἄπεισιν εἰς Ἀρμα- D θαΐμ. συναθροίζεται δὲ πλῆθος ἀλλοφύλων ἐν Γαλγάλοις, καὶ οὐχ εὑρέθησαν μετὰ Σαοὺλ εἰ μὴ ἑξακόσιοι ἄνδρες, καὶ οὐδὲ τούτοις ἦν ὅπλα. Σαοὺλ δὲ διαπορηθεὶς καὶ ἐγκρατευσάμενος ἀνήνεγκεν θυσίαν τῷ κυρίῳ. καὶ ἰδοὺ παραγίνεται Σαμουὴλ πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει αὐτῷ "τί τοῦτο ἐποίησας;" ὁ δὲ τὴν ἀπορίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ προβάλλεται. Σαμουὴλ δὲ ἀραῖς αὐτὸν ἀπειλήσας τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ τῷ ὑπὲρ αὐτὸν κρείττονι δοθήσεσθαι προφητεύει, καὶ ἄπεισιν. Ἰωανάθαν δὲ μόνος μετὰ τοῦ αἴροντος τὰ σκεύη αὐτοῦ παραβιασάμενος κατῆλθεν εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ σύμβολον δοὺς τῷ αἴροντι τὰ P 63 σκεύη αὐτοῦ ἐπέθετο τοῖς προφυλάσσουσι, καὶ ἐπάταξεν ὡσεὶ κ' ἄνδρας. καὶ ἐπήνεγκε κύριος ἔκστασιν ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῷ ἑωρακέναι μακρόθεν τὴν φυγὴν τῶν προφυλασσόντων. οἱ δὲ ἐν τῷ βουνῷ ὄντες μετὰ Σαούλ, ἰδόντες τὴν σύγχυσιν τῆς παρεμβολῆς τῶν ἀλλοφύλων, δηλοποιοῦσι τῷ Σαούλ. ἦν δὲ ἱερεὺς ἐκεῖ Ἀχίας Λευίτης, αἴρων ἐφούδ, καὶ εἶπεν αὐτῷ Σαοὺλ

causa servitutem se ei servituros promitterent, aliter se iis parciturum Nasus negavit, nisi in opprobrium Israelicae gentis cuivis viro oculum dextrum eruisset. id ingentem apud Gileaditas luctum excitavit. Saulus autem re cognita totum Israelicum populum ad se convocavit, numerumque virorum 670 milia invenit. proinde copiis in tres partes divisis Amanitas aggressus occidione occidit. tum Samuelus adsumpto populo ad Galgala descendit, Saulumque ibi regno inauguravit, ipseque Armathaimam abiit. paulo post barbarorum multitudo ad Galgala convenit, cum quidem Saulus secum non amplius 600 viris haberet, eosque inermes. itaque in his angustiis desperato Samueli adventu deo sacrificavit. ecce autem ei supervenit Samuelus, et ob id factum obiurgat, paucitatem suorum et angustiam temporis praetexenti imprecationibus certis minatus fore ut regnum hoc praestantiori traderetur: id vaticinatus discessit. at vero Ioanathas solo armigero comitatus ad stationem barbarorum perrupit; tesseraque armigero data excubitores adortus ad viginti viros interfecit. sed et dominus terrorem castris barbarorum immisit, cum fugam excubitorum eminus cernerent. qui in colle cum Saulo erant, cum eam in castris barbarorum trepidationem cernerent, Saulo rem aperiunt. is Achiam sacerdotem Levitam, qui una erat ac Ephodum gesta-

ἐπερωτῆσαι ἐν κυρίῳ. ὡς δὲ ἔτι καὶ μᾶλλον συνεκόπτετο ἡ παρεμβολὴ τῶν ἀλλοφύλων ὑφ' ἑαυτῶν (ἐπανίστησαν γὰρ οἱ ἐπίμικτοι καὶ δοῦλοι οἱ μετὰ τῶν ἀλλοφύλων καθ' ἑαυτῶν, καὶ ἐπάτασσον B αὐτοὺς ῥομφαίαις), εἶπε Σαοὺλ τῷ Ἀχίᾳ συστεῖλαι τὰς χεῖρας, καὶ ἐπέθετο αὐτὸς τοῖς ἀλλοφύλοις σὺν τοῖς ἑξακοσίοις. ἐξῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς κρυπτόμενοι τῶν Ἑβραίων, καὶ γεγόνασι μετὰ Σαοὺλ ὡσεὶ χιλιάδες δέκα. τότε ἠγνόησεν ἄγνοιαν Σαούλ, καὶ ἠράσατο μὴ ἀπογεύσασθαι βρώσεως τὸν λαὸν ἕως συντελέσει τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. πᾶσα δὲ ἡ γῆ ἠρίστα. εἶτα συμβαίνει τὰ περὶ Ἰωνάθαν ἐν τῇ ἐν ἀγνοίᾳ βρώσει τοῦ μέλιτος. ἐξαιρεῖται δὲ αὐτὸν ὁ λαὸς τοῦ θανάτου. καὶ Σαοὺλ κατεπολέμησε πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτοῦ, ἰσχύων κατ' C αὐτῶν. πάλιν δὲ ἀνέρχεται πρὸς αὐτὸν Σαμουὴλ ὁ προφήτης, καὶ λέγει αὐτῷ τὴν ἀπώλειαν Ἀμαλήκ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ ἐντολήν, ἣν ἔλαβεν ἐκ θεοῦ, τοῦ μὴ περιποιήσασθαι ἐξ αὐτοῦ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ἀπὸ νηπίου καὶ θηλάζοντος ἕως πρεσβύτου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ὅλον τὸ θῆλυ γένος ὀλέσαι καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν διαφθεῖραι, ὅτι κακὰ ἐνεδείξαντο τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐξ Αἰγύπτου ἐπανόδῳ. Σαοὺλ δὲ τῆς μὲν νίκης ἐπιτυχὼν καὶ ἐκτρίψας τὸν Ἀμαλὴκ περιεποιήσατο Ἄγαγ τὸν βασιλέα αὐτῶν, ὁ δὲ λαὸς διήρπασε ποίμνια καὶ βου- D κόλια καὶ ἀποσκευὴν ἱκανήν. καὶ ἰδοὺ παραγίνεται Σαμουὴλ ἐν Γαλγάλοις, καὶ λέγει πρὸς Σαοὺλ ἃ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός, τήν τε

bat, iussit deum consulere. cum vero etiam amplius barbari in castris tumultuantes mutuo sese aggrederentur (nam advenae et servi qui in barbarorum castris erant, adversus se invicem infestis armis rem gerebant), Saulus sacerdoti iussit ut manus componeret, atque ipse cum sexcentis barbaros adortus est. coniunxerunt se cum eo etiam Ebraei, qui in speluncis et rimis montium latebant, ita ut circa Saulum essent ad decem virorum milia. ibi tum Saulus ignoratione ductus mortem voverat ei, quicunque de populo cibum prius gustasset quam hostes essent deleti. omnis autem terra prandebat. tunc evenit ut Ionathas edicti istius ignarus mel gustaret; quem tamen populus neci exemit. porro Saulus omnes finitimas in orbem gentes debellavit. rursum deinde Samuelus vates ad eum venit, ac quod a deo acceperat mandatum, ipsi exponit de internecione excidenda Amaleci gente, ita quidem ut et homines et pecus ab lactente usque ad senem omnes, adeoque totum etiam muliebre genus cum iumentis exstinguere et omnia ipsorum impedimenta perdere iuberet. causa internecionis Amalecitis fuit, quod ex Aegypto adscendentem Israelicum populum maleficiis infestassent. Saulus vero victoriam quidem deletis Amaleci copiis obtinuit, caedi tamen Agagum regem exemit. ac populus etiam de gregibus armentis impedimentisque hostium magnam praedam egit. ecce autem Samuelus ad Saulum Galgalis agentem revertitur, iussuque dei ei indicat fore ut regno excidat

τῆς βασιλείας ἔκπτωσιν καὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ λαοῦ, ὃς διέρρηξε
τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος αὐτοῦ. παραβιάζεται δὲ Σαοὺλ τὸν
Σαμουὴλ ὑποστρέψαι μετ' αὐτοῦ, καὶ χερσὶν ἰδίαις ὁ προφήτης
ἀποσφάζει Ἄγαγ τὸν βασιλέα Ἀμαλήκ. διὰ ταύτην τὴν παρακοὴν
Σαοὺλ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς Σαμουὴλ "μεταμεμέλημαι ὅτι ἔχρισα
τὸν Σαοὺλ εἰς βασιλέα, διότι ἀπέστη ἀπὸ ὄπισθέν μου καὶ οὐκ
ἐφύλαξε τὰ ῥήματά μου." πολλὰ δὲ κατωνείδισε τὸν Σαοὺλ
Σαμουὴλ ἐπὶ τῇ παρακοῇ ταύτῃ. ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὸν λαὸν
καὶ τοῦ θῦσαι τὰ θρέμματα τῷ θεῷ ἐπήνεγκε. καὶ εἶπε Σαμουὴλ P 64
πρὸς Σαούλ "εἰ θελητὸν τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίαι ὡς
τὸ ἀκοῦσαι φωνῆς κυρίου; ἰδοὺ ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθή, καὶ
ἡ ἐπακρόασις ὑπὲρ στέαρ κριῶν. ὅτι ἁμαρτία οἰώνισμα ἐστί,
ὀδύνην καὶ πόνον θεραφὶμ ἐπάγουσιν. ὅτι ἐξουθένωσας τὸ ῥῆμα
κυρίου, καὶ ἐξουθενώσει σε κύριος, μὴ εἶναι βασιλέα ἐπὶ Ἰσραήλ."
καὶ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ Σαμουήλ, καὶ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι. γνώμῃ
δὲ θεοῦ κατακολουθήσας Σαμουὴλ ἄπεισιν εἰς Βηθλεέμ, καὶ ἐκεῖ
ἔχρισε τὸν ὄγδοον υἱὸν Ἰεσσαὶ Δαβὶδ εἰς βασιλέα, καὶ δίδοται
πνεῦμα θεοῦ. καὶ τότε ἐπῆλθεν ἐπὶ Σαοὺλ πνεῦμα πονηρόν, καὶ
ἔπνιγεν αὐτόν. καὶ εἶπον οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ τὰ περὶ Δαβὶδ πρὸς B
αὐτόν, ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ ὅτι ᾄδει ψάλλων ἐν κινύρᾳ καὶ ψαλτηρίῳ καὶ ναύλῃ. καὶ ἀπέστειλε Σαοὺλ πρὸς Ἰεσσαί, καὶ ἔλαβε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ψάλλειν καὶ διώκειν πνεῦμα τὸ

1 ὡς Xylander 13 θεραφὶμ Xylander septuaginta interpretes secutus: legebatur σεραφίμ

Saulus, populumque ita ab eo abruptum iri quomodo rex laciniam de laena Samuelis abrupisset. et Samuelus a rege ita coactus una cum eo revertit, Agagumque regem sua manu vates iugulavit. haec divini mandati neglectio ita deum offendit ut Samuelo diceret, quod inunxisset regno Saulum, eius se paenitere, quando is a se defecisset ac mandata sua posthabuisset. ac cum Saulus a Samuelo huius praevaricationis causa graviter obiurgatus populi culpam studiumque pecudes deo sacrificandi causaretur, "putasne" inquit vates, "hostias ac sacrificia deo tam probari quam dicto eius audientem esse? sic habe: praestat obedientia sacrificio, et obtemperatio adipi arietino. contra peccatum magicae superstitioni par est inobedientia, poenamque cum cultus falsi numinis supplicio eandem conciliat. tu quia dei mandatum pro nihilo habuisti, itaque deus etiam te nihili faciet, regnoque Israelico privabit." his dictis a rege discessit, neque ei porro se videndum praebuit. idem vates dei iussu Bethlehemam abiit, ibique Davidum Iessae filium natu octavum ungens regno destinavit; atque huic spiritus dei datus est. at contra in Saulum spiritus malignus irruit, eumque vexavit. familiares itaque ei indicaverunt esse Davidum spiritu dei praeditum ac variis instrumentis musicis ludere peritum. itaque Saulus ad Iessam missis famulis Davi-

πνῖγον αὐτόν. καὶ ἀπέστη τὸ πνεῦμα ἀπὸ Σαούλ, καὶ πεποίηκεν
αὐτὸν ἐπὶ τὸ αἴρειν τὰ σκεύη αὐτοῦ τὰ πολεμικά. ἀγαπητὸς δὲ
γέγονε Δαβὶδ τῷ Σαούλ. τότε ἐξῆλθον οἱ ἀλλόφυλοι ἐν δυνάμει
βαρείᾳ, καὶ γέγονε τὰ περὶ Δαβὶδ καὶ Γολιάθ, ὃν ἀνεῖλε μονο-
μαχήσας ὕψος ἔχοντα πόδας ὀκτώ, ὢν ἐτῶν λγʹ. ᾧ ὑπήντησαν
αἱ χορεύουσαι λέγουσαι "ἐπάταξε Σαοὺλ ἐν χιλιάσιν αὐτοῦ καὶ
C Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ." καὶ γίνεται φθόνος Σαοὺλ ἐπὶ Δαβὶδ
διὰ τὸ αὐτῷ μὲν δοθῆναι τὰς χιλιάδας, ἐκείνῳ δὲ τὰς μυριάδας.
καὶ ἐπέπεσε παρὰ θεοῦ πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ Σαούλ, καὶ προεφή-
τευσεν ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. καὶ Δαβὶδ ἔψαλλεν ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ ὡς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ τὸ δορὺ ἐν τῇ χειρὶ Σαούλ,
καὶ εἶπε πατάξαι ἐν Δαβίδ, καὶ ἐκκλίνας Δαβίδ, ἐπάταξεν ἐν τῷ
τοίχῳ. τοῦτο δὶς πεποίηκε Σαούλ. γνοὺς δὲ Σαοὺλ συμμαχεῖν
θεὸν τῷ Δαβίδ, ἐποίησεν αὐτὸν χιλίαρχον, ἐξαποστείλας αὐτὸν
ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ εἰσέρχεσθαι καὶ ἐξέρχεσθαι ἐν τῷ πολέμῳ,
εἰπών "ἔστω ἡ χεὶρ τῶν ἀλλοφύλων κατ' αὐτοῦ ἤπερ ἡ χείρ μου,"
D καὶ δέδωκεν αὐτῷ Μελχὸλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα. ἀπο-
δρὰς δὲ Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου Σαοὺλ ἀπῆλθε πρὸς Σαμουὴλ ἐν
πόλει Ἀρμαθαΐμ, καὶ εὗρε χορὸν προφητῶν μετὰ Σαμουήλ. καὶ
ἀπέστειλε Σαοὺλ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς ἀγγέλους συλλαβέσθαι τὸν
Δαβίδ· καὶ προφητεύοντες διέμενον. θυμωθεὶς δὲ Σαοὺλ αὐτὸς
δι' ἑαυτοῦ ἐπορεύθη συλλαβέσθαι αὐτόν· καὶ ἐξέστη, καὶ ἦν
προφητεύων καὶ αὐτός, καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔκειτο

dum domum suam adscivit, ut fidibus luderet spiritumque a quo rex vexabatur abigeret; qui et recessit a rege. proinde Davidum rex dilexit armigerumque suum constituit. sub idem tempus barbari bellum Ebraeis fecerunt, magnis freti copiis. quo in bello Davidus Goliathum octo pedes altum, annos natus 33, singulari praelio congressus trucidavit. a qua victoria redeunti, cum occurrentes choream ducentes mulieres cecinissent a Saulo milia, a Davido dena milia esse devicta, invidit rex Davido sibi eo carmine praelato; exagitavitque eum denuo malignus deo immittente spiritus, ac in medio suae domus vaticinatus est. coram eo Davidus quotidie fidibus cecinit. Saulus autem hasta quam manu tenebat, Davidum traiicere voluit: sed hic inclinato corpore ictum evitavit, et hasta parieti infixa est. bis hoc Saulus est conatus. inde cognito deum Davido adesse, tribunum militum eum fecit inque bellum emisit, ut militiae versaretur: aiebat enim malle se eum barbarorum quam suis manibus perire. nuptum quoque ei dedit Michol filiam suam. enimvero Davidus Saulum fugiens ad Samuelum in urbem Ramatha se contulit, ibique cum Samuelo chorum vatum repperit. tertium Saulus eo misit qui Davidum ad se abducerent: verum ii vaticinandi spiritu correpti ibidem manserunt. qua re ira percitus Saulus, cum ipse comprehendendi Davidi causa eodem abiisset, divino instinctu affectus ipse

δι᾽ ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς γυμνός. καὶ μετὰ ταῦτα τελείως ἀφίσταται Δαβὶδ ἀπὸ Σαοὺλ, κτησάμενος χεῖρα τετρακοσίων ἀνδρῶν P 65 πολεμιστῶν. καὶ μετὰ τοῦτο θνήσκει Σαμουὴλ, καὶ θάπτεται ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐν Ἀρμαθαὶμ. Σαοὺλ δὲ ἔτι διώκων ἦν τὸν Δαβίδ. Ἀβεσσᾶ δὲ καὶ Ἰωὰβ κατῆλθον ἐν τῇ παρεμβολῇ Σαοὺλ νυκτὸς μετὰ Δαβὶδ, καὶ ἔλαβον τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος. ἀποδιδράσκει δὲ Δαβὶδ πρὸς Ἀγχοῦς βασιλέα Γέθ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ πόλιν Σικελάκ, καὶ παροικεῖ ἐκεῖ μῆνας τέσσαρας· ὅπου στήλην ὁ πατραλοίας Ἀβεσαλὼμ ἐπ᾽ ὀνόματι αὐτοῦ ἔστησε, παρανομήσας κἂν τούτῳ. ἐν ᾧ τόπῳ καὶ λιθόλευστος γέγονεν ..... Ἰεβοσθὲ ὁ Χαναναῖος, ὃς ἐπὶ ἐννακοσίοις τραυματίαις ἐσπᾶτο ῥομφαίαν εἰσάπαξ. οὗτος οὐκ ἦν τῶν τριῶν, ἀλλ᾽ B ὑπὲρ τοὺς τρεῖς δυνατός. εἶτα Ἀδίνων, καὶ οὗτος ἐσπᾶτο ῥομφαίαν ἐπὶ ὀκτακοσίοις τραυματίαις. Ἐλεάζαρ, καὶ τρίτος Σαμέας· οὗτοι οἱ τρεῖς διέρρηξαν τὸ σύστημα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἤνεγκαν ἐκ Βηθλεὲμ πιεῖν τῷ Δαβὶδ αἰτήσαντι ὕδωρ. Ἀβεσσᾶ δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἰωὰβ καὶ Ἀσσαὴλ ἐσπάσαντο τὴν ῥομφαίαν αὐτῶν ἐπὶ τῷ τραυματίᾳ. ἦρχε δὲ τῶν τριῶν οὐχ ὡς ὑπὲρ αὐτοὺς ἢ ὡς αὐτοὶ ἰσχύων, ἀλλ᾽ ὡς συγγενὴς τοῦ βασιλέως· ἡ γὰρ δύναμις αὐτοῦ πρὸς τοὺς τρεῖς οὐκ ἦλθεν. ἀλλὰ καὶ Βανέας υἱὸς Ἰωὰβ, ἀδελφοῦ τοῦ Δαβὶδ, δυνατὸς ὢν παρεβάλλετο τοῖς τρισίν, οὐ C μέντοι γέγονε τῆς ἰσχύος αὐτῶν. ἦσαν δὲ ὀνομαστοὶ καὶ δυνατοὶ

6 ἤτοι τὸν ξέστην margo P

quoque cum reliquis vaticinari coepit; detractisque sibi vestibus nudus diem ac noctem iacuit. post haec Davidus a Saulo prorsus recessit, parata quadringentorum virorum bellicosorum manu. haec consecuta est mors Samueli, isque domi suae Ramathae humatus est. cum a Davido persequendo Saulus non desisteret, Abessaus et Ioabus cum Davido in castra illius noctu pervenerunt, hastamque regis et lenticulam aquae secum abstulerunt. profugit deinde ad regem Gethae Anchisum Davidus, isque ei urbem Siclagam concedit, in qua Davidus per quattuor menses inquilinus fuit, ubi statuam quoque sibi parricida Absalomus erexit, etiam hoc suis addens sceleribus: eodemque in loco lapidibus obrutus est. fuit Iebosthes Chananaeus, qui evaginato gladio una pugna 900 viros vulneravit. is non fuit unus de tribus, sed supra tres potens. deinde Adinon, qui stricto gladio 800 vulneravit, Eleazar, tertiusque Sameas. hi tres globum hostium barbarorum perruperunt, et petenti Davido aquam ex Bethlehema bibendam attulerunt. Abessaus frater Ioabi et Asaelis: is ense nudato trecentos sauciavit. praelatus autem fuit inter tres, non quod robore eos aequaret, nedum anteiret, sed ut cognatus regis: nam potentia tres istos non attigit. quin etiam Banaias Ioiadae F. fratris Davidi, quanquam ob virtutem tribus istis compararetur, non tamen eorum virtutem aequavit. fuerunt porro etiam alii 37 celebres

ἑτεροὶ λζʹ, ὧν ἦρχεν Ἀσσαήλ. ῥομφαία δέ ἡ σπάθη ἐστί, καὶ οὐ τὸ δόρυ, ὥς τινες οἴονται, καθὼς Δαβὶδ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον λέγει "σὺ ἔρχῃ πρός με ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν δόρατι καὶ ἐν ἀσπίδι, κἀγὼ πορεύσομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ Σαβαώθ." ὁ δὲ ἐτῶν οʹ τελευτᾷ Δαβίδ, ἑπτὰ ἔτη βασιλεύσας τοῦ Ἰούδα καὶ μῆνας ἕξ, τριάκοντα δύο δὲ καὶ μῆνας ἓξ ἐπὶ πᾶσαν φυλήν. ἦν δέ, ὅτε ἐβασίλευσεν, ἐτῶν τριάκοντα.

Ὅτι Σολομῶν καὶ πρὸ τοῦ οἰκοδομῆσαι αὐτὸν τὸν ναὸν ἐν
D τοῖς ὑψηλοῖς ἔθυμία, καὶ πᾶς ὁ λαός. τὰ δὲ μέγιστα τῶν παραπτωμάτων αὐτοῦ μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ γέγονεν.

Ὅτι ἐποίησε τὸν βασίλειον θρόνον αὐτοῦ ἐλεφάντινον, ἐκ μὲν τῶν ὄπισθεν ἔχοντα προτομὰς δύο μόσχων, καὶ δύο λεόντων εἰς τὰ παρ' ἑκάτερα πλησίον τοῦ θρόνου. ἐποίησε δὲ καὶ βαθμοὺς ἕξ, εἰς ὕψος ἐξαίροντας τὸν θρόνον, καὶ ἐν ἑκάστῳ βαθμῷ ὡσαύτως λέοντας ἐστηλωμένους, ὥστε εἶναι τοὺς πάντας λέοντας τῶν μὲν ἀναβάθμων δώδεκα, τοὺς δὲ πλησίον τοῦ θρόνου δύο. λέγει δὲ Ἰώσηπος καὶ ἐν τούτῳ ἀνομῆσαι αὐτὸν καὶ παραβῆναι τοὺς ὑπὸ
P 66 θεοῦ δοθέντας τῷ Μωϋσῇ καὶ τῷ λαῷ νόμους· οὐδὲ γὰρ ὄψεως ἕνεκεν ἐπετράπησαν ζῳοπλαστεῖν ἢ σκιαγραφίαις προσέχειν. διὰ τὸ ἀσεβῆσαι δὲ Σολομῶντα λαμβάνει Ἱεροβοὰμ τὰς δέκα φυλάς. Ῥοβοὰμ δὲ τῷ υἱῷ Σολομῶντος καταλιμπάνονται φυλαὶ δύο, ἡ

4 ὁ] ὤν?

ac potentes, quorum princeps fuit Asaelus. ceterum rhomphaea (quod nomen hic usurpatum aliquoties est) non lanceam, ut quidam putant, sed gladium significat. quomodo etiam Davidus ad Goliam "tu" inquit "contra me venis gladio" (est in Graeco rhomphaea) "hastaque et clypeo fretus: ego autem te aggredior ductu domini dei exercituum." Davidus finem vitae fecit annos natus 70, cum in Iudam regnum obtinuisset 7 annos ac semis, 32 ac semissem in totum populum. regnum adeptus est anno aetatis trigesimo.

Solomon etiam, antequam templum exstruxisset, in summitatibus adolevit altaria, cumque eo universus populus.

Maxima autem delicta sua a condito templo commisit, quod solium regium sibi fecit eburneum, in cuius postica parte excisi ab utraque solii parte exstabant duo vituli anterioribus sui partibus et duo tales leones. fecit et gradus sex, quibus altitudo solii augeretur, inque quovis gradu itidem leones exsculptos. ita duodecim leones in gradibus, pone solium duo fuerunt, in summa. atque hac ipsa etiam in re eum peccasse legemque a deo Mosi ac populo datam violasse Iosephus asserit. neque enim permissum fuisse ut pascendorum oculorum causa animalia fingerent aut picturis studerent. sane propter Solomonis impie facta Ieroboamus in decem tribus nactus est regnum, duabus duntaxat Roboamo

τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ τοῦ Βενιαμίν· ἡ γὰρ Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ κληρουχίᾳ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς κεῖται, καὶ διὰ τοῦτο συνήφθη τῇ φυλῇ Ἰούδα.

Ὅτι τὰ πρῶτα παραπτώματα ἱστορεῖ ἡ γραφὴ Σολομῶντος καὶ τὰ κατορθώματα, ἀλλ' οὐχ ὡς παραπτώματα, ἐπεὶ φαίνεται καὶ πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ καὶ μετὰ τὴν κτίσιν, ἔτι νέος ὤν, ἐν τοῖς ὑψηλοῖς θύων καὶ θυμιῶν καὶ γυναῖκας ἀλλοφύλους ἔχων παρανόμως. τέως δὲ ἐν πρώτοις ἡ ἱστορία τῆς γραφῆς οὐκ ἐγκαλεῖ B αὐτῷ, οὐχ ὡς μὴ πράξαντος κακῶς τὰ πράγματα διηγουμένη. καὶ αὖθις οὐ πάντα τὰ ἐν τῷ ναῷ εὐαγῶς ἔπλασεν.

Ὅτι δὶς ὤφθη ὁ θεὸς τῷ Σολομῶντι, κατ' ἐπίτασιν ἀσφαλιζόμενος αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν παρανόμων. ὁ δὲ Ἰώσηπος καὶ διὰ τοῦτο ἀκλεῶς τεθνάναι αὐτὸν λέγει, διὰ τὸ καὶ λέοντας καὶ βόας μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνομημάτων εἰς ὑψηλὴν θεωρίαν ἀναπλάσαι αὐτόν. ὁ γὰρ θεὸς οὐδὲ ὄψεως ἕνεκεν καὶ θεωρίας παραχωρεῖ ταῦτα διὰ τοῦ νόμου γίνεσθαι.

Ὅτι Ἀθίας ὁ Σιλωνίτης προφήτης ὤν, συναντήσας Ἱερο- C βοὰμ τῷ δούλῳ Σολομῶντος, ὃ ἐφόρει καινὸν ἱμάτιον διαρρήξας εἰς φάρση δώδεκα δέδωκεν αὐτῷ δέκα ῥήγματα, εἰπών "σοὶ δίδωσιν ὁ θεὸς τὰς δέκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ διὰ τὰς ἀνομίας Σολομῶντος· ὅμως μετὰ θάνατον αὐτοῦ λήψῃ αὐτάς."

Solomonis F. relictis, Iudaica et Beniaminea. nam Hierosolyma in ditione Beniamineae tribus sita sunt, ideoque ea tribus Iudaicae annexa.

Prima Solomonis delicta sacrae literae commemorant, sicut et praeclara eius facta, quanquam haec minus. quod ad delicta attinet, apparet eum et ante et post aedificatum templum in excelsis locis sacrificasse et aras adolevisse. habuit et alienigenas uxores, lege vetante. tantisper tamen eum scriptura non culpat, non quidem in hunc finem facta eius referens, quasi ea vitio carerent. rursus quae in templi adornatione non omnia pie effinxit.

Bis Solomoni deus apparuit, ut eo intentius eum confirmaret ac ab impiis factis abstinendum esse admoneret. Iosephus autem propterea quoque eum ingloria morte sublatum perhibet, quod praeter cetera peccata leones quoque et boves in sublimi loco conspiciendos effinxerit. divina enim lege sancitum est ne tale quid vel visus et conspiciendi gratia fiat.

Achias Silonites vates Ieroboamo obviam factus, servo Solomonis, novam qua indutus erat vestem in duodecim frusta discerpsit, deque his ei decem dedit, ita fatus "propter peccata Solomonis deus tibi dat decem tribus Israëlici populi; quas tamen non nisi mortuo Solomone obtinebis."

Ὅτι Σολομῶν ἐζήτησε τὸν Ἱεροβοὰμ ἀποκτεῖναι ὑπονοήσας αὐτόν. ὁ δὲ γνοὺς ἀνεχώρησε πρὸς Σουσακεὶμ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς τοῦ κυρίου αὐτοῦ Σολομῶντος. ἔλαβε δὲ τὴν θυγατέρα Σουσακεὶμ ἑαυτῷ γυναῖκα.

D Ὅτι ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸς τέσσαρας εἶχε περιβόλους, καὶ εἰς μὲν τὸν ἐξωτάτω εἰσελθεῖν ἐπετέτραπτο πᾶσι καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις, γυναιξὶ δὲ ἐμμηνίοις μόναις ἀπείρητο παριέναι. εἰς δὲ τὸν δεύτερον Ἰουδαῖοι πάντες εἰσῄεσαν, καὶ αἱ τούτων γυναῖκες καθαραὶ ἀπὸ παντὸς μιάσματος. εἰς δὲ τὸν τρίτον οἱ ἄρρενες τῶν Ἰουδαίων, εἰς δὲ τὸν τέταρτον οἱ ἱερεῖς μόνοι. εἰς δὲ τὸν ναὸν καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν οἱ ἄμωμοι ἱερεῖς, στολὰς ἱερατικὰς ἐνδεδυμένοι. εἰς δὲ τὸ ἄδυτον ὁ ἀρχιερεὺς μόνος, τὴν οἰκείαν στολὴν περιβεβλημένος, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ὅτι ἐν γήρᾳ αὐτοῦ Σολομῶν ἐξώκειλεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, τῶν γυναικῶν αὐτοῦ εἴδωλα ἀνατιθουσῶν· ὁ γὰρ ἑτέρων ἀνατιθέντων
P 67 ἐφιεὶς αὐτὸς ἱδρύεται δυνάμει. καὶ διὰ τοῦτο ἐδόθη αὐτῷ Σατὰν ὁ Ἄδερ.

Ὅτι Ἱεροβοὰμ δοῦλος ἦν Σολομῶντος, υἱὸς γυναικὸς πόρνης, ἐβασίλευσε δὲ τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Σαμαρείᾳ. καὶ συμβαλὼν πόλεμον τῷ Ἀβίᾳ ἡττήθη, καὶ ἔπεσον τοῦ Ἰσραὴλ χιλιάδες φʹ.

Ὅτι ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Γοθολίας Ἰηοῦ ἀνεῖλε τὸν Ἰορὰμ καὶ τὸν Ὀχοζίαν καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀχαὰβ καὶ τὴν Ἰεζάβελ.

Solomon Ieroboamum sibi suspectum interficere cogitavit. at is cognitis insidiis ad Susacimum Aegypti regem concessit, atque apud hunc commoratus est usque ad mortem domini sui Solomonis. sed et Susacimi filiam uxorem duxit.

Templum Hierosolymitanum quattuor habuit ambitus. in extremum intrare omnibus etiam alienigenis permissum fuit: solae menstruo laborantes mulieres arcebantur. intra secundum omnes Iudaei intrabant, eorumque feminae pollutionis omnis purae. in tertium mares Iudaei. in quartum soli sacerdotes. in sacrarium et ad aram vitio carentes sacerdotes, stolis sacerdotalibus amicti. in adytum quotannis tantum solus summus pontifex ingrediebatur, suo vestitu ornatus.

Senecta aetate Solomon a deo exorbitavit, uxoribus eius simulacra consecrantibus. nam qui alteri potestatem consecrandi talia permittit, is quantum in ipso est, ea dedicat. ideoque ei Satanas Ader immissus est.

Ieroboamus Solomonis servus, filius meretricis, Samariae regiam habuit, rex populi Israelici. idem praelio congressus cum Abia succubuit, caesis Israelicorum quingentis milibus.

Tertio anno regni Gotholiae Iehus Ioramum et Ochoziam et Achabi filios et Iezabelam interfecit.

Ὅτι Ἄχαζ υἱὸς Ὀζίου, πατὴρ δὲ Ἐζεκίου, βασιλεὺς Ἰούδα, συνέκοψε τὰ συγκλείσματα τῶν μεχονώθ. ἦσαν δὲ λέοντες καὶ B βόες καὶ Χερουβίμ. ἔστι δὲ ὁ μεχονὼθ λουτήρ. τοὺς βόας τοὺς χαλκοῦς τοὺς βαστάζοντας τὴν θάλασσαν τὴν χαλκῆν, οὓς παρανόμως ἀνεπλάσατο Σολομῶν· καὶ ἔθηκε τὴν θάλασσαν ἐπὶ βάσει λιθίνῃ. τὰ δὲ λοιπὰ ἐγράφησαν ἔμπροσθεν.

Καὶ ἐκ τῶν Παραλειπομένων τινά. αἱ Παραλειπόμεναι τὰ λείποντα πολλάκις λέγουσι καὶ τὰ ὄντα παραλιμπάνουσι, πολλάκις δὲ καὶ ὅλην ἔννοιαν ἀλλοιοῦσιν. ἐν γὰρ τῷ λέγειν ὅτι Ἀσᾶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου ὡς Δαβὶδ καὶ Σολομῶν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἀλλοιοῖ τὸν νοῦν· τὰ γὰρ περὶ τοῦ Σολομῶντος πεφανέρωται. ἐπάταξε δὲ ἐν Ἰσραὴλ καὶ Ἱεροβοὰμ Ἀσᾶ μετὰ φυλῆς Βενιαμὶν καὶ Ἰούδα πεντακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν πολεμιστῶν. καὶ οὐκέτι C ἦρε κεφαλὴν κατὰ Ἰούδα Ἱεροβοὰμ υἱὸς Ναβάτ.

Ὅτι ἀδελφαὶ Δαβὶδ Σαρουΐα καὶ Ἀβιγαία, καὶ τῇ μὲν Σαρουΐᾳ υἱοὶ Ἀβεσσᾶ καὶ Ἰωὰβ καὶ Ἀσσαήλ, τῇ δὲ Ἀβιγαίᾳ υἱὸς Ἀμεσσᾶ. οὗτος οὐκ ἔφθασε πρὸς τοὺς τρεῖς δυνάστας τοῦ Δαβίδ.

Ὅτι ὁ Ῥουβεὶμ πρωτότοκος ὢν ἐξέπεσε τῆς εὐλογίας καὶ τοῦ ἀριθμεῖσθαι ὡς πρωτότοκος, ἐπειδὴ ἀνέβη εἰς κοίτην πατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰακὼβ ὁ πατὴρ αὐτοῦ δέδωκε τῷ Ἰωσήφ, τὰ δὲ πρωτοτόκια δέδωκε τῷ Ἰούδᾳ.

Achazus Oziae F. Ezechiae pater, rex Iudae, Mechonothi caelaturas concidit: erant autem leones boves et Cherubimi. Mechonothum significat lavacrum: tum boves erant aenei, qui mare aeneum portabant, quos boves contra legem Solomon effinxerat. ac mare fundamento lapideo imposuit. reliqua post suo loco sequuntur. iam quaedam de Annalibus.

Annales Paralipomena Graece vocantur, quod plerumque omissa referant, tametsi et omittunt res gestas, et saepe prorsus diversam sententiam ponunt. quod enim in iis dicitur, Asam deo vitam suam probasse exemplo Davidi et Solomonis maiorum suorum, hoc quidem diversam sententiam habet, ut Solomonis gesta a nobis exposita ostendunt. ceterum Asa cum Iudaeis et Beniamineae tribus suppetiis adiutus, Israelici populi qui cum Ieroboamo erat quingenta millia bellatorum occidit. neque posthac contra Iudam caput suum Ieroboamus Nabati F. extulit.

Sorores Davidi fuerunt Servia et Abigaea. Serviae filii fuerunt Abessas Ioabus et Asaelus. Abigaeae filius fuit Amessas: is non pervenit ad dignitatem trium Davidi principum.

Rubenus primogenitus Iacobi sua excidit dignatione, quod thalamum patris incestasset. dedit autem Iacobus pater Iosepho et praerogativam primogeniturae dedit Iudae.

Ὅτι λέγει ἡ δευτέρα τῶν Παραλειπομένων μὴ εἶναι ἐν τῇ σκηνῇ εἰ μὴ τὰς πλάκας μόνον.

D *Ὅτι Ἰωδαὲ ὁ ἀρχιερεὺς ὁ συνετός, τοῦ Δαβιδικοῦ σπέρματος ὀλλυμένου ὑπὸ Γοθολίας, κατέκρυψε τὸν ἔσχατον υἱὸν Ὀχοζίου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τὸν Ἰωάς, ὃς καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ Ἰούδα, ἐτῶν ὄντα ἑπτά, καὶ ἀπέκτεινε Γοθολίαν τὴν ἄνομον τὴν ἐκ γένους Ἀχαάβ. ζῇ δὲ ὁ αὐτὸς Ἰωδαὲ ἔτη ρλ', καὶ ἐτάφη ἐν τάφοις τῶν βασιλέων, διότι ἀνεκτήσατο τὸ Δαβιδικὸν γένος. βασιλεύει δὲ Γοθολία ἔτη ζ', καὶ κατακρύπτεται Ἰωὰς ὑπὸ Ἰωδαὲ μηνιαῖος.*

Ὅτι οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἀρχόντων Βαβυλῶνος ἦλθον πρὸς Ἐζεκίαν τοῦ πυθέσθαι περὶ τοῦ τέρατος τοῦ γεγονότος ἐν τῷ οὐρανῷ ἐν τῇ ἀναστροφῇ τοῦ ἡλίου. ὁ δὲ τοῦτο παραλιπὼν θησαυ-
P 68 *ροὺς καὶ πλοῦτον καὶ βασιλείαν αὐτοῖς ὑπεδείκνυεν. ὠργίσθη δὲ κύριος ὁ θεός, καὶ ἠπείλησε τῷ Ἐζεκίᾳ· ὅμως μετήνεγκε τὴν ὀργὴν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ.*

Ὅτι διὰ τὰς ἀσεβείας αὐτοῦ Μανασσῆς αἰχμάλωτος γίνεται ὑπὸ Ἀσσύρ, καὶ ἐξομολογεῖται τῷ κυρίῳ ἐν μετανοίᾳ καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέφει αὐτὸν ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ἐποίει τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου.

Ὅτι ἐν τῇ διαθήκῃ Ἐζεκίου βασιλέως Ἰούδα λέγει Ἡσαΐας ὁ προφήτης κρατῆσαι τὸν Ἀντίχριστον ἔτη γ' καὶ μῆνας ἑπτά, γι-

6 ὢν? 11 *πρέσβεις forte*, margo P

Secundus Annalium liber habet in tabernaculo nihil fuisse praeter tabulas.

Iodaes pontifex maximus sapiens, cum Gotholia stirpem Davidicam omnem excinderet, suffuratus est Ioasum, minimum natu filium Ochoziae, filii Gotholiae. is Ioasus annos natus septem regnum in Iudaeos obtinuit, interfecitque Gotholiam impiam, Achabo prognatam. vixit Iodaes annos 130, et sepultus est in regum sepulcris propter conservatam atque restitutam Davidicam progeniem. Gotholia septennium regnavit. Ioasum mensem natum Iodaes abscondit.

Legati principum Babylonis ad Ezechiam venerunt percontatum de miraculo, quod in caelo factum erat sole retro averso. Ezechias eo praeterito thesauros eis suos divitiasque et regnum demonstravit. succensuit deus, Ezechiaeque malum minatus est, quod tamen, habita virtutis eius ratione, ab ipso in posteros transtulit.

Manasses ob impietatem suam ab Assyrio rege captus, cum ex animo resipisceret ac peccata sua confiteretur, a deo in regnum restitutus est eiusque deinceps mandatis paruit.

In testamento Ezechiae regis Iudae, ait Esaias propheta, Antichristum triennium ac menses septem rerum potiturum, quae est summa die-

νόμενα ἡμέρας ασϙ'. καὶ μετὰ τὸ τὸν Ἀντίχριστον βληθῆναι ἐν τῷ Ταρτάρῳ ἐλθεῖν τὸν δεσπότην τῶν ὅλων, Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, γενέσθαι δὲ καὶ ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν καλῶν τε καὶ B κακῶν. περὶ τῶν αὐτῶν δὲ καὶ ὁ προφήτης Δανιὴλ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ λέγει ἑωρακέναι, καὶ φησίν "εἶπον τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐνδεδυμένῳ τὸ βαδδίν, ὃς ἦν ἐπάνω τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ, ἕως πότε τὸ πέρας τῶν θαυμασίων ὧν εἴρηκας; καὶ ὕψωσε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας ὅτι εἰς καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ. ' καὶ ἐγὼ ἤκουσα καὶ συνῆκα καὶ εἶπον 'καὶ τί τὰ ἔσχατα τούτου;' καὶ εἶπεν 'ἀπὸ καιροῦ παραλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, καὶ δοθῆναι βδέλυγμα ἐρημώσεως ἡμέρας ασϙ'. καὶ μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας ἡμέρας ατλε'."

Ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀμὼς βασιλέως Ἰούδα τὰ περὶ τῆς C Νιναῒ προφητευθέντα κατὰ τοὺς χρόνους τούτους πέρας ἔσχεν. ἱστορεῖ δὲ Ἰώσηπος ἐν τῷ θ' τῆς ἀρχαιολογίας τὸν Ἰωνᾶν καταποθέντα ὑπὸ τοῦ κήτους μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἐκβρασθῆναι ζῶντα ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ.

Ἀπὸ τοῦ γ' βιβλίου τῆς ἀρχαιολογίας Ἰωσήπου, ὅτι ἐάν τις ὑπονοήσῃ τῶν Ἑβραίων μεμοιχεῦσθαι αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῶν ἀλεύρου ἀσσάρωνα, καὶ μίαν αὐτῆς δράκα ἐπιβαλόντες τῷ θεῷ τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας ὁ ἱερεὺς κατὰ τὰς πύλας πρὸς τὸν νεών, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς γυμνώσας, ἐπιγράφει τοῦ θεοῦ τὴν προσηγορίαν

rum 1290; tum eo in Tartarum abiecto venturum universi dominum Christum, deum nostrum; fore tum resurrectionem ac bene maleque factorum compensationem. de his ipsis Danielus quoque vates perhibet in visione sua (cap. 11. 12) his verbis: "dixi viro veste linea induto, qui super aquam fluvii stabat: quando erit finis mirabilium istorum quae narrasti? is manus suas ad caelum sustulit, iuravitque per eum qui sempiternum vivit, fore id post tempus, tempora, ac dimidium temporis. audivi ego et intellexi ac dixi: et quid erit extremum horum? respondit: a tempore immutati continui sacrificii piaculum abominabile vastitatis dabitur, per dies 1290, et felix qui perdurabit ac perveniet ad dies 1335."

Amoso Iudaeum regnum gerente, evenerunt quae de Ninive praedicta fuerant. narrat autem Iosephus libro antiquitatis Iudaicae nono, Ionam a ceto deglutitum post tres dies totidemque noctes vivum eiectum fuisse in Euxino mari.

De tertio libro eiusdem operis: si quis Ebraeus uxorem suam adulteratam suspicatur, is farinae hordeaceae assaronem ad sacerdotem affert; cuius unus pugillus in aram dei coniicitur, reliquum sacerdotibus datur ad victum. mulierem autem sacerdos constituit ad portam templi, nudato eius capite. tum nomen dei in membranam inscribit, iubetque

D διφθέρα. κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι περὶ τὸν ἄνδρα.
παραβᾶσαν δὲ τὸ σῶφρον, τοῦ δεξιοῦ σκέλους τὸ ἄρθρον ἔξαρ-
θρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα πρισθεῖσαν οὕτως ἀποθανεῖν.
ἐὰν δὲ ὑπὸ πολλοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τούτου ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ
ἀνὴρ διὰ τὴν ὑπόνοιαν εἴη κεκινημένος, μηνὶ δεκάτῳ γενέσθαι
παιδίον ἄρρεν αὐτῇ. τῶν δὲ ὅρκων τελειωθέντων, τῆς διφθέρας
ἀπαλείψας τοὔνομα, εἰς φιάλην ἐκπιέζει. προσκομίσας δὲ ἐκ τῆς
τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προστύχοι, καὶ καταπάσας, ἐκπιεῖν δίδωσιν.
ἡ δὲ εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλήθη, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσφορεῖ-
P 69 ται κατὰ τὴν γαστέρα. ψευσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις
καὶ τὸν θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις μετ' αἰσχύνης καταστρέφει τὸν βίον,
τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος αὐτῆς καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρου καταλα-
βόντος.

Ἀπὸ βιβλίου τετάρτου τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἀπὸ ἀμυγδαλῆς οὔσης τῆς ῥάβδου Ἀαρὼν ἀμύγδαλα καὶ οἱ καρποὶ ὡράθησαν.

Ὅτι ὅσοι ἂν ἑαυτοὺς καθιερῶσιν εὐχὴν πεποιημένοι, Ναζιραῖοι οὗτοι καλοῦνται, κομῶντες καὶ οἶνον μὴ προσφερόμενοι. τούτους δέ, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν ἐπὶ θυσίᾳ τε δρῶσι τὰς κουράς, νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερέας. καὶ οἱ κορβὰν αὐτοὺς ὀνομάσαντες τῷ θεῷ (δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει) βουλόμενοι ἀφίεσθαι
B τῆς λειτουργίας, τοῖς ἱερεῦσι καταβαλεῖν τὸ ἀργύριον, γυναικὸς μὲν τριάκοντα σίκλους, ἀνδρὸς δὲ πεντήκοντα.

Ὅτι Βαλαὰκ πεσὼν ἐπὶ στόμα τὰ πάθη προύλεγεν, ὅσα τε βασιλεῦσιν ἔσται καὶ ὅσα πόλεσι ταῖς ἀξιολογωτάταις, ὧν ἐνίαις

1 καρὰ P

mulierem iurare se fidem marito servasse, neque pudicitiam negligenter habuisse: si secus fecerit, imprecari sibi ut crus suum dextrum luxetur ventreque crepante moriatur. quodsi vir nimio amore ad hanc temerariam obtrectationem fuerit prolapsus, ipsa decimo post mense masculum pariat. iuramento peracto nomen dei a membrana delet, eamque in pateram exprimit, pulveremque templi, in quam forte incidit, inspergit, bibendumque mulieri exhibet. ea, siquidem insons est, foetum concipit ac suo tempore parit: quodsi viro fidem fefellit ac deo peieravit, turpi morte ea perit, crure excidente et ventre aqua intercute distento.

De quarto libro eiusdem: de arbore amygdalos proferre visa fuit virga Aaronis, itaque et amygdalos proferre visa fuit.

Qui voto concepto se ipsos deo consecrant, Naziraei appellantur; hique comam alunt et vino abstinent. hi cum comam tondent, sacrificio adhibito eam deo offerunt, sacerdotum opera. et qui se deo donum (Corban id Ebraice dicitur) nuncupant, ii si liberari officio velint, pecuniam sacerdotibus dependunt, mulier siclos 30, vir 50.

Balaacus in faciem pronum se sternens praedixit quae calamitates regibus et urbibus praecipuis, quarum quaedam tum ne habitari quidem

οὐδὲ οἰκεῖσθαί πως συνέβαινέ τὴν ἀρχήν. ὑπέθετο δὲ καὶ τὸν τῶν Μαδιανιτῶν καὶ τὸν τῶν Μωαβιτίδων γυναικῶν δόλον.

Ἀπὸ βιβλίου ε΄ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι οὐχ ὡς ἡ γραφὴ ἔχει, οὕτως ἐξηγεῖται Ἰώσηπος τὰ περὶ Σαμψών. ὅτι μὲν γὰρ ὄνου σιαγόνι χιλίους ἀπέκτεινε, λέγει, ὅτι δὲ ἐξ αὐτῆς ὕδωρ ἔβλυσεν, οὐ λέγει, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τοῦ τόπου ἀνωνύμου ὄντος, ἐκ τοῦ συμβάντος ἐπικληθῆναι ὁ σιαγών. ἐξ αὐτοῦ δὲ πηγὴν ἀναδοθεῖσαν κατά τινος πέτρας, ἡδεῖαν καὶ πολλὴν πόσιν διδοῦσαν χαρίσαι τὸν Σαμψών, C καὶ οὕτω μέχρι τοῦ δεῦρο καλεῖσθαι τὸ χωρίον.

Βιβλίον ζ΄ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι Δαβὶδ ἐκλαθόμενος τῶν Μωϋσέως ἐντολῶν, ὅς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτῷ τῷ θεῷ τελέσειεν ἡμίσικλον, προσέταξεν Ἰωὰβ πορευθέντι πάντα τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἀπώλοντο χιλιάδες ἑβδομήκοντα τοῦ λαοῦ, ἕως οὗ θυσίας εἰρηνικὰς ἐπενέγκας Δαβὶδ κατεπράϋνε τὸ θεῖον. συνέβη δὲ ἐπ' ἐκεῖνον τὸν τόπον τελεσθῆναι τὰς θυσίας, ἐν ᾧ καὶ Ἀβραὰμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαὰκ ἀνήνεγκεν εἰς ὁλοκάρπωσιν.

Ὅτι τὰ περὶ τὸν ναὸν Δαβὶδ ἡτοίμασεν ἅπαντα, ἐκωλύθη D δὲ κτίσαι αὐτὸν διὰ τὸ μεμιάνθαι τῇ δεξιᾷ χειρὶ τῷ συχνοτέρῳ τῶν ἐχθρῶν φόνῳ. τρισχίλια δὲ τάλαντα χρυσίου κατέλιπεν εἰς τὴν τοῦ ναοῦ κτίσιν τῷ Σολομῶντι.

Ὅτι συνετάξατο Σολομῶν βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν πεντακισχίλια, καὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων βίβλους τρισχιλίας· καθ'

contigit, essent eventurae. addidit et Madianitarum et Moabitidum mulierum dolum.

De quinto eiusdem libro: Samsonis historiam aliter narrat Iosephus quam sacrae literae. refert enim ab eo maxilla asini mille viros caesos: sed id non refert, ex ea aquam erupisse. sed locum ait, cum ante nomine careret, Maxillam ab eo facto appellatum, eoque loco ex saxo quodam fontem aquae copiosae ac dulcis exstitisse, unde sitim Samson restinxerit; loco nomen hodieque manere.

Septimus eiusdem liber. Davidus legis per Mosem datae immemor, qua sancitum erat ut si populus numeraretur, in singula capita semissis sicli deo offerretur, Ioabum circum urbes et oppida regni proficisci summamque omnis Israelicae multitudinis conscribere iussit. ideo 70 milia hominum de populo perierunt, donec hostiis rex deum placavit. quas evenit eodem in loco offerri quo loco Abrahamus filium suum Isaacum deo immolare intenderat.

Ad aedificandum templum Davidus omnia paraverat: id tamen aedificare prohibitus est, quod dextra eius crebra hostium caede esset polluta. Solomoni autem ad structuram templi reliquit tria talentorum auri milia.

Carminum et canticorum libros Solomo composuit 5000, tribus milibus porro librorum comparationes et similitudines est complexus. nam

ἕκαστον γὰρ εἶδος δένδρου παραβολὴν εἶπε, καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν ἐπιγείων ζῴων ἁπάντων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἀερίων. παρέσχε δὲ αὐτῷ μαθεῖν ὁ θεὸς καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων, ἐπῳδὰς δὲ συντάξαι ἐν αἷς παρηγο-
P 70 *ρεῖται τὰ νοσήματα. καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλιπεν, οἷς ἐνδούμενα τὰ δαιμόνια, ὡς μηκέτι ἐπανελθεῖν, ἐκδιώκονται. καὶ αὐτὴ παρ' ἡμῖν νῦν ἡ θεραπεία πλεῖστον ἰσχύει. ἱστόρησα γάρ, φησὶν Ἰώσηπος, Ἐλεάζαρόν τινα, τῶν ὁμοφύλων Οὐεσπασιανοῦ, παρόντων καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλου στρατιωτικοῦ πλήθους, τοὺς ὑπὸ δαιμόνων λαμβανομένους ἀπολύοντα τούτοις. ὁ δὲ τρόπος τῆς θεραπείας τοιοῦτος ἦν· προσφέρων ταῖς ῥισὶ τοῦ δαιμονιζομένου τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ἐπὶ τὴν σφραγῖδα ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομῶν, ἔπειτα ἐξῆλθεν ὀσφραινόμενον διὰ τῶν ῥινῶν τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος εὐθὺς τοῦ ἀνθρώπου*
B *μηκέτι εἰς αὐτὸν ὑποστρέφειν, ὅρκους Σολομῶντος μεμνημένον καὶ τὰς ἐπῳδὰς ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος ἐπιλέγων. λέγει δὲ Ἰώσηπος ὅτι ϙδ' ἔτη ἔζησεν ὁ Σολομῶν, ἐβασίλευσε δὲ ἔτη π'.*

Ἀπὸ βιβλίου δεκάτου τοῦ αὐτοῦ, ὅτι Ἡσαΐας ὁ προφήτης προλέγει τῷ βασιλεῖ Ἐζεκίᾳ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς Βαβυλῶνα μετατεθήσεσθαι, καὶ τοὺς ἐγγόνους εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσαντας τὸ ἄνδρας εἶναι τῷ Βαβυλωνίων δουλεῦσαι βασιλεῖ· καὶ ταῦτα προλέγειν τὸν θεόν.

Ἐπεσημηνάμεθα δὲ καὶ τὴν τοῦ μακαρίτου Ἰὼβ βίβλον ἐν ἐπιτόμῳ, τὰς πραγματείας αὐτῆς ὡς οἷόν τε διὰ βραχέων ἐγκατα-

de quavis arboris specie comparationem fecit, itemque terrestribus volantibus et aëris animantibus. concessit ei etiam deus ut disceret artem contra malos daemones ad utilitatem hominum: excantationes morborum condendi scientiam reliquit, et formas adiurationum, quibus mali genii eiiciuntur nunquam redituri. quod remedii genus apud nos nunc plurimum valet. vidi enim, ait Iosephus, Eleazarum quendam popularem meum, Vespasiano, eius filiis, ducibus et exercitu praesentibus, eos qui a daemonibus erant obsessi huiusmodi excantatione liberare. modus istius curationis talis erat. naribus daemone occupati annulum admovebat, in cuius pala radix a Solomone demonstrata inerat: eo odore percepto per nares exibat daemon: tum homine statim concidente, daemoni mandabat ne in hunc postea reverteretur, adiurationis Solomonicae eum admonens incantationesque ab eo compositas recitans. idem Iosephus Solomonem annos vixisse 94, regnasse 80 scribit.

De libro decimo eiusdem: Esaias propheta regi Ezechiae praedixit omnes eius divitias Babylonem translatum iri, posterosque eius virilitate exsecta Babylonio regi servituros. ea deum vaticinari.

Librum quoque de beato Iobo in compendium redegimus, argumenta eius potissima breviter huc colligendo; quae iis quibus iste liber cogni-

λέξαντες εἰς ἀνάμνησιν τῶν εἰδότων ταύτης τὸν νοῦν. ὡς ἐν δρά- C
ματι ἡ βίβλος τοῦ μακαρίου Ἰὼβ περιέχει πρόσωπα ἕξ, πρῶτον
αὐτὸν τὸν δίκαιον Ἰώβ, δεύτερον Ἐλιφὰζ τὸν Θαιμανίτην, τρίτον
Βαλδὰδ τὸν Σαυχίτην, τέταρτον Σοφὰρ τὸν Μιναῖον, πέμπτον
Ἐλιοῦς τὸν Βουζίτην, ἕκτον τὸν δεσπότην θεόν. γίνονται δὲ με-
ταξὺ αὐτῶν διάλογοι κγ'. πρωτολογεῖ δὲ Ἰώβ, πρὸς ἕκαστον τῶν
τριῶν φίλων αὐτοῦ λέγων ὅτι ἔτρωσέ με ὁ ἰσχυρὸς βέλει· οἱ δὲ οὐκ
ἀδίκως τὸν ἰσχυρὸν καὶ αἰώνιον τιτρώσκειν εἶπον. καὶ ἐν ταύτῃ
τῇ ζητήσει γίνονται διάλογοι ἕξ. εἶτα πάλιν πρωτολογεῖ Ἰὼβ πρὸς
αὐτούς, λέγων ἑκούσια παραπτώματα ἑαυτῷ μὴ γινώσκειν· οἱ δὲ
ἀλαζονείαν αὐτοῦ καταψηφίζονται. καὶ γίνονται ἐν τῇ δευτέρᾳ D
ζητήσει διάλογοι ἕξ ἕτεροι. καὶ πάλιν πρωτολογεῖ Ἰὼβ λέγων πολ-
λοὺς τῶν ἀσεβῶν εὐθηνεῖν ἐν τῷ βίῳ· καὶ οὐχ ὑπέστησαν αὐτῷ οἱ
φίλοι ἐν τούτῳ ἀλλ' ἐσίγησαν, ὥστε γίνεσθαι ἕως ὧδε διαλόγους
ιζ'. οὐ γὰρ ἀποκρίνεται ὁ Σοφάρ, ἀλλὰ σιγᾷ. εἶτα Ἐλιοῦς ὁ
Βουζίτης ὀργίζεται πρὸς Ἰὼβ καὶ τοὺς τρεῖς φίλους αὐτοῦ, ὅτι οὐ
κατεδίκασαν αὐτὸν ἐν ἁμαρτίαις, καὶ ποιεῖται διάλογον ὀκτωκαι-
δέκατον. εἶτα ιθ' ὁ θεός, διὰ λαίλαπος καὶ νέφους λέγων τῷ
Ἰὼβ "τίς οὗτος ὁ κρύπτων με βουλήν," καὶ τὰ τῆς δόξης καὶ
ἰσχύος καὶ μεγαλωσύνης αὐτοῦ. εἶτα εἰκοστὸν πάλιν Ἰώβ, λέγων
τό "ἅπαξ ἐλάλησα, ἐπὶ δὲ τὸ δεύτερον οὐ προσθήσω." εἶτα πρῶ- P 71
τον καὶ εἰκοστὸν πάλιν ὁ θεὸς ἐπιτιμᾷ τῷ Ἰὼβ λέγων "μή, ἀλλὰ
ζῶσαι ὥσπερ ἀνὴρ τὴν ὀσφύν σου." καὶ ὑποσημαίνει αὐτῷ τὴν

tus est, rem in memoriam revocent. liber ille in morem scenicae fabulae sex personis constat, iusto Iobo, Eliphazo Themanita, Baldado Sauchita, Sophare Minaeo, Elio Buzita, ac deo. colloquia habita sunt inter eos 23. orditur Iobus, singulis trium amicorum suorum dicens, se telo robusti dei vulneratum esse: ii a deo robusto atque aeterno neminem iniuste vulnerari asserunt. haec quaestio sex colloquiis agitatur. deinde rursum Iobus principium disserendi facit cum iis, perhibens se sibi nullius esse spontanei delicti conscium: ipsi eum instantiae arrogantis damnant. haec secunda quaestio aliis sex colloquiis disputatur. tertio Iobus disputationem inchoat, multos impios prosperitate huius vitae frui dicens. in hac quaestione quinque tantum colloquia sunt, amicis Iobo cedentibus, et Sophare nihil contra respondente. post haec Elius Buzita Iobo succensens tribusque eius amicis, quod eum peccatorum reum non peregissent, dialogum decimum octavum conficit. undevigesimum deus, per venti turbinem et nubem Iobo dicens "quis est iste qui me suum consilium celat?" gloriam ibi potentiam maiestatemque suam declarans. vigesimum rursus Iobus, ea dicens: "semel locutus sum, neque addam alium sermonem." vigesimum primum rursus deus, Iobum obiurgans, atque haec pronuntians: "non ita, sed lumbos tuos ut vir accingere." simul ei demonstrat non esse, sed putari mali potentiam; et quod eum

οἴησιν τῆς δυνάμεως τοῦ πονηροῦ, καὶ ὡς βοήθεια αὐτὸν ἐκνικᾷ θεία, καὶ ὅτι ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος. εἶτα δεύτερον εἰκοστὸν πάλιν Ἰὼβ λέγων ὅτι πρότερον μὲν ἀκοῇ ὠτὸς ἤκουόν σου, νυνὶ δὲ μᾶλλον ἐνωτισθείς σου τοὺς λόγους ἥγημαι ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν. εἶτα τρίτον καὶ εἰκοστόν, ἐπιτιμία τοῦ δεσπότου θεοῦ πρὸς τοὺς τρεῖς φίλους Ἰώβ, κελεύουσα αὐτοὺς θῦσαι τῷ θεῷ ὑπὲρ ἀνομίας αὐτῶν καὶ ἐξαιτήσασθαι περὶ τῆς ἀνομίας αὐτῶν εὐχὴν καὶ συγχώ-
B ρησιν παρὰ Ἰώβ. ἦν δὲ Ἰὼβ πεμπτὸς ἀπὸ Ἀβραάμ, ἐκ γένους Ἡσαῦ, συγγενὴς Ἰοθὸρ πενθεροῦ Μωϋσέως· ἡ δὲ πέμπτη γενεαλογία λαμβάνεται οὕτως, Ἀβραὰμ Ἡσαῦ Ῥαγουὴλ Ζαρὲ Ἰώβ.

Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν βασιλέων Αἰγύπτου τῶν προγεγραμμένων ἐφάνη τις ἐν τῇ Καρίᾳ χώρᾳ γιγαντογενὴς φιλόσοφος, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ, ὀνόματι Ἐνδυμίων, ὅστις μυστικὰς εὐχὰς λέγων ἐν τῇ σελήνῃ ᾔτει αὐτὴν μαθεῖν παρ' αὐτῆς τὸ θεῖον ὄνομα ἐν ὁράματι. καὶ ἐν τῷ αὐτὸν εὔχεσθαι ὕπνωσε, καὶ ἤκουσε τὸ θεῖον ὄνομα ἐν ὁράματι. καὶ οὐκέτι ἀνέστη, ἀλλὰ ἔστι τὸ λείψα-
C νον αὐτοῦ ἕως τοῦ νῦν ἐν τῇ Καρίᾳ νεκρὸν δονούμενον· καὶ κατ' ἔτος ἀνοίγουσι τὴν αὐτοῦ σορὸν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ὁρῶσιν αὐτοῦ τὸ λείψανον δονούμενον νεκρόν, ὡς λέγουσι. περὶ οὗ φασὶ τὴν σελήνην φιλεῖν τὸν Ἐνδυμίωνα.

Ὅτι ἐν Ἀσιρὼθ καταγογγύζει Ἀαρὼν καὶ Μαριὰμ κατὰ Μωϋσέως. ἔχει δὲ αὐταῖς λέξεσιν ὧδε. καὶ ἐλάλησε Μαριὰμ

divino auxilio vincat, atque sic se iustum praebeat. vigesimum secundum Iobus rursum his verbis "prius quoque auribus tuam vocem percepi: nunc autem magis adhuc ea inaudita, terram ac cinerem me ipsum deputavi." vigesimum tertium est, ubi deus tres Iobi amicos obiurgat, et suam impietatem sacrificiis iubet expiare atque veniam et deprecationem pro suo peccato a Iobo precibus obtinere. fuit autem Iobus ab Abrahamo serie generis quintus, Esauo oriundus, ac Iothoris, qui Mosis socer fuit, cognatus. series generis ita habet: Abrahamus Esauus Raguelus Zares Iobus.

Quo tempore Aegypti reges ii fuerunt quos supra rettuli, eo in Caria philosophus quidam a gigantibus prognatus exstitit, de stirpe Iapeti, nomine Endymion. is lunam mysticis quibusdam precibus flagitavit, ut sibi per visionem nomen divinum aperiret; interque precandum sopitus divinum nomen in visione audivit. neque ab eo somno surrexit: sed reliquiae eius etiamnum in Caria exstant, cadaver identidem agitatum; atque in Caria quotannis tumbam eius aperiunt, ut fertur, contuenturque reliquias ipsius motu agitatas. inde fabula tracta est adamatum fuisse a luna Endymionem.

Apud Asirotha (loci hoc nomen est) Aaron et Maria Mosi obtrectant. res in sacra scriptura hisce verbis refertur. "oblocuti sunt Aa-

καὶ Ἀαρὼν κατὰ Μωϋσῆ ἕνεκεν τῆς γυναικὸς τῆς Αἰθιοπίσσης,
ἣν ἔλαβε Μωϋσῆς, ὅτι γυναῖκα Αἰθιόπισσαν ἔλαβε. καὶ εἶπον
‘μὴ Μωϋσῇ μόνῳ ἐλάλησεν ὁ κύριος; οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἐλάλησε;’
καὶ ἤκουσε κύριος. καὶ ὁ ἄνθρωπος Μωϋσῆς πράως σφόδρα παρὰ
πάντας ἀνθρώπους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπε κύριος πα- D
ραχρῆμα πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν καὶ Μαριὰμ ‘ἐξέλθετε ὑμεῖς
οἱ τρεῖς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου.’ καὶ ἐξῆλθον οἱ τρεῖς
ἐκεῖσε. καὶ κατέβη κύριος ἐν στύλῳ νεφέλης, καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς
θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐκλήθη Μωϋσῆς καὶ Ἀα-
ρών, καὶ ἐξῆλθον ἀμφότεροι, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς ‘ἀκούσατε
τὸν λόγον μου. ἐὰν γένηται προφήτης ὑμῖν κυρίῳ, ἐν ὁράματι
αὐτῷ γνωσθήσομαι καὶ ἐν ὕπνῳ λαλήσω αὐτῷ. οὐχ οὕτως ὡς
θεράπων μου Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ μου πιστός ἐστι. στόμα πρὸς
στόμα λαλήσω αὐτῷ, ἐν εἴδει καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν
κυρίου εἶδε. καὶ διατί οὐκ ἐφοβήθητε καταλαλῆσαι κατὰ τοῦ P 72
θεράποντός μου Μωϋσῆ;’ καὶ ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἐπ' αὐτούς.
καὶ ἀπῆλθον, καὶ ἡ νεφέλη ἀπέστη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ ἰδοὺ
Μαρία λεπρῶσα ὡσεὶ χιών. καὶ ἐπέβλεψεν Ἀαρὼν πρὸς Μαριάμ,
καὶ ἰδοὺ λεπρῶσα. καὶ εἶπεν Ἀαρὼν πρὸς Μωϋσῆν ‘δέομαι, κύ-
ριε, μὴ συνεπιτεθῇ ἡμῖν ἡ ἁμαρτία, διότι ἠγνοήσαμεν καθότι
ἡμάρτομεν. μὴ γένηται ὡς ἴσον θανάτου, ὡσεὶ ἔκτρωμα ἐκπο-
ρευόμενον ἐκ μήτρας μητρός, καὶ κατεσθίῃ τὸ ἥμισυ τῶν σαρκῶν
αὐτῆς.’ καὶ ἐβόησε Μωϋσῆς πρὸς κύριον, λέγων ‘ὁ θεός, δέο-
μαί σου, ἴασαι αὐτήν.’ καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν ‘εἰ ὁ πατὴρ

ron et Maria Mosi propter uxorem Aethiopissam, quam Moses duxerat. ac dixerunt, anne soli Mosi deus, an non etiam nobiscum locutus est? audivit haec dominus. ac Moses quidem ea erat animi mansuetudine, ut in terra perinde mansuetus non exstaret alius. illico autem deus Mosem Aaronem et Mariam iussit exire ad tabernaculum testimonii. eo facto descendit deus in columna nubis, adstititque in foribus tabernaculi istius, et Aaronem ac Mariam evocavit. iis egressis ita est fatus: auscultate sermoni meo. si quis vestrum vates a me usurpabitur, ei me per visionem cognoscendum dabo inque somnis ei loquar. secus res habet cum famulo meo Mose, qui in tota mea domo mihi fidelis est. cum eo verbatim ac diserte loquar, aperte et non per involucra sermonis; et gloriam domini vidit. cur itaque non reveriti estis famulo meo Mosi obloqui?" atque ira dei adversus ipsos excanduit, iisque degressis nubes a tabernaculo abiit. atque ecce Mariam lepra ita obduxit ut nivis instar alba esset. quam intuitus Aaron, cum lepra infectam cerneret, ita est Mosem allocutus "domine, precor ne hoc nostrum peccatum in nos animadvertatur, quod per ignorationem commisimus, ne sit Maria similis cadaveri aut abortivo partui: quippe dimidia pars carnium eius absumpta est." vociferatus ergo est Moses ad dominum, flagitavitque uti eam deus sanaret. cui respondit deus "an ea, si faciem ipsius pater

B αὐτῆς πτύων ἐνέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, οὐκ ἐντραπήσεται; ἑπτὰ ἡμέρας ἀφορισθήτω ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται.' καὶ ἀφωρίσθη Μαριὰμ ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ὁ λαὸς οὐκ ἐξῆρεν ἕως ἐκαθαρίσθη Μαριάμ. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆρεν ὁ λαὸς ἐξ Ἀσιρώθ, καὶ παρενέβαλεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν. ἡνίκα δὲ ἦλθεν ὁ λαὸς εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος, τελευτᾷ Μαριὰμ ἡ ἀδελφὴ Μωϋσέως. εἶτα παρευθὺ γίνεται γογγυσμὸς τοῦ λαοῦ διὰ τὸ δίψος, καὶ παρώξυνε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν τὸν θεὸν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας. καὶ ὀργισθεὶς κύριος εἶπεν 'ἀνθ' ὧν οὐκ ἐδοξάσατέ με ἐνώπιον Ἰσραήλ, οὐκ
C εἰσάξετε τὸν λαὸν ὑμεῖς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.' τελευτᾷ δὲ Ἀαρὼν ἀνελθὼν εἰς τὸ ὄρος Ὢρ, ἐπιτιμίαν θανάτου δεξάμενος διὰ τὸ ὕδωρ τῆς ἀντιλογίας. μετὰ δὲ τὸ ὕδωρ τῆς ἀντιλογίας κατέρχεται ὁ λαὸς εἰς Ἐδώμ, καὶ καταγογγύζει θεοῦ καὶ Μωϋσέως. καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τοὺς ὄφεις, καὶ ἐθανάτουν τὸν λαόν. καὶ λοιπὸν γίνεται τὸ χαλκούργημα τοῦ ὄφεως προστάξει θεοῦ.

Ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐξαριθμήσει, ἡνίκα Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ἠρίθμησαν τὸν λαόν, οὐχ εὑρέθη ἄνθρωπος ἐκ τῆς πρώτης ἀριθμήσεως, ἡνίκα Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἠρίθμησαν τοὺς ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα, ὅτι εἶπε κύριος αὐτοῖς 'θανάτῳ ἀποθα-
D νεῖσθε διὰ τοὺς γογγυσμοὺς ὑμῶν.' οἱ γὰρ περὶ τὸν Μωϋσέα καὶ Ἐλεάζαρ, ὡς Λευῖται, οὐδὲ τὸ παλαιὸν συνηριθμήθησαν ταῖς λοιπαῖς φυλαῖς, ὁ δὲ Ἰησοῦς Βενιαμίτης ἦν, ὁ δὲ Χάλεβ ἐκ τῆς

conspuisset, non pudore afficeretur? septem dies extra castra seorsim degat, tum intromittatur." sic Maria per septem dies castris exclusa fuit. neque populus castra prius movit, quam Maria mundaretur. ea recepta ab Aserothis moverunt, et in solitudine Pharana castra fecerunt. mortua est autem Maria, cum ad Zinaicam solitudinem populus pervenisset. statim postea populi indignatio propter sitim oborta est; irritaveruntque Moses et Aaron deum super aqua iurgii. atque iratus deus dixit "quando meam gloriam coram populo testati non estis, vos populum in regionem promissam non introducetis." porro Aaron adscendit in montem Or, ibique mortuus est; quae ei poena propter aquam iurgii est irrogata. secundum haec in Idumaeam populus pervenit. cumque rursus deo et Mosi obmurmuraret, immisit deus angues qui populum necarent. tunc iussu dei serpens ille aeneus conficitur.

In secunda populi recensione, cum Moses atque Eleazarus populum numerarent, nemo omnino eorum superfuit quos in prima recensione Moses et Aaron invenerant, cum a viginti annos nato et amplius omnes numerassent. edixerat enim deus populo fore ut propter suam obtrectationem periret. ac Moses quidem et Eleazarus, quippe Levitae, ne ante quidem inter reliquas tribus recensebantur. Iosua Beniaminicus tribu

τοῦ Ἰούδα. σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ οἱ κατὰ ὕφεσιν τῶν εἴκοσιν ἐτῶν οὐκ ἐστερήθησαν τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, οὐδὲ οἱ φθάσαντες ζῆν τῶν Λευιτῶν. ἐνταῦθα δὲ κελεύεται Μωϋσῆς ἀνελθεῖν εἰς τὸ ὄρος Ναβάν, καὶ ἐλέγχεται καὶ αὐτός, ὡς ἀδελφὸς αὐτοῦ, διὰ τὸ ὕδωρ τῆς ἀντιλογίας. διὸ καὶ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας ἐστέρηται, καὶ τελευτᾷ ἐκεῖ ἐτῶν ἑκατὸν εἴκοσιν.

Ὅτι τοῦ Σηὼν βασιλέως τῶν Ἀμορραίων καὶ τοῦ Ὢγ βασιλέως τῆς Βασὰν τὰς πόλεις καὶ πᾶσαν τὴν χώραν τῶν δύο βα- P 73
σιλέων πέραν τοῦ Ἰορδάνου δέδωκε Μωϋσῆς εἰς κατάσχεσιν τῷ Ῥουβεὶμ καὶ Δὰν καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς Μανασσῆ, μετὰ τὸ λαβεῖν αὐτὸν ἀπόφασιν ἀνελθεῖν ἐν τῷ ὄρει καὶ τελευτῆσαι.

Ὅτι παρερχόμενοι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ διὰ τοῦ ὄρους Σηὶρ προστάσσονται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἄρτον καὶ ὕδωρ πρίασθαι παρὰ τῶν Ἰδουμαίων τῶν υἱῶν Ἠσαῦ, διότι εἶπεν αὐτοῖς ὁ θεός "οὐ κληρονομήσετε ἐκ τῆς γῆς τῶν Ἠσαῦ οὐδὲ βῆμα ποδός, ὅτι ἀδελφοὶ ὑμῶν εἰσίν." ἀποτρέπονται δὲ ὑπὸ θεοῦ ἐκ τῆς γῆς τῶν Μωαβιτῶν καὶ τῶν πόλεων αὐτῶν διὰ Λὼτ τὸν προπάτορα αὐτῶν.

Ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ νομοθεσίᾳ λέγει Μωϋσῆς "τὰ ἅγια δέκα ῥήματα ταῦτα ὑμεῖς ἀκούσατε ἐκ μέσου τοῦ πυρός," ὥστε καὶ B
πρὸ τοῦ γραφῆναι αὐτὰ ἐν πλαξὶν ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς θείας φωνῆς. οὐ γὰρ φωνὴν ἄσημον ἀλλ' ἔναρθρον ἤκουσεν ὁ λαὸς ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἐν Σινᾷ, καθὼς γέγραπται "καὶ τὰ ῥήματα αὐ-

fuit, Chalebus Iudaeus. observa autem, eos qui 20 annis minores erant, et Levitas qui vitam produxerunt eo usque, non fuisse promissa terra privatos. ibi Moses iubetur montem Nabanum conscendere, obiurgaturque, sicut ante frater ipsius, propter aquam iurgii; atque ideo etiam terra promissa privatus ibi e vivis excedit, annos natus 120.

Iussus autem Moses montem conscendere atque ibi vitam finire, Seonis Amorraeorum et Ogi Basanis regum urbes omnemque dicionem duorum regum cis Iordanem Rubeno Dani ac dimidiae Manasseae tribui assignat.

Cum per montem Seirum iter Israelitae facerent, mandatum eis a deo est ut panem aquamque ab Idumaeis mercarentur, Esauo prognatis. ideo et dixit eis deus "non possidebitis de terra Esauicorum, ne vestigium quidem pedis latam portionem: sunt enim vestri fratres." quin et a Moabitorum terra atque urbibus deus Ebraeos avertit, quod ii Loto essent prognati.

In repetitione legis Moses sancta decem verba recitavit, addens populum ea de medio igne edi audivisse. itaque priusquam inscriberentur tabulis, iam tum a divina voce fuerunt promulgata. non enim vocem sine verbis, sed articulatam audivit ex medio ignis in Sinai populus.

τοῦ ἤκουσεν ἐκ μέσου τοῦ πυρός." ταῦτα δέ εἰσι τὰ ἅγια ῥήματα τοῦ νόμου, ἃ ὕστερον ἐνεχάραξεν ἐν πλαξίν.

Ὅτι Μωϋσῆς π' ἐτῶν ὢν ἡγεῖται τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας τοῦ Ἑβραίων ἔθνους, συνῆν τε αὐτοῖς νομοθετῶν ἐπὶ τῆς ἐρήμου ἔτη μ'.

Ἀπὸ β' βιβλίου Ἰωσήπου τῆς ἀρχαιολογίας, ὅτι Φαραὼ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐθεάσατο καὶ τὰς τῶν ἐνυπνίων ὄψεις καὶ C τὰς ἐξηγήσεις αὐτῶν. ἀλλὰ τῶν ἐξηγήσεων ἐπιλαθόμενος τὸν ταύτας ἀναμνήσοντα ἐζήτει. ὅτι ἐν τοῖς ἑπτὰ τῆς εὐθηνίας ἔτεσιν οὐ προῄσθοντο Αἰγύπτιοι τὸν ἑπταετῆ λιμόν. ὅτι τῶν ἱερογραμματέων τις ἀναγγέλλει τῷ βασιλεῖ Φαραὼ τεχθήσεσθαί τινα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ἰσραηλίταις, ὃς ταπεινώσει μὲν τὴν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς Ἰσραηλίτας τραφείς. διὸ καὶ γνώμῃ αὐτοῦ κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥίπτεσθαι. ἀλλὰ κρατήσειε δ' ἂν οὐδεὶς τῆς τοῦ θεοῦ γνώμης, οὐδ' ὁ μυρίας τέχνας ἐπὶ τούτῳ μηχανησάμενος. ὅτι ὁ πατὴρ Μωϋσέως κατὰ τοὺς ὕπνους πάντα τὰ κατὰ Μωϋσέα D καὶ Ἀαρὼν συμβησόμενα ἐκ θεοῦ προδιδάσκεται καὶ τῇ αὐτοῦ γυναικὶ Ἰοχάβεδ φανεροῖ. ὅτι Θέρμουθις ἡ θυγάτηρ Φαραὼ ἀνελομένη Μωϋσέα κελεύει γύναιον ἀχθῆναι καὶ θηλὴν τῷ παιδίῳ παρασχεῖν· πολλῶν δὲ ἀχθεισῶν μὴ προσιεμένου Μωϋσέως παρεστῶσα Μαριὰμ εἶπεν "εἰ τῶν ὁμοφύλων αὐτῷ γυναικῶν Ἑβραΐδων ποιήσειας ἀχθῆναι, τάχα ἂν προσίεται θηλήν." διὸ καὶ κελευ-

sed scriptum est "verba eius audivit ex medio igne." ea porro sunt sancta legis verba, quae deinde tabulis insculpsit.

Moses annos natus 80 Ebraeum populum ex Aegypto eduxit, ac in solitudine leges eis posuit, adfuitque per annos 40.

Ex libro Iosephi de antiquitate secundo. Pharao et insomnia et eorum interpretationes eadem hora accepit. sed interpretationum oblitus, quaesivit qui eas ipsi in memoriam revocaret. septem fertilibus annis Aegyptii septennalem famem non praesenserunt. quidam eorum qui sacras literas tractant, Pharaoni indicavit eo tempore quendam inter Israelicos nasciturum, qui adultus Aegyptiorum regnum depressurus suumque populum evecturus foret. itaque rex huius consilio iubet omnes Israelicorum masculos partus in fluvium abiici. at enim dei sententiam nemo hominum infringere potest, ne si mille quidem artibus hoc moliatur. Mosis pater a deo per insomnium de omnibus quae Mosi et Aaroni eventura essent edoctus uxori suae Iochabethae significavit. Thermuthis filia Pharaonis cum Mosem ex aqua sustulisset, mulierem quaeri iubet quae eum lactet. multis adductis cum nullam Moses admitteret, adstans Maria "si" inquit "aliquam de popularibus eius Ebraeis mulieribus curares addaci, fortassis mammam admitteret." iussa hoc agere matrem

ἀσθεῖσα ἄγει τὴν αὐτοῦ μητέρα, καὶ τὸ παιδίον ἀσμένως προσφύεται τῇ θηλῇ. ὅτι φιλοφρονούμενος Φαραὼ τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ ἐπιτίθησι Μωϋσῇ τὸ διάδημα, ὃ δὲ διὰ νηπιότητα καταφέρει αὐτὸ εἰς γῆν καὶ τοῖς ποσὶν ἐπιβαίνει. τοῦ δὲ προδηλωθέντος ἱερογραμ- P 74
ματέως τοῦτο θεασαμένου καὶ ἀνελεῖν ἐπιχειρήσαντος ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα διεσώσατο. ὅτι χειροήθεις οὖσαι αἱ ἴβεις πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἀγρίως ἔχουσι, καὶ δεινῶς ἀναρπαζόμεναι κατεσθίουσιν ἐλάφων μᾶλλον. ὅτι φθειρῶν ἄπειρόν τι πλῆθος τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνθησεν, ἔνδοθεν ἀναδιδόμενον καὶ κακῶς διαφθεῖρον αὐτοὺς καὶ ὑπὸ μηδενὸς διαφθειρόμενον φαρμάκου. ὅτι ἐξελθόντες οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ Αἰγύπτου πεφυρμένοις ἀλεύροις καὶ πεπηγόσιν ἐπὶ λʹ ἡμέραις διετράφησαν σπανίως· ὅθεν καὶ εἰς μνήμην τῆς τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἄγουσιν ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ τὴν τῶν ἀζύμων λεγομένην· ἐξῆλθον δὲ μετὰ ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. B
ὅτι τὸ τῶν ὀρτύγων γένος τρεφόμενον πλῆθος εἰς τὸν Ἀράβιον κόλπον ἐφίπταται, τὴν μεταξὺ θάλασσαν ὑπερελθόν, καὶ ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ πρόσγειον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὂν κατεφέρετο εἰς τοὺς Ἑβραίους. ὅτι τὸ μάννα παρήγγελτο ἐξ ἴσου πᾶσιν ἀσσάρωνα (τοῦτο δέ ἐστι μέτρον) εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν, ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων περὶ τὴν ἀναίρεσιν.

16 ὑπελθὸν, καὶ ὑποκολπούνται ἅμα τῇ κτήσει P. correxit ex Iosepho Xylander.

adduxit, eiusque ubera libenter infans admisit. Pharao filiae suae blandiens Mosi diadema imponit: infans autem aetatis simplicitate id in terram abiicit ac pedibus calcat. id cum videret is quem paulo ante diximus sacrarum literarum magister, interfici puerum iubet: sed Thermuthis ereptum neci subtraxit. ibis mansueta est avis, solis infesta anguibus; quos et crebro, amplius etiam cervis, rapit atque vorat. ingens pediculorum vis Aegyptios invasit, ex ipsis corporibus erumpentium, ac male eos multantium, neque ulli remedio cedentium. Ebraei ex Aegypto egressi tenuiter se sustentarunt per 30 dies, pasta subacta, quam secum extulerant. in cuius penuriae memoriam solennem octidui festivitatem agunt, quae ab infermentatis panibus Azymorum nominatur. coturnices magna multitudine auctae ad Arabicum sinum, transmisso mari quod in medio est, advolant; volandoque fatigatae cum sese magis magisque ad terram darent, ad Ebraeos devolant. manna iussi sunt Ebraei quotidie singuli assaronem (mensurae id nomen est) colligere: neque enim ita cuiquam cibum defuturum. id factum est, ne validiores plus legere satagentes imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent.

Ὅτι ἐπὶ σταθηρᾷ μεσημβρίᾳ τῆς ἐπὶ τῆς βάτου θεοφανείας
C ἀξιοῦται Μωϋσῆς, καὶ τῶν ὁμοφύλων τὴν ἡγεμονίαν καὶ μὴ θέλων ἐγχειρίζεται, σημείοις τε καὶ τέρασι καθοπλισθείς, καταλιπὼν Ἰοθὸρ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ ἢ γαμβρὸν (δισσῶς γὰρ καλεῖται) εἰς Αἴγυπτον ἅμα δυσὶ παισὶ Γηρσὰμ καὶ Ἐλιέζερ, καὶ γυναικὶ τῇ Σεπφόρᾳ, ᾗ καὶ ἐπιστὰς ἄγγελος θάνατον ἠπείλησεν. ἀλλὰ τοῦτον ἱλεώσατο καίπερ ἀλλόφυλος οὖσα ἡ γυνὴ τῷ τῆς περιτομῆς τοῦ παιδὸς αἵματι. συναντᾷ δὲ αὐτῷ καὶ Ἀαρὼν θεόθεν σταλείς, καὶ τὴν τῶν σημείων ἐπιβεβαιοῦται δύναμιν. ὅθεν καὶ τῷ Φαραὼ μετὰ καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἐπαοιδῶν ἀνθισταμένοις πρώτην πληγὴν ἐπήνεγκε, πᾶν ὕδωρ εἰς αἷμα ποιήσας· Μωϋσεῖ δὲ καὶ Ἀαρὼν καὶ
D τοῖς Ἑβραίοις καθαρὸν ἦν καὶ πινόμενον. ἔνθεν γὰρ καὶ τοῖς γόησιν ἀντεσοφίσθη τὸ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις εὑρισκόμενον ὕδωρ αἷμα δοκεῖν φαίνεσθαι. τὸ δὲ αὐτὸ νοεῖται καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας πληγῆς τῶν βατράχων, Αἰγυπτίους μὲν πάντας τῷ πάθει μαστίζεσθαι, μόνην δὲ τὴν γῆν τῶν Ἑβραίων καθαρεύειν τοῦ πάθους. τρίτη πληγὴ ἡ τῶν σκνιπῶν, τετάρτη ἡ τῆς κυνομυίας, πέμπτη θάνατος κτηνῶν, ἕκτη ὁ αἰθαλώδης κονιορτός, ἑβδόμη αἱ φλυκτίδες τῆς χαλάζης, ὀγδόη ἡ ἀκρίς, ἐννάτη τὸ ψηλαφητὸν σκότος, δεκάτη θάνατος τῶν πρωτοτόκων.

P 75 Ἡ δεκάλογος. α'. ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. β'. οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ· οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα. γ'. οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ἐπὶ κενῷ· οὐ γὰρ μὴ καθαρίσει κύριος

Sereno meridie dei in rubo apparitione dignatus est Moses, suoque populo etiam nolens praefectus ac facultate miraculorum edendorum instructus, Iothore socero relicto, cum uxore sua Sepphora ac Gersomo et Eliezere filiis in Aegyptum profectus est. Sepphorae angelus occurrit, ac mortem est minatus; quem ea, tametsi alienigena, sanguine circumcisi filii placavit. obviam factus est etiam Mosi Aaron, missu dei, facultatemque prodigiorum confirmavit. proinde Pharaone sibi cum magis Aegyptiis resistente Moses primam plagam intulit, omni eorum aqua in sanguinem mutata, cum ipse interim Aaron atque Ebraei puram et potabilem haberent aquam. inde enim etiam praestigiatores sumpta aqua effecerunt ut ea sanguis videretur esse. sic etiam secunda plaga ranis Aegypto immissis, cum eae totam gentem vexarent, sola ab iis immunis fuit Ebraeorum terra. tertia plaga fuit culices, quarta muscae caninae, quinta iumentorum mors, sexta pulvis fuliginosus, septima pustulae et grando, octava locustae, nona tenebrae palpabiles, decima primogenitorum interitus.

Decem praecepta. 1. ego sum deus tuus, qui te ex Aegypto eduxi. 2. ne sint tibi alii praeter me dii. ne feceris tibi simulacrum aut ullius rei effigiem. 3. ne abutaris nomine dei: non enim absolvet deus eum

τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. δ'. μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν. ε'. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς. ς'. οὐ μοιχεύσεις. ζ'. οὐ φονεύσεις. η'. οὐ κλέ- B ψεις. θ'. οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου. ι'. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου ἢ τὴν οἰκίαν ἢ τὸν ἀγρὸν ἢ τὸν παῖδα αὐτοῦ ἢ τὴν παιδίσκην ἢ τὸν βοῦν ἢ τὸ ὑποζύγιον αὐτοῦ ἢ πᾶν κτῆνος αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τοῦ πλησίον σου ἐστίν.

Αὕτη δὲ ἡ δεκάλογος τῶν γενικῶν ἐντολῶν ἐστὶν ἡ διάταξις. ταῦτα τὰ θεῖα διδάγματα φοβερᾷ τινὶ καὶ ἐνάρθρῳ φωνῇ διατέτακται, ὁρῶντος τοῦ λαοῦ καὶ ἀκούοντος· ἧς τὸ καταπληκτικὸν καὶ ἀκοαῖς δυσάντητον μὴ φέροντες ᾔτησαν διὰ Μωϋσέως τὰ λοιπὰ τῶν ἐφεξῆς εἰδικῶς αὐτοῖς ἐν πεντήκοντα κεφαλαίοις νομοθετηθέντα λαληθῆναι· ἦσαν δὲ περί τε οἰκετῶν καὶ φόνων ἑκου- C σίων καὶ ἀκουσίων, ἀτιμίας γονέων καὶ κακολογίας, κλοπῆς, πατάξεως ἐν μάχαις πρὸς θάνατον ἢ ζωήν, ἐλεύθερος πρὸς ἐλεύθερον καὶ δεσπότης πρὸς δοῦλον, καὶ ἀνδρὸς πρὸς ἔγκυον γυναῖκα, ἐκβολῆς ὀφθαλμῶν δούλου καὶ δούλης, κερατισμοῦ ταύρου πρὸς ταῦρον, κλοπῆς μόσχου, καὶ θανῆς κλέπτου ἐν τῷ διορύγματι, κατὰ ἐμπρησμοῦ βοσκημάτων καὶ ἅλωνος, κατὰ παρακαταθήκης ἀργυρίου ἢ χρυσίου, καὶ ὑποζυγίων καὶ παντοίων κτηνῶν χρήσεως παρὰ τοῦ πλησίον, φθορᾶς παρθένων καὶ θανάτου φαρμάκων, κτηνοβασίας καὶ θυσίας εἰδώλων, κακώσεως προσηλύτου καὶ ὀρ-

qui ipsius nomine abusus fuerit. 4. memento diem sabbati tibi sancte agendam esse. 5. patrem et matrem tuam in honore habe, ut prospere tibi eveniat diuque vivas in terra. 6. ne stuprum feceris. 7. neve homicidium. 8. neve furtum. 9. ne perhibueris falsum contra quemquam testimonium. 10. ne appetiveris uxorem domum agrum, non servum, non ancillam bovem iumentum aut quicquam omnino de bonis proximi tui.

Haec sunt decem praecepta, generalium mandatorum ordinatio. atque haec divina praecepta terribili quadam et articulata voce edita sunt, cernente atque audiente populo; cuius vocis terribilem audituque difficilem sonum non ferentes petiverunt ut sibi reliqua deus sermone Mosis proponeret. sunt autem reliqua quinquaginta peculiaria capita, de servis, de caedibus dedita opera aut casu perpetratis, contumelia parentibus illata, aut maledicto, furto, vulneribus inter pugnandum letalibus aut non letalibus impositis; ictibus quos liber libero, dominus servo, vir praegnanti mulieri infert; oculi elisione servi aut ancillae, tauro taurum cornu feriente, furto vituli, occidione furis in foramine, incendio pabuli aut areae, deposito auri vel argenti, commodato omnis generis iumenti ab amico, vitio virgini oblato, congressu cum bruto, sacrificio simulacris oblato, oppressione inquilini pupilli et viduarum,

D φανῶν καὶ χηρῶν δανειζομένων, κακολογίας εἰς θεὸν καὶ ἄρχοντα
τοῦ λαοῦ· ἀπαρχῶν ἅλωνος καὶ ληνοῦ, πρωτοτόκων υἱῶν μόσχων
τε καὶ προβάτων καὶ ὑποζυγίων, τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἄνδρας ἁγίους
τῷ θεῷ, κρέας θηριάλωτον μὴ ἐσθίειν ἀλλὰ κυσὶν ἀπορρίπτειν,
μὴ παραδέχεσθαι ἀκοὴν ματαίαν, μὴ συμμαρτυρεῖν ἀδίκῳ, μὴ
συνεῖναι πολλοῖς ἐπὶ κακίᾳ, μὴ ἐκκλῖναι μετὰ πολλῶν κρίσιν, μὴ
ἐλεῆσαι πτωχὸν ἐν κρίσει, ἀποστρέφειν καὶ ἀποδιδόναι τὸν βοῦν
καὶ τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ πλανώμενον τὸν εὑρίσκοντα, καὶ
πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον συνεγείρειν, μὴ διαστρέφειν κρίσιν πένη-
P 76 τος δικαίαν, ἀπὸ παντὸς ῥήματος ἀδίκου ἀφίστασθαι, μὴ ἀναι-
ρεῖν ἀθῷον καὶ δίκαιον, μὴ δικαιοῦν τὸν ἀσεβῆ, δῶρα μὴ λαμ-
βάνειν ὡς ἐκτυφλοῦντα τοὺς βλέποντας καὶ τὸ δίκαιον λυμαινό-
μενα, προσήλυτον εὖ ποιεῖν, ἓξ ἔτη σπείρειν τὴν γῆν, τῷ δὲ
ἑβδόμῳ ἄφεσιν παρέχειν αὐτῇ εἰς ἀπόλαυσιν πτωχῶν ἢ θηρίων,
ὁμοίως καὶ τὸν ἀμπελῶνα καὶ τὸν ἐλαιῶνα, φιλανθρωπίαν ἐκπαι-
δεύειν αὐτούς. κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ἔτος καὶ ἄφεσις ὀφλημάτων
ἐγίνετο, καὶ τῶν δουλευόντων Ἑβραίων ἐλευθερία, καὶ τὸν ἰωβη-
λαῖον ἀργεῖν ἐνομοθέτησεν. ἐλευθερίαν δὲ καὶ ἄφεσιν σημαίνει
τὸ ὄνομα. ἰωβηλαῖον δὲ τὸ πεντηκοστὸν προσαγορεύουσιν ἔτος,
B ἐν ᾧ κελεύει καὶ τὸν ἀγρὸν ἀναλαμβάνειν τὸν πεπρακότα καὶ τὰς
ἐν αὐτῷ οἰκίας, καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς καὶ παίδων ὠνητῶν ἐλευθε-
ρίας. ἓξ ἡμέρας ἐργάζεσθαι τὴν ἑβδομάδα, τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἀνα-
παύεσθαι. ὀνόματι θεοῦ ἀλλοτρίου μὴ ὀμνύειν, μήτε προφέρειν
διὰ στόματος. τρεῖς καιροὺς τοῦ ἔτους ἑορτάζειν, τὴν ἑορτὴν

pecuniis mutuatis, maledicto in deum aut populi principem, primitiis areae et torcularis, primogenitorum, filiorum, vitulorum, ovium, iumentorum; ut essent viri deo sacri. carnem a fera receptam mandavit non edi sed canibus obiici, vanum rumorem non admittere, sontem testimonio non sublevare, multis se sceleris socium non praebere, neque a recto ob multitudinem iudicium deflectere, in iudicio pauperem non miserari; bovem aut iumentum inimici ab errore in viam reducere atque restituere inventum, in erigendo sub onere collapsum iumentum ei opem ferre, pauperis iustum iudicium non pervertere, ab omni iniusta re abstinere, insontem et iustum non occidere, neque absolvere sontem; dona non accipere, quia excaecant videntes et iustitiae officiunt; inquilino benefacere; sex annos sementem facere, septimo terram egenis fruendam dimittere et bestiis; similiter et vineam et oleam. hoc humanitatis docendae causa instituit. eo anno etiam aes alienum dimitti iussit et servos Ebraeos libertate donari; Iubilaeique anni otium sanxit. Iubilaeus annus quinquagesimus quisque dicitur, idque nomen libertatem ac dimissionem notat. eo anno agri domusque venditae ad pristinos redeunt dominos, et debita abolentur, et aere empta mancipia liberantur. sex dies septimanae laborare imperavit, septimum quiescere. per nomen alieni dei neque iurare neque id omnino pronuntiare. tres quotannis

τῶν ἀζύμων πρώτην ἑπτὰ ἡμέρας τῷ μηνὶ τῷ νέῳ ἤτοι κατὰ τὴν πρώτην πανσέληνον τοῦ ἔαρος, δευτέραν ἑορτὴν θερισμοῦ πρωτογεννημάτων, καὶ τρίτην συναγωγὴν ἔργων τοῦ ἀγροῦ συντελείας ἀπὸ ἐξόδων ἐνιαυτοῦ, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς διὰ τοῦ μὲν πάσχα C
τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδου, διὰ δὲ τῆς πεντηκοστῆς τῆς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσόδου, διὰ δὲ τῆς σκηνοπηγίας τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διαγωγῆς· ἐν σκηναῖς γὰρ οἰκοῦντες τεσσαράκοντα διετέλεσαν ἔτη. μὴ ὀφθῆναι κενὸν ἐναντίον κυρίου, καὶ πᾶν ἀρσενικὸν ὀπτάνεσθαι ἐνώπιον κυρίου κατὰ τὰς τρεῖς ἑορτὰς ταύτας. μὴ θύειν ἐπὶ ζύμῃ αἷμα θυσιάσματος κυρίου, ἀλλ' ἐπ' ἀζύμοις. μὴ μένειν ἕως πρωῒ στέαρ τῆς ἑορτῆς. καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν πρώτων γεννημάτων τῆς γῆς εἰσάγειν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐφ' ἅπασι. μὴ ἕψειν ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ. ταῦτα τὰ δικαιώματα τοῦ θεοῦ Μωϋσῆς ἐλθὼν ἀπήγγειλε τῷ λαῷ μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν θείων D
παραινέσεων. καὶ ἀπεκρίθη μιᾷ φωνῇ πᾶς ὁ λαός, καὶ εἶπε "πάντας τοὺς λόγους κυρίου ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα," καὶ ἐγράφη ταῦτα πάντα.

Ὅτι Μωϋσῆς λαβὼν παρὰ θεοῦ δόξαν, ἐν τῷ προσώπῳ κάλυμμα τιθεὶς ἐπὶ τεσσαράκοντα χρόνοις διελέγετο τοῖς Ἰουδαίοις· οὐ γὰρ ἠδύναντο ἀτενίζειν εἰς αὐτόν. εἰσιόντος δὲ πρὸς κύριον περιῃρεῖτο τὸ κάλυμμα, ὥσπερ καὶ τοῖς κατὰ σάρκα μὲν τὸν νόμον ἀναγινώσκουσι κάλυμμα πωρώσεως ἐπίκειται τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, τοῖς δὲ διὰ τοῦ πνεύματος

festivitates celebrare, Asymorum per septiduum novo mense, id est circa primum veris plenilunium, alteram primitiarum messis, tertiam sub finem anni, collectis agriculturae fructibus. admonebat autem eos pascha (ea enim est prima festivitas) exitus de Aegypto, pentecoste (quod est alteri festo nomen) introitus in terram promissam, tabernaculorum collocatio (sic tertia appellatur) vitae in solitudine in tabernaculis per quadraginta annos toleratae. mandavit etiam haec, coram domino sine munere non apparere, tribus dictis feriis omnem marem coram deo sisti, fermentum sacrificio domini non adhibere sed infermentatos panes, adipem sacrificii non relinquere in diem crastinum, omnium terrae frugum primitias in templo dei offerre, non coquere agnum in lacte matris suae. has constitutiones Moses a deo veniens populo exposuit, additis etiam aliis divinis exhortationibus. respondens autem una voce totus populus promisit se omnibus domini dictis obtemperaturum. atque omnia ista conscripta sunt.

Moses a deo splendore faciei ornatus velato vultu per annos quadraginta cum Iudaeis est locutus, conspectum faciei eius non ferentibus: cum autem ad dominum ingrederetur, velum removebat a facie sua. ita sane iis qui carnis dictata sequentes legem legunt, velum obdurati animi obducitur, ne gloriam Christi possint cognoscere. at qui spiritu

P 77 εἰσιοῦσι τὸ κάλυμμα τῆς ἀγνοίας ἀφαιρεῖται. ἀληθῶς δὲ τὰ ὀπίσθια τοῦ θεοῦ, τὴν σάρκωσιν τοῦ μονογενοῦς, ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου εἶδε Μωϋσῆς ὡς ἐπὶ πέτρᾳ τεθεὶς καὶ σκεπασθεὶς τῷ Χριστῷ· παρερχόμενον δὲ ἐν δόξῃ εἶδεν οὐ γυμνὸν ἀλλὰ σεσαρκωμένον θεόν.

Ὅτι αἱ μὲν πρῶται πλάκες χειρὶ θεοῦ λελάξευνται καὶ γεγράφαται, αἳ συντριβῆναι συγκεχώρηνται, ὅτι τύπος ἦσαν αὗται τοῦ πρώτου καὶ κατὰ τὸ γράμμα νόμου, ὥσπερ αἱ δεύτεραι ἃς Μωϋσῆς ἐλάξευσε καὶ ἔγραψε, τύπος ἦσαν σαφὴς τοῦ δευτέρου καὶ κατὰ πνεῦμα νόμου. ὥσπερ καὶ λαὸς ὁ πρῶτος ὁ μοσχοποιήσας τὸν πρῶτον ἐτύπου Ἰσραήλ, διὸ καὶ ἐν ὀργῇ θεοῦ καὶ αὐτὸς
B καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν παλαιὸς διεσκεδάσθη νόμος. ὁ λαὸς δὲ ὁ δεύτερος τὸν νέον καὶ κατὰ Χριστὸν εἰκόνιζεν Ἰσραήλ, διὸ καὶ ἐν δόξῃ τοῦ προσώπου Μωϋσέως τὰς δευτέρας εὐλαβῶς ὑπεδέδεκτο πλάκας, καὶ ταύτας ἀφθάρτους ἐν τῇ τοῦ μαρτυρίου ἀποθέμενος ἐφύλαξε κιβωτῷ.

Ὅτι ἀπὸ μὲν τῶν κτηνῶν ὁ βοῦς καὶ τὸ πρόβατον καὶ τὸ αἰγίδιον, ὡς ἥμερα καὶ καθαρὰ καὶ εἰκόνα τῶν τοῦ Χριστοῦ τυποῦντα προβάτων, εἰς θυσίαν καὶ ὁλοκαύτωσιν τῷ νόμῳ παρείληπται, ἀπὸ δὲ τῶν πτηνῶν μόνα τρυγὼν καὶ περιστερά, τὸ μὲν ὡς φίλαγνον καὶ φιλήσυχον, τὸ δὲ ὡς φιλάλληλον καὶ φιλάνθρω-
C πον, καὶ ἄμφω ὡς καθαρὰ καὶ ἀκέραια καὶ ἁγίων ψυχῶν ἰδιότητας χαρακτηρίζοντα, εἰς θυσίαν καὶ ὁλοκαύτωσιν τῷ νόμῳ ἐξείλεκται καὶ παρείληπται.

duce intrant, iis velum ignorationis aufertur. ceterum Moses in Thabore monte revera posticum dei vidit, nempe incarnationem unigeniti, cum in saxo positus eoque tectus, nimirum Christo, praeterire cum maiestate non nudum sed incarnatum vidit deum.

Primae tabulae manu dei excisae fuerunt et inscriptae; permissumque est ut eae confringerentur. erant enim typus primae ac literalis legis, sicuti posteriores quas Moses excidit atque inscripsit, manifestum erant exemplum posterioris ac spiritualis legis. sicut et prior populus, qui vitulum conflavit, primi Israeli figuram gerebat: itaque is ira dei una cum antiqua lege abolitus est. at populus posterior novum ac Christianum Israelum designavit: itaque et a Mose faciei splendore illustrato populus posteriores reverenter accepit tabulas, easque in arca foederis repositas integras conservavit.

De bestiis in lege ad sacrificia solida atque ad alia sacrificia tantum bos ovis et hoedus admittuntur, ut animalia mansueta, pura et oves Christi repraesentantia. ex volucribus tantum turtur et columba ad sacrificium et holocaustoma admittuntur, alterum ut castitatis ac quietis, alterum ut sui comparis et hominum amans, utrumque ut purum et impollutum, ac proprietates sanctarum animarum sub imagine referens.

Ὅτι τὴν ἐρυθρὰν οἱ μὲν εἰς δώδεκα τομὰς λέγουσι κοπῆναι,
καθὼς καὶ ὁ μέγας Χρυσόστομος ἑκάστῃ φυλῇ λέγει δίοδον ἰδίαν
παρεχομένην, οἱ δὲ εἰς μίαν διὰ τὸ μίαν πληγὴν τὸν Μωϋσῆν τῇ
θαλάσσῃ δεδωκέναι. ὅτι τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς θαλάσσης ἐξελθόν-
των τοὺς Αἰγυπτίους ἡ θάλασσα ἐκβράσασα νεκροὺς αὐτοῖς παρα-
δίδωσιν· οὓς καὶ σκυλεύσαντες βουνοὺς πεποιήκασιν, καὶ ἡ γῆ
χάνασα τούτους κατέπιε, κατὰ τὸ εἰρημένον "ἐξέτεινας τὴν δεξιάν
σου, κατέπιεν αὐτοὺς γῆ." ἐλθόντες δὲ εἰς Ἐλὴμ εὗρον δεκαδύο D
πηγὰς ὑδάτων καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων, οἵτινες ἦσαν
τύποι τῶν Χριστοῦ μαθητῶν, αἱ μὲν δώδεκα πηγαὶ τῶν δεκαδύο
κορυφαίων, οἱ δὲ ἑβδομήκοντα φοίνικες τῶν τούτων φοιτητῶν,
μεθ' ὧν τὴν οἰκουμένην ποτίσαντες τὴν γλυκεῖαν καὶ στερεὰν τρο-
φὴν τῆς θεογνωσίας τῷ κόσμῳ ἐπώμβρησαν. τὸ δὲ μάννα αὐτοῖς
δοθὲν πᾶσιν ἴσον συνήγετο, καὶ δυνατῷ καὶ ἀσθενεῖ· ὁπόσον γὰρ
τῷ ἰσχυρῷ προεθυμήθη συναχθῆναι, γομὸρ συνήγετο, ὅπερ ἐστὶν
οὐγγίαι τριακονταδύο ἥμισυ, καὶ τῷ καταρραθυμήσαντι γομὸρ
συνήγετο. καὶ εἰ εἰς τὴν αὔριον ἐφυλάχθη, διὰ σκωληκῶν ἐφθεί- P 78
ρετο, ἐκτὸς τῶν σαββάτων· τὸ γὰρ τῇ παρασκευῇ συναγόμενον
καὶ τῷ σαββάτῳ διεφυλάττετο ἀβλαβές. τύπος δὲ ἦν τοῦτο τὸ
ἀδιάφθορον δηλῶν τοῦ δεσποτικοῦ σώματος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς
ταφῆς, σταυρῷ μὲν καὶ ἥλοις καὶ λόγχῃ φυσικῶς πεπονθὸς ὁμοιο-
παθῶς ἡμῖν, διαφθορὰς δὲ καὶ διάλυσιν μηδ' ὅλως ὑπομεμενη-

Mare rubrum alii in duodecim partes divisum fuisse tradunt, sicut et magnus ille Chrysostomus cuivis tribui ait peculiarem transitum praebitum. alii unam tantum eius fissionem agnoscunt, eo quod Moses unicum ictum mari dederit. Israelitis de mari egressis mare cum impetu in alveum rediens Aegyptios necatos ipsis obtulit; quorum cadavera, spoliata prius, acervatim congessere; ac terrae ea hiatu absorpta sunt, sicut scriptum est (Exod. 15) "simulatque extendisti manum tuam, illos terra deglutivit." cum ad Elima venissent, invenerunt 12 fontes aquarum ac 70 truncos palmarum. erant hi typi discipulorum Christi. ac duodecim quidem fontes duodecim apostolos, septuaginta palmae eorum discipulos significabant; per quos orbem terrarum irrigantes, dulci ac solido cibo divinae cognitionis mundum humectarunt. manna autem, quod ipsis datum fuit, ab omnibus aequali colligebatur mensura, tantum a valido quantum ab imbecilli. nam neque validus gomore (ea est mensura unciarum 32 cum semisse) amplius et tantundem ignavus colligebat. quod in crastinum adservabatur, id vermes corrumpebant, dempto sabbato: quod enim pridie sabbati colligebatur, id etiam per sabbatum integritati suae constabat. eo adumbrabatur corpus servatoris nostri, quo tempore in sepulcro erat futurum, omnis corruptionis expers fore. nam in cruce ea quae humana fert natura ac nostrae similis, a clavis erat atque lancea perpessum: sed neque ullam vel corruptionem vel dissolutionem senserat. castissimam quoque dei genitri-

κός. προτυποῖ δὲ τὸ μάννα καὶ τὴν πάναγνον θεομήτορα καὶ τὸν κατ' ἀρετὴν βίον. τοῦτο τὸ μάννα ἔφαγον Ἑβραῖοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη· καὶ γὰρ ἡ πᾶσα ὁδὸς τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου ἐξελεύσεως τῶν Ἑβραίων, ἀπὸ Κάδδης βαρνῆ ἕως φάραγγος Σαρέθ,
B μὴ οὖσα πλέον τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν, αὐτοῖς καταρεμβομένοις ὑπὸ θεοῦ, ἐν λη' χρόνοις διήνυσται.

Ὅτι πολεμούντων τῶν Ἰσραηλιτῶν τὸν Ἀμαλὴκ διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὃς πρὸ τούτου Ναύσης ἐκαλεῖτο, Μωϋσῆς τὰς χεῖρας σταυροειδῶς ἐξέτεινε, καὶ ἐκράτησεν ὁ Ἰσραὴλ τοῦ Ἀμαλήκ. ἐπὰν δὲ ἀτονήσας καθῆκεν αὐτάς, ἐκράτει ὁ Ἀμαλήκ. τότε Ἀαρὼν καὶ Ὢρ ὑποθέντες ταῖς χερσὶν αὐτοῦ πέτρας ἐφύλαξαν αὐτὸν ἕως δύσεως ἡλίου. ὅθεν καὶ κατετροπώσατο Ἰησοῦς τὸν Ἀμαλήκ, ἀποκτείνας αὐτὸν μαχαίρᾳ.

C Ὅτι Φορωνεὺς ὁ παῖς Ἰνάχου καὶ Νιόβης πρῶτος λέγεται παρ' Ἕλλησι νόμους καὶ κριτήρια θέσθαι. ἡ δὲ Κρήτη ἀπὸ Κρητός τινος ἄρξαντος ἐκεῖσε ὠνόμασται.

Ὅτι ἡ Σκυθόπολις Βασὰν ἐλέγετο πρότερον.

Ἕως ὧδε ἡ πεντάβιβλος περιέχει ἱστορίαν τε καὶ πρᾶξιν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐτῶν τρισχιλίων ὀκτακοσίων ἑξηκονταεπτά.

Ὅτι ἀπὸ τοῦ νέου σίτου προφέρει ἡ ἁγία πόλις τὸ ἅγιον πάσχα, τὴν προσφορὰν ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ.

Ὅτι τὴν κατασκευὴν τῆς κιβωτοῦ πᾶσαν καὶ τὴν στολὴν τοῦ ἱερέως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, τῆς τε πόρπης, ἥτις ἐστὶ φίβλα

---

cem manna praefigurat, et vitam secundum virtutem institutam. ederunt Ebraei manna istud in solitudine per annos quadraginta. iter enim Ebraeorum ab Aegypti egressu, a Cades-barnea usque ad vallem Zaretham, cum non sit plurimum 60 dierum, ab ipsis divinitus hinc inde otiose vagari coactis annis totis 38 est confectum.

Iosua Nunis F. adversus Amalecum praeliante (eo qui ante Osea fuit dictus), quamdiu Moses in crucis formam manus intendit, victoria penes Israelicos fuit, remittente manus Mose Amalecus praevaluit. itaque Aaron et Or manibus eius saxa supposuerunt, ut usque ad occasum solis ita precando duraret. ac Iosua Amalecum ferro concidit atque vires eius attrivit.

Phoroneus Inachi et Niobae F. primus fertur Graecis leges dedisse ac iudicia constituisse. Creta autem a Crete quodam, qui ibi imperium obtinuit, nominata est.

Scythopolis antea Basanis nomen gessit.

Hactenus quinque Mosis libri complectuntur historiam atque res gestas ab Adamo ter mille octingentorum sexaginta septem annorum.

In divini mysterii celebratione, urbs sancta de novo pane sanctum pascha offert.

In monte Sinai Moses ante oculos vidit universum arcae apparatum, amictum pontificis, atque omnia ad eum pertinentia, fibulam, ta-

ἡ περόνη, καὶ τοῦ λογίου, ὅπερ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀρ-
χιερέως διὰ δώδεκα λίθων, σημαινόντων διὰ μὲν τῆς αὐγῆς τὰ D
χρηστὰ διὰ δὲ τῆς ἐπισκοτώσεως τὰ δεινά, εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος
ὀφθαλμοφανῶς ἐθεάσατο Μωϋσῆς, καὶ κατὰ ταῦτα ᾠκοδόμησεν
τὴν κιβωτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. τότε καὶ τὰς πλάκας τὰς πρώτας
ἔλαβε, καὶ τοῦ θεοῦ ἤκουσεν ὀργιζομένου καὶ λέγοντος "ἔασόν με
ἐκτρῖψαι αὐτούς, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ ἰσχυρόν."
αὐτὸς δὲ δεηθεὶς ἐξιλάσατο τὸν θεόν, καὶ κατελθὼν τὸν μὲν
μόσχον κατέκαυσε πυρί, καὶ κατήλεσεν αὐτὸν λεπτὰ καὶ ἔσπειρεν
ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπότισε τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. καὶ ἐμφυλίῳ
πολέμῳ τὸν θεὸν ἱλεωσάμενος, πάλιν ἑτέρας τεσσαράκοντα ἡμέ- P 79
ρας νηστεύσας, ἄνεισιν εἰς τὸ ὄρος καὶ τὰς δευτέρας πλάκας λαμ-
βάνει. τότε εἶδε καὶ τὴν δόξαν κυρίου παρὰ τῇ ὀπῇ τῆς πέτρας
καθίσας, καὶ ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. ὀπίσθια δὲ θεοῦ
χρὴ νοεῖν τὰς θείας οἰκονομίας καὶ ἐνεργείας, πέτραν δὲ τῆς πί-
στεως τὸ στερρὸν καὶ ἀκράδαντον, ὀπὴν δὲ τῆς πέτρας τὸν τῆς
πίστεως ὀφθαλμόν (διὰ τοῦτο γὰρ οἱ κατὰ Μωϋσέα θεωροῦσι τὰ
ἀνέφικτα καὶ ἀθέατα), κάλυμμα δὲ τὴν ἀπιστίαν· ἡνίκα γὰρ ἄν-
θρωπος πιστεύσῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα, ὥς
φησιν ὁ ἀπόστολος. τότε κατασκευάζει καὶ τὴν κιβωτὸν διὰ Βε- B
ζελεὴλ υἱοῦ Μαρίας τῆς ἀδελφῆς Μωϋσέως, καὶ Ὢρ τοῦ συνόν-
τος καὶ Ἀαρών, ὅτε τὰς χεῖρας ἀνεῖχον Μωϋσέως κατὰ τοῦ Ἀμα-
λήκ. ἐτελειώθη δὲ τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς ἐν ἑπτὰ μησί, καὶ τῇ

22 καὶ] τῷ?

bellam oraculi, quae pendebat ad pectus pontificis maximi duodecim ornata gemmis, quarum fulgore quid expediret, obscuratione quid damno foret significabatur. ad eorum imitationem confecit arcam cum omni instrumento. tunc et priores accepit tabulas, deumque audivit per iram haec dicentem (Exod. 32) "permitte ut eos deleam, atque ex te deinde gentem magnam atque potentem propagem." sed Moses suis deprecationibus iram dei leniit. cum a monte descendisset, vitulum igne combussit inque pulverem redegit: hunc aqua inspersit, eam populo bibendam exhibuit. cumque bello intestino deum placasset, rursus inedia quadraginta dierum tolerata in montem evasit ac posteriores tabulas accepit. tunc etiam domini maiestatem vidit rimae saxi assidens, et facies ipsius illustrata est. per posteriora autem dei intelligere debes divinas dispensationes atque effectiones. per saxum fidei firmitatem inconcussam. per saxi rimam fidei oculum: eo enim Moses, et qui eum imitantur, inaccessa et invisibilia attingunt. per velamen incredulitatem: quando enim deo credit homo, tunc aufertur, teste apostolo. tunc etiam aram fabricatur opera Beseleelis, filii sororis suae Mariae, et Oris eius qui cum Aarone manus Mosis contra Amalecum erantis sustentavit. opera tabernaculi absoluta sunt septem mensibus; idque erectum stetit

πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἐξόδου ἔστη· ὅπερ καὶ ἡ γραφὴ μαρτυρεῖ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Λευιτικῶν. τῷ δὲ δευτέρῳ μηνὶ ἐγένετο ἡ ἐξαρίθμησις τοῦ λαοῦ, καὶ εὑρέθη ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, καθὼς ἡ τετάρτη βίβλος τῶν ἀριθμῶν λέγει, μυριάδες ἑξήκοντα καὶ ,γφν', χωρὶς τῶν Λευιτῶν· οἱ δὲ Λευῖται ἀριθμηθέντες εὑρέθησαν χιλιάδες κβ'. τῷ τεσσαρα-
C κοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου Ἀαρὼν ἐτελεύτησεν ρκγ' ἐτῶν, καὶ Μωϋσῆς προχειρίζεται Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν Ἀαρών. Μωϋσῆς δὲ τῷ ια' μηνὶ τοῦ μ' ἔτους τῆς ἐξόδου, ἑκατοστῷ δὲ εἰκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ, εὐλογήσας πάντα τὸν λαόν, ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος Ναβὰν ἤτοι Ἀμβρείμ, κείμενον ἐν τῇ Μωαβίτιδι πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατὰ πρόσωπον Ἱεριχώ, καὶ κατοπτεύσας τὴν γῆν τὴν ἐπηγγελμένην αὐτῷ τῷ Ἰσραήλ, ἐτελεύτησε, καὶ οὐκ εἶδεν οὐδεὶς τὸν τάφον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠμαυρώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, οὐδὲ ἐφθάρησαν τὰ χείλη αὐτοῦ. ἐπείραζε δὲ αὐτὸν ὁ διάβολος ὡς ἡμαρ-
D τηκότα τῷ θεῷ συνελκύσαι μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν. ἀλλ' ἀρχαγγελικῇ διεκρούσθη χειρὶ ὡς προπετὴς καὶ θρασὺς καὶ τῶν τοῦ θεοῦ φίλων δυσμενής. ἐγένετο δὲ νεφέλη καὶ σκότος κατὰ τὸν τόπον, ὡς μὴ ἰδεῖν τινὰ ποῦ ἐτάφη Μωϋσῆς, καθὼς Ἰώσηπος ἱστορεῖ.

Ἰστέον ὅτι τὰ πέντε βιβλία τῆς ἀρχαιολογίας ὁ μακαριώτατος ἐν ἁγίῳ πνεύματι Μωϋσῆς ἀνετάξατο κατὰ τὴν Ἑβραΐδα γλῶσσαν· ἥτις μετὰ ταῦτα, ὡς καὶ αἱ λοιπαί, εἰς Ἑλληνικὴν μετ-

prima die primi mensis secundi ab exitu Aegyptiaco anni, ut quidem Scriptura tertio libro, qui est Leviticus, testatur. secundo autem mense initus est populi numerus, censique a viginti annos nato et supra, ut est in Numerorum libro quarto, milia 603 ac 550 viri, absque Levitis, qui seorsim numerati deprehensi sunt 22 milia. quadragesimo ab exitu anno mortuus est Aaron, natus annos 123. in eius locum substituit Moses Eleazarum Aaronis filium. ipse Moses undecimo mense quadragesimi ab exitu anni, aetatis suae vigesimo supra centesimum, fausta precatus universo populo, in montem Nabanum (alias Abarima) situm in Moabico solo, cis Iordanem, e regione Ierichuntis, subivit, speculatusque inde terram Israelico populo promissam finem vivendi fecit. nemo sepulcrum eius novit: sed et viventis neque caligaverunt oculi neque labia marcuerunt. tentavit autem eum diabolus, veluti eum qui adversus deum deliquisset, eoque trahere conatus est quo reliquos peccatores. sed is, ut temerarius audaxque dei amicorum hostis, principis angelorum manu profligatus ab eo fuit. nebula autem et caligo circa eum locum est oborta, ne quis videre posset ubi Moses terrae esset conditus. ita Iosephus narrat.

Scire convenit quinque antiquitatis libros a beatissimo Mose spiritus sancti instinctu fuisse sermone compositos Ebraico; qui sequenti tempore cum reliquis in Graecam linguam sunt conversi a septuaginta

εβλήθη διάλεκτον ὑπὸ τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνευθεῖσα ἐπὶ Πτο-
λεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου. καὶ ἡ μὲν Γένεσις ἄνωθεν ἀπ' ἀρχῆς
τὴν κοσμογένειαν τήν τε τοῦ ἀνθρώπου πλάσιν, τὸν κατακλυσμόν, P 80
τὴν τῶν Σοδομιτῶν ἀπώλειαν, τὴν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους τῶν
πατέρων Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ βίωσιν καὶ τελείωσιν, τοὺς
χρηματισμοὺς καὶ τὴν τοῦ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλείαν περιέχει.
ἡ δὲ Ἔξοδος τὴν τοῦ Ἰσραὴλ περιέχει κάκωσιν, καὶ τὴν διὰ
Μωϋσέως ἐπὶ τῆς ἐρυθρᾶς διάβασιν, καὶ τὴν ἐν ἐρήμῳ διατρι-
βήν, καὶ ὅσα νομοθετούμενος ἐπείρασε τὸν θεόν, καὶ τὴν τῆς
σκηνῆς κατασκευήν. τὸ Λευιτικὸν τὴν τῶν θυσιῶν ποικίλην πα-
ράδοσιν καὶ τὴν τῶν ἱερέων διακόσμησιν. οἱ Ἀριθμοὶ τὴν διτ-
τὴν ἐπίσκεψιν εἴτ' οὖν ἀπαρίθμησιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ περιέχει, B
τὴν μὲν πρώτην ἐπὶ Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν μετὰ τὴν ἔξοδον εὐθὺς
ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ γενομένην, τὴν δὲ δευτέραν ἐπὶ Μωϋσέως καὶ
Ἐλεάζαρ, μετὰ τὴν ἐν τεσσαράκοντα ἔτεσιν πανωλεθρίαν τῶν
πρώτων διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, γενομένην ἐν Ἀραβαὼθ Μωὰβ
ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου κατὰ τὴν Ἱεριχώ. τὸ δὲ Δευτερονόμιον πάσας
τὰς ἐξ ἀρχῆς μεγαλουργίας τοῦ θεοῦ μέχρι καὶ τῆς τοῦ Μωϋσέως
τελευτῆς γενομένας εἰς αὐτοὺς περιέχει, ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν δευτέ-
ραν ᾠδὴν πᾶσαν, καὶ τοὺς φυλάρχους οἳ καὶ ἔμελλον κατακληρο-
νομεῖν τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν.

Διελθόντος δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τὸν Ἰορδάνην, περιέτεμεν ὁ Ἰη- C
σοῦς πάντα τὸν λαὸν μαχαίραις πετρίναις· τὰ γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ
τεσσαράκοντα ἔτη οὐδεὶς περιετμήθη, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν μαχί-

interpretibus sub Ptolemaeo Philadelpho. et liber quidem Geneseos complectitur ab initio repetitam mundi creationem, hominis effictionem, diluvium, Sodomaeorum interitum; tum natales vitam atque obitum Abrahami Isaaci Iacobi, oracula, regnum Iosephi in Aegypto. Exodus habet Israelici populi afflictionem, et eiusdem Mose duce per rubrum mare transitum, vitam in solitudine actam, utque populus lege accepta deum tentarit, nec non tabernaculi apparatum. Levitico insunt variae de sacrificiis praeceptiones et sacerdotum administratio. Numeri duplicem populi recognitionem sive recensionem continent, quarum prior statim ab exitu apud Sinaim montem habita fuit a Mose et Aarone: posteriorem censum, prioribus per quadraginta annos suae incredulitatis culpa a deo occidione deletis, iuxta Arabaotham Moabicae regionis ad Iordanem prope Ierichuntem Moses et Eleazarus egerunt. Deuteronomium omnia magnifica dei facta et in Ebraeos beneficia ab initio usque ad mortem Mosis recenset, itemque totum secundum canticum, ac tribuum principes, qui terram promissam erant distributuri.

Cum populus Israelicus Iordanem fluvium transivisset, Iosua cum cultris saxeis circumcidit. nam per quadraginta annos, quos in solitudine exegerunt, nemo circumcisus fuerat; ac plerique eorum qui ad

μων ἀπερίτμητοι ἦσαν· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι παντὸς ἀλλογενοῦς κεχωρισμένοι χρείαν τῆς περιτομῆς οὐκ εἶχον. καλῶς ἄρα εἴρηται τῷ θείῳ ἀποστόλῳ ὅτι οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν. καὶ φαγόντος ἐκ τοῦ νέου σίτου τοῦ λαοῦ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐξέλιπε τὸ μάννα. τότε καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαὴλ εἶδεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ εἰς Ἱεριχώ, δι' οὗ καὶ παρε-
D δόθη αὐτῷ ἡ Ἱεριχώ· μετὰ γὰρ ἡμέρας ϛʹ περιστοιχισάντων αὐτὴν μετὰ τῆς κιβωτοῦ, ἐπεὶ ἐσάλπισαν καὶ ἐβόησαν ὁ λαός, ἔπεσον αὐτόματα τὰ τείχη, καὶ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ Ἰσραήλ, καὶ ἐσφάγη πᾶς ὁ λαὸς τῆς Ἱεριχὼ καὶ πᾶν ζῷον, πλὴν Ῥαὰβ τῆς πόρνης καὶ τοῦ οἴκου αὐτῆς. ἐκεῖ καὶ Ἄχα ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ σὺν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ διὰ τὸ ἀποκρύψαι χρήματα. τότε καὶ Γαβαωνῖται καὶ οἱ τοῦ Εὐαίου καὶ οἱ λοιποί, ὡς μακρόθεν οἰκοῦντες, πρὸς Ἰησοῦν σπονδὰς ποιοῦνται· οὓς ἐπιγνοὺς ὕστερον πλησιοχώρους ὑπάρχειν τῆς μὲν αἰχμαλωσίας συνεχώρησε, διακονεῖν δὲ
P 81 καὶ ξυλοφορεῖν τῷ λαῷ προσέταξε. τοὺς δὲ Ἀμορραίους πολεμῶν ἔστησε τὸν ἥλιον κατὰ Γαβαώ, καὶ κατὰ φάραγγα Ἐλὼμ τὴν σελήνην, ἕως ἐξεπολέμησε τοὺς ἐχθρούς. πᾶσαι δὲ ἃς παρέλαβεν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ βασιλείας εἰκοσιεννέα ἦσαν, ἐπαρχίαι δὲ ἑπτά, πάρεξ τῶν τῆς Ἱεριχὼ καὶ τῆς Γέθ. τὴν δὲ Ἱεριχὼ πόλιν καὶ Φοινίκων πόλιν ὀνομάζει, Κινναίους δὲ τοὺς ἀπογόνους Ἰοθόρ. οὗτος τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τῶν Ἰουδαίων ἔθνει διανέμει εἰς κλῆρον. τελευτᾷ δὲ ζήσας ἔτη ἑκατὸν δέκα, κρατήσας τοῦ Ἰσραὴλ

bellum apti erant, incircumcisi manserant. causa fuit quod ab omnibus alienigenis separati nihil circumcisione indigebant. praeclare itaque a divino apostolo dictum est (1 Cor. 7), neque circumcisionem quicquam valere neque praeputium, sed praeceptorum dei observationem. quo die novis fructibus populus vesci coepit, eo manna defecit. tunc et divini exercitus principem Michaelum Iosua Ierichunte vidit, urbsque ipsi ab eo tradita est. cum enim populus eam per sex dies circumivisset, simul gestata foederis arca, posteaquam tubis cecinit ac clamorem sustulit, moenia urbis corruerunt populusque in eam intravit. oppidani internecione deleti sunt cum bestiis suis, sola Rahaba meretrice et eius familia superstite. tunc et Achanus lapidibus cum familia sua coopertus est, quod de praeda esset peculatus. tunc etiam Gabaonitae, Evaei posteri ac reliqui, simulato se longinquam terram incolere, cum Iosua foedus pepigerunt. quos cum deinde Iosua intellexisset finitimos esse, capitibus quidem eorum pepercit, populi tamen Israelici lixas calonesque esse iussit. cum Amorraeis porro pugnans solem apud Gabaonem lunamque ad vallem Elomam subsistere iussit, dum hostes exscinderet. regna in suam potestatem redegit Iosua numero 29, principatus 7, excepta Ierichunte et Getha. urbem Ierichuntem etiam Phoenicum urbem appellat, Cinnaeos posteritatem Iothoris. Iosua ergo terram promissam Iudaico populo tributim distribuit. mortuus est annos natus 110, cum

ἔτη εἴκοσι ἑπτά. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν Θαμναθσαράχ, ἐν τῷ ὄρει B
Ἐφραΐμ, συνθάψαντες αὐτῷ καὶ τὰς πετρίνας μαχαίρας.

Ὅτι τῶν Ἀργείων μετὰ Ἴναχον ἐβασίλευσε Φορωνεύς, καὶ ἄλλοι δὲ πλείους μετ' αὐτὸν ἕως τοῦ Λυγκέως, ὃς Δαναῷ πολεμήσας τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῦτον ἀποκτείνας, τήν τε βασιλείαν αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα Κλυταιμνήστραν εἰς γυναῖκα παρέλαβε. μετὰ τοῦτον Μεριόπας πέντε μόνους χρόνους βεβασιλευκὼς αὐτὸς καταλύεται, καὶ ἡ βασιλεία τῶν Ἀργείων ἐπὶ φμθ' ἔτη διαρκέσασα εἰς Σικυωνίτας τοὺς Ἑλλαδικοὺς μεταπεπτώκει.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Μωϋσέως γέγονέ τις ἀνὴρ μέγας, ἐκ τῆς φυλῆς Ἰάφεθ, ὃς αὐτόχθων ὢν ἐβασίλευσε τῆς Ἀττικῆς ἔτη λβ'. ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Γύγης. ἐπ' αὐτοῦ γέγονε κατακλυσμὸς ἐν τῇ C
Ἀττικῇ μόνῃ· αὐτός τε ἀπώλετο καὶ ἡ χώρα πᾶσα, καὶ ἕως ἐτῶν διακοσίων ἔρημος ἔμεινεν.

Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῆς τῶν Μολοσσῶν χώρας αὐτόχθων τις, Ἀΐδης ὄνομα, βεβασιλευκὼς μετὰ Μελινδίας τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχε θυγατέρα τὴν Περσεφόνην, ἧς Πειρίθους ὁ αὐτοῦ συγκλητικὸς ἐρασθεὶς κατὰ σύνταξιν αὐτῆς ἁρπάσαι ταύτην νυκτὸς ἐβουλήθη. τοῦτο γνοὺς Ἀΐδης, ὃν εἶχε κύνα μέγιστον καὶ ἄγριον, Τρικέρβερον ἐπονομαζόμενον, ἔξω τῆς θύρας ἔστησε Περσεφόνης ἀγνοούσης. τοῦ δὲ Πειρίθου πρὸς αὐτὴν παραγενομένου νυκτός, ἐφορμήσας ὁ κύων ἀνεῖλεν

12 Ὠγύγης?

Israelicum populum annos 27 rexisset. humatus est Thamnathsarache in montibus Ephraimicis, cumque eo lapidei cultri.

In Argivos post Inachum Phoroneus regnum obtinuit, ac post hunc plures alii usque ad Lynceum, qui Danao regi bellum intulit, eum occidit, regnoque potitus filiam eius Clytaemnestram uxorem duxit. post hunc Meriopas cum quinque annos tantum regnasset, imperio excidit; atque sic regnum Argivorum, cum 549 annos durasset, ad Sicyonios Graecos translatum est.

Mosis aetate quidam magnus vir Gyges nomine, de Iapeti stirpe, Atticam indigena ipse regno tenuit, per annos 32. eo regnante diluvium in sola Attica exstitit, quo et rex periit et tota ea regio, quae etiam per 200 deinceps annos vasta atque inculta iacuit.

Quo tempore Israelicus populus ex Aegypto est egressus, Molossis indigena quidam, Aides nomine (Plutonem Latini vocant) cum uxore sua Melindia imperavit. ei regi filia fuit, nomine Proserpina. quam cum Pirithous regis consiliarius amaret, re cum virgine composita noctu eam rapere instituit. deprehenso hoc conatu Pluto canem, quem vasto corpore et saevum habebat, Tricerberum nomine, foris ad ianuam Proserpinae ipsa rei imprudente constituit. ita Pirithoum noctu se ad illam conferentem adortus canis interfecit; atque ipsam quoque Proser-

αὐτόν. ἐξελθοῦσα δὲ πρὸς τὴν ταραχὴν ἡ κόρη διεσπάρακται
D καὶ αὐτὴ τῷ κυνί. ἐντεῦθεν ἐρρήθη ὅτι ὁ Πλούτων, τὸ τοῦ ἀνδρὸς εὔπορον σημαίνων, τὴν κόρην Περσεφόνην ἁρπάσας ἐς ᾅδην ᾤχετο.

Ὅτι ὁ Αἰγιαλεὺς πρῶτος Σικυωνιτῶν πεντήκοντα δύο ἔτη ἦρξε· μεθ᾽ ὃν ἄλλοι κς΄ ἕως τοῦ καλουμένου Ζευξίππου, ὃς ἔτος ἓν καὶ τριάκοντα ἐβασίλευσεν ἐν αὐτοῖς. καὶ κατέσχεν αὐτῶν ἡ βασιλεία ἔτη ἐννακόσια ὀγδοήκοντα.

Τὰ δὲ δυτικὰ καὶ τὰ κατὰ Ἰταλίαν μέρη ὑπὸ τῶν υἱῶν Πίκου τοῦ καὶ Διὸς ἐτοπαρχοῦντο. ἐν δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὁ Προ-
P 82 μηθεὺς καὶ Ἐπιμηθεὺς Ἄτλας τε καὶ ὁ πανόπτης Ἄργος ἐγνωρίζοντο, ὃν καὶ ἑκατοντόφθαλμον διὰ τὸ ὀξυωπέστατον καὶ περίβλεπτον εἶναι τὴν διάνοιαν ἐκάλουν. καὶ ὁ μὲν Ἄτλας ἀστρονομικὴν μετῄει ἐπιστήμην, διὸ καὶ τὸν οὐρανὸν βαστάζειν αὐτὸν ἐμυθεύσαντο, Προμηθεὺς δὲ γραμματικήν, ὥς φασιν, ἐξεῦρεν. οἱ δὲ Ἀναξαγόρειοι ἑρμηνεύουσι νοῦν μὲν τὸν Δία, τὴν δὲ Ἀθηνᾶν τέχνην. ὅθεν καὶ τό "χειρῶν ὀλλυμένων ἔρρει πολύμητιν Ἀθήνην." τὸν δὲ Προμηθέα νοῦν ἔλεγον· προμήθεια γάρ ἐστιν ἀνθρώποις ὁ νοῦς. διὸ καὶ μυθεύονται τοὺς ἀνθρώπους μεταπεπλάσθαι, δηλονότι ἀπὸ ἰδιωτείας εἰς γνῶσιν. Ἐπιμηθεὺς δὲ
B τὴν μουσικὴν ἐξεῦρε, καὶ Δευκαλίων τὰ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς Ἀττικῆς ἀνετάξατο. ὁ Κέκροψ δὲ διφυὴς ὠνομάσθη, ἢ

pinam, cum ad tumultum excurreret, discerpsit. inde nata est fabula, quod Pluto (ea vox divitias viri eius designat) virgine Proserpina rapta ad inferos (id est ad Aidem) concesserit.

Aegialeus primus regnum in Sicyonios gessit, annos 52. post hunc alii reges viginti sex fuerunt usque ad Zeuxippum. hic Sicyoniis annos triginta unum imperavit. duravit hoc regnum annos 980.

Regionibus autem ad solis occasum vergentibus et Italiae posteritas Pici Iovis per provincias praefuit. inter Graecos autem innotuerunt Prometheus Epimetheus Atlas et acutissimo visu praeditus Argus, qui ob perspicacitatem oculorum atque ingenii centumoculus est perhibitus. Atlas astronomicam tractavit scientiam: itaque fabulati sunt ab eo caelum gestari. Prometheum grammaticae inventorem fuisse tradunt. Anaxagorei porro philosophi Iovis nomine mentem, Minervae vocabulo artem intelligunt. unde est illud "et manibus cassus sapientem Pallada quaerit." Prometheum autem mentem interpretantur: est enim hominibus a mente prudentia, quam prometheiam dicunt. iccirco etiam fabulantur ab eo homines fuisse transfiguratos, nimirum quod rudes ad scientiam adduxerit. musicam invenit Epimetheus: Deucalion historiam diluvii Attici conscripsit. Cecropem duplicem seu duabus naturis con-

διὰ μῆκος σώματος, ἢ ὅτι Αἰγύπτιος ὢν τὰς δύο γλώσσας ἠπίστατο. οὗτος μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῆς Ἀττικῆς Ἀθηνῶν ἐβασίλευσε χρόνους ν', καὶ ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν Ἀθήνας ὠνόμασεν. ἐπὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαία πρώτως ἐφύη. ἀπὸ τούτου Κεκροπία ἡ χώρα πρῶτον ἐκλήθη. οὗτος πρῶτος βοῦν ἐθαύμασε καὶ Ζῆνα προσηγόρευσεν. ἐπὶ τούτου τὸ ἐν Δήλῳ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλίου ὑπὸ Ἐριχθονίου υἱοῦ Κέκροπος ἱδρύνθη. οὗτος νομοθετεῖ τὰς γυναῖκας ἔτι παρθένους οὔσας ἑνὶ ἀνδρὶ τῷ C βουλομένῳ γαμεῖσθαι, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ἕως θανάτου προσανέχειν· ἕως γὰρ αὐτοῦ ἀδιαφόρως ἔζων, πρὸς καιρὸν μιγνύμενοί καὶ αὖθίς ὅτε βούλονται διαχωριζόμενοι, ὡς ἄδηλον εἶναι τίς ἂν εἴη τούτου πατήρ, κτηνῶν τρόπον νοθευομένου τοῦ γένους τῇ ἐπιμιξίᾳ. ἔλεγε γὰρ αὐτὸ αἴτιον εἶναι τοῦ κατακλυσμοῦ. καὶ μετ' αὐτὸν Κραναὸς ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα, ὅτι καὶ Σαπφὼ ἡ καὶ πρώτη Μουσῶν ἀνηγόρευτο. εἶτα Φορνεὺς καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν ἕως Κόδρου βασιλεύσαντος αὐτῶν ἔτη κα'. ἐκράτει οὖν ἡ Ἀθηναίων βασιλεία ἔτη υϟβ'. κἀντεῦθεν ἄρχοντας δώδεκα προεβάλλοντο, δι' ὧν ἡ κατ' αὐτοὺς διῳκονομεῖτο πολιτεία. ἐν τούτοις τοῖς ἄρχουσιν ἐνομοθέτει D Ἀθηναίων πρῶτος Δράκων ὀνόματι. μετ' αὐτὸν δὲ Σόλων τοῦ Δράκοντος τοὺς νόμους ἠθέτει. εἶτα Θάλης ὁ Μιλήσιος ἐθεσμοθέτει, καὶ πάλιν Αἰσχύλος τυραννήσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας ζ'. μεθ' ὃν Ἀλκιβιάδης ἔτη δύο, εἶτα ἄλλοι ιη', καὶ αὖθις ἡ τούτων

14 ὅτε?

stantem dixerunt, sive ob corporis proceritatem, sive quod Aegyptius patria utramque linguam calleret. is post diluvium Atticum Athenis regnavit annos 50, urbemque Athenas a Minervae Graeco nomine nuncupavit. eo regnante primum in arce olea est enata. ab ipso regio Cecropia est appellata. is primus bovem admiratus est et Iovem cognominavit. eius tempestate fanum Apollinis Delii in insula Delo positum est ab Erichthonio Cecropis F. is legem tulit uti virgines uni alicui viro volenti nuberent, neque eo vivo rem cum ullo alio haberent. hactenus enim promiscuo concubitu usi fuerant, arbitrio suo inter se iuncti rursusque separati; quo factum est ut nemo patrem suum scire posset, pecoris instar spurios procreantibus hominibus. eam rem ille causam diluvio praebuisse dicebat. post hunc Cranaus regnavit annos 9; quo tempore Sappho vixit, quae prima Musarum dicta fuit. successit Cranao Phorneus, aliique deinceps usque ad Codrum, qui regnum per annos 21 gessit. duravit regnum Atheniense annos 492. inde rem publicam suam duodenis principibus administrandam tradiderunt. ex his primus Draco leges Atheniensibus posuit, quas eius successor Solon abrogavit. post hunc alias Thales Milesius tulit; rursumque Aeschylus, cum in rem publicam tyrannidem obtineret per annum ac 7 menses. post hunc Alcibiades biennium, deinde alii 18, rursusque horum regnum abolitum

κατελύθη βασιλεία. ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς καὶ οἱ κριταὶ ἦρχον ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ.

Τῶν κριτῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἐπανάληψις διὰ τὰς τῶν Ἑλλήνων ἱστορίας. Μετὰ Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ἐκ τῆς Ἰούδα καὶ Συμεὼν φυ- P 83 λῆς τοῖς ἀλλήλων σχοινίσμασιν ἀνὰ μέρος βοηθούντων πρῶτος ἄρξαι τοῦ λαοῦ λέγεται Χάλεβ ἔτη λ΄. μετὰ τοῦτο ὁ λαὸς εἰδώλοις λατρεύσας ἐκδίδοται δουλεύειν τῷ Χουσαρθὼμ βασιλεῖ Συρίας τῆς Μεσοποταμίας ἔτη ιη΄. ἐπιστρέψαντος τοίνυν τοῦ λαοῦ πρὸς θεὸν ἀνίστησι τὸν Γοθονιὴλ πρῶτον κριτήν, ἀδελφὸν νεώτερον τοῦ Χάλεβ, ὃς ἔκρινε τὸν λαὸν ἔτη μ΄· ἐπὶ τούτου γέγονεν ὁ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς ἐν τῇ Ἑλλάδι. καὶ πάλιν τὸ πονηρὸν ποιήσας ὁ Ἰσραὴλ παρεδόθη Ἐγλὼν βασιλεῖ Μωαβιτῶν ἐν τῷ ,γϡμβ΄ ἔτει, καὶ ἐδούλευσεν ἔτη ιη΄. πάλιν δὲ αὐτοὺς ἐπιστρέψαντας ἐξαιρεῖται διὰ τοῦ ἀμφοτεροδεξιοῦ Ἀώδ, ὃς ἔσχε τὸ B ἐπώνυμον τοῦτο διὰ τὸ ὁμοίως ἐν παντὶ πράγματι τῇ εὐωνύμῳ χρῆσθαι χειρὶ καθάπερ καὶ τῇ δεξιᾷ. οὗτος ἡγήσατο τοῦ λαοῦ ἔτη π΄. τούτου τῷ κζ΄ ἔτει ἐβασίλευσε τῆς Ἀττικῆς ὁ Κέκροψ, ἐν δὲ τῷ οζ΄ ἔτει γέγονε κατακλυσμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Αἰθιοπίᾳ. πάλιν εἰδωλομανοῦντα τὸν Ἰσραὴλ παρέδωκε κύριος ἐν χειρὶ Ἰαβεὶμ βασιλέως Χαναὰν ἔτη κ΄. μετὰ ταῦτα Δεβόῤῥα προφῆτις, γυνὴ Ἀφειδὼθ φυλῆς Ἐφραΐμ, ἔκρινε τὸν Ἰσραήλ. διὰ ταύτης ἡγήσατο Βαράκ, υἱὸς Ἀβινοεὶμ ἐκ φυλῆς Νεφθαλείμ, τῆς κατὰ

5 βοηθούντων codex Regius 1713: βοηθοῦντες P   8 τῆς om ille codex (R)   12 ὁ add R   Αἰγλὼμ R   17 κζ] ϰζ R   20 Δεβώρα R

est. eo tempore Iudices populo Israelico praefuerunt, quos propter Graecorum historias denuo commemorare placuit.

Iudicum Ebraeorum tempora cum Graecis collata. Mortuo Iosua Iudae et Simeonis tribus mutua auxilia iunxerunt. primus populo dux fuisse narratur Calebus, annos 30. inde populus simulacris divinum exhibendo cultum meruit, ut Chusarthomo Syriae, quae est Mesopotamia, regi servitutem serviret annos octodecim. cum autem se ad deum populus convertisset, is eis primum iudicem excitavit Gothonielem, Calebi fratrem, natu minorem. is populum 40 annos gubernavit. huius tempore diluvium Deucalioneum in Graecia fuit. rursum peccatis populus deum irritans ab eo in potestatem Egloni Moabico regi traditus est, anno mundi 3942, eique servivit annos 18. resipiscentem populum deus postea in libertatem asseruit ambidextri Aodi opera. is 80 annos populum gubernavit. anno eius 27 Atticae rex Cecrops exstitit, anno septuagesimo septimo diluvium fuit in Thessalia et Aethiopia. rursus fictitiorum deorum cultu insaniente populo, concessit deus ut is per viginti annos a Iabimo rege Chananaico opprimeretur. post Debora fatidica mulier, uxor Apheidothi de tribu Ephraimica, Israelico populo praefuit. hac duce Barachus Abinoemi filius tribu Nephthalimicus cum

Σισάρρα μάχης τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἰαβεὶμ, καὶ ἐκράτησε πάσης C
τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ Σισάρρα τοῖς ποσὶ διαφυγὼν ὑπὸ Ἰαὴλ γυναικὸς Χάμερ τοῦ Κιναίου ἀναιρεῖται, πασσάλῳ κατὰ τῆς γνάθου διαπαρείς. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Κάδμος ἐν Θήβαις ἐβασίλευσε. μετὰ δὲ τὴν Δεβόρρας τελευτὴν ἐξήμαρτε πάλιν ὁ λαός, καὶ παρεδόθη τοῖς Μαδιηναίοις ἔτη ζ'. Γεδεὼν δὲ αὐτοῖς ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, θείοις σημείοις τῆς νίκης κομισάμενος τὴν πίστιν, ἐπανίσταται, καὶ ἐν τοῖς ἀνδράσι τοῖς λάψασι καθὼς κύων τῶν ιβ' μυριάδας διαχειρισάμενος ἦρξε τοῦ λαοῦ
ἔτη μ'. Ἀβιμέλεχ τούτου υἱὸς ἔτη γ', Θόλα ἔτη κγ', Ἰαεὶρ ὁ D
Γαλααδίτης ἔτη κβ'. μετὰ τοῦτο ἐξήμαρτεν ὁ λαός, καὶ παρεδόθη τοῖς Ἀμανίταις ἔτη ιη'. ἔπειτα τὴν πρὸς θεὸν ποιησάμενος ἐπάνοδον σώζονται διὰ τοῦ Ἰεφθάε τοῦ Γαλααδίτου ἔτη ς'. μετὰ τοῦτον Ἐσσεβὼν ἔτη ζ'. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους τὸ Ἴλιον ἐκτίσθη καὶ ἡ Τροία, καὶ Ἀσκληπιὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην μετῄει. Ἐγλὼν ὁ Βαβυλωνίτης ἔτη ι'. Ἀβδὼν υἱὸς Σελεὶμ ὁ Μαραθωνίτης, ὃς ἦν πατὴρ παίδων μ' καὶ ἐκγόνων λ', ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη η'. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ὀρφεὺς ὁ Θρᾷξ ὁ λυρικὸς καὶ ποιητῶν ἁπάντων ἐπισημότατος παρ' Ἕλλησιν ἐγνω-
ρίζετο, ὃς ἐν ποιητικοῖς στίχοις περὶ στοιχείων ποιήσεως καὶ ἀν- P 84
θρώπου γενέσεως, καὶ φωτὸς ἐξ αἰθέρος ἔλλαμψιν φιλοσοφῶν,

1 Σισάρα R   8 ἀνῃρέθη R   9 τῶν] τῶν ἐχθρῶν *forte*. margo P   10 τούτου] καὶ ὁ τούτου R   θώλα R   14 ἐσεβῶν R   16 ι' margo P, ς' R

Sisera copiarum Iabimi imperatore pugnam commisit, totumque eius exercitum fudit. ipse Sisera pedes fugiens a Iaela uxore Coschameri Cinnaei interfectus est, mala clavo transadacta. ea tempestate Cadmus Thebis regnavit. secundum Deborae mortem rursus deliquit populus, Madianitisque vexandus per septem annos divinitus est exhibitus. eos Gedeon tribu Manassaeus, victoriae fiducia signis a deo datis confirmata, cum manu virorum qui canum more aquam lambendo hausissent adortus est, ac exstinctis eorum 120 milibus populi per quadraginta annos dux fuit. post hunc Abimelecus filius eius, annos 3, Tholas 23, Iairus Galaadites 22. inde ob sua peccata populus Ammonitis deditus est, ab eoque 18 annos divexatus. cum autem ad deum revertisset, per Iephtham Galaaditam is eos liberavit. princeps populi fuit hic annos 6. post hunc Essebon 7. eo fere tempore Troia et Ilium conduntur, et Aesculapius artem medicam constituit. Eglon Zabulonius annos 10. Abdon Selemi filius Pharathonites, cui quadraginta fuerunt filii, nepotes triginta, Israelicum populum rexit annos 8. hoc tempore apud Graecos innotuit Orpheus Thrax, lyricus omniumque poetarum celeberrimus. is in poematibus suis plurimos versus posuit de elementorum ortu itemque hominis nativitate, lucis ex aethere effulsione philo-

ἀρχάς τε ἀσωμάτους καὶ ἐξουσίας, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα πάντα, γῆν καὶ θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ὁρατά τε καὶ ἀόρατα πάντα ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων γενέσθαι, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ πλασθῆναι ἐκ γῆς καὶ ψυχὴν ὑπ' αὐτοῦ λογικὴν λαβεῖν, εἰς μίαν δὲ δύναμιν καὶ ἓν κράτος θεότητος ἀνάγεσθαι τὰ πάντα θεολογεῖ, ὅς ἐστιν ὁ ὢν θεός, ὃν
B οὐδεὶς ὁρᾷ. τρία δέ, φησίν, ὀνόματα, βουλὴ φῶς ζωή, ἐν αὐτῷ, ὀλίγου δεῖν συμφώνως τῇ ἀληθείᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς περί τε θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὁ σοφώτατος ἀποφθεγγόμενος Ὀρφεύς. λυρῳδὸς δὲ καὶ κιθαρῳδὸς ὑμνεῖται, πᾶσαν κατακηλῶν καὶ θέλγων ψυχήν. καὶ τὰ λοιπὰ προεγράφησαν.

Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ Μαρσύαν φιλόσοφον λέγουσι γενέσθαι, ὃς ἐξεῦρε διὰ μουσικῆς αὐλοὺς ἀπὸ καλάμων, καὶ ἀπενοεῖτο ἀπὸ θεῶν ἑαυτὸν καὶ λέγων ἀνθρώποις εὑρηκέναι διὰ τοῦ μέλους τῶν καλάμων τροφήν. τοῦτον παραφρονήσαντα
C ῥῖψαι λέγεται ἑαυτὸν εἰς τὸν ποταμόν, ὅθεν καὶ ὁ ποταμὸς Μαρσύας ὠνομάσθη· ἀπὸ Κολχίδος δὲ οὗτος ὥρμητο.

Πάλιν ὁ λαὸς προσπταίσας ἐκδέδοται ἀλλοφύλοις ἔτη μ'. ἐπιστρέψαντος δὲ αὐτοῦ πρὸς θεὸν ἀνίστησι τὸν Σαμψὼν τὸν τοῦ Μανωὲ υἱόν, ἐκ φυλῆς Δάν, ὅστις καταπολεμήσας τοὺς ἀλλοφύλους ἄρχει ἔτη κ'. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ἡρακλῆς ἐγνω-

7 αὐτῇ R 10 ὑμν. ὡς ταῖς ἡδυεπείαις πᾶσαν κατακηλεῖν καὶ θέλγειν R 17 ὥρμητο R, ὥρμηται P

sophatus; item de principiis incorporeis, de potestatibus, de sole et luna sideribusque universis, terra mari atque omnibus quae in iis sunt, sive videri ea queant seu visum fugiant, omnia haec ab universi conditore efficta docens. ab eodem hominum genus ex terra effictum animaque rationis compote praeditum; tum omnia ad unum divinae naturae imperium atque vim referri, nempe ad verum deum, quem nemo videt; cui tria sunt nomina, consilium lumen et vita in ipso. ita sapientissimus Orpheus propemodum veritati, quam nos profitemur, consentanea de deo et hominibus pronuntiavit. lyricus et citharoedus fuisse praedicatur, quae suavitate sermonis quamvis oblectet atque demulceat animam. reliqua supra rettulimus.

Eodem tempore Marsyam quoque philosophum fuisse narrant, qui arte musica invenit fistularum ex calamis confectionem, atque ad insaniam prolapsus dei sibi nomen arrogavit, dicens se alimenta hominibus carmine fistularum repperisse; ferturque mente captus sese in fluvium abiecisse, cui Marsyae nomen inde factum: is ex Colchide venit.

Ceterum populus cum rursus deum offendisset, ab eo barbaris per 40 annos deditus est. conversis ad se deus Samsonem Manoae F. praefecit, tribu Danicum. is devictis barbaris populo annos 20 praefuit. ea

ρίζετο ὁ τοὺς δεκαδύο ἄθλους διανύσας. Σαμανῆ ἡγήσατο τοῦ λαοῦ ἔτος α΄. ἀναρχίας γεγονυίας κατὰ τὰς Ἑβραϊκὰς παραδόσεις, καὶ ἔπραττεν ἕκαστος ὅπερ ἠβούλετο, οἷα εἰκὸς ἐν ἀναρχίᾳ γίνεσθαι, ἔτη μ΄, εἰρήνην ἔσχεν ὁ λαὸς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἔτη λ΄ Σαμανῆ ἡγουμένου. καὶ Ἠλεὶ ὁ ἱερεὺς ἦρξε τοῦ λαοῦ ἔτη κ΄. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ὁ Ἰλιακὸς πόλεμος ἐγένετο D ἔτη δέκα, καὶ τὸ Ἴλιον ἥλω. Σαμουὴλ διαδεξάμενος τοῦ Ἠλεὶ τὴν ἱερατείαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν κρατεῖ τοῦ λαοῦ. φασὶ δὲ αὐτὸν δεκαδύο ἐτῶν εἶναι, ὅτε πρῶτον αὐτῷ ἐφάνη καλήσας ὁ θεός· οἷς ἡ κιβωτὸς ἐν τῷ Ἀμιναδὰμ οἴκῳ διέτριψε. καὶ βασιλέως χρισθέντος ἦν ἀντιλαμβανόμενος ὁ Ἠλεὶ ἔτη ο΄. γίνεται τοίνυν ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ ἐπὶ τὴν τελευτὴν Σαμουὴλ ἔτη χ΄, ἀπὸ δὲ Νῶε καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βρκ΄, ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη δτπβ΄. ὁ μὲν Σαμουὴλ ἤδη γεγηρακὼς καὶ τοῦ λαοῦ ὀκνηροτέρως ποιούμενος τὴν ἐποψίαν, τῶν τε παίδων αὐτοῦ δώροις ἀεὶ τὸ δίκαιον προϊε- P 85 μένων, χρίει βασιλέα, τοῦ λαοῦ μὲν καταναγκάζοντος, τοῦ θεοῦ δὲ συγχωρήσαντος, τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἐκ φυλῆς Βενιαμίν. οὗτος συνεπισχύοντος τοῦ Σαμουὴλ βασιλεύει ἔτη κ΄, ἐφ᾽ ἑαυτοῦ δὲ ἔτη κ΄. προεφήτευσε δὲ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἅμα καὶ ἱεράτευσε Σαμουήλ. Ἀβεννὴρ δὲ ὁ τοῦ Νὴρ τῆς στρατιᾶς ἀφηγεῖτο. τοῦ δὲ Σαοὺλ προσπταίσαντος τῷ θεῷ πολλάκις, μειζόνως δὲ διὰ τὴν παράβασιν τῆς αὐτοῦ προστάξεως, περιποιησαμένου τὸν Ἄγαγ βασιλέα

5 καὶ add R   10 ἀμιναδὰβ R   15 αὐτῷ R   τοῦ δικαίου προϊεμένων τὴν κρίσιν R

tempestate Hercules innotuit, is qui duodecim aerumnas toleravit. Samanes populum rexit annum unum. cum, ut est ab Ebraeis traditum, magistratu populus vacaret, ac suo quivis arbitrio ageret, sicut in interregno fieri assolet, per annos 40, pacata a barbaris populo omnia fuerunt per annos 30, Samane duce. Elis sacerdos 20 annos populum gubernavit. huius aetate bellum Troianum decennale gestum est ac Ilium captum. Eli Samuelus successit in sacerdotio et populi gubernatione. hunc tradunt duodecim annorum fuisse, cum primum ei deus apparuit atque ipsum affatus est: quibus arca in domo Aminadami commorata fuit. et rege uncto apprehendebat Elis annos 70. proinde fluxerunt ab obitu Iosuae usque ad Samueli mortem anni 610, a Noa et diluvio 2120, ab Adamo 4382. enimvero Samuelus, cum ipse ob senectam aetatem segnius populi negotia obiret, et filii eius donis se corrumpi passi ab aequitate identidem deflecterent, populo cogente ac permissu dei regem populo unctione designat Saulum Kisi F. tribu Beniaminicum. is Samuelo auxiliante regnum per viginti annos totidemque solus gessit. Samuelus eo regnante et vaticinatus est et sacerdotio functus. Abnerus Neri filius exercitui praefuit. cum autem Saulus deum saepenumero offendisset, ac maxime quod contra eius praeceptum Ama-

᾿Αμαληκιτῶν, ἤκουσε παρὰ τοῦ προφήτου "μεματαίωταί σοι, ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετείλατό σοι κύριος. ἡτοίμασε B γὰρ ἂν τὴν βασιλείαν σου ἕως αἰῶνος ἐπὶ ᾿Ισραήλ. καὶ νῦν οὐ στήσεται ἡ βασιλεία σου, ἀλλὰ ζητήσει κύριος ἄνθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς ἄρχοντα ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ." μετὰ δὲ ταῦτα χρίσαντος τὸν Δαβὶδ τοῦ Σαμουήλ, εἶτα γηράσαντος καὶ τελευτήσαντος, προσέθετο μᾶλλον ὁ Σαοὺλ παροργίζειν τὸν κύριον. ὅθεν καὶ πνεῦμα κυρίου ἀπέστη ἀπ᾿ αὐτοῦ, καὶ ἔπνιγεν αὐτὸν πνεῦμα πονηρόν. οὗ χάριν καὶ ὁ Δαβὶδ ἄγεται πρὸς αὐτόν, εἰς παρηγορίαν ψάλλων διὰ τῆς κιννύρας, καὶ ἀφίσταται ἀπ᾿ αὐτοῦ τὸ πονηρὸν πνεῦμα. ἀλλ᾿ οὖν γε πατάξας ὁ Δαβὶδ τὸν ἀλλόφυλον Γολιάθ, ὃς ἦν ἡλικίᾳ πηχῶν τεσσάρων καὶ σπι- C θαμῆς τὸ ὕψος, καὶ περικεφαλαίαν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ θώρακα ἁλυσιδωτὸν πέντε χιλιάδων σίκλων χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καὶ κνημῖδας χαλκᾶς ἐπὶ τὰ σκέλη αὐτοῦ, καὶ τὸ ξύλον τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὡς ἀντίον ὑφαινόντων, καὶ ἡ ἐπ᾿ αὐτὸ λόγχη ἑξακοσίων σίκλων σιδήρου, καὶ ἀσπὶς χαλκῆ ἀνὰ μέσον τῶν ὤμων αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο ἐπιγαμβρευθεὶς τῷ Σαούλ, καὶ φθονηθεὶς προφάσει τῶν χορευτριῶν, ἀποδιδράσκει ἀπ᾿ αὐτοῦ, ὅτε καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προσθέσεως ἔφαγε, καὶ τοὺς τριακοσίους πεντήκοντα ἱερεῖς ἀνεῖλε Σαούλ, καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐπάταξε Νομβᾶν ἐν ῥομφαίᾳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ οὐχ ὑπελείφθη ἐξ αὐ-

1 ὁ προφήτης τάδε πρὸς αὐτὸν ἐξεῖπε R 2 καὶ ἡτοίμασεν ἂν R 16 μεσάντιον margo P

lecitarum regem Agagum incolumem servasset, ita est a vate compellatus (1 Sam. 15) "actum est de te, propterea quod mandatum dei violasti. absque enim hoc esset, regnum tuum in Israelicam gentem fuerat deus perenne facturus. nunc id non consistet: sed quaeret deus hominem ex animi sui sententia factum, quem suo populo praeponat." secundum haec cum Samuelus unctione Davidum regno destinasset senioque confectus diem suum obivisset, perrexit Saulus etiam amplius deum irritare. itaque et a dei spiritu desertus est et a maligno spiritu premi coepit. eam ob rem Davidus ad eum adductus est, qui fidibus ludens ab eo malum genium abigeret ipsumque recrearet. idem Davidus Goliathum barbarum interfecit, altum cubitos quattuor ac spithamam, casside caput armatum, corpus lorica hamata, cuius aes et ferrum appendebat 2 s. unciarum milia, crura ocreis aereis tectum, gestantem hastile instar liciatorii textoris, cuius cuspis unciarum trecentarum ferrea, humerisque aeream aspidem ferentem. ob id facinus a Saulo gener adscitus, oborta praetextu choreas ducentium mulierculárum cantilenae invidia, a socero profugit. ea tempestate et panes sacros comedit et 350 sacerdotes Saulus trucidavit, urbemque Nobam ferro vastavit, omnibus et hominibus et pecudibus interfectis, solo Abiatare Abimelechi filio

τῶν εἰ μὴ Ἀβιάθαρ υἱὸς Ἀβιμέλεχ, φυγὼν πρὸς Δαβίδ. αὕτη D τοῦ Σαοὺλ ἡ μιαιφονία πάντων τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων δυσσεβεστέρα. καὶ τὸν μὲν Ἄγαγ διέσωσε, καὶ πάντα ὅσα ἦν ἀξιόκτητα· τοῦ δὲ θυμοῦ κεκινηκότος τοὺς τριακοσίους πεντήκοντα ἱερεῖς καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν αὔτανδρον διέφθειρε. πολλάκις δὲ καταδιώκων τὸν πρᾳότατον Δαβὶδ ὁ ἀπανθρωπότατος Σαοὺλ εἰς χεῖρας Δαβὶδ ἅπαξ καὶ δὶς ἐμπέπτωκε. μὴ ἀνταποδιδοὺς δὲ ὁ Δαβὶδ αὐτῷ κακὸν ἀντὶ κακοῦ μᾶλλον ἔλεγε πρὸς αὐτόν "ἵνα τί καταδιώκεις βασιλεῦ λαβεῖν τὴν ψυχήν μου; δικάσαι κύριος μέσον ἡμῶν." καὶ ὁ μὲν οἶκος Δαβὶδ ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο, ὁ δὲ P 86 οἶκος Σαοὺλ ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει. καὶ ἀπέθανε Σαοὺλ ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτοῦ, τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων εἰς τὰ ὑποχόνδρια· καὶ μὴ ἀποθνήσκων αὐτὸς γέγονεν αὐτοφονευτής, ἐπιπεσὼν ἐπὶ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ, μή πως ἐμπαίξωσιν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι.

Μετὰ δὲ Σαοὺλ ἐβασίλευσε Δαβὶδ ἔτη τεσσαράκοντα, ὃς ἐποίησε τὰ θελήματα τοῦ θεοῦ πάντα, κατὰ τὸ εἰρημένον "εὗρον τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ Δαβὶδ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου." καὶ ἐπορεύετο Δαβὶδ πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ κύριος παντοκράτωρ μετ' αὐτοῦ. εἶχε δὲ καὶ δυνατοὺς ἄνδρας τριακονταεπτὰ τοιούτους ὥστε τὸν μικρὸν B αὐτῶν ποιεῖν πρὸς ἑκατόν, τὸν δὲ μέγαν πρὸς χιλίους. ἐξ ὧν ἐστὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα. Σεβοχᾶ· οὗτος ἐπάταξε τὸν Σὲφ τὸν τοῦ Ῥαφᾶ, ἀπόγονον τῶν γιγάντων. Ἐλεανᾶν· οὗτος ἀνεῖλεν ἄνδρα δυνατὸν Χετταῖον, οὗ ἦν τὸ ξύλον τοῦ δόρατος ὡς ἀντίον

superstite, qui fuga ad Davidum evaserat. id parricidium Sauli omnia flagitia impietate superavit. quippe qui Agago et rebus omnibus pretiosis pepercisset, is ira permotus 350 sacerdotes urbemque eorum cum omnibus mortalibus delevit. enimvero inhumanissimus Saulus lenissimum Davidum crebro persequens semel atque iterum in eius manus incidit. tantum autem a reponendo maleficio abfuit Davidus, ut regem potius ita alloqueretur "cur, o rex, vitae meae insidiaris? disceptet deus causam nostram." ac Davidi quidem domus paulatim crevit, Sauli familia marcescente. tandem Saulus in suis iniquitatibus immortuus est, a barbaris sagitta in ilia confixus; quod vulnus cum mortem non accelerasset, ipse sibi necem conscivit gladio suo incumbens, ne a barbaris per ludibrium haberetur.

Post Saulum Davidus regno per 40 annos functus est, et in omnibus factis dei voluntati paruit, sicuti scriptum est "inveni filium Isai Davidum, virum ex animi mei sententia: is voluntatem meam in omnibus exsequetur." adfuit ergo omnipotens Davido, isque rebus secundis auctus est. habuit potentes viros triginta septem, quorum minimus centum viris, maximus mille viris compararetur. ex his fuit Sebochas, qui Sephum Raphae filium percussit de gigantibus prognatum; Eleanas, qui Chettaeum virum robustum stravit, cuius hastile erat licia-

ὑφαινόντων. Ἰωανάθαν· οὗτος ἐφόνευσεν ἄνδρα δυνατὸν καὶ
παμμεγέθη, ἔχοντα ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶν ἀνὰ δακτύλους
ἕξ. Ἀδίνων· οὗτος ἐσπάσατο τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ ὀκτακο-
σίων στρατιωτῶν εἰς μίαν παρεμβολήν. Ἰεσεβαδᾶ· οὗτος ἐσπά-
σατο τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐν καιρῷ ἑνὶ ἐπὶ τραυματιῶν τριακο-
C σίων. Μαρᾶ· οὗτος τῶν ἀλλοφύλων ἐπελθόντων καὶ βουλομέ-
νων ἁρπάσαι τὴν μερίδα τοῦ ἀγροῦ πλήρη οὖσαν φακῆς, καὶ τοῦ
λαοῦ φυγόντος, μόνος ἔστη, καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἐδίωξε,
τὴν δὲ μερίδα τοῦ ἀγροῦ ἐφύλαξεν. Ἐλεάζαρ· οὗτος μερίδος
οὔσης κριθῶν, καὶ τῶν ἀλλοφύλων ἐπελθόντων, καὶ τοῦ λαοῦ
φυγόντος, μόνος ἐστηλώθη, καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἔτρεψε,
τὴν δὲ κριθὴν διέσωσε· τοσούτους γὰρ ἐπάταξεν ἐν τοῖς ἀλλοφύ-
λοις, ἕως ἡ χεὶρ αὐτοῦ κοπιάσασα προσεκολλήθη τῇ μαχαίρᾳ,
καὶ ὁ λαὸς ἐπέστρεψεν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὸ σκυλεύειν. Μαναίας·
οὗτος πολλὰ μὲν ἐποίησεν ἔργα, ἐπάταξε δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀριὴλ
D τοῦ Μωάβ, καὶ καταβὰς ἐν ἡμέραις χιόνος εἰς λάκκον ἐφόνευσε
λέοντα. ἀνεῖλε δὲ καὶ ἄνδρα Αἰγύπτιον ἑπτάπηχυν, ἔχοντα ξύ-
λον διαβάθρας ὡς δόρυ· ἁρπάσας γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ξύλον ἐν
αὐτῷ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ἀβεσᾶ ὁ ἀδελφὸς Ἰωάβ· οὗτος ἐπά-
ταξεν ἄνδρας ἑξακοσίους καὶ τὸν Ἰεσβὰν θέλοντα φονεῦσαι τὸν
Δαβίδ (ἦν δὲ ὁ Ἰεσβὰν ἔκγονος τοῦ Ῥαφάν), δόρυ ἔχοντα
σταθμοῦ σίκλων τριακοσίων. ἡνίκα δὲ ἔτρεχεν ὁ Ἀβεσᾶ, ἦν ὡς
δορκὰς ἐν τοῖς ὄρεσι. τρεῖς δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν δυνατοί, περι-
κυκλωσάντων ποτὲ τῶν ἀλλοφύλων τὴν Βηθλεὲμ καὶ τοῦ Δαβὶδ

14 Βαναΐας margo P

torii textoris aequale; Ionathas, qui virum ingenti robore ac mole corporis deiecit, senis pedum ac manuum digitis praeditum; Adinon, qui uno praelio gladium contra octingentos viros strinxit; Iesebadas, qui una pugna trecentos sauciavit; Maras, qui barbaris irruentibus agrique portionem lente consitam diripere conantibus, cum fugeret populus, solus ipse substitit barbarisque in fugam actis agrum defendit; Eleazarus, qui messe hordei inita, cum barbarorum adventu populus fugisset, unicus substitit et hordeum tutatus est profligatis barbaris, quorum tantam edidit stragem, ut manus eius defatigata gladio adhaeserit, reversusque est populus ad legenda spolia; Banaias, cuius multa fuerunt facinora. filios Arielis Moabici iste percussit, et quadam die cum nix iaceret, in foveam descendit, inque ea leonem iugulavit. idem Aegyptium quendam septem cubitos longum, qui ligno nautico hastae loco utebatur aggressus, lignum id ei eripuit, ipsumque eo necavit. Abisaius Ioabi frater 600 viros percussit, et Iesbam, qui Davido caedem intentabat. fuit is Iesbas ex posteris Raphae, cuius cuspis 150 uncias appendebat. cum Abisaius curreret, similis erat capreae montanae. cum autem quodam tempore barbari Bethlehemam obsidione cinxissent, ac

ἐπιθυμήσαντος πιεῖν ἐκ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ φρέατος, διέρρηξαν οἱ τρεῖς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἤνεγκαν τῷ Δαβὶδ P 87
ὕδωρ ἀπὸ τοῦ φρέατος. ὁ δὲ θαυμάσας τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν οὐκ ἔπιε τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἔσπεισεν αὐτὸ τῷ κυρίῳ, λέγων "ἵλεώς μοι, κύριε, εἰ αἷμα ἀνθρώπων πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίωμαι." ὁμοίως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν ὑπῆρχον ἄνδρες ἀκαταγώνιστοι καὶ φοβερώτατοι τοῖς ἐναντίοις, θυρεοὺς ἔχοντες καὶ δόρατα μέγιστα, καὶ κοῦφοι τοῖς ποσὶν ὡς δορκάδες ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα λεόντων. τῶν δέ γε πολεμιστῶν τοῦ κοινοῦ λαοῦ οὓς εἶχεν ὁ Δαβίδ, ἦν ἀριθμὸς μυριάδες σλδ', καθὼς ἠριθμήθησαν ὑπὸ Ἰωὰβ τοῦ ἀρχιστρατήγου. φησὶ γὰρ "καὶ προσέθετο ὀργῇ κύριος ἐκκαῆναι ἐν Ἰσραήλ, καὶ B
ἐπέσεισε τὸν Δαβὶδ ἐν αὐτοῖς λέγων 'πορεύθητι καὶ ἀρίθμησον τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰούδαν.' καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς Ἰωὰβ τὸν ἄρχοντα τῆς ἰσχύος τὸν μετ' αὐτοῦ 'ἐπίσκεψαι τὸν λαόν, καὶ γνώσομαι τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ.' καὶ εἶπεν Ἰωὰβ 'προσθείη κύριος ὁ θεὸς πρὸς τὸν λαόν σου· καὶ ἵνα τί ὁ κύριός μου βούλεται ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ;' καὶ ὑπερίσχυσεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπῆλθεν Ἰωὰβ καὶ ἐπεσκέψατο τὸν λαόν. καὶ ἦν πᾶς Ἰσραὴλ χίλιαι χιλιάδες καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν ἐσπασμένων ῥομφαίαν, καὶ Ἰούδας χιλιάδες τετρακόσιαι ὀγδοήκοντα ἀνδρῶν ἐσπασμένων μάχαιραν. τὸν δὲ Λευὶ καὶ τὸν Βενιαμὶν οὐκ ἠρίθμησεν, ὅτι C
προσώχθισεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως τὸν Ἰωάβ, καὶ πονηρὸν ἐφάνη

7 αἴροντες margo P

Davidus potum aquae de fonte Bethlehemensi desideraret, tres viri de reliquis potentibus castra barbarorum perruperunt, regique suo aquam de illo fonte attulerunt. Davidus eorum fortitudinem admiratus non bibit aquam, sed domino eam libavit, ita fatus "propitius mihi sis, domine: non bibam sanguinem virorum, qui vitae suae periculo eam attulere aquam." itidem et reliqui eorum insuperabiles erant, summoque hostibus terrori, scutis armati et hastis praegrandibus, cursuque instar montanarum caprearum veloces, ac vultu leonino praediti. ceterum numerus militum quos de populo Davidus habebat, fuit 2340 milia, quem quidem Ioabus exercitus princeps concepit. ita enim scriptum est (2 Sam. ult.) "porro autem ira domini adversus Israelicum populum exarsit; isque Davidum incitavit ut mitteret qui Israelicum ac Iudaicum populum numerarent. mandavit ergo rex Ioabo suarum copiarum summo duci, ut populum perlustraret sibique eius numerum indicaret. Ioabus tametsi, incrementum populi regi precatus, causaretur sibi mirum videri cur rex hoc fieri vellet, tamen regis mandato praevalente abiit populumque perlustravit. inventa sunt Israelici populi 1100 milia virorum gladium stringentium, et Iudaici 480 milia. Levis et Beniamini tribus recensae non sunt: offenderat enim regis sermo Ioabum. displicuit au-

ἐναντίον τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπάταξε καρδία Δαβὶδ αὐτὸν ἐν τῷ ἀριθμῆσαι τὸν λαόν· καὶ ἀπέστειλε κύριος Γὰδ τὸν προφήτην πρὸς Δαβίδ, καὶ εἶπε 'τάδε λέγει κύριος· ἔκλεξαι σεαυτῷ γενέσθαι σοι ἢ τρία ἔτη λιμὸν ἐν τῇ γῇ σου, ἢ μῆνας τρεῖς φεύγειν σε ἐκ τῶν ἐχθρῶν σου ἔμπροσθεν, ἢ τρεῖς ἡμέρας θάνατον ἐν τῇ γῇ σου.' καὶ εἶπε Δαβὶδ πρὸς Γάδ 'στενά μοι σφόδρα πάντοθεν ἐστί· πλὴν ἐμπεσοῦμαι εἰς χεῖρας κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ. εἰς δὲ χεῖρας ἀνθρώπων οὐ μὴ ἐμπέσω.' καὶ ἐξελέξατο
D Δαβὶδ τὸν θάνατον. καὶ ἡμέρα θέρους πυρῶν, καὶ ἔδωκε κύριος θάνατον ἐν Ἰσραὴλ ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἀρίστου, καὶ ἀπέθανον ἐκ τοῦ λαοῦ χιλιάδες ἑβδομήκοντα. καὶ ἐξέτεινεν ὁ ἄγγελος θεοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ τοῦ διαφθεῖραι ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπεν Δαβὶδ πρὸς τὸν θεόν 'ἰδοὺ ἐγὼ ἡμάρτηκα, καὶ ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ κακοποιήσας, καὶ τὰ πρόβατα τί ἐποίησαν; γενέσθω δὲ ἡ χείρ σου ἐν ἐμοί, κύριε, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου.' καὶ παρακληθεὶς ὁ κύριος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελον 'ἄνες τὴν χεῖρά σου.' καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Δαβὶδ θυσιαστήριον, καὶ ἀνήγαγεν εὐθὺς ὁλοκαυτώσεις. καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ κύριος, καὶ συνεσχέθη ἡ
P 88 θραῦσις τοῦ λαοῦ." ταῦτα δέ, φησὶ Θεοδώρητος, οὐκ ἀπεικὸς συμβέβηκεν, ἀλλ' οἰκείας παρανομίας ἔτισε δίκας ὁ λαὸς διὰ προφάσεως· καταλιπὼν γὰρ τὸν εὐσεβῆ καὶ θεῖον βασιλέα τυράννῳ καὶ πατραλοίᾳ παιδὶ συνεστράτευσεν. οὕτω δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ Σαοὺλ εἰς τοὺς Γαβαωνίτας ἀναίρεσιν ἐπαιδεύθησαν διὰ λιμοῦ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν. ὁ μὲν γὰρ λαὸς ἅπας καὶ Ἰησοῦς ὁ

tem deo id factum, et cor Davidi tremuit instituta ea dinumeratione. dominus ergo vatem Gadum ad Davidum misit, qui ei suis verbis indicaret optionem ipsi dari liberam: vel penuriam triennalem regni, vel trium mensium fugam insequentibus hostibus, vel pestem trium dierum in regno suo deligeret. respondit rex se in tantis angustiis versantem malle in dei, cuius multiplex esset misericordia, quam in hominum manus incidere: proinde pestilentiam praeferre. ergo cum triticea messis esset, luem deus Israelico populo immisit; ac perierunt ab aurora usque ad prandii horam 70 hominum milia. iamque etiam ad Ierusalemam angelus manum extendebat, ut in ea stragem ederet. ibi Davidus dominum interpellavit, suam esse culpam, se pastorem populi deliquisse, nullum esse ovium maleficium: se ergo deus et paternam Davidi familiam potius affligeret. exoratus deus angelo mandavit ut manum suam retraheret. ibique Davidus aram exstruxit et solidum deo sacrificium obtulit; atque deo precibus annuente cessavit clades populi. haec, inquit Theodoretus, non abs re ita evenerunt: verum ea occasione populus sui peccati poenas dedit, quod pio ac divinitus constituto rege derelicto castra tyranni ac patri suo necem struentis secutus erat. sic etiam a morte Sauli fames eos castigavit ob interfectos a Saulo Gabaonitas. etenim et Iosua et universus populus pactum iterant cum

τοῦ Ναυῆ πεποίηκε τὰς πρὸς τοὺς Γαβαωνίτας συνθήκας, ἐκοινώνησε δὲ τῶν ὅρκων καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἀρχιερεύς. ἔδει τοίνυν τοὺς ἀπογόνους τῶν ὀμωμοκότων μὴ παραβῆναι τὸν ὅρκον. φησὶ γὰρ πρὸς αὐτοὺς Ἰησοῦς μετὰ τὴν φανέρωσιν τῆς πανουργίας αὐτῶν "καὶ νῦν ἐπικατάρατοι ἔστε. οὐ μὴ ἐκλείψῃ ἐξ ὑμῶν δοῦλος, οὐδὲ B ξυλοκόπος καὶ ὑδροφόρος ἐμοὶ καὶ τῷ θεῷ μου. διὰ τοῦτο ἐγένοντο ξυλοκόποι καὶ ὑδροφόροι τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ θεοῦ καὶ πάσῃ τῇ συναγωγῇ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης." ἐπεὶ οὖν ταῦτα παρελογίσαντο, διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ὑπέστησαν τὴν διὰ τοῦ λιμοῦ παιδείαν. διδάσκει γοῦν ἡμᾶς ὁ λόγος μὴ παραβαίνειν τὰς μεθ' ὅρκων συνθήκας ἐπὶ θεοῦ γινομένας, κἂν εἰς ἄλλων ὠφέλειαν ἡ παράβασις γίνηται. ἀγνοῶν δὲ τὴν αἰτίαν ὁ Δαβὶδ τῆς θεηλάτου πληγῆς τοῦ λιμοῦ τὸν θεὸν ἀνηρώτα. καὶ μαθὼν ὡς ἕνεκα τῆς τῶν Γαβαωνιτῶν ἀδίκου ἀναιρέσεως εὐθύνας C εἰσπράττονται, αὐτοῖς ἐκείνοις ἐχρήσατο κριταῖς τοῖς ἠδικημένοις, λέγων "τί ποιήσω ὑμῖν, καὶ ἐν τίνι ἐξιλάσομαι;" καὶ φασὶν "οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον μετὰ Σαούλ, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν θανατῶσαι ἄνδρα ἐκ παντὸς Ἰσραήλ· ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ὁ διώξας καὶ συντελέσας ἡμᾶς, ὥσπερ ἐλογίσατο ἡμᾶς ἐξολοθρεῦσαι, ἀφανίσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀντικαθίστασθαι παντὶ ὁρίῳ Ἰσραήλ. καὶ δοθήτωσαν ἡμῖν ἄνδρες ἑπτὰ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξιλασόμεθα ἐν αὐτοῖς κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ." ἐκ ἐκείνῳ τοίνυν τῷ χωρίῳ ἀνεσκολόπισαν τοὺς ἄνδρας, ἐν ᾧ τὰς παρανόμους ἐτόλμησεν ἐκεῖνος μιαιφονίας. οὗτοι δὲ ἦσαν τοῦ Σαοὺλ δύο μὲν υἱοὶ νό-

Gabaonitis, cuius iuramenti etiam particeps fuit Eleazarus pontifex. non debuerunt ergo posteri eorum qui iuraverant, iusiurandum violare. post detectam enim fraudem Gabaonitarum, ita Iosua eos affatus fuit: "iam nunc ergo exsecrationi obnoxii estis. nunquam erit ut non de vobis sit servus, lignorum sector et aquae baiulator, qui mihi et deo meo serviat." propterea destinati sunt ad findendum ligna et portandum aquam ad altare dei et toti coetui usque in hunc diem. quoniam ergo calumnia id foedus Israelici disciderunt, ideo etiam post eius mortem fame castigati sunt. haec nos oratio docet, quae interposito iuramento pacta sunt teste deo inita, violanda non esse, utcunque ea violatio aliis expediat. Davidus autem causam divinitus immissae penuriae ignorans deum consuluit; ab eoque edoctus puniri populum ob iniuste necatos Gabaonitas, eos ipsos qui iniuria fuerant affecti, arbitros constituit, ac percontatus est qua se placari ratione vellent. responderunt Gabaonitae se neque aurum Sauli neque argentum eius neque ullum ex Israelico populo hominem ad necem deposcere: eius viri qui ipsos persecutus fuisset ac exscindere molitus, cupere se memoriam ex Israelica gente delere; itaque septem eius stirpe natos se deposcere, his se flagitium coram domino expiaturos in colle Sauli. eo igitur in loco viros eos in crucem egerunt, in quo iniustas ille caedes ausus fuerat. erant autem,

θοι, πέντε δὲ τῶν ὑστέρων υἱῶν αὐτοῦ. τῆς οὖν τιμωρίας γεγε-
D νημένης ἵλεως ὁ δεσπότης ἐγένετο καὶ ἡ γῆ τὸν ἐξ ἔθους ἔδωκε
καρπόν.

Ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐν καιρῷ δείλης ἀνέστη Δαβὶδ
ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου
τῶν βασιλέων, καὶ εἶδε γυναῖκα λουομένην ἀπὸ τοῦ δώματος, καὶ
ἡ γυνὴ καλὴ τῇ ὄψει σφόδρα. καὶ ἰδὼν τὸ γύναιον λουόμενον
οὐκ ἔφυγε τὴν θέαν ὡς ὀλεθρίαν, ἀλλὰ καταθελχθεὶς τῷ τῆς
ὥρας δελέατι τὸ τῆς ἁμαρτίας κατέπιεν ἄγκιστρον. καὶ ἑτέρου
τάχα πάθους χείρονος, τῆς ἐπάρσεως δηλονότι, γέγονεν ἴαμα.
P 89 ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς ὑποφαίνων ἔλεγεν "ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθην
καὶ ἐξηπορήθην. καὶ ἐγὼ μὲν εἶπον ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, οὐ μὴ
σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ
ἐγενήθην τεταραγμένος. ἀλλ' ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με,
ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου." διὰ γὰρ τῆς τοῦ υἱοῦ ἐπα-
ναστάσεως δίκας ἐναργεῖς ἔτισε τοῦ τε φόνου καὶ τῆς μοιχείας
κατὰ τὴν θείαν πρόρρησιν. φησὶ γάρ "τάδε λέγει κύριος· ἰδοὺ
ἐγὼ ἐγείρω κακὰ ἐπί σε ἐκ τοῦ οἴκου σου" καὶ τὰ ἑξῆς. ὅσον
τοίνυν θλῖψις ὀνίνησι καὶ συμφορὰ καὶ μέριμνα, καὶ ἐκ ταύτης
τῆς ἱστορίας μανθάνομεν. διωκόμενος γὰρ ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ὁ θεὸς
B Δαβὶδ πᾶσαν κατώρθου φιλοσοφίαν, καὶ παραταττόμενος καὶ
ταῖς φροντίσι τῶν πολέμων ἐνασχολῶν τὴν διάνοιαν κατὰ τοὺς ἱε-
ροὺς ἐπολιτεύετο νόμους. ἀνακωχῆς δὲ τυχὼν ὀλίγης τὸν ὄλισθον

qui crucibus affixi sunt, duo filii Sauli spurii et quinque ex posterioribus filiis eius. eo supplicio peracto placatus est dominus, ac terra solitas fruges exhibuit.

Secundum haec quadam vespera Davidus cum de lecto suo surrexisset, deambulavit in tecto regiae, indeque mulierem lavantem prospexit forma insigni. neque vero se ab eo spectaculo subtraxit, sed formae pulchritudine inescatus hamum peccati deglutivit. quod ei alterius, nimirum deterioris, affectus fuit remedium, videlicet animi elationis, id quod ipse innuit his verbis "ego cum fuissem elatus, depressus sum et in summas angustias redactus. atque ego quidem rebus meis secundis dixi, nullo unquam tempore labefactabor: ut primum vero tuam faciem avertisti, conturbatus fui. mihi vero conducibile fuit, abs te deprimi, ut sic tua iura discerem." etenim rebellione filii aperte poenas cum adulterii tum homicidii persolvit, quomodo ei divinitus praedictum fuerat: "ecce ego tibi ex domo tua calamitates immittam" et cetera. iam haec quoque nos historia docet res adversas, calamitates atque solicitudines expedire. quo enim tempore beatus Davidus infestum Saulum fugit, eo in omnibus sapientiae studiis praeclare se gessit; interque belli pericula et hostilium conatuum occupationibus animo intento, ex praescripto sacrarum legum vixit. idem pauxillum requietis

ἐκεῖνον ὑπέμεινε. τοῦ δὲ προφήτου πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντος, καὶ
τὸν ἔλεγχον αὐτοῦ ὑπομείναντος καὶ τὴν ἐξομολόγησιν ποιησαμέ-
νου καὶ "ἡμάρτηκα τῷ κυρίῳ μου" φήσαντος, φησὶν ὁ προφή-
της "οὐ μὴ ἀποθάνῃς, πλὴν παροργίζων παρώργισας ἐν τοῖς
ὑπεναντίοις τὸν κύριον." καὶ πρῶτον μέντοι τὸ μοιχαλίδιον παι-
δίον ἐπάταξεν ὁ θεός, ἔπειτα καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπανάστασιν
κατ' αὐτοῦ παραδηλῶν φησί "καὶ νῦν οὐκ ἐξαρθήσεται ῥομφαία
ἐκ τοῦ οἴκου σου." εἰκότως οὖν ἔλεγε "παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ C
κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με." καὶ γὰρ παντοδαπαῖς
αὐτόν, οἷα δὴ πάνσοφος ἰατρός, παιδείαις ὑπέβαλεν ὁ θεὸς μετὰ
τὴν ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας. ὁ οὖν μακάριος Δαβὶδ πρὸ τῆς
τελευτῆς αὐτοῦ καλέσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα εἶπεν αὐτῷ
"Σολομῶν τέκνον μου, ἐμοὶ ἐγένετο ἐπὶ ψυχὴν τοῦ οἰκοδομῆσαι
οἶκον κυρίῳ τῷ θεῷ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου ἐπ' ἐμοί, λέγων
'αἷμα εἰς πλῆθος ἐξέχεας καὶ πολέμους ἐποίησας μεγάλους. οὐκ
οἰκοδομήσεις οἶκον τῷ ὀνόματί μου. ἰδοὺ υἱὸς τίκτεταί σοι, καὶ
ἀναπαύσω αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὅτι Σολομῶν D
ὄνομα αὐτῷ. οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου.' καὶ
νῦν ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ κατὰ τὴν πτωχείαν μου
ἡτοίμασα εἰς οἶκον κυρίου χρυσίου τάλαντα χιλιάδας ἑκατὸν καὶ
ἀργυρίου τάλαντα χιλίας χιλιάδας, καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον οὗ
οὐκ ἔστιν ἀριθμός· καὶ πρὸς ταῦτα πρόσθες εἰς οἰκοδομὴν ναοῦ

nactus in istam est prolapsus foeditatem. ingresso ad se vate, et delicti exprobrationem sustinuit et confessus flagitium est, peccasse contra dominum sese perhibens. itaque vates eum morte non plectendum huius culpae causa pronuntiavit, quanquam vehementer deum exasperasset. is primum prolem ex eo adulterio natam necavit, deinde filii rebellionem ei significavit, cum in familia ipsius nunquam a gladiis fore vacationem denuntiaret. convenienter ergo Davidus dixit se a deo vehementer quidem castigatum, non tamen neci traditum fuisse. nam deus, ut sapientissimus medicus, omnis generis castigationibus eum exercuit, posteaquam peccatum suum confessus fuit. is ergo beatus Davidus, antequam ex hac vita commigraret, advocatum ad se filium Solomonem in hanc sententiam est allocutus. "fili mi Solomon, induxeram ego in animum meum domino deo templum aedificare: sed me deus ita monuit, ut significaret me, quia multum sanguinis fudissem ac magna bella gessissem, ipsius nomini aedem conditurum non esse: filium mihi nasci, a quo (id quod et Solomonis nomen denotat) omnem hostium impetum esset ipse prohibiturus: eum nomini dei templum exstructurum. tu itaque, fili, vir esto, et vires sume. atque ecce ego, quantum mea paupertas tulit, ad aedificandam domino domum, confeci talenta auri 100000, argenti talenta 1000000, praeterea aeris atque ferri innumerabilem vim. tu iis adde quae ad aedificandum deo templum fa-

κυρίου." καὶ Δαβὶδ πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν, καὶ βασιλεύσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα πάλιν εἶπεν αὐτῷ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ "ἰδοὺ ἡτοίμασα εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ μου χρυσίον ἀργύριον
P 90 χαλκὸν σίδηρον καὶ πάντα λίθον τίμιον καὶ λίθους τιμίους πολυτελεῖς καὶ ποικίλους. καὶ πρὸς τούτοις δίδωμι, ἐκτὸς ὧν ἡτοίμασα εἰς οἶκον τὸν ἅγιον, χρυσίου τοῦ ἐξ Ὠφεὶρ τάλαντα τρισχίλια, καὶ ἑπτακισχίλια τάλαντα ἀργυρίου δοκίμου, τοῦ ἐξαλειφθῆναι ἐν αὐτοῖς τοῖς τοίχοις τοῦ ἱεροῦ." οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔδωκαν εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ χρυσίου τάλαντα ἑπτακισχίλια καὶ ἀργύριον καὶ λίθους τιμίους καὶ χαλκὸν ἄπειρον. καὶ εὐλογήσας τὸν λαὸν ὁ Δαβὶδ καὶ ἀποστείλας εἶπεν αὖθις τῷ υἱῷ αὐτοῦ "καὶ νῦν, Σολομῶν, γνῶθι τὸν θεὸν τῶν πατέρων σου, καὶ δούλευσον αὐτῷ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ, ὅτι καρδίας πάσας ἐτάζει κύριος καὶ πᾶν ἐνθύμημα
B γινώσκει. καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτόν, εὑρεθήσεταί σοι· καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτόν, καταλείψει σε εἰς τέλος." καὶ ἔδωκε Δαβὶδ Σολομῶντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ τὸ παράδειγμα τοῦ ναοῦ παντὸς καὶ τῶν Χερουβὶμ τῶν διαπεπετασμένων ταῖς πτέρυξι καὶ σκιαζόντων ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ διαθήκης κυρίου. πάντα ἐν γραφῇ χειρὸς κυρίου δέδωκε Δαβὶδ Σολομῶντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, λέγων "ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, ὅτι κύριος ὁ θεός μου μετά σου."

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησε Δαβὶδ πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ εὐσεβείᾳ ἐν γήρει καλῷ καὶ πλήρης ἡμερῶν, ἐτῶν ο'. φησὶ γάρ "καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν Σαούλ, καὶ ἔρχονται οἱ ἄν-

cient." erat autem Davidus admodum provecta aetate et satur annorum. cumque filium suum Solomonem regno inaugurasset, rursus coram populo ita eum est allocutus. "ecce paravi ad structuram aedis deo meo consecrandae aurum argentum aes ferrum lapides, omnis generis pretiosas gemmas: his addo auri Ophirei talenta ter mille, ac septem milia talentorum argenti probati ad muros templi incrustandos." principes autem populi Israelici ad idem opus faciundum contulerunt talentorum auri milia 7, argentum, lapides pretiosos et immensam vim aeris. Davidus cum populum, felicia ei omnia prius comprecatus, dimisisset, rursus ita filium suum compellavit "proinde, o Solomon, deum maiorum tuorum agnosce, eumque toto corde atque animo volente cole. omnia enim corda scrutatur deus, omnesque cogitationes videt. si quaeras eum, invenies: si derelinquas, prorsus destituet te." dedit autem Davidus Solomoni filio suo exemplar totius templi et Cherubimorum qui passis alis arcam foederis divini obumbrant. quae omnia manu dei depicta Davidus filio praebens, hortatus est ut praesidio dei, quem pater coluisset, fretus, virum se praeberet ac fortiter rem gereret.

His actis Davidus grandis natu, pietate opibus et gloria insignis, finem huius vitae fecit, satur annorum, septuagenarius. ita enim habet sacra scriptura "mortuo Saulo Iudaei Chebronem venerunt, ac Davidum

δρες τῆς Ἰουδαίας ἐν Χεβρών, καὶ χρίουσιν αὐτὸν εἰς βασιλέα C ἐπὶ πάντα Ἰσραήλ. τριάκοντα ἐτῶν Δαβὶδ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαράκοντα." ἀλλὰ τῆς μὲν βασιλικῆς χρίσεως διὰ Σαμουὴλ ἠξιώθη, τὰς δέ γε τοῦ λαοῦ ἀναγορεύσεις ἡ ἱστορία χρίσεις ἀδιαφόρως ὠνόμασε. τελευτήσας τοίνυν ἐτάφη ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸ μέγιστον μνῆμα, ὃ ᾠκοδόμησεν ὁ σοφώτατος υἱὸς αὐτοῦ Σολομῶν παρὰ τὴν Σιλωάμ. βασιλεύει δὲ ὁ Δαβὶδ ἑπτὰ μὲν ἔτη περιόντος τοῦ Σαούλ, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τούτου λγ'. προεφήτευσε δὲ αὐτός τε Δαβὶδ καὶ Γὰδ καὶ Νάθαν καὶ Ἀσὰφ καὶ Ἰδιθούμ. ἐστρατηλάτει δὲ αὐτῷ Ἰωάβ, ὃς ἠρίθμησε τὸν λαόν, καὶ εὑρέθη χίλιαι ἑκατὸν χιλιά- D δες, τοῦ δὲ Ἰούδα υο' χιλιάδες. τὸν δὲ Λευὶ καὶ τὸν Βενιαμὶν οὐκ ἠρίθμησαν. πεπτώκασι δὲ κατ' ὀργὴν θεοῦ ἐκ τοῦ λαοῦ ἐν τρισὶν ὥραις χιλιάδες ο'.

Σημειωτέον ὡς ἡνίκα τις ἀπόκειται τοῖς ἀνομοῦσι καὶ καταφρονοῦσιν ἐξαισία πληγὴ καὶ ὀργὴ παρὰ τῷ δικαίοις τὰ πάντα διευθετοῦντι ζυγοῖς, συγχωρεῖταί τις ἐνεργεθῆναι πονηροπραξία τοῖς τοῦ λαοῦ ἡγουμένοις, ὡς ἂν μὴ ἀλόγως μηδὲ ὡς ἐξ αὐτομάτου ἀλλ' ἐκ δικαίας κρίσεως ἐπάγεσθαι πιστεύοιτο τὰ κακά. οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι ὡς διὰ μόνην τῶν ἀρχόντων τὴν ἀπροσεξίαν ἐξαίσιοι θάνατοι καὶ συμφορῶν ὑπερβολαὶ τοῖς λαοῖς καὶ κοιναὶ τοῖς P 91 ὄχλοις ἐπισυμβαίνουσι πανωλεθρίαι, πάντες δὲ τῷ νόμῳ ἢ τῷ φυσικῷ ἢ τῷ γραπτῷ ἢ καὶ ἀμφοῖν ὑπόδικοι καθιστάμενοι τοῖς ἀξίοις κατὰ καιρὸν τυγχάνουσιν ἐπιτιμίοις. φεύγουσα δὲ τὸ τὰ

anno suae aetatis trigesimo totius Israelici populi regem unctione inauguraverunt. gessit deinceps regnum annos 40." et vero regno unctione inauguratus fuerat Davidus a Samuelo: quod autem populus eum regem declaravit, id scriptura promiscua vocabuli usurpatione unctionem nominavit. sepultus est Ierusalemae in maximo sepulchro, quod exstruxerat sapientissimus filius Solomon ad Siloamam. regnavit Davidus annos Saulo superstite 7, ab eius exitu annos 33. vaticinatus est et ipse, et eodem tempore Gadus Nathanus Asaphus atque Idithumus. exercitum regis duxit Ioabus; qui cum populum censuisset, Israelicorum inventa sunt 1000 milia, Iudaeae tribus 470 milia, Levis et Beniamini census actus non est: et quidem irato deo, trium horarum spatio mortua sunt hominum 70 milia de populo.

Notandum est, cum peccatores et contemptores dei gravis aliqua et insolens manet calamitas, quam omnia aequa dispensans lance deus immissurus est, tum populi principibus hoc permitti uti aliquod malum facinus perpetrent. id eo fit, ne temere aut fortuito, sed iusto iudicio mala infligi putentur. neque existimandum est propter sola principum delicta pestes, ingentes calamitates communesque populi interneciones accidere. imo autem omnes legis aut naturalis aut scriptae violatae rei suo tempore dignis afficiuntur suppliciis. ac sacra scriptura, cum ob

καθ' ἕκαστα τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτήματα διὰ τὸ ἄπειρον ἀπα-
ριθμεῖν ἡ γραφὴ τὸ τοῦ βασιλέως ἀνόμημα ὡς αἴτιον τιμωρίας
γενόμενον τοῖς βασιλευομένοις ὑφηγεῖται, οἷον δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Δα-
βὶδ γεγονὸς ὦπται. ἀπέκειτο μὲν γὰρ ὀργὴ κυρίου κατὰ Ἰσραὴλ
διὰ τὰς πολυτρόπους αὐτῶν ἀθετήσεις δηλαδή, ἐπέσεισε δὲ πνεῦμα
τὸν Δαβὶδ ἀριθμῆσαι τὸν Ἰσραήλ. καὶ τούτου γενομένου παρέστη
B αὐτῷ πρωῒ Γὰδ ὁ προφήτης θεόθεν ἀποσταλεὶς καὶ τρία ἐκλέξα-
σθαι αὐτῷ παρεγγυῶν, ἢ τρία ἔτη λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν σου, ἢ τρεῖς
μῆνας διωκόμενον φεύγειν ἐκ προσώπου τῶν ἐχθρῶν σου, ἢ τρεῖς
ἡμέρας θάνατον γενέσθαι ἐν τῇ γῇ σου. ὁ δὲ "στεναγμοὶ πάντο-
θεν· πλὴν ἐμπεσοῦμαι δὴ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου, ὅτι πολλοὶ
οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ, εἰς δὲ χεῖρας ἀνθρώπων μὴ ἐμπέσοιμι, ὅτι
ἀνελεήμονες." καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ τὸν θάνατον. ἦσαν δὲ ἡμέραι
θερισμοῦ πυρῶν, καὶ ἔδωκε κύριος θάνατον ἀπὸ πρωΐθεν ἕως
ἀρίστου, καὶ ἀπέθανον ἑβδομήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν. ἦν δὲ ὁ
ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἑστηκὼς παρὰ τὴν ἅλωνα Ὀρνᾶ τοῦ Γεβουσ-
σαίου. Δαβὶδ δὲ ἐβόα "ἰδοὺ ἐγὼ ἠδίκησα· γενέσθω ἡ χείρ σου
C ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου." καὶ παρακληθεὶς ὁ
κύριος συνέσχε τὴν θραῦσιν τὴν κατὰ Ἰσραήλ.

Ὅτι πρεσβύτερος γενόμενος ὁ Δαβὶδ τοῖς ἱματίοις οὐκ ἐθερ-
μαίνετο, καὶ ἤνεγκαν νεάνιδα παρθένον Ἀβισὰκ τὴν Σωμανῖτιν,
καὶ ἦν αὐτὸν περιθάλπουσα ἐπὶ τῆς κοίτης, καὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ
ἔγνω αὐτήν. Ἀδωνίας δὲ υἱὸς Δαβὶδ ἐπαιρόμενος ἐκράτει τῆς
βασιλείας. καὶ εἰσῆλθεν Βηρσαβεὲ πρὸς Δαβίδ, καὶ προσκυνή-

infinitatem peccatorum quae a singulis hominibus committuntur, ab eorum enumeratione abstineat, regis delictum tanquam poenae causam subditis commemorat. cuius rei exemplum historia Davidica suggerit. nimirum enim ira dei malum Israelico populo parabat propter multiplices legis violationes, spiritus autem Davidum ad recensionem populi impulit. qua peracta mane Gadus a deo missus vates eum convenit, optionemque vel triennalis penuriae per regnum vel trimestris fugae insequentibus hostibus vel triduanae per regnum pestis liberam proposuit. Davidus circumseptum se miseriis fassus, in dei multipliciter misericordis quam in hominum crudelium manus se incidere malle dixit, sibique mortem delegit. metebatur tum triticum; et divinitus immissa peste a diluculo usque ad prandii horam interierunt 70 hominum milia. stabat angelus dei ad aream Ornae Iebusaei. Davidus autem vociferabatur 'ecce ego sum qui peccavi, in me et patris mei familiam manus tua saeviat.' tum placatus deus, cladi Israelicae finem statuit.

Magno iam natu Davidum vestes non amplius calefaciebant. itaque adducta est ad eum puella virgo Abisaca Sumanitis, quae eum in lecto concalefaceret: neque tamen eam rex cognovit. ceterum Adonias filius Davidi sese extulit regnumque occupavit. itaque Bersabea ad Davidum

σασα εἶπε "κύριε βασιλεῦ, ὤμοσάς μοι ἐν κυρίῳ θεῷ σου ὅτι Σολομὼν ὁ υἱός μου βασιλεύσει μετ' ἐμέ. καὶ ἰδοὺ νῦν Ἀδωνίας ἐβασίλευσε, καὶ σὺ οὐκ ἔγνως." ταῦτα ἀκούσας Δαβίδ, ἀθροίσας τοὺς προφήτας καὶ ἱερεῖς, χρίει Σολομῶντα καὶ καθίζει ἐπὶ D τοῦ θρόνου αὐτοῦ. ᾠκοδόμησε δὲ Δαβὶδ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας Ἱερουσαλὴμ τὴν Σιών, σκηνὴν ἐν αὐτῇ τῷ θεῷ πηξάμενος, ἐν ᾗ τὴν κιβωτὸν ἀπέθετο. ἐπὶ τούτου παρ' Ἕλλησιν Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος ἐγνωρίζοντο.

Τῷ δὲ ͵δυο' ἔτει Σολομῶν ἐβασίλευσε δωδεκαετὴς ὤν, καὶ κρατεῖ ἔτη μ'. εἶχε δὲ γυναῖκας Ἰσραηλίτιδας καὶ ἐθνικὰς ἑπτακοσίας καὶ παλλακὰς τριακοσίας. ἕνα δὲ μόνον ἄρρενα υἱὸν ἔσχε τὸν Ῥοβοάμ, καὶ τοῦτον ἐξ ἀλλοφύλης Ναάβας τῆς Ἀμανίτιδος, ἀνάξιον τῆς ἀρχῆς. αὐτὸς τὸν Ἱερουσαλὴμ ναὸν ᾠκοδόμησεν, P 92 ἔνθα Δαβὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὴν Σιὼν ἐπήξατο, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας. ἐν ἔτεσιν οὖν ἑπτὰ τελειοῖ αὐτόν. εἰσὶν οὖν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως εἰκοστοῦ χρόνου τῆς ζωῆς Σολομῶντος ἔτη ͵δφι'. οὗτος ὁ Σολομῶν δεύτερος υἱὸς τοῦ Δαβὶδ ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ γέγονεν· ὁ γὰρ πρῶτος, ὁ ἀπὸ μοιχείας, τέθνηκε. καὶ γὰρ ἀρρωστοῦντος αὐτοῦ ἐκακοπάθει Δαβὶδ ἐν ἀγρυπνίᾳ, καὶ σάκκῳ καὶ σποδῷ προσευχόμενος τῷ θεῷ ἐπὶ τῷ ζῆσαι τὸ παιδίον. καὶ ῥῆμα ἐξέθετο ὡς εἴ τις εἴπῃ ὅτι ἐτελεύτησεν, εὐθὺς ἀποθανεῖται αὐτός. τεθνηκότος δὲ τοῦ παιδὸς εἰσῆλθον πρὸς Δαβὶδ οἱ B

intravit, eique supplex ita dixit "deum dominum tuum, o rex, iurasti, in regno tibi Solomonem filium meum successurum. atqui ecce tibi, nunc Adonias te ignorante regnum occepit." his auditis Davidus, convocatis vatibus ac sacerdotibus Solomonem inungit, itaque regno inauguratum in solio suo collocat. dum esset in vivis Davidus, Sionem, quae est arx Hierosolymorum, aedificavit, inque ea tabernaculum deo fixit, atque in hoc arcam reposuit. Davidi aetate apud Graecos Homerus et Hesiodus innotuerunt.

Anno a mundo condito 4470, Solomon annum agens aetatis duodecimum, regnum iniit; idque per annos 40 tenuit. habuit uxores Israelicas atque alienigenas numero 700, pellices 300, unum tantum filium Roboamum, regno indignum, et hunc quoque ex alienigena uxore, Naaba nimirum Amanitide. is Solomon templum Hierosolymis aedificavit, quo loco pater eius Sionem metatus fuerat. orsus est structuram anno regni sui altero, absolvit septem annis. ab Adamo usque ad vigesimum annum aetatis Solomonis anni habentur 4510. fuit is Solomon secundus Davidi ex Bersabea filius: primus enim, quem ex adulterio conceperat, mortuus est. eo aegrotante Davidus vigiliis sese afflictavit, saccum indutus et cinere sparsus, deumque pro vita infantis deprecans. quin et praesentem mortem ei denuntiaverat, quicunque de infantis obitu rettulisset. mortuo infante accesserunt regem familiares

συνήθεις στυγνοὶ καὶ κατηφεῖς. ὁ δὲ γνοὺς ἀπὸ τοῦ σχήματος εἶπε "τέθνηκε τὸ παιδίον." οἱ δὲ εἶπον "σὺ εἶπας." καὶ εὐθὺς κατελθὼν ἐλούσατο καὶ ἠμφιάσατο καὶ ηὐχαρίστησε τῷ θεῷ καὶ μετέλαβε τροφῆς. ἐρωτώμενος δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἐναλλαγῆς εἶπεν ὅτι ἀσθενοῦντος αὐτοῦ ἐδυσώπει τὸν θεὸν ἀναστῆναι τὸν παῖδα· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκε, τίς ἡ χρεία κοποῦσθαί με; μὴ δυνηθῶ ἀναστρέψαι τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου ἐν αὐτῷ;

Ὅτι ἔδωκε κύριος τῷ Σολομῶντι φρόνησιν καὶ σοφίαν πολλὴν σφόδρα καὶ πλάτος καρδίας, ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὴν θάλασ-
C σαν. καὶ ἐπληθύνθη ἐν αὐτῷ ἡ φρόνησις ὑπὲρ πάντας ἀρχαίους καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους Αἰγύπτου. ἔρχονται πρὸς αὐτὸν γυναῖκες δύο δικασθῆναι, καὶ εἶπεν ἡ μία "ἐγὼ καὶ ἡ γυνὴ αὕτη οἰκοῦμεν ἐν οἴκῳ ἑνί. καὶ ἐγὼ μὲν ἔτεκον, καὶ μετὰ τρίτην αὕτη. ταύτης τὸ παιδίον τέθνηκεν, ἐπεὶ τὴν νύκτα ἐπεκοιμήθη αὐτῷ. καὶ ἰδοὺ ἀναστᾶσα ἔλαβε τὸ ἐμὸν παιδίον ἐκ τῆς ἀγκάλης μου ὑπνούσης, καὶ τέθεικε τὸ ἑαυτῆς τεθνηκός· ἐμοῦ δὲ τὸ πρωῒ ἀναστάσης θηλάσαι αὐτό, εὑρέθη τὸ τεθνηκός. καὶ καταμαθοῦσα εἶδον ὡς οὐκ ἔστι τὸ παιδίον μου." καὶ εἶπεν ἡ ἑτέρα "οὐχί,
D ἀλλὰ σόν ἐστι τὸ τεθνηκός, ἐμὸν δὲ τὸ ζῶν." καὶ εἶπε Σολομῶν "διχοτομήσατε ἀμφότερα τὰ βρέφη, καὶ δότε ἀμφοτέραις ταῖς γυναιξὶν ἀπὸ τῶν δύο παιδίων." καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ μήτηρ τοῦ ζῶντος "μή, κύριε, ἀλλὰ δότε αὐτῇ τὸ παιδίον τὸ ζῶν, καὶ μὴ ἀποθάνῃ." ἡ δὲ ἑτέρα εἶπε "μήτε αὐτῇ μήτε ἐμοὶ ἔστω·

tristi vultu. unde rex quid factum esset colligens "mortuus est" inquit "puer." responderunt "tu hoc dixisti." at rex statim surgere, lavare corpus, vestire, deo gratias agere, cibum sumere. interrogatus causam huius mutationis "dum" inquit "decumbebat infans, a deo precibus salutem eius flagitavi: mortuo eo quorsum attineret me affiictari, nunquam effecturum ut anima in corpus redeat?"

Solomonem deus prudentia ac sapientia maxima donavit, pectusque tot cognitionibus rerum implevit quot numerum arenae maritimae aequarent. itaque sapientia et priscos omnes superavit et universis Aegypti sapientibus antecelluit. veniunt ad eum duae mulieres disceptandae litis causa. prior refert se, cum in una ambae domo degerent, peperisse, atque alteram item triduo post. eius infantem, cum per noctem cum matre sua cubasset, exstinctum fuisse; atque eam surrexisse, sibique dormienti suum infantem surripuisse ex ulnis, inque locum eius mortuum supposuisse. se, cum mane ad lactandum suum surrexisset, mortuum infantem offendisse, ac re explorata deprehendisse eum suum non esse. cum altera hoc negaret, non suum sed illius infantem mortem obiisse contendens, Solomon utrumque medium secari infantem iussit, ac de utroque portionem ambabus dari. ibi mater infantis regem precata est ne hoc ageretur, potiusque concederetur alteri mulieri vivus infans, ut ne periret, altera divisionem istam probante, ut neque sibi

διέλετε αὐτό." καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς "δότε τὸ παιδίον τὸ ζῶν τῇ μὴ θελησάσῃ γυναικὶ ἀποθανεῖν αὐτό, ὅτι αὐτῆς ἐστὶ τέκνον."

Ὅτι ἐλάλησε Σολομῶν περὶ τῶν ξύλων τῶν ἀπὸ τῆς κέδρου τοῦ Λιβάνου καὶ ἕως τῆς ὑσσώπου τῆς ἐκπορευομένης διὰ τοῦ τείχους, καὶ περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν πετεινῶν καὶ τῶν ἰχθύων, τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, καθὼς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ. ἀλλὰ καὶ ἐπῳδὰς καὶ ἐξορκισμοὺς κατὰ δαι- P 98
μόνων ἐπενόησεν, αἷς χρώμενοί τινες Ἰουδαῖοι τούτους ἐξήλαυνον· δακτύλιον γὰρ ἔχοντά τινα σφραγῖδα καὶ ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομῶν, ἐν ῥινὶ ὑποθέντες ὀσφραίνεσθαι τὸν πάσχοντα παρεσκεύαζον, ὧν τῇ δυνάμει εὐθὺς τὸ δαιμόνιον ἐξέλκεσθαι. σημεῖον δὲ τούτου ἦν ποτήριον μεστὸν ὕδατος ἢ ἕτερόν τι ἀγγεῖον, ὃ πάντως συνέτριβε φεῦγον τὸ δαιμόνιον.

Μετὰ γοῦν τὸ συντελέσαι τὸν οἶκον κυρίου Σολομῶν ἐνεκαίνισεν αὐτόν, θύσας μόσχους χιλιάδας κβʹ καὶ πρόβατα χιλιάδας ρκʹ, καὶ ἐποίησε μεγάλην ἑορτὴν ἡμέρας ἑπτά. τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ εὐλογήσας τὸν λαὸν ἐξαπέστειλε. καὶ μετὰ τὸ προσεύξα- B
σθαι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ναοῦ ὤφθη αὐτῷ ὁ κύριος λέγων "ἤκουσα τῆς φωνῆς τῆς προσευχῆς σου, καὶ ἡγίακα τὸν οἶκον τοῦτον ὃν ᾠκοδόμησας, τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία μου πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ σὺ ἐὰν πορευθῇς ἐνώπιόν μου καθὼς ἐπορεύθη Δαβὶδ ὁ πατήρ σου ἐν ὁσιότητι καὶ εὐθύτητι καρδίας, τοῦ

neque alteri vivus infans obtingeret. pronuntiat ergo Solomon vivum infantem ei esse mulieri dandum, quae eum mori noluisset: hanc enim esse eius matrem.

Disseruit Solomon de stirpibus a cedro Libani usque ad hyssopum ex muro enascentem; item de pecudibus, iisque quae humi repunt, de volucribus et piscibus, vires eorum atque actiones explicans, uti Iosephus refert. incantationes quoque et excantationes daemonum invenit, quibus quidam Iudaei utentes daemonas exigebant. naribus eius qui a daemonio obsidebatur annulum quendam, in cuius pala radix erat a Solomone ad hos usus demonstrata, adhibebant, ut olfaceret: eius vi statim daemon expellebatur. argumento erat poculum aut aliud vas aqua plenum, quod fugiendo daemon comminuebat.

Solomon templum dei cum absolvisset, dedicavit, mactatis ad sacrificia vitulorum 22 milibus, ovium milibus 120. diesque festos septem splendide egit: octavo populum fausta comprecatus dimisit. post peractas pro templo et populo deprecationes, deus ei apparuit, itaque est fatus (2 Reg. 9) "exaudivi vocem tuae precationis, templumque, quod exstruxisti, consecravi, ut in eo nomen meum collocem in sempiternum; ibique perpetuo erunt oculi mei et cor meum. tu quoque, si ad exemplum patris tui Davidi te in conspectu meo geras sancte et sincero

ποιεῖν κατὰ πάντα ἃ ἐνετειλάμην αὐτῷ, καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξεις, ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου ἐπὶ Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς ἐλάλησα τῷ πατρί σου λέγων 'οὐκ ἐξαρθήσεται ἀνὴρ ἡγούμενος ἐν Ἰσραήλ.' ἐὰν δὲ
C ἀποστραφέντες ἀποστραφῆτε ὑμεῖς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ φυλάξητε τὰς ἐντολάς μου, καὶ πορευθῆτε καὶ δουλεύσητε θεοῖς ἑτέροις καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς, ἐξαρῶ τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα αὐτῷ, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον ὃν ἡγίασα τῷ ὀνόματί μου ἀπορρίψω ἐκ προσώπου μου· καὶ ἔσται Ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς λάλημα εἰς τὰ ἔθνη πάντα. καὶ ὁ οἶκος οὗτος ὁ ὑψηλὸς καὶ μέγας, ἔσται πᾶς ὁ διαπορευόμενος δι' αὐτοῦ καὶ συριεῖ. καὶ ἐροῦσιν, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπον κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν καὶ ἀντελάβοντο θεὸν ἀλλότριον, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε κύριος τὴν κακίαν ταύτην."

Τὴν δὲ πόλιν μεγίστην καὶ περικαλλῆ καταρτίσας, καὶ τὸ περίμετρον αὐτῆς ποιήσας στάδια τεσσαράκοντα, γινόμενα μίλια
D ἓξ ἥμισυ, δυσάλωτον πάντοθεν ταύτην κατεσκεύασε. περικλείσας γὰρ αὐτὴν τρισὶ τείχεσι καὶ φάραγξιν ἀπερρωγυίαις, κατάρρυτον ὕδασιν ὅλην ἐποίησεν, ὥστε ἐκ τῆς ἀποῤῥοίας τοὺς κήπους αὐτῶν ἀρδεύεσθαι. σὺν τούτοις ἐποίησε θυρεοὺς χρυσοῦς ἐλατοὺς ὀκτακοσίους μεγάλους καὶ δόρατα τριακόσια καὶ ἕτερα ὅπλα χρυσᾶ πλεῖστα. καὶ μέντοι καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ καὶ οἱ λουτῆρες χρυσᾶ πάντα ὑπῆρχον, καὶ οὐκ ἦν ἀργύριον λογιζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. ὅτι ναῦς αὐτοῦ ἐπορεύετο εἰς Θαρσεῖς καὶ διὰ χρόνων

corde, atque omnia praecepta mandata et iussa mea obeas, solium regni tui in Israelicos confirmabo, ut sit perpetuum, quomodo patri tuo dixi nunquam defore qui Israelicum regnum gerat. sin autem vos et vestri posteri a me vos protinus avertetis, meisque praeceptis posthabitis alienos deos sequemini atque coletis, exscindam Israelicum populum de terra quam ei dedi, aedemque hanc quam nomini meo consecravi, a facie mea proiiciam. atque Israelus quidem peribit, ludibrioque erit et fabula omnibus nationibus: aedes autem haec sublimis et magna ab omnibus qui praeteribunt subsannabitur. itaque dicent mortales: quia dominum deum suum deseruerunt Israelici et alienos deos adsciverunt sibi, ideo dominus hanc calamitatem ipsis intulit."

Porro urbem Solomon maximam pulcherrimamque fecit, ita ut ambitus eius esset stadiorum 40, quae conficiunt miliaria 6 s, reddiditque eam prorsus inexpugnabilem. nam et tribus muris eam cinxit et fossis abruptis, totamque aquis perflui fecit, quarum decursu horti rigarentur. ad haec scuta ex auro ductili magna 800 fecit, hastas 300, aliamque armaturam auream plurimam: quin et vasa ipsius et lavacra omnia aurea erant, neque ipsius aetate in pretio aliquo argentum habebatur. navem quoque habebat, quae Tarses petebat, ac triennio quoque re-

τριῶν ἤρχετο, φέρουσα χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον καὶ λίθους τορευτοὺς καὶ ὀδόντας ἐλεφάντων καὶ πιθήκους. καὶ ἔδωκε Σο- P 94
λομῶν τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους, καὶ τὰς κέδρους ὡς συκαμίνους εἰς πλῆθος. τὸ δέ γε ἄριστον αὐτοῦ ἦν καθ' ἡμέραν κόροι σεμιδάλεως λ' (ὁ δὲ κόρος ἐποίει μόδια λ') καὶ κόροι ἀλεύρου κεκοπανισμένου ξ', μόσχοι ἐκλεκτοὶ δέκα, βόες νομάδες ὀκτὼ καὶ πρόβατα ἑκατόν, ἐκτὸς ἐλάφων καὶ ὀρνίθων ἐκλεκτῶν καὶ σιτευτῶν. περὶ δέ γε τῆς πολλῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ σοφίας, ἧς εἴληφε παρὰ θεοῦ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ δίς, ἄκουσον τί πάλιν ὁ θεός φησι πρὸς αὐτόν "ἰδού, δέδωκά σοι καρδίαν φρονίμην καὶ σοφήν· ὡς σύ, οὐ γέγονεν ἔμπροσθέν σου, καὶ μετά σε οὐκ ἀναστήσεται ὅμοιός σοι. καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν B
καὶ χρήματα δώσω σοι." καὶ τοῦτο δηλοῦσα ἡ γραφὴ ἐπάγει λέγουσα "ἔδωκε κύριος φρόνησιν τῷ Σολομῶντι, καὶ σοφίαν πολλὴν σφόδρα, καὶ χύμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὴν θάλασσαν." εἰκότως οὖν ἐκ παραλλήλου καὶ τῶν πάλαι γεγενημένων ἀρίστων σοφῶν ἐμνήσθη, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους προστέθεικεν ὡς δοκοῦντας παρὰ πᾶσιν εἶναι σοφούς τε καὶ φρονίμους. καὶ γὰρ ὡς Ἕλληνες ἱστοροῦσι, καὶ Φερεκύδης ὁ Σύριος καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος καὶ Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος καὶ Πλάτων ὁ Ἀθηναῖος πρὸς τούτους ἐξεδήμησαν, θεολογίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβεστέραν μαθήσεσθαι παρ' αὐτῶν ἐλπίσαντες. καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦ Μωϋσέως διεξιὼν ὁ θεῖος λόγος ἔφη ὅτι ἐπαιδεύθη ἐν πάσῃ σοφίᾳ C

versa multum auri argentique apportabat, et lapides tornatos, ebur ac simias. reposuit autem Solomon Ierusalemae aurum et argentum in tanta multitudine quanta solet esse lapidum, cedrosque ea copia quae est sycaminorum. quotidie in prandium eius insumebantur similae cori 30 (corus 30 modios continet), farinae cribratae cori 60, vituli electi 10, boves qui in pascuis aluntur 8, oves 100, praeter cervos atque aves electas et altiles. de ingenti autem ipsius sapientia, quam a deo bis ipsi viso accepit, audi quid rursus ad ipsum dominus dicat. "ecce dedi tibi cor prudens ac sapiens: tui similis neque ante te fuit neque erit post te. divitias quoque gloriam et opes tibi dabo." idque declarans scriptura sic infert (3 Reg. 3. 4) "dedit dominus Solomoni intelligentiam sapientiamque summam, corque tot rerum peritia instructum quantus est arenae in litore maris numerus." consentaneum itaque est, quod comparatur atque praefertur et iis qui apud priscos fuerant sapientes habiti ac praestantissimi, et ipsis Aegyptiis, qui apud omnes nomen sapientum habent. nam sicuti Graeci narrant, Pherecydes Syrius, Pythagoras Samius, Anaxagoras Clazomenius Platoque Atheniensis ad Aegyptios profecti sunt spe rerum divinarum ac naturae cognitionem ex ipsis accuratiorem discendi. et quidem de Mose sacrae literae testantur, fuisse eum institutum omnibus Aegyptiorum scientiis. horum

Αἰγυπτίων. τούτους, φησίν, ἅπαντας ὁ Σολομῶν ἀπέκρυψεν ἅτε θεόθεν τῆς σοφίας τὸ δῶρον δεξάμενος. ὅθεν ἐπήγαγε "καὶ ἐσοφίσατο ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, καὶ ἐλάλησε τρισχιλίας παραβολάς, καὶ ἦσαν αἱ ᾠδαὶ αὐτοῦ πεντακισχίλιαι, καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν ξύλων τῶν ἀπὸ τῆς κέδρου τῆς ἐν τῷ Λιβάνῳ καὶ ἕως τῆς ὑσσώπου τῆς ἐκπορευομένης διὰ τοῦ τοίχου, καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν πετεινῶν καὶ περὶ τῶν ἰχθύων." ἀφ' ὧν οἱ τῶν Ἑλλήνων ἰατροσοφισταὶ σφετερισάμενοι καὶ τὰς ἀφορμὰς εἰληφότες τὰς οἰκείας συνεστήσαντο τέχνας. ταύτας ἀφανεῖς ἐποίησεν Ἐζεκίας ὁ βασιλεύς, ἐπειδὴ τὰς θεραπείας τῶν
D *νοσημάτων ἔνθεν κομιζόμενος ὁ λαὸς περιώρα τὰς ἰάσεις αἰτεῖν παρὰ θεοῦ. καὶ ἐμεγαλύνθη Σολομῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς πλούτῳ καὶ φρονήσει· καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς ἐζήτουν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ παρεγίνοντο φέροντες ἕκαστος κατ' ἐνιαυτὸν τὰ δῶρα αὐτῶν, σκεύη χρυσᾶ καὶ ἱματισμὸν καὶ ἡδύσματα καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους. καὶ ἦσαν αὐτοῦ χίλια τετρακόσια ἅρματα, καὶ ἵπποι θήλειαι τοκάδες χιλιάδες τεσσαράκοντα, καὶ ἵπποι εἰς ἅρματα χιλιάδες δώδεκα. καὶ ἦν ἡγούμενος τῶν βασιλέων πάντων ἀπὸ τοῦ*
P 95 *ποταμοῦ Εὐφράτου ἕως γῆς ἀλλοφύλων καὶ ἕως τῶν ὁρίων Αἰγύπτου.*

Καὶ βασίλισσα Σαβᾶ, ἥτις ἐλέγετο Σίβυλλα παρ' Ἕλλησιν, ἀκούσασα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ πειράσαι αὐτὸν ἐν αἰνίγματι, καὶ κάμηλοι αἴρουσαι ἡδύσματα πολλὰ καὶ ἐξαίρετα

ergo omnium, inquit scriptura, luminibus offecit Solomon utpote divinitus sapientia donatus. itaque additur "et sapientia antecellebat omnes homines. dixit tria milia parabolarum, carmina composuit 600. disseruit de arboribus a cedro Libani, usque ad hyssopum qui de pariete enascitur. locutus est de pecudibus, de repentibus, de volucribus, de piscibus." ex scriptis eius Graeci qui Iatrosophistae vocantur, rei medicae scriptores, materiam et argumenta suffurati artes suas conscripserunt. libros Solomonis rex Ezechias de medio sustulit, cum morborum remedia ex his populus petens a deo sanationem flagitare negligeret. Solomon magnitudine divitiarum ac sapientiae supra omnes reges terrae elatus fuit; omnesque reges faciem eius videre ac vocem audire cupiebant; veniebantque ferentes singuli quotannis munera sua, vasa aurea vestem aromata equos mulas. habebat currus 1400, equas fecundas 40000, equorum ad currus 12000. praeerat autem omnibus regibus a fluvio Euphrate usque ad terram barbarorum et fines Aegypti.

Ac regina Sabae, quae a Graecis Sibylla dicta fuit, audita eius fama Hierosolyma advenit, ut proposita quaestione de sapientia eius periculum faceret. multa cameli aromata portabant ac eximia, mul-

καὶ χρυσὸν πολὺν καὶ λίθους τιμίους, καὶ ἐν δυνάμει βαρείᾳ σφόδρα. καὶ εἰσελθοῦσα πρὸς αὐτόν, καὶ λαλήσασα αὐτῷ πάντα ὅσα ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ πάντα διέλυσεν αὐτῇ ἐν συντάξει λόγων καὶ ἑρμηνείᾳ λεπτοτάτῃ. ἡ δὲ προσέθετο τοῦ πειράσαι αὐτὸν καὶ ἐν τούτῳ. εὐόπτους γὰρ παῖδας ἄρρενάς τε καὶ θηλείας ὁμοιοτρόπῳ στολῇ καὶ κουρᾷ τῇ αὐτῇ περικαλλωπίσασα B παρέστησεν αὐτῷ, ζητοῦσα ἑκατέρου γένους διάκρισιν ποιήσασθαι· ἦν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ Σίβυλλα πάνυ ἐπ' ἀγχινοίᾳ τε καὶ σοφίᾳ καὶ πολυπειρίᾳ διαβόητος. ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς νίψασθαι τούτοις προσέταξε τὸ πρόσωπον, τὴν φύσιν ἑκατέρων διέγνωκε, τῶν μὲν ἀρρένων εὐτόνως καὶ ἀνδρικῶς τὰς ὄψεις καταψυχόντων, τῶν δὲ θηλειῶν ἁπαλῶς καὶ ἀπειρημένως. ὡς τὴν βασίλισσαν καταπλαγεῖσαν πάνυ ἔκ τε τῶν αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἐξ ἑαυτῆς γενομένων εἰπεῖν "ἀληθὴς ὁ λόγος ὃν ἤκουσα ἐν τῇ γῇ μου, καὶ οὐκ ἔστι τὸ ἥμισυ καθὼς ἀπηγγέλη μοι· πλείονα γὰρ ἑώρακα ὑπὲρ C ἃ ἤκουσα. μακάριαι γοῦν αἱ γυναῖκές καὶ οἱ παῖδές σου, οἱ παρεστηκότες οὗτοι ἐνώπιόν σου καὶ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς φρονήσεώς σου." καὶ δοῦσα αὐτῷ χρυσίου τάλαντα ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἡδύσματα πολλὰ καὶ λίθους τιμίους καὶ δὴ καὶ τὴν τοῦ ὀποβαλσάμου ῥίζαν, ἀφ' οὗ ἡ Παλαιστίνη τοῦτο γεώργιον ἔσχεν, ὥς φησιν Ἰώσηπος, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς ὑπερεκπληττομένη λίαν. περὶ ἧς καὶ ὁ κύριος ἔφη "βασίλισσα νότου ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἰδεῖν τὴν σοφίαν Σολομῶντος." πρὸς

4 γλυκυτάτῃ margo P   14 γενομένην?

tumque auri et gemmarum, ac magno admodum cum apparatu accedebat. postquam coram cum Solomone est quae voluit locuta, isque ei omnia sermone composito et elegantissima interpretatione dissolvit, demno eum sic tentavit. formosos pueros et formosas puellas eodem vestitu et ornatu instructos coram eo constituit, petiitque ut inter sexum internosceret: nam et ipsa Sibylla ob ingenii promptitudinem sapientiamque et rerum multarum peritiam magni erat nominis. rex omnes lavare faciem iussit, itaque discrimen sexus deprehendit, cum mares fortiter atque valide facies tergerent, femellae teneriter et timide. itaque regina omnino stupefacta propter ea quae ab ipso et eius familia et a se ipsa erant facta, dixit "verus est sermo quem in terra mea audivi, tametsi mihi ne dimidia quidem pars renuntiata fuit: multo enim plura vidi quam inaudiveram. felices profecto mulieres et pueri qui coram te adstant tuosque sapientes sermones audiunt." proinde cum Solomonem 120 talentis auri, multis aromatibus atque gemmis, nec non opobalsami radice donasset, unde eam stirpem in Palaestina propagari coeptam Iosephus refert, ingenti admiratione perculsa domum rediit. de hac etiam dominus dixit ab extremis terrae finibus austrinam venisse reginam, ut sapientiam Solomonis cerneret. et Sirachus sapien-

D ὃν μέντοι καὶ Σιρὰχ ὁ σοφώτατος ἔλεγε "Σολομῶν, ἐσοφίσθης ἐν νεότητί σου, καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποταμὸς συνέσεως. γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ σοφία σου, καὶ ἐνέπλησας ἐν παραβολαῖς αἰνιγμάτων. εἰς νήσους πόρρω καὶ μακρὰς χώρας ἀφίκετό σου τὸ μνημόσυνον, καὶ ἠγαπήθης ἐν τῇ εἰρήνῃ σου, ἣν κατέπαυσεν ὁ θεὸς κυκλόθεν. καὶ ᾠδαῖς καὶ παροιμίαις καὶ παραβολαῖς ἐθαυμαστώθης. καὶ συνήγαγες ὡς κασσίτερον τὸ χρυσίον, καὶ ὡς μόλιβδον ἐπλήθυνας ἄργυρον. ἀλλὰ παρέκλινας τὰς λαγόνας σου γυναιξί, καὶ ἐνεξουσιάσθης ἐν τῷ σώματί σου, καὶ ἔδωκας μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου, καὶ ἐβεβήλωσας τὸ σπέρμα σου, ἐπαγαγεῖν ὀργὴν ἐπὶ τὰ τέκνα σου." οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δι᾽ ἑαυτοῦ σαφέστατα P 96 περὶ τῆς ἰδίας σοφίας καὶ τοῦ πλούτου φησίν "ἐμοὶ δὲ δῴη ὁ θεὸς κατὰ γνώμην εἰπεῖν καὶ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως τῶν λεγομένων, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος καὶ τῆς σοφίας ὁδηγός ἐστι καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν. αὐτὸς γάρ μοι δέδωκε τῶν ὄντων τὴν γνῶσιν ἀψευδῶς, εἰδέναι σύστασιν τοῦ κόσμου καὶ ἐνεργείας στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, ἐνιαυτῶν κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζῴων καὶ θυμοὺς θηρίων, πνευμάτων βίας καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν, ὅσα τέ ἐστι κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ ἔγνων. ὁ γὰρ πάντων τεχνίτης ἐδίδαξέ με B σοφίαν. καὶ ἐγὼ ἐκκλησιαστὴς ἐγενόμην βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ κα-

tissimus ita eum alloquitur (Eccles. 47) "o Solomon, in iuventute tua sapiens factus es, atque amnis instar scientia impletus. sapientia tua terram texit, eamque parabolis et subtilibus quaestionibus replevisti. longe in insulas et remotas terras tua memoria pervenit; carusque fuisti in quiete tua, divinitus paratis circum te regionibus. carmina tua, dicteria et parabolae admirationem tui excitarunt. aurum cupri instar collegisti, ac argentum ea copia ac si plumbum esset. enimvero lumbi tui mulieribus dediti fuerunt, tuoque es abusus corpore. quare gloriae tuae maculam inussisti, tuamque progeniem contaminasti, iratumque proli tuae deum reddidisti." ac ipse quidem suis verbis apertissime sapientiam divitiasque suas praedicat. "mihi" ait "deus largiatur ut recte cogitem atque eloquar quae dicuntur. ipse enim dominus et sapientiae dux est et sapientes dirigit: quippe in manu eius et nos sumus et rationes nostrae. ipse enim mihi veram rerum cognitionem dedit, ut scirem mundi exordium, elementorum actiones, principium, finem et medium temporum, annorum circuitiones, siderum positus, naturas animalium, saevitiem ferarum, vires ventorum, hominum cogitationes, plantarum differentias, radicum facultates. cognovi omnia et occulta et manifesta: nam opifex omnium instruxit me sapientia. ego concionator Hierosolymis, regnum in Israelicos gessi; induxique in animum meum perquirere

κατασκέψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ τῶν γενομένων πάντων ὑπὸ τὸν
οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐμεγαλύνθην, καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ
πᾶσιν οἳ ἐγένοντο ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ καρδία μου
εἶδε πολλά, σοφίαν καὶ γνῶσιν, καὶ ἔγνων παραβολὰς καὶ ἐπι-
στήμας, καὶ ἐμεγάλυνα τὰ ποιήματά μου, ᾠκοδόμησά μοι οἴκους
καὶ ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνας καὶ ἐποίησά μοι κήπους καὶ παρα-
δείσους, καὶ ἐφύτευσα ἐν αὐτοῖς ξύλον πάγκαρπον. ἐποίησά μοι
κολυμβήθρας ὑδάτων τοῦ ποτίσαι ἀπ' αὐτῶν δρυμῶνα βλαστόντα
ξύλα. ἐκτησάμην δούλους καὶ παιδίσκας, καὶ οἰκογενεῖς ἐγένοντό C
μοι, καί γε κτήσεις βουκολίου καὶ ποιμνίου ἐγένοντό μοι πολλαί,
ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ. καί
γε σοφία μου ἐστάθη μοι. καὶ πᾶν ὃ ἂν ᾔτησαν οἱ ὀφθαλμοί μου,
οὐκ ἀφεῖλον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐπεκώλυσα τὴν καρδίαν μου
ἀπὸ πάσης εὐφροσύνης." καὶ γὰρ πολλῆς εἰρήνης καὶ πολυολ-
βίας ἀδείας τε καὶ τρυφῆς ἀπέλαυσεν· ἀλλ' ὕστερον εἰς πικρίαν
ἡ σπατάλη καὶ ἡ ἡδονὴ γέγονεν αὐτῷ, καὶ ὑπόθεσις ἀκολασίας.
ὅθεν φησὶν "ἐμίσησα σύμπασαν τὴν ζωήν μου καὶ πάντα τὸν
μόχθον μου, ὅτι πάντα ματαιότης. εὗρον γὰρ πικρότερον ὑπὲρ
τὸν θάνατον τὴν γυναῖκα, ἥτις ἐστὶ θήρευμα καὶ σαγήνη καρ- D
δίας." ταῦτά τοί φησι "καὶ ὁ βασιλεὺς Σολομῶν ἦν φιλογύ-
ναιος, καὶ ἦσαν αὐτῷ ἄρχουσαι ἑπτακόσιαι καὶ παλλακαὶ τρια-
κόσιαι. καὶ ἔλαβε γυναῖκας Μωαβίτιδας καὶ Ἀμανίτιδας, Σύρας
καὶ Ἰδουμαίας, Χετταίας καὶ Ἀμορραίας, ἐκ τῶν ἐθνῶν ὧν
ἀπεῖπε κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ἐν καιρῷ γήρως

de omnibus, ac sapienter pervestigare omnia quae sub caelo fiunt. ecce sapientia auctus sum, eaque superavi omnes qui ante me fuerunt Hierosolymis, animusque meus multarum rerum cognitione fuit et sapientia praeditus, parabolis atque scientiis. magnifice omnia egi, domos mihi exstruxi, vineas consevi, hortos et pomaria confeci, inque iis omnis generis frugiferas arbores plantavi. piscinas mihi paravi, unde viridantia nemora rigarentur. acquisivi servos et ancillas, et vernae mihi nati sunt, item armenta ac greges copiose, quantum ante me Hierosolymis nemo possedit. sane et sapientia mea constitit, neque oculos meos ab ulla re desiderata ipsis abstinui, nullumque genus laetitiae cordi meo non permisi." nam sane ei datum fuit, ut alta pace, summa prosperitate, securitate ac vitae voluptatibus frueretur: verum luxus iste et delicata vita ad extremum acerbitati fuit, ac intemperantiae materies. itaque haec dicit "odio habui totam meam vitam omnesque aerumnas meas: omnia enim vana sunt. expertus enim sum mulierem morte esse amariorem, quia rete est et nassa illaqueando animo." de hac re ita scriptura narrat (1 Reg. 11) "ceterum rex Solomon mulierosus erat. fuerunt ei uxores principes 700, pellices 300. duxit enim uxores Moabitidas Amanitidas Syrias Idumaeas Chettaeas Amorraeas, nimirum illis de gentibus quarum coniugiis deus Israelico populo inter-

αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία μετὰ κυρίου θεοῦ αὐτοῦ καθὼς καὶ ἡ καρδία Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐξέκλιναν αἱ ἀλλότριαι γυναῖκες τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω θεῶν αὐτῶν. καὶ τότε ᾠκοδόμησε Σολομῶν ναὸν τῷ Χαμὼς εἰδώλῳ Μωάβ, καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδονίων, καὶ τῷ Μελχὼμ προσοχθίσματι υἱῶν Ἀμών."
P 97 ἡ μὲν οὖν Ἀστάρτη ἐστὶν ἡ παρ' Ἕλλησιν Ἀφροδίτη λεγομένη, ὁ δὲ Χαμὼς θεὸς ἦν Τυρίων. "καὶ οὕτως ἐποίησε ταῖς ἀλλοφύλοις αὐτοῦ γυναιξὶ πάσαις, αἵτινες ἐθυμίων καὶ ἔθυον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. καὶ ἐποίησε Σολομῶν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ὀπίσω κυρίου ὡς Δαβὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη κύριος ἐπὶ Σολομῶν, ὅτι ἐξέκλινεν ἡ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ δὶς καὶ ἐντειλαμένου αὐτῷ μὴ πορεύεσθαι ὀπίσω θεῶν ἑτέρων τὸ παράπαν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν 'ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφύλαξάς μου τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγματα ἃ ἐνετειλάμην σοι, διαρρήσσων διαρρήξω τὴν βασι-
B λείαν ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου· πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σοῦ τοῦτο οὐ ποιήσω, διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ πατέρα σου, καὶ διὰ Ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν μου, ἣν ἐξελεξάμην. καὶ ἤγειρε κύριος τῷ Σολομῶντι Σατὰν Ἄδερ τὸν Ἰδουμαῖον καὶ τὸν Ἐδραυζὰρ βασιλέα Σουβᾶ, καὶ ἦσαν τῷ Ἰσραὴλ Σατὰν πάσας τὰς ἡμέρας Σολομῶντος. καὶ ἀπέθανε Σολομῶν ἐτῶν ογ', καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ." ἐφ' οὗ ἦν Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος.

dixerat. cum aetas ipsius iam esset gravis, animum non gessit exemplo patris sui Davidi rectum erga dominum deum suum: sed eum alienigenae uxores averterunt, ut ipsarum deos amplecteretur. itaque tunc Solomon delubra condidit Chamoso Moabico, Astartae Sidoniorum, et Melchomo Ammonitarum, abominandis ac deo invisis deastris." Astarte est quam Venerem nos dicimus: Chamosum pro deo Tyrii habebant. "eoque modo fecit in gratiam omnium alienigenarum uxorum; eaeque suffitibus et sacrificiis simulacra sua venerabantur. ea ergo fecit Solomon, quae deo displicerent, neque in eo colendo vestigia Davidi patris sui secutus est. succensuit itaque dominus Solomoni, quod a se Israelicorum deo animum abalienasset, bis ipsi viso, et interminato ne quem omnino peregrinum deum sectaretur. denuntiavitque ei deus, quando iussa ac mandata sua sprevisset, se regnum ideo ex manu ipsius abrepturum servoque eius traditurum; atque id quidem propter Davidum ipsius patrem, suum famulum, vivo ipso non facturum, itemque propter Hierosolyma, urbem a se delectam. excitavitque deus Solomoni adversarium Adarem Idumaeum atque Hedraazarem regem Subensem, qui Israelicos infestaverunt quamdiu vixit Solomon. mortuus est anno aetatis 73, inque sepulcro patris depositus." sub eo Homerus fuit ac Hesiodus.

Θαυμάσειε δ' ἄν τις καὶ μάλα εἰκότως, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ θειοτάτου Μωϋσέως, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος, πῶς ἑκάτερος αὐτῶν τοσαύτης πάλαι θείας δόξης καὶ C προμηθείας ἀξιωθεὶς ὕστερον ὁ μὲν εἰς ἀγανάκτησιν καὶ λύπην τὸν θεὸν κινήσας τῆς ἐπαγγελίας ἐξέπεσεν, ὁ δὲ εἰς ὀργὴν καὶ θυμὸν ἐγείρας αὐτὸν τούς τε προειργασμένους ἀρίστους πόνους ἄρδην ἐζημίωτο καὶ τὴν ψυχὴν προσαπώλεσε. ποῦ γὰρ ἡ τοιαύτη πρὸς θεὸν οἰκείωσις καὶ παρρησία καὶ οἱ τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι πόνοι καὶ κόποι καὶ ἀγῶνες τοῦ θεσπεσίου Μωϋσέως; οἵτινες διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας ἁμαρτίαν παρωράθησαν, καὶ τῆς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσόδου ἀθρόως ὁ δίκαιος καὶ ἀσυγχωρήτως ἀπεστέρητο, καθὼς καὶ ἔμπροσθεν εἴρηται. ποῦ δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸν Σολομῶντα θεία φιλοστοργία καὶ ἡ τοσαύτη D χάρις τε καὶ σοφία, καὶ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς πολλῆς ἐκείνης φρονήσεως καὶ συνέσεως, καὶ ἡ προλαβοῦσα τοιαύτη νηφαλιωτάτη ἔννοια καὶ θεολογία καὶ φυσιολογία, ἔσχατον ἐκ γυναικομανίας εἰς εἰδωλομανίαν ἐκπεπτωκότος, ὡς σαφῶς δεδήλωται. τῷ ὄντι γὰρ οὐδὲν ὄφελος, ἐναρξάμενον πνεύματι σαρκὶ ἐπιτελέσαι. ἕως μὲν γὰρ ἀπήλαυε Σολομῶν τῆς ἄνωθεν προμηθείας, ἐν εἰρήνη καὶ γαλήνη διῆγε, πάντας ἔχων ὑποκειμένους, καθὼς προείρηται, καὶ δασμὸν κομίζοντας ὅτι μάλιστα· ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐγυμνώθη, τοῖς δυσμενέσιν εὐεπιχείρητος γέγονεν. ἀληθῶς ὄντως φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. ὥσπερ γὰρ ὁ ἔλεος ἄρρητος, P 98

Miretur aliquis optimo iure quid causae fuerit quod et divinissimus Moses et hic sapientissimus Solomon, cum utrumque eorum ante deus tanto honore atque procuratione dignatus fuisset, tandem tamen alter, dei indignatione atque dolore excitato, promissae sibi rei impos factus est, alter, cum irritasset deum, praemio priorum eorumque optimorum laborum multatus, animam quoque insuper perdidit. quorsum enim reciderunt tanta cum deo familiaritas, tanta in eo compellando libertas, tot tantique labores, ac tam gravia et multa certamina divini Mosis? quae omnia ob peccatum apud aquam iurgii admissum posthabita sunt; atque ipse introitu in promissam terram, homo iustus, prorsus et irretractabili sententia privatus fuit, uti supra est commemoratum. quorsum dei erga Solomonem amor tantus tantaque gratia et sapientia? quid tam ingens prudentia atque intelligentia profuit, ac sobriissima divinarum humanarumque rerum consideratio et cognitio, cum is ad extremum ex insano mulierum amore ad impios falsorum deorum cultus sit prolapsus? sicuti demonstravimus. nimirum revera non prodest spiritu coepisse, ubi carne absolvere velis (Galat. 3). quippe Solomon, quamdiu divinae providentiae commodis fretus fuit, eatenus pacatam ac tranquillam vitam egit, omnes, ut diximus, subditos ac stipendiarios habens. destitutus ab ea facilis vexatu hostibus fuit, adeo verum est, terribile esse in manus dei incidere viventis (Ebr. 10): cujus ut ineffa-

οὕτω καὶ ἡ κόλασις ἀνυπόστατος. ὅτι δὲ τοῖς εἰδώλοις ἐλάτρευσε, καταλείψας τὸν ὄντως ὄντα θεὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαβίδ, εὔδηλον ἐξ ὧν καὶ Ἀχίας ὁ προφήτης ἔφη πρὸς τὸν Ἱεροβοάμ. "τάδε λέγει κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ῥήσσω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς Σολομῶντος, καὶ δώσω σοι τὰ δέκα σκῆπτρα, καὶ δύο σκῆπτρα δώσω αὐτῷ διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ Ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν μου, ἣν ἐξελεξάμην ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν Ἰσραήλ, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπέ με, καὶ ἐδούλευσε τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδονίων, καὶ τῷ Χαμὼς εἰδώλῳ Μωάβ, καὶ τῷ Μελχὼμ προσοχθίσματι υἱῶν
B Ἀμών, * καὶ γυναῖκας ἀλλοτρίας πολλάς. καὶ ἔτι ἔλαβε τὴν θυγατέρα Φαραὼ ἐκ τῶν ἐθνῶν ὧν ἀπεῖπε κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, οὐκ εἰσελεύσεσθε ἐν αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἐκκλίνωσι τὰς καρδίας ὑμῶν ὀπίσω τῶν εἰδώλων αὐτῶν. καὶ ἔκλιναν αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἐν καιρῷ γήρως αὐτοῦ ὀπίσω τῶν θεῶν αὐτῶν. καὶ ᾠκοδόμησεν ὑψηλὸν τῷ Χαμὼς εἰδώλῳ Μωὰβ ἐν τῷ ὄρει, ἐπὶ προσώπου Ἱερουσαλήμ, καὶ τῷ Μελχὼμ εἰδώλῳ υἱῶν Ἀμών, καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδονίων· καὶ οὕτως ἐποίησε πάσαις ταῖς γυναιξὶν αὐτοῦ ταῖς ἀλλοτρίαις, αἳ ἐθυμίων καὶ ἔθυον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. καὶ ὠργίσθη κύριος τῷ Σολομῶντι, καὶ εἶπεν· ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφύλαξας τὰ
C προστάγματά μου ἃ ἐνετειλάμην σοι, διαρρήσσων διαρρήξω τὴν βασιλείαν σου ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου· πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου οὐ ποιήσω ταῦτα, οὐδὲ ὅλην τὴν βασιλείαν·

bilis est misericordia, ita et intolerabiles sunt poenae. porro autem in promptu est Solomonem derelicto vero deo patris sui Davidi simulacris divinum detulisse honorem, cum haec sint verba Achiae vatis ad Ieroboamum (3 Reg. 11) "ecce ego abrumpo regnum ex manu Solomonis. tibi decem tribus dabo: duas ipsi relinquam, in gratiam Davidi servi mei ac Hierosolymorum urbis meae, quam de omnibus Israelicis tribubus mihi delegi. causa est, quod me spreto Astartam Sidoniorum, Chamosum Moabitarum, et Melchomum Ammonitarum abominanda simulacra divino cultu honoravit." duxit autem Solomon uxores multas alienigenas, et tandem etiam Pharaonis filiam, nuptiis contractis cum gentibus quarum affinitatibus et necessitudine deus interdixerat ob hanc rem, ne eae Israelicorum animos ea occasione a deo ad simulacrorum impium cultum abducerent. quod quidem Solomoni provecta iam aetate a suis uxoribus accidit, adeo ut Chamoso delubrum exstrueret sublime in monte e regione Hierosolymae, itemque Melchomo et Astartae, Moabitarum Ammonitarum et Sidoniorum detestandis simulacris. atque eodem modo singulis suis peregrinis uxoribus est gratificatus, simulacra sua adolendo et sacrificando colentibus. iratus itaque deus Solomoni dixit, quando is praecepta sua non observasset, se vicissim regnum ei de manibus ereptum servo ipsius traditurum, tametsi hoc ipso vivo non

λήψομαι. σκῆπτρον ἓν δώσω σοι διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ διὰ τὴν βασιλείαν ἣν ἐξελεξάμην."

Ἀποθανόντι δὲ τῷ Δαβὶδ ἐποίησε Σολομῶν μνημεῖον παρὰ τῷ Σιλωὰμ ἀντρῶδες διὰ βάθους, πρὸς τὸ μὴ ὁρᾶσθαι μεμηχανημένον. συγκατώρυξε δὲ τῷ πατρὶ καὶ χρυσίου πολλὰς μυριάδας, ὡς Ἰώσηπός φησιν. ἐκεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Σολομῶν ἀποθανὼν ἐτάφη. φασὶ δὲ καὶ Ὑρκανὸν ὕστερον τὸν ἱερέα, τῆς πόλεως πολιορκουμένης, ἀνοῖξαι τὸ μνημεῖον καὶ χρυσοῦ τρισχίλια D *τάλαντα ἐκεῖθεν ἐκφορῆσαι. ἀλλὰ καὶ Ἡρώδην μετ' αὐτὸν ἀνοῖξαι μὲν τὸν τάφον, χρήματα δὲ μὴ εὑρεῖν· κόσμον δὲ χρυσοῦν καὶ κειμήλια πάμπολλα τοῦτον ἀνελέσθαι ἱστοροῦσι, πειραθέντα δὲ καὶ ἐνδοτέρω χωρεῖν πυρὶ ἐπισχεθῆναι.*

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Σολομῶντος Ῥοβοὰμ τὴν βασιλείαν διαδέχεται. καὶ αὐτὸς ἀπῆλθεν εἰς Σίκιμα, ὅτι ἐκεῖ πᾶς Ἰσραὴλ ἀπήεσαν τοῦ βασιλεῦσαι αὐτόν· καὶ ἐλάλησεν ὁ λαὸς πρὸς Ῥοβοάμ 'ὁ πατήρ σου ἐβάρυνε τὸν κλοιὸν ἡμῶν, καὶ σὺ νῦν κούφισον, καὶ δουλεύσομέν σοι.' καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς 'ἀπέλθετε ἕως ἡμερῶν τριῶν· ἀναστρέψατε, καὶ λαλήσω ὑμῖν.' καὶ ἀπήγγειλε Ῥοβοὰμ P 99 *τοῖς πρεσβυτέροις τὸ ῥῆμα τοῦ λαοῦ. καὶ αὐτοὶ εἶπον 'ὡς ἠτήσαντό σε ποιήσεις, καὶ αὐτοὶ δοῦλοί σου πάσας τὰς ἡμέρας.' καὶ συνεβουλεύσατο μετὰ τῶν παιδαρίων τῶν παρεστώτων αὐτῷ περὶ τούτου, καὶ αὐτοὶ εἶπον 'λάλησον τῷ λαῷ οὕτως. ἡ σμικρότης μου παχυτέρα ἐστὶ τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου. ὁ πατήρ*

esset facturus; neque totum regnum ablaturus, sed unam tribum posteris eius daturus, Davidi causa servi sui et electae a se urbis.

Vita functo Davidi sepulcrum Solomon apud Siloamum aedificavit, totum in specus formam effectum, ne esset conspicuum. et cum patre eum ibi defodisse multa talentorum auri milia Iosephus scribit. ibidem et Solomon obita morte sepultus est. perhibent postea temporis Hyrcanum pontificem, cum urbs obsidione premeretur, aperto monumento auri talenta ter mille inde exportasse. post hunc Herodem idem tentantem pecuniae nihil invenisse, sed aurea ornamenta atque reposita donaria permulta abstulisse; interiusque penetrare aggressum igni fuisse prohibitum.

Solomoni Roboamus successit. eum, cum ad comitia populi regem ipsum declaraturi Sichemam venisset, populus rogavit uti iugum, quod eis pater ipsius aggravasset, levaret: ita se paratos esse ad serviendum ipsi. Roboamus discedere populo atque triduo post ad accipiendum responsum redire iusso, populi postulata cum senibus communicavit. ii consuluerunt uti populo morem gereret, ita eum sub se perpetuo habiturum. consulti etiam a rege adolescentuli, quos circum se habere solebat, hortati eum sunt ut populo sic responderet, tenuissimam sui corporis partem crassiorem lumbis paternis esse. patrem ipsius

᾽μου ὑπέτασσεν ὑμᾶς ἐν κλοιῷ βαρεῖ, ἐγὼ προσθήσω ἐπὶ τῷ κλοιῷ αὐτοῦ· ὁ πατήρ μου ἐπαίδευσεν ὑμᾶς ἐν μάστιξιν, ἐγὼ παιδεύσω ὑμᾶς ἐν σκορπίῳ.᾽ ταύτην τὴν βουλὴν τῶν παιδαρίων εἶπε Ῥοβοὰμ ὑποστρέψαντι τῷ Ἰσραήλ· καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ὁ λαός ʽοὐκ B ἔστιν ἡμῖν ἔτι μερὶς ἐν Δαβίδ, οὐδὲ κληρονομία ἐν υἱῷ Ἰεσσαί. ἀπότρεχε Ἰσραὴλ εἰς τὰ σκηνώματά σου, βόσκε τὸν οἶκόν σου Δαβίδ, καὶ κρῖνε.᾽ καὶ διεμερίσθη ἡ βασιλεία Σολομῶντος· καὶ αὐτῷ μὲν τῷ Ῥοβοὰμ ἡ ἐξ Ἰούδα παραμένει φυλὴ καὶ ἡ τοῦ Βενιαμίν, αἱ δὲ λοιπαὶ δέκα φυλαὶ Ἱεροβοὰμ τὸν τοῦ Ναβὰτ προεστήσαντο βασιλέα. ἦν μὲν τῷ Ῥοβοὰμ τῆς βασιλείας ὁ οἶκος ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐκαλεῖτο δὲ τὸ ὑπ᾽ αὐτὸν ταττόμενον πλῆθος Ἰούδας καὶ ὁ οἶκος Δαβίδ, ἐκ τῆς ἐπικρατεστέρας φυλῆς εἰληφὼς τὴν προσηγορίαν. τοῦ δὲ Ἱεροβοὰμ Σαμάρεια ἡ μητρόπολις, ὁ δὲ τῆς βασιλείας οἶκος ἐν Θαρσᾷ· ὄνομα δὲ τῷ ὑπ᾽ αὐτὸν C λαῷ Ἰσραὴλ διὰ τὸ πλῆθος καὶ Ἐφραῒμ διὰ τὴν τῆς βασιλείας φυλήν.

Κατὰ δὲ τὸν ὄγδοον μῆνα, ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ μηνός, ἀνέβη Ἱεροβοὰμ ἐν Βεθὴλ εἰς τὸ θυσιαστήριον ὃ ἐποίησε τοῦ θύειν ταῖς δαμάλεσιν αἷς ἐχώνευσε, καὶ παρέστησε τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν, οὓς αὐτὸς κατέστησεν ἐν αὐτοῖς. καὶ ἰδού, ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ παρεγένετο ἐν Βεθήλ, ἐν λόγῳ κυρίου ἐξ Ἰούδα· καὶ Ἱεροβοὰμ εἱστήκει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ τοῦ θῦσαι. καὶ εἶπεν

17 *codex habebat πεντηκοστόν.* margo P

grave iugum imposuisse: at se id porro quoque aggravaturum. patrem in ipsis castigandis usum fuisse flagellis, se scorpios ad hoc adhibiturum. hoc adolescentulorum consilium probavit Roboamus, itaque omnino respondit populo Sichemam reverso. ad haec populus uno ore protestatus est nihil porro sibi cum Davido et Iessaea prole commune: Israelicos in suum quemque tabernaculum abire, ipsum Davidum suam domum pascere ac gubernare debere. hoc modo Solomonis regnum fissum est. nam Roboamo duae tantum tribus, Iudae et Beniamini, adhaeserunt: reliquae omnes Ieroboamum Nabati F. regem sibi constituerunt. regia Roboami fuit Hierosolymis, et multitudo regno eius subdita Iudas appellabatur ac domus Davidica, nomine a tribu praestantiore sumpto. at Ieroboamus regni caput habuit Samariam, regiam Tharsae; populus quam regebat Israelus ob multitudinem et Ephraimus ob regni tribum nuncupabatur.

Decima quinta die octavi mensis Ieroboamus Bethelam adscendit, ad aram quam exstruxerat ut buculis, quas fuderat, rem sacram faceret, constituitque sacerdotes, qui in editis locis sacrificarent, a se consecratis. ecce autem ex Iuda quidam divinus homo mandato dei instructus Bethelam advenit. is, cum Ieroboamus altari suo sacrificandi gra-

ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ θυσιαστήριον ἐν λόγῳ κυρίου 'θυσιαστήριον, θυσιαστήριον, τάδε λέγει κύριος· ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται ἐν τῷ οἴκῳ Δαβίδ, Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ. καὶ θύσει ἐπί σε τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν τῶν θυόντων εἴς σε, καὶ ὀστᾶ ἀνθρώπων καύσει ἐπί σε.' D καὶ ἔδωκεν εὐθὺς τέρας, λέγων 'ἰδοὺ τὸ θυσιαστήριον ῥήγνυται, καὶ ἐκχυθήσεται ἡ πιότης ἡ οὖσα ἐπ' αὐτῷ.' καὶ ὡς ἤκουσεν Ἱεροβοάμ, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ συλλαβέσθαι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐρράγη, καὶ ἡ πιότης αὐτοῦ ἐξεχύθη. καὶ εἶπεν Ἱεροβοάμ 'δεήθητι τοῦ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ ἐπιστρεψάτω ἡ χείρ μου πρός με.' καὶ ἐδεήθη ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐγένετο ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιής. καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἀπὸ προσώπου Ἱεροβοάμ. ἦν δέ τις ἄλλος ψευδοπροφήτης, κατοικῶν ἐν Βεθήλ, πρεσβύτης· P 100 καὶ μαθὼν ὅσα ἐποίησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εὗρεν αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ δρῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ 'δεῦρο μετ' ἐμοῦ, καὶ φάγε ἄρτον.' καὶ εἶπεν 'οὐ φάγωμαι ἄρτον οὐδὲ πίωμαι ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὅτι κύριος ἐνετείλατό μοι οὕτως.' καὶ εἶπε 'κἀγὼ προφήτης εἰμὶ καθὼς σύ, καὶ ἄγγελος κυρίου ἐλάλησέ μοι τοῦ ἐπιστρέψαι σε καὶ φαγεῖν ἄρτον.' καὶ ἠπάτησεν αὐτόν, καὶ ὑπέστρεψε καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιε. γίνεται οὖν λόγος κυρίου πρὸς τὸν ψευδοπροφήτην τὸν ἀποστρέψαντα αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ 'τάδε λέγει κύριος· ἀνθ' ὧν παρέβης τὸν νόμον κυρίου καὶ ὑπέστρεψας καὶ ἔφαγες καὶ B

12 τοῦ Ἱεροβοάμ R   13 προφήτης R   βαιθήλ R   21 προφήτην R

tia adstaret, ita divino instinctu altare est affatus "altare altare, hoc tibi denuntiat deus, in domo Davidi nasciturum puerum, Iosiam nomine, qui sacrificulos editorum locorum super te adolere solitos tibi impositos mactabit, ac supra te hominum ossa accendet." et fatum prodigio ut confirmaret, "en" ait "altare rumpetur, atque effundetur qui est ei impositus adeps." haec audiens Ieroboamus manum suam hominis apprehendendi causa extendit: quae subito exaruit, simulque ara rupta adeps effusus est. tum Ieroboamus vatem oravit uti deum pro se deprecaretur, uti sibi sua manus in integrum restitueretur. quo facto vates, et sanata manu, ex conspectu regis abiit. erat alius impostor quidam vatis nomine, senex Bethelae habitans. is cum audivisset quae a divino homine acta erant, eum persecutus est; inventumque sub quercu sedentem hortatus est ut secum reverteret ac cibum sumeret. divinus vero id abnuere, quod sibi interdictu dei eo loci neque edere neque bibere permitti diceret. ibi impostor ille, se quoque perinde atque ipsum esse vatem, angelumque dei sibi mandasse ut ipsi retracto cibum daret. eo mendacio divinum permovit ut secum reversus ederet atque biberet. tum impostor dei instinctu vati denuntiavit, quandoquidem

ἔπιες ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, οὐ μὴ εἰσέλθῃ τὸ σῶμά σου εἰς τὸν τάφον τῶν πατέρων σου.' ἐξελθόντα δὲ λεὼν συναντήσας ἐθανάτωσεν αὐτόν. Ἱεροβοὰμ δὲ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ.

Τῷ λη' ἔτει τοῦ Ἀσᾶ βασιλέως Ἰούδα, ἐβασίλευσεν Ἀχαὰβ ὁ πάντων βασιλέων πονηρότατος ἐν Ἰσραήλ, ὃς θυσιαστήριον ἔστησεν τῷ Βάαλ. οὗτος εἶχε γυναῖκα τὴν Ἰεζάβελ. ἐπὶ τούτου Ἀχιὴλ ὁ Βεθηλίτης ᾠκοδόμησε τὴν Ἱεριχώ· ἐν τῷ Ἀχιᾷ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ ἐθεμελίωσεν αὐτήν, καὶ ἐν Σεγοὺβ τῷ νεωτέρῳ ἐπέ-
C στησε τὰς θύρας αὐτῆς, κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ Ναυῆ. τότε καὶ ὁ προφήτης Ἠλίας εἶπε πρὸς Ἀχαὰβ 'ζῇ κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος ἢ ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ διὰ στόματός μου.' καὶ ἐπορεύθη κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐν λόγῳ κυρίου, καὶ ἐκρύβη ἐν τῷ χειμάρρῳ Χορὰθ τῷ ἐπὶ προσώπου τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἔπιεν ὕδωρ ἐκεῖθεν· καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ κρέας πρωΐ, καὶ τὸ δείλης ἄρτον. τοῦ χειμάρρου δὲ τῇ ἀνομβρίᾳ ξηρανθέντος διὰ λόγου κυρίου ἔρχεται εἰς Σαρεφθᾶ. καὶ χήρᾳ γυναικὶ ἐπιξενωθεὶς ἤσθιεν αὐτός τε καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὰ
D τέκνα αὐτῆς· καὶ ἡ δρὰξ τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐξέλιπεν, οὐδὲ ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου ἠλαττονήθη, ἕως οὗ διελύθη ὁ λιμός. ταύτης καὶ τὸν υἱὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ὃν φασί τινες εἶναι Ἰωνᾶν τὸν

8 ὁ Ἀχιὴλ ὁ P: corr R βαιθηλίτης R 12 πρὸς] τῷ R
19 γυναικὶ R, γυνῇ P 22 ὃ P

contra dei mandatum reversus eo loci cibum ac potum sumpsisset, cadaver ipsius in sepulcro maiorum suorum non iri conditum. atque egressum inde divinum leo obviam factus interfecit. interim Ieroboamus a malitia non discessit.

Trigesimo octavo anno Asae regis Iudae regnum Israelicum tenuit Achabus, omnium regum deterrimus. is Baali aram statuit. uxorem habuit Iezabelam. eius tempore Achiel Bethelica Ierichuntem instauravit. cuius cum fundamenta poneret, primogenitum filium suum Achiam perdidit; ac minimum natu Segubum, cum portas aptaret. ita enim fore deus per Iosuam Navae F. praedixerat. tunc etiam Elias vates Achabo dixit (3 Reg. 17) "ita vivit deus caelestium exercituum imperator, ante quem adstiti, ut per hos annos neque ros neque pluvia in terram cadet, nisi me edicente." ivitque Elias versus ortum solis, dei verbo instructus; delituitque ad torrentem Chorathum, qui est e regione Iordanis, et eius aquam bibit; corvique mane carnes, vesperi panem ei attulerunt. cum vero torrens pluviarum defectu exaruisset, iussu dei Sarephtham ivit. ibi hospitio usus viduae mulieris, ipse cum ea et eius liberis toto illo tempore cibum sumpsit, dum sterilitas ac penuria finirentur, cum interim neque farina cadi neque oleum trullae deficerent. huius etiam viduae filium mortuum in vitam revocavit; quem Ionam

προφήτην. τότε καὶ τὴν θυσίαν ἐποίησεν, ἐν ᾗ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατελθὸν κατέκαυσε τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸν χοῦν τῆς γῆς. ἐκεῖ καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βὴλ καὶ τοὺς προφήτας ἔσφαξεν ων΄, καὶ ὑετὸν κατήνεγκεν. Ἰεζάβελ δὲ τοῦτο μαθοῦσα προσηπείλησεν αὐτῷ, καὶ ἔφυγεν Ἠλίας ἀπὸ προσώπου Ἰεζάβελ ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα. μόνος δὲ Ἀβδιοὺ ἐκ νέας ἡλικίας προφήτης γέγονε δι' εὐσέβειαν, ἀπὸ προφητῶν μὴ γενεαλογούμενος. ἦν δὲ τοῦ Ἀχαὰβ οἰκονόμος, ἐν κρυπτῷ σεβόμενος τὸν P 101 θεὸν Ἰσραήλ. οὗτος καὶ ἑκατὸν προφήτας ἐν δυσὶ σπηλαίοις κρύψας διὰ τὸν φόβον Ἰεζάβελ (ἀπέκτεινε γὰρ αὐτούς) ἄρτῳ καὶ ὕδατι ἔθρεψεν, ἕως ἐλύθη ὁ λιμός. τότε καὶ Ἠλίας ἐν λόγῳ κυρίου χρίει Ἐλισαιὲ εἰς προφήτην· εὑρίσκει γὰρ αὐτὸν ἀροτριῶντα ἐν δώδεκα ζεύγεσι βοῶν. καὶ εὐθὺς θύει μὲν τοὺς βόας, ἐν δὲ τοῖς σκεύεσιν ἀνάπτει πῦρ, καὶ ἑψήσας δίδωσι τῷ λαῷ φαγεῖν. καὶ αὐτὸς ἀπῆλθεν ὀπίσω Ἠλίου, καὶ διηκόνει αὐτῷ.

Ἀχαὰβ κρατήσας τὸν υἱὸν Ἄδερ τῆς Συρίας ἀπέλυσεν αὐτὸν μετὰ δώρων. καὶ ἄνθρωπός τις ἐκ τῶν υἱῶν τῶν προφητῶν, Μιχαίας ὄνομα, εἶπε πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐν λόγῳ κυρίου B 'πάταξόν με.' καὶ οὐκ ἠθέλησε. καὶ εἶπεν αὐτῷ 'ἀνθ' ὧν οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς κυρίου, καὶ ἰδοὺ σὺ ἀποτρέχεις ἔξω, καὶ πατάξει σε λέων· ὅπερ καὶ γέγονε. καὶ εἶπε πρὸς ἄλλον, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ συνετρίβη. καὶ καταδησάμενος ὁ προφήτης

7 γεγονὼς R 12 ἀροτριοῦντα R 21 ἀποτρέξεις P: corr R

vatem illum fuisse autumant. tunc et sacrificium Elias peregit; ad quod caelitus ignis delapsus hostiam aquam et pulverem terrae consumpsit. ibi et Beli sacerdotes ac vates iugulavit 850, et pluviam devocavit. Iezabela, re comperta, graviter minata Eliae est. quam ille fugiens iter 40 dierum profectus est. solus Abdias iam inde ab adolescentia vates exstitit, genus a vatibus non ducens. quod ei ob pietatem evenit. cum enim esset procurator Achabi domesticus, deum Israelicum occulte venerabatur, ac 100 vates metu Iezabelae (mortem enim ea omnibus machinabatur vatibus dei) in duas speluncas abdiderat, ibique usque ad famis exitum pane et aqua eos alebat. eadem tempestate Elias iussu dei Elizaeum unctione vatem inaugurat, cum in eum incidisset duodecim iugis boum arantem. Elisaeus statim mactatis bobus, instrumentis aratoriis accensis, percoctam eorum carnem populo vescendam praebet; atque ipse Eliam sectatur, et ei administrat.

Porro Achabus cum filium Aderi regem Syriae cepisset, donatum dimisit. ergo quidam ex vatum familia Michaeas nomine, alteri cuidam dei instinctu dixit "feri me." quod cum ille detrectaret, denuntiavit ei, quod mandato dei non esset obsecutus, ideo eum egressum a leone caesum iri. atque ita factum est. alius deinde vati iussu ipsius plagas

τελαμῶνι τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ παρεπορεύετο, καὶ αὐτὸς ἐβόα 'ὁ δοῦλός σου ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν στρατιὰν τοῦ πολέμου, καὶ ἀνὴρ εἰσῆγεν ἄνδρα πρός με λέγων φύλαξόν μοι τὸν ἄνδρα τοῦτον. ἐὰν δὲ ἀποφύγῃ, ἡ ψυχή σου ἔσται ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ τάλαντα ἀργυρίου στήσεις. καὶ ἐγένετο, ὡς περιεβλέ-
C πετο ὁ δοῦλός σου ὧδε καὶ ὧδε, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν.' καὶ εἶπεν Ἀχαάβ 'ἰδοὺ δικαστὴς σύ, καὶ τὰ ἔνεδρα παρ' ἐμοί. ἐφόνευσας.' καὶ σπεύσας ὁ προφήτης ἀφεῖλε τὸν τελαμῶνα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ ἐγνώσθη ὅτι ἐκ τῶν προφητῶν ἐστὶν οὗτος, καὶ εἶπε 'τάδε λέγει κύριος· διότι ἐξήγαγες σὺ ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ χειρός μου, ἰδοὺ ἡ ψυχή σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ὁ λαός σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.' καὶ ἀπῆλθεν Ἀχαὰβ ἐκλελυμένος καὶ κλαίων.

Ἀμπελὼν εἷς ἦν Ναβουθαὶ τῷ Ἰζραηλίτῃ παρὰ τὴν ἅλω τοῦ Ἀχαάβ, ὃν ἐζήτει λαβεῖν Ἀχαὰβ καὶ δοῦναι ἢ ἕτερον ἀμπελῶνα ἢ τὴν τιμὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπε 'μή γένοιτό μοι δοῦναί τινι τὴν κλη-
D ρονομίαν μου.' λυπηθέντος δὲ Ἀχαάβ, ὡς ἤκουσεν Ἰεζάβελ, γράφει πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τοὺς ἐν τῇ πόλει διὰ προφάσεως ἀποκτεῖναι αὐτόν. οἱ δὲ συκοφαντοῦσιν αὐτὸν ὡς κατηράσατο τοῦ βασιλέως, καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτόν, καὶ κληρονομεῖ Ἀχαὰβ τὸν ἀμπελῶνα. καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν Ἠλιού, καὶ λέγει αὐτῷ

1 τελαμῶνα P: corr R   ὁ om R   7 σύ R, σου P   10 ἐκ χειρός μου om R

et vulnera imposuit. inde vates fascia vultu obligato, qua rex Israelicorum transiturus erat constitit; eoque praetereunte alta voce questus est se regium servum in bellum profectum, alium quendam ad se virum adduxisse, eiusque sibi custodiam mandasse ea lege ut si is vir aufugisset, pro eo vitam suam aut argenti talenta penderet. se hac illac circumspiciente, interim virum fuga se proripuisse. respondit rex eum de se ipso sententiam tulisse, esseque suo arbitratu homicidii fontem. tum vates propere fasciam a facie removit, agnitusque unus de vatibus esse, ita locutus est "sic ait dominus regi. quia tu virum perniciei destinatum ex manibus tuis dimisisti, ecce tibi, vita tua pro vita ipsius populusque tuus pro populo eius luet." abiit ergo Achabus animi aeger atque flens.

Secundum haec Achabus vineam Nabothi Izraelitae, contiguam areae regis, vel permutatione alterius vineae vel soluto pretio suam facere cupiebat. at vero Nabothus pernegare se suum patrimonium cuiquam addicturum. quae res cum dolorem intulisset Achabo, Iezabela eo cognito ad seniores urbis literas dat, mandans uti Nabothum quaesita occasione facti interficiant. ii conficta adversus eum calumnia, quasi regem exsecratus esset, hominem trucidant, vineam Achabus occupat. hunc Elias aggressus ita compellavit. "haec dicit dominus: tu

‘τάδε λέγει κύριος· ὡς σὺ ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, διὰ τοῦτο ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἔλειξαν οἱ ὕες καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαί, ἐκεῖ λείξουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου· καὶ τὴν Ἰεζάβελ καταφάγωνται οἱ κύνες ἐν τῷ προτειχίσματι Ἰσραέλ.’ ὅπερ καὶ γέγονε. ἐξελθὼν γὰρ μετὰ βασιλέως P 102 Ἰούδα Ἰωσαφὰτ πολεμῆσαι τὸν βασιλέα Συρίας, τοξεύεται κατὰ τοῦ ἥπατος, καὶ ὑποστρέφει πρὸς Σαμάρειαν, αὐτὸς δὲ τελευτᾷ· τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἀπονίπτουσιν ἐπὶ τῆς κρήνης Σαμαρείας, καὶ ἐξέλειξαν οἱ ὕες καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα αὐτοῦ. μικρὸν δὲ κάτωθεν αἱ πόρναι ἐλούσαντο ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ. καὶ Ἰεζάβελ ἀπὸ τοῦ τείχους πεσοῦσα τοῖς κυσὶ κατάβρωμα γέγονε κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου.

Ὀχοζίας υἱὸς Ἀχαὰβ κρατεῖ τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη δύο. οὗτος ἠρρώστησε, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους ἐπερωτῆσαι ἐν τῇ Βάαλ μυιάων θεὸν Ἀκκάρων, εἰ ζήσεται ἐκ τῆς ἀρρωστίας αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ Ἠλίας συνήντησεν αὐτοῖς. καὶ ἀποστραφέντες εἶπον τῷ Ὀχο- B ζίᾳ ‘ἀνὴρ δασὺς συνήντησεν ἡμῖν, καὶ ζώνη δερματίνη ἐπὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς ἡμᾶς, ἀποστράφητε πρὸς τὸν ἀποστείλαντα ὑμᾶς, καὶ εἴπατε αὐτῷ· τάδε λέγει κύριος· διὰ τὸ μὴ εἶναι θεὸν ἐν Ἰσραήλ, σὺ πορεύῃ ἐπερωτῆσαι ἐν τῇ Βάαλ. οὐχ οὕτως. ἡ κλίνη ἐν ᾗ ἀνέβης, οὐ καταβήσῃ ἀπ' αὐτῆς.’ καὶ εἶπεν ‘Ἠλιοὺ ὁ Θισβίτης ἐστί.’ καὶ ἀπέστειλεν ἡγούμενον πεντηκοντάρχην καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ. καὶ Ἠλιοὺ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. καὶ εἶπεν ὁ πεντηκοντάρχης πρὸς αὐτόν ‘ἄν-

homicidio perpetrato alienam possessionem invasisti. iccirco, quo loco sanguinem Nabothi sues et canes linxerunt, eodem et canes sanguinem tuum lambent et in eo scorta lavabunt; ac Iezabelam canes vorabunt ante muros Iezraelenses." exitus hoc vaticinium comprobavit: nam Achabus cum Iosaphato rege Iudae egressus in praelium contra regem Syriae, sagitta iecur ictus Samariam rediit ibique mortuus est; et cum sanguis eius elueretur apud fontem Samariae, eum sues et canes linxerunt, paulumque infra meretrices in eius sanguine lavarunt. Iezabela etiam de muro deiecta canibus escae fuit, sicuti deus fatus fuerat.

Ochozias Achabi F. regnum in Israelicos tenuit biennium. is cum aegrotaret, nuntios misit Accaronem, qui ex deo principe muscarum quaererent an valetudinem ex morbo suo esset recepturus. iis Elias occurrit, ac reversi Ochoziae nuntiarunt hominem ipsis hirsutum obviam factum, cinctu pelliceo: eum iussisse ut ad eum qui miserat redirent, eique nuntiarent deum ita fari, eum, scilicet quod in Israelo nullus sit deus, ideo Baalum consultum misisse. non ita fore. ipsum de lecto, quem conscendisset, nequaquam descensurum. respondit Ochozias Eliam eum fuisse Thisbitam, misitque viros quinquaginta cum suo praefecto. sedebat tum Elias in montis vertice. cui cum praefectus

θρωπε τοῦ θεοῦ, ὁ βασιλεὺς καλεῖ σε· κατάβηθι.’ πρὸς ὃν
C Ἠλίας ‘εἰ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐγώ, καταβήσεται πῦρ ἐξ οὐρανοῦ,
καὶ καταφάγεταί σε καὶ τοὺς πεντήκοντά σου.’ καὶ κατέβη πῦρ
ἐξ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτὸν καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ.
οὕτως ἐγένετο καὶ τοῖς δευτέροις. ὁ δὲ τρίτος πεντηκοντάρχης
ἐλθών, πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἐδεήθη καὶ εἶπεν ‘ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ,
ἐντιμωθήτω δὴ ἡ ψυχή μου καὶ ἡ ψυχὴ τῶν παιδίων σου τούτων
ἐν ὀφθαλμοῖς σου.’ καὶ ἐλάλησεν ἄγγελος κυρίου πρὸς Ἠλιού,
καὶ κατέβη μετ’ αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εἶπε κατὰ τὸ ῥῆμα
τὸ ἔμπροσθεν ‘ἀνθ’ ὧν ἐξαπέστειλας ἐπερωτᾶν τὴν μυῖαν, ἀπο-
στὰς ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἀποθανῇ σὺ καὶ οὐ ζήσῃ.’ καὶ ἀπέθανεν
Ὀχοζίας κατὰ τὸ ῥῆμα Ἠλιοῦ, καὶ κατέπαυσεν ἐν τῷ σπηλαίῳ
D Μωϋσέως. ἐπὶ τούτου τοῦ Ὀχοζίου λιμώξαντες οἱ κατ’ ἐκείνην
τὴν περίχωρον, τὰ ἴδια σφάξαντες τέκνα κατέφαγον· ἐν κόπρῳ
γὰρ περιστερῶν ἀντὶ ἁλὸς βάπτοντες ἐχρῶντο.

Ἐν δὲ τῷ τετρακισχιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ δευτέρῳ ἔτει ἀνε-
λήφθη Ἠλίας. ἐντεῦθεν ὑποστρέφων Ἐλισσαιὲ εἰς Ἰεριχὼ θερα-
πεύει τὰ πονηρὰ ὕδατα διὰ ἁλῶν. ἀναβαίνοντος δὲ εἰς Βεθὴλ
ἐξῆλθον παιδάρια μικρὰ ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐλίθαζον αὐτὸν καὶ
κατέπαιζον αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον ‘ἀνάβαινε φαλακρέ, ἀνάβαινε.’
ὁ δὲ κατηράσατο αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθον δύο ἄρκτοι ἐκ τοῦ
δρυμοῦ, καὶ διέρρηξαν ἐξ αὐτῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο παῖδας.
P 103 κἀκεῖθεν ὑπέστρεψεν εἰς Σαμάρειαν. ταύτην τὴν Σαμάρειαν ὁ
πέμπτος βασιλεὺς Ἰσραὴλ κτίζει εἰς πόλιν (αὕτη δέ ἐστιν ἡ νῦν

dixisset "vir dei, rex te vocat, descende," respondit "si ego vir dei sum, de caelo ignis decidat, ac te cum tuis 50 viris perimat." idque statim factum est. eadem evenerunt iis qui secundo loco missi fuerunt. tertius cum 50 viris eodem missus in terram procubuit, vatemque obtestatus est uti sibi suisque parceret. monuit autem angelus dei Eliam ut descenderet; isque cum illis ad regem profectus, priorem sermonem repetiit, quod deo deserto, ad principem muscarum consultum misisset, ideo non victurum, sed moriturum. mortuus est ergo Ochozias secundum verba Eliae, et requievit in spelunca Mosis. huius Ochoziae aetate circum ista loca incolentes penuria eo adacti sunt ut suos liberos necatos comederent, fimo columbarum pro sale adhibito.

Elias in caelum raptus est anno mundi 4602. inde reversus Elisaeus Ierichuntem sale iniecto vitiosas aquas correxit. idem cum Bethelam adscenderet, pueruli urbe egressi eum lapidibus impetiverunt, atque illuserunt vociferando "adscende, calve, adscende." eos Elisaeus cum esset exsecratus, subito ex silva duo ursi egressi pueros quadraginta duos discerpserunt. inde Samariam reversus est. hanc urbem quintus Israelicus rex condidit: nunc Sebaste appellatur, id est Augusta.

καλουμένη Σεβαστή), ἐπωνόμασε δὲ αὐτὴν Σεβήρ, εἰς ὄνομα Σεβὰρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους. τότε καὶ τὸ θαῦμα τοῦ ἐλαίου εἰς πληθυσμὸν τῇ γυναικὶ δέδωκεν Ἐλισσαῖος, καὶ τὰ χρέα αὐτῆς δι' αὐτοῦ τοῦ ἐλαίου ἐπλήρωσε, καὶ τῆς Σωμανίτιδος τὸν υἱὸν ἀνέστησε. τότε καὶ ἡ τολύπη τοῖς ἀνθρώποις φάρμακον ὂν ἐδόθη, καὶ δι' ἀλεύρου ἐθεραπεύθη. καὶ οἱ κρίθινοι κ' ἄρτοι καὶ αἱ πέντε παλάθαι τῶν ἰσχάδων ἐν τοῖς ἑκατὸν ἀνδράσιν ἐπερίσσευσαν. καὶ τοῦ Νεεμὰν ἡ λέπρα ἐθεραπεύθη, Γηεζῇ δὲ ἔλαβεν ἱμάτια καὶ ἀργύρια καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ λέπραν. ἐπὶ τούτοις καὶ B
τὴν ἀξίνην ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου ἀνήγαγε, καὶ τὰ ἔνεδρα τοῦ βασιλέως Συρίας ἀνήγγειλε τῷ βασιλεῖ Ἰσραήλ. καὶ τοῦ βασιλέως Συρίας κυκλώσαντος αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος ἐπὶ τῷ κρατῆσαι, ὡς εἶδεν ὁ λειτουργὸς Ἐλισαιὲ τὰ ἅρματα καὶ τὴν δύναμιν, ἐφοβήθη, καὶ εἶπε 'κύριε, τί ποιήσομεν;' ὁ δὲ εἶπε 'μὴ φοβοῦ, ὅτι πλείους οἱ μεθ' ἡμᾶς ὑπὲρ τοὺς μετ' αὐτῶν.' καὶ προσηύξατο, καὶ ἤνοιξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παιδαρίου, καὶ εἶδε τὸ ὄρος ὅλον πλῆρες ἵππων καὶ ἅρμα πυρὸς περικύκλῳ Ἐλισαιέ. καταβάντων δὲ πρὸς αὐτόν, ἐπάταξεν αὐτοὺς κύριος ἀορασίᾳ. καὶ C
εἶπεν 'Ἐλισαιὲ δεῦτε ὀπίσω μου.' καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς εἰς Σαμάρειαν, καὶ ἠνοίγησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἐν μέσῳ Σαμαρείας. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Σαμαρείας 'εἰ πατάξω, πάτερ;' καὶ εἶπεν 'οὐ πατάξεις. παράθες αὐτοῖς ἄρ-

15 ἡμῶν?

nomen ei imposuit Seber, a nomine Sebaris, qui dominus montis eius fuit. tunc et oleum mulierculae prodigiose multiplicavit Elisaeus, ac eo aes alienum ipsius diluit; et filium Sunamitidis exstinctum vitae restituit; et cucurbitam silvestrem ad vescendum hominibus propositam, cum sit venenata, farinae inspersione medicatam vescam fecit; et viginti panibus hordeaceis ac quinque caricarum massis centum viros saturavit, superante adhuc cibo. eadem tempestate Neeman lepra liberatus est, et eadem in Geezim ob acceptas vestes atque argentum translata. praeterea is vates et securim ex Iordane fluvio emergere fecit, et insidias regis Syri regi Israelico aperuit. cum autem rex Syriae vatem in monte obsidione cinxisset, uti eum in suam potestatem redigeret, famulus Elisaei conspectis curribus et copiis pertimuit, dominumque trepide rogavit ecquid sui defendendi causa facere possent. vates eum bono esse animo iussit: plures enim sibi adesse quam hostibus. deusque ad ipsius preces famulo oculos aperuit, ita ut cerneret montem equis obsitum et Elisaeum igneo curru circumdatum. deinde cum ad hostes Elisaeus degressus esset, eorum oculos deus caecitate quadam perstrinxit, ita ut Elisaei monitu cum ipso Samariam intrarent, idque tum demum sentirent, cum essent in media ea urbe constituti. ibi cum rex diceret "mi pater, anne illis manus afferam?" Elisaeus vetuit, cibumque iis et po-

τον καὶ ὕδωρ.' καὶ φαγόντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν, καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι οἱ μονόζωνοι Συρίας τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὸν Ἰσραήλ.

Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐβασίλευσεν Ἰωρὰμ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, D *καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ἰηοῦ, βασιλεύσας ἔτη δεκαδύο· ὃς ὑποτάξας τὸν Μασὰ βασιλέα Μωὰβ ἦν λαμβάνων ἐξ αὐτοῦ φόρον κατ' ἐνιαυτόν, ἀρνοὺς χιλιάδας ἑκατὸν καὶ κριοὺς χιλιάδας ἑκατόν. ἐφ' οὗ ἀνελήφθη ὁ μέγας Ἠλίας. καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς Συρίας καὶ περιεκάθισεν ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ γέγονε λιμὸς μέγας ὥστε πραθῆναι κεφαλὴν ὄνου ἀργυρίων τριάκοντα. καὶ ἦν Ἰωρὰμ διαπορευόμενος ἐπὶ τοῦ τείχους. καὶ γυνή τις ἐβόησε πρὸς αὐτόν 'σῶσον κύριε βασιλεῦ.' καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε 'μὴ σῶσαι σὲ κύριος; πόθεν σώσω σε; μὴ ἀπὸ τῆς ἅλωνος ἢ ἀπὸ τῆς ληνοῦ;' καί φησιν ἡ γυνή 'οὐχί, βασιλεῦ.* P 104 *ἀλλ' ἡ γυνὴ αὕτη εἶπέ μοι, δὸς τὸν υἱόν σου, φαγώμεθα αὐτὸν σήμερον, καὶ τὸν υἱόν μου αὔριον· καὶ ἑψήσαντες αὐτὸν χθὲς ἐφάγομεν, καὶ σήμερον ἔκρυψε τὸν υἱὸν αὐτῆς.' ὅπερ ἀκούσας βασιλεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὸν σάκκον ἐπὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἔσωθεν. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε 'τάδε ποιήσει μοι ὁ θεός, καὶ τάδε προσθείη, εἰ στήσεται ἡ κεφαλὴ Ἐλισαίου σήμερον ἐπ' αὐτῷ.' καὶ ἀπέστειλε τὸν τριστάτην, ἐφ' ὃν ἐπανεπαύετο. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ προφήτης 'τάδε λέγει*

tum apponi mandavit. quibus refecti ad dominum suum redierunt, neque ab eo tempore levis Syriorum armatura in Israelicos ullam impressionem fecit.

Ochoziae Ioramus frater successit; qui cum se adversus deum male gereret, duodecim annis regno gesto ab Iehuo est interfectus. is Ioramus regem Moabitarum Masam devictum a se tributarium fecit, accepitque ab eo quotannis tributi nomine agnos 100000 totidemque arietes. eo regnante Elias ille magnus in caelum sublatus est. et Ader Syriae rex venit ac Samariam circumsedit; qua obsidione tanta in urbe fames exstitit ut caput asini 30 argenteis nummis venderetur. ea durante, cum Ioramus murum obiret, quaedam eum mulier contenta voce interpellavit, "serva" inquiens "me, domine rex." is respondit hoc quidem a deo esse postulandum. an enim putaret sibi vel de area vel de torculari posse opem abs rege ferri? mulier respondit nihil tale se flagitare. muliere alia (ea coram aderat) ita rogante suum se heri filium mactasse, coctumque ab ipsis communiter esse manducatum: ea autem se id lege fecisse, ut postridie illa suum ad coenam praeberet, quem hodie ipsa abscondat. hoc audito rex vestimenta sua laceravit, conspexitque populus saccum quo cutis regis amicta erat. diris autem tum exsecrationibus sese rex devovit, nisi eo ipso die Elisaeum capite truncasset. ac misit eum qui a rege erat tertius ac intimus regis satelles. huic vates ita est locutus. "ita fatur deus: cras hac eadem hora men-

κύριος. αὔριον, ὡς ἡ ὥρα αὕτη, μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον κριθῆς σίκλου ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας.' καὶ εἶπεν ὁ τριστάτης 'εἰ ἀνοίξει κύριος τοὺς καταρράκτας τοῦ οὐρανοῦ, οὐ B μὴ ἔσται τοῦτο.' ὁ δὲ Ἐλισαῖος φησίν 'ἰδοὺ ὄψει τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ἐκεῖθεν οὐ μὴ φάγῃ.' καὶ ἄνδρες λεπροὶ τέσσαρες παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως καθήμενοι, καὶ τὸν λιμὸν μὴ φέροντες, ἐβουλεύσαντο πρὸς τοὺς ἐναντίους αὐτομολῆσαι. καὶ διαναστάντες ἐν τῷ σκότει εἰσῆλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν Συρίας. καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ἀνὴρ ἐκεῖ, ὅτι κύριος ἀκουστὴν ἐποίησε τὴν παρεμβολὴν Συρίας φωνὴν ἁρμάτων καὶ ἵππων καὶ δυνάμεως μεγάλης. καὶ ἀπέδρασαν ἐν τῷ σκότει πάντες, καταλείψαντες ἅπαντα. καὶ τῶν λεπρῶν διασαφησάντων ἐν τῇ πόλει, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γνῶναι εἰ ἀληθὴς ὁ λόγος. καὶ πορευθέντες ὀπίσω τοῦ βασιλέως Συρίας ἕως τοῦ Ἰορδάνου, ἰδοὺ πᾶσα ἡ ὁδὸς πλή- C ρης ἱματίων καὶ σκευῶν ὧν ἔρριψεν ἐν τῷ θαμβεῖσθαι αὐτούς. καὶ ὑποστρεψάντων τῶν ἀπεσταλμένων, ἐξῆλθεν ὁ λαὸς τῆς πόλεως καὶ διήρπασε τὴν παρεμβολὴν Συρίας, καὶ ἐγένετο μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον κριθῆς σίκλου κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. τοῦ δὲ βασιλέως καταστήσαντος τὸν τριστάτην ἐπὶ τῆς πύλης, συνεπάτησεν αὐτὸν ὁ λαὸς (καὶ ἀπέθανε) μὴ φαγόντα ἐκ τοῦ σίτου κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ προφήτου.

Καὶ μέντοι καὶ τὸ Ἰεριχούντειον ὕδωρ δι' εὐχῆς ἰάσατο. πικρὸν γὰρ ἦν φύσει καὶ δύσποτον καὶ πρὸς τεκνογονίαν ἐμπόδιον D

sura similaginis siclo et duae mensurae hordei siclo vendentur in portis Samariae." at ille satelles "ne si quidem fenestras caeli aperiat deus, hoc ullo modo fieri potest." Elisaeus contra "sane" inquit "hoc ita fieri oculis tuis videbis, neque tamen inde quicquam gustabis." ea ipsa nocte quattuor leprosi qui ad urbis portam desidebant, fame superati ad hostes transfugere statuerunt. ii cum per tenebras Syrorum castra essent ingressi, neminem omnino hominem ibi repererunt. etenim deus fecerat ut in iis castris sonitus curruum equorum magnique exercitus audiretur; quo perterriti Syri omnibus rebus relictis in tenebris profugere. quam rem cum leprosi in urbem renuntiassent, misit rex quosdam exploratum anne id indicium verum esset. qui regis Syri vestigia usque ad Iordanem fluvium secuti totam viam vestibus et vasis repletam viderunt, quae trepidantes inter fugiendum Syri abiecerant. exploratoribus reversis populus urbe se ad hostium castra diripienda effudit. atque ita tum impleta sunt quae de vilitate annonae per vatem deus praedixerat. ille autem a rege tertius, cum eum rex portae praefecisset, obtritus a populo periit, non gustatis iis alimentis, sicuti et vates fore affirmaverat.

Idem Elisaeus precibus obtinuit ut aquae Ierichuntiae essent salubres, cum natura essent amarae, potui incommodae, fecunditati adver-

τε καὶ θανατηφόρον, ἔσθ' ὅτε καὶ πρὸς ἀρδείαν ἀνεπιτήδειον· ὅπερ εἰς εὐχρηστίαν ἀνθρώποις καὶ κτήνεσι μεταβληθὲν εὐκαρπίας μάλιστα πολλῆς καὶ σωτηρίας ὑπῆρχε τῇ χώρᾳ πρόξενον. ἄχρι γὰρ δεῦρο πλημμυροῦν μεγίστην πιαίνει πεδιάδα, καὶ τρέφει παραδείσους καὶ φοινίκων γένη διάφορα μελιτοφόρα, ὧν οἱ πλεῖστοι πατούμενοι καὶ ἀποθλιβόμενοι μέλι πολὺ ἐκχέουσιν. ἔστι γὰρ μελιτοφόρος καὶ ἀρωματοφόρος ἡ χώρα πάνυ, φέρουσα κίτρον καὶ μυροβάλανον καὶ ὀποβάλσαμον ὅτι πλεῖστον· ἥτις δι' ὀλίγων καρπῶν καὶ ἀνθρώποις ἐπιθυμητῶν εὖ μάλα τῷ παραδείσῳ πως παρεικάζεται.

P 105 Μετὰ δὲ Ἰωρὰμ ἐβασίλευσεν Ἰηοῦ υἱὸς Ναμεσίου. τούτου εἰσερχομένου ἐν τῇ πόλει Σαμαρείας παρέκυψεν Ἰεζάβελ διὰ τῆς θυρίδος περικεκαλλωπισμένη· ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξε τοῖς εὐνούχοις αὐτῆς κατακρημνίσαι αὐτήν. τούτου δὲ γεγονότος Ἰεζάβελ κατεπατήθη ὑπὸ τῶν ἵππων καὶ κατεβρώθη ὑπὸ τῶν κυνῶν. ἐπάταξε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα υἱοὺς Ἀχαὰβ καὶ τοὺς περιλειφθέντας αὐτοῦ πάντας ἐν Σαμαρείᾳ κατὰ τὸ ῥῆμα Ἠλιοῦ. συναθροίσας δὲ ἅπαν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἔφη πρὸς αὐτοὺς μετὰ πανουργίας „Ἀχαὰβ μὲν ἐδούλευσε τῷ Βάαλ ὀλίγα, Ἰηοῦ δὲ πολλὰ δουλεύσει αὐτῷ. καὶ νῦν πάντας καλέσατε πρός με τοὺς
B προφήτας καὶ ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, ὅτι μεγάλη μοι θυσία τῷ Βάαλ· πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἀπολείψῃ, οὐ ζήσεται." συναθροισθέντων οὖν πάντων, καὶ τοῦ εἰδωλείου πλησθέντος, στόμα πρὸς στόμα φησὶν

sae et letales ac nonnunquam etiam ad rigandum solum inutiles. quae aqua mutatione ista hominum et pecoris usui accommodata, fertilitatis ac salutis plurimum isti regioni conciliavit. nam in hunc usque diem exundans campestrem maximam regionem impinguat, nutritque pomaria et palmeta mellifera, quorum fructus calcati atque pressi magnam mellis vim effundunt. est enim apprime mellifera et aromatifera ista regio, citrum producens et glandem unguentariam et opobalsami plurimum, ut propter raros et hominibus desiderabiles fructus non absurde paradiso comparari posse videatur.

Ioramo Iehuus successit, Namesii F. is cum Samariam intraret, Iezabela exornato corpore de fenestra prospexit. Iehuus eius eunuchis imperavit uti eam praecipitarent; quo facto Iezabela ab equis obtrita, a canibus devorata est. idem rex etiam septuaginta filios Achabi omnemque eius stirpem superstitem Samariae interfecit secundum Eliae vaticinium. inde coacta omni multitudine astute eos compellavit: Achabum exiguos, se multo plures Baali cultus praestiturum. proinde omnes Baalis vates ac pontifices ad se convocarent: nam se magnum Baali sacrificium instituisse, et necaturum, si quis illorum ab hoc abfuisset. ita iis omnibus congregatis, ac fano simulacri repleto, diserte mandavit servis

ὁ βασιλεὺς τοῖς δούλοις τοῦ Βάαλ „ἐρευνήσατε ἀκριβῶς εἰ ἔστι μεθ᾽ ὑμῶν τις τῶν δούλων κυρίου." καὶ μηδενὸς εὑρεθέντος ἐκέλευσε τοῖς ὑπουργοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν πάντας ἐν στόματι ῥομφαίας· καὶ τὸν Βάαλ καὶ τὰ αὐτοῦ πάντα ἐνέπρησε. πλὴν οὐκ ἐφύλαξεν εἰς τέλος τοῦ πορεύεσθαι ἐν νόμῳ κυρίου, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ, βασιλεύσας ἔτη εἴκοσι δύο.

Μετὰ δὲ Ἰηοῦ ἐβασίλευσεν Ἰωάχαζ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη κζ΄. μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσεν Ἰωὰς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε C τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ιδ΄. ἐφ᾽ οὗ Ἐλισαιὲ ἐτελεύτησε, προφητεύσας τῷ Ἰωὰς τὴν προτέραν διὰ συμβόλων κατὰ Συρίας νίκην, ἐπιτρέψας αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν τοξεῦσαι πεντάκις· καὶ τὸ μὲν τρίτον εὐστόχως ἔρριψε, τὸ δὲ τέταρτον ἠστόχησε, καὶ προφητεύει αὐτῷ ἕως τρίτης συμβολῆς νικῆσαι τοὺς Σύρους, τὰς δὲ ἑτέρας ἡττηθῆναι. εἰ γὰρ ἄχρι τῶν πέντε τὰ βέλη εὐστόχως ἐβεβλήκει, πεντάκις ἂν παραταξάμενος τὴν Σύρων ἀρχὴν κατέβαλε.

Γίνονται οὖν ὁμοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ βασιλευσάντων ἀπὸ Δαβὶδ ἕως Σεδεκίου ἔτη υϛη΄. οἱ δὲ βασιλεῖς ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν κβ΄, πάντες δὲ ἐξ ἑνὸς ἐγένοντο γένους τοῦ Δαβίδ. ἐφ᾽ ὧν ἦσαν D προφῆται, ἐπὶ μὲν Σαοὺλ Δαβὶδ καὶ Σαμουήλ, ἐπὶ δὲ Δαβὶδ αὐτὸς ὁ Δαβίδ, Γάδ, Νάθαν, Ἀσάφ, ἐπὶ Σολομῶντος καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν Μιχαίας ὁ Σιλωνίτης, Σαμέας ὁ Ἀδών. ἐπὶ δὲ Ἰω-

23 *Μιχαίας*] *Ἀχίας* margo P

Baalis rex uti dispicerent ecquis in turba esset dei cultor. cum inter Baalicos horum nullus inveniretur, regii famuli iussu regis Baalicos omnes ferro trucidarunt, Baalemque cum omni eius instrumento cremaverunt. ceterum Iehuus non perseveravit usque ad finem servandis dei praeceptis. in bello cecidit, regno per annos viginti duos gesto.

Successit ei Ioachazus filius, qui cum impie viveret, regno per annos viginti septem functus obiit. post hunc regnavit filius eius Ioas annos quattuordecim, impius ipse quoque. eo regnante Elisaeus moritur, praedicta prius Ioae de Syriis victoria, idque per signa. iussit eum sagitta terram quinquies petere. tertium Ioas scopum attigit, quarto aberravit. itaque ei vaticinatus est Elisaeus tribus eum praeliis de Syris victorem fore, reliquis succubiturum. quodsi quinquies scopum attigisset, quinquies collatis signis Syrorum imperium eversurum fuisse.

Annorum quibus Hierosolymis regnatum fuit a Davido usque ad Sedeciam, summa est quadringentorum nonaginta octo. reges fuerunt viginti duo, omnes Davido prognati. vates fuerunt Sauli tempore Samuelus et Davidus, Davidi ipse David, Gadus, Nathanus, Asaphus, Solomonis et posterorum Achias Silonites, Samaeas Adonius, sub Iosaphato et

σάφατ καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν Μιχαίας, Ἠλίας, Ἐλισαῖος, Ἀβδίου. ἐπὶ δὲ Ἰηοῦ Ὀζιήλ, Ἐλεάζαρ, Ἀζαρίας. ἐπὶ δὲ Ἐζεκίου καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν Ὠσηέ, Ἀμώς, Ἠσαΐας, Ἰωνᾶς. ἐπὶ δὲ Ἰωσίου καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν Ἱερεμίας, Σοφονίας, Ὀλδά, Βαρούχ. ἐπὶ Σεδεκίου Ἱερεμίας, Ἀβακούμ. μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπὶ Ἰησοῦ Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας. Δανιὴλ καὶ Ἰεζεκιὴλ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐν Βαβυλῶνι προεφήτευσαν.

P 106 Ἰωσάφατ ὑπὸ Ἐλισαίου χρισθεὶς εἰς βασιλέα ἐπὶ Σαμαρείας πάντα τοῦ Ἀχαὰβ τὸν οἶκον ἐτιμωρήσατο. αὐτὸν μὲν γὰρ τὸν βασιλέα Ἰωρὰμ κατατοξεύσας ἀναιρεῖ, κρημνῷ δὲ Ἰεζάβελ τὴν τούτου διαχειρίζεται μητέρα. καὶ ὁ τοῦ Ἀχαὰβ υἱοὺς διαχειρισάμενος προύθηκεν αὐτῶν ἐπὶ τὰς διεξόδους τὰς κεφαλάς. ἔπειτα συναγαγὼν πάντας τοὺς τοῦ Βάαλ προφήτας καὶ ἱερεῖς, δημοτελῆ θυσίαν ἐπιτελεῖν προσποιησάμενος, πάντας ὑφ᾽ ἓν ἀποσφάττει, καὶ τὸ εἰδωλεῖον κατασκάπτει καὶ καθιστᾷ λύτρωμα. ἐβασίλευσε δὲ ἔτη κη΄.

Ἰωὰς υἱὸς Ὀχοζίου βασιλεύει μετ᾽ αὐτὸν ἔτη ις΄. οὗτος
B τὴν Γοθολιὰν ἀνεῖλεν. ἐπὶ τούτου ἱεράτευεν Ἰωδαέ, ζήσας ἔτη ρλ΄. σημειωτέον ὅτι τοῦτον οὗτος φαίνεται μόνος βιώσας τὸν χρόνον μετὰ Μωϋσῆν.

Τῷ ͵δχμη΄ ἔτει τοῦ κόσμου προφήτης Ἐλισαῖος τελευτᾷ, καὶ θάπτουσιν αὐτόν. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ μονόζωνοι Μωὰβ ἦλθον

11 ὁ] τοὺς? 15 λυτρῶνα?

successoribus Michaeas, Elias, Elisaeus, Abdius, sub Iehu Ozielus, Eleazarus, Azarias. Ezechia regnante ac deinceps Oseas, Amosus, Esaias, Ionas. Iosiae aetate ac post Ieremias, Sophonias, Oldas, Baruchus. Sedeciae regno Ieremias, Abacucus. post exsilium sub Iesu Aggaeus et Zacharias. Danielus Ezechielusque in ipso exsilio Babylone vaticinati sunt.

Iosaphati F. ab Elisaeo sacra unctione regno Samariae inunctus totam Achabi familiam ultus est. nam et Ioramum eius filium regem sagitta interfecit, et huius matrem Iezabelam praecipitavit, et Achabi filios cum necasset, eorum capita in biviis exposuit. inde simulato se solenne sacrificium peracturum, universos Baalis vates atque sacerdotes conduxit, atque ad unum omnes iugulavit, fanumque simulacri demolitus in latrinam convertit. regnavit annos duodetriginta.

Ioas Ochoziae filius post eum annos sedecim. is Gotholiam necavit. hoc regnante Iodaas sacrificavit, annos natus 130. estque notandum hunc solum ad tantam aetatem pervenisse post Mosem.

Anno mundi 4648 vates Elisaeus moritur ac sepelitur. paulo post praedones Moabici in terram Israelicam impressionem faciunt, ac homi-

ἐν τῇ γῇ, καὶ ἔθαψαν ἄνθρωπον ἐν τῷ μνημείῳ Ἐλισαιέ. ὡς οὖν προσήγγισεν ἐκεῖνος τοῖς ὀστέοις τοῦ προφήτου, ἀνέζησε καὶ ἔστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Ἱεροβοὰμ ὁ υἱὸς Ἰωὰς ἐβασίλευσεν ἔτη μα'· ἐπὶ τούτου προεφήτευον Ἰωνᾶς καὶ Ἀμώς. Ζαχαρίας υἱὸς αὐτοῦ μῆνας ἕξ. Σελοὺμ τὸν Ζαχαρίαν ἀνελὼν ἐβασίλευσε μῆνας δέκα. Μαναεὶμ τῷ Σελοὺμ ἐπαναστὰς ἐβασίλευσεν ἔτη δέκα. οὗτος μὴ δεξαμένων C αὐτὸν τῶν ἐν Θερσᾷ χειρωσάμενος ἀναιρεῖ, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας διαρρήσσει. Φαλκίας τοῦ Μαναεὶμ υἱὸς τὸν πατέρα διαδεξάμενος ἐβασίλευσεν ἔτη δύο. Φακεὲ ὁ τοῦ Ῥωμελίου τὸν Φαλκίαν ἀνελὼν ἐβασίλευσεν ἔτη η'· ἐπὶ τούτου Θεγλαφαλασσὰρ ὁ Ἀσσυρίων βασιλεὺς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπιστρατεύσας τὰ πλεῖστα τῆς γῆς αὐτῶν σφετερίζεται. Ὠσηὲ μετὰ τὸν Φακεέ, ὁ τοῦ Ἠλᾶ, βασιλεύει ἔτη θ'. ἐπὶ τούτου Σαλμανασσὰρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπιστὰς τῇ Σαμαρείᾳ αὐτόν τε ἄγει αἰχμάλωτον καὶ πάντα τὸν Ἰσραὴλ σὺν αὐτῷ, καὶ κατοικίζει αὐτοὺς ἐν Ἀλαὲρ καὶ Ἀβώρ, Μηδικαῖς πόλεσι, καὶ ἐπὶ ποταμῷ Γοζᾶν, ἔνθα τῆς εἰς θεὸν παραβάσεως δίκας ἐκτιννύουσι κακουχούμενοι. ὁ δὲ Ἀσσύριος D Βαβυλωνίους ἐν Σαμαρείᾳ πέμψας αἰσχρῶς καὶ ἀνόμως βεβιωκότας, οἰκεῖν αὐτόθι ἐκέλευσε. τούτους ὁ θεὸς λέοντας ἐξαποστέλλων διέφθειρε. πυθόμενος δὲ ὁ βάρβαρος καὶ συνιεὶς δέον ἔκρινεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκείνης τῆς κατὰ νόμον θεῷ λατρείας ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἕνα τῶν ἱερέων ἐξαποστείλας τὸν Ἔσδραν τὰ νομιζόμενα αὐτόθι ποιεῖν ἐκέλευσεν. ὁ δὲ καταμένων ἐν Βεθὴλ τὸν νόμον αὐ-

nem quendam in Elisaei monumento sepeliunt: is ut ossa vatis attigit, redivivus in pedes suos constitit.

Ioroboamus Ioae filius regnavit annos quadraginta unum. eo regnante Ionas et Amosus vaticinati sunt. successit ei Zacharias filius. quem, cum 6 menses regnum tenuisset, Sellumus necavit, decemque menses regnavit. hunc Manaimus deiecit; et regno potitus decennium praefuit. is Thersam, cum oppidani eum non admitterent, vi cepit, oppidanos interfecit, ac gravidas etiam mulieres discidit. successit ei Phalcias filius, ac biennium regnavit. hunc Phaceas Romelii filius cum interfecisset, octennium regnum tenuit. hoc regnante Theglaphalassar Assyriorum rex Iudaeae bellum intulit, maioremque eius partem in suam potestatem redegit. Oseas Ilae filius post Pharеam annos novem regnavit. tum Salmanassar Assyriorum rex Samariam expugnavit, regemque cum toto Israelico populo captivos abduxit, ac Alare et Aboro Medicis in urbibus collocavit ad flumen Gozanem. ibi in magnis calamitatibus viventes impietatis suae poenas dederunt. sed victor Babylonios, quorum vita erat flagitiis cooperta, habitatum Samariam misit; quos deus immissis leonibus perdidit. barbarus ea re cognita, sentiens oportere in ista terra deum ex praescripto legis suae coli, unum de sacerdotibus Esdram misit, qui rite ibi quae essent agenda conficeret. is Bethelae

τοὺς ἐξεπαίδευσε, καὶ τὸν θεὸν σέβεσθαι αὐτοὺς ἐδίδασκε. καὶ
οὕτως ἐξ ἐκείνου συμβαίνει ἐκ τῶν λεόντων τὴν γῆν ἠρεμῆσαι.
τούτους εἰσέτι Σαμαρείτας ἀπὸ τῆς χώρας προσαγορεύουσι· διὸ
P 107 καὶ ἀλλόκοτοι τὰς προαιρέσεις, διὰ δὲ τὴν τοῦ νόμου διδασκαλίαν
βραχεῖαν ἔχουσι θεοσεβείας ἔμφασιν· οὐδὲ γὰρ τῆς δεκαλόγου
πλεῖον παραλαβεῖν ἠξιώθησαν.

Ἐνταῦθα τῆς Ἰσραηλιτικῆς βασιλείας οἱ χρόνοι κατέληξαν
εἰς ἔτη τριακόσια τρία καὶ μῆνας ἑπτά, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ Ἱερο-
βοὰμ τοῦ Ναβάτ, καταλήξαντες δὲ εἰς Ὡσηὲ τὸν τοῦ Ἠλᾶ καὶ
τὴν ὑπὸ Σαλμανασσὰρ τοῦ Ἰσραὴλ μετοικεσιαν ἀπὸ Σαμαρείας εἰς
Μήδους. ἤκμαζε δὲ καὶ ἡ προκειμένη τῶν ἐκ Δαβὶδ βασιλεία,
τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ δεκάτου τῆς τοῦ Σαοὺλ ἔχουσα μοναρχίας,
καταλήξασα δὲ ἐπὶ τὸν Ῥοβοὰμ τὸν τοῦ Σολομῶντος. Ἀβία δια-
B δεξάμενος τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν βασιλεύει ἔτη τρία ἐν Ἱερουσα-
λήμ. Ἀσᾶ ἔτη μα'· οὗτος ἤδη γηραιὸς ὢν ἀρθριτικῷ τοὺς πόδας
ἤλγησε πάθει. Ἰωσάφατ μετὰ τοῦτον ἔτη κε'· ἐπὶ τούτου προε-
φήτευσε Μιχαίας καὶ Ἀβδίας καὶ Ἐλεάζαρ καὶ Ἀνανίας. Ἰωρὰμ
τὸν πατέρα Ἰωσάφατ διαδεξάμενος ἔτη η'.

Ἐν Σαμαρείᾳ Γοθολία ἡ θυγάτηρ Ζαμβρῆ τοῦ βασιλέως
Ἰσραὴλ ἔτη η'. αὕτη πασῶν ἀσεβεστάτη γενομένη γυναικῶν πάν-
τας ἀναιρεῖ τοὺς Ὀχοζίου παῖδας, Ἀχαὰβ τῷ Ἰσραηλίτῃ βασιλεῖ
τιμωρουμένη· ἐδόκει γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἶναι τούτου. Ἰωσαβὶδ
δὲ ἡ τοῦ Ὀζίου ἀδελφή, γυνὴ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδαέ, κλέψασα
C Ἰωὰς τὸν Ὀχοζίου υἱὸν ὀκταετῆ τυγχάνοντα Ἰωδαὲ προσήγαγεν.

moratus populum legem divinam ac dei cultum docuit. quo factum est ut regionem leones infestare desinerent. hos etiamnum Samaritas a loco vocant: propterea etiam a Iudaeis diverso instituto vitae, tamen ob legis disciplinam aliquantulum religionis prae se ferunt. neque enim praeter decalogum quicquam iis discere concessum fuit.

Hic finis est regni Israelici, quod annos 303 mensesque 7 duravit, coeptum a Ieroboamo Nabasi F. et finitum Osea Ilae F. rege, cum is ac populus Israelicus a Salmanassare est a Samaria in Mediam deportatus. ceterum a decimo regni Sauli anno regnum Davido et eius progeniei propositum coepit; floruitque ita ut in Roboamo Solomonis F. deficeret. huic Abias successit, regnumque per annos tres Ierusalemae gessit. Asas deinde annos 40. is magno iam natu ex pedum articulis laboravit. post hunc Iosaphatus annos 25: eo regnante Michaeas, Abdias, Eleazarus et Ananias vaticinati sunt. Ioramus patri Iosaphato suffectus annos 8.

Samariae Gotholia, filia Zambrae regis Israelici, annos 8. haec omnium mulierum sceleratissima Ochoziae universam prolem interficit, ulta hoc modo Achabum Israelicum regem, qui ex ea gente videbatur fuisse. sed Iozabea Ochoziae soror, uxor Ioiadae summi pontificis, Ioasum filium Ochoziae octo annorum suffurata Ioiadae tradidit; quem is

αὐτὸς δὲ χρίσας ἀνέδειξε βασιλέα, Γοθολίαν ἀνελών. εὐσεβὴς δὲ κατ᾽ ἀρχὰς γενόμενος πάντα καθαιρεῖ τὰ εἴδωλα, πλὴν τῶν μετεώρων. εἰδωλολατρεῖ δὲ ἐπὶ τῷ τέλει Ἰωάς, καὶ Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Ἰωδαὲ υἱὸν τὸν προφήτην, αἰτιώμενον τὴν ἐκτροπήν, καταλεύσας ἀναιρεῖ. βασιλεύει δὲ ἔτη μ΄. Ἀμεσίας υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κθ΄· ἐπὶ τούτου Σίβυλλα ἡ Κυμαία ἐγνωρίζετο. Ὀζίας ὁ καὶ Ζαχαρίας, υἱὸς Ἀμεσίου, ἔτη νβ΄. οὗτος θεοσεβὴς ἀνὴρ ἦν· ὕστερον δὲ τῶν ἁγίων ἐπιβῆναι πειρασθεὶς λεπροῦται, καὶ ἐδίκαζεν ἀντ᾽ αὐτοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. ἦν δὲ ἀρχιερεὺς Ἀζαρίας, προφήτης δὲ Ἀμὼς καὶ Ἡσαΐας ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ Ὠσηὲ καὶ Ἰωνᾶς. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Λυκοῦργος Λακεδαιμονίων ἐνομοθέτει. D

Ἰωάθαμ ὁ υἱὸς Ὀζίου ἔτη ις΄. ἐπὶ τούτου τῷ πρώτῳ ἔτει Ἴφιτος τὰς Ὀλυμπιάδας ἐνέστησεν, ὅ ἐστι τετραετηρικὸς χρόνος. παρ᾽ Αἰγυπτίοις δὲ κυρίως Ὀλυμπιὰς ἡ σελήνη καλεῖται διὰ τὸ κατὰ μῆνα περιπολεῖν τὸν ζωδιακὸν κύκλον, ὃν οἱ παλαιοὶ Ὄλυμπον ἐκάλουν. ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ Ὀλυμπιάδι Ῥῶμος καὶ Ῥωμύλος ἐγεννήθησαν, οἵτινες ἐν τῇ ζ΄ Ὀλυμπιάδι τὴν Ῥώμην ἤρξαντο κτίζειν. τούτων τὴν διήγησιν πλατύτερον ἐν τῇ τάξει τῶν βασιλέων εὑρήσεις.

Ἐζεκίας τὸν Ἀχὰζ διαδεξάμενος ὁ υἱὸς ἐβασίλευσεν ἔτη κθ΄. P 108 *ἐν τῷ ς΄ ἔτει τούτου μετῳκίσθη ὑπὸ Σαλμανασὰρ τοῦ καὶ Ναβουνασάρου, βασιλέως Ἀσσυρίων, Σαμάρεια αἰχμαλωτισθεῖσα.*

unctione sacra regno inauguravit, ac Gotholiam necavit. Ioasus ab initio pius fuit et simulacra omnia abolevit, solis collibus non excisis. sed ad extremum impios simulacrorum cultus amplexus, vatem Zachariam Ioiadae F, quod is hanc regis perversionem culparet, lapidibus obrutum necavit. regnavit annos quadraginta, Amasias filius eius, annos viginti novem. huius aetate Sibylla Cumaea innotuit. Ozias, qui et Zacharias, Amasiae filius annos quinquaginta duos. fuit hic vir religiosus: sed postea temporis templi aditum intrare conatus in lepram incidit, filiusque ipsius loco ius populo dixit. erat tum pontifex maximus Azarias, vates Amosus et eius filius Esaias, ac Oseas et Ionas. ea tempestate Lycurgus Lacedaemoniis leges posuit.

Ioathamus Oziae F. regnavit annos sexdecim. primo huius regni anno Iphitus Olympiadas instituit, quod est quattuor annorum tempus. apud Aegyptios autem proprie lunae Olympiadis nomen tribuitur ideo, quia mensis spatio signiferum orbem circuit, quem Olympum veteres dixerunt. prima ista Olympiade Romulus et Remus nati sunt, qui septima Olympiade Romam coeperunt condere; quarum rerum narrationem copiosiorem in regum recensione invenies.

Ezechias patri Achazo successit, regnumque annos 29 gessit. hoc sextum annum regnante Salmanassar, qui et Nabunassar dicitur, rex Assyriorum, Samaria capta Israelicum populum captivum abduxit. haec

αὕτη πρώτη ἡ αἰχμαλωσία Ἰσραήλ. οὗτος δὲ καὶ Σαρδανάπαλος ἐλέγετο, ἦν δὲ πατὴρ τοῦ Ναβουχοδονόσορ. ἀναγκαῖον δὲ ζητῆσαι περὶ τῆς τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας, πῶς ταύτης πρὸ ϥϛʹ ἐτῶν καθαιρεθείσης ὑπὸ Ἀρβάκου τοῦ Μήδου, τοῦ ταύτην εἰς Μήδους μετενέγκαντος, ἡ γραφὴ τὸν Σαλμανασὰρ βασιλέα Ἀσσυρίων καλεῖ. καί * φησιν ὅτι Μήδων μὲν γένος κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ Ἀρβάκου ἐβασίλευσεν, ἡ δὲ βασιλεία καὶ Ἀσσυρίων ἐλέγετο διὰ τὸ εὐγενὲς καὶ παλαιὸν τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ τῆς χώρας ὄνομα· ὁ
B γὰρ τῶν Ἀσσυρίων οὗτος βασιλεὺς ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν Μήδων ὢν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατέστη. ὁ τοίνυν Ἐζεκίας τῷ ιεʹ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ νοσήσας πρὸς θάνατον προσθήκην ζωῆς ἔλαβε διὰ Ἡσαΐου ἐτῶν ιεʹ. καὶ πιστοῦται ταῦτα διὰ τοῦ παραδόξου σημείου τῆς ἐπανόδου ἡλίου, τῆς φυσικῆς κινήσεως δέκα βαθμοὺς ἀναποδισάσης ἤγουν δέκα ὥρας καθ᾽ ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὡς εἶναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην μόνην χωρὶς τῆς ἰδίας νυκτὸς ὡρῶν κβʹ. οὗτος καὶ σωφροσύνην ἀσκῶν ἀπὸ τῆς νόσου ἀναστὰς ἤξατο παιδοποιῆσαι. οὗτος τὸν ὄφιν ὃν ἐκρέμασε Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθεῖλε καὶ ἐχώνευσεν, ὅτι αὐτῷ ἐθυμία ὁ λαός. ἀλλὰ καὶ βι-
C βλίον Σολομῶντος, ἰαματήριον παντὸς πάθους ἐγκεκολαμμένον, ἐξέκαυσε καὶ ἠφάνισε, τάς τε περὶ τῶν παραβολῶν καὶ ᾠδῶν, ἐν αἷς περὶ τῶν φυτῶν καὶ παντοίων ζῴων φυσιολογία, χερσαίων πετεινῶν τε καὶ νηκτῶν, καὶ ἰαμάτων πάθους παντός, γραφείσας αὐτῷ, ἀφ᾽ ὧν καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων ἰατροσοφισταὶ σφετερισάμε-

est prima Israelicorum deportatio. is rex etiam Sardanapalus fuit appellatus, et est pater Nabuchodonosoris. necesse est autem quaerere de regno Assyrio, qui fiat quod scriptura Salmanassarem Assyriorum regem nominet, cum ante annos 96 ab Arbace id regnum abolitum, et ad Medos translatum fuerit. causa redditur, quod quamvis ab Arbace successio in regno fuit Medicae gentis, id tamen etiam Assyrium nuncupatum fuit ob nobilitatem et vetustatem Assyriorum ac regionis nomen. namque hic Assyriorum rex cum Medis subesset, Assyriorum rex constitutus fuit. ceterum Ezechias rex anno sui regni quindecimo letali morbo correptus ministerio Esaiae propagationem vitae in quindecim annos obtinuit; quae ei confirmata est prodigioso solis per decem gradus adversus suum naturalem cursum reditu, quo dies per totum terrarum orbem horis 10 auctus 22 horarum fuit, suaque nocte caruit. is rex quantumvis castitati deditus, a morbo tamen resurgens, voto concepto liberis operam dedit. idem serpentem aereum, quem in solitudine Moses suspenderat, deposuit atque conflavit, quod ei populus adoleret. quin et librum Solomonis, cui omnis generis morborum remedia incisa erant, crematum de medio sustulit; et eiusdem libros de comparationibus, et carmina in quibus de stirpium atque animalium omnium terrestrium volucrium et natantium natura, remediisque omnium morborum inde petendis disseruerat (unde Graecorum medici materiam suffurati

νοι καὶ τὰς ἀφορμὰς εἰληφότες τὰς ἰδίας συνεστήσαντο τέχνας. ταῦτα τοίνυν τὰ βιβλία Ἐζεκίας κατακαύσας ἀφανῆ ἐποίησεν, ὡς λέλεκται, ἐπειδὴ τὰς θεραπείας τῶν νοσημάτων ἔνθεν κομιζόμενος ὁ λαὸς περιώρα τὰς ἰάσεις αἰτεῖν παρὰ θεοῦ. ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἐζεκίου ἀνέβη Σεναχηρεὶμ ὁ διάδοχος Σαλμανασάρ· καὶ πλεῖστα μεγαλορρημονήσαντος κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ D λαοῦ αὐτοῦ, παρεκλήθη ὁ διασκεδάζων βουλὰς ἐθνῶν καὶ ἀθετῶν λογισμοὺς λαῶν καὶ βουλὰς ἀρχόντων, καὶ ἀποστείλας ἄγγελον ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων χιλιάδας ρπέ. καὶ οὕτω μετ' αἰσχύνης καὶ λύσσης ὁ Σεναχηρεὶμ ἀναζεύξας εἰς Νινευὶ δεινῶς ἀνῄρει τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Σαλμανασὰρ ἀπὸ Σαμαρείας τοῦ Ἰσραήλ. ὃν αὐτίκα θεία δίκη μετελθοῦσα, καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων ἀναιρεθέντος, ἐπαύθη τῆς αἰχμαλωσίας ἡ ἄδικος σφαγὴ διὰ τῆς ἐνδίκου ἀναιρέσεως.

Ἐν ταύτῃ τῇ αἰχμαλωσίᾳ ὑπῆρχέ τις ἐλεήμων ἄνθρωπος P 109 τοὔνομα Τωβήτ, καὶ πολλὴν ἔχων σπουδὴν εἰς τὸ θάπτειν τοὺς ἀποθνήσκοντας τῶν Ἰουδαίων. περὶ ὧν καὶ διαβληθεὶς τῷ βασιλεῖ καὶ φυγὼν ἐκοιμήθη ἔξω τοῦ τείχους· καὶ ὡς εἴωθε πολλάκις γίνεσθαι, κοιμώμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἠνεῳγμένους ἔχων, καὶ στρουθίων ἀφοδευσάντων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, λευκώματα πεποίηκεν. ἦν δὲ καὶ ἐν Ἐκβατάνοις κόρη συγγενὴς αὐτοῦ, ἥτις ἑπτὰ ἄνδρας λαβοῦσα, καὶ πάντων ὑπὸ δαίμονος ἀναιρουμέ-

20 *forte* λευκώματι περιπέπτωκεν margo P

suas artes constituerunt) combussit, sicuti rettulimus, quia populus ex iis remedia morborum petens a deo sanitatem poscere negligebat. regnante Ezechia in Iudaeam copias adduxit Senacheribus, Salmanassaris successor. qui cum gloriose multa in dominum et populum eius deblaterasset, irritatus est is qui consilia gentium dissipat et populorum cogitationes irritas facit ac consilia principum eludit. is misso angelo de exercitu Assyriorum milia 185 interfecit. ita cum dedecore et rabie Niniven reversus Senacheribus in captivos a Salmanassare abductos Israelicos magna caede desaeviit. quem mox divina ultio insecuta suorum filiorum manibus occidit, eaque iusta neces iniustam captivorum occidionem sedavit.

Fuit tum inter captivos homo quidam misericors, nomine Tobias, qui in sepeliendo interfectos Iudaeos multum operae impendebat. qua de causa apud regem delatus, cum sibi fuga consuluisset et extra moenia dormiret apertis, ut saepe fit, oculis, passeres in oculos eius stercus deiecerunt, eoque casu in albuginem incidit. erat Ecbatanis puella ipsum cognatione attingens; quae cum septies nupsisset, sponsosque singulos

νων πρὸ τοῦ γνῶναι ταύτην, ηὔξατο. καὶ ἀπέστειλεν αὐτῇ βοη-
θὸν ὁ θεὸς τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ. ὁ οὖν Τωβὴτ παραγγείλας τῷ
B υἱῷ αὐτοῦ Τοβίᾳ μὴ λαβεῖν ἀλλαχόθεν γυναῖκα εἰ μὴ ἐκ τῆς φυ-
λῆς καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον, δίδωσιν αὐτῷ χειρό-
γραφον περὶ ταλάντων δέκα χρυσίου ἃ καὶ παρέθετο ἐν τῇ Μηδίᾳ,
πρὸς τὸ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν αὐτὰ διὰ τάχους. τοῦ δὲ παιδὸς
ζητοῦντος συνοδοιπόρον ὡς τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντος, εὑρίσκει θεοῦ
προνοίᾳ τὸν ἄγγελον Ῥαφαὴλ ὡς ἄνθρωπον ἑστῶτα. ὃν μισθω-
σάμενος, εἰδέναι τὴν ὁδὸν λέγοντα καὶ Ἀζαρίαν ὀνομαζόμενον,
συνοδεύει τούτῳ. καὶ διελθόντων αὐτῶν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγριν,
καὶ τοῦ παιδὸς εἰσελθόντος λούσασθαι, καὶ ἰχθύος αὐτῷ μεγάλου
ἐπιπηδήσαντος, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος ἐπιλαβέσθαι τοῦ ἰχθύος καὶ
τεμεῖν αὐτοῦ τὴν γαστέρα, καὶ λαβεῖν τό τε ἧπαρ καὶ τὴν καρδίαν
C καὶ τὴν χολήν, καὶ φυλάττειν. τοῦ δὲ πυνθανομένου τὸ χρήσιμον
αὐτῶν "τὸ μὲν ἧπαρ" φησὶ "καὶ ἡ καρδία θυμιώμενα διώκει δαί-
μονας, ἡ δὲ χολὴ καθαρίζει λευκώματα." εἶτα ὁ μὲν παῖς λαμ-
βάνει τὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ προλεχθεῖσαν κόρην εἰς γυναῖκα,
τῇ συμβουλίᾳ καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἀγγέλου διωχθέντος τοῦ πονηροῦ
δαίμονος ἐν τῷ θυμιάματι τούτῳ. καὶ ὑποστρέφει μετὰ τοῦ παι-
δὸς καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα Τωβήτ· οὗ τοὺς
ὀφθαλμοὺς ὁ παῖς τῇ χολῇ τοῦ ἰχθύος ἐπιχρίσας, καὶ παρευθὺ
Τωβὴτ ἀναβλέψαντος ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ὁ ἄγγελος, ὅτι οὐκ ἄν-
θρωπός ἐστιν, ἀλλὰ παρὰ θεοῦ ἀπεστάλη πρὸς βοήθειαν αὐτοῖς
τε καὶ τῇ κόρῃ Σάρρᾳ διὰ τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν, λέγων πρὸς αὐ-

daemon priusquam rem cum sponsa haberent necasset, deum precibus interpellabat; isque ei auxilio misit angelum Raphaelum. enimvero Tobias filium suum hortatus ne aliunde quam ex sua stirpe et genere suo uxorem duceret, sicuti lex mandabat, eum ad repetenda quam primum decem talenta, quae ipse quondam in Media deposuerat, cum syngrapha mittit. filius itineris comitem ac ducem quaerens, quod viam ignoraret, divinae providentiae ductu in Raphaelum incidit sub viri specie in foro stantem; cuius Azariam se nominantis et viae se gnarum profitentis opera conducta, iter eo comitatus ingreditur. cum ad Tigrin fluvium pervenissent, puer lavandi causa aquam ingressus est, atque ingens ibi piscis eum invasit. eum iussus est ab angelo capere, et dissecto ventre iecur cor et fel eximere ac servare. angelus ad quid ea prodessent interrogatus, iocinoris et cordis suffitu daemones abigi respondit, felle albugines tolli. proinde eam de qua dictum est puellam, consanguineam suam, Tobiae F. uxorem duxit, angeli consilio et auxilio, malo daemone vi eius suffitus fugato; reversusque cum comite suo et uxore ad patrem oculos eius felle inungit; quo facto senex visum illico recepit. tum angelus se quis esset aperit, non hominem se esse, sed a deo missum docens opitulatum ipsis et puellae Sarae, idque propter ipsorum pietatem.

τοὺς ‘μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ κυρίου D ἀνυμνεῖν ἐνδόξως.’

Ἐπὶ τούτου καὶ ἄνθρωπός τις ἐγνωρίζετο ἐν τῷ Ἰσραὴλ πλούσιος καὶ ἀνελεήμων, ὃς ἐλθὼν πρός τινα τῶν διδασκάλων καὶ ἀναπτύξας τὴν σοφίαν Σολομῶντος εὗρεν εὐθὺς “ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει θεῷ.” καὶ εἰς ἑαυτὸν γενόμενος καὶ κατανυγεὶς ἀπελθὼν πέπρακε πάντα καὶ διένειμε πτωχοῖς, μηδὲν ἑαυτῷ καταλείψας πλὴν νομισμάτων δύο. καὶ πτωχεύσας πάνυ καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἐκ θείας δοκιμασίας ἐλεούμενος ὕστερον ἐν ἑαυτῷ λέγει μικροψυχήσας “ἀπελεύσομαι ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ διακρινοῦμαι τῷ θεῷ μου P 110 ὅτι ἐπλάνησέ με διασκορπίσαι τὰ ὑπάρχοντά μου.’ πορευομένου δὲ αὐτοῦ, εἶδεν ἄνδρας δύο μαχομένους πρὸς ἀλλήλους, εὑρόντας λίθον τίμιον. καὶ φησὶ πρὸς αὐτούς “ἵνα τί, ἀδελφοί, μάχεσθε; δότε μοι αὐτόν, καὶ λάβετε νομίσματα δύο.” τῶν δὲ μετὰ χαρᾶς τοῦτον παρασχόντων (οὐ γὰρ ᾔδεσαν τοῦ λίθου τὸ ὑπερτίμιον) ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, τὸν λίθον ἐπιφερόμενος. καὶ δείξας αὐτὸν χρυσοχόῳ, παραχρῆμα τὸν λίθον ἐκεῖνος ἰδὼν ἀναστὰς προσεκύνησε, καὶ ἔκθαμβος γενόμενος ἐπυνθάνετο, “ποῦ τὸν πολύτιμον” λέγων “καὶ θεῖον λίθον τοῦτον εὗρες; ἰδοὺ γὰρ ἔτη τρία σήμερον Ἱερουσαλὴμ δονεῖται καὶ ἀκαταστατεῖ διὰ τὸν περιβόητον λίθον τοῦτον. καὶ ἀπελθὼν δὸς αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ B σφόδρα πλουτήσεις.” τοῦ δὲ ἀπερχομένου ἄγγελος κυρίου εἶπε πρὸς τὸν ἀρχιερέα “νῦν ἐλεύσεται ἄνθρωπος πρός σε, τὸν ἀπολε-

id quoque ipsis dixit, regis arcanum recte tegi, sed facta dei praedicare honorificum esse.

Eodem tempore vir quidam in populo Israelico celebrabatur, dives et inhumanus. is cum quendam doctorem convenisset, librumque sapientiae Solomonis aperuisset, primo obtutu in haec verba incidit “qui miseratur pauperem, is deo foeneratur.” itaque in se descendens et compunctus animum, digressus omnia sua vendidit, ac pretium inter egenos distribuit, nihil sibi praeter duos nummos reservans. ita ad summam redactus paupertatem, cum (deo ita ordinante, uti eum probaret) nemo ipsius misereretur, tandem animo fracto secum statuit ire Hierosolyma, et cum deo suo disceptare, qui se ad bona sua dissipanda per fallaciam induxisset. in eo itinere videt viros duos depugnantes, qui lapidem pretiosum invenerant. eos ita affatur: “quid, fratres, pugnatis? date mihi lapidem, ac vos pro eo duos nummos accipite.” quod illi, quos ingens lapidis pretium latebat, perlibenter fecere. venit ergo iste Hierosolyma, lapidem secum gestans, eumque aurifici monstrat. qui simulatque lapidem conspexit, adoravit, stupensque sciscitatus est ubinam pretiosissimum hunc et divinum lapidem invenisset, propter quem totum iam triennium urbs perturbata atque solicita sit. simul eum ad summum pontificem adferre iussit, maximas ab eo divitias reportaturum. dum iret, angelus dei pontificem sic monuit “veniet nunc ad te homo, nobi-

σθέντα πολυθρύλητον λίθον ἐκ τῆς διπλοΐδος Ἀαρὼν τοῦ ἀρχιερέως ἔχων. λαβὼν αὐτὸν δὸς τῷ ἐνέγκαντι αὐτὸν χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον. ἅμα δὲ καὶ ῥαπίσας μετρίως εἰπέ, μὴ δίσταζε ἐν τῇ καρδίᾳ σου, μηδὲ ἀπίστει τῷ διὰ τῆς γραφῆς λέγοντι ‘ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει θεῷ.’ ἰδοὺ γάρ, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἐξεπλήρωσά σοι πολλαπλασίονα ὑπὲρ ὧν ἐδάνεισάς μοι. καὶ εἰ πιστεύεις, λήψῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλοῦτον ἀνυπέρβλητον.” καὶ ὁ μὲν ἀρχιερεὺς
C *τὰ διατεταγμένα πάντα πεποίηκε πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ λελάληκεν· ὁ δὲ ἀκούσας καὶ ἔντρομος γενόμενος, πάντα ἐάσας ἐν τῷ ναῷ ἐξῆλθεν, εὐχαριστῶν καὶ πιστεύων κυρίῳ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ διηγορευμένα.*

Μετὰ Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη νε′· ὃς παρανομώτατος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἔμπροσθεν βασιλεῖς ὑπάρχων ἐπὶ εἰδωλομανίᾳ τε καὶ αἱματεκχυσίᾳ, καὶ τὸν μέγαν Ἡσαΐαν πρίσας ξυλίνῳ πριόνι καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ αἱμάτων ἀδίκων πληρώσας, οὐχ ἧττον εἰδωλολάτρησε τῶν Ἀμορραίων. καὶ τὸν οἶκον κυρίου καταμολύνας, καὶ τετραπρόσωπον εἴδωλον τοῦ Διὸς ἐν αὐτῷ στή-
D *σας, οὐ διέλιπεν οἰωνιζόμενος καὶ φαρμακεύων καὶ αἰσχρουργῶν. διὸ καὶ κατὰ θείαν ὀργὴν δέσμιος εἰς Νινευὶ ἀπήχθη ὑπὸ Μαροδὲχ βασιλέως· καὶ χαλκοῖς δεσμοῖς ὑποβληθείς, δι᾽ εἰλικρινοῦς μετανοίας δεηθεὶς τοῦ θεοῦ, τὸν βασιλέα ἠγάθυνε, καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ αὐτὸν ἐξέπεμψεν. ὃς ἐπανελθὼν πᾶσαν μὲν κατέστρεψεν*

lem lapidem ex diploide Aaronis pontificali, qui amissus fuerat, reportans. recipe hunc, et ferenti multum auri atque argenti da. simul et alapa mediocri inflicta, iube porro non esse animi dubium, neque diffidere deo in sacris literis dicenti eum qui pauperem miseratur, deo foenerari. me enim et in hac vita implesse hoc, redditis illi longe pluribus quam ipse mihi mutuatus fuit; et si fidem habeat, in altera vita adepturum insuperabiles divitias. omnia, ut iussus fuerat, egit pontifex. ille vero haec audiens tremebundus omnibus in templo relictis discessit, agens gratias deo, eique et omnibus quae in scriptura dicuntur fidem adhibens.

Ezechiae successit Manasses filius, qui se impie adversus deum gessit, regnoque annos 55 functus obiit. is impietate omnes superiores reges superavit, simulacrorum cultu et homicidiis. is et magnum illum Esaiam serra lignea dissecuit, et Hierosolyma cruore iniuste fuso inundavit, et colendis simulacris nihil Amorraeis concessit. aedem dei incestavit, constituens in ea quadrifrontem Iovis imaginem; neque ullam haruspices consulendi, veneficia tractandi ac obscoena agendi intercapedinem fecit. itaque irato deo Ninivem captivus abductus est a rege Merodacho: ubi in aereis habitus vinculis, sincera resipiscentia correctus deum oravit. cuius voluntate rex Merodachus mitigatus Manassem Hierosolymam remisit. hic reversus omnia simulacrorum domicilia evertit, ae-

εἰδωλικὴν σκηνήν, τὸ δὲ ἱερὸν τοῦ θεοῦ ἥγνισε καὶ τὸν νόμον ἐφύλαξε καὶ εὐσεβῶς ἐβίωσεν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ ἄχρι τελευταίας ἀναπνοῆς αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Μανασσῆν ἐβασίλευσεν Ἀμὼς υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δύο. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Μίδας ὁ Φρυγίας βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ὅντινα ἔλεγον ὦτα ἔχειν ὄνου. P 111

Ἰωσίας τὸν πατέρα Ἀμὼς διαδεξάμενος ὀκταετὴς ἀντιλαμβάνεται τῆς ἀρχῆς, βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα ἕν. καὶ ἐτελεύτησε τοξευθεὶς ἐν πολέμῳ. ὁ γὰρ Νεχεὼ βασιλεύσας Αἰγύπτου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ἐστράτευσεν, ἐπικουρῆσαι δὲ τοῖς Ἀσσυρίοις οὗτος ἐσπούδαζεν. ὅθεν φησὶν Ἔσδρας "καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου πρὸς Ἰωσίαν· τί ἐμοὶ καὶ σοί, βασιλεῦ τῆς Ἰουδαίας; οὐχὶ πρὸς σὲ ἐξαπέσταλμαι παρὰ κυρίου θεοῦ ποιῆσαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. καὶ νῦν κύριος μετ' ἐμοῦ ἐστίν. ἀπόστηθι, καὶ μὴ ἐναντιούτω τῷ κυρίῳ." καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτοῦ Ἰωσίας, ἀλλὰ συνεστήσατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ παρὰ γνώμην θεοῦ. B καὶ τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ "ἐξαγάγετέ με, ὅτι σφόδρα ὀδυνῶμαι." καὶ εὐθέως ἀποστρέψαντος αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν βίον μεταλλάξαντος ἐγένετο πένθος μέγα κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μᾶλλον Ἱερεμίας ἐθρήνησε ὑπὲρ Ἰωσίου. ἐν τῷ ιη' τούτου ἔτει εὑρὼν ὁ ἱερεὺς Χελκίας ἐν τῷ ἱερῷ βιβλίον (ὃς ἦν πατὴρ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου) προσκομίζει τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ εὐλαβὴς ὢν καὶ δικαιότατος ὑπὲρ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ βασιλεῖς οὐκ ἠθέλησεν

dem dei expiavit, legis iussa exsecutus est, piamque et deo acceptam vitam usque ad extremum spiritum perduxit.

Manassae Amosus filius successit ac biennium regnavit. eo tempore Midas Phrygiae rex moritur, quem aures asininas habuisse perhibitum est.

Iosias post patrem Amosum regnum tenuit annos 31, cum id octo annos natus occepisset: in bello sagitta ictus periit. nam rex Aegypti Necheuo Assyriis bellum cum fecisset, his Iosias auxilium ferre studuit. inde, ut Esdras memorat, rex Aegypti Iosiam ita est affatus "quid mihi tecum rei est, o rex Iudaeae? non contra te missus sum a deo, sed Euphrataeos bello petiturus. et sane mihi deus adest: tu itaque desiste, neque illi reluctare." sed Iosias eum missum non fecit, verum in campo aciem contra eum instruxit adversus dei sententiam. ergo ab hostibus sagitta percussus ministris iussit ut se gravi dolore affectum praelio educerent; statimque Hierosolyma reversus mortem obiit. magnum eius mors luctum per Iudaeam totam excitavit, eumque maxime Ieremias lamentatus est. anno Iosiae supra decimum octavum Chelcias sacerdos, qui vatis Ieremiae fuit pater, in templo librum invenit, eumque ad regem attulit. rex, qui pietate et iustitia priores reges longe antecederet,

ἀναγνῶναι αὐτό. ἀνέγνω τοίνυν αὐτὸ ὁ ἱερεύς, καὶ ἔκλαυσε πᾶς
C ὁ λαός. ὁ δὲ ἱερεὺς ἅμα τῷ τοῦτο ἀναγνῶναι διαπεφώνηκεν. ὁ δὲ βασιλεὺς λίαν ἀθυμήσας, εἰδὼς ἐν τοσούτοις ἔτεσι καταπατούμενον τὸν νόμον κυρίου, τὰ ἱμάτια διαρρήξας καὶ ἔμφοβος γενόμενος ἀπέστειλε πρὸς Ὀλδὰν τὴν προφῆτιν, πυνθανόμενος τί βούλεται κύριος περὶ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. ἡ δὲ φησί "τάδε λέγει κύριος· ἀνθ' ὧν ἡπαλύνθη σου ἡ καρδία καὶ ἐνετράπης ἀπὸ προσώπου μου, ὡς ἤκουσας ὅτι ἐλάλησα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτόν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς κατάραν, καὶ διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἔκλαυσας ἐνώπιόν μου, ἰδοὺ προστίθημί σε πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ὄψει πᾶσι
D τοῖς κακοῖς οἷς ἐπάξω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτόν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμόν." ὅθεν ζήλῳ θείῳ κινούμενος οὐ μόνον τὰ πανταχοῦ εἴδωλά τε καὶ σεβάσματα κατέστρεψεν ἐκ βάθρων, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰδωλολάτρας τοὺς μὲν ἔτι ζῶντας ὠλόθρευσε, τοὺς δὲ ἤδη τεθνηκότας ἐν τοῖς τάφοις κατέκαυσε. καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ εἶπε "τί τὸ σκόπελον ἐκεῖνο, ὃ ἐγὼ βλέπω;" καὶ φασὶν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως "ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὁ προφητεύσας τοὺς λόγους τούτους ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον Βεθήλ." καὶ εἶπεν "ἄφετε αὐτόν· μηδεὶς κινήσῃ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ." καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ πᾶν βδέλυγμα καὶ
P 112 προσόχθισμα ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐξῆρε· καὶ ἐπέστρεψε πρὸς κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ἰσχύϊ καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον

noluit ipse legere. sacerdos itaque recitavit, flevitque universus populus. sacerdos, ut primum legendi finis factus est, clamorem sustulit. rex autem ingenti dolore perculsus, quod deprehenderet tot annos legem dei conculcatam fuisse, vestes suas laceravit; graviterque metuens misit qui Oldam mulierem fatidicam consulerent, quidnam a rege ac toto populo deus requireret. ea respondit sic fari deum: "quandoquidem cor tuum emollitum est, esque me reveritus, cum audires me pronuntiare hunc locum et eius incolas pessumdatum atque exsecrationi obnoxium iri, ac quando propterea scissis vestibus coram me lacrimas fudisti, ideo en ego te in pace mori sinam, ne conspicias calamitates quas ego huic loco et eius habitatoribus infligam, uti eos aboleam." inde Iosias divino fervore animi instinctus non modo quae ubicunque locorum exstabant simulacra et superstitiosi cultus instrumenta funditus excidit, sed et cultores eorum alios vivos perdidit, alios mortuos in bustis cremavit. cumque tumulum conspexisset sub quo vir dei iacebat, quaesivit quisnam esset ille scopulus. oppidanis respondentibus cippum esse divini istius hominis qui de Bethelico altari esset vaticinatus, relinqui eum et ossa eius non moveri iussit. idem ariolos, falsos vates, atque quicquid flagitiosum et abominandum erat Hierosolymis, exstirpavit: seque ad dominum toto corde ac pectore convertit, omnibus viribus annixus ad Mo

Μωϋσέως. διὸ δὴ καὶ τὸ πάσχα τοιοῦτον ἐποίησεν οἷον οὐ γέγονεν ἀπὸ χρόνων Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ Σαμουήλ· ἐν ᾧ βόας μὲν ἔθυσε χιλιάδας ιβ', πρόβατα χιλιάδας λη'. καὶ κατωρθώθη, φησί, τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐναντίον κυρίου, ἐν καρδίᾳ πλήρει εὐσεβείας· καὶ γὰρ ὅμοιος αὐτῷ οὐκ ἐγεννήθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀνέστη ὅμοιος αὐτοῦ. πλὴν οὐκ ἀπεστράφη κύριος ἀπὸ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, οὗ ἐθυμώθη ἐν τῷ Ἰούδᾳ, ἐπὶ τοὺς παροργισμοὺς οὓς παρεώργισεν αὐτὸν Μανασσῆς. ἐφ' ὧν χρόνων καὶ τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Βύζου βασιλέως τῆς Θρᾴκης ἐκτίσθη, ὡς δέ τινες, ὑπὸ Με- B γαρέων. ἐφ' ὧν καὶ Σίβυλλα ἡ Σαμωναία ἐγνωρίζετο.

Μετὰ δὲ Ἰωσίαν ἐβασίλευσεν Ἰωάχαζ υἱὸς αὐτοῦ, ὃς ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ληφθεὶς ὑπὸ Νεχαὼβ βασιλέως Αἰγύπτου ἀπήχθη εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς. ἐφ' οὗ οἱ Ἰσραηλῖται, καθώς φησιν Ἰώσηπος, ἐκ τοῦ κρατῆσαι τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν καὶ κατοικῆσαι τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, οὗτοι μὲν ἐκλήθησαν Ἰουδαῖοι, ἡ δὲ πόλις ἡ καὶ Σιὼν Ἰουδαία, ἥτις πάλαι μὲν Ἰεβοὺς ἐλέγετο διὰ τὸ τὸν Ἰεβουσσαῖον κατοικῆσαι τὸν τόπον ἐκεῖνον. Δαβὶδ δὲ Ἱερουσαλὴμ προσηγόρευσεν, ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τεχνησάμενος τὸ ὄνομα· ἐν ὄρει C γάρ ἐστιν ὑψηλοτάτῳ κατῳκοδομημένη, ἐν ᾧ κύριος ὤφθη τῷ Δαβὶδ ἐν ἅλωνι Ὀρνᾶ τοῦ Ἰεβουσσαίου, ἐν τῇ θραύσει τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἄλογον ἐπαρίθμησιν. καὶ τὸ μὲν ὄρος Ἑβραΐδι φωνῇ λέγεται Ἄρ, ἡ δὲ πόλις Σαλήμ. ὁ οὖν Δαβὶδ νέον τόπον εἰς βα-

15 περικρατῆσαι margo P

saicae legis observationem. ideo etiam Pascha tale celebravit quale post Iosuam et Samuelum actum nullum fuit. mactavit enim boum milia 12, ovium milia 38. testatur scriptura probata fuisse deo Iosiae officia, a corde pietatis pleno profecta: nam similis eius neque ante neque post ipsum exstitit. neque tamen iram in Iudaeos conceptam deus deposuit, memor quibus modis ipsum Manasses irritasset. eo tempore etiam Byzantium a Byzo Thraciae rege conditum est: alii Megarenses eius urbis auctores faciunt. tunc et Sibylla Samonaea innotuit.

Iosiae successit Ioachazus filius. is voluntati dei adversatus est, captusque a rege Aegypti Nechabo est, inque Aegyptum captivus abductus ibi periit. tantum tres menses regnum tenuit. huius aetate, ut narrat Iosephus, obtinuit ut Israelicus populus a Iudaea tribu, quae ceteris multo praestabat, Iudaei dicerentur, urbs autem Sion Iudaea denominaretur. antiquitus ea Iebus appellata fuit, a Iebusaeis ea loca habitantibus: Davidus autem Hierosolymae nomen ei imposuit ab eventu: est enim in altissimo monte exstructa, quo in monte dominus Davido apparuit ad aream Ornae Iebusaei, cum ob imprudenter factam populi recensionem populus peste affligeretur. etenim mons Ebraee sermone Ar dicitur, urbs autem Salem. itaque Davidus, cum novam sibi regiam con-

σίλειον κατασκευάζων Ἀρσαλὴμ ὠνόμασεν, ὅ ἐστι τόπος εἰρήνης. Ἱερουσαλὴμ δὲ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν παρενηνεγμένη κέκληται διὰ τὴν καλλιφωνίαν.

Μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσεν Ἰωακεὶμ καὶ Ἐλιακεὶμ ὁ ἀδελ- D φὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἐλθὼν Ναβουχοδονόσορ ὁ διάδοχος Μαροδάχ, καὶ πολιορκήσας τὴν Ἰουδαίαν, ὑπόφορον αὐτὴν ἐποίησεν. ἀθετήσαντος δὲ τὴν φορολογίαν Ἰωακεὶμ ἦλθε πάλιν εἰς Ἱερουσαλὴμ Ναβουχοδονόσορ, καὶ τοῦτον χειρωσάμενος καὶ ἀνελὼν καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ῥιφῆναι κελεύσας ἄταφον ἐπὶ πολὺν κατέλιπε χρόνον, βασιλεύσαντα ἔτη ἕνδεκα. περὶ οὗ φησὶν Ἱερεμίας "τάδε λέγει κύριος ἐπὶ Ἰωακεὶμ υἱὸν Ἰωσίου· οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον. οὐ μὴ κόψονται αὐτόν, ὦ ἀδελφέ, οὐδὲ μὴ κλαύσονται αὐτόν, οἴ μοι, κύριε, καὶ οἴ μοι, ἀδελφέ· ἀλλὰ ταφὴν ὄνου ταφήσεται, καὶ συμψηφισθεὶς ῥιφή- P 113 σεται ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ." τότε καὶ Δανιὴλ ἀπήχθη καὶ οἱ τρεῖς παῖδες καὶ ἄλλοι τοῦ λαοῦ πλεῖστοι καὶ μέρος τῶν σκευῶν κυρίου εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ ἅγιοι τρεῖς παῖδες υἱοὶ Ἐζεκίου εἰσίν. ἐν γὰρ τῷ ἀναστῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς νόσου, ἀποστεῖλαι δὲ πρὸς αὐτὸν Μαροδὰχ υἱὸς Βαλαδὰν βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐπιστολὴν καὶ δῶρα (ἤκουσε γὰρ ὅτι ἠρρώστησε, καὶ ἀνέστη), ὑπέδειξεν αὐτὸς τοῖς ἀγγέλοις Μαροδὰχ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ. πρὸς ὃν λυπούμενος εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης "ἄκουσον λόγον κυρίου. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ

didisset, Arsalem nuncupavit, quod significavit locum pacis: in Graecum autem sermonem ea vox traducta ob soni concinnitatem in Hierosolyma deflexit.

Post Ioachazum regnavit Ioacimus, collegamque habuit fratrem Eliacimum. is quoque Ioacimus ea fecit quae deo displicerent. itaque Nabuchodonosor Merodachi successor Iudaeam bello invasit ac sibi tributariam fecit; et cum tributum Ioacimus, quod pactus erat, recusaret, denuo in Iudaeam duxit. Hierosolymisque potitus Ioacimum in suam potestatem redactum interfecit, ac de muro proiectum longo tempore insepultum iacere iussit, functum regno annos 11. de hoc ita Ieremias (cap. 22) "haec pronuntiat deus de Ioacimo Iosiae F. vae isti viro. non eum plangentes clamabunt, eheu frater: neque inter plorandum, eum dominum ac fratrem inclamabunt: sed asini sepultura ei obtinget, et cum computruerit, proiicietur ultra portam Hierosolymorum." tunc Babylonem abductus est Daniel ac tres pueri, et de populo plurimi, ac pars vasorum domini. ceterum tres isti sacri pueri filii sunt Ezechiae. cum enim ex morbo convaluisset Merodachus Baldanis F. rex Babylonis, ad eum misit literas et munera, gratulans quod eum sanitati restitutum audivisset. huius legatis Ezechias omnes suas divitias atque thesauros demonstravit. quod factum moleste ferens Esaias, ita est regem suum allocutus (4. Reg. 20) "audi sermonem domini. ecce appetet

ληφθήσονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ ὅσα ἐθησαύρισαν οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ εἰς Βαβυλῶνα ἀπενεχθήσονται. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν σου τῶν ἐξεληλυθότων ἐκ σοῦ B λήψονται καὶ ποιήσουσι σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος." τῷ δὲ εἰκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ, τετρακισχιλιοστῷ δὲ καὶ ἐνενηκοστῷ τετάρτῳ τοῦ κόσμου, διεσάφησε τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ ὁ Δανιήλ. τῷ δὲ τετρακισχιλιοστῷ ἑκατοστῷ δεκάτῳ ἔτει τὰ κατὰ τὴν κάμινον τῶν ἁγίων τριῶν παίδων ἐπράχθησαν. τοῦ γὰρ Βαλτάσαρ, ὃς καὶ Ῥινιγλίσαρος ἐλέγετο, πίνοντος ἐν τοῖς ἱεροῖς σκεύεσιν οἴκου κυρίου σὺν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ ταῖς παλλακαῖς ἐν δείπνῳ, εἶδεν ἀνθρώπου δακτύλους γράφοντας ἐν τῷ τοίχῳ· ὧν τὴν γραφὴν μόνος Δανιὴλ ἡρμήνευ- C σεν. ἔχει δὲ οὕτως. μανί· ὅ ἐστιν, ἐμέτρησεν ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. θεκέλ· καὶ ἐστάθμησεν ἐν ζυγῷ καὶ εὑρέθη ὑστεροῦσα. φαρές· διῄρηται ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη Μήδοις καὶ Πέρσαις. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀναιρεῖται Βαλτάσαρ.

Αἰχμαλωτισθείσης τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἱερεμίας, καίτοι πολλὰ παρὰ τῶν Χαλδαίων ἀναγκασθείς, ᾑρετίσατο μᾶλλον μετὰ τῶν καταλειφθέντων πενήτων ἐναπομεῖναι. καὶ ὡς αὐτὸν εἰς τὸν βόρβορον ἔβαλλον, πολύστιχον βιβλίον συνέταξε. κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους καὶ Ἰεζεκιὴλ ὁ θειότατος αἰχμάλωτος ἀπαχθείς, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ λαχὼν τοῦ Χοβάρ, διανοιγέντων αὐτῷ τῶν οὐρανῶν εἶδε D δόξαν θεοῦ, πνεῦμα ἐρχόμενον ἀπὸ βορρᾶ καὶ νεφέλην ἐν αὐτῷ καὶ

dies, qua die omnia de domo tua auferentur, quaecunque maiores tui in hanc usque diem congesserunt, atque omnia Babylonem deportabuntur. quin et filios tuos a te procreatos abducent, et eunuchos in regia Babylonica constituent." anno regni Nabuchodonosoris vigesimo, qui fuit ab exordio mundi annus 4094, Danielus regis insomnia interpretatus est. sedecim annis post tres isti sancti pueri in inflammatum furnum sunt coniecti. Baltasar, qui et Riniglisar nominatur, in convivio cum suis principibus ac pellicibus bibens de sacris dei vasis, digitos hominis vidit in parietem scribentes, quam scripturam nemo praeter unum Danielum interpretatus est. ita autem habet. mani: hoc est, deus dimensus est tuum regnum, idque absolvit. thecel: in trutina examinavit, ac deprehensum est id deficere. phares: abscissum est regnum tuum Medisque et Persis traditum. atque ea ipsa nocte interfectus est Baltasar.

Hierosolymis captis Ieremias, tametsi eum vehementer urgerent Chaldaei, tamen praetulit ibi cum relictis egenis permanere. cumque esset in voraginem abiectus, magnum librum composuit. eo tempore etiam divinissimus Ezechielus captivus abductus, cum ad fluvium Chobarem degeret, caelis ipsi apertis maiestatem dei vidit, ventum a Borea

φέγγος κύκλοθεν, τὴν τριάδα φανταζόμενος. ἐκεῖ καὶ τῶν χερουβὶμ εἶδεν ὑποτύπωσιν, ἐν προσώπῳ ἀνθρώπου καὶ μόσχου καὶ λέοντος καὶ ἀετοῦ ὑποτυπουμένην. ὑπεράνω δὲ τούτων, ὡς εἶδος ἀνθρώπου, τὸν θεὸν ἄνθρωπον ὁρῶν δι' αὐτοῦ προφήτης τοῦ Ἰσραὴλ κατέστη, καὶ τῶν ἐσομένων τὴν γνῶσιν ἐντεῦθεν μεμυσταγώγηται.

Μετὰ δὲ Ἰωακεὶμ ἐβασίλευσεν Ἰεχονίας υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ
Ἰωακείμ, διὰ προστάγματος Ναβουχοδονόσορ. καὶ ἐποίησε τὸ
πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ περὶ τοὺς φόρους ἀγνωμονήσαντος
αὐτοῦ ἦλθεν αὖθις Ναβουχοδονόσορ εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ,
P 114 καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν. πρὸς ὃν Ἰεχονίας ἐξῆλθε σὺν μητρὶ καὶ
τέκνοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθον οἱ μεγιστᾶνες
Ναβουχοδονόσορ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐξήνεγκαν τοὺς θησαυροὺς
κυρίου καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη ἃ ἐποίησε Σολομῶν
ἐν ναῷ κυρίου. τὸν δὲ Σεδεκίαν ἀντὶ Ἰεχονίου καταστήσας, ἀπῴ-
κισεν Ἰεχονίαν εἰς Βαβυλῶνα καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἄρχοντας
αὐτοῦ, βασιλεύσαντα μῆνας τρεῖς. περὶ οὗ πάλιν Ἱερεμίας ἔλεγεν
"ἠτιμώθη Ἰεχονίας ὡς σκεῦος οὗ οὐκ ἔστιν χρεία, ὅτι ἀπερρίφη
καὶ ἐξεβλήθη εἰς γῆν, ἣν οὐκ ᾔδει, λέγει κύριος. γῆ, γῆ, ἄκου-
σον λόγον κυρίου, γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἄνθρω-
B πον, ὅτι οὐ μὴ αὐξηθῇ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἀνὴρ καθήμενος
ἐπὶ θρόνου Δαβίδ, ἄρχων ἔτι ἐν τῷ Ἰούδᾳ." μετὰ δὲ Ἰεχονίαν
ἐβασίλευσεν Σεδεκίας, πατράδελφος αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονη-

venientem, nubemque in eo et splendorem in orbem circumfusum. quo viso trinitatem est imaginatus. ibi et Cherubinorum vidit repraesentationem, in forma hominis vituli leonis et aquilae, ac supra hos quendam humana specie, nimirum deum qui humanam naturam induit, cernens, qui eum Israelicis vatem constituit futurorumque cognitioni initiavit.

Post Ioacimum Iechonias filius eius, cui et Ioachimo nomen fuit, iussu Nabuchodonosoris regnum occepit. vixit et ipse impie, et tributum mala fide persolvit. eapropter ad Hierosolyma rursus cum exercitu Nabuchodonosor accessit urbemque obsedit. exiit ad eum Iechonias cum matre liberis et primoribus. et qui erant apud Nabuchodonosorem, primi in urbem ingressi thesauros tam sacros quam regios, omniaque aurea templi dei instrumenta, quae Solomon fecerat, exportarunt. Sedechiam regno barbarus praefecit, Iechonia, cum is anni quadrantem regnum gessisset, una cum matre et principibus Babylonem deportato. de hoc Iechonia sic Ieremias pronuntiavit (cap. 22) "nullius pretii est Iechonias, perinde atque vas nullis usibus idoneum. est enim abiectus, et eiectus in terram sibi ignotam, ait dominus. o terra, terra, audi sermonem dei. scribe hunc hominem, virum abdicatum: non enim unquam ex semine eius adolescet vir, qui in solio Davidico sedeat aut porro in Iuda princeps sit." ergo post Iechoniam patruus eius Sedechias regnavit, qui et ipse deum sua vita offendit et pacti tributi fidem

ρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ περὶ τὴν φορολογίαν ὡσαύτως παρασπονδήσαντος αὐτοῦ ἦλθε πάλιν Ναβουχοδονόσορ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπολιόρκει αὐτὴν ἔτη δύο. καὶ προφητεύσας Ἱερεμίας τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως δέσμιος ἐβλήθη ὑπὸ Σεδεκίου ἐν λάκκῳ. μετὰ δὲ τὸ λυθῆναι αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ, λαβὼν τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν λυχνίαν ἐκ τοῦ ναοῦ ἐν λόγῳ κυρίου, μέλλουσαν τὴν πόλιν ἤδη παραλαμβάνεσθαι, κατέκρυψεν ἐν ἀδήλῳ τόπῳ· καὶ οὐχ εὑρέθησαν ἔτι, ὡς ἡ τῶν Μακαβαίων βίβλος λέγει. C ὁ δέ γε Ναβουχοδονόσορ παραλαβὼν τὴν πόλιν ἐνέπρησε πᾶσαν. τὸν δὲ Σεδεκίαν χειρωσάμενος τὴν μὲν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ κατ' ὀφθαλμοὺς ἀνεῖλεν, αὐτὸν δὲ ἐκτυφλώσας καὶ δεσμοῖς κρατήσας εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον ἀνήγαγε, βασιλεύσαντα ἔτη τρία, καὶ τὸ πλῆθος ἀπήγαγεν αἰχμάλωτον ἐπὶ ἔτη ο'. τούτῳ τῷ Σεδεκίᾳ εἶπέ τις προφήτης πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαχθῆναι εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἄλλος εἶπεν αὐτῷ "μὴ φοβοῦ· οὐ γὰρ ἴδῃς Βαβυλῶνα." καὶ ἀμφότεροι ἠλήθευσαν· κατῆλθε γάρ, οὐ μὴν ἐθεάσατο αὐτήν· τυφλὸς γὰρ ἦν. περὶ οὗ Ἱερεμίας αὖθις ἔφη "οὕτως εἶπε κύριος ἐπὶ Σεδεκίαν· ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτὸν D εἰς χεῖρας βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ πατάξει αὐτόν, καὶ λήψονται ἐπ' αὐτὸν κατάραν λέγοντες ποιήσαι σε κύριος ὡς Σεδεκίαν καὶ ὡς Ἀχιάβ, οὓς ἀπετηγάνισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν πυρί, δι' ἣν ἐποίησαν ἀνομίαν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐμοιχῶντο τὰς γυναῖκας τῶν πολιτῶν αὐτῶν, καὶ λόγον ἐχρημάτισαν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ὃν οὐ προσέταξα αὐτοῖς, λέγει κύριος."

fefellit. rursum itaque Nabuchodonosor ad Hierosolyma accessit, urbemque biennium obsedit. Ieremiam, fore ut urbs capiatur vaticinantem, Sedechias vinctum in foveam abiecit. is postquam solutus est, iamiam capienda urbe, iussu dei arcam aram et mensam et lucernam de templo abstulit, et loco ignoto occultavit; neque deinde ea inventa sunt, uti quidem liber Machabaeorum tradit. urbe potitus Nabuchodonosor eam totam incendio vastavit. Sedechiam vero nactus uxorem eius et liberos ipso vidente trucidavit: tum ipsi oculos eruit, atque in vinculis Babylonem abduxit, cum is triennium imperasset. populum quoque captivum abduxit, qui eo in exsilio annos 70 mansit. huic Sedechiae quidam vates ante captam urbem praedixerat eum Babylonem abductum iri, alius non esse ipsi metuendum ne Babylonem esset visurus. verum uterque dixerat: Babylonem quippe, in quam luminibus privatus venit, non conspexit. de Sedechia sic Ieremias (cap. 29) "haec deus de Sedechia dicit. ecce trado eum in manus regis Babylonis. is feriet eum: sumeturque de eo formula exsecrandi haec: ‚agat tecum deus ut cum Sedechia et Achiabo, quos rex Babylonius igne frixit, propter flagitia quae Ierusalemae perpetraverunt stuprandis civium uxoribus, et praetentu nominis mei vaticinando quae ipsis non mandavi, inquit dominus."

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς αἰχμαλωσίας ἀπέστειλε Ναβουχοδονόσορ τὸν Ναβουζαρδὰν ἀρχιμάγειρον αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, P 115 *καὶ τὸν μὲν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς περιλειφθέντας πάντας οἴκους ἐνέπρησε, διαρκέσαντα τὸν θεῖον οἶκον ἀπὸ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς ἔτεσι υμβʹ, τοὺς δὲ χαλκοῦς δύο μεγάλους στύλους καὶ τὴν χαλκῆν θάλασσαν καὶ τοὺς ὑποκάτω αὐτῆς δώδεκα μόσχους καὶ τὰ ὑποστηρίγματα καὶ πάντα τὸν ἐν ναῷ κυρίου χαλκὸν συντρίψας ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ μέντοι καὶ τὰς χρυσᾶς φιάλας καὶ τὰς ἀργυρᾶς καὶ τὰς χαλκᾶς. καὶ οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ τῶν σκευῶν πάντων ὧν ἔλαβε ὁ ἀρχιμάγειρος. τῶν δὲ ἐπιλοίπων Ἰουδαίων τοὺς ἐπισήμους ἀπαγαγὼν πρὸς Ναβουχοδονόσορ τοὺς μὲν ἐθανάτωσε τοὺς δὲ δούλους παρέδωκε.* B *τὸν δὲ Σεδεκίαν ἐπὶ σκότει καθίσας μυλωθρεῖν κατεδίκασεν. ἐφ᾽ οὗ ἡ παντελὴς καὶ πρώτη ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλὴμ γέγονεν, οὐκέτι βασιλευθείσης ὑπὸ Ἰουδαίων, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν Χαλδαίων κρατηθείσης. τοιγαροῦν τρίτον Ναβουχοδονόσορ ἐπόρθησε τὴν Ἱερουσαλήμ, πρῶτον μὲν ὅτε ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει Ἐλιακεὶμ ἀνῆλθε καὶ ἔλαβε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς ἁγίους τρεῖς παῖδας καὶ Δανιήλ, ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας πρῶτον, δεύτερον δὲ ὅτε ἐν τῷ τρίτῳ μηνὶ Ἰεχονίου τοῦ καὶ Ἰωακείμ, ὅτε ἔλαβεν αὐτόν τε τὸν Ἰεχονίαν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ Ἰεζεκιὴλ τὸν προφήτην, ἔτος ἄγων αὐτὸς τῆς βασιλείας ὄγδοον, καὶ τρίτον ὅτε ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ ἔτει τοῦ Σε-* C *δεκίου τὸν ναὸν ἐνέπρησε καὶ τὸν Σεδεκίαν ἐξετύφλωσε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατέσφαξε καὶ τὸ πλῆθος ἀπήγαγε αἰχμάλωτον*

Anno a capta urbe tertio Nabuchodonosor Nabuzardanem principem militum misit Hierosolyma. is aedem dei, domum regis, et reliquas domos omnes combussit. templum dei annos, a quo tempore primum aedificatum est, duravit 442. ceterum duas magnas aereas pilas et mare aereum et duodecim ei suppositos vitulos ac bases, denique quicquid aeris in templo fuit, contritum secum Babylonem abduxit. quin et pateras aureas argenteas aereasque secum abstulit: pondus aeris vasorum quae avexit, est immensum. reliquorum adhuc Iudaeorum praecipuos, ad Nabuchodonosorem abductos, partim occidit, alios in servitutem tradidit. in Sedechiam lata est sententia uti in tenebris sedens pistrinum agitaret. sub hoc Sedechia prorsus ac primo Hierosolyma capta non Iudaeis postmodo sed Chaldaeis regibus subdita fuit. ter omnino Hierosolyma Nabuchodonosor oppugnavit. primum, cum regnante tertium annum Eliachimo adscendit, secumque inter alios etiam Danielum ac tres istos sanctos pueros abduxit, primo sui regni anno. secundum, quando tertio mense regni Iechoniae, qui et Ioacimus dicitur, anno sui regni octavo, Iechoniam cum matre et Ezechielum vatem abduxit. tertium, cum undecimo anno regni Sedechiae, sui undevigesimo templum cremavit, Sede-

ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα, ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας ἐννεακαιδέκατον.

Μετὰ καὶ τοὺς προειρημένους τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖς ἐβασίλευσεν, ὡς εἴρηται, Ναβουχοδονόσορ ἔτη κδʹ, ὃς καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκράτησεν ἔτη ἑπτά, καὶ πόλιν μεγίστην εἰς Βαβυλῶνα ἔκτισεν, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ λίθων λελαξευμένων, ἐχόντων ἀνὰ τρεῖς πήχεις τὸ πλάτος, καὶ μῆκος ἀνὰ πήχεις ἕξ. τὸ δὲ περίμετρον αὐτῆς ἐποίησε στάδια μʹ, γινόμενα μίλια ςυʹ, τὸ δὲ ὕψος D
τοῦ τείχους πήχεις πʹ καὶ τὸ πλάτος πήχεις λʹ, τὸ δὲ ὕψος τῶν πύργων πηχέων ρʹ καὶ τὸ πλάτος ξʹ. τῶν δὲ πυλῶν χαλκῶν οὐσῶν τὸ ὕψος ἦν πηχέων νʹ, τὸ δὲ πλάτος πηχέων κʹ. ἔγγιστα δὲ τῆς πόλεως ὤρυξε κινστέρναν, καὶ περιετείχισεν ἀξιολόγως· τὸ βάθος αὐτῆς ὀργυιαὶ μʹ, τὸ δὲ περίμετρον αὐτῆς στάδια μʹ. ὕπερθεν δὲ αὐτῆς κατεφύτευσε δένδρα παντοδαπά, ὡς παρομοιοῦσθαι δασυτάτοις ὄρεσιν· ὃ καὶ κρεμαστὸν παράδεισον ὠνόμασεν· ἐν αὐτῷ μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ περιπολῶν, καὶ τοὺς κάτω καθορῶν ἐξ ἀπόπτου, ὑπ᾽ οὐδενὸς τῶν κάτωθεν ὡρᾶτο. ἐκεῖσε διαπορευόμενος στόματι ὑπερηφάνῳ εἶπεν "οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ Βαβυ- P 116
λὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου ᾠκοδόμησα;" καὶ ἔτι τοῦ λόγου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὄντος φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ γέγονε "σοὶ λέγεται Ναβουχοδονόσορ· ἡ βασιλεία σου παρῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων ἐκδιώξουσί σε, καὶ μετὰ θηρίων ἡ κατοίκησίς σου, καὶ

chiae oculos eruit, filios eius necavit, populumque captivum abduxit, annos 70 ea condicione acturum.

Post Assyriorum reges, quos rettulimus, regnum, sicuti diximus, ad Nabuchodonosorem est devolutum, qui id 24 annos tenuit. idem Hierosolyma annos 7 in sua potestate habuit; et Babylonem urbem maximam exstruxit ex latere cocto et lapidibus dolatis, quorum singuli tres cubitos lati, sex cubitos longi. ambitus urbis fuit stadia 40, quae faciunt miliaria 6. s. muri altitudo cubiti 80, latitudo 30, altitudo turrium cubiti 100, latitudo 60. portarum (erant autem aereae) altitudo cubiti 50, latitudo 20. proxime urbem cisternam fodit, muroque praeclare eam circumvenit, profundam ulnas 40, ambitu stadiorum 40. supra hanc plantavit omnis generis arbores, ita ut monti densis arboribus obsito hortus similis videretur: appellavit ipse hortum pensilem. in eo cum mulieribus suis degebat, desuper omnia cernens, ipse omnium conspectui exemptus. ibi obambulans arroganter ita est fatus "nonne haec est magna urbs Babylon, quam meis ego viribus mihi regiam exstruxi, gloriae mihi honorique futuram?" cum adhuc in ore ei haec verba haererent, vox de caelo edita est talis. "tibi hoc, o Nabuchodonosor, dicitur. regnum tuum a te ablatum est, et ab hominibus expelleris, degesque inter feras,

χόρτον ὡς βοῦν ψωμιοῦσί σε, καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγήσονται ἐπὶ σέ, ἕως οὗ γνῷς ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾧ ἂν δόξῃ δώσει αὐτήν." καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος συνετελέσθη, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ ἐν ἐρήμοις
B ηὐλίσθη καὶ ὄρεσι· γέγονε γὰρ τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ σὺν τῇ κεφαλῇ ὡς βοῦς, καὶ οἱ πόδες σὺν τοῖς ὀπισθίοις ὡς λέων. ἀπεκαλύφθη δὲ τῷ ἁγίῳ Δανιὴλ περὶ τούτου, ὅτι διὰ τὴν ἄλογον αὐτοῦ φιληδονίαν καὶ σκληροκαρδίαν ὑπὸ ζυγὸν ὡς βοῦς ἐγένετο τῷ Βελιάρ, λέων δὲ διὰ τὸν τυραννικὸν καὶ ἁρπακτικὸν καὶ θηριωδέστατον αὐτοῦ τρόπον· οἱ γὰρ δυνάσται ταύτην ἔχουσι τὴν ἀρχήν, ἐπὶ τέλει δὲ ὡς θῆρες ἁρπάζουσιν ὀλοθρεύοντες καὶ ἀναιροῦντες. καὶ ὡς βοῦς ἤσθιε χόρτον, καὶ αἱ τρίχες αὐτοῦ ηὐξήθησαν, καὶ οἱ ὄνυχες ἐγένοντο ὡς ὀρνέου, καὶ ἡ σὰρξ ἐν ἑπτὰ καιροῖς ἐπαχύνθη καὶ ἐμελανώθη τῇ κακοπαθείᾳ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ἤρθη τοῦ μὴ λαλεῖν. καὶ νοῶν εὐθὺς ἐδάκρυε, καὶ ἀπὸ τοῦ κλαίειν οἱ ὀφθαλ-
C μοὶ αὐτοῦ ἐγένοντο ὡς κρέας. καὶ πολλοὶ ἐξιόντες οὐχ ἑώρων αὐτὸν πλὴν τοῦ ὁσίου Δανιήλ· οὗτος γὰρ πάντα τὸν χρόνον τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ ἐν προσευχαῖς ἦν περὶ αὐτοῦ. καὶ μετὰ τὸ ἀλλαγῆναι τοὺς ἑπτὰ καιροὺς ἀποκατέστη εἰς ἑαυτόν, καὶ ἐποίησε ἓξ ἥμισυ χρόνους ὑποπίπτων καὶ ἐξομολογούμενος τῷ κυρίῳ, μήτε ἄρτον φαγὼν μήτε οἶνον πιών, ἀλλ' ἐν ὀσπρίοις βρεκτοῖς καὶ λαχάνοις διαζῶν κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Δανιὴλ προσλάλησιν, καὶ τὸν κύριον ἐξιλεούμενος πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ. μετὰ

pascerisque tanquam bos herbis, septemque annos haec mutatio durabit, dum discas altissimum in regna hominum potestatem habere; qui regnum, cui velit, ipse concedat." et ea ipsa hora impletus est hic sermo, exactusque ab hominibus in solitudinibus et montibus delituit. nam prior corporis pars cum capite in bovis, posterior cum pedibus in leonis formam abierunt. patefactum autem est beato Danielo eum propter brutam voluptatum cupiditatem cordisque obstinationem Beliari sub iugum instar bovis traditum: leonis formam tyrannicis rapacibus ac ferissimis moribus meruisse. quippe praepotentes tale habent exordium, et in fine ferarum instar rapiunt perdentes ac necantes. is ergo bovis instar herba se pavit, creveruntque crines eius, et ungues avium unguibus similes facti sunt, septennioque caro eius incrassata est, victusque eum tam foedus denigravit: ademptus est et sermonis usus, et secum cogitans lacrimabat, flendoque oculi eius instar carnis redacti sunt. multi autem cum exirent, eum non viderunt, solo Danielo excepto. is enim toto eius mutationis tempore pro ipso deprecatus assidue fuit. exacto septennio Nabuchodonosor ad se rediit, sexque deinceps annos et anni semissem exegit, deo sese submittendo et delicta sua confitendo; neque vel panem edit neque vinum bibit, vitam madefactis leguminibus et oleribus tolerans, magni Danieli hortatu, deumque toto vitae suae tempore placans.

δὲ ταῦτα πάλιν φησὶν ὁ αὐτὸς περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀποκαταστάσεως "ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ αἱ φρένες μου ἐπεστράφησαν ἐπ' ἐμέ, καὶ εἰς τιμὴν τῆς βασιλείας μου ἦλθον, καὶ ἡ μορφή μου ἐπέστρεψεν ἐπ' D ἐμέ, καὶ οἱ τύραννοί μου καὶ οἱ μεγιστᾶνές μου ἐζήτουν με, καὶ περὶ τὴν βασιλείαν μου ἐκραταιώθην, καὶ μεγαλωσύνη περισσοτέρα ἐτέθη μοι. νῦν οὖν ἐγὼ Ναβουχοδονόσορ αἰνῶ καὶ ὑπερυψῶ καὶ δοξάζω τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινὰ καὶ αἱ τρίβοι αὐτοῦ κρίσεις, καὶ πάντας τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφανίᾳ δύναται ταπεινῶσαι." τὴν τοίνυν ἐκ θεοῦ δοθεῖσαν πολυολβίαν ῥώμην τε καὶ περιφάνειαν ὁ θεῖος λόγος ὑπεμφαίνων διὰ Ἱερεμίου φάσκει "τάδε λέγει κύριος· ἰδοὺ δέδωκα πᾶσαν τὴν γῆν τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος δουλεύειν P 117 αὐτῷ, καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ ἐργάζεσθαι αὐτῷ. καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία, ὅσοι ἂν μὴ ἐμβάλωσι τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ σκέψομαι αὐτούς, ἕως ἂν ἐκλείπωσιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ." καὶ "ἰταμόν ἐστι, καὶ οὐκ ἐλεήσει. φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα. ἐφ' ἵπποις πολλοῖς καὶ ἅρμασι παρατάξεται ὡς πῦρ, εἰς πόλεμον ἐπὶ σέ, θύγατερ Σιών." καὶ "ἀπὸ φωνῆς ὁρμῆς αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ὅπλων τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ σεισμοῦ τῶν ἁρμάτων καὶ ἤχου τροχῶν αὐτοῦ οὐκ ἐπιστραφήσονται πατέρες ἐπὶ υἱοὺς αὐτῶν, ἀπὸ ἐκλήσεως χειρῶν αὐτῶν." καὶ "ἐκ Δὰν ἀκουσθήσεται φωνὴ ὀξύτητος ἵππων αὐτοῦ." καὶ διὰ Ἰεζεκιὴλ οὕτως λέγει "ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ B Σὸρ Ναβουχοδονόσορ βασιλέα Βαβυλῶνος, ὅς ἐστι βασιλεὺς βα-

secundum haec ipse ita de sua restitutione loquitur. "eo tempore ad animum redii, regiamque dignitatem recepi, ac formae meae restitutus sum, principesque et praefecti mei me requisiverunt; ac in regno meo confirmatus, auctus etiam sum ampliore maiestate. nunc itaque ego Nabuchodonosor laudo extollo et praedico gloriam caelestis regis, quoniam omnia eius facta recta sunt, ac iustum in moribus eius iudicium. isque omnes elate sese gerentes deprimere novit." sane opes potentiam atque gloriam illi a deo concessa, sacra scriptura verbis Ieremiae sic indicat. "haec dicit dominus. ecce omnem hanc terram Nabuchodonosori regi Babylonis in servitutem tradidi, et bestias silvestres, ut ei operentur. gens autem et regnum quod eius iugo collum non subdiderit, ferro et fame a me punietur, tantisper dum manu eius conficiatur." item "est ferox, et non miserebitur. vox eius est instar sonitus maris fluctuantis. equis curribusque multis instructus, ignis in morem te cinget obsidione, o filia Sionis." item "ob vocem impetus eius et arma pedum ipsius, et propter curruum eius quassationem ac sonitum rotarum, non convertentur patres ad filios suos, prae lassitudine manuum suarum." item "ex Dane audietur fremitus equorum eius accelerantium." sed et Ezechielus ita vaticinatur "ecce ego contra te Tyre adduco Nabuchodo-

σιλέων, μεθ' ἵππων καὶ ἁρμάτων καὶ συναγωγῆς ἐθνῶν πολλῶν σφόδρα καὶ περιβαλεῖ σοι τάφρον, καὶ οἰκοδομήσει σε κύκλῳ χάρακα καὶ περίστασιν ὅπλων, καὶ τὰς λόγχας αὐτοῦ ἀπέναντί σου δώσει. τὰ τείχη σου καὶ τοὺς πύργους σου καθελεῖ ἐν τοῖς ὅπλοις αὐτοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ πλήθους τῶν ἵππων αὐτοῦ καλύψει σε κονιορτὸς αὐτῶν." καὶ πάλιν "τάδε λέγει Ἀδωναῒ κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τῷ Ναβουχοδονόσορ τὴν γῆν Αἰγύπτου, καὶ λήψεται τὸ πλῆθος αὐτῆς, καὶ σκυλεύσει τὰ σκῦλα αὐτῆς, καὶ προνομεύσει τὴν προνομὴν αὐτῆς. ἀντὶ τῆς λειτουργίας ἧς ἐδούλευσεν ἐπὶ Τύ-
C ρον δέδωκα αὐτῷ τὴν γῆν Αἰγύπτου, καὶ ἀπολῶ τὸ πλῆθος Αἰγυπτίων δι' αὐτοῦ." εἰκότως οὖν ἔλεγε πρὸς αὐτὸν Δανιὴλ "σὺ βασιλεὺς βασιλέων, ᾧ ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἰσχυράν τε καὶ κραταιὰν ἔδωκεν, ἔντιμον ἐν παντὶ τόπῳ ὅπου κατοικοῦσιν υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. θηρία τε τοῦ ἀγροῦ καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν ἐν τῇ χειρί σου, καὶ κατέστησέ σε κύριον πάντων. καὶ σὺ εἶ ἡ χρυσῆ κεφαλὴ τῆς εἰκόνος, καὶ τὸ δένδρον ὃ εἶδες τὸ μεγαλυνθέν, οὗ τὸ ὕψος ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κύτος αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ κατῴκουν τὰ θηρία, ὅτι ἐμεγαλύνθης καὶ ὑπερίσχυσας, καὶ ἡ μεγαλωσύνη σου ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ κυρεία σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς."

D Μετὰ δὲ Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν Οὐλεμαροδὰχ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ε', ὃς τὸν Ἰεχονίαν λύσας τῶν δεσμῶν ἐποίησε συνεστιάτορα αὐτοῦ. περὶ οὗ καὶ ἡ τῶν βασιλειῶν ἱστορία καὶ ὁ θεῖος Ἱερεμίας ἔφη "καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει ἀποικι-

nosorem regem Babylonis, regem regum, instructum equis curribus et conductis multarum gentium ingentibus copiis. is te vallo fossaque circumveniet et infestis armis. muros et turres tuas armis deiiciet; pulvisque a multitudine equorum eius excitatus te obteget." ac rursum "hoc fatur dominus deus. ecce ego Aegyptum Nabuchodonosori trado. is copiis eius potietur ac spolia leget et praedam avertet. Aegyptum ei mercedis loco do, ob navatam mihi adversus Tyrum operam; ac per ipsum perdam multitudinem Aegyptiorum." itaque consentaneum est quod ei Danielus dixit: "tu rex regum es, cui caelestis deus regnum dedit validum ac potens et ubicunque homines incolunt magni aestimatum. in tuam potestatem tradidit feras agrestes et aëreas volucres, teque omnium dominum constituit. tu es aureum illud statuae caput, et arbor quae in magnitudinem succrevit, ita ut caelum cacumine attingat, et amplitudo in universam terram porrigatur, sub qua ferae degant. nam potentiam et maiestatem nactus es maximam, maiestasque tua it caelo, et potentia ad fines terrae protenditur."

Nabuchodonosori successit Ulemarodachus filius, et quinquennium regnavit. is Iechoniam vinculis solutum convivio adhibuit. de quo et in Regnorum historia scriptum est, et Ieremias sic ait (cap. 52) "anno post

σθέντος τοῦ Ἰωακεὶμ βασιλέως Ἰούδα, ἐν τῷ δεκάτῳ μηνί, ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός, ἔλαβεν Εὐελὰδ Οὐλεμαροδὰχ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ᾧ ἐβασίλευσε, τὴν κεφαλὴν βασιλέως Ἰούδα Ἰωακείμ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐξ οἴκου οὗ ἐφυλάττετο, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ χρηστά, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸν δίφρον ἐπάνω τῶν θρόνων τῶν βασιλέων τῶν μετ᾽ αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ἤλλαξε τὴν στολὴν τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἤσθιε διὰ παντὸς P 118 ἄρτον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἔζησεν." Ἰωακεὶμ δὲ οὗτος ἐστὶ καὶ Ἰεχονίας· Ἰωακεὶμ γὰρ τὸν τούτου πατέρα, ἐφ᾽ οὗ καὶ Δανιὴλ ᾐχμαλωτίσθη, Ναβουχοδονόσορ ἀνελὼν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἔρριψεν ἔξω τοῦ τείχους.

Μετὰ δὲ Οὐλεμαροδὰχ ἐβασίλευσε Βαλτάσαρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη τρία· ὃς μιάνας τὰ ἱερατικὰ σκεύη τοῦ θεοῦ ἐν τῷ συμποσίῳ, ἅπερ ἤγαγεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐξ Ἱερουσαλήμ, ἀνῃρέθη κατὰ θείαν ὀργήν. φησὶ γὰρ πρὸς αὐτὸν τηνικαῦτα Δανιήλ "ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος τὴν βασιλείαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην ἔδωκε Ναβουχοδονόσορ τῷ πατρί σου, καὶ ἀπὸ τῆς μεγα- B λωσύνης αὐτοῦ πάντες οἱ λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι ἦσαν τρέμοντες, καὶ φοβούμενοι ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ οὓς ἐβούλετο ἀνῄρει, καὶ οὓς ἤθελεν ἔσωζε. καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφανεύεσθαι, κατῃσχύνθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἀφῃρέθη ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ μετὰ τῶν θηρίων

2 Εὐιλμεροδὰχ margo P

abductum in vinculis Ioacimum regem Iudae trigesimo septimo, vigesima quarta die mensis decimi, Evilmerodachus eo anno Babylonicum regnum adeptus respectum habuit Ioachimi regis Iudae, eumque ex custodia in quam datus fuerat eduxit, benigneque allocutus, solium ei soliis regum quos secum habebat Babylone prius attribuit; vesteque qua in custodia usus erat, exutum alia induit; isque reliquum vitae tempus cibum coram rege sumpsit. is Ioacimus est, qui etiam Iechonias nominatur. patrem enim eius Ioachimum, sub quo in captivitatem abductus est Danielus, Nabuchodonosor necatum Hierosolymis extra moenia abiecerat.

Evilmerodacho frater Baltasar successit, regnavitque annos 3. hic cum in convivio profanasset sacra vasa quae pater ipsius Nabuchodonosor Hierosolymis avexerat, irati dei iussu interfectus est. tunc enim ita eum Danielus est allocutus. "deus altissimus regnum et maiestatem patri tuo Nabuchodonosori dedit, ita quidem ut omnibus populis gentibus ac quavis utentibus lingua nationibus formidolosa fuerit ipsius potentia, atque ipse quos vellet, aut necaret aut vivere sineret. atqui cum is animo extolleretur spiritusque superbos sumeret, per ignominiam est solio regni sui detrusus suoque honore spoliatus, et ab hominibus profligatus, inter

ἐδόθη, καὶ μετὰ τῶν ὀνάγρων ἡ κατοίκησις αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὡς βοῦν ἐψώμιζον αὐτόν, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως οὗ ἔγνω ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος τῆς βασιλείας
C τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾧ ἂν δόξῃ, δώσει αὐτήν. καὶ σὺ οὖν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαλτάσαρ οὐκ ἐταπείνωσας τὴν καρδίαν σου, καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ παράκοιτοι καὶ αἱ παλλακαί σου οἶνον ἐπίνετε ἐν τοῖς ἁγίοις σκεύεσι." διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ἀστράγαλος χειρὸς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, καὶ τὴν γραφὴν αὐτοῦ ἐνέταξεν, ὡς προεγράφη.

Καὶ μετὰ τὸ ἀναιρεθῆναι Βαλτάσαρ Δαρεῖος παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Μῆδος, ὁ καὶ Ἀρταξέρξης καὶ Ἀστυάγης, ἔτη ιζ΄. ὃς ἔσχε γυναῖκα τὴν τοῦ Μαρδὸχ Ἐσθήρ, ἐπιλεχθεῖσαν διὰ κάλλος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν νεανίδων· ἥτις καὶ τὸν ἴδιον λαὸν τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀναιρεῖσθαι μέλλοντα ἐξ ἐπιβουλῆς Ἀμὰν τοῦ ἀρχιστρατήγου λυτρωσαμένη, παρεσκεύασεν ἐκεῖνον ἀνασκολοπισθῆναι εἰς
D ὅπερ ξύλον ἐβουλεύσατο Μαρδοχαῖον τὸν ἑαυτῆς ἀνασκολοπίσαι θεῖον, μὴ τιμῶντα αὐτὸν καὶ προσκυνοῦντα. φησὶ γάρ τις τῶν μεγιστάνων "ἰδοὺ ξύλον ἔστησεν Ἀμὰν τῷ Μαρδοχαίῳ πηχῶν ν΄." καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς "σταυρωθήτω Ἀμὰν ἐκεῖ." καὶ ἐγένετο οὕτως κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου. εἰκότως οὖν πεπλήρωται ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα "ὁ ποιῶν πονηρὰ εἰς αὐτὰ ἐγκυλισθήσεται, καὶ ὃς δ' ἂν ἐκκαύσῃ κακίαν, ἀπολεῖται ὑπ' αὐτῆς. καὶ ὃς παρασκευάζεται δίκτυον ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλησίον, περιβαλεῖ αὐτὸ τοῖς ἑαυτοῦ ποσί. καὶ ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον

feras vixit, ac apud asinos silvestres habitavit, herbaque se bovis instar pavit, et caelesti rore corpus eius maduit, eo usque dum altissimum regna hominum gubernare eaque suo arbitrio concedere quibus vult intellexit. tu vero filius eius, animo nequaquam submisso, cum principibus concubinis et pellicibus tuis vinum de sacris vasis bibisti." eam ob rem summa apparuit ei ex adverso manus, cuius scripturae sententiam exquisivit; quae a nobis supra est scripta.

Hoc Baltasare interfecto Darius regnum obtinuit annos 17, Medus natione, qui Artaxerxes etiam nominatur et Astyages. is uxorem habuit Estheram, ob pulchritudinem ex Iudaicis puellis lectam, Mardochaei cognatam; quae populum Iudaicum, cui Aman copiarum regiarum praefectus summus internecionem erat machinatus, eripuit, effecitque ut is Aman in crucem istam tolleretur, quam in crucem statuerat Estherae avunculum Mardochaeum agere, quod ab eo honore affectus et adoratus non fuisset. dixit enim quidam principum "ecce Aman crucem Mardochaeo constituit, 50 cubitos altam," et rex iussit in eam crucem suffigi Amanem, itaque, uti imperaverat, factum est. ac sane tum impletum est illud scripturae "qui mala molitur, iis involvetur; et qui auctor facinoris mali existet, eo perdetur. qui rete alteri ponit, suis id pedibus

εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται." καὶ "δι' ὧν τις ἁμαρτάνει, δι' αὐτῶν καὶ κολάζεται." ἐφ' οὗ Ἀρταξέρξου, τοῦ καὶ Ἀστυάγου, καὶ τῷ P 119 Δανιὴλ ὡράθησαν αἱ διὰ τοῦ ἀρχαγγέλου ὀπτασίαι, καὶ ὁ χρόνος ἐδηλώθη τῆς Χριστοῦ παρουσίας. ὅστις καὶ φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων διὰ τὸ μεγάλως τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐβλήθη ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων· ὃς καὶ ἀβλαβὴς διετηρήθη τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ.

Μετὰ δὲ Δαρεῖον ἐβασίλευσε Κῦρος ὁ Πέρσης ἔτη λβ', ὃς ἀνελὼν Δαρεῖον πάσης γῆς ἐκράτησεν.

Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν κριτῶν καὶ οἱ Ἀργοναῦται οἱ περὶ Ἰάσονα τὸν Θεσσαλονικέα καὶ Πολυδεύκην καὶ Ὕλαν καὶ Τελαμῶνα καὶ τοὺς λοιποὺς πρὸς τὴν Κολχίδα ἐκπλέοντες, καὶ διὰ τοῦ ἀνά- B πλου πρὸς τὴν Ποντικὴν θάλασσαν διαβῆναι θέλοντες, ἀντιστάντος αὐτοῖς Κυζίκου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ τοπαρχοῦντος ἐν ναυμαχίᾳ, τὸν μὲν ἐφόνευσαν, τὴν δὲ Κύζικον ἔλαβον, μητρόπολιν οὖσαν Ἑλλησπόντου. καὶ μαθόντες ὅτι Κύζικος ὁ σφαγεὶς παρ' αὐτῶν συγγενὴς ἦν αὐτοῖς, συγγνώμην ᾐτοῦντο, καὶ κτίζουσιν ἱερὸν θαυμάσιον οἷον. πρὸς δὲ τὸ τῶν θερμῶν μαντεῖον γενόμενοι καὶ θυσάμενοι ἐπύθοντο "προφήτευσον ἡμῖν, Φοῖβ' Ἄπολλον, τίνος ἂν εἴη δόμος οὗτος;" καὶ ἀκούουσιν "ὅσα μὲν πρὸς ἀρετὴν καὶ C κόσμον ὄρωρε, ποιεῖτε. ἐγὼ δὲ ἐφετμέω τρεῖν ἕνα μοῦνον ὑψιμέδοντα θεόν, οὗ λόγος ἄφθιτος ἐν ἀδαεῖ κούρῃ ἔγκυος ἔσται.

induet; ac qui foveam alteri fodit, in eam incidet." item "per quae aliquis delinquit, iisdem etiam punitur." sub hoc sive Artaxerxe sive Astyage Danielo angelorum princeps divina spectacula exhibuit, tempusque adventus Christi ei est indicatum. idem Danielus invidia principum, quod in magno esset apud regem honore, in leonum foveam proiectus, dei benignitate ibi incolumis est servatus.

Darium interfecit Cyrus Persa, regnumque annos 32 obtinuit, subacta omni regione.

Quo tempore iudices Israelico populo praefuerunt, Argonautae cum Iasone Thessalo Polluce Hyla Telamone ac reliquis in Colchidem navigaverunt. qui cum per fauces in Ponticum mare transire vellent, Cyzicum Hellesponti dominum navali praelio ipsos prohibere conantem interfecerunt, ac Cyzicum urbem Hellesponti primariam ceperunt. mox cognito Cyzicum sibi genere propinquum fuisse, venia postulata templum condidere admodum mirabile; atque ad oraculum, quod est ante Pythias thermas, profecti Phoebum Apollinem rogaverunt ut sibi ediceret cui ea aedes consecranda esset. responsum iis in hanc est sententiam:

assidua sublime decus virtute parate,
atque unum (sic mando) deum, qui cuncta gubernat
caelesti residens solio, colite atque timete.
illius aeternum, natum anteque saecula verbum
nescia virgo viri quondam partu tenera edet;

οὗτος ὥσπερ τόξον πυριφόρον μέσον διαδραμὼν ἅπαντα κόσμον, ζωγρήσας πατρὶ προσάξει δῶρον. αὐτῆς ἔσται δόμος οὗτος· Μαρία δὲ τοὔνομα αὐτῆς." τοῦτον τὸν χρησμὸν ἐν λίθῳ μαρμαρίνῳ χαλκέοις γράμμασι γράψαντες εἰς τὸ τοῦ ναοῦ ὑπέρθυρον ἀνέθεσαν, τότε μὲν καλέσαντες τὸν οἶκον Ῥέας μητρὸς θεῶν, ὕστερον δὲ ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως ναὸς τῆς ἁγίας θεοτόκου
D μετωνόμασται. ἐκεῖθεν τοίνυν οἱ Ἀργωναῦται ἐξορμήσαντες, καὶ διὰ τοῦ ἀνάπλου βουλόμενοι παρελθεῖν, ἐκωλύοντο ὑπὸ Ἀμύκου στρατευομένου κατ' αὐτῶν. δεδιότες οὖν κόλπῳ τινὶ ἀγρίῳ καὶ ἀλσώδει προσίσχουσι. κἀκεῖ ὀπτασίαν θείαν ἐξ οὐρανοῦ αὐτοῖς ἐπιφανεῖσαν ἐν ἀνδρὸς φοβεροῦ εἴδει, πτέρυγας ὡς ἀετοῦ περικειμένου, θεασάμενοι, τούτῳ καταθαρρήσαντες εἰς πόλεμον τῷ Ἀμύκῳ συμβάλλουσι. καὶ ἀποκτείναντες αὐτὸν ἔκτισαν ἐν τῷ τῆς ὀπτασίας τόπῳ ἱερόν. καὶ δι' εἰκόνος τῆς αὐτοῖς ὁραθείσης μορφῆς τὸ ἐκτύπωμα ἀναστηλώσαντες Σωσθένιον τὸ ἱερὸν ὠνόμασαν
P 120 διὰ τὸ ἐν τούτῳ αὐτοὺς σωθῆναι. τοῦτο τὸ ἱερὸν ὕστερον ὁ μέγας ἐν βασιλεῦσι Κωνσταντῖνος κατ' ὄναρ χρηματισθεὶς μετεποίησε, καὶ τὸ μὲν θυσιαστήριον πρὸς ἀνατολὰς ὁρᾶν ἐτύπωσε, τὸν δὲ ναὸν τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐκάλεσε, πᾶσαν καλλιεργίαν καὶ καρποφορίαν ἐν αὐτῷ τυπώσας. μετὰ δὲ τὴν νίκην Ἀμύκου οἱ Ἀργωναῦται μεθ' Ἡρακλέους ἐπὶ τὴν Ποντικὴν θάλασσαν ἐκπλεύσαντες πόλιν ἐδείμαντο ἐπὶ τῷ τοῦ Ἡρακλέους ὀνόματι. εἶτα διὰ τὸ χρυσοῦν δέρας ἐπὶ τὴν Κολχίδα διαπεράσαντες αὐτό τε καὶ

qui velut igniferis impulsa sagitta procellis,
edomitum reddet patri pro munere mundum.
huius, quam Mariae nomen manet, alma genitrix,
agnoscet templum proprium, sibi rite dicatum.

hoc oraculum aereis literis in marmor impressis conscriptum illi in supero portae limine posuerunt. atque ipsi quidem tunc aedem Rheae matris deum dixerunt, sed ea postea Zenone imperante templum sanctae dei genitricis denominata fuit. ex eo loco moventes Argonautae, cum vellent per Propontidem navigare, ab Amyco prohibiti sunt, ipsis obviam cum copiis profecto. cuius metu cum in sinum quendam desertum atque nemoribus obsitum naves subduxissent, conspicati sunt caelitus ipsis apparentem viri formam terribilis aquilinisque instructi pennis; quo viso confirmati pugnam cum Amyco conseruerunt, eoque interfecto, quo loco id visum ipsis oblatum fuerat, templum condiderunt; exemplarique eius quod apparuerat visum in statua expresso, templum a salute ibi parta Sosthenium nominaverunt. hoc postea Constantinus magnus, oraculo per quietem admonitus, mutavit, araque ad ortum solis conversa templum Michaelo angelorum principi consecravit, expressis in eo omnibus elegantiae et abundantiae operibus. victo Amyco Argonautae cum Heracle in mare Ponticum advecti sunt, urbemque Herculis cognominem condiderunt. inde aurei velleris causa in Colchidem cursum tenuerunt;

Μήδειαν τὴν τοῦ βασιλέως Κολχίδος θυγατέρα, Ἰάσονος ἐρασθεῖσαν, ἀνελόμενοι ὑπέστρεψαν. τότε καὶ Τρὼς τῆς Φρυγῶν χώρας ἦρχεν, ὁ Ἴλου καὶ Γανυμήδους πατήρ. οὗτος δύο πόλεις Τροίαν B καὶ Ἴλιον ᾠκοδόμησε, καὶ τοὺς ἀστυγείτονας εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τῶν πόλεων προσκαλεσάμενος τοῦ Μυκηναίων ἀνάσσοντος Ταντάλου ἐπελάθετο· ὃς καὶ εἰς ἔχθραν αὐτῷ διὰ τοῦτο ἀντεκατέστη. ἦν δὲ ὁ Τρὼς πρὸ τῆς τῶν πόλεων οἰκοδομῆς εὐξάμενος εὐχὴν τῷ Διί, θυσίας καὶ δῶρα πέμπων εἰς Εὐρώπην. καὶ ἐπεὶ αἱ πόλεις ἐτελέσθησαν, τὸν Γανυμήδην σὺν ἀνδράσι πεντήκοντα δῶρά τε καὶ θυσίας πρὸς τὸ τοῦ Διὸς ἱερὸν ἐκπέμπει. Τάνταλος δὲ δόλον οἰηθείς, δύναμιν ἀποστείλας ἥρπασε Γανυμήδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, οἳ καὶ ἔλεγον θυσίας κομίζειν τῷ Εὐρωπαίῳ Διί. ὁ δὲ Γανυμήδης διὰ τὴν αἰσχύνην ἅμα καὶ τὸν φόβον ἀρρωστεῖ, καὶ συγγνώ- C μης τυγχάνει, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τελευτᾷ. καὶ τὰ μὲν δῶρα τοῦ Ταντάλου κελεύσαντος τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς ἀπεδόθη, τὸ δὲ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ ἔνδον ἀπετέθη. ἐντεῦθεν ἐμυθεύσαντο τὸν Δία γενόμενον ἀετόν, διὰ τὸ τῆς ἁρπαγῆς ὀξύ, τὸν Γανυμήδην ἀναλαβεῖν εἰς τὸ οἰνοχοεῖν αὐτῷ.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις τῶν κριτῶν ἐβασίλευσε τῆς Εὐρώπης ὁ Λάπαθος, ἔσχε δὲ δύο υἱοὺς Ἀχαιὸν καὶ Λάκωνα. τελευτήσαντος δὲ τοῦ πατρὸς εἰς δύο κατεμερίσθη ἡ ἀρχή. ὁ τοίνυν Λάκων τὴν ἡμίσειαν χώραν λαχὼν Λακωνικὴν ἐκάλεσεν· ἧς τριάκοντα τρεῖς χρόνους βασιλεύσας ἔκτισε πόλιν παράλιον τὴν Γαθυνίαν. D

et cum aureo vellere Medea etiam, regis filia Colchici, quae amore Iasonis correpta fuerat abducta, reversi sunt. eo tempore Tros Ili et Ganymedis pater Phrygiae imperavit. is duas urbes exstruxit, nempe Troiam atque Ilium; ad quarum dedicationem cum vicinos convocasset, Tantali Mycenarum regis oblitus fuit, atque hunc propterea sibi infensum habuit. voverat ante aedificatas urbes Tros Iovi victimas se ei et dona in Europam missurum. iccirco urbibus iam absolutis Ganymedem cum 50 viris dona et victimas ad templum Iovis allatum mittit. Tantalus vero dolum subesse suspicatus, misso exercitu Ganymedem cum comitatu rapuit, dicentes se Europaeo Iovi victimas afferre. Ganymedes turpitudine rei et metu consternatus in morbum incidit, impetrataque venia non multo post vita excedit. proinde munera Tantali iussu fano Iovis reddita sunt, et reliquiae Ganymedis in templo intus reconditae. hinc fabula conficta est, Ganymedem a Iove in aquilam converso (nempe ob celeritatem raptus) abreptum ac eius pincernam factum.

Eadem Iudicum aetate regnum Europae tenuit Lapathus. duos hic filios habuit, Achaeum et Laconem. itaque ipso mortuo regnum in duas partes est divulsum. Laco dimidiae regni parti, quae sibi obtigerat, nomen Laconicae indidit, et in ea triginta tres annos regnavit, urbemque maritimam Gathyniam aedificavit. post hunc alii quidam reges fue-

καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἄλλοι τινὲς ἦρξαν ἕως Θεστίου, ὃς παρὰ τὸν Εὐρώταν ποταμὸν πόλιν οἰκοδομεῖ τὴν Θεστίαν. οὗτος ὁ Θέστιος τῶν Λακώνων βασιλεύσας τίκτει θυγατέρας τρεῖς εἰς ὑπερβολὴν εὐπρεπεῖς, Λήδαν καὶ Κλυτίαν καὶ Μελίππην, αἳ καὶ Λακωνίδες ἐκαλοῦντο. τὴν μέντοι Λήδαν Τυνδάρεως λαβὼν εἰς γυναῖκα, ὃς καὶ μετὰ Θέστιον τῆς τῶν Λακώνων χώρας ἐπεκράτησεν, ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τὴν Κλυταιμνήστραν, ἣν μετὰ ταῦτα Ἀγαμέμνων ἠγάγετο γυναῖκα, τῶν Μυκηναίων ὁ βασιλεύς. ἡ μέντοι Λήδα ἐν προαστείῳ παρὰ τὸν Εὐρώταν ὡραϊζομένη, ἐπεὶ Τυνδάρεως μὴ παρὼν
P 121 ἦν, μοιχευθεῖσα ὑπὸ νεωτέρου τινὸς Κύκνου καλουμένου, υἱοῦ Ἐδερίωνος βασιλέως Ἀχαΐας, τίκτει βρέφη τρία ἐν ἑνὶ τοκετῷ, Κάστορα Πολυδεύκην καὶ Ἑλένην. ἦν δὲ ἡ Ἑλένη ὡραιοτάτη, ἣν ὁ Τυνδάρεως Μενελάῳ ἀδελφῷ Ἀγαμέμνονος, βασιλεύοντι τότε τῶν Ἀργείων, εἰς γυναῖκα ἐξέδοτο. εἰκῇ οὖν τὸν Δία κύκνον γενέσθαι καὶ τῇ Λήδᾳ συνελθεῖν μεμυθολογήκασιν οἱ ποιηταί.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ κριτοῦ Σαμψὼν Δάρδανος μὲν υἱὸς Ἴλου τῶν Φρυγῶν, Ἑλλήνων δὲ καὶ τῆς Ἑλλάδος Ἄβαντος ἔτη κγ´ ἐβασίλευσε. Προῖτος δὲ μετ᾽ αὐτὸν ἔτη ιζ´. τούτου ἡ γυνὴ Σθενέ-
B βοια ἡ καὶ Ἄντεια Βελλεροφόντου ἐρῶσα, ὃν Προῖτος εὑρὼν χαμαιρριφῆ καὶ ἀναθρεψάμενος καὶ τιμῆς ἠξιωκὼς ὁμοδίαιτον εἶχε, τούτου μανικῶς ἐρῶσα ἡ Ἄντεια, πολλάκις τε προαγωγοὺς πεπομφυῖα, καὶ ἀποκρουσθεῖσα δι᾽ ἀρετὴν τοῦ νέου καὶ πίστιν τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην, πρὸς τὸν ἄνδρα Προῖτον διαβάλλει. ὁ δὲ μὴ

runt usque ad Thestium, qui ad Eurotam fluvium urbem Thestiam fundavit. is Thestius Laconum rex tres longe pulcherrimas filias progeneravit, Ledam Clytiam Melippam nomine; quae et Laconides appellabantur. Ledam Tyndareus uxorem duxit, qui post Thestium Laconicae regno potitus est; et ex ea sustulit Clytaemnestram, quam postea temporis Agamemno Mycenarum rex coniugio sibi copulavit. verum Leda in suburbio ad Eurotam cum se absente Tyndareo oblectaret cum iuvene quodam cui Cygnus nomen, Ederion Achaeorum rex pater fuit, adulterium commisit; atque ex eo tres uno partu infantes edidit, Castorem nimirum, Pollucem atque Helenam. formosissima fuit Helena; quam Tyndareus Menelao regi eo tempore Argivorum, fratri Agamemnonis, nuptum tradidit. falso itaque poetae commenti sunt Iovem in olorem conversum cum Leda rem habuisse.

Samsone Iudaeos gubernante Dardanus Ili F. Phryges, Graecos Abas annos 23 rexit. post Abantem Proetus annos 17. huius uxor Stheneboea, quae etiam Anteia appellatur, Bellerophontis amore capta (eum expositum Proetus invenerat, educaverat, multoque honore dignatus contubernalem habebat) hunc ergo cum deperiret Anteia, ac saepenumero missis internuntiis repulsam ab iuvene virtute praedito et benefactori suo fideliter grato passa esset, hunc apud maritum falso accusat crimine. Proetus sibi eius vitae, quicum communem salem vesci consuevisset,

εἶναι νόμον ἔφη τῷ ἀλῶν κοινῶν μετασχόντι εἰς ψυχὴν ἐπιβουλεῦσαι· ἀλλὰ τῷ σῷ πατρὶ Ἰοβάτῃ γράψας αὐτὸν ἀποστελῶ, μεθ᾽ οὗ οὐδέποτε ἔφαγεν ἄρτον, καὶ αὐτὸς τοῦτον ἀναιρήσει. γράψας οὖν καὶ σφραγῖδι σφραγίσας βασιλικῇ τὸ γράμμα ἀποστέλλει. ἀπῄει δὲ οὗτος μηδὲν ὑφορώμενος κακόν. εὑρίσκει οὖν αὐτὸν ἐν τῷ ἀρίστῳ, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ ἀπεσταλμένον ὁμοτράπεζον C ἐποίησε. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναγνοὺς τὸ γράμμα οὔτε φονεύειν διὰ τὸν τῆς συνεστιάσεως νόμον εὐχερῶς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ συκοφαντίαν τὸ πρᾶγμα ἐκ τεκμηρίων πλειόνων καταμαθὼν ἐφείσατο αὐτοῦ. οὕτως οἶδεν ἀρετὴ τὸν κεκτημένον ἀπολυτροῦσθαι κακῶν. μετὰ δὲ Προῖτον ὁ δεύτερος Ἀκρίσιος ἐβασίλευσεν ἔτη λα΄. μεθ᾽ ὃν Πέλοψ ἔτη λβ΄, ὃς καὶ πόλιν κτίσας Πελοπόννησον ταύτην ὠνόμασεν· ἐξ οὗ καὶ Πελοποννήσιοι οἱ Ἑλλαδικοὶ λέγονται.

Τότε καὶ Δημόκριτος ἐγνωρίζετο φιλόσοφος, ὃς ἐδίδασκε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι δεῖ τὸν φιλοσοφεῖν ἐθέλοντα πάντων ἀπέχεσθαι κακῶν, σωφροσύνην ἀσκεῖν, καὶ πάντα ὀρθῶς νοεῖν καὶ D πράττειν, καὶ οὕτως ἔστι τὸ ἐννεαγράμματον μαθεῖν· καὶ οὕτως, φησίν, ὄψει τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λόγον, τὸν ἀπαθῆ, παθητὸν νεοφανῆ.

Τούτῳ συνήκμαζε καὶ Ἱπποκράτης φιλοσοφῶν καὶ ἰατρικὴν ὡς ἄριστα κατορθούμενος. ᾧ ἦν ἀδελφὸς Σώσανδρος ὀνομαζόμενος καὶ τὴν ἱππιατρικήν, ἅμα δὲ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν τέχνην

periculum creare nefas esse causatus, missurum se eum ad Anteiae patrem Iobatem dixit, una cum literis: ab hoc illum, quod communi mensa usi nunquam sint, interfectum iri. ita Bellerophontem cum literis regio sigillo suo obsignatis ad eum mittit, nihil mali suspicantem. pervenit ergo ad Iobatem, forte tum prandentem; qui Bellerophontem, ut a genero missum, statim mensae adhibuit. inde lectis literis neque iam necare hominem lege communicatae mensae permittebatur, et calumnia eum circumventum ex multis evidentibus signis deprehendens pepercit. ita virtus eum qui ea praeditus est malis liberare valet. Preeto successit Acrisius posterior, et regnavit annos 31. post eum Pelops annos 32. qui urbem nomine Peloponnesum condidit, unde etiam Graeci Peloponnesiorum nomen traxerunt.

Ea aetate Democritus innotuit philosophus; qui praeter alia docuit eum qui velit philosophari, debere omnibus abstinere vitiis, temperantiae studere, omnia recte agere atque facere: ita demum licere cognitione eorum quae novem literis notata sunt potiri: sic, inquit, videbis filium dei verbum omnis perpessionis expers, quod ipsum denuo perpessionibus obnoxium apparuit.

Floruit tunc etiam Hippocrates philosophus et praestantissimus medicus. frater huic fuit Sosander (id nomen viros servantem designat),

μετερχόμενος· πρὸς ὃν φασιν εἰρηκέναι τὸν Ἱπποκράτην "ἢ τὸ ὄνομα μετάβαλε ἢ τὴν τέχνην μετάμαθε."

P 122 Μετὰ Πέλοπα ἐβασίλευσεν Ἀτρεὺς ἔτη κ', εἶτα Θυέστης ἔτη ιβ', μεθ' ὃν Ἀγαμέμνων ἔτη ιη', εἶτα Αἴγισθος ἔτη ζ'. κατέσχεν οὖν ἡ βασιλεία Ἑλλήνων ἤτοι Πελοποννησίων ἔτη ἑκατὸν ἑξήκοντα τέσσαρα.

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω τῶν εἰρημένων χρόνοις Μίνως τῆς Κρήτης, ὁ υἱὸς τῆς Εὐρώπης, ἐβασίλευσε, καὶ θαλασσοκρατῶν Ἀθηναίους ἐπολέμει καὶ νόμους ἐξετίθει. τότε καὶ Δαίδαλος καὶ ὁ Ἴκαρος καὶ ὁ Ταῦρος ἕνεκεν τῆς Πασιφάης τῆς Μίνωος ἐθρυλοῦντο γυναικός. ἐκ τοῦ Ταύρου μὲν οὖν νοταρίου αὐτῆς ὄντος μοιχευθεῖσα ἔτεκεν υἱόν, ὃς Μινώταυρος ἐκλήθη. ἡ δὲ Πασιφάη
B ὑπὸ Μίνωος μετὰ δύο δουλίδων κλεισθεῖσα ἐν οἰκήματι νόσῳ τελευτᾷ. Ἴκαρος δὲ τῆς εἱρκτῆς ὑπαλύξας, ὡς ἔπλει, ἐποντίσθη. Δαίδαλος δὲ ἐσφάγη.

Ἡρακλῆς δὲ καὶ αὐτός, ὁ τοῖς ἄθλοις πολυθρύλητος, μετὰ τὴν ἀπὸ Κολχίδος μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν ὑποστροφὴν ἐν Λιβύῃ γενόμενος καὶ Ἀνταίῳ συμβαλὼν δαιμονιώδη τινὰ καὶ μυσαρὰ φάσματα τελοῦντι, καὶ νικήσας αὐτόν, νόσῳ λοιμώδει περιπίπτει, καὶ μανεὶς εἰς πῦρ ἑαυτὸν ῥίψας τελευτᾷ.

Μετὰ Μίνωα Μινώταυρος ὁ Πασιφάης καὶ Ταύρου βασιλεύει. ὕβριν δὲ οἱ συγκλητικοὶ τὸ ὑπὸ μοιχογεννήτου βασιλεύε-

qui et Hippocraticam et veterinariam artem tractabat. huic ferunt Hippocratem dixisse "vel nomen muta vel artem dedisce."

Post Pelopem regnum tenuit Atreus annos 20, inde Thyestes 22, tum Agamemnon 18, post Aegisthus 7. duravit ergo regnum Graecorum sive Peloponnesiorum annos 164.

Superioribus aliquanto temporibus Minos Iovis et Europae F. Cretae regnum tenuit; cumque classe plurimum valeret, Atheniensibus bellum fecit et leges posuit. tunc et Daedali Icari ac Tauri nobilibus fabulis Pasiphae Minois uxor occasionem praebuit. ea cum Tauro scriba suo adulterio commisso, filium peperit qui Minotaurus fuit appellatus. ipsa autem una cum duabus ancillis in carcerem inclusa ex morbo periit. Icarus cum ex carcere profugus navigaret, in mari periit. Daedalus iugulatus est.

Hercules autem, is cuius aerumnae in omnium sunt ore, ex Colchide cum Argonautis reversus in Africam venit: ibi Antaeum, portentosis daemonum et abominandis utentem praestigiis, congressus cum superasset, in morbum pestilentem incidit, versusque in furorem se ipsum in ignem coniecit, itaque periit.

Post Minoem Minotaurus Pasiphaae et Tauri filius regnum inivit. at senatores probro sibi ducentes, si ex adulterio natum regem habe-

σθαι ἡγούμενοι, Θησέα προτρέπονται τὸν υἱὸν Αἰγέως βασιλέως Θεσσαλίας εἰς πόλεμον κατ' αὐτοῦ διαπερᾶν. ὑπισχνοῦνται δὲ αὐτῷ C
αὐτόν τε προδοῦναι Μινώταυρον καὶ Ἀριάδνην τὴν Μίνωος καὶ Πασιφάης καὶ πᾶσαν Κρήτην. διαπερᾷ γοῦν εἰς τὴν Κρήτην ἐξαίφνης ὁ Θησεύς. ὁ γοῦν στρατηγὸς καὶ πάντες τὸν Μινώταυρον ἐν Γορτύνῃ ἀφέντες σχῆμα φυγῆς ἐποιήσαντο. γνοὺς δὲ αὐτὸς τὴν προδοσίαν φεύγει εἰς τὴν Λαβυρίνθων χώραν, καὶ ἐν σπηλαίῳ λανθάνει κρυβείς, ἕως ὑπό τινος τῷ Θησεῖ μηνυθεὶς ἐσφάγη. ὁ δὲ Θησεὺς εἰς Γορτύνην εἰσελθὼν ἐθριάμβευσεν. Αἰγεὺς δὲ ὁ τούτου πατὴρ τὴν φυγὴν ἀκούσας τῶν Κρητῶν, καὶ ὡς δόλῳ ὑπονοήσας ἀπώλετο Θησεύς, λύπῃ καταποθεὶς ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπεπνίγη· ὅθεν καὶ Αἰγαῖον τὸ πέλαγος ὠνόμασται. D
ὁ δὲ Θησεὺς τὴν Κρήτην ἐάσας, καταφρονήσας δὲ καὶ Ἀριάδνης, ἥτις ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς παρεδρεύουσα παρθένος, ὥς φασι, τελευτᾷ, τῆς Θεσσαλίας βασιλεύσας ἠγάγετο γυναῖκα Φαίδραν. ἣ καὶ ἐσυκοφαντήθη ὡς Ἱππολύτῳ, υἱῷ μὲν Θησέως ἐκ παλλακῆς αὐτῆς δὲ προγονῷ, πορνικῶς μιγεῖσα. ὁ μὲν οὖν Ἱππόλυτος ἔφιππος σύαγρον διώκων τοῦ ἵππου ἐξετινάχθη, τοῦ δὲ λώρου τοῦ χαλινοῦ περιελιχθέντος τοῖς δακτύλοις αὐτοῦ ἐσύρη ὑπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ τελευτᾷ. ἐφ' ᾧ ὁ Θησεὺς σφοδρῶς ἀνιαθείς, ἀλλὰ καὶ τὴν Φαίδραν καίτοι πολλὰ ἐξομνυμένην λοιδορήσας ἀπὸ P 123
ὄψεως ἐποίησεν. αὐτὴ δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῆς θλίψεως δεινοπαθήσασα ἐτεθνήκει. τότε καὶ Εὐρυσθεὺς ἐκράτει τῶν Λακεδαιμονίων

rent, Theseum Aegei regis Thessaliae F. ad impetendum bello Minotaurum exhortantur, promittentes ipsi se et Minotaurum proditaros, et Ariadnam Minois filiam totamque Cretam traditaros. statim itaque Theseus in Cretam traiicit. ibi dux exercitus reliquique omnes simulata fuga Minotaurum Gortynae relictum deserunt; qui proditionem sentiens in locum cui Labyrintho nomen est confugit, ibique in spelunca abditus latuit, donec cuiusdam indicio Theseus eum ibi repertum iugulavit. Theseus triumphum Gortynem introduxit. Aegeus autem pater eius, fuga Cretum audita, suspicatus Theseum dolo interfectum, luctu absorptus in mare se ipsum proiecit ac suffocatus est; unde et Aegeum mari nomen obtigit. ceterum Theseus Creta omissa, spreta etiam Ariadna, quam ferunt in aede Iovis virginem desedisse ibique mortuam, Thessaliae regnum occepit uxoremque duxit Phaedram. haec apud ipsum falso delata fuit cum Hippolyto privigno suo, qui Theseo ex pellice natus fuerat, corpus per adulterium miscuisse. ac Hippolytus quidem cum eques aprum insequeretur, equo excussus, habenis manus digitis implicatis, ab equo raptatus sexto post die vitam clausit. qua re cum in maximum venisset dolorem Theseus, Phaedrae, quanquam multa deieranti, adulterium exprobravit, eamque e conspectu suo removit. ea, calamitate immodica afflicta, moerore exstincta est. tunc etiam Eurystheus regnum

ἔτη μβ΄ καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν η΄. τὰ δὲ πάντα ἔτη κατέσχεν ἡ αὐτῶν ἀρχὴ τκε΄.

Ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις Σαοὺλ πρῶτον ἀγῶνα οἱ Πισαῖοι ἐν Ὀλυμπίᾳ κατεβάλοντο καὶ Διὶ Ὀλυμπίῳ κοσμικὴν πρώτην ἐπετέλεσαν ἑορτήν. ἐντεῦθεν κατὰ τέσσαρα ἔτη τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες, Ὀλυμπιάδας τὰς τετραετηρίδας καθεξῆς ἠρίθμουν. ἐν οἷς χρόνοις καὶ Κορίνθιοι μετὰ τοὺς Λακεδαιμο-
B νίους τοπαρχοῦντες Ἑλλήνων ἐβασίλευσαν τὰ πάντα ἔτη τιη΄. καὶ μετὰ Δάρδανον τὸν Ἴλου υἱὸν καὶ τὸν Δαρδάνου υἱὸν Λαομέδοντα Πρίαμος ὁ Λαομέδοντος τῆς Φρυγῶν χώρας ἀνηγορεύετο βασιλεύς. τότε καὶ τὸ Δάρδανον καὶ τὸ Ἴλιον καὶ ἡ Τροία καὶ ἡ πᾶσα χώρα Φρυγίας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐκπεπολιόρκηται Πριάμου. ἡ δὲ αἰτία τῆς καταδηώσεως Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Πάρις. τούτου γὰρ γεννηθέντος ὑπὸ Πριάμου χρησμὸς αὐτῷ ἀναδέδοται τοιοῦτος "ἐτέχθη σοι Πάρις δύσπαρις· τριακοντούτης γὰρ γενόμενος ὀλέσει βασιλείαν Φρυγῶν." εὐθὺς οὖν ὁ Πρίαμος Ἀλέξανδρον μετονομάσας ἔπεμψεν εἰς ἀγρόν, Μανδρῷ λεγόμενον, γαλακτοτροφηθῆναι καὶ αὐξηθῆναι παρὰ γηπόνῳ τινί, ἄχρις οὗ τὰ τριάκοντα
C ἔτη τοῦ χρησμοῦ παρέλθῃ. ἐποίησε δὲ καὶ τεῖχος μέγα ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃ καὶ Πάριον ὠνόμασεν. ἐκεῖ ὁ Πάρις διάγων, εὐμαθής τε περὶ τὰ γράμματα γενόμενος καὶ παιδείας οὐ τῆς τυχούσης μετασχών, ἐγκωμιαστικὸν λόγον καὶ ὕμνον εἰς τὴν Ἀφροδίτην διετάξατο, τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν λέγων εἶναι ἐξ ἧς καὶ τέκνα καὶ

in Lacedaemonios gessit, annos 42, et post illum fuerunt alii octo reges. duravit id regnum annos 325.

Sauli tempore primum certamen Pisaei ad Olympiam instituerunt, Iovique Olympio primam solennem festivitatem celebraverunt. inde quadrienniis singulis id sacrificium iterantes, lustra Olympiadum nomine ab eo initio numeraverunt. quo tempore etiam Corinthii post Lacedaemonios, regione in suam potestatem redacta, Graeciae regnum annos omnino 318 obtinuerunt. et post Dardanum Ili F. ac Laomedontem Dardani F. Priamus Laomedontis F. Phrygiae rex declaratus est. sub quo Dardanum Ilium Troia ac tota Phrygia excisa sunt. causam ei devastationi praebuit Alexander, alio nomine Paris dictus. is cum natus Priamo esset, tale oraculum patri est allatum "Paris infelix tibi natus est, qui anno aetatis suae trigesimo Phrygiae regnum perdet." statim itaque Priamus eum nomine Alexandri affectum, in praedium cui Mandro nomen, agricolae cuidam lacte alendum et educandum mandavit, donec 30 anni oraculo designati praeterirent. arcem quoque in agro magnam exstruxit, quod Parium appellavit. ibi degens Paris, cum et ingenio esset felici et institutione non vulgari formaretur, orationem laudatoriam et hymnum in Venerem composuit, dicens eam esse cupiditatem, quae liberos sapientiam et artes apud homines et bruta procreet;

σοφίαν καὶ τέχνας ἐν λογικοῖς καὶ ἀλόγοις ἀποτίκτεσθαι, καὶ αὐτὴν ἐν συγκρίσει τὴν Ἀφροδίτην Παλλάδος προέκρινε καὶ Ἥρας. διὸ καὶ ἐμυθεύσαντο τοῦτον κριτὴν τῶν τριῶν γενόμενον τῇ Ἀφροδίτῃ τὸ μῆλον ἤγουν τὴν νίκην ὡς τῶν ἄλλων κρείττονι βραβεῦσαι. μετὰ δὲ τοὺς τριάκοντα χρόνους λογισάμενος ὁ Πρίαμος τὸν περὶ αὐτοῦ χρησμὸν παρελθεῖν, καταφρονήσας προσηγάγετο αὐτόν. D *γράμματά τε καὶ δῶρα καὶ θυσίας ἐπιδοὺς μετὰ καὶ ἑκατὸν νεανίσκων Φρυγῶν πρὸς τοὺς τοπάρχας Εὐρώπης διαβῆναι κελεύει καὶ τῷ Δαφναίῳ Ἀπόλλωνι θῦσαι, καὶ πρῶτον ἐν τῇ Σπάρτῃ πόλει τῆς Ἑλλάδος ἐλθεῖν, ὑπὸ Μενελάῳ τότε βασιλευομένῃ, ὃς υἱὸς μὲν Πλεισθένους ἦν ἀληθῶς, ὑπὸ δὲ Ἀτρεῖ βασιλεῖ τῶν Ἀργείων ἅμα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀγαμέμνονι ἀνατραφεὶς Ἀτρείδης ἐλέγετο καὶ σύγγονος Ἀγαμέμνονος. οὗτος φιλοφρόνως ἄγαν τὸν Πάριν προσδεξάμενος παντοδαπῇ θεραπείᾳ τοῦτον ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἐθεράπευσεν, ἀναπαυθῆναι ἐντειλάμενος ὅσον καὶ βούλοιτο, καὶ οὕ-* P 124 *τως ἐπὶ τὴν θυσίαν ἀπελθεῖν. αὐτὸς δὲ ὁ Μενέλαος ἅμα τοῖς συγγενέσιν εὐθὺς ἐπὶ Κρήτην ἀπέπλει ὡς Ἀστερίῳ Διὶ ἐν Γορτύνῃ πόλει θυσιάσων. ἐν μιᾷ τοίνυν ὁ Πάρις εἰς τὸν τῆς Ἑλένης παράδεισον ἐγκύψας ὁρᾷ αὐτὴν τῷ κάλλει ἀμήχανον οὖσαν· ἦν γὰρ εὔστολος εὔμαστος λευκὴ ὡσεὶ χιών, εὔοφρυς εὔρινος οὐλόθριξ ὑπόξανθος ὀφθαλμοὺς ἔχουσα μεγάλους. καὶ τρωθεὶς τῷ ταύτης ἔρωτι διὰ τῆς Αἴθρας, ἥτις ἦν συγγενὴς Μενελάου, ὑπονοθεύσας τὴν Ἑλένην ἥρπασεν αὐτὴν μετὰ καὶ πλούτου πολλοῦ*

9 πόλεως P

eamque in comparatione Minervae ac Iunoni praetulit. inde orta est fabula, eum arbitrum delectum inter deas Veneri uti potiori malum victoriae signum adiudicasse. exactis triginta annis, Priamus oraculi tempus iam exivisse ratus, securus animi Paridem produxit, eumque additis 100 Phrygibus adolescentibus, cum literis muneribus et victimis ad regulos Europae traiicere iussit et Daphnaeo Apollini sacrificare. primo omnium Paris venit Spartam Graeciae urbem, ubi regnabat Menelaus. is Plisthenis filius re vera fuit, sed ab Atreo Argivorum rege una cum eius filio Agamemnone educatus Atrides appellabatur ac frater Agamemnonis. Menelaus Paridem perhumaniter excepit, inque suo palatio omni officio studiosissime tractavit, requiescere ibi quamdiu visum fuisset ipsi iubens, atque ita demum ad sacrificandum proficisci. ipse cum cognatis in Cretam continuo navigavit, ut Gortynae rem sacram Iovi Asterio faceret. quadam die Paris cum in Helenae hortum despexisset, vidit eam incomparabili esse pulchritudine: erat enim gracilis, papillis formosis, nivis instar alba, specioso supercilio, eleganti naso, crine crispo ac subflavo, oculis grandibus. proinde eius amore saucius, opera Aethrae quae Menelao cognata erat, eam corrupit ac cum multis opibus ornatuque et

καὶ κόσμου καὶ πέντε δουλίδων κορασίων. καὶ τῶν θυσιῶν, δι' B ἃς καὶ παρῆν, ἠμεληκὼς εἰς Σιδῶνα πρὸς Πρωτέα τὸν Αἰγύπτου βασιλέα διεπέρασεν. οἱ δὲ τὸν οἶκον Μενελάου φυλάσσειν τεταγμένοι, τὴν ἁρπαγὴν τῆς Ἑλένης ἰδόντες, εὐθὺς ἅπαντα ἐν τῇ Κρήτῃ αὐτῷ μηνύουσι. ἐφ' οἷς ὁ Μενέλαος δεινοπαθῶν καταπλέει μὲν εἰς τὴν Σπάρτην εὐθύς, πέμπει δὲ εἰς ἀναζήτησιν τῆς Ἑλένης πανταχοῦ. μετὰ δὲ χρόνον ἧκεν ὁ Πάρις ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου σωθείς. ὃν Πρίαμος καὶ Ἑκάβη ἀποδεδεγμένοι, ἰδόντες τὴν Ἑλένην, ἐξέστησαν, καὶ τίς ἂν εἴη καὶ πόθεν ἐπυνθάνοντο. ἡ δὲ Ἀλεξάνδρου ἔφη εἶναι συγγενής, καὶ αὐτῷ μᾶλλον Πριάμῳ καὶ τῇ Ἑκάβῃ καὶ οὐ τῷ Πλεισθένους υἱῷ προσήκειν Μενελάῳ. C ἐκ τῆς Δαναοῦ γὰρ θυγατρὸς Πλησιόνης Δάρδανον καὶ Τρῶα κατάγεσθαι καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ βασιλεῖς· Ἀγήνορος δὲ τοῦ πατραδέλφου Δαναοῦ ἀπόγονος Δύμας βασιλεὺς ὁ Ἑκάβης πατήρ· ἐκ γένους δὲ τοῦ Δύμα καὶ Λήδα ἐστὶ μήτηρ ἡ ἐμή. ταῦτα Ἑλένη εἰποῦσα, καὶ ἅμα διομνυμένη μηδὲν τῶν Μενελάου λαβεῖν, καὶ ὅρκον δὲ ἀπαιτήσασα μὴ προδοθῆναι, ἔμεινεν ἀγαπωμένη πρὸς αὐτῶν. τοῦτο μαθόντες οἱ περὶ Ἀγαμέμνονα πέμπουσι πρέσβεις πρὸ τοῦ πολέμου, αὐτόν τε Μενέλαον καὶ Ὀδυσσέα, καὶ γράμματα Κλυταιμνήστρας γυναικὸς Ἀγαμέμνονος, ἀδελφῆς Ἑλένης, ἀξιοῦντες ἀποδοθῆναι Μενελάῳ τὴν γυναῖκα. οἳ καὶ ἀποπέμπον- D ται ἄπρακτοι. διὸ καὶ τοὺς τοπαρχοῦντας τῆς Εὐρώπης ἅπαντας, καὶ τὸν Θέτιδος καὶ Πηλέως Ἀχιλλέα μετὰ τὸ ὑποκείμενον αὐτῷ

quinque ancillis rapuit; et sacrificiis quorum causa venerat omissis, Sidonem ad Aegypti regem Proteum traiecit. qui custodiae domus Menelai erant praefecti, animadverso Helenae raptu, statim ei in Cretam rem nuntiant. qui ingenti dolore ictus illico Spartam rediit, et in omnes partes dimittit qui Helenam requirant. aliquanto post tempore Paris ex Aegypto domum salvus revertitur; quem Priamus et Hecuba recipientes visa Helena obstupuerunt, et quaenam ea mulier, undeque esset sciscitati sunt. ipsa se Alexandri cognatam, magisque se ad Priamum et Hecubam quam ad Plisthenis F. Menelaum pertinere respondit: quippe Dardanum Troem ac reliquos ab hoc procreatos reges originem ducere a Danai filia Plesiona. Dymam porro regem, Hecubae patrem, genus repetere ab Agenore Danai patruo: eum Dymam consanguineum esse Ledae, suae matris. haec locuta Helena, et iuramento confirmans nihil se de bonis Menelai secum tulisse, cum iureiurando sibi confirmari vicissim impetrasset se deditum non iri, apud ipsos cara acceptaque remansit. Agamemno re cognita ante bellum nuntios legat Menelaum et Ulyssem, cum literis Clytaemnestrae, quae soror Helenae, uxor Agamemnonis erat, Menelao reddi coniugem suam postulans. sed ii re infecta sunt dimissi. itaque Agamemno et Menelaus omnibus Europae regulis ad belli societatem conductis, etiam filio Thetidis et Pelei Achille cum

τῶν Μυρμιδόνων στῖφος, καὶ Νέστορα τὸν Ἠλεῖον καὶ τὸν Ἰθακήσιον Ὀδυσσέα καὶ τοὺς δύο Αἴαντας Διομήδην τε καὶ Ἰδομενέα καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ γενναίους σὺν ναυσὶ χιλίαις ἑκατὸν ἐνενήκοντα ὀκτὼ ἐκστρατεύσαντες ἀποπλέουσι. καὶ παρὰ Αὐλίδι οὕτω καλουμένῳ χωρίῳ παραχειμάσαντες κατὰ Ἰλίου ἐστρατοπεδεύοντο. τοῦ χειμῶνος δὲ ἀντικειμένου αὐτοῖς ἐπὶ πολὺ Κάλχας ὁ μάντις θυσίαν ὀφείλειν τὸν Ἀγαμέμνονα εἶπε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τῇ Ἀρτέμιδι παρασχεῖν, θεᾷ τῆς χώρας οὔσῃ· ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν. ἀλλὰ μὴν καὶ γυνὴ συνῳδὰ τῷ Κάλχαντι προφητεύουσα εἶπεν ὡς P 125 εἰ μὴ τὴν πρώτην Ἀγαμέμνονος θυγατέρα τῇ Ἀρτέμιδι προσαγάγωσιν, ὁ χειμὼν οὐ λυθήσεται. οἱ δὲ οὐ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτό φασι συμβῆναι, ἀλλὰ διὰ τὸ αἶγα μεγίστην παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος τοξεῦσαι καὶ ἀνελεῖν τὸν Ἀγαμέμνονα, καὶ ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον λοιμικὴν νόσον γενέσθαι. καὶ διστάσεως γενομένης καθαιρεῖται μὲν Ἀγαμέμνων τῆς βασιλείας, Παλαμήδης δὲ ἀντ' αὐτοῦ προχειρίζεται. ἐφ' οἷς Ὀδυσσεὺς δεινῶς διατεθεὶς προσποιεῖται μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ἀποπλεῖν, παραγίνεται δὲ πρὸς Κλυταιμνήστραν τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος γυναῖκα εἰς τὸ Ἄργος, καὶ πλαστοῖς γράμμασι τὴν Ἰφιγένειαν λαβὼν (αὕτη γὰρ ἦν πρώτη B τῶν τοῦ Ἀγαμέμνονος θυγατέρων) ὡς Ἀχιλλεῖ κατὰ τὸ στρατόπεδον ἀριστεύοντι δοθησομένην γυναῖκα ὑποστρέφει μετὰ ἕδνων, καὶ παραδίδωσι ταύτην τοῖς ἱερεῦσι πρὸς ἱλασμὸν τῆς Ἀρτέμιδος. ὡς οὖν ἔμελλον εἰς θυσίαν ταύτην προσάγειν, ἔλαφος ἀντ' αὐτῆς εὑρέθη προσισταμένη τῷ βωμῷ, ἥτις καὶ προσηνέχθη θυσία ἀντὶ

Myrmidonum ipsi subdita cohorte, Nestore praeterea Eleo, Ulysse Ithacensi, duobus Aiacibus, Diomede Idomeneo aliisque multis et generosis, cum classe navium sexcentarum octoginta octo ad bellum Ilio inferendum proficiscuntur; atque Aulide primum in hibernis subsistunt. ibi cum tempestate diutius detinerentur, Calchas vates edixit debere Agamemnonem filiam suam Dianae, quae dea eius loci esset, immolare. verum hoc Agamemno renuit. sed et mulier Calchantis oraculo consentanea vaticinabatur, tempestatis non ante finem fore quam prima Agamemnonis filia Dianae sacrificaretur. alii non tempestatis causa haec evenisse tradunt, sed ab Agamemnone capram maximam sagitta fuisse interfectam iuxta Dianae fanum: ob id acrem pestem exstitisse, obortaque in castris discordia Agamemnoni imperium fuisse abrogatum, et Palamedi mandatum. Ulyssem, quod ea aegerrime ferret, simulato se in patriam navigare, Argos ad Clytaemnestram se contulisse, Agamemnonis uxorem: ab ea Iphigeniam, filiarum Agamemnonis natu maximam, fictarum literarum ope, in quibus erat eam Achilli virtute in exercitu primo nuptum peti, cum dote abstulisse; reversumque ad stationem sacerdotibus eam tradidisse, cuius sacrificio Diana placaretur. ceterum cum Iphigenia iam ad mactandum duceretur, eius loco cervam arae adstitisse,

τῆς παρθένου. καὶ ταύτης διασωθείσης καὶ ἀποδοθείσης τῷ πατρὶ ζώσης, ἱέρειαν αὐτὴν παραυτὰ τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος Ἀγαμέμνων ἀφιέρωσε· καὶ Ὀδυσσεὺς ἀποδοθῆναι αὖθις τὴν βασιλείαν τῷ Ἀγαμέμνονι παρεσκεύασε. Παλαμήδην δὲ μετ' ὀλίγον Ὀδυσσεύς, πλαστοῖς γράμμασι καὶ μάρτυσι χρησάμενος, αἰτίαν προδότου
C τίθησιν, καὶ παρασκευάζει τὸν στρατὸν λιθοβολῆσαι αὐτόν, καὶ τὸ λείψανον τεφρώσαντας Ναυπλίῳ τῷ αὐτοῦ πατρὶ παραπέμψαι. οὗτός ἐστι Παλαμήδης ὁ καὶ τὴν τάβλαν ἐφευρὼν πρὸς μετεωρισμὸν τοῦ στρατοῦ, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ σύνθεσιν σὺν φιλοσοφίᾳ πολλῇ καταστήσας. ὥρισε γὰρ εἶναι τὴν τάβλαν τὸν γήϊνον κόσμον, τοὺς δὲ δώδεκα κάσους τὸν ζωδιακὸν ἀριθμόν, τὸ δὲ ψηφόβολον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ κοκκία τὰ ἑπτὰ ἄστρα τῶν πλανήτων, τὸν δὲ πύργον τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, ἐξ οὗ ἀνταποδίδοται πᾶσι καλὰ ἢ κακά. ὁ αὐτὸς εὗρε καὶ τὰ ις' γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, α β γ δ ε ι κ λ μ ν ο π ρ σ τ υ. προσέθηκε δὲ αὐτοῖς Κάδμος ὁ Μιλήσιος ἕτερα
D γράμματα τρία, θ φ χ. διὸ καὶ πολλῷ τῷ χρόνῳ τοῖς ιθ' ἐχρῶντο· ὅθεν οἱ ἀρχαῖοι μὴ ἔχοντες τὸ ψ τὴν ψαλίδα παλίδα ἔλεγον, καὶ ἄλλα πολλὰ ῥήματα ἄλλως ἐξεφώνουν καὶ ἔλεγον καὶ ἔγραφον. πρὸς ταῦτα Σιμωνίδης ὁ Χῖος προσέθηκε δύο, η καὶ ω, Ἐπίχαρμος δὲ ὁ Συρακούσιος τρία, ζ ξ ψ, καὶ οὕτως ἐπληρώθησαν τὰ κδ' στοιχεῖα.

Παρεμβαλόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων σὺν ταῖς ναυσὶ κατὰ τῆς Τροίας οὐ συνεχώρουν οἱ Τρῶες προσορμίσαι. πολέμου δὲ συρ-

19 *Κεῖος?*

hancque loco virginis deae victimam caesam, ipsam incolumem patri redditam atque ab eo confestim sacerdotem in fano Dianae constitutam fuisse. exinde Ulyssem confecisse ut imperium Agamemnoni redderetur. eundem Ulyssem post paulo falsis literis et testibus adversus Palamedem usum hunc proditionis crimine oppressisse, et machinatum ut ab exercitu is lapidibus obrueretur, reliquiaeque in cinerem redactae patri eius Nauplio mitterentur. is est Palamedes, qui ad exercitus reficiendos oblectatione animos tabulam et eius compositionem philosophica admodum industria invenit. sic enim instituit ut tabula esset mundus elementaris, duodecim casus signorum zodiaci numerus, talorum iactus, et quae in talis sunt grana, septem planetarum astra, turris caeli altitudo, ex quo omnibus bona malave tribuuntur. idem sedecim alphabeti literas invenit, α β γ δ ε ι κ λ μ ν ο π ρ σ τ υ. his tres addidit Cadmus Milesius, θ φ χ. ac multo tempore tantum his novendecim usi sunt elementis; cumque ψ carerent antiqui, pro psalide palidem scripserunt, multaque omnino alia vocabula secus pronuntiaverunt quam scriberent. adiecit his duas Simonides Ceus, η et ω, Epicharmus Syracusanus tres, ζ ξ ψ. atque sic viginti quattuor literarum summa impleta est.

Appellentes ad litus Troiae classem Graecos Troiani conati sunt littore prohibere, pugnaque acri commissa multi utrinque ceciderunt,

ῥαγέντος ἰσχυροῦ, καὶ πολλῶν ἐξ ἑκατέρων ἀνῃρημένων σὺν Πρω-
τεσιλάῳ προμάχῳ Δαναῶν, νυκτὸς ἐπιγενομένης Τρῶες μὲν εἰς P 126
τὴν πόλιν εἰσιόντες ἀσφαλῶς συνεκλείσθησαν, οἱ δὲ τὰ πλοῖα τῇ
παραλίῳ τῆς Τροίας ἀκτῇ κατασφαλισάμενοι ἔμενον τὴν ἕω. περὶ
μέσας δὲ νύκτας Κύκνος τις ὄνομα, συγγενὴς ὢν Πριάμου ἄρχων
δὲ πόλεως Νεάνδρου, μετὰ πολλοῦ πλήθους πολεμικοῦ τολμήσας
ἐπέθετο κατ' αὐτῶν· συμβολῆς δὲ γενομένης αὐτός τε Κύκνος ὑπὸ
Ἀχιλλέως καὶ οἱ πλείους τῶν μετ' αὐτοῦ ἀνῃρέθησαν. ἡμέρας δὲ
γενομένης βουλευ... τὰς κύκλῳ πόλεις Ἰλίου καὶ Τροίας τῷ Πριά-
μῳ συμμαχούσας παρεστήσαντο. καὶ ὁ μὲν τοῦ Τυδέως υἱὸς Διο-
μήδης τὴν τοῦ εἰρημένου Κύκνου πόλιν Νέανδρον καὶ τοὺς υἱοὺς
καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ πᾶσαν προνομεύσας καὶ καταδῃώσας εἰς τὸ B
μέσον ἤγαγε τοῦ στρατοῦ, Ἀχιλλεὺς δὲ κατὰ Λέσβου καὶ τῆς ὑπ'
αὐτὴν χώρας μετὰ τῶν Μυρμιδόνων ἐκστρατεύει, καὶ Φόρβαντα
μὲν τὸν τοπάρχην αὐτῶν συγγενῆ Πριάμου ὄντα ἀναιρεῖ, τὴν αὐ-
τοῦ δὲ θυγατέρα Διομήδην καὶ πᾶσαν τὴν χώραν λαφυραγωγήσας
ἤνεγκεν εἰς τὸν στρατόν. αὖθις δὲ πρὸς τὴν Λυρνησὸν ὁρμήσας
καὶ τὴν πόλιν ἑλών, καὶ Ἠετίωνα τὸν αὐτῆς πολιοῦχον ἀνελών,
καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἀστυνόμην τὴν καὶ Χρυσηΐδα, θυγατέρα
Χρύσου ἱερέως Ἀπόλλωνος, ἑλών, καὶ πάντα τὸν πλοῦτον ἐνεγκὼν
εἰς τὸ μέσον τέθεικε τοῦ στρατοῦ. ἐντεῦθεν ἐφορμήσας κατὰ τῆς
λεγομένης Λεγοπόλεως τοῖς παισὶ ..... Βρίσου θυγατέρα Ἱππο-
δάμειαν, γυναῖκα οὖσαν Ἀμύντου βασιλέως ἐκείνης τῆς πόλεως, C
ὃς οὐ παρῆν τότε. μετὰ ταῦτα δὲ Λυκίους καὶ Λυκάονας κατὰ

interque hos Protesilaus Graecorum antesignanus. nocte facta Troiani urbem repetiverunt, eamque accurate clauserunt. Graeci vero subductis in litus Troiae navibus atque stabilitis auroram praestolati sunt. media nocte Cygnus quidam, cognatus Priami ac urbis Neandri dominus, cum magna militum manu adoriri Graecos ausus, commissa pugna ipse ab Achille occisus est, ac plerique qui cum ipso erant interfecti sunt. die orta, consil . . . Troiae et Ilio in orbem circumiacentes urbes, quod Priamo opitularentur, subegerunt. Diomedes Tydei filius Neandrum Cygni urbem, filios eius et universam dicionem depopulatus, praedam in castris in medium contulit. Achilles cum Myrmidonibus in Lesbum et vicinam regionem expeditione facta, Phorbantem eorum locorum dominum, Priami consanguineum, interfecit, filiam eius Diomedam, cum praeda quam ex tota ista regione egerat, in castra adduxit. inde ad Lyrnesum duxit, eamque urbem cepit, et Eetionem eius principem occidit: uxorem eius Astynoman, quae et Chryseis dicitur, filiam Chrysae sacerdotis Apollinis, cum omnibus opibus eius urbis in castra abduxit atque in medium contulit. postea ad Legopolim contendit pueris ..... Brisi filiam Hippodameiam, uxorem Amyntae, qui regnum in ea urbe tenebat. is tunc aberat. ac post adscitis adversus Graecos Lyciorum

τῶν Ἑλλήνων εἰς συμμαχίαν ἐπικαλεσάμενος, ἐπειδὴ ἧκε σὺν ὄχλῳ πολλῷ καὶ θυμῷ βαρεῖ, τῷ Ἀχιλλεῖ συμβαλὼν οὐ μόνον τὴν θυγατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς καὶ τὴν αὐτοῦ πόλιν οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἔργον πολέμου γεγόνασι. καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῷ στρατῷ ἐμερίσθη, τὴν δὲ Χρυσηΐδα ὁ Ἀγαμέμνων, Ἱπποδάμειαν δὲ τὴν καὶ Βρισηΐδα ὁ Ἀχιλλεὺς λόγῳ ἐκράτησαν παλλακῶν. λοιμώδους δὲ νόσου ἐνσκηψάσης τῷ στρατῷ, τῇ τοῦ Κάλχαντος μαντείᾳ Χρυσηῒς τῷ πατρὶ D ἀποδίδοται, Βρισηΐδα δὲ τὴν τοῦ Ἀχιλλέως ἀφαιρεῖται Ἀγαμέμνων ἄχρι καιροῦ. ἐντεῦθεν χολωθεὶς Ἀχιλλεὺς ἀπέσχετο μετὰ τῶν Μυρμιδόνων τοῦ τοῖς Τρωσὶ πολεμεῖν, ἕως ἰσχυροῖς πολέμοις ὕστερον οἱ περὶ τὸν Ἀγαμέμνονα κατανικώμενοι δώροις πολλοῖς καὶ παρακλήσεσιν ἐδυσώπησαν αὐτὸν ἐξελθεῖν μετ' αὐτῶν. Αἴας δὲ ὁ Τελαμώνιος πρὸς τοὺς ἐν Χερρονήσῳ Θρᾷκας γενόμενος ἐπολιόρκει· ὃν Πολυμήστωρ ὁ τούτων βασιλεὺς φοβηθεὶς χρυσὸν ἐδίδου πολύν, καὶ σῖτον τοσοῦτον ὅσον τῷ Ἀχαϊκῷ στρατῷ εἰς ἐνιαυτὸν ἐξαρκέσαι. εἶχε δὲ ἐκεῖ Πολύδωρον τὸν πάντων τῶν Πριάμου υἱῶν μικρότερον, ὃν παρέθετο Πολυμήστορι Πρίαμος P 127 ἀνατραφῆναι· ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸν ἔκδοτον τῷ Αἴαντι δεδωκώς, καὶ ἐγγράφους συνθήκας πεποιηκὼς μηδέποτε ὑπερμαχήσειν Πριάμου, ἀπέστειλεν αὐτόν. ὁ Αἴας δὲ ἐκεῖθεν ὁρμήσας πρὸς Τεύθραντα ἦλθε τοπάρχην· ὃν ἀνελών, καὶ τὴν αὐτοῦ πόλιν ἐκπολιορκήσας καὶ τὴν θυγατέρα Τέκμησσαν αἰχμαλωτίσας ἤγαγε πάντα τὸν πλοῦτον νυκτὸς ἐπὶ τὸν στρατόν. τῇ γοῦν ἑξῆς ἱστῶσι κατέναντι τοῦ τείχους

et Lycaonum auxiliis, magna cum hominum turba gravi ira percitus rediit. ibi cum Achille congressus neque filiae filiisque et urbi suae quicquam profuit, et ipse cum exercitu suo interfectus est. divisa inter milites praeda Chryseidem Agamemnon, Hippodamiam Achilles pellicis loco obtinuit. peste autem exercitum infestante Calchantis vaticinio Chryseis patri redditur, Briseidem Achilli Agamemnon aufert, et aliquamdiu secum tenet. quamobrem Achilles iratus se et Myrmidonas a pugna abstinuit tantisper, donec Agamemnon gravibus cladibus attritus multis eum donis ac deprecationibus permovit ut rursum cum Graecis in aciem exiret. Aiax autem Telamonius Thraces obsidebat, qui in Cherroneso habitant. eum timens rex horum Polymestor auri multum ipsi dedit, tantumque frumenti quantum Achaico exercitui in annum sufficeret. habebat secum Polymestor Priami filiorum aetate minimum Polydorum, sibi a patre educandum traditum. hunc quoque Aiaci tradidit, foedusque scriptum pepigit, nunquam se Priamo opem laturum: itaque Aiacem pacatum dimisit. Aiax inde ad Teuthrantem regulum se contulit, quem et necavit, urbem eius expugnavit, filiamque Tecmessam captivam abduxit, ac noctu omnes opes in castra Graecorum advexit. postri-

τὸν Πολύδωρον, καὶ τῷ Πριάμῳ δηλοῦσι πέμψαι τὴν Ἑλένην καὶ λαβεῖν αὐτόν· καὶ εἰρήνης κυρωθείσης ἀπαίρομεν ἐντεῦθεν. τούτου δὲ μὴ γινομένου, βλεπόντων ἐκ τοῦ τείχους πάντων, τὸν Πολύδωρον ἀνεῖλον ξίφει. Ἰδομενέως τοῦ προμάχου τῶν Ἑλλήνων ὑπογραφεὺς ἦν ὁ Δίκτυς, ἀνὴρ ἀξιόλογος καὶ συνετός, ὃς ἀπὸ τῆς Κρή- B της τοῖς ἐπὶ Ἴλιον ἥκουσι συνεστρατεύετο. οὗτος τὸν τοῦ πολέμου χρόνον πάντα συνὼν τῷ Ἰδομενεῖ τὰ παρακολουθήσαντα πάντα ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους μετὰ ἀληθείας συνέγραψε, καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν προμάχων, ὡς πάντας ἑωρακώς, ὑπέγραψε καὶ ἀκριβῶς ὑπεμνημάτισε. τοὺς δὲ χρόνους καὶ τόπους καὶ τρόπους καὶ τὰ ἐκείνου τοῦ πολέμου διασαφῶν, μετὰ ἀκριβείας ἱστοριογραφῶν, καὶ καθ' ἕνα τῶν ἀρχόντων μεθ' ὅσων νηῶν παρεγένετο συνέταξε. τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς Ἰλιάδος ῥαψῳδίᾳ παρ' Ὁμήρῳ δηλοῦται. τοῦ δὲ Ἕκτορος τὰ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδα C συνελαύνοντος καὶ πολλοὺς ἀναιροῦντος ἠναγκάσθησαν πρὸς Ἀχιλλέα διακηρυκεύσασθαι. μόλις οὖν εἴξας Πάτροκλον αὐτοῖς τὸν φίλτατον ἑταῖρον μετὰ τῶν Μυρμιδόνων ἀποστέλλει· καὶ ὃς ἐξελθὼν πολλοὺς μὲν ἀναιρεῖ τῶν βαρβάρων, τοὺς δὲ διώκει, πρὸς αὐταῖς δὲ πύλαις τῆς πόλεως ὑπὸ Ἕκτορος κτείνεται μαχόμενος. τοῦτο μαθὼν Ἀχιλλεύς, καὶ γνοὺς ὅτι βουλή ἐστι τῷ Ἕκτορι νυκτὸς τῇ βασιλίδι Πενθεσιλείᾳ ἀπαντῆσαι, λάθρᾳ προφθάσας ἅμα τῷ ἰδίῳ στρατῷ καὶ ἀποκρύψας ἑαυτὸν τὸν ποταμὸν περῶντα Ἕκτορα κτείνει, οὐ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἑπομένους

die Graeci Polydorum e regione muri constituunt, Priamoque significant ut Helenam reddat filiumque recipiat: eo facto se pace confirmata domum redituros. cum id non consequerentur, omnibus de muro conspicientibus Polydorum gladio trucidant. Idomenei, qui unus de ducibus Graecorum fuit, scriba fuit Dictys, vir praeclarus et prudens, inter eos qui ex Creta ad Ilium belli causa profecti sunt. is toto belli tempore cum Idomeneo fuit, et omnium quaecunque ab initio ad finem usque gesta sunt, veram historiam conscripsit. ductores etiam Graecorum, quos omnes viderat, suis quemque notis expressit accurateque depinxit; tempora quoque, loca circumstantiasque omnes omnium quae illo bello evenerunt, perspicue annotavit, et quot quisque principum naves secum adduxerit; quod ipsum etiam ab Homero est in libro secundo Iliadis expositum. enimvero cum Hector Graecorum copias urgeret multosque interficeret, coacti sunt Graeci Achillis opem missis legatis implorare; isque aegre concedens, Patroclum suum carissimum socium cum Myrmidonibus mittit. Patroclus multis barbarorum deiectis, alios fugientes persequens, ad ipsas urbis portas pugnans ab Hectore interimitur. id ubi Achilles comperit, ac praeterea statuisse Hectorem noctu reginae Penthesileae obviam ire, clam antecapta opportunitate cum suo exercitu in insidiis se abdit, Hectoremque fluvium transeuntem interficit; neque

D αὐτῷ, πλὴν ἑνὸς ὃν χειροκοπήσας ἄγγελον ἔπεμψε Πριάμῳ· αὐτὸς δὲ τὸ σῶμα τοῦ Ἕκτορος δίφρου ἐξηρτηκὼς μηδενὸς τῶν Ἑλλήνων γνόντος εἰς τὴν αὐτοῦ σκηνὴν ἄγει πρὸ ἡμέρας καταικισθέν. ὁ δὲ Πρίαμος τῇ ἑξῆς σχῆμα πένθιμον περιθέμενος, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα πολυτελῆ λαβών, λαβὼν δὲ καὶ τὴν θυγατέρα Πολυξένην εὐειδῆ παρθένον καὶ Ἀνδρομάχην γυναῖκα Ἀστυάνακτά τε καὶ Λαομέδοντα νηπίους αὐτῆς παῖδας, ἧκε τολμήσας εἰς μέσον τῶν ἡγεμόνων τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάντας ἱκέτευε προκυλινδούμενος ἱκέτας σὺν αὐτῷ πρὸς Ἀχιλλέα γενέσθαι τοῦ ἀπολυτρώσασθαι τὸ σῶμα τοῦ Ἕκτορος. καί γε ᾠκτείρησαν ἐκ-
P 128 πλαγέντες τὴν τόλμαν τοῦ γέροντος Νέστωρ καὶ Ἰδομενεύς· οἳ καὶ προεισελθόντες Πριάμου εἰς τὴν σκηνὴν ἐδυσώπησαν καὶ Πρίαμον εἰσελθεῖν. ὃς κόνιν κατὰ κεφαλῆς ἔχων ἅμα Ἀνδρομάχῃ καὶ τοῖς παισίν, ἐπὶ πρόσωπον πεσόντες εἰς τοὔδαφος, μεγάλαις κατεβόων οἰκτειρηθῆναι φωναῖς. Πολυξένη δὲ τοῖς Ἀχιλλέως περιπλακεῖσα ποσὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἕκτορος διωλύγιον ἱκέτευε κεκραγυῖα, μένειν τε σὺν αὐτῷ καὶ δουλεύειν ἐπαγγελλομένη, εἰ ἀποδῷ τὸν νεκρόν. οἱ δὲ περὶ τὸν Νέστορα, οἰκτεῖραι τὸ γῆρας ἠξίουν καὶ ἐλεεῖν. καὶ πολλῶν ἐξ ἀμφοτέρων κινηθέντων λόγων ὅμως ἐπένευσε λύτρα λαβεῖν καὶ τὸν νεκρὸν τοῖς ἰδίοις παραχωρεῖν. τὸν
B χρυσὸν οὖν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τοῦ ἱματισμοῦ μέρος λαβὼν τἆλλα χαρίζεται τῇ Πολυξένῃ. Πρίαμος δὲ καὶ αὐτὴν παρ' αὐτῷ κατελιπάρει λιπεῖν· ὁ δὲ εἰς ἄλλον τοῦτο δρᾶν ὑπέσχετο καιρόν. ὁ δέ

ipsum modo, sed et omnes qui ei aderant, uno dempto, quem praecisis manibus Priamo cladis nuntium mittit. ipse corpus Hectoris currui appensum raptatumque ante lucem in suum tentorium, nemine Graecorum sciente, perfert. postridie Priamus habitu lugubri sumpto, secum ferens aurum argentum ac pretiosas vestes, ducens etiam secum filiam Polyxenam, formosam virginem, et Andromacham Hectoris uxorem, parvulosque eius filiolos Astyanactem et Laomedontem, ausus est inter medios Graecorum principes se ingerere, eosque supplex orare uti pro se apud Achillem deprecatores fierent, ut is Hectoris corpus redimendum daret. miserti sunt senis, cum stupore admirati audaciam, Nestor et Idomeneus; ac priores ipsi in Achillis ingressi tentorium obtinuerunt ut Priamum admitteret. Priamus capite pulvere consperso, unaque Andromacha cum liberis, proni in terram procubuerunt misericordiamque magna vociferatione flagitaverunt. at Polyxena Achillis pedes amplexa pro fratre suo Hectore alta voce prolixe deprecata est, pollicens se Achillis, si is cadaver Hectoris redderet, servam remansuram in castris. Nestor misereri senectutis hortabatur. multis ultro citroque commutatis verbis, tandem Achilles pretio redemptionis accepto se cadaver suis redditurum annuit. accepit autem aurum argentum et vestium partem: reliqua Polyxenae donavit. Priamo urgente ut Achilles hanc secum manere pateretur, Achilles in praesens eam retinere noluit, alio se recepturum eam tem-

γε Πρίαμος καὶ τὸν νεκρὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐπανῄει λαχών, ὃν ἀποχρώντως πενθήσαντες καὶ ὡς θέμις τεφρώσαντες ἔξω τοῦ τείχους καταθάπτουσιν. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἕκτορα διῳκονόμηται, καὶ ἰδοὺ ἡ Ἀμαζὼν Πενθεσίλεια ἐκ Χερρονήσου τῆς ἀντιπέρας πλήθη γενναίων ἀνδρῶν καὶ Ἀμαζονίδων ἧκεν ἐπαγομένη. γνοῦσα δὲ τὰ κατὰ τὸν Ἕκτορα ὑποστρέφειν ἐπειρᾶτο. Πάρις δὲ ταύτην πολλῷ χρυσῷ μεῖναι πείθει. ἣ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁπλισαμένη ἐπὶ τὸ πολεμικὸν δάπεδον εἰσῄει. διχῇ δὲ τὸν αὐτῆς διελοῦσα στρατόν, καὶ ἐν δεξιᾷ μὲν αὐτῆς τοὺς τοξότας, C
τῷ λαιῷ δὲ μέρει τοὺς ὁπλίτας πεζούς, πλείους τῶν ἱππέων ὄντας, ἐκτάξασα ἡ Πενθεσίλεια μέσον τῶν ἱππέων ἦν ἐν τῷ σίγνῳ· καὶ πολέμου λοιπὸν κροτηθέντος ἄλλοι μὲν ἄλλους ἀπεκτίννυον, Ἀχιλλεὺς δὲ τὴν Πενθεσίλειαν δόρατι πικρῶς μαχομένην κρούσας τοῦ ἵππου καταβάλλει· ἣν τῆς κόμης ἑλκύσαντες τῷ Σκαμάνδρῳ ἐναπέπνιξαν ποταμῷ. τοὺς πολίτας δ' αὖ ἔτρεψαν οἱ Αἴαντες· καὶ εἰσελθόντες ἔκλεισαν τὰς πύλας. οἱ λοιποὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων τοὺς περιλειφθέντας περὶ τὸ τεῖχος ἀπεκτίννυσαν ἐπιδιώκοντες· τῶν Ἀμαζόνων δὲ ἀποσχόμενοι, μετὰ τὸν πόλεμον ὁ στρατὸς ταύτας δεσμεύσας ἐμερίσατο. μετὰ ταῦτα Ἰνδοὶ πολλοὶ ἔφιπποι καὶ πεζοὶ D
καὶ Φοίνικες μαχιμώτατοι μετὰ τῶν βασιλέων αὐτῶν ἐν ναυτικῷ στόλῳ παρεγένοντο, ὑπὸ Πριάμου προσκληθέντες εἰς συμμαχίαν. καὶ τοσοῦτοι τὰ πλήθη ἦσαν ὡς μήτε τὸ Ἴλιον μήθ' ὅλον τὸ δάπεδον αὐτοὺς χωρεῖν. πάντες δὲ ὑπὸ Μέμνονος τοῦ τῶν Ἰνδῶν βασιλέως, ὡς δυνατωτάτου καὶ πολεμικωτάτου, οἵ τε Πριαμίδαι καὶ

pore promittens. ita Priamus cum cadavere et suis omnibus rediit domum; Hectorque ploratus abunde, et uti assolet crematus, extra urbem est sepultus. dum haec de Hectore fiunt, interim Amazon Penthesilea ex opposita Chersoneso copias virorum ac Amazonidum ducens advenit. quam cognita Hectoris morte retrocedere conantem Paris magna vi auri donatam detinuit. ea post paucos dies in campum praeliis destinatum copias deduxit, iisque in duas partes divisis a dextro latere sagittarios constituit, in laevo gravis armaturae milites, plures pedites quam equites: ipsa ad signum in medio equitum constitit. commissa pugna aliisque alios caedentibus, Achilles Penthesileam acriter praeliantem hasta equo detrusit; quam crinibus in Scamandrum protractam suffocaverunt. oppidanos Aiaces loco pepulerunt, ita ut in urbem fuga facta portas obiecerint. reliquos Graeci iuxta muros persecuti interfecerunt. Amazonibus autem abstinentes secundum pugnam eas vinculis iniectis diviserunt. his actis multi Indi, equites ac pedites, et Phoenices bellicosissimi, cum regibus suis classe appulerunt, a Priamo ad ferendas suppetias exciti. tanta autem erat multitudo, ut eos neque Ilium neque omnino campus universos caperet. in quem universi una cum Troianis, Memnone Indorum rege, quod is potentissimus erat atque bellicosissimus, ducente ex-

Τρῶες, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς ὑπ' αὐτοῦ διαταττόμενος ἐφ' ἅρματος λαμπρῶς ὀχουμένου εἰς τὸ δάπεδον ἐξῄεσαν. ἐξέστησαν δὲ Ἕλληνες, ξίφη καὶ ὅπλα φοβερὰ καὶ σφενδόνας καὶ ἀσπίδας τετραγώνους καὶ Αἰθίοπας πολλοὺς κατ' αὐτῶν ὁρῶντες ὁρμῶντας φοβε-
P 129 ροὺς καὶ φρικτούς. καὶ οἱ Τρῶες δὲ σὺν βοῇ πολλῇ καὶ ἅλμασιν ἐπιτιθέμενοι πλείστους ἀνῄρουν καὶ αὐτοὶ τῶν Ἀχαιῶν. οἱ ἡγεμόνες δὲ τὴν βίαν τοῦ πλήθους οὐ φέροντες ὑπεχώρουν πρὸς τὰς ναῦς, ἃς καὶ αὐτὰς οἱ βάρβαροι κατέκαυσαν ἄν, εἰ μὴ νὺξ ἐπιοῦσα τὴν αὐτῶν κατέσχεν ὁρμήν. ἐπιγενομένης οὖν τῆς νυκτὸς τὰ τῶν ἀνῃρημένων τεφρώσαντες σώματα καὶ τῶν τραυματιῶν ἐπιμελησάμενοι, ὡς εἰκός, οἱ ἄριστοι τῶν Ἀχαιῶν ἐβουλεύσαντο τίς ἂν τολμήσῃ κατὰ τοῦ Μέμνονος βαλεῖν, τῶν ἄλλων περὶ ἄλλους ἀσχολουμένων. κληροῦται τοίνυν Αἴας ὁ Τελαμώνιος. καὶ πρὶν ἥλιον ἀνελθεῖν ὁπλισάμενοι ἐξῄεσαν, Ἕλληνες μὲν πρῶτοι, εὐθὺς δὲ καὶ ὁ Μέμνων καὶ πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν στρατιῶται. ἄλ-
B λοι μὲν οὖν πρὸς ἄλλους, ὁ Αἴας δὲ Ἀχιλλέως αὐτοῦ ἐκ τῶν ὄπισθεν συνεπισχύοντος κατὰ τοῦ Μέμνονος ὁρμᾷ. Μέμνων δὲ τοῦ ἅρματος καταβὰς τῷ δόρατι ἐπείραζεν Αἴαντα. Αἴας δὲ πρῶτος τὴν αὐτοῦ ἀναστρέψας ἀσπίδα ἐπέθετο βαρέως αὐτῷ· πάντων δὲ τῶν σὺν αὐτῷ Ἰνδῶν προσεχόντων τῷ Αἴαντι, τὸ δόρυ βαλὼν εἰς τὸν Μέμνονος τράχηλον γυμνωθέντα κτείνει τοῦτον ὑπὲρ ἐλπίδα πᾶσαν ὁ Ἀχιλλεύς. κἀντεῦθεν βαρβάρων μὲν κατὰ κράτος φυγὴ καὶ φόνος καὶ οἰμωγή, Ἑλλήνων δὲ ἀλαλαγμὸς καὶ νίκη ἀναμφήριστος καὶ λαμπρά, ὅτε καὶ Πολυδάμας ὁ τῶν Φοινίκων ἀλκιμώ-

ierunt. ipse Memnon splendide curru invehebatur. obstupuerunt Graeci, gladios armaque cernentes terribilia, fundasque et quadrata scuta, multosque Aethiopes horrendos homines irruentes. sed et Troiani magno cum clamore et saltu impetum dantes plurimos de Graecis interficiebant. itaque horum duces multitudinis violentiam non sustinentes ad naves recesserunt; quae et ipsae tum fuissent a barbaris crematae, nisi nox superveniens eorum conatum inhibuisset. orta nocte Graeci cadavera suorum qui in praelio ceciderant, combusserunt, sauciosque diligenter curaverunt. ibi cum primores Graecorum consultarent quisnam, aliis circa alios occupatis, cum Memnone manum conserere auderet, id muneris Aiaci Telamonis F. sorte obtigit. ante solis ortum armati ad pugnam exiverunt Graeci primum, mox etiam Memnon cum universo exercitu. ibi cum alii alios aggrederentur, Aiax Achille a tergo ipsum confirmante Memnonem adoritur. Memnon curru degressus hasta Aiacem tentavit. sed Aiax primus eum, scuto ipsius deturbato, graviter ursit; cumque omnes Indi in Aiacem essent intenti, Achilles cervicem Memnonis nudatam hasta traiecit, eumque praeter omnium spem occidit. inde effusa barbarorum fuga, caedes atque eiulatus, Graecorum contra exsultatio certaque et illustris victoria. tunc etiam Polydamas fortissimus

τατος βασιλεὺς τῷ Αἴαντος δόρατι τὸν βουβῶνα κεντηθεὶς πίπτει. Αἰθιόπων τε καὶ βαρβάρων ἀμύθητος ἑσμὸς ἐκεῖ θνήσκει, ὥς C *πλησθῆναι τὸ δάπεδον νεκρῶν, ὑπὸ τῶν ἱππέων δεινῶς τῶν πεζῶν συμπατουμένων καὶ ἀναιρουμένων. μετὰ ταῦτα τοὺς Τρῶας Ἀχιλλέως εἰς πόλεμον προσκαλουμένου, ἄρχοντες ἐξῆλθον ὁ Πάρις καὶ Δηΐφοβος υἱοὶ Πριάμου, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τούτου Τρωΐλος καὶ Λυκάων, σὺν τῷ λοιπῷ παντὶ τῶν Τρώων στρατῷ· οὓς Ἀχιλλεὺς μετὰ τῶν συνασπιζομένων αὐτῷ Ἀχαιῶν καταδιώξας τοὺς μὲν ζῶντας εἷλε, τοὺς δὲ εἰς τὸν Σκάμανδρον ποταμὸν ἐναπέπνιξε, Τρωΐλον δὲ καὶ Λυκάονα ἀνεῖλε. μετὰ ταῦτα ἀνέστη ἡ τῶν ἀναθημάτων ἑορτή, ἀνοχὴν φέρουσα πολέμου, ὅτε δὴ πάντων ἐν εἰρήνῃ θυόντων τῷ Θυμβραίῳ Ἀπόλλωνι, Δαναῶν καὶ Τρώων, ἐν τῷ ἀπὸ* D *μικροῦ τῆς πόλεως ἄλσει, ἐξελθούσης Πολυξένης μετὰ τῆς μητρὸς Ἑκάβης εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἀχιλλεὺς ταύτην ἐθαύμασεν ἰδών. ἑωρακὼς δὲ ὁ Πρίαμος τὸν Ἀχιλλέα, πέμπει τὸν Ἰδαῖον πρὸς αὐτὸν ἐν ἄλσει φέροντα λόγους περὶ Πολυξένης. τοῦτον ἰδιαζόντως ὁμιλοῦντα τῷ Ἀχιλλεῖ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι ἰδόντες, καὶ θορυβηθέντες, Αἴαντα καὶ Διομήδην καὶ Ὀδυσσέα πέμπουσι, μὴ ἐπιδιδόναι παρεγγυῶντες τοῖς βαρβάροις, μηδὲ πιστεύειν ἑαυτὸν τοῖς ἐχθροῖς. καὶ αὐτοὶ ἔμενον ἔξω τοῦ ἄλσους, ἐκδεχόμενοι τὸν Ἀχιλλέα, ὥστε κατ' ἰδίαν παραγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ δ' ἦν ὑποσχό-* P 130 *μενος τῷ Ἰδαίῳ πρὸς γάμον τὴν Πολυξένην λαβεῖν· διὸ καὶ προσέμενεν ἐν τῷ ἄλσει ἀναπατῶν. μετὰ βραχὺ δὲ ὁ Πάρις καὶ ὁ Δηΐφοβος ἧκον, παρακαλοῦντες αὐτὸν δῆθεν περὶ τοῦ γάμου. ὁ δὲ*

Phoenicum rex inguen hasta Aiacis confossus cecidit. Aethiopum vero et barbarorum ineffabilis periit multitudo, ita ut campum cadavera oppleverint, cum pedites ab equitibus mirum in modum obtererentur atque necarentur. secundum haec Troiani, Achille eos ad pugnam provocante, omnem exercitum in aciem eduxerunt ducibus Paride ac Deiphobo et horum fratribus Troilo atque Lycaone. quos Achilles cum auxiliari Achaeorum manu persecutus partim vivos cepit, alios in Scamandrum fluvium compulsos submersit, interfectis Troilo et Lycaone. his gestis donariorum feriae appetierunt indutiasque attulerunt. ibi cum, ut in pace, universi et Danai et Troes Apollini Thymbraeo rem sacram facerent in luco qui urbe haud procul aberat, Achilles Polyxenam cum matre Hecuba in templum egressam conspicatus formae eius admiratione est percitus. Priamus Achille observato Idaeum mittit, qui in luco cum eo de Polyxena colloqueretur. at Graecorum principes hunc solum cum Achille verba commutare cernentes conturbari; missisque Aiace Diomede et Ulysse, hortari ne quid barbaris concederet neve hostibus sese crederet; ipsi extra lucum praestolari, ut egressum seorsim monerent. at vero Achilles ducturum se Polyxenam uxorem promiserat Idaeo, eiusque rei causa in luco obambulans exspectabat. paulo post Paris ac Deiphobus adfuerunt, qui eum iam ad confirmandum coniugium vocarent. Achil-

φαῦλον μηδὲν ὑπονοῶν, ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἑστὼς ἱερῷ κατεδέ-
ξατο αὐτούς. καὶ ὁ μὲν Πάρις ὅρκῳ τὰ μεταξὺ ἀμφοτέρων λεγό-
μενα βεβαιῶν παρὰ τὸν βωμὸν ἵστατο, περιπλεκομένου δὲ Δηϊφό-
βου τὸν Ἀχιλλέα καὶ καταφιλοῦντος ἐβάπτισεν ὃ ἐπεφέρετο ξίφος
κατὰ τῶν αὐτοῦ σπλάγχνων· καὶ ἔτι κρατοῦντος αὐτοῦ δευτέραν
εὐθὺς ὁ Πάρις ἐπάγει κατ' αὐτοῦ πληγήν. καὶ ὃς ἔκλυτος γεγο-
νὼς πίπτει. ἐκεῖνοι δὲ ἀνυπόπτως δι' ἄλλης τοῦ ἄλσους ἐξελθόν-
B τες, ὡς μικρὸν ἀπεῖχον, δρόμῳ πολλῷ χρησάμενοι εἰσῆλθον εἰς
τὴν πόλιν. οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσέα δὲ ἰδόντες αὐτοὺς τρέχοντας,
εἰσδραμόντες εὑρίσκουσι τὸν Ἀχιλλέα ᾑμαγμένον κείμενον παρὰ
τὸν βωμόν. πρὸς ὃν ὁ Αἴας "ἆρ' ἦν ἄνθρωπος δυνάμενος κτεῖ-
ναί σε; ἀλλ' ἡ σὴ προπέτεια μόνη σε ἀπώλεσε." πρὸς ὃν ὁ
Ἀχιλλεὺς ἔσχατα πνέων "δόλῳ εἰργάσαντό με" φησί "Πάρις καὶ
Δηΐφοβος διὰ Πολυξένην." ὀξύτατα οὖν ἐπ' ὤμων ἁρπάσαντες
τὸ σῶμα καὶ ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀγαγόντες καὶ τεφρώσαντες θάπτουσι
γῇ. μετὰ τὸν θάνατον Ἀχιλλέως πολέμου γενομένου, καὶ πολ-
λῶν ἐξ ἑκατέρων πεσόντων, εἰς μονομαχίαν ὁ Φιλοκτήτης καὶ ὁ
C Πάρις ἔρχονται. καὶ πρῶτος λαχὼν ὁ Πάρις βάλλει κατὰ Φιλο-
κτήτου, ἀστοχεῖ δέ. ὁ δὲ ἀντιτοξεύσας τὴν ἀριστερὰν χεῖρα Πά-
ριδος διαπείρει, καὶ δευτερώσας τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ἐπήρωσεν ὀφ-
θαλμόν, καὶ τρίτον βαλὼν ἐπὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ σφυρὰ ῥίπτει
Πάριν εἰς γῆν. ὃν ἁρπάσαντες ἡμιθανῆ εἰς τὴν Ἴλιον εἰσῆλθον.
καὶ αὐτὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἑλένης υἱοὺς τρεῖς, Βούνυμον Κορυθαῖον

les nihil sinistri suspicans, in templo Apollinis stans, eos admisit. ibi Paris altari assistens iureiurando ea quae erant utrinque dicta sanxit. Deiphobo autem Achillem amplexo et deosculante, ensem quem gestabat in Achillis intestina defixit; statimque, adhuc eum Deiphobo tenente, Paris alterum ictum intulit. Achilles viribus deficientibus concidit. illi citra suspicionem rei alia via ex luco egressi, cum paululum inde processissent, citato cursu in urbem se proripuerunt. Ulysses cum sociis currere eos cernentes in templum accurrunt, ibique pone aram iacentem Achillem cruore foedatum reperiunt. cui Aiax "profecto nemo hominum te poterat interficere, sed tua temeritas te sola perdidit." respondit Achilles haec, extremum spiritum iam ducens: "dolo me Paris et Deiphobus Polyxenae causa necaverunt." proinde corpus Achillis ii celerrime rapuerunt, et humeris suis impositum in castra pertulerunt, crematumque humarunt. post mortem Achillis pugna conserta multisque utrinque deiectis singulari certamine Philoctetes et Paris congrediuntur. prior sorte Paris Philoctetem sagitta petens aberrat a scopo. Philocteta vicissim primum laevam Paridis manum sagitta traiicit, secundo dextrum eius oculum eruit, tertio talos et pedes impetens eum solo prosternit. qui semianimis a suis abreptus et Ilium perlatus est; ubi tres, quos ei Helena pepererat, filios, Bunymum Corythaeum et Idaeum, parvulos etiam-

καὶ Ἰδαῖον, μικροὺς αὐτῷ παραστάντας ἰδὼν ἄφωνος ἔμεινε, καὶ διὰ μέσης ἐξέπνει νυκτός. ἡ δὲ προτέρα αὐτοῦ γυνὴ Οἰνώνη ἑαυτῇ ἀπεχρήσατο ἀγχόνῃ. Ἑλένην δὲ γυναῖκα Δηΐφοβος ἠγάγετο παραυτά, ὃν ὁ Μενέλαος ὕστερον ἠκρωτηρίασε δι' αὐτήν.

Ὅτι τὸ Παλλάδιον λεγόμενον ξύλινον ὑπῆρχεν εἴδωλον τῆς Παλλάδος. τοῦτο ἔλεγον τετελεσμένον εἶναι ἀρρήτοις τισὶ καὶ D
δαιμονιώδεσι τελεστηρίοις, ἤτοι μυσαροῖς μυστηρίοις ἐστοιχειωμένον, νικηφόρον, ὅ φασι, καὶ ἀνάλωτον διατηροῦν τὴν πόλιν ἐν ᾗ ἀπόκειται. τοῦτο τὸ ζώδιον τὴν πόλιν Ἴλιον μέλλοντι κτίζειν Τρωῒ τῷ τῶν Τρώων βασιλεῖ φιλόσοφός τις καὶ ἀρρήτων γοητειῶν τελεστής, Ἄσιος ὄνομα, φέρων ἐχαρίσατο· ᾧ ἀντιχαριζόμενος ὁ Τρὼς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν πᾶσαν, Ἐπίρροπον πρῶτον καλουμένην, εἰς τὸ ἐκείνου ὄνομα Ἀσίαν ἐπωνόμασε. τοῦτο οὖν τὸ βρέτας, ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες ὡς οὐκ ἂν δύναιντο τὴν πόλιν ἑλεῖν ἕως ἂν ἐν αὐτῇ ἀποκείμενον ᾖ, κλέψαι ἴσχυσαν, Ὀδυσσέως P 131
καὶ Διομήδους κρυφῇ εἰσελθόντων καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Παλλάδος ἐν ἡμέραις τῶν ἑορτῶν παραμενόντων· καὶ γνώμῃ τοῦ Ἀντήνορος ἐξάρχου τῶν Τρώων ὄντος, διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Θεανοῦς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς οὔσης, τοῦτο νυκτὸς ἀφελόμενοι ἐξῆλθον, ὅτε καὶ τὰ συμβάντα τοῖς Τρωσὶ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐλεεινὰ σύμβολα καὶ ἀπαίσια κατεθεῶντο καὶ πρωῒ ἐξελθόντες τοῖς Ἕλλησιν ἀπήγγειλον. φασὶ γὰρ ὅτι τῶν Τρώων ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος θυσιάζειν ἀγωνιζομένων τὰ ξύλα μὲν καὶ τὰ κρέα καθὸ

num sibi adstare videns, interclusa voce, sub mediam noctem exspiravit. tum Oenone, quae prius uxor Paridis fuerat, se ipsam strangulavit. Deiphobus statim Helenam uxorem duxit; quem postmodo Menelaus propterea auribus et naso manibusque truncavit.

Palladium lignea fuit Minervae, quae eadem Pallas dicitur, imago. aiunt id nefandis quibusdam daemonum consecrationibus arcanisque ritibus dedicatum ea vi fuisse, ut urbem in qua esset inexpugnabilem conservaret. id signum Troi Troianorum regi Ilium condituro philosophus quidam et innominatarum praestigiarum sacerdos, Asius nomine, dono attulit; in cuius gratiam Tros universam suam regionem hactenus Epirrhopon appellatam ab ipso Asiam denominavit. Graeci cum Ilium capi non posse, quamdiu simulacrum id ea esset in urbe, inaudivissent, furto id abstulerunt, Ulyssis et Diomedis opera. hi clam ingressi urbem, et in fano Minervae per ferias commorati, consilio Antenoris Troianorum principis, adiuvante huius uxore Theanone, quae sacerdos erat Minervae, noctu sublatum simulacrum secum in castra attulerunt. ea nocte Troianis miserabilia portenta et abominanda apparuerunt, quae mane egressi Graecis narraverunt. ferunt enim, cum Troiani rem Apollini sacram facere instituissent eiusque altari ligna et carnes rite imposuis-

θέμις ἐπετίθετο, πῦρ δὲ τοῖς ξύλοις ἐπιβαλλόμενον οὐχ ἥπτεν, ἐσβέννυτο δέ. πολλάκις δὲ τοῦ πυρὸς ἐνεχθέντος καὶ μὴ καιομέ- B νου, πίπτει τὰ ἐν τῷ βωμῷ πάντα εἰς τοὔδαφος. οἱ Τρῶες δὲ οὐκ ἀγαθὸν αὐτοῖς εἶναι οἰωνὸν ταῦτα τεκμηράμενοι, ὅ τε Πρίαμος καὶ οἱ λοιποὶ τὸν Ἀντήνορα πρεσβεῦσαι πρὸς Δαναοὺς ἀποστέλλουσιν, ὥστε λύτρα λαβόντας ὅσα ἂν ἐθέλωσι λῦσαι τὸν πόλεμον. καὶ ὁ Ἀντήνωρ πρεσβεύων ἔφη πρὸς Ἀχαιούς "πάντα ἐπάθομεν ὅσα τοὺς ἡμαρτηκότας παθεῖν ἐχρῆν. ἀνθ' ὧν Μενέλαον ὁ Πάρις ἠδίκησε, δίκας ἔδωκεν· ἀνθ' ὧν τὸ Ἴλιον, μαρτυροῦσιν οἱ τάφοι τῶν ἀνῃρημένων. νῦν οὖν οἱ περιλειφθέντες ἡμεῖς λύτρα φέρομεν ὑμῖν. ὑπὲρ θεῶν, ὑπὲρ πατρίδος, ὑπὲρ τέκνων, Ἕλληνες ὄντες, τοὺς πρὶν ἀπειθεῖς, νῦν ἱκέτας σώσατε." ἐπὶ C τούτοις πεισθέντες οἱ Ἕλληνες Ὀδυσσέα καὶ Διομήδην ἀποστέλλουσι τὴν τῶν χρημάτων ποσότητα τυπῶσαι. καί γε ἐτύπωσαν χρυσίου τάλαντα δισχίλια καὶ ἀργύρου τάλαντα δισχίλια, καὶ τὰ δόξαντα πάντα κομισάμενοι καὶ ἀφορμηθέντες τῆς πόλεως ὑπέστρεψαν εἰς τὸν στρατόν. μετὰ ταῦτα θυσιαζόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀποπλεῦσαι βουλομένων, πάντας ἐνώρκωσεν Ὀδυσσεὺς ἐν ταῖς θυσίαις μὴ ἀποπλεῦσαι τῆς Ἰλίου πρὶν ἢ τὸν δούρειον ἵππον κατασκευασθῆναι. ἔνθεν τοι καὶ ξύλοις τοῖς ἁρμοδιωτάτοις συμπήξαντες καὶ εὐφυῶς κατακοσμήσαντες, καὶ ταῖς Ἐπειοῦ τεχνουργίαις θαυμαστὸν αὐτὸν ὑπερφυῶς κατασκευασάμενοι πάσαις μηχανορραφίαις, ὥστε καὶ στρατὸν εἰκοσιτεσσάρων ὁπλιτῶν ἔνδον κρύ-

sent, ignem lignis iniectum non arsisse sed exstinctum fuisse, ac saepius repetitum ignem non arsisse; et quicquid arae impositum fuerat, in terram decidisse. Troes cum adversum sibi aliquid hoc ostento denuntiari indicarent, Priamus ac reliqui Antenorem legatum ad Graecos mittunt, rogatum ut ii pacem ipsis, pretio suo arbitrio constituto, redimendam darent. Antenor legatus ad Graecos huiusmodi orationem habuit. "quicquid poenarum dare nos ob nostra flagitia debuimus, dedimus. Paris, quod ob iniuriam Menelao factam luendum fuit, pependit. etiam Ilium: eius rei documento sunt sepulcra caesorum. nos itaque reliqui pretium vobis afferimus, quo nos redimamus. vos per deos, per patriam, per liberos obtestamur, Graeci cum sitis, supplices nunc vestros, quondam contumaces, misereminì." his moti Graeci Ulyssem et Diomedem mittunt, qui argenti pondus signarent. signaveruntque ii talenta auri bis mille totidemque argenti. cumque omnia pro suo arbitrio abstulissent, ex urbe in castra reversi sunt. post haec sacrificantibus Graecis et discessum parantibus, Ulysses universos inter sacra iureiurando adstrinxit non ante discessuros ab Ilio quam equus ligneus, qui ob id et Dureius vocatur, absolutus esset. hunc Graeci, Epei artificio, lignis concinnissime compactis, insigni ornatu admirabilique opere construxerunt, ita ut intus 24 militibus gravis armaturae abditis, rotulis impositus tra-

πτοντα ἀβίαστα διὰ τροχιλίσκων ἑλκόμενον τῆς φορβειᾶς ἀκολου- D
θεῖν, καὶ τοῦτον οὕτω τεχνησάμενοι, τὰς σκηνάς τε κατακαύσαν-
τες καὶ ἀποπλεύσαντες καὶ εἰς Τένεδον ὑποθήκαις Ὀδυσσέως ἀπο-
κρυβέντες τὴν νῆσον, ἕνα τινὰ γενναῖον ἄνδρα καταικισάμενοι, καὶ
μετρίως αὐτὸν ἀκρωτηριάσαντες ἐθέλοντα καὶ χαίροντα τῷ ἐπαίνῳ
καὶ τῷ μισθῷ, προδότην ἀφιᾶσιν αὐτόν· ὃς διαπυνθανομένοις
τοῖς βαρβάροις τί ἂν εἴη τὸ προκείμενον ἔργον τουτὶ καὶ πρὸς τί
φέροιτο, ἀπεκρίνατο λέγων "τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἀνατιθέασι
Δαναοὶ τοῦτο, ὁμοῦ μὲν ἀπολογίαν ὑπὲρ ὧν εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς
ἠδίκησαν, ὁμοῦ δὲ καὶ δῶρον τοῦτο ὑπὲρ τῆς εἰς τὰς ἑαυτῶν πα- P 132
τρίδας σωτηρίας καὶ εἰς μνήμην αὐτῶν ἀφιεροῦν κεκρίκασι δεῖν."
οἱ τοίνυν Τρῶες πειθήνιοι τούτοις γενόμενοι, λαβόντες σὺν εὐθυ-
μίᾳ καὶ χαρμονῇ τὸν δούρειον ἵππον, μᾶλλον δὲ τὸν ἴδιον ὄλεθρον,
καὶ καλωδίοις ἀνέλκοντες καὶ εὐάζοντες, τὸ τῆς πύλης ὑπέρθυρον
ἄραντες τοῖς τοῦ θεοῦ αὐτῶν ἀδύτοις μετὰ τῶν ἐχθρῶν εἰσήγαγον.
ἐν δὲ τῷ μεσονυκτίῳ οἱ ἐν τῷ ἵππῳ λοχῶντες ἐπὶ σχολῆς ἐκπεπη-
δηκότες, αὐτόν τε τὸν Πρίαμον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἀνελόντες,
τόν τε Δηΐφοβον ἀκρωτηριάσαντες, τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἀνδρῶν
ἀποκτείναντες, πυρσοῖς μάλα λαμπροῖς καὶ συχνοῖς τοῖς ἐκ τοῦ
τείχους τὸν τῶν Δαναῶν στόλον πρὸς ἑαυτοὺς ἐπέστρεψαν. ἡμέ-
ρας δὲ ἤδη διαγελώσης καὶ αὐτοὶ παραστάντες τοὺς ὑπολειφθέντας B
πάντας ἀπέκτειναν· τὰς δὲ γυναῖκας αἰχμαλώτους καὶ τὴν Ἑκάβην
καὶ τὰ κτήνη λαβόντες, τά τε σκεύη καὶ εἴδη καταμερισάμενοι,

hentes capistrum facile sequeretur. eo absoluto tabernacula sua combusserunt, et in Tenedum insulam navigantes ibi sese occultaverunt Ulyssis consilio, uno tantummodo relicto proditore, homine generosi animi, qui laude et praemio inductus ad hoc sese vulneribus foedandum et extremis partibus leviter mutilandum ultro praebuerat. is barbaris interrogantibus quidnam sibi ista equi machina vellet, respondit Graecos eam templo Minervae consecrare atque dedicare, cum ad expiandas quas eius urbi intulissent iniurias, tum ut esset donum pro reditu ipsorum in patriam ipsorumque monimentum. Troes ergo his fidem habentes cum gaudio et laetitia Dureium equum (imo autem suam ipsorum perniciem) funibus alligatum in urbem traxerunt, paeanem accinentes; portaeque superiore limine amoto, eum ut erat hostibus refertus, in penetrale deae introduxerunt. media nocte ii qui in equo per insidias abditi latebant, capto tempore desilientes, Priamum eiusque filios occidunt, Deiphobum extremis corporis partibus truncant; ac multitudine hostium trucidata, crebris ac fulgentibus ignibus de muro editis, classi Graecae ad ipsos revertendi signum exhibent. ut primum illuxit, ceteri etiam adfuerunt. ibi Troianis, quotquot supererant, omnibus interfectis, uxores eorum atque ipsam quoque Hecubam captivam abduxerunt, nec non et pecus omne,

τήν τε Ἑλένην τῷ Μενελάῳ ἀποδόντες καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν ἐμπρήσαντες καὶ καταστρεψάμενοι ἐπαλινόστουν.

Μετὰ τὸ ἁλῶναι τὸ Ἴλιον Αἴας ὁ Τελαμώνιος καὶ Ὀδυσσεὺς τοῦ ζωδίου Παλλάδος ἑκάτερος ἀντεποιοῦντο, ὡς αὐτῷ διαφέροντος καὶ τῇ ἰδίᾳ πόλει ἕξειν αὐτὸ φυλακτήριον, ὡς πάντων ἐπίπροσθεν ἀγωνιζόμενον. πολλὰ δὲ στρατηγήματα ἐξ ἀμφοτέρων ῥηθέντα, ὅμως ἐν παραθήκῃ δίδοται τὸ Παλλάδιον ἕως πρωῒ τῷ
C Διομήδει. διὰ μέντοι νυκτὸς ἀδήλως σφάζεται Αἴας. πρωΐας δὲ γενομένης ὡς εὑρέθη νεκρός, πολλῆς στάσεως γενομένης εἰς ὑπόληψιν ἦλθε τῆς πράξεως Ὀδυσσεύς· ὅθεν καὶ εἰς ἐμφύλιον ἀναπτομένου τοῦ πράγματος πόλεμον, πρῶτος Ὀδυσσεὺς ἑλκύσας τὰ ἑαυτοῦ πλοῖα ἀφώρμησε τῆς Τροίας, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἅπαντες, καὶ τοῦτο ἀρχὴ γέγονε τῆς τῶν Ἑλλήνων ὑποχωρήσεως. τὴν δὲ Ἑκάβην καταρωμένην τῷ στρατῷ οἱ μετὰ Ὀδυσσέως λίθοις βάλλουσι καὶ τῇ θαλάσσῃ ῥίπτουσιν εἰς χώραν λεγομένην Μαρώνειαν, ἣν καὶ κυνὸς σῆμα ὠνόμασαν.

Ἐκεῖθεν ἐμπίπτει ἐν Σικελίᾳ Κύκλωπι, οὐχὶ ἑνὶ ὀφθαλμῷ κατὰ τὰς μυθολογίας Ὁμήρου κεχρημένῳ· ἀλλ' ἄνθρωπος μὲν
D ἦν τὴν φύσιν ὡς πάντες ἄνθρωποι καὶ οἱ λοιποὶ Κύκλωπες, οἳ καὶ τὸ εἶδος ἦσαν μεγάλοι καὶ ἀπηγριωμένοι καὶ ἀπευκτοί, τὴν προαίρεσιν παγχάλεποι καὶ μισανθρωπότατοι καὶ φονικώτατοι. εἶτα εἰς τὰς Αἰολίας νήσους εἰς Κίρκην καὶ Καλυψὼ τὰς θυγατέρας Ἄτλαντος· ἀφ' ἧς Κίρκης καὶ υἱὸν ἔσχε τὸν Τηλέγονον. εἶτα εἰς λίμνην

supellectilemque inter se partiti sunt; redditaque Menelao Helena, et urbe undique incensa atque diruta, domum redire intenderunt.

Ilio capto Aiax Telamonius et Ulysses uterque sibi Palladium vindicavit, cum uterque ob toleratos pro toto exercitu labores sibi id ad suae urbis tutelam deberi contenderet. cum uterque multa praeclara sua eius belli facinora commemorasset, Palladium tamen usque in crastinum diem apud Diomedem depositum fuit. sed ea nocte Aiax, incertum a quo, occiditur. quae res cum magnam turbam excitasset, Ulysses in suspicionem eius facti devenit; cumque ad intestinum iam res bellum spectaret, primus Ulysses deductis suis navibus e Troia abiit, eumque omnes sunt secuti. hoc fuit principium Graecorum discessionis. Hecubam autem, cum ea exercitui dira imprecaretur, Ulysses cum sociis lapidibus obruunt et in mare eiiciunt ad locum cui nomen Maronea; qui et Cynos sema, hoc est canis monimentum, appellatus ab iis est.

Deinde Ulysses apud Siciliam incidit in Cyclopem. non fuit is, ut Homerus fabulatur, unoculus, sed omnium hominum natura similis, ut et reliqui Cyclopes. sed ii vastis corporibus erant, efferi atque immanes, saevissimi, inhumanissimi atque caedibus humanis deditissimi. inde ad Aeolicas insulas delatus est, post ad Circen et Calypsonem, Atlantis filias. ex Circe etiam filium habuit Telegonum. postea ad paludem

τὴν καλουμένην Νεκύοπον, ἐν ᾗ διὰ φαντασμάτων ἔγνω τὰ μέλλοντα συμβαίνειν αὐτῷ. ἐκεῖθεν εἰς τὰς Σειρῆνας ἐκρίπτεται πέτρας καὶ τὴν καλουμένην Χάρυβδιν καὶ Σκύλλαν, ἥτις ἐν στενῷ τόπῳ διακειμένη ὑποδέχεται τὰ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥεύματα καὶ τοὺς παραπλέοντας βυθίζει. ἐν ᾧ τὰ πλοῖα πάντα μετὰ καὶ τῶν ἑταί- P 133
ρων ἀποβαλών, αὐτὸς κρατήσας σανίδος ἐν τοῖς ῥεύμασι τῶν ὑδάτων ἐφέρετο. τοῦτον Φοίνικες πλέοντα λαβόντες εἰς Κρήτην πρὸς Ἰδομενέα γυμνὸν ἤγαγον. καὶ αὐτὸς πέμπει τοῦτον εἰς Φαιακίαν τὴν νῦν λεγομένην Κέρκυραν πρὸς Ἀλκίνοον, δεδωκὼς αὐτῷ ναῦς δύο καὶ ἄνδρας ἐπιλέκτους ν'. ὁ Ἀλκίνοος τοίνυν μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως πλείονας στρατιώτας ἀναλαβόμενος καταλαμβάνει τὴν Ἰθάκην. καὶ τοὺς μνηστῆρας ἀποκτείνας, καθάρας τε τὸν οἶκον ἀπὸ τῶν ἐπιβουλευόντων αὐτῷ, ἀνακτᾶται τὴν βασιλείαν. βιώσας οὖν ὁ Ὀδυσσεὺς πολλοὺς χρόνους ὑπὸ τοῦ ἰδίου παιδὸς τοῦ ἀπὸ τῆς Κίρκης αὐτῷ γεγεννημένου τοῦ Τηλεγόνου τὸν βίον καταλύει. B
τὸν γὰρ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ θάνατον ἔκ τινων μαντευμάτων ὑφορώμενος τὸν Τηλέμαχον ἐφυλάττετο καὶ συνεῖναι αὐτῷ παρῃτεῖτο. τοῦ οὖν Τηλεγόνου τὴν Ἰθάκην καταλαβόντος καὶ ἑαυτὸν τῷ πατρὶ καταμηνύσαντος, μὴ προσδεχομένου παρὰ τῶν φυλάκων, νυκτός τε οὔσης καὶ κραυγῆς γενομένης νομίσας Ὀδυσσεὺς τὸν Τηλέμαχον εἶναι ἀνίσταται μετὰ ξίφους, καὶ συμπεσὼν Τηλεγόνῳ πλήττεται ὑπ' αὐτοῦ κέντρῳ τρυγόνος, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τελευτᾷ.

Ἀγαμέμνων ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πατρίδα μετὰ Κασάνδρας ἀποπλεύσας εὗρε Κλυταιμνήστραν μοιχευομένην Αἰγίσθῳ. αὕτη

nomine Necyopam, ubi ex visis quibusdam ea quae sibi eventura essent cognovit. inde ad Sirenum saxa eiectus est, et ad Charybdin ac Scyllam, quae in faucibus sita Oceani fluctus excipit ac praeternavigantes submergit. ibi omnibus navibus ac sociis amissis, ipse tabula arrepta cum undis ferretur, ita vehens a Phoenicibus exceptus nudusque in Cretam est ad Idomeneum deductus. Idomeneus eum additis duabus navibus ac 50 viris delectis ad Alcinoum misit in insulam Phaeaciam, quae nunc Corcyrae nomen gerit. Alcinous eum, pluribus adhuc militibus adhibitis, in Ithacam deduxit; qua potitus Ulysses, procis interfectis, domoque ab iis qui ipsi insidiabantur purgata, regnum recuperavit. cum autem multos annos vixisset, a Telegono, suo et Circes filio, occisus est. nam cum necem a filio suo ex quibusdam vaticiniis metueret, a Telemacho sibi cavebat eiusque convictu abstinebat. ac cum Telegonus Ithacam appulisset, seque, cum a custodibus non admitteretur, patri suo indicari iussisset, quod tum nox erat, vociferatione oborta, Telemachum adesse ratus Ulysses, cum gladio obviam ivit, congressusque Telegono, ab eo pastinacae spina ictus periit.

Agamemnon cum una cum Casandra in patriam navigatione esset delatus, in Clytaemnestram uxorem suam ab Aegistho adulteratam inci-

C γὰρ ἀκούσασα ὡς Ἀγαμέμνων τὴν Κασάνδραν ἔσχεν ἐν Τροίᾳ, θάνατον καταψηφίζεται τῷ ἀνδρὶ τοιοῦτον. ἐνδύσασα γὰρ αὐτὸν ἐπανελθόντα χιτῶνα πανταχόθεν ὑφασμένον, παρασκευάζει τοῦτον ὑπὸ Αἰγίσθου σφαγῆναι, καὶ λαμβάνει τὸν Αἴγισθον. ὁ γοῦν τοῦ Ἀγαμέμνονος υἱὸς Ὀρέστης, ὃς ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐν τῇ πρὸς Ἴλιον ἐκστρατείᾳ νέος ὢν πρὸς Σχοινέα ἀπεστάλη ἀνατραφῆναι, τοῦτο μαθὼν ἦλθε, καὶ ἀνελὼν Αἴγισθον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀναλαμβάνει τὴν βασιλείαν.

Μενέλαος δὲ σὺν τῇ Ἑλένῃ εἰς Αἴγυπτον ἀπορριφεὶς, καὶ μόλις εἰς Λακεδαίμονα καταχθεὶς, τὰ κατὰ τὸν Ἀγαμέμνονα μαθὼν μετὰ πολλοῦ δέους ἐβίου. Αἴας δὲ ὁ τοῦ Ὀϊλέως υἱὸς μετὰ
D τοῦ ἰδίου στρατοῦ ἐποντίσθη. Διομήδης δὲ ὁ τοῦ Τυδέως υἱὸς εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν καταπλεύσας οὐκ ἐδέχθη, ἀλλὰ διωχθεὶς ὑπὸ Αἰγιαλείας τῆς αὐτοῦ γυναικὸς καὶ τῶν πολιτῶν κατέφυγεν εἰς Καλαβρίαν. κτίζει οὖν πόλιν ἐκεῖ, ἣν ἐκάλεσεν Ἀργυρίππην, τὴν μετονομασθεῖσαν Μαλεβέντον, εἶτα καὶ Βενεβέντον, καὶ ἐν αὐτῇ οἰκεῖ ἔχων καὶ τὸ Παλλάδιον, ὅπερ ἔλαβεν ἐκ Τροίας.

Ὅτι Ὀρέστης μετὰ τὴν μητροκτονίαν εἰς μανίαν περιέπεσε λυσσώδη, καὶ ποτὲ μὲν ἐν ἀνέσει διῆγε, ποτὲ δὲ τὰ ἐξόχων ἐπετέλει. ἀγαπώντων δὲ αὐτὸν τῶν πολιτῶν εἰς Δελφοὺς ἀπέρχεται,
P 134 καὶ δέχεται χρησμὸν τοιοῦτον "Ὀρέστα, οὐκ ἄλλως σε δεῖ ἀργαλέης νόσου μανίην ἀποθέσθαι, εἰ μὴ περάσας Πόντου κύματα

dit. nam ea cum inaudivisset Agamemnonem apud Troiam Casandra uti, mortem marito sic est machinata, ut reversum veste undiquaque contexta indueret, subornato qui eum sic deprehensum iugularet Aegistho; cui et statim nupsit. at filius Agamemnonis Orestes, qui puer a patre ad bellum Troianum proficiscente ad Schoeneum fuerat educatum missus, re comperta domum reversus suam matrem una cum Aegistho interfecit regnumque recuperavit.

Menelaus cum Helena in Aegyptum eiectus, vix tandem Spartam cum rediisset, Agamemnonis casu cognito in magna solicitudine vitam exegit. Aiax Oilei F. una cum suo exercitu fluctibus est marinis obrutus. Diomedes Tydei F. cum ad suam urbem revectus esset mari, non est admissus: sed ab Aegialea uxore sua et civibus repulsus in Calabriam confugit, ibique urbem Argyripam condidit, et eam habitavit, secum etiam Palladium tenens, quod apud Troiam nactus fuerat. ea urbs postea Maleventum ac rursus Beneventum est denominata.

Orestes post perpetratam matris caedem in rabiosam incidit insaniam; quae aliquando remittebat, alio tempore vehementius vexabat. civibus ergo instantibus Delphos profectus tale oraculum accepit.

Oresta, non aliter vaesania gravi
te liberari fata concedunt deum,
quam Pontici transvectus undas aequoris

Σκυθίης γαῖαν καταλάβῃς Αὐλίδος τε χώραν. ἐν ἱερῷ Ἀρτέμιδος
λημφθεὶς σωθήσῃ ἐκ τῶν βωμῶν. κἀκεῖθεν ἐκφυγὼν ἀπὸ χθονὸς
βαρβάρων χθόνα περάσας καταλάβῃς Συρίης γαῖαν. αὐλῶνος
Σιλπίου ὄρους ἄντικρυ εὑρήσεις Μελάντιον τοὔνομα ἔχον ὄρος,
ἔνθα μέγας ἐστὶ ναὸς Ἑστίας. ἐκεῖ λυσσώδη μανίαν ἀποτίθει.
θᾶττον οἴχνει. ταῦτ᾽ ἔφην ἃ γίνεται." ταῦτα σημειωσάμενος
Ὀρέστης, εὐθέως ἀναπλεύσας ἅμα τῷ Πυλάδῃ, ἔφθασαν ἐπὶ τὴν
Αὐλίδα χώραν τῆς Σκυθίας. τὴν Ποντικὴν τοίνυν θάλασσαν
διαπεράσαντες, καὶ ὡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς ἠπείρου πεζεύσαντες, B
ὁρῶσιν ὡς μέλαθρα θεᾶς καὶ ἔξωθεν ἀνθρώπων ὀστέα ἐρριμμένα,
ἃ καὶ Κρουστέμια ἐγχώριος καλεῖ γλῶσσα. καὶ τί δράσαιεν ἐβου-
λεύοντο. τρέχουσι βουκόλοι πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν, "ἥκουσι"
φάσκοντες "δύο νεανίσκοι παρὰ τὴν κυανέαν." ἐκείνη δέ, τίνες
καὶ ποταποί, καὶ τίνα τούτοις ὀνόματα, πρῶτον ἐρωτῶσα τοὺς
ξένους, καὶ περὶ Ἀγαμέμνονος τοῦ πατρὸς καὶ περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ
πολέμου ἐξήταζεν. εἶτα δεσμοῦνται τοῦ θύεσθαι. καὶ τὸν μὲν
Ὀρέστην εἰς τὴν ἑξῆς, Πυλάδην δὲ τῷ βωμῷ τῆς Ἀρτέμιδος
παρεστήσατο. καὶ ἡ Ἰφιγένεια ποίας ἂν εἴη χώρας ἐπύθετο καὶ
ποίας πόλεως. "χώρας μὲν Ἑλλάδος" ἔφη, "Μυκήνης δὲ πόλεως C
ἄθλιος πάρειμι." ἡ δὲ τὴν πόλιν αὐτῆς καὶ τὴν χώραν ἀκούσασα
ἐδάκρυσεν, ὑποπτεύσασα δὲ ὑπὸ τῶν βουκόλων αὐτὸν ἀκοῦσαι τὰ
περὶ αὐτῆς "τίς" ἔφη "βασιλεὺς Μυκήνης; τίς δὲ ἡ τούτου γυνή;

Scythicas in oras Aulidemque veneris.
hic ad Dianae constitutus victima
altare, salvus barbaricum fugiens solum,
terram Syrorum transmisso attinges mari,
quae Silpii montis convallem oppositam habet.
hic reperies montem nomine Melanthium
Vestaeque fanum nobile vetustae deae.
ibi tu rabiosam depones insaniam.
abi cito hinc: quae sint futura, diximus.

eo annotato Orestes statim comitatus Pylade in Scythiam navigavit et Aulidem pervenit. ergo cum Pontico mari traiecto terrestri itinere ad miliaria duo progressi essent, templum divae cernunt, forisque ossa hominum proiecta, quae indigenae sua lingua crustemia nominabant. hic ipsis quid facto usus esset consultantibus, pastores ad Iphigeniam accurrunt, duosque nuntiant iuvenes mari advectos esse. ea primum nomina hospitum, ac cuii, scitatur, simul de Agamemnone patre suo et Troiano bello, exploratis eorum indiciis. inde ii ut deae victima fiant vinciuntur; reservaturque in proxime insequentem diem Orestes, Pylades ad aram Dianae constituitur. percontata est eum Iphigenia cuias esset. Graecum se esse respondit domo, patria Mycenaeum. illacrimavit ea nomine gentis et urbis suae audito: suspicata tamen, eum de ipsius rebus aliquid ex pastoribus inaudivisse, quaesivit porro quis rex Myce-

τίνα δὲ τέκνα;" "Ἀγαμέμνων" εἶπε "πρῴην, γυνὴ δὲ Κλυταιμνήστρα, τέκνα δέ οἱ Ὀρέστης καὶ Ἠλέκτρα καὶ Ἰφιγένεια, ἣ ὡς λέγουσι θυσία Ἀρτέμιδι προσήχθη, ῥυσθεῖσα δὲ ὑπὸ τῆς θεοῦ ἕως ἄρτι ποῦ ἐστὶν οὐκ ἐγνώσθη· ἔσχε δὲ καὶ Χρυσόθεμιν καὶ Λαοδίκην θυγατέρας." ἡ δὲ ἀκούσασα κελεύει τοῦτον αὐτίκα λυθῆναι τῶν δεσμῶν. καὶ γράψασα δίπτυχον ἐπιδέδωκεν αὐτῷ,
D εἰποῦσα "ἰδοὺ τὸ ζῆν σοι ἡ θεὸς δωρεῖται δι' ἐμοῦ. ἐπόμνυθί μοι κατ' αὐτῆς ὅτι τὸ δίπτυχον τοῦτο ἐπιδίδως τῷ Ὀρέστῃ, καὶ κομίζεις μοι παρ' αὐτοῦ γράμματα." ὁ δὲ ἐπώμνυτο καὶ τὸ γράμμα διδόναι αὐτῷ εἰς χεῖρας καὶ αὐτὸν ἄγειν Ὀρέστην πρὸς αὐτήν. εἰληφὼς δὲ τὸ δίπτυχον ἐξῆλθε τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐλθὼν ὅπου Ὀρέστης ἐφρουρεῖτο ᾐτήσατο τοὺς φρουροὺς Σκύθας, καὶ εἰσελθὼν ἐπεδίδου τὴν πυκτὴν οὕτως εἰπών "ἴθι τὸ τάχος πρὸς Ἰφιγένειαν τὴν σὴν ἀδελφήν." ἔμενον οὖν ἐννεοὶ οἱ Σκύθαι πρὸς τὸ συμβάν. καὶ δὴ αὐτίκα πρὸς Ἰφιγένειαν εἰσῆλθον ἀμφότεροι, καὶ ὁ Πυλάδης "ἴδε" ἔφη "Ὀρέστης ὁ σὸς ἀδελφός." ἡ δὲ οὐκ
P 135 ἐγνώρισεν αὐτόν, ἕως τὸ Πελόπειον τοῦ γένους σήμαντρον τὴν ἐλαίαν εἶδεν ἔχοντα ἐν τῷ ὤμῳ δεξιῷ. περιπτυξαμένη τε αὐτὸν ἐκέλευσεν ἑλκυσθῆναι τὰ πλοῖα αὐτῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ ὅλον αὐτοὺς μεῖναι τὸν χειμῶνα παρ' αὐτῇ. θέρους δὲ γενομένου λάθρᾳ Ὀρέστης καὶ Πυλάδης τὸ ὁλόχρυσον ἄγαλμα Ἀρτέμιδος καὶ αὐτὴν ἀνελόμενοι τὴν Ἰφιγένειαν ἀπέδρασαν μεθ' ὧν ἀπῆλθον πλοίων. καὶ τὴν Διαβηνὴν περάσαντες ἦλθον πρὸς ἀνατολὴν ἐπὶ

narum, quae eius uxor, quae proles. ad haec Pylades pridem Agamemnonem ibi regnum obtinuisse; eius uxorem Clytaemnestram, liberos Orestem Electram Iphigeniam (hanc famam ferre Dianae pro victima oblatam, ab ea neci subtractam fuisse, neque hactenus cognitum esse ubinam locorum agat) ac praeterea Chrysothemin atque Laodicen. his auditis Iphigenia Pyladem statim vinculis solvi iubet, literisque conscriptis eas ipsi tradit, ita fata. "vitam tibi dea per me donat: per eam tu mihi iura literas has Oresti te redditurum, ab eoque responsum relaturum." iuravit se et literas in manus Orestis traditurum et hunc ad ipsam adducturum. acceptisque literis fano egressus eo venit ubi Orestes custodiebatur; impetratoque a Scythis aditu, tabulam Oresti tradidit, his verbis "i quam primum ad Iphigeniam, sororem tuam." obstupuerunt audito hoc casu Scythae. illi ambo recta ad Iphigeniam se contulerunt. ac Pylades "ecce" inquit, "hic Orestes frater tuus." non tamen eum Iphigenia agnovit ante quam signum Pelopei generis oleam in dextro humero vidit. tum eum amplexa naves subduci in navale iussit, ipsosque secum totam eam hiemem detinuit. aestate facta Orestes et Pylades clam simulacro Dianae, quod ex solido erat auro, ipsaque assumpta Iphigenia, quibus advecti fuerant navibus aufugerunt; traiectaque Diabena ad ortum solis ad Emet Saracenicum appulerunt, indeque

τὸ Σαρακηνικὸν Ἔμετ, κἀκεῖθεν ἐπὶ Τρίκωμιν τῆς Παλαιστίνης. καὶ δὴ Ὀρέστου μανέντος οἱ Τρικωμῖται ἱερὸν μέγα τῇ Ἀρτέμιδι κτίσαντες ἠξίουν τὴν Ἰφιγένειαν, ὡς ἱέρειαν τιμῶντες αὐτήν, θυσιάσαι κόρην παρθένον τῇ θεῷ. καὶ δὴ ἄγουσι νέαν, Νύσσαν B ὀνόματι, ἣν καὶ ἐθυσίασεν Ἰφιγένεια. καὶ στήλην χαλκῆν στήσαντες Νύσσαν τὸν τόπον ὠνόμασαν. τοῦ γοῦν Ὀρέστου τὰς φρένας ἀναλαβόντος ἡ Ἰφιγένεια ὄναρ εἶδεν, ἔλαφον λέγουσαν αὐτῇ "φύγε ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης." εὐθὺς οὖν φυγόντες τὴν παράλιον καταλαμβάνουσι Παλαιστίνην, κἀκεῖθεν εἰς Συρίαν καὶ τὸ Μελάντιον ὄρος. καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἑστίας κατὰ τὸν χρησμὸν εὑρηκὼς Ὀρέστης καὶ θυσιάσας τῆς χαλεπῆς ἀπήλλακται μανίας. εἶτα τὸν Ὀρόντην περάσας ἐπὶ τὸ Σίλπιον ὄρος ἦλθε, καὶ τοὺς Ἀργείους Ἰωνίτας ὡς συγγενεῖς ἀσπασάμενος δι᾽ αὐτῶν εἰς τὸ παράλιον τῆς Παλαιοπόλεως πρῴην λεγομένης, νῦν δὲ Σελευκείας, C παρεπέμφθη. κἀκεῖθεν ναῦν εὑρηκὼς ἕως Ἑλλάδος διέβη. καὶ τὴν ἀδελφὴν Ἠλέκτραν εἰς γάμον τῷ Πυλάδῃ ζεύξας, ἕως θανάτου τῆς τῶν Μυκηνῶν βασιλεύει χώρας. Θόας δὲ τότε τοπάρχης ὢν Σκυθίας εἰς καταδίωξιν Ἰφιγενείας διὰ τὸ ἄγαλμα Σκύθας πλείστους ἀπέστειλεν· ἐπεὶ δὲ εἰς Τρίκωμιν ἐλθόντες ἔμαθον ἀποπλεῦσαι τοὺς διωκομένους, ἐκεῖ ἔμειναν, καὶ πόλιν τὴν λεγομένην Σκυθόπολιν οἰκοδομήσαντες οὐκέτι ὑπέστρεψαν.

Αἰνείας παρὰ Διομήδους ἐν Καλαβρίᾳ ξενωθείς, ἐπεὶ ἀποφοιτᾶν ἔμελλεν, ᾐτεῖτο λαβεῖν τὸ Παλλάδιον παρ᾽ αὐτοῦ. πρὸς

ad Tricomin Palaestinae. ibi cum Orestes fureret, Tricomitae magnum Dianae fanum condiderunt; Iphigeniamque, quod eam ut sacerdotem honorarent, rogaverunt uti deae virginem puellam immolaret. adduxeruntque puellam nomine Nyssam, quam Iphigenia hostiam mactavit. ibi aerea columna posita loco Nyssae nomen indiderunt. Oresta tum sanitati mentis restituto, Iphigenia per insomnium est a cerva admonita ut hanc terram fugeret. statimque fugientes maritimam Palaestinam tenuerunt. inde in Syriam et ad montem Melantium delati sunt, ubi Orestes ex oraculo fanum Vestae repperit, ac sacris operatus difficili est liberatus insania. inde Oronte fluvio traiecto ad Silpium montem pervenit; salutatisque Ionitis Argivis utpote propinquis suis, ab iis ad portum Seleuciae, quae antiquitus Palaeopolis fuit nominata, deductus navemque ibi nactus in Graeciam transmisit. hic tradita in matrimonium Electra sua sorore Pyladi, Mycenaeorum regnum usque ad vitae finem gessit. Thoas autem Scythiae regulus propter simulacrum permultos Scythas misit, qui Iphigeniam persequerentur. hi cum Tricomin pervenissent, indeque eos quos insequebantur abiisse intellexissent, ibi remanserunt, urbeque, cui Scythopolis est nomen, condita domum reversi non sunt.

Aeneas in Calabria usus Diomedis hospitio, iam discessurus, ab eo Palladium petiit. respondit Diomedes ex eo tempore, quo primum cum

D ὃν ἐκεῖνος „ἐξ οὗ" φησὶ „τὴν ἀρχὴν τοῦτο μετὰ Ὀδυσσέως τῆς Ἰλίου ἀφειλόμην, οὔτε ἐμοὶ οὔτε τῷ ὑπ' ἐμὲ στρατῷ θλίψεις ἐπέλιπον ἕως ἄρτι καὶ συμφοραί. διὸ καὶ ἐπυθόμην τῆς Πυθίας περὶ αὐτοῦ, ἣ καὶ ἀνεῖλεν ἀποδοῦναι αὐτὸ τοῖς Τρωσί." ταῦτα Διομήδης εἰπών, καὶ θυσάμενος τῷ θεῷ, ἐκβαλὼν εὐθὺς τὸ Παλλάδιον τῷ Αἰνείᾳ δωρεῖται. τοῦτο λαβὼν Αἰνείας πρὸς τὸν τότε τοπαρχοῦντα Ἰταλίας Λατῖνον ἐφορμᾷ, καὶ κατὰ τῶν Ῥουτύλων σὺν αὐτῷ ἐκστρατεύει. ἐν ᾧ πολέμῳ Λατῖνος ὁ Τηλέφου υἱὸς ἀναιρεῖται. Αἰνείας δὲ στρατὸν συναγηγερκὼς κατὰ τῶν Ῥουτύλων πολεμεῖ, καὶ τούτους τρεψάμενος, τὴν θυγατέρα Λατίνου
P 136 Ἀλβανίαν καὶ τὴν βασιλείαν λαβών, πόλιν κτίζει μεγάλην, Ἀλβανίαν καλέσας· ἐν αὐτῇ τὸ Παλλάδιον ἀπέθετο. καὶ αὐτὸς μετὰ Λατῖνον ιθ' ἔτη βασιλεύσας τελευτᾷ.

Μετ' αὐτὸν δὲ Ἀσκάνιος Ἰοῦλος, υἱὸς Αἰνείου ἀπὸ Κρεούσης Τρωάδος, τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός, ἔτη λε'· ὃς καὶ τὴν Λαβινίαν κτίσας πόλιν, αὐτόσε τὸ βασίλειον καὶ τὸ Παλλάδιον ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν Λαβινίαν μετέθηκε τὴν κτισθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ.

Λαβινίας δὲ ἦρξεν Ἄλβας ὁ υἱὸς Ἀσκανίου ἔτη λε'· ὃς καὶ κτίζει τὴν πόλιν Σίλβαν, ἐξ οὗ καὶ οἱ βασιλεῖς Σίλβιοι ἐκαλοῦντο. οὗτος δὲ πάλιν ὁ Ἄλβας τὸ Παλλάδιον ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ
B πόλει Σίλβῃ ἐκ τῆς Λαβινίας μετήγαγε πόλεως. ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐκεῖ βασιλεύουσι κατὰ διαδοχὴν οἱ Αἰνειάδαι ἔτη τλα'. Εὔανδρος δὲ καὶ Πάλας οἱ τοῦ Αἰνείου υἱοί, τὴν καλουμένην Βαλέντα ἐπαρ-

Ulysse Palladium Ilio abstulisset, se atque exercitum suum continentibus malis atque calamitatibus fuisse vexatum; et cum eius rei causa Pythiam consuluisset, iussum fuisse Troianis id reddere. his dictis deo rem sacram fecit, Aeneamque deprompto Palladio donavit. Aeneas cum Palladio ad Italiae dominum Latinum profectus cum eo adversum Rutulos expeditionem facit. eo in bello Latinus cecidit. Aeneas autem exercitu collecto Rutulis bellum facit, iisque pulsis filiam Latini Albaniam uxorem et regnum consecutus urbem magnam exstruit, nomine Albaniam, inque ea Palladium collocat. ipse regno post Latinum annos 19 functus moritur.

Post hunc Ascanius Iulus, Aeneae ex Creusa Troiana, prima uxore, filius regnum annos 35 gessit. is urbem Laviniam condidit, eoque regiam et Palladium transtulit.

Laviniae rexit Albas Ascanii F. annos 35. is urbem Silvam condidit, unde etiam reges Silvii denominati sunt. is quoque Palladium Lavinia in urbem a se conditam Silvam traduxit. ibi deinceps Aeneadae ordine regnaverunt annos 331. Evander autem et Palas Aeneae filii,

χίαν ἰθύνοντες, οἶκον οἰκοδομοῦσι πάνυ μέγαν καὶ θαυμαστὸν καὶ τοιοῦτον, ἐξ ἐκείνου πάντα βασίλειον οἶκον παλάτιον ὀνομάζεσθαι.

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τρία διαιροῦσι τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας, εἰς καλάνδας, εἰς νόννας καὶ εἰς εἰδοῦς. καὶ αἱ μὲν καλάνδαι εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς μέχρι τῆς θ' ἡμέρας, αἱ δὲ ἀπ' αὐτῆς νόνναι μέχρι τῆς ιε' ἡμέρας, εἰδοῖ δὲ αἱ μέχρι τῆς λ' ἡμέρας καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνός, ἥτις καλεῖται ἕνη καὶ νέα παρὰ τῷ κωμικῷ Ἀριστοφάνῃ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ τοῖς λοιποῖς. εἰδοῖ δὲ καλοῦνται αἱ μέχρι τῆς λ', ὅτι τηνικαῦτα ἀρχομένη τῆς ις' εἰδοποιεῖ- C ται παντελῶς ἡ σελήνη, εἶτα φθίνει.

Μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀρδέως ἐβασίλευσαν Λυδῶν ἕτεροι η' ἕως Κροίσου τοῦ ὑπερηφάνου καὶ Κύρου βασιλέως Ἀσσυρίων. ἐβασίλευσε δὲ ὁ αὐτὸς Κροῖσος ἔτη ιε'. κατέσχεν οὖν ἡ βασιλεία Λυδῶν τὰ ὅλα ἔτη σλβ'. Κροῖσος δὲ ὑπέταξε πάσας τὰς πλησίον αὐτοῦ βασιλείας, καὶ τὰ πόρρωθεν αὐτοῦ λαμβάνει. ἐμήνυσε δὲ καὶ Κύρῳ ἐᾶσαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ ἀναχωρῆσαι, ἢ δέξασθαι τὴν παρουσίαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολεμοῦσαν. ὁ δὲ Κῦρος ἀντεῖπεν αὐτῷ διὰ τῶν πρεσβέων "τί γὰρ ἠδίκηται παρ' ἐμοῦ ὁ Κροῖσος, τοσαύτην γῆν ἀφεστηκὼς ἀπ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν βασιλείων;" καὶ ἀδημονῶν ἐβουλεύσατο φυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν D χώραν, δεδοικὼς τὴν εὐτυχίαν Κροίσου. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ οὕτως ἀθυμοῦντα καὶ ἐπερωτήσασα, καὶ μαθοῦσα παρ' αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα, λέγει αὐτῷ ὡς ἐπὶ Δαρείου τοῦ πρώτου μου

2 ὥστε ἐξ?

cum provinciam Valentem gubernarent, domum aedificarunt mole et structura mirabilem. inde obtinuit ut regiae Palatia nominentur.

Romani dies mensis in tres partes digerunt, in Kalendas, in Nonas et in Idus. Kalendae a mensis principio usque ad nonum diem durant, inde Nonae ad decimum quintum usque diem pertinent. sequuntur Idus usque ad diem trigesimum et mensis initium, quod Ene Kaenea ab Aristophane comico, Hesiodo et reliquis appellatur. Idus autem nomen inde habent, quod ab earum initio lunae forma (eidos forma est Graeco sermone) omnino perficitur, atque ea exinde deperit.

Post Ardyn octo Lydorum reges fuerunt usque ad Croesum superbum et Cyrum Assyriorum regem. regnavit Croesus annos 15. duravit regnum Lydorum annos omnino 232. subegit Croesus omnia et vicina et longinqua regna. quin et Cyro significavit ut is suo regno decedat, alias se ipsi bellum facturum. respondit Cyrus per legatos "ecquid iniuriae Croeso abs me ortum est, qui a me et regno meo tantum terrae abstulit?" interim animi anxius, et felicitatem Croesi metuens, in Indiam fugere cogitabat. ceterum uxor eum ita aegrum animo videns, causamque scitata et edocta, indicavit vivente Dario suo priore marito va-

ἀνδρὸς ἦν τις ἀνὴρ Ἑβραῖος προφήτης, σοφίαν ἔχων θεοῦ, ὀνόματι Δανιήλ, ὅντινα ἐν πολλῇ τιμῇ εἶχε Δαρεῖος ὁ βασιλεύς, οὗ χωρὶς οὐδὲν ἔπραττεν ἐν τοῖς πολεμίοις· ὅστις μετὰ τὴν τελευτὴν ἐκείνου πλούσιος ὢν καὶ γεγηρακὼς ἰδίαζεν εἰς τὴν Μαραβίτιδα χώραν. ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, ὅπως μετὰ τιμῆς ἀγάγωσιν αὐτόν. ὁ δὲ Κροῖ-
P 137 σος βασιλεὺς Λυδῶν ἐπιλεξάμενός τινας τῶν οἰκείων αὐτοῦ, δοὺς αὐτοῖς δῶρα εὐτελῆ καὶ ἄλλα δῶρα βασιλικά, ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐν Δελφοῖς εἰς τὸ Ἀπόλλωνος μαντεῖον, εἰρηκὼς αὐτοῖς "ἀλλάξατε τὰ σχήματα, καὶ ἀνέλθετε εἰς τὸ μαντεῖον, καὶ ἐπίδοτε εὐτελῆ δῶρα τῷ ἱερεῖ, λέγοντες ὅτι Αἰγύπτιοί ἐσμεν, καὶ ἤλθομεν ἐπερωτῆσαι τὴν Πυθίαν, καὶ ἐκ τοῦ τῆς ὁδοῦ μήκους ἐληθαργήσαμεν τί ἤλθομεν αἰτῆσαι ἢ ἐπερωτῆσαι. ἀλλ᾽ εὖξαι, καὶ ἐπερώτησον τὸν θεὸν διὰ τί ἤλθομεν. καὶ εἰ μὲν εἴπῃ ὑμῖν διὰ τί ἤλθετε, δότε καὶ τὰ παρ᾽ ἐμοῦ βασιλικὰ δῶρα, καὶ εἴπατε τῷ ἱερεῖ εἰ νικῶ τὸν βασιλέα Περσῶν τὸν Κῦρον. οἱ δὲ ποιήσαντες οὕτως
B ἐπηρώτησαν τὸν ἱερέα· ὃς εὐξάμενος ἔλαβε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην παρὰ τῆς Πυθίας "οἶδα ψαμμῶν ἀριθμὸν θαλάσσης τε μέτρα, οὐ λαλέοντος δ᾽ ἀκούω καὶ κωφοῦ ξυνίημι. παίζειν δέ με πειρᾶται Κροῖσος βασιλεὺς καὶ οἱ τούτου Λυδοί." καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς εἶπεν αὐτοῖς "οὐκ ἔστε Αἰγύπτιοι ἀλλὰ Λυδοί, καὶ οὐκ ἐληθαργήσατε, ἀλλὰ παίζοντες τὰ θεῖα εἴπατε." καὶ ἐπέδωκεν αὐ-

tem quendam fuisse Ebraeum, divina sapientia praeditum, nomine Danielum: eum a rege in summo fuisse honore habitum, neque regem nisi cum eo communicata re quicquam in bello egisse. hunc, mortuo Dario, cum et ad senectam aetatem et ad magnas opes pervenisset, in Marabitidem regionem profectum ibi privatam vitam agere. Cyrus hoc audito principes suos ad Danielum mittit, qui eum honorifice adducerent. interea Croesus Lydorum rex quosdam suorum familiarium deligit, iisque et vulgaria et simul regia dona dat, Delphosque eos amandat ad oraculum Apollinis. mandabat autem ut habitu mutato oraculum intrarent, sacerdotique viliora dona offerrent, dicentes se esse Aegyptios consultumque Pythiam venisse, verum ex itineris longitudine sibi, cuius rei causa perquirendae profecti essent, ex animo effluxisse: ipse proinde votis conceptis ex deo, cur adessent, sciscitaretur. quodsi sacerdos causam ipsorum adventus edixisset, regia etiam Croesi nomine dona offerrent, indicarentque sacerdoti Croesum quaerere anne Cyrum Persarum regem esset superaturus. illi imperata exsecuti sunt. sacerdos votis peractis hoc responsi a Pythia accepit:

est mensura maris, numerus mihi notus arenae:
elinguis animi sensa et cognosco tacentis.
sed mihi rex Croesus cupiuntque illudere Lydi.

egressus sacerdos "non estis" inquit "Aegyptii, sed Lydi; neque oblivione capti, sed animo divina illudendi adestis." simul eis oraculum in

τοῖς τὸν χρησμὸν γράψας ἐν διπτύχῳ. οἱ δὲ ἐκπλαγέντες ἐπέδωκαν καὶ τἆλλα βασιλικὰ δῶρα τῷ ἱερεῖ, εἰπόντες αὐτῷ ὅτι Κροῖσος ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἡμᾶς, ἐπειδὴ πόλεμον ἔχει πρὸς Κῦρον τὸν βασιλέα Περσῶν, καὶ μάθε εἰ νικᾷ αὐτόν." εἰσελθὼν οὖν πάλιν ὁ ἱερεὺς καὶ εὐξάμενος ἔλαβε τὸν χρησμὸν τοῦτον "Κροῖσος C ὁ βασιλεὺς Ἅλυν ποταμὸν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει." καὶ γράψας τὸν χρησμὸν τοῦτον ἐν διπτύχῳ ἀπέλυσε πρὸς Κροῖσον. ὁ δὲ προφήτης Δανιὴλ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα Κῦρον, καὶ λέγει αὐτῷ Κῦρος "εἰπέ μοι εἰ νικῶ Κροῖσον τὸν βασιλέα Λυδῶν." ὁ δὲ Δανιὴλ ἀνεβάλλετο τοῦ εἰπεῖν. καὶ ἀγανακτήσας κατ' αὐτοῦ Κῦρος ἔβαλεν αὐτὸν καὶ οὗτος εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ μή τι πεπονθότα ὑπ' αὐτῶν ἀνήγαγεν αὐτόν. καὶ προσέπεσεν αὐτῷ ὁ Κῦρος λέγων "ἥμαρτον εἰς σέ, ἀλλ' εὖξαι τῷ θεῷ καὶ εἰπέ μοι εἰ δύναμαι πολεμῆσαι τῷ ἅρπαγι τούτῳ καὶ ὑπερηφάνῳ D Κροίσῳ, ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν ὑπέταξε καὶ οὐ κορέννυται." καὶ ὁ Δανιὴλ εὐξάμενος εἶπεν αὐτῷ "καὶ νικᾷς τὸν Κροῖσον καὶ λαμβάνεις αὐτὸν αἰχμάλωτον· περὶ σοῦ γὰρ εἶπεν ὁ θεὸς ὁ ποιήσας πάντα τὰ ὁρώμενα ταῦτα, διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, ἐπακοῦσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχὺν βασιλέων διαρρήξω· ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτῷ, πορεύσομαι καὶ ὁμαλιῶ, καὶ θύρας χαλκᾶς συντρίψω, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσω, καὶ θησαυροὺς ἀοράτους ἀνοίξω σοι, ἵνα γνῷς ὅτι ἐγὼ

tabula scriptum tradidit. Lydi attoniti rei miraculo sacerdoti reliqua etiam regia dona obtulerunt: exposueruntque missos se a Croeso rege, qui bellum contra Cyrum regem Persarum haberet: interrogaret ergo deum an Croesum victoria maneret. ingressus in sacrarium sacerdos et precatus hoc oraculum rettulit:

Croesus Halyn penetrans magnam pervertet opum vim.

idque in tabula scriptum exhibens legatos ad Croesum dimisit. Danielus vero ad Cyrum est profectus; ab eoque interrogatus an Croesum esset victurus, cum responsum differret, indignantis regis iussu est in foveam leonum proiectus. nihil a leonibus mali passum Cyrus educi iussit; genibusque eius advolutus, peccatumque suum confessus, oravit uti deo invocato sibi diceret an bellum gerere posset contra Croesum, raptorem illum atque superbum regem, qui omni terra suo regno subiugata, tamen contentus non esset. Danielus deo invocato ita respondit Cyro "et vinces Croesum, et eum captivum habebis. sic enim de te deus, qui, quaecumque videntur, omnia creavit, ore Isaiae vatis pronuntiavit. haec dicit dominus Cyro uncto meo, cuius dextram apprehendi, ut ei gentes subdam, perrumpam robur regum, aperiam ianuas ante eum: praecedam eum, et complanabo montes; fores aereas conteram, et vectes ferreas confringam. aperiam tibi thesauros nunquam visos, ut cognoscas me

P 138 κύριος ὁ θεός. ἐγὼ ἐγερῶ αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης· πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εὐθεῖαι. οὗτος οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἀποστρέψει, οὐ μετὰ λύτρων, οὐ μετὰ δώρων. εἶπε κύριος Σαβαώθ." ὁ δὲ βασιλεὺς Κῦρος ἀκούσας ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Δανιήλ, λέγων "ζῇ κύριος ὁ θεός σου, ἐγὼ ἀπολύσω ἐκ τῆς γῆς μου τὸν Ἰσραήλ, ἵνα λατρεύσωσι τῷ θεῷ αὐτῶν ἐν Ἱεροσολύμοις." καὶ ὁπλισάμενος παρετάξατο τῷ Κροίσῳ. ὁ δὲ Κροῖσος ἀκούσας τὴν τοῦ χρησμοῦ ἀπόκρισιν ἐξῆλθε κατὰ Κύρου μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ παρελθὼν τὸν Ἅλυν ποταμὸν τῆς Καππαδοκίας συνέκρουσε τῷ Κύρῳ, χειμῶνος ὄντος πολλοῦ. B καὶ ἡττηθεὶς ἠθέλησε φυγεῖν, πλημμυρήσαντος δὲ τοῦ ποταμοῦ οὐκ ἠδυνήθη καὶ ἐλήφθη αἰχμάλωτος. καὶ ἀπώλετο τὰ πλήθη αὐτοῦ, χιλιάδες τετρακόσιαι. τοὺς δὲ ὑπολειφθέντας ἅμα τῷ Κροίσῳ ἔλαβεν αἰχμαλώτους ὁ Κῦρος. καὶ στήσας αὐτὸν ἐν ξυλίνῳ τρίποδι, ἐν ὕψει δεδεμένον, ἐθριάμβευσεν αὐτὸν καὶ κατήγαγεν ἐν Περσίδι. ὁ αὐτὸς Κῦρος ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπέλυσε πάντας ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα μετὰ Ζοροβάβελ, καθὼς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει. οὐκ ἠθέλησαν δὲ ἐξελθεῖν οἱ Ἰουδαῖοι πάντες μετὰ Ζοροβάβελ, εἰ μὴ σκῆπτρα δύο ἥμισυ μόνον, ὡσεὶ χιλιάδες πεντήκοντα. ἔμειναν δὲ εἰς τὰ Περσικὰ ἰδίᾳ C προαιρέσει σκῆπτρα ἐννέα ἥμισυ, φοβηθέντες τὰ ἔθνη τὰ πέριξ τῆς Ἰουδαϊκῆς χώρας. ἀπέλυσε δὲ αὐτοὺς τοῦ Δανιὴλ αἰτησαμένου.

Μετὰ δὲ τὸ ἀπολέσθαι τὴν βασιλείαν Λυδῶν οἱ Σάμιοι

esse deum dominum. ego eum excitavi iustitia praeditum: omnes eius viae rectae. ipse urbem meam aedificabit, et populum meum captivum in libertatem ac patriam restituet, non accepto pretio aut mercede, ait dominus exercituum." his auditis Cyrus ad pedes Danieli concidit, iuravitque per vitam dei se populum Israelicum ex sua dicione dimissurum, ut is Hierosolymis deo suo cultum exhibeat. simul exercitu armato adversus Croesum duxit. sed Croesus oraculi responso accepto cum magnis copiis contra Cyrum est profectus, amnemque Cappadociae Halyn traiecit, multa tum hieme. ceterum commisso praelio Croesus victus, cum fugam tentaret, impeditus amnis exundatione vivus in hostium potestatem venit. quadringenta milia de Croesi exercitu caesa sunt, reliqui cum eo capti. eum in ligneo tripode collocatum Cyrus in triumpho in Persidem abduxit. idem Cyrus omnes Israelicos captivos dimisit, ut duce Zorobabelo Ierusalemam repeterent, sicut suo loco dicetur. noluerunt autem universi Iudaei cum Zorobabelo in patriam redire, sed eum tantum duae tribus ac dimidia secutae sunt. reliquae 9 s. tribus ultro in Persia manserunt, metu gentium Iudaeae circumiectarum. dimisit autem Iudaeos Cyrus Danieli rogatu.

Regno Lydorum everso Samii maris imperio potiti istis regionibus

θαλασσοκρατοῦντες ἐβασίλευσαν τῶν μερῶν ἐκείνων. καὶ ἀκούσας μετὰ χρόνον ὁ Κῦρος ἐπεστράτευσε κατ' αὐτῶν. καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ναυμαχίᾳ ἡττήθη καὶ ἔφυγε, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐσφάγη. περὶ οὗ πολέμου Κύρου καὶ Σαμίων Πυθαγόρας ὁ Σάμιος συνεγράψατο· ὃς καὶ εἶπεν αὐτὸν ἐκεῖ τεθνάναι εἰς τὸν πόλεμον.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κύρου ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δαρεῖος ὁ καὶ Καμβύσης καὶ οἱ λοιποὶ ἐβασίλευσαν Ἀσσυρίων. ἐπὶ τῶν χρόνων οὖν τῆς βασιλείας τοῦ τοιούτου Δαρείου ἐφιλοσόφει παρ' Ἕλλησιν Ἀναξίμανδρος, ὃς καὶ τὰς ἰσημερίας καὶ τὰς τροπὰς ἐξέθετο. D ἀλλὰ καὶ Πυθαγόρας τὴν ἀριθμητικὴν συνεγράψατο, καὶ δόγμα παρεισήγαγεν Ἕλλησιν ἀσωμάτους εἶναι ἀρχάς. ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ Δαρείου υἱοῦ Κύρου πόλεμος ἐκινήθη ἀπὸ τῶν Αἰθιόπων κατ' αὐτοῦ, οἵτινες κακῶς αὐτὸν ἔφερον. ὅπερ γνόντες οἱ ἐν τῇ Μηδιανῇ χώρᾳ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἀφέντες κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ· ἦν δὲ πλῆθος πολὺ τῶν Ἰουδαίων. καὶ μαθὼν τοῦτο Δαρεῖος ὁ Κύρου ἀπέστειλε στρατηγὸν αὐτοῦ, ὀνόματι Ὀλοφέρνην, μετὰ δυνάμεως πολλῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ Ἰουδαίων· καὶ P 139 ἐπολιόρκει τὴν Ἱερουσαλήμ. καὶ συνέβη τι φοβερὸν τότε γενέσθαι. Ἰουδὶθ γὰρ Ἑβραία ἐμηχανήσατο κατὰ τοῦ Πέρσου Ὀλοφέρνου προσποιητῶς ὡς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων θέλουσα προδοῦναι· ἥτις καὶ παρεγένετο κρυπτομένη πρὸς Ὀλοφέρνην, ὃς ἑωρακὼς τὴν εὐμορφίαν αὐτῆς εἰς ἔρωτα ἔπεσεν αὐτῆς. ἡ δὲ λέγει αὐτῷ "μηδένα ἐάσῃς ἐνταῦθα ἔγγιστά σου εἶναι δι' ἐμέ· ἐπέρχονται γάρ μοι,

imperaverunt. quod cum postea temporis Cyrus cognovisset, expeditionem adversus Samios fecit; ab iisque navali pugna victus, cum in suum regnum fuga pervenisset, ibi interfectus est. huius inter Cyrum ac Samios belli historiam conscripsit Pythagoras Samius; qui et hoc habet, in ipso bello Cyrum occubuisse.

Cyro successit Darius filius, qui et Cambyses cognominatur; ac reliqui ordine, alius alii suffecti, regnum in Assyrios tenuerunt. hoc Dario regnante apud Graecos Anaximander philosophatus est, qui aequinoctia ac solstitia exposuit. quin etiam Pythagoras arithmeticam conscripsit, auctorque Graecis fuit opinionis de principiis incorporeis. idem rex ab Aethiopibus bello impetitus graviterque vexatus est. quod cum animadvertissent Iudaei qui in Media habitabant captivi, quorum ingens erat multitudo, eo deserto Hierosolyma occupaverunt. Darius Cyri ubi ea de re certior factus est, Olophernem cum magno exercitu contra Hierosolymam et Iudaeos misit, atque is Hierosolymam obsedit. eo tempore terribile facinus est factum. Initha enim Ebraica mulier, insidias Olopherni tendens Persae, clam ad eum se contulit, simulans se gentem Iudaeam velle prodere. barbarus pulchritudine eius captus, amore statim correptus est. at vero Inditha eum monere ne quem suo-

πορνεῦσαί με βουλόμενοι." καὶ πεισθεὶς μόνος διῆγε μετ' αὐτῆς. τρεῖς δ' ἐκεῖ αὕτη προσκαρτερήσασα ἡμέρας, ὡς καθεύδει, ἰσχύ- B σασα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀφείλετο, καὶ νυκτὸς κατὰ τὸ εἰωθός, δι' οὗ ἀπήρχετο πρὸς αὐτὸν παραπυλίου, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἰσελθοῦσα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπήγαγε· πλησίον γὰρ τοῦ τείχους δι' αὐτὴν τὸν παπυλεῶνα αὐτοῦ ἔστησε. λαβόντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι παρ' αὐτῆς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλοφέρνου εἰς κοντὸν ἄνω τοῦ τείχους ἔπηξαν, ἐπιδεικνύντες αὐτὴν τῷ στρατῷ αὐτοῦ. πρωΐας δὲ γενομένης ἑωρακότες τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου κοντευθεῖσαν ἔφυγον ἅπαντες, καὶ διελύθη ὁ πόλεμος, καὶ ἔλαβον τὴν νίκην οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τῶν Περσῶν.

Μετὰ δὲ Δαρεῖον ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Ἀρταξέρξης. καὶ Νεεμίας Ἰουδαῖος ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβίδ, ὃς παρρησίαν ἔχων πρὸς αὐτόν (ἠγάπα γὰρ αὐτόν, ὅτι καὶ ἀρχὴν εὐνούχων οὗτος ἐποίησεν), ἐδυσώπησεν αὐτόν· καὶ λαβὼν χρήματα πολλὰ ἔπεισεν C αὐτὸν ἀπελθεῖν καὶ κτίσαι τὴν Ἱερουσαλὴμ πορθηθεῖσαν· πρώτη γὰρ αὕτη τῆς Ἱερουσαλὴμ ἅλωσις ἦν καὶ τοῦ ἱεροῦ καταστροφή. ὁ δὲ Νεεμίας ἀπολυθεὶς ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀνήγειρεν αὐτήν· ἔκειτο γὰρ ἔρημος ἔτη ο΄. ὁ δὲ αὐτὸς Ἀρταξέρξης παρακληθεὶς ὑπό τινων τῶν τῆς συγκλήτου αὐτοῦ καὶ τοὺς ὑπολοίπους Ἰουδαίους ἀπέλυσε. καὶ ὃς ἂν ἐβουλήθη τότε ἀνελθεῖν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀνῆλθε μετὰ Ἔσδρα τοῦ προφήτου καὶ ἡγουμένου, ᾧ τινὶ καὶ τὰ ἱερατικὰ σκεύη ἀνέθετο καὶ τὰς βίβλους τὰς ἱερατι-

6 παραπυλεῶνα P

rum circa se haberet. se enim ab iis de stupro appellari. Olophernes fidem mulieri adhibens solus cum ea vixit. ipsa triduo ita tolerata, noctu capta occasione dormientis caput amputavit; ac more suo per portulam egressa qua ad ipsum ventitaverat, Hierosolyma caput eius pertulit: nam portulam Iudithae causa urbi vicinam barbarus fecerat. Iudaei Olophernis caput conto impactum de muro extulerunt, id exercitui hostili ostendentes. sub auroram Persae viso ducis capite in conto exstante fugam fecerunt, ac soluta obsidione victoria penes Iudaeos fuit.

Post Darium Artaxerxes regnum in Assyrios tenuit. exstitit tunc Neemias Iudaeus, a Davido genus ducens. hic regem, quem ipsi libere compellare licebat, cum quidem ab eo diligeretur atque etiam eunuchis esset praefectus, permovit eo ut rex magnam pecuniam ad Hierosolymorum instaurationem largiretur, ipsumque ad eam rem conficiendam dimitteret. primo tum fuerant Hierosolyma diruta templumque eversum. ac urbs desolata iacuerat annos iam 70. Neemias autem dimissus eam instauravit. idem Artaxerxes, instigantibus quibusdam consiliariis, reliquos etiam Iudaeos dimisit; ac qui voluerunt, ii duce Esdra vate in patriam redierunt. eidem rex etiam sacra vasa et libros sacerdotales

κὰς τὰς εὑρεθείσας. ὁ δὲ αὐτὸς Ἔσδρας τῶν μὴ εὑρεθέντων βιβλίων ἐξ ὑπομνήσεώς αὐτοῦ γράφεσθαι ἐποίησε τὴν δύναμιν.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τούτοις ἐβασίλευσεν ἡ Μακεδονία χώρα, D
ἐν ᾗ πρῶτος ἐβασίλευσε Κραναὸς ἔτη κη', καὶ λοιποὶ ἄλλοι βασιλεῖς κγ' ἕως Φιλίππου τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου. ἦσαν δὲ τότε Ἑλλήνων διδάσκαλοι καὶ ποιηταὶ Σοφοκλῆς, Ἡράκλειτος, Εὐριπίδης, Ἡρόδοτος, Σωκράτης καὶ ὁ μέγας Πυθαγόρας. ἦν δὲ ὁ Ἡρακλῆς γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἀνωτέρω προειρημένοις χρόνοις, ἐν τῇ Λάτῳ τῆς Θήβης, ἐκ τοῦ γένους τῆς Ἀλκμήνης ὑπάρχων καὶ τοῦ Πίκου Διός· ὃς ἀνετράφη ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ χώρᾳ, καὶ ἀνδρεῖος γενόμενος ἦν τότε ἀπὸ τῶν Ἱσπανῶν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν φυγών, καὶ ἐβασίλευσεν ἐν αὐτῇ ἔτη λη'. ὅστις ἔλαβε γυναῖκα τὴν Λύτβην P 140
τὴν Ἀτλέτου βασιλέως θυγατέρα· ὅθεν καὶ στήλας αὐτῷ χρυσοσφυρήτους ἀνέστησαν οἱ Ἰταλοὶ βασιλεῖς εἴτ' οὖν ῥῆγες ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ, αἵτινες στῆλαι μέχρι τοῦ παρόντος ἵστανται. τῆς δὲ Ἰταλίας ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Αὐγῆς, Τελέφος, καὶ μετ' αὐτὸν υἱὸς αὐτοῦ Λατῖνος ἔτη ιη', ὃς τοὺς Κηταίους ἐπωνόμασε Λατίνους.

Τότε Αἰνείας ὁ τοῦ Ἀγχίσου, ὁ Φρὺξ, φεύγων ἐκ τῆς πορθήσεως τῆς Ἰλίου ἀνῆλθεν ἐν τῇ Λιβύῃ πρὸς τὴν Φοίνισσαν Διδὼ τὴν καὶ Ἔλισσαν. καὶ ἐνδιατρίψας ἐκεῖ, λάθρᾳ λίσας αὐτήν, φοβηθεὶς τὸν Ἰάρβαν βασιλέα τῆς Ἀφρικῆς ἔφυγεν. ἦν δὲ ἡ B
Διδὼ ἐκ μικρᾶς πόλεως Χαρτικῆς, τῆς Φοινίκης παραλίας οὔσης,

tradidit. idem Esdra eorum librorum qui non exstabant ex memoria sua describendi copiam fecit.

Eo tempore in Macedonia regnum fuit. id primus Cranaus annos 28 tenuit. inde alii 23 reges usque ad Philippum Alexandri patrem. erant tunc Graecorum doctores atque poetae Sophocles Heraclitus Euripides Herodotus Socrates et magnus iste Pythagoras. et erat Hercules, supra commemoratis temporibus natus in Lato Thebarum, prognatus Alcmena et Pico Iove. is Hercules in Hispania educatus, cum virilis esset, ex Hispania profugus, tunc in Italiam venit, in eaque regnum annos 38 tenuit. is accepit uxorem Lytbam, Aletae regis filiam. itaque ei Itali reges ab ipso procreati columnas ex auro ductas posuerunt, quae etiamnum stant. post ipsum Italiae regnum tenuit ipsius ex Auga filius Telephus; et post hunc Latinus filius annos 18, qui Ctetaeis nomen Latinorum fecit.

Eo regnante Aeneas Anchisae filius Phryx ab excidio Troiae fugiens in Africa pervenit ad Didonem Phoenissam mulierem, quae et Elisa dicitur; ibique cum aliquamdiu esset commoratus, ab Iarba rege Africae sibi metuens, clam relicta Didone aufugit. erat Dido oriunda Charticha, exigua et maritima Phoeniciae urbe, quae fines Tyri ac Si-

μεταξὺ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος· ἥτις Διδὼ ἦν πλουσιωτάτη, ἔχουσα ἄνδρα Σιχαῖον, ὃν ἐφόνευσεν ἐν κυνηγεσίῳ ὁ ἀδελφὸς τῆς Διδοῦς ὁ Πυγμαλίων, διαφθονούμενος αὐτῷ ὡς πολυευπόρῳ καὶ δυνάστῃ. καταδιώκοντες γὰρ σύαγρον ἔφιπποι, ἤλασεν ἐκ τῶν ὄπισθεν κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ καὶ ἀπέκτεινε, καὶ λαβὼν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔρριψε κατὰ τοῦ κρημνοῦ. καὶ ὑποστρέψας εἶπε τοῖς διαφέρουσιν αὐτῷ ὅτι ἐκρημνίσθη διώκων τὸν σύαγρον. ἐβούλετο δὲ ὁ αὐτὸς Πυγμαλίων καὶ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν διαχειρίσασθαι καὶ
C λαβεῖν τὰ χρήματα αὐτῆς· ᾗ τινὶ Διδοῖ ἐφάνη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Σιχαῖος ἐν ὁράματι, καὶ εἶπεν ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἐφόνευσέ με, δείξας αὐτῇ καὶ τὸν τόπον τῆς πληγῆς. καὶ εἶπεν αὐτῇ "φύγε, μὴ καὶ σὲ φονεύσῃ." καὶ λοιπὸν ἡ αὐτὴ Διδὼ λαθοῦσα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἀντελάβετο πάντα χρήματα αὐτῆς, καὶ ἐμβᾶσα εἰς πλοῖον ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Φοινίκης, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Λιβύην, καὶ κτίζει τὴν Χαρτάγαιναν, ἥτις ἐστὶ Νεάπολις· καὶ ἐβασίλευσεν ἐν αὐτῇ, καὶ τελευτᾷ σωφρόνως ζήσασα.

Ὁ δὲ Διομήδης ὑπῆρχεν ἐξ Αἰτωλίας, φέρων τὸ γένος ἐκ τοῦ Οἰνέως, ὅστις Οἰνεὺς μετὰ τελευτὴν Ἐριβοίας ἠγάγετο τὴν Ἀλθαίαν, ἐξ ἧς ἔσχε τὸν Μελέαγρον καὶ τὴν Δηϊάνειραν, ἥντινα
D ἡρμόσατο Ἀχελῷος ὁ υἱὸς Ποσειδωνίου συγκλητικοῦ. ὁ γοῦν Ἀχελῷος πρὸ τοῦ γάμου ἔφθειρε τὴν Δηϊάνειραν λάθρᾳ, καὶ μετὰ ταῦτα λέγει τῷ Οἰνεῖ βασιλεῖ "οὐκ ἄλλως παραλαμβάνω ταύτην, εἰ μὴ παραχωρήσεις μοι διοικεῖν τὴν βασιλείαν σου." ὁ δὲ οὐκ ἐπείσθη. καὶ λοιπὸν σὺν τῷ ἰδίῳ πατρὶ ἀντῆρεν ὁ Ἀχελῷος ὁ

donis interiacet. amplissimis autem praedita opibus maritum habebat Sichaeum; cuius divitiis atque potentiae invidens Pygmalion Didonis frater eum in venatione, cum equites una aprum persequerentur, hasta in tergum coniecta interficit, corpusque de praecipitio deturbans, domum reversus necessariis eius rettulit eum, dum aprum insequitur, praecipitem actum periisse. quin et sororis suae vitae Pygmalion fortunisque insidiabatur. sed Sichaeus uxori per insomnium visus ab ipsius fratre se necatum indicavit, monstrato etiam vulneris loco, ipsamque fuga sibi consulere, ne idem eveniret, monuit. proinde Dido clam fratre navim ingressa omnibusque suis impositis divitiis a Phoenicia solvit, inque Africam delata Carthaginem, quae est Neapolis, condidit, regnoque ibi functa et vita pudice exacta decessit.

Diomedes porro Aetolus fuit, genus ab Oeneo ducens. is Oeneus mortua Eriboea Althaeam sibi matrimonio copulavit, sustulitque ex ea Meleagrum et Deianiram. hanc cum Achelous Posidonii senatoris filius despondisset, ante nuptias occulte vitiavit, ac deinde regi Oeneo dixit se eam non alia condicione ducturum quam sibi ut regni administratio-

υἱὸς Ποσειδωνίου τῷ Οἰνεῖ καὶ ἐπολέμησεν αὐτῷ. καὶ ἀναγκασθεὶς ὁ Οἰνεὺς προετρέψατο ἐκ τῆς Φθίας χώρας στρατηγὸν γενναῖον Ἡρακλέα τὸν λεγόμενον Πολύφημον, συνταξάμενος δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Δηϊάνειραν· ὃς ἐλθὼν μετὰ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς συνέβαλε πόλεμον μετὰ Ποσειδωνίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀχελῴου, καὶ εἰς τὴν συμβολὴν ἀνεῖλε ξίφει ὁ Πολύφημος Ποσειδώνιον τὸν Ἀχελῴου πατέρα. διὰ τοῦτο ἐξέθεντο οἱ ποιηταὶ ὅτι P 141
τὸ κέρας τοῦ Ἀχελῴου ἀπέσπασεν ὁ Ἡρακλῆς, ὅπερ ἐστὶ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ δύναμιν. ἑωρακὼς οὖν τὴν πτῶσιν τοῦ ἰδίου πατρὸς ὁ Ἀχελῷος φεύγει ἔφιππος· διὸ καὶ γράφουσιν αὐτὸν ἱπποκένταυρον. καὶ ἐν τῷ καταδιώκειν αὐτὸν τὸν Πολύφημον Ἡρακλέα ἐπιστραφεὶς τοξεύει αὐτὸν ὁ Ἀχελῷος κατὰ τοῦ μαστοῦ. καὶ εὐθέως ὡς εἶχεν ὁ Ἡρακλῆς, ἀντετόξευσε τὸν Ἀχελῷον πλησίον τοῦ ποταμοῦ Εὐήνου. ὁ δὲ Ἀχελῷος ἐνῆκεν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἵππου εἰς τὰ ῥεῖθρα τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀπώλετο· καὶ ἐξ ἐκείνου μετεκλήθη ὁ ποταμὸς Ἀχελῷος. ὁ δὲ Πολύφημος Ἡρακλῆς ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ μαστοῦ αὐτοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τελευτᾷ.

Μελέαγρος δὲ ὁ υἱὸς Οἰνέως, ἀδελφὸς τοῦ Τυδέως καὶ B
Δηϊανείρας, ἐποίησεν ἆθλον μέγαν, φονεύσας κάπρον ὃς ἐλυμαίνετο τὴν χώραν ἐκείνην πᾶσαν, τῆς κυνηγέτιδος Ἀταλάντης προβαλούσης τόξῳ τὸν σύαγρον. καὶ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ θηρὸς τὸ δέρμα αὐτοῦ τῇ Ἀταλάντῃ Μελέαγρος ἐχαρίσατο, εἰς ἔρωτα ταύτης βληθείς. ἀπελθὼν δὲ ὁ Μελέαγρος εἰς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Οἰνέα ἀπῃτεῖτο παρ' αὐτοῦ τὰ νικητήρια τοῦ θηρός. καὶ μαθὼν

nem socer concedat; ac tandem cum patre suo regi Oeneo abnuenti bellum fecit. necessitate adactus Oeneus ex Phthia regione Herculem cognomento Polyphemum, ducem praeclarum, evocavit, pollicitus ei filiae suae Deianirae coniugium. is cum exercitu suo veniens bellum Posidonio eiusque filio Acheloo intulit, Posidoniumque in pugna gladio obtruncavit. inde poetae commenti sunt Herculem Acheloi cornua avellisse, nimirum patriam potentiam. Achelous patris nece conspecta eques fugam facit (ideo eum Hippocentaurum fuisse scribunt), Herculemque sibi instantem conversus sagitta ad mammillam sauciat; ac confestim ab Hercule vicissim sagitta petitus, ab equo se in Eueni amnis undas demittit ibique perit: ab eo fluvius mutato nomine Achelous appellari cepit. ceterum Hercules Polyphemus ex vulnere mammae paucis post diebus interiit.

Meleager autem Oenei filius Tydei et Deianirae frater magnum certamen obivit apro interfecto, qui totam eam regionem vastabat, cum quidem venatrix Atalanta eum aprum sagitta ferire occupasset. itaque Meleager Atalantae, cuius amore iam erat captus, interfecti apri exuvium dono dedit. reversus ad patrem suum Oeneum Meleager ab eo ferae devictae pellem poscitur. cum vero pater intelligeret Meleagrum

ὅτι τῇ Ἀταλάντῃ τὸ δέρμα ἐχαρίσατο, ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ ἔλαβεν ὃν ἐφύλαττε θαλλὸν τῆς ἐλαίας ἡ Ἀλθαία, ὅντινα θαλλὸν τῆς ἐλαίας ἔγκυος οὖσα ἡ Ἀλθαία ἐπιθυμήσασα ἔφαγε, καὶ καταC πιοῦσα τὸ φύλλον τῆς ἐλαίας εὐθέως συνέτεκε τὸ τῆς ἐλαίας φύλλον τῷ Μελεάγρῳ. περὶ οὗ χρησμὸς ἐδόθη τῷ πατρὶ αὐτοῦ Οἰνεῖ, τοσοῦτον χρόνον ζῆσαι τὸν Μελέαγρον ὅσον χρόνον φυλάττεται τὸ φύλλον τῆς ἐλαίας τὸ συγγενηθὲν αὐτῷ. ὅπερ φύλλον ἔκαυσεν ὁ Οἰνεὺς ἀγανακτήσας κατὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ, καὶ παραχρῆμα ἐτελεύτα. καὶ ὁ Εὐριπίδης δὲ δρᾶμα περὶ Μελεάγρου ἐξέθετο.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Οἰνέως ἐβασίλευσε τῆς Αἰτωλίας χώρας ὁ ἕτερος υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τυδεύς, ὁ πατὴρ Διομήδους, ὃς μετὰ τελευτὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσε τῆς τῶν Ἀργείων χώρας, ἀγαγόμενος ἐκ τοῦ Ἄργους γυναῖκα ὀνόματι Αἰγιάλειαν. D καὶ ἀπονοηθεὶς κατέλυσε πολέμῳ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χώραν καὶ βασιλείαν, ποιήσας αὐτὴν ὑπὸ τὴν τῶν Ἀργείων βασιλείαν· καὶ εὐθέως ἐξώρμησε μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τὸ Ἴλιον. καὶ ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Τροίας ἐπὶ τὸ ἴδιον βασίλειον οὐκ ἐδέχθη ὑπὸ τῶν αὐτοῦ. μαθὼν δὲ ὅτι ἡ γυνὴ αὐτοῦ Αἰγιάλεια κατασκευάζει αὐτῷ δόλον ὡς πορνευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κόμητος τοῦ συγκλητικοῦ αὐτῆς, ὅστις καὶ ἀνθίστατο αὐτῷ κραταιῶς ἅμα τῷ υἱῷ Ναυπλίου τῷ Αἴακι τὰ ὅμοια φωραθέντι, οἳ διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα πολλῷ σθένει ἀντεμάχουν αὐτῷ, ἰδὼν δὲ τούτους καὶ πᾶσαν τὴν Ἀργείαν χώραν ἀνθισταμένην αὐτῷ, καὶ μηδὲ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν τὴν Αἰτωλίαν δυνάμενος ἀνελθεῖν, ἀνεχώρησεν ἀποπλεύσας ἐπὶ τὴν Καλαβρίαν

eam Atalantae dono dedisse, oleae frondem quam Althaea asservabat (cum ferret uterum Althaea, cupiditate adducta frondem oleae devoraverat, eamque partu una cum Meleagro ediderat: Oeneo autem oraculum erat datum tamdiu victurum Meleagrum, quamdiu frons oleae eodem partu edita asservaretur) hanc igitur frondem Oeneus iratus cremavit, statimque mortuus est Meleager. edidit de Meleagro tragoediam Euripides.

Aetoliae Oeneo in regnum successit alter filius Tydeus, pater Diomedis. Diomedes mortuo patre in Argivos regnum tenuit, Argiva uxore Aegialea ducta; insaniaque concitus Aetoliam et regnum suum armis Argivo regno subdidit. inde statim cum Achaeis est ad Ilium profectus. reversus autem a Troia in regnum suum non est receptus a suis. cumque sentiret dolum sibi ab uxore Aegialea necti (ea enim stuprata erat a Comete, suo consiliario; atque is Comes unaque eiusdem flagitii manifestus Aiax Nauplii filius propter Aegialeae amorem summa ope Diomedi repugnabant) et cum hos quos dixi, omnesque Argivos sibi resistere cerneret, neque in Aetoliam porro sibi redire esset integrum, in

χώραν, καὶ κτίζει πόλιν ἐκεῖ παράλιον, ἣν ὠνόμασεν Ἀργυρίππην, τὴν νυνὶ Βενεβεντόν.

Ὅτι ὁ Μῆδος Δαρεῖος καὶ Ἀρταξέρξης καὶ Ἀστυάγης καὶ P 142 Ναβογίαδος ἐλέγετο. φασὶ δὲ αὐτὸν ὄνου ἔχειν ὦτα· πάππος δὲ ἦν Κύρου. οὗτος ἐζεύχθη τῇ Ἐσθὴρ διὰ κάλλος, καὶ τὸν Δανιὴλ ἐν μεγιστᾶσι κατέστησε. συσκευῆς δὲ ὑπὸ τῶν μεγιστάνων κατὰ Δανιὴλ γενομένης ἐν τῷ λάκκῳ αὐτὸν τῶν λεόντων ἐνέβαλεν· οὗ διασωθέντος ἐκεῖνοι τροφὴ τοῖς λέουσιν ἐμβληθέντες γεγόνασι. τοῦτον τὸν Δαρεῖον Κῦρος ὁ Πέρσης ἀνελὼν τριάκοντα δύο ἔτη Βαβυλῶνος ἐκράτησεν. ἐφ' οὗ Κροῖσος ὁ Λυδὸς τῷ τε πολλῷ χρυσίῳ καὶ ταῖς νίκαις ἐπαρθεὶς δηλοῖ τῷ Κύρῳ ἢ παραχωρῆσαι τούτῳ τῆς βασιλείας Περσῶν, ἢ προσδέχεσθαι τοῦτον εἰς πόλεμον. Κῦρος δὲ τὸν Δανιὴλ εἰσκαλεσάμενος ἤκουσε παρεγγυῶντος B θαρρεῖν, ὅτι καὶ Κροῖσον κατὰ κράτος νικήσεις καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ τὸν λαὸν Ἰσραὴλ ἀποστρέψεις. ἐπὶ αὐτοῦ τὰ κατὰ τὸν Μαρδοχαῖον καὶ Ἀμὰν καὶ ἡ διὰ τῆς Ἐσθὴρ ἀπολύτρωσις τῶν Ἑβραίων. ἐπὶ αὐτοῦ Δανιὴλ τὰς διὰ τοῦ Γαβριὴλ ὀπτασίας εἶδε, καὶ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἔμαθε. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ Σίβυλλα ἐν Σάμῳ ἐγνωρίζετο.

Κύρου τὸ πρῶτον ἔτος κόσμου ἦν ,δϡνβʹ. οὗτος ὁ Κῦρος αἰχμαλωτεύσας πολλοὺς βασιλεῖς καὶ ἔχων αὐτοὺς ἐν φυλακῇ προσέταξε κατὰ ἑορτὴν τοῖς ὤμοις αὐτῶν σύρειν τὸ τετράϊππον ἅρμα, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐπωχεῖτο. εἷς δὲ ἐκ τῶν βασιλέων ἐπιστρεφό- C

Calabriam navigavit, ibique maritimam urbem Argyrippam a se nominatam condidit, quae nunc Beneventum dicitur.

Darius Medus etiam Artaxerxes appellatus est et Astyages et Nabogiadus. fertur asininas aures habuisse, avus fuit Cyri. idem Estheram formae gratia duxit uxorem, ac Danielum inter proceres regni constituit, eundemque procerum conspiratione circumventum in caveam leonum abiecit; servatoque ipso, adversarii eodem deiecti a leonibus vorati sunt. hunc Darium cum interfecisset Cyrus Persa, Babylonem annos 32 tenuit. huic Croesus Lydus, auri et victoriarum multitudine elatus, mandavit ut vel regno sibi cederet vel bello congrederetur. Danielus autem evocatus Cyro promisit eum de Croeso victoriam reportaturum ac Israelicum populum Hierosolyma remissurum. tunc res Mardochaei et Amani gesta est, et Ebraeis ab Esthera parta salus. tunc Danielo Gabrielus visa ostendit, isque tempus adventus domini didicit. tunc et in Samo Sibylla innotuit.

Primus annus Cyri annus mundi fuit 4952. hic Cyrus cum multos haberet reges captivos et in custodia detineret, solenni quadam festivitate eos quadrigas quibus invehebatur humeris suis agitare iussit. eorum quidam crebro respiciens rotas spectavit sursum deorsumque se

μενος συχνῶς ἑώρα τοὺς τροχοὺς ἀναβαίνοντας. ὃν θεασάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς ἤρετο τίνος χάριν πυκνῶς στρεφόμενος οὐκ ἐᾷ τὸ ἅρμα κατ' εὐθεῖαν τρέχειν. ὅσπερ μετὰ φόβου ἀπελογήσατο "τοὺς τροχοὺς ὁρῶν ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐννοῶ τὸ ἄστατον τοῦ βίου, πῶς τὰ κάτω ἄνω γίνονται καὶ τὰ ἄνω κάτω." ὅπερ ἀκούσας ὁ Κῦρος καὶ αἰσθόμενος ἔλυσεν αὐτόν, καὶ τιμήσας φιλοφρόνως ἀνεβίβασεν ἐν τῷ ἅρματι, καὶ ἐλευθερίας ἠξίωσεν οὐ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιπούς. οὗτος ὁ Κῦρος Περσῶν καὶ Μήδων Χαλδαίων τε καὶ Ἀσσυρίων, Συρίας καὶ Λυδῶν ἐκράτησεν.

D *Οὗτος τὸν Κροῖσον αἰχμαλωτίζει. καὶ θελήσας αὐτὸν πυρὶ κατακαῦσαι διὰ Σόλωνα ἐφείσατο τρόπῳ τοιῷδε. ἀπερχόμενος ὁ Κροῖσος καῆναι ἀνέκραξεν "ὦ Σόλων, ὦ Σόλων." τοῦτο ἀκούσας ὁ Κῦρος ἐπύθετο τίνος χάριν ὀνομάζει τὸν Σόλωνα, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀκούει ὅτι ὅτε αἰχμαλωτεύσας τὸν Σόλωνα ἤνεγκα αὐτόν, καυχώμενος ἐν τῇ δόξῃ μου καὶ ἐν τῷ πλούτῳ τῆς βασιλείας μου εἶπον αὐτῷ "δύνασαι εὑρεῖν ὦ Σόλων εὐδαιμονέστερόν μου;" καὶ εἴρηκέ μοι ὅτι Διογένης ὁ κυνικὸς εὐδαιμονέστερός σού ἐστι καὶ ἄλλοι πολλοί. ὃν ἀποπεμψάμενος ὡς ἔξηχον, ἀρτίως ᾐσθόμην*
P 143 *ὅτι πάντα τοῦ κόσμου οὐδέν εἰσιν. ἴδε γὰρ ὅτι οὐδὲν ὠφελήθην ἐκ τοῦ πλούτου τῆς βασιλείας μου. τηνικαῦτα αἰσθόμενος ὁ Κῦρος οὐ μόνον αὐτὸν ἀτιμώρητον εἴασεν, ἀλλὰ καὶ τιμήσας σύμβουλον προσήκατο καὶ παιδαγωγὸν τοῦ παιδὸς Καμβύσου. οὗτος*

circumvertentes. quod cum animadvertisset Cyrus, indignabundus interrogavit quid ita subinde se convertens rectum quadrigarum incessum averteret. is timide respondit se, cum rotas sursum deorsumque volvi cernat, vitae instabilitatem considerare, in qua summa ad imum devolvuntur, ima ad summum evehuntur. hoc audiens Cyrus atque animo reputans eum solvit, ac comiter honore affectum in quadrigas sustulit, libertateque et ipsum et reliquos donavit. hic Cyrus regnum in Persas Medos Chaldaeos Assyrios Syrios et Lydos tenuit.

Idem Cyrus Croeso, quem captum comburere statuerat, propter Solonem pepercit. res ea ita gesta est. Croesus cum iam ad flammas duceretur, exclamavit o Solon, o Solon. id Cyrus audiens, causam cur Solonem nominaret requisivit. respondit Croesus se aliquando Soloni, cum eum cepisset, gloriam et divitias regni sui ostentasse, ac interrogasse anne ipso aliquem beatiorem se invenire posse putaret. Solonem vero dixisse Diogenem Cynicum multosque alios ipso esse feliciores. ac tunc quidem a se Solonem ita, ut qui mente captus videretur, fuisse dimissum: nunc autem se experiri, quicquid in mundo est, id nihil esse: nam sibi quidem divitias regni sui nihil profuisse. ibi Cyrus re considerata non supplicio tantum Croesum subtraxit, sed honore etiam affecit, consiliarium sibi eum et filii sui Cambysis magistrum faciens. huic

ὁ Κροῖσος βουλόμενος τῷ Κύρῳ μαχέσασθαι ᾔτησε χρησμόν, καὶ λαμβάνει τοιοῦτον "Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει." ὃν μὴ νοηθεὶς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἀπώλεσε.

Κῦρος τοίνυν τὸν Κροῖσον ὑποτάξας, τὸν Δανιὴλ συμβιωτὴν διὰ τὴν προφητείαν εἶχε καὶ ὁμοέστιον. καὶ τῷ λαῷ δὲ τὴν ἐπάνοδον μετὰ λαμπροῦ τοῦ κηρύγματος ἐθέσπισε. τότε καὶ ὁ Βὴλ ταῖς αὐτοῦ συμβουλίαις κατεστράφη, καὶ ὁ δράκων τῇ τοῦ B Δανιὴλ ἀνταναίρηται συνέσει, καὶ οἱ τούτου θεραπευταὶ ἀπώλοντο, καὶ αὐτὸς τὸ δεύτερον τῆς τῶν λεόντων ὠμότητος ἐρρύσθη, καὶ οἱ τοῦτον διαβαλόντες ἐν αὐτοῖς ἀνταναιροῦντο. οὗτος Κῦρος μὲν Ἑλληνιστὶ ἐκαλεῖτο, Ἀρταξέρξης δὲ καὶ Ἀρθασασθὰς Περσιστί. τοῦτον τὸν Κῦρον κτείνει ἡ βασιλὶς Μασσαγετῶν· προσποιησαμένη γὰρ διὰ μηνυμάτων εἶναι αὐτοῦ δούλη, ἔπεμψεν αὐτῷ δῶρα καὶ πρόβατα καὶ οἶνον πολὺν μετὰ ἀσκῶν, καὶ μεθυσάντων τῶν περὶ τὸν Κῦρον ἐξελθοῦσα σχεδὸν πάντας ἀπέκτεινε, καὶ λαβομένη τοῦ Κύρου ἔβαλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς ἀσκόν, λέγουσα "χορέσθητι, ἀκόρεστε Κῦρε."

Μετὰ Βαλτάσαρ τὸν υἱὸν Ναβουχοδονόσορ ἐκράτησε τῆς C ἀρχῆς Δαρεῖος ὁ Ἀστυάγης ἔτη ιζ΄· ἐφ' οὗ Δανιὴλ τὸν ἑβδομηκονταετῆ τῆς μετοικεσίας χρόνον διαγινώσκει, καὶ τῶν ἑπτὰ ἑβδομάδων αὐτῷ τὸ μυστήριον ἀποκαλύπτεται. καὶ εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσαι βουληθῇ τὸν λόγον καὶ διαριθμήσασθαι τοὺς χρόνους, ἀρξάμενος ἀπὸ ἐξόδου λόγων κατὰ τὸν προφήτην τοῦ οἰκοδομηθῆναι Ἱερουσαλήμ, τουτέστιν ἀπὸ Νεεμίου υἱοῦ Ἀχελῆ τοῦ ἀρχιοι-

Croeso, cum Cyro bellum illaturus oraculum poposcisset, sic fuerat responsum "Croesus Halyn penetrans magnam pervertet opum vim." quod ille non intelligens, suum regnum perdidit.

Cyrus Croeso subacto Danielum vaticinii causa domus mensaeque suae dignatus est communitate, populique reditum insigni edicto publicavit. tunc et Belus consilio Danieli eversus est, et eiusdem calliditate draco interfectus, occisique famuli, et Danielus denuo ereptus leonum saevitiae, calumniatores eius ab iis necati sunt. hic Cyrus Graece, Persice Artaxerxes et Arthasasthas dicitur. interfectus est a regina Massagetarum. haec per nuntios, simulans se ei in servitutem dare, dona misit, et oves et vini multum in utribus. inebriato autem cum suis Cyro, eos adorta universos prope occidit; Cyrique caput in utrem coniecit dicens "saturare, insatiabilis Cyre."

Post Baltazarem Nabuchodonosoris filium regnum per annos 17 Darius Astyages tenuit. sub eo Danielus tempus 70 annorum exsilii dignovit, eique mysterium septem septimanarum est patefactum. ac si quis praecise examinare eam rem volet ac tempora dinumerare, is facto principio ab eo tempore quo impletum est vaticinium de instaurandis Hierosolymis, nimirum a Nehemia Achelae filius, qui princeps fuit pincer-

νοχόου Ἀρταξέρξου, ὃς ἀξιωθεὶς καὶ ἐπιτραπεὶς ἄνεισιν οἰκοδομῆσαι τὰ Ἱεροσόλυμα, εὑρήσει τὰς ο' συμπεραινομένας ἑβδομάδας, ἔτη υϛ', ἐπὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὅτε παλαιοῦται τὸ παράπτωμα D *καὶ συντελεῖται ἡ ἁμαρτία καὶ σφραγίζεται ὅραμα καὶ προφητεύει καὶ χρίεται ἅγιος ἁγίων, τουτέστιν ἐπὶ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν καὶ τὴν λοιπὴν πραγματείαν.*

Κῦρος ὁ Πέρσης καταλύσας τὴν Μήδων καὶ Ἀσσυρίων δυναστείαν, κρατήσας δὲ τῆς Ἀσίας ἁπάσης ἐβασίλευσεν ἔτη λα'. τούτου τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ ἑβδομηκονταετὴς χρόνος τῆς μετοικεσίας συμπληροῦται. ἐν δὲ τῷ ἑπομένῳ ἔτει συγχωρεῖ τοὺς δυναμένους τῶν Ἑβραίων οἰκίζειν ἀνελθόντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομηθῆναι προσέταξε. τῆς δὲ ἐπανόδου ἡγοῦντο Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ μεγάλου ἱερέως καὶ Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιήλ, καὶ P 144 *προφήτης Ἀγγαῖος, καὶ Ζαχαρίας ὁ τοῦ Ἀδδώ. καταθέμενοι δὲ οἱ περὶ Ἰησοῦν τοῦ ναοῦ τὴν ἕδραν ἐφ' ὅλοις τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτεσι τὸ ἔργον ἐκωλύοντο συμπεραιῶσαι, μέχρις οὗ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, δευτέρῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, τοὺς ἐμποδίζοντας ἀναστείλας τελείαν ἐπιτρέπει τοῦ ναοῦ τὴν κατασκευήν. καὶ συμπληροῦται ἐν ἄλλοις τέτρασιν ἔτεσιν, ὥστε συντελεσθῆναι αὐτὸν ἐν ὅλοις ἔτεσι μϛ'.*

Καμβύσης ὁ καὶ Ἀρταξέρξης ἐβασίλευσεν ἔτη η', Σφενδάνης καὶ Κιμέρδιος ἀδελφοὶ μάγοι μῆνας ζ'. Δαρεῖος ὁ Κύρου ἀπόγονος, Ὑστάσπου δὲ υἱός, τοῖς μάγοις ἐπιθέμενος καὶ κρατή-

narum Artaxerxis, qui impetravit missionem ad instauranda Hierosolyma eique praefectus fuit, deprehendet 70 septimanas, id est annos 490, exivisse ad id tempus quo antiquatum est delictum, et finis peccato impositus, ac visio obsignata, vaticinatusque est et unctus sanctus sanctorum, hoc est usque ad Christi adventum et res gestas.

Cyrus Persa, everso Medorum et Assyriorum imperio, universaque Asia subacta, regnavit annos 31. primo eius anno 70 exsilii anni completi sunt. insequenti anno Ebraeis, qui vellent, concessit ut Hierosolyma redirent ibique habitarent, et templum aedificari iussit. duces reditus fuerunt Iesus Iosedeci pontificis maximi filius et Zorobabelus Salathieli filius, ac vates Aggaeus, et Zacharias Iddonis filius. hi cum fundamenta templi posuissent, ab absolvendo opere totos 42 annos impediti sunt, donec Darius Hystaspis F. secundo sui regni anno, repressis qui obstabant, aedificii templi absolutionem expedivit, in quam alii 4 anni insumpti. itaque templum annis omnino 46 perfectum fuit.

Cambyses, qui idem Artaxerxes usurpatur, annos regnavit 8. Sphendanes et Cimerdius, fratres magi, menses 7. hos adortus et victoria potitus Darius ex posteritate Cyri, Hystaspis filius, regnavit us-

σας ἐβασίλευσε μέχρι συμπληρώσεως Ἱερουσαλὴμ ἔτη ἕξ, καὶ B πρὸς τούτοις ἕτερα λ'. ἐπὶ τούτου Ἱπποκράτης ὁ ἰατρὸς ἐγνωρίζετο.

Ξέρξης ὁ Δαρείου υἱὸς ἐβασίλευσεν ἔτη κ', Ἀρτάβανος μῆνας ζ', Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ ἔτη μ'. ἐπὶ τούτου τὰ κατὰ Ἐσθὴρ καὶ Μαρδοχαῖον καὶ Ἀμὰν ἐπράχθη. ἐπὶ τούτου ᾠκοδομήθη Ἱερουσαλήμ, ὅπλοις τοὺς ἐνεργοῦντας περιτειχίσαντος. ἀπὸ τοῦ ὀγδόου ἔτους τούτου ἀριθμεῖσθαι δεῖ τὰς ἑβδομήκοντα ἑβδομάδας τῆς τοῦ Δανιὴλ ὀπτασίας μέχρι τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας.

Ἔδει δὲ τὰ κατὰ τὴν Ῥώμην προταχθῆναι τούτων ὡς ἀρ- C χαιότερα, ἀλλὰ διὰ τὴν συνέχειαν τῆς ἀκολουθίας ὑπερετέθησαν, καὶ τεθήσονται καθεξῆς μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας καὶ τῆς τῶν Ἑβραίων αἰχμαλωσίας.

Ξέρξης ὁ Ἀρταξέρξου, ἐπικληθεὶς Νόθος, ἀνελὼν Σογδιανὸν ἐβασίλευσεν ἔτη ιθ'. Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου καὶ Παρυσάτιδος ἔτη λϛ', κόσμου ἔτη ,δϡϟβ'. οὗτος ἔτι ἰδιωτεύων ηὔξατο τῷ θεῷ, εἰ βασιλεύσει Περσῶν, ἀνεγεῖραι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ πάντα τὰ Ἰουδαίων ἀποδοῦναι ἱερὰ σὺν τοῖς αἰχμαλώτοις καὶ πατρῴοις ἔθεσι. τούτων τῶν εὐχῶν καὶ Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλα- D θιὴλ ἀκουστὴς καὶ σύμβουλος γεγονὼς ὕστερον ἀνέμνησε, συνήθης ὤν. καὶ γὰρ ἀπεστάλη μὲν καὶ πρῶτον ὁ λαός, καὶ τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ ὑποβληθέντων ἐπαύθη ἡ οἰκοδομὴ ἐκ διαβολῆς

que ad urbis absolutionem annos 6, ac alios deinde 30. sub hoc Hippocrates medicus innotuit.

Xerxes Darii filius regnum gessit annos 20, Artabanus menses 7, Artaxerxes Longimanus annos 40. sub hoc Estherae Mardochaei et Amanis historia evenit. atque hoc armis aedificantes cingente Hierosolyma instaurata sunt. ab huius octavo anno 70 septimanae numerandae sunt, Danielo per visum patefactae, usque ad Christi adventum.

Ante haec collocandae erant res Romanorum utpote vetustiores: verum ob continuationis perpetuitatem in alium locum dilatae sunt, commemorandae ubi Assyriorum regni et Iudaici exsilii finem attigerimus.

Xerxes Artaxerxis filius cognomento Spurius (id enim Nothus significat) interfecto Sogdiano annos 19 regnavit, Darius Hystaspis et Parysatidis annos 36, anno mundi 4992. is cum adhuc privatim viveret, votum deo fecerat, si quidem regnum in Persas consequeretur, templum Hierosolymis se instauraturum omniaque Iudaeorum sacra et captivos redditurum, ac moribus eos maiorum restituturum. eius voti auditor atque suasor fuerat Zorobabelus Salathieli filius, ac postmodo regem, cui erat familiaris, eius admonuit. quippe iam ante etiam populus dimissus fuerat et fundamenta templo posuerat: verum vicinorum

τῶν προσοίκων Σαμαρειτῶν. καὶ ἦσαν ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι χρόνους μα΄ ἕως τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου. εἶτα πληροῦται ὁ ναὸς ἐπὶ ἓξ χρόνοις δι' ὑπομνήσεως καὶ χειρῶν Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ, ἤγουν ἐν μζ΄ ὅλοις ἐνιαυτοῖς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους Κύρου. διὸ καὶ εἴρηται παρὰ τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν κύριον "ἐν μς΄ ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς
P 145 αὐτόν;" ὁ γὰρ Σολομῶν ἐν ἑπτὰ ἔτεσι κατεσκεύασεν αὐτόν. ἦσαν δὲ οἱ ὑποστρέψαντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας Βαβυλῶνος χιλιάδες κδ΄ καὶ τξ΄, δοῦλοι δὲ ἑπτακισχίλιοι λζ΄.

Ἡ δὲ τοῦ Ζοροβάβελ ὑπόμνησις τοιαύτη ἦν. τρεῖς σωματοφύλακες τοῦ βασιλέως εἰς ἑαυτοὺς διαλεχθέντες εἶπον "λαλήσωμεν τῷ βασιλεῖ ζητήματα, ἕκαστος περὶ τοῦ τί ἐστιν ἰσχυρότερον ἐν τῷ κόσμῳ, ὃ νικᾷ πάντα· καὶ οἷος ἂν εὑρεθῇ νικήσας, τιμηθήσεται παρὰ τοῦ βασιλέως." ὁ πρῶτος εἶπεν "ἰσχυρότερος ὁ οἶνος, καὶ νικᾷ πάντα." ὁ δεύτερος εἶπε "νικᾷ ὁ βασιλεύς, τὸ βούλεσθαι ἔχων τῇ δυνάμει σύνδρομον." ὁ τρίτος ὁ καὶ Ζοροβάβελ εἶπε "νικᾷ ἡ γυνή, καὶ ὑπὲρ πάντα ἡ ἀλήθεια." ὃς ἐπῃνέ-
B θη, καὶ ἐδόθη αὐτῷ αἴτησις. ὁ δὲ ὑπέμνησε τὸν βασιλέα τῆς εὐχῆς, καὶ ἀπέλυσε τὸν λαὸν πάντα, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Μακκαβαϊκῶν ἐπιστολῶν τοῖς κατ' Αἴγυπτον Ἰουδαίοις γέγραπται περὶ Νεεμίου, ὅτι ἀνοικοδομήσας τὸ ἱερὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ μέλλων θυσίαν ἀναφέρειν ἔπεμψε

Samaritarum calumnia effectum fuit ut aedificatio omitteretur annos 41 totos usque ad secundum annum Darii. inde sexennio templum est absolutum Zorobabeli ac Iesu Iosedeci filii admonitione atque opera, annis nimirum 47 totis a primo Cyri anno. inde a Iudaeis ad dominum est dictum "templum hoc annis 46 aedificatum est, et tu id triduo te exstructurum ais?" Solomon 7 annos sui templi aedificio impenderat. numerus Iudaeorum ab exsilio Babylonico revertentium fuit 24 milia, et capita 360, servorum 7037.

Ceterum quod de admonitione a Zorobabelo facta indicatum est, id sic habet. tres quibus custodia corporis regii commissa erat, inter se collocuti, statuerunt singuli quaestionem de eo quod fortissimum in mundo sit atque omnia vincat, regi exponere: victori nempe a rege honorem habitum iri. primus dixit vinum esse fortissimum, et omnia vincere. secundus dixit "vincit rex, quia voluntati facultatem adiunctam habet." tertius Zorobabelus mulierem praevalere, sed omnibus rebus potentiorem esse veritatem dixit. hic meruit laudem, et liberam optionem nactus regem voti admonuit; et rex populum dimisit ac urbem aedificavit atque templum.

In secunda epistola Machabaeorum ad Iudaeos in Aegypto degentes scriptum est, quod refecerit templum et altare Neemias, ac sacrificaturus sacerdotum posteros ad foveam miserit, in quam tempore exci-

τοὺς ἐγγόνους τῶν ἱερέων ἐπὶ τὸ φρέαρ, ἐν ᾧ κατέκρυψαν οἱ πατέρες αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας λαβόντες ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς Ἱερεμίας φησί, τοῦ ἀγαγεῖν πῦρ ἐξ αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀπελθόντες οὐχ εὗρον πῦρ, ἀλλ' ὕδωρ παχύ. ἐκέλευσε δὲ Νεεμίας ἀγαγεῖν ἐκ τούτου, καὶ ἐπιρρᾶναι τοῖς ξύλοις τοῖς ὑποκειμένοις C τῇ θυσίᾳ. τοῦ δὲ ἡλίου ἀπὸ νέφους λάμψαντος ἀνήφθη πυρὰ μεγάλη κατὰ τῶν θυσιῶν καὶ ἐδαπάνησεν αὐτάς, ὥστε θαυμάσαι πάντας καὶ δοξάσαι τὸν θεὸν μετ' εὐχῆς.

Ὅτι ὁ Ξέρξης οὗτος Αἴγυπτον παραλαβὼν καὶ εἰς Ἀθήνας ἐλθών, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐνέπρησεν αὐτάς. ἐν δὲ Ῥώμῃ Πορτίλα τις παρθένος ἐπὶ διαφθορᾷ καταγνωσθεῖσα ζῶσα κατωρύγη. καὶ νόμοι ἐν Ῥώμῃ ἀπὸ Ἑλλάδος διὰ δώδεκα βιβλίων ἐπέμφθησαν. ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἐρράγη ἐν Σικελίᾳ τὸ Αἰτναῖον ὄρος καὶ ἐξῆλθε πῦρ. καὶ σεισμῶν γενομένων ἡ πρὸς Λόκροις Ἀταλάντη σχισθεῖσα νῆσος ἐγένετο. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους D καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς κδ' Ἑλληνικοῖς γράμμασιν ἐχρήσαντο, μόνα ιϛ' ὄντα πρότερον. καὶ Σωκράτης ἐξ ἀνοίας τῶν Ἀθηναίων τὸ κώνειον πιὼν ἐτελεύτα. Ἑλίκη καὶ ἡ Βοῦρα, πόλεις Ἀχαΐας, μεγάλοις σεισμοῖς κατεπτώθησαν· ὧν ἔτι κατὰ θάλασσαν τὰ ἴχνη φαίνονται τοῖς πλέουσιν ἀπὸ Πατρῶν ἐπὶ Κόρινθον δεξιᾷ.

Ὅτι Σκηπίων Ἀφρικανὸς Ῥωμαῖος δικτάτωρ, πορθήσας Καρχηδόνα, Ἀφρικὴν τὴν χώραν μετωνόμασεν.

19 κατεχώθησαν margo P

dii maiores ipsorum abdiderant ignem de altari sumptum, ut Ieremias ait, ut de eo ignem afferrent. missos, eo cum venissent, non invenisse ignem, sed aquam crassam. ex ea afferri iussisse Neemiam, eamque inspersisse lignis quibus victima erat imposita. cum autem sol ex nube effulsisset, magnos ignes exarsisse ac victimas absumpsisse. quamobrem omnes admiratione captos deum factis votis praedicasse.

Is Xerxes Aegypto in potestatem suam redacta, Athenas iuncto ponte Hellesponto perveniens, urbem incendit. Romae Portila quaedam virgo incesti damnata viva defossa fuit. leges duodecim tabularum ex Graecia Romam allatae sunt. ea aetate Aetna mons in Sicilia ruptus est ignemque edidit. et terrae motibus Atalanta a Locris abrupta insula facta est. eodem tempore Athenienses Graecis 24 literis usi sunt, cum ante literae tantum 16 fuissent. et Socrates hausto per vaesaniam Atheniensium cicutae veneno moritur. Helice et Bura Achaiae urbes magnis terrae motibus absorptae sunt; et adhuc earum vestigia in mari visuntur, ad dextram cum a Patris Corinthum navigatur.

Scipio Africanus Romanorum dictator Carthagine deleta regioni nomen Africae indidit.

Ὅτι Γαλάται καὶ Κελτοὶ Ῥώμης ἐκράτουν πλὴν τοῦ Καπιτωλίου.

Ἀριστοτέλης τῷ Πλάτωνι μαθητεύει ἀπὸ δεκαεπτὰ χρόνων τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

P 146 *Ἐπ' αὐτοῦ Διονύσιος ἐτυράννει τῶν Σικελῶν, καθ' ὃν ὁ Πλάτων ἀποδημήσας ἱστορίας ἕνεκα τῶν λεγομένων Αἰτναίων κρατήρων τοῦ πυρὸς τῷ τυράννῳ γινώσκεται. ὃς καὶ ἐπερωτᾷ Πλάτωνα τίς εὐδαίμων ἐν ἀνθρώποις, ἐλπίζων ἀκοῦσαι παρὰ τοῦ φιλοσόφου ὅτι σύ. ὁ δὲ εἶπε "Σωκράτης ἁπάντων, καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνον ζῶντες φιλόσοφοι." καὶ αὖθις ἠρώτα τί ἔργον πολιτικόν, ποθῶν ἀκοῦσαι τὸ ὀρθῶς δικάζειν· ηὔχει γὰρ ἐπὶ τούτῳ Διονύσιος. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο "τὸ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ποιεῖν τοὺς πολίτας." εἶτά φησι "τὸ ὀρθῶς δικάζειν τίνος ἔργον σοι δοκεῖ;" "μόριόν τι μικρὸν πολιτικοῦ τὸ δικάζειν ὀρθῶς· ἀκεσταῖς γὰρ* B *ἐοίκασι τοῖς τὰ διερρωγότα ἱμάτια ἀνυφαίνουσιν." καὶ τρίτον αὐτὸν ἐπανήρετο ὅ τι τύραννον εἶναι, φάσκων, ποταπόν σοι φαίνεται; πρὸς ὃν ἀντέφησε Πλάτων "σφόδρα δεινόν, ὅπου γε καὶ τὰ κουρευτικὰ μαχαίρια φοβεῖται."*

Ἀρταξέρξης ὁ ἐπικληθεὶς Ὦχος ἔτη κϛʹ, Ἄρσης Ὦχος ἔτη βʹ, Δαρεῖος Ἀρσάμου ἔτη ϛʹ. Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ Μακεδόνος, περὶ οὗ ἐν ταῖς βασιλείαις εἰρήσεται πλατύτερον, Πέρσαις ἐπικειμένου Δαρεῖον οἱ περὶ τὸν Βῆσσον ἀναιροῦσιν ἐν Βάκτροις. καὶ καταλύεται ἡ Περσῶν βασιλεία, ἐφ' ὅλοις παρατείνασα ἔτεσι

Galatae et Celtae Romam dempto Capitolio ceperunt.

Aristoteles a 17 suae aetatis anno Platonis discipulus fuit.

Eo tempore Dionysius Siculorum fuit tyrannus. ad eum Plato profectus est, Aetnae dictos ignis crateras contemplandi studio, ac tyranni in notitiam pervenit. cum tyrannus interrogasset quis hominum felix esset, sperans sibi beatitatem assignatum iri, respondit Plato omnium felicissimum esse Socratem, et qui eius uterentur consuetudine philosophos. rursus interrogavit Dionysius quodnam officium esset hominis rem publicam gubernantis, cupiens sibi responderi id in recte iudicando consistere, qua re gloriabatur ipse. sed Plato respondit id in eo versari ut cives boni efficiantur. tum Dionysius "iudicia recte facere cuiusnam tibi videtur esse officium?" Plato "hanc" inquit "ego exiguam civilis scientiae partem esse iudico. nam iudices mihi sartorum similes videntur, qui laceras vestes consuunt." tertio Dionysius quaesivit quid rei tyrannidem putaret. Plato rem admodum miseram sibi videri respondit, quod ea etiam novaculas timeret.

Artaxerxes cognomento Ochus annos regnavit 26, Arses Ochus annos 2, Darius Arsamis F. annos 6. enimvero cum Alexander Macedo, de quo fusius in regnorum recensione dicetur, Persas premeret, Bessus Bactris Darium necavit; itaque regnum Persicum deletum est, cum quidem annos in universum 300 durasset, quorum 70 sunt exsilii Iudaici,

τριακοσίοις, ὧν τὰ μὲν τῆς μετοικεσίας ο', τὰ δὲ ἑξῆς σλ'. κόσμου C ἔτη ͵δψμγ'.

Ῥωμύλος καὶ Ῥῶμος. οἱ αὐτάδελφοι οὗτοι ὑπὸ Ἰουλίας θυγατρὸς Ἀμουλίου, ἱερείας τοῦ Ἄρεος οὔσης καὶ ὑπό τινος στρατιώτου πορνευθείσης, δίδυμα ἐγεννήθη. ὁ τοίνυν πάππος Ἀμούλιος διὰ τὴν πορνείαν παροξυνθεὶς εἰς τὰς ὕλας αὐτοὺς ἐξέθετο· οὓς εὑροῦσα γυνὴ πρόβατα νέμουσα ἐν τῷ ὄρει ἀνεθρέψατο. εἴθιστο δὲ τοῖς ἐγχωρίοις λυκαίνας τὰς τοιαύτας καλεῖν γυναῖκας διὰ τὸ ἐπίπαν ἐν τοῖς ὄρεσι μετὰ λύκων διατρίβειν· διὸ καὶ τούτους ὑπὸ λυκαίνης ἀνατραφῆναι μυθολογεῖται. οὗτος ὁ D Ῥωμύλος Ῥώμην κατεσκεύασε, τῇ οἰκείᾳ προσηγορίᾳ ταύτην καλέσας. τοὺς δὲ πρεσβυτέρους καὶ ἐχέφρονας ἐπιλεξάμενος ἑκατὸν πατρικίους αὐτοὺς καὶ προέδρους τῶν κοινῶν ἀπέφηνε πραγμάτων, καὶ σενάτορας καὶ βουλευτὰς διὰ τὴν ἡλικίαν τοὺς ἄνδρας ὠνόμασεν. ἐκ τούτων δὲ δέκα τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμενος πατρικίους ἐκάλεσεν ἐκ μεταφορᾶς τῶν πατέρων. τριακοσίους δὲ ἱππεῖς καὶ τρισχιλίους πεζοὺς πρὸς τὴν τῆς πόλεως φρουρὰν ἀπεγράψατο στρατιώτας. εἰς φυλὰς δὲ τέσσαρας τὸ τοῦ δήμου διένειμε πλῆθος. τῷ δὲ Διὶ Πίκῳ μέγαν ναὸν ᾠκοδόμησε, καὶ εὑρηκὼς τὰ P 147 τοῦ Ἡρακλέους ὅπλα τοῦ ἐκ Πίκου Διὸς γενομένου ἐκεῖ ταῦτα ἀπέθετο. ἀνενέωσε δὲ καὶ τὸ ἀπὸ Πάλαντος καλούμενον παλάτιον. τῷ δὲ Ἄρει ᾠκοδόμησε ναόν, ὃν ἐγκαινίζοντες ἐν μηνὶ τῷ παρ' αὐτοῖς πρῶτον πρίμῳ καλουμένῳ, Μάρτιον μετωνόμασε τὸν μῆνα, ὃ ἑρμηνεύεται Ἄρης. ἐν ᾧ καὶ τὸ Παλλάδιον ἀπέθετο τὸ

reliqui 230. pertinuit usque ad annum mundi quatermillesimum septingentesimum quadragesimum tertium.

Romulum et Remum fratres germanos Iulia Amulii filia, Martis sacerdos, a quodam milite constuprata uno partu edidit. avus Amulius stupro irritatus eos in silva exposuit. eos mulier oves pascens invenit et in monte educavit. mos erat eorum locorum hominibus id genus mulieres lupas appellare, quod perpetuo in montibus inter lupos agerent: inde fabula est gemellos istos fuisse a lupa enutritos. is Romulus urbem Romam a se denominatam condidit. centum viros aetate et prudentia praestantes delegit, quos patricios et in rei publicae tractatione praesides, eosdemque senatores ab aetate nominavit. horum decem primarios delegit, quos a patrum officio ducta translatione patres dixit. conscripsit etiam exercitum urbi praesidio futurum, trecentis equitibus ac tribus peditum milibus constantem. multitudinem populi in quattuor tribus distribuit. Iovi Pico magnum templum condidit, atque ibi Herculis, Iovis Pici filii, arma a se alicubi reperta consecravit. instauravit etiam Palatium a Palante sic appellatum. Marti quoque aedem aedificavit, quam cum dedicarent eo mense qui ante ipsis primus dicebatur, mensi a deo nomen Martii imposuerunt. ea in aede Palladium

ἀπὸ Τροίας. Ῥῶμος ἐπαναστὰς Ῥωμύλῳ πεφόνευται. οὗ γενο-
μένου οὐ διέλιπον ἐν τῇ πόλει γίνεσθαι σεισμοὶ καὶ θόρυβοι καὶ
ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἄχρις οὗ ἐκ τοῦ μαντείου τῆς Πυθίας ἔμαθεν
ὅτι διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ σου ταῦτα γίνεται, καὶ οὐ παύ-
σονται εἰ μὴ συγκαθεσθῇ σοι ἐν τῇ βασιλείᾳ. ποιήσας οὖν στή-
B λην χρυσῆν ἐκτυποῦσαν τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, παρε-
σκεύασε τίθεσθαι αὐτὴν ἔνθα ἂν αὐτὸς ἦν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς
ἄρχοντας αὐτοῦ τοῦτο ποιεῖν· καὶ εἴ τι ἂν προσέταξεν, ὡς ἀπὸ
τῶν δύο ἀπέφαινεν, οἷον ἐκελεύσαμεν, ἐθεσπίσαμεν, ἐπετρέψαμεν.
καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ οἱ σεισμοὶ καὶ αἱ ταραχαὶ τῆς πόλεως ἐπαύ-
σαντο. οὗτος κτίζει πρῶτον ἱππικὸν ἐν πόλει Ῥώμῃ, ὃ κερκέσιον
Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἡλίου, διελὼν τὴν Ῥώμην
εἰς μέρη τέσσαρα, εἰς τιμὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων, γῆς θα-
λάσσης ἀέρος καὶ πυρός. τυποῖ δὲ τὰς μὲν δώδεκα θύρας τοὺς
δώδεκα οἴκους τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὸ δὲ πέλμα τὴν γῆν πᾶσαν
C εἶναι, τὸν εὔριπον τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῆς γῆς μεσαζομένην, τὸν
δὲ ἐπὶ τὰς θύρας καμπτὸν τὴν ἀνατολήν, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ σφενδόνῃ
τὴν δύσιν, τὰ δὲ ἑπτὰ σπάτια τὸν δρόμον τῶν ἑπτὰ πλανήτων,
τὸν δὲ ἀέρα οὐρανόν. καὶ ἐπέθηκε τοῖς μέρεσι τὰ ὀνόματα ταῦτα,
τῇ γῇ τὸ πράσινον, ὅ ἐστι χλοῶδες, τῇ θαλάσσῃ τὸ βένετον,
καθό εἰσι τὰ ὕδατα κυανᾶ, τῷ πυρὶ τὸ ῥούσιον καὶ τῷ ἀέρι τὸ
λευκόν. τὸ δὲ πράσινον ἐκάλεσε ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ πρεσέντου
διὰ τὸ εἶναι παράμονον· ἴδιον γὰρ τῆς γῆς τὸ χλοῶδες διὰ παν-
τός. τὸ δὲ βένετον ἀπὸ τῆς Βενετίας. καὶ προσεκόλλησε τῇ γῇ

Troia olim allatum, tunc repositum fuit. Remus contra Romulum insurgens occisus fuerat. ex eo Romae motuum tumultuum et seditionum finis nullus fuit, donec Pythiae oraculum Romulo significavit haec ob Remi caedem evenire, neque finem fore, nisi frater ipsi regnanti collega assideret. eapropter Romulus auream statuam fecit, fratris effigiem repraesentantem, eamque iuxta suam collocari iussit. idemque proceribus mandavit, et in responsis suis se alterumque auctorem edixit, ita loquens "iussimus, decrevimus, permisimus." hoc modo urbis motus ac tumultus finiti sunt. idem primus equestrem aream Romae condidit, a Romanis Circum dictam, ad Solis ferias celebrandas. urbem in quattuor partes divisit, in honorem quattuor elementorum, terrae maris aëris et ignis. Circum sic instituit ut duodecim ianuae duodecim domos signiferi caelestis circuli denotarent, solum terram, euripus mare a terra media interceptum, flexus qui ad fores est, ortum solis, qui ad fundam, occasum; septem spatia cursum septem planetarum, aër caelum. imposuitque partibus haec nomina, terrae viride, qui est herbae color, mari caeruleum, quia is est aquarum color, igni roseum, aëri album. prasini nomen a praesentia est deductum, quod nimirum terra perpetuo vireat, venetum a Venetia. terrae album, id est aërem,

τὸ λευκόν, τουτέστι τὸν ἀέρα, διότι ἑκάτερα τῆς ἀλλήλων συγκράσεως δέονται. ὁμοίως καὶ τὸ ῥούσιον τῷ κυανῷ ὑπέταξε, διότι D
τὸ πῦρ ὑπόκειται τῷ ὕδατι. ἐπετέλεσε δὲ καὶ τὰ καλούμενα βρουμάλια, καθάπερ οἱ γεωργοὶ μετὰ τὴν γηπονίαν ἀναπαυόμενοι ἀμοιβαδὸν ἑαυτοὺς ἀπέτρεφον πανηγυρίζοντες καὶ ἀγραυλοῦντες ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων ὀνόμασιν. ἀλλὰ καὶ τὴν Ῥώμην λαοῦ ἐνέπλησε, πολιτῶν τὸ πρῶτον σπανίζουσαν. καὶ νόμον τίθησι τοὺς παῖδας ἐν οἰκετῶν μοίρᾳ τοῖς πατράσιν ὑπείκειν· ὃς μέχρι τοῦ παρόντος παρὰ Ῥωμαίοις κρατύνεται. αὐταρχήσας δὲ λζ΄ ἔτη Ῥωμύλος καταλύει τὸν βίον. οὗτος μετωνόμασε τὴν πόλιν καὶ τὸ ἔθνος τῷ ἰδίῳ ὀνόματι Ῥωμαίους, πρότερον λεγομένους Λατίνους, πρὸ δὲ τούτου Ἀβοριγίνας.

Νουμᾶς Πομπίλιος Σαβῖνος μετὰ Ῥωμύλον ἐβασίλευσε. P 148
πόλεμον μὲν οὐδένα πώποτε διῳκήσατο, τὰ δὲ κατὰ πόλιν εἰς τὸ ὠφελιμώτερον διεκόσμει, νόμους ὅτε καθιστὰς πολιτικοὺς καὶ ἡμέρους, δι' ὧν ἀστείους τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτας ἀπειργάζετο. ἐνιαυτόν τε πρῶτος εὕρατο, ἱερά τε πλεῖστα καὶ τεμένη θεῶν ἱδρύσατο. καὶ τὰς Ἑστιάδας παρθένους τοῦ πυρὸς καὶ ὕδατος τὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν ἐπέτρεψεν, αἳ διὰ τοῦ βίου τὴν παρθενίαν ἐφύλαττον· εἰ δὲ μή, λίθοις κατεχώννυντο. καὶ τὸ Καπιτώλιον, ὅπερ κεφαλὴν πόλεως σημαίνει, ἐκ θεμελίων ᾠκοδόμησε. καὶ τῷ ἐνιαυτῷ δύο μῆνας προσέθηκε, τὸν Ἰανουάριον B
καὶ τὸν Σέξτιλιον, δεκαμηνιαίου τοῦ ἐνιαυτοῦ πρὸ τούτου χρημα-

15 ἅτε?

copulavit, quod utrumque alterius temperatione opus habeat. ita etiam roseum caeruleo subdidit, quia ignis aëri est subiectus. brumalia etiam instituit, quibus diebus agricolae operis defuncti ac quietem nacti vicissim alii apud alios epulando festos dies agunt pernoctantque alter alterius nomine. effecit etiam ut Roma civium prius inopia laborans frequentaretur. legemque tulit ut filii servorum more patriae potestati subiicerentur; quae lex etiamnum apud Romanos valet. regno in Romanos functus Romulus annos triginta septem e vita excessit. is urbem a suo nomine denominavit, ac gentem Romanam: prius enim Latini et antiquitus Aborigines appellabantur.

Post Romulum rex factus Numa Pompilius Sabinus nullum plane bellum gessit, sed res urbanas utilissime constituit. etenim leges posuit civiles atque pacatas, quibus ad humanitatem et civilitatem cives adduxit. anni primus fuit inventor; plurima fana lucosque deorum dedicavit. instituit etiam Vestales virgines, quae ignis atque aquae curam gererent, virginitatemque toto vitae decursu conservarent: quae eam prodidisset, ea lapidibus obrueretur. Capitolium (id vocabulum caput urbis notat) ex fundamentis exstruxit. anno, qui eousque fuerat decem mensium usurpatus, duos apposuit menses, Ianuarium et Sextilem. ab

τίζοντος. οὗτος ἐκ τῶν Ἰσαύρων τὴν τῆς χλαμύδος στολὴν φορεῖν ἐφεύρατο. καὶ ἀσσάρια δὲ ἀπὸ ἀσήμου καὶ χαλκοῦ πεποιημένα πρῶτος Ῥωμαίοις ἐχαρίσατο, πρὶν διὰ σκυτίνων καὶ ξυλίνων καὶ ὀστρακίνων τὴν χρείαν πληρούντων· ἅπερ ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος νουμία ἐκάλεσεν. οὕτως μὲν οὖν ἐξ ἀμφοτέρων καὶ ἰσχυρὰ ταχέως καὶ εὔκοσμος ἡ πόλις ἐγένετο, τοῦ μὲν τὰ πολιτικὰ καὶ εἰρηνικὰ ἐκτυπώσαντος, τοῦ δὲ Ῥωμύλου τὰ πολεμικά. δυναστεύσας δὲ Νουμᾶς τῆς Ῥώμης ἔτη μζʹ νόσῳ τελευτᾷ.

C Τοῦλλος Ὀστίλιος ἔτη λβʹ. οὗτος τὸ τῆς Ῥώμης πόλισμα εὐρύτερον κατασκευάζει, λιμένα τε καὶ γέφυραν ποιήσας. κεραυνῷ βληθεὶς αὐτοῖς ἅμα τοῖς βασιλείοις καταναλίσκεται.

Ἄγκος Μαρκίων ἔτη κδʹ βασιλεύει Ῥώμης, ὃς ἐκ θυγατρὸς Νουμᾶ Πομπιλίου γέγονεν. οὗτος τὸ τῆς Ῥώμης τείχισμα πρὸς τοῖς εἰρημένοις πλατύνας, καὶ τὸν ποταμὸν Τίβεριν πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τειχίσας, ἐπ' αὐτῆς τῆς ῥαχίας ἀνίστησι πόλιν, ἣν Ὀστίαν ἀπὸ τῆς θέσεως προσηγόρευσεν, ὃ σημαίνει θύραν, ἑκκαίδεκά που σημείοις ἀπέχουσαν Ῥώμης. οὗτος νόσῳ τελευτᾷ.

Πρίσκος Ταρκύνιος Ῥώμης ἐβασίλευσε μετὰ τοῦτον, ὃς τὴν
D Ῥώμην τείχει μεγάλῳ ὠχύρωσε, περιγραφήν τινα μόνην τοῦ προτέρου ἐπισημήνας. καὶ τὰς ὑπονόμους τάφρους δι' ὧν ἐπὶ τὸν Τίβεριν τὸ ἐκ τῶν στενωπῶν ὕδωρ ὀχετεύεται, ἔργον ἐς τὰ μάλιστα τῇ πόλει χρήσιμον, κατεσκεύασεν. οὗτος λθʹ ἔτη τῆς ἀρ-

2 ἀσημίου P

Isauris laenae gestationem sumpsit. primus Romanis asses ex argento et aere cusos largitus est, cum ii necessitatibus suis antehac coriaceis ligneis testaceisque pecuniis usi essent; assesque a suo nomine numos nuncupavit. ita horum duorum regum industria urbs celeriter et robur et ornatum est adepta, cum prior bellicas res, posterior civiles et paci aptas instituisset. mortuus est Numa ex morbo, cum regno Romano annos quadraginta septem praefuisset.

Post hunc Tullus Hostilius annos triginta duos. is urbem Romam ampliorem fecit portuque et ponte auxit. post fulmine ictus cum regia conflagravit.

Inde Romae regnavit annos viginti quattuor Ancus Marcius, Numae Pompilii sorore natus. is pomoerium urbis Romae post superiores protulit, et ad ostia Tiberis fluvii urbem exstruxit, Ostiae (quasi si ianuam dicas) nomine. abest ab urbe sedecimum circiter lapidem. hunc regem morbus sustulit.

Successit ei in regnum Tarquinius Priscus. hic Romam magno muro muniit, prioris muri tantum delineatione quadam expressa. atque idem subterraneos cuniculos fecit, per quos aqua ex vicis in Tiberim deveheretur, opus apprime urbi conducibile. cum regnum per annos

χῆς κρατήσας ὑπὸ τῶν Μαρκίου παίδων, τοῦ πρότερον δυναστεύοντος τῆς Ῥώμης, ἀναιρεῖται.

Σέρβιος Τούλλιος τὴν ἡγεμονίαν ἐκδέχεται, τεχθεὶς ἐκ γυναικὸς εὐγενοῦς μὲν αἰχμαλώτου δὲ καὶ δούλης κατὰ τὴν συμφορὰν νενομισμένης, ἥτις εἰς Ῥώμην ἀχθεῖσα ἔγκυος, μικρὸν ὕστερον τεκοῦσα, Σέρβιον τὸ τεχθὲν ἐπωνόμασεν, ὡς ἂν εἰ εἴποιμεν δούλειον. οὗτος ἔτι προσέθηκε τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, καὶ τάφρον ὅτι μεγίστην περὶ τὸ τεῖχος ἤλασε. καὶ πρῶτος ἁπάντων τὸ τῶν P 149
Ῥωμαίων πλῆθος ἀριθμηθεὶς εὗρεν ὀκτὼ μυριάδας πολιτῶν οὔσας σὺν τρισχιλίοις ἀνδράσι, πρὸς τοῖς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν διαιτωμένοις. οὓς εἰς λόχους κατανείμας, καὶ ταῖς οὐσίαις ἑκάστου τιμήματα πρὸς λόγον τῆς δυνάμεως ἐπιθείς, δικαιότατον ἁπάντων πολίτευμα καὶ πολυωφελέστατον εἰσηγάγετο. ταύτῃ γὰρ τῇ διακοσμήσει τάς τε τῶν στρατιωτῶν καταγραφὰς καὶ τὰς τῶν εἰσφορῶν συντάξεις καὶ τὰ τιμήματα τῶν βίων ἐποιεῖτο· τέσσαρα γὰρ οὗτος τὰ τιμωρημάτων ἐφεῦρεν ὄργανα. καὶ τεσσαράκοντα ἔτη τῆς ἀρχῆς κρατήσας διαφθείρεται, δολοφονηθεὶς ὑπὸ Ταρκυνίου Σουπέρβου.

Ταρκύνιος Σούπερβος. οὗτος εὐθὺς πάντας ἐκίνησεν ἐπὶ B
τὸ αὐθαδέστερον, καὶ βαρυτέραν τὴν πολιτείαν ἀπέφηνε, τούς τε νόμους μεταθεὶς καὶ ἄρχοντας προβαλλόμενος, καὶ δι' αὐτῶν τὸν δῆμον δεσμοῖς παντοίοις καὶ μεγάλοις καὶ κολάσεσι καὶ ἐξορίαις

16 τιμημάτων Xylander

triginta novem tenuisset, a Marcii, cui successerat, filiis interemptus est.

Eius morte regnum ad Servium Tullium est devolutum. mater eius nobilis quidem fuit, sed captiva et serva ob calamitatem habita. ea cum Romam praegnans esset adducta ac paulo post pareret, filium Servium nominavit a servili condicione. is quoque urbis magnitudinem adauxit, fossamque maximam moenibus circumdedit. primusque omnium censum multitudinis Romanae egit. censa sunt civium octoginta tria milia, praeter eos qui rure vivebant. eam multitudinem in classes distribuit, singulisque censu pro ipsorum habitu iniuncto, iustissimae iuxta longeque utilissimae constitutionis auctor fuit, qua et scribendi exercitus rationem et tributi collationem et facultatum cuiusque aestimationem expedivit. quattuor enim hic invenit census instrumenta. cum annos quadraginta regnasset, per dolum est a Tarquinio Superbo necatus.

Tarquinius Superbus regno potitus omnia pro sua voluntate agere coepit, rei publicaeque gubernationem civibus molestiorem reddidit, cum et leges refigeret, et magistratus constitueret, quorum opera populares variis vinculorum generibus, metallariis operis, multis atque exsi-

αἰκιζόμενος· αὐτὸς γὰρ ἐξεῦρε δεσμά, μάστιγας, ξύλα, εἱρκτάς, φυλακάς, κλοιούς, πέδας, ἁλύσεις, ἐξορίας, μέταλλα καὶ εἴ τι ἄλλο κακόν. φιλοπόλεμός τε εἰ καί τις ἄλλος πώποτε γέγονεν, ὑπερόπτης τε καὶ ἀλαζών. ὅθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἀπηνέγκατο· σουπέρβους γὰρ τοὺς ὑπερηφάνους Ῥωμαῖοι ὀνομάζουσιν. C οὗτος παρὰ Ῥωμαίοις μισηθεὶς διά τε τἆλλα καὶ διὰ τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ Ταρκύνιον, ὃς καὶ γυναῖκα Λατίνου Λουκρητίαν λεγομένην εὐγενῆ παρὰ Ῥωμαίοις νυκτὸς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πορευθεὶς πρὸς βίαν ᾔσχυνεν. ἣ δὲ τὸ περὶ αὐτὴν ἀδίκημα τῷ τε ἀνδρὶ μικρὸν ὕστερον ἐπανελθόντι καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ λοιπῇ κατεμήνυσε συγγενείᾳ· καὶ ἐπαρασαμένη πολλὰ τοῖς ἐφ᾽ αἵματος, εἰ τὴν συμφορὰν αὐτῆς καταλίποιεν ἀτιμώρητον, ξίφος σπασαμένη ὅπερ ὑπὸ τοῖς κόλποις ἀφανῶς ἔφερεν, ἑαυτὴν ἐν ὄψει τῶν παρόντων κατειργάσατο. τοῦτο πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς ὀργὴν ἀνῆψεν, D ἀλλὰ καὶ Βροῦτον προσήκοντα μὲν κατὰ γένος ἐκείνῃ, ἄνδρα δὲ δημοτικόν τε καὶ μισοτύραννον, ὃς μάλιστα τὸ πλῆθος εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἤγειρεν ἀποστασίαν. ἀφείλετό τε τῆς ἐξουσίας πάσης Ταρκύνιος· ἅμα γὰρ τῇ κατὰ τὴν πόλιν ἐπαναστάσει, καὶ ἡ πρὸς Ἀρδέαν οὖσα στρατιὰ Ῥωμαίων ἀπολιποῦσα τὸν τύραννον ᾤχετο, οὐδὲν οὔτε ἀνακαλοῦντος οὐδὲ μένειν δεομένου πεφροντικυῖα. Ταρκύνιος δὲ τοῖς παροῦσιν ἀμηχανῶν ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὡς παύσων τῇ παρόδῳ τὴν ταραχὴν καὶ τὴν δυναστείαν μετὰ πειθοῦς ἀναληψόμενος· ἀπεωσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν πολιτῶν

17 ἀφῄρητο?

liis iniuriose puniret. etenim vincula, flagella, ligna, carceres, custodiae, numellae, compedes, catenae, exsilia, metalla et si qua alia sunt mala, huius sunt inventa. erat autem, ut quisquis unquam alius, belli studiosus, contemptor hominum et arrogans: unde et superbi cognomentum ei Romani fecerunt. cum in odio esset Romanorum, id quoque ad ea accessit quod cognominis eius Tarquinius noctu ab exercitu reversus Lucretiam Collatini uxorem, nobilem matronam, per vim compresserat. quod illa flagitium marito paulo post reverso patrique et omnibus cognatis aperuit; multaque dira propinquis suis imprecata, siquidem hanc suam calamitatem inultam dimitterent, gladio, quem occulte in sinu gestabat, educto se in conspectu ipsorum necavit. id factum totam civitatem odio Tarquinii inflammavit; et Brutus Lucretiae propinquus, vir popularis ac tyrannis infensus, maiorem in modum cives ad defectionem a rege faciendam commovit. ita omni potestate sua Tarquinius est exutus. simul enim atque Romae contra eum cives insurrexerunt, exercitus quoque Romanus qui tum apud Ardeam erat tyrannum deseruit, neque revocantem neque ut manerent hortantem quicquam moratus. Tarquinius consilii eo eventu inops, cum Romam contenderet spe adventu suo tumultus sedandi et regnum recuperandi, a

ἀπεχώρει σὺν τοῖς οἰκείοις, βασιλεύσας ἔτη κδʹ. καθ' ὃν δὴ χρόνον ἡ πόλις ἀπελύθη τῆς τυραννίδος.

Δημοκρατία δὲ τὴν Ῥώμην ἐπὶ χρόνους τεσσαράκοντα τρεῖς P 150 δυσὶ στρατηγοῖς ἐνιαυσιαίαν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐφύλαττεν, οὓς κονσούλους οἷα δὴ στρατηγοὺς καὶ προβούλους καὶ προηγόρους ὠνόμαζον· ὑπάτους δὲ τούτους οἱ Ἕλληνες λέγουσιν. ἐπὶ ταύτης τῆς δημοκρατίας οἱ Γάλλοι τυραννήσαντες κατὰ Ῥωμαίων ἔρχονται. καὶ Μάλιον στρατηγὸν οἱ Ῥωμαῖοι κατ' αὐτῶν στέλλουσιν, ὃς καὶ τροπωσάμενος αὐτοὺς ὑπέστρεψεν. ἦν δέ τις ἐκ τοῦ μέρους τῶν Γάλλων καταγόμενος συγκλητικός, Φεβρουάριος ὀνομαζόμενος. οὗτος Μαλίου τοῦ καὶ Καπιτωλίνου ἐν Κομέντῳ ποτὲ εἰσελθόντος B καὶ ἀγαθὰ συμβουλεύσαντος, ὁ Φεβρουάριος πικρῶς ὠνείδισε Μάλιον ὡς ἀνταρσίαν μελετῶντος. διὸ καὶ ἀποδοκιμάζεται Μάλιος καὶ τῆς ὑπάρξεως διῄρηται. μετὰ ταῦτα τῶν Γάλλων νυκτὸς τὴν Ῥώμην καταδραμόντων ἐν χειμῶνι καὶ τοὺς φύλακας ἀποκτεινάντων καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως πάντας ἀναιρούντων, τῶν δὲ δυναμένων εἰς τὸ Καπιτώλιον φυγόντων, Μάλιος ὁ καὶ Καπιτωλῖνος τοῦτο διεγνωκὼς οὐ τοῖς λελυπηκόσιν ἐνεκότησεν, ἀλλ' ὅσους ἠδυνήθη τῶν πολιτῶν καὶ ἐγχωρίων συλλέξας, καὶ ἀπροόπτως τοῖς Γάλλοις ἐπιπεσών, πάντας μετὰ τοῦ ῥηγὸς Βρίσου ἀπέκτεινε καὶ C τὴν πόλιν τῆς συμφορᾶς ἐλυτρώσατο. διὸ καὶ Μάλιος μόνος ἐψηφίσθη τὰ τῶν Ῥωμαίων διοικεῖν. καὶ εὐθὺς τὸν ἐχθρὸν Φεβρουάριον κατασχών, δι' ὃν καὶ ἐπεφυγάδευτο, καὶ ἐκβαλὼν

14 ἐστέρηται Xylander

civibus repulsus cum familia discessit, regno annos viginti quattuor gesto. eo tempore tyrannidis Roma iugum excussit.

Inde populi in re publica potestas Romam annos quadraginta tres conservavit, duobus quotannis imperium gerentibus, quos ut duces, ac qui consilio praeirent, consules appellabant: Graeci hypatus, quasi dicas summos, nominant. eo rei publicae statu Galli grassantes Romanum imperium adorti sunt. contra quos missus cum exercitu a Romanis Manlius iis pulsis rediit. erat quidam tum in senatu Februarius Gallicarum partium. is, cum in Comitium venisset Manlius, cui cognomentum est Capitolini, utilisque sententiae auctor fuisset, peracerbe insectatus eum est, regnum ab ipso affectari dictitans. quo factum est ut solum vertere Manlius cogeretur et bona eius publicarentur. secundum haec, hiberna nocte Galli Romam aggressi vigiles obtruncaverunt, magnamque in media urbe civium caedem ediderunt, nisi quos fuga in Capitolium facta servavit. ea re cognita Manlius Capitolinus, acceptae iniuriae oblitus, quantam potuit civium et incolarum manum coegit, Gallosque de improviso adortus universos una cum eorum rege Briso interfecit, urbemque calamitate liberavit. ob id dictator Romae creatus statim inimicum suum Februarium, exsilii sui auctorem, apprehendit,

ἔξω τῆς πόλεως γυμνόν, ψιάθῳ θρυΐνῳ περιβεβλημένον καὶ σχοινίῳ τὴν ὀσφὺν περιεζωσμένον ὡς παίγνιον, καὶ ῥάβδοις τυπτόμενον, τοῖς καταχθονίοις αὐτὸν θεοῖς δοθῆναι θυσίαν προσέταξε. Σεξτίλιος ἦν τότε μήν, ὃν ὡς κολοβὸν ὁ Μάλιος Φεβρουάριον ἐπωνόμασεν. ὅθεν καὶ κατ' ἔτος ψίαθον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς προτιθέντες Ῥωμαῖοι τύπτουσι ῥάβδοις, ἐπιφωνοῦντες "ἔξελθε Φεβρουάριε τῆς πόλεως."

D Ἐπὶ τοῖς τῆς δημοκρατίας χρόνοις ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου Νεκτεναβῶ μὴ φέρων τὴν ἔφοδον τοῦ Ἀρταξέρξου, παραλαβόντος τότε τὴν Αἴγυπτον, κειράμενος τὴν κόμην καὶ τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας ἀμείψας κατέλαβε τὴν Πέλλην, πόλιν Μακεδονίας ἀγχοῦ Θεσσαλονίκης κειμένην, φαντασίας τινὰς καὶ μαγείας Αἰγυπτιακὰς ἐνδεικνύμενος καὶ προαγορεύων τὰ μέλλοντα. γνώριμός τε ἐντεῦθεν Φιλίππῳ καὶ Ὀλυμπιάδι γενόμενος ἐθρυλλήθη ὡς διά τινος μαγγανείας τῇ Ὀλυμπιάδι ἐμίγνυτο καὶ υἱὸν ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τὸν Ἀλέξανδρον. Διόδωρος δέ φησιν ὅτι Ἀλέξανδρος ἐξ Ἡρακλέος τὸ πρὸς πατρὸς εἷλκε γένος, πρὸς μητρὸς δὲ Αἰακιδῶν. ἔνιοι δὲ τοῦτον ὑπὸ Ἄμμωνος τοῦ Διὸς συλληφθῆναι μυθεύονται.
P 151 τότε καὶ ἡ Ῥόδος ὑπὸ σεισμοῦ κατηνέχθη καὶ ἡ στήλη τοῦ κολοσσοῦ.

Φίλιππος δὲ τῆς Μακεδονίας βασιλεύσας χρόνους κα', πολλὴν τῆς Ἑλλάδος καταστρεψάμενος μοῖραν, ἐπὶ τοῦ πρὸς Ἀθηναίους καὶ τὸν Δημοσθένην πολέμου τὸν δεξιὸν τῶν ὀφθαλμῶν

nudumque eum urbe eiecit, storea iuncea opertum ac fune lumbos praecinctum per ludibrium, virgisque eum caesum diis manibus immolari iussit. actum est hoc mense Sextili, quem, ut mutilum, Manlius Februarium denominavit. exinde quotannis Romani stoream in foro propositam virgis caedunt, acclamantes "Februari exi urbe."

Quo tempore penes populum potestas summa Romae fuit, eo rex Aegypti Nectenabo, Artaxerxis qui tum Aegyptum occupabat impetum non sustinens, tonsa coma et regio habitu mutato Pellam venit, quae urbs est Macedoniae, non procul Thessalonica. ibi praestigias quasdam et magicas Aegyptiorum artes exercens ac futura praedicens, indeque Philippo et Olympiadi notus, creditus est quarundam praestigiarum ope cum Olympiade concubuisse et ex ea Alexandrum genuisse. Diodorus Alexandrum genus paternum ab Hercule traxisse, materno Aeacidam fuisse ait. sunt qui Iovem Ammonem eius patrem faciant. tunc etiam Rhodus terrae motu est concussa, ac colossus corruit.

Philippus cum regnum Macedonicum annos 21 tenuisset, magnam Graeciae partem subegisset, in bello contra Athenienses et Demosthe-

ἐκκοπείς, ὑπὸ Παυσανίου τοῦ ἰδίου ὑπασπιστοῦ διαφθείρεται. καὶ μένει ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τετραετίαν γυμνή.

Ἄρτι δὲ τοῦ Φιλίππου [τοῦ] παιδὸς Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας προελθόντος, οἱ πρῶτοι τῶν Μακεδόνων αὐτὸν αἱροῦνται εἰς βασιλέα. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν προῆλθεν Ἀλέξανδρος, κατ' ἀμφοῖν τὸ γένος ἐσέμνυνεν. οὐδὲ γὰρ ἔστιν εὑρεῖν ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἄνδρα τοσούτοις κατορθώμασι πλεονεκτοῦντα. B ὡς γὰρ Δέξιππος ἱστορεῖ, πᾶσαν ἄσκησιν ἠσκήθη σωματικήν, Ἀριστοτέλους γνησιώτατος γεγονὼς φοιτητής, εἴς τε λόγους ἄριστος καὶ εἰς ἔργα ἐπαινούμενος εὑρέθη. τὰ δὲ πολεμικὰ θαυμαστῶς ὑπελθὼν πειθοῦς ἄξια διεπράξατο. βασιλεύσας γὰρ χρόνους ὀκτὼ τοὺς Μακεδόνας καὶ Ἰλλυριοὺς καὶ Θρᾶκας ὑπέταξε, τὴν Ἑλλάδα κατέστρεψε, καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς φονέας τιμωρησάμενος καὶ τοὺς Παίονας ὑποτάξας ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαπερᾷ. καὶ τὴν Πριάμου πόλιν καὶ τὰς ἐν Λυδίᾳ Σάρδεις ὑποτάξας ἐπὶ Κιλικίαν ἀφικνεῖται, καὶ τὸν Δαρεῖον καταπολεμήσας καὶ ἡττήσας C ἀμύθητον φόνον ἐργάζεται. τὰς παραλίους Φοινίκης παραλαμβάνει πόλεις. ἔνθα καὶ Σάτυρον βλέπει καθ' ὕπνους, ἐν τῇ πορθήσει Τύρου, φήσαντος αὐτῷ τοῦ ὀνειροκρίτου "σὰ Τύρος, Ἀλέξανδρε." ἣν ἅμα Σιδῶνι δῃώσας, ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἐλθὼν καὶ ταύτην ἑλών, ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἀδδὼ τιμηθείς, θύσας τῷ θεῷ ὡς παρ' αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην προσειληφώς, Ἀνδρόμαχον τῶν τόπων ἐπιμελητὴν κατέστησεν· ὃν ὕστερον Σαμαρεῖται ἀποκτείναντες δίκας ἔτισαν. ἐπὶ τούτοις Γάζαν καὶ Κυρήνην καὶ τὴν

nem dextrum oculum amisisset, a Pausania satellite suo est interfectus. quadriennium inde Macedonia rege caruit.

Alexandrum eius filium, ut primum is ex ephebis excessit, Macedonum principes regem sibi delegerunt. Alexander regno inito maioribus ab utraque parte suis dignum se praebuit. nemo enim unquam vir ab omni hominum memoria fuit tot tantisque rebus gestis insignis. Dexippus scribit omnibus corporis exercitationibus fuisse eum exercitatum. Aristotelis diligentissimus fuit discipulus. neque oratione tantum, sed et factis laudem meruit. re bellica mirum in modum polluit, gessitque res stupendas. octennio enim sui regni Macedonas Illyrios ac Thraces subiugavit, Graeciam domuit, patris percussores ultus est, Paeonibusque subactis, in Asiam traiecit. ibi Ilio et Sardibus captis in Ciliciam profectus Darium debellavit, ingente hostium edita strage. tum maritimas Phoeniciae urbes recipiens in oppugnatione Tyri Satyrum per quietem vidit: quod insomnii coniector ita exposuit, Sa Tyros, tua est Tyrus. Tyro ergo ac Sidone vastatis in Iudaeam venit, eaque potitus, ab Addone pontifice maximo honorifice exceptus, deo rem sacram fecit, quod nimirum ab ipso orbem terrarum in suam potestatem accepisset. ac Iudaeae Andromachum praefecit; quem Samaritae postea cum occidissent, impune id factum non tulerunt. post haec Gaza Cy-

Γαλιλαίαν ἑλὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀφίκετο. ἔνθα τήν τε ἄνυδρον
D χώραν καὶ τὴν πικροτάτην λίμνην τό τε ἱερὸν Ἄμμωνος καὶ ὅσα παρ' Αἴγυπτον μυθεύεται θεασάμενος, καὶ ἱεροῖς ἀναθήμασι τιμήσας, πρὸς τῷ τῆς θαλάσσης στόματι πόλιν ἐπώνυμον ἑαυτῷ τὴν Ἀλεξάνδρειαν κτίζει, τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ διὰ τῆς τοῦ Νείλου διώρυγος ἐπὶ τὴν τῶν Ἀσσυρίων γῆν ἔρχεται, καὶ πολεμήσας Δαρεῖον ἑκατὸν λ' χιλιάδας Ἀσσυρίων διαφθείρει. αὐτὸς δὲ Δαρεῖος φεύγων ὑπὸ ἰδίου σατράπου (ὄνομα τούτῳ Βέσος) τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεθεὶς τελευτᾷ. ἀλλ' ὁ μὲν σατράπης δίκας ἔτισε, τὸ δὲ Δαρείου σῶμα ἐντίμως κηδεύεται. τήν τε Περσέπολιν διαβάς, ἔνθα τὰ Περσῶν βασίλεια, αὐτήν τε εἷλε καὶ Σοῦσαν καὶ τὰς Δαρείου θυγατέρας ἅμα τῇ μητρὶ καὶ μάμμῃ.
P 152 καὶ καταλύσας τὴν Περσῶν ἀρχὴν διαρκέσασαν ἀπὸ Κύρου ἔτη σδ', τάς τε πόλεις πυρπολήσας καὶ τὸν ἐν αὐταῖς ἀφελόμενος πλοῦτον, πρὸς Μάρδους καὶ Κεδρουσίους καὶ Ὑρκανοὺς καὶ τοὺς λεγομένους Ἀριμασπούς, ἐξ ὧν Θαλευτὴν τὴν Ἀμαζόνα σύμμαχον ἐδέξατο, Παραπανίταις τε καὶ τοῖς περὶ τὸν Θερμώδοντα καὶ τὴν λεγομένην ἄορνον πέτραν ἐπεφοίτησε, πρός τε τὴν Ἰνδῶν χώραν, ἧς Πῶρος ἐβασίλευσεν, ἀνὴρ εἴδει τε καὶ ἔργῳ μέγιστος, ὃς καὶ εἰς χεῖρας ἐλθὼν Ἀλεξάνδρου, πολλούς τε τῶν Ἰνδῶν ζημιωθεὶς καὶ τρωθεὶς τὸν ἀγκῶνα, σὺν τῷ ἐλέφαντι κατέπεσε, πολλῆς τε θεραπείας τυχὼν σύμμαχος Ἀλεξάνδρου γέγονεν. ἐκεῖθέν τε
B διαβὰς εἰς τὰ πρόσω τῆς Ἰνδίας μέρη καὶ τὴν βασιλείαν Κανδάκης τῆς χήρας, ὑπ' αὐτῆς συνελήφθη τρόπῳ τοιῷδε. ἔθος ἦν

rene et Galilaea occupatis in Aegyptum se contulit. ibi terram aquae expertem, amarissimam paludem, templum Ammonis, et quae alia in Aegypto fabulosa sunt contemplatus, ac fanis donaria largitus, ad fauces maris urbem sibi cognominem Alexandream posuit, anno sui regni septimo. hinc per Nili fossam in Assyriam advectus, pugna cum Dario facta, 130 milia Assyriorum delevit. Darius in fuga a Besso satrapa suo capite truncatus periit. sed Bessus poenas sceleris dedit, Darii corpus Alexander honorifice sepelivit. porro Persepolin, ubi regia erat Persarum, profectus, eam urbem, ac Susa etiam et filias matrem aviamque Darii cepit. iis urbibus incensis, Persarumque regno, quod a Cyro annos 204 duraverat, everso, thesauris urbium earum ablatis, in Mardos Gedrosios Hyrcanos et Arimaspos duxit; ex quibus Thaleutan Amazonem sociam belli adscivit. inde Paropanitas, et eos qui ad Thermodontem fluvium ac saxum Aornum habitant, petiit. ab his in Indiam contendit, ubi Porus regnabat, vir forma factisque summus. is cum Alexandro conserto praelio, multis Indorum suorum amissis, accepto in cubitum vulnere cum elephanto concidit, diligenterque curatus cum Alexandro foedus et societatem pepigit. Alexander in ulteriorem progressus Indiam et regnum Candacae viduae, ab ea est hoc pacto captus.

᾿Αλεξάνδρῳ ἀλλάσσοντι τὸ βασιλικὸν σχῆμα τὰς πρεσβείας ποιεῖσθαι ἅμα τοῖς ἰδίοις ἐξάρχοις καὶ καταμανθάνειν τὰ εἴδη καὶ ἔθη καὶ τρόπους τῶν ἐν ταῖς χώραις βαρβάρων. ὅπερ ἀκούσασα ἡ Κανδάκη, καὶ σημεῖα τοῦ προσώπου λαβοῦσα, συνέσχεν αὐτὸν ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ εἶπεν "᾿Αλέξανδρε βασιλεῦ, τὸν κόσμον παρέλαβες, καὶ γυνή σε ἐκράτησεν." ὁ δὲ καταπλαγεὶς ἐπὶ τῇ ταύτης φρονήσει εἰρήνην πρὸς αὐτὴν ἐποίησεν, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῆς καὶ τὴν χώραν ἀβλαβῆ διεφύλαξεν. ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἄφασιν C *καὶ Γάδειρα καὶ τὰ Βρεττανήσια ἔθνη γενόμενος, χιλίας τε ὁλκάδας κατασκευασάμενος, αὐτὸς μὲν τὸ δεξιὸν τοῦ ᾿Ινδικοῦ ποταμοῦ διέπλει μέρος, Ἡφαιστίωνι δὲ τὸ ἕτερον ἐγχειρίσας ἐπὶ τὸν ᾿Ωκεανὸν ἀνῆλθε. τῷ δὲ βασιλεῖ Ξανδάμῃ πολεμήσας καὶ τοῦτον τροπωσάμενος πρὸς τοὺς Βραχμᾶνας ἀφίκετο, ὧν καὶ τὸν θαυμάσιον καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον βίον καὶ τὴν εἰς τὸν πάντων θεὸν εὐσέβειάν τε καὶ λατρείαν μεμαθηκὼς κατεπλάγη πάνυ, καὶ ἠράσθη τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων φιλοσοφίαν. ἐν ᾧ τόπῳ καὶ στήλην στήσας ἐπέγραψεν "ἐγὼ μέγας ᾿Αλέξανδρος βασιλεὺς ἔφθασα μέχρι τούτου." ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ νήσῳ κατοικοῦσιν οἱ λεγόμενοι μακρόβιοι· ζῶσι γὰρ οἱ πλείους αὐτῶν περὶ τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη διὰ πολλὴν καθαρότητα καὶ εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος. οὐδέποτε* D *γὰρ ἐν αὐτῇ λείπει ὀπώρα παντοία τὸν ὅλον χρόνον· ἐν ταύτῃ γὰρ ἡ μὲν ἀνθεῖ, ἡ δὲ ὀμφακίζει, ἡ δὲ τρυγᾶται. καί γε καὶ τὰ μέγιστα ᾿Ινδικὰ γίνονται κάρυα καὶ τὰ δυσπόριστα ἡμῖν καὶ πανεπέραστα ἀρώματα καὶ ἡ μαγνῆτις λίθος.*

mos erat Alexandro ut regio habitu mutato cum proceribus ipse legationes obiret, sicque formas consuetudines et mores barbarorum in regionibus ipsorum cognosceret. id cum audivisset Candace ac notas faciei eius concepisset, in sua eum regia detinuit, dicens "o rex Alexander, tu mundum, te mulier cepit." eius prudentiam admiratus Alexander pacem composuit, et omne maleficium ab ipsius dicione abstinuit. inde ad Phasin Gades et Britannicas gentes pervenit, navibusque mille paratis ipse dextram Indici fluvii partem navigavit, sinistra Hephaestioni mandata. itaque ad Oceanum pervenit. post bello cum Xandame rege facto, eoque pulso, ad Brachmanes pervenit. horum admirabilem ac humana potiorem vitam, pietatem et cultum dei, qui universi est dominus, expertus, summopere istorum hominum est admiratus philosophiam. quo loco etiam columna posita inscripsit "hucusque ego rex Alexander magnus perrexi." etenim in ea insula habitant qui a vivacitate Macrobii dicuntur, quia plerique ipsorum annos circiter 150 vivunt. fit hoc ob multam aëris puritatem ac optimam temperiem. neque ullo tempore ullus ibi fructus deest, sed alio florente alius iam maturescit, alius decerpitur. ibi etiam maximae Indicae nuces proveniunt, et quae ad nos difficulter perveniunt ac maximo habentur in pretio aromata, et magnes lapis.

Οἱ τοίνυν Βραχμᾶνες ἔθνος εἰσὶν εὐσεβέστατον, βίον ἀκτήμονα σφόδρα κεκτημένοι, καὶ γυμνῶς διαζῶντες ἀεὶ τὸν θεὸν δοξάζουσι. παρ' οἷς οὐ τετράποδον ἔστιν, οὐ γεώργιον, οὐ σίδηρος, οὐκ οἰκοδομή, οὐ πῦρ, οὐ χρυσός, οὐκ ἄργυρος, οὐκ ἄρτος, οὐκ οἶνος, οὐχ ἱμάτιον, οὐ κρεωφαγία, οὐκ ἄλλο τι
P 153 τῶν εἰς ἐργασίαν συντελούντων ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν συντεινόντων· ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν καὶ γλυκὺν καὶ εὔκρατον ἄγαν καὶ κάλλιστον ἀέρα καὶ πάσης ἀρρωστίας καὶ φθορᾶς ἀπηλλαγμένον σπῶντες, καὶ μικρᾶς ὀπώρας καὶ διειδεστάτου ὕδατος ἀπολαύοντες, σέβονται γνησίως τὸν θεὸν καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχονται. καὶ οἱ μὲν ἄνδρες εἰς τὸ τοῦ ὠκεανοῦ μέρος παροικοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ Γάγγου τοῦ παραρρέοντος εἰς τὸν ὠκεανόν, ἐπὶ τὸ τῆς Ἰνδίας μέρος. οἱ γοῦν ἄνδρες περῶσι πρὸς τὰς γυναῖκας Ἰουλίῳ καὶ Αὐγούστῳ μηνί, παρ' οἷς ὑπάρχουσι ψυχρότεροι,
B τοῦ ἡλίου πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς βορρᾶν ὑψωθέντος· οἵ γε καὶ εὐκρατότεροι γινόμενοι πρὸς οἶστρον αὐτοὺς κινεῖν λέγουσιν, ὥσπερ δὴ καὶ τὸν Νεῖλόν φασιν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ τοῖς ἄλλοις πλημμυρεῖν καὶ ῥεῖν ποταμοῖς, ἀλλὰ καὶ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον, ὡς τοῦ γε πάντως ἡλίου τὴν βορειοτέραν διαθέοντος ζώνην καὶ τοῖς ἄλλοις παρενοχλοῦντος ποταμοῖς καὶ σμικρύνοντος, τούτου δὲ πλεῖστον ἀπέχοντος. καὶ ποιήσαντες μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἡμέρας μ' πάλιν ἀντιπερῶσι. τῆς δὲ γυναικὸς δύο παιδία γεννησάσης οὐκέτι ὁ ἀνὴρ ἀντιπερᾷ πρὸς αὐτήν,

17 αὐτὸν καὶ] αὐτὸν καιρὸν?

Brachmanes porro gens est religiosissima. vitam opum omnino expertem agunt, nudique degentes assidue deum laudant. apud eos neque quadrupedes neque agricultura est, neque ferrum neque aedificium neque ignis neque aurum neque argentum neque panis neque vinum neque vestis neque carnis esus neque omnino quicquam eorum quae ad opus faciendum aut fruitionem pertinent: sed liquidum dulcem optimeque temperatum et pulcherrimum aërem, omnis imbecillitatis aut corruptelae vacuum haurientes et aliquantulo frugum ac limpidissimae aquae vescentes, deum sincere colunt ac perpetuo precantur. viri quidem ad Oceanum incolunt, mulieres autem inde ad Gangem fluvium Indiae, qui in Oceanum effluit. ad mulieres traiiciunt viri Iulio et Augusto mensibus, quibus frigidiores sunt, sole ad nos et septentriones evecto. itaque ii menses temperatiores eos ad Venerem dicuntur stimulare. quo pacto Nilum quoque non eodem quo alios amnes tempore increscere dicunt, sed media aestate Aegyptum inundare, quippe sole tunc septentrioni viciniorem percurrente zonam aliosque fluvios vexante et imminuente, a Nilo autem tum longissime recedente. Brachmanes quadraginta dies cum uxoribus morati rursum ad sua redeunt. ad mulierem post secundum partum maritus porro non traiicit; atque ipsi cum alio

οὔτε μὴν ἐκείνη πλησιάζει ἑτέρῳ ἀνδρὶ διὰ πολλὴν εὐλάβειαν. εἰ δὲ συμβῇ στεῖραν ἐν αὐταῖς εὑρεθῆναι, μέχρι πενταετίας διαπερῶν C ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ συγγινόμενος αὐτῇ, ἐὰν οὐ τέκῃ, οὐκέτι προσεγγίζει αὐτῇ. διὰ τοῦτο οὐδὲ πολυάνθρωπός ἐστιν ἡ χώρα αὐτῶν, διά τε τὴν ὀλιγοδείαν καὶ τὴν φυσικὴν ἐγκράτειαν. τὸν δὲ ποταμόν φασι δυσπερατότατον εἶναι διὰ τὸν λεγόμενον ὀδοντύραννον. ζῷον γάρ ἐστιν ἀμφίβιον, μέγιστον λίαν, ἐν τῷ ποταμῷ διαιτώμενον καὶ δυνάμενον ἐλέφαντα καταπιεῖν ὁλόκληρον· ὃ ἐν ταῖς μὲν ἡμέραις τῆς περαιώσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀφανὲς γίνεται κατὰ θείαν πρόσταξιν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ δράκοντές εἰσιν ἐν τοῖς ἐρημοτέροις τόποις ἐκείνοις μέγιστοι σφόδρα, πηχῶν ο' τὸ μέγεθος καὶ τὸ πάχος πολὺ καὶ φρικωδέστατον, καὶ τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ καὶ δόξαν φαινόμενοι προφανῶς ἐκδιηγοῦνται. D καὶ οἱ μὲν σκορπίοι πάλιν εὑρίσκονται πηχυαῖοι, οἱ δὲ μύρμηκες παλαιστιαῖοι. διὸ καὶ δυσδιόδευτοί εἰσιν οἱ ἐρημικοὶ τόποι ἐκεῖνοι καὶ ἀοίκητοι διὰ τὰ φοβερώτατα θηρία τε καὶ ἰοβόλα. ἐλέφαντες δὲ γίνονται κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας πλεῖστοι, ὥς καὶ ἀγεληδὸν παραπορευόμενοι βόσκεσθαι.

Ἀμέλει γέ τοι καὶ ὁ μέγας Καισάριος, ἀδελφὸς τοῦ μεγάλου Γρηγορίου, διαφόρων ἐθνῶν καὶ ἠθῶν καὶ τρόπον τε καὶ νόμον ἐξηγούμενος ἐν ἐπιτομῇ τοιάδε φάσκει "ἐν γὰρ ἑκάστῃ χώρᾳ καὶ ἔθνεσιν, ἐν τοῖς μὲν ἔγγραφος νόμος ἐστὶν ἐν τοῖς δὲ ἡ συνήθεια· νόμος γὰρ ἀνόμοις τὰ πάτρια δοκεῖ. ὧν πρῶτοι Σῆρες, P 154

exinde viro rem habere religio est. quodsi quam sterilem esse contingat, usque ad quinquennium eam maritus invisit; et si eo circumacto non pariat, ea in posterum abstinet. ita fit ut non sit apud ipsos hominum abundantia, cum et pauca desiderent et natura continentes sint. fluvium autem summo cum periculo aiunt traiici propter odontotyrannum (quasi si dente saevientem dicas) bestiam. est autem ingens admodum, adeo ut integrum possit elephantum deglutire. degit eo in flumine, cum quidem etiam in terra vivere soleat; quod genus animalia Graeci amphibia dicunt. ea bestia dei iussu quadraginta istos dies quibus Brachmanes ad suas uxores traiiciunt nusquam exstat. sunt et in solitudinibus locorum istorum dracones ingentes, longitudine 70 cubitorum, mole ac crassitie horribili, qui palam se conspectui offerentes opificis sapientiam ac maiestatem demonstrant. inveniuntur etiam scorpii cubitales, formicae palmi magnitudine. itaque istae solitudines transitu difficiles sunt et desertae propter bestias terribiles admodum ac venenum eiaculantes. elephanti istis in locis nascuntur plurimi, ita ut armenta tota simul pascantur.

Enimvero magnus ille Caesarius, Gregorii magni frater, diversarum gentium mores et leges compendio enarrans, sic ait "apud omnes gentes et ubique locorum aut lex scripta est aut consuetudo obtinet. nam a maioribus tradita pro lege habentur. primi Seres, qui extremum

τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες, νόμον ἔχουσι τὸ πατρῷον ἔθος, μὴ πορνεύειν ἢ μοιχεύειν ἢ κλέπτειν ἢ λοιδορεῖν ἢ φονεύειν ἢ κακουργεῖν τὸ σύνολον. νόμος δὴ παρὰ Βακτριανοῖς ἤτοι Βραχμάναις ἡ ἐκ προγόνων παιδεία καὶ εὐσέβεια, μὴ κρεωφαγεῖν ἢ οἰνοποτεῖν ἢ λαγνεύειν ἢ παντοίαν κακίαν διαπράττεσθαι διὰ πολὺν φόβον θεοῦ καὶ πίστιν, καίτοι γε τῶν παρακειμένων αὐτοῖς Ἰνδῶν τἀναντία διαπραττομένων ἀδεῶς. ἐν δὲ τοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι τούτων ἀνθρωποβοροῦντες καὶ τοὺς ἐπιξενουμένους ἀναιροῦντες κατεσθίουσιν, ὡς Κάβες. ἑτέροις νόμος Χαλδαίοις καὶ Βαβυλωνίοις
B *ἀσελγείας ἀνάμεστος καὶ αἰσχρουργίας. ἄλλος δὲ παρὰ Γηλαίοις νόμος, γυναῖκας γεωργεῖν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ τὰ ἀνδρῶν πράττειν, ἀλλὰ καὶ πορνεύειν ὡς ἂν βούλωνται, μὴ κωλυομένας παντελῶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν. ἐν αἷς ὑπάρχουσι καὶ πολεμικώταται καὶ θηρῶσαι τὰ μὴ λίαν ἰσχυρότατα τῶν θηρίων, ἄρχουσι δὲ τῶν οἰκείων ἀνδρῶν καὶ κυριεύουσιν. ἐν Βρεττανίᾳ δὲ πλεῖστοι ἄνδρες μιᾷ συγκαθεύδουσι γυναικὶ καὶ πολλαὶ γυναῖκες ἑνὶ ἑταιρίζονται ἀνδρί. Ἀμαζόνες δὲ ἄνδρας οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα ζῷα ἅπαξ τοῦ ἔτους περὶ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ὑπερόριοι γίνονται,*
C *καὶ μιγνύμεναι τοῖς γειτνιῶσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυρίν τινα καὶ μεγάλην ἑορτὴν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡγοῦνται· ἐξ ὧν καὶ κατὰ γαστρὸς συλλαβοῦσαι παλινδρομοῦσιν οἴκαδε πᾶσαι. τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκυήσεως τὸ μὲν ἄρρεν φθείρουσι, τὸ δὲ θῆλυ ζῳογονοῦσι καὶ τιθηνοῦσιν ἐπιμελῶς καὶ ἐκτρέφουσιν."*

Ὁ μέντοι γε Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ἀπὸ Βραχμάνων ὑπο-

terrae habitant, pro lege habent consuetudinem a maioribus ad se propagatam, ut omni stupro adulterio furto convicio caede ac maleficio abstineant. apud Bactrianos seu Brachmanas lex est, institutio et pietas a maioribus accepta, quod neque carnem edunt neque vinum bibunt, et quod ob fidem et metum dei constantem omnem lasciviam atque flagitium vitant, cum quidem vicini Indi nullo metu contrariam vitae rationem teneant, et in interioribus regionibus carnibus humanis vescantur hospitesque iugulatos devorent, veluti Cabes. Chaldaeorum et Babyloniorum leges plenae sunt impudicitiae atque turpitudinis. Agelaeis lex est ut mulieres terram colant atque aedificent, et ea quae virorum sunt regant, ac sua libidine nihil impedientibus maritis scortentur: sunt inter eas etiam bellicosissimae, et quae feras, nisi quae sunt robustissimae, venentur: imperant autem suis maritis.' in Britannia compluribus viris una est communis mulier, multaeque mulieres uni viro copulantur. Amazones autem maritos nullos habent, sed brutorum in morem semel quotannis extra suos fines profectae cum vicinis maribus concumbunt, id tempus solenne ac festivum agitantes; et postquam conceperunt, omnes domum redeunt. ubi pariunt, mares perdunt, femellas tollunt accurateque alunt et educant."

Ceterum Alexander a Brachmanibus reversus, Aegypto occupata,

στροφὴν καταλαβὼν τὴν Αἴγυπτον κτίζει τὴν μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν εἰς ἴδιον ὄνομα, πάλαι Ῥακάστην λεγομένην. * ἧς ἐπεθύμησε τὴν λίμνην θεάσασθαι διὰ τὰ ἐν αὐτῇ μυθευόμενα. πολλὰ μὲν οὖν τέρατα καὶ ὀνείρατα παρεκρούσατο, τῆς τε τῶν Χαλδαίων γνώσεως κατεφρόνησε, καὶ σὺν ὀλίγαις ναυσὶν ἐπὶ τὴν εἰρη- D μένην λίμνην διαβὰς τό τε τῆς κεφαλῆς διάδημα ἀπέβαλεν, ὄμβρου καὶ λαίλαπος καταρραγέντος πολλοῦ, καὶ μόλις ἐπὶ τὴν γῆν διενήξατο. καὶ παραχρῆμα ὑπὸ Κασάνδρου τοῦ ἰδίου στρατηγοῦ φάρμακον δεξάμενος ἐσπαράχθη. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τοσούτοις κατορθώμασι τὸν βίον μετήλλαξε, δυσὶ καὶ δέκα χρόνοις πρὸς μησὶν ἓξ τῆς ἀρχῆς ἀπολαύσας, βιώσας δὲ τὰ πάντα ἔτη δύο καὶ τριάκοντα.

Ἀνερχόμενος δέ ποτε ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Περσίδα ἔλαβέ τινας τῶν Ἰουδαίων πρὸς συμμαχίαν, ἐν οἷς ἦν τις ὑπερέχων, ὀνόματι Μοσόμαχος, κατὰ ψυχὴν μὲν ἄριστος τοξότης δὲ εὐστοχώτατος· ὃς διιόντων τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα ὁδόν, καὶ μάντεώς τινος P 155 ὀρνιθευομένου καὶ πάντας ἐπέχοντος, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς παραμονῆς τοῦ λαοῦ. καὶ ὁ ὀρνεοσκόπος ὑποδεικνὺς τὸν ὄρνιν ἔφη "ἂν μὲν ἀσάλευτος μένῃ, προσμένειν συμφέρον πᾶσιν, ἂν δ' ἀναστὰς εἰς τοὔμπροσθεν πέταται, προάγειν, εἰ δ' ὄπισθεν, ἀναχωρεῖν αὖθις." καὶ ταῦτα ἀκούσας Μοσόμαχος παρὰ τοῦ μάντεως, καὶ λάθρα τόξον ἑλκύσας, βάλλει τὸν ὄρνιν. ἐφ' οἷς τοῦ μάντεως χαλεπήναντος καὶ πάντων τῶν τῇ πλάνῃ δεδουλωμένων, λαβὼν εἰς χεῖρας τὸν ὄρνιν Μοσόμαχος ἔφη "τί μοι μέμ-

Alexandriam de suo nomine condidit, antiquitus Racastam dictam. * cuius paludem videre cupiebat ob ea quae de ea fabulose iactabantur. itaque multis ostentis et insomniis contemptis, spreta etiam Chaldaeorum divinatione, cum paucis navibus paludem eam accessit. ibi imbre ac turbine subito exorto, amisso capitis diademate, aegre in terram enavit. statimque a Casandro duce exercitus sui veneno exhibito doloribus laniatus est. ita Alexander tot rebus praeclare gestis mortuus est, cum regnasset annos duodecim et sex menses, vixisset autem triginta duos.

Hierosolymis quondam in Persidem profectus quosdam Iudaeos in exercitum adsciverat. fuit inter hos praestantissimus Mosomachus, et ingenio optimo praeditus et sagitta scopum tangendi peritissimus. is cum Babylonem iretur et quidam ariolus auspicio suo exercitum moraretur, causam cur substitisset populus scitatus, cum auspex ave monstrata dixisset, si ea immobilis maneret, bonum universis portendi ut ibi maneant, sin porro volaret, procedendum, sin retro volaret, recedendum ipsis esse, his auditis clam ducto arcu avem deiecit. quod cum et ariolus et reliqui isto errore capti aegre ferrent, arrepta Mosomachus

φεσθε, κακοδαίμονες; πῶς γὰρ οὗτος, μὴ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν
προγινώσκων, τὸ ἡμέτερον συμφέρον προανήγγειλεν; εἰ γὰρ ἠδύ-
B *νατο προειδέναι τὸ μέλλον, οὐκ ἂν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἦλθε."*
καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ κατῃσχύνθησαν σφόδρα.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα μυρία τρόπαια καὶ δυσδιήγητα
καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα εἰργάσατο. καὶ διὰ τοῦτο πτηνὴν πάρ-
δαλιν ὁ προφήτης αὐτὸν προβλέπει, τὸ ταχὺ καὶ σφοδρὸν καὶ
πυρῶδες καὶ τὸ ἄφνω διαπτῆναι τὴν οἰκουμένην μετὰ τροπαίων
καὶ νίκης προϋποφαίνων. ἤκουσε δέ καί τινος φιλοσόφου εἰπόν-
τος ὅτι ἄπειροι κόσμοι εἰσί, καὶ μεγάλα στενάξας ἔφη "εἶτ' ἀπεί-
ρων ὄντων μηδ' ἑνὸς ἐγὼ κεκράτηκα." οὕτως ἦν μεγαλόφρων
καὶ μεγαλόψυχος καὶ σώφρων· Ἀριστοτέλει γὰρ μαθητευθεὶς πᾶ-
C *σαν λογικὴν ἐπιστήμην εἰς ἄκρον ἐπαιδεύθη. φασὶ δέ τινες ὅτι*
μετὰ τὴν νίκην Δαρείου διαφθαρεὶς τὸν νοῦν πρὸς τὰς τοῦ σώμα-
τος ἡδονὰς διώλισθεν ὁ μηδ' ἀνασχόμενος πρότερον τὰς Δαρείου
θυγατέρας θεάσασθαι, Περσικήν τε στολὴν ἐνδυσάμενος μυρίοις
νέοις ἐδορυφορεῖτο καὶ τριακοσίαις παλλακαῖς ἐχρῆτο, ὡς τὴν
Μακεδονικὴν πᾶσαν τῶν βασιλέων συνήθειαν εἰς Περσικὴν μετ-
ελθεῖν. ὅθεν καὶ ἐξάρχους ἄνδρας τῶν Μακεδονικῶν ταγμάτων
πλείστους ἀνεῖλε.

Μετὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν εἰς πολλὰς ἀρχὰς ἡ βα-
σιλεία αὐτοῦ διῃρέθη, καὶ Περδίκκας μὲν τὴν Μακεδονίας ἐκλη-
D *ρώσατο βασιλείαν, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου Αἰγύπτου καὶ Ἀλε-*

ave "quid" inquit, "infelices me culpatis? quonam modo avis ne suam quidem ipsius salutem praevidens vobis commodum vestrum denuntiasset? quae futura praenosse quivisset, nunquam profecto huc venisset." hoc dicto magnum iis pudorem incussit.

Verum Alexander infinitas alias victorias commemoratu difficiles et quavis oratione superiores rettulit. itaque eum vates sanctus praevidit specie volantis pardalis, celeritatem nimirum ac velut igneam vehementiam praesagiens, qua is erat subito mundum victoriis et tropaeis suis pervolaturus. idem Alexander cum de quodam philosopho audivisset mundos esse infinitos, alte ducto gemitu "et ego" ait "ne unum quidem adhuc subegi." adeo magnanimus erat atque temperans: erat enim ab Aristotele omni doctrina informatus. non desunt qui eum Dario victo in deterius mutasse animum ac se voluptatibus corporis dedidisse affirment: etenim qui olim Darii filias ne videre quidem sustinuisset, is et Persico amictu postea usus decem milia iuvenum praesidii loco circa se habuit ac 300 pellicibus usus est, Macedonicamque regum consuetudinem prorsus in Persicam mutavit. qua de causa etiam permultos Macedonici exercitus ductores interfecit.

Mortuo Alexandro regnum eius in multas divisum est partes. Perdiccae Macedonicum regnum sorte obtigit, Ptolemaeo Lagi filio Aegyptus

ξανδρείας, Σέλευκος ὁ καὶ Νικάνωρ διὰ τὸ ἀναβῆναι εἰς Βαβυλῶνα καὶ κρατῆσαι τῶν βαρβάρων Συρίας καὶ Βαβυλῶνος, Ἀντίγονος τῆς πρὸς τῷ Ταύρῳ Κιλικίας, Φίλων Μηδίας, Πύθων Φρυγίας καὶ Λυδίας, Μελέαγρος Παφλαγονίας, Εὐμένης Καππαδοκίας, Κάσανδρος Λυκίας καὶ Ἑλλησπόντου, Λυσίμαχος Θρᾴκης, Ἀντίπατρος Ποντικῆς, Ὀξυάρτης Βακτρικῆς, Φίλιππος Δραγαίνης, Πῶρος Ἰνδίας, Φραταφέρνης Παρθίας καὶ Ὑρκανίας, Τριπόλεμος Περσίδος, καὶ Μεσοποταμίας Ἀρκεσίλαος. καὶ οὐ διέλιπον ἀεὶ κατ' ἀλλήλων ἐπανιστάμενοι, ἕως ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ τὰς τοπαρχίας πάσας κατέλυσε.

Ὁ μέντοι Κάσανδρος Θεσσαλονίκην τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου P 156
θυγατέρα ποιησάμενος γυναῖκα εἰς ὄνομα ταύτης κτίζει πόλιν Θεσσαλονίκην. οἱ δὲ Αἰνείαν ταύτην κτίσαι μετὰ τὸ ἀποφυγεῖν τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὅθεν καὶ ἡ χώρα λέγεται Αἰνέα. οἱ δέ φασι Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου εἶναι θυγατέρα τὴν Θεσσαλονίκην· τὸ δὲ ἐν τῇ Παλλήνῃ φρούριον παρ' αὐτοῦ τοῦ Αἰνείου οἰκοδομούμενον, ἐπεὶ παρὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀκήκοε γεγενῆσθαι αὐτῷ θυγατέρα καὶ Κασάνδραν ὀνομασθῆναι, καὶ αὐτὸς αὐτὸν τὸν τόπον Κασάνδρειαν ὠνόμασε, καὶ στήλην λιθίνην γυναικὸς σχῆμα ἔχουσαν καὶ πρὸς Τροίαν βλέπουσαν ἐπάνω τοῦ τείχους B
ἔστησε.

Τότε καὶ Αἴσωπος ὁ μυθογράφος ἤκμαζε, καὶ Ἀναξίμανδρος, ὃς εἶπε τὴν γῆν μέσην εἶναι τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ τὸν ἥλιον οὐκ ἐλάττω τῆς γῆς, ἀρχήν τε πάντων τὸν αἰθέρα, καὶ

et Alexandria, Seleuco, qui et Nicanor dicitur eo quod ad Babylonem duxisset ac barbaros superasset, Syria et Babylon, Antigono Cilicia, quae est ad Taurum, Philoni Media, Pythoni Phrygia et Lydia, Meleagro Paphlagonia, Eumeni Cappadocia, Casandro Lycia ad Hellespontum, Lysimacho Thracia, Antipatro Pontus, Oxyartae Bactriana, Philippo Dragaena, Poro India, Phratapherni Parthia et Hyrcania, Tripolemo Persis, Arcesilao Mesopotamia. neque hi ante finem fecerunt mutuis sese bellis infestandi quam Romanum imperium istos principatus omnes abolevit.

Casander Thessalonica Alexandri filia ducta de eius nomine urbem Thessalonicam condidit. alii ab Aenea conditam aiunt, cum is Troianum bellum fuga evasisset: ideo regioni nomen Aenea esse. alii Thessalonicam perhibent filiam fuisse Philippi Amyntae filii. is arcem quae Pallenae est, ab ipso exstructa Aenea, cum ex subditis cognovisset filiam sibi natam ac Casandram nominatam esse, ipse eum locum Casandream appellavit, statuamque lapideam mulieris forma ad Troiam respicientem supra murum posuit.

Eo tempore floruit etiam Aesopus, fabularum conditor, et Anaximander, qui terram in medio universi esse dixit, solem terra non minorem, principium omnium rerum aërem, ex quo omnia oriantur inque

πάντα ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι καὶ εἰς αὐτὸν ἀναλύεσθαι. ἐξέθετο δὲ καὶ τὰς ἰσημερίας καὶ τὰς τροπὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τὰ λοιπά, καθὼς ἔμπροσθεν λέξομεν.

Πυθαγόρας δὲ ὁ Σάμιος τὴν ἀριθμητικὴν ἔγραψε καὶ ἀσωμάτους δυνάμεις καὶ ἀρχὰς ἐδόξαζεν. οὗτος καὶ τὰ χρυσᾶ ἔπη ἔγραψεν, ἅτινα ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν διαγορεύουσι τάδε. πρῶτα
C μὲν προτρέπει τὸ θεῖον τιμᾶν ὡς χρή, δεύτερον τοὺς κατὰ δύναμιν ὁμοιωθέντας αὐτῷ, τρίτον τῶν σωματικῶν δυνάμεων ὑπερέχειν, τέταρτον ἑαυτὸν αἰδεῖσθαι πανταχοῦ, πέμπτον δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι πανταχοῦ, ἕκτον τὸν ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως ἀπονεμηθέντα κλῆρον ἀσπάζεσθαι, ἕβδομον πρὸς τὸ βέλτιον ἀεὶ τὴν γνώμην μεθιστάνειν, ὄγδοον ἀνεξαπόσπαστον εἶναι καὶ ἀδούλωτον διόλου πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τήρησιν, ἔννατον εὐβουλίᾳ πρὸ τῶν ἔργων χρῆσθαι, ἐξ ἧς τὸ ἀμεταμέλητον ἐν τοῖς ἔργοις παραγίνεται, δέκατον οἰήσεως καθαρεύειν, ἑνδέκατον πρᾴους καὶ ἀοργήτους καὶ ἀνεκτικοὺς πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας εἶναι, δωδέκατον τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς συνεργίαν μεταρρυθμί-
D ζειν. "ταῦτα" φησί "πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα, τούτων χρὴ ἐρᾶν σε· ταῦτά σε τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει." ἀντὶ τοῦ ταῦτα πάντα εἰς τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν ἐνάξει καὶ εἰς τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην ἤτοι τὴν κατὰ νοῦν ἐνέργειαν, νοοῦντα τὰ νοητά, καὶ ἀρχή σοι πάνυ καλλίστη γενήσεται, καὶ ὁμοιωθήσῃ θεῷ διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας. διὸ καὶ βουλόμενος τὸν ἀκροατὴν

eum dissolvantur. aequinoctia etiam et solstitia anni exposuit, et alia quae deinde referemus.

Pythagoras autem Samius scientiam numerorum scripsit, opinionisque de facultatibus atque principiis incorporeis auctor fuit. composuit etiam aureum, quod vocatur, carmen. cuius haec est summa. primum caput hortatur ad numen rite colendum, 2 eos qui ei facultate sunt aequali. 3 iubet se supra corporeas facultates attollere, 4 sui ipsius ubique verecundia moveri, 5 in omni re iustitiae curam habere, 6 sorte, quae divino iudicio obtigit, contentum esse. 7 sententiam semper ad id quod melius est accommodare. 8 ita virtutem colere, ut nunquam ab eius cultu abstrahi aut alio in servitutem abduci te sinas. 9 ante factum rationes probe subducere. 10 vacare opinione. 11 in consuetudine cum hominibus placidos se, irae vacuos et patientes praebere. 12 corpus et fortunae bona ita comparare ut virtuti sint adiumento. sic autem claudit carmen:

his incumbe animo, his operamque impende et amorem.
divinae haec te in virtutis vestigia ducent.

hoc vult dicere: haec te ad philosophiam, cuius in agendo vis est, perducent, et ad contemplatricem scientiam, nempe ut mente suam vim exercente, ea percipias quae solo intellectu cernuntur; eruntque tibi praeclarissimum principium, et actionibus virtutum dei similis fies, ita-

ὁλοσχερῶς πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἐργασίαν διαναστῆσαι ὅρκῳ τὰ λεχθέντα πιστοῦται, λέγων οὕτως "ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν, παγὰν ἀενάου φύσεως." ὁ δὲ ὅρκος γί- P 157
νεται αὐτοῖς καὶ δόγμα. οὗτος ὁ Πυθαγόρας μετεμψύχωσιν ἐδογμάτιζεν· ἣν θέλων κυρῶσαι ἔλεγεν ἑαυτὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν Αἰθαλίδην γεγονέναι, ἐν δὲ τοῖς Τρωϊκοῖς Εὔφορβον, μετὰ δὲ ταῦτα Ἑρμέτιμον Σάμιον, μεθ' ὃν Πύρρον Δήλιον καὶ πέμπτον Πυθαγόραν.

Πρὸ τούτου δὲ γέγονε Θαλῆς, ὃς ἐπικεχείρηκε φιλοσοφίαν φυσικήν, ἀρχὴν τοῦ παντὸς καὶ τέλος τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ εἶναι φήσας, καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ πάντα συνίστασθαι· ἀφ' ὧν καὶ τοὺς σεισμοὺς καὶ πνευμάτων συστροφὰς καὶ ἄστρων κινήσεις γίνεσθαι.

Ὅτι πρῶτος ὁ Θαλῆς τὸ τοῦ σοφοῦ ἔσχεν ὄνομα, καὶ πρῶτος τὴν ψυχὴν εἶπεν ἀθάνατον, ἐκλείψεις τε καὶ ἰσημερίας κατεί- B
ληφε. καὶ ἀποφθέγματα πλεῖστα κατέλιπε, καὶ τὸ θρυλούμενον "γνῶθι σεαυτόν." τὸ γὰρ "ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη" Χίλωνος μᾶλλόν ἐστιν, ἰδιοποιησαμένου αὐτὸ καὶ τὸ "μηδὲν ἄγαν."

Τρίτος φιλόσοφος Ἐμπεδοκλῆς. οὗτος μετὰ πολλὰς τερατολογίας ἐδογμάτισε καὶ ταῦτα, τὴν τοῦ παντὸς ἀρχὴν νεῖκος καὶ φιλίαν λέγων, καὶ τὸ τῆς μονάδος νοερὸν πῦρ τὸν θεόν, καὶ ὅτι ἐκ πυρὸς τὰ πάντα συνίσταται καὶ εἰς πῦρ αὖθις ἀναλύεται, ᾧ

que ut auditorem magis ad honestarum actionum studium excitaret, iuramento dictis fidem conciliat in hanc sententiam:

per tibi ego divum verā esse haec iuro tetractyn,
nostram animam qui naturae de fonte perenni
irrigat.

hoc iuramentum unum est ex decretis Pythagorae. idem animas de corporibus in corpora migrare sensit: quod ut confirmaret, se ante bellum Troianum fuisse Aethalidem dixit, in bello Troiano Euphorbum, postea Hermotimum Samium, ac rursus Pyrrhum Delium, quinto demum loco Pythagoram.

Prior Pythagora fuit Thales, qui naturam rerum explicare conatus initium et finem omnium rerum dixit esse aquam atque ignem. ex his omnia constare: ab his etiam terrae motus, ventorum turbines et siderum motus proficisci.

Primus Thales sapientis nomen reportavit, primusque animam immortalem dixit, atque defectus solis et lunae et aequinoctia deprehendit. plurima etiam dicteria reliquit; quorum est etiam famosum illud "nosce te ipsum." nam illud "sponde, praesto noxa est" Chilonis potius est, qui id sibi vindicavit; et illud "ne quid nimis."

Tertius philosophus Empedocles, praeter multa alia portentosa decreta, hoc etiam sensit, universi principia esse amicitiam atque discordiam, unitatem intellectu percipi, ignem esse deum, omnia ex igne esse compacta, in eumque omnia resolutum iri. cui fere Stoici adstipulan-

σχεδὸν καὶ οἱ Στωϊκοὶ συντίθενται, ἐκπύρωσιν προσδοκῶντες. οὗτος εἰς πάντα τὰ ζῷα τὴν ψυχὴν μεταλλάττειν εἴρηκε, τῷ Πυ-
C θαγόρου δόγματι κατακολουθῶν. "χαίρετε" γάρ φησιν, "ἐγὼ δ' εἰμὶ θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός. ἤτοι μὲν πρῶτα κοῦρος ἐγενόμην κόρη τε καὶ θὴρ καὶ θάμνος καὶ ἐξ ἁλὸς ἔμπνοος ἰχθὺς καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ βοῦς."

Τέταρτος Ἡράκλειτος, καὶ αὐτὸς σχεδὸν σύμφωνα τῷ Πυθαγόρᾳ φθεγξάμενος. ἔφη δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι πάντη τοῦ σώματος χρεὼν ὀλιγωρεῖν καὶ νομίζειν αὐτὸ κοπρίων ἐκβλητότερον, καὶ ἐκ τοῦ ῥᾴστου πληροῦν αὐτοῦ τὰς θεραπείας, ἕως ἂν ὁ θεὸς ὥσπερ ὀργάνῳ τῷ σώματι χρῆσθαι ἐπιτάττῃ. οὗτος ἦν ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου. ἐγένοντο δὲ καὶ ἕτεροι φυσικὰς δόξας καὶ
D αὐτοὶ γράψαντες, μηδὲν ἀπεμφαινούσας τῶν προειρημένων, ἃς οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα γραφῇ παραδοῦναι.

Πέμπτος Ἀναξίμανδρος. οὗτος ἀρχὴν ἔφη τῶν ὄντων φύσιν τινὰ τοῦ ἀπείρου, ἀφ' ἧς γενέσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς κόσμον· ταύτην δ' ἀΐδιον εἶναι καὶ ἀγήρω, καὶ πάντας περιέχειν τοὺς κόσμους. οὗτος καὶ τὴν γῆν εἴρηκε μετέωρον εἶναι, ὑπὸ μηδενὸς κρατουμένην, μένουσαν δὲ διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀνάστασιν. καὶ κεῖσθαι ταύτην μὲν μεσαιτάτῳ, τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς ὑγρόν, στρογγύλον, χιονῶδες, λίθῳ παραπλήσιον. πρῶ-
P 158 τος δὲ αὐτὸς καὶ ἰσημερίαν εὗρε καὶ τροπὰς καὶ ὡρολογίας γνώμονά τε εἰσήγαγεν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐν τοῖς ἡλιοτρόποις πηγνύμενον,

tur, conflagrationem expectantes. idem censuit animam in omne brutorum genus transire: ita enim Pythagorae opinionem secutus ait

"iamque valete. deus nunc immortalis et expers
interitus ego sum. puer et quandoque puella
ipse fui: fruticem memini piscemque marinum
Pisae meque fuisse bovem."

Quartus Heraclitus fere Pythagorae consona pronuntiavit. haec quoque praeterea eius sunt, corporis quam minimam omnino habendam rationem, idque fimetis abiectius censendum; ac quamdiu deus corpore tanquam instrumento uti praecipiat, eius necessitatibus quam minimo inserviendum impendio. vixit tempore Darii Hystaspei. fuerunt et alii, qui suas de rerum natura opiniones perscripserunt, nihil a dictis discrepantes; quas commemorare non duximus necessarium.

Quintus Anaximander. is pro rerum principio quandam infinitam naturam agnovit, unde et caelum et eo contentus mundus orta sint. hanc esse sempiternam et senectutis expertem, ab eaque omnes mundos contineri. idem terram pronuntiavit pendere, nemine eam tenente, et loco manere ideo quod undique aequali intervallo absit; sitam esse eam in medio, figura rei mobilis ac teretis et niveae, lapidis instar. primus iste et aequinoctium observavit, et solstitia, et gnomones horologiorum

καὶ ὅλως γεωμετρίας ὑποτύπωσιν ἔδειξε. τὰ δὲ ἄστρα φησὶ γενέσθαι κύκλον πυρός, περιληφθέντα δὲ ὑπὸ ἀέρος. ἐκπνοὰς δὲ εἶναι πόρους τινὰς αὐρώδεις, καθ᾽ οὓς φαίνονται τὰ ἄστρα· διό φησι καὶ ἐπιφρασσομένων τῶν ἐκπνοῶν τὰς ἐκλείψεις γίνεσθαι. τὴν δὲ σελήνην ποτὲ μὲν φαίνεσθαι πληρουμένην ποτὲ δὲ μειουμένην παρὰ τὴν τῶν πόρων ἐπίφραξιν ἢ ἄνοιξιν. εἶναι δὲ τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἑπτακαιεικοσιπλασίονα τῆς σελήνης, καὶ ἀνωτάτω μὲν εἶναι τὸν ἥλιον, κατωτάτω δὲ τοὺς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων B *κύκλους. τὰ δὲ ζώδια γίνεσθαι ἐξατμιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνέμους δὲ γίνεσθαι τῶν λεπτοτάτων ἀτμῶν ἐκ τοῦ ἀέρος ἀποκρινομένων καὶ ὅταν ἀθροισθῶσι κινουμένων, ὑετοὺς δὲ ἐκ τῆς ἀτμίδος τῆς ἐκ τῶν ὑφ᾽ ἥλιον ἀναδιδουμένης, ἀστραπὰς δέ, ὅταν ἄνεμος ἐκπίπτων διιστῆσι τὰς νεφέλας. τὸν δὲ ἄνθρωπον κατ᾽ ἀρχὰς ἰχθύϊ παραπλήσιον γενέσθαι.*

Ἕκτος Ἀναξιμένης. οὗτος ἀέρα ἄπειρον τὴν ἀρχὴν ἔφη εἶναι, ἐξ οὗ τὰ γινόμενα καὶ τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα καὶ θεοὺς καὶ θεῖα γίνεσθαι. τὴν δὲ γῆν πλατεῖαν ἐπ᾽ ἀέρα ὀχουμένην. ὁμοίως δὲ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα πάντα πύ- C *ρινα ὄντα ἐποχεῖσθαι τῷ ἀέρι διὰ τὸ πλάτος. γέγονε δὲ τὰ ἄστρα ἐκ γῆς διὰ τὸ τὴν ἰκμάδα ἐκ ταύτης ἀνίστασθαι, ἧς ἀραιουμένης τὸ πῦρ γίνεσθαι· εἶναι δὲ καὶ γεώδεις φύσεις ἐν τῷ τόπῳ τῶν ἀστέρων, συμπεριφερομένας ἐκείνοις. οὗτος ἤκμασε κατὰ τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, οὗ τινὸς καὶ διδάσκαλος γέγονεν.*

in usum produxit, omninoque geometricas descriptiones ostendit. stellas dixit esse orbes igneos ab aëre comprehensos: porro exspirationes esse quasdam aurae permeatus, ob quas stellae videantur, et quibus meatibus obturatis defectus existant. ac iuxta horum vel apertionem vel obstructionem lunam modo plenam modo lumine diminutam videri. solis circulum ad lunae orbem esse proportione vigintiseptupla. in summo esse solem, in imo orbes stellarum fixarum. animalia nasci vaporibus a sole elevatis, ventos, cum tenuissimi vapores ex aëre secernuntur, qui collecti commoveantur, pluvias ex exhalationibus a sole sursum elevatis, fulgura, cum ventus erumpens nubes scindit. hominem ab initio piscis similem natum fuisse.

Sextus fuit Anaximenes. is aërem infinitum statuit rerum principium: ex eo quae sunt, quae fuerunt, omnia ortum habere. esse deos et res divinas. terram latitudine sua aëri incumbere. similiter solem et lunam et reliquas stellas, cum ignea sint omnia, ab aëre propter latitudinem gestari. stellas ex terra ortas eo quod ex ea humor effertur, quo attenuato ignis existat. esse etiam terrenas quasdam naturas in loco stellarum, quae una cum his circumagantur. hic floruit aetate Alexandri Macedonis, cuius etiam praeceptor fuit.

Ἕβδομος Ἀναξαγόρας, ὃς ἐκαλεῖτο Νοῦς, ἐπειδὴ ὕλην καὶ νοῦν πάντων ἀρχὴν καὶ φρουρὸν εἶπε, καὶ τὸν μὲν νοῦν ποιοῦντα, τὴν δὲ ὕλην γινομένην. ὄντων γὰρ πάντων ὁμοφυῶν ὁ νοῦς ἐπελθὼν διεκόσμησεν. οὗτός ἐστιν ὃς τὸν ἥλιον εἶπε μύδρον διάπυ-
D ρον, τουτέστι πύρινον λίθον· μύδρος δ' ἐστὶ σίδηρος ἀργὸς πεπυρακτωμένος. τὸ δ' ἔπος

ἠέλιον πυρόεντα μύδρον ποτὲ φάσκεν ὑπάρχειν
καὶ διὰ τοῦτο θανεῖν μέλλεν Ἀναξαγόρας.

ὅτι καὶ μείζω τῆς Πελοποννήσου τὸν ἥλιον ἔλεγεν. οὗτος Κλαζομένιος ὢν ἀγέλαις τε καὶ καμήλοις τὰ ἑαυτοῦ ἀφῆκε. περὶ τούτου ἔφη Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς προβάτοις μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις φιλοσοφῆσαι. ὁ δὲ Θηβαῖος Κράτης κατεπόντωσε τὴν οὐσίαν, οὔτε προβάτοις ποιήσας ἐπιτήδεια οὔτε ἀνθρώποις. οὗτος ἤκμασε κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πη' Ὀλυμπιάδος· καθ' ὃν καὶ Πλάτων λέγεται γεγενῆσθαι.

P 159 Ὄγδοος Ἀρχέλαος. οὗτος ἔφη τὴν μῖξιν τῆς ὕλης ὁμοίως Ἀναξαγόρᾳ, καὶ τὰς ἀρχὰς ὡσαύτως. φησὶ δὲ καὶ περὶ τῶν ζῴων ὅτι θερμαινομένης τῆς γῆς τὸ πρῶτον ἐν τῷ κάτω μέρει, ὅπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμίσγετο, ἀναφανῆναι τά τε ζῷα καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὕστερον δὲ αὐτοῖς ἡ ἐξ ἀλλήλων γένεσις ἐπηκολούθησεν. ἤκμαζε δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τοὺς χρόνους Ἀναξαγόρα, συνέταξε δὲ καὶ φυσιολογίαν.

Ἔννατος Πλάτων, μαθητὴς Σωκράτους· ὁ δὲ Σωκράτης

Septimus Anaxagoras, cognomento Mens, quod omnium rerum principium ac conservationem materiae ac menti adscriberet, ita quidem, ut haec efficeret, ex illa res fierent. etenim cum omnia essent eiusdem naturae et confusa, mentem supervenisse ac ea secrevisse et in ordinem adduxisse. is est qui dixit solem esse massam ferri candentem, id est lapidem igneum. ea de versus feruntur tales:

candentem ferri massam quod dixerat esse
solem, vix mortem fugit Anaxagoras.

et quod solem Peloponneso maiorem dixisset. Clazomenis oriundus fuit. agros suos ovibus et camelis pascendos reliquit. itaque Apollonius Tyaneus eum ovibus magis quam hominibus philosophatum dixit. at Crates Thebanus in mare abiectis suis opibus neque ovium neque hominum utilitati inservivit. floruit circa primum annum Olympiadis octogesimae octavae; quo tempore etiam Plato exstitisse dicitur.

Octavus Archelaus. hic Anaxagorae sententiam de mixtione materiae et principiis secutus est. de animalibus dixit, cum primum terra incaluisset imis partibus, ubi calidum et frigidum commiscebantur, exstitisse et animalia et homines: postea iis evenisse ut sui simile procrearent. aequalis fuit Anaxagorae, et librum de natura rerum composuit.

Nonus Plato, discipulus Socratis, qui Archelaum physicum audive-

μαθητὴς Ἀρχελάου τοῦ φυσικοῦ· ἔσχε δὲ πάντων τῶν μαθητῶν ἱκανώτερον τὸν Πλάτωνα. οὗτος ἀρχὰς εἶναι τοῦ παντὸς θεὸν B καὶ ὕλην καὶ παράδειγμα, ὃ καὶ ἔννοιαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰδέαν καλεῖ, οἷον εἰκόνισμά τι, ᾧ προσέχων, φησίν, ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐδημιούργησε. καὶ τὸν μὲν θεὸν ἀσώματον καὶ ἀνείδεον καὶ ἄφθαρτον καὶ μόνοις σοφοῖς ἀνδράσι καταληπτόν, θεὸν μὲν λέγων τὸν ποιήσαντα καὶ διακοσμήσαντα τόδε τὸ πᾶν καὶ προνοούμενον αὐτοῦ, ὕλην δὲ τὴν πᾶσιν ὑποκειμένην, ἣν τιθήνην καλεῖ, ἐξ ἧς διακοσμηθείσης γενέσθαι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ κόσμος, ὡς ἐν τοῖς Νόμοις λέγει "ὁ μὲν δὴ θεός, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. C τῷ δὲ ἀεὶ ξυνέπεται Δίκη, τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός. ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινῶς καὶ κεκοσμημένως· εἰ δέ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος μεθ᾽ ὕβρεως πορεύεται, ἔρημος οὗτος θεῷ καταλείπεται." τὴν δὲ ὕλην σύγχρονον τῷ θεῷ καὶ τὸν κόσμον ἀγέννητον λέγει· ἐκ γὰρ τῆς ὕλης συνεστάναι φησὶν αὐτόν. τῷ δὲ ἀγεννήτῳ ἀκολουθεῖ πάντως καὶ τὸ ἄφθαρτον. ὁ αὐτὸς ἀποφαίνεται καὶ ἄλλους ἀορίστους θεούς, ὅταν λέγῃ "θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργός τε καὶ πατήρ." ἐνίοτε δὲ καὶ ὡρισμένους, φάσκων "ὁ μὲν δὴ μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων," καὶ ὅταν γενεαλογῇ τοὺς οὐρανοῦ παῖδας καὶ γῆς. συστήσας δὲ D

rat, et omnium suorum discipulorum praestantissimum habuit Platonem. is universi principia sensit deum materiam et exemplar, quod et cogitationem dei et ideam, quasi effigiem quandam, appellat, cui intentum deum omnia fabricatum ait. deum corporis figurae et interitus expertem facit, ac quem soli sapientes cognoscere queant. ab hoc dicit universum factum esse et temperari eiusque providentia regi. materiam omnium rerum subiectum, quam et nutricem nominat; qua formis distincta primo quattuor elementa orta, ex his deinde mundum confectum. sic in libro de Legibus scribit "deus quidem, ut antiquo etiam sermone perhibetur, principium finem ac medium omnium rerum habens, recta secundum naturam progreditur via. hunc vero semper comitatur iustitia, eorum qui a divina desciverunt lege ultrix. eam, quicunque beatus est futurus, observans humiliter ac composite subsequitur. si quis vero arrogantia elatus aut opibus superbiens petulanter incedat, is a deo deseritur." ceterum materiam iuxta deo aeternam, mundumque semper fuisse asserit, qui sit ex materia factus. iam quod nunquam coepit, consentaneum haud dubie est id nunquam desiturum. alios quoque infinitos deos statuit, ut cum dicit "dii deorum, quorum ego opifex et pater." aliquando et definite dicens "magnus quidem in caelo Iuppiter volucrem currum agens." item cum recenset seriem caelo ac terra pro-

τὸν ἕνα θεὸν εἰσάγει καὶ θεοὺς γεννητούς, καὶ διὰ μὲν τοῦ γεγενῆσθαι αὐτοὺς πάντως ἀνάγκην ἔχειν καὶ φθαρῆναι, διὰ δὲ τὴν βούλησιν τοῦ θεοῦ ἀθανάτους πάλιν εἶναι. ὁ αὐτὸς καὶ τὸν τοῦ παντὸς δημιουργὸν δείκνυσι κηδεμόνα καὶ μακρόθυμον ἐπί τινων ἀδίκων, καὶ τὴν ἐντεῦθεν αὐτοῖς προσγινομένην βλάβην καὶ τὴν ὕστερον τούτοις ἐπιφερομένην πανωλεθρίαν, καὶ ὅτι εἰ καὶ δοκεῖ τισὶν εἶναι πρὸς μικρὸν ὁ ἄδικος, ἀλλ᾽ οὖν μετά τινα χρόνον ἑαυτόν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ποιεῖ. ὁ αὐτὸς ἐν
P 160 τῷ Φαίδωνι φησὶν "ὁ μὲν ἀτέλεστος καὶ ἀκάθαρτος εἰς ᾅδου ἀφικόμενος, ἐκεῖ μεταχωρήσας, μετὰ θεοῦ οἰκήσει." καὶ αὖθις "τὸν μὲν γὰρ δικαίως τὸν βίον διεληλυθότα καὶ ὁσίως, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ, κακῶν ἐκτός, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς κρίσεώς τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσι, καὶ εἰς τὸν Ἀχέροντα καὶ Κωκυτὸν ἰέναι." ὁ αὐτὸς παραδέχεται καὶ φύσεις δαιμόνων, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀγαθοὺς εἶναι τοὺς δὲ φαύλους· καὶ τὴν ψυχὴν ποτὲ μὲν ἄφθαρτον καὶ ἀγέννητον, ὅταν λέγῃ "ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· τὸ γὰρ ἀεικίνητον καὶ ἀθάνατον," ποτὲ
B δὲ γεννητὴν καὶ ἄφθαρτον διὰ τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν, ἄλλοτε σύνθετον καὶ γεννητὴν καὶ φθαρτὴν καὶ πάλιν ἀθάνατον. καὶ κρίσιν φησὶν εἶναι μετὰ τὴν τελευτὴν καὶ ἐν ᾅδου δικαστήριον, καὶ τὰς μὲν ἀγαθὰς ἀγαθοῦ μισθοῦ τυγχάνειν, τὰς δὲ πονηρὰς τῶν ἀκολούθων δικῶν. ὁ αὐτὸς καὶ μετενσωμάτωσιν ψυχῶν

gnatorum. unico deo statuto introducit etiam natos deos; quibus cum intereundi necessitatem ortas suus imponat, eos voluntate dei immortales redigi. idem universi opificem curam rerum humanarum gerere ac patienter quosdam improbos et scelestos ferre ostendit; tum quid eos damni maneat, ac exitium quo tandem sint funditus perituri, demonstrat; docetque, tamen etsi aliquamdiu videantur beati esse tales, eos tamen post aliquod tempus ipsos domum urbemque pessundaturos. idem in Phaedone scribit "is quidem qui sacris initiatus et lustratus non est, ad inferos devenit; inde migrans cum deo habitabit." et rursus "qui enim iuste ac sancte vixit, is post mortem apud insulas beatorum, omnis mali expers, in summa felicitate vitam ducet. qui autem impie et iniuste vixit, is ad iudicii carcerem, quem Tartarum dicunt, atque ad Acherontem et Cocytum proficiscitur." daemonas quoque Plato agnovit, alios bonos, malos alios. animam aliquando ortu interituque carere pronuntiat, ut in his verbis "omnis anima immortalis est. quod enim semper movetur, id immortale est." aliquando ei ortum interitumque tribuit, respectu scilicet divinae voluntatis. alias compositam, natam, interitui obnoxiam, rursus immortalem. iudicium quoque post mortem fieri, et esse apud inferos tribunal affirmat, ac bonas quidem animas bonam mercedem consequi, malas digna supplicia. tradit etiam mortuo-

δογματίζει, καὶ μεταβαίνειν τὰς ψυχὰς εἰς ἄλλα σώματα κατ' ἀξίαν ἑκάστης, καὶ κατά τινας περιόδους ὡρισμένας ἀναπέμπεσθαι πάλιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, πεῖραν παρεξομένας τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως. καὶ ὅτι μετὰ Διός τινας εἶναι τῶν ψυχῶν καὶ ἄλλας μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν. εἱμαρμένην δέ φησιν εἶναι, οὐ μέντοι πάντα καθ' εἱμαρμένην γίνεσθαι. ὁ μὲν οὖν Πλάτων C συναγαγὼν τὰ τρία μέρη τῆς κατὰ πάντα φιλοσοφίας, φυσιολογικὴν ἠθικὴν καὶ λογικήν, οὕτως ἐδογμάτισε. Πλάτων δὲ ἐπωνομάσθη διὰ τὸ πλατὺς εἶναι τὸ στέρνον. ἄλλοι δὲ ὡς πλατὺν ἐν λόγοις Πλάτωνα κληθῆναι. οὗτος ἐβίω ἔτη πβ'.

Δέκατος Ἀριστοτέλης. οὗτος ἀκροατὴς γενόμενος τοῦ Πλάτωνος εἰς τέχνην τὴν φιλοσοφίαν ἤγαγε καὶ λογικώτερος ἐγένετο, τὰ μὲν στοιχεῖα τῶν πάντων ὑποθέμενος, οἷον τὴν οὐσίαν καὶ τὸ συμβεβηκός, τὴν μὲν οὐσίαν μίαν τοῖς πᾶσιν ὑποκειμένην, τὰ δὲ συμβεβηκότα ἐννέα, καὶ τὴν μὲν οὐσίαν τοιαύτην εἶναι οἷον θεὸν D καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῷον, περὶ ἃ καὶ τὰ συμβεβηκότα θεωρεῖται, τὸ μὲν ποιὸν οἷον λευκὸν μέλαν, τὸ δὲ ποσὸν οἷον δίπηχυ τρίπηχυ καὶ διπλάσιον καὶ ἥμισυ καὶ μεῖζον, τὸ δὲ πρός τι οἷον πατὴρ υἱός, τὸ δὲ ποῦ οἷον Ἀθήνησι Μεγάροις, ἐν οἰκίᾳ, ἐν ἀγορᾷ, τὸ δὲ ποτὲ οἷον χθὲς πέρυσιν, ἐπὶ τῆς δεκάτης Ὀλυμπιάδος, τὸ δὲ ποιεῖν οἷον γράφειν τέμνειν καίειν καὶ ὅλως ἐνεργεῖν τι, τὸ δὲ πάσχειν οἷον τέμνεσθαι καίεσθαι τύπτεσθαι, τὸ δὲ ἔχειν οἷον κεκτῆσθαι ὡπλίσθαι, τὸ δὲ κεῖσθαι οἷον κατάκειται ἀνάκειται

rum animas alias in alia corpora immigrare, prout quaeque meruit, easque statis quibusdam peractis circuitibus in hunc mundum redire, ut sibi suae voluntatis specimen exhibeant. esse quasdam animas cum Iove, quasdam cum aliis diis. fatum quoque esse, sed non omnia fato fieri. ac Plato quidem tres totius philosophiae partes complexus, quarum prima de rerum natura, secunda de moribus, tertia de disserendi est ratione, huiusmodi opiniones tenuit. nomen Platonis habuit a latitudine pectoris (est enim Platos Graecis latitudo) vel, ut aliis videtur, ab orationis latitudine. vixit annos octoginta duos.

Decimus Aristoteles. is cum audivisset Platonem, artem philosophandi constituit. disserendi rationem subtiliorem redegit, principia omnium rerum statuens substantiam et accidentia, quorum illa omnium esset subiectum, haec in novem classes distinguerentur. substantiam, ut verbi causa deus, homo, animal, in quibus nimirum accidentia considerantur, qualitas, ut album, nigrum; quantitas, ut bicubitum, tricubitale, duplum, dimidium, maius; relatio, ut pater, filius; ubi, ut Athenis, Megarae, domi, in foro; quando, ut heri, superiore anno, decima Olympiade; actio, ut scribere, secare, urere, atque omnino agere aliquid; passio, ut secari, uri, feriri; habitus, ut possidere, armatum esse; situs, ut decumbere, accumbere, sedere, accipere. in

κάθηται δέχεται. ὁ αὐτὸς Ἀριστοτέλης σχεδὸν τὰ πλεῖστα συμ-
P 161 φωνεῖ τῷ Πλάτωνι, πλὴν τοῦ περὶ ψυχῆς δόγματος. ἐπιδιαμέ-
νειν γάρ φησι, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὴν συναφανίζεσθαι τῷ πέμπτῳ σώματι· ὑποτίθεται γὰρ οὗτος καὶ πέμπτον σῶμα μετὰ τῶν ἄλλων σωμάτων τῶν τεσσάρων, οἷον πνεῦμα· τὴν γὰρ ψυχὴν ὅλου τοῦ κόσμου φησὶν ἀθάνατον εἶναι, καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον ἀΐδιον, τὴν δὲ καθ' ἕκαστον, ὡς προείπομεν, ἀφανίζεσθαι.

Ὅτι ἐπὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Ὤχου ἦν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐτελεύτησε δὲ βιώσας ἔτη ο'. ἐκλήθησαν δὲ οἱ μὲν ἀπὸ Ζήνωνος ἀπὸ τῆς ποικίλης στοᾶς Στωϊκοί, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπὸ τοῦ ἔργου Περιπατητικοί· περιπατοῦντες γὰρ ἐν τῷ Λυκείῳ ἐποιοῦντο τὰς ζητήσεις.

B Ἑνδεκάτη αἵρεσις τῶν Στωϊκῶν. καὶ οὗτοι ὑπέθεντο ἀρχὴν μὲν τῶν πάντων θεόν, καὶ τὸ καθ' εἱμαρμένην τὰ πάντα διεβεβαιώσαντο. τὴν σελήνην λέγουσιν ἀθάνατον εἶναι. σῶμα δὲ λέγουσι γενέσθαι ἐκ τῆς περιψύξεως τοῦ ἀέρος τοῦ περιέχοντος· διὸ καὶ ψυχὴν αὐτὴν καλοῦσιν. ὁμολογοῦσι καὶ μετενσωμάτωσιν, ὡρισμένων οὐσῶν τῶν ψυχῶν.

Δωδέκατος Ἐπίκουρος. οὗτος σχεδὸν ἐναντίαν πᾶσιν δόξαν ἔθετο. ἀρχὰς μὲν τῶν ὅλων ὑπέθετο ἀτόμους καὶ κενόν, κενὸν μὲν οἷον τὸν τόπον τῶν ἐσομένων, ἀτόμους τὴν ὕλην ἐξ ἧς τὰ πάντα. ἐκ δὲ τῶν ἀτόμων συνελθουσῶν γενέσθαι καὶ τὸν θεὸν καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὡς μηδὲν μήτε γενέσθαι

plerisque omnibus Aristoteli cum Platone convenit, excepto de anima iudicio. manere enim eam post corpus sentit, ac postea cum quinto corpore aboleri. ponit enim hic, praeter quattuor corpora, quintum quoddam, velut spiritum. animam enim totius mundi ait esse immortalem, ipsumque mundum aeternum, singulorum autem animas, ut diximus, interire.

Vixit Aristoteles annos 70 et fuit tempore Artaxerxis Ochi. Zenonem secuti philosophi a porticu, quae ob picturae varietatem stoa Poecile Graecis dicitur, Stoici nominantur. Aristotelei autem Peripatetici a deambulando, quod Graece peripatein dicitur: obambulantes enim in Lyceo disputabant.

Undecima philosophorum secta Stoici. hi quoque deum principium omnium rerum statuerunt, contenderuntque omnia fato fieri. lunam dicunt esse immortalem, corpus eius natum esse ex aëris circumdati refrigeratione. unde et Psychen, id est animam, eam appellant, cum psychos Graece frigus significet. numerum animarum definitum statuunt, easque de corporibus in corpora migrare.

Duodecimus est Epicurus. is fere omnia his contraria censuit. principia rerum posuit atomos ac inane, hoc ut locum rebus natis recipiendis, atomos ut omnium materiam. earum atomorum congressu et deum et elementa et quae in iis sunt omnia exstitisse; neque quicquam

μήτε ἑστάναι εἰ μὴ ἐκ τῶν ἀτόμων ἦν. ἀτόμους δὲ λέγουσι τὸ C
λεπτομερέστερον, καὶ μεθ᾽ ὧν οὐκ ἂν γένοιτο κέντρον ἢ σημεῖον οὐδέν, οὐδὲ διαίρεσις οὐδεμία. τὸν δὲ θεὸν ἀΐδιον καὶ ἄφθαρτον ὄντα μηδ᾽ ὅλως τινὸς προνοεῖν. καὶ ὅλως πρόνοια, φησίν, οὐκ ἔστιν, οὐδὲ εἱμαρμένη, ἀλλ᾽ αὐτοματισμῷ πάντα γίνεσθαι. τὸ δὲ οἰκητήριον τοῦ θεοῦ ἔξω τοῦ κόσμου εἶναι λέγει, ἐν τοῖς μετακοσμίοις οὕτω καλουμένοις τόποις· ἡσυχάζων γὰρ ἥδεται ἐν τῇ ἀκροτάτῃ εὐφροσύνῃ, καὶ οὔτε αὐτὸς βούλεται πράγματα ἔχειν οὔτε ἄλλῳ παρέχειν. τέλος δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν τὴν ἡδονὴν εἶναί φησιν, εἴτε τὴν κατὰ τὰς θνητὰς ἐπιθυμίας εἴτε τὴν κατ᾽ ἀρετήν. αἷμα δὲ καὶ τὰς ψυχὰς εἶναι, καὶ συνδιαλύεσθαι τοῖς σώμασιν ὥσπερ καὶ συγγεννῶνται. κρίσιν φησὶ μὴ εἶναι D
μήτε δικαστήρια, ἀλλ᾽ ἀνευθύνους εἶναι παντελῶς τοὺς τὰ ἄθεσμα δράσαντας.

Τρισκαιδέκατος Σέξτοι καὶ Πύρρωνες, ὁ μὲν μὴ εἶναι πάντῃ γνωστὸν καὶ καταληπτὸν ὁ Σέξτος δογματίζων, ἐπέχων καὶ ἐνιστάμενος· οὗτος καὶ πρὸς πᾶσαν ἀντεῖπε τέχνην καὶ ἐπιστήμην. ὁ δὲ Πύρρων φιλόσοφος ὢν ἐφεκτικὸς ἐκαλεῖτο, ἐνιστάμενος κατὰ τοῦ ἐξεναντίας, φιλοσόφου καὶ τούτου ὄντος. οὗτος πάντα γνωστὰ καὶ καταληπτὰ ἔφασκεν εἶναι, καὶ οὕτω τὰ ἀλλήλων λογο- P 162
μαχοῦντες ἀνῄρουν.

Ἀκαδημαϊκοὶ καὶ Πυρρώνειοι ἄλλη αἵρεσις φιλοσόφων. ἐκλήθησαν δὲ Ἀκαδημαϊκοὶ διὰ τὸ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὰς διατριβὰς

aut ortum aut constare nisi ex atomis. ita vocant tenuissima corpuscula, quae centro aut puncto nullo dividi possunt. deum immortalem nullius omnino rei curam gerere; neque esse aut providentiam ullam aut fatum aliquod, sed omnia fortuito evenire. habitationem deo assignat extra mundum, in iis quae ipse vocat intermundiis: ibi eum otiosum summa in voluptate agere, neque eum aut negotia habere velle aut aliis facessere. finem bonorum, ac in quem sapientes tendant, voluptatem esse, sive eam quae mortales sequitur cupiditates, sive eam quae virtutibus comitatur. animas esse sanguinem, et cum corporibus ut nasci sic etiam interire. nullum iudicium exspectandum aut tribunal metuendum, sed impunes prorsus futuros qui flagitiose vixerint.

Decimus tertius Sextus et Pyrrho. Sextus quicquam cognosci aut percipi posse negavit, itaque sustinendam assensionem, et resistendum ei; idemque contra omnes artes atque scientias disputavit. Pyrrho autem philosophus ephecticus appellabatur, quod assensionem tolleret. disputabat enim contra alium philosophum, qui omnia cognosci ac comprehendi posse contendebat. sic illi verbis altercantes, alter alterius refellebant opinionem.

Est ergo Academicorum et Pyrrhoniorum philosophorum peculiaris secta, et Academici vocabantur, quod in Academia commorabantur.

αὐτοὺς ποιεῖσθαι. ὧν ἄρξας ὁ Πύῤῥων, ἀφ' οὗ Πυῤῥώνειοι ἐπεκλήθησαν φιλόσοφοι, τὴν ἀκαταληψίαν ἁπάντων πρῶτος εἰσήγαγεν, ὡς ἐπιχειρεῖν μὲν εἰς ἑκάτερα, μὴ μέντοι ἀποφαίνεσθαι μηδέν· οὐδὲν γὰρ εἶναι ἔλεγεν οὔτε νοητὸν οὔτε αἰσθητὸν ἀληθές, ἀλλὰ δοκεῖν τοῖς ἀνθρώποις οὕτως ἔχειν.

Οὗτοι μὲν οὖν πάντες ἐπὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεώς τε καὶ γενέσεως ταύτης, καθὼς ἐξεθέμεθα, ἐξεῖπον τῇ αὐτῶν δόξῃ,
B κάτω δὲ τοῦ θείου πάντες χωρήσαντες περὶ τῶν γινομένων οὐσίαν ἠσχολήθησαν, τὰ μεγέθη τῆς κτίσεως καταπλαγέντες καὶ αὐτὰ τὸ θεῖον εἶναι νομίσαντες, ἕτερος ἕτερον μέρος τῆς κτίσεως προκρίναντες, τὸν τούτων θεὸν καὶ δημιουργὸν οὐκ ἐπέγνωσαν. ἡμεῖς δὲ τῶν ἐφεξῆς ἱστοριῶν πάλιν τὴν τάξιν ἀναλαβόντες τοῦ λόγου ἐχώμεθα.

Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη τεσσαράκοντα (ἐπὶ τούτου Ἐπίκουρος ὁ φιλόσοφος ἐγνωρίζετο) μετὰ Δαρεῖον Ἀρσάμου, ὃν διὰ τοὺς τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς παρελίπομεν, βασιλεύσαντα ἔτη ϛ'· ὃν καὶ ἀνεῖλεν Ἀλέξανδρος, καταλύσας τὴν βασιλείαν Περσῶν διαρκέσασαν ἔτη σμ'. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος
C πάσης γῆς σχεδὸν κυριεύσας ἐν Βαβυλῶνι τελευτᾷ. διαιροῦνται δὲ τὴν βασιλείαν οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ, καὶ βασιλεύουσι Πτολεμαῖος μὲν ὁ Λάγου Αἰγύπτου καὶ καθεξῆς Πτολεμαῖοι ιγ' ἕως Κλεοπάτρας θυγατρὸς Διονυσίου, τῆς δὲ Ἀσίας πάσης Ἀντίγονος ἐκράτει, τῆς δὲ Ἀσσυρίας καὶ Βαβυλῶνος καὶ Παλαιστίνης

princeps eorum Pyrrho, a quo Pyrrhonii dicti sunt, nihil percipi posse affirmavit; iussitque in utramque partem disputare, de neutra quicquam pronuntiare: nihil enim vere neque animo neque sensu percipi, videri tantum hominibus ita habere.

Hi ergo omnes de universi natura et ortu ea senserunt ac tradiderunt quae rettulimus; infraque dei cognitionem subsistentes, in rerum caducarum natura studium occupaverunt cognoscenda, ad magnitudinem rerum creatarum stupentes, easque pro numine ipso amplexi. ita alius aliam creaturae partem praeferentes, deum horum opificem non agnoverunt. nos autem deinceps sequentes historias persequi aggrediemur.

Ptolemaeus ergo Lagi filius Aegypti regnum annos 40 gessit (eius aetate Epicurus philosophus innotuit) post Darium Arsamis filium quem Romanorum regum causa referendorum omisimus, regno functum annos 6. quo interfecto Alexander Persicum regnum abolevit, tractum per annos 240. Alexander totius prope orbis terrarum imperium adeptus Babylone mortuus, regnum eius inter proceres divisum est. Ptolemaeus Lagi filius Aegypti regnum obtinuit; ac post eum Ptolemaei alii 13 usque ad Cleopatram Dionysii filiam. Asiam universam Antigonus occupavit. Assyriae Babylonis et Palaestinae regno potitus est Seleucus Nicanor;

Σέλευκος ἐκράτει ὁ Νικάνωρ. μετὰ δὲ Σέλευκον ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἄλλοι ιε΄. εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ ἐπιφανής, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος· ὑφ' οὗ γέγονεν ἡ δευτέρα ἅλωσις Ἱερουσαλήμ, καὶ τὰ Μακκαβαίων ἐπράχθη, καὶ τὸ ἱερὸν ἐμολύνθη κατὰ τὴν τοῦ Δανιὴλ πρόρρησιν. ἐπὶ γὰρ τῶν ἡμερῶν τούτων ἐπληθύνθη ἐν τῇ γῇ τὰ κακά, ἀφ' ὧν ἐξῆλθε ῥίζα ἁμαρτωλὸς Ἀντίοχος ὁ ἐπιφανής, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτο- D ρος, ὃς ὑπάρχων δεινὸς ἀνὴρ καὶ πλεονέκτης, καὶ πολλὰς ἁρπαγὰς καὶ λεηλασίας ποιήσας, συνήγαγεν ἀργύριον καὶ χρυσίον ποθητόν, καὶ ἐκ πολλῆς οἰστρηλασίας καὶ ἀκολασίας εἰς τοὺς μίμους καθεὶς ἑαυτὸν ἐν ὄψει πάντων ἀναιδῶς ταῖς γυναιξὶν ἐπεμαίνετο. ὃς κατὰ πρόσωπον τῆς βασιλείας χωρούσης, ἠβουλήθη μίαν βασιλείαν ποιῆσαι τήν τε Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. καὶ δὴ τὴν Αἴγυπτον καταλαβὼν ἐν ὄχλῳ βαρεῖ καὶ ἐν ἅρμασι καὶ ἐλέφασι καὶ στόλῳ μεγάλῳ, συνάπτει πόλεμον πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα Αἰγύπτου· ὃν καὶ τρέψας κατεκράτησε τὰς ἐν Αἰγύπτῳ πόλεις, καὶ πάσας ἐσκύλευσε.

Τῆς δὲ ἁγίας πόλεως κατοικουμένης μετὰ πάσης εἰρήνης διὰ P 163 τὴν τοῦ ἀρχιερέως Ὀνίου μισοπονηρίαν τε καὶ εὐσέβειαν, συνέβη καθ' ὅλην τὴν πόλιν σχεδὸν ἐφ' ἡμέραις μ΄ φαίνεσθαι διὰ τοῦ ἀέρος ἱππεῖς τρέχοντας ἐνόπλους, διαχρύσους στολὰς ἔχοντας, καὶ προσβολὰς ἑκατέρων γινομένας καὶ ὅπλων κινήσεις καὶ χρυσέων κόσμων ἐκλάμψεις παντοίοις εἴδεσιν ἀμφιάσεων τεθωρακισμένους. διὸ πάντες ἠξίουν ἐπ' ἀγαθῷ γενέσθαι τὴν ἐπιφάνειαν. ἥτις καὶ

cui successit Antiochus filius, et deinceps alii 15 usque ad Antiochum Epiphanem, Seleuci Philopatoris filium. hoc regnante Hierosolyma denuo capta et res Maccabaeorum gestae templumque, uti praedixerat Danielus, pollutum est. ea enim tempestate impleta est terra calamitatibus, postquam radix peccatorum Antiochus Epiphanes Seleuci Philopatoris filius prodiit. is Antiochus acer homo et cupidus, multis rapinis ac depraedationibus usus, argenti aurique magnas opes coegit, ac vesania intemperantiaque eo prolapsus est ut inter mimos in conspectu omnium impudenter suae in mulieres libidini obsequeretur. idem regno prospere eunte statuit suo regno Aegyptum adiicere. itaque in Aegyptum cum magno exercitu, curribus elephantis ac classe magna profectus, bellum Ptolemaeo regi Aegypti intulit, eoque pulso urbes Aegypti omnes cepit ac depraedatus est.

Eo tempore cum sacra urbs Hierosolyma alta in pace incoleretur Oniae summi pontificis pietate ac in malos severitate, per 40 fere dies per totam urbem in aëre visi sunt equi auratis armis tecti aciesque adversae inter se confligentes, utrinque motus armorum, omnisque generis aureorum thoracum atque integumentorum fulgor. quod ostentum uti bene verteret, omnes optaverunt: illud vero infelicem Antiochi adven-

προεδήλου τὴν πονηρὰν ἔφοδον Ἀντιόχου· ἀναζεύξας γὰρ μετὰ
νίκης πολλῆς καὶ τεθηριωμένος τὴν ψυχὴν παρέλαβε τὴν πόλιν
δορυάλωτον, εἶτα προστάξαντος τοὺς στρατιώτας ἀφειδῶς κόπτειν
B τοὺς παρατυγχάνοντας ἀνῃρέθησαν χιλιάδες ρπʹ. κατατολμήσας
οὖν καὶ εἰς τὸ ἁγίασμα εἰσελθὼν ἐν ὑπερηφανίᾳ πολλῇ, καὶ στή-
σας βωμὸν καὶ εἴδωλον βδέλυγμα ἐρημώσεως, καὶ τὸν ναὸν μιάνας
δι᾽ ἀκαθάρτων θυσιῶν, ἱερὸν Διὸς Ὀλυμπίου προσαγορεύσας,
καὶ ἐφ᾽ ὑψηλοῦ τόπου καθίσας, ἐκέλευσε τοῖς δορυφόροις ἕνα
ἕκαστον Ἑβραῖον καὶ κρεῶν χοιρείων καὶ εἰδωλοθύτων ἀπογεύε-
σθαι ἀναγκάζειν, εἰ δέ τινες μὴ θέλοιεν, τούτους ἀναιρεῖσθαι.
πολλῶν δὲ συναρπασθέντων, ἐξ ὧν Ἐλεάζαρ τις τῶν πρωτευόν-
των γραμματέων, ἤδη προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, ἠναγκάζετο μια-
C ροφαγῆσαι· ὁ δὲ τὸν μετ᾽ εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν μετὰ
μύσους βίον ἀναδεξάμενος αὐθαιρέτως ἐπὶ τὸ τύμπανον προσή-
γετο, καὶ οὕτω μετὰ πολλῶν πρότερον αἰκισμῶν καὶ μαστίγων
ὑπαλλάξας τὸν βίον οὐ μόνον τοῖς νέοις ἀλλὰ καὶ τοῖς προβεβηκόσι
τὸν ἑαυτοῦ θάνατον ὑπόδειγμα γενναιότητος καὶ ἀρετῆς κατέλιπε.
μεθ᾽ ὃν καὶ ἄλλοι τινὲς ἑπτὰ ἀδελφοὶ μετὰ μητρὸς διαφόρως
βασανισθέντες τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἐνδόξως ἀνεδήσαντο.
ὑφ᾽ ὧν ὁ τύραννος καταισχυνθεὶς καὶ μᾶλλον ἐκμανείς, τὰ ἱερὰ
πάντα σκεύη λαβών, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἄπειρον, καὶ πᾶσαν
τὴν πόλιν λαφυραγωγήσας καὶ τὰ κτήνη κρεουργήσας καὶ πολλὴν
D φονοκτονίαν ποιήσας καὶ μεγαλορρημονήσας ἀνεχώρησεν εἰς Ἀν-

tum designabat. revertens enim ex Aegypto Antiochus, insigni victoria elatus efferatoque animo Hierosolyma adortus, vi expugnavit; militibusque imperavit ut iugularent in quoscunque incidissent, neque cuiquam parcerent. ita 180 milia Iudaeorum caesi sunt. ceterum eo temeritatis progressus est Antiochus, ut etiam in sacrarium superbissime intraverit, aramque ibi et simulacrum statuerit, abominandum vastitatis signum; templumque impuris profanatum sacrificiis aedem Iovis Olympii denominaverit. sedens porro in sublimi loco satellites iussit ut Ebraeos singulatim ad carnes suillas ac sacrificia simulacrorum gustanda adigerent, recusantesque interficerent. inter multos qui tum eius rei causa comprehendebantur, fuit etiam Eleazarus scribarum princeps, provecta iam aetate. is cum ad cibum nefarium urgeretur, mortem gloriosam vitae flagitio contaminatae praetulit, ac sponte sua in nervum sese abduci passus est; ubi multis prius ac foedis tortus cruciatibus, vitam finiit, non adolescentibus modo sed et natu maioribus mortem suam magnanimitatis ac fortitudinis relinquens exemplum. post eum alii septem fratres una cum matre varie excarnificati martyrii coronam gloriose rettulerunt. ab his tyrannus turpitudinis convictus maiore furore exarsit; sacrisque omnibus vasis abreptis aurique et argenti vi immensa, et urbem totam depopulatus, mactatis etiam pecudibus et caede hominum magna edita, iactabundus Antiochiam rediit. post biennium

τιόχειαν. καὶ μετὰ δύο ἔτη κατὰ Περσῶν ἐπιστρατεύσας ἀπέσταλεν ἄρχοντα φορολογῆσαι τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ὃς παραγενόμενος μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ λαλήσας εἰρηνικοὺς λόγους μετὰ δόλου πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰσελθὼν ἐπάταξεν αὐτὴν πληγῇ μεγάλῃ καὶ καθελὼν τὰ τείχη πᾶσαν ἐνέπρησε, καὶ τὸ μὲν ἱερὸν μιαρῶν θυσιῶν ἐνέπλησε, τοὺς δὲ μὴ προαιρουμένους τῶν Ἰουδαίων ἑλληνίσαι ἀφειδῶς κατέκτεινε. πολλοὺς οὖν ἀνελὼν ἀπῆλθεν, ἄρχοντα καταλιπὼν εἰς τὸ βασανίζειν τοὺς Ἰουδαίους. Ματθίας δέ τις ἱερεὺς ἔχων υἱοὺς πέντε, ἀφ' ὧν Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος ἐτύγχανε, ζήλου πλησθεὶς καὶ ὁρμήσας κατὰ τοῦ ἄρχον- P 164 *τος ἀνεῖλεν αὐτόν. καὶ συναγαγὼν ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτὸν ἀπέρχεται καὶ κατασκάπτει τοὺς ἀκαθάρτους βωμοὺς τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοὺς ἀποστάντας τοῦ νόμου ἀναιρεῖ. ὁ δέ γε Ἀντίοχος ἀκόσμως τε καὶ ἡττημένος ἐκ τῆς Περσίδος τὴν ὑποστροφὴν ποιούμενος, ἐκ πολλῆς ἀθυμίας ἀρρωστήσας ἔφη πρὸς τοὺς οἰκείους ἑαυτοῦ "ἀφίσταται ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ συμπέπτωκα ἀπὸ τῆς μερίμνης. νῦν οὖν μιμνήσκομαι τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν Ἱερουσαλήμ. ἔγνων ὅτι χάριν τούτων εὗρον τὰ κακὰ ταῦτα, καὶ ἰδοὺ ἀπόλλυμαι ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ." καὶ συνέταξε τὸν ἁρματηλάτην αὐτοῦ ἐλαύνειν ἀνενδότως, ἐπαισθανόμενος ἐναργῶς* B *τῆς ἄνωθεν κρίσεως τὴν τιμωρίαν. συνέσχε γὰρ αὐτὸν ἀνήκεστος ἀλγηδὼν τῶν σπλάγχνων· συνέβη δὲ πεσεῖν αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ἅρματος ῥοίζῳ φερόμενον, καὶ δυσχερεῖ πτώματι περιπεσεῖν, καὶ πάντα τοῦ σώματος ἀποστρεβλοῦσθαι τὰ μέλη, ὥστε καὶ σκώλη-*

expeditionem in Persas parans legatum misit, qui Hierosolymis tributum exigeret. is cum magnas adduxisset copias, astu pacata omnia loquens urbem intravit, inque ea crudeliter caede grassatus muros deiecit urbemque incendit; templum quoque impiis sacrificiis opplevit, et Iudaeos qui Graecis ritibus uti recusarent, promiscue occidit; abiitque relicto praefecto qui Iudaeos torqueret. at sacerdos quidam nomine Matthias, quinque filios habens, quorum unus fuit Iudas Maccabaeus, indignitate rei stimulatus in praefectum impetum fecit, eoque trucidato omnes suos congregavit, Graecorumque incestas aras subvertit, et eos qui a lege divina desciverant interemit. sed Antiochus turpiter ex Perside revertens, accepta clade, prae nimio moerore in morbum incidit, familiaribusque suis fassus est se insomnio torqueri ac solicitudine confici: nunc se recordari quae Hierosolymis maleficia exercuisset, et sentire propter ista in has se calamitates devenisse, inque alieno solo perire. simul aurigae suo mandavit ut citato cursu pergeret, perspicue animadvertens divinitus immissum supplicium. vexabatur insanabili intestinorum dolore. accidit autem ut de curru praeceps cum impetu deturbaretur, eoque casu afflicti omnia membra corporis excruciarentur, ac vermes

κας ἐκβράσαι καὶ ἐν ὀδύναις μεγίσταις καταπίπτειν αὐτοῦ τὰς σάρκας. καὶ οὕτως αἰσχίστῳ μόρῳ τὸν βίον ἐπὶ ξένης κατέστρεψε.

Μετὰ δὲ Ἀντίοχον ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, υἱὸς αὐτοῦ, ἐφ' οὗ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος τοὺς φρουράρχας Ἀντιόχου τροπωσάμενος ἐπελθεῖν καθ' αὐτοῦ Ἀντίοχον παρε-
C σκευάσει μετὰ χιλιάδων ἱππέων εἴκοσι καὶ πεζῶν χιλιάδων ἑκατὸν καὶ ἁρμάτων τριακοσίων καὶ ἐλεφάντων νε' γεγυμνασμένων πρὸς πόλεμον. ὃς καὶ διελὼν τοὺς ἐλέφαντας εἰς τὰς φάλαγγας παρέστησεν ἑκάστῳ ἐλέφαντι ἄνδρας χιλίους τεθωρακισμένους ἐν ἁλυσειδωτοῖς, καὶ περικεφαλαῖαι χαλκαῖ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἱππεῖς ἐκλεκτοὶ πεντακόσιοι διατεταγμένοι ἑκάστῳ θηρίῳ, καὶ πύργοι ξύλινοι ἐφ' ἑκάστῳ θηρίῳ διὰ μηχανῆς, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ἄνδρες δυνάμεως ἔνοπλοι τριακονταδύο. ὡς δὲ κατέλαμπεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὰς χρυσᾶς ἀσπίδας καὶ τὰ ἅρματα, ἔστιλβε τὰ ὄρη ἀπ' αὐτῶν· ἦν γὰρ ἡ παρεμβολὴ μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ λίαν. καὶ ὡς ἐπέ-
D τεινεν ἡ μάχη, θεασάμενος Ἐλεάζαρ ὁ ἀδελφὸς Ἰούδα πεπυρωμένους τοὺς ἐλέφαντας καὶ τοξότας ἐπ' αὐτῶν φερομένους, ἕνα δ' ἰδὼν ὑψηλότερον τῶν ἄλλων καὶ βασιλικοῖς θώραξι καθωπλισμένον, καὶ νομίσας ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὸν βασιλέα, ἐκπηδήσας τῆς παρατάξεως ἐμπλέκεται τῷ τῶν πολεμίων ἀθροίσματι, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὑπέδυ, καὶ πατάξας εἰς τὴν γαστέρα τὸν ἐλέφαντα ἐπικαθίσαι καὶ συντρῖψαι αὐτὸν τὸ θηρίον ἐποίησεν. ὅπερ Ἰούδας θεασάμενος καὶ κραταιότερον τὸν πόλεμον αἰσθόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔφυγε.

quoque erumperent, gravissimisque doloribus carnes etiam deciderent. ita ille vitam in aliena terra cum turpissima morte commutavit.

Successit filius Antiochus Eupator. hic adversus Iudam Maccabaeum, quod is regia praesidia deiecisset, ingentem duxit exercitum, viginti milia equitum, pedites 100000, currus 300, elephantos ad bellum exercitatos 55. aciem ita instruxit ut divisis in phalanges elephantis cuivis 1000 viros loricis et cassidibus aereis armatos adiungeret ac 500 delectos equites: gestabat quivis elephantus turrim ligneam, inque ea armatos viros 32. cum solis radii in aurata scuta et currus incidissent, eorum reflexu montes splenduerunt. acre tum et magnum est commissum praelium. quod cum maxime ferveret, Eleazarus frater Iudae cernens ardere elephantos supraque eos sagittarios, unum eorum videns reliquis sublimiorem ac thoracibus regiis armatum, et suspicatus eo regem ferri, extra ordines sese proripuit, inque cuneum hostium sese immittens, multis circa elephantum occisis belluam subiit, ventremque eius feriit; quo ex vulnere bellua concidit, ipsumque ruina oppressit. Iudas cum hoc videret et pugnam sibi iniquam esse sentiret, Hierosolymam

καὶ ἐπιδιώξας Ἀντίοχος ἐπολιόρκει ταύτην. εἶτα λόγους εἰρηνικοὺς μεθ' ὅρκων ποιησαμένου, δέχεται αὐτὸν Ἰούδας ἔνδον τῆς πόλεως. ὁ δὲ εἰσελθὼν καὶ τὸν ὅρκον παρασπονδήσας καὶ τὸ τεῖχος τέλεον καταστρέψας καὶ τοὺς οἰκήτορας σκυλεύσας εἰς Ἀντιόχειαν ὑπέστρεψε. μετὰ δὲ ταῦτα Ἰούδας τρισὶν ἔτεσι τὴν P 165 θρησκείαν ὀλιγωρηθεῖσαν τὴν πάτριον ἀνεκτήσατο, καὶ πολέμους πολλοὺς ἐπιδειξάμενος καὶ τρόπαια μεγάλα στησάμενος καὶ τῆς χώρας ἅπαντας ἀπελάσας τοῦ Ἀντιόχου καὶ τὸν ναὸν ἐκκαθάρας γνώμῃ παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβε.

Τὰ δὲ Ῥωμαίων πράγματα διῳκεῖτο πρώην ὑπὸ ὑπάτων ἐπὶ ἔτη τξδ' ἕως Ἰουλίου Καίσαρος τοῦ μὴ γεννηθέντος· τῆς γὰρ μητρὸς αὐτοῦ θανούσης ἐν τῷ θ' μηνί, ταύτην ἀνασχίσαντες ἐξέβαλον αὐτόν, ὅθεν καὶ λέγεται Καῖσαρ, ὅ ἐστιν ἀνατομή. ἀφ' οὗ Καίσαρες καὶ οἱ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς προσηγορεύθησαν.

Τῷ δὲ εσια' ἔτει τοῦ κόσμου Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου B Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος ἐβασίλευσεν ἔτη λη', ὃς καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν θείων γραφῶν καὶ λοιπῶν Ἑλληνικῶν Χαλδαϊκῶν Αἰγυπτίων καὶ Ῥωμαϊκῶν εἰς δέκα μυριάδας ἀριθμουμένων βιβλίων, πασῶν τε ἀλλογλώσσων οὐσῶν, εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν μετεποίησε διὰ τῶν ο' σοφωτάτων Ἑβραίων· ἃς καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν βιβλιοθήκαις αὐτοῦ ἐναπέθετο. γέγονε δὲ ἡ μεταβολὴ πᾶσα τῶν Ἑβραϊκῶν βιβλίων ἐν ὅλαις ἡμέραις οβ'. ἐπὶ τῷ

8 τοῦ] τοὺς?

profugit. eum insecutus Antiochus urbem obsidione cinxit. post pace composita et dato iureiurando admissus in urbem ab Iuda, violato iuramento, muros prorsus deiecit, ac incolis spoliatis Antiochiam rediit. post haec triennio Iudas avitam religionem pene obsoletam instauravit, bella magna gessit, tropaeaque praeclara erexit, et Iudaea Antiochi ducibus omnibus profligatis temploque repurgato totius populi consensu pontifex maximus factus est.

Res Romana primum a consulibus administrata fuit per annos 364 usque ad Iulium Caesarem. hic quia non fuit natus, sed matre eius nono post conceptum foetum mense mortua eius utero dissecto extractus, ab ea incisione cognomen Caesaris habuit, quod ab eo in omnes Romanorum reges transiit.

Anno mundi 5211 regnum Alexandriae et Aegypti Ptolemaeus Philadelphus iniit, gessitque id annos 38. hic sacras literas, sed et reliquos Chaldaicos Aegyptiacos Romanos aliisque linguis scriptos libros, opera doctissimorum Ebraeorum in Graecum sermonem transcripsit, libros numero ad 100000; eosque in sua Alexandrina bibliotheca reposuit. Ebraicorum librorum translatio diebus omnino 72 absoluta est.

κάλλει τοίνυν τῶν θείων γραφῶν ἐκπλαγέντος τοῦ βασιλέως καὶ πάντων τῶν ἐν τέλει, παρόντος καὶ Μενεδήμου φιλοσόφου καὶ
C Δημητρίου Φαληρέως ἠρώτα ὁ βασιλεὺς ὅτι πῶς τοιούτων ὄντων τῶν θείων λόγων, οὐδεὶς ἱστορικῶν ἢ ποιητῶν ἐμνήσθη αὐτῶν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ Δημήτριος ὅτι οὐδείς ποτε ἐτόλμησε τούτων ἅψασθαι διὰ τὸ καὶ Θεόπομπον θελήσαντα ἱστορῆσαι περὶ αὐτῶν παραφροσύνῃ κρατηθῆναι καὶ ὄναρ ἰδεῖν, ὅτι διὰ τοῦτο αὐτῷ συνέβη περιεργασμένῳ τὰ θεῖα. καὶ Θεόδεκτον τὸν τῶν τραγῳδιῶν ποιητὴν ἐν ἑνὶ δράματι μνησθέντα τῶν ἱερῶν βίβλων τούτων τυφλωθῆναι. ἑκατέρους δὲ ἀποσχομένους τοῦ τολμήματος καὶ τὸ θεῖον ἐξευμενισαμένους ὑγιεῖς γενέσθαι.

Πτολεμαῖος ὁ εὐεργέτης, ὁ φιλαδέλφου καὶ Ἀρσινόης, ἔτη κϛʹ. κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιρὰχ ὁ τὴν Σοφίαν συγγράψας παρ' Ἑβραίοις ἐγνωρίζετο.

D Πτολεμαῖος ὁ φιλοπάτωρ, ὁ τοῦ εὐεργέτου υἱός, ἐβασίλευσεν ἔτη ιζʹ. ἐπὶ τούτου ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων αἰχμάλωτος ἐν Αἰγύπτῳ ἀπαχθεὶς τοιοῦτόν τι ἔπαθεν. οὗτος προσέταξε τοῖς αὐτοῦ ὑπασπισταῖς ἐλέφαντας φʹ, οὓς εἶχε, ποτίσαι οἶνον λιβανωτόν, ὅπως ἅπαντας τοὺς Ἰουδαίους δι' αὐτῶν ἀπολέσῃ· εὐξαμένων δὲ ἐκείνων οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ἰδίους στρατιώτας καὶ δήμους ἐμπηδήσαντες πολὺν αὐτῶν ὄχλον ἐν τῇ περιεχούσῃ μανίᾳ κατέσφαξαν· καὶ οὕτω σωθέντες μετ' εὐχαριστίας ἀπελύθησαν εἰς τὰ ἴδια.

rex pulchritudine sacrae Scripturae stupefactus, proceribus praesentibus unaque Menedemo philosopho et Demetrio Phalereo, quaesivit quidnam esset causae quod sacrarum literarum, quarum tanta sit dignitas, nemo historicorum aut poetarum mentionem fecerit. respondit Demetrius neminem eas fuisse ausum attingere, quando Theopompus etiam scrutari eas aggressus mente captus fuerit, ac per insomnium monitus id sibi accidisse quod curiose sacras res inquirere conatus fuisset, et Theodectes tragoediarum scriptor in quadam fabula sacrorum librorum facta mentione excaecatus fuerit, uterque autem horum ab incepto desistens deum placaverit ac sanitati restitutus sit.

Ptolemaeus Euergetes, Philadelphi et Arsinoae filius regnavit annos 26. eo tempore Iesus Sirachi filius qui Sapientiam scripsit, apud Ebraeos celebris fuit.

Ptolemaeus Philopator Euergetae filius regnavit annos 17. sub hoc cum populus Iudaeus esset captivus in Aegyptum abductus, mira res evenit. mandavit rex satellitibus ut 500 elephantos vino libanotico inebriatos Iudaeis immitterent, itaque universos obtererent. sed Iudaeis deum precantibus elephanti in ipsos milites ac Aegyptios sese converterunt, magnamque per furorem multitudinem interfecerunt. ita Iudaei servati cum gratiarum actione in patriam dimissi abiverunt.

Πτολεμαῖος ὁ ἐπιφανής, ὁ τοῦ φιλοπάτορος υἱός, ἐβασί- P 166
λευσεν ἔτη κδʹ. Πτολεμαῖος ὁ φιλομήτωρ, ὁ τοῦ ἐπιφανοῦς υἱός, ἔτη λεʹ. ἐπὶ τούτου Ἀντίοχος τοὺς Μακκαβαίους μὴ βουλομένους μιαροφαγεῖν ἐκόλαζεν. ἐπὶ τούτου ἱεράτευσεν Ἰούδας Ὑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος. καὶ ἕως αὐτοῦ τοίνυν τοῦ Ὑρκανοῦ ἡ βασιλεία τοῦ Ἰσραὴλ ἦν. καὶ λαμβάνει τὴν βασιλείαν αὐτοῦ Ἡρώδης ὁ ἀλλόφυλος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὃς καὶ πλησιάζει τῇ Χριστοῦ παρουσίᾳ. καὶ Ὑρκανῷ μὲν συνεμάχει τὸ δημοτικόν, Ἀριστοβούλῳ δὲ οἱ ἱερεῖς. ἦν δέ τις Ὀνίας ὀνόματι εὐσεβὴς καὶ δίκαιος, καὶ ἐκ τῶν ἱερέων, ὃς καὶ ἀνομβρίαν ἔλυσέ ποτε εὐξάμενος· τοῦτον ἠνάγκασεν εὔξασθαι περὶ νίκης. ὁ δὲ ηὔξατο λέγων "θεὲ B
κύριε δεσπότης, μήτε τῷ δήμῳ κατὰ τῶν ἱερέων σου μήτε τοῖς ἱερεῦσι κατὰ τοῦ δήμου βοηθήσῃς." τοῦτον δὲ εὐθέως οἱ ὠμοὶ καὶ ἀσεβεῖς ἐλίθασαν. καὶ παρευθὺς τῆς θείας δίκης τούτους μετελθούσης ἦλθε κατ' αὐτῶν Πομπήϊος Ῥωμαίων στρατηγὸς καὶ τὴν πόλιν ἐπόρθησε. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων δι' εὐσεβείας οὐδενὸς τῶν ἱερῶν σκευῶν ἥψατο, καίπερ πολλῶν χρημάτων ὄντων, ἀλλὰ καὶ ἀνακαθᾶραι τὸ ἱερὸν καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν προσέταξεν. ἔπεμψε δὲ Ἀριστόβουλος δῶρον Πομπηΐῳ ἄμπελον χρυσῆν διακοσίων ταλάντων.

Πτολεμαῖος ὁ δεύτερος εὐεργέτης ἔτη κθʹ. Πτολεμαῖος ὁ C
φύσκων δι' ὄγκον τοῦ σώματος ἐπικληθεὶς ἔτη ιζʹ μῆνας ϛʹ. Πτολεμαῖος Ἀλεξᾶς ἔτη ιʹ. Πτολεμαῖος ὁ δεύτερος σωτήρ, ὁ

Ptolemaeus Epiphanes, Philopatoris filius, regnavit annos viginti quattuor. huius filius Ptolemaeus Philometor triginta quinque. hoc regnante Antiochus Maccabaeos illicito cibo vesci recusantes suppliciis affecit. tunc sacerdotio functi sunt Iudas Hyrcanus et Aristobulus. usque ad hunc Hyrcanum regnum Israelicum duravit. huius regnum a Romanis obtinuit Herodes alienigena, Christi adventui vicinus. Hyrcano favebat populus, Aristobulo sacerdotes. erat autem quidam Onias nomine inter sacerdotes, pius ac iustus, et qui aliquando pluviam precibus elicuerat. hunc coegerunt victoriam petere a deo. is ergo sic est precatus "domine deus, neque populo contra sacerdotes neque his contra populum auxilium fer." eum statim crudeles illi atque impii lapidibus obruerunt. insecuta est statim vindicta divina, venitque Romanorum imperator Pompeius, et urbem cepit. ingressusque in sacrarium intimum pietate ductus nihil sacrae supellectilis attigit, quamvis esset permulta ibi. quin et repurgari fanum et sacrificia peragi iussit. Aristobulus Pompeio dono misit vitem auream, 200 talenta appendentem.

Ptolemaeus Euergetes secundus regnavit annos viginti novem. Ptolemaeus, qui a tumiditate corporis Physcon est nominatus, 17 a. Ptolemaeus Alexas annos 10. Ptolemaeus Soter secundus, secundi Euer-

υἱὸς τοῦ δευτέρου εὐεργέτου, ἔτη κθ'. Κλεοπάτρα ἔτη η'. Πτολεμαῖος ὁ νέος Διόνυσος ἐβασίλευσεν ἔτη λ'. Κλεοπάτρα ἡ τοῦ νέου Διονύσου θυγάτηρ τελευτήσαντα διαδέχεται πατέρα, καὶ συμβασιλεύει αὐτῇ Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφός· τοῦτον διενεχθέντα πρὸς αὐτὴν ἀνελοῦσα μόνη κατέσχε τὴν ἀρχήν, καὶ βασιλεύει ἔτη κβ'. ὅτι ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν χρόνων δ' μόνα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτῆς δεῖ ἀριθμεῖν.

Τῆς Ἀσίας πρῶτος βασιλεὺς Ἀντίγονος γενόμενος Ἀντιγο-
D νίαν ἔκτισε τὴν πρὸς τῷ Ὀρόντῃ ποταμῷ. ταύτην Σέλευκος ἐπικτίσας ὁ Ἀντιόχου πατὴρ Ἀντιόχειαν ὠνόμασεν· ἡ δέ ἐστιν ἡ μεγάλη Ἀντιόχεια. οὗτος ὁ Σέλευκος καὶ Λαοδίκειαν ἔκτισε καὶ Σελεύκειαν, Ἀπάμειαν, Ἔδεσαν, Βέρροιαν, Πέλλαν καὶ Βαβυλῶνα παρεστήσατο. καὶ ἐν ταῖς νέαις πόλεσι Ἰουδαίους συνῴκισεν Ἕλλησι.

Ὅτι ὁ διαφανὴς λεγόμενος Ἐρασίστρατος ἰατρὸς διέγνω Ἀντίοχον τὸν Σελεύκου παῖδα δεινῶς νοσοῦντα διὰ τὸν πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς γαμετὴν ἔρωτα, θυγατέρα Δημητρίου· ὅθεν Σέλευκος τῷ πάθει περιαλγήσας παραχωρεῖ τῷ παιδὶ Ἀντιόχῳ τῆς γαμετῆς. οὗτος Ἀντίοχος ὁ λεγόμενος σωτὴρ ἔσχεν ἐκ τῆς θυγατρὸς Δημη-
P 167 τρίου, γαμετῆς δὲ Σελεύκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Στρατονίκης ἄρσενα υἱὸν τὸν ἐπικληθέντα θεόν, ὃς καὶ ἐβασίλευσεν μετ' αὐτὸν Συρίας καὶ Ἀσίας ἔτη ιε'.

Ἐν τῷ ,εσπα' ἔτει τοῦ κόσμου Νικομήδης βασιλεὺς Βιθυνῶν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τὴν Νικομήδειαν ἔκτισε, πρῴην καλουμέ-

getis filius, annos 29, Cleopatra 8, Ptolemaeus iunior Dionysius 30. Cleopatra huius filia patri successit, collega regni fratre Ptolemaeo, quem illa oborto dissidio necavit, annosque 22 regnum tenuit. sed in temporum supputatione quattuor tantum anni regni huius Cleopatrae numerandi sunt.

Asiae regno primus Antigonus potitus Antigoniam urbem ad Orontem fluvium condidit. hanc Seleucus Antiochi pater refecit ac Antiocheam nominavit. haec est Antiochea magna. idem Seleucus condidit etiam Laodiceam Seleuciam Apameam Edessam Berroeam Pellam et Babylonem recepit, inque novis urbibus Iudaeos cum Graecis habitare iussit.

Erasistratus medicus, cognomine Diaphanes, deprehendit Antiochum Seleuci filium graviter aegrotare, quod novercam deperiret, Demetrii filiam. et Seleucus filii morbum aegerrime ferens ei uxorem suam concessit. is Antiochus Seleuci filius ex patris sui coniuge Stratonica, filia Demetrii, filium genuit cognomento deum, qui post ipsum Syriae et Asiae regnum annos 15 tenuit.

Anno mundi 5281 Nicomedes Bithyniae rex Nicomediam urbem de suo nomine condidit, quae ante Astacus fuit dicta. Antiochus Epipha-

νην Ἀστακόν. Ἀντίοχος ὁ ἐπιφανὴς βασιλεὺς Συρίας τὴν Ἱερουσαλὴμ πορθήσας καὶ τὸν ναὸν βεβηλώσας Διὸς Ὀλυμπίου βδέλυγμα ἐν αὐτῷ ἀνεστήλωσε κατὰ τὴν τοῦ Δανιὴλ προφητείαν, ἤγουν τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημιώσεως.

Ὅτι ρο' ἔτη ἐτελεσφόρουν Ῥωμαίοις Ἰουδαῖοι ἀπὸ Σελεύκου.

Ἰούλιος Καῖσαρ κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Κλεο- B πάτρας ὑπὸ Ῥωμαίων ἀναρρηθεὶς ὕπατος, εἰς τὴν ἀνατολὴν σὺν πολλῇ ἀνελθὼν δυνάμει καὶ πολλοὺς τῶν αὐτόθι τροπωσάμενος καὶ ὑποφόρους καταστήσας, ἰδίους τῶν τόπων καθίστησιν ἐπιμελητάς. Ἀντίπατρον μὲν οὖν τὸν Ἀσκαλωνίτην Παλαιστίνης κατέστησε διοικητήν. υἱὸς δὲ ἦν Ἀντίπατρος Ἡρώδου τινός, τῶν ἐν νεωκόροις ἀριθμουμένων καὶ τῶν αὐτόθι τοῦ Ἀπόλλωνος ἱεροδούλων. παῖδα δὲ ὄντα ποτὲ τὸν Ἀντίπατρον λῃσταὶ ἀναρπάσαντες Ἰδουμαῖοι κατεῖχον, λύτρα ὑπὲρ αὐτοῦ κομιεῖσθαι ὑπειληφότες· τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ἔσχατον πενίας ἐληλακότος ἔμεινε παρὰ τοῖς ἁρπάσασιν δουλεύων καὶ τοῖς ἐκείνων ἔθεσι τρεφόμενος.

Ἀναιρεθέντος δὲ τοῦ Ἀντιπάτρου φαρμάκῳ βασκανίᾳ τῆς C πολλῆς εὐδαιμονίας ὑπὸ Βαλίχου τινὸς Ἰουδαίου, διαδέχονται οἱ παῖδες αὐτοῦ τὴν ἀρχήν, Ἡρώδης καὶ Φασάϊλος. καὶ ὁ μὲν τὴν Ἰδουμαίαν καὶ τὴν Ἱεροσολύμων ἐκληρώσατο γῆν, τὴν δὲ Ἰουδαίαν καὶ Γαλιλαίαν ὁ Ἡρώδης. γνοὺς δὲ ὡς Ὑρκανὸς ὁ πρὸ αὐτοῦ βασιλεὺς τὸν τοῦ Δαβὶδ τάφον ἀνοίξας τρισχίλια ἔλαβε τάλαντα, ἤνοιξε καὶ αὐτός, καὶ χρήματα μὲν οὐχ εὗρε, κόσμον

nes rex Syriae, Hierosolymis captis ac populatis, templum profanavit, inque eo abominabile Iovis Olympii constituit simulacrum, quod Danieli vaticinio desolationis seu vastitatis abominabile signum dicitur.

Annos a Seleuco 170 Iudaei Romanorum fuerunt tributarii.

Iulius Caesar quarto anno regni Cleopatrae consul creatus cum magno exercitu in Orientem venit, multisque ibi victis et stipendiariis factis suos provinciarum constituit procuratores. ita Antipatrum Ascalonitam praefecit Palaestinae. fuit is filius cuiusdam Herodis, inter aedituos censi et eos qui ibi Apollinis fano inserviunt. atque hunc puerum quondam Idumaei praedones rapuerant, spe pro ipsius missione mercedis accipiendae: sed quia pater erat pauperrimus, Antipater apud ipsos servus remansit, ipsorumque moribus institutus est.

Cum Balichus quidam Iudaeus Antipatrum veneno sustulisset, tantam ei felicitatem invidens, filii Antipatri hereditatem regni adierunt, Herodes atque Phaselus, ea lege ut hic Idumaeam et Hierosolymicum sortiretur territorium, ille Iudaeam et Galilaeam. et Herodes cognito Hyrcanum, qui ante ipsum regno fuerat functus, Davidi sepulcro aperto tria talentorum milia abstulisse, ipse quoque sepulcrum id ape-

δὲ χρύσειον καὶ κειμήλια πολλὰ ἀνείλετο. πειραθέντος δὲ αὐτοῦ ἐνδοτέρω χωρεῖν, οὗ τὰ σώματα Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος ἐτέθησαν, πῦρ ἐξελθὸν δύο τῶν δορυφόρων κατέφθειρε.

D Γενόμενος δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον Ἰούλιος τῆς Κλεοπάτρας κρατύνει τὴν ἀρχήν, τῶν ἐπιτιθεμένων ἀναστείλας τὰς ἐπιβουλάς. καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ἅπαντα διοικησάμενος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην μοναρχήσας.

Ὅτι ὁ Ἰούλιος μὴν Κυντίλιος ἐλέγετο, μετωνομάσθη δὲ παρὰ Ἀντωνίου διὰ τὸ γεννηθῆναι αὐτῷ Γάϊον Ἰούλιον. ὁ δὲ Σεξτίλιος ἀπὸ Αὐγούστου Αὔγουστος, ὅ ἐστι σεβαστός.

Ὅτι κάρμινα παρὰ Ῥωμαίοις λέγεται τὰ ἔπη καὶ καρμεντία ἡ μαντεία.

P 168 Ὅτι τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Ῥωμαῖοι καλάνδας καλοῦσι· νόννας δὲ καὶ εἰδοὺς ἐπὶ μὲν Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου Ἀπριλλίου τε καὶ Ἰουνίου καὶ Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου καὶ Νοεβρίου τὰς μὲν νόννας λέγουσι ε′ τοῦ μηνός, τὰς δὲ εἰδοὺς ιγ′ τοῦ μηνός, ἐπὶ δὲ Μαρτίου καὶ Μαΐου καὶ Ἰουλίου καὶ Δεκεμβρίου τὰς μὲν νόννας τὴν ζ′ τοῦ μηνός, τὰς δὲ εἰδοὺς τὴν ιε′ τοῦ μηνός. καλάνδας τοίνυν Ἰανουαρίου εὑρίσκων τὴν α′ Ἰανουαρίου νομίσεις. ἔτι δὲ πρὸ τριῶν τὴν τρίτην καὶ πρὸ μιᾶς νοννῶν Ἰανουαρίων τὴν δ′, διὰ τὸ τὴν ε′, ὡς ἔφημεν, νόνναν καλεῖσθαι. μετὰ δὲ τὴν ε′ εἴποις ἂν πρὸ η′ εἰδῶν Ἰανουαρίων, ἤγουν τῇ ς′

19 καλάνδην P

ruit: sed nihil pecuniae, verum ornamenta aurea et reposita donaria multa repperit atque asportavit. cumque conatus esset interius penetrare, ubi Davidi et Solomonis corpora erant reposita, ignis erupit duosque satellitum interfecit.

Iulius cum in Aegyptum venisset, insidiis evitatis quas ipsi adversarii tetenderant, Cleopatrae regnum in suam redegit potestatem, rebusque per Orientem constitutis Romam rediit, solus toti rei publicae imperaturus.

Iulius mensis ante Quintilis dicebatur. Iulii nomen ei ab Antonio impositum est ideo quod isto mense C. Iulius natus fuerat. Sextilis ab Augusto Augustus est denominatus.

Carmentae fatidicae mulieri nomen obtigit a vaticiniis, quae carmina Romanis dicuntur.

Primam mensis diem Romani Kalendas appellant, Nonas quintam mensis diem, et Idus decimam tertiam. nisi quod Martii Maii Iulii et Decembris Nonas septima, Idus decima quinta die constituunt. itaque ubi Kalendas Ianuarias leges, primam Ianuarii diem intellige. tertia vocatur a. d. tertium, et quarta pridie Nonas Ianuarii, quia, ut dixi, quinta est Nonis Ianuarii. sextam appellabis a. d. 8 Idus Ianuarii.

τούτου, καὶ πρὸ ἑπτὰ πάλιν τῇ ζ', καὶ ἑξῆς ὁμοίως, διὰ τὸ τὴν ιγ' B Ἰανουαρίου εἰδοὺς Ἰανουαρίου λέγεσθαι. τὴν δὲ ιδ' τούτου εἴποις ἂν πρὸ ιθ' καλανδῶν Φεβρουαρίου, τὴν δὲ ιε' πρὸ ιη', καὶ ἑξῆς κατὰ τὸν τρόπον μέχρι τῆς πρώτης Φεβρουαρίου· εἶτα ἐρεῖς καλάνδας Φεβρουαρίου. ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μηνῶν ὁμοίως.

Ὅτι Ῥωμαῖοι κίβους τὴν τροφὴν ἐκάλουν· ἐξ οὗ καὶ Ἰανὸν Κιβούλλιον διὰ τὸ εὐωχιαστικὸν καὶ Ἰανὸν Κυρῖνον ὡσανεὶ πρόμαχον, καὶ Κονσαῖον ἀντὶ τοῦ ὁδαῖον καὶ πατρίκιον αὐτόχθονα. Δίων ὁ Ῥωμαῖος ἀρχαῖόν τινα ἥρωα Ἰανὸν λέγει, διὰ τὴν τοῦ Κρόνου ξένισιν λαβόντα τὴν γνῶσιν τῶν μελλόντων καὶ τῶν προϋπαρχόντων, καὶ διὰ τοῦτο διπρόσωπον ὑπὸ Ῥωμαίων πλάττεσθαι· C ἐξ οὗ τόν τε μῆνα κληθῆναι Ἰανουάριον, καὶ τὴν τοῦ ἔτους ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς γίνεσθαι.

Φέβρουαν θεάν τινα καθαρτικὴν τῶν πραγμάτων οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον. Ἀνύσιος δὲ ἐν τῷ περὶ μηνῶν φεβροῦον τὸν καταχθόνιον τῇ Θούσκων φωνῇ λέγει. ὁ δὲ Λαβεὼν ἀπὸ τοῦ πένθους λέγει κληθῆναι τὸν Φεβρουάριον· φέβρους γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ πένθος προσαγορεύεται. κατ' αὐτὸν δὲ τοὺς κατοιχομένους ἐτίμων, καὶ φεβρουᾶραι τὸ καθᾶραι.

Ὅτι τὸν Μάρτεμ οἱ Ῥωμαῖοι μόρτεμ ἐκάλουν οἱονεὶ θάνατον, ἢ κινητὴν τῶν τεχνῶν, ἢ τὸν παρ' ἀρρένων καὶ μόνων τιμώμενον, ἢ ἐκ τοῦ μάρνασθαι, κατὰ Φιλόξενον. καλεῖται δὲ Αἰ- D γυπτιαστὶ Ἐρτωσί· τοῦτο δὲ σημαίνει παντὸς γένους ζῳογονίαν

septimam a. d. 7, octavam a. d. 6, et cetera. quia decima tertia dies Idus vocatur. decimam quartam scribes a. d. 19 Kalendas Februarias, decimam quintam a. d. 17 Kalendas Februarias; itaque progredieris usque ad primam Februarii diem, quae nominatur Kalendae Februarii. eodemque modo de reliquis mensibus indicabis.

A cibo Ianus Romanis Cibullius est dictus, quia convivia iuvet. est et Ianus Quirinus dictus veluti propugnator, et Consaeus quasi itinerarius, et Patricius ut indigena. Dio Romanus antiquum quendam heroem nomine Ianum ait, eo quod Saturno hospitium praebuisset, praeteritorum ac futurorum notitia fuisse praeditum. ideo eum a Romanis bifrontem pingi. mensem ab eo Ianuarium dictum, eumque anni principium esse.

Februam deam quandam piacularem Romani crediderunt esse. Anysius libro de mensibus Etrusca lingua februum appellari ait eum qui est apud inferos. Labeo Februarium a dolore dictum autumat, quia februs Romanis dolor dicatur. eo mense defunctos honorabant. februare porro est purgare.

Marti nomen Romani imposuerunt a morte, aut quod artium sit motor, aut quod a solis maribus colatur. aut a *μάρνασθαι*, pugnando, secundum Philoxenum. lingua Aegyptia vocatur Ertosi, quod vocabu-

καὶ πάσης οὐσίας καὶ ὕλης, κατὰ φύσιν καὶ δύναμιν διατακτικὴν ζῳογονικήν.

Ὅτι κέρδος ἡ ἐπίκαιρος δόσις λέγεται, μιλιαρίσια δὲ ἀπὸ τῆς μιλιτίας ἤγουν στρατείας· ὁ γὰρ Σκιπίων δι᾽ ἔνδειαν χρυσίου τοῖς στρατιώταις τὰ μιλιαρίσια κατασκευάσας ἐπιδέδωκεν, Ἀννίβου τοῖς πράγμασιν ἐπικειμένου.

Ὅτι δηλάτορας τοὺς διαβόλους καὶ συκοφάντας καλοῦσι Ῥωμαῖοι.

Ὅτι σπαθάριος ὁ σωματοφύλαξ ἐστίν, ὀρατίων ἡ προσφώνησις, καὶ φαυρικίσιοι οἱ τῶν ὅπλων δημιουργοί.

Ὅτι Ῥωμαῖοι τὰς σώφρονας γυναῖκας ματρώνας ἐκάλουν, P 169 οἱ δὲ Ἕλληνες οἰκοδεσποίνας. αἳ τοσοῦτον τῆς αἰδοῦς ἐφρόντιζον ὡς μηδὲ ταῖς πολλαῖς τῶν γυναικῶν ὁμιλεῖν, ἀλλὰ τόπους τινὰς ἡσυχίους ἐν τοῖς βαλανείοις ἔξω τοῦ πλήθους ἑαυταῖς ἀφορίζειν, οὓς ἔτι καὶ νῦν ματρωνίκια καλοῦσιν.

Ὅτι σώφρονες Ἑλλήνων οὗτοι, Βελλεροφόντης Σθενεβοίας καὶ Τέλης Ἀλφεσιβοίας καὶ Πηλεὺς Ἀστυδαμείας καὶ Ἱππόλυτος Φαίδρας.

Ὅτι ἡ ἀὼ παρὰ Χαλδαίοις ἑρμηνεύεται φῶς νοητὸν τῇ Φοινίκων γλώσσῃ· καὶ Σαβαὼθ δὲ ὁ ὑπὲρ τοὺς ἑπτὰ πόλους, τουτέστιν ὁ δημιουργὸς θεός.

Ὅτι νέα ἡ πρώτη τοῦ μηνὸς παρὰ Ἀττικοῖς, ἔνη δὲ ἡ τελευταία. καλάνδη ἡ νεομηνία, ἀπὸ τοῦ καλεῖν ἐν αὐτῇ τὸν ἱερέα

lum omnis generis procreationem vitalem designat, vimque omnis naturae et materiae permutatricem ac vivificam.

Kerdos, Latine lucrum, id quod datur ad tempus, dicitur. miliarisia autem a militia: Scipio enim auro destitutus, et urgente Annibale, militibus ea paravit atque distribuit.

Delatores quos Romani vocant, ii Graecis sunt diaboli et sycophantae.

Spatharius Romanis est corporis custos. oratio compellatio. fabricenses armorum opifices.

Romani pudicas mulieres matronas appellant, Graeci dominas familias. eae tantopere verecundiae studebant ut ne conversarentur quidem cum vulgaribus mulieribus, sed in balneis extra multitudinem sibi quieta quaedam deligerent loca, quae etiamnum Matronalia dicuntur.

De Graecis casti fuerunt Bellerophontes, qui Stheneboea, Tenes, qui Alphesiboea, Peleus, qui Astydamea, et Hippolytus, qui Phaedra abstinuit.

Ao apud Chaldaeos interpretatum est lumen, quod mente percipitur, lingua Phoenicum: Sabaoth autem is qui est supra septem caelos, nimirum opifex.

Apud Atticos prima mensis dies Nea, id est nova, appellatur, et ultima Ene, quasi tacita. novilunium Kalendae usurpatur, a calando

τὸν δῆμον καὶ κηρύττειν τὴν ἡμέραν τῆς νόννας, ἐξ ἧς ἐδηλοῦτο B ἡ μεσομηνία, ἣν αὐτοὶ πατρίως εἰδοῦς προσαγορεύουσιν. ἰστέον ὅτι Μάρτιος καὶ Μάϊος καὶ Ἰούλιος καὶ Ὀκτώβριος ἑβδομαίας ἔχουσι τὰς νόννας καὶ πεντεκαιδεκαταίας τὰς εἰδοῦς, οἱ δὲ λοιποὶ πεμπταίας τὰς νόννας, καὶ τρισκαιδεκαταίας τὰς εἰδοῦς.

Φουρτοῦνα παρὰ Ῥωμαίοις ἡ εὐδαιμονία.

Ὅτι ἡ δεκὰς δεχὰς προσαγορεύεται ὡς δεκτικὴ τοῦ ἀπείρου. ἡ αὐτὴ καὶ κλαδοῦχος, διότι ἐξ αὐτῆς οἱ ἀριθμοὶ πάντες ὡς κλάδοι τινὲς φύονται.

Σπόρτα παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἡ σπυρίς, ἡ καὶ φίσκος καλεῖται· κἂν διαφέρωσι τῷ φίσκον μὲν καλεῖσθαι τὴν ῥαβδωτὴν πλεκτάνην, σπόρταν δὲ τὴν φλοιώδη. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα κατασκευὴ C σπυρίδος, ἀντὶ πίλου τῇ κεφαλῇ τιθεμένη· καλεῖται δὲ παρ' Ἰταλοῖς κάμελα, ἐξ οὗ καὶ καμελαύκια.

Μαππάριον τοῖς Ῥωμαίοις ἔδοξε καλεῖν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ἔθος ἦν τοῖς ὑπάτοις ἐπὶ τῶν θεάτρων εὐωχεῖσθαι. μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τῆς εὐωχίας τὸ ἐν χεροῖν ἐκμαγεῖον, ὃ καὶ μάππαν πατρίως καλοῦσιν, ἐξ οὗ καὶ μανδύλια, ἔρριπτον· ὅπερ ὑποδεχόμενος ὁ λεγόμενος μαππάριος τὸν ἀγῶνα παρεσκεύασεν. οὐ πλέον δὲ τῶν ἑπτὰ κύκλων, οὓς σπάτια οἱονεὶ στάδια καὶ μίσους ἀντὶ τοῦ ἄθλους, περὶ τὴν πυραμίδα, ἣν νῦν ὀβελὸν καλοῦσι, διεπληκτίζοντο οἱ ἀγωνισταὶ διὰ τὸ τοσούτους εἶναι τοὺς τῶν πλα-

12 ἰσπόρτι P, et supra ἰσπόρτα

seu vocando, Graeca origine: tunc enim pontifex convocato populo Nonarum diem patefecit, quae mensis medium indicat; quod ipsi patria lingua Idus nominant. observandum est Martium Maium Iulium et Octobrem suas Nonas septima, Idus 15 die habere: ceteri has decimo tertio, illas quinto habent.

Fortuna Romanis est quae Graecis εὐδαιμονία.

Denarius apud Graecos dechas a recipiendo dicitur, quod capax sit infiniti. eadem daduchos dicitur quasi ramos in se recipiens, quod ex ea omnes numeri tanquam rami pullulant.

Sporta corbis et fiscella apud Romanos fere idem significant, differunt tamen: fiscella quippe dicitur quae est ex virgis contexta, sporta, quae ex subere. est et aliud genus sportae quae pilei loco capiti imponitur, Italis camela dicta; unde et Camelaucia.

Mappullae nomen Romanis tali de causa usurpatur. mos erat ut consules in theatro epularentur, ac postquam saturati convivio erant, mantile quod manibus tenebant, quod et mappa dicitur, proiicerent, idque is qui ab ea re mapparius dicitur, arripiens certamen adornabat. qui autem curribus certabant, non amplius septem gyris seu spatiis (seu missos, id est praemia, vocare velis) circa metam sive obelum

D νήτων πόλους, οὓς Χαλδαῖοι στερεώματα καλοῦσιν, ἄνευ τοῦ σεληνιακοῦ διὰ τὸ μέχρις αὐτῆς διήκειν τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον κατὰ τὸ λόγιον.

Ὅτι βιξιλατίωνες οἱ Ῥωμαίων ἱππεῖς, καὶ βέξιλα παραπετάσματα ἐκ πορφύρας καὶ χρυσοῦ εἰς τετράγωνον σχῆμα πεποιημένα· ταῦτα ἐξαρτῶντες ἐπὶ μακρῶν δοράτων, κύκλῳ παραπορευόμενοι τῶν βασιλέων κατασκέπτουσιν αὐτούς. εἶεν δ' ἂν τὰ λεγόμενα φλάμουλα.

Ἡ παρ' Ἕλλησιν ὀπτὴ πλίνθος λατέρκουλον παρὰ Ῥωμαίοις λέγεται. ἦν δὲ πλίνθος δημοσία, ἐφ' οὗ τά τε τῶν βουλευτῶν καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων ὀνόματα ἀπεγράφετο, καὶ ἐγράφετο ἐπὶ τείχους εἰς τετράγωνον σχῆμα τύπος τις καὶ γραμμὴ πλίνθος. P 170 τίτλον καὶ αὐτήν τινες ὀνομάζουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς τίτλος κυρίως ἡ προσγραφὴ τῶν ἀξιωμάτων λέγεται, οὐ μὴν ἡ τετράγωνος γραμμή.

Λέγεται παρὰ Ῥωμαίοις ματρίκιον τὸ πλατὺ ξύλον καὶ παχύ· οἱ γὰρ ἀρχαῖοι ξύλοις καὶ φλοιοῖς καὶ φιλυρίνοις πίναξι προσγράφοις ἐκέχρηντο. ἔστι δὲ καὶ σανὶς φιλυρίνη, ἐφ' ἧς τὰ ῥήματα τῆς ἐλευθερίας εἴωθε γράφεσθαι. τιλία δὲ παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἡ φιλύρα τὸ ξύλον· ὅθεν κῶδιξ τὸ βιβλίον. κῶδιξ δὲ κυρίως ὁ φιτρὸς παρ' αὐτοῖς καλεῖται, καὶ λίβερ τὸ βιβλίον. λίβερ δὲ ὁ φλοιός ἐστι κυρίως· ταῦτα καὶ ματρίκιον. καὶ ματρικαρίους τοὺς ξυλουργοὺς καλοῦσι.

B Τρισώματον τὸν Γηρυόνην φασὶν οὐχ ὅτι τοσούτοις ἐχρή-

conficiebant, quia totidem sunt planetarum orbes, quos Chaldaei firmamenta nominant, extra lunae orbem, ad quem usque repurgamenta elementarium rerum pertingunt, iuxta oraculum.

Romani equites appellantur Bexillationes. et vexilla vela sunt quadrangula forma, ex auro et purpura contexta. ea longis contis suspensa circa regem gestant, eumque ita tegunt. sunt autem forte ea quae et flammula dicuntur.

Plinthon Graeci vocant laterem coctum. erat autem plinthus quaedam publica, in qua senatorum ac legionum nomina inscribebantur quadrata figura. in muro plinthus erat. quidam titulum appellant, cum titulus non sit quadrangula figura, sed dignitatum praescriptio.

A Romanis crassum et latum lignum matrix dicitur. antiqui enim in ligno, corticibus ac e libro tiliae confectis tabulis scribebant. est et tabula tiliacea, in quam verba libertatis solebant inscribi: Graece tilia est philyra. liber et codex idem habentur: proprie autem codex truncum significat, liber corticem. eadem matricula nuncupatur; et matricarii, qui ligna conficiunt.

Geryonem tricorporem perhibent fuisse, non quod tribus fuerit

σατο σώμασιν, ἀλλ' ὅτι τρεῖς νῆσοι ἐν τῷ ὠκεανῷ κείμεναι συνεμάχουν αὐτῷ.

Ὅτι Ῥωμαῖοι τὰ δίζυγα ἅρματα βίγας ἐκάλουν, ἐξ ὧν καὶ βιγάριοι. Λατίνους τοὺς ἐπιχωριάζοντας, Γραικοὺς δὲ τοὺς ἑλληνίζοντας καλοῦσιν. δεκανοὺς τοὺς ῥαβδούχους.

Ὅτι τὰ λεγόμενα ἑπτὰ θεάματα ἐστὶ ταῦτα·

κενὸν φρύαγμα τῶν πάλαι πυραμίδες,
Αἴγυπτος ἅσπερ εἶχε κόμπον ἢ πλάνος,
καὶ πύργος ἄστροις ἐξισούμενος Φάρου.
μέγας κολοσσὸς ὁ θρυλούμενος Ῥόδου,
καὶ τύμβος ἐξάκουστος ὁ τοῦ Μαυσώλου, C
καὶ Κυζίκου φέριστος ἀρραγὴς δόμος.
τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας δόμος,
τὸν ὅνπερ ἐξήγειρεν Ἀρτεμισία
ἡ Μαυσώλου τάλαινα σύζυγος πάλαι.
καὶ τὸ θέατρον Λυκίας τῆς τῶν Μύρων,
ὅπερ κατεσπάραξεν Ἰσμαὴλ γόνος.
καὶ Ῥουφίνιον ἄλσος ἐν τῷ Περγάμῳ,
οὗπερ τὸ κάλλος πᾶσαν ἔδραμε χθόνα.

Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐβασίλευσεν ἔτη δ' μῆνας ζ'. Καῖσαρ D δὲ ἐπεκλήθη, ὃ λέγεται ἀνατομή, ὅτι θανούσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ ἐννάτῳ μηνὶ ταύτην ἀνατεμόντες ἐξήγαγον αὐτόν. οὗτος

praeditus corporibus, sed quia tres in Oceano insulae suppetias ipsi ferebant.

Bigae Romanis appellantur currus biiugi: inde bigarii dicti. iidem Latinos suos incolas, Hellenes Graecos nominant; et decanos, quos alias lictores.

Septem spectacula haec sunt:

priscorum inanis pyramides superbia,
iactavit Aegyptus quibus se callida.
Phariaeque turris astra tangens summitas.
magnus colossus ille, celebris in Rhodo,
tumulusque Mausoli exauditus omnibus,
et Cyzici domus ruinae nescia,
aedes Dianae nobilisque apud Ephesum,
cuius perhibetur auctor Artemisia:
Mausolus olim coniugem hanc miseram habuit.
Lyciae theatrum in urbe conditum Myris,
quod Ismaeli stirps adaequavit solo.
Rufiniusque dictus lucus Pergami,
cuius per orbem pulchritudo cognita est.

Caius Iulius Caesar regnavit annos quattuor menses septem. Caesar autem ab eo dictus est quod caeso matris utero natus esset. dictus est

καὶ δικτάτωρ ἐκλήθη, ὅ ἐστι μονάρχης· δικτάτωρ δέ ἐστιν ἀρχὴ ἀνυπεύθυνος. τούτῳ ἐτέχθη ἵππος ἀντὶ ὁπλῆς χηλὰς ἔχων καὶ μηδένα ἕτερον ἀναβάτην δεχόμενος ἢ αὐτόν, ὡς Βουκέφαλος τὸν Ἀλέξανδρον. οὗτος νέος ὢν ἔδοξεν ἐν τοῖς ὕπνοις συνουσιάζειν τῇ ἰδίᾳ μητρί.

Ὅτι αὐτὸς Ἰούλιος, ὥς φησι Πλούταρχος, μεγίστοις P 171 ἀγῶσι Γερμανοὺς καὶ Γάλλους καὶ Βρεττανοὺς χειρωσάμενος, ὑποφόρους τοῖς Ῥωμαίοις πεντακοσίας πόλεις οἰκουμένης κατεστήσατο.

Ὅτι ἡ γαμετὴ αὐτοῦ ἐν τῇ νυκτὶ μεθ' ἣν ἐσφάγη, ἔδοξεν ὁρᾶν τὴν οἰκίαν Καίσαρος συμπεπτωκέναι, καὶ αὐτὸν κατατετρωμένον καὶ αἵματι περιρρεόμενον ἐμπεσεῖν τοῖς κόλποις αὐτῆς. τούτῳ μέλλοντι τὴν αὔλιον ἐξελθεῖν θύραν ἀπερχομένῳ ἐπὶ τὸ βουλευτήριον εἰκὼν αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἐφεστῶσα τῷ προθύρῳ αὐτομάτως κατέπεσε. καὶ πρὸς τούτοις χάρτην αὐτῷ τις ἐπιδέδωκε πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ἐπιβουλὴν ἔχοντα. καὶ νομίσας ἄλλο τι εἶναι οὐκ ἐνέτυχεν, ἀλλὰ δεδωκὼς ἑτέρῳ φυλάττειν ἐσφάγη ὑπὸ Βρούτου καὶ Κασίου ἐν τῷ βουλευτηB ρίῳ, χρόνων ὑπάρχων νς'. κληρονόμον δὲ καὶ θετὸν υἱὸν κατέλιπεν Ὀκτάβιον τὸν υἱὸν Ἰουλίας τῆς ἰδίας ἀδελφῆς, ἔτος ἄγοντα ις'.

Ὀκτάβιος Αὔγουστος Καῖσαρ, ὁ ἀνεψιὸς Ἰουλίας, ἐβασίλευσεν ἔτη νς'. ἀφ' οὗ Αὔγουστοι οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς καὶ ὁ μὴν Αὔγουστος ἐκλήθη, ὅ ἐστι σεβαστός, Σεξτίλιος πρὶν ὀνομα-

etiam dictator; quasi penes quem unum omnis esset potestas: est autem dictatura magistratus nullius legibus subiectus. Caesari natus fuit equus ungulas habens fissas, nullumque alium sessorem admittens, sicuti Bucephalus solum recepit Alexandrum. is adhuc iuvenis per quietem imaginatus est se cum matre sua coire.

Idem, ut Plutarchus scribit, maximis praeliis Germanos Gallos et Britannos domuit, urbesque hominibus frequentes quingentas Romanis stipendiarias redegit.

Ea nocte quae caedem ipsius praecessit, uxor per insomnium vidit domum mariti sui Caesaris corruere, ipsumque multis confectum vulneribus ac cruentum in suum collabi gremium. et cum ipse in curiam iturus ianua atrii exiret, imago eius quae in vestibulo stabat sponte sua decidit. praeterea chartam ei quidam exhibuit, in qua omnes quae ei parabantur erant indicatae insidiae; quam ille de alia re existimans esse non legit, sed alii servandam dedit. ipse in curia est a Bruto et Cassio occisus, annos natus 56. adoptavit et heredem constituit Octavium, filium Iuliae sororis suae, annum agentem 16.

Octavius Augustus Caesar, sorore Iulia natus, annos regnavit 56. ab hoc Romanorum reges et mensis Sextilis Augusti nomen habent.

ζόμενος. ἐν τῇ νυκτὶ δὲ ᾗ ἐγεννήθη, εἶδεν αὐτοῦ ὁ πατὴρ καθ'
ὕπνους ἐκ τῶν κόλπων τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα·
ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ εἶδεν ὡς τὰ σπλάγχνα αὐτῆς ἐξαρπαγέντα εἰς
τὸν οὐρανὸν ἀνεφέρετο. καὶ ὅτι Νιγίδιος βουλευτὴς ἀστρολόγος
βραδὺ προελθόντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἠρώτησε τὴν αἰτίαν, ὁ δὲ
ἔφη υἱὸν αὐτῷ τετέχθαι, κἀκεῖνος ἀνεβόησεν "ὦ τί ἐποίησας; C
δεσπότην ἡμῖν ἐγέννησας." ὅτι τρεφομένου αὐτοῦ ἐν ἀγρῷ κα-
ταπτὰς ἀετὸς τὸν ἄρτον ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀφείλετο, καὶ ἐπαν-
ελθὼν πάλιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τοῦτον κατέθετο. ὅτι ἐν παι-
σὶν αὐτοῦ τελοῦντος Κικέρων αὐτὸν [ὁ Ὀκτάβιος] ἐν ὀνείροις
ἐθεάσατο χρυσῇ ἁλύσει δεδεμένον καὶ μάστιγα κρατοῦντα ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ χαλασθῆναι εἰς τὸ Καπιτώλιον. ὅτι ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ
κεραυνὸς εἰς τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐμπεσὼν τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ
ὀνόματος αὐτοῦ ἠφάνισεν, ὡς τοὺς μάντεις εἰπεῖν ὅτι τεθνήξεται.
συγκαλέσας δὲ τοὺς βουλευτὰς εἶπε "πηλίνην παραλαβὼν τὴν Ῥώ-
μην λιθίνην ὑμῖν αὐτὴν καταλέλοιπα" διὰ τὸ περιὸν τῆς δυνά-
μεως. ἐν τῷ Σεξτιλίῳ δὲ μηνὶ γενόμενος ὕπατος καὶ πολλὰς νίκας D
νικήσας, ἐν τούτῳ καὶ τελευτᾷ· διὸ καὶ Σεξτίλιος αὐτὸς πάλιν
ἐλέγετο διὰ τὸ τὸν Σεξτίλιον μῆνα ἐπονομασθῆναι Αὔγουστον.
ἠγαπᾶτο δὲ ὑπ' αὐτοῦ Μαικήνας ἀνὴρ σοφός, ὃς καὶ πρῶτος τὰ
σημεῖα ἐφεῦρεν. ὅς ποτε δικάζοντος τοῦ Καίσαρος καὶ πολλῶν
θάνατον καταψηφισαμένου, μὴ δυνάμενος διὰ τὸ πλῆθος τοῦ
λαοῦ .... αὐτοῦ, ἔγραψεν "ἀνάστα δήμιε," καὶ σημηνάμενος

7 στρεφομένου P

qua nocte natus est, pater insomnis opinatus est ex sinu uxoris suae solem oriri, mater autem imaginata est viscera sua sibi extracta in caelum ferri. Nigidius senator astrologus patrem eius interrogavit cur tam tarde domo prodiisset, cumque is responderet filium sibi natum esse, exclamavit Nigidius "o quid egisti? dominum nobis genuisti." cum rure ageret Octavius, aquila devolans panem ei de manibus rapuit, ac reversa eum rursus in manus deposuit. cum adhuc puer esset, Cicero per insomnium vidit eum flagellum tenentem e caelo aurea catena in Capitolium demitti. sub exitum eius fulmine tacta est ipsius imago et prima nominis litera abolita: inde arioli pronuntiarunt non multo post moriturum. convocato senatu dixit se Romam ex luto conditam accepisse, ceterum eam ipsis lapideam relinquere, potentiae magnitudinem innuens. Sextili mense consul creatus, diversis annis eodem mense multas victorias obtinuit, eodemque mortuus est; itaque ei mensi est nomen Augusti impositum. carus ei fuit Maecenas, vir sapiens; qui et primus rationem per notas scribendi repperit. is, cum quodam die Caesar ius diceret multosque capite damnaret, neque ipse ad eum prae turba hominum accedere posset, in scheda scripsit "surge carnifex,"

ἔρριψεν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ· ὅπερ ἀναγνοὺς ὁ Καῖσαρ ἀνέστη, κελεύσας ἀργῆσαι τὰ κριθέντα παρ' αὐτοῦ. ὅτι πάνυ ἦν τῶν P 172 φίλων θεραπευτικός. τινὸς γὰρ τῶν συστρατευομένων αὐτῷ δεηθέντος τῆς εἰς τὸ βουλευτήριον αὐτοῦ παρουσίας, εἰπεῖν αὐτὸν μὲν ἀσχολεῖσθαι, ἐπιτρέψαι δέ τινι τῶν φίλων παραγενέσθαι καὶ τὴν χρείαν πληρῶσαι. ὃς ὀργισθεὶς ἔφη "ἐγὼ ὁσάκις τῆς ἐμῆς ἐπικουρίας ἐδεήθης, οὐκ ἄλλον ἀντ' ἐμοῦ ἔπεμψα." καὶ ἐρυθριάσας ὁ Καῖσαρ καὶ συναπῆλθε καὶ συνέπραξεν.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Αὐγούστου Καίσαρος εἰσῆλθε πλοῖον ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν πόρταν Ῥώμης, ἐπιφερόμενον σίτου μοδίων χιλιάδας υ', ἐπιβάτας ασ', ναύτας σ', πέπερι, ὀθόνας, B χάρτην, ὕελια, καὶ τὸν μέγαν ὀβελίσκον μετὰ τοῦ βασιλέως, αὐτόν τε ἱστῶντα ἐν τῷ μεγάλῳ ἱππικῷ, ἔχοντα ὕψος πόδας πζ' ἥμισυν.

Εἶχε δὲ καὶ Ἀθηνόδωρον τὸν Ἀλεξανδρέα σοφώτατον πάνυ. ἦν δὲ Καῖσαρ μανιώδης ἀεὶ περὶ τὰς τῶν ἀλλοτρίων γυναῖκας, ὡς καὶ αὐτοὺς ἐξυπηρετεῖν τῷ μιάσματι. ἡνίκα γὰρ ἤρχετό τις τῶν βουλευτῶν πρὸς αὐτὸν ὡραίαν ἔχων γυναῖκα, ἔπεμπε πρὸς τοῦτον τὸν οἰκεῖον δακτύλιον, καὶ ἠξίου ἐμβαλεῖν τὴν γαμετὴν ἐν καταστέγῳ φορείῳ καὶ κατασημάνασθαι, καὶ αὖθις τὸν δακτύλιον ἀντιπέμψασθαι· καὶ οὕτω δεχόμενος τὴν γυναῖκα ἐν τῷ φορείῳ ἀσελγαίνων ἐσφράγιζε καὶ ἀντεπέστρεφεν. ὅπερ γέγονέ τινι, ὃς

10 εἰς τὸν πόρτον Meursius 19 ἐκβαλεῖν P

eamque signatam in gremium eius coniecit. ea lecta Caesar surrexit, iussitque sententiarum latarum a se executionem differri. erat autem in amicos admodum officiosus. cum quidam cuius militiae erat Caesar usus opera, ab eo peteret ut sui in quadam re iuvandi gratia in curiam veniret, Caesarque se occupatum esse, sed misso amico eius necessitati subserviturum responderet, succensens alter "ego" inquit, "quoties tu auxilium meum requirebas, non alium meo loco misi." ita Caesar verecundia motus una abiit, eique in causa sua agenda adfuit.

Augusto imperante navis Alexandrina in portum Romae est advecta, quadringenta modiorum frumenti milia adferens, classiarios 1200, nautas 200, tum piper, lintea, chartas, vitra, magnumque obeliscum et imperatorem collocatum in magno circo, altum pedes 87 s.

Habuit etiam Athenodorum Alexandrinum, sapientissimum virum. insano alienarum uxorum amori indulgebat Caesar; adeoque ipsi flagitio eius mariti inserviebant. cum enim aliquis senatorum ad eum veniret, cui uxor esset formosa, ad hunc Caesar misit suum annulum, postulavitque ut uxorem in lectica ad se mitteret operta obsignataque et una annulum remitteret; itaque mulierem in lectica accipiens, expleta libidine eam obsignatam marito remittebat. petierat aliquando id ipsum a

μὴ τολμήσας ἀντειπεῖν ἀπωδύρετο τὸ δυστύχημα. οἷς ἐπιστὰς C Ἀθηνόδωρος κλαίουσι, καὶ τὴν αἰτίαν μαθών, ἑαυτὸν ᾔτησεν ἐμβαλεῖν τῷ φορείῳ καὶ κατασημηναμένους ἀποστεῖλαι, γυμνὸν ξίφος ἐπιφερόμενον. οὗ ἀπαχθέντος ἐδόκει Καῖσαρ τὴν γυναῖκα εἶναι τοῦ συγκλητικοῦ, καὶ ἀνοίξαντος τὰς θύρας ἐξέθορε ξιφήρης Ἀθηνόδωρος καὶ πάνυ κατέπτηξε τῷ ἀθρόῳ τὸν Καίσαρα. καὶ δεδιότα αὐτὸν ἀνεκτήσατο, καὶ τοῖς μεγίστοις κατέδησεν ὅρκοις μηδέποτε τοῦτο πρᾶξαι. ὃν τοσοῦτον ἀπεδέξατο ὡς τὴν σύγκλητον συναγαγὼν πολλὰ τὸν Ἀθηνόδωρον ἐγκωμιάσαι, προσθεῖναι δὲ καὶ τοῦτο, ὡς κακὸν βίον ἐσχηκὼς ὑπὸ Ἀθηνοδώρου ἐπανωρθώθη. γηράσας δὲ ὁ Ἀθηνόδωρος ᾔτησεν ἀπελθεῖν εἰς τὴν πα- D τρίδα· ἔλεγε γὰρ ὡς τέλειος εἴη ὁ Καῖσαρ κατὰ πᾶσαν φιλοσοφίαν καὶ πρᾶξιν. ὁ δὲ μόλις ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν ἀναχώρησιν. ὡς δὲ μέλλων ἀπαίρειν ἠσπάζετο αὐτόν, καὶ ἐπικύψας εἰς τὸ οὖς παρεκάλει ἵν' ὁσάκις ὀργισθῇ, μὴ πρότερον κελεύσῃ τὸ πρακτέον, πρὶν ἂν καθ' ἑαυτὸν ἀριθμήσῃ τὰ κδ' στοιχεῖα· ᾔδει γὰρ αὐτοῦ τὸ ὀξύθυμον καὶ εὐμετάβλητον. ὁ δὲ Καῖσαρ αἰσθόμενος ἔφη "εὖγε, ὑπέμνησάς με ὡς ἀτελής εἰμι καὶ τῆς σῆς διδασκαλίας δεόμενος. διὰ τοῦτο οὐ συγχωρήσω σοι τῆς ἐνεγκαμένης τέως ἐπιβῆναι."

Τούτου τῷ δευτέρῳ ἔτει αἱ ἴνδικτοι ἐπενοήθησαν καὶ τὸ P 173 βίσεξτον, καὶ νόμους ἐξέθετο πολιτικούς. καὶ Βιργίλιος παρὰ Ῥωμαίοις ἐγνωρίζετο ποιητής. ἐπὶ τούτου καὶ Ἰούδαν τὸν Γαλι-

quodam Caesar; qui cum recusare non auderet, suam calamitatem deplorabat. Athenodorus cum in plorantes incidisset, causa cognita, se cum stricto gladio in lecticam abdi itaque obsignata ea ad Caesarem mitti iussit. Caesar cum senatoris uxorem sibi allatam putans ianuam lecticae aperuisset, exsiluit gladium strictum tenens Athenodorus, subitoque visus admodum perterruit Caesarem, metuentemque sibi confirmavit rursum, iuramentoque adegit promittere nihil se in posterum tale acturum. id adeo gratum Caesari fuit, ut convocato senatu Athenodorum multis verbis laudaverit; addideritque se, cum turpem ageret vitam, ab eo fuisse correctum. iam gravis aetate Athenodorus in patriam redeundi veniam petiit, quod iam perfectam rerum cognitionem et agendi rationem Caesar esset consecutus. cum aegre veniam impetrasset, ultimo digressu valedicens Caesari in aurem insusurravit, hortans ut quoties ira commoveretur, non ante agi quicquam mandaret quam apud sese 24 vocabulorum elementa enumerasset: norat enim animum Caesaris subita ira exardescere, et facile mutari. tum Caesar "bene" inquit "habet commonuisti me quod nondum sim perfectus. itaque nondum patiar te in patriam redire."

Anno Augusti 2 indictiones institutae sunt et bisextus, legesque ab eo civiles propositae. tunc etiam Romae Virgilius poeta innotuit. sub

λαῖον τὸν ἐν ταῖς πράξεσιν ἐμφερόμενον ἱστοροῦσιν ἐγηγέρθαι, καὶ Ἀντίπατρον τὸν Ἡρώδου πατέρα τῆς Ἰουδαίας βασιλέα καταστῆναι ὑπὸ Ῥωμαίων.

Ἀντώνιος δὲ ὁ στρατηγὸς καὶ ὕπατος Ῥωμαίων, ὥς φησι Δίων ὁ Κόκκειος, ἀνελὼν Βροῦτον καὶ Κάσιον τοὺς φονευτὰς Ἰουλίου Καίσαρος, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν ἦλθεν ἐν Συρίᾳ. ἔρωτι δὲ βληθεὶς Κλεοπάτρας ἀντῆρεν Αὐγούστῳ Καίσαρι· ὅθεν ἐπανελθεῖν εἰς Ῥώμην οὐκ ἐγνώκει ὡς λόγον ἀποδώσων. οὗτος ὁ Ἀντώνιος μετὰ Κλεοπάτρας Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου ἀνταρ-
B σίαν βουλευσάμενος προσέχωσε τὸν Ἀλεξανδρείας τῆς πόλεως καὶ Φάρου τῆς νήσου μεταξὺ διακείμενον θαλάσσιον πορθμόν, ὡσεὶ τέσσαρα μίλια ἔχοντα διάστημα. τοῦτον οὖν τὸν πορθμὸν χειρὶ πολλῇ καὶ σπουδῇ καὶ δαπάνῃ, Δεξιοφάνους μηχανικοῦ τοῦ ἔργου προηγουμένου, συντελέσαντες ἤπειρον καὶ βατὸν εἶναι παρεσκεύασαν ἄβατον ὄντα τὸ πρότερον, καὶ ἀκωλύτως ἐξεῖναι πρὸς τὴν Φάρον διαβαίνειν.

Τούτου τῷ ιδʹ ἔτει Αὐγούστου δὲ Καίσαρος μβʹ ἔτει τῆς μοναρχίας αὐτοῦ, τίκτεται Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν. ἔτος τοῦτο κτίσεως κόσμου κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας ἀναγραφὰς ,εφςʹ, μηνὶ
C Δεκεμβρίῳ κεʹ, ἡμέρᾳ δʹ. κύκλος ἡλίου ὀκτωκαιδέκατος, καὶ σελήνης κύκλος ιεʹ. εἶτα γνῶναι τὴν ἡμέραν βουλόμενοι καθ' ἣν ἐτέχθη Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν, τίθεμεν τὰς κατὰ τὸ παρὸν ἔτος δʹ ἐπακτὰς τοῦ ἡλίου, καὶ ταύταις προστίθεμεν τὰς ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ πρώτου μηνὸς ἡμέρας, Ἀπριλλίου λʹ, Μαΐου λαʹ,

eo etiam Iudam Galilaeum, cuius est in Actis mentio, ferunt seditionem movisse, et Antipatrum, Herodis patrem, Iudaeae regem a Romanis factum.

Antonius autem consul et imperator Romanus, uti Dio Cocceius scribit, Bruto et Cassio, qui Caesarem Iulium necaverant, interfectis exercitus recreandi causa in Syriam venit. inde Cleopatrae amore captus Augusto Caesari se opposuit, Romamque redire, ne causam dicere opus haberet, posthabuit. hic Antonius cum Cleopatra Alexandriae et Aegypti regina inito consilio, Dexiophane mechanico ei operi praefecto, magnae hominum multitudinis opera multoque labore et impendio usus, maris fretum quod urbem Alexandriam et pharum insulam interfluebat quattuor miliarium latitudine, ingesta materia siccavit, fecitque ut tanquam per continentem liber esset ex urbe Pharum aditus.

Huius Cleopatrae decimo quarto, Augusti autem Caesaris regni 42 anno, Christus dominus noster natus est (fuit is annus mundi, secundum accuratiores annales, 5506) mensis Decembris die 25, feria quarta. cyclus solis erat 18, lunae 15. cum ergo diem volumus explorare qua Christus verus noster deus natus est, anni praesentis quattuor solis epactas ponimus, iisque addimus dies quae sunt ab initio primi mensis,

Ἰουνίου λʹ, Ἰουλίου λαʹ, Αὐγούστου λαʹ, Σεπτεμβρίου λʹ, Ὀκτωβρίου λαʹ, Νοεμβρίου λʹ, Δεκεμβρίου κεʹ, ὁμοῦ σϙαʹ. ταύτας ὕφελε ἐπὶ τῶν ἑπτὰ οὕτως· ἑπτάκις μʹ σπʹ· ιαʹ ζʹ· λοιπαὶ δʹ. ἔγνωμεν οὖν ὡς καθ' ἣν ἡμέραν ἐδημιούργησε τοὺς φωστῆρας, κατ' αὐτὴν ἐτέχθη Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν ὡς ὑπάρχων ἥλιος δικαιοσύνης.

Τῷ ιεʹ ἔτει Τιβερίου Καίσαρος βαπτίζεται ὑπὸ Ἰωάννου, D
ἰνδικτιῶνι πρώτῃ, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, τῇ ιγʹ ἡμέρᾳ τοῦ λαʹ ἔτους αὐτοῦ, ϛʹ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. ἐν τῷ ,εφϛʹ ἔτει τοίνυν τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἐγεννήθη Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν. ἐν δὲ τῷ παρόντι ,εφλϛʹ ἔτει ἐβαπτίσθη, καθὼς λέλεκται. μετὰ δὲ τὸ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, ᾗ φησὶ τὰ ἱερὰ λόγια, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἐγένετο ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι λέγουσαν "σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν σοὶ ηὐδόκησα." εἶτα γνῶναι βουλόμενοι καὶ ποία ἦν τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα ὅτε ὁ κύριος ἐβαπτίσθη, τίθεμεν τὰ ,εφλϛʹ ἔτη. τούτοις προστίθεμεν τὸ τέταρτον, καὶ P 174
γίνονται ,ϛϡκʹ. ταῦτα ὑφέλομεν παρὰ τὸ ἑπτάϊ, λέγοντες, ἑπτάϊ ϡʹ ϛτʹ, ἑπτάϊ πʹ φξʹ, ἑπτάϊ ηʹ νϛʹ. λοιπαὶ δʹ ἐπακταί. ταύταις προσάπτομεν τὰς ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς ἡμέρας ἕως αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ὁ κύριος ἐβαπτίσθη. οὕτως ἔχεις ἐπακτὰς δʹ.

19 ἑπτάκις lege. margo P

nempe Aprilis 30, Maii 31, Iunii 30, Iulii 31, Augusti 31, Septembris 30, Octobris 31, Novembris 30, Decembris 25. summa, dies 291. hanc per septem divide ita: septies 40 sunt 280. haec de summa aufer, restant 11. ab his 7 detrahe, remanebunt 4. ita ergo deprehendimus, qua die luminaria fabricatus fuerat, eadem et natum fuisse Christum, verum deum nostrum, qui est sol iustitiae.

Anno Tiberii Caesaris 15, indictione prima, ab Ioanne baptizatus est in amne Iordane, 13 die anni aetatis suae 31, sexta die Ianuarii mensis. proinde Christus deus noster natus est anno ab exordio mundi 5506, baptizatus anno 5536. cum et universus populus esset baptizatus, ut sacrae literae tradunt, et Iesus baptizatus precaretur, caeli aperti sunt, ac sanctus spiritus forma corporea tanquam columba supra ipsum se dimisit: et vox de caelo talis audita est "tu es filius meus dilectus, in te acquiesco." porro scire cupiens quota fuerit septimanae dies qua baptizatus est Iesus, pone annos 5536. adiice his quadrantem suum, fient in summa 6920. haec sic per 7 divides: septies 900 sunt 6300. rursum septies 80 faciunt 560. tandem septies 8 sunt 56. his omnibus detractis restabunt quattuor epactae. his addemus a primo mense usque ad propositum diem. sic habebis 4 epactas, Aprilis dies 30,

᾿Απριλλίου λ', Μαΐου λα', ᾿Ιουνίου λ', ᾿Ιουλίου λα', Αὐγού-
στου λα', Σεπτεμβρίου λ', ᾿Οκτωβρίου λα', Νοεμβρίου λ', Δεκεμ-
βρίου λα', ᾿Ιανουαρίου ς', ὁμοῦ σπε'. ταύτας ὕφελε ἐπὶ τῶν
ἑπτά, λέγων ἑπτάϊ μ' σπ', λοιπαὶ ε'. ἔγνωμεν οὖν ὡς ἐν ε' τῆς
B *ἑβδομάδος ἡμέρᾳ ἐβαπτίσθη ὁ κύριος. καθ' ἣν ἡμέραν αὐτὸς*
ὁ κύριος προσέταξεν ἐξαγαγεῖν τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν,
αὐτὸς ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἐβαπτίσθη καὶ ἡγίασε τὸ ὕδωρ
καὶ ζωοποιὸν ἡμῖν ἀπειργάσατο.

Μετὰ δὲ τὸ βαπτισθῆναι, καὶ πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ Σα-
τανᾶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ νικῆσαι τὸν πειράζοντα, παρεγένετο εἰς
τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ κελεύ-
σας τοὺς μαθητὰς πιστεύσαντας καὶ δεξαμένους τὸ κήρυγμα τῆς
εὐσεβείας ἀνελθεῖν μετ' αὐτοῦ εἰς ῾Ιεροσόλυμα, ἑορτάσαι τὸ
νομικὸν πάσχα. εἶτα θέλοντες γνῶναι ποστῇ τοῦ μηνὸς ἔφθασε
C *κατὰ τὸ παρὸν ͵εφλζ' ἔτους, ἀρχὴν εἰληφυῖα ἀπὸ κα' τοῦ Μαρτίου*
μηνός, ἡ ιδ' τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς σελήνης, τὰ ͵εφλς' ὑφείλομεν
ἐπὶ τῶν ιθ'. λοιπαὶ ζ'. ταύτας ἑνδεκαπλασιάζοντες, γίνονται οζ'.
ἔκβαλε τριακάδας δύω, λέγων δὶς λ' ξ'· λοιπαὶ ιζ'. πρόσβαλε
ταύταις τρεῖς τὰς πρὸ τῶν φωστήρων, πρὸ σελήνης ζ', καὶ ζ' τὰς
ἀπὸ κα', καὶ αὐτῆς τοῦ Μαρτίου μηνός. ὁμοῦ μδ'. ὕφελε λ'·
λοιπαὶ ιδ'. καὶ ἔφθασεν ἡ ιδ' τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς σελήνης
τῇ κζ' τοῦ Μαρτίου μηνός. εἶτα θέλοντες γνῶναι καὶ ποίᾳ ἡμέρᾳ
ἔφθασεν ἡ αὐτὴ ιδ' τοῖς ͵εφλς', προστίθεμεν τὸ τέταρτον, ͵ατπδ',

Maii 31, Iunii 30, Iulii 31, Augusti 31, Septembris 30, Octobris 31, Novembris 30, Decembris 31, Ianuarii 6. summa 285. haec per septenarium divide, hoc pacto. septies 40 sunt 280. restant quinque. sic invenimus quinta septimanae die dominum fuisse baptizatum. qua enim die ipse iusserat aquas producere reptilia, animalia viventia, ea in fine seculorum etiam baptizatus aquam consecravit, utque nobis esset vivifica effecit.

Postquam baptizatus in solitudine a Satana tentatus de eo victoriam rettulit, in Galilaeam profectus est, ibique laetum de regno dei nuntium dididit, discipulosque qui crediderant et pietatis praeconium amplexi erant, secum Hierosolyma adscendere iussit ad pascha secundum legis praescriptum celebrandum. iam si velimus cognoscere quota die mensis incidisset in praesentem annum 5537, initium nacta a vigesima Martii die, decima quarta dies primi mensis lunaris, dividemus 5536 per 19: supererunt 7. huius undecuplum est 77. bis triginta, hoc est 60, inde aufer: restabunt 17. adde his tres, quae ante luminarium coitum sunt: ante lunam 7, et alias 7 ab vigesima prima Martii die. summa 44. hinc tolle 30: supersunt 14. itaque decima quarta primi mensis lunae dies incidit in vigesimum septimum Martii diem. porro volentes cognoscere quota dies septimanae fuerit, adde quadrantem

καὶ γίνονται ,ϛϡκ'. ταῦτα ὕφελε εἰς τὰ ζ', λέγων ζϡ' ϛι', ζπ' φξ', ζη' νϛ'. λοιπαὶ δ' ἐπακταί. ταύταις πρόσβαλε τρεῖς τὰς πρὸ τῶν φωστήρων, καὶ ζ' τὰς ἀπὸ κα', καὶ αὐτῆς τοῦ Μαρτίου D μηνός. ὁμοῦ ιδ'. καὶ ὕφελε ζ'· λοιπαὶ ζ'. καὶ ἦν σάββατον.

Τῷ δὲ ιθ' ἔτει Τιβερίου Καίσαρος ὁ κύριος ἐπὶ τὸ πάθος παρῆν. ἔτος τοῦτο ,εφλθ', μηνὶ Μαρτίῳ κγ', ἡμέρᾳ ϛ'. ἀνέστη δὲ τῇ κε' τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνός, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐτελέσθη, ἡμέρᾳ α'. ὅθεν καὶ τὸ κύριον πάσχα ἑορτάζειν ἡ ἐκκλησία παρείληφε τῇ κε' τοῦ Μαρτίου μηνός. ἐν ᾧ χρόνῳ ἐτελέσθη τὸ Ἰουδαϊκὸν πάσχα, μηνὶ Μαρτίῳ κδ', ἡμέρᾳ ζ'. κύκλος ἡλίου κγ' καὶ σελήνης ι', ἀρχὴν εἰληφότα τὴν κα' τοῦ Μαρτίου μηνός, τῆς ἐνεστώσης δ' ἰνδικτιῶνος. καὶ ια' ἔτος τῆς κατὰ φύσιν ἐννεακαι- P 175 δεκαετηρίδος τῆς σελήνης, καὶ κϛ' τῆς κατὰ φύσιν ὀκτωκαιεικοσαετηρίδος τοῦ ἡλίου. τοῦτο δὲ τὸ τέταρτον πάσχα ἐστὶν ἐν ᾧ πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ εὐαγγέλιον, τό "καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα ἀκωλύτως τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ φάγωσι τὸ πάσχα." καὶ αὖθις "οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου), ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν." ἐν ᾧ οὖν καιρῷ κατὰ σάρκα ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ κύριος, τὸ κατὰ νό- B

suum ad 5536, qui est 1384. summa erit 6920. eam divide per 7, ut supra: relinquentur quattuor epactae. his adde 3 dies antegressos coniunctionem luminarium, et 7 dies a vigesima prima Martii. summa 14. divide per 7: nihil supererit, fuit ergo sabbatum.

Decimo nono Tiberii anno Christus supplicio sese subdidit, anno mundi 5539, die mensis Martii 23, septimanae sexta. exstitit a mortuis 25 die eiusdem Martii, die a sabbato proxima. inde in ecclesia receptum est pascha dominicum celebrare vigesima quinta die Martii. quo tempore Iudaicum pascha peragebatur, dies erat Martii 24, septimanae septima, id est sabbatum. circulus solis 23, lunae 10, utrumque numeratum a 21 Martii praesentis anni, indictione quarta. et undecimus annus erat naturalis novendecennii lunae, ac vigesimus sextus annus naturalis vigintoctennii solis. hoc autem quartum pascha est, quo pro nobis passus est Christus, verus deus noster. testimonium autem perhibet ipsum quoque evangelium, his verbis (Ioan. 18) "ipsi vero in praetorium non intrabant, ne polluerentur, sed postridie pascha possent rite comedere." item (cap. seq.) "Iudaei porro, ne eorum corpora in cruce manerent sabbato (erat enim pridie sabbati, quod admodum magna solennitate acturi erant), a Pilato postularunt ut iis ossa confringerentur atque deponerentur." quo igitur tempore Christus suo corpore pro nobis supplicium luit, eo legitimum pascha non edit, sed

μιον οὐκ ἔφαγε πάσχα, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη. ὅτι δὲ οὐ κατὰ τὴν ιδ' ἐπετέλεσε τὸ πάσχα, ἀλλὰ πρὸ τούτου τὸ μυστικὸν ἐτέλεσε δεῖπνον, ὅτε καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῶν ἀζύμων καὶ ἡ προετοιμασία τῆς ἑορτῆς ἐγίνετο, εὑρίσκεται τοῖς μαθηταῖς μεταδιδοὺς οὐ θύματος οὐδὲ ἀζύμων, ἀλλ' ἄρτου καὶ ποτηρίου.

Οἱ δὲ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἀναγράφοντες εἰς τὸ ,εφ' ἔτος καὶ τὸ πάθος ἐν τῷ ,εφλγ' σφάλλουσι, μὴ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ἔτους ἐπιστάμενοι.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνσάρκου ἐπιδημίας Χριστοῦ τοῦ C ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν ἦν τις τοπάρχης πόλεως Ἐδέσσης, ὀνόματι Αὔγαρος. διαδοθείσης οὖν πανταχοῦ τῆς τῶν θαυμασίων φήμης Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἀκούσας καὶ αὐτὸς ὁ ῥηθεὶς τοπάρχης ἐξίστατο ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπόθει ἰδεῖν τὸν Χριστόν. οὐκ ἠδύνατο δὲ διὰ τὸ ἀνιάτως νοσεῖν. γράφει τοίνυν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν, ἣν ἀπέστειλε δι' Ἀνανίου τῶν αὐτοῦ ταχυδρόμων, ὃς ἐν πείρᾳ ἐτύγχανε καὶ τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. παρήγγειλε δὲ αὐτῷ ὁ Αὔγαρος λαβεῖν ἐν σανίδι τὸ ὁμοίωμα τῆς τοῦ Χριστοῦ ἰδέας. ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Αὐγάρου κατὰ ῥῆμα διέξεισι τάδε. "Αὔγαρος τοπάρχης πόλεως Ἐδέσσης Ἰησοῦ σωτῆρι ἀγαθῷ, ἀναφανέντι ἐν πόλει Ἱεροσολύμων, χαίρειν. ἤκουσταί μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων ὡς ἄνευ φαρμάκων ὑπό σου γινομένων· ὡς γὰρ D λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χωλοὺς περιπατεῖν, λεπροὺς καθαρίζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα λόγῳ ἀπελαύνεις, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις καὶ νεκροὺς ἐγείρεις.

ipse pro nobis victima factus est. quod autem non decimo quarto die pascha celebraverit, sed eum anteceperit mysticae coenae institutione, quo tempore infermentatorum panum sanctificatio et festivitatis apparatus aguntur, argumento est, quia discipulis non de victima et panibus infermentatis, sed panem et vinum tradidit.

Qui Christum scribunt anno 5500 natum, anno 5533 supplicio affectum, errant neque praecise annos norunt.

Eo tempore quo in terris homo Christus egit, fuit quidam Edessae regulus nomine Augarus. ad hunc quoque miraculorum a deo nostro Christo editorum undique sparsa pervenit fama; quorum admiratione perculsus Christum videre desideravit. quod ne fieret, insanabili morbo impediebatur. itaque ad eum mittit epistolam per unum de suis cursoribus Ananiam nomine, eique (nam et pingere norat) mandat ut Christi formam in tabula depingeret. epistolae exemplum infra scriptum est. "Augarus regulus Edessae urbis Iesu servatori bono, existenti in urbe Hierosolyma, salutem. allatum ad me est te sine medicamentis morbos depellere: fertur enim abs te caecis visum, claudis ingressum restitui, leprosos repurgari, verbisque tuis immundos spiritus abigi, eos qui diuturnis morbis torquentur sanari, mortuos in vitam revocari. quibus

ταῦτα πάντα ἀκούσας περί σου κατὰ νοῦν ἐθέμην ὅτι θεὸς εἶ καὶ καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα ποιεῖς, ἢ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, ποιῶν ταῦτα. διὰ ταῦτα τοίνυν γράψας ἐδεήθην τῆς σῆς ἰσχύος καὶ ἀγαθότητος σκυλῆναι καὶ ἐλθεῖν πρός με, ἵνα τὸ πάθος ὃ ἔχω θεραπεύσῃς. καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καταγογγύζουσί σου καὶ βούλονται κακῶσαί σε. πόλις δέ μοί ἐστι σμικροτάτη, ἥτις ἐξαρκέσει ἀμφοτέροις ἡμῖν. ἔρρωσο." ὁ δὲ ταχυ- P 176 δρόμος ἀπελθὼν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ δοὺς τῷ κυρίῳ τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἐπιμελῶς ἀτενίζων αὐτῷ, μὴ δυνάμενος δὲ πλησίον αὐτοῦ στῆναι διὰ τὸ συρρεῦσαν πλῆθος, ἐπί τινα πέτραν μικρὸν τῆς γῆς ἀνεστηκυῖαν ἀναβὰς ἐκαθέσθη, καὶ εὐθὺς ἐκείνῳ μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ δὲ χάρτῃ τὴν χεῖρα προσήρειδε, καὶ τὴν τοῦ φαινομένου μετέγραφεν ὁμοιότητα. καὶ οὐδαμῶς ἠδύνατο αὐτὸν καταλαβεῖν διὰ τὸ ἑτέρᾳ καὶ ἑτέρᾳ ὄψει φαίνεσθαι. ὁ δὲ κύριος, ὡς ἅτε κρυφίων γνώσεων καὶ καρδιῶν ἐξεταστής, γνοὺς τὴν ἐνθύμησιν αὐτοῦ μετεκαλέσατο αὐτόν, καὶ ζητήσας νίψασθαι ἐπεδόθη αὐτῷ ῥάκος τετράδιπλον μετὰ τὸ νίψασθαι, ἐν ᾧ καὶ ἀπεμάξατο τὴν ἄχραντον καὶ θείαν αὐτοῦ ὄψιν. καὶ ὢ τοῦ θαύμα- B τος, παρευθὺς ἐνετυπώθη τῆς αὐτοῦ μορφῆς τὸ ἀπεικόνισμα ἐν τῇ σινδόνι, ἣν καὶ ἀπέδωκε τῷ Ἀνανίᾳ εἰπών "ἄπελθε, καὶ ἀπόδος αὐτὴν τῷ ἀποστείλαντί σε." ἀντέγραψε δὲ ὁ κύριος καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Αὔγαρον, ἐπὶ λέξεως ἔχουσαν οὕτως "μακάριος εἶ, Αὔγαρε, πιστεύσας ἐν ἐμοὶ μὴ ἑωρακώς με. γέγραπται γὰρ περὶ ἐμοῦ, τοὺς ἑωρακότας με μὴ πιστεύειν ἐν ἐμοί· οἱ δὲ μὴ

omnibus de te auditis in eam veni cogitationem, te deum esse caeloque degressum ista facere, aut filium esse dei, qui ista praestes. itaque missis literis volui hoc abs tua potestate et bonitate contendere, uti ad me proficiscare ac me morbo meo liberes. nam et hoc mihi nuntiatum est Iudaeos tibi obloqui ac insidias tendere. at mihi urbs est, quanquam perexigua, tamen ambobus suffectura. vale." cursor Hierosolyma profectus Christo epistolam exhibuit; eumque diligenter attentis contemplatus oculis, cum a confluente turba propius astare non sineretur, in saxum quoddam paululum supra terram eminens consedit, ibique statim oculos Christo, manum chartae intendit, ut apparentis figurae effigiem depingeret. verum is conatus frustra fuit, domino subinde vultum mutante. sed Christus, cui occultae cordis cogitationes exploratae essent, proposito ipsius intellecto hominem ad se vocavit; ac lavare faciem quaerens, postquam abluisset, in pannum quadruplicem sibi oblatum divinae suae et immaculatae faciei simulacrum maximo miraculo impressit. eam sindonem Ananiae tradidit, mandans ut domino suo afferret, ac una epistolam, quam in haec verba rescripsit. "beatus es, Augare, qui mihi non viso fidem habuisti: sic enim de me literis traditum est, eos qui me videant, fidem mihi non habituros, verum eos

ἑωρακότες με αὐτοὶ πιστεύουσι καὶ ζήσονται. περὶ δὲ οὗ ἔγραψάς μοι ἐλθεῖν πρός σε, δέον ἐστὶ πάντα πληρῶσαί με δι' ἃ C ἀπεστάλην, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι ἀναληφθῆναί με πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με πατέρα. ἐπειδὰν δὲ ἀναληφθῶ, ἀποστείλω σοι ἕνα τῶν μαθητῶν μου, ὀνόματι Θαδδαῖον, ὅστις καὶ τὸ πάθος σου θεραπεύσει καὶ ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰρήνην σοι παράσχῃ, καὶ τῇ πόλει σου γενήσεται τὸ ἱκανὸν πρὸς τὸ μηδένα τῶν ἐχθρῶν κατισχῦσαι αὐτῆς." ἐπιθεὶς ἐν τῷ τέλει καὶ σφραγῖδα γράμμασιν Ἑβραϊκοῖς ἐνσημανθεῖσαν ἑπτά, ἅ τινα μεθερμηνευόμενα ταῦτα δηλοῦσι, θεοῦ θεαθὲν θαῦμα θεῖον. ὁ δὲ τοπάρχης Αὔγαρος δεξάμενος περιχαρῶς τὸν Ἀνανίαν, πεσὼν προσεκύνησε τὴν ἁγίαν εἰκόνα καὶ ἄχραντον τοῦ κυρίου πίστει καὶ πόθῳ πολλῷ, καὶ παραχρῆμα ἰάθη ἀπὸ τῶν νόσων αὐτοῦ, μικροῦ τινὸς λειψάνου ὑπο- D λειφθέντος ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. ἦν γὰρ ὁ Αὔγαρος δυσὶ νοσήμασι ταλαιπωρούμενος, ἑνὶ μὲν ἀρθρίτιδι χρονίᾳ, ἑτέρᾳ δὲ λέπρᾳ μελαίνῃ, ἐκδαπανώσῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὃς καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν ἄρθρων ὀδύναις συνείχετο καὶ τοῖς τῆς λέπρας ἐταλαιπωρεῖτο κακοῖς, ἀφ' ἧς ἐγένετο αὐτῷ ἡ τῆς ἀμορφίας αἰσχύνη, δι' ἣν οὐδὲ θεατὸς ἦν σχεδὸν τοῖς ἀνθρώποις.

Μετὰ δέ γε τὸ τοῦ Χριστοῦ πάθος καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἄνοδον καταλαβὼν ὁ ἀπόστολος Θαδδαῖος τὴν Ἔδεσσαν, προσήγαγε τῇ κολυμβήθρᾳ τὸν Αὔγαρον, καὶ πάντας τοὺς αὐτοῦ ἐβάπτισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ ἐξῆλθε τοῦ ὕδατος καθαρὸς καὶ ὑγιής, ἀπαλειφθέντος καὶ τοῦ μικροῦ λειψάνου τῆς λέπρας τοῦ ὑπολειφθέντος

qui me non vidissent, fidem mihi atque vitam habituros. quod petis ut ad te veniam, mihi omnia absolvenda sunt ea quorum gratia missus sum, iisque confectis redeundum ad patrem, qui miserat. eo facto mittam ad te unum meorum discipulorum, nomine Thaddaeum: is et morbo te solvet et vitam aeternam pacemque tibi et tuis praebebit, urbsque tua ab omnibus hostibus tuta et invicta fiet." in fine sigillum posuit literis septem Ebraicis notatum; quarum sensus est, dei spectatum divinum miraculum. Augarus recepto magna cum laetitia tabellario pronus concidit, divinamque adoravit imaginem magna cum fide et desiderio; statimque morbis suis liberatus est, exiguis in facie remanentibus adhuc reliquiis. etenim duobus morbis fuerat conflictatus, articulorum scilicet diuturnis doloribus ac lepra nigra, quae corpus eius depascens adeo deformaverat ut prae pudore vix unquam se cernendum hominibus praeberet.

Postquam Christus supplicio tolerato in caelum rediit, Thaddaeus Edessam venit apostolus, adduxitque Augarum ad piscinam, omnesque qui cum illo erant in nomen patris filii ac spiritus sancti baptizavit. atque Augarus purus ac sanus de aqua exiit, deleto etiam parvo illo,

ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. ἔκτοτε δὲ παντοίως ἐσέβετο καὶ ἐτίμα τὸ P 177 σεβάσμιον ἐκτύπωμα τῆς τοῦ κυρίου μορφῆς, προσθεὶς καὶ τοῦτο ὁ τοπάρχης τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ καλοῖς. ἔκπαλαι τῶν καιρῶν πρὸ τῆς δημοσίας πύλης τῆς πόλεως Ἐδέσσης ἄγαλμά τι τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν ὕπερθεν ἀνεστήλωτο, ὃ πάντα τὸν ἐντὸς τῆς πόλεως βουλόμενον εἰσιέναι ἀνάγκη ἦν προσκυνεῖν καὶ εὐχὰς ἀποδιδόναι, καὶ οὕτως εἰσέρχεσθαι ἐν τῇ πόλει. τοῦτο οὖν τὸ ἀκάθαρτον καὶ δαιμονιῶδες ἄγαλμα καθελὼν καὶ τελείῳ παραδοὺς ἀφανισμῷ, εἰς τὸν ἐκείνου τόπον τὴν ἀχειροποίητον ταύτην εἰκόνα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ θεοῦ ἐπὶ σανίδος κολλήσας καὶ καλλωπίσας ἀνέστησεν, ἐπιγράψας ἐν αὐτῇ ταῦτα τὰ ῥήματα "Χριστὲ ὁ θεός, B ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάνει." καὶ λοιπὸν ἐθέσπισε πάντα τὸν διὰ τῆς πύλης ἐκείνης εἰσέρχεσθαι μέλλοντα τὸ προσῆκον σέβας καὶ τὴν τιμὴν ἀπονέμειν τῇ πολυθαυμάστῳ καὶ θαυματουργῷ τοῦ Χριστοῦ εἰκόνι, καὶ οὕτως εἰς τὴν πόλιν εἰσέρχεσθαι. καὶ διετηρήθη τὸ τοιοῦτον τοῦ ἀνδρὸς εὐσεβὲς θέσπισμα μέχρι τῆς ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ παροικίας καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ δὲ τούτου ἔκγονος τῆς παππῴας ἀρχῆς διάδοχος γεγονὼς ἀπελάκτισε τὴν εὐσέβειαν καὶ πρὸς τὰ εἴδωλα ηὐτομόλησε, καὶ πάλιν ἠβουλήθη ἀναστηλῶσαι δαιμονικὴν στήλην, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καθελεῖν. τοῦτο γνοὺς ὁ ἐπίσκοπος Ἐδέσσης διὰ θείας ἀποκα- C λύψεως τὴν ἐνδεχομένην ἔθετο πρόνοιαν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ τόπος ὑπῆρχε κυλινδροειδής, θρυαλλίδα πρὸ τῆς θείας εἰκόνος ἀνάψας καὶ κέραμον ἐπιθείς, εἶτα ἔξωθεν τιτάνῳ καὶ πλίνθοις ἀποφράξας τὸ ἐμβαδόν, εἰς ὁμαλὴν ἐπιφάνειαν τὸ τεῖχος ἀπηύθυνε, καὶ ἐν

quod remansisse in eius fronte diximus, vestigio. exinde summo studio Augarus venerandam divinae formae imaginem coluit, addiditque hoc aliis suis benefactis. antiquitus ante publicam Edessae portam in sublimi quaedam alicuius Graecorum deorum effigies stabat, quam adorare cogebatur ac ei vota facere quicunque urbem intrare vellet. eam Augarus sustulit, atque pessundedit; inque eius locum imaginem illam Christi, sine manuum opera factam, constituit tabulae agglutinatam exornatamque, cum tali inscriptione "Christe deus, qui in te sperat, voti fit compos." iussitque ut quicunque per eam intrare vellet portam, imagini debitum honorem atque venerationem exhiberet. hoc pio instituto obtemperatum est, quamdiu Augarus atque post hunc filius vixerunt. nepos autem cum in avi locum et regnum successisset, abiecta pietate ad simulacrorum cultum descivit, statuitque sublata Christi imagine statuam daemonis reponere. at episcopus Edessae, cum sibi ea res divinitus esset patefacta, quanta licuit providentia malo occurrit. quia enim locus erat cylindri forma, lucernam accensam divinae imagini praeposuit; iniectaque tegula, et reliqua capacitate calce ac lateribus obstructa locum complanavit, ut aequalis caetero muro esset. itaque imp

ἑωρακότες με αὐτοὶ πιστεύουσι καὶ ζήσονται. περὶ δὲ οὗ ἔγραψάς μοι ἐλθεῖν πρός σε, δέον ἐστὶ πάντα πληρῶσαί με δι' ἃ C ἀπεστάλην, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι ἀναληφθῆναί με πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με πατέρα. ἐπειδὰν δὲ ἀναληφθῶ, ἀποστείλω σοι ἕνα τῶν μαθητῶν μου, ὀνόματι Θαδδαῖον, ὅστις καὶ τὸ πάθος σου θεραπεύσει καὶ ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰρήνην σοι παράσχῃ, καὶ τῇ πόλει σου γενήσεται τὸ ἱκανὸν πρὸς τὸ μηδένα τῶν ἐχθρῶν κατισχῦσαι αὐτῆς." ἐπιθεὶς ἐν τῷ τέλει καὶ σφραγῖδα γράμμασιν Ἑβραϊκοῖς ἐνσημανθεῖσαν ἑπτά, ἅ τινα μεθερμηνευόμενα ταῦτα δηλοῦσι, θεοῦ θεαθὲν θαῦμα θεῖον. ὁ δὲ τοπάρχης Αὔγαρος δεξάμενος περιχαρῶς τὸν Ἀνανίαν, πεσὼν προσεκύνησε τὴν ἁγίαν εἰκόνα καὶ ἄχραντον τοῦ κυρίου πίστει καὶ πόθῳ πολλῷ, καὶ παραχρῆμα ἰάθη ἀπὸ τῶν νόσων αὐτοῦ, μικροῦ τινὸς λειψάνου ὑπο- D λειφθέντος ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. ἦν γὰρ ὁ Αὔγαρος δυσὶ νοσήμασι ταλαιπωρούμενος, ἑνὶ μὲν ἀρθρίτιδι χρονίᾳ, ἑτέρᾳ δὲ λέπρᾳ μελαίνῃ, ἐκδαπανώσῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὃς καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν ἄρθρων ὀδύναις συνείχετο καὶ τοῖς τῆς λέπρας ἐταλαιπωρεῖτο κακοῖς, ἀφ' ἧς ἐγένετο αὐτῷ ἡ τῆς ἀμορφίας αἰσχύνη, δι' ἣν οὐδὲ θεατὸς ἦν σχεδὸν τοῖς ἀνθρώποις.

Μετὰ δέ γε τὸ τοῦ Χριστοῦ πάθος καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἄνοδον καταλαβὼν ὁ ἀπόστολος Θαδδαῖος τὴν Ἔδεσσαν, προσήγαγε τῇ κολυμβήθρᾳ τὸν Αὔγαρον, καὶ πάντας τοὺς αὐτοῦ ἐβάπτισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ ἐξῆλθε τοῦ ὕδατος καθαρὸς καὶ ὑγιής, ἀπαλειφθέντος καὶ τοῦ μικροῦ λειψάνου τῆς λέπρας τοῦ ὑπολειφθέντος

qui me non vidissent, fidem mihi atque vitam habituros. quod petis ut ad te veniam, mihi omnia absolvenda sunt ea quorum gratia missus sum, iisque confectis redeundum ad patrem, qui miserat. eo facto mittam ad te unum meorum discipulorum, nomine Thaddaeum: is et morbo te solvet et vitam aeternam pacemque tibi et tuis praebebit, urbsque tua ab omnibus hostibus tuta et invicta fiet." in fine sigillum posuit literis septem Ebraicis notatum; quarum sensus est, dei spectatum divinum miraculum. Augarus recepto magna cum laetitia tabellario pronus concidit, divinamque adoravit imaginem magna cum fide et desiderio; statimque morbis suis liberatus est, exiguis in facie remanentibus adhuc reliquiis. etenim duobus morbis fuerat conflictatus, articulorum scilicet diuturnis doloribus ac lepra nigra, quae corpus eius depascens adeo deformaverat ut prae pudore vix unquam se cernendum hominibus praeberet.

Postquam Christus supplicio tolerato in caelum rediit, Thaddaeus Edessam venit apostolus, adduxitque Augarum ad piscinam, omnesque qui cum illo erant in nomen patris filii ac spiritus sancti baptizavit. atque Augarus purus ac sanus de aqua exiit, deleto etiam parvo illo,

ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. ἔκτοτε δὲ παντοίως ἐσέβετο καὶ ἐτίμα τὸ P 177
σεβάσμιον ἐκτύπωμα τῆς τοῦ κυρίου μορφῆς, προσθεὶς καὶ τοῦτο
ὁ τοπάρχης τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ καλοῖς. ἔκπαλαι τῶν καιρῶν πρὸ
τῆς δημοσίας πύλης τῆς πόλεως Ἐδέσσης ἄγαλμά τι τῶν Ἑλληνι-
κῶν θεῶν ὕπερθεν ἀνεστήλωτο, ὃ πάντα τὸν ἐντὸς τῆς πόλεως
βουλόμενον εἰσιέναι ἀνάγκη ἦν προσκυνεῖν καὶ εὐχὰς ἀποδιδόναι,
καὶ οὕτως εἰσέρχεσθαι ἐν τῇ πόλει. τοῦτο οὖν τὸ ἀκάθαρτον
καὶ δαιμονιῶδες ἄγαλμα καθελὼν καὶ τελείῳ παραδοὺς ἀφανι-
σμῷ, εἰς τὸν ἐκείνου τόπον τὴν ἀχειροποίητον ταύτην εἰκόνα τοῦ
σωτῆρος ἡμῶν καὶ θεοῦ ἐπὶ σανίδος κολλήσας καὶ καλλωπίσας
ἀνέστησεν, ἐπιγράψας ἐν αὐτῇ ταῦτα τὰ ῥήματα "Χριστὲ ὁ θεός, B
ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάνει." καὶ λοιπὸν ἐθέσπισε πάντα
τὸν διὰ τῆς πύλης ἐκείνης εἰσέρχεσθαι μέλλοντα τὸ προσῆκον
σέβας καὶ τὴν τιμὴν ἀπονέμειν τῇ πολυθαυμάστῳ καὶ θαυμα-
τουργῷ τοῦ Χριστοῦ εἰκόνι, καὶ οὕτως εἰς τὴν πόλιν εἰσέρχεσθαι.
καὶ διετηρήθη τὸ τοιοῦτον τοῦ ἀνδρὸς εὐσεβὲς θέσπισμα μέχρι
τῆς ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ παροικίας καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ δὲ τούτου
ἔκγονος τῆς παππῴας ἀρχῆς διάδοχος γεγονὼς ἀπελάκτισε τὴν
εὐσέβειαν καὶ πρὸς τὰ εἴδωλα ηὐτομόλησε, καὶ πάλιν ἠβουλήθη
ἀναστηλῶσαι δαιμονικὴν στήλην, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα
καθελεῖν. τοῦτο γνοὺς ὁ ἐπίσκοπος Ἐδέσσης διὰ θείας ἀποκα- C
λύψεως τὴν ἐνδεχομένην ἔθετο πρόνοιαν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ τόπος
ὑπῆρχε κυλινδροειδής, θρυαλλίδα πρὸ τῆς θείας εἰκόνος ἀνάψας
καὶ κέραμον ἐπιθείς, εἶτα ἔξωθεν τιτάνῳ καὶ πλίνθοις ἀποφράξας
τὸ ἐμβαδόν, εἰς ὁμαλὴν ἐπιφάνειαν τὸ τεῖχος ἀπηύθυνε, καὶ ἐν

quod remansisse in eius fronte diximus, vestigio. exinde summo studio Augarus venerandam divinae formae imaginem coluit, addiditque hoc aliis suis benefactis. antiquitus ante publicam Edessae portam in sublimi quaedam alicuius Graecorum deorum effigies stabat, quam adorare cogebatur ac ei vota facere quicunque urbem intrare vellet. eam Augarus sustulit, atque pessundedit; inque eius locum imaginem illam Christi, sine manuum opera factam, constituit tabulae agglutinatam exornatamque, cum tali inscriptione "Christe deus, qui in te sperat, voti fit compos." iussitque ut quicunque per eam intrare vellet portam, imagini debitum honorem atque venerationem exhiberet. hoc pio instituto obtemperatum est, quamdiu Augarus atque post hunc filius vixerunt. nepos autem cum in avi locum et regnum successisset, abiecta pietate ad simulacrorum cultum descivit, statuitque sublata Christi imagine statuam daemonis reponere. at episcopus Edessae, cum sibi ea res divinitus esset patefacta, quanta licuit providentia malo occurrit. quia enim locus erat cylindri forma, lucernam accensam divinae imagini praeposuit; iniectaque tegula, et reliqua capacitate calce ac lateribus obstructa, ita locum complanavit, ut aequalis caetero muro esset. itaque impius ille,

τῷ μὴ ὁρᾶσθαι τὴν φθονουμένην μορφὴν ἀπέστη τῆς ἐγχειρήσεως ὁ δυσσεβής. ἔρρει τοίνυν διὰ μέσου χρόνος πολύς, καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων μνήμης ἀπερρύη ἡ τῆς ἱερᾶς ταύτης εἰκόνος ἀπόκρυψις. ὁ δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης τὰς τῆς Ἀσίας πόλεις πορθῶν καὶ καταστρεφόμενος κατέλαβε καὶ Ἔδεσσαν ἐπὶ τῆς βα-
D σιλείας, καὶ πᾶσαν μηχανὴν κινήσας πρὸ τῶν ἄλλων τῆς πόλεως, οἷον βελῶν ἀφέσεις, κατασείσης τειχῶν, διαθραύσεις πυλῶν, εἰς φόβον καὶ ἀγωνίαν ἐνέβαλε τοὺς τῆς πόλεως. οἳ ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ ἀπογνώσει καταστάντες πρὸς τὸν θεὸν καταφεύγουσι, καὶ μετ' ὀδύνης καρδίας καὶ δακρύων ἐζήτουν αὐτόν, διὸ καὶ εὗρον· ἐγγὺς γὰρ κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, κατὰ τὸν θεῖον Δαβίδ. φαίνεται γὰρ εἶναι διὰ τῆς νυκτὸς Εὐλαλίῳ τῷ ἐπισκόπῳ γυνή τις εὐσταλὴς καὶ κοσμία, κρείττων ἢ κατὰ ἄνθρωπον, ὑποτιθεμένη αὐτῷ καὶ λέγουσα ὅτι ἐπάνω τῆς πύλης τῆς πόλεως, ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, διὰ τόνδε τὸν τρόπον, ἡ τιμία εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ ἀποκέκρυπται, ἣν ἀναζητήσας καὶ λαβὼν πάντα
P 178 αἰσίως πράξεις. ὁ δ' ἐπίσκοπος χαρᾶς ἀφάτου πλησθεὶς καὶ τὸν τόπον καταλαβὼν καὶ τοῦτον διαρρήξας, ὢ τοῦ θαύματος, εὗρε τὴν θείαν εἰκόνα ἀδιαλώβητον καὶ κεχαραγμένην καὶ τὴν θρυαλλίδα ἐν τοσούτῳ χρόνῳ μὴ ἀποσβεσθεῖσαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πρὸς φυλακὴν ἐπιτεθέντι πρὸ τοῦ λύχνου κεραμῷ ἐκτυπωθὲν ἕτερον ὁμοίωμα ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου. τοῦτο λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος μετὰ χαρᾶς ἀμέτρου, καὶ λιτανεύσας καὶ εὐχαριστήσας, κατ-

3 ἡ om P   6 πρὸς τὴν ἅλωσιν?

cum invisa ipsi imago non conspiceretur, ab incepto destitit. sed longo deinceps temporis tractu prorsus ex hominum memoria sacrae istius imaginis occultatio deleta est. post, Iustiniano imperatore Romanorum, Chosroes Persarum rex urbes Asiae oppugnans atque vastans etiam Edessam obsedit. quam cum omnibus machinis ac conatu tentaret, tormentis, concussione murorum, portarum perruptione urgens, magnum oppidanis metum incussit. ii cum iam de salute desperarent inque extremis essent angustiis, ad deum confugerunt, atque eum aegro corde et lacrimis requirentes invenerunt, quia, ut divinus cecinit Davidus, propinquus est omnibus ipsum vere invocantibus. proinde noctu Eulalio episcopo apparuit mulier quaedam forma et ornatu quam humana fert natura augustiore, monuitque eum supra portam (locum ac modum simul indicabat) latere abditam venerandam Christi imaginem, qua inventa et recepta omnia dextre esset acturus. episcopus immensa repletus laetitia, loco invento et aperto, repperit (proh miraculum) divinam imaginem incolumem lucernamque tanto temporis decursu non exstinctam, atque adeo in tegula quae fuerat ante lucernam custodiae causa obiecta, aliam exemplari per omnia assimilem impressam imaginem. hac ille ingenti cum gaudio arrepta, supplicatione et gratiarum actione peractis, eum

ἔλαβε τὸν τόπον καθ' ὃν οἱ Πέρσαι διώρυττον. ὡς δὲ πλησίον ἀλλήλων ἐγένοντο ἐν τῷ ὀρύγματι, ἀπὸ τῆς λυχνίας ἐκείνης ἐλαίου ἐπιστάξαντες εἰς τὸ ἠυτρεπισμένον πῦρ πάντας ἀπώλεσαν ἄρδην. ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξωθεν ἀναφθεῖσαν πυρὰν ὑπὸ τῶν Περσῶν κατὰ B τῶν ἔνδον, ἣν ἄπειρος ὕλη ὑπέτρεφεν, ὡς πλησίον αὐτῆς ἐγένετο ὁ ἐπίσκοπος μετὰ τοῦ θείου ἐκτυπώματος, ἐξαίφνης βίαιος ἄνεμος ἐγερθεὶς κατὰ τῶν ἀναφλεγόντων ταύτην ἀντέστρεψεν, οὓς καὶ ἐμπυρίζουσα ἀπέστρεψε. ταῦτα παθόντες μᾶλλον ἢ δράσαντες οἱ Πέρσαι, οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ δὶς καὶ πολλάκις, μετ' αἰσχύνης ἀπείρου ὑπεχώρησαν ἄπρακτοι.

Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων πανταχόθεν συνερρύη τὰ ἁγιώτατα καὶ κάλλιστα, ἦν δὲ ἄρα θεῖον βούλημα καὶ τὴν ἱερὰν ταύτην καὶ θείαν εἰκόνα μετὰ τῶν ἄλλων ἀποθησαυρισθῆναι καλῶν, ὁ τῶν Ῥωμαίων κυριαρχῶν Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς σπούδασμα ποιεῖται κατευμοιρῆσαι ταύτης καὶ καταπλουτίσαι τὴν βασιλεύουσαν. C καὶ δὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐξαπέστειλε πρὸς τὴν Ἔδεσσαν μηδὲν ἀνύσας. ὁ μὲν γὰρ ἐπέκειτο αὐτῶν, οἱ δὲ ἀνέδυον καὶ παρεκρούοντο. καὶ τελευταῖον πεισθέντες ἐπένευσαν· ὁ γὰρ ἄναξ Ῥωμαίων τῇ ἐφέσει τοῦ τοιούτου καλοῦ πρὸς πάντα ὑπείξας τὰ παρ' αὐτῶν προβαλλόμενα, καὶ δοὺς αὐτοῖς διακοσίους Σαρακηνοὺς καὶ ἀργύρου ἐπισήμου χιλιάδας δώδεκα, καὶ ἀσφαλισάμενος διὰ σφραγῖδος χρυσῆς τοῦ μὴ πολεμίως ἐπέρχεσθαι τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα κατὰ τῶν τεσσάρων πόλεων ἐκείνων, μηδὲ λῄζεσθαι ταύτας, ἐπέτυχε τῆς αἰτήσεως. D ἐπεὶ γὰρ συνεχωρεῖτο γενέσθαι καὶ παρεχώρησεν ὁ ἀμηρᾶς,

locum petiit qua Persae cuniculos agebant. cumque prope illos pervenisset, ex lucerna oleum instillavit in ignem ab iis paratum, isque ignis hostes ad unum omnes consumpsit. sed et foris Persae ad laedendos oppidanos rogum succenderant; qui ignis cum aleretur copiosissima materia, ubi prope cum divina effigie accessit episcopus, subito exortus validus ventus, eum in eos qui succenderant distulit eosque urens abegit. ita Persae non semel tantum sed saepius male accepti, Edessa integra et re infecta maximo cum dedecore discesserunt.

Enimvero cum in urbem quae imperii caput est omnia undique sacerrima atque pulcherrima confluerent, ac dei voluntas esset ut inter alia ibi haec quoque reconderetur divina imago, Romanus Lacapenus, imperator Romanorum, operam dedit ut ea potiretur eaque Constantinopolim ditaret. saepe eius rei causa frustra legatos miserat. tandem cupiditate eius obtinendi cum Edessenis omnia ipsorum postulata concessisset, obtinuit. dedit 200 Saracenos, 12 milia argenti signati; aureoque sigillo confirmavit nunquam legiones Romanas hostiliter quattuor illas urbes accessuras aut praedam acturas. ita voti compos factus,

λαβόντες οἱ ἐπίσκοποι, ὅ τε Σαμοσατῶν καὶ ὁ τῆς Ἐδέσσης, καὶ ἕτεροί τινες τῶν εὐλαβῶν τὸ ἅγιον ἐκεῖνο ἀπεικόνισμα καὶ τὸ χριστόγραφον ἐπιστολίδιον εἴχοντο τῆς ὁδοῦ· καὶ πάλιν ἄπειρα ἐτελεῖτο θαύματα. ὡς δὲ κατήντησαν ἐν τῷ τῶν ὀπτιμάτων θέματι, ἐν τῷ τῆς θεοτόκου ναῷ τῷ Εὐσεβίου λεγομένῳ, πολλοὶ προσελθόντες μετὰ πίστεως ἀπὸ ποικίλων νόσων ἰάθησαν. ἔνθα καί τις προσῆλθεν ὑπὸ δαίμονος ἐνοχλούμενος, καὶ τάδε οἱονεὶ ἀπεφοίβασεν "ἀπόλαβε, Κωνσταντινούπολις, δόξαν καὶ χαράν, καὶ σὺ πορφυρογέννητε τὴν βασιλείαν σου." καὶ παραυτὰ ἰάθη ὁ ἄνθρωπος. τῇ δὲ ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνός, κατὰ τὸ ,ςυνβ' ἔτος τῆς
P 179 τοῦ κόσμου γενέσεως, κατέλαβον τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου οἱ τὸ ἅγιον διακομιζόμενοι, ὃ καὶ σεβασμίως καὶ περιχαρῶς ὑπεδέχθη καὶ προσεκυνήθη παρά τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. τῇ δὲ ἐπαύριον μετὰ τὸν ἀσπασμὸν καὶ τὴν προσκύνησιν ἀράμενοι τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα ἐπὶ τῶν ὤμων ὅ τε ἀρχιερεὺς Θεοφύλακτος καὶ οἱ νεάζοντες βασιλεῖς (ὁ γὰρ γέρων δι' ἀσθένειαν ἀπελείπετο), ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς γερουσίας ἅπαντες μετὰ παντὸς τοῦ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος, τῇ προσηκούσῃ δορυφορίᾳ παρέπεμπον μέχρι τῆς χρυσείας πόρτης. κἀκεῖ-
B θεν πάλιν ἀναλαβόμενοι ὁμοίως μετὰ ψαλμῶν καὶ ὕμνων κατέλαβον τὸν περιώνυμον μέγιστον ναὸν τῆς ἁγίας σοφίας. εἶτα ἀνῆλθον εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἐν τῷ θεομητρὸς ναῷ Φάρῳ κατέθεντο τὸ τίμιον καὶ ἅγιον ἐκτύπωμα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,

22 θεομήτορος?

Amera concedente, episcopi Samosatenus Edessenus aliique pii sanctam illam effigiem ac epistolam a Christo scriptam Edessa auferentes iter ingressi sunt. rursus tum infinita sunt edita miracula. cum pervenissent ad templum dei genitricis, quod est in optimatum regione ac Eusebii dicitur, multi fide praediti accedentes a variis morbis sunt liberati. ibi etiam quidam accessit qui a daemone vexabatur, atque haec quasi divino instinctu vaticinatus est "recipe Constantinopolis gloriam et laetitiam, tuque Porphyrogennete tuum regnum." statimque sanatus est. die decima quinta Augusti, anno mundi 6452, ii qui sacram imaginem ferebant, Blachernas ad aedem beatissimae dei genitricis pervenerunt. ibi accepta est reverenter ac magno cum gaudio, adorataque a Caesaribus, a proceribus et reliquis omnibus. postridie post salutationem et adorationem, humeris suis sublatam imaginem Christi summus pontifex Theophylactus et imperatoris filii (senex enim imbecillitate detinebatur) ac praeterea senatores omnes cum universa ecclesiasticorum turba, quo decet comitatu usque ad portam Auream deduxerunt. inde eodem ritu, psalmis et hymnis adhibitis, ad nobile et maximum divinae sapientiae templum detulerunt. postea ad imperatorem ascenderunt, et in Pharo, quae est aedes divae virginis, venerandam atque sacram Christi imagi-

εἰς φυλακτήριον μέγιστον τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, πάλιν δὲ τῆς τῶν ἱστοριῶν ἀκολουθίας ἑξόμεθα.

Τοῦ δὲ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα τεχθέντος εὐθὺς Αὔγουστος Καῖσαρ ἐκράτησε πάντων, καὶ τὰς ἐθναρχίας πάσας καὶ μερικὰς βασιλείας καταλύσας τοῖς Ῥωμαίων οἴαξι πάντας ὑπέταξε, καὶ βαθεῖα εἰρήνη πανταχοῦ γέγονε· τῆς γὰρ θείας βοηθείας ἐπιφανείσης νῶτα δεδώκασιν οἱ πολέμιοι, καὶ C *αἱ πάλαι τἀναντία φρονοῦσαι βασιλεῖαι ὑπέκλιναν τὸν αὐχένα καὶ τὸν σωτήριον ζυγὸν ὑπεδέξαντο. τῇ γὰρ ἀληθείᾳ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ οἱόν τινι φωνῇ χρησάμενος ὁ θεὸς τὸ οἰκεῖον ὕψος ὑπέδειξε. προειδὼς τοίνυν ὁ θεὸς τὴν Ἰουδαίων ἀπόνοιαν ἔφη διὰ τοῦ προφήτου "σχολάσατε, καὶ γνῶτε ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ θεός· ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ." ἡμῖν δὲ παραδηλῶν τίς οὗτός ἐστι, καὶ ὥσπερ συνευφραινόμενος ἐπάγει "κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ θεὸς Ἰακώβ." τοῦ δὲ Ἰακὼβ τὴν μνήμην οὐχ ἁπλῶς ἐποιήσατο· ἀλλ' ἐπειδὴ πρῶτος ἐκεῖνος τὴν τῶν ἐθνῶν προεθέσπισε κλῆσιν ("οὐκ ἐκλείψει" γάρ φησιν "ἄρχων ἐξ Ἰούδα, ἕως ἂν* D *ἔλθοι ὃ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν"), τὴν μεταβολὴν τῶν ἐθνῶν κἀνταῦθα προθεσπίζων, εἰκότως τὸν τοῦ Ἰακὼβ θεὸν τοῦ ταῦτα προειρηκότος ἔφη κατωρθωκέναι. τοιγαροῦν ἐν τῷ μβ' τῆς Αὐγούστου βασιλείας, ἐν τῷ ͵εφς' ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤρχθη ὁ κατὰ Ἀντιόχειαν τῶν ἐτῶν ἀριθμός. καὶ Ἡρώ-*

nem deposuerunt, magnum praesidium reginae urbium urbis et omnium Christianorum. atque haec quidem hactenus. nos ad historiae continuationem revertamur.

Nato Christo statim Augustus omnia in suam redegit potestatem, ac dominationibus gentium regnisque particularibus abolitis omnia Romano imperio subiecit. ita tum summa pax obtinuit. quippe deo rem Romanam adiuvante hostes terga verterunt, et regna pridem adversa tum cervices subdiderunt iugo salutari. nam deus veritate et rerum ipsarum testimonio tanquam voce utens, suam tunc maiestatem demonstravit. proinde deus Iudaeorum vecordiam praevidens per vatem ita est vaticinatus "cessate et cognoscite me esse deum, qui et inter gentes et in terra exaltabor." nobis autem significans quisnam ille sit, ac quasi gratulans nobis vates "deus" inquit, "exercituum dominus a partibus nostris est: patrocinium nostri suscipit deus Iacobi." neque vero otiosa est Iacobi mentio, sed ideo facta quod is primus de vocatione gentium est vaticinatus. verba eius sunt "non deerit princeps Iuda oriundus, donec is veniat cui reposita est summa rerum: is erit spes gentium." itaque Davidus iam tum mutationem gentium praedicens, convenienter ait deum Iacobi, qui ista fuit vaticinatus, rem praeclare gessisse. ceterum anno regni Augusti 48, anno mundi 5506 annorum Antiochensium

δης μὲν ἐξ ἐθνῶν ἤδη βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ἀνηγορευμένος, καὶ
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος, καὶ
τοῦ Ἡρώδου κακῶς τὸν βίον διαλλάξαντος, πεπλήρωται τὸ "οὐκ
P 180 ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται, ὅς ἐστιν ὁ
Χριστός." ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἡρώδης ἀλλόφυλος ὢν περιτμη-
θεὶς ἦρξε τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀρχιερέα κατέστησεν ἀλλογενῆ τὸν
Ἀνάνιλον, εὐθὺς ἐπαύθη κατὰ τὴν θείαν πρόρρησιν ἡ ἐξ Ἰούδα
ἀρχὴ μέχρι τότε κρατήσασα. οἱ γὰρ ἱερεῖς προειστήκεισαν τῶν
πραγμάτων, ἄχρις οὗ Πομπήϊος ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπιστὰς
τὴν μὲν Ἱερουσαλὴμ κατὰ κράτος πολιορκεῖ, μιαίνει δὲ τὰ ἅγια,
τὸν δὲ ἐκ τῆς προγόνων διαδοχῆς μέχρις ἐκείνου τοῦ καιροῦ διαρ-
κέσαντα βασιλέα τε ὁμοῦ καὶ ἀρχιερέα Ἀριστόβουλον δέσμιον ἐπὶ
Ῥώμην ἐκπέμψας τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος Ῥωμαίοις ὑπόφορον
B κατέστησε. καὶ οὕτω πρῶτος ἀλλόφυλος Ἡρώδης, ὡς ἔφην, τὸ
Ἰουδαῖον ἔθνος ἐγχειρίζεται. καθ' ὃν καιρὸν ἐναργῶς τῆς Χρι-
στοῦ παρουσίας ἐνστάσης ἐξέλιπον οἱ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖς καὶ
ἡγούμενοι.

Γεννηθεὶς τοίνυν ὁ Χριστὸς οὐδ' αὐτὸς ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ θρόνου Δαβὶδ ἐκάθισεν, ἀλλὰ θρόνον λέγει Δαβὶδ τὴν ἀκαθαίρετον καὶ αἰώνιον βασιλείαν. αὐτὸς γάρ ἐστι προσδοκία ἐθνῶν, οὐχὶ τοῦ ἐλαχίστου μέρους τῆς οἰκουμένης. "ἔσται" γάρ φησιν "ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι." καὶ "τέθεικά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν."

numerus coepit. cumque eo tempore Herodes alienigena Iudaeorum rex esset declaratus nato domino nostro Iesu Christo, Herodesque vitam misere cum morte commutasset, impletum est illud oraculum, quo non ante defuturum principem populi Iuda procreatum dicebatur, quam is cui reposita erat summa rerum, id est Christus, nasceretur. quando enim Herodes alienigena posito praeputio regnum in Iudaeos obtinuit, et Ananilum alienigenam pontificatu maximo affecit, statim Iudaicum imperium, quod hactenus obtinuerat, finitum fuit. etenim sacerdotes rei publicae praefuerant, donec Pompeius Romanorum dux Hierosolymis expugnatis templum polluit, ac Aristobulum, qui eo usque regnum iuxta ac pontificatum a maioribus per successionem accepta gesserat, vinctum Romam misit, ac populum Iudaicum omnem Romanis stipendiarium fecit. eo modo primum Herodi alienigenae in Iudaeos regnum commissum fuit; quo tempore perspicue instante Christi adventu, Iudaeorum et pontifices et principes desierunt.

Natus Christus non invisibili Davidico solio rex consedit, sed solium Davidicum scriptura appellat aeternum et indissolubile. ipse enim est quem exspectant gentes, quae non sunt minima pars orbis terrarum. erit enim, ait, stirps Iessae, et is qui ad imperium in gentes gerendum exorietur: in eo gentes spem ponent. posui te in foedus generis et lu-

καὶ "θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν C
θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ." οὗτος οὖν καὶ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς διέμεινεν, εἰ καὶ μὴ τὰ σκῆπτρα τῆς Ἰουδαίας παρέλαβε, καὶ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ἐστὶν ὁ θεός. καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἰακὼβ ἐβεβαιώθη, καὶ ἐνευλογήθησαν ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσι τὸν Χριστόν.

Ἵνα δὲ σαφέστερον γένηται πῶς ἡ ἱερατικὴ φυλὴ ἐμίγη τῇ βασιλικῇ, λέξομεν οὕτως. ὁ μὲν Ἰούδας ἐγέννησε τὸν Φαρές, ὁ δὲ Φαρὲς τὸν Ἐσρώμ, ὁ δὲ Ἐσρὼμ τὸν Ἀράμ, ὁ δὲ Ἀρὰμ τὸν Ἀμιναδάμ, ὁ δὲ Ἀμιναδὰμ τὸν Ναασσών, ὁ δὲ Ναασσὼν τὸν Σαλμών, ὁ δὲ Σαλμὼν τὸν Βόοζ, Βόοζ δὲ τὸν Ὠβήδ, Ὠβὴδ δὲ D
τὸν Ἰεσσαί, ὁ δὲ Ἰεσσαὶ Δαβὶδ τὸν βασιλέα. ἐπεὶ οὖν ὁ Ναασσὼν υἱὸς ἦν τοῦ Ἀμιναδάμ, τούτου τὴν ἀδελφὴν Ἐλισάβετ ἠγάγετο γυναῖκα ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Ἀαρών, ἀδελφὸς Μωϋσέως, ἐκ φυλῆς ὑπάρχων τοῦ Λευΐ. καὶ μέντοι καὶ ὁ θεσπέσιος ἱεράρχης Ἰωδαέ, φυλῆς ὢν τῆς Λευιτικῆς, ἠγάγετο γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν Ὀχοζίου, φυλῆς οὖσαν τοῦ Ἰούδα. κἀντεῦθεν λοιπὸν τῆς βασιλικῆς φυλῆς συμμιγείσης τῇ Λευιτικῇ, μάλα γε εἰκότως ὁ κύριος ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ κατὰ σάρκα μητρὸς αὐτοῦ γενεαλογούμενος οὕτω βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς εἰς τὰ πρὸς θεόν, ὡς ἔφην, ἀνθρώποις ἀναδέδεικται, καὶ προδήλως κηρύττεται βασιλεὺς αἰώνιος P 181
καὶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

men gentium. in omnia secula propagabo eius progeniem; neque ante solium eius regium successore carebit quam dies caelo non oriatur. is ergo et rex universae terrae permansit, quanquam sceptra Iudaica non acceperit; et rex universae terrae est deus, ac libertas Iacobi confirmata est, inque eius semine omnes terrae tribus beatae factae sunt, omnesque populi Christum praedicant.

Ut autem manifestius fiat quomodo sacerdotalis tribus permixta fuerit cum regia, sic rem exponemus. Iudas Pharezum procreavit. inde ordine prognati sunt Esromus .Aramus Aminadamus Naasson Salmon Boozus Obedus Iessaas rex Davidus. quoniam igitur Naasson filius erat Aminadami, huius sororem Elizabetam Aaron pontifex maximus uxorem duxit, frater Mosis, tribu Levita. quin et divinus Iodaas, pontifex et ipse maximus, tribu Levita, in matrimonio habuit sororem Ochoziae, Iudaeam tribu. cumque exinde tribus regia fuerit cum sacerdotali permixta, admodum convenienter dominus ex Maria virgine ac matre carnis suae natus, serie generis exposita et rex et sacerdos dei, ut dictum est, deprehenditur. itaque manifesto praedicatur rex sempiternus, idemque aeternus pontifex secundum Melchizedeci ordinem.

Ἐντεῦθεν τοίνυν ἄρχεται ἡ τετάρτη βασιλεία, ἣν ὁ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν τεσσάρων θηρίων ὀπτασίᾳ τέταρτον θηρίον διαφέρον τῶν ἄλλων τροπικῶς ὀνομάζει, ἐφ' οὗ καὶ ὁ τῶν πρώτων τεσσάρων στοιχείων δημιουργὸς καὶ τὸν τετραπέρατον κόσμον συνδήσας ἐν τούτοις Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσαρκώθη διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. ὅθεν εἰκότως μέγας βασιλεὺς καὶ ἐπίσημος ὑπὲρ πάντας ὁ Αὔγουστος καὶ δυνατὸς γενόμενος ὑπέταξε τὰς μερικὰς βασιλείας πάσας, διὰ τὸν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ βασιλέα τοῦ παντὸς καὶ
B κύριον τεχθέντα, κατὰ τὴν Ἡσαΐου προφητείαν· φησὶ γὰρ "καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων. καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ ἥξουσιν ἐπ' αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύσονται λαοὶ πολλοί, καὶ ἐροῦσι δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ. καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον ἐθνῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν. καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ οὐ
C λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν." ὅτι δὲ τὸν μετὰ τὴν τοῦ κυρίου παρουσίαν προσημαίνονται ταῦτα καιρόν, τὰ πράγματα σαφῶς μαρτυροῦσι. πρὸ μὲν γὰρ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας συχναὶ τῶν ἐθνῶν κατ' ἀλλήλων ἐπαναστάσεις ἐγίνοντο, ἅτε δὴ καθ' ἕκαστον ἔθνος τῆς βασιλείας μεμερισμένης· πάσης δὲ ἡγεμονίας εἰς Ῥωμαίους μετατεθείσης εἰ-

Atque hoc est initium quarti regni, quod Danielus, cum ei quattuor animalia apparerent, sibi animalis specie a reliquis differente repraesentatum ait, quo veheretur primorum quattuor elementorum opifex, qui quatripatentum mundum concinnavit; quo regno scilicet nostrae salutis causa Iesus Christus homo natus est. quare merito omnibus regibus maior illustriorque fuit Augustus, omniaque particularia regna suo imperio subiecit, propter eum qui ipsius aetate nasci debuit rex et dominus universi, quae Esaias his verbis praedixerat (cap. 2) "ultimis porro temporibus mons domini erit illustris, aedesque dei in summo montium: exaltabitur supra colles, et ad eam proficiscentur omnes nationes. multique populi ibunt, ac dicent: agedum conscendamus montem domini et adeamus aedem dei Iacobei: is nobis viam suam monstrabit, inque ea nos ambulabimus. nam de Sione lex egredietur, et sermo domini Hierosolymis exibit; atque causas multarum is nationum disceptabit, et populum multum arguet. tunc de gladiis suis vomeres et de frameis suis falces cudent, neque gens contra gentem gladium arripiet, neque rem porro bellicam discent." iam res ipsae testantur his verbis tempus Christi adventus praedici. antequam enim Romanum imperium inivit, crebra fuerunt populorum alterius adversus alterum bella, quod regnum singulatim per populos divisum esset. postquam summa rerum ad Romanos devo-

ρήνη βαθεῖα κατέσχε τὴν οἰκουμένην, ὡς μηκέτι ἔθνος κατ' ἔθνους ἐπιστρατεύειν ἀλλὰ τῇ γεωργίᾳ προσέχειν. οὐκοῦν μάλα δείκνυται σαφῶς τὸ τῆς προρρήσεως τέλος. διὸ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγων "καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου D ἑβδομάδας ζ' καὶ ἑβδομάδας ξβ'." αἳ συμπληροῦσιν ἔτη υπγ', ὅσα τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει τῶν Χριστῶν ἡγουμένων, ὧν τελευταίου Ὑρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος Ἡρώδης ἀπὸ Αὐγούστου παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν, μεθ' ὃν οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιορκίας. οὐκέτι γὰρ ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀσαμονέων ἤτοι Μακκαβαίων, ὥς φησιν Ἰώσηπος, ἱερῶνται τῷ θεῷ, ἀλλ' ἄσημοί τινες, οἱ μὲν ἐνιαύσιοι οἱ δὲ ἐπὶ λόγῳ, παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἱερωσύνην ὠνούμενοι. διὸ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγων "καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα δύο ἑβδομάδας ἐξολο- P 182 θρευθήσεται χρίσμα καὶ κρῖμα οὐκ ἔσται" καὶ τὰ ἑξῆς. διέλῃς δὲ τὰς ξθ' ἑβδομάδας οὕτως, τὰς μὲν ἑπτὰ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰχμαλωσίας ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, τὰς δὲ ξβ' συναπτομένας ταῖς ζ' εἰς τὸν χρόνον ὃν κατέσχον οἱ χριστοὶ ἡγούμενοι, τὴν δὲ μίαν ἑβδομάδα, καθ' ἣν ὁ κύριος ἐκήρυξε τὴν καινὴν διαθήκην, ἧς ἑβδομάδος ἐν τῷ ἡμίσει ἦλθεν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, καὶ ἤρθη ἐκ μέσου ἡ διὰ Μωϋσέως παραδεδομένη διαθήκη. καὶ αὖθις "καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομὰς μία, καὶ ἐν τῷ

luta est, alta per totum orbem pax fuit, populique mutuis bellis omissis agriculturae vacaverunt. ita vaticinii istius exitus apertissime declaratur. itaque etiam Danielus vaticinatur his verbis (cap. 9) "cognosces autem et intelliges ex exitu sermonis, cum decretum fiet et aedificabitur Hierosolyma, usque ad Christi principatum septimanas 7, septimanas 62." hae annos efficiunt 483; totidemque annos uncti potestatem in populum Iudaicum gesserunt. quorum ultimus Hyrcanus, cum a Parthis esset captus, Augustus Herodi regnum tradidit; cuius posteri deinceps id tenuerunt usque ad Hierosolymorum excidium. nam, quod et Iosephus testatur, ab eo tempore non iam ex summorum pontificum stirpe aut Asmoneorum, qui et Maccabaei dicuntur, deo pontifices creabantur: sed id munus obscuri homines alii per annum gerebant, alii alia ratione, redemptum a Romanis pecunia. ideo Danieli quoque oraculum ait post 7 et post 62 septimanas abolitum iri unctionem, neque fore iudicium, et cetera. sic autem dividendae sunt 69 septimanae. 7 a reditu ex exsilio usque ad templi absolutionem. reliquae 62 his sine intervallo succedentes in tempus quo uncti rerum potiti sunt. una autem in tempus quo Christus novum foedus promulgavit; qua media nobis salutiferum Christus subiit supplicium, et sublatum est e medio testamentum quod fuerat per Mosem traditum. rursus "corroboravit foedus multis una septi-

B ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή. καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως συντελείᾳ δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν Ἱερουσαλήμ." καὶ τὰ λοιπὰ εὑρήσεις ἐν τῇ βασιλείᾳ Τίτου.

Ὁ γοῦν Αὔγουστος τὴν ἐξ Ἰταλίας συναθροίσας δύναμιν κάτεισιν ἐπὶ Ἀντώνιον. καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττᾶται Ἀντώνιος, καὶ φεύγει μετὰ τῆς Κλεοπάτρας εἰς Αἴγυπτον. καὶ ὁ μὲν Ἀντώνιος ἑαυτὸν διεχειρίσατο, ἡ δὲ Κλεοπάτρα εὐλαβουμένη τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ θρίαμβον συσχεθεῖσα, ἀσπίδι τῷ θηρίῳ ἑαυτὴν προσενεγκαμένη τελευτᾷ. Ἥλιος δὲ καὶ Σελήνη τὰ τέκνα αὐτῶν συσχεθέντα προσήχθησαν τῷ θριάμβῳ Ῥώμης.

Ἐπὶ τούτου τοῦ Αὐγούστου, ὥς φησιν Εὐσέβιος τοῦ Παμ-
C φίλου, ἀρχὴν ἡ τετάρτη λαμβάνει βασιλεία, ἣν ὁ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν τεσσάρων θηρίων ὀπτασίᾳ τέταρτον θηρίον φοβερὸν ὀνομάζει. τότε πρῶτον ἐπὶ τῆς δʹ βασιλείας ἐμονάρχησεν Αὔγουστος, ὅτε καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἐκ γυναικὸς ἀειπαρθένου γέννησιν δι' ἡμᾶς κατεδέξατο. ὁ δὲ αὐτός φησιν Εὐσέβιος ὅτι οὗτος ὁ Αὔγουστος ἀπελθὼν εἰς Δελφοὺς ἠρώτησε τίς μετ' αὐτὸν βασιλεύσει· τοῦ δὲ Πυθίου μηδὲν ἀποκρινομένου, καὶ τοῦ Αὐγούστου πάλιν ἐρωτήσαντος διὰ τί σιγᾷ τὸ μαντεῖον, ἔφη ἡ Πυθία ταῦτα "παῖς Ἑβραῖος κέλεταί με, θεὸς μακάρεσσιν ἀνάσσων, τόνδε δόμον προλιπεῖν καὶ ὁδὸν αὖθις ἱκέσθαι. ἄπιθι λοιπὸν ἐκ δόμων ἡμετέρων."

mana; eiusque dimidio tolletur sacrificium et libatio, et in templo abominandum vastitatis signum ponetur, ac excidium Hierosolymorum perficietur." reliqua ibi invenies, ubi regnum Titi descripsimus.

Ceterum Augustus collectis per Italiam copiis contra Antonium movit. victus praelio Antonius cum Cleopatra in Aegyptum fugit, ibique sibi ipse mortem conscivit. Cleopatra cum comprehenderetur, ne Romam in triumpho introduceretur, aspidi serpenti sese mordendam praebuit, itaque periit. Sol et Luna, liberi ipsorum, in triumpho Romam ducti sunt.

Sub hoc Augusto, ut Eusebius Pamphili ait, quartum regnum cepit, quod in quattuor animalium visione Danielus animal quartum terribile nominat. tunc primum, inito iam quarto regno, Augustus solus omnem potestatem gessit. quo tempore etiam dominus noster Iesus Christus nostri causa nasci ex muliere perpetuam virginitatem conservante sustinuit. idem Eusebius narrat Augustum Delphos profectum de successuro sibi oraculum consuluisse, et cum vates nihil responderet, scitatum causam cur oraculum conticuerit, hoc responsum tulisse:

me puer Ebraeus iubet hoc discedere templo,
rex divum, et Stygium rursum remeare sub Orcum.
tu tacitus nostra haec iam nunc altaria linque.

Τῷ δὲ ͵εφϛʹ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, μβʹ δὲ Αὐγούστου ἐξῆλθε δόγμα παρ᾽ αὐτοῦ ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. D
ἐν ᾧ ἔτει καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, Ἡρώδου βασιλεύοντος τῆς Ἰουδαίας, ὃν ὁ Καῖσαρ Αὔγουστος προεχειρίσατο. οὗτος ὁ Καῖσαρ τὸν κόσμον ἑαυτῷ ἅπαντα καθυποτάξας, ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ ὄντα ἀποβιῶναι, παρηγγύησε τοὺς ἐν τέλει πάντας ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ χεῖρας κροτῆσαι καὶ γελάσαι ὡς ἐπὶ μίμου τελευτῆς. τοῦτο δὲ ποιῆσαι διωρίσατο ἀποσκώπτων εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ὡς γέλωτος ἄξιον.

Ὅτι Ἡρώδης οὐ μόνον διὰ τοὺς ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρεθέντας P 183
ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίᾳ παῖδας παιδοκτόνος ὀνομάζεται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τοὺς ἰδίους τρεῖς υἱοὺς ἀποκτεῖναι, καὶ τὴν μητέρα τούτοις ἐπισφάξαι, καὶ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ἑτέρους τε πολλοὺς τῶν οἰκείων καὶ πλῆθος οὐκ ὀλίγων Ἰουδαίων ἀποκτεῖναι ἐν τῇ αὐτοῦ τελευτῇ.

Ἰστέον δὲ ὅτι τρεῖς ἔσχεν ὁ μέγας Ἡρώδης υἱούς, Ἡρώδην τὸν καὶ Ἀντίπαν, τὸν ἀποτεμόντα τὸν πρόδρομον, ἐφ᾽ οὗ καὶ ὁ κύριος ἐσταυρώθη ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος, Ἡρώδην τὸν καὶ Φίλιππον, ᾧ πρώτως Ἡρωδιὰς ἐγαμήθη, ἐξ ἧς ἔσχε θυγατέρα B
Σαλώμην τὴν καὶ ὀρχησαμένην, καὶ Ἡρώδην τὸν καὶ Ἀγρίππαν, τὸν ἀνελόντα τὸν Ζεβεδαίου Ἰάκωβον.

Ὅτι Ἡρώδης ὁ μέγας τέθνηκεν ἑβδομήκοντα ἔτη ζήσας, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τῆς Ἰουδαίας ἔτη λζʹ παρανόμως. ἐπὶ αὐτοῦ γὰρ ἡ πρόρρησις τοῦ πατριάρχου Ἰακὼβ ἐπληρώθη ἡ λέγουσα "οὐκ ἐκλείψει

Anno mundi 5506, qui regno Augusti fuit 42, decretum ab ipso exiit ut totus mundus censeretur. eo anno Christus natus est, Herode Iudaeae regnum sibi ab Augusto concessum tenente. Augustus cum totum sibi mundum subiecisset, morte iam appetente Romae proceribus omnibus mandavit ut se defuncto plauderent ac risum tollerent, sicut in mimorum fine fieri assolebat. eo mandato vitam humanam utpote ridiculam rem subsannavit.

Herodes puericida appellatur non modo ob pueros Bethlehemae ab ipso, cum contra Christum saeviret, interfectos, sed etiam quod suos ipsius tres filios iugulasset, facinusque matrem eorum necando cumulasset, et fratrem uxoris ac reliquos domesticorum complures iis addidisset. non parvam etiam Iudaeorum multitudinem moriturus necavit.

Notandum est Herodi magno tres fuisse filios, Herodem, qui et Antipas appellatur, qui cervicem praecidi praecursori Christi iussit (eo regnante Christus crucifixus est, imperante Tiberio Caesare); Herodem cognomento Philippum, cuius primum uxor fuit Herodias, eique Salomen filiam peperit eam quae saltavit; Herodem denique Agrippam, qui Iacobum Zebedaei filium necavit.

Herodes magnus mortuus est septuagenarius. annos 37 regnum in Iudaeam illegitimum tenuit; inque ipso impletum est patriarchae Iacobi

ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται," ἤτοι ὁ Χριστός. πρῶτος γὰρ ἀλλόφυλος Ἡρώδης Ἰουδαίων ἦρξεν, Ἄραψ ὢν Ἰδουμαῖος, καὶ πρῶτος ἀλλόφυλον ἀρχιερέα κατέστησε, τὸν Ἀνάνιλον, ὡς Ἰώσηπος λέγει.

C Ὅτι Ἡρώδης ὁ μιαιφόνος πρὸς ταῖς πολλαῖς τῶν συγγενῶν φονοκτονίαις ἀναιρεῖ καὶ Ὑρκανὸν τὸν πάλαι ἀρχιερέα καὶ τὸν τούτου υἱὸν καὶ τὴν τούτου ἀδελφήν, ἑαυτοῦ δὲ γυναῖκα, τοὺς δύο οἰκείους υἱοὺς εἰς ἄνδρας τελοῦντας, καὶ τὴν πενθεράν, ἔτι δὲ Σαλώμης τῆς ἰδίας ἀδελφῆς τὸν ἄνδρα· γήμαντος δὲ αὐτὴν ἑτέρου καὶ τοῦτον προστίθησι, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ὑφηγητὰς τῶν ἱερῶν νόμων, καὶ τοὺς τῶν πατρίων ζηλωτάς. θεηλάτῳ δὲ πληγῇ καὶ ὕδρωπι συσχεθεὶς σκώληκας ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξέβρασε, καὶ οὕτως δεινῶς ὀδυνώμενος τέθνηκεν.

Ὅτι πενταετὴς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀνέρχεται.

D Ὅτι Αὔγουστος Ἀρχέλαον μὲν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστησε, τοὺς δὲ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ τέσσαρας ὄντας, Ἡρώδην ὁμώνυμον τῷ πατρὶ καὶ Ἀντίπατρον τῷ πάππῳ Λυσανίαν τε καὶ Φίλιππον, εἰς τέσσαρα μέρη διατεμὼν τὴν χώραν ἑκάστῳ διένειμε καὶ τετράρχας αὐτοὺς ὠνόμασε. τότε καὶ λιμὸς ἐν Ῥώμῃ γέγονεν ὡς πραθῆναι τὸν μόδιον χρυσίνων κζ΄.

Ὅτι τῷ ͵εφιθ΄ τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ἔτει ιγ΄ Ἰουδαίων τρίτος Ἡρώδης ἐκράτησεν, ὃς καὶ Ἀγρίππας ἐλέ-

vaticinium, qui non ante defuturum Iuda ortum principem et ducem semine eius cretum edixerat, quam is veniret cui reposita omnia erant, id est Christus. primus enim alienigena Iudaeis imperavit Herodes Idumaeus Arabs, primumque alienigenam pontificem constituit Ananilum, ut Iosephus narrat.

Herodes parricida praeter multas cognatorum neces etiam Hyrcanum interfecit, antiquum pontificem maximum, eiusque et filium et sororem, quam ipse uxorem habebat, item duos filios iam ad virilem aetatem provectos, socrum, Salomes suae sororis maritum, ac rursus alterum cum quo illa secundas nuptias fecerat. addidit et divinae legis enarratores, et qui patrios ritus amplectebantur. divinitus autem aqua intercute punitus, erumpentibus ex corpore eius vermibus, gravissimis doloribus cruciatus periit.

Christus ab Aegypto rediit annos natus quinque.

Archelaum Herodis filium Augustus Iudaeae genti praefecit. reliquam regionem in 4 partes distribuit, eisque reliquos Archelai fratres praeposuit, tetrarchas a quadripartito imperio appellatos. horum nomina sunt Herodes patri, Antipater avo cognomines, Lysanias et Philippus. tanta eo tempore fuit Romae penuria ut modius aureis 27 sit venditus.

Anno mundi 5519, incarnationis autem divinae 13, tertius Herodes, cognomine Agrippa, regnum in Iudaeos obtinuit, alienigena, Herodis

γετο, ἀλλόφυλος ὤν, υἱὸς Ἡρώδου, ἀδελφὸς Ἀρχελάου, ἔτη κδ'· ὁ γὰρ Ἀρχέλαος μετὰ θ' τῆς ἀρχῆς ἔτη εἰς Βίενναν πόλιν τῆς Γαλλίας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξωρίσθη. οὗτος Ἡρώδης, ὁ καὶ P 184 Ἀγρίππας, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν ἀνεῖλε τῷ ιγ' μὲν ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, λβ' δὲ τῆς τοῦ κυρίου σαρκώσεως· ἐφ' οὗ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἑκουσίως δι' ἡμᾶς τὸ σωτήριον ὑπέστη πάθος. ὑπὸ τούτου ἡ Πανοσὸς Καισάρεια Φιλίππου μετωνομάσθη διὰ τὸ ἀνακτισθῆναι παρὰ τοῦ τετράρχου Φιλίππου. οὗτος τὴν Τιβεριάδα πόλιν διὰ Τιβέριον Καίσαρα ἔκτισε, καὶ τὴν τῶν Γαβινίων πόλιν τήν ποτε Σαμάρειαν ἐπικτίσας Σεβαστὴν αὐτὴν προσηγόρευσε, τὸ δὲ ἐπίνειον αὐτῆς, τὸν Στράτωνος πύργον πολίσας, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Καίσαρος Καισάρειαν ἐκάλεσεν· ὕστερον δὲ καὶ Ἀντιπατρίδα κτίζει. καὶ Πανεῖον εἰδωλεῖον κατεσκεύασεν ἐν Πανεάδι τῷ Πανί, ἐν τῇ νῦν λεγομένῃ Καισαρείᾳ τῆς Παλαι- B στίνης· καὶ τὸν ναὸν Ἱεροσολύμων διπλοῦν ἀνῳκοδόμησεν. οὗτος ἐξορισθεὶς ἐν Λουγδούνῃ τῆς Γαλλίας ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ σὺν τῇ μοιχαλίδι Ἡρωδιάδι θνήσκει. τὴν δὲ ὀρχησαμένην κόρην ἐπὶ τῇ ἀποτομῇ τοῦ προδρόμου ζῶσαν κατέπιεν ἡ γῆ· οἱ δέ φασιν ὅτι εἰς πάγον παίζουσα ἐπάνω λίμνης διαρραγέντος κατῆλθε κάτω, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀποσφηνωθείσης τὸ μὲν σῶμα ἅπαν εἰς τὸν βυθὸν κατῆλθεν, ἡ δὲ κεφαλὴ ἐπάνω τοῦ πάγου ὑπελείφθη.

Ὅτι ἐπὶ Ἡρώδου πεπλήρωται ἡ προφητεία Δανιήλ. μέχρι γὰρ Ἡρώδου χριστοὶ ἡγούμενοι ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, C

5 ὑφ' P   7 ἐπὶ?

filius, frater Archelai. regnavit annos 24. nam Archelaus cum 9 annos regnasset, a Romanis est Viennam Galliae urbem in exsilium missus. hic Herodes, qui et Antipas, anno sui regni 13 Ioannem baptistam necavit, Christo 32 agente annum. sub eodem Christus propter nos sponte supplicium pertulit. sub hoc Panosus urbs Caesarea Philippi denominata est, quod eam Philippus tetrarcha refecisset. is in honorem Tiberii Caesaris urbem Tiberiadem condidit; et Gabiniorum urbem, olim Samariae nomine notam, instauravit, ac Sebastem, hoc est Augustam, nuncupavit. eiusque navale, turrim Stratonis, muro cum cinxisset, Caesaream ab ipso Caesare appellavit. post et Antipatridem condidit; et Paneade, quae nunc Caesarea Palaestinae usurpatur, Pani fanum nomine Paneum posuit, ac templum Hierosolymitanum duplum aedificavit. missus autem in exsilium Lugdunum Galliae urbem, vita cum adultera Herodiade summa in egestate exacta, mortuus est. filiam, quae saltando impetrarat ut praecursori caput amputaretur, terra vivam absorpsit. alii ferunt eam, cum in glacie palustri luderet, rupta glacie ita in fundum decidisse ut caput abscissum supra glaciem exstaret.

Herodis tempore impletum est Danieli oraculum. nam ad eum usque uncti, hoc est summi pontifices, Iudaeos rexerant, ab instaurato

ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ Δαρεῖον ἀνανεώσεως τοῦ ἱεροῦ, λήξαντες δὲ ἐπὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα, ὃς διὰ τὸ ὑποτάξαι Ὑρκανοὺς οὕτως ὠνομάσθη. ἔτη υπγ´ τὰ μεταξὺ τούτων, ὁπόσα καὶ ἡ τοῦ Δανιὴλ προφητεία θεσπίζει λέγουσα "καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι τὴν Ἱερουσαλήμ, ἕως χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδας ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδας ξβ´." αὗται αἱ ξθ´ ἑβδομάδες συμπληροῦσι χρόνους ἐτῶν υπγ´, ὁπόσα ἔτη τυγχάνει τῆς ἀρχῆς τῶν χριστῶν ἡγουμένων, ὧν τελευταῖον τοῦ Ὑρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος Ἡρώδης
D ὁ Ἀντιπάτρου τὴν βασιλείαν τῶν Ἰουδαίων, μηδὲν προσήκουσαν αὐτῷ, ὑπὸ Αὐγούστου καὶ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων παραλαμβάνει, κἄπειτα οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιορκίας. οὗτος δὲ ἦν Ἡρώδης ὁ Ἀντιπάτρου τοῦ Ἀσκαλωνίτου παῖς καὶ μητρὸς Κύπριδος Ἀραβίσσης. καθ᾽ ὃν καιρὸν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως πλησιαζούσης ἡ ἐκ προγόνων διαδοχὴ ἀρχιερωσύνη τε καὶ ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων κατελύθη, συμπληρουμένης τῆς προφητείας Ἰακώβ.

Ἑξῆς δὲ ὁ Δανιὴλ προφητεύει λέγων "καὶ μετὰ τὰς ἑξήκοντα δύο ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρῖσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ λαὸς ἡγουμένου ἐρχομένου, καὶ κοπήσονται ἐν κατακλυσμῷ πολέμου." καὶ
P 185 ἑξῆς φησί "καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται περὶ τὴν ἐρήμωσιν." τὸ δὲ ἐξολοθρευθήσεσθαι χρῖσμα καὶ κρίμα μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ τήν τε

Darii opera templo usque ad Hyrcanum (nomen huic a subactis Hyrcanis fuit) per annos 483, quos etiam Danieli oraculum exprimit. "cognosces et intelliges ab exitu sermonis, quod decretum fiet et aedificabitur Ierusalem, usque ad Christum ducem, septimanae septem et septimanae sexaginta duae." hae septimanae sexaginta novem annos conficiunt 483; totidemque annos imperium Iudaicum penes unctos fuit. quorum postremus Hyrcanus cum esset a Parthis captus, Herodes Antipatri filius regnum in Iudaeos, nihil ad se pertinens, ab Augusto et senatu Romano accepit; idque in eius deinceps stirpe usque ad excidium Hierosolymorum permansit. is ergo Herodes Antipatri Ascalonitae filius fuit, matre Cypride Arabica. quo tempore natalibus Christi appetentibus Iudaeorum in sacerdotium et regnum successio cessavit, impleto Iacobi vaticinio.

Danielus porro ita praedicit "post 62 septimanas abolebitur unctio neque erit iudicium; templumque et sacrarium corrumpentur a populo, cum dux advenerit; caedenturque inundatione belli." his addit "et in templum abominabile vastitatis signum. et dum tempus implebitur, vastitati consummatio dabitur." quod unctionem abolitum iri neque in

πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθαρήσεσθαι δηλοῖ. δύναται δὲ νοηθῆναι
τοῦτο ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ· ἐλθόντος γὰρ αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ ἔθνους
σωτηρίαν, διὰ τὴν εἰς αὐτὸν παρανομίαν καὶ ὕβριν ἥ τε ἱερωσύνη
αὐτοῖς καθόλου καὶ ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ πόλις ἀντανήρηται. μιᾶς
δὲ οὔσης ἑβδομάδος πρὸς τὴν τῶν ο′ συμπλήρωσιν, τὸ ἥμισυ μὲν
αὐτῆς ὁ τοῦ κηρύγματος τοῦ εὐαγγελίου νενοήσθω χρόνος. τρισὶ
γὰρ ἔτεσι καὶ ἡμίσει τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς πεπληρωκὼς ὁ μονογε-
νὴς ἀνελήφθη. πνεύματι δὲ ἁγίῳ τοὺς ἁγίους ἐμπλήσας μαθη- B
τὰς ἐπ' ἄλλοις τρισὶν ἔτεσιν καὶ ἡμίσει εἰς Ἱερουσαλὴμ παρακατ-
εῖχεν αὐτούς, ὁμοῦ μὲν πρὸς τὸν μέγιστον ἆθλον καὶ τὸν τῶν
ἐθνῶν τούτους ἀγῶνα παρασκευαζόμενος, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς εἰς
ζωὴν τεταγμένους ἐκ τοῦ ἔθνους διὰ πίστεως προσλαμβανόμενος,
καὶ τῶν σκιῶν καὶ τῶν τύπων τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἀφιστῶν, καὶ
τῇ ἀληθείᾳ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς καινῆς διαθήκης προσαγόμενος.
διὸ καὶ ὁ ἱερός φησι λόγος "καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς
ἑβδομὰς μία," διὰ τῶν εἰρημένων δηλονότι ἑπτὰ ἐτῶν τοῖς πιστεύ-
σασι τῷ Χριστῷ.

Ὅτι τῷ ,εφϛ′ τοῦ κόσμου ἔτει, τοῦ δὲ Αὐγούστου Καίσαρος C
μβ′, Ἡρώδου δὲ λβ′, ἑβδόμῳ μηνὶ καθ' Ἑβραίους δεκάτῳ, ἤτοι
Σεπτεμβρίου κγ′, Ζαχαρίας θυμιῶν εἰς τὸ ἁγίασμα κατὰ τὴν τάξιν
τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ εἶδε τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ τὴν τοῦ μεγά-
λου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου σύλληψιν εὐαγγελιζόμενον
αὐτῷ.

urbe fore indicium ait, id urbis ac templi excidium denotat. potest etiam de Christo intelligi: cum enim is ad salutem populo suo reparandam venisset, hic quod eum iniuriose ac per contumeliam habuisset, una cum ipsa urbe et sacerdotium et sanctitatem amisit. iam quod ad summam 70 septimanarum una adhuc requiritur, eius dimidium intelligi debet impensum evangelii publicationi. nam unigenitus dei filius cum annos 3 s a patre sibi demandatum negotium gessisset, in caelum receptus est. inde cum spiritu sancto discipulos suos implevisset, 3 s annos eos Hierosolymis detinuit, cum ut eos ad maximum certamen convertendarum ad deum nationum praepararet, tum ut de Iudaeis eos qui erant vitae destinati, interim fide imbueret atque ab umbris et exemplis veteris testamenti ad veritatem evangelii et repraesentationem novi testamenti adduceret. itaque etiam oraculum ita habet "et una septimana testamentum multis confirmabit," nimirum iis qui Christo credent spatio istius septennii.

Anno mundi 5506, anno regni Augusti 48, Herodis 32, mense Ebraeorum septimo, qui est September, Zacharias cum in sacrario adoleret secundum ordinem suae classis, principem angelorum Gabrielem vidit sibi partum magni praecursoris ac baptistae Ioannis annuntiantem.

δης μὲν ἐξ ἐθνῶν ἤδη βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ἀνηγορευμένος, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος, καὶ τοῦ Ἡρώδου κακῶς τὸν βίον διαλλάξαντος, πεπλήρωται τὸ "οὐκ P 180 ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται, ὅς ἐστιν ὁ Χριστός." ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἡρώδης ἀλλόφυλος ὢν περιτμηθεὶς ἦρξε τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀρχιερέα κατέστησεν ἀλλογενῆ τὸν Ἀνάνιλον, εὐθὺς ἐπαύθη κατὰ τὴν θείαν πρόρρησιν ἡ ἐξ Ἰούδα ἀρχὴ μέχρι τότε κρατήσασα. οἱ γὰρ ἱερεῖς προειστήκεισαν τῶν πραγμάτων, ἄχρις οὗ Πομπήϊος ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπιστὰς τὴν μὲν Ἱερουσαλὴμ κατὰ κράτος πολιορκεῖ, μιαίνει δὲ τὰ ἅγια, τὸν δὲ ἐκ τῆς προγόνων διαδοχῆς μέχρις ἐκείνου τοῦ καιροῦ διαρκέσαντα βασιλέα τε ὁμοῦ καὶ ἀρχιερέα Ἀριστόβουλον δέσμιον ἐπὶ Ῥώμην ἐκπέμψας τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος Ῥωμαίοις ὑπόφορον B κατέστησε. καὶ οὕτω πρῶτος ἀλλόφυλος Ἡρώδης, ὡς ἔφην, τὸ Ἰουδαῖον ἔθνος ἐγχειρίζεται. καθ' ὃν καιρὸν ἐναργῶς τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐνστάσης ἐξέλιπον οἱ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖς καὶ ἡγούμενοι.

Γεννηθεὶς τοίνυν ὁ Χριστὸς οὐδ' αὐτὸς ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ θρόνου Δαβὶδ ἐκάθισεν, ἀλλὰ θρόνον λέγει Δαβὶδ τὴν ἀκαθαίρετον καὶ αἰώνιον βασιλείαν. αὐτὸς γάρ ἐστι προσδοκία ἐθνῶν, οὐχὶ τοῦ ἐλαχίστου μέρους τῆς οἰκουμένης. "ἔσται" γάρ φησιν "ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι." καὶ "τέθεικά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν."

numerus coepit. cumque eo tempore Herodes alienigena Iudaeorum rex esset declaratus nato domino nostro Iesu Christo, Herodesque vitam misere cum morte commutasset, impletum est illud oraculum, quo non ante defuturum principem populi Iuda procreatum dicebatur, quam is cui reposita erat summa rerum, id est Christus, nasceretur. quando enim Herodes alienigena posito praeputio regnum in Iudaeos obtinuit, et Ananilum alienigenam pontificatu maximo affecit, statim Iudaicum imperium, quod hactenus obtinuerat, finitum fuit. etenim sacerdotes rei publicae praefuerant, donec Pompeius Romanorum dux Hierosolymis expugnatis templum polluit, ac Aristobulum, qui eo usque regnum iuxta ac pontificatum a maioribus per successionem accepta gesserat, vinctum Romam misit, ac populum Iudaicum omnem Romanis stipendiarium fecit. eo modo primum Herodi alienigenae in Iudaeos regnum commissum fuit; quo tempore perspicue instante Christi adventu, Iudaeorum et pontifices et principes desierunt.

Natus Christus non invisibili Davidico solio rex consedit, sed solium Davidicum scriptura appellat aeternum et indissolubile. ipse enim est quem exspectant gentes, quae non sunt minima pars orbis terrarum. erit enim, ait, stirps Iessae, et is qui ad imperium in gentes gerendum exorietur: in eo gentes spem ponent. posui te in foedus generis et lu-

καὶ "θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν [C] θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ." οὗτος οὖν καὶ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς διέμεινεν, εἰ καὶ μὴ τὰ σκῆπτρα τῆς Ἰουδαίας παρέλαβε, καὶ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ἐστὶν ὁ θεός. καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἰακὼβ ἐβεβαιώθη, καὶ ἐνευλογήθησαν ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσι τὸν Χριστόν.

Ἵνα δὲ σαφέστερον γένηται πῶς ἡ ἱερατικὴ φυλὴ ἐμίγη τῇ βασιλικῇ, λέξομεν οὕτως. ὁ μὲν Ἰούδας ἐγέννησε τὸν Φαρές, ὁ δὲ Φαρὲς τὸν Ἐσρώμ, ὁ δὲ Ἐσρὼμ τὸν Ἀράμ, ὁ δὲ Ἀρὰμ τὸν Ἀμιναδάμ, ὁ δὲ Ἀμιναδὰμ τὸν Ναασσών, ὁ δὲ Ναασσὼν τὸν Σαλμών, ὁ δὲ Σαλμὼν τὸν Βόοζ, Βόοζ δὲ τὸν Ὠβήδ, Ὠβὴδ δὲ [D] τὸν Ἰεσσαί, ὁ δὲ Ἰεσσαὶ Δαβὶδ τὸν βασιλέα. ἐπεὶ οὖν ὁ Ναασσὼν υἱὸς ἦν τοῦ Ἀμιναδάμ, τούτου τὴν ἀδελφὴν Ἐλισάβετ ἠγάγετο γυναῖκα ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Ἀαρών, ἀδελφὸς Μωϋσέως, ἐκ φυλῆς ὑπάρχων τοῦ Λευΐ. καὶ μέντοι καὶ ὁ θεσπέσιος ἱεράρχης Ἰωδαέ, φυλῆς ὢν τῆς Λευιτικῆς, ἠγάγετο γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν Ὀχοζίου, φυλῆς οὖσαν τοῦ Ἰούδα. κἀντεῦθεν λοιπὸν τῆς βασιλικῆς φυλῆς συμμιγείσης τῇ Λευιτικῇ, μάλα γε εἰκότως ὁ κύριος ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ κατὰ σάρκα μητρὸς αὐτοῦ γενεαλογούμενος οὕτω βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς εἰς τὰ πρὸς θεόν, ὡς ἔφην, ἀνθρώποις ἀναδέδεικται, καὶ προδήλως κηρύττεται βασιλεὺς αἰώνιος [P 181] καὶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

men gentium. in omnia secula propagabo eius progeniem; neque ante solium eius regium successore carebit quam dies caelo non oriatur. is ergo et rex universae terrae permansit, quanquam sceptra Iudaica non acceperit; et rex universae terrae est deus, ac libertas Iacobi confirmata est, inque eius semine omnes terrae tribus beatae factae sunt, omnesque populi Christum praedicant.

Ut autem manifestius fiat quomodo sacerdotalis tribus permixta fuerit cum regia, sic rem exponemus. Iudas Pharezum procreavit. inde ordine prognati sunt Esromus .Aramus Aminadamus Naasson Salmon Boozus Obedus Iessaa rex Davidus. quoniam igitur Naasson filius erat Aminadami, huius sororem Elizabetam Aaron pontifex maximus uxorem duxit, frater Mosis, tribu Levita. quin et divinus Iodaas, pontifex et ipse maximus, tribu Levita, in matrimonio habuit sororem Ochoziae, Iudaeam tribu. cumque exinde tribus regia fuerit cum sacerdotali permixta, admodum convenienter dominus ex Maria virgine ac matre carnis suae natus, serie generis exposita et rex et sacerdos dei, ut dictum est, deprehenditur. itaque manifesto praedicatur rex sempiternus, idemque aeternus pontifex secundum Melchizedeci ordinem.

Ἐντεῦθεν τοίνυν ἄρχεται ἡ τετάρτη βασιλεία, ἣν ὁ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν τεσσάρων θηρίων ὀπτασίᾳ τέταρτον θηρίον διαφέρον τῶν ἄλλων τροπικῶς ὀνομάζει, ἐφ᾽ οὗ καὶ ὁ τῶν πρώτων τεσσάρων στοιχείων δημιουργὸς καὶ τὸν τετραπέρατον κόσμον συνδήσας ἐν τούτοις Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσαρκώθη διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. ὅθεν εἰκότως μέγας βασιλεὺς καὶ ἐπίσημος ὑπὲρ πάντας ὁ Αὔγουστος καὶ δυνατὸς γενόμενος ὑπέταξε τὰς μερικὰς βασιλείας πάσας, διὰ τὸν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ βασιλέα τοῦ παντὸς καὶ B κύριον τεχθέντα, κατὰ τὴν Ἡσαΐου προφητείαν· φησὶ γὰρ "καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐπ᾽ ἄκρων τῶν ὀρέων. καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ ἥξουσιν ἐπ᾽ αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύσονται λαοὶ πολλοί, καὶ ἐροῦσι δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ. καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον ἐθνῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν. καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ οὐ C λήψεται ἔθνος ἐπ᾽ ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν." ὅτι δὲ τὸν μετὰ τὴν τοῦ κυρίου παρουσίαν προσημαίνονται ταῦτα καιρόν, τὰ πράγματα σαφῶς μαρτυροῦσι. πρὸ μὲν γὰρ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας συχναὶ τῶν ἐθνῶν κατ᾽ ἀλλήλων ἐπαναστάσεις ἐγίνοντο, ἅτε δὴ καθ᾽ ἕκαστον ἔθνος τῆς βασιλείας μεμερισμένης· πάσης δὲ ἡγεμονίας εἰς Ῥωμαίους μετατεθείσης εἰ-

Atque hoc est initium quarti regni, quod Danielus, cum ei quattuor animalia apparerent, sibi animalis specie a reliquis differente repraesentatum ait, quo veheretur primorum quattuor elementorum opifex, qui quatripatentum mundum concinnavit; quo regno scilicet nostrae salutis causa Iesus Christus homo natus est. quare merito omnibus regibus maior illustriorque fuit Augustus, omniaque particularia regna suo imperio subiecit, propter eum qui ipsius aetate nasci debuit rex et dominus universi, quae Esaias his verbis praedixerat (cap. 2) "ultimis porro temporibus mons domini erit illustris, aedesque dei in summo montium: exaltabitur supra colles, et ad eam proficiscentur omnes nationes. multique populi ibunt, ac dicent: agedum conscendamus montem domini et adeamus aedem dei Iacobei: is nobis viam suam monstrabit, inque ea nos ambulabimus. nam de Sione lex egredietur, et sermo domini Hierosolymis exibit; atque causas multarum is nationum disceptabit, et populum multum arguet. tunc de gladiis suis vomeres et de frameis suis falces cudent, neque gens contra gentem gladium arripiet, neque rem porro bellicam discent." iam res ipsae testantur his verbis tempus Christi adventus praedici. antequam enim Romanum imperium inivit, crebra fuerunt populorum alterius adversus alterum bella, quod regnum singulatim per populos divisum esset. postquam summa rerum ad Romanos devo-

ρήνη βαθεῖα κατέσχε τὴν οἰκουμένην, ὡς μηκέτι ἔθνος κατ' ἔθνους ἐπιστρατεύειν ἀλλὰ τῇ γεωργίᾳ προσέχειν. οὐκοῦν μάλα δείκνυται σαφῶς τὸ τῆς προρρήσεως τέλος. διὸ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγων "καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου D ἑβδομάδας ζ' καὶ ἑβδομάδας ξβ'." αἳ συμπληροῦσιν ἔτη υπγ', ὅσα τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει τῶν Χριστῶν ἡγουμένων, ὧν τελευταίου Ὑρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος Ἡρώδης ἀπὸ Αὐγούστου παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν, μεθ' ὃν οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιορκίας. οὐκέτι γὰρ ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀσαμονέων ἤτοι Μακκαβαίων, ὥς φησιν Ἰώσηπος, ἱερῶνται τῷ θεῷ, ἀλλ' ἄσημοί τινες, οἱ μὲν ἐνιαύσιοι οἱ δὲ ἐπὶ λόγῳ, παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἱερωσύνην ὠνούμενοι. διὸ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγων "καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα δύο ἑβδομάδας ἐξολο- P 182 θρευθήσεται χρίσμα καὶ κρῖμα οὐκ ἔσται" καὶ τὰ ἑξῆς. διέλῃς δὲ τὰς ξθ' ἑβδομάδας οὕτως, τὰς μὲν ἑπτὰ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰχμαλωσίας ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, τὰς δὲ ξβ' συναπτομένας ταῖς ζ' εἰς τὸν χρόνον ὃν κατέσχον οἱ χριστοὶ ἡγούμενοι, τὴν δὲ μίαν ἑβδομάδα, καθ' ἣν ὁ κύριος ἐκήρυξε τὴν καινὴν διαθήκην, ἧς ἑβδομάδος ἐν τῷ ἡμίσει ἦλθεν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, καὶ ἤρθη ἐκ μέσου ἡ διὰ Μωϋσέως παραδεδομένη διαθήκη. καὶ αὖθις "καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομὰς μία, καὶ ἐν τῷ

luta est, alta per totum orbem pax fuit, populique mutuis bellis omissis agriculturae vacaverunt. ita vaticinii istius exitus apertissime declaratur. itaque etiam Danielus vaticinatur his verbis (cap. 9) "cognosces autem et intelliges ex exitu sermonis, cum decretum fiet et aedificabitur Hierosolyma, usque ad Christi principatum septimanas 7, septimanas 62." hae annos efficiunt 483; totidemque annos uncti potestatem in populum Iudaicum gesserunt. quorum ultimus Hyrcanus, cum a Parthis esset captus, Augustus Herodi regnum tradidit; cuius posteri deinceps id tenuerunt usque ad Hierosolymorum excidium. nam, quod et Iosephus testatur, ab eo tempore non iam ex summorum pontificum stirpe aut Asmoneorum, qui et Maccabaei dicuntur, deo pontifices creabantur: sed id munus obscuri homines alii per annum gerebant, alii alia ratione, redemptum a Romanis pecunia. ideo Danieli quoque oraculum ait post 7 et post 62 septimanas abolitum iri unctionem, neque fore iudicium, et cetera. sic autem dividendae sunt 69 septimanae. 7 a reditu ex exsilio usque ad templi absolutionem. reliquae 62 his sine intervallo succedentes in tempus quo uncti rerum potiti sunt. una autem in tempus quo Christus novum foedus promulgavit; qua media nobis salutiferum Christus subiit supplicium, et sublatum est e medio testamentum quod fuerat per Mosem traditum. rursus "corroboravit foedus multis una septi-

B ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή. καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως συντελείᾳ δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν Ἱερουσαλήμ." καὶ τὰ λοιπὰ εὑρήσεις ἐν τῇ βασιλείᾳ Τίτου.

Ὁ γοῦν Αὔγουστος τὴν ἐξ Ἰταλίας συναθροίσας δύναμιν κάτεισιν ἐπὶ Ἀντώνιον. καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττᾶται Ἀντώνιος, καὶ φεύγει μετὰ τῆς Κλεοπάτρας εἰς Αἴγυπτον. καὶ ὁ μὲν Ἀντώνιος ἑαυτὸν διεχειρίσατο, ἡ δὲ Κλεοπάτρα εὐλαβουμένη τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ θρίαμβον συσχεθεῖσα, ἀσπίδι τῷ θηρίῳ ἑαυτὴν προσενεγκαμένη τελευτᾷ. Ἥλιος δὲ καὶ Σελήνη τὰ τέκνα αὐτῶν συσχεθέντα προσήχθησαν τῷ θριάμβῳ Ῥώμης.

Ἐπὶ τούτου τοῦ Αὐγούστου, ὥς φησιν Εὐσέβιος τοῦ Παμ-
C φίλου, ἀρχὴν ἡ τετάρτη λαμβάνει βασιλεία, ἣν ὁ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν τεσσάρων θηρίων ὀπτασίᾳ τέταρτον θηρίον φοβερὸν ὀνομάζει. τότε πρῶτον ἐπὶ τῆς δ' βασιλείας ἐμονάρχησεν Αὔγουστος, ὅτε καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἐκ γυναικὸς ἀειπαρθένου γέννησιν δι' ἡμᾶς κατεδέξατο. ὁ δὲ αὐτός φησιν Εὐσέβιος ὅτι οὗτος ὁ Αὔγουστος ἀπελθὼν εἰς Δελφοὺς ἠρώτησε τίς μετ' αὐτὸν βασιλεύσει· τοῦ δὲ Πυθίου μηδὲν ἀποκρινομένου, καὶ τοῦ Αὐγούστου πάλιν ἐρωτήσαντος διὰ τί σιγᾷ τὸ μαντεῖον, ἔφη ἡ Πυθία ταῦτα "παῖς Ἑβραῖος κέλεταί με, θεὸς μακάρεσσιν ἀνάσσων, τόνδε δόμον προλιπεῖν καὶ ὁδὸν αὖθις ἱκέσθαι. ἄπιθι λοιπὸν ἐκ δόμων ἡμετέρων."

mana; eiusque dimidio tolletur sacrificium et libatio, et in templo abominandum vastitatis signum ponetur, ac excidium Hierosolymorum perficietur." reliqua ibi invenies, ubi regnum Titi descripsimus.

Ceterum Augustus collectis per Italiam copiis contra Antonium movit. victus praelio Antonius cum Cleopatra in Aegyptum fugit, ibique sibi ipse mortem conscivit. Cleopatra cum comprehenderetur, ne Romam in triumpho introduceretur, aspidi serpenti sese mordendam praebuit, itaque periit. Sol et Luna, liberi ipsorum, in triumpho Romam ducti sunt.

Sub hoc Augusto, ut Eusebius Pamphili ait, quartum regnum cepit, quod in quattuor animalium visione Danielus animal quartum terribile nominat. tunc primum, inito iam quarto regno, Augustus solus omnem potestatem gessit. quo tempore etiam dominus noster Iesus Christus nostri causa nasci ex muliere perpetuam virginitatem conservante sustinuit. idem Eusebius narrat Augustum Delphos profectum de successuro sibi oraculum consuluisse, et cum vates nihil responderet, scitatum causam cur oraculum conticuerit, hoc responsum tulisse:

me puer Ebraeus iubet hoc discedere templo,
rex divum, et Stygium rursum remeare sub Orcum.
tu tacitus nostra haec iam nunc altaria linque.

Τῷ δὲ ,εφϛ' ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, μβ' δὲ Αὐγούστου D ἐξῆλθε δόγμα παρ' αὐτοῦ ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. ἐν ᾧ ἔτει καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, Ἡρώδου βασιλεύοντος τῆς Ἰουδαίας, ὃν ὁ Καῖσαρ Αὔγουστος προεχειρίσατο. οὗτος ὁ Καῖσαρ τὸν κόσμον ἑαυτῷ ἅπαντα καθυποτάξας, ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ ὄντα ἀποβιῶναι, παρηγγύησε τοὺς ἐν τέλει πάντας ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ χεῖρας κροτῆσαι καὶ γελάσαι ὡς ἐπὶ μίμου τελευτῆς. τοῦτο δὲ ποιῆσαι διωρίσατο ἀποσκώπτων εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ὡς γέλωτος ἄξιον.

Ὅτι Ἡρώδης οὐ μόνον διὰ τοὺς ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρεθέντας P 183 ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίᾳ παῖδας παιδοκτόνος ὀνομάζεται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τοὺς ἰδίους τρεῖς υἱοὺς ἀποκτεῖναι, καὶ τὴν μητέρα τούτοις ἐπισφάξαι, καὶ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ἑτέρους τε πολλοὺς τῶν οἰκείων καὶ πλῆθος οὐκ ὀλίγων Ἰουδαίων ἀποκτεῖναι ἐν τῇ αὐτοῦ τελευτῇ.

Ἰστέον δὲ ὅτι τρεῖς ἔσχεν ὁ μέγας Ἡρώδης υἱούς, Ἡρώδην τὸν καὶ Ἀντίπαν, τὸν ἀποτεμόντα τὸν πρόδρομον, ἐφ' οὗ καὶ ὁ κύριος ἐσταυρώθη ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος, Ἡρώδην τὸν καὶ Φίλιππον, ᾧ πρώτως Ἡρωδιὰς ἐγαμήθη, ἐξ ἧς ἔσχε θυγατέρα B Σαλώμην τὴν καὶ ὀρχησαμένην, καὶ Ἡρώδην τὸν καὶ Ἀγρίππαν, τὸν ἀνελόντα τὸν Ζεβεδαίου Ἰάκωβον.

Ὅτι Ἡρώδης ὁ μέγας τέθνηκεν ἑβδομήκοντα ἔτη ζήσας, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τῆς Ἰουδαίας ἔτη λζ' παρανόμως. ἐπὶ αὐτοῦ γὰρ ἡ πρόῤῥησις τοῦ πατριάρχου Ἰακὼβ ἐπληρώθη ἡ λέγουσα "οὐκ ἐκλείψει

Anno mundi 5506, qui regno Augusti fuit 42, decretum ab ipso exiit ut totus mundus censeretur. eo anno Christus natus est, Herode Iudaeae regnum sibi ab Augusto concessum tenente. Augustus cum totum sibi mundum subiecisset, morte iam appetente Romae proceribus omnibus mandavit ut se defuncto plauderent ac risum tollerent, sicut in mimorum fine fieri assolebat. eo mandato vitam humanam utpote ridiculam rem subsannavit.

Herodes puericida appellatur non modo ob pueros Bethlehemae ab ipso, cum contra Christum saeviret, interfectos, sed etiam quod suos ipsius tres filios iugulasset, facinusque matrem eorum necando cumulasset, et fratrem uxoris ac reliquos domesticorum complures iis addidisset. non parvam etiam Iudaeorum multitudinem moriturus necavit.

Notandum est Herodi magno tres fuisse filios, Herodem, qui et Antipas appellatur, qui cervicem praecidi praecursori Christi iussit (eo regnante Christus crucifixus est, imperante Tiberio Caesare); Herodem cognomento Philippum, cuius primum uxor fuit Herodias, eique Salomen filiam peperit eam quae saltavit; Herodem denique Agrippam, qui Iacobum Zebedaei filium necavit.

Herodes magnus mortuus est septuagenarius. annos 37 regnum in Iudaeam illegitimum tenuit; inque ipso impletum est patriarchae Iacobi

ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται," ἤγουν ὁ Χριστός. πρῶτος γὰρ ἀλλόφυλος Ἡρώδης Ἰουδαίων ἦρξεν, Ἄραψ ὢν Ἰδουμαῖος, καὶ πρῶτος ἀλλόφυλον ἀρχιερέα κατέστησε, τὸν Ἀνάνηλον, ὡς Ἰώσηπος λέγει.

C Ὅτι Ἡρώδης ὁ μιαιφόνος πρὸς ταῖς πολλαῖς τῶν συγγενῶν φονοκτονίαις ἀναιρεῖ καὶ Ὑρκανὸν τὸν πάλαι ἀρχιερέα καὶ τὸν τούτου υἱὸν καὶ τὴν τούτου ἀδελφήν, ἑαυτοῦ δὲ γυναῖκα, τοὺς δύο οἰκείους υἱοὺς εἰς ἄνδρας τελοῦντας, καὶ τὴν πενθεράν, ἔτι δὲ Σαλώμης τῆς ἰδίας ἀδελφῆς τὸν ἄνδρα· γήμαντος δὲ αὐτὴν ἑτέρου καὶ τοῦτον προστίθησι, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ὑφηγητὰς τῶν ἱερῶν νόμων, καὶ τοὺς τῶν πατρίων ζηλωτάς. θεηλάτῳ δὲ πληγῇ καὶ ὕδρωπι συσχεθεὶς σκώληκας ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξέβρασε, καὶ οὕτως δεινῶς ὀδυνώμενος τέθνηκεν.

Ὅτι πενταετὴς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀνέρχεται.

D Ὅτι Αὔγουστος Ἀρχέλαον μὲν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστησε, τοὺς δὲ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ τέσσαρας ὄντας, Ἡρώδην ὁμώνυμον τῷ πατρὶ καὶ Ἀντίπατρον τῷ πάππῳ Λυσανίαν τε καὶ Φίλιππον, εἰς τέσσαρα μέρη διατεμὼν τὴν χώραν ἑκάστῳ διένειμε καὶ τετράρχας αὐτοὺς ὠνόμασε. τότε καὶ λιμὸς ἐν Ῥώμῃ γέγονεν ὡς πραθῆναι τὸν μόδιον χρυσίνων κζʹ.

Ὅτι τῷ ͵εφιθʹ τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ἔτει ιγʹ Ἰουδαίων τρίτος Ἡρώδης ἐκράτησεν, ὃς καὶ Ἀγρίππας ἐλέ-

vaticinium, qui non ante defuturum Iuda ortum principem et ducem semine eius cretum edixerat, quam is veniret cui reposita omnia erant, id est Christus. primus enim alienigena Iudaeis imperavit Herodes Idumaeus Arabs, primumque alienigenam pontificem constituit Ananilum, ut Iosephus narrat.

Herodes parricida praeter multas cognatorum neces etiam Hyrcanum interfecit, antiquum pontificem maximum, eiusque et filium et sororem, quam ipse uxorem habebat, item duos filios iam ad virilem aetatem provectos, socrum, Salomes suae sororis maritum, ac rursus alterum cum quo illa secundas nuptias fecerat. addidit et divinae legis enarratores, et qui patrios ritus amplectebantur. divinitus autem aqua intercute punitus, erumpentibus ex corpore eius vermibus, gravissimis doloribus cruciatus periit.

Christus ab Aegypto rediit annos natus quinque.

Archelaum Herodis filium Augustus Iudaeae genti praefecit. reliquam regionem in 4 partes distribuit, eisque reliquos Archelai fratres praeposuit, tetrarchas a quadripartito imperio appellatos. horum nomina sunt Herodes patri, Antipater avo cognomines, Lysanias et Philippus. tanta eo tempore fuit Romae penuria ut modius aureis 27 sit venditus.

Anno mundi 5519, incarnationis autem divinae 13, tertius Herodes, cognomine Agrippa, regnum in Iudaeos obtinuit, alienigena, Herodis

γετο, ἀλλόφυλος ὤν, υἱὸς Ἡρώδου, ἀδελφὸς Ἀρχελάου, ἔτη κδ'· ὁ γὰρ Ἀρχέλαος μετὰ θ' τῆς ἀρχῆς ἔτη εἰς Βίενναν πόλιν τῆς Γαλλίας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξωρίσθη. οὗτος Ἡρώδης, ὁ καὶ P 184 Ἀγρίππας, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν ἀνεῖλε τῷ ιγ' μὲν ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, λβ' δὲ τῆς τοῦ κυρίου σαρκώσεως· ἐφ' οὗ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἑκουσίως δι' ἡμᾶς τὸ σωτήριον ὑπέστη πάθος. ὑπὸ τούτου ἡ Πανοσὸς Καισάρεια Φιλίππου μετωνομάσθη διὰ τὸ ἀνακτισθῆναι παρὰ τοῦ τετράρχου Φιλίππου. οὗτος τὴν Τιβεριάδα πόλιν διὰ Τιβέριον Καίσαρα ἔκτισε, καὶ τὴν τῶν Γαβινίων πόλιν τήν ποτε Σαμάρειαν ἐπικτίσας Σεβαστὴν αὐτὴν προσηγόρευσε, τὸ δὲ ἐπίνειον αὐτῆς, τὸν Στράτωνος πύργον πολίσας, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Καίσαρος Καισάρειαν ἐκάλεσεν· ὕστερον δὲ καὶ Ἀντιπατρίδα κτίζει. καὶ Πανεῖον εἰδωλεῖον κατεσκεύασεν ἐν Πανεάδι τῷ Πανί, ἐν τῇ νῦν λεγομένῃ Καισαρείᾳ τῆς Παλαι- B στίνης· καὶ τὸν ναὸν Ἱεροσολύμων διπλοῦν ἀνῳκοδόμησεν. οὗτος ἐξορισθεὶς ἐν Λουγδούνῃ τῆς Γαλλίας ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ σὺν τῇ μοιχαλίδι Ἡρωδιάδι θνήσκει. τὴν δὲ ὀρχησαμένην κόρην ἐπὶ τῇ ἀποτομῇ τοῦ προδρόμου ζῶσαν κατέπιεν ἡ γῆ· οἱ δέ φασιν ὅτι εἰς πάγον παίζουσα ἐπάνω λίμνης διαρραγέντος κατῆλθε κάτω, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀποσφηνωθείσης τὸ μὲν σῶμα ἅπαν εἰς τὸν βυθὸν κατῆλθεν, ἡ δὲ κεφαλὴ ἐπάνω τοῦ πάγου ὑπελείφθη.

Ὅτι ἐπὶ Ἡρώδου πεπλήρωται ἡ προφητεία Δανιήλ. μέχρι γὰρ Ἡρώδου χριστοὶ ἡγούμενοι ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, C

5 ὑφ' P 7 ἐκὶ?

filius, frater Archelai. regnavit annos 24. nam Archelaus cum 9 annos regnasset, a Romanis est Viennam Galliae urbem in exsilium missus. hic Herodes, qui et Antipas, anno sui regni 13 Ioannem baptistam necavit, Christo 32 agente annum. sub eodem Christus propter nos sponte supplicium pertulit. sub hoc Panosus urbs Caesarea Philippi denominata est, quod eam Philippus tetrarcha refecisset. is in honorem Tiberii Caesaris urbem Tiberiadem condidit; et Gabiniorum urbem, olim Samariae nomine notam, instauravit, ac Sebastem, hoc est Augustam, nuncupavit. eiusque navale, turrim Stratonis, muro cum cinxisset, Caesaream ab ipso Caesare appellavit. post et Antipatridem condidit; et Paneade, quae nunc Caesarea Palaestinae usurpatur, Pani fanum nomine Paneum posuit, ac templum Hierosolymitanum duplum aedificavit. missus autem in exsilium Lugdunum Galliae urbem, vita cum adultera Herodiade summa in egestate exacta, mortuus est. filiam, quae saltando impetrarat ut praecursori caput amputaretur, terra vivam absorpsit. alii ferunt eam, cum in glacie palustri luderet, rupta glacie ita in fundum decidisse ut caput abscissum supra glaciem exstaret.

Herodis tempore impletum est Danieli oraculum. nam ad eum usque uncti, hoc est summi pontifices, Iudaeos rexerant, ab instaurato

ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ Δαρεῖον ἀνανεώσεως τοῦ ἱεροῦ, λήξαντες δὲ ἐπὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα, ὃς διὰ τὸ ὑποτάξαι Ὑρκανοὺς οὕτως ὠνομάσθη. ἔτη υπγʹ τὰ μεταξὺ τούτων, ὁπόσα καὶ ἡ τοῦ Δανιὴλ προφητεία θεσπίζει λέγουσα "καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι τὴν Ἱερουσαλήμ, ἕως χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδας ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδας ξβʹ." αὗται αἱ ξθʹ ἑβδομάδες συμπληροῦσι χρόνους ἐτῶν υπγʹ, ὁπόσα ἔτη τυγχάνει τῆς ἀρχῆς τῶν χριστῶν ἡγουμένων, ὧν τελευταῖον τοῦ Ὑρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος Ἡρώδης D ὁ Ἀντιπάτρου τὴν βασιλείαν τῶν Ἰουδαίων, μηδὲν προσήκουσαν αὐτῷ, ὑπὸ Αὐγούστου καὶ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων παραλαμβάνει, κἄπειτα οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιορκίας. οὗτος δὲ ἦν Ἡρώδης ὁ Ἀντιπάτρου τοῦ Ἀσκαλωνίτου παῖς καὶ μητρὸς Κύπριδος Ἀραβίσσης. καθ' ὃν καιρὸν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως πλησιαζούσης ἡ ἐκ προγόνων διαδοχὴ ἀρχιερωσύνη τε καὶ ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων κατελύθη, συμπληρουμένης τῆς προφητείας Ἰακώβ.

Ἑξῆς δὲ ὁ Δανιὴλ προφητεύει λέγων "καὶ μετὰ τὰς ἑξήκοντα δύο ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρῖσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ λαὸς ἡγουμένου ἐρχομένου, καὶ κοπήσονται ἐν κατακλυσμῷ πολέμου." καὶ P 185 ἑξῆς φησί "καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται περὶ τὴν ἐρήμωσιν." τὸ δὲ ἐξολοθρευθήσεσθαι χρῖσμα καὶ κρίμα μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ τήν τε

Darii opera templo usque ad Hyrcanum (nomen huic a subactis Hyrcanis fuit) per annos 483, quos etiam Danieli oraculum exprimit. "cognosces et intelliges ab exitu sermonis, quod decretum fiet et aedificabitur Ierusalem, usque ad Christum ducem, septimanae septem et septimanae sexaginta duae." hae septimanae sexaginta novem annos conficiunt 483; totidemque annos imperium Iudaicum penes unctos fuit. quorum postremus Hyrcanus cum esset a Parthis captus, Herodes Antipatri filius regnum in Iudaeos, nihil ad se pertinens, ab Augusto et senatu Romano accepit; idque in eius deinceps stirpe usque ad excidium Hierosolymorum permansit. is ergo Herodes Antipatri Ascalonitae filius fuit, matre Cypride Arabica. quo tempore natalibus Christi appetentibus Iudaeorum in sacerdotium et regnum successio cessavit, impleto Iacobi vaticinio.

Danielus porro ita praedicit "post 62 septimanas abolebitur unctio neque erit iudicium; templumque et sacrarium corrumpentur a populo, cum dux advenerit; caedenturque inundatione belli." his addit "et in templum abominabile vastitatis signum. et dum tempus implebitur, vastitati consummatio dabitur." quod unctionem abolitum iri neque in

πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθαρήσεσθαι δηλοῖ. δύναται δὲ νοηθῆναι τοῦτο ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ· ἐλθόντος γὰρ αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ ἔθνους σωτηρίαν, διὰ τὴν εἰς αὐτὸν παρανομίαν καὶ ὕβριν ἥ τε ἱερωσύνη αὐτοῖς καθόλου καὶ ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ πόλις ἀντανήρηται. μιᾶς δὲ οὔσης ἑβδομάδος πρὸς τὴν τῶν ο' συμπλήρωσιν, τὸ ἥμισυ μὲν αὐτῆς ὁ τοῦ κηρύγματος τοῦ εὐαγγελίου νενοήσθω χρόνος. τρισὶ γὰρ ἔτεσι καὶ ἡμίσει τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς πεπληρωκὼς ὁ μονογενὴς ἀνελήφθη. πνεύματι δὲ ἁγίῳ τοὺς ἁγίους ἐμπλήσας μαθη- B
τὰς ἐπ' ἄλλοις τρισὶν ἔτεσιν καὶ ἡμίσει εἰς Ἱερουσαλὴμ παρακατεῖχεν αὐτούς, ὁμοῦ μὲν πρὸς τὸν μέγιστον ἆθλον καὶ τὸν τῶν ἐθνῶν τούτους ἀγῶνα παρασκευαζόμενος, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς εἰς ζωὴν τεταγμένους ἐκ τοῦ ἔθνους διὰ πίστεως προσλαμβανόμενος, καὶ τῶν σκιῶν καὶ τῶν τύπων τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἀφιστῶν, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς καινῆς διαθήκης προσαγόμενος. διὸ καὶ ὁ ἱερός φησι λόγος "καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομὰς μία," διὰ τῶν εἰρημένων δηλονότι ἑπτὰ ἐτῶν τοῖς πιστεύσασι τῷ Χριστῷ.

Ὅτι τῷ ,εφς' τοῦ κόσμου ἔτει, τοῦ δὲ Αὐγούστου Καίσαρος C
μβ', Ἡρώδου δὲ λβ', ἑβδόμῳ μηνὶ καθ' Ἑβραίους δεκάτῳ, ἤτοι Σεπτεμβρίου κγ', Ζαχαρίας θυμιῶν εἰς τὸ ἁγίασμα κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ εἶδε τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ τὴν τοῦ μεγάλου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου σύλληψιν εὐαγγελιζόμενον αὐτῷ.

urbe fore iudicium ait, id urbis ac templi excidium denotat. potest etiam de Christo intelligi: cum enim is ad salutem populo suo reparandam venisset, hic quod eum iniuriose ac per contumeliam habuisset, una cum ipsa urbe et sacerdotium et sanctitatem amisit. iam quod ad summam 70 septimanarum una adhuc requiritur, eius dimidium intelligi debet impensum evangelii publicationi. nam unigenitus dei filius cum annos 3 s a patre sibi demandatum negotium gessisset, in caelum receptus est. inde cum spiritu sancto discipulos suos implevisset, 3 s annos eos Hierosolymis detinuit, cum ut eos ad maximum certamen convertendarum ad deum nationum praepararet, tum ut de Iudaeis eos qui erant vitae destinati, interim fide imbueret atque ab umbris et exemplis veteris testamenti ad veritatem evangelii et repraesentationem novi testamenti adduceret. itaque etiam oraculum ita habet "et una septimana testamentum multis confirmabit," nimirum iis qui Christo credent spatio istius septennii.

Anno mundi 5506, anno regni Augusti 48, Herodis 32, mense Ebraeorum septimo, qui est September, Zacharias cum in sacrario adoleret secundum ordinem suae classis, principem angelorum Gabrielem vidit sibi partum magni praecursoris ac baptistae Ioannis annuntiantem.

Ὅτι Ἰωακεὶμ ἔτει π' τελευτᾷ, ἡ δὲ Ἄννα οθ'. ἡ θεοτόκος
δὲ ὑπ' αὐτῶν τριετίζουσα εἰσήχθη εἰς τὸν ναὸν κυρίου, ἕνδεκα δὲ
γενομένη ἐτῶν ἀπωρφανίσθη. οὐδ' ὅλως δὲ ἐξῄει τοῦ ναοῦ, ἀλλ'
εἰ καὶ χρείαν εἶχέ τινος, εἰς μόνην ἀπῄει τὴν Ἐλισαβὲτ ὡς συγγε-
νίδα καὶ πλησίον τοῦ ναοῦ οἰκοῦσαν. τὰ μέντοι Ἑβραϊκὰ γράμ-
ματα ἔτι ζῶντος τοῦ Ἰωακεὶμ ἔμαθεν. ἀφωρισμένος δὲ ἦν τόπος
D ἐν τῷ ναῷ πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἔνθα μόναι ἵσταντο αἱ παρ-
θένοι· καὶ αἱ μὲν ἄλλαι μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἀπῄεσαν πρὸς τοὺς
ἰδίους, ἡ δὲ παρθένος προσεκαρτέρει τῷ ναῷ ὑπ' ἀγγέλου τρεφο-
μένη. ἦν δὲ τῇ ἡλικίᾳ μέση, σιτόχρους, ξανθόθριξ, ξανθόμ-
ματος, εὐόφθαλμος, μεγαλόφρυς, μεσόρριν, μακρόχειρ, μακρο-
δάκτυλος, ἱμάτια αὐτόχροια ἀγαπῶσα. ἡνίκα δὲ γέγονεν ἐτῶν
δώδεκα, ἐν μεσονυκτίῳ προσευχομένη ἤκουσε φωνῆς λεγούσης
αὐτῇ θεόθεν "τέξῃ τὸν υἱόν μου." οὐδενὶ δὲ τοῦτο ἀπήγγειλεν,
P 186 ἕως ὁ Χριστὸς εἰς οὐρανοὺς ἀνελήφθη. γενομένης δὲ αὐτῆς ἐτῶν
ιδ', καὶ δοκούντων τῶν Ἰουδαίων ὅτι μέλλει γενέσθαι αὐτῇ ἡ συν-
ήθεια τῆς γυναικείας ἀσθενείας, λοιπὸν οὐ συνεχωρεῖτο εἶναι ἐν
τῷ ναῷ. ἔστησαν δὲ οἱ ἱερεῖς εἰς προσευχὰς περὶ αὐτῆς· καὶ
Ζαχαρίας ὁ ἀρχιερεὺς ὁ τοῦ βαπτιστοῦ πατὴρ ἔλαβε δώδεκα ῥάβ-
δους γερόντων συγγενῶν αὐτῆς, καὶ ἔθηκεν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ
λέγων "δεῖξον, κύριε, τίνος ἔσται ἡ παρθένος." καὶ ἐβλάστησεν
ἡ τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος ῥάβδος, καὶ ἡρμόσαντο τούτῳ αὐτήν,
ὄντι ἐτῶν π'. καὶ κατήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ διῆγε

Ioachimus octogenarius decessit, Anna annos nata undeoctoginta vitam finiit. ab iis in templum deducta dei genitrix anno aetatis suae tertio, undecim annos nata parentes amisit. neque vero unquam templo excedebat, sed si qua re opus haberet, ad solam Elisabetam ibat, cognatam et templo vicinam. literas Ebraicas superstite etiamnum Ioachimo didicit. erat in templo secretus locus arae vicinus, ubi solae virgines stare solebant. ac reliquae sane populo dimisso domum suam redibant, Maria autem in templo permanebat atque ab angelo nutriebatur. erat statura mediocri, subfusca, fulvo crine, oculis fulvis ac mediocribus, magno supercilio, naso mediocri, manibus ac digitis longis, vestes amplexabatur nullo colore tinctas. anno aetatis suae 12, media nocte cum precaretur, divinitus editam ad se vocem audivit "paries filium meum." neque hoc ex ea quisquam rescivit ante Christi in caelos adscensum. cum annum 14 attigisset, Iudaei eam usitata mulierum imbecillitate laboraturam rati in templo eam deinde morari non sunt passi. porro sacerdotes eius causa deum precati sunt. ibi Zacharius pontifex maximus, baptistae pater, duodecim senum cognatorum Mariae ferulas accepit inque ara posuit, dicens "ostende, domine, cui virgo haec debeat copulari." floruit autem virga Iosephi fabri, atque huic octogenario in matrimonium tradita est, isque eam domum secum abduxit. Maria in mariti domo ieiunans ac progressu in publicum abstinens cum duabus

νηστεύουσα καὶ ἀπρόϊτος σὺν ταῖς δυσὶ θυγατράσιν αὐτοῦ. καὶ
μετὰ μῆνας ἓξ ὤφθη αὐτῇ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ, εὐαγγελιζόμε- B
νος τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν. οὐδενὶ δὲ ἀπήγγειλεν, ἕως οὗ ἔτε-
κεν. ἐγένετο δὲ ταῦτα τῷ πρώτῳ μηνὶ ἤγουν Μαρτίῳ, τῇ κε',
τῇ α' τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ καὶ α' τῆς σελήνης· αὐτὸς γάρ ἐστι
καὶ ἕκτος μὴν τῆς συλλήψεως Ἰωάννου. ἡ δὲ θεοτόκος, ἡνίκα
ἀπεχώρησεν ὁ ἀρχάγγελος, ἦλθεν εἰς τὴν ὀρεινὴν ἤτοι τὴν Βηθ-
λεὲμ (ὑψηλότερος γὰρ τῆς Ναζαρὲτ οὗτος ὁ τόπος) καὶ ἠσπάσατο
τὴν Ἐλισαβέτ, ἐξαδέλφην αὐτῆς οὖσαν, καὶ ἐγνώρισεν αὐτῇ τὴν
ὀπτασίαν τοῦ ἀγγέλου, καὶ ὅτι ἄρρεν ἔσχε, καὶ ὅτι Ζαχαρίας
ὀπτασίαν ἑώρακεν· οὐ γὰρ ἐγίνωσκεν Ἐλισαβὲτ τοῦ Ζαχαρίου σι- C
γήσαντος. καὶ μετὰ μῆνας τρεῖς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
Ἰωσὴφ τοίνυν ἀπὸ τῆς ἀποδημίας ἐπανελθών, καὶ εὑρὼν τὴν παρ-
θένον ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, καὶ θορυβηθεὶς ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπο-
λῦσαι αὐτήν· ἀλλὰ τῇ ὀπτασίᾳ τοῦ ἀγγέλου θαρρήσας κατέσχεν
αὐτήν. εἶτα διαβαλλομένων αὐτὸν καὶ πικρῶς λοιδορουμένων τῶν
ὁμορούντων, ὡς οὐκ ἐπὶ γάμῳ ἀλλ' ἐπὶ φυλακῇ τὴν παρθένον ἐκ
τοῦ ἱεροῦ λαβόντα καὶ κλεψιγαμήσαντα, τὸ ὕδωρ τῆς ἐλέγξεως
ἀμφότεροι πίνουσι καὶ εἰς τὴν ὀρεινὴν πέμπονται. μετὰ ταῦτα ὡς
εἶδον αὐτοὺς ὑποστρέψαντας καὶ μηδὲν παθόντας πονηρόν, ἀπέλυ- D
σαν αὐτούς. τῆς ἀπογραφῆς δὲ γενομένης ἀνήχθη σὺν τῷ Ἰωσὴφ
εἰς τὴν Ἰουδαίαν· μὴ φθάσαντες δὲ κατέλυσαν εἰς προάστειον τῆς
Βηθλεέμ, ὃ ἦν κτῆμα Σαλώμης τῆς μαίας, τῆς ἐξαδέλφης τῆς
θεοτόκου. κἀκεῖσε ἔτεκε τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ

Iosephi filiabus vixit. elapsis autem sex mensibus princeps angelorum Gabrielus ei apparuit, laetumque de salute mundi nuntium attulit. id ea, donec peperisset, occultum habuit. res acta est primi, qui est Martius, mensis die 25, prima et septimanae et lunae die. is mensis sextus fuit concepti Ioannis. Maria digresso archangelo in montanam, nimirum Bethlehemam, profecta (nam ea urbs editiori quam Nazareta loco sita est) Elisabetam consobrinam invisit; eique angeli apparitionem, quodque masculum concepisset, itemque de visione Zachariae exposuit, quam voce Zachariae interclusa ea ignorabat: et exactis tribus mensibus in Galilaeam rediit. at Iosephus cum peregre domum reversus virginem uterum ferre deprehendisset, perturbatus eam clam deserere statuit. sed angeli apparitione confirmatus eam retinuit. deinde cum finitimi calumniarentur acerbeque obtrectarent, eum virginem non ad nuptias sed custodiae causa templo abduxisse, itaque eam matrimonio subtraxisse, uterque aquam experimenti biberunt et in montana missi sunt; unde cum eos incolumes nihilque mali passos accusatores viderent, crimine absolverunt. porro cum census iam ageretur, Iosephus cum Maria in Iudaeam abiit; angustiaque temporis praeventi diverterunt in suburbium Bethlehemae, quod possidebat Salome obstetrix, Mariae consobrina. ibi ex Maria natus Emmanuelus, octavo die circumcisus, post

περιέτεμε τὸ παιδίον. καὶ μετὰ μʹ ἡμέρας ἀνήγαγεν αὐτὸ εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ κατὰ τὸν νόμον, καὶ ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ δικαίου Συμεών. οὗτος γὰρ ὁ θεοδόχος Συμεὼν Ἰουδαῖος ὢν εἷς ὑπῆρχε τῶν οʹ τῶν καὶ Ἑβραϊκῶς συντεθειμένην τὴν παλαιὰν θείαν γραφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν μεταβαλόντων P 187 ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ φιλαδέλφου βασιλέως Αἰγύπτου, πρὸ χρόνου τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ὡς ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ ἑξαημέρῳ λέγει. ὃς ἐντυχὼν τῷ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου ῥητῷ τῷ λέγοντι "ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ" διηπίστησε τούτῳ, ἀδύνατον εἶναι λέγων, ὅσον ἐπ' ἀνθρωπίνῃ φύσει, τὸ παρθένον τεκεῖν. οὕτως οὖν ἔχων ἀποκαλύψεως ἔτυχε θείας, ἕως τότε τῷ βίῳ περιεῖναι ἕως ἂν τελεσθῇ τὸ θεῖον τοῦ προφήτου ῥητόν· ὃ δὴ καὶ τὸ θεῖον ἡμᾶς διδάσκει σαφῶς εὐαγγέλιον, λέγον "πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου." ἰδὼν τοίνυν αὐ- B τὸν ἐν τῷ ἱερῷ βρέφος τεσσαρακονθήμερον, καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εἰπὼν "νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ" πρὸς αὐτὸν ἐξεδήμησε χαίρων. εἶτα ἐχρηματίσθη Ἰωσὴφ φυγεῖν εἰς Αἴγυπτον.

Μετὰ δὲ δύο ἔτη ἐποίησε τὴν βρεφοκτονίαν Ἡρώδης, καὶ τὸν Ζαχαρίαν ἔσωθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἀνεῖλε λειτουργοῦντα. ἡ δὲ Ἐλισαβὲτ λαβοῦσα τὸν Ἰωάννην ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐκρύβη ἐν σπηλαίῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ

quadraginta dies Hierosolymam adductus est, ut domino secundum legem sisteretur; acceptusque est a iusto Symeone. is dei receptor Symeon Iudaeus unus erat de 70 illis interpretibus, qui Ptolemaeo Philadelpho Aegypti regi Ebraicum vetus testamentum in Graecum transtulerant sermonem ante Christi adventum, sicut D. Chrysostomus in suo de sex diebus opere tradit. atque hic Symeon cum Esaiae vaticinium legisset, virginem gravidam fore partuque filium Emmanuelum nomine edituram, fidem dicto prorsus derogavit, quod humana natura omnino virginem parere non admitteret. sic ei animato divinitus patefactum est victurum eo usque dum vatis oraculum impleretur. id nos sacrum etiam docet evangelium his verbis (Luc. 2) "erat spiritu sancto praeditus, ab eoque oraculum acceperat, se non ante moriturum quam unctum domini vidisset." eum ergo in templo videns puerulum quadraginta dierum, in ulnas accepit, fatusque "nunc, domine, servum tuum dimitte in pace secundum verbum tuum" laetus ad eum hinc emigravit. deinde Iosephus divinitus est in Aegyptum fugere iussus.

Post biennium Herodes puerulos necavit, Zachariamque sacris operantem intra altare interfecit. at Elisabeta assumpto Ioanne in solitudinem exiit, inque spelunca dies quadraginta cum delituisset, diem suum

Ἰωάννης ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου καὶ ἐν αὐτῇ ἀνατραφεὶς ἔμεινεν ἕως τῆς τοῦ κυρίου ἀναδείξεως.

Μετὰ δὲ πενταετῆ χρόνον ὑπέστρεψεν Ἰωσὴφ εἰς Ναζαρὲτ C
ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἔλαβε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν Κλεόπας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐγέννησε τὸν Συμεών, ὃς μετὰ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου ἐπίσκοπος γέγονεν Ἱεροσολύμων καὶ ἐπὶ Δομετιανοῦ μαρτυρήσας ἐσταυρώθη. Ἰούδας δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐγέννησε δύο υἱούς, Ζωκτῆρα καὶ Ἰάκωβον.

Ἦν δὲ Ἰωάννης λα' χρόνου, ὅτε ἐξῆλθε τῆς ἐρήμου. καὶ κηρύσσοντι ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί, ἐν οἷς ἦν καὶ Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης. καὶ τῶν μὲν λεγόντων ὅτι ὁ Χριστός ἐστι τῶν δὲ ὅτι προφήτης, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἦλθον πολλοὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν χώρᾳ Βηθαβαρᾷ, καὶ ἐβαπτίζοντο. ἐλθόντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ, D
ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης, εἶπεν "ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ." καὶ ἀκούσας Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι αὐτὸν εἰς Ναζαρὲτ ἐτελεύτησεν Ἰωσὴφ ἐτῶν ρι'. τελευτήσαντος δὲ καὶ Ζεβεδαίου ἤγαγεν Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος τὴν μητέρα αὐτῶν, καὶ συνῆν τῇ θεοτόκῳ· τὴν δὲ κτῆσιν αὐτῶν πωλήσαντες Καϊάφᾳ ἠγόρασαν τὴν Σιών, ἔνθα τὸ μυστικὸν πάσχα ὁ Χριστὸς ἐποίησε καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσῆλθε. μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάληψιν ἡ θεοτόκος ἐν Σιὼν διέτριβεν ἕως τῆς τελευτῆς αὐτῆς. πρὸ δὲ ἡμερῶν ιε' ἔγνω τὴν ἔξοδον αὐτῆς. πρὸ δὲ P 188

obiit. Ioannes in solitudine ab angelo institutus atque enutritus ibi mansit donec Christus in publicum prodiit.

Post quinquennium Iosephus ex Aegypto Nazaretam revertit. eius filiam Mariam Cleophas, frater Iosephi ex utroque parente, duxit uxorem, ex eaque Symeonem sustulit, qui post Iacobum domini fratrem episcopus fuit Hierosolymis, ac Domitiano imperante in crucem actus divinae veritati suo supplicio testimonium perhibuit. Iudas autem frater eius duos genuit filios, Zocterem et Iacobum.

Annum agens Ioannes 31 solitudine egressus est, eumque concionantem multi secuti sunt; quorum erant etiam Andreas ac Ioannes. alii autem eum Christum, alii vatem putabant. die quadam multi Bethabaram, qui est trans Iordanem locus, venerant ac baptizati sunt. eo cum Iesus advenisset, videns eum baptista dixit "en agnus dei." quo audito Andreas et Ioannes Iesum secuti sunt. eo Nazaretam reverso Iosephus moritur, annos natus 110. cum autem Zebedaeus quoque mortuus esset, adduxerunt Ioannes et Iacobus matrem suam, eaque cum Maria habitavit. bonis porro suis Caiaphae venditis Sionem emerunt. is est locus ubi mysticum pascha Christus celebravit et foribus clausis ingressus est; ibique Christo in caelum assumpto Maria usque ad finem vitae

τριῶν ἡμερῶν ὁ ἀρχάγγελος παρεγένετο πρὸς αὐτήν, τὸ βραβεῖον κομίζων. παρέδωκε δὲ τὴν ἁγίαν αὐτῆς ψυχὴν τῷ κυρίῳ καὶ υἱῷ τῷ θεῷ αὐτῆς ἐτῶν οὖσα οβ', οἱ δέ φασι νη', ὥστε μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ εἰκοσιτέσσαρας χρόνους ἐπεβίωσεν.

Ὅτι ἐν τῷ ια' ἔτει Ἡρῴδου τοῦ τετράρχου ὁ ἀρχιερεὺς Ἄνανος ἐτελεύτησε· μεθ' ὃν ἐνιαυσιαῖοι ἀρχιερεῖς καθίστανται, ὡς Ἰώσηπος ἱστορεῖ. καὶ τὰ θεῖα εὐαγγέλια αὐτῷ μαρτυρεῖ ἀληθεύοντι ἐν οἷς περὶ τοῦ Καϊάφα λέγει. τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ B εἶπεν, ἀλλ' ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν.

Ὅτι τῆς παραδόξου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεώς τε καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως τοῖς πλείστοις ἤδη περιβοήτου καθεστώσης, Πιλᾶτος ἀγωνιάσας ὡς μὴ ἀνενέγκας τῷ βασιλεῖ τοιαῦτα γενόμενα θαύματα, τέλος ἀναγκασθείς, ὡς μὴ λάθῃ, ἀνεκοινώσατο τῷ βασιλεῖ Τιβερίῳ τὰ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τάς τε ἄλλας τερατουργίας αὐτοῦ, καὶ ὡς ὅτι μετὰ θάνατον ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς θεὸς ἤδη παρὰ πολλοῖς εἶναι πιστεύεται. Τιβέριος οὖν, ἐφ' οὗ τὸ τῶν Χριστιανῶν ὄνομα εἰς τὸν κόσμον εἰσελήλυθεν, μαθὼν τῇ συγκλήτῳ ἀνε- C κοινώσατο, δῆλος ὢν ἐκεῖνος ὡς τῷ δόγματι ἀρέσκοιτο. ἡ δὲ σύγκλητος, ἐπεὶ οὐκ αὐτὴ δεδοκιμάκει, ἀπώσατο, τῇ δὲ ἀληθείᾳ, ὅτι μηδὲ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικρίσεώς τε καὶ συστάσεως ἡ σωτήριος τοῦ θείου κηρύγματος ἐδεῖτο διδασκαλία. ταῦτά φησι Τερτυ-

18 εἰσεληλυθέναι P

egit. ea quindecim ante diebus suum exitum cognovit. triduoque ante archangelus ad eam venit, praemium portans. tradidit sanctam suam animam domino ac filio et deo suo, annos nata septuaginta duos. quidam tradunt quinquaginta octo. vixit ergo viginti quattuor annos post Christi in caelos ascensum.

Undecimo anno Herodis tetrarchae summus pontifex Ananus moritur. post hunc annua fuit ea dignitas, quod et Iosephus refert; et eum vere dicere sacra evangelia testantur, ita de Caiapha loquentia (Ioan. 12) "id vero non de suo dicebat, sed quia erat pontifex maximus anni istius, vaticinabatur."

Cum admirabilis in vitam reditus atque in caelos ascensio servatoris nostri fama iam longe lateque increbuisset, Pilatus animi anxius, quod de his quae evenerant miraculis nihil ad imperatorem rettulisset, tandem necessitate adactus Tiberio Caesari perscripsit Christum mortuum vitam recepisse, tum quae is miracula ediderat, utque de morte in vitam reversus iam a multis deus esse credatur. ac Tiberius quidem nomen Christianorum per orbem iam propagatum sentiens de ea re ad senatum rettulit, neque obscure tulit sibi religionem Christianam probari. senatus autem, quod eam improbaret, ipse quoque repudiavit. vera causa eius rei est, quod divinum salutis praeconium humanam approbationem atque commendationem nequaquam requirit. haec Tertul-

λιανός. οὗτος ὁ Τιβέριος θάνατον ἠπείλησε τοῖς Χριστιανῶν κατηγόροις.

Ὅτι ἐν τῷ ιθ' ἔτει Τιβερίου Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀφαιρεῖται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοῦ νέου Ἡρώδου καὶ Κλεοπάτρας διὰ Ἡρωδιάδα, καθὼς ἱστορεῖ Ἰώσηπος ἐν τῷ ιη' τῆς ἀρχαιολογίας. ἔνθα καὶ πόλεμος αἴρεται πρὸς τὸν Ἀρέταν, ὡς ἀτιμασθείσης αὐτῷ τῆς θυγατρός· ἐν ᾧ πολέμῳ πάντα φησὶ τὸν Ἡρώδου στρατὸν D *διαφθαρῆναι διὰ τὸν Ἰωάννου θάνατον.*

Ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας ἐπὶ τὸ πάθος προῄει ἔτους ιθ' τῆς Τιβερίου βασιλείας. καθ' ὃν καιρὸν καὶ ἐν ἄλλοις μὲν Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασιν εὕρομεν ἱστορούμενα ταῦτα κατὰ λέξιν. ἐγένετο ἔκλειψις ἡλίου μεγίστη τῶν ἐγνωσμένων πρότερον, καὶ νὺξ ὥρᾳ ἕκτῃ τῆς ἡμέρας ἐγένετο ὡς καὶ ἀστέρας ἐν οὐρανῷ φανῆναι, σεισμός τε μέγας κατὰ Βιθυνίαν γενόμενος τὰ πολλὰ τῆς Νικαίας κατεστρέψατο. ταῦτα Φλέγων φησί. καὶ Ἀφρικανὸς δὲ ἱστορεῖ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν P 189 *τοῦ πάθους σκότος καθ' ὅλου τοῦ κόσμου φοβερώτατον γενέσθαι. σεισμῷ τε αἱ πέτραι διερρήγνυντο, καὶ πολλὰ τῆς γῆς κατερρίφη. τοῦτο τὸ σκότος ἔκλειψιν ἡλίου οἱ Ἰουδαῖοι καλοῦσιν, ἀλόγως, ὡς ἐμοὶ καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ· Ἑβραῖοι γὰρ ἄγουσι τὸ πάσχα κατὰ σελήνην, πρὸ δὲ τῆς μιᾶς τοῦ πάσχα τὰ περὶ τὸν σωτῆρα συνέβη, ἔκλειψις δὲ ἡλίου τῆς σελήνης αὐτὸν ὑπελθούσης γίνεται, ἀδύνατον δὲ ἐν ἄλλῳ χρόνῳ πλὴν ἐν τῷ μεταξὺ νουμηνίας καὶ τῆς*

lianus refert. idem Tiberius mortem Christianorum accusatoribus minatus est.

Anno Tiberii undevigesimo Ioannes baptista capite truncatur a iuniore Herode et Cleopatra propter Herodiadem, ut Iosephus scribit libro Antiquitatum decimo octavo. tunc quoque bellum suscipitur contra Aretam, qui filiam suam ab Herode contumeliose habitam querebatur. eo in bello ait propter Ioannis necem Herodis exercitum universum periisse.

Anno Tiberii regni undevigesimo dominus noster Iesus Christus supplicium adiit, sicuti de eo vates praedixerant. quo tempore haec in Graecis commentariis annotata ipsis verbis referemus. "solis exstitit defectus, omnibus prioribus maior; noxque diei sexta hora oborta est, ita ut et stellae in caelo conspectae sint." terrae motus quoque ingens in Bithynia fuit, qui magnam Nicaeae partem prostravit. haec Phlegon. Africanus etiam narrat, quo die Christus est supplicio affectus, tenebras admodum terribiles per totum mundum obortas, terrae motu saxa dirupta, multumque terrae prostratum. eas tenebras Iudaei solis defectum appellant, absurde id quidem meo iudicio et repugnante veritate. nam secundum lunae motum Ebraei pascha instituunt. pridie autem paschatis Christus in cruce supplicium passus est. iam solis defectus non fit nisi cum eum luna subit; neque

πρὸ αὐτῆς κατὰ τὴν σύνοδον αὐτὴν ἀποβῆναι· πῶς οὖν ἔκλειψις
B νομισθείη κατὰ διάμετρον σχεδὸν ὑπαρχούσης τῆς σελήνης ἡλίῳ; ἔστω δὲ συναρμόζον πολλοῖς τὸ γεγενημένον, καὶ κοσμικὸν τέρας ἡλίου ἔκλειψις ὑπονοείσθω ἔκ γε τῆς κατὰ τὴν ὄψιν πλάνης. τίς δὲ ἡ κοινωνία σεισμῷ καὶ ἐκλείψει πέτραις τε ῥηγνυμέναις καὶ ἀναστάσει νεκρῶν, τοσαύτη τε κίνησις κοσμική; ἐν γοῦν τῷ μακρῷ χρόνῳ τοιοῦτόν τι συμβὰν οὐ μέμνηταί τις. ἀλλ' ἦν σκότος θεοποίητον, διότι τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τὸν κύριον συνέβη παθεῖν. καὶ ὁ λόγος ἀληθέστατος, καὶ ὁ χρόνος τοῦ σωτηρίου πάθους παρὰ Ῥωμαίοις μᾶλλον σεσημείωται· ἐν γὰρ τῇ Γεμίνου ὑπατείᾳ πεπονθέναι αὐτὸν ἐσημειώσαντο, ἥτις γέγονεν ἐν τῷ α' τῆς σβ' Ὀλυμπιάδος. τεκμήριον δ' ἂν γένοιτο τοῦ κατὰ τόδε τὸ ἔτος πεπονθέ-
C ναι τὸν σωτῆρα ἡμῶν ἡ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου μαρτυρία, ἥτις μετὰ τὸ ιε' ἔτος Τιβερίου τριετῆ χρόνον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ διαγενέσθαι μαρτυρεῖ.

Ὅτι ἐν τῷ λγ' ἔτει Ἡρώδου Κυρήνιος ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἀπεσταλμένος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπογραφὰς ἐποιήσατο τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν οἰκητόρων. ἐν τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας γεννᾶται.

Ὁμοῦ συνάγεται ἀπὸ Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν Χριστοῦ γέννησιν ἔτη βρε'.

Ὅτι Ἡρώδης ὕδρωπι δεινῷ πιεσθεὶς σκώληκάς τε ἐκβράσας

6 κινήσει κοσμικῇ scribe. margo P

potest nisi in novilunio, cum luminaria coeunt, aut proxime, evenire. quomodo igitur istae tenebrae defectus solis fuerint, cum eo tempore luna pene e regione soli opposita fuerit? sed esto tamen id quod multis probatum fuit; erroremque visus secuti tenebras toti mundo iniectas defectum solis putemus. quid interim rei est defectui solis cum terrae motu, saxorum fissione, mortuorum in vitam reditu, ac tanta mundi commotione? certe nemo quisquam tale aliquid tanto temporis decursu evenisse commemoravit. enimvero tenebrae erant a deo creatae, quod ea die dominus moreretur. haec est verissima ratio. exactius etiam tempus salutaris istius supplicii a Romanis est annotatum, evenisse nimirum Gemino consule. fuit hoc primo anno Olympiadis ducentesimae secundae. atque argumento ei rei est etiam testimonium evangelii a Ioanne conscripti, quod scriptum post decimum quintum Tiberii annum docendo triennium consumpsisse perhibet.

Anno Herodis trigesimo tertio Cyrenius a senatu in Iudaeam missus incolas et facultates censuit. eodem anno Christus Bethlehemae nascitur, urbe Iudaeae.

Ab Abrahamo usque ad Christi natales anni sunt 2105.

Herodes hydrope vehementi excruciatus, vermibus de corpore ipsius

ἀπὸ τοῦ σώματος καταστρέφει τὸν βίον. Αὔγουστος δὲ μετὰ
θάνατον Ἡρώδου Ἀρχέλαον μὲν τὸν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων D
ἐθνάρχην κατέστησε, δοὺς αὐτῷ τὰ περὶ Ἱεροσόλυμα ὅρια καὶ
Σαμαρέων τὸ ἔθνος καὶ Σεβαστὴν καὶ Καισάρειαν καὶ Ἰόππην καὶ
Ἀντιπατρίδα καὶ Λύδαν καὶ τὸ πεδίον, Φιλίππῳ δὲ τὰ περὶ τὴν
νῦν Πανεάδα καὶ Βαταναίαν καὶ Τράχωνα καὶ τὴν Ἀκραβατίνην
καὶ Γαυλανῖτιν καὶ Γάλαθα, ἔνθα ἦν Γαμάλα πόλις, Ἡρώδῃ δὲ
τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὸ ὑπὸ τὴν Πάρναν πεδίον καὶ Νάρβαθον καὶ
τὴν Περαίαν. οὗτος ἔκτισε Τιβεριάδα. τῷ δὲ Λυσανίᾳ τὴν Ἰδου-
μαίαν καὶ Ζιφηνὴν καὶ τὰ ταύτης χωρία καὶ Ἀβιληνήν.

Γίνονται οὖν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη δισχίλια P 190
σμβ', καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τοῦ Φάλεκ καὶ τῆς πυργο-
ποιίας ἔτη φλη', καὶ ἀπὸ τοῦ Φάλεκ καὶ τῆς πυργοποιίας ἕως ἦλ-
θεν Ἀβραὰμ εἰς γῆν Χαναὰν ἔτη χιϛ', καὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως τῆς
τελευτῆς Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ ἔτη φκϛ', καὶ ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ
ἕως παρέλαβε Δαβὶδ τὴν βασιλείαν τῆς Ἰουδαίας ἔτη υπ', καὶ ἀπὸ
Δαβὶδ ἕως Σεδεκίου υἱοῦ Ἰεχονίου καὶ τῆς ἐκ Βαβυλῶνος μετοι-
κεσίας ἔτη υμη', καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας ἕως Ζοροβάβελ, ἐπὶ
πρώτου ἔτους Κύρου βασιλέως Περσῶν, ἔτη ο', καὶ ἀπὸ τοῦ α'
ἔτους Κύρου ἕως Αὐγούστου Καίσαρος, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐγεννήθη ὁ B
κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς Ἰησοῦς Χριστός, ἔτη φϙβ'. ὁμοῦ ἔτη
͵εφϛ'.

Μετὰ δὲ Αὔγουστον ἐβασίλευσε Τιβέριος ἔτη κγ', ὃς ἔκτισε
πόλιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ Τιβεριάδα. καὶ ἐν μὲν τῷ ιε' ἔτει τῆς αὐτοῦ

19 α'] μα' P

scaturientibus, vitam cum morte commutavit. eius filium Archelaum Augustus Iudaeae genti praeposuit; eique attribuit montana circum Hierosolyma, Samaritanam gentem, Sebastam Caesaream Ioppen Antipatridem Lydam et campestria. Philippo loca Paneadi nunc vocatae finitima, Bataneam Trachonem Acrabatinam Gaulonitidem ac Galatha, ubi erat urbs Gamala. Herodi Galilaeam et planitiem Parnae subiectam, Narbathum, Peraeam. is Tiberiadem condidit. Lysaniae Idumaeam Ziphenen et quae eius sunt dicionis, atque Abilenam.

Ab Adamo usque ad diluvium sunt anni omnino 2242, inde usque ad Phalecum et turris aedificationem anni 538, hinc usque ad Abrahami in Chananaicam terram adventum 616, ab hoc usque ad mortem Iosuae Navis filii 526, porro usque ad tempus quo Iudaicum regnum Davidus occepit, anni 480, hinc usque ad Sedechiam Iechoniae filium et exsilium Babylonicum anni 448, inde usque ad Zorobabelem ac primum annum Cyri in Persas regni anni 70, denique a primo anno Cyri usque ad annum Augusti, quo Christus natus fuit, anni 592. summa anni 5506.

Post Augustum Tiberius regnum tenuit annos 23. is in Iudaea urbem Tiberiadem condidit. eius regni anno 15 baptizatus est Christus

βασιλείας ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐβαπτίσθη καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπήρξατο, ἐν δὲ τῷ ιη' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐσταυρώθη ὁ κύριος. ἀνίσταται δὲ τῇ κε' Μαρτίου ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, ἥτις ἐστὶ μία καὶ πρώτη, ἡ αὐτὴ καὶ πάσχα κυριακόν· ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ θεὸς τὸ φῶς ἐδημιούργησε καὶ ἐν ταύτῃ C τὸ ἀληθινὸν φῶς ὁ Χριστὸς ἐκ τάφου ἀνέτειλεν. ὃς καὶ ἐπεσκηνάγισε τὴν τοῦ Δανιὴλ προφητείαν, μέσον τῆς ἑβδομάδος τῶν χρόνων ἐλθὼν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος. φησὶ γάρ "καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν." ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ ἑβδομμάδι διαθήκη δέδοται καινὴ τοῖς πιστεύουσι, καὶ δυνάμεως ἁπάσης αὐτοὺς ἐπλήρωσεν, ἐπείπερ μεσούσης τῆς ἑβδομάδος ταύτης ἡ κατὰ νόμον ἤρθη θυσία, τῆς τε ἀληθινῆς προσφερομένης θυσίας. σημεῖα δὲ τῆς ἐρημώσεως προϋπέφηνε λέγων ὁ κύριος "ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ προφήτου, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς." καὶ ἵνα μὴ νομίσωσι οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἀπολήψεσθαι τὸν ναὸν καὶ D τὴν πόλιν, ἐπάγει "καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν." ἕως γάρ, φησί, τῆς τοῦ κόσμου συντελείας ἡ τῆς ἐρημώσεως συντέλεια μένει, μεταβολὴν οὐ δεχομένη. τοῦτο καὶ Δαβὶδ ἔφη "ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσι· καὶ γνώσονται ὅτι δεσπόζει τοῦ Ἰακὼβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς." καὶ τότε μᾶλλον γνώσονται, ὅταν ἴδωσι τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. ὥσπερ γὰρ διὰ ξύλου εἰσῆλθεν ὁ θάνα-

10 ἑβδομάδι add Xylander

et praedicare evangelium coepit. anno eius 18 eius regni cruci affixus est. vigesima quinta Martii die de mortuis exstitit vivus, illucescente die dominica, quae est a sabbatho proxima, ac prima septimanae dies, diesque paschatis dominici. ea die principio deus lucem creaverat, tunc autem vera lux de sepulcro orta est. ac confirmavit Christus vaticinium Danieli, mediante annorum septimana supplicium subiens, ita dicentis "in templo erit abominabile vastitatis signum, eique vastitati explendae tempus dabitur" etc. in hac enim septimana novum credentibus testamentum est datum, iique omni facultate impleti, cum mediante illa septimana legis Mosaicae sublatum est sacrificium, vera victima deo mactata. ipse autem dominus signa futurae vastitatis praedixit: "cum" inquit (Matth. 24. Luc. 21) "abominabile vastitatis signum videbitis, de quo Danielus vates praedixit, tunc intelligite imminere vastitatem eius." ac ne putarent Iudaei se templum atque urbem recuperaturos, additur in vaticinio vastitatis eius finem ante finem saeculi non futurum, ut intelligerent in fine demum mundi finem ei vastitati futurum, nullam aliam eius mutationem. idem et Davidus praedixerat his verbis (Psalm. 58) "in ira consummationis, et non erunt; cognoscentque quod deus Iacobo dominatur et finibus terrae." idque tunc eo magis intelligent, cum videbunt signum filii hominis in caelo.

τος, καὶ διὰ ξύλου ἡ ζωή, ἐπειδὴ ἑπτάκις νεκρῶν ἀνάστασιν εὕ-
ρομεν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ μετὰ τοὺς ἑπτὰ ὄγδοος ἐκ νεκρῶν
ἀνέστη ὁ κύριος ὁ ἐγείρας τοὺς ἑπτά. πρὸ γὰρ τῆς Χριστοῦ ἀνα- P 191
στάσεως ἑπτὰ μόναι ἀναστάσεις νεκρῶν ἐγένοντο, πρώτη μὲν [ἡ]
ἐν τῇ παλαιᾷ ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας τῆς Σαραφθίας, ὃν ἤγειρεν
Ἠλίας, δευτέρα ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Σωμανίτιδος, ὃν Ἐλισαῖος ἤγειρε,
τρίτη ἡ τοῦ στρατιώτου ὃν ἐγγὺς Ἐλισαίου θάψαντες, ὡς ἀπὸ
πυρὸς ἐξεπήδησε, τετάρτη δὲ ἐν τῇ καινῇ ἡ τοῦ ἀρχισυναγωγοῦ
τῆς θυγατρός, πέμπτη ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας, ἕκτη ἡ τοῦ Λαζά-
ρου, ἑβδόμη ὅτι πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἀνέστη,
καὶ ὀγδόη ἡ τοῦ κυρίου ἀνάστασις μετὰ τὸ σωτήριον πάθος. καθ'
ὃν καιρὸν τοῦ πάθους γενομένου σεισμοῦ ἐν πολλοῖς εὑρέθη Ἑλλη-
νικοῖς ὑπομνήμασιν ὅτι σεισμὸς ἐγένετο μέγας καὶ σκότος ἐφ' ὅλην B
τὴν οἰκουμένην, ὥστε καὶ ἀστέρας φανῆναι. ἱστορεῖ δὲ καὶ Ἰώ-
σηπος χρησμόν τινα ἐν ἱεροῖς γράμμασιν εὑρεθῆναι, περιέχοντα
ὡς κατὰ καιρὸν ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς αὐτῶν χώρας ἄρξει τις ἄνθρωπος
τῆς οἰκουμένης πάσης, ὃν αὐτὸς μὲν ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ ἐξείληφε
πεπληρῶσθαι, διήμαρτε δὲ τῆς ἑρμηνείας ἐκ διαμέτρου· οὐ γὰρ
πάσης οὗτος ἦρξε. λείπεται δὲ οὖν ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστὸν τοῦτο πληροῦσθαι, πρὸς ὅν φησιν ὁ πατὴρ "αἴτησαι
παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν
κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς." ὅθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν C

sicut enim per lignum mors, ita etiam vita per lignum intravit. nam septies in sacris literis legitur aliquem ex morte vitam recepisse. post eos septem octavus Christus de mortuo vivus exstitit, qui et septem illos in vitam revocaverat. ante enim quam Christus revixit, tantum septem numero mortales in vitam restituti fuerunt. primus in veteri testamento fuit Sareptanae viduae filius, ab Elia suscitatus, secundus Sunamitidis filius, quem Elisaeus in vitam reduxit, tertius miles qui prope Elisaei cadaver sepultus quasi ex igne exsiluit. quarta in novo testamento filia praefecti synagogae, quintus viduae filius, sextus Lazarus. septimo, quod multa sanctorum qui obdormiverant corpora resurrexerunt. octavus Christus post toleratum salutis causa nostrae supplicium ex morte in vitam rediit. inventum est in multis Graecorum commentariis, quo tempore Christus in cruce mortem obiit, terram motu fuisse ingenti concussam, tenebrasque toti terrarum orbi inductas fuisse, ita ut stellae etiam apparuerint. praeterea Iosephus narrat oraculum quoddam fuisse in sacris literis inventum, quo Iudaeis praediceretur eo tempore quendam ex ipsorum patria imperium totius orbis habiturum. hoc ille Vespasianum implevisse interpretans tota (quod aiunt) via a vero aberravit: neque enim Vespasiano totus mundus subditus fuit. reliquum ergo est id a domino nostro Iesu Christo impletum fuisse, quem ita affatur pater (Psalm. 2) "posce a me, dabo tibi gentes loco hereditatis, ac terminos terrae tibi mancipabo." inde factum ut sonus sanctorum eius

ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν ἱερῶν ἀποστόλων αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ἐπεὶ οὖν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ θεὸς τὴν κτίσιν ἐδημιούργησε, καὶ μαρτυρεῖ τῶν δένδρων ἡ βλάστησις, διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἰσραὴλ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠλευθέρωσε τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας, καὶ τῇ παρθένῳ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος εὐηγγελίσατο. εἰκότως οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Χριστὸς ὑπέμεινε τὸ σωτήριον πάθος.

Ὁ τοίνυν Πιλᾶτος μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ σταύρωσιν εἰκόνας
D τοῦ Καίσαρος εἰς τὸ ἱερὸν νύκτωρ ἀνέθηκεν. ὄρθρου δὲ γενομένου οἱ Ἰουδαῖοι θεασάμενοι τοσοῦτον ἐταράχθησαν ὥστε Πιλᾶτος ἐκδειματωθεὶς ἀλλαχοῦ ταύτας μετέθηκε. Τιβέριος δὲ λίαν τοῦ δικαίου φροντίζων ἔγραφε τοῖς ἄρχουσι τῶν πόλεων, ἐάν τι γράφῃ παρὰ τοὺς νόμους προστάσσων γίνεσθαι, μὴ προσέχειν ὡς ἠγνοηκότι. διὸ καὶ Πιλᾶτος εἰδὼς αὐτοῦ τὸ φιλάληθες καὶ φιλοδίκαιον, τὰ τεράστια Χριστοῦ πάντα καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα αὐτῷ δι' ἐπιτομῆς ἀνεκοινώσατο, καθὼς ἱστορεῖ Τερτυλιανὸς ἐν τῇ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἀπολογίᾳ, καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἀνεβίωσε καὶ ἤδη παρὰ πᾶσι θεὸς εἶναι πιστεύεται. καὶ ὅτι Τιβέριος καταπλαγεὶς
P 192 ἀνήγγειλε πάντα τῇ συγκλήτῳ. ἡ δὲ οὐ προσήκατο, πειθαρχεῖν νόμῳ παλαιῷ λέγουσα, μὴ πρότερον θεοποιῆσαί τινα, εἰ μὴ ψήφῳ καὶ δόγματι παρ' αὐτοῖς κριθείη. ὁ δὲ τὸν μὲν νόμον τοῦτον ἐδέξατο, ἐκέλευσε δὲ μηδένα ἐμποδίζειν τῷ Χριστοῦ κηρύγματι·

apostolorum in universam terram exiret, ac sermo eorum ad fines usque orbis pertingeret. quoniam ergo eo temporis articulo mundum fabricatus est deus, cui rei testimonium arbores tunc florentes exhibent, ideo eodem tempore Israelum quoque Aegyptiaca servitute liberavit, laetumque post nuntium Gabrielus angelorum princeps Mariae attulit. quare consentaneum erat eodem etiam tempore Christum nobis salutare supplicium luere.

Ceterum Pilatus Christo crucifixo, postea noctu in templum imagines Caesaris intulit; quod cum prima luce Iudaei vidissent, tantus eorum fuit motus ut Pilatus territus alio eas transtulerit. Tiberius porro iustitiae observantissimus praefectis urbium missis literis mandavit, ut si quid scribens ipse contra leges fieri iuberet, ne tum sibi obtemperarent quippe ignoratione lapso. itaque Pilatus, cui imperatoris studium veritatis et iustitiae cognitum erat, miracula Christi omnia eiusque de religione doctrinam compendio ad eum perscripsit, ut auctor est in defensione Christianorum Tertullianus. simulque indicavit eum morte obita revixisse et ab omnibus iam pro deo haberi. Tiberius attonitus eo nuntio totam rem ad senatum rettulit. senatus legi se antiquae obtemperare potius dixit, qui nisi ex S. C. non patiatur quemquam pro deo haberi. imperator ea lege approbata, edixit tamen ne quis praeconium

καὶ μέντοι καὶ θάνατον προσηπείλησε τοῖς κατηγορεῖν τολμῶσι τοῦ κηρύγματος.

Ὁ δέ γε Πιλᾶτος μίσει τῷ πρὸς Ἰουδαίους καὶ τὸν ἱερὸν θησαυρὸν τὸν καλούμενον κορβανᾶν διέφθειρε καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. ἔμιξε δὲ καί τινων ἐξ αὐτῶν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Καίσαρος τὸ αἷμα τῶν θυσιῶν, τρόπῳ τοιῷδε. οἱ Γαλιλαῖοι τοῖς δόγμασιν ἐξακολουθήσαντες Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, οὗ καὶ Λουκᾶς ἐν τοῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων μέμνηται, κενοφωνίαν καὶ πλάνην ἔμαθον B ἐξ αὐτοῦ, καθὼς ἔφη Ἰώσηπος. προφάσει γὰρ εὐσεβείας δῆθεν κύριον μηδὲ μέχρι στόματος ἔφασκε δεῖν τινὰ λέγειν, μήτε κατὰ τιμὴν μήτε φιλοφροσύνην, καὶ τὴν θεῷ μόνῳ πρέπουσαν τιμήν τε καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀπονέμειν. ὅθεν καὶ πολλοὶ αὐτῶν περὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν Καίσαρα κύριον καὶ δεσπότην χαλεπὰς αἰκίας ὑπέστησαν. οἵτινες λοιπὸν ἐδίδασκον μηδὲν παρὰ τὰς διατεταγμένας ἐν τῷ Μωσέως νόμῳ θυσίας ἀναφέρεσθαι τῷ θεῷ. κἀντεῦθεν τοίνυν κωλύοντες τὰς ὑπὸ τῆς γερουσίας τοῦ λαοῦ παραδιδομένας γίνεσθαι περὶ τῆς τοῦ βασιλέως σωτηρίας καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἔθνους θυσίας, εἰκότως ἐπὶ τούτοις ἀγανακτεῖ πρὸς Γαλιλαίους Πιλᾶτος, C καὶ κελεύει παρὰ ταῖς θυσίαις ἃς ἐδόκουν κατὰ νόμον προσφέρειν· ἀναιρεθῆναι, ὥστε ἀναμιχθῆναι ταῖς προσφερομέναις θυσίαις τὸ αἷμα τῶν προσφερόντων.

Ὁ γοῦν Τιβέριος τοιοῦτος ὑπάρχων ἐν νεότητι ἄριστος καὶ λόγοις φιλοσόφοις καὶ ῥητορικοῖς καὶ βελτίστοις τρόποις καὶ ἔργοις

de Christo impediret, mortem etiam minans, si quis eam doctrinam accusare auderet.

At Pilatus odio in Iudaeos stimulante cum sacrum thesaurum (corbanem ipsi nominabant) diripuit, tum multos eorum interfecit: quin et Caesaris aetate quorundam sacrificia ipsorum sanguine miscuit. res ita acta est. Galilaei doctrinam Iudae cuiusdam Galilaei, cuius etiam in Actis meminit Lucas, amplexi vocabula ex eo rerum inania erroremque hauserunt, ut ait Iosephus. quippe pietatis praetextu neminem omnino ne verbis quidem domini appellatione dignandum asserebant, neque id vel honoris vel comitatis ergo faciendum, omninoque honorem soli deo debitum nulli hominum debere tribui. itaque horum multi, quod Caesarem nomine domini afficere nollent, gravia sunt perpessi supplicia. tandem id quoque docuerunt, non alia esse sacrificia peragenda quam quae offerri deo Moses in lege iussit. itaque sacrificia quae iussu senatus pro salute imperatoris et P. R. fiebant, impedire aggressi Pilatum irritarunt; isque Galilaeos iussit apud sacrificia quae secundum legem videbantur agere, necari: itaque victimis cruor offerentium eas permixtus est.

At vero Tiberius, qui in iuventute rectissime vixerat, philosophia et eloquentiae arte optimisque moribus institutus ac florens, iam pro-

κομῶν ὁ γεννάδας, πρὸς γῆρας ἐλθὼν αἰφνίδιον εἰς τὴν χείρονα μετεβλήθη γνώμην, ὥστε καὶ παραφρονεῖν αὐτὸν νομισθῆναι καὶ ὡς ὑπὸ δαίμονος ἐλαύνεσθαι πρὸς πᾶσαν ἀνοσιουργίαν καὶ μιαιφονίαν τε καὶ οἰστρηλασίαν. καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἑαυτὸν ἐβεβήλωσε καθ' ὑπερβολήν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἀδικίᾳ καὶ τυραννίδι. οὕτως οὖν τὴν ἀρχὴν διοικήσας καὶ
D ἐξ ἀγαθοεργίας εἰς κακοεργίαν κατενεχθεὶς φοβερᾷ μὲν ὠμότητι μυσαρᾷ δὲ πλεονεξίᾳ καὶ αἰσχρουργίᾳ καταστρέφει τὸν βίον, μηδὲν ἐκ τῆς προλαβούσης καλοκαγαθίας καὶ ἀριστείας ὠφεληθείς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπὸ πάντων μισηθεὶς ὡς ἐν τῷ τέλει τὸ πᾶν ἐξυβρίσας καὶ διαφθείρας, καὶ εἰς αἰώνιον κόλασιν μετὰ τῶν αὐτοῦ ὁμοίων ἀσεβῶν ἀπενεχθείς· τοὺς γὰρ ἐγκρίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίας ἀπάξει κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. εἰκότως οὖν ὁ μὲν ἀπόστολος ἔλεγεν "ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει." ὁ δὲ κύριος φησὶν "ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται."

P 193 Ὁ τοίνυν πολυμαθὴς καὶ πολυΐστωρ Εὐσέβιος, ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι περὶ τῶν Ἀντιόχων καὶ Σελεύκων καὶ Πτολεμαίων καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγησαμένων ἀρχιερέων διεξιὼν ἐν ἐπιτομῇ, τάδε φησίν. ὁ γοῦν Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἕκτον ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας, Δαρεῖον τὸν Ἀρσάμου χειρωσάμενος, καθεῖλε τὴν Περσῶν δυναστείαν

1 πρὸς γῆρας ἐλθὼν] haec cum supra ante λόγοις φιλοσόφοις legerentur, transponenda esse monuit margo P

vecta aetate subito descivit ad vitia, ita quidem ut de potestate mentis exiisse putaretur, et a malo aliquo genio ad omnia flagitia parricidia insaniamque exagitari. non enim omnibus modo et naturalibus et naturae adversis maiorem in modum sese polluebat libidinibus, sed iis insuper omne iniustitiae ac crudelitatis genus addebat. ita ergo gesto imperio ut a virtute ad turpitudinem prolapsus terribili saevitia foedaque avaritia et obscoenitate infamis esset, vitam finiit nullo pristinae virtutis percepto fructu, sed tanto magis exosus omnibus, qui ad extremum libidinose omnia deturpasset atque pervertisset. is ergo ad aeterna supplicia cum omnibus ipsius similibus toleranda abiit: qui enim in salebras declinant, eos dominus cum flagitiosis abducet (Psalm. 124). proinde convenit huc quod Apostolus dixit (Philipp. 1): "is qui auctor vobis fuit recte agendi, is etiam perficiet," et dominus (Matth. 10): "qui ad finem usque perseverat, is servabitur."

Eusebius, multae vir eruditionis, plurimarumque rerum cognitione insignis, in tabulis Annalibus de Antiochis Seleucis Ptolemaeis, et pontificibus qui post reditum ex Babylone populo Iudaico praefuerunt, haec compendio scribit. Alexander Macedonum rex anno sui regni sexto Darium Arsamis filium devicit, Persarumque imperium destruxit, quod ad

διαρκέσασαν ἀπὸ Κύρου μέχρι Δαρείου ἔτη σλ'. τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κατασχούσης ἀπὸ Κραναοῦ ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φιη' καὶ τούτου τελευτήσαντος ἐν Βαβυλῶνι διαδέχονται τὴν ἀρχὴν τῆς μὲν Μακεδονίας Φίλιππος, τῆς δὲ Ἀσίας Ἀντίγονος, τῆς δὲ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, τῆς δὲ Συρίας Σέλευκος B ὁ Νικάνωρ· ὃς καὶ πόλεις δύο ἔκτισεν εἰς τὰ μέρη Κιλικίας καὶ ἑτέραν εἰς Συρίαν, καὶ τὴν μὲν Σελεύκειαν ἐκάλεσεν εἰς τὸ αὐτοῦ ὄνομα, τὴν δὲ Ἀντιόχειαν εἰς τὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τὴν δὲ Λαοδίκειαν εἰς τὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ. καὶ οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλέξανδρον εἰσὶν οὗτοι, Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς σωτήρ, Ἀντίοχος ὁ νόθος, Σέλευκος ὁ καλλίνικος, Ἀλέξανδρος Ἀντίοχος, Σέλευκος ὁ φιλοπάτωρ, Ἀντίοχος ὁ ἐπιφανής, ὃς Ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων παύσας τῆς ἱερωσύνης ὡρμήθη μεταστῆσαι τὸ πᾶν ἔθνος τῆς πατρῴας θρησκείας. καὶ τὸ μὲν ἱερὸν μιάνας Ὀλυμπίου Διὸς ναὸν προσηγόρευσε, C τῷ δὲ ἔθνει κολάσεις ἀνηκέστους ἐπάγων ἑλληνίζειν ἠνάγκαζεν. ἐφ' οὗ καὶ οἱ Μακκαβαῖοι ἐμαρτύρησαν. τὸ δὲ ἱερὸν ἔτεσι τρισὶν ἐρημωθὲν Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Μακκαβαῖος καθάρας τῶν ἀσεβειῶν, τὴν χώραν ἀνενεώσατο. εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ εὐπάτωρ, Δημήτριος Σέλευκος, Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Βαλῆ, Δημήτριος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ὁ Τρύφων, Πτολεμαῖος, Ἀντίοχος ὁ Σιδίτης, Δημήτριος, Ἀντίοχος ὁ γρυπός, Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνός, Σέλευκος ὁ τοῦ γρυποῦ, ἐφ' οὗ Ἀντιόχεια ὑπὸ Ῥωμαίων ἥλω καὶ ἡ Συρίας ἀρχὴ κατελύθη διαρκέσασα ἔτη σν'.

eum a Cyro duraverat annos 230. Macedonicum regnum a Cranao usque ad Alexandrum obtinuit per annos 518. eo Babylone mortuo regnum Macedoniae Philippo obtigit, Asiae Antigono, Aegypti Ptolemaeo Lagi F, Syriae Seleuco Nicanori. hic duas urbes condidit, in Cilicia Seleuciam suo de nomine, in Syria Antiocheam filio suo cognominem, itemque Laodiceam a filia sua sic dictam. regnum ergo Syriae post Alexandrum hi gesserunt, Seleucus Nicanor, Antiochus Soter, Antiochus Nothus, id est spurius, Seleucus Callinicus, Alexander Antiochus, Seleucus Philopator, Antiochus Epiphanes. hic Oniam pontificem maximum Iudaeorum depulit sacerdotio, conatusque est totum populum a patriis ritibus detrudere: aedem dei a se profanatam Iovis Olympii fanum appellavit, Iudaeosque gravissimis suppliciis ad Graecos ritus adegit; quo tempore etiam Maccabaei excarnificati sunt. templum tres annos vastatum Iudas Maccabaeus impio cultu ex Iudaea profligato instauravit. successit Epiphani Antiochus Eupator, inde Demetrius Seleucus, Alexander Balis filius, Demetrius Nicanor, Antiochus Tryphon, Ptolemaeus, Antiochus Sidita, Demetrius, Antiochus Grypus, Antiochus Cyzicenus, Seleucus Grypi filius. eo regnante Romani Antiocheam ceperunt, Syriaeque regnum est abolitum, cum id durasset annos 250.

D Οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλέξανδρον εἰσὶν οἵδε, Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ἐφ' οὗ Μένανδρος ὁ κωμῳδοποιὸς ἐγνωρίζετο καὶ Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος, Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος, ἐφ' οὗ οἱ ο' Ἑβραίων σοφοὶ τὸν νόμον ἡρμήνευσαν, Πτολεμαῖος ὁ εὐεργέτης, ἐφ' οὗ τὴν πανάρετον σοφίαν συντάξας Ἑβραίοις Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιρὰχ ἐγνωρίζετο, Πτολεμαῖος ὁ φιλοπάτωρ, ἐφ' οὗ ὁ τῶν Ἑβραίων λαὸς αἰχμάλωτος ἀχθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τοιοῦτόν τι πέπονθε. προσέταξε γὰρ οὗτος τοῖς αὐτοῦ ὑπασπισταῖς ἐλέφαντας φ' εὐτρεπίσαι, καὶ τούτους μεθύσαι οἴνῳ λιβανωτῷ, ἵνα ἀποκτείνωσι τοὺς Ἰουδαίους. τῶν Ἰουδαίων δὲ εὐξαμένων οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας τε καὶ δήμους P 194 ἐξορμήσαντες πολὺν αὐτῶν ὄχλον ἐν τῇ περιεχούσῃ μανίᾳ διέφθειραν. καὶ οὕτω παραδόξως οἱ Ἰουδαῖοι περισωθέντες ἀβλαβεῖς ἀπελύθησαν εἰς τὰ ἴδια, τῷ εὐεργέτῃ θεῷ εὐχαριστοῦντες. εἶτα βασιλεύει Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς σωτήρ, Πτολεμαῖος ὁ Ἀλέξανδρος, Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος ὁ Διονύσιος, Κλεοπάτρα ἡ τούτου θυγάτηρ· ἣν Αὔγουστος ἀνελὼν ἐν τῷ ιδ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐκράτησε τῆς Αἰγύπτου, καθελὼν τὴν βασιλείαν τῶν Πτολεμαίων διαρκέσασαν ἐν ἔτεσι διακοσίοις ϙ'.

Οἱ δὲ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγησάμενοι B ἀρχιερεῖς εἰσὶν οὗτοι, Ἰησοῦς, Ἰωσεδὲκ ἅμα Ζοροβάβελ, Ἰάκωβος υἱὸς Ἰησοῦ, Ἠλιάσιμος Ἰακίμου, Ἰωδαὲ Ἰωσήβου, Ἰωάννης ὁ τοῦ Ἰωδαέ, Ἰαδοῦς, ἐφ' οὗ Ἀλέξανδρος ἐν Ἱερουσαλὴμ

Aegypti reges post Alexandrum fuerunt Ptolemaeus Lagi filius, cuius aetate Menander comoediarum scriptor claruit et Theophrastus philosophus. Ptolemaeus Philadelphus, cuius iussu 70 Ebraeorum doctissimi legem transtulerunt. Ptolemaeus Euergetes, sub quo Iesus Sirachi filius innotuit, qui librum de sapientia praestantissimum Ebraeis composuit. Ptolemaeus Philopator: is rex Ebraicum populum, qui captivus in Aegyptum fuerat abductus, perdere statuens, satellitibus mandavit ut 500 elephantos instruerent, eosque vino libanoto inebriatos Iudaeis immitterent. sed his deum precantibus, elephanti in regios milites et Aegyptiacam turbam impetu dato per furorem magnam hominum multitudinem eliserunt. itaque praeter omnium spem servati Iudaei, incolumes in patriam sunt dimissi, deo suo benefactori gratias agentes. post hunc regno functus est Ptolemaeus cognomine Soter. inde Ptolemaeus Alexander, Ptolemaeus frater eius, Ptolemaeus Dionysius, Cleopatra huius filia: quam Augustus annum 14 imperans interfecit: Aegyptoque potitus regnum Ptolemaeorum delevit, quod duraverat annos 290.

Porro qui a reditu ex Babylone populum Iudaicum guberna verunt pontifices maximi, hi sunt. Iesus, Iosedecus cum Zorobabelo, Iacobus Iesu filius, Iliasimus Iacimi filius, Iodaas Iosebi filius, Ioannes Iodaae filius, Iadus: quo pontificatum gerente, Alexander Hierosolymis deum adoravit.

τῷ θεῷ προσεκύνησε. καταπλαγεὶς γὰρ ἐπὶ τῇ ξένῃ θέᾳ τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως, ἀπὸ τοῦ ἅρματος καταβὰς μόνος προσεκύνησε τὸ θεῖον ὄνομα καὶ τὸν ἀρχιερέα ἠσπάσατο· ὃν πάντες Ἰουδαῖοι μιᾷ φωνῇ σὺν τῷ ἀρχιερεῖ γνησίως ἀντησπάσαντο. τῶν δέ γε τῆς Συρίας βασιλέων καὶ τῶν λοιπῶν καταπλαγέντων καὶ διεφθάρθαι τὴν διάνοιαν Ἀλεξάνδρου ὑπειληφότων, καὶ Παρμενίωνος τοῦ στρατηγοῦ μᾶλλον θαυμάσαντος, διότι καθάπερ τις τῶν ὑπηκόων πεσὼν προσεκύνησεν, εἶπεν Ἀλέξανδρος "οὐ τὸν ἀρχιερέα προσε- C
κύνησα, ἀλλὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενον θεόν, κἀμοὶ τὴν βοήθειαν κατὰ τῶν ἐναντίων ὑποσχόμενον. ἡνίκα γὰρ τὴν κατὰ Περσῶν διενοούμην στρατείαν καὶ ἐδεδίειν τὸ μέγεθος τῆς δυναστείας αὐτῶν, ὤφθη μοι κατ' ὄναρ κατὰ τὸ σχῆμα τοῦδε τοῦ ἀρχιερέως ὁ θεός, καὶ θαρρεῖν μοι παρεκελεύσατο καὶ τῆς προθυμίας σπουδαίως ἔχεσθαι, λέγων 'εἰς σὲ γὰρ καταλήξω τὴν Περσῶν δυναστείαν.' διὸ τοῦτον θεασάμενος ἐν τοιαύτῃ στολῇ, καὶ τῆς κατὰ τοὺς ὕπνους ὑπομνησθεὶς ὄψεως, εἰκότως προσεκύνησα." ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν ἀρχιερέα δεξιωσάμενος, τῶν ἱερῶν παρεπομένων, εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ παραγίνεται. οἱ δὲ γραμματεῖς τὴν D
βίβλον τοῦ Δανιὴλ προσκομίσαντες τὴν προφητείαν αὐτῷ διηρμήνευον, ὡς δεῖν τινὰ τῶν Μακεδόνων τὴν βασιλείαν Περσῶν χειρώσασθαι. ὃς ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον ἡσθεὶς καὶ περιχαρὴς γενόμενος, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀνελθών, θύει μὲν τῷ θεῷ κατὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχιερέα καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς

etenim attonitus habitu pontificis insolente, solus a curru descendit, nomenque dei adoravit, pontificemque maximum salutavit, ab eoque et universis Iudaeis vicissim est uno ore salutatus. cum autem Syriae ac ceteri reges id factum mirarentur, atque mente abalienatum Alexandrum putarent: ac praesertim Parmenio exercitus ductor miraretur quid rei esset, quod instar subditorum alicuius se in terram rex prostravisset: respondit Alexander, hunc se honorem non pontifici detulisse, verum deo quem is coleret, ac qui sibi auxilium contra hostes promisisset. quo enim tempore bellum contra Persas meditatus, eorum ingentem potentiam reformidasset, deum sibi per insomnium specie huius pontificis visum, bono esse animo iussisse, et alacriter institutum exsequi: nam suo nutu Persarum regnum in ipsum Alexandrum desiturum. itaque sibi pontifice in hoc habitu conspecto, in memoriam insomnium redactum: seque haud abs re adorasse. haec fatus, dextra summo pontifici iniecta, comitantibus ceteris sacerdotibus Hierosolyma intravit. ibi sacrarum literarum doctores allato Danieli libro, eius vaticinium exposuerunt, quo praedicebatur, fore ut Macedo Persarum regnum everteret. qua ex re Alexander cum ingentem cepisset laetitiam, templum dei adiit, deoque rem sacram praescribente omnia pontifice maximo fecit, eumque pontificem ac reliquos omnes sacerdotes dignis muneribus donavit, tem-

ἀξιοπρεπῶς τιμήσας καὶ λαμπροῖς καὶ μεγίστοις ἀναθήμασι τὸν ναὸν διακοσμήσας κατὰ τῶν Περσῶν ἐχώρησε. μετὰ δὲ Ἰαδοῦν Ἰωνίας Ἰαδοῦν, Ἐλεάζαρος, Ἰωνιᾶς, Σίμων, Ἰωναὰς Σίμων, Ἰανῆς ὁ καὶ Ὑρκανός, Ἀριστόβουλος, ὅς καὶ πρῶτος ἐπέθετο
P 195 διάδημα βασιλικὸν πρὸς τῇ ἀρχιερωσύνῃ, Ἰανέας ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, βασιλεὺς ἅμα καὶ ἀρχιερεύς. μέχρι τούτου οἱ ἀπὸ Κύρου χριστοὶ ἡγούμενοι, διαρκέσαντες ἔτη υπγʹ, ἅ εἰσιν ἑβδομάδες ἐτῶν ξθʹ, καθὼς ἔφη καὶ Δανιὴλ τό "καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ἑπτά, καὶ ἑβδομάδες ξβʹ." ἅ τινά εἰσιν ἔτη υπγʹ. ἀπὸ δὲ Κύρου ἐπὶ Ἀντίοχον τὸν ἐπιφανῆ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνην ἔτη εἰσὶ τϙδʹ.

Εἶτα διδάσκει ἡμᾶς πόθεν ἀριθμεῖν δεῖ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπανόδου, ἀλλ' ἀπὸ ἐξόδου λόγων ἀποκριθῆναι καὶ
B τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ. οὐκ ἐπὶ Κύρου δὲ ᾠκοδομήθη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μακρόχειρος Ἀρταξέρξου. μετὰ γὰρ τὴν κάθοδον ἐπανῆλθε Καμβύσης, εἶτα οἱ μάγοι, καὶ μετ' ἐκείνους Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, μεθ' ὃν Ξέρξης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρταβάνης. εἶτα Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ ἐβασίλευσε τῆς Περσίδος. ἐν δὲ τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεεμίας ἀνελθὼν τὴν πόλιν ἀνέστησε, καθὼς Ἔσδρας διηγήσατο. ἐντεῦθεν υπγʹ ἔτη γεγόνασιν ἕως τῆς κατασκαφῆς τῆς πόλεως, καθὼς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραῖος μαρτυρεῖ.

plum splendidis ac magnificis donariis exornavit, atque ita demum contra Persas movit. deinceps summi pontifices ac populi rectores fuerunt Ionias Iadu filius Eleazarus, Ionias, Simon, Ionaas Simon: Ianes, qui et Hyrcanus: Aristobulus, qui primus regium diadema pontificali ornatui superaddidit: Ianeas, qui et Alexander, rex idem et sacerdos. ad hunc usque a Cyro uncti rerum summam tractarunt, per annos 483, quae sunt septimanae 69, sicuti Danielus erat vaticinatus, "cognosces" inquiens "et intelliges ab exitu sermonis, quo decernetur ut aedificentur Hierosolyma usque dum Christus imperet, septimanas 7 et septimanas 62," qui sunt anni 483. a Cyro usque ad Antiochum Epiphanem et urbi excidium ab eo illatum anni sunt 394.

Porro autem nos docet unde initium numerandi sit sumendum, nimirum non ab eo die quo in patriam reditum fuit, sed ab exitu sermonis, quo decretum factum est de instaurandis Hierosolymis. at urbs ea non est sub Cyro refecta, sed sub Artaxerxe Longimano. reversis enim in patriam Iudaeis supervenit Cambyses, inde Magi, post hos Darius Hystaspis filius, post hunc Xerxes Darii filius et Artabanus. secundum hos Artaxerxes Longimanus regnum Persicum obtinuit. eo annum vigesimum regnante, Neemias adscendit urbemque instauravit, sicuti Esdras narravit. inde autem 483 anni elapsi sunt usque ad excidium urbis, quemadmodum Iosephus Ebraeus testatur.

Ἰώσηπος ἱστορεῖ ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς τοῦ κυρίου σταυρώσεως κτύπους τοῦ ἱεροῦ ἀντιλαμβάνεσθαι πρῶτον, ἔπειτα φωνῆς ἀθρόας ἔνδοθεν ἀκοῦσαι ἀπὸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ "μετα- C βαίνομεν ἐντεῦθεν."

Ὅτι ὁ Πόντιος Πιλᾶτος ἐπὶ Γαΐου Καίσαρος ποικίλαις περιπεσὼν συμφοραῖς, ὥς φασιν οἱ τὰ Ῥωμαίων συγγραψάμενοι, αὐτοφονευτὴς ἑαυτοῦ ἐγένετο. οἱ δὲ Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν λέγουσι κατ' αὐτοῦ τῷ Καίσαρι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ προσελθεῖν, ὃς δέρματι βοείῳ νεοδάρτῳ τοῦτον μετὰ ἀλέκτορος καὶ ἐχίδνης καὶ πιθήκου, ὡς ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις, ἐγκλείσας καὶ εἰς καῦσιν ἡλίου θεὶς ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ ὡς ἀσκὸν μᾶλλον αὐτὸν λέγουσι ἐκδαρῆναι καὶ οὕτως ἀποθανεῖν.

Ὅτι ἡ τῶν ἀλλοφύλων ἐπὶ Ἰουδαίαν βασιλεία ἕως τοῦ μι- D κροῦ Ἀγρίππα ἐκράτει χρόνους ἑκατὸν οὕτως. Ἡρώδης πρῶτος ὁ τὰ νήπια ἀνελὼν ἔτη λζ', Ἀρχέλαος ὁ υἱὸς αὐτοῦ θ', Ἡρώδης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κδ', Ἡρώδης ὁ καὶ Ἀγρίππας, ὁ σκωληκόβρωτος, ἑπτά, Ἀγρίππας υἱὸς αὐτοῦ ὁ μικρὸς ἔτη κζ'.

Ὅτι τῶν Ἑβραίων σεληνιακῶς τὸν μῆνα ψηφιζόντων, ἤτοι κθ' καὶ ἡμίσους ἡμέρας, καὶ τοῦ κυκλικοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ καθ' ἥλιον ὑπάρχοντος ἡμερῶν τξε' δ', τὴν κατὰ σελήνην δωδεκάμηνον παραλλάσσειν ἡμέρας ια' δ'. διὰ τοῦτο Ἰουδαῖοι τρεῖς μῆνας ἐμβολίμους ἐν ἔτεσιν ὀκτὼ παρεμβάλλουσιν· ὀκτάκις γὰρ τὰ ια' P 196 καὶ η' δ' ποιοῦσι τρίμηνον.

Idem memoriae tradidit, ea ipsa die qua in crucem sublatus est Christus, primum in templo fragores auditos fuisse, deinde ex intimis penetralibus vocem exauditam ingentem "abeamus hinc."

Pontius Pilatus imperante C. Caesare, ut Romanarum rerum scriptores perhibent, variis calamitatibus circumventus manus sibi attulit. alii aiunt eum apud Caesarem Christi causa accusatum a Maria Magdalena, pelli recens bovi detractae insutum una cum gallo vipera et simia, ut est Romanis consuetudo, radiisque solis expositum periisse. non desunt qui eum utris instar excoriatum obiisse perhibeant.

Alienigenarum in Iudaeos regnum usque ad Agrippam minorem obtinuit annos 100, hoc modo. regnavit primus Herodes infanticida annos 37. eius filius Archelaus annos 9, Herodes frater eius annos 24, Herodes Agrippa, is qui a vermibus consumptus est, 7, Agrippa minor, filius eius, annos 27.

Ebraei mensem lunarem supputant, undetriginta nimirum dierum cum semisse diei. et cum solaris circuitionis annus sit dierum 365 ac quadrantis, itaque duodecim lunares menses 11 diebus dieique quadrante superet, ideo Iudaei tres menses, qui a re Graecis embolimaei dicuntur, intercalant octavo quoque anno. nam octies undecim dies et octo quadrantes diei efficiunt tres menses.

Τιβέριος ὁ υἱὸς τοῦ Καίσαρος ὁ προμνημονευθεὶς, οὗτος ἔσχε Γάϊον ἀνεψιόν. ἀστρολόγου δὲ τοῦ Θρασύλλου γέγονε Τιβέριος φοιτητής, ὃς τοσοῦτος ἦν τὴν τέχνην ὡς ἀγανακτήσαντός ποτε τοῦ Τιβερίου κατ' αὐτοῦ, καὶ βουληθέντος ἄφνω διὰ τοῦ τείχους αὐτὸν ὠθῆσαι, σκυθρωπάσαι φασὶ τὸν Θρασύλλον παρευθύ. ἐρωτήσαντος δὲ Τιβερίου τὴν αἰτίαν ἔφη αἰσθάνεσθαι κλιμακτῆρα ἐγγὺς αὐτοῦ μέγιστον ταύτῃ τῇ ὥρᾳ. καὶ τοῦ Τιβερίου θαυμάσαντος, ἐᾶσαι αὐτὸν φησὶ Πλούταρχος.

Ὅτι Τιβέριος τοῖς τῶν πόλεων ἄρχουσι ἔγραφεν ὡς εἴ τι παρὰ
B τοὺς νόμους γράψει, μὴ προσέχειν φησὶν ὡς ἀγνοήσαντι. οὗτος καὶ βραδέως τοὺς ἄρχοντας διεδέχετο φειδοῖ τῶν ὑπηκόων. ἐρωτηθεὶς δὲ τὴν αἰτίαν εἶπε τὴν παροιμίαν τῶν ἐπικαθημένων μυιῶν τῷ τραυματίᾳ καὶ τοῦ θελήσαντος ἀποσοβῆσαι ταύτας καὶ κωλυθέντος ὑπὸ τοῦ τραυματίου εἰπόντος, ἵνα μὴ ἄλλαι πεινῶσαι αἵματος ἐπέλθοιεν.

Φησὶ δὲ Εὐσέβιος ὅτι τῷ ιε' ἔτει Τιβερίου βαπτίζεται ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, συνῳδὰ τῷ εὐαγγελίῳ, καὶ ἐν τῷ ιη' τὸ σωτήριον ὑπέστη πάθος, ἐν ἔτει τοῦ κόσμου ,εφλθ'. γράφει
C δὲ καὶ Ἰώσηπος περὶ μὲν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ταῦτα "τισὶ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει διολωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ θεοῦ καὶ μάλα δικαίαν τιννυμένου δίκην διὰ ποινὴν Ἰωάννου τοῦ καλουμένου βαπτιστοῦ. τοῦτον γὰρ Ἡρώδης κτείνει ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκεῖν καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους

Tiberius praedictus fratrem habuit, quo natus est Caius. Tiberius astrologi Thrasylli fuit discipulus assiduus. tanta fuit Thrasyllo peritia, ut cum eum Tiberius iratus quodam die subito praecipitem de muro agere statuisset secum, illico vultu maestitiam Thrasyllus praetulerit, causamque a Tiberio interrogatus, eam sibi horam vel maxime scansili annorum lege periculosam se intelligere dixerit: itaque Tiberium admiratione captum ei pepercisse. auctor Plutarchus.

Scripsit Tiberius ad urbium praefectos ne sibi aliquid legibus adversum per rescripta mandanti obtemperarent, sed ignorationi id tribuerent. idem praefectis tardius successores misit, subditis ea in re parcens. causamque rogatus fabulam protulit. cuiusdam vulneribus muscas insedisse, supervenisse quendam qui eas vellet abigere: saucium vero id prohibuisse, quod diceret in metu se esse ne earum in locum aliae sanguinem etiamnum sitientes succederent.

Tradit Eusebius anno Tiberii 15 Christum baptizatum; quod cum evangelio congruit. passumque anno Tiberii 18, mundi 5539. idem de Ioanne Baptista sic scribit. quidam Iudaei existimaverunt Herodis exercitum a deo fuisse deletum iusta admodum vindicta ob caedem Ioanni cognomento Baptistae illatam. hunc enim necari Herodes iusserat, virum bonum et Iudaeos ad studium virtutis exhortantem, iustitiamque in vitae

δικαιοσύνῃ καὶ τὰ πρὸς θεὸν εὐσεβείᾳ χρῆσθαι καὶ συνιέναι βαπτισμόν." περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ πάλιν ὁ αὐτός φησιν ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Ἰησοῦς ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἦν, εἴγε ἄνδρα λέγειν αὐτὸν ἐχρῆν· ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς καὶ διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἐν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων· πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων ἠγάγετο Χριστός. ὃν Πιλάτου σταυρώσαντος οὐκ ἐπαύ- D σαντο κηρύσσοντες περὶ αὐτοῦ οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες μαθηταί. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν ἔχων πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μαρτυρησάντων περὶ αὐτοῦ θαυμάσια καὶ εἰρηκότων." οὗτος ὁ Τιβέριος ἀκούσας τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ θαύματα ἠβουλήθη διὰ βασιλικοῦ τύπου ἀναγορεῦσαι αὐτὸν θεόν· ἀλλ' ἀντεπράχθη τούτῳ παρὰ τῆς συγκλήτου, καθὼς οὖν Εὐσέβιος λέγει.

Ὅτι ἐπὶ Τιβερίου, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν, ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν ἀποστόλων Ματθίας ἀντὶ τοῦ προδότου. ὅστις Ἰούδας μετὰ τὴν ἀγχόνην, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων παρακαλούμενος καὶ νουθετούμενος πρὸς μετάνοιαν P 197 ἐλθεῖν, καὶ μὴ πεισθείς, ἐπεὶ ἀνελήφθη ὁ Χριστός, ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς ὀγκωθεὶς ἐλάκησε μέσος καὶ ἀπώλετο. εἰ γὰρ εἰς μετάνοιαν ἦλθεν, οὐκ ἂν αὐτὸν ἀπώσατο ὁ πάντας θέλων σωθῆναι.

Τιβέριος δὲ τῷ τρόπῳ καὶ τῇ γνώμῃ ἀπηνὴς ἦν καὶ οἴνου ἐλάττων. διὸ καὶ ἐμπεβάριον αὐτὸν Ῥωμαῖοι ἐκάλουν, ὃ σημαίνει

22 βιβέριον lege. margo P. an μπιβέριον?

communis usu et ad pietatem deo praestandam intelligendumque baptismum. rursum de Christo idem haec. "fuit eo tempore Iesus, vir sapiens, si quidem eum virum appellare licet: nam et mirabilia facta fecit et homines docuit veritatem libenter amplectentes, multosque etiam de Graecis discipulos habuit. eum, cum esset a Pilato in crucem actus, praedicare non destiterunt discipuli, qui semel ipsum dilexerant. tertia enim ab obitu suo die redivivus eis apparuit, cum quidem divini vates haec et alia de eo miraculosa iam ante testati ac vaticinati fuissent." voluit Tiberius miraculorum a Christo editorum fama excitatus imperatorio edicto eum inter deos referre, sed a senatu impeditus fuit. auctor Eusebius.

Eodem Tiberio imperante in locum proditoris subrogatur ab apostolis Matthias. Iudas cum sese suspendio affecisset, quotidie ad resipiscentiam exhortantibus apostolis non obtemperans, ut dominum caelo subiisse audivit, illico ita intumuit ut medius crepans perierit. qui si facti poenitentiam egisset, nunquam profecto eum aspernatus fuisset is qui omnes vult salvos fieri.

Tiberius ingenio truculentus fuit vinoque deditus: ideo a Romanis

παρ' αὐτοῖς τὸν οἰνοπότην. τοῦτον Γάϊος ὁ ἀδελφιδοῦς ἐν τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἱμάτια πολλὰ περιθεὶς ἀπέπνιξεν.

Ἐκράτησε δὲ Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη ζ'. οὗτος ἦν μοιχικώτατος πάνυ· ὃς περιιών ποτε τὴν ἀγορὰν καὶ ἰδὼν πηλὸν ἐν B τῇ ὁδῷ ἤγαγε Φλάβιον Οὐεσπασιανόν, ἀγορανόμον τότε ὄντα, τὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντα, καὶ ὡς ἀμελοῦντα τῶν κοινῶν τὸν πηλὸν εἰς τὴν ἐσθῆτα βληθῆναι ἐκέλευσεν· ὅπερ ἐσήμανε τὰ κοινὰ τεταραγμένα αὐτὸν παραλήψεσθαι. ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ αὐτοῦ Γαΐου βασιλείας Ἀγρίππας βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας καὶ Σίμων ὁ μάγος βαπτίζεται ὑπὸ Φιλίππου, ἑνὸς τῶν ἑπτὰ διακόνων.

Γάϊος δὲ ὑπὸ Κλαυδίου σφάζεται. ἐπὶ τούτου Κορνήλιος πρῶτος ἐξ ἐθνῶν βαπτίζεται ὑπὸ Πέτρου, καὶ Παῦλος, τὸ τῆς ἐκλογῆς σκεῦος, δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος ἀναδείκνυται. Κλαύδιος ἐβασίλευσεν ἔτη ιγ' μῆνας θ'. οὗτος δειλὸς ὢν πάντας τοὺς προσιόντας αὐτῷ ἐποίει ἐρευνᾶσθαι, μή τι C ξιφίδιον ἔχωσι. καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις ὡπλισμένοι εἰς φυλακὴν παρειστήκεισαν αὐτῷ· ἐξ οὗ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς βασιλεῖς εἴθιστο γίνεσθαι τοῦτο. ἐπὶ τούτου καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς ἦν, φιλόσοφος Πυθαγόρειος, στοιχειωματικός. οὗτος ἐν Βυζαντίῳ ἐλθών, παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐντοπίων, ἐστοιχείωσεν ὄφεις μὲν καὶ σκορπίους μὴ πλήσσειν, κώνωπας μηδὲ παρεῖναι, ἵππους μὴ κατωφρυῶσθαι μήτε μὴν ἀγριαίνεσθαι κατ' ἀλλήλων ἢ καὶ κατά τινος. καὶ

4 προϊὼν P

Biberius denominabatur. suffocavit eum Caius fratre ipsius natus, aegrotanti multam iniiciens vestem.

C. Caligula exinde regnavit annos 7, homo stupris supra modum deditus. is in forum progressus cum coenum conspexisset, eo accivit Flavium Vespasianum tunc aedilem, sed qui postea imperator est factus; inque eius, ut rem publicam negligentis, vestem coenum coniici iussit. eo designabatur eum rem publicam conturbatam recepturum. eiusdem Caligulae imperio Agrippa rex Iudaeae et Simon Magus baptizantur a Philippo, qui fuit unus de septem diaconis.

Caligulam Claudius necat. sub hoc Cornelius primus omnium de gentibus baptizatur a Petro, et Paulus instrumentum electionis Christi patefactione apostolus designatur. imperavit Claudius annos 13 menses 9. is adeo fuit meticulosus ut omnes ad se accedentes excuti iuberet, ne quis forte sicam gestaret. atque in conviviis armato utebatur praesidio; quod ab eo coeptum reliqui etiam deinceps usurpaverunt imperatores. eo imperante Apollonius fuit, patria Tyaneus philosophus Pythagoreus, qui magicis notis mira praestabat. cum enim Byzantium profectus ab incolis rogaretur, suis magicis artibus effecit ne serpentes eo aut scorpii accederent, neve culices, ne equi ferocirent, neve illi vel mutuo vel

Λύκον δὲ τὸν ποταμὸν ἐστοιχείωσεν ὥστε μὴ πλημμυρήσαντα τὸ Βυζάντιον καταλυμήνασθαι.

Τότε Αἰγύπτιος λῃστὴς ἐξήγαγεν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς σικαρίους, οὓς μετῆλθε Φῆλιξ ὁ ἡγεμών. σικαρίους δὲ αὐτοὺς ὠνόμασεν ἀπὸ τῶν σικαρίων, ἅ ἐστι μαχαίρια μικρά, ἃ ἐπεφέροντο D κρυφῇ εἰς τὸ λαθραίως τοὺς παρατυγχάνοντας πλήττειν. καθ' ὃν καιρὸν μεταξὺ Θήρας καὶ Θηρασίας νῆσος ἀνεφυσήθη στάδια λʹ.

Οὗτος πόλιν ἔκτισεν, ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι καλέσας αὐτὴν Κλαυδίου πόλιν, καὶ Ἰουδαίους τῆς Ῥώμης ἀπήλασεν. ἐπὶ τούτου κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα συγχύσεως γενομένης ἐν Ἱεροσολύμοις μόνοι πατηθέντες καὶ ἀποθανόντες εὑρέθησαν τρισμύριοι. οὗτος οὐ μόνον Ἰουδαίους ἐτυράννει, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους ἀναιρῶν ἐλάμβανεν αὐτῶν τὰς οὐσίας. πρὸς τούτοις καὶ δουλοκρατίαν νομοθετήσας ἐπέτρεψε κατηγορεῖν τῶν P 198 δεσποτῶν, εἴ τι συνίδοιεν αὐτοῖς πλημμέλημα. κἀντεῦθεν δεινὴ συμφορὰ κατειλήφει τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, τῶν οἰκετῶν μεγάλαις τιμωρίαις ὑποβαλλόντων τοὺς δεσπότας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς μανίαν ἐκτραπεὶς ἄθεσμά τινα διεπράττετο. φονεύσας δὲ τοὺς φονεῖς Γαΐου ἀνῃρέθη ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναικὸς φαρμάκῳ.

Ἐπὶ τούτου Ἰάκωβος ὁ Ζεβεδαίου ἐμαρτύρησε, καὶ Μάρκος δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον προτροπῇ Πέτρου συνεγράψατο, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ σταλεὶς ὑπ' αὐτοῦ, πρῶτος ἐκ-

16 συνειδεῖεν?

in alios animantes rabie saevirent. Lycum queque amnem compescuit, ne suis exundationibus Byzantio noceret.

Tunc Aegyptius latro sicarios in solitudinem eduxit; quos Felix praefectus ultus est. eodem tempore inter Theram et Therasiam insula enata est, stadiorum 30.

Claudius urbem condidit de suo nomine Claudiopolin, et Iudaeos Roma expulit. eius tempore cum inter paschatis celebrationem tumultus exstitisset, 30 milia hominum tantum elisi atque interfecti sunt. neque in Iudaeos modo ille saeviit, sed et Romae nobilissimum quemque trucidavit eiusque bona sibi vindicavit. ad haec servili potestate legibus confirmata, servis permisit ut dominos suos accusarent, si cuius eorum delicti essent conscii. quae res atroces per orbem terrarum calamitates excitavit, cum omnes passim servi dominis suis gravia supplicia conciliarent. quin et eo vecordiae est prolapsus ut summis sese flagitiis pollueret. tandem cum Caii percussores necasset, veneno est ab uxore sua sublatus.

Hoc rerum potiente Iacobus Zebedaei filius supplicio suo veritati testimonium tulit. et Marcus evangelium Petri monitu conscripsit; missusque ab eo in Aegyptum primus fundata ecclesia, ibi multa monaste-

κλησίαν πηξάμενος, πολλὰ μοναστήρια συνεστήσατο, ἅπερ σε-
B μνεῖα τότε προσηγορεύθησαν, καθώς φησιν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου· ὅτι Μάρκον πρῶτον ἴσμεν ἐν Αἰγύπτῳ τὸ εὐαγγέλιον συγγεγραφέναι καὶ ἐκκλησίαν πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συστήσασθαι. τοσαύτη δὲ τῶν αὐτόθι πεπιστευκότων πληθὺς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς συνέστη δι' ἀσκήσεως φιλοσοφωτάτης καὶ σφοδροτάτης, ὡς καὶ συγγραφῆς ἀξιῶσαι τὰς διατριβάς τε καὶ συνελεύσεις καὶ πᾶσαν ἄλλην τοῦ ἀρίστου βίου διαγωγὴν Φίλωνα τὸν σοφώτατον, ὡς καὶ αὐτόπτην τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ αὐτήκοον καὶ συνόμιλον ἐν Ῥώμῃ γενόμενον. τῶν γὰρ παρ' ἡμῶν ἀσκητῶν ἀποδεχόμενος τὸν βίον, ἐκθειάζει σφόδρα καὶ σε-
C μνύνει τοὺς κατ' αὐτὸν ἀποστολικοὺς ἄνδρας, ἐξ Ἑβραίων, ὡς ἔοικε, γεγονότας καὶ τῶν Ἐσσαίων τὴν ἄσκησιν καὶ πολιτείαν εὖ μάλα προακοντισθέντων, ἥτις γε τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων τὴν δικαιοσύνην ἐξ ἐπιμέτρου διενέστηκεν. ἀπὸ γὰρ Ἰωναδὰμ υἱοῦ Ῥιχὰβ καταγόμενοι οὗτοι τὴν πανάρεστον ἀκτημοσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ σκληραγωγίαν ἐπέτειναν, καθώς φησι καὶ Ἰώσηπος περὶ αὐτῶν ὅτι Ἐσσαῖοι Ἰουδαῖοι μέν εἰσι τὸ γένος, φιλάλληλοι δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβεῖς πλέον, οἳ τὴν μὲν ἡδονὴν ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν καὶ τὸ μὴ τοῖς πάθεσιν ὑποπίπτειν ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσι. καὶ γάμος
D μὲν πάρ' αὐτοῖς ὑπερορᾶται, τοὺς δὲ ἀλλοτρίους παῖδας νέους ἔτι

18 Ἰδουμαῖοι codex Xylandri

ria instituit, quae a gravitate vitam ibi degentium Semneia tunc appellabantur, quemadmodum Eusebius Pamphili scribit: primum Marcum scimus in Aegypto evangelium composuisse, primumque ecclesiam apud ipsam Alexandream instituisse. tanta autem primo eo aggressu multitudo virorum mulierumque fidem evangelio adhibens exercitationi virtutum vehementissimae et quam maxime philosophicae sese dedit, ut eorum consuetudines conventus ceteramque optimae vitae rationem describere dignatus sit Philo doctissimus vir, qui Romae Petrum apostolum vidit, audivit, cumque eo est collocutus. is enim nostrorum, quos ab exercitatione bonorum operum ascetas vocabant, probans vitam, mirum in modum laudibus tollit ac magnifice praedicat apostolicos suae aetatis viros, ab Ebraeis, ut videtur, oriundos, ac Essaeorum moribus et disciplina praeclare prius institutos. Essaeorum secta scribarum et Pharisaeorum iustitiam magno post se reliquit intervallo. ii a Ionadabo Richabi filio genus ducentes, praestantissimam longe nihil possidendi rationem, iustitiam, temperantiam atque duriter agendae vitae institutum intenderunt, sicut et Iosephus de iis scribit. Essaei natione Iudaei sunt. ii amore mutuo et religione aliis antecellunt, voluptatem tanquam flagitium aversantur, temperantiam continentiam et affectuum vacuitatem virtutis loco sectantur. matrimonia ipsi negligunt, alienos autem liberos tenera ad-

προσλαμβανόμενοι καὶ διδάσκοντες ὡς συγγενεῖς ἡγοῦνται καὶ τοῖς ἤθεσιν ἑαυτῶν ἐντυποῦσι. καὶ τὸν μὲν ἔννομον καὶ σώφρονα γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν ἀποδέχονται, τὰς δὲ πονηρὰς καὶ θεοστυγεῖς μίξεις καὶ ἀσελγείας τέλεον ἀποστρέφονται καὶ ἀποβάλλονται. καταφρονεῖται δὲ παρ' αὐτοῖς πλοῦτος καὶ πολυκτησία, τὴν δὲ ἀκτημοσύνην ὡς ἀπερίσπαστον καὶ ἐνάρετον ἀσπάζονται. καὶ πρὶν μὲν ἀνίσχειν τὸν ἥλιον οὐδὲν ἀργὸν φθέγγονται, προσευχὰς δὲ καὶ ψαλμῳδίας ἐκ μέσης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς πρὸς τὸν θεὸν ἀναφέρουσι μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος. καὶ οὕτω P 199
πρὸς ἣν ἕκαστος ἔχει τέχνην, ὑπὸ τοῦ προεστῶτος ἀποστέλλεται. καὶ μέχρις ὥρας ἕκτης μετὰ νήψεως καὶ θεολογίας, οὕτως ἐπὶ τὸ δειπνητήριον συναθροίζονται μετ' εὐλαβείας καὶ ἡσυχίας πολλῆς. καὶ ὁ μὲν σιτοποιὸς ἐν τάξει παρατίθησιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἓν ἀγγεῖον ἐξ ἑνὸς ἐδέσματος πάντοτε προσάγει. καὶ προκατεύχεται δὲ τῆς τροφῆς ἁγνῆς οὔσης καὶ καθαρᾶς ὁ ἱερεύς· ἀθέμιτον γὰρ πρὸ τῆς εὐχῆς ἡγοῦνται γεύσασθαί τι. καὶ πάλιν ἀριστησάντων ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται. καὶ ἁπλῶς ἀρχόμενοί τε καὶ παυόμενοι γεραίρουσι τὸν θεὸν ἀδιαλείπτως. καὶ αὖθις ἐπ' ἔργα μέχρις ἑσπέρας διακαρτερήσαντες, καὶ δειπνήσαντες μετὰ τῆς συνήθους B
σιωπῆς καὶ σεμνοπρεποῦς καταστάσεως, ἐπ' εὐχὰς πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχονται, τοὺς βραχυτάτους ὕπνους καὶ κουφοτάτους ἐκτιναξάμενοι. οὗπερ ἐστὶν αἴτιον ἡ διηνεκὴς νῆψις καὶ τὸ με-

11 *πέμπτης* Iosephus. margo P

huc aetate suscipientes docent ac pro suis habent, suisque eos moribus formant. legitimas castasque nuptias et successionem iis propagatam probant, vitiosos autem et deo invisos concubitus ac lasciviam summopere abominantur. divitias et opulentiam contemnunt: nihil possidere gaudent, quod id praestet ut vita a studio virtutis nequaquam abstrahatur aut impediatur. nullum profanum verbum ante solis ortum edunt: preces autem et psalmorum cantum a media nocte ad lucem usque deo religiose ac cum gravitate offerunt. eo facto quisque ad suum munus a praeside dimittitur. id cum quisque pro se ieiunus atque inter divinarum rerum considerationem obiit, hora sexta ad prandium in commune conveniunt magna cum modestia atque silentio. ibi pistor panes ordine singulis proponit, ac coquus vasculum de unico cibi genere singulis affert. ante autem quam cibum, purum eum et castum, capiant, sacerdos preces fundit: nam nefas putant gustare aliquid deo non ante invocato. idem precandi mos est prandio finito; omninoque et principium et finem suarum actionum habent dei assiduam venerationem. finito prandio ad opera sua digressi ea usque ad vesperam tolerant; coenaque consueto silentio et modestia refecti rursum ad preces conveniunt, brevissimo et levissimo somno excusso. cuius rei causa est continuum ieiunium, et

τρεῖσθαι παρ' αὐτοῖς τροφὴν καὶ πόσιν λιτὴν καὶ ἀπερίεργον καὶ σπανίζουσαν· οὐδεὶς γὰρ παρ' αὐτοῖς κόρος καὶ χορτασία κοιλίας, ἀλλ' ἔνδεια πολλὴ καὶ ὀλιγοδεΐα. τὸν δὲ προσερχόμενον ζηλῶσαι τὸν βίον οὐκ εὐθὺς ἀδοκιμάστως καὶ ἀγυμνάστως παραδέχονται, ἀλλ' ἐνιαυτὸν ἔξω μένοντι τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται δίαιταν καὶ κατά- C στασιν, ἀξινάριόν τε καὶ περίζωμα δόντες καὶ πενιχρὸν ἱμάτιον γυμνάζουσιν ἐπ' ἔργοις ἀρίστοις καὶ λόγοις. εἶτα μετὰ τὴν τῆς καρτερίας ἐπίδειξιν δυσὶν ἄλλοις ἔτεσιν τὸ ἦθος καὶ τὸ ἐν πᾶσιν ὑπήκοον δοκιμάζεται, καὶ φανεὶς ἄξιος καὶ δόκιμος οὕτως εἰς τὸν ἱερὸν ὅμιλον ἐγκρίνεται. πρό γε οὖν πάντων ὅρκους φρικώδεις ἀπαιτοῦσι, πρῶτον μὲν εὐσεβεῖν καὶ θεραπεύειν ἐξ ὅλης καὶ καθαρᾶς ψυχῆς καὶ σώματος τὸ θεῖον, ἔπειτα δὲ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια φυλάττειν ἅπαντα καὶ ἀπροσωπόληπτα, καὶ μὴ κατὰ γνώμην βλάψαι τινά, μήγε μὴν συγκοινωνεῖν ἀδίκοις, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου καὶ φροντίζειν καὶ βιάζεσθαι πάντως καὶ τὸν D ἐνήδονον καὶ περιττὸν καὶ ὑγρὸν ἀποστρέφεσθαι βίον μέχρι θανάτου. πρὸς δὲ τούτοις ὀμνύουσι πάλιν μηδενὶ μὲν τὸ παράπαν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἁγιοπρεπῶν τούτων ἐπιτηδευμάτων ἢ ὡς ἀκριβῶς αὐτὸς παρέλαβεν, ἀφέξεσθαι δὲ πάσης ἐναντίας δόξης καὶ λατρείας, καὶ ταύτῃ μόνῃ προσανέχειν τῇ θείᾳ μέχρις αἵματος θρησκείᾳ καὶ καταστάσει. ἐκ τῆς πολλῆς δὲ ἀσκήσεως καὶ καθαρότητος πολλοὶ καὶ τὰ μέλλοντα προγινώσκουσιν ἐκ

quod eis certa mensura datur cibus potusque exilis et vulgaris ac parcus: neque enim apud eos ulla est satietas aut ventris repletio, sed magnus defectus, et paucissima requirere didicerunt. si quis ad eos se conferat eandem vitae rationem sectandi causa, is non statim exploratione aut exercitatione nulla praemissa admittitur, sed per annum foris iubetur eodem victu iisdemque moribus uti. securis ei datur et subligaculum ac tunicula misera: itaque operibus et dictis optimis exercetur. postquam tolerantiam suam probavit, alio biennio de moribus eius et obedientia omnibus in rebus fit periculum. ita tandem dignus atque idoneus iudicatus in sacrum coetum recipitur. ante omnia terribili iureiurando obligare se cogitur primo ad pietatem observandam deumque pura mente et corpore colendum, deinde ad iuste cum omnibus hominibus ac sine personae ullius respectu agendum, quod neque laesurus quemquam dedita opera neque iniustis se socium praebiturus sit, quod pro virili et culturus et defensurus sit iustitiam, voluptatibus, rebus non necessariis ac mollitiei deditam vitam ad mortem usque declinaturus. rursus praeter haec iurant nemini se quidquam omnino sacrae istius doctrinae ac venerabilium studiorum secus traditurum quam ipsi acceperint, omnem diversam opinionem ac religionem vitaturos, huic divinae religioni unice usque ad sanguinem se pie ac reverenter operam navaturos. consequuntur hoc multi ipsorum perpetua exercitatione atque puritate ut divino nutu atque gratia etiam futura praevideant, dum iugi

θείας ἐπινοίας καὶ χάριτος, ἀκαταπαύστῳ μελέτῃ προφητῶν καὶ λοιπῶν ἱερῶν λογίων καὶ προσευχῇ ἐμπαιδοτριβούμενοι.

Ταύτην οὖν ὁ Ἰώσηπος ἄκρως ἀσκήσας τὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ P 200 μείζονι προκόπτειν ἔσπευσεν. ἀκούσας γάρ τινα διαφερόντως ἀσκοῦντα κατὰ τὴν ἔρημον Ἀββᾶν ὀνομαζόμενον, ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ δένδρων καλυπτόμενον τροφῇ δὲ αὐτομάτως φυομένῃ χρώμενον, καὶ τὴν ἄκραν ἄσκησιν αὐτοῦ ζηλώσας πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο, καὶ τρεῖς παρ᾽ αὐτῷ ποιήσας ἐνιαυτοὺς εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψε καὶ τῇ τῶν Φαρισαίων ἐπολιτεύετο δικαιοσύνῃ.

Ὁ δέ γε Φίλων, ὡς εἴρηται, περὶ τῶν ἐξ Ἑβραίων ἡμετέρων ἀσκητῶν ἀναφανέντων μέμνηται σαφῶς ἐν τῷ λόγῳ ἐν ᾧ ἐπέγραψε περὶ θεωρητικοῦ βίου. οὓς θεραπευτὰς καὶ τὰς ὁμοιοσχήμους καὶ ὁμοτρόπους γυναῖκας θεραπευτίδας ὠνόμασε. καὶ θεραπευταὶ B μέν, φησίν, ἐκέκληντο ἢ παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς ἀπὸ κακίας παθῶν ἰατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας θεραπεύειν, ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας καὶ θρησκείας ἕνεκα. εἶτα φησί· πρῶτα μὲν ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν ἐξίστανται τῶν προσηκόντων καὶ τῶν ὑπαρχόντων, ἔπειτα δὲ πάσαις ἀποταξάμενοι ταῖς τοῦ βίου φροντίσι καὶ ἔξω τειχῶν προελθόντες ἐν μονάγροις καὶ κήποις καὶ ὄρεσι τὰς διατριβὰς ποιοῦνται, τὰς ἐκ τῶν ἀνομιῶν ἐπιμιξίας ἀλυσιτελεῖς τε καὶ βλαβερὰς εἰδότες, τὸν προφητικὸν ζηλοῦσι καὶ ἀσκοῦσι βίον. οὕτω

14 περὶ τὸ ψυχὰς P

studio vatum oracula et reliquum sacrarum literarum lectitantes precibusque incumbentes ita erudiuntur.

In hoc studio cum Iosephus ad summam perfectionem provectus maiores adhuc facere progressus cuperet, audito quendam in solitudine vitam degere, Abbam nomine, cui sub arboribus latibula, vestis, cibus quem terra ultro educeret, ductus aemulatione eius tam absolutae exercitationis ad ipsum se contulit, trienniumque cum homine versatus in urbem rediit, Pharisaeorumque iustam vitam coluit.

Ceterum Philo de Ebraicis nostris ascetis perspicuam facit mentionem in libro quem de vita contemplationi dedita inscripsit. mares therapeutas, feminas habitu et moribus utentes iisdem therapeutidas nominat; idque nominis eis ait inditum vel quod animas eorum qui se ad ipsos conferunt, a vitiis medicorum instar sanant, quod Graece est therapeuein; vel quod deo pure atque sincere colendo serviunt: nam servire etiam seu famulum esse Graecum vocabulum significat. addit deinde Philo: hi ergo cum primum se ad sapientiae studium applicant, bona sua atque possessiones resignant; deinde omnibus vitae curis valere iussis urbes egressi, in solitariis villis hortis aut montibus vitam degunt. quippe consuetudinem peccantium damnosam scientes vatum priscorum aemulantur atque imitantur vitam. hoc genus hominum est

C πολλαχοῦ μὲν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος (ἔδει γὰρ ἀγαθοῦ τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον), ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πλεονάζει, καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. καὶ ἐν ἑκάστῃ συμμορίᾳ οἴκημά ἐστιν ἱερόν, ὃ καλοῦσι σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται· μηδεὶς μηδὲν κομίζοντες, μὴ ποτόν, μὴ σῖτον, μηδέ τι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς τὴν τοῦ σώματος χρείαν ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νόμους καὶ λόγια θεσπισθέντα διὰ προφητῶν καὶ ὕμνους καὶ τἆλλα οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια συναύξονται καὶ τελειοῦνται. τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας διάστημα σύμπαν αὐτοῖς ἐστὶν ἄσκησις· ἐντυγχάνοντες
D γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι φιλοσοφοῦσι τὴν πατρίαν φιλοσοφίαν. ἐγκράτειαν δὲ ὥσπερ τινὰ θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῇ ψυχῇ τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετάς· σιτίον γὰρ ἢ ποτὸν οὐδεὶς αὐτῶν προσενέγκοιτο πρὸ ἡλίου δύσεως, ἐπειδήπερ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον φωτὸς κρίνουσι, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας. ἔνιοι δὲ καὶ δι' ἡμερῶν τριῶν ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς πλέον ὁ πόθος τῆς ἐπιστήμης ἐνίδρυται. τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἑστιώμενοι πλουσίως καὶ ἀφθόνως τὰ δόγματα χορηγούσης, ὡς καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν,
P 201 μόγις δι' ἡμερῶν ἓξ ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἐθισθέντες. αἱ δὲ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν λογίων γίνονται αὐτοῖς δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις. πᾶσα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις ζώῳ ἐοικέναι, καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς ῥητὰς διαλέξεις, ψυχὴν δὲ τὸν

in diversis mundi partibus: bonum enim perfectum oportebat et ad Graecos pervenire et ad barbaros. in Aegypto autem magna est eius copia, maxime apud Alexandriam; et in quavis classe domus est sacra, quod semneum dicitur, et monasterium, quod in ea ab hominum turba seclusi venerabilis vitae mysteriis initiantur, nihil quisquam afferentes, non potum, non cibum, non quidquam aliud eorum quae ad usus corporis sunt necessaria: sed leges et oracula vatum, hymnos, atque alia quibus dei cognitio et cultus augentur atque perficiuntur. quicquid est ab aurora ad vesperam usque temporis, id omne iis exercitationibus impenditur. sacras enim literas legentes philosophiam paternam exercent. continentiam tanquam fundamentum in animo suo locant, superque eam reliquas exstruunt virtutes. nemo eorum cibum potumve gustat ante solis occasum. etenim philosophari dignum luce putant, tenebras corporis necessitatibus congruere. quidam scientiae ardentiori desiderio alimenta tertio tantum quoque die admittunt. alii tantum laetitiae ac voluptatis studio sapientiae immorando percipiunt, abunde doctrinae suppeditantis, ut eo veluti convivio detenti aegre sexto demum die cibum sumere adsueverint. ceterum divinorum oraculorum expositio per allegorias, quas vocant, ab iis fit, cum tectus verborum sensus elicitur. tota enim lex sacra iis hominibus videtur animali similis, cuius corpus verba referant, animam autem, qui abditus sub iis conspectum fugit

ἀποκείμενον ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν. ὡσαύτως δὲ τῆς αὐτῆς εἰσὶν ἱερᾶς πολιτείας καὶ καταστάσεως καὶ γυναῖκες, ὧν αἱ πλεῖσται γηραλέαι τυγχάνουσι καὶ παρθένοι, καὶ τὴν ἁγνείαν οὐκ ἀνάγκῃ, καθάπερ ἔνιαι τῶν παρ᾽ Ἕλλησιν ἱερειῶν, φυλάξασαι διὰ πρόσκαιρον ἔπαινον, ἀλλ᾽ ἐκ προαιρέσεως ἀγαθῆς ὀρεχθεῖσαι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ αἰώνια.

Ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδα- B
σκαλίας τά τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἀποστόλων παραδεδομένα ἔθη καταλαβὼν ὁ Φίλων ἔγραψε ταῦτα, παντί που δῆλον, ὡς καὶ Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ ταῦτα λέγει. ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Μαρῖνον ταῦτά φησιν. ὡσαύτως καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιός φησι· δύο γὰρ ὁδῶν καὶ πολιτειῶν οὐσῶν ἐν τῷ βίῳ, μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, ἑτέρας δὲ ἀγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς καὶ ἀνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας ἤτοι τῆς μοναδικῆς πολιτείας, εἰ μέν τις τὴν κοσμικὴν τουτέστι τὸν γάμον ἕλοιτο, μέμψιν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψε- C
ται· λήψεται γάρ, ἐπειδὴ φέρει καὶ αὐτὸς καρπὸν τὸν τριάκοντα. εἰ δὲ τὴν ἁγνὴν καὶ ὑπερκόσμιον ἀσπάσοιτό τις, εἰ καὶ τραχεῖα παρὰ τὴν ἀρετὴν μάλιστα καὶ δυσκατόρθωτος φαίνεται, ἀλλ᾽ ἔχει μετὰ τὴν ἔννομον ἄθλησιν καὶ καρτερίαν χαρίσματα θαυμασιώτερα καὶ ἀξιάγαστα· τὸν γὰρ τέλειον καὶ πληρέστατον καρπόν, τὴν ἑκατοντάδα λέγω, φαιδρὸν καὶ ἁγιοπρεπῆ πάντως ἐγκατέστησεν. οὐκοῦν ὥσπερ ὁ παλαιὸς νόμος εἰς δύο βίους ἦν διῃρημένος,

17 τὴν τριακοντάδα? 19 περὶ τὴν ἀρχὴν?

sensus. eadem est et sacrarum mulierum conversatio. pleraeque earum vetulae iam virginitatem non coactae, sicuti quaedam apud Graecos sacerdotes momentaneae laudis causa, sed instituto bono ac cupiditate futurorum atque aeternorum bonorum conservarunt.

Constat autem Philonem haec scripsisse, quo tempore primum evangelii praeconium divulgatum est, cum instituta apostolorum prima ipse vidisset. idque Eusebius in historia ecclesiastica et ad Marinum scribens testatur. eodem modo etiam magnus ille Athanasius scribit. cum enim, inquit, duo sint vitae genera, mediocre unum et humanae vitae accommodatum, quod est in matrimonio: alterum angelicum et apostolicum atque incomparabile, quod est virginitatis atque monasticae vitae, si quis sane mundanum, id est coniugii, ingressus fuerit, culpandus non est, dona tamen tanta non accipiet: accipiet tamen, quia is est qui trigecuplum fructum fert. quodsi quis castum illud mundoque superius amplectatur, tametsi id principio asperum atque difficile videatur, tamen legitime confecto certamine toleratisque aerumnis dona consequetur maiore digna admiratione: tulit enim fructum centuplum, perfectum et plenissimum, splendidum omnino atque sancta dignitate insignem. quo igitur modo antiqua lex in duo vitae genera fuit distincta, alterum

εἴς τε τὸν Φαρισαϊκὸν καὶ ὑψηλὸν καὶ εἰς τὸν ὑποδεέστερον καὶ κοσμικόν, οὕτω δὴ καὶ ὁ κατὰ χριστιανισμὸν νέος θεσμὸς εἰς μοναδικὸν ὑπερφερῆ καὶ βιωτικόν.

D Φαρισαῖοι τοίνυν, ἑρμηνευόμενοι ἀφωρισμένοι καὶ μεμερισμένοι, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐλέγοντο εἴς τε τὸ καθαρώτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριβέστατον καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα. τὸν δὲ αὐτὸν βίον μετέρχονται καὶ οἱ γραμματεῖς, παρ' οἷς καὶ πολιτεία ἡ αὐτὴ ἐγκράτειά τε καὶ παρθενία, νηστεία δὶς τοῦ σαββάτου, ξεστῶν καὶ πινάκων καὶ ποτηρίων καθαρισμοί, ἀποδεκατώσεις τε καὶ ἀπαρχαὶ καὶ ἐνδελεχεῖς εὐχαὶ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὑπεξαιρουμένων δηλονότι τῶν θαυμασίων Ἐσσαίων ὡς ὑπερτέρων σφόδρα καὶ λίαν ὑπερκειμένων. ἣν δὴ Φαρισαϊκὴν ὡς ἄριστον πολιτείαν ὁ Παῦλος ζηλώ- P 202 σας εὖ μάλα σεμνύνεται, φάσκων "Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος." ὅθεν εἰκότως καὶ ὁ κύριος ἡμῶν τὸν τελειότερον καὶ ἀγγελικὸν ὑποτιθέμενος ἐναργῶς βίον ἔφασκε πρὸς τοὺς ἐραστὰς τῆς οὐρανίου κληρουχίας "ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν." ἔνθεν γέ τοι καὶ ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος ἀποσεμνύνων τὴν ἱερὰν τῶν μοναχῶν τάξιν οὕτω φησίν "ἡ δὲ τῶν τελουμένων ἁπασῶν ὑψηλοτέρα τάξις ἡ τῶν μοναχῶν ἐστὶν ἱερὰ διακόσμησις, πᾶσαν μὲν ἀποκεκαθαρμένη κάθαρσιν ὁλκῇ δυνάμει καὶ παντελεῖ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ἁγνό- B τητι, ἔνθεν οἱ θεῖοι καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπωνύμων ἑαυτοὺς ἱερῶν

Pharisaicum et sublime, alterum eo deterius et huius vitae necessitatibus obnoxium, ita et Christianorum nova lex in monasticam ac sublimem et in vulgarem vivendi rationem tribuitur.

Pharisaei nomen a separatione habent, quod sese ab omnibus aliis seiunxissent, ut vitam purissimam atque accuratissimam secundum legis praescriptum possent agere. eandem vitae rationem etiam legis doctores, scribae dicti, tenuerunt. eadem utrinque studia continentiae, virginitatis, ieiunii bis in septimana, sextariorum patellarum atque poculorum ablutionis, decimationis et primitiarum, assiduarum precum, ac reliqua omnia. mirabiles autem Essaei iis potiores sunt, qui longe his antecellunt. sane Paulus Pharisaicam vitam ut praestantissimam sectatus haud obscure eam rem iactat, Ebraeum se ex Ebraeis et Pharisaeum secundum legem nominans. itaque dominus noster perfectiorem et angelicam vitam perspicue praescribens, haud iniuria denuntiavit caelestem hereditatem appetentibus (Matth. 5) eos in regnum caelorum non intraturos, nisi iustitiam Pharisaica et scribarum iustitia ampliorem consecuti fuissent. atque hinc Dionysius ille apostolicus, sacrum monachorum ordinem praedicans, ita loquitur. "omnium sacrorum ordinum supremus est celsissimus monachorum ordo, purgatus exactissime secundum universam facultatem, omnique ornatus castitate suarum actionum.

ἠξίωσαν, οἱ μὲν θεραπευτὰς οἱ δὲ μοναχοὺς ὀνομάσαντες ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ θεραπείας."

Ταῦτα ἐκ πολλῶν ἐρανισάμενος ὀλίγα ἀναγκαίως οἶμαι συντέθεικα διὰ τοὺς ἐπαποροῦντας πότε καὶ πόθεν ἡ τῶν μοναχῶν ἤρξατο διαγωγή τε καὶ ἄσκησις καὶ τάξις. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας θείων παραδόσεών τε καὶ θεσμῶν εἰκονομάχοι δυσσεβῶς καὶ ἀνοήτως ἀποβαλλόμενοι καὶ διαπτύοντες, ἀρτιφανεῖς Ἰουδαῖοι, καὶ κατὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ θεοστυγῆ μυσταγωγὸν αὐτῶν Κοπρώνυμον νέαν καὶ πρόσφατον ταύτην δογματίζοντες ἐξ ἄκρας μανίας τε καὶ C ἀπονοίας καὶ ἀβελτηρίας, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται; ἡμεῖς δὲ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἁγίων πατέρων ἑπόμενοι καὶ ἀρχαίαν ταύτην καὶ παλαιὰν πιστεύομεν ὑπάρχειν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος περὶ ὑποταγῆς καὶ μοναδικῆς πολιτείας ἐξιὼν οὕτως ἔφη "διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλάνθρωπος κύριος, κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, εἰς δύο βίους διεῖλε τὰ τῶν ἀνθρώπων, συζυγίαν καὶ παρθενίαν, ἵνα ὁ μὴ δυνάμενος ὑπενεγκεῖν τὸν τῆς παρθενίας καὶ ἀσκήσεως ἆθλον ἔλθῃ εἰς συνοίκησιν γυναικός, ἐκεῖνο εἰδὼς ὡς ἀπαιτηθήσεται λόγον σωφροσύνης καὶ ἁγιασμοῦ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐν συζυγίαις καὶ τεκνοτροφίαις ἁγίους ὁμοίωσιν, τούς τε ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ νέᾳ. πάντες γὰρ ἄνθρωποι ἀπαιτη- D θησόμεθα τὴν πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ὑπακοήν, μοναχοί τε καὶ οἱ ἐν συζυγίαις. ἀρκέσει γὰρ τῷ ἐπὶ γάμον ἐλθόντι εἰς συγγνώμην τὸ

itaque beati nostri maiores sacris se ipsos nominibus affecerunt, therapeutas et monachos appellantes, eo quod deo caste serviunt."

Haec pauca de multis necesse habui colligere ac referre propter eos qui disputant, quando et unde monachorum coeperit ordo atque vitae institutum. ubi sunt ergo imaginum oppugnatores, qui monasticam vitam una cum aliis apostolicae, ecclesiae traditionibus atque constitutionibus impie et stolide reiiciunt atque conspuunt, recentes Iudaei? qui impium ac diis invisum suum initiatorem Copronymum secuti novum esse atque recentem hunc ordinem asserunt, summa insania dementia ac stultitia decepti, neque vel quid dicant vel de quibus asseverent intelligentes? nos autem doctrinam sanctorum patrum secuti credimus eum vetustum atque antiquum esse.

Sed et magnus Basilius de bonorum suorum dimissione et vita monastica sic disserit. "itaque etiam humanus noster dominus nostrae salutis curam gerens, in duo vitae genera divisit homines, virginitatis nempe et coniugii, ut qui impar virginitatis et exercitationis esset certamini, is matrimonium contraheret, id sciens, fore sibi de temperantia sanctimonia et similitudine eorum sanctorum qui in veteri novoque testamento in matrimonio vixerunt rationem reddendam. omnes enim homines rationem postulabimur de praestita evangelio obedientia, sive mo-

τῆς ἀκρασίας καὶ τῆς πρὸς τὸ θῆλυ ἐπιθυμίας καὶ συνουσίας. τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐντολῶν πᾶσιν ὁμοίως νενομοθετημένα οὐκ ἀκίνδυνα τοῖς παραβαίνουσι, καθώς φησιν ὁ κύριος πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς ʻἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω.ʼ" ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι πλεῖστοι τῶν θείων καὶ μακαρίων πατέρων ἐν διαφόροις αὐ- P 203 τῶν λόγοις διαβεβαιοῦνται ἀρχαίαν καὶ ἀποστολικὴν εἶναι τὴν τοῦ μονήρους βίου παράδοσιν. εἰ δὲ καί τινας τῶν θύραθεν εἰς ταύτην τὴν μαρτυρίαν παράξομεν, μηδεὶς μεμφέσθω ἡμῖν. εἰκότως οὖν ὁ Πλάτων ὑπεμφαίνων τῶν τελείων τὸ σπάνιον ἔφασκεν "οὔ μοι δοκεῖ δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων. μέχρι περ ἂν ζῶμεν, τοῦτο διορίζομεν· ναρθηκοφόροι μὲν γὰρ πολλοί, φιλόσοφοι δὲ σπάνιοι καὶ ὀλίγοι. καλὴ δὲ πρᾶξις καὶ πίστις τελευτήσαντα τυχεῖν ἁπάντων." ὅθεν ἐπήγαγεν ἄνδρα ἁπλοῦν καὶ γενναῖον κατ᾽ Αἰσχύλον. ἔσονται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαὶ δοκοῦντι τοιούτῳ εἶναι. ἄδηλον οὖν εἴτε B τοῦ δικαίου εἴτε τῶν δωρεῶν καὶ τιμῶν ἕνεκα τοιοῦτός ἐστι. γυμνωτέος δὴ πάντων πλὴν δικαιοσύνης, καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος τῷ προτέρῳ. μηδὲν γὰρ ἔχων δόξαν ἐχέτω μεγίστης ἀδικίας, ἵνα βεβασανισμένος ᾖ εἰς δικαιοσύνην, τὸ μὴ τίτεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας ἢ φιλοδοξίας καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς γινομένων, ἀλλ᾽ ἔστω μετάστατος μέχρι θανάτου δοκῶν ἄδικος εἶναι διὰ βίου." καὶ δὴ καὶ Σωκράτης ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν οὕτως ἔφη·

nachi sive mariti. sufficiet enim ei qui nuptias habuit ad veniam incontinentia, mulieris appetitio et concubitus. reliqua praecepta omnibus ex aequo imposita qui violaverint, non impune ferent, sicut dominus suis discipulis ait (Matth. 13) "quae vobis dico, omnibus dico." quin et magnus ille theologus Gregorius sanctusque Ioannes Chrysostomus aliique plurimi de beatis patribus hinc inde suis in scriptis confirmant antiquam esse atque apostolicam vitae monasticae traditionem. quodsi quos etiam extraneos testes laudemus, vitio nobis id verti non debet. Plato proinde quam rara sint ea quae absoluta sunt indicans, haud absurde ita scribit. "non mihi videntur homines, nisi pauci, beati ac felices fieri posse, quantisper hanc vitam ducimus: multi enim sunt virgiferi, pauci autem et rari philosophi. recte autem traditur ac creditur mortuos bona consequi." his infert "vir sincero animo atque generoso, qualem Aeschylus describit, praemiis ac donis afficietur. qui videtur talis esse, atqui in incerto est, iustitiaene an vero munerum et honorum causa talis sit. nudandus igitur omnibus est, itaque redigendus ut sit eius quem prius descripsimus contrarius. nulla enim re praeditus opinionem habeat summae iniustitiae, ut ita exploratum sit eum esse iustum, cum non cedat sinistrae famae, neque ambitione aut iis quae inde oriuntur propellatur, sed sit mutabilis, toto vitae spatio cum putetur esse iniustus." et quidem etiam Socrates, eius praeceptor, ita

πότερον τὴν τῶν πολλῶν δόξαν δεῖ ἡμᾶς πείθεσθαι καὶ φοβεῖσθαι ἢ τὴν τοῦ ἑνός, εἴ τις ἔστιν ἐπαΐων οὗ δεῖ, καὶ φοβεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους; ᾧ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, δεινῶς λωβησόμεθα. οὐκ ἄρα γε, ὦ βέλτιστε, φρον- C
τιστέον ἡμῖν τί ἐροῦσιν ἡμῖν οἱ πολλοί, ἀλλὰ τί τὸ ἐπαΐον τῷ δικαίῳ καὶ ἀδίκῳ, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. ταῦτα δὲ φανερῶς ἐοίκασι τοῖς ἡμετέροις μᾶλλον ἱεροῖς καὶ ἀποστολικοῖς λόγοις, ἐν οἷς φησὶν ὁ μέγας Παῦλος "διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ ἀθυμίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι" καὶ τὰ ἑξῆς. τοιαύτην οὖν περὶ δικαιοσύνης καὶ θεαρέστου πολιτείας πάνυ Σωκράτης καὶ Πλάτων διδα- D
σκαλίαν ἐποιήσαντο, θαυμαστὴν ὄντως καὶ ἀξιέπαινον ἀληθῶς τῇ λογικῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων συμβαίνουσαν. τὰ γὰρ ἠθικὰ μαθήματα πάντας ἀνθρώπους ἡ φύσις ἐπαίδευσε. διαπλάσας γάρ τοι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ὁ θεὸς ἐντέθεικε τῇ φύσει τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων τὴν διάγνωσιν, ὁ καὶ παιδεύων ἔθνη καὶ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν. διόπερ οὐ μόνον Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἑλλήνων τὸν ἄδικον ἐβδελύξαντο βίον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ τοὺς ὑπερβορέους μὲν οἰκεῖν ὑπὲρ τὰ Ῥιπαῖα ὄρη φασίν, ἀσκεῖν δὲ δικαιοσύνην μὴ κρεωφαγοῦντας ἀλλ' ἀκροδρύοις καὶ ὕδασι χρωμένους. καὶ τοὺς P 204

eum interrogavit: an debemus vulgi de nobis iudicia metuere? aut potius spretis omnibus aliis, eius iudicium revereri qui ei quod rectum est obtemperet? cui nisi pareamus, ingens simus damnum percepturi. non equidem, heus tu, curandum nobis est quid plebs iudicet, sed quid veritas probet, quae iustum ab iniusto discernit. haec perspicue magis conveniunt nostris sacris atque apostolicis sermonibus. nam Paulus ita loquitur. (2 Cor. 6) "armis iustitiae dextris et sinistris, per gloriam et ignominiam, per opprobria et maestitiam; tanquam impostores, cum quidem simus veraces, tanquam ignoti, cum simus noti, tanquam morientes, cum quidem vivamus, ut qui castigamur neque tamen necamur" etc. hanc de iustitia ac vitae ratione deo acceptae doctrinam principes philosophorum Socrates ac Plato tradiderunt, admirabilem profecto, et laude dignam, ut quae sit rationi hominis naturali consentanea. etenim doctrina morum omnes homines ab ipsa natura instituuntur. quippe deus cum humanum genus condidisset, eius naturae bona ac mala discernendi rationem indidit; idemque gentes erudiit et hominem cognitione imbuit. itaque non tantum Socrates Plato aliique nonnulli Graeci iniustam sunt abominati vitam, sed et barbarorum multi. quippe Hyperboreos etiam perhibent habitare trans Ripaeos montes iustitiae studio assiduo incumbentes: nam neque carnibus vescuntur, et arborum fructibus aluntur aquamque bibunt. et Brachmanas in silvis

Βραχμᾶνας ἐν ταῖς ὕλαις διάγειν, φύλλοις τὸ σῶμα καλύπτοντας καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀσκοῦντας. καὶ Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σκύθην φιλόσοφον γεγενῆσθαι λέγουσι, καὶ οὕτως αὐτὸν ὁ τῆς φιλοσοφίας ἔρως ἐπύρωσεν ὡς ὀνομαστότατον διὰ πολλὴν ἄσκησιν καὶ σωφροσύνην γενέσθαι. οὐ γὰρ μόνον γρηγορῶν πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἠγωνίζετο πάθη σιωπῶν καὶ ἡσυχάζων, ἀλλὰ καὶ καθεύδων τὰ τῆς σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας ἐδήλου σημεῖα. εἰώθει γὰρ τῇ μὲν λαιᾷ χειρὶ τὰ αἰδοῖα κατέχειν, τῇ δεξιᾷ δὲ τὰ χείλη συνέχειν, ὑπεμφαίνων ὡς πολλῷ μεῖζόν ἐστιν ἡ ἀγωνία τῆς γλώττης καὶ πλείονος ἐπικουρίας εἰς ἀσφάλειαν δεῖται. καὶ τὸν Χείρωνα
B *δὲ Κένταυρον ἱστοροῦσιν Ἕλληνες δικαιοσύνης καὶ ἁγνείας γενέσθαι διδάσκαλον, ὡς καὶ Ὅμηρος μαρτυρεῖ τοῦτον δικαιότατον πεφηνέναι Κενταύρων, διὰ πολλὴν δήπουθεν καρτερίαν καὶ ἐγκράτειαν καὶ σώματος δουλαγωγίαν καὶ σύμμετρον ἐπιμέλειαν. ὅθεν δὴ Πλάτων ἐναργῶς αὖθις ἐκδιδάσκων φησὶν "ἐπιμελεῖσθαι δὲ σώματος ψυχῆς ἕνεκα ἁρμονίας," δι' οὗ βιοῦν τε ἔστι καὶ ὀρθῶς βιοῦν, καὶ καταγγέλλειν τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα. τοῦτο καὶ ὁ θεῖος ἔφη Παῦλος, "ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ," τουτέστι πρὸς ἄσκησιν καὶ σύστασιν αὐτὸ μετ' ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως γυμνάζω, καὶ πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων συνεργίαν, οὐ*
C *πρὸς ἀσέλγειαν προνοούμενος. συμπεφώνηκε τοίνυν καὶ τούτοις ὁ Πλάτων εὖ μάλα τοῖς ἡμετέροις, τὴν ἀναγκαίαν καὶ δέουσαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι παρεγγυήσας τοῦ σώματος. ὑπέδειξέ τε πά-*

degere, corpora foliis tectos, ac virtutis maiori quam pro humana condicione studio deditos. Anacharsin quoque Scytham philosophum fuisse aiunt, ita amore sapientiae inflammatum ut ob insignem eius exercitationem atque temperantiam sit celeberrimus. non enim vigilans modo animi motibus obluctabatur tacens atque quiescens, sed etiam dormiens signa temperantiae atque continentiae edebat. solebat enim laeva manu pudenda, dextra labia tenere, innuens multo gravius esse adversus linguam certamen, ac ad securitatem ab ea praestandam maiori opus esse praesidio. Chironem quoque Centaurum Graeci narrant iustitiae fuisse atque castitatis magistrum; id quod Homerus etiam testatur, qui eum Centaurorum ait exstitisse iustissimum, nimirum ob eximiam tolerantiam atque continentiam corporisque subactionem et concinnam curam. unde rursus Plato evidenter sic praecipit. curam corporis gerere oportet eam, ut cum anima servet harmoniam, propter quod et vivit, et recte vivens, et veritatis praeconium faciens. sic et B. Paulus ait suum se corpus afflictare et subigere, hoc est, exercitatione se id ad statum rectum scienter prudenterque parare, ut id sibi in rebus praestantibus adiumento sit, non ei prospicere quae faciant ad lasciviam. quo loco cum nostris praeclare convenit Platoni, qui nos iubet necessariam ac debitam corporis curam gerere. idem monstravit atque pate-

λιν καὶ διεσάφησεν ὅπως ἄρχεται καὶ αὔξεται τῆς φαύλης ἐπιθυ-
μίας καὶ κακίστης συνηθείας τὸ πάθος, φάσκων οὕτως "ἀρχὴ μὲν
ἔρωτος ὅρασις, αὔξει δὲ τὸ πάθος ἐλπίς, τρέφει δὲ μνήμη, τηρεῖ
δὲ συνήθεια." διὸ καὶ Σωκράτης τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα
τῶν εὐμόρφων ὡς χαλεπώτερον σκορπίων καὶ ὄφεων ἰὸν ἐνιέναι
πεφυκότα ἀποφεύγειν ἐδίδασκεν. ὅθεν ἰδών τινα νέον φιλήσαντα
εὔοπτον "οὗτος" ἔφη "ῥᾳδίως ἂν καὶ εἰς μαχαίρας κυβιστήσῃ
καὶ εἰς πῦρ ἐμπέσῃ," ὁ τοσαύτην δηλονότι πυρὰν ἐν ἑαυτῷ κατα-
τολμήσας ἀνάψαι. Διογένης δὲ θεασάμενος μειράκιον ἀσελγέ- D
στερον ἢ κατ' ἄνδρα κεκοσμημένον εἶπεν "εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας,
ἀτυχεῖς, εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικεῖς." θηρῶσι διὰ τοῦ καλ-
λωπισμοῦ οἱ μὲν ἄνδρες τὰς γυναῖκας, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ οἱ ἀν-
δρόγυνοι τοὺς ἄνδρας. καὶ μέντοι καὶ Ἀγησίλαος εὐμόρφου ἤρα
παιδός, καὶ βουλόμενος αὐτὸν φιλῆσαι διεκώλυεν ἑαυτόν, φεύγων
τὴν βλάβην. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὐδὲ ἰδεῖν τὰς Δαρείου θυγατέρας
εὐειδεῖς ἄγαν καὶ παρθένους οὔσας ἠνέσχετο παντελῶς, αἰσχρὸν
νομίσας τὸν ἄνδρας ἑλόντα ὑπὸ γυναικῶν ἡττηθῆναι. οὕτω δὲ P 205
καὶ Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς οὐδὲ θεάσασθαι κόρην τινὰ θαυ-
μασίαν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ καὶ ἀμήχανον κάλλος ἔχειν μαρτυρου-
μένην κατεδέξατο, ἀλλά γε καὶ τῷ ὁρῶντι συνεχῶς καὶ μηδὲν ἐκ
τούτου δεινὸν πάσχειν λέγοντι παρῄνει μήτε λέγειν τοῦτο μήτε
πράττειν. "τὸ μὲν γὰρ πῦρ" φησί "τοὺς πλησίον πάντῃ ἑστῶτας
καίει, τὸ δὲ κάλλος καὶ τοὺς πόρρωθεν ἑστῶτας." ἐπεὶ οὖν τὸ
ἐρᾶν ἐκ τοῦ ὁρᾶν τίκτεται καὶ ἐκ τοῦ ἐρᾶν ἡ συγκατάθεσις γίνεται

fecit quomodo pravi affectus animi oriantur, augeanturque cupiditates malae et in consuetudinem abeant. initium, inquit, amoris est a visu: auget autem eum affectum spes, nutrit memoria, conservat consuetudo. itaque Socrates docebat vitare conspectum et oscula formosorum, quod haec virus scorpiorum et serpentum veneno damnosius immitterent. ideoque cernens quendam formoso adolescenti osculum dare "hic" inquit "vel in gladium insiliret vel in ignem se abiiceret," scilicet qui tantum in se ipso rogum accendere ausus esset. Diogenes autem adolescentulum videns lascivius quam eum sexum decet ornatum, "siquidem" inquit "viris te ita ornas, infortunatus es: sin mulieribus, iniuste facis." nam viri mulieres ornatu captant, mulieres autem et semiviri viros. sane Agesilaus quoque formosum amabat puerum, eumque osculum sibi ferentem reiecit, evitans damnum. Alexander Darii filias, formosas virgines, ne videre quidem voluit, turpe ratus eum qui viros vicisset a mulieribus vinci. ita Cyrus quoque Persarum rex neque intueri sustinuit puellam quandam ipsi exemptam, cuius admirabilis forma praedicabatur: quin et ei qui se eam crebro videre neque inde quicquam mali habere dictitabat, suasit ne hoc vel faceret vel diceret: ignem enim omnino adstantes urere, amoris incendium etiam ad remotos pertinere. quoniam

καὶ ἐκ τῆς συγκαταθέσεως ἡ πρᾶξις ἐπιτελεῖται, διὰ τοῦτο καὶ ὁ
B Χριστὸς τὸν ἀκολάστως ἑστιῶντα τὰς ὄψεις μοιχὸν ἔκρινεν, οὐ τὴν
πρᾶξιν μόνην ἀλλὰ καὶ τὴν ἔννοιαν προαναστέλλων. καὶ ὁ Σω-
κράτης δὲ πάλιν φυλάττεσθαι σφόδρα καὶ παρατηρεῖσθαι τὴν
ἀκρασίαν διδάσκων ἔφη μὴ πεινῶντας λίαν μὴ ἐσθίειν, μηδὲ δι-
ψῶντας πολλὰ μὴ πίνειν· καὶ γὰρ ὁ κύριος ἐμακάρισε τοὺς τοιού-
τους ἐν τοῖς μακαρισμοῖς.

Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Νέρων ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ιδʹ.
περὶ οὗ λόγιον ἦν "ἔσχατος Αἰνεαδῶν μητροκτόνος ἡγεμονεύσει·"
κατήγετο γὰρ ἐκ τῆς γενεᾶς Αἰνείου καὶ Ῥωμύλου καὶ Αὐγούστου.
οὗτος κραταιουμένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς εἰς ἀνοσίους πράξεις ἐξώ-
κειλε καὶ ἀλλότρια τῆς βασιλείας ἐπετήδευε πράγματα, κιθαρίζων
C καὶ τραγῳδῶν καὶ ὀρχούμενος ἐπὶ τῶν θεάτρων. καὶ πρὸς τούτοις
ἐν πάσαις αὐτοῦ ἀθεμιτουργίαις καὶ τὸ τῆς θεομαχίας προσέθηκε
μύσος, διώκτης πρῶτος γενόμενος τοῦ θείου λόγου. μετὰ δὲ
ταῦτα ἐπιβουλῆς κατ' αὐτοῦ μηνυθείσης αὐτῷ, εἰς ἄκρον μανίας
ἐλθὼν ἀνεῖλε τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἄλλους μυρίους τῷ γένει προσήκοντας καὶ τοὺς
ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους, τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπανάστασιν ὑφορώμενος.
μετὰ δὲ τὸ ἀνελεῖν τὴν γυναῖκα ἔγημεν εὐνοῦχον. οὗτος ἀνεῖλε
τοὺς κορυφαίους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ πολλοὺς
ἑτέρους μάρτυρας. ἐφ' οὗ καὶ Ἰουδαῖοι τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον
D ἀπέκτειναν, ὃς ἁγνὸς ὑπάρχων ἐκ κοιλίας μητρὸς οἶνον καὶ σίκερα

igitur ex visu amor nascitur, isque consensum, consensus facinus gignit, iccirco Christus eum qui oculos intemperanter pascit adulterum iudicavit, non a facto tantum, sed maturius etiam a cogitatione facti dehortans. rursum Socrates, cum docet intemperantiam summopere vitare, nisi admodum esurientem non edere neque bibere nisi vehementi urgente siti iubet. ac Christus quoque tales beatos praedicat, in beatitatum enumeratione.

Post Claudium imperavit Nero, filius eius, annos 14. de hoc exstabat oraculum "ultimus Aeneadum matricida imperitabit:" deducebat enim genus ab Aenea per Romulum et Augustum. is, cum ei confirmatum esset imperium, turpibus sese flagitiis dedidit studiisque ab officio imperatoris prorsus alienis: fidibus enim ludebat, tragoedias agebat, inque theatro saltabat. porro autem reliquis suis sceleribus hoc addidit ut deum oppugnaret, primusque persecutor verbi dei exstitit. post, cum ei insidiae adversus ipsum structae essent detectae, matrem sororem uxoremque suas extrema incitatus insania interfecit, aliosque innumeros suos cognatos virosque illustres Romae, metuens ne ab iis per seditionem impeteretur. interfecta uxore eunuchum uxoris loco duxit. is Nero principes apostolorum Petrum ac Paulum multosque alios martyres interfecit. eo imperante etiam Iudaei Iacobum fratrem domini necaverunt. is ab utero matris castus fuerat, vinum aliosque inebriantes

οὐκ ἔπιεν, ἔμψυχον οὐκ ἔφαγε πώποτε, ξυρὸς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ ἀνέβη, ἐλαίῳ οὐκ ἠλείψατο, βαλανείῳ οὐκ ἐχρήσατο. οὗτος ἐπὶ τοῦ κυρίου ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας κατέστη, τὰ δὲ γόνατα αὐτοῦ ἦσαν ἀπεσκληκότα ὡς καμήλου ἐκ τοῦ ἀεὶ κάμπτειν ἑαυτὸν καὶ τῷ θεῷ προσκυνεῖν. ὅθεν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ θαυμαστῆς πολιτείας ἐκαλεῖτο δίκαιος καὶ ὀβλίας, ὅ ἐστι περιοχὴ λαοῦ καὶ δικαιοσύνη. ἐπεὶ οὖν αἰδέσιμος καὶ σεβάσμιος καὶ σφόδρα περιβόητος ὑπῆρχεν ὁ ἰσάγγελος Ἰάκωβος, ἑορτῆς γενομένης τοῦ πάσχα καὶ πολλῶν P 206 μυριάδων συνελθόντων τῶν Ἰουδαίων τοῦτον ἀνενέγκαντες οἱ γραμματεῖς καὶ ἱερεῖς ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, διασκεδάσαι βουλόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, εἶπον μεγάλῃ τῇ φωνῇ "ἀξιοῦμέν σε, δίκαιε, εἰπεῖν τῷ λαῷ, ἵνα μὴ πλανῶνται ὀπίσω τοῦ λεγομένου Χριστοῦ. σοὶ γὰρ πάντες πειθόμεθα, γινώσκοντές σε δίκαιον καὶ ἀπροσωπόληπτον. εἰπὲ ἡμῖν τίς ἐστιν ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ." ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη "τί με ἐπερωτᾶτε περὶ τοῦ Χριστοῦ; καὶ αὐτὸς καθέζεται ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ αὐτὸς μέλλει ἔρχεσθαι ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ." πολλοὶ γοῦν πληρο- B φορηθέντες ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἰακώβου ἔκραξαν λέγοντες "ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ." ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ παράνομοι ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἔκραξαν "ὢ ὤ, καὶ ὁ δίκαιος πεπλάνηται," καὶ μανέντες ἔρριψαν αὐτὸν κάτω. πεσὼν δὲ οὐκ ἀπέθανε,

potus nunquam biberat, animans nullum ederat, novacula caput ipsius nunquam tetigerat, oleo unctus et balneo usus non fuerat. is iam inde ab reditu Christi in caelos episcopus Hierosolymae fuerat creatus. genua porro ipsius callos cameli instar genuum obduxerant, quod in ea identidem adorandi dei causa consideret. itaque ob excellentem iustitiam admirabilemque vitae rationem Iustus appellabatur, et Oblias, quod populi complexum denotat. hunc Iacobum, virum venerabilem, honoratum et celeberrimum angelorumque similem, cum Paschatis festivitas ageretur, ac permulta Iudaeorum milia in urbem confluxissent, scribae et sacerdotes in templi pinnaculo constituerunt; utque Christi praedicationem abolerent, magna voce ita sunt affati. "te Iuste hortamur, ut universo populo dicas, ne errore abducti eum qui Christus usurpatur sectentur. tibi enim nos omnes fidem habemus, quem scimus iustum esse et personarum rationem nullam ducere. dic ergo nobis, quae est ianua Iesu?" ad haec ille "quid me" inquit "de Christo interrogatis? is quidem in caelo ad dexteram dei sedet, indeque veniet vectus nubibus caeli, reddetque unicuique ea quae meritus fuit." multi ergo certissime vera esse quae Iacobus dixerat credentes exclamaverunt "Hosanna filio Davidi." quod cum audirent impii sacerdotes atque scribae, vociferati sunt "ohe etiam iustus in errorem lapsus est." actique in furorem eum deturbaverunt. neque tamen eo ex casu mortuus est; et cum lapides

καὶ ἤρξαντο λιθάζειν αὐτόν· ὁ δὲ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο λέγων "παρακαλῶ σε, θεὲ πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί πράττουσιν." εἷς δὲ τῶν υἱῶν Ῥιχὰβ ἔκραξε λέγων "παύσασθε, τί ποιεῖτε; ὁ δίκαιος μᾶλλον ὑπὲρ ἡμῶν εὔχεται." καὶ δραμών τις κναφεὺς ἔδωκεν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ ξύλου κναφικοῦ,
C *καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. θάψαντες δὲ αὐτὸν περὶ τῷ ναῷ ἀνήγειραν τὴν στήλην αὐτοῦ. μετὰ δὲ μαρτύριον αὐτοῦ παρὰ πόδας πολιορκεῖται Ἱερουσαλήμ· φησὶ γὰρ Ἰώσηπος "ταῦτα δὲ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον ὄντα Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν."*

Ἐπὶ τούτου τοῦ Νέρωνος Σίμων ὁ μάγος ἐλθὼν ἐν Ῥώμῃ, καὶ πολλὰ σημεῖα διὰ γοητείας ἐπιτελῶν, ἑαυτὸν θεὸν ὠνόμαζε. τοῦ μεγάλου δὲ ἀποστόλου Πέτρου τότε τὴν Ῥώμην καταλαβόντος καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος, εὗρε κύνα παμμεγέθη δεδεμένον ἁλύσει ἐν τῷ πυλῶνι, ὃν ὁ Σίμων δεσμήσας δι' αὐτοῦ ἐκώλυε
D *πάντας οὓς οὐκ ἤθελε πρὸς αὐτὸν εἰσιέναι· καὶ τοῦτο ἦν πρῶτον θαῦμα τῷ μέλλοντι πρὸς Σίμωνα εἰσέρχεσθαι. ὁ δὲ Πέτρος ἰδὼν τὸν κύνα οὕτω μέγαν καὶ ἀπηγριωμένον, καὶ μαθὼν ὅτι πολλοὺς ἀνεῖλεν ἐπιχειρήσαντας εἰσελθεῖν πρὸ τῆς ἐπιτροπῆς Σίμωνος, κρατήσας ἔλυσεν αὐτὸν λέγων "εἴσελθε πρὸς Σίμωνα, καὶ εἰπὲ αὐτῷ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, Πέτρος ὁ δοῦλος Χριστοῦ εἰσελθεῖν πρὸς σὲ θέλει." καὶ τοῦ κυνὸς εὐθὺς δρόμῳ εἰσελθόντος καὶ οὕτω*

in eum coniicere coepissent, flexis poplitibus ita est precatus "oro te o deus genitor, condona hoc istis: non enim sciunt quam rem agunt." unus autem de progenie Richabi exclamavit "desinite, quid agitis? Iustus pro vobis precatur." interim quidam fullo accurrens ligneo suo instrumento Iacobum in caput imposita plaga occidit. sepelierunt eum pone templum, ac columnam in monimento eius posuerunt. necem eius statim subsecuta est Hierosolymorum obsidio. ait enim Iosephus "haec Iudaeis evenerunt, ut poenas luerent necis quam Iacobo, qui frater Iesu cognomento Christi fuit, homini iustissimo intulerant."

Imperante Nerone Romam profectus Simon magus, cum artibus magicis multa edidisset prodigiosa, sibi dei nomen arrogavit. quo tempore magnus ille apostolus Petrus Romam cum venisset, statuit Simonem adire. erat ad fores Simonis canis praegrandis catena vinctus, cuius opera Simon arcebat quoscunque ad se accedere nollet; idque primum miraculum occurrebat ad Simonem intraturis. Petrus canem ita magnum et efferatum cernens, cognito multos ab eo fuisse interfectos, quod ante iussum Simonis ingredi conati essent, apprehendit eum, solutumque intrare ad Simonem iussit, eique humana voce dicere Petrum servum Christi cupere ipsum conventum. cum canis statim intro accur-

λαλήσαντος κατεπλάγησαν οἱ μετὰ Σίμωνος, λέγοντες "τίς ἐστι Πέτρος, καὶ τίς ἡ τοσαύτη δύναμις αὐτοῦ;" πρὸς οὓς φησιν ὁ P 207 Σίμων "τοῦτο ὑμᾶς μὴ ξενιζέτω, ὅπερ κἀγὼ ποιήσω." καὶ προσέταξε τῷ κυνὶ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ εἰπεῖν τῷ Πέτρῳ εἰσελθεῖν. καὶ τοῦτο ποιήσαντος πάλιν τοῦ κυνὸς εἰσῆλθε Πέτρος πρὸς Σίμωνα, καὶ συμβαλὼν μετὰ τοῦ Σίμωνος εἰς θαυματουργίαν ἐνίκησε Πέτρος ἰάσεις ποιῶν, καὶ πολλοὶ πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν. καὶ ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ταραχὴ πολλὴ καὶ σύγχυσις ἔναντι Πέτρου καὶ Σίμωνος, ὅτι κατέναντι ἀλλήλων ἐποίουν θαύματα. ἅπερ ἀνήνεγκεν ὁ ἔπαρχος τῷ Νέρωνι. οὓς κελεύσας ὁ Νέρων ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ λέγει πρὸς Σίμωνα "σὺ εἶ ὃν λέγουσι Χριστόν;" ὁ δέ φησιν "ἐγώ εἰμι." ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Πέτρον ἐπερωτήσαντος εἰ ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, ἀπεκρίθη Πέ- B τρος "οὐκ ἔστιν οὗτος· μὴ γένοιτο. ἐγὼ γὰρ ἐκείνου εἰμὶ μαθητὴς τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀναληφθέντος." ὁ δὲ Νέρων ὡς τερατολόγους καὶ ἀμφοτέρους ἐκ προσώπου αὐτοῦ θᾶττον ἐξήλασεν. οἱ καὶ διάγοντες ἐν Ῥώμῃ ἐποίουν θαύματα κατέναντι ἀλλήλων. μιᾷ γοῦν τῶν ἡμερῶν προστάξαντος τοῦ Σίμωνος ἀχθῆναι αὐτῷ ταῦρον παμμεγέθη ἐλάλησεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺ τέθνηκεν ὁ ταῦρος. ὁ δὲ Πέτρος εὐξάμενος ἤγειρεν αὐτόν. οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες ἐθαύμασαν λέγοντες "ἀληθῶς τὸ ζωογονῆσαι ὑπὲρ τὸ θανατῶσαι μεῖζον θαῦμά ἐστί." καὶ μέντοι καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησαν πολλά, οὐ C μόνον ἐν Ῥώμῃ ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πρότερον, ἅτινα Κλήμης ὁ

risset itaque esset locutus, obstupuerunt qui cum Simone erant, percontatique sunt quisnam iste Petrus et quae eius tanta potestas esset. Simon respondit non debere hoc eos mirari: nam se idem praestiturum. simul cani mandat ut humana voce Petrum intro venire iubeat. quod cum canis fecisset, ita ad Simonem intravit Petrus; cumque edendis miraculis certarent, Petrus sanandis morbis superior fuit. multique fidem amplexi baptizati sunt: erat autem Romae magnus tumultus ob Petri et Simonis certamen, cum alter alterum miraculis edendis superare contenderet; quae praefectus urbis ad Neronem rettulit. Nero ambos ad se iussit adduci, et ex Simone quaesivit, ipsene esset is quem Christum appellant. aiebat. Petrus eadem de re interrogatus "absit" inquit "ut iste sit Christus. ego discipulus sum Christi crucifixi, qui redivivus in caelos est sublatus." Nero eos statim ex conspectu suo iussit abire ut qui prodigiose nugarentur. illi Romae degentes miraculis certabant. quodam die Simon ingentem taurum ad se adduci iussit, cumque ei in aurem aliquid dixisset, is illico mortuus est. quem taurum Petrus, deum comprecatus, in vitam revocavit. quod populus cernens admiratus est, fassusque maius esse vivificandi quam necandi miraculum. alia quoque miracula ediderunt, neque id Romae modo sed ante etiam in

Ῥωμαῖος καὶ πάνσοφος μαθητὴς Πέτρου καὶ συνέκδημος διηγήσατο, ἀφ᾽ ὧν ὀλίγα συντάξομεν ἐνταῦθα.

Τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου διδάσκοντος τὸν λαὸν σέβεσθαι καὶ προσκυνεῖν τὸν ἐπὶ πάντων μόνον ἀληθινὸν θεόν, ὁ Σίμων ἔξω τοῦ ὄχλου ἑστὼς ἐβόησε "τί ψευδόμενος ἀπατᾶν θέλεις τὸν παρεστῶτά σοι ἰδιώτην ὄχλον, πείθων αὐτοὺς θεοὺς μήτε νομίζειν μήτε εἶναι, καίπερ τῶν παρ᾽ Ἑβραίοις βιβλίων λεγόντων πολλοὺς θεοὺς εἶναι; πλὴν οὖν περὶ οὗ ἔφης θεοῦ, εἰ δείξω ἐγὼ D *μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνωτάτω καὶ παντοδύναμον θεόν, καθὸ ἀπρόγνωστός ἐστι καὶ ἀτελὴς καὶ ἐνδεὴς καὶ οὐκ ἀγαθὸς καὶ πολλοῖς ὑποκείμενος πάθεσι κατὰ τὴν ὑμετέραν γραφήν, ἕτερος πάντως περιλείπεται προγνωστικὸς τέλειος ἀνενδεὴς ἀγαθὸς καὶ παντὸς πάθους ἀπηλλαγμένος· ὃν δὲ σὺ φῂς δημιουργὸν καὶ ὑπέρθεον, τοῖς ἐναντίοις ἀντικείμενος ὑπάρχει. αὐτίκα γοῦν ὁ καθ᾽ ὁμοίωσιν αὐτοῦ γεγονὼς Ἀδὰμ καὶ τυφλὸς κτίζεται καὶ γνῶσιν ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ μὴ ἔχων, παραβάτης εὑρίσκεται, καὶ τοῦ παραδείσου ἐκβάλλεται, καὶ θανάτῳ καταδικάζεται. ὁμοίως τε ὁ πλάσας αὐτόν, ἐπειδὴ μὴ πανταχοῦ βλέπει, ἐπὶ τῇ τῶν Σοδόμων κατα-* P 208 *στροφῇ λέγει ‛καταβὰς ὄψομαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με συντελοῦνται· εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ᾽ καὶ ἑαυτὸν ἀγνοοῦντα δείκνυσι. καὶ τὸ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδὰμ ‛ἐκβάλωμεν αὐτόν, μήποτε ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἅψηται τοῦ ξύλου τῆς*

Syria. quae Clemens Romanus, vir sapientissimus, Petri discipulus atque comes, recitavit. inde paucula huc ponemus.

Cum beatus Petrus apostolus populum doceret colere et adorare unicum verum deum, omnia in sua potestate habentem, Simon, qui extra turbam adstabat, clamavit: quid conaris mentiendo in errorem abducere rudem multitudinem tibi circumfusam? persuades eis deos neque putandum neque omnino esse. atqui Ebraeorum libri multos esse deos affirmant. iam quem tu praedicas deum, quid si ego ostendam eum non esse supremum neque omnipotentem? cum et futuri ignarus sit et imperfectus et carens aliquibus rebus, non bonus, sed variis obnoxius perpessionibus. certe, si vestris literis creditis, relinquetur alium esse deum futuri praescium, perfectum, nullius rei indigum, bonum, nulli perpessioni obnoxium; quorum contraria sunt in eo quem tu opificem mundi summumque deum iactas. iam primum Adamus, qui ad tui dei imaginem est conditus, caecus fuit creatus cognitioneque boni et mali carens; peccatique manifestus paradiso eiicitur et morte damnatur. similiter is qui istum finxit, non ubique videt. itaque de excidio Sodomorum sic ait (Gen. 18) "descendam visum ac cognitum, an ita agatur apud eos uti ad me clamor pertulit, necne." quibus sane verbis suam ignorationem prodit. iam quae de Adamo dicit (Gen. 3), "eiiciamus eum, ne aliquando suam manum arbori vitae intendat eiusque fructu

ζωῆς, καὶ φαγὼν ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα' ἀγνοοῦντος καὶ φθονοῦντός ἐστι σύμβολον. ὥσπερ καὶ τὸ 'ἐνεθυμήθη ὁ θεὸς ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον' μεταμελείας ἐστὶ καὶ ἀγνοίας τεκμήριον τῶν μελλόντων. καὶ τὸ 'ὠσφράνθη κύριος ὀσμὴν εὐωδίας' ἐνδεοῦς ἐστὶ σημεῖον, ὡς καὶ τὸ πειράζειν τὸν Ἀβραὰμ καὶ ἄλλους οὐκ ἀγαθοῦ ἐστιν ἀπόδειξις καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς προειδότος." ὁ δὲ Πέτρος ἔφη πρὸς τὸν Σίμωνα "εἰ τυφλὸς ἐπλάσθη B ὁ Ἀδάμ, ὡς λέγεις, πῶς ἐντελλόμενος αὐτῷ ὁ θεὸς ἔλεγε δεικνύων, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε;" καὶ ὁ Σίμων φησί "τυφλὸς ἦν ὁ νοῦς αὐτοῦ." καὶ ὁ Πέτρος εἶπε "πῶς καὶ τὸν νοῦν τυφλὸς ἦν ὁ πρὸ τοῦ γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ προσφόρως πᾶσι τοῖς ζῴοις ἐπιθεὶς ὀνόματα; ὅτι γὰρ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ὀφθαλμοὺς εἶχον ἀνεῳγμένους καὶ βλέποντες ἦσαν ὅ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, δῆλον ἐντεῦθεν· 'εἶδε' γάρ φησιν 'ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὡραῖον τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.' εἰ γοῦν καλὸν θεασάμενοι τὸ δένδρον καὶ τὸν καρπὸν ἔφαγον, εὔδηλον C ὅτι καὶ πρὸ τῆς τοῦ καρποῦ βρώσεως γνῶσιν μὲν εἶχον καλοῦ τε καὶ κακοῦ, ὄψιν τε ὀξυδερκεστάτην ὁρᾶν ἕκαστα δυναμένην. οὐκοῦν οὐχ ὡς μετὰ τὴν βρῶσιν καὶ τὴν παράβασιν ἀναβλεψάντων εἴρηται τὸ 'διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί (δείκνυνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ὁρῶντες, ὡς ἔφην)· ἀλλ' ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀποθεμένων διὰ τῆς παραβάσεως, ὃ καὶ τὴν

vescens immortalis fiat," certa sunt ignorantiae invidiaeque signa. sicut haec (Gen. 6), "paenituit sive consideravit deus quod hominem creasset," argumento sunt eum paenitudini obnoxium ac futurorum nescium esse. tum haec (Gen. 8), "olfecit deus odorem suavem," demonstrant aliquibus eum indigere. et quod Abrahamum aliosque tentavit, non est signum boni, et qui constantiam eorum praenosceret. ad haec Petrus: si caecus erat, inquit, Adamus, quomodo mandans ei deus monstravit arborem cognitionis boni et mali, et ea abstinere iussit? respondit Simon mentis fuisse eam caecitatem. tum Petrus: qui vero caeca ei fuerit mens, qui ante esum vetiti fructus nomina omnibus animalibus apte imposuit? nam Adamum Evamque habuisse et animi et corporis oculos apertos, ex his liquet (Gen. 3): "vidit" scriptum est "mulier arborem, quod fructus eius esui aptus atque adspectu gratus eleganeque esset; fructumque ex ea decerptum edit, atque etiam marito dedit." si ergo cum conspicati essent arboris atque fructus pulchritudinem, ederunt, constat ante esum istum eos et boni malique notitiam et visum acutissimum habuisse, quo singula cernerent. ea proinde verba, "aperti sunt eorum oculi," non in hanc sententiam sunt posita, quasi post esum demum atque peccatum visu fuissent donati, quo ante

γνῶσιν ἀδιάφορον παρέσχεν, ἐρρήθη ὅτι διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἃ βλέπει, διότι σύνεσιν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔχει, κἀντεῦθεν πολλάκις πρὸς ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης τυφλοῦ D δίκην ἔσθ' ὅτε παρερχόμεθα καὶ τὸν πάνυ γνώριμον, καὶ ἐπειδὰν ἐγκληθῶμεν, τῇ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἴτιον ἀνατιθέντες ἀπολογούμεθα. οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διηγέρθησαν. τὸ γὰρ 'διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί' καὶ 'ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν' ἀποκάλυψιν δηλοῖ τὴν ἐγγενομένην τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνάβλεψιν ὀφθαλμῶν, ὥστε τὴν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν αἴσθησιν οὕτω κέκληκεν ἡ γραφή· παρευθὺ γὰρ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τὸ συνειδὸς πλήττεται." καὶ ὁ Σίμων φησίν P 209 "εἰ πρόγνωσιν εἶχεν ὁ Ἀδάμ, διὰ τί οὐ προέγνω τὴν διὰ τοῦ ὄφεως καὶ τῆς γυναικὸς ἀπάτην;" καὶ ὁ Πέτρος "εἰ πρόγνωσιν οὐκ εἶχε, πῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐσομένας πράξεις, ἅμα τῷ γεννηθῆναι, ἐπέθηκεν ὀνόματα; τὸν γὰρ πρωτότοκον ὠνόμασε Κάϊν, ὅ ἐστι ζῆλος· ὃς καὶ ζηλώσας ἀνεῖλε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἄβελ, ὃ ἑρμηνεύεται πένθος· ἐπ' αὐτῷ γὰρ πρώτῳ φονευθέντι ἐπένθησαν οἱ γονεῖς. εἰ δὲ Ἀδὰμ ἔργον θεοῦ καὶ ποίημα πρόγνωσιν εἶχε, πολλῷ μᾶλλον ὁ δημιουργήσας αὐτὸν θεός. ὅτι γὰρ ὄντως προγινώσκει ὁ θεός, φησὶ πρὸς τὸν Ἀβραάμ 'γινώσκων γνώσῃ B ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώ-

praeditos fuisse docui: sed quod peccato simplicitatem amisissent, mali omnis nesciam, quae cognitionem indifferentem praebebat, ideo dictum est oculos eorum fuisse apertos. oculus enim ea est natura ut a mente ad ea quae cernit excitetur: ipse quippe per se oculus non intelligit. itaque saepenumero aliis rebus occupato intentoque animo caecorum instar etiam notissimos praeterimus; cumque id nobis vitio vertitur, culpa in animi occupationes reiecta nos purgamus. sic ergo Adamus etiam ac Eva, sensu mentis ad videndum excitati sunt. haec enim, "aperti sunt eorum oculi" et "cognoverunt se nudos esse," patefactionem in intellectu obortam designant, non oculorum novum obtutum. sic ergo nominavit scriptura sensum peccati. statim enim a peccato commisso conscientia feritur. intulit Simon: cur ergo Adamus, si praenotione fuit praeditus, non praesagiit fraudem serpentis et mulieris? immo, inquit Petrus, nisi futura praescivit, qua ratione potuit filiis suis, ut primum nati sunt, ea nomina imponere quibus futurae actiones designarentur? primo filio Caini nomen indidit, quae vox aemulationem aut invidentiam notat; qua is impulsus occidit fratrem suum Abelum, cuius nomine luctus significatur: nimirum enim in luctu fuerunt parentes, eo primum necato. iam si Adamus, dei opus atque creatura, praescientia fuit praeditus, haud dubie magis etiam ea opifici eius deo tribui debet. et vero futura se praevidere deus demonstrat, cum ita Abrahamum alloquitur (Gen. 15) "certo intelliges posteros tuos in alieno solo exsulaturos, servientque

σουσιν αὐτὸ ἔτη υ'. τὸ δὲ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς· σὺ δὲ ἐπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου, μετ' εἰρήνης τραφεὶς ἐν γήρει καλῷ. τετάρτῃ δὲ γενεᾷ ἀποστραφήσονται ὧδε.' τί δέ; οὐχὶ Μωϋσῆς καὶ οἱ λοιποὶ προφῆται τὰ ἁμαρτήματα τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἀπείθειαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν εἰς τὰ ἔθνη διασπορὰν αὐτοῦ προεδήλωσαν; εἰ δὲ Μωϋσῆς καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος τὰ μέλλοντα προεγίνωσκον, πῶς αὐτὸς ὁ ἐν αὐτοῖς λαλήσας θεὸς οὐ προγινώσκει τὰ ἐσόμενα; ὥστε οὖν οἰκονομικῶς εἴρηται τὸ ἐνεθυμήθη, τουτέστι μετεμελήθη, C καὶ τὸ καταβὰς ὄψομαι. καὶ μέν γε τὸ ἐπείραζε τὸν Ἀβραάμ, καὶ ὠσφράνθη κύριος, καὶ ὅσα τοιαῦτα, συγκαταβατικῶς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν λέλεκται, ἐπεὶ ὅτι γε θυσιῶν οὐκ ὀρέγεται, διὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ ὑπεμφαίνει λέγων 'μὴ φάγωμαι κρέα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίωμαι.' ὅθεν ὁ ἐξ αὐτοῦ πρὸ τῶν αἰώνων γεννηθεὶς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς παρθένου διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τεχθεὶς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ διερμηνεύων τοῖς ἀγνοοῦσιν, ὅτι ὁ θεὸς καὶ πατὴρ πάντα προγινώσκει, ἔλεγεν 'οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων, πρὶν αὐτὸν αἰτῆσαι ὑμᾶς.' καὶ τοῖς νομίζουσιν ὅτι D μὴ πάντα βλέπει ἔφασκε 'προσεύχεσθε ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει ἐν τῷ φανερῷ.' καὶ τοῖς οἰομένοις αὐτὸν μὴ ἀγαθὸν εἶναι ἐπέπληττε λέγων 'εἰ οὖν

barbaris servitutem annos 400. ego autem gentem, quae eos servitio premet, ulciscar. atque tum huc revertentur magnis cum opibus quarta post aetate. tu autem placida morte senex ad maiores tuos aggregaberis." quid autem? nonne et Moses et reliqui vates peccata Israeli, eius incredulitatem, et in Christum contumaciam, utque essent Iudaei per gentes dissipandi, praedixerunt? quodsi Moses et reliqui vates dei dono futurorum cognitione sunt instructi, quo pacto deus, qui per eos locutus est, futura ignoraret? porro illud "consideravit deus," id est paenituit eum, et "descendam visum," dicta sunt ad humanum captum accommodata. quod etiam tentavisse Abrahamum dicitur et odoratus, et quae horum sunt similia, ea dicta sunt nostrae imbecillitatis causa, verbis ad naturae nostrae morem compositis. nam sacrificia a se non expeti deus Davidi verbis sic exponit (Psalm. 49) "egone ut carnes taurorum edam, aut sanguinem hircorum bibam?" huic filius dei, ante saecula ex ipso genitus et ultimis temporibus nostrae salutis causa de virgine natus, haec et alia id genus rudibus quasi interpretatus est. quod deus et pater omnia praesciat, sic. (Matth. 6) "novit pater vester caelestis vos istis omnibus indigere, idque antequam ipsum rogetis." et qui eum non ubique omnia videre putarent, eo refutantur (Matth. 7) "precamini in abdito; et pater vester qui occulta videt, vobis reddet in aperto." qui eum putarent non esse bonum, sic refellun-

ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;' καὶ τοῖς δοκοῦσιν αὐτὸν θυσιῶν ὀρέγεσθαι διηγόρευσεν 'ὁ θεὸς ἔλεος θέλει καὶ οὐ θυσίας.' καὶ τοῖς ὑπολαμβάνουσι κακὸν αὐτὸν εἶναι παραινῶν ἐβόα 'γίνεσθε οἰκτίρμονες ὡς
P 210 καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.' διὰ δὲ τοὺς ἀπατωμένους πολλοὺς θεοὺς ὑπάρχειν ἔφη 'ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν,' καὶ 'ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.' καὶ μέντοι πρὸς τὸν ἐπερωτήσαντα γραμματέα ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολῶν, ἀπεκρίθη 'ἄκουε Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεός σου κύριος εἷς ἐστι.'"

Ὁ δὲ Σίμων συνιδὼν ὅτι ὁ Πέτρος αὐτὸν συνάγει ταῖς γραφαῖς εἰς τὸν περὶ θεοῦ λόγον, ἐξετασμὸν γενέσθαι μὴ θελήσας ἀνεχώρησε μετὰ πολλῆς αἰσχύνης καὶ ἥττης. ἦν γὰρ ὁ ἐξάγιστος πολύπειρος μὲν ἐν ταῖς διαβολικαῖς ἐνεργείαις, ἄπειρος δὲ ἐν ταῖς
B πνευματικαῖς διδασκαλίαις. καὶ γὰρ οὕτως ἐξησκημένος ἦν ἐν ταῖς μαγείαις καὶ μεθοδείαις τοῦ Σατᾶν ὡς οὐκ ἄλλος τις τῶν πρὸ αὐτοῦ σχεδὸν περὶ ταῖς διαβολικαῖς ἐπινοίαις καὶ κακουργίαις διαβεβοημένων. ἀνδριάντας γὰρ ἐποίει περιπατεῖν, εἰς πῦρ κυλιόμενος οὐκ ἐκαίετο, εἰς ἀέρα ἵπτατο, ἐκ λίθων ἄρτους ἐποίει, δράκων ἐγίνετο, εἰς χρυσὸν μετεβάλλετο, καὶ εἰς ὄφεις καὶ ἕτερα ζῷα μετεμορφοῦτο, διπρόσωπος ἐγίνετο, θύρας κεκλεισμένας καὶ μεμοχλευμένας ἤνοιγε, σιδηρᾶ δεσμὰ διέλυεν, ἐν δείπνοις εἴδωλα

tur (Matth. 9) "quodsi vos, qui mali estis, liberis vestris nostis bona dona praebere, quanto magis pater vester caelestis bona largietur iis qui a se poscent?" qui eum sacrificiorum cupidum putarent, iis diserte edixit (Matth. 5) "misericordiam a deo requiri, non sacrificium." qui putarent eum esse malum, eos sic exhortatur (Ioann. 17) "misericordes estote, sicut et pater vester caelestis." qui per errorem existimarent multos esse deos, eorum causa haec ait (Matth. 11) "ut cognoscant te solum verum deum, et quem misisti Iesum Christum." item "praedico te pater, domine caeli et terrae." atque etiam scribae interroganti quodnam esset primum legis praeceptum, respondit (Marci 12) "audi Israel, dominus deus tuus unicus est."

Ceterum Simon videns a Petro se sacrarum literarum testimoniis in disputatione de deo in artum cogi, nolens iudicium de controversia fieri, victus cum magno dedecore sese subduxit. erat enim scelestissimus ille, diabolicarum effectionum instructissimus peritia, sed spiritualis doctrinae expers. quippe adeo fuit magicis artibus ac Satanae praestigiis exercitatus, ut eorum qui ante diabolicis inventis ac maleficiis celebres fuerunt nemo facile cum eo conferri posset. nam statuae ut incederent efficiebat, et in ignem volutatus non urebatur, in aërem subvolabat, lapides in panes convertebat, draco fiebat, in aurum et in angues aliaque animalia mutabatur, duas facies gerebat, fores occlusas

παντοδαπῶν ἰδεῶν παρίστα, τὰ ἐν οἰκίᾳ σκεύη αὐτομάτως φέρεσθαι πρὸς ὑπηρεσίαν ἐποίει τῶν φερόντων οὐχ ὁρωμένων, σκιὰς C πολλὰς προηγεῖσθαι αὐτοῦ παρεσκεύαζεν, ὥσπερ ψυχὰς τῶν τεθνεώτων ἔφασκεν εἶναι. πολλῶν δὲ γόητα καὶ πλάνον αὐτὸν ἐλέγχειν πειρωμένων, διαλλάξας πρὸς ἑαυτόν, ἔπειτα προφάσει εὐωχίας βοῦν θύσας καὶ ἑστιάσας αὐτοὺς διαφόρως δυσιάτοις νόσοις καὶ δαίμοσιν ὑπέβαλε. καὶ ἄλλα πλεῖστα εἰργάσατο καθυπουργούντων αὐτῷ τῶν δαιμόνων. καὶ γοῦν ποτὲ ζητούμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὡς πλάνος ἀπέδρα, τὴν μορφὴν αὐτοῦ περιθεὶς Φαύστῳ μαθητῇ Πέτρου. καὶ οὗτος ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Πέτρον ἐδιώκετο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἀνόσιον ἰδέαν ἣν περιέκειτο. ἐμβλέψας δὲ ὁ Πέτρος εἰς αὐτόν, καὶ ἰδὼν λυπούμενον καὶ δακρύοντα, D ἔφη "ὑπὸ Σίμωνος, ὦ Φαῦστε, τοῦ μάγου ἡ παραλλαγὴ τῆς μορφῆς σου γέγονε· ζητούμενος γὰρ ὑπὸ Καίσαρος φοβηθεὶς ἔφυγε, τὴν ἑαυτοῦ σοι μορφὴν περιθείς, ἵνα σοῦ συσχεθέντος καὶ ἀναιρεθέντος λύπην μεγάλην καὶ θλῖψιν ἡμῖν προξενήσῃ. ἀλλ' ὁ θεὸς τῆς τοῦ λαοπλάνου καὶ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας Σίμωνος ἀπαλλάξας σε μορφῆς τὴν προτέραν καὶ ἰδίαν σοι παρέξει τάχιον." ὅπερ δὴ καὶ σὺν τῷ λόγῳ γέγονε, πάντων ἡμῶν θεωρούντων. ταῦτα μέντοι καὶ ἕτερα τοιαῦτα γεγράφηκεν, ὡς ἔφην, Κλήμης λεχθῆναι καὶ πραχθῆναι ἐν Συρίᾳ.

Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ, μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ προσώ- P 211 που Νέρωνος, ὡς προείρηται, εἶπε Σίμων τῷ Πέτρῳ "ἔφης ὅτι

et vectibus firmatas aperiebat, ferrea vincula solvebat, in conviviis simulacra omnigenum formarum statuebat; efficiebat ut domi instrumenta sua sponte ad ministerium ferrentur, nemine apparente qui ea gestaret; efficiebat etiam ut se multae umbrae praecederent, quas dicebat esse animas defunctorum. multos qui ipsum praestigiatorem et impostorem demonstrare conati fuerant, simulato cum iis in gratiam reditu ad convivium invitavit, ac bove mactato varie iis tractatis morbos difficillimos et malos genios immisit, ac plurima alia fecit ministerio daemonum. cum aliquando a Caesare quaereretur ad supplicium ut impostor, aufugit, sua forma Fausto Petri discipulo imposita; isque Faustus ad Petrum reversus ab omnibus pro Simone habitus exagitabatur. quem Petrus intuitus, ut tristem lacrimantemque vidit, "Simon" inquit "magus tuam Fauste formam pervertit. metuens enim sibi, quod a Caesare quaerebatur, aufugit, sua forma tibi imposita, ut te capto atque necato in magnum nos dolorem et calamitatem coniiceret. sed deus mox te illius populum seducentis veritatisque adversarii forma liberatum tuae restituet." idque ita factum, Petro adhuc loquente, omnibus nobis cernentibus. haec et alia similia horum in Syria dicta atque facta fuisse Clemens scripsit.

Sed Romae cum, uti rettulimus, Petrus atque Simon a Nerone essent egressi, Simon Petro ait: tu Christum deum tuum inquis in caelum

Χριστὸς ὁ θεός σου ἀνελήφθη· ἰδοὺ κἀγὼ ἀναλαμβάνομαι." καὶ ἰδὼν αὐτὸν Πέτρος κουφιζόμενον διὰ τῆς μαγείας εἰς τὸν ἀέρα ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Ῥώμης, ηὔξατο, καὶ εὐθὺς πεσὼν ὁ Σίμων καὶ συντριβεὶς ἀπέθανεν. ὁ δὲ τόπος ἔκτοτε, ὁ δεξάμενος αὐτοῦ τὸ βέβηλον καὶ παμμίαρον σῶμα, ἐκλήθη Σιμώνιον. περὶ οὗ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ μέγας ἀπόστολος Πέτρος οὕτω φάσκει "ἡ δὲ καταρχὴ τῶν νέων αἱρέσεων γέγονεν ἀπὸ Σίμωνος B *τοῦ μάγου, ὃς καὶ ἐν Συρίᾳ πολλὰ διαπραξάμενος ἄτοπα καὶ ἐν Ῥώμῃ γενόμενος πολὺ τὴν ἐκκλησίαν ἔσκυλε διὰ μαγείας καὶ διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ ἐμπειρίας. ἐν μὲν γὰρ Καισαρείᾳ τῇ Στράτωνος ἐμοὶ Πέτρῳ συντυχὼν ἐπειρᾶτο διαστρέφειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, συμπαρόντων μοι τῶν ἱερῶν τέκνων, Ζακχαρίου τοῦ ποτὲ τελώνου καὶ Βαρνάβα, καὶ Ἀκύλα ἀδελφοῦ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου, μαθητεύσαντος δὲ καὶ Παύλῳ τῷ συναποστόλῳ ἡμῶν καὶ συνέργῳ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· καὶ τρίτον ἐπ' αὐτῶν διαλεχθεὶς αὐτῷ ἐκ τῶν διὰ τῶν προφητῶν λόγων καὶ περὶ θεοῦ μοναρχίας, ἥττησα* C *αὐτὸν δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς ἀφωνίαν κατέβαλον, φυγάδα τε αὐτὸν εἰς Ἰταλίαν κατέστησα. γενόμενος δέ, ὡς ἔφην, ἐν Ῥώμῃ πολὺ τὴν ἐκκλησίαν ἐτάραξε, πολλὰ ἀνατρέπων καὶ ἑαυτῷ περιποιούμενος, τὰ δὲ ἔθνη ἐξιστάνων μαγικῇ τέχνῃ καὶ δαιμόνων ἐνεργείᾳ. ὃς καί ποτε μεσούσης ἡμέρας προελθὼν εἰς τὸ θέατρον ἐπηγγείλατο δι' ἀέρος ἀναπτῆναι, πάντων θαυμαζόντων ἐπὶ τούτῳ. ἐγὼ δὲ Πέτρος καθ' ἑαυτὸν ηὐχόμην.*

fuisse sublatum? en ipse quoque in caelum attollor. cum autem Petrus eum magicis artibus sublimem in aërem efferri videret in medio urbis Romae, deum precatus est, atque confestim Simon decidit, comminutisque eo casu membris periit. locus qui impurum eius et sceleratum corpus excepit, iam inde Simonium nominatur. de hoc magnus ille apostolus Petrus in Constitutionibus apostolicis ita disserit: principium novarum haeresium a Simone mago ducitur. is et in Syria multa prodigiose fecit, et Romae magicis diabolicisque artibus et calliditate ecclesiam maiorem in modum vexavit. ac Caesareae quidem, quae Stratonis dicitur, mihi Petro congressus conatus est verbum dei pervertere, cum essent mecum sancti filii, Zachaeus, qui olim publicanus fuerat, Barnabas, et Aquila Clementis Romani frater; qui Aquila etiam discipulus fuit Pauli, in apostolico munere et evangelio docendo collegae nostri. tertium cum illo disputavi iis praesentibus ex scriptis divinorum vatum, de unius dei imperio; et eum vi domini nostri Iesu Christi superatum usu vocis privavi, inque Italiam exsulatum abegi. Romae autem cum esset, ecclesiam, ut dixi, vehementer perturbavit, multa pervertens ac sibi arrogans, gentesque magicis artibus ac daemonum efficacitate fallens. quin et aliquando media die in theatrum progressus promisit se per aërem sursum evolaturum, omnibus id mirantibus. ego

καὶ δὴ μετεωρισθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἵπτατο μετάρσιος εἰς τὸν ἀέρα, λέγων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνιέναι κἀκεῖθεν τοῖς λαοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐπιχορηγήσειν. τῶν δὲ δαιμόνων ἐπευφημούντων αὐτὸν ὡς θεόν, D
ἐκτείνας ἐγὼ τὰς χεῖρας εἰς ὕψος ἱκέτευον τὸν θεὸν καταρράξαι τὸν λυμεῶνα. ἀτενίσας οὖν εἶπον τῷ Σίμωνι 'εἰ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰμὶ ἐγώ, καὶ οὐχὶ πλάνος ὥσπερ σὺ Σίμων, προστάσσω ταῖς πονηραῖς δυνάμεσιν ἀφεῖναί σε τῆς κρατήσεως.' καὶ ταῦτα εἰπόντος μου κατηνέχθη μετ' ἤχου πολλοῦ καὶ συνετρίβη· καὶ τοῦ ὄχλου βοήσαντος 'εἷς θεὸς ὃν Πέτρος καταγγέλλει,' οὕτως ἡ πρώτη κατελύθη τῶν Σιμωνιανῶν αἵρεσις ἐν Ῥώμῃ, καὶ τέλεον ἀπέσβη. διὸ δὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνου τοῦ σαββάτου ἐπίσημον ἄγουσι Ῥωμαῖοι."

Ὁ μέντοι Νέρων ἀκούσας ὅτι πεφόνευται Σίμων ὑπὸ τοῦ P 212
Πέτρου, καὶ ἀγανακτήσας, ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. ὁ δὲ Πέτρος παρακαλέσας τὸν ἔπαρχον ἵνα μὴ σταυρωθῇ ὄρθιος ὡς ὁ κύριος, κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθη. μετὰ δέ γε τὴν Πέτρου τελευτήν, ὥς φησιν Εὐσέβιος, Παῦλος ὁ ἀπόστολος κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας δέσμιος, ἀπολογησάμενος Νέρωνι ἐπὶ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος ἐστάλη. κἀντεῦθεν, ὡς ἔοικε, τὰς τῶν ἀποστόλων πράξεις ἐπ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Λουκᾶς ἔγραψε, μέχρις ὅτε συνῆν τῷ Παύλῳ· καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐμαρτύρησεν, οὐ συμπαρῆν αὐτῷ, τοῦ ἀποστόλου σαφῶς τοῦτο λέγοντος ὅτι οὐδείς μοι ἐν τῇ πρώτῃ ἀπολογίᾳ συμ- B

autem mecum tacitus deum precabar. et quidem Simon a daemonibus sublevatus in aërem sublimis efferebatur, profitens in caelum se adscendere indeque bona populis suppeditaturum. daemones vero ei tanquam deo faustis acclamationibus plaudebant. tunc ego manibus sursum intentis suppliciter a deo petii ut hanc hominum pestem deturbaret, ac Simonem, in eum defixis oculis, ita sum allocutus "si ego apostolus sum Iesu Christi, et non impostor, sicuti tu es, o Simon, impero malis geniis ut te missum faciant." haec me dicente, magno ille cum sonitu decidit confractisque membris interiit. tum populo acclamante unum esse deum qui a Petro praedicetur, ita eo tempore prima Simonianorum haeresis Romae eversa ac prorsus exstincta est. itaque etiam illius sabbati diem Romani solemnem agunt.

Nero autem Simonem a Petro interfectum esse inaudiens moleste id factum tulit, Petrumque in crucem agi iussit. Petrus ab urbis praefecto obtinuit ne recto corpore ut magister suus Iesus, sed capite ad terram demisso crucifigeretur. mortuo Petro, ut Eusebius est auctor, Paulus apostolus secundum primam defensionem ex Iudaea vinctus missus, cum apud Neronem causam dixisset, ad praedicandum verbum missus fuit. atque inde, ut videtur, acta apostolorum Lucas ad id usque tempus perscripsit, quamdiu fuit cum Paulo. nam Paulo non adfuit, quo is tempore supplicio est affectus. quod apostolus diserte ait (2 Tim. 4)

παρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον, μὴ αὐτοῖς λογισθείη.
τὴν δὲ πρὸς Τιμόθεον δευτέραν ἐπιστολὴν κατεχόμενος ἔγραψεν,
ὁμοῦ σημαίνων τήν τε προτέραν αὐτοῦ ἀπολογίαν πρὸς Νέρωνα,
ὃν καὶ λέοντα διὰ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ θηριῶδες τοῦ τρόπου καλῶς
ὠνόμασε. καὶ τὴν παρὰ πόδας τελείωσιν ἐπάγει φάσκων "ἐρρύ-
σθην ἐκ στόματος λέοντος· ἀλλὰ καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ
παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν
ἐπουράνιον," ὑπεμφαίνων τὸ παραυτίκα μαρτύριον, ὃ καὶ σαφέ-
C στερον ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ προσαγορεύει λέγων "ἐγὼ γὰρ ἤδη
σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν." ἀπο-
λογησάμενος τοίνυν τὴν πρώτην ἀπολογίαν καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν τοῦ
κηρύγματος διακονίαν στειλάμενος, εἶτα πάλιν τὸ δεύτερον ἐπιβὰς
τῇ Ῥώμῃ δέσμιος καὶ ὡσαύτως Νέρωνι παραδοθεὶς τὸν διὰ ξίφους
τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο, μηνὶ Ἰουνίῳ κθ', καθ' ἣν
ἡμέραν καὶ Πέτρος ἐσταυρώθη, μετὰ περίοδον χρόνου ἑνός, καθά-
περ καὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶς οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελ-
φόθεος, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. ὁ οὖν μακάριος Λουκᾶς ἐπὶ
ἐλαίας καρποφόρου ἐσταυρώθη, μὴ εὑρισκομένου ξύλου ξηροῦ ἐν
τῷ τόπῳ πρὸς τὸ γενέσθαι σταυρόν. καὶ λαβών τις τὸ σῶμα
D αὐτοῦ καὶ μεταξὺ πολλῶν μνημείων θάψας ἄδηλον ἐποίησε τὸν
τάφον. τῶν δὲ μαθητῶν ἀναζητούντων μετέπειτα καὶ μὴ εὑρι-
σκόντων αὐτοῦ τὸν τάφον διὰ τὸ πλῆθος τῶν μνημάτων, προσευ-

5 περὶ P

"nemo mihi in prima defensione adfuit, sed omnes me deseruerunt. non imputetur ipsis." posteriorem epistolam ad Timotheum scripsit captivus; ubi simul mentionem facit primae suae apud Neronem defensionis. quem et leonis nomine affecit, inhumanitatem eius atque feros mores praeclare notans, et imminentem suum obitum mox indicat, "ereptus sum" inquiens, "ori leonis. sed et in posterum me dominus servabit ab omni mala re, inque suum caeleste regnum asseret," innuens propediem suo supplicio se veritati testimonium perhibiturum. quod etiam apertius in eadem epistola praedicit, in haec verba "ego enim nunc immolor, instatque tempus meae solutionis." post primam defensionem dimissus est, ut rursus evangelium praedicaret. denuo autem in vinculis Romam adductus, itemque Neroni traditus, gladio truncatus martyrii coronam accepit, die Iunii 29, eodem die quo ante annum Petrus in crucem fuit actus. quo supplicii genere affecti sunt etiam Marcus et Lucas evangelistae ac Iacobus domini frater, de quibus ante rettulimus. divo Lucae pro cruce fuit olea frugifera, cum ad parandam crucem nullum iis in locis aridum lignum reperiretur. eius corpus quidam sublatum inter multa alia sepulcra recondidit; itaque effecit ut in obscuro eius sepulturae locus esset. cum autem postea discipuli eam requirerent, atque propter sepulcrorum multitudinem non deprehendere

ξαμένων αὐτῶν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ κολούρια ἔβρεξεν ὁ θεὸς ἰατρικὰ ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ ἀποστόλου, σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτων ἐγένετο γνώριμος ὁ τάφος. οὗ τὸ τίμιον καὶ ἅγιον λείψανον ἀνακομισθὲν ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου διὰ τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου, ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὑποκάτω τῆς ἁγίας τραπέζης, μετ᾽ Ἀνδρέου καὶ Τιμοθέου τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Οἱ τοίνυν Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάληψιν ἀπολέμητοι διέμειναν ἔτη μ', μετανοίας αὐτοῖς καιρὸν τῆς μακροθυμίας ἀπεκτεινούσης τοῦ θεοῦ, ἵνα γνωσιμαχήσαντες τὴν ἰδίαν ἀνακαλέσωνται πλημμέλειαν. οἱ δὲ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον νεύσαντες τῷ φθόνῳ καὶ τοὺς ἁγίους ἀνῄρουν, Στέφανον, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόθεον καὶ λοιπούς. διὸ καὶ ἀξίως ἐφ᾽ ἑαυτοὺς τὴν θεήλατον ἐπεσπάσαντο πανωλεθρίαν. ὅθεν αὐτοῖς φοβερὰ σημεῖα καὶ ἐναργῆ ἐπεδείκνυντο, τὴν μέλλουσαν καταλαμβάνειν αὐτοὺς ἅλωσιν προμηνύοντα. ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀζύμων ἑορτῇ, περὶ ὥραν θ' τῆς νυκτός, τοσοῦτον φῶς τὸν ναὸν περιέλαμψε καὶ τὸν βωμὸν περὶ ὥραν μίαν ὡς δοκεῖν ἡμέραν γενέσθαι. ἔπειτα ἀστὴρ ὕπερθεν τῆς πόλεως ῥομφαίᾳ παρόμοιος ὠπτάνετο. ἄλλοτε ἡ ἀνατολικὴ πύλη χαλκῆ τῆς πόλεως, σηδηροδέτοις κλειομένη μοχλοῖς καὶ μόλις ὑπὸ ἀνδρῶν λ' ἀνοιγομένη, ὤφθη περὶ ὥραν η' τῆς νυκτὸς ἀνεῳγμένη. πάλιν ὠράθησαν πρὸ ἡλίου δύσεως ὡσεὶ ἅρματα μετέωρα καὶ στρατόπεδα ἔνοπλα περὶ τὸν ἀέρα

P 213

B

possent, eorum precibus motus deus ea nocte collyria medica super eius tumulum depluit, notam artis quam exercuerat. atque hoc modo sepulcrum Lucae innotuit. huius sanctae atque venerandae reliquiae sub Constantio Constantini Magni filio beati Artemii opera Constantinopolim relatae, depositae sunt in templo divorum apostolorum, infra sacram mensam, una cum Andrea et Timotheo beatis apostolis.

Ceterum Iudaei a Christi in caelum receptione pacem habuerunt annos quadraginta, cum eis divina lentitudo id ad resipiscendum largiretur tempus, ut sua damnantes peccata factum mutarent. ii vero in deterius ruentes, invidia eo adducti sunt uti sanctos interficerent, Stephanum, Iacobum Zebedaei filium, Iacobum domini fratrem, et alios. itaque suo merito divinitus profectam sibi attraxerunt internecionem. ea ipsis est terribilibus atque perspicuis denuntiata portentis. nam quo tempore azymorum solennis agitur festivitas, circa horam noctis nonam, tantum aram templumque circumfulsit lumen quod per integram duravit horam, ut dies videretur facta. deinde stella supra urbem ensis specie apparuit. alio tempore porta urbis, quae porta Orientalis dicitur, aerea ac ferratis obdita vectibus, et quam aegre triginta viri possent aperire, circa octavam noctis horam visa est aperiri. rursus ante solis occasum visi sunt in sublimi currus et exercitus armati per aërem

διατρέχοντα καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας φοβερῶς περιστοιχίζοντα. πρὸ ἐτῶν δὲ τεσσάρων τῆς ἁλώσεως, ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκηνοπηγίας, ἔτι τῆς πόλεως εἰρηνευούσης, ἄνθρωπός τις Ἰησοῦς ὀνόματι ἐξαίφνης ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ παρελθὼν ἐβόα "φωνὴ ἀπὸ C *ἀνατολῶν, φωνὴ ἀπὸ δυσμῶν, φωνὴ ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ πάντα τὸν λαόν." καὶ ταῦτα ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις περιερχόμενος ὅλην τὴν πόλιν ἀνενδότως ἐβόα. διὸ καί τινες τῶν δημοτῶν ἀγανακτήσαντες μάστιξιν αὐτὸν ᾐκίζοντο. ὁ δὲ πρὸς ἑκάστην τῶν πληγῶν ἔκραζεν "οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ τοῖς Ἱεροσολύμοις." κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἑορτὴν βοῦς ἀχθεῖσα πρὸς θυσίαν παραδόξως ἔτεκεν ἄρνα ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ· ἥτις, οἶμαι, σαφῶς ἐνέφαινε τὴν γενησομένην αὐτοῖς ἄρδην πανωλεθρίαν.*

Τῶν οὖν Ἰουδαίων τὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὑποταγὴν ἠθετηκότων ἀπέστειλε Νέρων Οὐεσπασιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ Τίτον D *τὸν ἔκγονον αὐτοῦ, οἳ καὶ ἐπόρθησαν αὐτήν, πάντων τῶν Χριστιανῶν δι' ἀποκαλύψεως θείας τῶν Ἱεροσολύμων ἐξελθόντων, μόνον δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐκ πάσης τῆς χώρας ἐν τῇ τοῦ πάσχα ἑορτῇ ὥσπερ ἐν εἱρκτῇ τοῖς Ἱεροσολύμοις συγκλεισθέντων, ὡς ἀμφὶ τὰς τριακοσίας μυριάδας τὸ πλῆθος ἀριθμεῖσθαι. καὶ πάντες τὸν ἐπηρτημένον αὐτοῖς ὄλεθρον πρὸς θεοῦ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν τολμηθεῖσαν αὐτοῖς θεομαχίαν καὶ μιαιφονίαν ἐνδίκως κατεδέξαντο. Οὐεσπασιανὸς γὰρ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ μετὰ θάνατον Νέρωνος ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ*

discurrentes atque urbibus Iudaeae terribiliter circumfusi. quattuor etiam ante excidium annis, festo tabernaculorum die, urbe adhuc pacata, vir quidam Iesus nomine subito in medium populi progressus clamavit "vox ab ortu solis, vox ab occasu, vox a quattuor mundi cardinibus, vox adversus Hierosolyma et totam gentem." haec ille per aliquot dies, totam circumiens urbem, sine intermissione vociferabatur. quod quidam de populo indigne ferentes flagris eum ceciderunt, ad singulos ictus exclamantem "vae vae vae Hierosolymae." eadem festivitate bos ad sacrificium adducta agnum partu edidit in medio templo; quo quidem prodigio, ni fallor, funditus exitium Iudaeis aperte fuit praemonstratum.

Cum ergo Iudaei a Romanis defecissent, misit Nero Vespasianum filium et Titum nepotem suum, qui Hierosolymam exscinderent. divina tum patefactione admoniti Christiani universi Hierosolymis excesserant, solique Iudaei in urbe erant, ad paschatis solenne sacrificium ex tota Iudaea eo profecti, ibique tanquam in carcere inclusi. multitudinis numerus fuit ad ter millena milia; qui omnes divina vindicta rebellionis suae contra Christum dominum nostrum, caedisque in eum statutae, exitio suo poenas dederunt. etenim Vespasianus in Palaestina degens, a morte Neronis imperator ab exercitu creatus, Romam abiit, Tito filio

πρὸς Ῥώμην ἀπῆλθε, Τίτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταλείψας ἐκεῖσε.
ὁ δὲ ἑλεπόλεις καὶ πύργους παντοίους τεκτηνάμενος διχῶς τὰ τείχη P 214
Ἱεροσολύμων κατεπολέμει. ἐξελαύνει γοῦν τοῦ ἔξω τείχους τοὺς
Ἰουδαίους. πρὸς δὲ τὸ δεύτερον καταφυγόντας κἀκεῖθεν σφόδρα
βιαίοις πολέμοις ἀναγκάσας ἐπὶ τὸ ἐνδότερον καὶ τρίτον συνώθει
χωρεῖν, ὅπου καὶ καρτερᾶς διαμάχης γενομένης ἐξ ἑκατέρας παρατάξεως πλεῖστοι ὅσοι ἀνῃροῦντο. λιμοῦ δὲ τότε τὴν πόλιν ἀφορήτου κατακρατοῦντος, ἦν ἰδεῖν πολλῷ χείρω τῶν πολεμίων τοὺς
ἔνδον δρῶντας στασιαστάς· εἴ που γὰρ θύραν εἶδον κεκλεισμένην,
καταχλῶντες εἰσεπήδων καὶ ἐκ τῶν φαρύγγων διηρπάζοντο τὸν
ψωμόν. τούτου δὴ ἕνεκα καὶ γέροντας ἐβασάνιζον καὶ γύναια B
ἐσπάραττον καὶ νήπια ἤρασσον εἰς γῆν. ὀρόβοις δὲ τοὺς πόρους
τῶν αἰδοίων ἐμφράττοντες, καὶ ῥάβδοις ὀξείαις τὰς ἕδρας τῶν
ἀθλίων διαπερονῶντες, οὕτως ἠνάγκαζον δράκα μίαν ἀλφίτου
μηνῦσαι κεκρυμμένην. καὶ χόρτου μὲν σπαράγματα διεμασῶντο,
μητέρες δὲ τῶν νηπίων ταῖς ἑαυτῶν χερσὶ τῷ λιμῷ μαραινομένων
ὑπερεώρων, καὶ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν θνησκόντων καὶ
τῇ ἐνδείᾳ καταφθειρομένων παρελογίζοντο. πᾶσα δὲ οἰκία νεκρῶν
πληρουμένη καὶ ἐπόζουσα ἀργαλέον ἐνέσκηψε λοιμόν. καὶ πλείους
ὁ λιμὸς ἢ ὁ πόλεμος ἀνάλωσε· τί γὰρ παρελείφθη μὴ βρωθέν;
τότε καὶ γυνή τις εὐγενὴς καὶ πλουσία, τοὔνομα Μαρία, ἐκ τῆς C
χώρας καταφυγοῦσα πρὸς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ πᾶσαν αὐτῆς ὑπὸ
τῶν στασιαστῶν ἀφῃρέθη τὴν περιουσίαν, ὑπομάζιον ἔχουσα
τέκνον τοῦτο καταθύει· καὶ ὀπτήσασα τὸ ἥμισυ μὲν ἔφαγε, τὸ

suo ibi relicto. is machinas ad oppugnandum aptas omnisque generis turres fabricatus, bifariam muros Hierosolymorum oppugnavit, Iudaeosque muro exteriore abactos ad secundum compulit. inde quoque magnis certaminibus eos ad tertium redegit murum; ubi acri commissa pugna plurimi ab utraque parte occubuerunt. interim cum urbs intolerabili fame conflictaretur, vidisses longe atrociora intus a raptoribus quam foris ab hostibus damna dari. nam sicubi ianuam viderent occlusam, ea effracta irrumpebant bolosque ex ipsis faucibus hominum eripiebant. propterea et senes torquebant et mulieres laniabant et infantes terrae allidebant, meatus pudendorum pisis obturabant, anosque miserorum acutis virgis penetrabant, uti eos cogerent pugillum unum farinae absconditum indicare. manducabantur herbae evulsae; et matres suos infantes inter ipsarum manus fame tabescentes negligebant, fameque ante oculos suos morientium nullam ducebant rationem. porro autem cada- A
vera, quibus omnes erant domus oppletae, foetore edito gravem excitaverunt pestem, qua plures quam bello perierunt. quid enim non fuit absumptum? tunc etiam mulier quaedam nobilis atque dives, nomine Maria, quae ex agro in urbem confugerat, cum omnibus suis facultatibus esset a militibus spoliata, infantem quem adhuc lacte suo nutriebat mactavit, assatique dimidium voravit, reliquo ad aliam coenam servato.

ἥμισυ δὲ καταλείψασα ἐτήρει. οἱ δὲ τῆς κνίσσης αἰσθόμενοι καὶ εἰσπηδήσαντες ἀνελεῖν ἠπείλουν, εἰ μὴ ἐπιδείξειε τὸ μέρος. ἡ δὲ τοῦ παιδαρίου τὰ λείψανα προαγαγοῦσα "τοῦτο" ἔφη "τὸ ἐμόν ποτε γνήσιον τέκνον, νῦν δὲ πανάθλιον, φάγετε καὶ ὑμεῖς, ὅτι κἀγὼ βέβρωκα, καὶ μὴ γένησθε ἐμοῦ τῆς αὐτὸ γεννησαμένης συμπαθέστεροι· εἰ δὲ ἀποστρέφεσθε, τὸ λοιπὸν ἐμοὶ καταλείψατε." D οἱ δὲ οὕτως ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες, τὰς αὐτῶν ὄψεις τύψαντες, τρέμοντες ἐξῆλθον. οὕτω τὸ καλῶς ἐκ κοιλίας ἐξελθὸν βρέφος εἰς τὴν αὐτὴν πάλιν κακῶς ὑπέστρεψε γαστέρα. καὶ τοῦτο δὲ τῆς θεηλάτου ὀργῆς σημεῖον ἱστόρηται. καὶ γὰρ πολέμου ἐπὶ τῇ περιοχῇ σφοδρῶς συρρηγνυμένου ἐξάπινα θύελλα σφόδρα μεταξὺ τῶν δύο μερῶν παρεμπεσοῦσα τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων μὲν ἀφιέμενα βέλη εὐστόχως ἴθυνεν ἐπ' αὐτούς, τὰ παρὰ Ἰουδαίων δὲ πρὸς αὐτοὺς πεμπόμενα πλάγια παρέσυρεν. ὅθεν τὰς ὄψεις αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς θυέλλης ἀμαυρουμένας θεασάμενοι λαθραίως τε ἐπανέβαινον καὶ ἐκτόνως κατέκτεινον αὐτούς.

P 215 Ἐπὶ δυσὶ δὲ ἔτεσιν ὁ Τίτος τὴν Ἱερουσαλὴμ παραλαβὼν πᾶσαν αὐτὴν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν κατηθάλωσεν ἐν πυρί. τότε ἀληθῶς ἐξωλοθρεύθη χρίσμα καὶ κρῖμα, καὶ ἐν συντελείᾳ ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς ἐδόθη, τουτέστι συντετελεσμένην ἀπώλειαν καὶ πληρεστάτην ἐρήμωσιν τῆς ἀπειθείας αὐτῶν ἐτρύγησαν καρπόν. καὶ τί μοι τὰ πολλὰ λέγειν; Ἰώσηπος ὁ ἐκεῖνος, φιλαλήθης ὤν, ἱστορεῖ περὶ τούτου τῷ τε πολέμῳ καὶ τῇ ἁλώσει ἐκεῖσε συνών. τούτῳ τις ἐντυχὼν εἴσεται σαφέστερον. ὃς τὸν μὲν λαὸν εἰς τριακοσίας μυ-

sed milites nidore percepto domum irruperunt, mortemque mulieri minati sunt nisi cibum ostendisset. tum illa reliquiis pueruli prolatis "haec" inquit "olim mea fuit genuina proles, nunc miserrimus cibus. edite et vos: nam ipsa quoque edi, neque este me genitrice humaniores. sin aversamini, mihi reliquum dimittite." his illi visis atque auditis plangentes suam quisque faciem et tremebundi exierunt. sic infans, ex quo recte eductus fuerat ventre, in eundem per nefas rediit. aliud porro irae dei Iudaeis infestae signum commemoratur. cum enim ad muros summa vi manus consererentur, subito venti turbo inter adversas acies incidit, qui a Romanis missa tela recta in Iudaeos dirigeret, Iudaeorum autem tela obliqua averteret: itaque Romani hostium oculos videntes turbine perstringi, clam iis in murum evaserunt magnamque stragem ediderunt.

Titus Hierosolymam biennali obsidione in potestatem redactam una cum templo totam in favillam flammis redegit. tunc utique unctio et iudicium abolita sunt, vastitasque urbis impleta, nimirum excidium; quem Iudaei suae contumaciae fructum ceperunt. quid autem attinet me hic prolixum esse? Iosephus Iudaeus, veritatis observantissimus, qui et bello et excidio urbis interfuit, historiam eius rei descripsit. ea lecta rem planius intelliges. is ter millies mille numeratos fuisse narrat

ριάδας ἠριθμῆσθαί φησι σὺν νηπίοις καὶ γυναιξίν, ἄνδρας δὲ ἑκατὸν δέκα μυριάδας ἐν τῷ λιμῷ καὶ τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐν τῷ συγκλεισμῷ ᾧ ἑαυτοὺς ἑκουσίως ἐν ὑπογαίοις B τόποις συνέκλεισαν καὶ κατέκτειναν, διεφθορέναι συνεγράψατο. καὶ τοὺς μὲν ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ σώματος κάλλει διαφέροντας τῷ θριάμβῳ Ῥώμης ἀχθῆναι εἰς θηριομαχίαν, τοῦ ἄλλου δὲ πλήθους τοὺς μὲν ὑπὲρ τὰ ιζ΄ ἔτη τοὺς μὲν δεσμίους εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἔργα παραπέμπεσθαι, τοὺς πλείστους δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας ὑπερορίζεσθαι φθαρησομένους ἐν θεάτροις καὶ σιδήροις καὶ θηρίοις· τοὺς ἐντὸς δὲ τῶν ιζ΄ ἐτῶν αἰχμαλώτους ἀπάγεσθαι πραθησομένους διετάξατο· τούτων δὲ μόνων τὸν ἀριθμὸν εἰς θ΄ μυριάδας ἀνδρῶν συνθεωρεῖσθαι.

Τότε δὴ καὶ λιμὸν κατὰ τὴν Ῥώμην φασὶ γενέσθαι τοιοῦτον C ὡς ὑπὲρ μυρίους ἐφ' ἡμέραις πλείοσι καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκειν. τότε καὶ κολοσσόν φασι τοὺς Ῥοδίους ἀναστῆσαι στήλην ἐκ χαλκοῦ τῷ Διί, ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ποδῶν.

Μετὰ τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἅλωσιν Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα τὸν θρόνον Ἱεροσολύμων διαδέχεται.

Οὗτος ὁ Νέρων μανίας ἀλόγου πλησθεὶς ἀνεῖλε μὲν τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς ἐκ γένους αὐτῷ προσήκοντας πάντας καὶ τῶν ἐπισημοτάτων Ῥωμαίων πλείστους. τῷ καὶ διὰ τὸν αἰσχρὸν καὶ ἀσελγῆ βίον αὐτοῦ τῇ τραπέζῃ κεραυνὸς ἐπιπίπτει, καὶ εὐθὺς ἐπιτίθενται αὐτῷ τινὲς τῶν

20 ἐκγόνους P

cum uxoribus et liberis. periisse autem fame, bello intestino, et in cuniculis in quos sese ultro incluserant atque interfecerant, 1100000 viros. reliquos qui aetate integra ac pulchritudine corporis praestarent, Romam in triumpho ductos, ut ibi cum belluis decertarent. de reliqua turba qui annum 17 excessissent, eos partim in Aegyptum ad opus faciendum missos, plerosque in provincias divisos, ut in theatris ibi aut a feris necarentur. qui autem intra 17 annum aetatis erant, eos in servitutem abduci ac divendi iussisse Titum; et virorum fuisse numerum, qui mancipia abducerentur, 90 milia.

Tunc etiam Romae aiunt tantam exstitisse pestem, ut per multos dies quotidie supra 10000 hominum elata sint. tunc et Rhodios ferunt Colossum statuisse, aeream statuam Iovi, 127 pedes altam.

Post captam Hierosolymam Symeon Cleopae filius episcopus eius urbis factus est.

Nero plenus rabidi furoris matrem sororem uxoremque suas necavit, et omnes suos cognatos, plurimosque nobilium Romanorum. propter turpem ac libidinosam eius vitam mensa ipsius est de caelo tacta. statim quidam primarii viri insidias ei struxerunt. itaque suos ipse

D ἐν τέλει ἀναιρήσοντες. ὁ δὲ παρεκάλει τοὺς συνόντας αὐτῷ ἀνελεῖν αὐτόν. ὡς δὲ οὐδεὶς ἠνέσχετο τοῦτο πρᾶξαι, "ἐγὼ μόνος" ἔφη "οὔτε φίλον ἔχω τὸν σώζοντα οὔτε ἐχθρὸν τὸν ἀναιροῦντά με. ἀποθανεῖν θέλει ἡ ψυχή, καὶ ἡ χεὶρ οὐχ ὑπηρετεῖ." καὶ τελευταῖον ἐπειπὼν "ὦ Ζεῦ, οἷος τεχνίτης κιθαρῳδὸς ἀπόλλυται" ἑαυτὸν ἀνεῖλεν. ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ τινὲς πιλία ὡς ἐλευθερούμενοι ἐφόρεσαν. περὶ οὗ καὶ Βάλβιος, περὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως, ὡς οἰκεῖος αὐτοῦ ὢν ἐρωτηθεὶς παρὰ Νέρωνος, ὡς καὶ αὐτὸς εἶ κατ' ἐμοῦ; ἔφη "ἐφίλησά σε παντὸς μᾶλλον καὶ ἐμί-
P 216 σησα. ἐφίλησα ἐλπίσας ἀγαθὸν αὐτοκράτορα ἔσεσθαί σε, μισῶ δὲ ὅτι ταῦτα ποιεῖς· οὔτε γὰρ ἁρματηλάτῃ οὔτε κυνηγῷ οὔτε κιθαρῳδῷ δουλεύειν δύναμαι."

Ἐπὶ Νέρωνος ἐν Ῥώμῃ ὕπατος Λεύκιος Κουΐντος Κικιννάτος ἄριστος ἐδείχθη. τοῦτον ἡ βουλὴ ἔπεμψε τοὺς παραληψομένους ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ἔτυχε δὲ τηνικαῦτα ἄρουραν ἐργαζόμενος εἰς σποράν, καὶ ἀκολουθῶν τοῖς βουσὶν ἀχίτων, περιζωμάτιον ἔχων καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πῖλον. προδραμόντος δέ τινος καὶ κελεύσαντος ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον ἑαυτὸν ποιῆσαι, παρελθὼν εἰς τὴν καλύβην καὶ ἀμφιασάμενος προῆλθεν. οἱ δὲ ἠσπάσαντό τε αὐτὸν ὡς ὕπατον καὶ τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα περιέθεσαν. ὁ δὲ μικρὸν ἐπισχὼν καὶ δακρύσας "ἄσπορον ἄρα μοι" ἔφη "τὸ χωρίον ἔσται
B τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν, καὶ κινδυνεύσομεν οὐχ ἕξειν πόθεν διατραφῆναι;"

Ὅτι ἡ ἐπωνυμία τοῦ ἐνιαυσιαίου κύκλου, ἡ μὲν ῥωμαΐζουσα

hortatus est ut ipsi manus afferrent. quod cum omnes recusarent, "ego" inquit "solus neque amicum qui me servet habeo, neque inimicum qui me occidat: mori cupit animus, et manus ei non inservit." tandem fatus "o Iuppiter, quantus artifex et citharoedus perit," se ipsum iugulavit. eo sublato quidam pileos, ut libertatem adepti, gestaverunt. de eo Flavius, unus eorum qui ei insidias fecerunt, sic pronuntiavit. interrogatus a Nerone, cui erat admodum familiaris, cur se quoque ipsi adversum praeberet, "maiore" ait "te quam ullum alium et amore et odio sum prosecutus, amore, quod sperabam te bonum fore imperatorem, nunc autem odi te ob tua facta: non enim possum aurigae, venatori aut fidicini servire.

Nerone imperante Romae consul fuit L. Quinctius Cincinnatus, vir optimus habitus. is, cum senatus mitteret qui eum ad occipiendum magistratum vocarent, inventus est sine tunica arans bovesque sequens, subligaculo cinctus ac pileum gestans. cum accurrisset quidam iuberetque eum se ornare, in casam ingressus vestem sumpsit, progressusque salutatus est consul, et purpura praetexta veste amictus. Quinctius paululum moratus flevit, dicens "ergone hoc anno ager mihi non conseretur, et periculum erit de penuria?"

Nomen annui circuli indictio est apud Latinos, quia principium

φωνῇ τὸ μήνυμα σημαίνει· μηνύει γὰρ ἡ ἀρχὴ τὴν περίοδον, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἰνδικτιών. ἡ δὲ Ἑλλὰς φερωνύμως ἔθηκε τὴν ἐπινέμησιν. οὐ γὰρ εἰς ἀπαράβατον καὶ ὡρισμένον βάρος τὸ παλαιὸν οἱ φόροι τοῖς ὑπηκόοις ἐτάττοντο, ἀλλ' ἡ τῶν καρπῶν γένεσις τὴν σύνταξιν αὐτοῖς ἐφιλανθρωπεύσατο· σπανίζουσαν γὰρ ἠλάφρυνεν, εὐθηνοῦσαν δὲ οὐκ ἐβάρυνε, καὶ διένειμεν ἀλύπως τοῖς φορολογουμένοις τὸ ἀνάλογον, καὶ τότε ὅτε χρεία ἐκάλει. μηδενὸς δὲ ὄντος τοῦ φορολογουμένου οὐδ' ὅλως ὁ φόρος ἐπράττετο, ἀλλ' ἐγίνετο κέρδος ὁ πόνος ὅλος τοῖς γεωργήσασι. C

Γάλβας ἐβασίλευσε μῆνας θ' ἡμέραις ιγ', ἦν δὲ τῶν εὐπατριδῶν, ὃς εἶχε παραδυναστεύοντα τὸν Ὄθωνα. ὃς καὶ ἰδὼν τὸν Γάλβαν Λούκιον εἰς υἱοθεσίαν παραλαβόντα, φθονήσας καὶ τὸ στράτευμα κατ' αὐτοῦ κινήσας ἀπέκτεινεν αὐτόν. ἀπαιτούμενος δὲ ὁ Ὄθων χρήματα παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἃ ὑπέσχετο αὐτοῖς, ἔφη "οὐ δεῖ αὐτοκράτορα ἀναγκάζεσθαι."

Ὄθων ἐβασίλευσε μῆνας τρεῖς ἡμέρας η', ἦν δὲ γένους ἀσήμου. θύων δέ ποτε ἐν τῷ ἱερῷ τὰ τῆς Ἀφροδίτης ᾄσματα τοῖς ἱεροῖς παρέμιξε, καὶ διὰ τοῦτο Οὐϊτελλίου αὐτῷ ἐπαναστάντος D ξιφιδίῳ ἑαυτὸν διεχειρίσατο εἰπὼν "τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς ᾄδειν καὶ αὐλεῖν;"

Οὐϊτέλλιος ἢ Βιτέλιος ἔτος ἕν, γένους ἐπιφανοῦς ὤν. οὗτος ἀστρολόγους καὶ ἀστρονόμους καὶ γόητας ἐντὸς ῥητῆς ἡμέρας πάντας ἐκχωρῆσαι τῆς Ἰταλίας προσέταξεν. οἱ καὶ πρόγραμμα

circuitu indicat. Graecia ab eventu nomen imposuit, ut epinemesin appellaret. antiquitus enim tributum subditis non ita impositum erat ut eius fixa esset et immutabilis ratio, sed iuxta frugum proventum humaniter iis imponebatur, ita ut eo tenuiore minus penderent, neque uberiore eo census augeretur. itaque exactoribus pro portione tribuebant, idque tunc, quando necessitas postulabat. cum autem nemo exigeret, prorsus censum non pendebant, sed omnis laboris fructus agricolis relinquebatur.

Galba imperavit menses 9 dies 13. fuit patricius, habuitque imperii aemulum Othonem, qui cum Lucium a Galba videret adoptari, invidia ductus exercitum adversus hunc concitavit, eumque interfecit. Otho autem a militibus pecuniam, quam promiserat, postulatus, respondit imperatorem non debere cogi.

Imperavit Otho menses 3 dies 8. natus fuit obscuro genere. aliquando rem sacram in templo faciens carmina Venerea sacris permiscuit. ideoque adversus ipsum a Vitellio mota seditione gladio suo se interfecit, dicens "quorsum enim attinebat me quoque longis cantare tibiis?"

Vitellius unum annum imperavit, illustri familia ortus. is astrologos astronomos praestigiatoresque omnes intra certum diem Italia ex-

ἔρριψαν, προαγγέλλοντες ἐντὸς ἡμέρας ῥητῆς ἀπαλλαγήσεσθαι αὐτὸν τοῦ βίου. ὃ δὴ καὶ γέγονεν· ἐσφάγη γὰρ ὑπὸ στρατιωτῶν.

Οὐεσπασιανὸς υἱὸς Νέρωνος ἐβασίλευσεν ἔτη δέκα ἡμέρας η'. αὐτοκράτωρ δὲ γέγονεν ἐν Παλαιστίνῃ, ἔτι τὰς πόλεις P 217 τῶν Ἰουδαίων πολιορκῶν. ὅστις καὶ Ἰώσηπον τὸν συγγραφέα ὑποχείριον ἐποιήσατο. ἀνήχθη δὲ ἐν Ῥώμῃ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βασιλεύς, καταλιπὼν Τίτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὴν Παλαιστίνην πολιορκεῖν. τῷ πρώτῳ ἔτει Οὐεσπασιανοῦ ὁ ναὸς τοῦ Καπιτωλίου ἐνεπρήσθη, καὶ τῷ ε' ἔτει οἰκοδομεῖσθαι παρ' αὐτοῦ ἤρξατο.

Μετ' Οὐεσπασιανὸν Τίτος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη τρία. οὗτος πολιορκεῖ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ἐμπιπρᾷ, καθὼς Ἰώσηπος ἱστορεῖ. οὗτος ἀπειλαῖς καὶ οὐ τιμωρίαις τοὺς ὑπευθύνους ἐφόβει. βασιλεύοντος γὰρ αὐτοῦ οὐ παρῆλθεν ἡμέρα ἐν ᾗ δῶρόν τι τῶν ὑπηκόων τινὶ ἢ εὐεργεσίαν οὐ B παρέσχεν. ἔλεγε γὰρ βασιλέως εἶναι γνώμην τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἐν ταῖς αἰτήσεσιν εὐεπήκοον εἶναι. πάντας δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐτῷ αἰτουμένους τι συνετίθετο ὅ τι καὶ βούλοιντο. καί τινος τῶν συνήθων ἐρωτήσαντος "ὅτου χάριν τοῦτο ποιεῖς, πολλάκις μὴ ἐκπληρῶν τὰς ὑποσχέσεις;" "οὐδένα" εἶπεν ὁ Τίτος "ἀπὸ βασιλέως δεῖ σκυθρωπὸν ἀποπέμπεσθαι." οὗτος ὁ Τίτος ὥρᾳ θέρους πανήμερον ὁδοιπορήσας καὶ αἱμορραγήσας διὰ τῶν μυκτήρων, ὑπὸ ἡλίου τε φλεχθεὶς καὶ πάνυ λειποθυμήσας, ἔτι ἐμπνέοντος

cedere iussit. atque ii libellum sparserunt, quo illi finem vitae ad certum tempus praedicebant. quam praedictionem exitus comprobavit, Vitellio a militibus occiso.

Vespasianus Neronis filius annos decem, dies octo imperavit. imperium ei delatum est in Palaestina, adhuc Iudaeorum urbes oppugnanti. is Iosephum historicum cepit. Romam proficiscens, cum esset ab exercitu imperator declaratus, Titum ad bellum in Palaestina gerendum reliquit. primo Vespasiani anno templum Capitolinum conflagravit, et quinto anno id reficere ipse coepit.

Vespasiano successit filius Titus, imperavitque annos tres. is expugnavit Hierosolyma, urbemque et templum incendit. is minis, non suppliciis sontes terrebat. nulla dies eo imperante abiit qua non aliquem subditorum dono aut beneficio aliquo afficeret: dicere enim solebat regium esse benefacere et precibus facile annuere. omnium qui ipsum compellarent petitionibus annuebat. et cum quidam familiarium percontaretur cur id faceret, cum tamen saepe promissa non impleret, respondit "quia ab imperatore nemo debet moestus discedere." hic Titus cum aestate totum diem iter fecisset, eique sanguis per nares erupisset, atque a sole ustus in animi deliquium incidisset, adhuc spi-

αὐτοῦ ἐνέβαλεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς εἰς λάρνακα ξυλίνην χιόνος γέμουσαν ὡς δῆθεν θεραπεύσων, καὶ ἀπέκτεινεν. ὁ γοῦν θαυμάσιος Τῖτος φιλοσοφώτατος καὶ εὐγλωττότατος καὶ πολεμι- C κώτατος καὶ μέτριος ἄγαν ὑπάρχων, καὶ ἀγαθοεργίᾳ πολλῇ καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ φρονήσει κοσμούμενος, ἐκδηλοτέραν ἅπασι πεποίηκε τὴν ἑαυτοῦ συμπάθειαν ἐν τῇ ἁλώσει τῆς Ἱερουσαλήμ. σφόδρα γὰρ ἐπένθησε τοὺς θεηλάτους Ἰουδαίους τότε, καὶ μᾶλλον τὸν θεῖον ναὸν πυρπολούμενον ὁρῶν ἐδάκρυσε, καὶ τὸν θεὸν ἐδυσώπησε τυχεῖν ἐλέους καὶ συγγνώμης, δι' οὗ οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ταῦτα γεγόνασιν ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων θεοστυγῆ δυστροπίαν. ὅθεν δὴ μετὰ τὴν ἅλωσιν πρὸς τοὺς ἀνακηρύττοντας αὐτὸν νικητὴν καὶ τροπαιοῦχον διωθεῖτο τὰς ἀναρρήσεις, ὡς οὐκ αὐτὸς εἰργάσθαι ταῦτα φήσας, ἀλλὰ θεηλάτῳ καὶ θείᾳ ὀργῇ καθυπουργῆσαι καὶ τὰς χεῖρας ἐπιδεδωκέναι. κἀντεῦ- D θεν τοίνυν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ ταπεινοφροσύνην παγγέραστος καὶ πανεπέραστος γενόμενος οὕτως ἐτελεύτησε. τοσοῦτος δὲ θρῆνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ κατέσχε τὴν Ῥώμην ὡς ἐν χρόνῳ πολλῷ τοῦτον ἀπομνημονεύοντες καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀναλογιζόμενοι δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους κλαίειν, ὥσπερ οἰκείῳ πάθει κατεχόμενος ἕκαστος.

Τῷ δευτέρῳ ἔτει τούτου μέγας ἐμπρησμὸς ἐν Ῥώμῃ ἐγένετο. καὶ τῆς συγκλήτου ψηφισαμένης Τῖτος θεὸς ἀνηγορεύθη. οὗτος ὁ Τῖτος ἐν δυσὶν ἔτεσιν παραλαβὼν τὴν Ἱερουσαλὴμ πᾶσαν ἐνέ-

16 πανεπέργαστος P

rantem frater Domitianus in cistam ligneam nive plenam coniecit tanquam remedium adhibiturus, atque ita interfecit. ille igitur dignus admiratione Titus philosophia apprime formatus, eloquentissimus, bellicosissimus atque moderatissimus, beneficentiaque temperantia iustitia et prudentia insigni ornatus, in excidio maxime Hierosolymorum suam miserandi promptitudinem demonstravit. vehementer enim tunc a deo exagitatos deploravit Iudaeos; magisque etiam illacrimavit, cum aedem dei videret incendi; precatusque est a deo veniam, quod non sua haec voluntate, sed ob impiam Iudaeorum perversitatem evenirent. cumque urbe excisa eum sui victorem atque triumphalem praedicarent, respuit eas appellationes, dicens non se ista gessisse, sed divinae irae manus accommodasse ac administrum fuisse. inde cum virtute sua et animi demissione in honore et amore omnium esset, eo quo diximus modo interiit. tantus autem eius morte Romae luctus obortus fuit, ut multo tempore virtutes eius commemorantes atque reputantes publice et privatim per domos tanquam suo quisque infortunio accepto plorarent.

Anno eius secundo magnum fuit Romae incendium. ac S. C. Titus deus appellatus est. is Titus biennali obsidione Hierosolyma cepit eamque totam cremavit atque delevit, templumque incendit, sicuti dominus

P 218 πρησε καὶ ἠφάνισε, καθὼς εἴρηται, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε κατὰ
τὴν τοῦ κυρίου προαγόρευσιν. εἰπόντων γὰρ τῶν μαθητῶν περὶ
τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, ἔφη
"ταῦτα πάντα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθή-
σεται λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. ὅταν δὲ ἴδητε κυ-
κλουμένην τὴν Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ στρατοπέδων, τότε γνῶτε ὅτι ἤγ-
γικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ
ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔσται γὰρ ἀνάγκη
μεγάλη καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ πεσοῦνται ἐν στόματι ῥομ-
B φαίας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ Ἱερου-
σαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ
ἐθνῶν. καὶ ἔσται θλῖψις τοιαύτη οἵα οὐ γέγονε πώποτε, οὐδ'
οὐ μὴ ἔσται." ταῦτα δὲ πάντα πεπόνθασιν οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς
αὐτῶν Ἰουδαῖοι, κυριευθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἀπωσάμε-
νοι Χριστὸν τὸν βασιλέα τοῦ παντὸς καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων βασι-
λείαν δυσσεβῶς ἐπισπασάμενοι, κράζοντες "οὐκ ἔχομεν βασιλέα
εἰ μὴ Καίσαρα" καὶ "τὸ αἷμα Χριστοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ
τέκνα ἡμῶν." διὸ καὶ μέχρι τῆς συντελείας τὴν εἰς τὰ ἔθνη
πάντα διασπορὰν καὶ ταλαιπωρίαν ἕξουσιν αὐτῶν τὰ τέκνα, καθά-
C περ τινὲς δραπέται μαστιγίαι, μηδὲν τῶν νομίμων ἐπιτελεῖν δυνά-
μενοι. ὑποφόρους γὰρ ἔχοντες αὐτοὺς Ῥωμαῖοι οὐκ ἐῶσι τοῖς
ἰδίοις κεχρῆσθαι δικαιώμασιν, ἐπειδήπερ ἑκουσίως ἐπεσπάσαντο
τὴν δουλείαν, εἰπόντες "οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα" καὶ
"ἐὰν μὴ ἀποκτείνωμεν τὸν Χριστόν, πάντες εἰς αὐτὸν πιστεύσουσι,

praedixerat. cum enim ei discipuli dicerent templum pulchris lapidibus et donariis esse exornatum, dixit (Matth. 24 et Luc. 21) "tempus erit cum de hoc quod videtis templo, non supererit lapis altari lapidi iunctus. cum autem cingi exercitibus Hierosolyma videbitis, tum cogitatote appetiisse eius excidium. vae autem praegnantibus et lactantibus isto tempore. magnam enim ira dei necessitudinem huic populo immittet; et cadent acie ferri, ac captivi abducentur ad omnes gentes, conculcabiturque Hierosolyma a barbaris, donec tempus gentium impleatur. tantaque erit calamitas quanta neque prius exstitit neque postea existet." haec omnia perpessi sunt hostes suae ipsorum vitae Iudaei, a Romanis in servitutem acti, quod regem universi Christum respuerant, Romanoque imperio impie sese subiecerant clamando (Matth. 27) "regem praeter Caesarem nullum habemus," item "sanguis Christi nobis nostrisque imputetur liberis." itaque etiam ad extremum usque posteritas eorum per nationes dispergetur et affligetur, instar fugitivorum et notis compunctorum servorum, nihilque secundum legem agere iis permittetur. Romani enim cum eos habeant stipendiarios, non sinunt propriis uti legibus, ideo quia ultro iis se in servitutem addixerant, cum vociferarentur se non alium habere regem quam Caesarem. item (Ioan. 11) "nisi Christum occidamus, omnes ei fidem adhibebunt, venientque Ro-

καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος." οἵ γε καὶ ἄκοντες προεφήτευσαν. καὶ γὰρ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοὶ τὴν ἐξουσίαν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀφῃρέθησαν καὶ τὴν λατρείαν, κεκωλυμένοι δέ εἰσι καὶ ἀναιρεῖν οὓς θέλουσι καὶ θύειν ὅτε βούλονται. διὸ καὶ ἐπικατάρατοί εἰσι, μὴ δυνάμενοι ποιεῖν τὰ διατεταγμένα· "ἐπικατάρατος" γάρ φησι D "πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά." ἀδύνατον δέ ἐστιν ἐν διασπορᾷ μεταξὺ ἔθνους ὄντας πάντως ἐπιτελεῖν αὐτοὺς τὰ τοῦ νόμου καὶ τὴν λατρείαν ἐν ἑνὶ τόπῳ περιγεγραμμένην, ὡς ἐν λόγῳ κυρίου Μωϋσῆς διετάξατο.

Τί οὖν πρὸς ταῦτα φατέ, ὦ Ἰουδαῖοι; καὶ τί τὸ αἴτιον τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ὑμᾶς κατειληφότων κακῶν; ἆρά γε συνήκατε ὅτι οὐκ εἰς ὁμόδουλον ἀλλ' εἰς θεὸν προσκεκρουκότες εἰκότως ταῦτα πεπόνθατε καὶ ἀσύγγνωστα πάσχετε; Ἡσαΐας γὰρ P 219 περὶ ὑμῶν ἐκ προσώπου θεοῦ φησὶν "υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. καὶ τί ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; διότι ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ σταφυλήν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. καὶ ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην ἀλλὰ κραυγήν." ποίας δὲ ἀκάνθας λέγει καὶ ποίαν ἀνομίαν καὶ κραυγήν; ἢ δηλονότι, αἷσπερ ἐστεφανώσατε αὐτὸν ἀνόμως ἐπὶ τοῦ πάθους, κράζοντες "ἆρον, ἆρον, σταύρω-

mani et urbem gentemque nostram subigent." et quidem non sponte sua, tamen vaticinati sunt: nam et nationes Christum fide sunt amplexi, et ipsis Romani imperium cultumque sacrorum eripuerunt, et neque interficere iis licet quos volunt, neque sacrificare quoties cupiunt. quo fit ut exsecrationi sint obnoxii, cum obire ea quae legibus iubentur non possint. ita enim lex ait (Deut. 27) "exsecratus esto quicunque non omnia quae in libro legis scripta sunt, observat atque praestat." iam fieri nullo modo potest ut qui hinc inde per populos dispersi sint, ii omnem dei cultum lege Mosaica praescriptum eumque uni loco affixum obeant.

At vos, Iudaei, quid ad haec dicitis? quae causa est tot tantorumque malorum quae vobis evenerunt? intelligitisne eam esse, quod non in conservum sed in ipsum deum offendistis, ideoque tam graves sine venia poenas penditis? nam Esaias quidem de vobis sub persona dei sic loquitur (cap. 1) "filios genui et extuli, ipsi autem me spreverunt." item (cap. 5) "quidnam restat quod adhuc in veniam istam laboris impendam, quod nondum impenderim? exspectavi dum uvas produceret: ecce autem spinas protulit. exspectavi dum iuste agerent, sed iniustitiam illi et vociferationem ediderunt." quas vero spinas et quam iniustitiam ac quem clamorem notat? nimirum spinas ex quibus contextam ei coronam inter iniusta supplicia imposuistis, vociferantes "tolle, tolle,

σον αὐτόν." ὡς καὶ ἐπὶ Ἱερεμίου "ἐγένετο ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ. ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, καὶ
B διὰ τοῦτο ἐμίσησα αὐτήν." καὶ Σολομῶν λέγει "ἐξέλθετε, θυγατέρες Σιών, καὶ ἴδετε ἐν τῷ στεφάνῳ ᾧ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ." μητέρα μὲν αὐτοῦ κατὰ σάρκα λέγει τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγήν· "σάρξ μου" γάρ φησιν "ἐξ αὐτῶν." ἡμέρα δὲ νυμφεύσεως αὐτοῦ, καθ' ἣν τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐνυμφεύσατο ἐκκλησίαν. ἡ δὲ ματαιόφρων ἐκείνη συναγωγὴ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ θεῖσα ἐμπαίζουσα αὐτῷ ἔλεγε "χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων." πρὸς οὓς ἀποτεινόμενος Ἡσαΐας ἐπιπληκτικώτερον ἔφη "ἐν τίνι ἐνετρυφήσατε; καὶ ἐπὶ τίνι ἐχαλάσατε τὴν γλῶτταν ὑμῶν, τέκνα ἀπωλείας καὶ σπέρμα ἄνομον;" ὅθεν αὐτὸς ὁ κύριος δι' Ὡσηὲ τοῦ προφή-
C του σχετλιαστικῶς εἶπεν "οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ. δείλαιοί εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμὲ καὶ πονηρὰ εἰς ἐμὲ ἐλογίσαντο. καὶ διὰ τοῦτο κατεπόθη Ἰσραὴλ καὶ εἰς οὐθὲν ἐγένετο, καὶ ὅτι ὥσπερ σκεῦος ἄχρηστον ἐν τοῖς ἔθνεσιν." καὶ διὰ Ἱερεμίου πάλιν φησί "παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε, καὶ γνώσῃ ὅτι πικρόν σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ." ὁ δέ γε θεῖος Δαβίδ, ὥσπερ διαπριόμενος καθ' ὑμῶν, ἐπαρᾶται πρὸς τὸν παροινηθέντα κύριον λέγων "σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον. ἔκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργήν σου, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου

in crucem eum age." sic et Ieremias (cap. 12) "hereditas mihi mea facta est instar leonis in silva: adversus me ea vocem sustulit, ideoque eam odi." Solomon quoque dicit (Cant. 3) "exite o filiae Sionis, ac videte coronam quam ei mater eius imposuit die nuptiali." matrem eius vocat, secundum carnem, Iudaeorum synagogam: dicit enim "caro mea ex ipsis." dies autem nuptiarum eius est, quo sibi gentium ecclesiam desponsavit. tum vero fatua illa synagoga coronam spineam eius capiti imposuit, illudensque ei dixit "salve o rex Iudaeorum." quos etiam minacius obiurgat Esaias his verbis (cap. 57) "filii perditi ac semen iniustum, cuinam per libidinem illusistis, ac contra quem frena linguae vestrae laxavistis?" atque ipse etiam dominus apud Oseam eos deplorat ita inquiens (cap. 7) "vae ipsis, quoniam a me resiluerunt. miseri sunt, quia adversum me impie egerunt malaque in me consilia inierunt: itaque Israelus absorptus est atque ad nihilum redactus, factusque inter gentes instar vasis perditi." rursus per Ieremiam deus dicit (cap. 2) "castigabit te tua defectio, et malitia tua te convincet; cognoscesque acerbum tibi esse quod me deseruisti." at beatus Davidus acerrimo dolore compunctus in vos ita exsecratur ob petulanter a vobis vexatum dominum (Psalm. 68) "obtenebrentur oculi eorum, ne videant; ac tergum eorum usquequaque curva. effunde in eos iram tuam, et

καταλάβῃ αὐτούς. πρόσθες ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου. ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου D ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν. διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ κατάβαλε αὐτοὺς ὁ ὑπερασπιστής μου κύριε. καὶ συλληφθήτωσαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσι. καὶ γνώσονται ὅτι ὁ θεὸς δεσπόζει τοῦ Ἰακὼβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς." ἐφ' οἷς δήπουθεν διασπαρέντες ἐνδίκως ἐπιγνώσονται πάντως ὅτι θεός ἐστιν ὁ Χριστὸς τοῦ πατρὸς αὐτῶν Ἰακώβ. οὕτω γε μὴν καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς στηλιτεύων ὑμᾶς ὡς βδελυροὺς καὶ ἄφρονας καὶ ἀγνώμονας ἔφη "τέκνα μωμητά, γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη, ταῦτα P 220 κυρίῳ ἀνταποδίδοτε; οὗτος λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφός. οὐκ αὐτὸς οὗτός σου πατὴρ ἐκτήσατό σε καὶ ἐποίησέ σε καὶ ἔπλασέ σε;" κἀντεῦθεν εἰκότως φησὶν ὁ θεός "εἶπον, διασπερῶ αὐτούς, παύσω δὴ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν." καὶ μέντοι καὶ ὁ κλεινὸς Ἱερεμίας μάλα σαφηνίζων τίς οὗτός ἐστιν ὁ ταῦτα πεπονθὼς ὑφ' ὑμῶν, λέγει "πνεῦμα πρὸ προσώπου ὑμῶν Χριστὸς κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφοραῖς ὑμῶν, οὗ εἴπομεν, ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσι." τοιαῦτα γοῦν καὶ ὁ Σολομῶν αὖθις ἐκ προσώπου ὑμῶν τῶν θεομάχων διαρρήδην προαγορεύει, φάσκων "ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστὶ καὶ ἐναν- B τιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν καὶ ὀνειδίζει ἡμᾶς ἁμαρτίας νόμῳ καὶ ἐπαγγέλλεται γνῶσιν ἔχειν θεοῦ καὶ παῖδα κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει.

excandescente animo eos adorire. adde eorum peccatis peccata, ne tuam iustitiam attingant. expungantur de libro viventium, et inter iustos eorum nomina non scribantur. dissipa eos vi tua, ac deiice eos protector meus o deus. (Psalm. 58) deprehendantur in fastu suo, et in ira excidii, ne exstent. ita experientur deum Iacobo et finibus terrae imperare." nimirum hoc innuens, ipsos iusto dei iudicio dispersos, intellecturos Christum esse deum patris ipsorum Iacobi. eodem etiam modo vos traducit Moses, is qui deum vidit, ut impuros et stolidos et ingratos. "filii" inquit "reprehensione digni, pravum genus ac perversum, haeccine domino rependitis? populus iste fatuus est neque sapit. an non deus pater est tuus, qui te sibi paravit, qui te fecit, te formavit?" eapropter recte pronuntiat deus (Deut. 32) "dixi, disiiciam eos, abolebo ex hominibus eorum memoriam." et quidem inclytus ille Ieremias admodum diserte exprimit quisnam sit ille qui ita a vobis tractatus est: "spiritus," inquit (Thren. 4), "faciem vestram praecedens, Christus, comprehensus est perversitate vestra, is de quo diximus, sub umbra eius nos inter gentes ambulaturos." ac rursus Solomon in persona vestra, quomodo essetis deo adversaturi, praedicit (Sap. 2): "insidiemur" inquit "iusto. est enim nobis incommodus, atque factis nostris adversatur, nostraque ex lege peccata nobis exprobrat: notitiam dei sibi sumit, seque filium dei nominat. arguit nostras cogitationes,

ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν, καὶ βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιός ἐστι τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλλαγμέναι αἱ τρίβοι αὐτοῦ. ὡς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, καὶ ἀπέχεται τῶν ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν. μακαρίζει δὲ ἔσχατα δικαίων, καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα θεόν. ἴδωμεν εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ εἰσὶν ἀληθεῖς, καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβάσει αὐτοῦ· εἰ γάρ ἐστι δίκαιος καὶ υἱὸς θεοῦ, ἀντιλήψεται αὐτοῦ καὶ ῥύσεται
C αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστηκότων. ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν αὐτόν, ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ. θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν, καὶ ἴδωμεν εἰ ἔσται αὐτῷ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων αὐτοῦ." ὧν τὴν παράνοιάν τε καὶ δυσμένειαν εὖ μάλα κερτομῶν ἐπήγαγε "ταῦτα ἐλογίσαντο καὶ ἐπλανήθησαν· ἀπετύφλωσε γὰρ αὐτοὺς ἡ κακία αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια θεοῦ." οὓς δὴ καὶ ὁ θεσπέσιος Ἠσαΐας θρηνῶν συνᾳδόντως λέγει "οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, διότι ἐβουλεύσαντο βουλὴν πονηρὰν καθ' ἑαυτῶν, εἰπόντες δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστί." δέδεικται τοίνυν ἐναργέστατα ἡ αἰτία τῆς ὑμῶν ἀπὸ θεοῦ ἀλλοτριώσεως καὶ ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς διηνεκοῦς καὶ ἀπεράντου ταλαιπωρίας, εἴπερ βούλε-
D σθε ἀκούοντες ἐπιγνῶναι. καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας ὑμῶν ὡρισμένον χρόνον εἶπον οἱ προφῆται, καὶ μέντοι γε καὶ τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς πόλεως προκατήγγειλαν. ἀκούσατε γὰρ Ἱερεμίου πρὸς ὑμᾶς λέγοντος "διὰ τὰς ἁμαρτίας

et vel adspectu nobis molestus est. dissimilis aliorum vitae est vita eius, moresque eius inusitati nobis. habet nos pro adulterinis, et a nostris moribus perinde atque ab immunditia abstinet. beatum praedicat finem iustorum, deumque patrem suum iactat. experiamur verane sint eius verba, exitumque eius exploremus. si enim iustus est et filius dei, tutelam eius suscipiet deus, eumque ex adversariorum manibus liberabit. iniuriis et cruciatibus eum probabimus, ut aequitatem eius cognoscamus patientiamque perspiciamus. morte ignominiosa eum damnabimus; videbimusque utrum, sicuti dicebat, inventurus sit patrocinium." his vestram dementiam ac malignitatem praeclare insectans haec addit "ita illi ratiocinati sunt atque falsi. excaecavit enim eos malitia, ne arcana dei cognoscerent." quos quidem etiam divinus Esaias deplorans, istis convenientia dicit "vae animae ipsorum, quia contra se ipsos malum iniverunt consilium, aientes: vinciamus iustum: est enim nobis incommodus." proinde manifestissime demonstrata est causa vestrae a deo abalienationis et defectionis ac continentium et finem nullum habiturarum miseriarum, modo vos haec audientes intelligere velitis. nam Babylonici quidem exsilii vestri definiverunt tempus divini vates, reditumque et instaurationem urbis praedixerunt. audite enim Ieremiam ita vos alloquentem (cap. 25 et 29) "propter peccata vestra, quae commi-

ἃς ἡμαρτήκατε κατεναντίον τοῦ θεοῦ, ἀχθήσεσθε εἰς Βαβυλῶνα
αἰχμάλωτοι ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος. εἰσελ-
θόντες οὖν εἰς Βαβυλῶνα ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη ο΄. μετὰ δὲ τοῦτο ἐξάξω
ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ᾽ εἰρήνης, λέγει κύριος." καὶ πάλιν "καὶ δου-
λεύσουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔτη ο΄, καὶ ἐν τῷ πληρωθῆναι τὰ ο΄ ἔτη
ἀποκαταστήσω τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, λέγει κύριος."
καὶ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς πόλεως Ἡσαΐας ἔφη "οὕτω λέγει κύ- P 221
ριος τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακοῦσαι
ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη. αὐτὸς οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου, καὶ
τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει." περὶ ἧς οἰκοδομῆς
καὶ Ἀγγαῖος φάσκει "τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου ἐλάλησε κύριος
πρός με, λέγων εἶπον δὴ πρὸς Ζοροβάβελ καὶ πρὸς Ἰησοῦν τὸν
ἱερέα καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ, λέγων τίς ἐξ
ὑμῶν ὃς οἶδε τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῇ ἔμπροσθεν;
καὶ πῶς νῦν βλέπετε αὐτὸν ὡς οὐχ ὑπάρχοντα ἐνώπιον ὑμῶν; καὶ
νῦν κατίσχυε, Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦ καὶ πᾶς ὁ λαός, καὶ οἰκοδο-
μήσατε τὸν οἶκον. καὶ εὐδοκήσω ἐν αὐτῷ, καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ B
οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει κύριος." ὥσπερ
τοίνυν Σολομῶν τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ γέγονε δομήτωρ,
οὕτω Ζοροβάβελ τῆς δευτέρας καὶ ἐσχάτης. φησὶ γὰρ Ζαχαρίας
"αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἐθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ αἱ χεῖρες
αὐτοῦ ἐπιτελέσουσιν αὐτόν." εἰ μὲν οὖν ἔμελλε πάλιν ἀναστήσε-
σθαι, εἶπεν ἂν ὁ προφήτης, καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου
ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὰ ἔμπροσθεν. τῷ δὲ εἰπεῖν "ὑπὲρ τὴν πρώτην"

sistis contra deum, captivi Babylonem abducemini a Nabuchodonosore Babylonico rege. Babylone degetis annos 70. iis exactis, vos pacate inde educam, ait dominus." et alibi "servient barbaris annos 70, quibus completis Israelum in locum suum restituam, inquit dominus." et de instauratione urbis Esaias sic vaticinatur (cap. 45) "haec ait dominus Christo meo Cyro, cuius dextram apprehendi, ut ei gentes obediant. is aedificabit urbem meam, captivumque populum meum dimittet." de eadem sic Aggaeus (cap. 2) "anno secundo Darii dominus ita me est affatus. agedum ita dicito Zorobabelo et Iesu pontifici reliquisque omnibus de populo superstitibus: quis vestrum vidit aedem hanc in maiestate pristina sua? et quomodo eam nunc videtis, quasi non sit coram vobis? nunc itaque tu Zorobabele, tuque Iesu, et omnis populus, fortes estote et aedem exstruite: ego eam approbabo, eritque postremi huius templi maiestas amplior primo, inquit dominus." quemadmodum igitur prius templum Solomon, ita posterius, et post quod nullum aliud erit, templum Zorobabelus aedificavit. sic enim Zacharias (cap. 4) "manus" inquit "Zorobabeli templi huius fundamenta posuerunt; idque eaedem perficient." quodsi denuo instaurari templum deberet, utique vates dixisset "erit maiestas huius domus postrema prioribus maior."

τὴν δευτέραν ἐσχάτην ὑπέφηνε καὶ τελευταίαν. ὡς γὰρ οὐκ ἔστι τῆς πρώτης προτέρα, οὕτως οὐδὲ τῆς ἐσχάτης ἐσχατωτέρα. ὥστε
C *οὖν εἰ μὲν εἶπεν "ἡ δευτέρα ὑπὲρ τὴν πρώτην," εἰκὸς ἦν καὶ τρίτην οἰκοδομὴν προσδοκᾶν· εἰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσχάτην ἐκάλεσε, τελευταίαν ἐκείνην οἰκοδομὴν προφανῶς τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ παρεδήλωσε. καὶ μάτην ἀπατᾶσθε, ὦ Ἰουδαῖοι, τὴν παλιγγενεσίαν τούτων μετὰ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου καθαίρεσιν ἀποκαραδοκοῦντες. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἱεροψάλτης Δαβὶδ πρὸ τούτων ἐκ προσώπου τῆς αἰχμαλώσεώς φησιν "ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος, ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τὴν Σιών, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς ὕμνους." καὶ ἐπάγει ἑτέρωθεν ἐπὶ τῆς πόλεως λέγων "οἰκοδομῶν Ἱερουσαλὴμ ὁ κύριος τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει." καὶ πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ λαοῦ φάσκει "ἐν τῷ ἐπιστρέ-*
D *ψαι κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀγαλλιάσεται Ἰακὼβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραήλ." οὐκοῦν ὑμεῖς πολὺ πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μήτε τὴν ἐν αὐταῖς μυστικὴν καὶ θεόπνευστον πρόρρησιν. περὶ δὲ τῆς ἐσχάτης αἰχμαλωσίας ταύτης οὔτε χρόνον ὥρισεν ὁ θεὸς οὔτε ἀποκατάστασιν ἐδήλωσεν ὁ προφήτης, ἀλλὰ τὴν μὲν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν τῆς βασιλείας ὑμῶν κατάπαυσιν καὶ τὴν τῆς πόλεως ἐρήμωσιν πάντες οἱ προφῆται προανήγγειλαν, τὴν δὲ ἐπάνοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως ἀνόρθωσιν οὐδαμῶς, πλὴν μόνον τὸν παντελῆ ταύτης ἀφανισμὸν καὶ τὸν ὄλεθρον ὑμῶν καὶ τὴν*

nunc secundum templum primo praeferens, ostendit illud esse extremum atque ultimum. sicut enim primo nullum prius, ita postremo nullum est posterius. ut ergo si secundum templum cum primo comparasset vates, tertiam templi structuram exspectare fuisset consentaneum, sic cum secunda aedes postrema dicitur, ultima ea urbis ac fani aedificatio perspicue praedicitur. falso itaque et frustra eorum, postquam a Vespasiano et Tito excisa sunt, instaurationem speratis. quin etiam divinus psaltes Davidus ante illos in persona captivi populi sic dicit (Psalm. 136) "ad fluvium Babylonis sedebamus, ac Sionis recordantes plorabamus. ibi ii qui nos captivos tenebant, a nobis hymnum exigebant." alio loco de urbe sic vaticinatur "dominus Hierosolyma aedificat, et dispersum Israelicum populum recolliget." alibi in persona populi (Psalm. 13) "cum" inquit "dominus captivum populum in patriam reducet, exsultabit tunc Iacobus et laetabitur Israelus." in magno itaque vos errore versamini, scripturas ignorantes iisque contentas arcanas et divinitus inspiratas praedictiones. at vero ultimo huic exsilio neque tempus certum definivit deus neque restitutionem ullus vates promisit. sed exsilium quidem et regni abolitionem ac urbis excidium omnes vates, reditum et urbis instaurationem nequaquam: verum eius excidium vestraeque gentis exitium ac continuum supplicium et dissipationem per omnes po-

διηνεκῆ τιμωρίαν καὶ διασπορὰν εἰς πάντα τὰ ἔθνη. φησὶ γὰρ P 222
ὁ ἀρχάγγελος πρὸς τὸν Δανιὴλ "ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ
κρῖμα οὐκ ἔσται, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ
ἡγουμένῳ τῷ ἐπερχομένῳ, καὶ ἐκκοπήσονται ὡς ἐν κατακλυσμῷ,
καὶ ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρη-
μώσεως συντέλεια δοθήσεται." διὰ μὲν γὰρ τοῦ χρίσματος τὴν
ἱερωσύνην ἐδήλωσε, διὰ δὲ τοῦ κρίματος τὴν βασιλικὴν καὶ πολι- *
τικὴν κατάστασιν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὴν ἀναίρεσιν ὑπέφηνε,
διὰ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐκκοπῆς καὶ τῆς συντελείας τὴν
ἄρδην ἔκπτωσιν καὶ πανωλεθρίαν ἐσήμανεν. ὅταν οὖν ἀκούεις,
ὦ Ἰουδαῖε τυφλέ, συντέλειαν, τί λοιπὸν ἕτερον προσδοκᾷς; εἰ
δὲ ἀναγινώσκων οὐκ ἐπιγινώσκεις, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐπιγινώσκεις B
ὄντως, περὶ τῆς ἀπροσδοκήτου σου ἀνακλήσεως, καὶ διὰ τοῦτο
πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπομαχόμενος οὐ νοεῖς, ἄκουσον ἐν παρεκβάσει
τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν, καὶ παῦσαι τοῦ λοιποῦ φιλονεικῶν
καὶ ἀνοηταίνων. ὁ προφήτης Ὠσηὲ οὕτως λέγει "καὶ καταπαύσω
βασιλείαν οἴκου Ἰσραήλ, καὶ οὐ μὴ προσθῶ ἔτι τοῦ ἐλεῆσαι τὸν
οἶκον Ἰσραήλ, ἀλλ' ἢ ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτῷ, λέγει
κύριος. καὶ ἐμίσησα αὐτοὺς διὰ τὰς κακίας τῶν ἐπιτηδευμάτων
αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐκβαλῶ αὐτούς, καὶ οὐ προσθήσω
τοῦ ἀγαπῆσαι αὐτούς, λέγει κύριος. ἐπόνεσεν Ἐφραῒμ τὰς ῥίζας
αὐτοῦ καὶ ἐξηράνθη, καὶ καρπὸν οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἐνέγκῃ. καὶ ἀπώ-
σεται αὐτοὺς ὁ θεός, ὅτι οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται C
πλανῆται ἐν τοῖς ἔθνεσιν." ἔφη γοῦν καὶ Μαλαχίας "οὐκ ἔστι

pulos tantummodo praedixerunt. sic enim princeps angelorum Danielo dicit (Dan. 9) "abolebitur unctio, et desinet iudicium. urbem imperator superventurus exscindet atque templum. tanquam in diluvio, ita prodentur. tolletur de medio sacrificium et liberatio; statueturque in templo abominandae signum vastitatis, eaque perficietur." unctione nimirum sacerdotium, iudicio regnum et rei publicae administrationem designavit, reliquorumque omnium exitium indicavit, diluvio autem et profectione extremam proditionem notavit. cum ergo, Iudaee caece, audis consummationem, quid porro exspectas? quodsi ea legens non animadvertis (sicuti revera non animadvertis) de inopinata tua revocatione, atque ideo non intelligens rem veritati repugnas, audi in digressione hac voces vatum, atque insanum contendendi studium depone. vates Oseas ita fatur (cap. 2) "finem imponam regno domus Israelicae, neque posthac miserabor eam domum, sed omni opere ei adversabor, inquit dominus. quippe propter studia sua mala mihi invisi sunt, domoque eos mea eiiciam, neque porro eos diligam, inquit dominus. (cap. 9) radices Ephraimi vitiatae sunt: exaruit, neque praeterea fructum feret. repellet eos deus, quia eius dicto audientes non fuerunt; vagique inter gentes oberrabunt." etiam Malachias ita loquitur (cap. 1)

μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρά. διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἡμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό, διὰ τοῦτο δώσω ὑμᾶς ἐξουθενημένους καὶ παρειμένους εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφυλάξατε τὰς ἐντολάς μου." διό φησιν Ἱερεμίας "τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ. ἰδοὺ ὤμοσα τῷ ὀνόματί μου τῷ μεγάλῳ, εἰ ἔσται
D *τοίνυν τοῦ λοιποῦ ὀνομαζόμενον τὸ ὄνομά μου ἐν παντὶ στόματι Ἰούδα." εἰ δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔφη περιαιρήσειν ἀπὸ Ἰουδαίων, εὔδηλον ὅτι καὶ τὸν νόμον καὶ τὰς θυσίας. οὐ τοίνυν προηγουμένως κατὰ θείαν γνώμην ἡ περὶ τῶν θυσιῶν ἐδόθη νομοθεσία· κἀντεῦθεν μὲν ταῦτα διὰ τῶν προφητῶν ἔφη "τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν σου;" καὶ "μὴ εὐχαὶ καὶ κρέατα ἀφαιροῦσι τὰς ἁμαρτίας σου; καὶ μὴ σφάγιον καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ';" καὶ "ἵνα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβὰ φέρεις καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν;" διό, φησί, "θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας." καὶ "μὴ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας θέλει ὁ θεός, ἢ τὸ ὑπακούειν αὐτοῦ;" καὶ "ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ*
P 223 *θυσίαν." καὶ "εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν." καὶ "ὁλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις." καὶ δὴ καὶ τὰς ἑορτὰς ἐκβαλὼν*

"non placetis mihi, inquit dominus omnipotens, neque sacrificium de vestris manibus accipiam. nam ab ortu solis usque ad occasum nomini meo apud populos magnifice gloria defertur. et ubique adoletur nomini meo, sacrificiumque offertur purum, quia apud gentes nomen meum magni fit, ait dominus omnipotens. vos autem id profanatis. ideo vos ad nihilum redigam, inque populos disiiciam, propterea quod meis praeceptis non paruistis." "ideo" inquit Ieremias (cap. 44) "haec ait dominus omnipotens. ecce iuravi per nomen meum magnum, non fore porro ut quisquam Iuda oriundus nomen meum in ore habeat." cum dicit se nomen suum ex Iuda sublaturum, liquet idem de lege sacrificiisque intelligendum esse. non ergo praecipue dei sententia haec fuit, leges de sacrificiis ferre. nam propterea postmodo per vates ita pronuntiavit: "quis enim haec de manibus tuis requisivit?" item (Esa. 1) "num vota et carnes tua peccata abolent?" et "num sacrificastis mihi et victimas obtulistis per 40 annos in solitudine?" item (Amos. 5) "quorsum mihi thus ex Saba affers, et cinnamomum de terra longinqua?" item (Hierem. 6) "sacrificium et oblationem nolebas," et (Psalm. 39) "anne deus malit solidum sacrificium et victimas, quam sibi obediri?" item (1 Sam. 15) "obedientia sacrificio praestat." et "si sacrificium voluisses, utique tibi exhibuissem." et (Psalm. 50) "victimas integras non probabis." quin et festas solennitates reiicit,

ἐπάγει λέγων "μεμίσηκα καὶ ἀπῶσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν. καὶ
ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων οὐκ
ἀκούσομαι, καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι, καὶ νηστείαν καὶ
ἀργίαν μισεῖ ἡ ψυχή μου, καὶ οὐ τοιαύτην νηστείαν ἐξελεξάμην."
καὶ "δώσω ὑμῖν προστάγματα οὐ καλά, ἐν οἷς οὐ ζήσεσθε ἐν αὐ-
τοῖς." ὥστε οὖν κατὰ τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν καὶ οὐ κατὰ τὴν
ἀγαθότητα δέδωκεν ὑμῖν ἐκεῖνα τὰ προστάγματα πάντως, καὶ
ἀλλοίωσις οὐκ ἔστιν. ἐπεὶ οὖν ἀγνώμων καὶ λίαν ἀχάριστος ὁ
Ἰσραὴλ ἔκπαλαι γενόμενος, καὶ καταλείψας τὸν ὄντως ὄντα καὶ B
προόντα θεόν, τὸν ποιήσαντα καὶ εὐεργετήσαντα αὐτὸν πολυμερῶς
καὶ πολυτρόπως, καὶ τέλεον ἀποστὰς ἀπὸ θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ
ἔθυσε τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ τοῖς δαιμονίοις, καὶ
λατρεύσας καὶ προσκυνήσας τῇ κτίσει περὶ τὸν κτίσαντα, λέγων
τῷ ξύλῳ καὶ τῷ λίθῳ "θεός μου εἶ, σὺ μὲ γεγέννηκας," οὐκ
ἔφριξεν ὁ τάλας καὶ ἀπόπληκτος ἀπαρνήσασθαι τὸν γεννήσαντα
αὐτὸν θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινὸν καὶ ἐπιλαθέσθαι τοῦ τρέφοντος
αὐτὸν θεοῦ. διὸ δὴ λοιπὸν ὡς ἄχρηστον προσώχθισεν αὐτῷ ὁ
θεός, καὶ ἀπεστράφη παντελῶς, διὰ τοῦ μὲν Δαβὶδ φάσκων "καὶ
οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχε C
μοι, καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν
αὐτῶν πορεύεσθαι." ὡσαύτως καὶ διὰ Ζαχαρίου φησί "καὶ εἶπον,
οὐ ποιμανῶ αὐτούς, ἀλλὰ τὸ ἀποθνῆσκον ἀποθνησκέτω καὶ τὸ
ἀπολλύμενον ἀπολλυέσθω" καὶ τὰ λοιπά. κατεσθιέτω ἕκαστος

13 παρὰ?

ita inferens (Esa. 58) "odi et repudio festos dies vestros, amove a me sonitum tuarum cantilenarum, nolo audire tuorum musicorum instrumentorum carmen. solennitates vestras non fero, ieiunia et ferias odit anima mea: non elegi tale ieiunium." item (Ezech. 20) "dabo vobis praecepta non bona, quibus servandis non vivetis." omnino itaque istas leges de caeremoniis deus non ut bonas per se, sed propter pervicaciam vestram vobis dedit. quia ergo beneficia non agnoscebat ingratissimusque iam inde ab initio erat Israelus, verumque et aeternum deum deserebat, a quo creatus tamque variis et multiplicibus erat affectus beneficiis, ac prorsus deficiens a deo servatore suos filios et filias suas daemonibus immolabat, honoremque et cultum creatori debitum creaturae deferret, lignum et lapidem deum suum a quo genitus esset appellans; neque miser et stupidus populus horruit suum genitorem infitiari deum vivum ac verum, obliviscique dei a quo erat educatus, ideo tandem deus istum populum, ut nauci homines, aversatus est prorsusque repudiavit. id quod magnus ille Davidus his verbis expressit (Psalm. 105) "non fuit dicto meo audiens populus, neque animum mihi advertit Israelus: itaque eos dimisi, ut sua sectarentur studia." ita etiam Zachariae ore loquitur "dixi iam non pascam eos amplius: sed quod moritur, moriatur sane, et pereat quod periit" et cetera. devoret quisque carnes

τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ. καὶ οὕτω μισητὸν καὶ διεφθαρμένον καὶ εἰς ἅπαν ἐβδελυγμένον διὰ τῶν αἰσχίστων καὶ θεοστυγῶν ἐπιτηδευμάτων ἑαυτὸν ἀποφήνας εἰκότως εὖ μάλα δικαίως εἰς τέλος κατεβλήθη καὶ ἀπελείφθη, καθὼς πάλιν ὁ θεῖος Μαλαχίας φησίν "ἔπεσεν Ἰσραήλ, καὶ οὐ μὴ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι."

D *οὕτω καὶ ὁ Ἡσαΐας φάσκει "τίς φείσεται ἐπὶ σοὶ Ἰσραήλ, ἢ τίς ἀνακάμψει σε εἰς εἰρήνην; λέγει κύριος. ὀπίσω πορεύσῃ, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου, καὶ διαφθερῶ σε, καὶ διασπερῶ σε, καὶ οὐκέτι ἀνήσω σε. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ λαμβάνω καὶ ῥάσσω ὑμᾶς καὶ τὴν πόλιν ἣν ἔδωκα ὑμῖν, καὶ δώσω ὑμῖν ὀνειδισμὸν αἰώνιον καὶ ἀτιμίαν αἰώνιον, ἥτις οὐκ ἐπιλησθήσεται." τῆς τοίνυν ἐσχάτης ἁλώσεως ταύτης καὶ τελευταίας τὰ δεινὰ καὶ φοβερὰ προδιαγορεύοντες ὅ τε μέγας καὶ θεορρήμων πάλιν Μωϋσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν θεηγόροι Ἰεζεκιὴλ καὶ Ἱερεμίας, εὐκρινῆ λίαν καὶ σφόδρα δῆλα τοῖς πᾶσι καὶ τοῖς ἄγαν ἰδιώταις αὐτὰ πεποίηται. ὁ μὲν γὰρ Μωϋσῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ φησί "καὶ ἐπάξει κύριος ἔθνη*

P 224 *ἐπί σε μακρόθεν, ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, ὡσεὶ ὅρμημα ἀετοῦ, καὶ ἔθνος ἀναιδὲς προσώπῳ, καὶ ἐκτρίψει σε ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου, ἕως ἂν καθαιρεθῶσι τὰ τείχη σου τὰ ὑψηλὰ καὶ ὀχυρά, ἐν οἷς σὺ πέποιθας ἐπ' αὐτοῖς. καὶ φάγῃ τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σου, κρέα υἱῶν καὶ θυγατέρων σου, διὰ τὸ μὴ καταλελεῖφθαι ὑμῖν μηδὲν ἐν τῇ στενοχωρίᾳ καὶ θλίψει, ᾗ ἂν θλίψῃ σε ὁ ἐχθρός σου ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου. καὶ ἡ ἁπαλὴ ἐν ὑμῖν καὶ ἡ τρυφερὰ γυνὴ τὸ ἐξελθὸν διὰ τῶν μηρῶν αὐτῆς καὶ τὸ τέκνον ὃ ἂν τέκῃ*

proximi sui. ita ergo corruptus, turpissimisque et impiis studiis extreme pollutus a se ipso et deo invisus redditus populus merito et iustissime tandem abiectus atque desertus est. sicut rursum Malachias ait "cecidit Israelus, neque posthac resurget." et Esaias "quis tibi parcet, Israele, aut quis te in pacem reponat? inquit dominus. retro abibis, egoque manu mea extenta perdam te ac dissipabo te, neque te missum faciam. ecce ego vos arripiam ac disrumpam, urbemque vestram quam vobis dedi; et exponam vos ignominiae aeternae ac opprobrio sempiterno, cuius memoria nunquam aboleatur." enimvero extremum illud excidium eiusque horrenda mala, cum magnus ille os dei Moses, tum post eum Ezechielus ac Ieremias vates divini, ita praedixerunt, ut facile admodum quilibet, quantumvis rudis, ea de re iudicium facere possit. Mosis haec sunt verba in repetitione legis (Deut. 28) "adducet dominus contra te nationes de longinquo, ab extremis terrae partibus, impetu aquilino, gentem impudentem facie. ea te in omnibus tuis urbibus obsidione urgebit, donec deiiciantur muri tui alti atque validi, quibus tu fretus es. vorabunt foetus ventris tui carnes filiorum et filiarum tuarum, ut nihil de vobis supersit, cum te affliget atque in extremas angustias compellet hostis per omnes tuas urbes. tenera ac delicata mulier de vobis foetum sui uteri, suum ipsius partum occulte

καταφάγεται κρυφῇ διὰ τὴν ἔνδειαν πάντων ἐν τῇ στενοχωρίᾳ ἐκείνῃ καὶ θλίψει. καὶ ἔσῃ ἐν αἰνίγματι καὶ παραβολῇ καὶ ἐν B διηγήματι πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, εἰς οὓς ἂν ἀπαγάγῃ σε κύριος, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε· καὶ καταλειφθήσεσθε ἐν ἀριθμῷ βραχεῖς, ἀνθ᾽ ὧν ὅτι ἦτε ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν. καὶ ἔσται ὃν τρόπον εὐφράνθη κύριος ἐφ᾽ ὑμῖν, ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς, καὶ ἐξαρθήσεσθε ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς γῆς ἐκείνης, καὶ διασπερεῖ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἀπ᾽ ἄκρου τῆς γῆς καὶ ἕως ἄκρου τῆς γῆς. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις οὐκ ἀναπαύσει σε, οὐδὲ μὴ γένηται στάσις τῷ ἴχνει τῶν ποδῶν σου. καὶ δώσει σοι κύριος ὁ θεὸς ἐκεῖ καρδίαν ἀθυμοῦσαν καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμοὺς καὶ τηκομένην ψυχήν, καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ ἐρεῖς τὸ πρωῒ ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς καρδίας σου, πῶς ἂν γένοιτο ἑσπέρα; καὶ τὸ ἑσπέρας ἐρεῖς, πῶς ἂν γένοιτο τὸ C πρωΐ;" ὁ δέ γε Ἰεζεχιὴλ ἔφη "τάδε λέγει Ἀδωναῒ κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, Ἱερουσαλήμ, καὶ ποιήσω ἐν μέσῳ σου κρῖμα ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιήσω ἐν σοὶ ἃ οὐ πεποίηκα, καὶ οὐ μὴ ποιήσω ὅμοια αὐτῶν. ἔτι διὰ τὰ βδελύγματά σου πάντα, διὰ τοῦτο πατέρες φάγωνται τέκνα αὐτῶν ἐν μέσῳ σου, καὶ πατέρας φάγωνται τέκνα αὐτῶν. καὶ ποιήσω ἐν σοὶ κρίματα, καὶ διασπερῶ πάντας τοὺς καταλοίπους εἰς πάντα ἄνεμον, ἀνθ᾽ ὧν τὰ ἅγιά μου ἐμίανας ἐν πᾶσι τοῖς προσοχθίσμασί σου. κἀγὼ ἀπώσομαί σε, καὶ οὐ μὴ ἐλεήσω σε ἔτι. τὸ τέταρτόν σου ἐν θανάτῳ ἀναλωθήσεται,

comedet: tanta erit omnium rerum penuria istis in calamitatibus. eris autem proverbii loco, et fabula inter populos omnes, ad quos deus te exsulatum mittet, donec te prorsus exscindat. et qui ante numero stellas caeli aequabatis, perexiguo numero supereritis. haec vobis evenient, quia non paruistis voci domini dei vestri. et quemadmodum ante laetitiae domino fuistis, ita vos tum pessundabit, atque ex bona hac terra sublatos disperget per omnes populos ab uno termino terrae usque ad alterum. quin et apud illas gentes nullam tibi concedet requietem, neque patietur te vestigium pedis firmare. dabit tibi deus ibi cor moestum, oculos deficientes animamque dolore tabescentem. eris in metu dies noctesque. mane prae timore cordis optabis vesperam, et vesperi diluculum." Ezechieli haec sunt (cap. 5 et 12): "ita loquitur dominus deus. en o Ierusalem, ego te aggrediar, inque medio tui coram gentibus te condemnabo. ea in te statuam quae neque ante in quenquam statui neque postmodo statuam; idque propter summam tuae impietatis. patres a liberis et liberi a parentibus comedentur in medio tui. ulciscar te, et superstites omnes dispergam in omnes mundi plagas, ideo quod praeter reliqua quibus me offendisti, templum quoque meum polluisti. itaque te repellam a me, neque omnino miserebor tui. quadrans tui peste absumetur, et quadrans in medio tui in conspectu

καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται ἐνώπιόν σου, ἐν μέσῳ σου, καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν ῥομφαίᾳ πεσεῖται κύκλῳ σου, D καὶ τὸ τέταρτόν σου εἰς πάντα ἄνεμον διασκορπιῶ. καὶ ὁ μὲν πόλεμος καὶ ἡ ῥομφαία ἔξωθεν, ὁ δὲ λιμὸς καὶ ὁ θάνατος ἔσωθεν ὀλοθρεύσει. οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀνασωζόμενοι ἀναλαλωθήσονται. καὶ ὑπολείψομαι ἐξ αὐτῶν ἐκ ῥομφαίας καὶ λιμοῦ καὶ θανάτου, ὅπως ἂν ἐκδιηγῶνται τὰς ἀνομίας αὐτῶν πάσας ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ τύπτων." διὰ δὴ τοῦτό φησι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος "οὐκ ἀναιρεῖ πάντας ἄρδην, ἀλλὰ σκορπίζει. τοῦτο γὰρ προϋπεμφαίνων ὁ θεῖος Δαβὶδ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν 'μὴ ἀποκτείνῃς αὐτούς,' ἤτοι πάντας, 'ἀλλὰ διασκόρπισον,' ἐξ αὐτῶν δήπουθεν, 'ἐν τῇ δυνάμει σου.' περὶ δέ γε τῆς δευ- P 225 τέρας αὐτοῦ ἐλεύσεως καὶ φανερώσεως καὶ πολλῆς καὶ ἀπαραμυθήτου θλίψεως αὐτῶν εἶπε Ζαχαρίας 'τότε ἥξει κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ ἔσται κοπετὸς μέγας ἐν Ἱερουσαλήμ. ὄψονται γὰρ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.' ἀλλ' εἰς ὃν ἐξεκέντησαν; τί δέ ἐστι τὸ εἰς ὅν; σταυρὸς ἦν εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. πρὸ γὰρ τῆς φοβερᾶς παρουσίας τοῦ κυρίου, καθάπερ βασιλικὸν σημεῖον, τὸ λεγόμενον σίγνον κατὰ κοινὴν συνήθειαν προτρέχει τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δοξαζόμενον καὶ προευαγγελιζόμενον. καὶ φανήσεται ὁ σταυρὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἀποκρύπτων τὸν ἥλιον καὶ ἀμβλύνων τὴν σελήνην, ὥς φησιν ὁ κύριος 'τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ.' καὶ ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥῆμα Ζαχαρίου, B τὴν λέξιν αὐτὴν μετήγαγεν ὁ Χριστὸς λαβὼν εἰς ἀλήθειαν, λέγων

tuo fame peribit; quadrans circum te gladio cadet, et quadrantem in omnes terrarum plagas disiiciam. foris bellum et gladius vastabit, intus fames et pestis perdet. qui ea fugient, ii captivi ducentur: ii quos non absumet gladius fames et pestis, ut in omnibus nationibus sua omnia peccata narrent, intelligantque me esse dominum qui percutio." propterea etiam beatus Chrysostomus dicit: non omnes internecione abolet, sed quosdam dispergit. id enim divinus Davidus iam ante innuens ita deum alloquitur (Psalm. 58) "non interfice eos" (nimirum universos) "sed quosdam eorum dissipa" scilicet virtute tua. iam de secundo adventu domini ac patefactione et Iudaeorum gravi et insanabili calamitate Zacharias vaticinatus ita est (Zach. 12) "tunc veniet dominus deus noster, magnusque erit eiulatus Hierosolymae. cernent enim quem compunxerint." at quem compunxerunt? crux fuit quam compunxerunt. nam ante domini terribilem adventum, quomodo signum praeferri regi assolet, ita tunc quoque signum ei praecedet, et ab angelis praedicabitur atque laudabitur. apparebit enim crux a terra solem occultans et lunam obscurans, ut dominus his verbis praedixit "tunc in caelo conspicietur signum filii dei." utque verbum Zachariae impleatur, ipsis vocabulis eis dominus usus est ad confirmandam veritatem dicens "et

"τότε ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν." ὁ δέ γε Ἱερεμίας ὁμοίως φάσκει "τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐπάγω ἐγὼ ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον κακά, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ ἠχήσει ἀμφότερα τὰ ὦτα αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με καὶ ἀπηλλοτρίωσαν τὸν τόπον τοῦτον. καὶ σφάξω τὴν βουλὴν Ἰούδα καὶ τὴν βουλὴν Ἰσραὴλ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ καταβαλῶ αὐτοὺς ἐν τῇ μαχαίρᾳ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. καὶ δώσω τοὺς νεκροὺς αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. καὶ τάξω τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς συριγμὸν αἰώνιον, ἵνα πάντες οἱ διαπορευόμενοι δι' αὐτῆς ἐκστήσωνται καὶ σκυθρω- C *πάσωσι καὶ κινήσωσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐπὶ πάσης τῆς πληγῆς αὐτῶν. καὶ ὡς ἄνεμον καὶ καύσωνα διασπερῶ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ δείξω αὐτοῖς ἡμέραν ἀπωλείας. καὶ ἔδονται τὰς σάρκας τῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ τῶν θυγατέρων, καὶ ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἔδεται ἐν τῇ περιοχῇ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ ᾗ πολιορκήσουσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ συντρίψω τὸν λαὸν τοῦτον καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καθὼς συντρίβεται ἄγγος ὀστράκινον, ὃ οὐ δυνήσεται ἰαθῆναι ἔτι. οὕτω ποιήσω, λέγει κύριος, τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ, τοῦ δοθῆναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν, καὶ δώσω αὐτὴν εἰς διασκορπισμὸν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς, καὶ ἔσονται εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς παραβολὴν καὶ εἰς μῖσος καὶ εἰς* D *κατάραν ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐὰν ἐξώσω αὐτοὺς ἐκεῖ." τί οὖν λοιπὸν τῶν θείων ῥημάτων τούτων ἐκφαντικώτερον ἢ ἀληθέστερον γένοιτ' ἄν; ὅρα οὖν, ἀνόητε καὶ ἀλόγιστε Ἰουδαῖε, εἰ μὴ πεπλή-*

videbunt quem compunxerint." similiter et Ieremias loquitur (cap. 19) "haec ait dominus deus Israeli. ecce immittam huic loco res adversas, adeo ut quicunque de iis inaudierit, eius aures tinniant; idque ideo, quia me deseruerunt ac locum hunc abalienarunt. iugulabo senatum Iudae et senatum Israelicum hoc loco, sternamque eos gladio ante hostes suos, et cadavera ipsorum aëreis avibus atque terrestribus bestiis devoranda exponam. efficiam ut urbs haec aboleatur, sitque ludibrio in perpetuum. quicunque ea praeteribunt, obstupescent frontemque corrugabunt et caput movebunt memoria calamitatis illorum. dispergam eos coram hostibus suis instar venti aut aestus aëris; atque mactabo illos exitio. edent suorum filiorum filiarumque carnes, ac proximi quisque sui tempore obsidionis qua ab hostibus prementur. ita conteram populum hunc urbemque hanc, ut vas testaceum conteritur, quod refici non potest. sic, inquit dominus, agam cum urbe hac et eius habitatoribus, ut urbs haec exscindatur et populus dissipetur per omnia regna. erunt opprobrio et loco adagii, omnium odiis et execrationibus obnoxii, quocunque locorum eos expellam." et quid his divinis sermonibus apertius potest aut verius fieri? proinde tu, fatue et rationis inops Iudaee,

ρωνται ταῦτα πάντα ἀπαραλείπτως κατὰ τὰς ἱερὰς προρρήσεις εἰς ὑμᾶς. καὶ μέντοι καὶ τὰ ὑπὸ Χριστοῦ προκατηγγελμένα καὶ προηπειλημένα. φησὶ γὰρ περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ "οὐ μὴ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθον." ἆρα μεμένηκεν; οὐδαμῶς. καὶ "Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος." ἆρα οὐκ ἠρήμωται; καὶ σφόδρα γε. καὶ "ἔσται θλῖψις οἵα οὐ γέγονεν." ἆρα οὐκ
P 226 ἐγένετο; ἀνάγνωθι τὴν ἱστορίαν Ἰωσήπου, ἀνδρὸς Ἰουδαίου καὶ φιλαλήθους· καὶ οὐδὲ ἀναπνεῦσαι λοιπὸν δυνήσῃ, ἀκούων μόνον ἅπερ ἔπαθον οἱ ἄθλιοι τηνικαῦτα Ἰουδαῖοι διὰ τὴν κατὰ Χριστοῦ μανίαν καὶ λύσσαν. ἵνα γὰρ μηδεὶς τῶν Ἰουδαίων ἀπιστήσῃ, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ὁμόπιστον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἐλεεινὰ ἐκεῖνα καὶ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη. τοιαύτην γὰρ θεήλατον ὑπέστησαν ἅλωσιν οἵαν οὐδ' ὁ σύμπας οἶδε χρόνος, ἀφ' οὗ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωπος. καὶ εἰκότως· ἕως μὲν γὰρ εἰς τοὺς ὁμοδούλους ἡμάρτανον, συγγνώμης ἐτύγχανον, ἡνίκα δὲ εἰς τὸν καινὸν δεσπότην ἐξήμαρτον, ἀσυγγνώστως ἐκολάσθησαν. ὅτι δὲ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς πε-
B ποίηκε ταῦτα, ἄκουσον αὐτοῦ πάλιν καὶ διὰ παραβολῆς φάσκοντος "τοὺς δὲ μὴ βουληθέντας με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε." διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν "ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς." καὶ πρὸς μὲν τὴν Ἱερουσαλὴμ φησὶν "ἥξουσιν

vide an non divinae istae praedictiones, nulla re omissa, omnes impletae sint vestris calamitatibus; atque adeo etiam ea quae Christus praedixit? nam is de Hierosolyma et templo quod in ea fuit, pronuntiavit lapidem lapidi iunctum non relictum iri. idque ita evenisse tu negabis? non puto. item "ecce domus vestra deserta manebit." nonne deserta est? et quidem prorsus. "erunt aerumnae, quales ante non fuerunt." aisne eas non fuisse? lege historiam a Iosepho conscriptam, homine Iudaeo, sed veritatis studioso: non poteris respirare, tantum auditis iis quae miseri Iudaei tunc sunt perpessi ob rabidum furorem quo in Christum desaevierant. quippe, ne quis Iudaeorum in dubium istas res vocaret, non alienigenam aliquem, sed popularem et eiusdem cum Iudaeis religionis eiusque summopere studiosum subornavit veritas, qui miserandas istas enarratuque difficiles calamitates tragice describeret. tantum enim iis divinitus excidium est inflictum, quantum ab hominum memoria nullum unquam fuit. idque merito. quantisper enim in conservos suos deliquerunt, condonata eis culpa est: ut vero communem omnium dominum impetierunt, sine ulla venia supplicio addicti sunt. id autem a Christo ipsis fuisse illatum intelliges ex parabola ab ipso proposita (Luc. 19): "eos" inquit, "qui me suum regem esse noluerunt, huc adductos interficite." atque iccirco iis dixit (Matth. 21) "adimetur vobis regnum, dabiturque genti fructus suos reddendi." urbem quoque ita alloquitur (Luc. 21) "tempus erit cum te hostes tui vallo et obsi-

ἐπί σε ἡμέραι, καὶ περιβαλοῦσί σοι οἱ ἐχθροί σου χάρακα, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσι τὰ τέκνα σου ἐν σοί·" πρὸς δὲ τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἐπάγει λέγων "ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος." ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεῖος Δανιὴλ προδηλῶν λέγει "καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ" τουτέστιν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ πάν- C των Ἰουδαίων τὰ σεμνὰ καὶ περίβλεπτα ἀνατρέψει. ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς ὁ Χριστός, ὁ παρ' αὐτῶν ὡς λυτρωτὴς προσδοκώμενος καὶ σωτήρ. οὐ γὰρ εἶπε "διαφθαρήσεται ἡ πόλις καὶ ὁ ναὸς σὺν τῷ ἡγουμένῳ," καθὼς ἀλόγως οἴονταί τινες, ἀλλὰ "διαφθερεῖ ὁ πατὴρ τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν," συμπράττοντος δηλονότι καὶ τοῦ παροινηθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγουμένου. περὶ οὗ φησὶν ὁ Ἰακὼβ πρὸς τὴν Βηθλεέμ "ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται ἡγούμενος" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους οὕτω διηγόρευεν "ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω." ὃ δὴ καὶ πεπλήρωται, πρῶτον μὲν κατὰ καιρὸν τῆς D ἁλώσεως καὶ ἐρημώσεως εἴς τε τὸ Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον, εἰσελθὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὴν πόλιν ἑλὸν κατὰ τὴν ἐρήμωσιν, ὥς τινες τὸ ῥηθὲν βδέλυγμα οὕτως ἐξειλήφασιν· ἀποτρόπαιοι γὰρ καὶ βδελυκτοὶ κατὰ τὸν νόμον ὑπάρχοντες εἰκότως προείρηνται βδέλυγμα ἐρημώσεως. ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ὅπερ ἔστησεν Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς εἴδωλον αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν τέλεον ἠρήμωσεν. ὁ δὴ Θεοδώρητος αὖθις φησιν εἰς τὸν Δανιὴλ "ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδὴ ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα

dione cingent et undequaque prement, liberosque tuos intra te solo allident." incredulis quoque Iudaeis dixit "ecce relinquitur domus vestra deserta." id quod etiam Danielus praedixit (Dan. 9): "urbem" inquit "et aedem sacram perdet cum principe venturo." hoc est, deus pater omnia quae Iudaei magnifica atque praeclara habent, evertet; et cum eo filius Christus, quem illi servatorem liberatoremque exspectabant. non enim dixit, exscindetur urbs et templum cum ductore, sicuti quidam absurde opinantur: sed hoc vult, exscindet pater templum ac urbem, una operante nimirum eo ductore quem Iudaei contumeliis affecerant. de quo ductore Iacobus Bethlehemam affatur (Mich. 5) "ex te egredietur ductor" etc. ac discipulis quoque suis Christus ita mandavit "cum videbitis abominandum vastitatis signum stare in loco sancto, tunc is qui legit animadvertat." id sane impletum est. primum quidem tempore excidii Romanus exercitus ingressus in aedem dei est, cum urbs caperetur et vastaretur. atque ideo quidam de eo signum vastitatis accipiunt: quippe milites isti cum sint profani ac scelesti, recte in vaticinio abominabile vastitatis signum dicuntur. deinde potest accipi de statua quam sibi Adrianus imperator posuit, urbemque prorsus devastavit. rursus Theodoretus Danielicum oraculum exponens, "abolebitur sacrificium et libatio medio septimanae, et in templo sta-

ἐρημώσεως, συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν," εἰκόνες P 227 τινὲς τοῦ Καίσαρος, ἀπηγορευμέναι τῷ νόμῳ, εἰς τὸν ναὸν εἰσκομιζόμεναι παρὰ τοῦ Πιλάτου. καὶ ἵνα μὴ νομίσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἀπολήψεσθαι τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν, ἐπήγαγεν ὁ προφήτης "καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν." ἕως γάρ φησι τῆς τοῦ κόσμου συντελείας ἡ τῆς ἐρημώσεως συντέλεια μένει, μεταβολὴν οὐ δεχομένη. τοῦτο καὶ Δαβὶδ ἔφη "ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσι· καὶ γνώσονται ὅτι ὁ θεὸς δεσπόζει τοῦ Ἰακὼβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς." περὶ ταύτης γὰρ τῆς ἐσχάτης αἰχμαλωσίας τῶν ταλαιπώρων Ἰουδαίων καὶ ἡ θεολόγος ἔφη γλῶττα· φησὶ γὰρ "τοῦ σταυροῦ πρὸς τὴν ἐσχάτην αὐτοὺς ἐλαύνοντος ἀπόνοιαν, B ἣν κατὰ τοῦ σωτῆρος καὶ θεοῦ ὑμῶν ἐπενοήθησαν, τὸν ἐν ἀνθρώπῳ θεὸν ἀγνοήσαντες, καὶ τὴν ῥάβδον τὴν σιδηρᾶν πόρρωθεν ἀπειλουμένην αὐτοῖς ἐφ' ἑαυτοὺς εἵλκυσαν, τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν ἀρχὴν λέγω καὶ βασιλείαν, καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἀπαγωγὴν καὶ μετανάστασιν, καὶ τὸν νῦν ἐπικείμενον αὐτοῖς τῆς δουλείας ζυγόν, καὶ τὴν περιβόητον ὑπὸ Ῥωμαίοις ταπείνωσιν καὶ διασποράν, ἥν τε νῦν ἔχουσι καὶ ἣν ἐπὶ πλεῖστον ἕξουσι. πείθομαι γὰρ ταῖς περὶ αὐτῶν προρρήσεσι· τίς θρηνήσει πρὸς ἀξίαν τῶν θρήνους γράφειν εἰδότων καὶ λόγους ἐξισοῦν πάθεσι; ποῖαι βίβλοι ταῦτα χωροῦσι; μία στήλη τούτοις τῆς συμφορᾶς ἡ οἰκουC μένη πᾶσα, καθ' ἣν ἐσπάρησαν, καὶ ἡ λατρεία πεπαυμένη, καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ ἔδαφος μόλις γινωσκόμενον." ὁ οὖν

tuetur abominandum vastitatis signum, ac vastitas consummabit," imagines, inquit, quaedam Caesaris, quibus lege divina erat interdictum, in templum a Pilato illatae sunt. ac ne existiment Iudaei se aedem urbem regnumque recepturos, ait vates vastitatis fore perfectionem usque ad finem saeculi, ostendens vastitatem extremam sine ulla mutatione usque ad finem mundi permansuram. quod et Davidus indicavit (Psalm. 58): "in ira" inquit "consummationis, et non erunt amplius: atque cognoscent dominum Iacobo et terminis terrae imperare." de hac extrema miserorum Iudaeorum in servitutem abactione etiam theologus sic loquitur: cruce eos ad extremam adigente vaesaniam, qua adversus servatorem deumque nostrum usi sunt, deum humana amictum natura ignorantes, sceptrum ferreum eminus ipsis minans contra se acciverunt. de nunc obtinente imperio loquor, et Iudaeorum extremo exsilio, eorumque hodierna servitute ac dissipatione, qua a Romanis oppressi sunt. quam et duraturam diutissime oraculis divinis credimus. quisnam eorum qui lamentationes scribere norunt et miserias verbis aequare, istorum satis deploret fortunam? qui libri ista capiant? totus orbis terrarum in quem dispersi sunt, iis pro columna est in qua eorum calamitas incidatur; tum abolitus cultus, et solum urbis cognita

Ἰώσηπος ἐν Ἱερουσαλὴμ παρὼν τῷ πολέμῳ συνέγραψε μυριάδας τʹ ἀπολεσθῆναι τῶν Ἰουδαίων. περὶ δὲ τούτων ἐν τῇ τοῦ Νέρωνος βασιλείᾳ ἐξηγησάμεθα.

Ὁ δέ γε θεῖος Χρυσόστομος τὴν τούτων ἄνοιαν διελέγχων πρὸς πλείοσιν ἄλλοις καὶ ταῦτα φάσκει. "εἰ δὲ φιλονεικεῖς, ὦ Ἰουδαῖε, περὶ τοῦ τέλους, ἀπὸ τῶν φθασάντων μάνθανε καὶ τὰ παρόντα. σκόπει γάρ. κατέβης εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐγένοντο ἔτη υʹ, καὶ ταχέως σε τῆς δουλείας ἐκείνης ὁ θεὸς ἀπήλλαξε, καίπερ ἀσεβοῦντα καὶ πορνεύοντα πορνείαν τὴν χαλεπωτάτην. ἀπηλλάγης Αἰγύπτου καὶ προσεκύνησας μόσχῳ, ἔθυσας τοὺς D υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας σου τῷ Βεελφεγὼρ καὶ τοῖς δαιμονίοις, τὸν ναὸν ἐμόλυνας, τὴν φύσιν ἠγνόησας. τὰ ὄρη, τὰς νάπας, τοὺς βουνούς, τὰς πηγάς, τοὺς ποταμούς, τοὺς κήπους τῶν μυσαρῶν θυσιῶν ἐπλήρωσας. προφήτας ἔσφαξας, θυσιαστήρια κατέσκαψας, πᾶν εἶδος κακίας ἐπῆλθες καὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν ἐπεδείξω πονηρίας καὶ ἀσεβείας. ἀλλ' ὅμως ἑβδομήκοντα ἔτη σε παραδοὺς Βαβυλωνίοις πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανήγαγεν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸν ναὸν ἀπέδωκε καὶ τὸ πάλαι τῆς προφητείας χάρισμα, καὶ πάλιν προφῆται καὶ πνεύματος ἁγίου χάρις. μᾶλλον δὲ οὐδ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας ἐγκατελείφθης, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ Δανιὴλ καὶ Ἰεζεχιήλ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ Ἱερεμίας, καὶ μέντοι καὶ πρὸ τούτων Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ μετ' ἐκεῖνα πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανῆλθες κα- P 228 κίαν, καὶ ἐξεβακχεύθης, καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μετετάξω πο-

difficile. Iosephus quidem, qui ibi bello interfuit, ter 1000000 Iudaeorum periisse scribit. de his plenius in Neronis imperio rettulimus.

Beatus porro Chrysostomus Iudaeorum vaecordiam redarguens inter multa alia etiam haec habet. quodsi, Iudaee, de fine rixaris, ex praeteritis disce praesentia. sic enim considera. descendisti in Aegyptum: sed id fuit exsilium annorum 400, ac mox ex ista servitute te deus asseruit, quamquam impie viveres et scortatione pessima te pollueres. ex Aegypto eductus vitulum adoravisti, filios tuos filiasque Beelphegori et daemonibus immolasti, templum polluisti, naturam pervertisti, abominandis sacrificiis montes lucos colles fontes flumina hortos opplevisti, vates trucidasti, aras destruxisti, omne improbitatis genus exercuisti, neque quicquam tibi malitiae atque impietatis reliquum fecisti. et tamen per annos 70 Babyloniis subiectus, rursum deinde es restitutus libertati, tibique patria et templum reddita sunt et pristinum vaticinii donum, rursusque vates habuisti et spiritus sancti gratiam. imo vero ne captivus quidem dum esses, iis destitutus es: nam et ibi Danielus ac Ezechielus, et in Aegypto Ieremias, atque ante illa tempora Moses atque Aaron in solitudine. secundum haec ad usitatam tibi improbitatem tete rettulisti, bacchatusque impio furore Graecam religionem ample-

λιτείαν ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Ἀντιόχου. ἀλλά γε καὶ τότε παραδοθέντες Ἀντιόχῳ ἔτη τρία, τὰ λαμπρὰ διὰ τῶν Μακκαβαίων αὖθις ἐστήσατε τρόπαια. ἀλλὰ νῦν τοιοῦτον οὐδέν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν γέγονεν. ὃ καὶ μάλιστα ἔστι θαυμάσαι, ὅτι τὰ μὲν τῆς κακίας ἔληξε, τὰ δὲ τῆς τιμωρίας ἐπιτέταται καὶ οὐδ' ἐλπίδα τινὰ μεταβολῆς ἔχει. οὐ γὰρ ο' ἔτη παρῆλθε μόνον ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα, καὶ οὐδὲ ἐλπίδος σκιὰν ἔστιν εὑρεῖν, καὶ ταῦτα οὐδὲ εἰδωλολατρούντων ὑμῶν, οὔτε ἄλλο τι ποιούντων ἅπερ ἔμπροσθεν ἐτολμᾶτε."

B Ἵνα δὲ σαφέστερον καὶ διεξοδικώτερον τὰ περὶ τούτων εἴπωμεν, ἄνωθεν πάλιν ἀρξώμεθα. τρεῖς δουλείας ὑπέστησαν οἱ Ἰουδαῖοι χαλεπωτάτας, καὶ οὐδὲ μίαν χωρὶς προρρήσεως αὐτοῖς ἐπήγαγεν ἡ θεία δίκη, ἀλλὰ προλεχθῆναι παρεσκεύασεν αὐτοῖς καὶ τόπον καὶ χρόνον καὶ τρόπον καὶ κάκωσιν καὶ τὴν ἐπάνοδον καὶ τἄλλα πάντα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας. καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πρώτης διαλεγόμενος ὁ θεὸς οὕτως ἔφη τῷ Ἀβραάμ "γινώσκων γνῶθι ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια, τετάρτῃ δὲ γενεᾷ ἐλεύσονται ὧδε." περὶ δὲ τῆς δευτέρας εἶπεν
C Ἱερεμίας "οὕτως εἶπε κύριος. ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι τῇ Βαβυλῶνι ο' ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς, καὶ ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τοὺς ἀγαθοὺς λόγους μου τοῦ ἀποστρέψαι εἰς τὸν τόπον ὑμῶν, καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ὑμῶν, καὶ ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ τῶν ἐθνῶν πάντων καὶ ἐκ τῶν τόπων ὑμῶν πάντων, οὗ διέσπειρα ὑμᾶς ἐκεῖ, φησὶ κύριος. καὶ ἐπιστρέψω ὑμᾶς εἰς τὸν τόπον ὅθεν

xus es, Antiocho impio regnante. atque huic tum triennium dediti, mox Maccabaeorum opera rursum praeclara statuistis tropaea. nunc nihil tale, sed prorsus omnia contraria fiunt; quod maxime mirandum est. nam et flagitiorum minus est et plus poenarum, neque ulla mutationis spes. neque enim 70 tantum anni elapsi sunt, sed multo plures; neque vel umbram spei licet invenire, et quidem neque simulacrorum cultu id vobis merentibus, ut olim, neque aliis solitis facinoribus.

Ut autem apertius atque plenius ista enarremus, altius paulo res repetenda est. ter in servitutem acti sunt Iudaei, nunquam non praedictam: nam divina iustitia iis et tempus et locum et modum et afflictionem et reditum aliaque omnia accuratissime praedici curavit. de prima seu Aegyptiaca deus Abrahamum ita praemonuit (Gen. 15) "hoc certo scias, progeniem tuam in peregrino solo inquilinam fore, servituteque pressum et afflictum iri annos 400. seculo quarto huc redibunt." de secunda Ieremias ita vaticinatus fuerat (cap. 29) "sic fatur dominus. exactis Babylone 70 annis vos invisam, ac laeta mea promissa implebo. reducam vos in patriam servitute liberatos, colligamque vos ex omnibus populis et locis quo vos disieceram, inquit dominus.

ἀπῴκισα ὑμᾶς ἐκεῖθεν." δύο μὲν τοιαύτας δουλείας ὁ λόγος διὰ συντόμου ἀπέδειξε, μετὰ προφητείας ἐπελθούσας αὐτοῖς, καὶ οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ἀπροσδοκήτως. λείπεται οὖν δὴ λοιπὸν τὴν τρίτην ἐπαγαγεῖν. εἶτα καὶ περὶ τῆς νῦν τετάρτης κατεχούσης αὐτοὺς εἰπεῖν δεῖ, καὶ δεῖξαι σαφῶς ὅπως οὐδὲ εἷς προφήτης ἐπηγγείλατο λύσιν ἔσεσθαί τινα τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν οὔτε D *μὴν ἀπαλλαγὴν τὸ σύνολον.*

Τίς οὖν ἐστὶν ἡ τρίτη; ἡ ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ ἐπιφανοῦς. ἐπειδὴ γὰρ Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς Δαρεῖον καθελὼν εἰς ἑαυτὸν περιέστησε τὴν ἀρχήν, τελευτήσαντος τούτου πολλοὶ μετ' ἐκεῖνον ἐγένοντο βασιλεῖς, ἀφ' ὧν εἷς καὶ οὗτος ὁ Ἀντίοχος μετὰ πολὺν ὕστερον χρόνον τό τε ἱερὸν ἐνέπρησε, τά τε ἅγια τῶν ἁγίων ἠρήμωσε, τάς τε θυσίας καθεῖλε, τούς τε Ἰουδαίους ὑπέταξε, καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν κατέλυσε πᾶσαν. καὶ ταῦτα πάντα μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας προηγόρευτο παρὰ τοῦ Δανιήλ, καὶ πότε ἔσται καὶ πῶς καὶ παρὰ τίνι καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ ποῦ τελευτήσει, καὶ τίνα λήψεται μεταβολήν. εἴ- P 229 *σεσθε σαφέστερον αὐτῆς ἀκούσαντες τῆς ὁράσεως, ἃ διὰ παραβολῆς ὑμῖν ὁ προφήτης ἀνήγγειλε. κριὸν μὲν καλεῖ τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα Δαρεῖον, τράγον δὲ τὸν τῶν Ἑλλήνων Ἀλέξανδρον, βασιλέα τῶν Μακεδόνων. τέσσαρα δὴ κέρατα λέγει τοὺς μετ' ἐκεῖνον ἀναστάντας, ἀφ' ὧν ὕστερον κέρας αὐτὸς ὁ Ἀντίοχος ἔφυ. φησὶ γάρ "εἶδον ἐν ὁράματι, καὶ ἰδοὺ κριὸς ἑστηκώς, καὶ αὐτῷ κέρατα ὑψηλά, καὶ τὸ ἓν ὑψηλότερον τοῦ ἑτέρου. καὶ τὸ ὑψη-*

ac restituam vos eo unde vos abduxi." haec ergo duo exsilia compendio sunt explicata; atque iuxta ea oracula evenerunt ipsis neque gravia adeo neque insperata. restat ut tertiam referamus calamitatem eorum, ac deinde de quarta dicamus, in qua hodieque sunt; demonstremusque aperte neminem vatum iis malorum vel mitigationem, nedum finem promisisse.

Quae ergo est tertia? in quam ab Antiocho Epiphane sunt con iecti. mortuo enim Alexandro Macedonum rege, eo qui Dario victo rerum summam ad se transtulerat, multi postea reges exstiterunt. ex quibus ortus etiam Antiochus ille longo post tempore templum combussit, sanctum adytum vastavit, sacrificia abolevit, Iudaeos subegit, eorumque rem publicam evertit. haec omnia exactissime, etiam dierum numero praecise annotato, Danielus praedixit, quande singula, qui, per quem et quo modo essent futura, quem finem, quam mutationem habitura. haec liquidius cognosces, si Danielicam visionem audias exponi. in qua vates per ambages nomine arietis Darium regem Persarum notat, hirci Graecorum Macedonumque regem Alexandrum, 4 cornuum reges qui ei successerunt; de quibus posterius cornu enatum est, Antiochus nimirum. verba eius sunt (cap. 8) "vidi divinitus apparentem visionem. ecce stabat aries cornibus elatis, quorum unum erat altero sublimius,

λὸν ἀνέβαινεν ἐπ' ἐσχάτων. καὶ εἶδον τὸν κριὸν κερατίζοντα κατὰ
B *θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ τὰ θηρία πάντα οὐ στήσεται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐποίησε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐμεγαλύνθη." τὴν δύναμιν λέγει τὴν Περσικήν, ἣ πᾶσαν ἐπέδραμε τὴν γῆν. εἶτα περὶ τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου διαλεγόμενός φησι "καὶ ἰδοὺ τράγος αἰγῶν ἤρχετο ἀπὸ Λιβὸς καὶ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἦν ἁπτόμενος τῆς γῆς. καὶ τῷ τράγῳ ἐκείνῳ κέρας ἐθεωρεῖτο ἀνὰ μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ." εἶτα λέγων τὴν πρὸς Δαρεῖον προσβολὴν καὶ συμβολὴν αὐτοῦ γενομένην καὶ τὴν κατὰ κράτος νίκην, "ἦλθε" φησὶν "ὁ τράγος ἕως τοῦ κριοῦ τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, καὶ ἠγριώθη, καὶ ἔπαισε τὸν κριόν, καὶ συνέτριψεν*
C *ἀμφότερα τὰ κέρατα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ." ἔπειτα διηγούμενος τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν καὶ τὴν τῶν τεσσάρων βασιλέων διαδοχήν, ἐπάγει λέγων "καὶ ἐν τῷ ἰσχῦσαι αὐτὸν συνετρίβη τὸ κέρας τὸ μέγα, καὶ ἀνέβη κέρατα τέσσαρα ὑποκάτωθεν αὐτοῦ, εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ." ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου βασιλείαν ἐλθών, καὶ δεικνὺς ὅτι ἐξ ἑνὸς ἐκείνων τῶν τεσσάρων ἐστί, πάλιν φησί "καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἑνὸς ἰσχυρόν, καὶ ἐμεγαλύνθη περισσῶς πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολήν." καὶ σημαίνων ὅτι τὴν Ἰουδαϊκὴν πολιτείαν καθελεῖ, φάσκει "καὶ δι' αὐτὸν θυσία ἐταράχθη παραπτώματι, καὶ ἐγενήθη καὶ κατευωδώθη αὐτό. καὶ τὸ ἅγιον ἐρημωθήσεται,*

idque posteriore loco surgebat. vidique eum cornibus ictum edentem adversus mare, aquilonem et austrum; neque ullum animal poterat eum subsistere, neque erat qui ab eo defenderet. itaque suo arbitratu agebat ac magnificus erat." his verbis exprimitur regnum Persicum, cuius potentia orbem terrarum pervagata est. inde loquitur de Alexandro Macedone: "ecce autem hircus caprinus ingruebat a parte qua spirat Africus, super universam terram, neque tamen terram attingebat; conspiciebaturque inter oculos eius cornu exstans." postea conflictum eius cum Dario ac victoriam de eo describens "venit" inquit "hircus iste usque ad cornutum illum arietem, et efferatus eum percussit, amboque eius cornua contrivit, neque erat qui vim eius ab ariete defenderet." inde Alexandri exitum depingens quattuorque regum successionem, haec infert "cum autem hircus magnam esset potentiam adeptus, magnum cornu eius frangitur, atque infra illud erumpunt alia quattuor cornua spectantia ad quattuor plagas mundi." porro ad Antiochi regnum perveniens, illumque monstrans ex uno illorum quattuor cornuum exstitisse, rursum dicit "et exiit de uno illorum cornu validum, ingensque factum est versus meridiem et ortum." tum indicans ab eo Iudaicam rem publicam abolitum iri, addit (cap. 11) "ille peccato sacrificium conturbabit, contraque id rem prospere gessit, ac templum vastabitur, et loco

καὶ γενήσεται περὶ τὴν θυσίαν ἁμαρτία." τοῦ γὰρ βωμοῦ καθαιρεθέντος καὶ τῶν ἁγίων καταπατηθέντων εἴδωλον ἔστησεν ἔνδον, D καὶ θυσίαν ἐπετέλει τοῖς δαίμοσι παρανόμως. ὅθεν φησὶν "ἐρρίφη χαμαὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐποίησε, καὶ εὐωδώθη." εἶτα πάλιν ἐκ δευτέρου τὴν αὐτὴν βασιλείαν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς λέγων καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν ἅλωσιν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ἱεροῦ, προστίθησι καὶ τὸν χρόνον. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου βασιλείας, αὖθις πρὸς τῷ τέλει τοῦ βιβλίου καὶ τὰ μεταξὺ πάντα διηγησάμενος ὅσα οἱ Πτολεμαῖοι καὶ οἱ Σέλευκοι συρραγέντες ἀλλήλοις ἐποίησαν καὶ οἱ στρατηγοὶ τούτων εἰργάσαντο, τοὺς δόλους τὰς νίκας τὰς στρατείας τὰς μάχας τὰς ναυμαχίας τὰς πεζο- P 230 μαχίας, προϊὼν εἰς Ἀντίοχον τελευτᾷ πάλιν, καὶ φησὶ "βραχίονες ἐξ αὐτοῦ στήσονται, καὶ βεβηλώσουσι τὸ ἁγίασμα, καὶ μεταστήσουσι τὸν ἐνδελεχισμόν," τὰς συνήθεις λέγων θυσίας καὶ καθημερινάς, "καὶ δώσουσιν εἰς αὐτὸν βδέλυγμα, καὶ τοὺς ἀνομοῦντας διαθήκην" τουτέστι τοὺς παραβαίνοντας τῶν Ἰουδαίων "ἀπάξουσιν ἐν ὀλισθήμασι μεθ' ἑαυτῶν καὶ μεταστήσουσι, καὶ λαὸς γινώσκων τὸν θεὸν αὐτοῦ κατισχύσουσι" τὰ ἐπὶ τῶν Μακκαβαίων λέγων καὶ τὰ ἐπὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος καὶ Ἰωάννου, "καὶ οἱ συνετοὶ λαοῦ συνήσουσιν εἰς πολλά. καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν φλογί" τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως ἐξηγούμενος πάλιν "καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ ἐν διαρπαγῇ ἡμερῶν· καὶ ἐν τῷ ἀσθενῆ- B σαι αὐτοὺς βοηθήσονται βοήθειαν μικράν" ἐμφαίνων ὅτι μεταξὺ τῶν κακῶν ἐκείνων δυνήσονται ἀναπνεῦσαι καὶ ἀνενεγκεῖν ἐκ τῶν

sacrificii erit flagitium." nam Antiochus altari subverso sacrisque conculcatis in templo simulacrum statuit, ac contra legem daemonibus sacrificavit. ideo vates dicit "et humi prostrata est iustitia, contraque illam rem prospere gessit." rursum deinde ipsum illud Antiochi Epiphanis regnum Iudaeorumque cladem et excidium atque vastationem templi referens, tempus etiam commemorat. nam rursus initio petito ab Alexandri regno sub finem libri, eaque omnia persecutus oratione quae ab eo Ptolemaei et Seleuci intestinis bellis congressi invicem facturi essent eorumque ductores dolos victorias expeditiones navalia et terrestria praelia, progressus ad Antiochi usque regnum ita concludit "et brachia ex eo existent, quae sacrarium profanabunt, et iuge sacrificium abolebunt atque polluent, et eos qui testamentum violant (hoc est, Iudaeos a lege deficientes) abducent in lubricitatibus suis atque transferent; superabitque eos populus qui deum cognoscit (Maccabaeos innuit et res a Iuda Simone ac Ioanne gestas), ac prudentes de populo multa intelligent. atterentur autem caedibus et incendiis (incendium urbis rursum designat) et servitute ac direptionibus. atque in suis angustiis modicum eis feretur auxilium (indicans eos inter sua mala respi-

κατειληφότων αὐτοὺς δεινῶν, "καὶ προστεθήσονται πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ ἐν ὀλισθήμασι, καὶ ἀπὸ τῶν συνιόντων ἀσθενήσουσι" δεικνὺς ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἑστώτων πεσοῦνται. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν συνεχώρησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τοσούτοις κακοῖς γίνεσθαι. τίς δὲ αὕτη; "τοῦ πυρῶσαι" φησὶν "ἐν αὐτοῖς καὶ τοῦ ἐκλέξασθαι καὶ τοῦ ἐκλευκᾶναι ἕως καιροῦ πέρας." ταῦτα γάρ φησιν ὁ θεὸς συνεχώρησεν ὥστε αὐτοὺς ἐκκαθᾶραι καὶ δεῖξαι τοὺς ἐν αὐτοῖς δοκίμους. εἶτα διηγούμενος αὐτοῦ ἐκείνου τὴν δύναμιν C ἔφη "καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὑψωθήσεται καὶ μεγαλυνθήσεται." καὶ μέντοι καὶ τὴν βλάσφημον αὐτοῦ γνώμην λέγων προσέθηκεν ὅτι ἐπὶ τὸν θεὸν τῶν θεῶν λαλήσει ὑπέρογκα καὶ κατευθυνεῖ μέχρι συντελεσθῆναι τὴν ὀργήν, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας γνώμης ἀλλὰ διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως ἐκεῖνος ἐκράτει καὶ ἴσχυεν. εἰπὼν οὖν δι' ἑτέρων πλειόνων ὅσα κακὰ ἐργάσεται τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Παλαιστίνην, καὶ πῶς ἐπανήξει καὶ τίνος καλοῦντος καὶ ποίας αἰτίας καταναγκαζούσης, λέγει λοιπὸν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων τούτων, καὶ ὅτι δίκην δόντες οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τούτων ἁπάντων τεύξονταί τινος ἀντιλήψεως, ἀγγέλου πεμφθέντος εἰς τὴν D ἐκείνων βοήθειαν· "ἐν τῷ καιρῷ" γάρ φησιν "ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαὴλ ὁ μέγας ἄρχων, ὁ ἐφεστηκὼς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου. καὶ ἔσται καιρὸς θλίψεως οἷος οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου. καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται λαὸς πολὺς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ,"

rare posse et ex iis aliquatenus emergere). et accedent iis multi in lubricitatibus, multique prudentum deficient," innuens etiam eorum qui stabant multos lapsuros. deinde etiam causam refert cur deus eos passus sit in tantas calamitates devenire: "ut" inquit "eos igne exploraret ac probaret et usque ad definitum tempus purgaret." hoc indicat deum ista fieri sivisse, uti eos expurgaret, et qui inter eos probi essent ostenderet. deinde eiusdem Antiochi potentiam demonstrans ait "agetque pro libito suo, exaltabitur, et fiet magnificus." impietatem quoque eius expressit: "superbe" inquit "deo deorum obloquetur; et rebus secundis utetur, dum irae finis fiat," ostendens Antiochum non a se ipso, sed propter dei iram adversus Iudaeos conceptam tantum potentiae adepturum. inde pluribus verbis complexus quae is mala Aegypto Palaestinaeque iniuncturus, quomodo rediturus, quo vocante et qua necessitate urgente, tandem etiam mutationem istarum rerum exponit. et quod Iudaei istis omnibus cladibus puniti tandem auxilium consequentur, misso ad eos tutandos angelo. "eo" inquit "tempore exsurget Michaelus magnus princeps, patronus populi tui. ad eum usque diem calamitatis tempus erit, quae tanta ingruet quanta ab omni hominum memoria nulla fuit. eo autem die magna servabitur multitudo, scripta in libro," id

τουτέστιν οἱ σωτηρίας ὄντες ἄξιοι. ἀλλὰ τὸ ζητούμενον οὔπω καὶ νῦν ἀποδέδεικται. τί δή τοῦτό ἐστιν; ὅτι καὶ χρόνους ὥρισεν ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις, ὥσπερ ἐκεῖ ἔτη τετρακόσια καὶ μετὰ ταῦτα ἑβδομήκοντα. ἴδωμεν τοίνυν καὶ ἐνταῦθα εἴ τινα χρόνον ὁρίζει. ποῦ δὴ τοῦτο ἔστιν εὑρεῖν; ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθησομένοις. ἐπειδὴ γὰρ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἤκουσε κακά, τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ νόμου, τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπι- P 231 θυμεῖ λοιπὸν τὸ τέλος αὐτῶν μαθεῖν, καὶ εἴ τις ἔσται τῶν συμφορῶν τούτων μεταβολή. καὶ διερωτῶν ἔλεγεν οὕτως "κύριε, τί τὰ ἔσχατα τούτων; καὶ εἶπε· δεῦρο Δανιήλ, ὅτι ἐμπεφραγμένοι εἰσὶν οἱ λόγοι ἕως καιροῦ πέρας," τὸ ἀσαφὲς τῶν εἰρημένων αἰνιττόμενος. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς συγχωρήσεως τῶν κακῶν· "ἕως ἂν ἐκλεγῶσι καὶ ἐκλευκανθῶσι καὶ πυρωθῶσι πολλοί, καὶ ἀνομήσουσιν ἄνομοι, καὶ οὐ συνήσουσι πάντες ἀσεβεῖς, καὶ νοήμονες νοήσωσιν." εἶτα τὸν καιρὸν προλέγων ὅσον μέλλει κατέχειν αὐτοὺς τὰ δεινά, φησίν "ἀπὸ καιροῦ παραλλάξεως ἐνδελεχισμοῦ." ἐνδελεχισμὸς δὲ ἐκαλεῖτο ἡ καθημερινὴ θυσία· τὸ γὰρ ἐνδελεχὲς τὸ πυκνὸν καὶ συνεχές ἐστιν. ἔθος γὰρ ἦν τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ἐν B πρωῒ καὶ ἐν ἑσπέρᾳ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῷ θεῷ θύειν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ θυσία ἐκείνη ἐνδελεχισμὸς ἐλέγετο. "καὶ ἤλλαξε." διὰ τοῦτό φησιν ὁ ἄγγελος ὅτι ἀπὸ καιροῦ τῆς ἀλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς θυσίας, εἰσὶ δὲ ἡμέραι ασϥ', ὅπερ ἐστὶν ἔτη τρία ἥμισυ. εἶτα δηλῶν ὅτι καὶ λύσις τῶν κακῶν τούτων ἔσται καὶ ἀπαλλαγή, ἐπήγαγε "μακά-

est, ii qui salute digni sunt. sed quod praecipue quaerebatur, nondum demonstravimus, nimirum tempus malorum istorum. nam sicut primae calamitati 400 annos definivit deus, secundae 70, ita videamus an hic quoque certum tempus statuatur. id ergo invenimus in iis verbis quae apud vatem sequuntur. postquam Danielus inaudivit de calamitatibus istis multis atque magnis, de incendio urbis, legis abrogatione et servitute populi, cupit tandem eorum finem cognoscere, et si qua sit futura istorum malorum mutatio. itaque sic interrogat (cap. 12) "domine, quis horum erit finis?" et respondetur "vade Daniele, quia sermones isti usque ad exitum temporis obsignati sunt." ita obscuritas dictorum innuitur. additurque causa cur permissum sit ea mala incidere: "donec" inquit "eligantur atque igne perpurgentur multi, et impii impie agent, neque sapient scelesti, prudentes autem sapient." inde tempus nominat, quamdiu mala ista essent Iudaeos pressura. "ab eo" inquit "tempore, quo sacrificium iuge mutatum fuerit." iuge seu assiduum sacrificium vocatur quotidianum: quotidie enim Iudaei mane ac vesperi solebant deo rem sacram facere. ab eius ergo mutatione, hoc est ab eius abolitione, dies sunt 1290, nimirum anni 3 s. deinde malorum istorum finem fore infert: "beatus qui perfert et sustinet usque

ριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας ͵ατλε´," ταῖς ͵ασλ´ με´ προθείς, ἐπειδὴ ἐν μηνὶ καὶ ἥμισυ μηνὸς τὴν συμβολὴν συνέβη γενέσθαι, ἐν ᾗ γέγονε καθαρὰ ἡ νίκη καὶ ἡ παντελὴς τῶν ἐπικει-
C μένων κακῶν ἀπαλλαγή. εἰπὼν γὰρ "μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας ͵ατλε´" τὴν ἀπαλλαγὴν ἐδήλωσε. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν "ὁ φθάσας." ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀσεβησάντων εἶδον τὴν μεταβολήν, οὐκ ἐκείνους μακαρίζει, ἀλλὰ τοὺς ἐν τοῖς καιροῖς τῶν κακῶν ὑπομείναντας καὶ μὴ προδόντας τὴν εὐσέβειαν καὶ τῆς ἀνέσεως τυχόντας. ἆρά τι τούτων σαφέστερον γένοιτ' ἄν;

Ὥρα δὴ λοιπὸν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἐλθεῖν καὶ τὴν παροῦσαν αἰχμαλωσίαν καὶ δουλείαν, δι' ἣν καὶ πάντα κεκινήκαμεν ταῦτα. ὅτι μὲν οὖν αἱ τρεῖς προανηγορεύθησαν αἰχμαλωσίαι, ἡ μὲν ἔτη ἔχουσα υ´, ἡ δὲ ο´, ἡ δὲ τρία ἥμισυ, ἱκανῶς ἐντεῦθεν ἡμῖν, ὡς
D οἷόν τε, ἀποδέδεικται. φέρε δὴ λοιπὸν καὶ περὶ ταύτης εἴπωμεν. ὅτι γὰρ καὶ περὶ τῆς ἐσχάτης τετάρτης καὶ τελευταίας προανεφώνησεν ὁ προφήτης οὗτος, αὐτὸν παρέξομεν τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα, τὸν τὰ ἐκείνων φρονοῦντα. ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τὰ περὶ τῆς Ἀντιόχου αἰχμαλωσίας καὶ μάρτυρα τὸν προφήτην παρήγαγεν, ἐπάγει καὶ περὶ ταύτης, καί φησι "τὸν αὐτόν γέ τοι τρόπον Δανιὴλ καὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ ναὸς καταλυθήσεται." σὺ δέ μοι σκόπει τὸ φιλάληθες τοῦ ἀνδρός, ὃς εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, ἀλλ' οὐκ

15 ταύτης] τῆς τετάρτης margo P

ad dies 1335," addens prioribus dies 45: nam mense toto et dimidio exacto pugna est commissa solidaque victoria parta et omnibus malis prorsus liberati Iudaei. dicens enim "beatus qui perfert et sustinet dies 1335" liberationem a malis declaravit. neque simpliciter eum vocat beatum qui ad eum usque diem pertigerit. nam multi etiam impii mutationem istam viderunt; neque tamen eos felices dicit, sed eos tantum qui in istis calamitatibus patientia usi pietatem non prodiderunt, atque tunc sublevati sunt. hisne aliquid evidentius dici potest?

Tempus ergo est ut ad institutum revertamur, cuius gratia haec adduximus, et de ultimo Iudaeorum exsilio dicamus. satis enim perspicue demonstravimus trium priorum calamitatum tempora expresse praedicta fuisse, annorum 400, annorum 70, annorum 3 s. dicamus ergo etiam de quarta: nam de hac etiam quarta atque postrema Danielum vaticinatum, vel Iosephum, hominem ab ipsorum partibus, testem citare licet. cum enim de excidio Antiochico locutus Danieli testimonio sua confirmasset, de quarto sic infert "eodem modo Danielus etiam de Romanorum imperio vaticinatus est, Hierosolymam ab iis vastatum templumque eversum iri." ac mihi veritatis studium in eo viro considera,

ἠνέσχετο ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδηγορίαν. εἰπὼν γὰρ ὅτι ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ ναὸς καταλυθήσεται, ἔγραψεν, ὅτι δὲ στήσεταί που τὰ τῆς ἐρημώσεως P 232 οὐκέτι προσέθηκεν, ἐπειδὴ μηδὲ τὸν προφήτην εὗρε τοιοῦτόν τι προσθέντα. ποῦ τοίνυν εἶπε Δανιὴλ ὅτι ὁ ναὸς ἐρημωθήσεται; ἄκουσον. ἐπειδὴ γὰρ τὴν προσευχὴν ἐκείνην τὴν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ ἐποιήσατο, ἦλθε Γαβριὴλ πρὸς αὐτόν, καὶ φησὶν "ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες συνετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν." ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα χρόνος εἴρηται οὐ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ μεθ' ὅσον χρόνον ἔμελλεν ἡ αἰχμαλωσία ἀπαντήσεσθαι. εἶτα πάλιν φησὶν ἀκριβέστερον "καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ, ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδας ζ' καὶ ἑβδομάδας ξβ'." B ἐνταῦθά μοι νουνεχῶς πρόσεχε· τὸ γὰρ πᾶν ἐνταῦθά ἐστι τὸ ζητούμενον. ἑβδομάδες οὖν ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ' υπγ' ἔτη εἰσίν. ἑβδομάδας γὰρ οὐχ ἡμερῶν ἐνταῦθα λέγει, οὐδὲ μηνῶν, ἀλλ' ἑβδομάδας ἐνιαυτῶν. ἀπὸ δὲ Κύρου ἐπὶ Ἀντίοχον τὸν ἐπιφανῆ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνην ἔτη εἰσὶ τϙδ'. εἶτα διδάσκων ἡμᾶς πόθεν ἀριθμεῖν δεῖ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπανόδου ἀλλ' ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ. οὐκ ἐπὶ Κύρῳ δὲ ᾠκοδομήθη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ μακρόχειρος. μετὰ γὰρ τὴν κάθοδον ἐπανῆλθε Καμβύσης, εἶτα οἱ Μάγοι, καὶ μετ' ἐκείνους Δαρεῖος Ὑστάσπου, μεθ' ὃν C Ξέρξης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρταβάνης. εἶτα Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ

qui tametsi Iudaeus erat, Iudaicam tamen contendendi et mentiendi libidinem imitari noluit. cum enim excidium urbis et templi scripsisset, non addit quando ei calamitati finis sit futurus, quia ipsum quoque vatem nihil tale addidisse videbat. audi vero ubi Danielus vastationem templi praedixerit. postquam sacco indutus et cinere conspersus deum deprecatus fuit, venit ad eum Gabrielus, ac dicit: 70 septimanae deciduntur populo tuo, et urbi sanctae. ecce tempus quo non ipsius calamitatis mora, sed quando esset futura ea designatur. mox expressius ait "cognosces atque intelliges, ab exitu sermonis, cum decretum fiet de instauranda Hierosolyma, usque ad imperium uncti, erunt septimanae 7 et septimanae 62." atque hic mihi diligenter animum adverte: hic enim est id quod quaeritur. septimanae 7 et aliae 62 annos redigunt 483: non enim dierum, non mensium, sed annorum septimanae intelliguntur. iam a Cyro usque ad Antiochum Epiphanem et urbem ab eo captam anni sunt 394. docet porro nos, a quo initio anni sint numerandi: non a die reditus, sed a publicatione decreti de instauranda urbe. atqui non Cyro sed Artaxerxe demum Longimano regnante ea est refecta. nam a reditu Iudaeorum supervenit Cambyses, deinde Magi, post eos Darius Hystaspis filius, inde Xerxes Darii filius et Artabanus, tandem

ἐβασίλευσε τῆς Περσίδος· ἐν τῷ κ′ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεεμίας ἀνελθὼν τὴν πόλιν ἀνέστησεν, ἅπερ ὁ Ἔσδρας ἀκριβῶς ἡμῖν διηγήσατο. ἂν τοίνυν ἐντεῦθεν τετρακόσια ὀγδοήκοντα τρία θῶμεν ἔτη, ἥξομεν πάντως ἐπὶ τὴν κατασκαφὴν ταύτης, ὡς καὶ Ἰώσηπος αὖθις μαρτυρεῖ λέγων "τὴν δὲ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ ἐρήμωσιν συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιὴλ προφητείαν, πρὸ υ′ καὶ η′ γενομένην ἐτῶν." διὰ τοῦτό φησιν, οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ περίτειχος. ἐπειδὰν οὖν ἀναστῇ καὶ τὸ οἰκεῖον ἀπολάβῃ σχῆμα, ἀπ' ἐκείνου τὰς ο′ ἑβδομάδας ἀρίθμει. μετὰ δὲ τὰς
D ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ, καθὼς προείρηται. μετὰ γὰρ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου γενομένην ἐρήμωσιν ἐπὶ Ἀδριανοῦ συστάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐσπούδαζον ἐπὶ τὴν προτέραν πολιτείαν ἐπανελθεῖν οἱ μάταιοι θεομαχοῦντες. χειρωσάμενος δὴ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν καταστρέψας καὶ τὰ λείψανα ἀφανίσας πάντα, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἀνεγείρας, Αἰλίαν αὐτὴν προσηγόρευσε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπωνυμίαν. ὅθεν ὁ Χριστὸς μετὰ Ἀντίοχον τὸν ἐπιφανῆ παραγενόμενος, καὶ προαναφωνῶν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι αἰχμαλωσίαν, καὶ δεικνὺς ὅτι ὁ Δανιὴλ περὶ αὐτῆς προεῖπε, φησίν
P 233 "ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω." ἐπειδὴ γὰρ ἅπαν εἴδωλον καὶ πᾶν ἐκτύπωμα ἀνθρώπου βδέλυγμα παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐκαλεῖτο, αἰνιγματωδῶς ἐμφαίνων τὸν ἀνδριάντα ἐκεῖνον, ὁμοῦ καὶ πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἔσται ἡ αἰχμαλωσία προανήγ-

Artaxerxes Longimanus regno Persico est potitus. eius regni anno vigesimo Neemias profectus urbem reparavit; quod Esdras nobis accurate narrat. inde si numeremus annos 483, prorsus ad excidium eius pertingemus. sicut rursum his verbis testatur Iosephus: urbis autem et templi vastationem secundum Danielicum oraculum evenire contigit ante annos 408. propterea inquit, aedificabitur platea et murus. cum ergo refecta fuerit urbs suamque formam receperit, tunc incipe numerare 70 septimanas; quibus finitis, delebitur unctio et cessabit iudicium, uti prius diximus. enimvero post excidium urbis, quod Vespasiano et Tito imperantibus fuit, Adriano imperante Iudaei collecti irrito contra deum conatu aggressi sunt rem publicam pristinam instaurare. sed Adrianus eos armis domuit, urbemque funditus evertit, et reliquias eius omnes abolevit; aliamque inde ibi urbem condens de suo nomine Aeliam dixit. itaque Christus post Antiochi tempora exhibitus et futurum excidium praedicens, ostendensque de eo Danielum esse vaticinatum, ait "cum videbitis abominandum vastitatis signum, de quo Danielus vates locutus est, stare in loco sancto, qui legit, animum advertat." quia enim omne simulacrum et effigies humana a Iudaeis abominatio dicitur, per ambages illam statuam innuens, simul et quando et a quo urbs esset excin-

γειλεν. ὅτι δὲ περὶ τῶν Ῥωμαίων εἴρηται ταῦτα, καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, καθὼς προέφημεν. τίς οὖν αὐτοῖς ὑπολείπεται λοιπὸν λόγος; ὅταν τὰς μὲν αἰχμαλωσίας οἱ προφῆται φαίνωνται μετὰ διωρισμένων χρόνων εἰπόντες, ταύτῃ δὲ μηδένα χρόνον ὁρίσαντες, ἀλλὰ τοὐναντίον εἰπόντες ὅτι μέχρι συντελείας ἔσται ἡ ἐρήμωσις. B ὅτι μὲν εἰ τέλος ἡ παροῦσα ἔμελλε δουλεία λήψεσθαι, καὶ τοῦτο ἂν προεῖπον οἱ προφῆται καὶ οὐκ ἐσίγησαν, ἱκανῶς ἀπεδείξαμεν, τὰς αἰχμαλωσίας ἁπάσας μετὰ προρρήσεως δείξαντες ἐπενεχθείσας αὐτοῖς· ἑκάστης γὰρ τούτων καὶ τρόπους καὶ χρόνους προανακηρυχθέντας διὰ τῶν θείων γραφῶν ἀπεδείξαμεν. τῇ παρούσῃ δὲ οὐδεὶς προφήτης ὥρισε χρόνον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἥξει καὶ ἐρημώσει πάντα καὶ μεταστήσει τὴν πολιτείαν, καὶ μετὰ πόσον χρόνον τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπανόδου συμβήσεται, προεῖπεν ὁ Δανιήλ, ὅτι δὲ τέλος ἕξει καὶ στήσεταί που τὰ κακὰ ταῦτα, οὔτ' ἐκεῖνος ἐδήλωσεν οὔτ' ἄλλος τις προφήτης, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, ὡς εἴρηται, προεῖπον ὅτι ἕως συντελείας καθέξει αὐτοὺς ἡ ταλαιπωρία αὕτη. C καὶ μάλα εἰκότως· καὶ γὰρ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις ὁ τοσοῦτος διαγενόμενος χρόνος καὶ οὔτε ἴχνος οὔτε προοίμιον χρηστῆς μεταβολῆς ἐνδειξάμενος, καὶ ταῦτα πολλάκις ἐπιχειρησάντων αὐτῶν ἀναστῆσαι τὸν ναόν, ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλιανοῦ, καὶ διακωλυθέντων πρῶτον μὲν ὑπὸ στρατιωτῶν, ὕστερον δὲ ἐπὶ τοῦ παραβάτου πυρὸς τῶν θεμελίων ἐκπηδήσαντος καὶ κατασχόντος αὐτοὺς τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας τε καὶ παραβάσεως.

denda monstravit. atque id de Romanis esse dictum, etiam Iosephi testimonio docuimus. quid ergo Iudaeis superest quod dicant? quando vates calamitatum simul tempora praedicentes definita, huius nullum terminum constituerunt, sed contra vastitatem eam usque ad finem mundi duraturam pronuntiaverunt. satisque est a nobis demonstratum, si quidem finis esset futurus huic ultimo exsilio, vates divinos eum fuisse praedicturos et nequaquam silentio praeterituros. quippe superiores miserias omnes cum ita praedixerint ut simul spatium quod duraturae essent definirent, modosque et tempora exprimerent, sicuti ex Scriptura docuimus, huic ultimae nemo eorum tempus constituit. id quidem urbis et rei publicae fore excidium, addito quot annos post reditum ex Babylone id eventurum esset, vaticinatus est Danielus: finem autem istis malis aliquem fore neque ille neque quisquam omnino vatum praedixit: imo, uti diximus, contrarium pronuntiaverunt, usque ad finem mundi in istis miseriis futuros Iudaeos. idque admodum consentaneum fuit; et tantum ab illo excidio temporis elapsum iis testimonium perhibet, quo toto ne vestigium quidem ullum aut principium bonae mutationis sese ostendit. et quidem Iudaei saepe conati templum reficere sub Adriano Constantino et Iuliano, prohibiti sunt, primum quidem a militibus, sub Iuliano autem igni ex fundamentis erumpente eorumque intempestivum atque impium conatum avertente. dicant vero nobis quidnam causae

ὅθεν τοίνυν λεγέτωσαν ἡμῖν, τίνος ἕνεκα ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τοσοῦτον
διατρίψαντες χρόνον ἐν κακουχίᾳ ἐλέους ἔτυχον, καὶ εἰς Βαβυ-
D λῶνα πάλιν ἀπενεχθέντες ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια, καὶ ὑπ' Ἀντιό-
χου τοσαῦτα κακὰ παθόντες αὖθις πρὸς τὸ πρότερον ἐπανῆλθον
ἀξίωμα, νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον γεγένηται, ἀλλὰ πεντακοσίων ἐτῶν,
νῦν δὲ χιλίων ἐξ ἐκείνου διελθόντων οὐδὲ αἴνιγμα τοιαύτης μετα-
βολῆς ὁρῶμεν φαινόμενον οἷον τὸ πρότερον. εἰ δὲ τὰς ἁμαρτίας
αὐτῶν προβάλοιντο, καὶ εἴποιεν, ἐπεὶ ἡμάρτομεν τῷ θεῷ, διὰ
τοῦτο οὐκ ἀπολαμβάνομεν τὴν οἰκείαν χώραν, πάλιν δ' ἂν εἰκό-
τως αὐτοὺς ἐρήσομαι· διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν, ὦ Ἰουδαῖοι, ἔξω
τῆς Ἱερουσαλὴμ διατρίβετε χρόνον τοσοῦτον; καὶ τί τὸ καινὸν καὶ
P 234 παράδοξον; μὴ γὰρ νῦν ἐν ἁμαρτίαις ζῆτε μόνον, παρὰ δὲ τὴν
ἀρχὴν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κατορθώμασιν; οὐκ ἄνωθεν καὶ ἐξ
ἀρχῆς συνανετράφητε παρανομίαις; οὐχὶ τῆς θαλάσσης σχιζομέ-
νης καὶ τῶν πετρῶν ῥηγνυμένων καὶ τοσούτων θαυμάτων γινομέ-
νων περὶ τῆς ἐρήμου προσεκυνήσατε μόσχῳ; οὐ τὸν Μωϋσέα λί-
θοις βάλλοντες καὶ ἑτέροις μυρίοις τρόποις ἀνελεῖν ἐπεχειρήσατε
πολλάκις, καὶ τὸν θεὸν παρωργίζετε βλασφημοῦντες; οὐ τῷ
Βεελφεγὼρ ἐτελέσθητε; οὐ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας
ἐθύσατε τοῖς δαιμονίοις καὶ τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐθεραπεύσατε;
οὐ πᾶν εἶδος ἁμαρτίας καὶ κακίας ἐπεδείξασθε; πῶς οὖν ὑμᾶς
B οὐκ ἀπεστράφη τότε ὁ θεός, ἀλλὰ μετὰ τὰς παιδοκτονίας καὶ τὰς
εἰδωλολατρίας, μετὰ τὴν πολλὴν ἀγνωμοσύνην, καὶ προφήτας
ἀφῆκε παρ' ὑμῖν εἶναι διαφόρους, καὶ σημεῖα εἰργάζοντο καὶ θαύ-

sit, quod et in Aegypto tantum tempus in magnis miseriis versatos deus miseratus est, et in Babylonem captivi abducti inde in patriam reducti sunt, et tot malis ab Antiocho affecti tamen pristinam recuperarunt dignitatem, nunc autem tale nihil fit, sed 500, imo 1000 iam exactis ab excidio annis ne speciem quidem ullam priorum mutationum videmus? quodsi peccata sua causentur, dicantque ideo sibi patriam non reddi, quia delictis suis deum offenderint, haud abs re fuerit ita eos rogare. propter peccata vestra, o Iudaei, tanto tempore Hierosolyma extorres degitis? quid hoc novi et inauditi est? scilicet antiquitus iuste vixistis et officii rationes tenuistis, ac non iam inde ab initio innumera inter delicta vitam egistis? nonne cum et mare scindi et saxa rumpi totque alia miracula vidissetis in solitudine, tamen vitulum adoravistis? nonne Mosen lapidibus obruere multisque aliis modis interficere saepenumero aggressi estis? nonne deum impiis dictis irritastis? nonne Beelphegori initiati estis? nonne filios et filias vestras daemonibus immolastis? nonne alienos deos coluistis? nonne omne flagitiorum ac malitiae genus exercuistis? qui fit ergo quod tunc deus vos non est aversatus, sed post infanticidia vestra, post impios deastrorum cultus, post extremam ingratitudinem cum vates vobis misit va-

ματα παράδοξα; τίνος οὖν ἕνεκεν πάλαι μὲν ἀσεβοῦντες καὶ μυρία διαπραττόμενοι δεινὰ τοσαύτης εὐνοίας ἀπηλαύσατε παρὰ θεοῦ καὶ προστασίας καὶ προμηθείας, νῦν δὲ οὔτε εἰδωλολατροῦντες οὔτε παιδοκτονοῦντες ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ ταλαιπωρίᾳ διάγετε; μὴ γὰρ ἕτερος ἦν θεὸς τότε καὶ ἕτερος νῦν; οὐκ αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἐκεῖνα οἰκονομῶν καὶ ταῦτα νῦν ἐργαζόμενος; διὰ τί, ὅτε μείζω μὲν ἦν τὰ ἁμαρτήματα, πολλὴ δόξα ὑμῖν ἦν παρὰ θεοῦ, ὅτε δὲ ἐλάττονα πλημμελεῖτε νῦν, παντελῶς ὑμᾶς ἀπεστράφη καὶ ἀτιμίᾳ C παρέδωκεν ἀπεράντῳ; ἀλλὰ κἂν ὑμεῖς σιγήσητε, οἱ λίθοι κεκράξονται. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τοῦ δεσπότου τὰς χεῖρας ἐξετείνατε, διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται ὑμῖν διόρθωσις οὐδὲ συγγνώμη λοιπὸν οὐδὲ ἀπολογία. τότε μὲν γὰρ εἰς δούλους ἦν τὰ τολμώμενα, νῦν δὲ πάντα ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ σαφῶς ἀπεκρύψατε διὰ τῆς εἰς τὸν κοινὸν δεσπότην Χριστὸν μανίας. ὅθεν καὶ μειζόνως κολάζεσθε, καὶ οὐδ' οὕτως ἀπέχεσθε τῆς πατρικῆς ἐμβροντησίας τε καὶ λύσσης, πλάνον αὐτὸν καὶ παράνομον ἀποκαλοῦντες. εἰ γοῦν πλάνος ἦν ὁ Χριστός, ὥς φατέ, καὶ παράνομος, ἐχρῆν μᾶλλον ὑμᾶς εὐδοκιμῆσαι, ὅτι αὐτὸν ἀπεκτείνατε. D εἰ γὰρ Φινεὲς ἕνα τινὰ παρανομοῦντα ἀνελὼν ὁλόκληρον τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους ὀργὴν κατέπαυσεν (ἔστη γὰρ Φινεὲς καὶ ἐξιλάσατο, καὶ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην), πολλῷ μᾶλλον ἐφ' ὑμῶν ἔδει τοῦτο γενέσθαι, εἴ γε παράνομος ἦν ὁ ὑφ' ὑμῶν σταυρωθείς.

rios, tum miracula et prodigia inusitata edidit? cur olim tanta impietate obstricti et tot flagitiis ac sceleribus cooperti deum ita benevolum propitium atque tutorem habuistis, nunc autem neque impio cultu neque infantium caede eum irritantes in servitute et miseriis vitam degitis? nisi fortassis alius nunc est quam quondam deus, neque idem et illa et haec egit. alioqui cur vos tanto in pretio habuisset, cum graviora committeretis peccata, nunc vero cum minus delinquitis, omnino aversatus infinitae ignominiae exponeret? at enim vobis tacentibus vel lapides vociferabuntur. ex quo enim manus domino intulistis, porro neque correctio vobis reliqua est neque venia neque defensioni locus est. nam priores vestrae iniuriae in servos erant profectae a vobis: Christo autem per insaniam necando priora vestra scelera novi magnitudine obliterastis. ea de causa nunc gravioribus suppliciis afficimini. et tamen ne sic quidem maiorum vestrorum vaecordiam atque rabiem deponitis, sed etiamnum Christum impostorem atque legis violatorem appellatis. qui si talis fuisset qualem vos dicitis, propter necem ei illatam vos maiori etiam quam ante in existimatione esse conveniebat. si enim Phinees uno legis violatore trucidato iram dei, quae contra totum exarserat populum, placavit (stabat enim, ait scriptura, Phinees, et placabat deum, ac desiit occidio, eaque res illi iustitiae loco imputata est), quanto magis vobiscum ita agi debuit, si quidem is quem in cru-

καὶ πόθεν δῆλον, φησίν, ὅτι τέλεον ἀπεστράφη ὑμᾶς ὁ θεός; τῶν πραγμάτων αὐτῶν βοώντων καὶ σάλπιγγος λαμπροτέραν ἀφιέντων φωνὴν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐρημώσεως τοῦ ναοῦ, διὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἀλλ' ἄνθρωποι,
P 235 *φησίν, ἐπήγαγον, οὐχ ὁ θεός. εἰ γοῦν ἀνθρώπων ἔργα ταῦτα καὶ οὐχὶ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ, ἔδει μέχρι τῆς ἁλώσεως τὰ ὑμέτερα στῆναι καὶ μὴ περαιτέρω προελθεῖν ὑμῖν τὴν ἀτιμίαν καὶ κάκωσιν. πλὴν ἔστω κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, ὅτι τὰ τείχη κατέστρεψαν ἄνθρωποι καὶ τὴν πόλιν καθεῖλον καὶ τὸν βωμὸν ἀνέστρεψαν. μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἄνθρωποι κατέπαυσαν; μὴ καὶ τὴν τοῦ πνεύματος χάριν καὶ τἄλλα τὰ σεμνὰ τὰ παρ' ὑμῖν αὐτὰ κατέλυσαν, οἷον τὸ φωνὴν ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου φέρεσθαι, τὴν ἐπὶ τῷ χρίσματι γενομένην ἐνέργειαν, τὴν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦ ἱερέως δήλωσιν; καὶ γὰρ ἡ Ἰουδαϊκὴ πολιτεία οὐχὶ κάτωθεν εἶχε τὰς ἀρχὰς*
B *ἁπάσας, ἀλλὰ τὰς πλείους καὶ σεμνοτέρας ἄνωθεν ἐκ τῶν οὐρανίων. οἷον τί λέγω; θυσίας γίνεσθαι συγχωρήσας, ὁ μὲν βωμὸς ἦν κάτω καὶ τὰ ξύλα καὶ ἡ μάχαιρα καὶ ὁ ἱερεύς, τὸ δὲ πῦρ τὸ μέλλον ἐν τοῖς ἀδύτοις τοῖς ἐκείνοις ἰέναι καὶ δαπανᾶν τὰς θυσίας ἄνωθεν τὴν ἀρχὴν εἶχεν· οὐ γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὸν ναὸν εἰσῆγε πῦρ, ἀλλὰ φλὸξ ἄνωθεν κατενεχθεῖσα τὴν ἐπὶ τῆς διακονίας ἐπλήρου θυσίαν. πάλιν εἴ ποτε ἔδει τιμαθεῖν, ἀναμέσον τῶν Χερουβὶμ καὶ τοῦ ἱλαστηρίου φωνή τις ἐφέρετο καὶ τὰ μέλλοντα προέλεγεν. ὡσαύτως ἐπὶ τὸν λίθον τὸν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀρχιερέως, ὅπερ ἐκάλουν δήλωσιν, ἐγίνετό τις ἔλλαμψις, καὶ τὰ*

cem egistis legis erat violator? audes tamen adhuc quaerere unde constet deum vos omnino aversari, cum quidem res ipsa clamet, et vocem tuba clariorem edat urbis excidium, templi vastatio, et reliqua omnia. ab hominibus, aiunt, non a deo ista sibi mala imposita. quodsi non ira dei sed homines horum essent malorum auctores, utique excidium ea finiisset, neque ultra ignominiae atque miseriae ventum esset. verum esto ita uti dicitis, ac muros urbem et altare deiecerint homines. num et homines hominum vi existere cessaverunt? num homines gratiam spiritus aliaque apud vos magnifica aboleverunt? cuius generis est, quod nunc neque, ut quondam, vox a propitiatorio effertur, neque sua unctioni constat efficacitas, neque lapis sacerdotis docet. nam Iudaica religio sua principia non omnia de rebus terrestribus habebat, sed pleraque et praecipua caelitus. exempli causa sacrificia deus praescripserat; atque ara quidem, ligna culter et sacerdos terrena erant, ignis autem qui in adyto arsurus et sacrificium consumpturus erat, caelitus habebat ortum: non enim homo ignem templo inferebat, sed flamma de caelo lata sacrificium perficiebat. item si qua de re certiores fieri cuperent, inter Cherubimos et propitiatorium vox quaedam edebatur futura praedicens. eodem modo de lapide qui supra pectus sacerdotis summi pendebat, fulgor exibat qui futura detegeret; unde ei nomen

μέλλοντα προεσήμαινεν. ὁμοίως ἡνίκα χρίεσθαι ἔδει τινά, πνεύ-
ματος ἐφίπτατο χάρις καὶ τὸ ἔλαιον ἀνεπήδα. καὶ προφῆται διη- C
κόνουν τοῖς πράγμασι τούτοις, καὶ νεφέλη πολλάκις καὶ καπνὸς
τὰ ἄδυτα κατελάμβανεν. ἵνα τοίνυν μὴ ἀναισχυντῆτε μηδὲ ἀν-
θρώποις λογίζησθε τὴν ἐρήμωσιν αὐτῶν, οὐχὶ τὴν πόλιν μόνην
ἀφῆκε πεσεῖν καὶ τὸν ναὸν ἐρημωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα
ἐκεῖνα, ἅπερ ἐκ τῶν οὐρανῶν τὰς ἀρχὰς εἶχεν, ἐκποδὼν γενέσθαι
πεποίηκε. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἔχετε νῦν προφήτας οὐδέ τι τῶν
λοιπῶν ἐκείνων θείων; οὐκ εὔδηλον ὅτι τοῦ θεοῦ τὰ καθ᾽ ὑμᾶς
ἀποστραφέντος; καὶ πόθεν, φησί, τοῦτο δῆλον; ἀφ᾽ ὧν πρὸ
τούτου μὲν ἀσεβοῦντες ἐτυγχάνετε πάντως, νῦν δὲ δοκοῦντες ἐπιει- D
κέστερον ζῆν μετὰ τὸν σταυρὸν μείζονα τιμωρίαν ὑπομένετε καὶ
οὐδενὸς ἀπολαύετε τῶν προτέρων, οὔτε μὴν ἀπολήψεσθε, καθὼς
αἱ θεῖαι προρρήσεις ἐναργῶς δηλοῦσιν. εἰ δὴ βούλεσθε, καὶ
ἑτέρους προφήτας ἐφοπλίσομεν λέγοντας φανερῶς ὅτι τὰ μὲν ὑμέ-
τερα τέλος λήψεται, τὰ δὲ ἡμέτερα ἀνθήσει, καὶ πανταχοῦ τῆς
οἰκουμένης ἐκταθήσεται τὸ κήρυγμα, καὶ θυσίας ἑτέρας προσε-
νεχθήσεται τρόπος, ἐκείνων τῶν παρ᾽ ὑμῖν καταλυθεισῶν. οὐδὲ
γὰρ Ἡσαΐαν παράγω τέως μάρτυρα οὔτε Ἰερεμίαν οὔτε τοὺς ἄλ-
λους πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἵνα μὴ λέγητε ὅτι τὰ δεινὰ ἐκεῖνα ἃ
ἔλεγον περὶ τῆς αἰχμαλώσεως ἐξέβη, ἀλλὰ Μαλαχίαν τὸν μετὰ P 236
τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως ἀποκατάστασιν
σαφῶς περὶ τῶν πραγμάτων ὑμῶν προφητεύσαντα. ἐπειδὴ γὰρ
ἐπανῆλθον καὶ τὴν πόλιν ἀπέλαβον καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμουν καὶ

patefactionis. itemque si quis inungeretur, gratia spiritus in eum insiliebat et oleum resiliebat. iisque rebus vates erant administri, ac saepe nebula et fumus adytum occupaverunt. ne igitur pro impudentia vestra, calamitates vestras hominibus acceptas ferretis, non urbis modo et templi excidium fieri deus permisit, sed et eas res quarum de caelo principia erant e medio sustulit. cur enim nunc et prophetis et omnibus istis divinis rebus destituimini? nonne in promptu est id fieri, quia deus vos aversatur? unde, dicis, id liquet? inde quod quondam admodum impii fuistis: nunc autem post cruci affixum Christum, cum videamini rectius vivere, graviores penditis poenas, nihilque priorum bonorum vobis adest; neque vero unquam aderit, quemadmodum divinae praedictiones perspicue ostendunt. vultisne ut plures etiam vates contra vos ad auxilium advocemus, qui diserte pronuntient finem esse rerum vestrarum, nostras res florituras, ac per totum orbem propagatum iri praeconium, aliumque sacrificandi modum instituendum, vestro sublato? sane non producam testem Esaiam aut Ieremiam aut alios qui ante Babylonicum vixerunt exsilium, ne eo impleta fuisse dicatis quae illi mala minati sunt: sed Malachiam, qui post vestrum ex Babylone reditum et urbis instaurationem evidenter de vestris rebus est vaticinatus. is ergo cum Iudaei in patriam reversi urbem recepissent, templum aedificassent

τὰς θυσίας ἐπετέλουν, τὴν μέλλουσαν παντελῆ ταύτην καὶ τελευταίαν ἐρήμωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν θυσιῶν προλέγων φησὶν "εἰ λήψομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν θυσίαν, λέγει κύριος παντοκράτωρ. ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρά. ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτήν." πότε οὖν ταῦτα πεπλήρωται, ὦ Ἰουδαῖοι, καὶ
B πότε ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσηνέχθη τῷ θεῷ καὶ θυσία καθαρά; οὐκ ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τοῦτον τὸν μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν. ὡς εἰ μὴ τοῦτον προλέγει τὸν καιρόν, μηδὲ τὴν ἡμετέραν θυσίαν ἀλλὰ τὴν Ἰουδαϊκήν, παράνομός ἐστιν ἡ προφητεία. εἰ γὰρ τοῦ Μωϋσέως κελεύοντος εἰς μηδένα τόπον ἀνάγεσθε θυσίαν ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον ὃν ἐξελέξατο κύριος ὁ θεός, καὶ εἰς ἓν χωρίον ἐν Ἱερουσαλὴμ συγκλείοντος τὰς θυσίας ἐκείνας, ὁ προφήτης λέγων ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα μέλλειν προσάγεσθαι καὶ θυσίαν καθαράν, ἐναντιοῦται καὶ μάχεται τῷ Μωϋσῇ. ἀλλὰ μὴ γένοιτο· περὶ γὰρ ἑτέρας ἐκεῖνος εἶπε θυσίας καὶ περὶ ἑτέρας οὗτος. ἀκούσατε δὴ Σοφωνίου φωνοῦντος τὰ
C αὐτὰ καὶ λέγοντος "ἐπιφανήσεται κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ." καίτοι γε τοῦτο οὐκ ἐφεῖτο, ἀλλ' εἰς ἕνα τόπον ἐθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. ὅταν οὖν ἀκούσητε τῶν προφητῶν προλεγόντων καὶ προαναφωνούντων ὅτι οὐκέτι εἰς μίαν πόλιν οὐδὲ εἰς ἕνα τόπον ἀναγκασθήσονται ἄνθρωποι

ac sacrificarent ex lege, de postrema hac et perfectissima vastatione sacrificiorumque abolitione ita praedixit (cap. 1) "scilicet ut ego de manibus tuis sacrificia accipiam, inquit dominus omnipotens. ab ortu solis usque ad occasum nomen meum magnifice praedicatur, eique omnibus locis adoletur et sacrificium offertur purum. vos autem sacrificium contaminatis." quando autem, o Iudaei, ista impleta sunt? quando ubique deo purum sacrificium et suffitus oblatus est? certe tempus aliud dicere non potestis quam quod fuit ab adventu Christi. quod tempus nisi vates indicavit, neque nostrum sed Iudaicum sacrificium intelligi voluit, legi dei eius adversabitur oraculum. nam cum Moses non alibi quam eo loco quem deus elegerat iusserit sacrificari, et omnia sacrificia Hierosolymam compegerit, vates ille ait omnibus locis deo sacrificium purum et suffitum oblatum iri. ita Mosi videtur repugnare. verum hoc absit ut dicamus: nam alter de altero est locutus sacrificio. audite etiam eadem dicentem Sophoniam (cap. 2): "apparebit" inquit "dominus omnibus nationibus et exscindet omnes earum deos, adorabuntque eum omnes, quisque suo loco." atqui hoc non permittebat lex, sed in uno tantum loco iubebat Moses sacrificari. cum ergo auditis vates tanto ante tempore pronuntiare non fore necesse ut omnes homines in unam urbem unumve locum undique confluant, sed quemque

πάντοτε συνάγεσθαι, ἀλλ' οἴκοι καθήμενος ἕκαστος θεραπεύσει τὸ θεῖον, τίνα ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν ἀλλ' ἢ τὸν παρόντα τοῦτον, καθ' ὃν τὰ μὲν ἡμέτερα διαλάμπουσι κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τὰ δὲ ὑμέτερα κατεσβέσθη καὶ ἐν σκότει διαπορεύεσθε κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην; ὅτι δὲ πάλιν οὐ παρὰ τὴν ἀρχὴν ὑμῖν δοῦναι τὰς τοιαύτας ἐβούλετο θυσίας, ἀκούσατε τί φησιν D Ἡσαΐας. "τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει κύριος. καὶ τίς ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;" εἰ δὲ ταῦτα παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐζήτει, καὶ τοὺς παλαιοὺς πάντας τοὺς παρ' ὑμῖν λάμψαντας πρώτους ἂν εἰς τὴν πολιτείαν ἤγαγε ταύτην. πῶς οὖν ταῦτα, φησίν, ἐπέτρεψε; τῇ ὑμετέρᾳ συγκαταβαίνων ἀσθενείᾳ. καὶ καθάπερ ἰατρὸς πυρέττοντα ἰδὼν ἄνθρωπον δυσάρεστόν τε καὶ ἀκαρτέρητον, ἐπιθυμοῦντα ψυχροποσίας καὶ ἀπειλοῦντα εἰ μὴ λάβοι ἑαυτὸν ἀναιρήσειν, βουλόμενος τὸ μεῖζον κωλῦσαι κακὸν τὸ ἔλαττον δίδωσι πρὸς ἀλλαγὴν τελευτῆς βιαίας, οὕτω δὴ καὶ ὁ P 237 θεὸς ἐποίησεν. ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μαινομένους, ἀγχομένους, ἐπιθυμοῦντας θυσιῶν, καὶ παρεσκευασμένους εἰ μὴ λάβοιεν αὐτομολήσειν πρὸς τὰ εἴδωλα, μᾶλλον δὲ οὐ παρεσκευασμένους ἀλλὰ καὶ αὐτομολήσαντας ἤδη, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας. καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δῆλον ἐντεῦθεν· μετὰ γὰρ τὴν μυσαρὰν ἑορτὴν ἣν ἐπετέλεσαν τοῖς δαιμονίοις μοσχοποιήσαντες, τότε τὰς θυσίας ἐπέτρεψε, μονονουχὶ λέγων "μαίνεσθε καὶ βούλεσθε θύειν; οὐκοῦν ἐμοὶ θύετε." ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο ἐπιτρέψας οὐ μέχρι τέλους

domi suae deo cultum exhibiturum, quodnam aliud tempus ei rei deputabitis quam hoc ipsum, quo res nostrae per totum terrarum orbem vigent, vestrae autem dissipatae sunt, vosque in tenebris per totum orbem erratis? iam quod ab initio sacrificia talia a vobis deus non exegerit, ex Esaiae verbis cognoscite (cap. 1): "quid ad me multitudo vestrorum sacrificiorum, inquit dominus: quis ea de manu vestra requirit?" profecto enim si haec initio desiderasset, priscos illos qui de vestra gente illustres fuerunt, primos omnium ad eos ritus adegisset. quaeritis causam cur ea vobis iniunxerit? ea est vestra imbecillitas. sicut enim medicus hominem cernens febricitantem morosum et incontinentem, qui frigidae potum ita postulet ut eo negato minetur se sibi manus allaturum, studio maius malum avertendi minus concedit, ut eum a violento exitio conservet, ita etiam deus vobiscum egit. cum enim videret vos insana sacrificandi cupiditate ardere, paratosque, nisi eam explere vobis concederetur, deficere ad falsos deos, (quid dico paratos? imo autem cum iam defecissetis) sacrificia permisit. atque hanc esse veram causam inde fiet manifestum, quod post incestum illud demum sacrificium quod daemonibus ad vitulum a vobis conflatum obtulistis, sacrificandi vobis potestatem fecit, perinde ac si diceret "insanitis sacrificandi studio? mihi ergo potius sacrificate." neque tamen im-

ἀφῆκεν, ἀλλὰ διὰ σοφωτάτης μεθόδου πάλιν ἀνήγαγε. καὶ
B ὥσπερ ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνος συγχωρήσας τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάμνοντος,
εἶτα φιάλην οἴκοθεν κομίσας κελεύσει ταύτῃ μόνῃ τῆς ψυχροποσίας μεταλαβεῖν, καὶ τοῦ κάμνοντος πεισθέντος λάθρᾳ τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπιτάξειε συντρῖψαι τὴν φιάλην αὐτήν, ἵνα λανθανόντως καὶ ἀνυπόπτως αὐτὸν ἀπαγάγῃ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς, οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψας ἐν οὐδενὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης εἴασε τοῦτο γενέσθαι ἀλλ' ἢ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ μόνον, ὅθεν φησὶν ὁ Δαβὶδ "σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ θεὸς ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ." εἶτα ἐπειδὴ χρόνους τινὰς
C ἔθυσαν, καθεῖλε τὴν πόλιν. ὥσπερ ὁ ἰατρὸς διὰ τῆς τοῦ σκεύους συντριβῆς, οὕτως καὶ ὁ θεὸς διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως καὶ ἄκοντας αὐτοὺς ἀπήγαγε τοῦ πράγματος. ἐπεὶ γὰρ εἰ φανερῶς εἶπεν ἀπόστητε, οὐκ ἂν ἠνέσχοντο ῥᾳδίως, διὰ τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκης λανθανόντως αὐτοὺς ἀπήγαγε τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας. ἔστω τοίνυν ὁ μὲν ἰατρὸς ὁ θεός, ἡ δὲ φιάλη ἡ πόλις, ὁ δὲ νοσῶν ὁ δυσάρεστος δῆμος τῶν Ἰουδαίων, ἡ δὲ ψυχροποσία ἡ τῶν θυσιῶν ἐπιτροπὴ καὶ ἐξουσία. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἠβούλετο κατασκευάσαι, τίνος ἕνεκεν εἰς τόπον ἕνα συνέκλεισε τὴν τοιαύτην θυσίαν ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν; τίνος χάριν τὴν
D μὲν λατρείαν εἰς θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰς καιρόν, τὸν δὲ καιρὸν εἰς μίαν πόλιν συναγαγὼν αὐτὴν πάλιν ἐκείνην κατέστρεψε τὴν πόλιν; καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παρά-

mensam vobis sacrificandi licentiam permisit, sed scitissima via atque ratione vos revocavit. ac quemadmodum ille medicus cupiditati aegrotantis indulgens post poculo domo allato ei persuaderet uti non alio ex vase frigidam biberet, eoque parente occulte eius familiaribus mandaret ut confringerent vitrum, itaque ille non animadvertens et tacite ab sua cupiditate abduceretur, sic deus quoque sacrificia permisit, ea lege ut non alibi terrarum quam Hierosolymis fierent. hinc Davidus ait (Psalm. 64) "te, o deus, hymnus Sione decet, tibique vota solventur Hierosolymis." deinde cum aliquamdiu sacrificassent Iudaei, urbem eam evertit, eosque eius excidio urbis, veluti medicus vitro confringendo, etiam nolentes a sacrificiis retraxit. quia enim aperte eos iubenti desinere sacrificandi morem deo non erant facile obtemperaturi, loci necessitudine obstricti, ideo eos occulte ab ea vaesania revocavit. comparem ergo deum medico, urbem poculo, Iudaeum populum morosum atque refractarium aegrotanti, frigidae potui sacrificandi licentiam. nam nisi deus hoc ipsum machinatus esset, quae causa erat cur tantum sacrificium unico loco circumscriberet, qui ubique praesens adest et omnia replet? cur cultum in sacrificium, sacrificium in locum, locum in certum tempus, atque hoc in unicam urbem includens, eam deinde urbem evertisset? idque maxime mirabile est et communi opinioni adversum,

δοξον, ὅτι πᾶσα μὲν ἡ οἰκουμένη τοῖς Ἰουδαίοις ἀνεῖται, ἔνθα οὐκ ἔξεστι θύειν, μόνη δὲ ἡ Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾗ καὶ μόνον ἐξῆν, ἄβατος καὶ ἔρημος γέγονε. περὶ ὧν μέντοι κἀν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσί φησιν ὁ θεῖος λόγος. ἤδη δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐναργῶς ὁ θεὸς εὖ μάλα παρῃτεῖτο τὰς τῶν Ἰουδαίων θυσίας, ἐξαμαρτανόντων εἰς αὐτὸν πολλάκις, καὶ οἰομένων διὰ θυσίας ἀλλ' οὐ διὰ μετανοίας αὐτὸν ἐξευμενίζεσθαι. φησὶ γὰρ διὰ τῶν προφητῶν "ἵνα τί μοι φέρετε λίβανον ἐκ Σαβᾶ P 238
καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἥδυνάν μοι. καὶ συναγάγετε τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν, καὶ φάγετε τὰ κρέα, ὅτι οὐκ ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἡνίκα ἐξήγαγον ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, περὶ θυσιῶν καὶ ὁλοκαυτωμάτων." καὶ "τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, οὐδ' ἂν ἔρχεσθε ὀφθῆναί μοι. τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ χειρῶν ὑμῶν; πατεῖν τὴν αὐλήν μου οὐ προσθήσετε ἔτι. ἐὰν φέρητε μοι σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα βδέλυγμά μοί ἐστι. τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. νηστείαν B
καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου. ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν." καὶ "ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμοῦ ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι." καὶ "οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ

4 πρὸ] περὶ P

quod toto orbe terrarum Iudaeis concesso, ubi sacrificare non licet, sola Hierosolyma vasta incultaque iacent, in qua urbe sola sacrificare leges sinebant. de quibus sane etiam divinus sermo in Apostolicis constitutionibus ita loquitur. iam Christo in carne rem gerente evidenter deus Iudaeorum respuit sacrificia, cum ii tam saepe contra eum peccassent, putarentque se sacrificiis, non resipiscentia deum placare posse. ita enim deus per suos vates dicit (Ierem. 6) "quorsum mihi thus ex Saba offertis, et cinnamomum ex longinqua terra? solida vestra sacrificia non sunt mihi accepta, et victimae me non delectant vestrae. conducite in unum sacrificia et victimas vestras, atque edite carnes: non enim praecepi vobis quicquam de sacrificiis solidis et fertis, cum vos ex Aegypto educerem. quorsum mihi multitudo sacrificiorum vestrorum? satur sum immolatorum arietum, adipem agnorum ac sanguinem taurorum hircorumque nolo: non veniatis in conspectum meum. quis enim haec de vestris manibus exegit? porro atrium meum non calcabitis. frustra mihi similam offertis, abominor suffitum, novilunia vestra et sabbata et festum diem non fero: ieiunium, ferias et solennitates vestras odit anima mea: satietas vestri me cepit." item (Psalm. 49) "amove a me sonitum canticorum vestrorum, psalmum organorum tuorum nolo audire." item "non accipiam de domo tua vitulos,

οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους. ἐμὴ γάρ ἐστιν οἱ οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. μὴ φάγωμαι κρέατα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίωμαι; θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως." καὶ "θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον." καὶ ἁπλῶς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς ὁμοίως τὰς θυσίας ἀπαναίνεται διὰ
C τὸ ἐξαμαρτάνειν αὐτοὺς εἰς αὐτὸν ἐξ ἄκρας κακίας τε καὶ ἀπειθείας καὶ σκληροκαρδίας. θυσίαι γὰρ ἀσεβῶν βδέλυγμα κυρίῳ· καὶ γὰρ παρανόμως προσφέρουσιν αὐτάς, καὶ θυσίαι αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς, καὶ πάντες οἱ ἐσθίοντες αὐτὰς μολυνθήσονται. διὸ δὴ καὶ τῷ Σαοὺλ ὁ θεῖος Σαμουὴλ ἔλεγεν "ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν, καὶ ἀκρόαμα ὑπὲρ στέαρ κριῶν. ἰδοὺ γὰρ θέλει κύριος θυσίαν ὡς τὸ εἰσακούειν αὐτοῦ." εἰ τοίνυν καὶ πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὑπὲρ θυσίαν καρδίαν καθαρὰν ἐπεζήτει καὶ πνεῦμα συντετριμμένον, πολλῷ μᾶλλον ἐλθὼν ἔπαυσε τὰς δι' αἱμάτων θυσίας, οὐδὲ πάλαι δεόμενος αὐτῶν, ὡς εἴρηται, ἀλλ' εἰ βουληθῶσι συγχωρῶν, καὶ εἰ ἀπὸ γνώμης ὀρθῆς προσοίσουσιν. εἰ θύειν ἐπιθυμεῖς, οὐ δεομένῳ μοι θύε. ὁπότε δὲ τούτου ἀμνή-
D μονες ἐγένοντο, καὶ μόσχον ἀντὶ θεοῦ θεὸν ἐπεκαλέσαντο, καὶ τούτῳ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας ἐπεγράψαντο, λέγοντες "οὗτοι οἱ θεοί σου, Ἰσραήλ, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου," καὶ ἀπαρνησάμενοι θεὸν τὸν διὰ Μωϋσέως ἐπισκεψάμενον αὐτοὺς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, τὸν τὰ σημεῖα περὶ χειρὸς καὶ ῥάβδου ποιησάμενον, τὸν Αἰγυπτίους δεκαπλήγῳ πατάξαντα, τὸν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις διελόντα καὶ διαγαγόντα

neque hoedos ex caulis tuis. mea enim est terra, et quicquid eam implet. num ego taurorum carne vescar aut sanguinem hircorum bibam? offer domino sacrificium laudis." et (Psalm. 50) "sacrificium deo acceptum est spiritus contritus." in summa, passim in Scriptura deus sacrificia respuit, quod Iudaei adversus ipsum peccarent summa malitia contumacia atque pertinacia. quippe impiorum sacrificia deus abominatur: nam impie ea offerunt, suntque ipsi tanquam panis luctus; et quicunque de iis edunt, contaminabuntur. itaque etiam Saulo Samuelus dixit (1 Sam. 15) "obedientiam sacrificio atque adipi arietino praestare, atque a deo iis praeferri." qui ergo ante adventum suum cor purum et animam contritam sacrificio potiora habuit, is utique postquam in carnem venit, multo magis sanguinaria ista abolevit sacrificia, quae ne pridem quidem requisierat, sed sacrificare cupientibus liberam rem permiserat, modo ea corde recto offerrent. ideo dicit "si sacrificare cupis, mihi non requirenti sacrifica." cum vero dei obliti eius loco vitulum invocaverunt, eique reditum ex Aegypto acceptum tulerunt, dicentes (Exod. 32) "ecce dii tui, Israele, qui te ex Aegypto eduxerunt," diffitentes deum, qui eos afflictos Mosis opera sublevarat, qui manu et virga Mosis miracula ediderat, qui Aegyptiis decemplicem poenam inflixerat, qui rubrum mare in portiones disciderat ipsosque per medias aquas ut

αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος ὡς διὰ ξηρᾶς, τὸν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν βυθίσαντα, τὸν Μερρὰν τὴν πηγὴν τὴν πικρὰν γλυκάναντα, τὸν ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ εἰς πλησμονὴν ἀναβλύσαντα, τὸν στύλῳ νεφέλης καὶ στύλῳ πυρὸς σκιάζοντα αὐτοὺς διὰ θάλπος P 239
ἄμετρον, καὶ φωτίζοντα καὶ ὁδηγοῦντα τοὺς οὐκ εἰδότας ὅπου πορευθῶσι, τὸν ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοτήσαντα αὐτοῖς καὶ ἐκ θαλάσσης κρεωδοτήσαντα ὀρτυγομήτραν, τὸν ἐν τῷ ὄρει νομοθετήσαντα αὐτοῖς, οὗ τῆς θείας καὶ βροντοφώνου φωνῆς ἠξιώθησαν ἀκοῦσαι. τοῦτον ἀπηρνήσαντο, εἰπόντες τῷ Ἀαρών "ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἳ προπορεύσονται ἡμῶν," καὶ ἐμοσχοποίησαν χωνευτόν, καὶ ἔθυσαν τῷ εἰδώλῳ. κἀντεῦθεν οὖν ὀργισθεὶς ὁ μακρόθυμος θεός, ἅτε δὴ ἀχαριστηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἔδησεν αὐτοὺς δεσμοῖς ἀλύτοις, στιβάσι φορτισμοῦ καὶ σκληρότητι κλοιοῦ· καὶ οὐκέτι εἶπεν, ἐὰν ποιήσῃς, ὡς πρὸ τῆς μοσχοποιίας εἴρηκεν, ἀλλὰ ποίησον θυσιαστήριον καὶ θύε διηνεκῶς· ἐπιλήσμων γὰρ B
ὑπάρχεις καὶ ἀχάριστος, ἵνα συνεχῶς ἐπιμιμνήσκῃ μου. ἐπεὶ οὖν τῇ ἐξουσίᾳ κακῶς ἐχρήσαντο οἱ τάλανες καὶ ἀγνώμονες, ἀνάγκην ἐπέθηκε λοιπὸν θύειν καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαι τινῶν, καὶ ζῴων διαφορὰς καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διέστειλε, καίτοι παντὸς ζῴου καθαροῦ τυγχάνοντος· πάντα γὰρ ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς καλὰ λίαν. καὶ δὴ καὶ ἀφορισμοὺς προσέταξε καὶ καθαρισμοὺς καὶ βαπτισμοὺς καὶ δεκατισμοὺς καὶ ἁγνείας καὶ ἀργίας διαφόρους, ὧν παρακούοντι τιμωρίαν ὡρίσατο, ἵνα πιεζόμενοι

per continentem traduxerat, qui hostes eorum submerserat, qui fontem Merrae de amaro dulcem redegerat, qui de cacumine saxi icto aquae abunde elicuerat, qui columna nubis eos obumbrans nimium aëris aestum avertebat, qui columna ignea praelucebat viamque eos ignotam ducebat, qui eis caelitus manna praebebat, qui a mari coturnicibus missis carne eos saturabat, qui in monte legem ipsis dederat, qui eos auditione suae divinae ex tonitribus vocis dignatus fuerat. hunc illi diffidentes, Aaronem iusserunt sibi deos fabricari itineris duces, fusoque vitulo sacrificaverunt. ea ipsorum ingratitudine deus ira, quantumvis ad eam lentus, exarsit, eosque vinculis insolubilibus ligavit, oneribus gravibus et duris pressos compedibus; neque, ut ante confectum vitulum, permisit iis sacrificare, sed imperavit uti altari condito continenter sacrificarent, hominesque obliviosi alioquin et ingrati, ita dei perpetuo colerent memoriam. quoniam igitur miseri obnoxioque praediti animo Iudaei licentia sua male usi sunt, necessitatem eis exinde imposuit dominus sacrificandi et cibis quibusdam abstinendi, discrimenque mundorum et immundorum animalium statuit, quanquam omnia animalia munda sint: omnia enim quae deus creaverat, valde bona erant. iniunxit etiam quasdam separationes purgationes ablutiones decimationes castimonias feriasque varias, poenis etiam sancita omnia, ut pressi ac compedibus

καὶ ὑπὸ τοῦ κλοιοῦ ἀγχόμενοι τῆς πολυθέου πλάνης ἐκστήσονται. C *οὐκοῦν διὰ τὴν σκληροκαρδίαν αὐτῶν ἐπέδησεν αὐτούς, ὅπως διὰ τοῦ θύειν καὶ ἀργεῖν καὶ ἁγνίζεσθαι καὶ τὰ τοιάδε παρατηρεῖσθαι εἰς ἔννοιαν ἔρχωνται θεοῦ τοῦ ταῦτα διαταξαμένου αὐτοῖς καὶ νομοθετήσαντος, οἵγε μοχθηρίᾳ τρόπου καὶ γνώμης ἀγνώμονος οὐ διελίμπανον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπιλανθανόμενοι τοῦ θεοῦ, καὶ παρατρεπόμενοι προσεκύνουν ἀντὶ τοῦ κτίστου τὴν κτίσιν, καὶ ποτὲ μέν, ὡς εἴρηται, μοσχοποιήσαντες, ποτὲ δὲ τῷ Βεελφεγὼρ προσκυνήσαντες, ἄλλοτε δὲ τῷ Βάαλ καὶ τῷ Χαμὼς καὶ τῇ Σιδωνίᾳ Ἀστάρτῃ καὶ τῷ Μολχώμ, καὶ ποτὲ τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄστροις, ἃ ὁ θεὸς εἰς φαῦσιν* D *ἀνθρώποις ἐποίησε καὶ οὐκ εἰς προσκύνησιν· ποτὲ δὲ καὶ ἄλογα ζῷα ἐτίμων, ὡς παρ' Αἰγυπτίοις τὸν Ἆπιν βοῦν καὶ τὸν Μενδήσιον τράγον, καὶ θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, ὡς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ταύτῃ τοι προδήλως ἀπειλῶν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου· "μὴ μικρὸν τοῦτο τῷ οἴκῳ Ἰούδα, ποιεῖν τὰ βδελύγματα ταῦτα ἃ ἐποίησαν; ὅτι ἔπλησαν τὴν γῆν ἀνομίας τοῦ παροργίσαι με." διὸ τοίνυν εἰκότως ἐξωλοθρεύθησαν ὡς τὸν θεὸν παροργίζοντες καὶ τὴν ἁγίαν γῆν ἐκείνην καταμιαίνοντες ἀπ' ἀρχῆς ἕως τῆς ἐσχάτης καὶ τελευταίας ταύτης ἁλώσεως ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου. καὶ γὰρ διαφόρων ταύτην ἑλόντων καὶ καθελόντων,* P 240 *φησὶ Θεοδώρητος, πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατέστησαν ἀξίωμά τε καὶ σχῆμα· ἀλλὰ νῦν οὐκέτι. πρῶτος μὲν γὰρ Θελαφάλασαρ δορυάλωτον ἔλαβε τῶν δέκα φυλῶν τὸ πλεῖστον, δεύτερος δὲ Σα-*

adstricti errorem de multis diis vitarent. sic ergo deus eos ob animi obstinationem devinxit, ut sacrificiis feriis castimoniis aliisque id genus caeremoniis observandis dei memoriam retinerent, qui omnia ista praecepisset atque legibus descripsisset. illi tamen perversitate morum et animi ingratitudine ea iam inde a principio ad finem usque fuerunt, ut identidem dei oblivisceréntur, deviantesque a recto creatoris loco creaturam adorarent. itaque alias vitulum, uti diximus, conflarunt, alias Beelphegori supplicarunt, alias Baali Chamoso Sidoniae Astartae Molocho, alias soli lunae et stellis, quae deus non ut colerentur sed ut lumen praeberent hominibus creaverat; alias bruta animantia cultu dei affecerunt, ut in Aegypto Apin bovem et hircum Mendesium, alias argenteos et aureos deos, ut in Iudaea. eam ob rem perspicue iis deus voce vatis sui ita minatur: "parumne hoc Iudaeae familiae videtur, quod tam multa abominanda fecerunt terramque impietatis repleverunt, ut me irritarent?" merito igitur excisi sunt, cum dei iram provocarent sacramque terram ab initio polluerent identidem usque ad postremum illud suum sub Vespasiano et Tito excidium. cum enim, inquit Theodoretus, diversi Hierosolyma cepissent atque destruxissent, semper ea pristinae dignitati est atque formae restituta, dempto postremo excidio. primus Thelaphalasar maiorem decem tribuum partem captivam

λαμανασὰρ τὴν Σαμάρειαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν ἐξηνδραπόδισε πόλεις, τρίτος δὲ ὁ Σεναχηρεὶμ τὰς μὲν ἄλλας τῆς Ἰουδαίας ἐπολιόρκησε πόλεις καὶ πολλοὺς μετῴκισεν αἰχμαλώτους, ἐπιστρατεύσας δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀλαζονικῶς τε καὶ δυσσεβῶς ἐκομίσατο δικαίως τῆς βλασφημίας τὰ ἐπίχειρα· θεηλάτῳ πληγῇ τὴν στρατιὰν ἀπολέσας, καὶ μετ' αἰσχύνης ἀναζεύξας, ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων ἀναιρεῖται. μετὰ δὲ τοῦτον Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἰωακεὶμ τοῦ υἱοῦ Ἰωσίου μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, καὶ πολλὰ τάλαντα χρυσίου καὶ ἀργύρου B λαβὼν καὶ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους αἰχμαλώτους πολλοὺς καὶ μέρος ἐκ τῶν ἱερῶν σκευῶν, ὑπέστρεψε δασμὸν ἐπιθείς. καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ μὲν Ἰωακεὶμ τὸν φόρον ἠθέτησεν, ὁ δὲ Ναβουχοδονόσορ τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς τούτου βασιλείας, ὀγδόῳ δὲ τῆς οἰκείας ἡγεμονίας πάλιν ἐκστρατεύει τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ τὸν μὲν Ἰωακεὶμ ἀνελὼν καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ῥιφῆναι κελεύσας ἄταφον ἐπί τινα χρόνον κατέλιπε, περὶ οὗ καὶ Ἱερεμίας φησί "τάδε λέγει κύριος ἐπὶ Ἰωακεὶμ υἱὸν Ἰωσίου βασιλέως Ἰούδα. οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον. οὐ μὴ κόψονται αὐτόν, ὦ ἀδελφέ, οὐδ' οὐ μὴ κλαύσονται αὐτόν, οἴμοι κύριε καὶ οἴμοι ἀδελφέ· ἀλλὰ C ταφὴν ὄνου ταφήσεται, καὶ συμψηφισθεὶς ῥιφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ," τοὺς δὲ ἐν τέλει πάντας αἰχμαλώτους λαβών, καὶ τοῖς ὑπολειφθεῖσι χειροτονήσας βασιλέα Ἰεχονίαν υἱὸν Ἐλιακείμ, ἀπῆρεν εἰς Βαβυλῶνα. εἶτα καὶ τοῦτον μαθὼν στα-

abduxit. secundus Salamanaser Samariam et circumpositas urbes subegit et incolas in servitutem abegit. tertius Senacherimus reliquas Iudaeae urbes oppugnavit, multosque servitum in suum regnum misit. verum Hierosolymam quoque adortus, ac superbe et impie contra deum elatus, iustas suae impiae maledicentiae poenas dedit, exercitu divinitus caeso coactus cum dedecore obsidionem solvere, domumque reversus a filiis suis est interfectus. post hunc Nabuchodonosor, Ioachimo Iosiae filio tertium annum regnante, copias in Iudaeam adduxit; multisque auri et argenti talentis acceptis, multis qui regii erant sanguinis captivis abductis, ablata etiam sacrorum vasorum parte impositoque tributo domum rediit. paulo post Ioachimo tributum non solvente Nabuchodonosor anno regni eius undecimo, sui autem octavo, rursum Hierosolyma oppugnavit, Ioachimumque necatum de muro proiici et aliquamdiu inhumatum relinqui imperavit; de quo et Ieremias dicit (cap. 21) "haec pronuntiat dominus de Ioachimo Iosiae regis Iudae filio vae ei viro: inter plangendum super eo non dicent heu frater, neque inter deflendum dicent heu domine et heu frater: sed asini sepultura ei obtinget, ac putrefactus proiicietur trans muros Hierosolymitanos." proceres omnes captivos abduxit, constitutoque ibi relictis rege Iechonia Eliachimi filio Babylonem se recepit. post tres menses hunc quoque

σιάσαντα μετὰ μῆνας τρεῖς πάλιν ἔρχεται, καὶ τοῦτον πεδήσας μετὰ πολλῶν νεωτέρων δοριάλωτον ἄγει, καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύειν τῶν ὑπολοίπων Σεδεκίαν πατράδελφον αὐτοῦ, ὅρκοις κατὰ τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ μὴ ἀποστῆναι καταδεσμήσας. ἀλλὰ καὶ τούτου παραβάντος τοὺς ὅρκους καὶ μήτε τὸν δασμὸν ἀποδοῦναι θελήσαντος μήτε μὴν εὔνοιαν φυλάξαντος ἀλλ' Αἰγυπτίοις
D προσφυγόντος, αὖθις παρεγένετο, καὶ τὸν μὲν Σεδεκίαν χειρωσάμενος καὶ ἐκτυφλώσας, καὶ τὴν πόλιν αὔτανδρον εἰληφώς, τά τε βασίλεια καὶ τὸν θεῖον ναὸν καὶ πᾶσαν ἐμπρήσας οἰκίαν, αἰχμαλώτους ἀπήγαγε τοὺς διασωθέντας ἐκ τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ πολέμου καὶ τὰ διαφέροντα σκεύη τοῦ ναοῦ κυρίου. τὸ πλῆθος τοίνυν τῶν συμφορῶν αὐτῶν καὶ Ἰωὴλ διηγούμενος πρῶτον μὲν ἐπελεύσεσθαι κάμπην λέγει, τὰ δὲ ὑπ' αὐτῆς μὴ ἀναλωθέντα ὑπὸ ἀκρίδος ἀναλωθήσεσθαι, ὅσα δὲ ταύτην διαφεύξεται, δαπανήσειν τὸν βροῦχον, ἔσχατον δὲ τὴν ἐρυσίβην ἐπαχθεῖσαν μηδὲν παντελῶς καταλείψειν ἀλώβητον. φησὶ γὰρ "τὰ κατάλοιπα τῆς
P 241 ἀκρίδος καταφάγεται ὁ βροῦχος" καὶ τὰ ἑξῆς. ταῦτα γὰρ τροπικῶς εἰς τὸν Ἀσσύριον καὶ Βαβυλώνιον ἐκληπτέον, κάμπην μὲν τὸν Θελαφάλασαρ ὀνομάζοντας, ἀκρίδα δὲ τὸν Σαλαμανασάρ, βροῦχον δὲ τὸν Σεναχηρείμ, ἐρυσίβην δὴ τὸν Ναβουχοδονόσορ, τελευταῖον ἐπιστρατεύσαντα καὶ τὴν Ἰουδαίαν δῃώσαντα καὶ τοὺς τὸν θάνατον διαφυγόντας αἰχμαλωτίσαντα, καθὼς εἴρηται. πλειστάκις μὲν οὖν πάλιν συμβέβηκεν ἁλῶναι τὴν Ἰουδαίαν, ὥς φησι πάλιν ὁ μέγας Κύριλλος, ὑπό τε Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων Σύρων

defectionem moliri sentiens rediit, eumque in compedibus cum multis iuvenibus captivum abduxit, regno Sedechiae eius patruo tradito, cum is per deum iurasset se fidem servaturum. sed et hoc periurii sese obligante ac neque amicitiam servante et tributum abnegante et ad Aegyptios confugiente, denuo Hierosolyma advenit. ibi Sedechiae capto oculos eruit; urbeque et hominibus potitus regiam, aedem dei omnesque domos incendit, et quod a fame et bello hominum erat reliquum, captivos simulque praecipua templi vasa abduxit. Ioelus (cap. 1) sane multitudinem calamitatum enarrans primo ait erucam venturam; quod ea non absumpserit, id locustam perdituram; si quid ea reliquum fecerit, id bruchum vastaturum; ad extremum superventuram rubiginem, eamque nihil omnino integrum relicturam. sic enim ait "residua erucae comedit locusta" et quae sequuntur. haec mutatis nominibus de Assyrio et Babylonico regno sunt intelligenda: eruca enim Thelaphalaserem notat, locusta Salmanaserem, bruchus Senacharibum, rubigo Nabuchodonosorem, qui ultimo Iudaeam depopulatus est, eosque qui mortem evaserant in servitutem abegit, sicut diximus. persaepe igitur, ut magnus ait Cyrillus, Iudaea ab hostibus est vastata, ab Assyriis, ab Ae-

τε καὶ Μωαβιτῶν, Ἰδουμαίων καὶ τῶν λεγομένων Φυλιστιείμ, τουτέστι Παλαιστηνῶν· ἀλλ' ὀλίγα παθοῦσαν καὶ συμμέτροις ἔσθ' ὅτε περιπεσοῦσαν συμφοραῖς πάλιν ἀνῆκεν, ἐπαμύναντος B θεοῦ τοῦ καὶ παιδεύσαντος. ἀπόλωλε δὲ νῦν ὁλοσχερῶς μετὰ τὴν τοῦ κυρίου σταύρωσιν.

Ὥσπερ τοίνυν ἡ μὲν τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία κατελύθη ὑπὸ Βαβυλωνίων, ἡ δὲ Βαβυλωνίων ὑπὸ Περσῶν, ἡ δὲ Περσῶν ὑπὸ Μακεδόνων, ἡ δὲ Μακεδόνων ὑπὸ Ῥωμαίων, οὕτως ἡ τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου καταλυθήσεται καὶ ἡ τοῦ Ἀντιχρίστου ὑπὸ Χριστοῦ διαφθαρήσεται. διὰ μὲν οὖν τῶν τεσσάρων ἀνέμων τὰς μεγάλας τέσσαρας βασιλείας ὁ μέγας διδάσκει Ζαχαρίας, τὴν Χαλδαίων, τὴν Περσῶν καὶ τὴν Μακεδόνων καὶ τὴν Ῥωμαίων. τὰ δὲ δύο ὄρη τὰ δύο κλίματα τὸν οἰκουμένης φησίν· εἰς δύο γὰρ τέμνεται, εἴς τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην. καὶ οἱ μὲν πυρροὶ ἵπποι C τὸ μιαιφόνον τῶν Χαλδαίων σημαίνουσιν, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενεχθέντα παρὰ Περσῶν καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ σαφὲς τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων· οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ ἄλλαι βασιλεῖαι, καὶ αὗται. οἱ δὲ ψαροὶ καὶ ποικίλοι τὸ ἰσχυρὸν καὶ εὔτονον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ κατεστρατεύοντο Μῆδοι καὶ Πέρσαι κατὰ Βαβυλωνίων, τούτου χάριν πορευόμενοι καὶ δὴ καὶ ἀναπαῦσαι λέγονται τὸν θυμὸν κυρίου· ἐπειδὴ γὰρ σκληροὶ γεγόνασι κατὰ τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦτο παρεδόθησαν εἰς χεῖρας Κύρου τοῦ Πέρσου. τὸ δὲ καὶ τοὺς λευκοὺς ἵππους, τουτέστι τοὺς Μακεδόνας, κατόπισθεν τῶν

gyptiis a Syris a Moabitis ab Idumaeis a Philistiis, qui sunt Palaestini. verum ea mediocri percepto damno, et non magnis interdum affecta calamitatibus, rursum liberata fuit, deo tantum castigante ac rursum tutante populum. nunc autem postquam Christus fuit crucifixus, funditus ea interiit.

Quemadmodum ergo Assyriorum regnum a Babylonico, hoc a Persico, idque a Macedonico, rursumque hoc a Romano est deletum, ita et Romanum imperium ab Antichristo evertetur, et Antichristi a Christo. proinde per quattuor ventos Zacharias quattuor magna regna designavit Chaldaicum Persicum Macedonicum et Romanum. duo montes duas orbis terrarum partes indicant: is enim in duas partes scinditur, Asiam nempe et Europam. ac rufi quidem equi Chaldaeorum homicidia notant, nigri necem iis a Persis et Medis illatam, albi illustrem Macedonum gloriam (non enim simile fuit ceterorum regnorum id regnum), variegati robur Romani regni. quoniam vero Medi et Persae expeditionem in Babylonios fecerunt, eapropter ire dicuntur, et quidem etiam placare dei iram. quia enim Babylonii populum dei duriter tractarunt, ideo in manus Cyri Persae traditi sunt. quod autem albi equi

μελάνων πορεύεσθαι σημαίνει ὡς καὶ οἱ Μακεδόνες τὴν Περσῶν
D βασιλείαν χειρώσονται. τὸ δὲ τοὺς ψαροὺς ἐπὶ νότον ἔρχεσθαι δηλοῖ ὡς ἔμελλον Ῥωμαῖοι στρατεύειν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ· ἐν γὰρ τῷ νότῳ κεῖται ἡ πόλις. τὸ δὲ προσταχθέντας αὐτοὺς περιοδεῦσαι τὴν γῆν διδάσκει πάλιν ὡς διὰ τοῦ θεοῦ πᾶσα βασιλεία συνίσταται.

Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τῆς ἐσχάτης ἁλώσεως Ἱερουσαλὴμ ἔτη ,εσξβ΄, ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ Σολομωντείου ναοῦ καὶ τῆς πόλεως ἔτη ,απη΄, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας οἰκοδομῆς ἔτη φϟϛ΄, ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ Ἀντίοχον πολιορκίας σμη΄, ἀπὸ δὲ τῆς ἀναλήψεως Χριστοῦ ἕως τῆς ὑπὸ Τίτου ἁλώσεως ἔτη μβ΄.

P 242 Τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Τίτου υἱοῦ Οὐεσπασιανοῦ τὸ Βέσβιον ὄρος ἐν τῇ δύσει κατὰ κορυφῆς ῥαγὲν ἐξεφύσησε πῦρ τοσοῦτον ὡς καταφλέξαι τὴν παρακειμένην χώραν καὶ τὰς πόλεις. ὅπερ θεασάμενοι οἱ Ἕλληνες, καὶ σφόδρα καταπλαγέντες, ἠρώτων τινὰς τῶν ἐλλογίμων Χριστιανῶν πῶς καὶ πόθεν ἐξῆλθε τὸ πῦρ ἐκ τῶν μυχαιτάτων τῆς γῆς. οἱ δέ φασιν, ἐκ τῆς ἡτοιμασμένης τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀσεβέσιν ἀνθρώποις γεέννης ἀνεδόθη πρὸς σωφρονισμὸν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν ἁμαρτανόντων. καὶ δῆλον ἐξ ὧν καὶ ὁ περιβόητος ὑμῶν διδάσκαλος Πλάτων ἔφη, διεξερχόμενος ἐν τῷ Φαίδωνι
B περὶ τῶν λήξεων καὶ ἀποπληρώσεων τῶν ψυχῶν, ὅτι οἱ κακῶς βεβιωκότες κολάζονται ἐν τῷ Κωκυτῷ καὶ ἐν τῷ Πυριφλεγέθοντι

nigros a tergo subsequuntur, id ostendit Macedonas Persarum regnum eversuros fuisse. et quod variegati ad austrum vadunt, eo Romanorum contra Hierosolyma expeditio adumbratur: ad austrum enim urbs sita fuit. quod terram iubentur circuire, docet a deo omnia regna constitui.

Ab Adamo usque ad extremum Hierosolymae excidium supputantur annorum quinque milia et ducenti sexaginta duo, a prima templi Solomonis et urbis aedificatione anni 1088, ab instauratione 596 anni, ab oppugnatione Antiochi 248. a Christi in caelum adscensu usque ad excidium urbis sub Tito anni 42.

Tertio anno Titi Vespasiani fil. Besbius mons in occasu a vertice summo ruptus tantum ignis efflavit, ut eo regio urbesque circumiacentes incensae fuerint. quod cum vidissent Graeci vehementer admirati, quosdam Christianorum primarios interrogarunt quonam modo atque unde ignis ex penetralibus terrae erupisset. hi responderunt eum admonendorum resipiscentiae causa peccatorum editum fuisse ex geenna, quae diabolo eiusque angelis et omnibus peccatoribus parata est. idque manifestum esse etiam ex his quae celebris ipsorum doctor Plato in Phaedone de animarum ordinibus atque statu narrat, nimirum eos qui male vixissent, in Cocyto igneo Phlegethonte et Tartaro suppliciis

καὶ ἐν τῷ Ταρτάρῳ, ἅτινά εἰσιν ἐν τῷ βάθει τῆς γῆς. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διαποροῦντας Ἕλληνας. ὁ δὲ θεῖος Πατρίκιος καὶ τῆς Προύσης ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς πρὸς τὸν δικαστὴν ἀνθύπατον, ἐρωτηθεὶς ἐπὶ λαοῦ καὶ δήμου περὶ τῶν αὐτοφυῶν πόθεν ἐξέρχεται,· οὕτως ἀπεκρίθη. ὁ κτίσας θεὸς πῦρ καὶ ὕδωρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐσιῶν, καὶ ἐκ μὲν τοῦ πυρὸς φῶς καὶ ἥλιον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας κατασκευάσας λόγῳ, προσέταξεν αὐτοῖς ἡμέραν καὶ νύκτα δᾳδουχεῖν· τοσαύτη γὰρ αὐτοῦ ἡ δύναμις ὅσον καὶ τὸ θέλημα. ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ C συμπήξας, καὶ γῆν ἐπάνω τῶν ὑδάτων ἑδράσας, ἐποίησε τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα προγνωστικῇ ἐνεργείᾳ, ἵνα ὁ μέλλων παρ' αὐτοῦ πλασθήσεσθαι ἄνθρωπος μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων εἰς χρῆσιν ἐνδεῖται. ἐν οἷς δύο τόπους εὐτρεπίσας πάλιν ἀϊδίους, τὸν μὲν φωτὶ καταλάμπεσθαι καὶ ἀπεράντων ἀγαθῶν ἔμπλεων κατεσκεύασε, τὸν δὲ σκότους καὶ κολαστηρίου πυρὸς αἰωνίου πεποίηκεν, ὅπως οἱ μὲν εὐαρεστήσαντες αὐτῷ καὶ πρὸς τὴν τοῦ διαβόλου μὴ κατολισθήσαντες ἀπάτην τὸν τῶν φωσφόρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπολαβόντες τόπον αἰωνίως αὐτῷ συμβασιλεύσωσιν, οἱ δὲ παροργίσαντες αὐτὸν καὶ τῷ κοινῷ ἐχθρῷ ἐξακολουθήσαντες σὺν αὐτῷ καὶ τὸν τῶν σκοτεινοφόρων D κολαστηρίων ἀπειληφότες χῶρον ἀτελευτήτως ἀποκλαύσωσι. διαχωρίσας δὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ὥσπερ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, κατεκερμάτισε ταῦτα κατὰ πάσης αὐτοῦ τῆς κτίσεως, καὶ ἔστιν ὕδωρ ὑπεράνω τοῦ στερεώματος, ὅ ἐστιν αἰθήρ, καὶ ἔστιν ὕδωρ

affici, quae sint in visceribus terrae. atque haec quidem isti tunc Graecis rei causam sciscitantibus responderunt. beatus autem Patricius Prusae episcopus et martyr, a proconsule iudice coram universo populo causam thermarum, id est aquarum quae sua sponte calidae terra erumpunt, interrogatus ita respondit. cum deus ignem et aquam ex nihilo condidisset, verbi sui vi ex igne lucem solem et reliquas stellas fecit, iussitque ea dies noctesque lumen praebere. tantum quippe ei est potestatis quantum voluntatis. porro ex aqua firmamentum caeli compegit terramque supra aquas statuit; effecitque in his omnia efficacitate futuri providente, ut homo, quem erat formaturus, nulla suis necessitatibus usibusque commoda re destitueretur. rursum in his duo loca condidit sempiterna, quorum alterum luce illustrem infinitis bonis replevit, alterum tenebris obsitum aeterni ignis suppliciis destinavit, ut qui ei sese probassent neque a diabolo se in fraudem illici sivissent, ii vitae restituti inque locum lucis et bonorum refertum recepti aeternum cum ipso regnent, qui vero ipsum irritassent communi hosti obsecuti, cum hoc in tenebricoso isto carcere sine fine supplicia luentes plorent. proinde cum aquam ab igne, sicut et tenebras a luce, divisisset, ea per omnem suam creaturam minutis partibus distribuit. itaque et aqua supra firmamentum

καὶ πῦρ ὑποκάτω τῆς γῆς. καὶ τὸ μὲν ἐπάνω τῆς γῆς ὕδωρ συν-
αχθὲν εἰς συναγωγὴν μίαν θάλασσα προσηγορεύθη, τὸ δὲ ὑποκάτω
τῆς γῆς ἀπομεῖναν ἄβυσσος ἐκλήθη, ἐξ οὗ καθάπερ σίφωνές τινες
ἀναπέμπονται πρὸς ζωὴν ἡμῶν καὶ παντὸς ζῴου αἱ πηγαί. ἀφ᾽
οὗ καὶ τὰ θερμὰ ἀνάγονται. καὶ τὰ μὲν πορρωτέρω τοῦ κάτω
P 243 πυρὸς ἀπέχοντα προνοίᾳ θεοῦ ἀναδίδονται ψυχρότερα, τὰ δὲ
πλησίον τοῦ πυρὸς ἐκεῖθεν ἐκπυρούμενα ζέοντα λίαν ἀναφέρονται,
ὅσα δὲ οὐ πολὺ πλησιάζουσι, χλιαρὰ ἀναδίδονται. καὶ τὸ μὲν
ὑποκάτω τῆς γῆς πῦρ κολαστήριόν ἐστι δαιμόνων καὶ ἁμαρτωλῶν
ἀνθρώπων, τὸ δὲ κατωτάτω ὕδωρ, ψυχρότερον ὂν καὶ εἰς βώ-
λους κρυστάλλου πεπηγός, ὃ καὶ Τάρταρος λέγεται, βασανιστή-
ριόν ἐστιν ὡσαύτως καὶ τοῦτο τῶν μὴ φυλαξάντων τὰς ἐντολὰς
τοῦ κυρίου. ὅτι δὲ πῦρ ἐστὶν ὑποκάτω τῆς γῆς, πειθέτω σε τὸ
ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Λυκίᾳ προφανῶς ἀναδιδόμενον καὶ μέντοι καὶ
ἐν ἄλλοις διαφόροις τόποις ὁμοίως παραδεικνύμενον πῦρ, εἰς τὴν
φοβερὰν γέενναν προδήλως πάντας κατακαῖον ὅσοι τὰ τοῦ πυρὸς
B ἔργα πεπράχασι. περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Μωϋσῆς ἐκ προσώπου τοῦ
θεοῦ φησὶν ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται
ἕως ᾅδου κατωτάτου, καταφάγεται γῆν καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς,
φλέξει θεμέλια ὀρέων. οὕτως δὲ καὶ Ἠσαΐας διαρρήδην προφαί-
νων τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὴν ἐσομένην καὶ ἡτοιμασμένην αὐτοῖς διὰ
τοῦ ἀσβέστου πυρὸς κόλασιν ἐκβοᾷ "τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ
καίεται, καὶ τίς ἀπαγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; πορεύε-

est aether; et est ignis atque aqua infra terram. et aqua quidem superior in unum collecta mare dicitur: quae autem infra terram residet, abyssus nominatur, unde veluti tubuli quidam emittuntur fontes, ad vitae nostrae et animalium omnium usus; atque indidem etiam calidae ebulliunt. nam quae, dei providentia sic ordinante, longius ab igne inferiore absunt aquae, eae frigidiores eduntur, quae igni propiores sunt, ab eo calorem concipiunt et admodum fervidae sursum efferuntur, quae autem non prope ignem sunt, tepidae exeunt. atque ignis quidem qui infra terram est, daemonum et peccatorum hominum supplicio inservit. aqua etiam imo infra terram loco, ita frigida ut in glebas glaciei congelet, qui et tartarus dicitur, ipsa etiam facit ad cruciandos eos qui dei praecepta violaverunt. esse autem ignem subter terram, persuadere tibi debet ignis qui in Sicilia Lycia aliisque locis manifesto erumpit; quo nimirum praemonstratur in horrenda Geenna omnes uri qui ignem suis factis meruerunt. de hoc igne etiam magnus ille Moses in persona dei loquitur (Deut. 32) "exarsit ignis me excandescente, cuius incendium pertinget usque ad infima inferorum, consum et terram et eius proventus, comburet fundamenta montium." sic etiam Esaias exclamat, peccatoribus diserte praedicens inexstinguibilis ignis poenas iampridem eos manentis (cap. ult.) "quis" inquit "vobis nuntiabit ignem iam ardere? quis vobis locum aeternum demonstrabit? ambulate in lumine ignis vestri, et flamma quam conce-

σθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῇ φλογὶ ᾗ ἐξεκαύσατε. καὶ ἐξελεύσονται καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί, λέγει κύριος. ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὅρασιν C *πάσῃ σαρκί." καὶ δὴ καὶ ὁ θεηγόρος Χρυσόστομός φησιν· ὅρα παράδοξον αὖθις ἕτερον, ἐναντίας φύσεις συνιούσας. οὔτε γὰρ ἀστραπῆς τι πυρωδέστερον οὔτε ὕδατος ψυχρότερον, ἀλλ' ὅμως ἀναμίγνυται, καὶ οὐ συγχεῖται οὐδὲ κεράννυται, ἀλλὰ τοὺς οἰκείους ἕκαστον διατηρεῖ ὅρους. τὸ πῦρ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τὸ ὕδωρ ἐν τῷ πυρί, καὶ οὔτε τοῦτο ἐξήρανε ἐκεῖνο οὔτε ἐκεῖνο κατέσβεσε τοῦτο. καίτοι ἀστραπὴ τοῦ ἡλιακοῦ πυρὸς ὀξύτερον καὶ φανότερον. καὶ μαρτυροῦσιν αἱ ὄψεις αἱ ταῖς ἀκτῖσι διηνεκῶς καταλαμπόμεναι, ἐκείνης δὲ τὴν φορὰν οὐδὲ πρὸς βραχὺ δυνάμεναι ἐνεγκεῖν. καὶ ὁ μὲν ἥλιος διὰ πάσης ἡμέρας διατρέχει τὸν οὐρανόν, αὕτη δὲ ἐν* D *μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ὡς καὶ Χριστὸς μαρτυρεῖ λέγων "ὥσπερ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἐξ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν." εἶτα φησίν "ὁ ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν." αὕτη πάλιν ἑτέρα φύσις, οὐ μικρὰν ἡμῖν παρέχουσα χρείαν, ἀλλὰ τοσαύτην ὥστε εἰς τὸ πολὺ τῆς ζωῆς ἡμῖν συντελεῖν, κεκμηκότα ἀνακτᾶσθαι τὰ σώματα. τοῦτο γὰρ ἔργον ἀνέμων, ἀναρριπίζειν τὸν ἀέρα, ὥστε μὴ ἀκίνητον ὄντα διαφθείρεσθαι, πεπαίνειν δὲ τοὺς καρποὺς καὶ τρέφειν τὰ σώματα. τί ἂν τις εἴποι τὰς ἐν ναυτιλίᾳ χρείας αὐτῶν, καὶ τοὺς καιροὺς οἷς τεταγμένως ἐφίστανται καὶ παραχωροῦσιν ἀλλήλοις, χορεύοντες ἐν τῷ πελάγει*

pistis. et exibunt alii, ac videbunt membra hominum eorum qui contra me deliquerunt, quia vermis eorum non morietur et ignis non exstinguetur, ostentuique erunt omnibus hominibus." sed et divino praeditus eloquio Chrysostomus dicit "rursum mihi aliud admirabile considera. congrediuntur duae naturae contrariae: quid enim sit aut fulgure magis igneum aut aqua frigidius? tamen ita coeunt ut neque confundantur neque temperentur: sed et aqua in igne et ignis in aqua suas utrumque servat proprietates: nam neque aquam ignis exsiccat, neque ignem aqua exstinguit. et sane fulgur etiam solari igne acutius est et lucidius; quod testantur oculi, qui cum perpetuo radiis solaribus illustrentur, fulguris splendorem ne exiguo quidem tempore possunt ferre. et sol totum diem permeando caelo insumit, fulgur uno momento totum orbem pervadit, quod et Christus testatur, inquiens 'sicuti fulgur ab ortu exit et usque ad occasum videtur.'" deinde addit: "qui ventos educit ex eorum thesauris." quae rursum alia est natura, non parvam nobis utilitatem conferens, sed tantam ut ad plurimam vitae partem nobis conducat, ad reficiendum fatigata corpora. ventorum enim officium est aërem excitare, ne motu carens vitium capiat, itemque coquere fructus et alere corpora. quis explicet quantum navigationibus prosint? et eorum tempora, quibus ordine ingruunt aliusque alii cedunt, choreas in mari ducentes, aliique

P 244 καὶ τοὺς πλωτῆρας διαβιβάζοντες; καὶ ὁ μὲν παρέπεμψεν, ὁ δὲ διεδέξατο. καὶ ἐναντίας ὁδευόντων ὁδοὺς καὶ διακονούντων ἡ μάχη αὐτῶν πάλιν τῷ βίῳ γίνεται χρήσιμος. καὶ μυρία ἄν τις εἴποι τῶν ἀνέμων ἔργα. ἀλλ᾽ ὅμως πάντα ταῦτα παραδραμὼν ὁ προφήτης καὶ καταλιπὼν ἀναλέγεσθαι, αὐτὸ μόνον τὴν εὐκολίαν τῆς δημιουργίας παρέστησε. τὸ γὰρ εἰπεῖν 'ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν' οὐ τοῦτο δηλοῦντός ἐστιν, ὅτι θησαυροί τινές εἰσιν ἀνέμων, ἀλλὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ ἐπιτάττοντος καὶ τὸ ἕτοιμον τῆς βουλῆς καὶ παρεσκευασμένον. ὥσπερ γὰρ ὁ ἔχων ἐν θησαυρῷ μετὰ ἀδείας ἐξάγει πάντα, καὶ ὅτε βούλεται πάλιν εἰσάγει, οὕτως ὁ τοῦ παντὸς δημιουργὸς πάντα εὐκόλως ἐποίησε καὶ τῇ φύσει παρέδωκεν. B εἶδες καὶ πόση ἐν ἀέρι διαφορά, καθάπερ καὶ ἐν πυρὶ καὶ ἐν ὕδατι πολλαὶ ἐναλλαγαί. καὶ γὰρ τοῦ ὕδατος τὸ μέν ἐστι πηγαῖον, τὸ δὲ θαλάττιον, τὸ δὲ ἀέριον, τὸ δὲ ἐν νεφέλαις, τὸ δὲ ὑπερουράνιον, τὸ δὲ ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων, τὸ δὲ ὑπόγειον, ἀφ᾽ οὗ καὶ τὰ θερμὰ ὕδατα ἐν διαφόροις τόποις ἀνάγονται, διὰ τοῦ ὑπογείου πυρὸς θερμανθέντα παραδόξως. καὶ τοῦ πυρὸς τὸ μέν ἐστιν ἐν ἡλίῳ, τὸ δὲ ἐν σελήνῃ, τὸ δὲ ἐν ἀστραπαῖς, τὸ δὲ ἐναέριον, τὸ δὲ ἀπὸ ξύλων, τὸ περὶ ἡμᾶς καὶ τὸ λυχναῖον, τὸ δὲ ἀπὸ γῆς (καὶ γάρ ἐστι πολλαχοῦ τὸ τοιοῦτο ἀπὸ γῆς ἀναδιδόμενον ἰδεῖν, ὥσπερ αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων), τὸ δὲ ἐν λίθοις παρατριβομένοις, τὸ δὲ ἐν C κόμαις δένδρων καὶ αὐτῶν παρατριβομένων, τὸ δὲ ἐν κεραυνοῖς ἐκ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ ἐξ ὑδάτων καὶ ὑέλων διαυγεστάτων καὶ καθα-

22 παρατριβόμενον P

eorum navigantes quo volunt deducentes, alii excipientes? quin et contrariis incedentes viis atque ministeria sua obeuntes utili vitae nostrae pugna inter se decertant. sexcenta possent commemorari ventorum officia: sed tamen vates his omnibus enumerandis supersedens facilitatem tantummodo opificii expressit. qui enim dicit "de thesauris ipsorum," is non dicit quosdam esse ventorum thesauros, sed significat quam facile sit ei qui mandat, omnia pro suo arbitrio in promptu habere. quemadmodum enim rem quam in thesauro habemus, facile ex eo vel promimus, vel, si visum sit, recondimus, ita universi opifex omnia nullo negotio effecit ac naturae tradidit. vidisti quanta sit in aëre varietas, sicut et in aqua et in igne multae sunt varietates. aquarum enim alia est fontana, alia marina, alia aërea, alia in nebulis, alia supra caelos, alia supra homines, alia infra terram, ex qua etiam diversis locis aquae ebulliunt mirabiliter ab igne qui sub terra est calefactae. ignis alius in sole est, alius in luna, alius in fulguribus, alius in aëre, alius qui ex lignis a nobis et lucernis exit, alius qui ex terra erumpit: multis enim locis eum edi videmus non secus quam etiam fontes. alius ignis est qui attritu lapidum eiicitur, et alius qui attritu frondium arborearum; alius in fulminibus ex aethere, alius ex aqua et vitris pellucidissimis ac pu-

ρωτάτων ἐξάλλεσθαι πέφυκεν. οὕτω δὲ καὶ ἐν ἀέρι πάλιν ὁ μέν ἐστι παχύτερος ὁ περὶ ἡμᾶς καὶ φθοροποιὸς καὶ νόσων ποικίλων ἐπικινδύνων αἴτιος, ὁ δὲ λεπτότερος καὶ σωμάτων εὐκρασίας καὶ εὐρωστίας πρόξενος, ὁ δὲ αὐότερος καὶ πυρωδέστερος. ὥσπερ καὶ τῶν ἀνέμων πολλαὶ διαφοραί· ὁ μὲν γάρ ἐστι λεπτότερος ὁ δὲ παχύτερος, ὁ μὲν ψυχρότερος ὁ δὲ ξηρότερος, ὁ μὲν ὑγρότερος ὁ δὲ θερμότερος. ὅθεν οὖν ὁ προφήτης ἐμπεσὼν εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν εὐεργετημάτων τούτων καὶ τῶν τοιούτων, ἐν οἷς ἡ τοῦ θεοῦ δύναμις καὶ σοφία δείκνυται, καὶ ἰδὼν τὸ πέλαγος ἀχανές, ἀπεπήδησε μέγα βοήσας ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου κύριε· πάντα D ἐν σοφίᾳ ἐποίησας, καὶ σοφίας ἐνέπλησας τά τε ἔμψυχα καὶ τὰ ἄψυχα.

Μετὰ δὲ Τίτον ἐβασίλευσε Δομετιανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ιε΄ μῆνας ια΄, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ ναῷ Ῥώμης κατ' ἐπιβουλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. διάδοχος γὰρ γενόμενος τοῦ ἀδελφοῦ οὐ τὴν πατρικήν τε καὶ ἀδελφικὴν ἐζήλωσεν ἀριστοπολιτείαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Τιβερίου καὶ Νέρωνος ἀνοσιεργίαν ἐκ διαμέτρου. καὶ δὴ πᾶν εἶδος κακίας ἐπελθών, μιαιφονίας τε καὶ γυναικομανίας ἅμα καὶ ἀνδρομανίας ἀνάπλεως γενόμενος, ἑαυτὸν ὁ ἄθεος τελευταῖον ἀπεθέωσε. κἀντεῦθεν ἔχθιστον ἅπασι καὶ ἀπόβλητον διὰ τὸ P 245 φονικόν τε καὶ θηριῶδες τῆς μιαρᾶς γνώμης ἑαυτὸν ὁ τάλας ἀποφήνας, εἰκότως μάλα τὰ ἐπίχειρα τῆς οἰκείας δυσμενείας κομισάμενος αἰσχίστῳ μόρῳ τὸν μυσαρὸν καὶ βέβηλον καταστρέφει βίον,

16 ἄριστον πολιτείαν P

rissimis exsilire solet. sic et quod ad aërem attinet, alius est crassior, qui nos ambit, isque corruptionis causa est et multorum periculosorum morborum; alius tenuior, qui corporibus bonam temperiem et firmitatem conciliat; alius siccior et fervidior. sic et ventorum sunt differentiae secundum tenuitatem crassitiem frigus siccitatem humiditatem caliditatem. itaque vates cum in inexhaustam tot tantorumque dei beneficiorum abyssum incidisset commemorandam, quibus dei potentia atque sapientia demonstratur, vidensque immensum se mare ingressum, resiluit hac cum exclamatione: magnificentissima sunt tua, domine, opera: sapienter omnia fecisti, sapientiaque omnia et animata et inanimata implevisti.

Tito successit in imperium frater eius Domitianus, idque tenuit annos 15, menses 11. isque in templo Romae est interfectus insidiis suae uxoris. neque patris hic neque fratris sectatus est mores, sed contra Tiberii ac Neronis scelera imitatus est. cum se omni genere flagitiorum homicidiorumque et libidine in mares feminasque effusa polluisset, tandem homo a deo alienus deum se ipsum appellavit. indeque cum se ob truculentiam immanitatem ac flagitiosa consilia omnibus invisum et contemptum reddidisset, miser meritas domesticis inimicitiis poenas de-

ὡς εἴρηται. οὗτος τὰς γενέσεις τῶν πρώτων τῆς Ῥώμης ἐρευνῶν,
οὐκ ὀλίγους εὑρίσκων ἐν δυνάμει ἔσεσθαι ἀνῄρει διὰ προφάσεως.
οὗτος διέταξεν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀμπέλους μὴ φυτεύειν. οὗτος τοὺς
ἀπὸ γένους Δαβὶδ καὶ Χριστοῦ ἀναιρεῖσθαι προσέταξεν· ἐδεδίει
γὰρ τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου ὡς καὶ Ἡρώδης ὁ παιδοκτόνος.
B τοῦ κηρύγματος δὲ ἤδη δύναμιν λαμβάνοντος ἤγαγον συγγενεῖς
τοῦ κυρίου πρὸς Δομετιανόν. οὓς καὶ ἐπηρώτησεν εἰ ἐκ Δαβὶδ
καὶ Χριστοῦ εἰσι. καὶ ὡμολόγησαν. καὶ πόσων, ἔφη, χρημάτων
κυριεύετε; ἐννέα, φασί, δηναρίων οἱ πάντες, καὶ πλέθρων γῆς
ὀλίγων, ἐξ ὧν τοὺς φόρους ἀναφέρομεν. καὶ τὰς χεῖρας σκληρὰς
ἐκ τῆς ἐργασίας ἐπεδείκνυον. ὁ δέ, καὶ ὁποία τίς ἐστιν ἡ τοῦ
Χριστοῦ βασιλεία, καὶ πότε φανησομένη; ὡς οὐ κοσμικὴ οὐδὲ
ἐπίγειος, ἔφασαν, ἐπουράνιος δὲ καὶ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἐν
δόξῃ ἐρχομένη κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. ἐφ' οἷς αὐτὸς τούτων
C καταφρονήσας ἐλευθέρους μὲν αὐτοὺς ἀφεῖναι ἐκέλευσε, τὸν δὲ
τῆς ἐκκλησίας διωγμὸν καταπαῦσαι. οὗτος ὁ Δομετιανὸς Νερούαν
τινὰ ὑπεύθυνον ἐκέλευσε ζῶντα βληθῆναι εἰς πῦρ. τῶν δὲ ἀστρο-
νόμων εἰπόντων ὑπὸ κυνὸς τοῦτον ἀναλωθήσεσθαι, εὐθὺς ὑετὸς
κατενεχθεὶς πολὺς τὴν πυρκαϊὰν ἔσβεσε, καὶ δεδεμένον ἔτι τὼ
χεῖρε κύνες ἀφεθέντες τοῦτον κατέφαγον. Λάργιος δὲ ἀστρονό-
μος εἶπεν εἰς ὄψιν τῷ Δομετιανῷ τεθνήξεσθαι ἡμέρᾳ τῇδε. ὁ δὲ
ἐκέλευσεν αὐτὸν φυλαχθῆναι ἐν δεσμοῖς, ὡς ἂν τῆς ἡμέρας διελ-

dit, turpissimaque morte sceleratam clausit vitam. is principum Romae virorum indagans nativitates, cum non paucis promitti magnam potentiam deprehenderet, eos captata occasione sustulit. edixit per urbes ne quis vites plantaret. idem genere Davidum et Christum attingentes conquiri iussit, exemplo Herodis infanticidae sibi a Christi adventu metuens. mandatum eius ministri exsecuti adduxerunt Christi cognatos ad imperatorem. ii interrogati a Domitiano an a Davido et Christo genus ducerent, ita esse fassi sunt. "quantae ergo" inquit Domitianus "vestrae sunt facultates?" responderunt universis esse novem denarios et pauca agri iugera, unde tributum solvant: simul et manus, quae callos duxerant opere faciundo, ostenderunt. tum imperator "et quodnam est Christi regnum, ac quando appetet?" responderunt non esse mundanum neque terrenum sed caeleste, et Christum in fine mundi id initurum, ubi de vivis sit et mortuis iudicaturus. ob haec imperator istis hominibus spretis, libertate donavit eos, et a prosequendis Christianis desisti iussit. is Domitianus Nervam quendam rei capitalis damnatum vivum in ignem coniici iussit. astrologis autem praedicentibus eum a cane laniatum iri, statim largus imber obortus rogum exstinxit, et immissi Nervae adhuc manus ligato canes eum devoraverunt. Largius vero astrologus in faciem Domitiano dixit eum die quam nominabat moriturum. Domitianus eum servari in vinculis iussit, ut ea die exacta

θούσης τῇ ἐπαύριον ἀναιρήσῃ. ἀλλὰ σφαγέντος αὐτοῦ ὑπὸ Στεφάνου ἀπελευθέρου αὐτοῦ ἀπελύθη ἀβλαβής. οὗτος Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα ἀπέκειρε καὶ δέσμιον εἰς δικαστήριον ἤγαγε. τότε φασὶ καὶ τὸ πολυθρύλητον ἔπος ἐκεῖνο τὸν Ἀπολλώνιον εἰπεῖν D "οὐ μάν με κτανέεις, ἐπεὶ οὔ τοι μόρσιμός εἰμι," καὶ ἄφαντον γενέσθαι παραχρῆμα, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ὥραν εὑρεθῆναι εἰς Ποτιόλους ἡμερῶν τριῶν διάστημα. ὃς εὑρὼν ἐκεῖσε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Δάμαντα ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ κατ' αὐτόν, καθὰ Φιλόστρατος ἱστορεῖ. καὶ τῷ μετὰ Δομετιανὸν μέλλοντι βασιλεῦσαι Νέρουᾳ τὴν τελευτὴν γράμμασιν οἰκείοις προεσήμανεν. ἐφ' οὗ Τιμόθεος ὁ ἀπόστολος καὶ Ὀνήσιμος ἐμαρτύρησαν, καὶ Κλήμης ὑπὲρ Χριστοῦ ἀναιρεῖται, καὶ Ἰωάννης εὐαγγελιστὴς ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ὡς ὑπεύθυνος ἐξορίζεται.

Ὁ δὲ Ἀπολλώνιος ἀπὸ Ῥώμης ἐλθὼν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ P 246 παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐντοπίων, ἐποίησε ταῦτα, φυγαδεύσας τὸ πλῆθος τῶν ὄφεων καὶ σκορπίων ἐκ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ἀδικεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῶν ἵππων τὴν ἀταξίαν χαλινώσας ἐν ταῖς συνελεύσεσι τῶν ἀρχόντων. ὡσαύτως καὶ εἰς Ἀντιόχειαν παραγενόμενος δυσωπηθεὶς ἐποίησε. τυραννουμένων γὰρ τῶν Ἀντιοχέων ὑπὸ τῶν σκορπίων καὶ κωνώπων, ποιήσας χαλκὸν σκορπίον καὶ χώσας αὐτὸν ἐν τῇ γῇ καὶ μικρὸν ἐπιστήσας ἐπάνω κίονα, βαστάζειν προσέταξε καλάμους τῷ λαῷ, καὶ περιερχομένους ἐν τῇ πόλει κράζειν τοὺς καλάμους ἐπισείοντας ἀκώ-

postridie necandum. sed imperatore, uti praedixerat, occiso fuit a Stephano liberto illius sine noxa dimissus. is Domitianus Apollonium Tyaneum tonsum vinctumque ad tribunal adduxit. quo tempore ferunt id fuisse ab Apollonio dictum quod omnium deinde sermone est celebratum, "me non interimes: non hoc tibi fata dederunt." simulque subito conspectui hominum subductum fuisse, inventumque eadem hora Puteolis, tridui a Roma itinere, discipulo suo Damidi ibidem reperto, quid secum fuisset actum exposuisse. auctor Philostratus. hic Apollonius Nervae, qui fuerat Domitiano successurus, exitum propriis literis praedixit. Domitiano imperante doctrinam Christianam Timotheus apostolus et Onesimus suo supplicio confirmarunt; itemque Clemens, et Ioannes evangelista damnatus in insulam Patmon est deportatus.

Ceterum Apollonius Roma Byzantium profectus rogatu civium ea urbe multitudinem anguium ac scorpiorum expulit, ne cui porro homini nocerent. equorum etiam in conventibus principum confuse ferocientium intemperiem refrenavit. idem ab eo Antiochiae, cum eo venisset, efflagitatum est. cum enim Antiochenses a scorpiis et culicibus divexarentur, aereum ipse scorpium conflavit, supraque eum in terra depositum parva erecta columna populo iussit ut calamos gestarent, perque urbem circuirent, et calamos concutientes inclamarent "vacet urbs culi-

νωπα τῇ πόλει. καὶ οὕτως ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῆς πόλεως οἵ τε
B σκορπίοι καὶ οἱ κώνωπες. αἰτηθεὶς δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπικειμένων αὐτῇ σεισμῶν, στενάξας ἔγραψεν ἐν διπτύχῳ ταῦτα "οὐαί σοι τάλαινα πόλις, ὅτι σεισμοῖσι πολλοῖς καὶ πυρσοῖς κατενεχθήσῃ. κλαύσεται δέ σε καὶ ὁ παρ' αἰγιαλοῖς Ὀρόντης." περὶ οὗ μέντοι καὶ ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεουπόλεώς φησιν "Ἀπολλωνίου δὲ μέχρι νῦν ἔν τισι τόποις ἐνεργοῦσι τὰ ἀποτελέσματα ἱστάμενα, τὰ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ζῴων τετραπόδων καὶ πετεινῶν βλάπτειν δυναμένων ἀνθρώπους, τὰ δὲ εἰς ἐποχὴν ῥευμάτων ποταμοῦ ἀτάκτως φερομένου, καὶ ἄλλα εἰς ἕτερα ἐπὶ φθορᾷ καὶ βλάβῃ ἀνθρώπων ὑπάρχοντα ἀποτρόπαια ἵστανται. καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ
C ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰργάσαντο οἱ δαίμονες δι' αὐτοῦ, ἀλλά γε καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μνήματι αὐτοῦ σημεῖά τινα ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπετέλεσαν πρὸς ἀπάτην τῶν ἐλεεινῶν ἀνθρώπων, τῶν ῥᾳδίως ὑποκλεπτομένων εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου. τί ἄν τις εἴποι περὶ τῶν κατὰ Μανέθωνα μαγικῶν ἔργων; ὃς τοιοῦτος ἄκρος γέγονε τῇ μαγικῇ ἀπάτῃ ὥστε ἀεὶ ἔσκωπτε προδήλως τὸν Ἀπολλώνιον ὡς μὴ ἀκριβῆ τὴν κατ' αὐτοὺς φιλοσοφικὴν ἐμπειρίαν ἐσχηκότα. ἔδει γὰρ αὐτόν, φησίν, ὥσπερ ἐγώ, λόγῳ μόνῳ ποιεῖν ἅπερ ἐβούλετο, καὶ μὴ ἀποτελέσμασιν ἐπιτρέπειν τὰ παρ' αὐτοῦ πραττόμενα. ταῦτα δὲ πάντα συγχωρήσει τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργείᾳ δαιμόνων γίνονται πρὸς τὸ διὰ τῶν τοι-
D ούτων πραγμάτων δοκιμάζεσθαι τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον πίστιν, εἰ ἑδραία ἐστὶ καὶ παγία προσμένουσα τῷ κυρίῳ, καὶ μὴ ὑποσυρο-

cibus." eo modo et scorpii et culices ea ex urbe profligati sunt. cum autem peteretur ab eo ut terrae motus quibus affligebantur averteret, ingemiscens in tabulis ita scripsit: "vae tibi misera urbs, quoniam terrae motibus multis incendiisque prosterneris, teque Orontes ad ripas suas deflebit." de hoc magnus Anastasius Theopolis episcopus ita scribit: quibusdam in locis ad hunc usque diem Apollonii opera stant et suam habent efficacitatem, alia quadrupedibus ac volucribus damnosis avertendis, alia ad inordinatos amnium excursus inhibendos, alia aliis rebus quae hominibus detrimentum afferent arcendis. neque eo tantum vivo daemones per ipsum tot ac talia egerunt, sed ipso etiam mortuo ad monimentum eius perseveraverunt, atque ipsius nomine miracula quaedam ediderunt ad decipiendum miseros homines, qui facile huiusmodi rebus se a diabolo in fraudem induci patiuntur. quid enim dicam de Manethonis magicis operibus? qui tantus fuit istarum imposturarum artifex, ut semper palam Apollonium irriserit ut non perfecta eius doctrinae peritia instructum: "oportebat enim" aiebat "eum, sicuti ego soleo, solis verbis perficere quae vellet, non operum effectionibus ad ea uti." haec autem omnia dei permissu et daemonum efficacitate fiunt, ut huiusmodi rebus vera nostra exploretur fides, firmane ea sit et fixa domino-

μένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διὰ τῶν φαντασιωδῶν τεράτων καὶ σατανικῶν ἔργων τῶν πραττομένων ὑπὸ τῶν δούλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς κακίας. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῷ ὀνόματι κυρίου προεφήτευσάν τινες, ὡς Βαλαὰμ Σαυλὸς καὶ Καϊάφας, καὶ δαιμόνια πάλιν ἐξέβαλον, ὡς Ἰούδας καὶ οἱ υἱοὶ Σκευᾶ. οὐκοῦν καὶ εἰς ἀναξίους ἡ χάρις ἐνεργεῖ πολλάκις, ἵν' ἑτέρους εὐεργετήσῃ. καὶ γὰρ Βαλαὰμ ἀμφοτέρων ἀλλότριος ἦν, βίου ἀρίστου καὶ πίστεως· ἀλλ' ὅμως ἐνήργησεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις διὰ τὴν ἑτέρων οἰκονομίαν. καὶ Φαραὼ τοιοῦτος ἦν, ἀλλὰ κἀκείνῳ τὰ μέλλοντα προέδειξε. P 247
καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ παρανομώτατος, ἀλλά γε καὶ τούτῳ τὰ μετὰ πολλὰς ὕστερον ἐσόμενα γενεὰς ἀπεκάλυψεν. ὅθεν δῆλον ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐναντίον ἐχόντων φρόνημα ἐπὶ τῷ προσχήματι τοῦ Χριστοῦ τεράστια ποιοῦσιν ἑτέρᾳ τέχνῃ τινὶ πρὸς ἀπάτην ἀνθρώπων ἀπειροκάλων, οἷος ἐγένετο Σίμων ὁ μάγος καὶ Μένανδρος μετ' ἐκεῖνον καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, δι' οὓς εἰκότως ἔφη μὴ θαύμασιν ἀπατᾶσθαι προσήκειν μήτε μὴν ἐπαγγελίᾳ ψιλῇ, δοκιμάζειν δὲ τῶν λεγομένων τὴν ἀλήθειαν. ἐκ τῶν καρπῶν γάρ, φησὶν ὁ κύριος, αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Νέρουας ἐβασίλευσεν ἔτος ἓν μῆνας δ' ἡμέρας θ', σώφρων B
ὢν καὶ ἐπιεικής. ἐκ Παιονίας δὲ ἀγγελία ἐπινικίων ἐλθοῦσα παρὰ Τραϊανοῦ, ἀνελθὼν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ λιβανωτὸν ἐπιθύσας, στὰς ἐπὶ βήματος, μεγάλα βοῶν τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν

que adhaerens, neque ab eo se avelli sinens praestigiis istis ac diabolicis prodigiis, quae ministerio servorum improbitatis eduntur. quippe etiam dei praetexentes nomen nonnulli vaticinati sunt, ut Balaamus Saulus et Caiaphas. alii malos genios abegerunt, ut Iudas et filii Scevae. ita gratia divina etiam per indignos aliquando operatur ut aliis benefaciat. nam Balaamus neque recte vivebat neque vera erat fide praeditus: et tamen dei gratia per eum egit propter aliorum utilitatem. fuit et Pharao malus: atque huic tamen futura indicavit. et impiissimo Nabuchodonosori nihilominus ea praemonstrata sunt quae multis post essent eventura aetatibus. unde constat multos etiam verae adversos religioni sub Christi nominis praescriptione alio artificio miracula edere ad decipiendos imperitos. qualis fuit Simon Magus et Menander ac post eos alii eorum similes. itaque praeclare dictum est: neque decipi miraculis convenit, nedum nuda pollicitatione, sed exploranda est veritas eorum quae dicuntur. ex fructibus enim eorum iudicabitis ipsos, ait dominus.

Nerva imperavit annum unum, menses 4, dies 9, homo temperans et aequus. hic, cum ei ex Pannonia nuntius de victoria Traiani esset allatus, in Capitolium progressus, thure incenso, inde conscenso suggesto, praesente S. P. Q. R. alta voce "quod felix" inquit "faustumque

Ῥωμαίων παρόντων ἔφη "ἀγαθῇ τύχῃ Νέρουας Τραϊανὸν υἱο-
ποιοῦμαι." οὗτος ἀπηγόρευσε τοῦ ἐκτέμνειν τινῶν τὰ αἰδοῖα ἐν
Ῥώμῃ. νόσῳ δὲ τελευτᾷ. οὗτος ὁ Νέρουας ἀνεκαλέσατο τὸν
θεολόγον Ἰωάννην ἐκ τῆς ἐξορίας, καὶ ἀπέλυσεν οἰκεῖν ἐν Ἐφέσῳ,
μόνον τότε περιόντα τῷ βίῳ ἐκ τῶν ιβʹ μαθητῶν· ὃς συγγραψά-
μενος τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο. περὶ οὗ
καὶ ὁ πολυΐστωρ Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ φησὶ "Θω-
C μᾶς δὲ τὴν Παρθίαν εἴληχεν, Ἰωάννης δὲ τὴν Ἀσίαν, πρὸς ἣν καὶ
διατρίψας ἐτελεύτησεν ἐν Ἐφέσῳ." καὶ πάλιν "ἐπὶ τούτοις οὖν
καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας τελευτᾷ, καὶ
θάπτεται πρὸς τῶν αὐτόθι πιστῶν." ὁμοίως δὲ καὶ Φίλιππος ὁ
ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων ἐν Ἱεραπόλει τελειοῦται, καὶ θάπτεται μετὰ
τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. περὶ ὧν καὶ Πολυκράτης ὁ τῆς ἐν Ἐφέσῳ
παροικίας ἐπίσκοπος, Οὐΐκτορι τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης γράφων,
οὕτως φησὶ "καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοίμην-
ται, ἅτινα καὶ ἀναστήσονται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ
D κυρίου, Ἰωάννης ὁ ἐπιστήθιος Χριστοῦ, ὃς καὶ τὸ πέταλον πεφο-
ρηκὼς καὶ διδάσκαλος ἐν Ἐφέσῳ γενόμενος κεκοίμηται, καὶ Φίλ-
ιππος ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων ἐν Ἱεραπόλει τελευτᾷ. οὗτός
ἐστιν ὁ καὶ τὸν εὐνοῦχον βαπτίσας καὶ τὸν Σίμωνα κατηχήσας."
οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἱππόλυτος Ῥώμης περὶ τοῦ θείου κη-
ρύγματος καὶ τῆς τελειώσεως τῶν ἀποστόλων διεξιὼν ἔφη "Ἰωάν-
νης ὁ ἀδελφὸς Ἰακώβου κηρύσσων ἐν τῇ Ἀσίᾳ τὸν λόγον ἐξωρίσθη
ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ἐπὶ Δομετιανοῦ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, κά-

sit, ego Nerva Traianum mihi filium adopto." vetuit Nerva ne quis Romae castraretur. morbo periit. idem Ioannem theologum ab exsilio revocavit, permisitque ut Ephesi habitaret, cum is tum solus de 12 discipulis in vivis superesset. is Ioannes evangelio suo conscripto pacate decessit. de eo narrat Eusebius in historia ecclesiastica "Thomas autem Parthiam sortitus est, Ioannes Asiam, in qua etiam Ephesi vitam finiit." et rursus "eo tempore etiam Ioannes evangelista Ephesi Asiae urbe moritur et a Christianis eius loci sepelitur." similiter et Philippus, unus de septem diaconis, Hierapoli defunctus cum filiabus sepelitur. de his Polycrates, Ephesinae paroeciae episcopus, ita scribit ad Victorem episcopum Romanum "nam et in Asia sepulta sunt magna elementa, quae ultimo adventus domini die resurgent. Ioannes, qui in pectore Christi accubuerat, qui et pileum gessit et Ephesi docuit, ibi est humatus. et Philippus, septem diaconorum unus, Hierapoli vita functus est. is est qui eunuchum baptizavit, et Simoni principia religionis tradidit." sed et divus Hippolytus Romae episcopus praeconium divini verbi et apostolorum obitus enarrans ita ait "Ioannes Iacobi frater, cum in Asia verbum dei propagaret, imperante Romae Domitiano in Patmum insulam est de-

κεῖθεν πάλιν εἰς Ἔφεσον ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακληθεὶς ὑπὸ Νέρουα, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον συγγραψάμενος, ἔνθα καὶ τὴν ἀποκάλυψιν θεασάμενος, ἐτελεύτησεν ἐτῶν ἑκατὸν ἕξ· οὗ τὸ λείψανον ζητηθὲν οὐχ εὑρέθη." ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου ἀδελφὸς P 248 Καισάριος ἐπισε.... ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου οὕτως ἀπεκρίνατο λέγων "αὐτὸς Ἰωάννης ἐν τῷ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίῳ πρὸς τῷ τέλει διεσάφησε τοῦτο φάσκων 'καὶ τοῦτο εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ' (τουτέστι τῷ Πέτρῳ) 'ἀκολούθει μοι. ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, καὶ φησί· κύριε, οὗτος δὲ τί; καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, ἕως ἔρχωμαι, τί πρὸς σέ;' ἐπεὶ οὖν ἁλιεύοντας αὐτοὺς κατείληφε, τῷ Πέτρῳ μόνῳ προσέταξεν ἕπεσθαι αὐτῷ. ὁ δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην συμπορεύεσθαι βουλόμενος ἔφη 'κύριε, οὗτος δὲ τί;' ὃν θεσπίσας ὁ Ἰησοῦς προσμένειν ἐπὶ B τῆς ἁλιείας φησὶν 'ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἐνταῦθα καὶ ἁλιεύειν ἕως ἂν ὑποστρέψας ἔρχωμαι πάλιν ὧδε, τί πρὸς σέ;' ὥστε οὖν ἄριστα διορθούμενος τὴν ἐσφαλμένην αὐτῶν ὑπόνοιαν, εἰκότως ἔφη 'καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει.' καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς πολλάκις ἐσφάλλοντο πρὸς τὰς πεύσεις Χριστοῦ καὶ τὰς ἀποκρίσεις, καὶ ἤκουον ἀσύνετοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ, ἕως ἐλθὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν κατὰ τὸν τοῦ κυρίου λόγον. εἰ δέ τις ἐριστικῶς καὶ προπετῶς ἀποκρινόμενος τὰς ἱερὰς ταύτας φωνὰς καὶ μαρτυρίας ἀκαίρως δῆθεν συλλογιζόμενος εἴπῃ 'πρὸς τὸ καταγγεῖλαι τὴν δευ-

portatus. inde a Nerva revocatus Ephesum, conscripto evangelio et patefactione quam conspexerat, vita excessit, annos natus centum et sex. reliquiae eius requisitae, inventae non sunt." at magni Gregorii frater Caesarius Cpoli de iis interrogatus ita respondit: ipse Ioannes sub finem evangelii eam rem explicavit his verbis. "ita fatus Iesus Petro ait, sequere me. Petrus autem conversus cernit discipulum, qui a Christo diligebatur, sequentem, et inquit: domine, quid iste? respondit Iesus: si velim hunc manere usque ad adventum meum, quid hoc ad te?" quoniam ergo piscantes eos offendens Petro soli iussit sequi, isque Ioannem volens comitem habere quaesivit ex domino quid iste esset acturus, dominus respondens Ioannem piscationi immoraturum, dixit: si eum volo manere hic et piscari, dum huc revertar, quid tua refert? et ipse Ioannes falsam eorum suspicionem optime corrigit his verbis: "non dixerat dominus hunc non esse moriturum." etenim apostoli saepenumero interrogationes et responsiones Christi non assecuti sunt, ideoque ignoratio eis est a magistro et stupiditas obiecta, donec spiritus sanctus venit eosque omni veritate instituit, sicuti dominus promiserat. quodsi quis contentiose et temere sacras illas voces arripiens intempestive ex

C τέραν Χριστοῦ παρουσίαν κατελείφθη ζῶν ἐν σαρκὶ μετὰ Ἐνὼχ καὶ Ἠλία,' ἀκουέτω ὅτι περ μόνους διὰ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτὸς οὗτος ἐκείνους ἐκ προσώπου λέγει κυρίου τοὺς δύο μάρτυρας γενήσεσθαι, Ἐνὼχ καὶ Ἠλίαν, τοιάδε φάσκων 'καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας ͵ασξ', περιβεβλημένοι σάκκους.' οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι. πῦρ ἐκπορεύεται τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, ποιήσει τὸ ἀναβαῖνον θηρίον ἐκ τῆς ἀβύσσου πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσει καὶ ἀποκτείνει αὐτούς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς μεγάλης πόλεως ἔσονται ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ ἄταφα, ὅπου
D καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. μάτην οὖν παραληροῦσί τινες, φάσκοντες αὐτὸν ζῆν ἔτι ἐν σαρκί, καὶ μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι τῷ ὄντι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται, οἴκοθεν τοῦτο καὶ οὐκ ἔκ τινων ἱερῶν ἐξηγητῶν ῥιψοκινδύνως τε καὶ τολμηρῶς ὄντως τερατευόμενοι."

Μετὰ δὲ Νέρουαν ἐβασίλευσε Τραϊανὸς ἔτη ιθ' μῆνας ς' ἡμέρας ιε'. οὗτος ἦν μισοπόνηρος καὶ φιλοδίκαιος. γυμνώσας γάρ ποτε ξίφος ἐνώπιον τῶν ἐν τέλει πάντων ἔδωκε τῷ ἐπάρχῳ, εἰπών "δέξαι τοῦτο· καὶ εἰ μὲν καλῶς ἄρχω, ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰ δὲ μή, κατ' ἐμοῦ αὐτῷ χρῆσαι." προεχειρίσθη δὲ ὑπὸ Νέρουα διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ὡς πολεμικώτατος καὶ πολλὰ κατορθώματα ἐν
P 249 Ῥώμῃ καὶ πανταχοῦ γῆς πεποιηκώς. φίλου δέ τινος αὐτοῦ ποτὲ διαβληθέντος ὡς ἐπιβούλου, καὶ τούς τε ὀφθαλμοὺς ἐκκεντηθέν-

iis colligere velit Ioannem in hac vita ad posteriorem Christi adventum annuntiandum Enochi et Eliae exemplo permansisse, is sciat Ioannem in patefactione solos istos duos sub persona Christi dicere testes sibi futuros. "producam" inquit (Apoc. 11) "duos meos testes Enochum et Eliam, iique saccos amicti vaticinabuntur dies 1260. hi sunt duae oleae et duae lucernae. ignis ex eorum ore egredietur et hostes eorum devorabit. cumque testimonium suum totum dixerint, bestia quae ex abysso adscendit bellum eis faciet, vincetque eos et interficiet, et cadavera eorum in platea urbis iacebunt dies 3 s. insepulta, ubi et dominus eorum crucifixus est." frustra igitur nugantur quidam Ioannem adhuc in corpore vivere, re vera ignorantes quid dicant et qua de re contendant, de suo illud commentum audacter profecto et confidenter proferentes, non ex sacris habentes interpretibus.

Post Nervam Traianus imperavit annos 19, menses 6, dies 15. fuit iste malis infestus et iustitiae amans. aliquando strictum ensem in omnium procerum conspectu praefecto tradidit, ita inquiens "accipe hunc gladium, eoque, si recte impero, pro me, si male, contra me utitor." a Nerva ob virtutem est ad imperium evectus, quod vir bellicosissimus Romae et ubique terrarum rem saepius praeclare gessisset. cum quidam amicorum esset apud eum delatus, quod ipsi insidias fecisset, isque suis

τος ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν καὶ τὸ γένειον ἀποκειραμένου, ἐπεὶ τυφλὸς πρὸς Τραϊανὸν εἰσήχθη, πολλὰ λυπηθεὶς ἐπὶ τῷ αὐτοῦ φίλῳ, πόλιν ἣν ἔκτισεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὴν νῦν Τραϊανούπολιν, τοῦτον κατοικτείρας ὡς δεσπότην τῆς πόλεως ἐκεῖσε ἀπέστειλεν εἶναι, ἕως τῆς αὐτοῦ τελευτῆς θεραπείαν αὐτοῦ πᾶσαν ποιησάμενος. οὗτος προσέταξε τὸ Χριστιανὸν φῦλον μὴ ἐκζητεῖσθαι, ἐμπεσὸν δὲ κολάζεσθαι. ἐπὶ αὐτοῦ Σίμωνα τὸν μάγον Μένανδρος διεδέξατο, γόης καὶ ἀπατεών, Σαμαρεὺς τὸ γένος, ἑαυτὸν Χριστὸν ὀνομάζων. ἦν δὲ καὶ Κήρινθος αἱρεσιάρχης τότε καὶ Νικόλαος, εἷς τῶν ἑπτὰ διακόνων, οἱ αἱρεσιάρχαι καὶ B *ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας. ἐπὶ τούτου ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος καὶ Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα. θνήσκει δὲ Τραϊανὸς Ἀδριανὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ προχειρισάμενος βασιλέα.*

Ἀδριανὸς Αἴλιος ἐβασίλευσεν ἔτη κδ΄. ἦν δὲ Ἄφρος τὸ γένος, φιλόλογος, ἐπιτήδειος ἔν τε τῷ πεζῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐμμέτρῳ, συγγενὴς καὶ υἱοπεποιημένος τῷ Τραϊανῷ. οὗτος ἐν Μυσίᾳ θηράσας ᾠκοδόμησε πόλιν, καὶ μετωνόμασεν αὐτὴν Ἀδριανοῦ θήρας ἐν τοῖς μιτάτοις. ὡσαύτως καὶ ἑτέραν πόλιν ἐν Θρᾴκῃ, προσαγορεύσας αὐτὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ναὸν ἐν Κυζίκῳ. ἐφ᾽ οὗ στασιασάντων τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν οἰκοδομῆσαι βουληθέντων, ὀργίζεται κατ᾽ αὐτῶν σφόδρα, καὶ C *πολέμου γενομένου μεταξὺ ἀνεῖλεν ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μυριάδας νη΄. καὶ τὰ μὲν παλαιὰ λείψανα τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ κατερειπώσας κτίζει νέαν Ἱερουσαλήμ, ἣν δὴ καὶ Αἰλίαν προση-*

manibus sibi oculos eruisset mentumque rasisset, itaque excaecatus esset ad eum adductus, Traianus magno amici casu dolore percepto urbi a se conditae Traianopoli eum praefecit, eoque ablegatum ad mortem usque omni cultu fovit. idem edixit ne Christiani conquirerentur, oblati autem punirentur. sub eo Simoni mago Menander Samariensis magus atque praestigiator successit, qui seipsum Christum nominavit. fuit et Cerinthus eo tempore et Nicolaus, unus ex septem diaconis, principes sectarum et hostes veritatis. sub eodem Ignatius, divino instinctu praeditus vir, supplicio affectus est, et Symeon Cleopae filius. Traianus moriens Adriano genero suo imperium reliquit.

Aelius Adrianus imperavit annos viginti quattuor, genere Afer, homo eruditus, qui et prosa oratione et carmine scribendo valeret. fuit Traiano affinis, ab eoque est adoptatus. cum in Mysia venaretur, urbem condidit, eamque Adriani theras, id est venationem in mitatis appellavit. aliam quoque in Thracia nomine Adrianopolin, et fanum Cyzici. sub eo rebellantes Iudaei Hierosolymae templum reficere aggressi sunt. quare vehementi ira correptus Adrianus eis bellum intulit, unaque die 580 milia interfecit. urbis quoque et templi reliquias omnes complanavit, et novam condidit urbem ibi, cui Aeliae nomen indidit; in-

γόρευσε. καὶ στήσας τὸ ἑαυτοῦ εἴδωλον ἐν τῷ ναῷ, οἰκεῖν Ἕλ-
ληνας ἐν τῇ πόλει προσέταξε. σημεῖον δὲ γέγονε τῆς ἁλώσεως
αὐτοῦ ὡς τὸ τοῦ Σολομῶντος σημεῖον αὐτόματον διαλυθῆναι.
Σίμηλον δέ τινα ἔν τε φρονήσει καὶ ἐπιεικείᾳ καὶ ἀρεταῖς πολλαῖς
κεκοσμημένον πάνυ ἐτίμα, καὶ ἐν μεγάλῃ ἀρχῇ κατέστησεν αὐτόν·
D ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον τῆς ἀρχῆς κρατήσας ἀπέστη αὐτῆς, καὶ ἐν ἀγρῷ
ἑπτὰ ἔτη διατρίψας ἐτελεύτησεν, ἐπιγραφῆναι προστάξας ἐν τῷ
μνημείῳ αὐτοῦ "Σίμηλος ἐνταῦθα κατάκειται βιώσας μὲν ἔτη ..,
ζήσας δὲ ἑπτά." οὗτος Ἀδριανὸς χρέων ὀφειλὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν
πόλεων καὶ πολιτῶν τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀνηκούσας ἀπέκοψε, καύ-
σας τοὺς χάρτας. Νίκαιάν τε καὶ Νικομήδειαν σεισμῷ πτωθεί-
σας ἀνεκτήσατο. ἐπὶ τούτου Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος κατὰ πασῶν
αἱρέσεων ἠνδρίζετο· ὡς γάρ φησι Κλήμης ὁ στρωματεύς, ἐπὶ
Ἀδριανοῦ ὑπῆρχον αἱρεσιῶται, ἐχθροὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πί-
P 250 στεως, Σατορνῖνος Βασιλείδης καὶ Καρποκράτης. θνήσκει δὲ
Ἀδριανὸς βίᾳ τῆς νόσου, κράζων "ὦ Ζεῦ, πόσον κακόν ἐστιν
ἐπιθυμοῦντά τινα ἀποθανεῖν καὶ μὴ τυγχάνειν." τελευτῶν δὲ
προχειρίζεται Ἀντωνῖνον· τελευτήσαντος γὰρ Τραϊανοῦ ἐπλάσατο
ἐπιστολὴν ὡς δῆθεν παρ' αὐτοῦ γραφεῖσαν πρὸς τὴν βουλήν, ἔνθα
υἱὸν καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας ὠνόμασεν.

Ἀντωνῖνος ὁ εὐσεβὴς ἐβασίλευσεν ἔτη κδ', υἱοποιηθεὶς τῷ Ἀδριανῷ, καὶ πρῶτος αὐτοκράτωρ εὐσεβὴς ἐπεκλήθη· πᾶσαν γὰρ

3 *μνημεῖον alias.* margo P

que templo sua statua posita, urbem Graecos habitare iussit. excidium hoc urbis portendit sponte sua disiectum Solomonis monimentum. plurimo honore affecit Adrianus Simelum quendam prudentia aequitate multisque virtutibus ornatum virum, eumque ad magnam evexit potentiam. sed Simelus non diu gesto imperio rus se contulit, ibique septennium privatus cum vixisset, mortuus est, cum quidem iussisset suo sepulcro haec inscribi "Simelus hic est situs, qui annos aetatis adeptus multos non nisi septem annos vixit." idem Adrianus cum audivisset rationes, quantum et urbes et cives aerario deberent, omnia ista debita iussis cremari chartis condonavit. Nicaeam et Nicomediam terrae motu deiectas refecit. eo imperante Iustinus philosophus fortiter omnibus se haeresibus opposuit. nam ut Clemens tradit, qui a scriptorum suorum materiae varietate Stromateus usurpatur, haeretici eo tempore fidei Christianae infensi erant, Saturninus Basilides et Carpocrates. morbus Adrianum necavit, cum prae vi eius exclamasset "o Iuppiter, quam miserum est expetere mortem neque voti fieri compotem." moriens Antoninum sibi suffecit. Traiano enim mortuo epistolam finxerat tanquam ab ipso scriptam ad senatum, qua eum filium et successorem declararet.

Antoninus imperavit annos 24, adoptatus ab Adriano. hic primus imperatorum Pius est cognominatus ob omnis generis virtutes, quibus

ἀρετὴν ἐπεκτήσατο. ὥς φησι δὲ Κλήμης, ὅτι ἐπὶ αὐτοῦ Οὐαλεντῖνος καὶ Κέρδων καὶ Μαρκίων ἐν Ῥώμῃ αἱρεσιάρχαι ἐγνωρίζοντο, καὶ Τατιανὸς καὶ Βαρδισάνης καὶ Πρισκίλλα καὶ Μαξιμίλλα αἱ B ψευδοπροφήτιδες τῶν κατὰ Φρύγας ἐγνωρίζοντο. καὶ Γαληνὸς ὁ ἰατρὸς τότε ἐθαυμάζετο. καὶ Βαρδισάνης δέ τις Σύρος διαλεκτικώτατος καὶ σοφὸς ἦν, ὥστε θαυμάζεσθαι αὐτοῦ πρὸς τοῦ Ἀντωνίνου τὸν κατὰ εἱμαρμένης λόγον. Πολύκαρπος δὲ ἐπίσκοπος Σμύρνης εἰς ὄψιν ἐλθὼν Μαρκίωνι ἤκουσεν "ἐπιγινώσκεις ἡμᾶς, ὦ καλὲ Πολύκαρπε;" ὁ δέ "ἐπιγινώσκω σέ" ἔφη "τὸν πρωτότοκον τοῦ Σατανᾶ." θνήσκει δὲ Ἀντωνῖνος προβαλόμενος εἰς βασιλέα Μάρκον Ἀντωνινον τὸν ἴδιον γαμβρόν. ἐπὶ τούτου Πολύκαρπος ὁ μαθητὴς Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος καὶ Διονύσιος ὁ ἐπίσκοπος Κορίνθου ἐμαρτύρησαν. C

Μάρκος Ἀντωνῖνος ἐβασίλευσεν ἔτη ιθ', μετὰ μὲν Σεβήρου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἔτη ι' καὶ μῆνας θ'. πολεμοῦντος δὲ Γερμανοὺς καὶ Σαρμάτας, δίψει τῆς στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τοῦτο κινδυνευούσης, τοὺς ἐπὶ τῆς Μελιτηνῆς οὕτω καλουμένης λεγεῶνος, Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἐκτενοῦς πρὸς τὸν θεὸν γενομένης τοὺς μὲν πολεμίους κεραυνῷ βληθῆναι, ὄμβρῳ δὲ τοὺς Ῥωμαίους παραμυθήσασθαι. ὅπερ σφοδρῶς καταπλῆξαν τὸν βασιλέα, γράφει τιμᾶν Χριστιανούς, τὴν δὲ λεγεῶνα κεραυνοβό- D λον προσαγορεῦσαι. ἐπὶ τούτου Ἑβραῖός τις συνοδοιπορῶν Χρι-

14 *Βήρου* legendum. margo P

erat praeditus. scribit Clemens eius tempore Romae nobiles fuisse sectarum principes Valentinum Cerdonem et Marcionem, et apud Phryges Tatianum et Bardesanem, ac Priscillam et Maximillam falsas vates. fuit tunc in admiratione etiam Galenus medicus. et erat quidam Bardesanes, natione Syrus, disputator subtilissimus ac doctus homo, cuius de fato orationem Antoninus miratus est. Marcio Polycarpum Smyrnae episcopum obviam sibi factum interrogavit "agnoscisne nos, egregie Polycarpe?" respondit Polycarpus "agnosco te Satanae primogenitum. moriens Antoninus imperium genero suo M. Antonino mandavit. sub eo Polycarpus Ioannis evangelistae discipulus et Iustinus philosophus ac Dionysius Corinthi episcopus ob divinae veritatis professionem supplicio sunt affecti.

M. Antoninus imperavit annos 19: de his cum Vero genero suo annos 10, menses 9. is cum adversus Germanos ac Sarmatas bellum gereret, exercitusque siti pressus periclitaretur, Melitenae legionis milites, qui Christiani erant, a deo contentis precibus impetraverunt ut fulmine hostium exercitus feriretur imberque Romanas copias recrearet. quam rem imperator valde admiratus, edicto Christianis honores detulit, legionique fulminatricis cognomentum indidit. eius imperio quidam Ebraeus per solitudinem iter cum Christianis faciens, cum in gravem

στιανοῖς κατὰ τὴν ἔρημον καὶ ἀρρωστίᾳ συσχεθεὶς βαρυτάτῃ, κινδυνεύειν ἤδη μέλλων, παρεκάλει τοὺς Χριστιανοὺς ἐνορκῶν εἰς τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα βαπτίσαι αὐτόν. ὕδατος δὲ μὴ ὄντος μήτε ἱερέως τῶν Χριστιανῶν ἀποδυσάντων αὐτόν, εἷς ἐξ αὐτῶν πλήσας τὰς χεῖρας ψάμμου ἐκ τρίτου ἐπέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλήν, τρίτον λέγων "βαπτίζεται Θεόδωρος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος." καὶ παραχρῆμα ἀνερρώσθη ὁ ἄνθρωπος, τελείαν ἀπαλλαγὴν τῆς νόσου εὑράμενος. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ συζητήσεως παρὰ τοῦ πάπα Διονυ-
P 251 σίου γενομένης περὶ τούτου, πάλιν ἐβαπτίσθη δι' ὕδατος. τὸν δὲ προβαπτίσαντα αὐτὸν διὰ τῆς ψάμμου, ἄξιον ὑπάρχοντα, διάκονον ἐχειροτονήσατο. καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ μέγας Γρηγόριος ἀπαρίθμησιν ποιησάμενος τῶν βαπτισμῶν οὕτως φησίν "ἐβάπτισε Μωϋσῆς ἐν ὕδατι, καὶ πρὸ τούτου ἐν νεφέλῃ καὶ θαλάσσῃ. ἐβάπτισε καὶ Ἰωάννης, οὐκέτι μὲν Ἰουδαϊκῶς· οὐ γὰρ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς μετάνοιαν. βαπτίζει καὶ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἐν πνεύματι· τοῦτο ἡ τελειότης. οἶδα καὶ τέταρτον βάπτισμα, τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος. οἶδα καὶ πέμπτον, τὸ τῶν δακρύων. οὐκοῦν διὰ τὸ μηδέτερον τούτων εἶναι δικαίως οὐ παρεδέχθη." ἐπὶ τούτου καὶ Ὀππιανὸς τὴν ἁλιευτικὴν συνεγράψατο. οὗτος ὁ Μάρ-
B κος πάνσοφος ἦν καὶ ἐνάρετος, καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολλῶν πολέμων διασωσάμενος ἠγαπήθη σφόδρα ὑπὸ τῶν πολιτῶν. ἀπέθανε δὲ φαρμακευθεὶς ὑπὸ Κομόδου τοῦ ἰδίου υἱοῦ. τὴν δὲ μνήμην

morbum delapso iam vitae discrimen impenderet, Christianos per dei nomen obtestatus est uti se baptizarent. cum vero neque aqua ad manum esset neque sacerdos Christianus, vestibus hominem nudarunt, et ipsorum quidam manibus arenam haustam tertium eius capiti infudit, tertium dicens "baptizatur Theodorus in nomine patris et filii et spiritus sancti." atque ille Ebraeus simulatque ita baptizatus est, confestim morbo suo prorsus est liberatus. postquam Alexandream pervenerunt, res ea Dionysio papae ad diiudicandum exposita est. is hominem denuo aqua baptizari iussit; atque eum qui arena illum baptizaverat, diaconum ut eo munere dignum delegit. neque hoc iniuria. magnus enim Gregorius baptismorum genera sic enumerat. "baptizavit Moses aqua, atque ante in nube et mari; baptizavit et Ioannes, non iam Iudaico more neque sola aqua, verum ad resipiscentiam. baptizat et Iesus, sed spiritu: ea est perfectio. novi et quartum baptismum, qui fit cum ob veritatis confessionem sanguis funditur. novi et quintum per lacrimas." ergo quia nihil horum fuit, iuste non est receptus. M. Antonino imperante Oppianus opus suum de piscibus composuit. Marcus iste admodum fuit sapiens ac virtutibus ornatus, reque Romana multis bellis conservata carissimus civibus fuit. veneno est necatus a filio suo Com-

τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ βουλὴ ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν χρυσῷ ἀνδριάντι αὐτὸν ἐτίμησε.

Κόμοδος υἱὸς Μάρκου ἐβασίλευσε ἔτη ιβ΄ μῆνας θ΄. οὗτος εἶχε τρίχας ξανθάς, εἰκασμένας χρυσῷ. ἦν δὲ φιλοκύνηγος καὶ μοιχικώτατος πάνυ, ὃν καὶ φασὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δώδεκα λέοντας φονεῦσαι. γέγονε δὲ καὶ ποδαλγὸς καὶ κατωβαρής. συνέβη δὲ πολλὰ κακὰ παθεῖν τὴν Ῥώμην ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ· λιμοῦ γὰρ γενομένου δισχίλιοι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐτελεύτησαν. Ἀφρικανὸς δέ C φησιν ὁ χρονογράφος ὅτι ἐπὶ τούτου Κλήμης ὁ στρωματεὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐγνωρίζετο· Κλήμεντος δὲ φοιτητὴς Ὠριγένης ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ Μοντανὸς αἱρεσιάρχης τότε ἦν, ὃς ἑαυτὸν παράκλητον ἔλεγεν εἶναι. οὗτος ὁ Κόμοδος τοῦ ἐν Ῥόδῳ κολοσσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀφελὼν τῇ ἑαυτοῦ στήλῃ προσέπηξε. τοῦτον Νάρκισσός τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν λουτρῷ ἀπέπνιξε.

Περτίναξ ἐβασίλευσεν ἡμέρας πζ΄, μήτε τὴν γυναῖκα μήτε τὰ τέκνα εἰς τὸ παλάτιον εἰσαγαγών, ἀλλ᾽ ἐάσας παρὰ τῷ πάππῳ διαιτᾶσθαι. ἐπὶ τούτου, ὥς φησὶν Εὐσέβιος, ἦν ὁ Σύμμαχος, εἷς τῶν ἑρμηνευτῶν τῆς τῶν Ἑβραίων γραφῆς, Ἐβιωναῖος τὴν D αἵρεσιν. ἀλλὰ καὶ Πορφύριος ὁ φιλόσοφος ὁ κατὰ Χριστιανῶν γράψας, καὶ Ἀφρικανὸς ὁ χρονογράφος. ἐπὶ τούτου Λεωνίδης ὁ τοῦ κακόφρονος Ὠριγένους πατὴρ ἐμαρτύρησεν. οὗτος Περτίναξ ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

5 μαχιμώτατος Xylander 9 ἐπὶ] περὶ P

modo. senatus memoria virtutis eius mortuo statuam auream honoris causa posuit.

Commodus Marci filius annos imperavit 12, menses 9. fulvos is crines habuit, auro similes. erat studiosus venationis et in feris oppugnandis admodum strenuus: ferunt eum una die duodecim leones necasse. laborabat autem ex pedibus, et inferiores partes habebat graves. multa eo imperante adversa Romae evenerunt. et inter alia tanta fuit pestis ut una die duo milia hominum perierint. Africanus in Annalibus auctor est sub hoc Clementem Stromateum Alexandriae floruisse, quem audivit Origenes. fuit tunc etiam Montanus haereticus primarius, qui se paracletum esse iactabat. Commodus caput colossi Rhodii sublatum suae statuae imposuit. Narcissus eum, unus ex domesticis, in balneo strangulavit.

Pertinax imperavit dies 87. is neque uxorem neque liberos in palatium introduxit, sed apud avum reliquit. sub hoc Eusebius ait fuisse Symmachum, unum ex interpretibus Ebraicarum literarum, secta Ebionaeum. fuit tum et Porphyrius philosophus, qui contra Christianos scripsit, et Africanus Annalium conditor. tunc et Leonides, vaecordis Origenis pater, religionis Christianae causa supplicium pertulit. Pertinax a militibus est iugulatus.

Ἰουλιανὸς Δίδιος ἐβασίλευσεν ἡμέρας ξς'. Δίδιος δὲ ἐπεκλήθη διὰ τὸ ὑπὸ δώρων λαβεῖν τὴν βασιλείαν. φαυλότατος δὲ ἦν τοῖς τρόποις, καὶ τοῖς ἔργοις ἀνοσιουργὸς καὶ χρημάτων ἐραστής· ὃς διὰ τὸ αἰσχρῶς βιοῦν καὶ ἀπανθρώπως ὑπὸ τῆς βουλῆς θανάτῳ καταψηφισθεὶς ἐσφάγη.

P 252 Σεβῆρος ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ' μῆνας η'. Σεβῆρος δὲ ὁ αἱρετικὸς λέγεται. οὗτος τὸν ἐν Βρεττανίᾳ νικήσας πόλεμον ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν περιετείχισε τὴν νῆσον σταδίοις χιλίοις. οὗτος τὸ Βυζάντιον παραλαβὼν τὰ τείχη αὐτοῦ καθεῖλεν. εἶχε δὲ τὸ Βυζάντιον πύργους ἑπτά, ἐκ τῶν Θρᾳκικῶν πυλῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἀρκτῴαν θάλασσαν καθήκοντας. καὶ τούτων εἴ τις ἐν ἑτέρῳ πύργῳ προσῆλθεν, οὐδεμία αἴσθησις τοῖς ἄλλοις ἐγίνετο· εἰ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ ἀνεβόησεν ἢ λίθον ἐσάλευσεν, αὐτός τε ἤχει καὶ σιωπήσας τῷ δευτέρῳ μετεδίδου τῆς ἠχῆς, καὶ οὗτος τῷ
B τρίτῳ καὶ ἑξῆς ὁμοίως. οὗτος καὶ τὸ Ζεύξιππον λουτρὸν ἔκτισε Βυζαντίοις, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τῷ ἱπποδρόμῳ παρέδωκε, καὶ κυνήγιον καὶ θέατρον αὐτοῖς κατεσκεύασεν. ἐπὶ τούτου Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς τὴν Ἀρτέμωνος αἵρεσιν ἀνενεώσατο. οὗτος ὁ Σεβῆρος ἐν πολέμοις σχολάζων νόσῳ τελευτᾷ, καταλιπὼν παῖδας τρεῖς.

Ἐπὶ τούτου ἤκμαζεν Ὠριγένης, ὅστις εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὢν μεγίστην εἰς τὸν θεῖον λόγον σπουδὴν κατεβάλλετο· οὐ μόνον γὰρ τοῖς πιστοῖς πρόξενος ὠφελείας μεγάλης ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τῶν αἱρετικῶν οὐκ ὀλίγοις· ὑπ' αὐτοῦ γὰρ τὰ ὑγιῆ τῆς πίστεως παρα-

Iulianus Didius imperator fuit dies 66. Didii cognomentum habuit quod dandis muneribus imperium comparasset. moribus erat pravissimis, flagitiosissimus et avarus. itaque ob turpem et inhumanam vitam a senatu mortis damnatus est et iugulatus.

Severus imperavit annos 17, menses 8. Severus Latinis est qui Graecis haereticus. is in Britannia bello victor murum in ea insula a mari uno ad alterum mare perduxit per mille stadia. Byzantium cepit, eiusque muros deiecit. Byzantium septem habuit turres, quorum initium a Thracica parte, finis ad mare aquilonare. si quis ad aliquam reliquarum turrium accederet, in reliquis id non sentiebatur. si autem in prima turri clamorem sustulisset aut lapidem movisset, is sonus eo etiam tacente ad alteram turrim perferebatur, indeque ad tertiam et reliquas. is et Zeuxippum balneum Byzantiis condidit, ac circum inchoavit: sed et venationem eis ac theatrum aedificavit. sub hoc Paulus Samosatenus Artemonis errorem renovavit. Severus bellis vacans ex morbo decessit, relictis tribus filiis.

Sub hoc floruit Origenes, qui cum Alexandreae esset, magnum studium rebus sacris impendit. neque tantum Christianis magnae fuit utilitati, sed et non paucos iuvit haereticos: nam ab ipso fidei doctrinam

λαμβάνοντες δόγματα ζηλωταὶ τῆς ἀληθείας ἐγίνοντο. ἐξ ὧν ὑπῆρχε διαφερόντως Ἀμβρόσιος, ἀνὴρ ἐπίσημος καὶ φιλολόγος, C
ὃς εἰς γνῶσιν τοῦ ἀνδρὸς ἀφικέσθαι σπουδάσας ἀπέστη τῆς Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίωνος αἱρέσεως, πεῖραν τῆς ἐνθέου αὐτοῦ παιδείας ἀρκοῦσαν κτησάμενος. πλεῖστοι δὲ καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων πρὸς αὐτὸν φοιτῶντες μεγίστην καὶ αὐτοὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα μαθήματα τὴν ὠφέλειαν ἐκαρποῦντο· καὶ γὰρ παρ' αὐτοῖς μέγας ἐνομίζετο, παραδιδοὺς γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικὴν καὶ τἆλλα προπαιδεύματα. διόπερ οὐκ ὀλίγοι τῶν παρ' Ἕλλησι φιλοσόφων μαρτυροῦσιν αὐτόν, μνήμην ἐν τοῖς ἰδίοις ποιούμενοι συγγράμμασιν ὡς διδασκάλου. καὶ γὰρ εὐφυὴς παιδόθεν ὑπῆρχε σφόδρα καὶ ζητητικὸς ἄγαν. ὃν ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τὸ τῆς θείας γραφῆς βούλημα πυνθανόμενον ὡς βαθύτερον ἢ διανοούμενον ἐπέπληττεν ὁ D
πατήρ, μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν περαιτέρω ζητεῖν· ὃς καὶ τῆς εὐτεκνίας ἑαυτὸν ἐμακάριζεν. ἁγνείαν δὲ καὶ ἐγκράτειαν τοσαύτην ἐκ νέου τοῦ σώματος ἤσκησεν ὡς ὀβολοῖς τέσσαρσι καὶ μόνοις πρὸς διατροφὴν ἑκάστης ἡμέρας ἀρκεῖσθαι. καὶ μέντοι καὶ ἐν πολλοῖς ἔτεσι τοῦτο ποιῶν διετέλει, καὶ ἐπ' ἐδάφους καὶ ψιάθῳ καθεύδων καὶ ὀλίγον καιρὸν τῆς νυκτὸς ἀναπαυόμενος τὸν πλείονα εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν λογίων διήνυεν, ἐν τούτοις ἐπεκτεινόμενος. ἐπί τε ἀσιτίᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ καὶ γυμνότητι ἑαυτὸν πιέζων τοσοῦτον κατεδάμασε τὴν ἀκμὴν τοῦ σώματος ὡς ὁρᾶσθαι παντελῶς αὐτὸν ἀπεσκληκέναι· οἴνου γὰρ καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀπεχόμενος ἀνατροπὴν τοῦ θώρακος μεγίστην ὑπέμεινεν. ἔνθεν γέ τοι δια- P 253

accipientes veritatis studio sese dabant. inter quos praecipuus fuit Ambrosius, vir illustris ac literarum studiis addictus; qui operam dans ut in notitiam Origenis perveniret, a Valentini et Marcionis secta descivit, cum satis explorasset divinam hominis doctrinam. plurimi quoque philosophorum qui Christum non agnoscebant, ad eum commeantes plurimum ex eo ad suas artes adiumenti perceperunt. magni enim ab iis fiebat, cum geometricam arithmeticam et alias quae ad eruditionem faciunt scientias eos doceret. qua re non pauci Graecorum philosophorum eius, ut magistri sui, in suis scriptis honestam faciunt mentionem. fuit Origenes iam inde a tenera aetate ingenio acri et ad indagandum proclivi; ac puerum etiamnum, cum de sacrae Scripturae sensu ut abstrusiore inquireret, pater increpando monuerat ne sua aetate sublimiora quaereret; seque ipsum beatum iudicaverat, cui talis proles obtigisset. ad castitatem et continentiam ita a puero sese adsuefecit ut ei quattuor soli oboli ad victum quotidianum sufficerent. eumque is morem multos per annos tenuit, solo et storea indormiens, somnoque noctis non magnam partem decidens, maiorem meditandis divinis oraculis impendens. his intentus inedia vigiliis et nuditate ita se maceravit, ac vigorem corporis adeo attrivit, ut plane videretur exaruisse. vino oleo reliquisque id genus abstinens, pectoris maximam subversionem pertulit. his rebus

βόητος γενόμενος ὡς διαπρέπων ἔργῳ καὶ λόγῳ, πολλοὺς Ἕλληνας τὴν εἰδωλομανίαν βδελύττεσθαι πείσας μαρτυρίου στέφανον ἀναδήσασθαι παρεσκεύασε. πολλῆς οὖν φήμης περὶ αὐτοῦ τρεχούσης καὶ πολλῶν μακρόθεν πρὸς αὐτὸν συρρυέντων, οὐ μόνον Ἕλληνας φιλοσόφους καὶ αἱρετικοὺς ἐλλογίμους πρὸς εὐσέβειαν εἵλκυσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας Χριστιανοὺς μᾶλλον στοιχειώσας ἐπεβεβαίωσεν. ὃν ὁ προλεχθεὶς Ἀμβρόσιος ἱκετεύσας πολλὰ καὶ παραβιασάμενος ἐν Καισαρείᾳ, καὶ ταχυγράφους μὲν αὐτῷ παραστήσας ἑπτὰ πλείους δὲ καλλιγράφους, ἑρμηνεῦσαι τὰς θείας B γραφὰς αὐτὸν πεποίηκε. καὶ ὁ μὲν τὴν δέουσαν χρείαν αὐτῷ παρεῖχεν, ὁ δὲ ἐπὶ σχολῆς γενόμενος ὑπηγόρευσε τοῖς ταχυγράφοις, καὶ οἱ βιβλιογράφοι σὺν γυναιξὶν ἔγραφον, καλλιγραφεῖν ἐξησκημένοι. πᾶσάν τε θείαν γραφὴν ἡρμήνευσεν ἐπὶ ἔτη ιη'. λέγεται δὲ ὅτι ἑξακισχιλίας βίβλους συνέταξε. τοσοῦτον γὰρ ζῆλον εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν θείων λόγων ὁ Ἀμβρόσιος ἐπεδείκνυτο, ὥστε τὴν πολλὴν αὐτοῦ σπουδὴν Ὠριγένης μαρτυρῶν γράφει πρός τινα λέγων "ὁ ἱερὸς καὶ θεῷ γνησίως ἀνακείμενος Ἀμβρόσιος πολλὰ προσαγορεύει σε, ὅστις νομίζων με φιλόπονον εἶναι καὶ πάνυ διψᾶν C τοῦ θείου λόγου ἤλεγξε τῇ ἰδίᾳ φιλοπονίᾳ τῷ πρὸς τὰ ἅγια μαθήματα ἔρωτι. ὅθεν ἐπὶ τοσοῦτόν με παρελήλυθεν ὥστε κινδυνεύειν ἀπαυδᾶν πρὸς τὰς αὐτοῦ προτάσεις. οὔτε γὰρ δειπνῆσαι ἔστιν ἡμῖν ἀντιβάλλουσιν, οὔτε δειπνήσασιν ἔξεστι περιπατῆσαι καὶ διαναπαῦσαι τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις φιλο-

vitae doctrinaeque eximium nomen consecutus, effecit ut multi Graeci falsorum deorum cultum abominantes coronam fuso in veritatis testimonium sanguine mererentur. itaque ingenti eius praestantiae fama late divulgata, multisque ad eum ex remotis locis confluentibus, non tantum Graecos philosophos et haereticos praecipuos ad veram religionem traduxit, sed et ipsos Christianos magis solida doctrina confirmavit. ab hoc Ambrosius, quem diximus, Caesareae multis precibus ac tantum non vi obtinuit, adhibitis ei septem celeribus scriptoribus, ac pluribus qui eleganter scriberent, ut sacram Scripturam interpretaretur. Origeni Ambrosius necessaria omnia suppeditavit, isque per otium versionem celeribus scriptoribus dictavit: librarii autem et mulieres, scite scribere scientes, in plura exinde exemplaria transcribebant. absolvit eam versionem annis 18. fertur porro librorum sex milia conscripsisse Origenes. tantum autem fuit ac tam ardens Ambrosii huius studium enarrationis sacrarum literarum, ut Origenes ei quadam in epistola huiusmodi ferat testimonium: "sanctus deoque sincere deditus Ambrosius multam tibi S. D. is cum me existimet laborum tolerantem esse et sacrae Scripturae cognoscendae avidum, suo laborum studio et amore sacras res discendi id exploravit. tanto autem me post se reliquit intervallo, ut periculum sit ne de solvendis quotquot is mihi proponit quaestionibus desperare cogar. neque coenare nos exemplarium inter se collatio sinit,

λογεῖν καὶ ἀκριβοῦν τὰ ἀντίγραφα ἀναγκαζόμεθα. οὔτε μὴν ὅλην ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ σώματος τὴν νύκτα ἔξεστιν ἡμῖν κοιμᾶσθαι, ἐπὶ πολὺ τῆς ἑσπέρας τῆς φιλολογίας παρατεινούσης. ἐῶ δὲ λέγειν καὶ τὰ ἕωθεν μέχρι τῆς θ', ἔσθ' ὅτε καὶ δεκάτης ὥρας· πάντες γὰρ οἱ θέλοντες φιλοπονεῖν τοὺς καιροὺς ἐκείνους τῇ ἐξετάσει τῶν θείων λογίων καὶ ταῖς ἀναγνώσεσιν ἀνατιθέασι." πᾶσαν τοίνυν ἑρμηνεύσας τὴν θείαν γραφὴν ἐτελεύτησεν ἐτῶν ξθ'. περὶ οὗ καὶ D ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς Παναρίοις λέγει "τοῦ μὲν Ἀμβροσίου τὰ πρὸς τροφὴν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὀξυγράφοις καὶ τοῖς ὑπηρετοῦσιν ἐξαρκοῦντος, χάρτας τε καὶ τἄλλα τῶν ἀναλωμάτων, τοῦ δὲ Ὠριγένους ἔν τε ἀγρυπνίαις καὶ πολιτείαις ὑπερβαλλούσαις καὶ σχολῇ μεγίστῃ τὸν περὶ τῆς γραφῆς διανύοντος κάματον, καὶ πᾶσαν τὴν καλουμένην τῶν ἑξαπλῶν πραγματείαν καὶ τῶν λοιπῶν ὁ ἀνὴρ μετὰ καμάτου πεφιλοτίμηται. οὐ μόνον γὰρ τὰς ἐπισήμους ἐκδόσεις κατὰ ταὐτὸν συνήγαγεν, ἀλλὰ καὶ πέμπτην καὶ ἕκτην κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν Ἱεριχῷ παρατυχὼν ἔν τινι πίθῳ, ταύτας συνέταξεν. ἐπὶ ταὐτὸν οὖν πάσας συναγαγών, διελὼν δὲ καὶ ἀντι- P 254 παραθεὶς ἀλλήλων μετὰ αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως τὰ τῶν λεγομένων ἑξαπλῶν ἀντιγράφων εὐφυῶς μάλα καὶ ἐπιστημόνως ἐκ πολυπειρίας κατεσκεύασεν."

Ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἄσβεστον αὐτοῦ τὸ κλέος διέμεινε. συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ τὸ τῆς πολυπειρίας δραστήριον πτῶμα ἐξαίσιον, καὶ μέντοι σκάνδαλον πολλοῖς καὶ ἀπωλείας πρόξενος γέγονε. βου-

neque a coena ambulare aut corpus quiete relaxare datur, sed illo etiam tempore literis vacare et emendare exemplaria cogimur. neque vero corporis reficiendi causa totam nobis noctem dormire conceditur, labore in multam noctem se extendente: ne dicam de matutinis laboribus, qui ad nonam, nonnunquam vero decimam horam porriguntur. quicunque enim volunt occupationibus istis inservire, tempora ista examinandis divinis oraculis et lectioni impendunt." Origenes ergo cum universam sacram scripturam esset interpretatus, mortuus est annos natus 69. de hoc magnus Epiphanius in Panariis sic scribit: suppeditavit Ambrosius alimenta et ipsi et scriptoribus et ministris, aliosque sumptus liberaliter fecit. Origenes autem vigiliis ac industria incredibilibus opus divinae Scripturae elaboravit; ac quae appellantur Hexapla, et reliqua omnia magno labore confecit. non enim tantum insignes istas editiones collegit, sed et quintam et sextam Ierichunte in dolio tam inventas adiecit; omnibusque in unum compositis dispositisque, ita ut ordine inter se omnia sibi Ebraicoque etiam quem addebat textui responderent; Hexapla ista scite admodum atque docte pro sua peritia concinnavit.

Non tamen gloria eius viri ad finem usque illibata permansit. nam illa tam multiplicis peritiae efficacitas ad extremum gravissimo eum casu afflixit; multisque offendiculo fuit et exitii auctor. dum enim nihil de

λόμενος γὰρ μηδὲν ἐᾶσαι τῶν θείων γραφῶν ἀνεξήγητον, εἰς ἐπα-
γωγὴν ἑαυτὸν περιέβαλεν ἁμαρτίας καὶ θανάσιμα ἐξηγήσατο ῥή-
ματα. ἐξ αὐτοῦ γὰρ καὶ Ἄρειος τὰς ἀφορμὰς εἴληφε καὶ οἱ καθε-
B ξῆς ἀνόμοιοί τε καὶ ἀνόσιοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. φάσκει γὰρ
οὗτος τολμήσας κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅτι ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁρᾶν τὸν
πατέρα οὐ δύναται, οὔτε τὸν υἱὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὔτε οἱ
ἄγγελοι τὸ πνεῦμα, οὔτε οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἀγγέλους. καὶ ἐκ τῆς
οὐσίας τοῦ πατρὸς οὐ θέλει εἶναι τὸν υἱόν, ἀλλὰ κτίσμα, καὶ
κατὰ χάριν υἱὸν λέγεσθαι, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ψυχὴν προϋπάρ-
χειν, καὶ τῶν δαιμόνων τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, καὶ
τέλος τῆς κολάσεως, καὶ τὰ ἑξῆς τῶν βλασφημιῶν αὐτοῦ. πολλὴν
γοῦν πεποίηκε σύνταξιν εἰς ἑκάστην γραφήν, καὶ ὅσα μὲν ἐν προσο-
μιλίαις καὶ διὰ προοιμίων εἰς ἤθη τε καὶ εἰς φύσεις ζῴων τε καὶ
C ἀλόγων εἴρηκε μέσος φερόμενος, πολλάκις χαριέντως διηγήσατο,
ὅσα δὲ περὶ πίστεως ἐδογμάτισε, τῶν πάντων ἀτοπώτερος εὑρί-
σκεται. ἔδοξε δὲ καὶ ἀσκητικὸν βίον ἐπανῃρῆσθαι, καὶ κατὰ τὸ
σωμάτιον ἐπινενοηκέναι τι, οἱ μὲν ὅτι νεῦρον ἀποτετμηκέναι διὰ
τὸ μὴ τῇ ἡδονῇ παρενοχλεῖσθαι, οἱ δὲ φάρμακον ἐπιτεθῆναι τοῖς
μορίοις εἶπον παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποξηρᾶναι. ἄλλοι δὲ ἄλλα εἰς αὐ-
τὸν ἀναφέρουσιν, ὡς ὅτι καὶ βοτάνην ἰατρικὴν εὗρε μνήμης ἕνεκα.
οὗτος πολλὰ λέγεται πεπονθέναι ὑπὲρ Χριστοῦ, λόγιος ὢν σφόδρα
καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνατεθραμμένος. φθόνῳ δὲ διαβληθεὶς πρὸς
D τοὺς τῆς ἐξουσίας ἄρχοντας, κακομηχανίᾳ διαβολικῆς ἐπινοίας εἰς

sacris literis inexplicatum vult relinquere, se ipsum in peccatum introduxit verbaque letalia scripsit. nam ab eo et Arius ansam sui erroris mutuatus est, et reliqui deinceps, qui filium patri similem eiusdemque substantiae negant, et alii. principio enim Origenes ausus est haec verba ponere "unigenitus filius patrem videre non potest, neque filium spiritus sanctus, neque angeli spiritum sanctum, neque homines angelos." negat etiam filium de natura patris esse, sed asserit eum creatum esse, ac quod filius dicatur, id dono accepisse. docet etiam animam hominis homine prius existere, diabolos in pristinum statum restitutum iri, ac finem fore supplicio; aliaque praeterea impie tradit. in quodvis autem volumen Origenes multa congessit. in quibus ubi certis cum hominibus colloquitur aut praefando de moribus, de naturis animantium et ratione carentium disputat, medium tenens saepenumero eleganter disserit. ubi autem de fide decreta condit, ibi quovis alio absurdior est. videtur autem etiam vitam quae in domando corpore occupatur amplexus, et ad eam rem aliquid excogitasse. nam quidam aiunt eum sibi nervum praecidisse, ne sibi a voluptate negotium exhiberetur, alii eum genitalia imposito medicamento exsiccasse; alii alia ei adscribunt. quale et hoc, quod herbam invenerit qua memoriam acueret. fertur Christi gratia multa esse perpessus, quippe homo doctus et in ecclesia educatus. sed cum apud magistratus per calumniam traductus esset, diaboli-

αἰσχρότερον ἄνδρα φασὶν ἐπινοηθῆναι παρὰ τῶν τῆς κακίας ἐργατῶν τοῦτον ὑπολαβεῖν. Αἰθίοπα γὰρ αὐτῷ παρεσκεύασαν εἰς παράχρησιν τοῦ σώματος αὐτοῦ. ὁ δὲ μὴ φέρων τὴν τοσαύτην βδελυρὰν ἐπίνοιαν ἔρρηξε φωνὴν ἀμφοτέρων αὐτῷ προτεθέντων πραγμάτων. ἐπεὶ δὲ τοῦτο καθωμολόγησε θῦσαι, βαλόντες ἐπὶ χεῖρα αὐτοῦ λίβανον, εἰς τὴν τοῦ βωμοῦ πυρὰν καθῆκε, καὶ οὕτω τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τῶν κρινάντων ἀπεβλήθη καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξώσθη. τὴν Ἀλεξάνδρειαν δὲ λιπὼν διὰ τὸ ὄνειδος τὴν Ἰουδαίαν κατέλαβεν. ἀνελθὼν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα ὡς ἐξηγητὴς καὶ λόγιος P 255 προετρέπετο ἀπὸ τοῦ ἱερατίου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας εἰπεῖν· πρεσβύτερος γὰρ προϋπῆρχε. καὶ πολλὰ καταναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἀναστὰς καὶ τοῦτο μόνον τὸ ῥητὸν εἰπὼν "τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ θεός, ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;" πτύξας τὸ βιβλίον ἐκάθισε μετὰ κλαυθμοῦ καὶ δακρύων, πάντων ὁμοῦ συγκλαιόντων αὐτῷ. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενά τε καὶ ᾀδόμενα διὰ τὸ πλῆθος τῆς γνώσεως αὐτοῦ καὶ συντάξεως τῶν βιβλίων· ὅθεν καὶ συντακτικὸς ὠνομάσθη διὰ τὸ πολλὰ πεποιηκέναι βιβλία, μὴ ἀκούων, ὡς ἔοικε, τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος λέγοντος "υἱέ, φύ- B λασσε τοῦ μὴ ποιεῖν βιβλία πολλά, καὶ μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου, καὶ καρδία σου μὴ ταχυνάτω τοῦ ἐξενεγκεῖν λόγον ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ, ὅτι ὁ θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω. διὰ τοῦτο ἔστωσαν οἱ λόγοι σου ὀλίγοι· εἰσὶ γὰρ λόγοι

cis artibus inventum est quomodo circumventus a recto detrudi posset. subornaverunt enim quendam virum turpem, Aethiopem, qui eius corpore, si sacrificare abnuisset, ad obscoenam abuteretur libidinem. eam turpitudinem huius machinationis non ferens Origenes, cum esset ei soluta optio, in hanc vocem erupit, velle se sacrificare. statimque ei thus in manus est iniectum, quod ille in rogum arae immisit. eapropter a iudicibus a martyrii dignitate repulsus ecclesiaque eiectus, cum dedecus hoc non ferret, Alexandrea relicta in Iudaeam se contulit. cum autem Hierosolyma pervenisset, sacerdotum ab eo collegium ut homine docto atque interprete flagitavit, uti aliquid pro concione diceret: erat enim presbyter. itaque cum admodum urgerent pontifices, surrexit atque hoc modo dictum pronuntiavit (Ps. 49) "peccatori autem dicit dominus, cur tu enarras mea iura, et meum testamentum in ore habes?" statimque clauso libro consedit eiulans atque lacrimans, omnibus qui aderant hominis miseratione una flentibus. sunt et multa alia quae de eo dicuntur atque cantantur, de eruditione eius et librorum compositione; a quorum multitudine syntacticus, quasi compositor, dictus fuit. apparet eum non paruisse Solomonis dicto, ita praecipientis (Eccles. 5 et 6) "fili, cave ne multos libros facias. neque festina loqui, neque properet animus tuus coram deo verba facere. nam deus in caelo supra est, tuque infra in terra. itaque sermones tui sint pauci: eorum enim multitudine augetur vanitas.

πολλοὶ πληθύνοντες ματαιότητος. καὶ μὴ γίνου δίκαιος πολύ· ἔστι γὰρ δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ. καὶ μὴ σοφίζου περισσά, μή ποτε ἀσεβήσῃς." ταύτας τοίνυν παραγραψάμενος τὰς ἱερὰς παραινέσεις καὶ παραγκωνισάμενος, οὐδὲ τοῦ θεσπεσίου προσέσχε Παύλου τῇ ἐννοίᾳ τε καὶ συνέσει ἐν τοῖς συντάγμασιν. C ὁ γὰρ τρισμακάριος Παῦλος ἐν παρασκευῇ λόγων παντοδαπῶν βραχυτάτας ἐπιστολὰς τῇ γραφῇ παραδέδωκε, καίτοι μυρία καὶ ἀπόρρητα λέγειν ἔχων, ἅτε τὰ μέχρις οὐρανοῦ τρίτου θεωρήματα ἐπιφθάσας, ἐπ' αὐτὸν δὲ τὸν θεοπρεπῆ παράδεισον ἀναρπασθεὶς καὶ τῶν ἐκεῖσε ἀνεκφράστων ῥημάτων ἀκοῦσαι ἀξιωθείς. καὶ μέντοι οὐδ' οἱ λοιποὶ τοῦ Χριστοῦ φοιτηταί, δώδεκα μὲν ἀπόστολοι, οἱ δὲ μαθηταὶ καὶ ἄλλοι πρὸς τούτοις μυρίοι, οὐκ ἄπειροι λόγων ἐτύγχανον· καὶ ὅμως οὖν ἐξ ἁπάντων τῶν τοῦ κυρίου διατριβῶν τὰ ὑπομνήματα Ματθαῖος ἡμῖν καὶ Ἰωάννης καταλελοίπασιν, D οὓς καὶ ἐπάναγκες ἐπὶ τὸ γράφειν ἐλθεῖν κατέχει λόγος, ὥσπερ καὶ Μάρκον καὶ Λουκᾶν ὕστερον. διὸ δή φησιν ὁ μέγας Μάξιμος "ὁ λόγος συγγραφόμενος ἢ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται, ἢ πρὸς ὠφέλειαν ἑτέρων, ἢ καὶ ἄμφω, ἢ πρὸς βλάβην τινῶν, ἢ πρὸς ἀπόδειξιν, ἢ ἐξ ἀνάγκης."

Μετὰ δὲ Σεβῆρον ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος υἱὸς Σεβήρου καὶ Γέτας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μῆνας δύο. καὶ σφάξας τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς μητρὸς ἐμονάρχησεν ἔτη ϛ'. Σεραπίων δέ τις μαθηματικὸς ἔλεγεν ὡς τεθνήξεται οὐκ εἰς μακρὰν Ἀντωνῖνος

neque sis nimium iustus: aliquando enim iustum sua perdit iustitia. neque nimium sape, ne quando ad impietatem prolabaris." enimvero has ille sacras admonitiones aspernatus, neque divini Pauli sapientiam in scribendo secutus est. Paulus enim in tanto omnis generis sermonum apparatu brevissimas epistolas scriptas reliquit, cum quidem infinita et arcana posset literis tradere, ut qui usque ad tertii caeli spectacula elatus inque ipsum divinum paradisum abreptus ibique ineffabilia verba audire dignatus esset. quin et reliqui Christi auditores, duodecim numero apostoli et septuaginta discipuli, ac praeter hos innumeri alii, quanquam non indiserti essent, tamen ex tanta turba Matthaeus tantum et Ioannes commentarios de vita et dictis atque factis Christi scripserunt, necessitate, ut fertur, ad scribendum compulsi, sicuti et postea temporis Marcus atque Lucas. ideo magnus ille Maximus sic ait "qui libros scribit, facit hoc aut sibi commentarium parandi causa, aut utilitatis aliorum gratia, aut utriusque ergo, aut ad nocendum aliis, aut ostentandi studio, aut coactus."

Post Severum filii eius Antoninus et Geta imperaverunt menses 2. Severus deinde, cum fratrem in sinu matris necasset, solus imperium gessit annos 6. quidam vero mathematicus, Serapion nomine, praedixit Antoninum non multo post periturum, eique Macrinum successurum,

καὶ Μακρῖνος αὐτὸν διαδέξεται, καὶ ἔδειξεν αὐτὸν τῷ δακτύλῳ παρεστῶτα μετὰ τῆς συγκλήτου. ὁ δὲ ὑπὸ θυμοῦ, μᾶλλον δὲ P 256 ὑπὸ τῆς τύχης, οὐ συνῆκε τὸ πρόσωπον Μακρίνου, ἀλλ' ἕτερον τὸν πλησίον ἐκέλευσεν ἀποκτανθῆναι. ὁ δὲ Μακρῖνος ἐσπούδασε τὸν Ἀντωνῖνον προκαταλαβεῖν· ὃν ἀπὸ τοῦ ἵππου κατελθόντα ἐν κυνηγίῳ εἰς ἀπόπατον, ἑκατόνταρχον ἀποστείλας τοῦτον τῷ ξίφει ἀνεῖλεν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν "ὡς σὺ τὸν ἀδελφὸν ἀπέσφαξας, οὕτως κἀγὼ σέ." ἐπὶ τούτου πρῶτος ἐπίσκοπος κατέστη Βυζαντίου Φιλάδελφος, ἔτη τρία· πρώην γὰρ προΐστατο τῆς ἐκκλησίας ἔτη η' πρεσβύτερός τις.

Μετὰ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσε Μακρῖνος, ὃς ἦν τὸ γένος Μαῦρος Καππαδόκης, ἔτη η'. Εὐτυχιανὸς δέ τις παραλαβὼν τὸν Ἀβῖτον ὡς Ἀντωνίνου υἱὸν ὄντα μοίχειον περιέθηκε διάδημα B καὶ αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσε, καὶ δοὺς χρυσίον τοῖς στρατιώταις ἀντῆρε, καὶ συνέβαλε πόλεμον μετὰ Μακρίνου. καὶ ἡττηθεὶς Μακρῖνος ἔφυγε καὶ ἀπεσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Ἀβῖτος ἤτοι Ψευδαντωνῖνος (οἱ δὲ Αὐρήλιον Ἀντωνῖνον Ἡλιογάβαλον τοῦτον λέγουσιν) ἐβασίλευσεν ἔτη γ' μῆνας θ' ἡμέρας δ'. οὗτος περιτετμημένος ἦν καὶ χοιρείου οὐ μετελάμβανεν, εἶχε δὲ καὶ εἴδωλον, ὅπερ ὠνόμασεν Ἡλιογάβαλον. γυναικώδης δὲ ὢν τοσοῦτος ἦν πρὸς τὸ τῆς ἀσελγείας πάθος διακείμενος ὥστε C καὶ τὸν Ἱεροκλέα ἔννομον αὐτοῦ ἄνδρα ποιῆσαι. ὡς δέ φησι Δίων, ὅτι Ἀβῖτος τὸν ἰατρὸν ἠντιβόλει διφυῆ αὐτὸν δι' ἐντομῆς ἐμπρο-

quem etiam cum senatoribus adstantem digito demonstravit. sed Antoninus prae ira, aut potius fortunae nutu, Macrinum non cognovit, aliumque ipsi adstantem pro eo iussit necari. Macrinus vero operam dedit ut Antonini conatum anteverteret; et eum, cum in venatione ventris exonerandi causa de equo descenderet, immisso centurione occidit, dicente "sicuti tu fratrem, ita ego te neco." eo tempore primus Byzantii episcopus constitutus est Philadelphus, et annos 3 praefuit: ante enim per octennium ecclesiae praefuit quidam presbyter.

Antonino successit Macrinus, patria Maurus Cappadox, et imperavit annos 8. quidam vero Eutychianus Avitum tanquam Antonini filium adulterinum arripuit, eumque diademate ornatum imperatorem appellavit; ac militibus pecunia conciliatis pugnam cum Macrino conseruit. Macrinus victus in fuga una cum filio occisus est.

Avitus sive Pseudantoninus (falsus Antoninus), quem alii Aurelium Antoninum Heliogabalum nominant, regnavit annos 3, menses 9, dies 4. fuit is circumcisus, et porcina carne non vescebatur; simulacrum colebat quod appellabat Heliogabalum. adeo fuit effeminatus et libidinibus obscoenis deditus, ut Hierocli quoque liberto nupserit. et ait Dio postulasse Avitum a medico ut se utero secto utrique sexui aptum arte

σθίας τῇ τέχνῃ ποιῆσαι. ὃς διὰ τὰς ἀκαθαρσίας καὶ μιαρίας καὶ ἀκολασίας αὐτοῦ ἐσφάγη, κακῶς τὸ ζῆν ἀπορρήξας.

Ἀλέξανδρος ὁ Μαμαίας υἱός, ἐξάδελφος Ἀβίτου, ἐβασίλευσεν ἔτη ιγ΄ μῆνας η΄. ἐπὶ αὐτοῦ γέγονε λιμὸς ἐν Ῥώμῃ ὥστε καὶ κρεῶν αὐτοὺς ἀνθρωπίνων ἅψασθαι. οὗτος ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν ἡττήθη κατὰ κράτος, καὶ καταφρονηθεὶς σφάττεται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· ἥτις καὶ Χριστιανὴ ἐτύγχανε, καὶ
D τὸν Ὠριγένην ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντα μετεπέμψατο πρὸς ἑαυτήν, διδαχθῆναι τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον θέλουσα. ἐφ' οὗ Νάρκισσος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ἐν τῷ βαπτίζειν ἐλαίου τοῦ χρίσματος λείψαντος, ἐκέλευσεν ὕδωρ ἐν τῷ κρατῆρι βληθῆναι, καὶ οὕτως προσευξάμενος εἰς ἔλαιον μετέβαλε.

Μαξιμῖνος ἐβασίλευσεν ἔτη ϛ΄. οὗτος ποιμὴν ὢν πρότερον, εἶθ' οὕτως στρατιώτης γεγονὼς καὶ μετὰ ταῦτα στρατηγὸς Ἀλεξάνδρου, δι' ἀνδρίαν σώματος καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς προεχειρίσθη βασιλεύς. ὃς ἔχθει τῷ πρὸς Ἀλέξανδρον πολλοὺς Χριστιανοὺς ἔχοντα καὶ τιμῶντα διωγμὸν
P 257 ἤγειρε μέγαν κατὰ Χριστιανῶν. ἐπάξιον δὲ τῆς αὐτοῦ ἀνοσιουργοῦ γνώμης τὸ τέλος εὕρατο, σφαγεὶς δολίως παρὰ Μαξίμου καὶ Βαλβίνου.

Μάξιμος Βαλβῖνος καὶ Γορδιανὸς μῆνας δύο, καὶ ἀπεσφάγη ὑπὸ στρατιωτῶν. ὁ δὲ Γορδιανὸς προεγεγόνει Καῖσαρ παρὰ Μαξιμίνου. Φίλιππος δὲ ὁ ἔπαρχος τὸν σῖτον διακομισθῆναι τῷ

efficeret. hic propter impuritatem ac flagitiosam vitam iugulatus male malus periit.

Alexander Mamaeae filius fratre Aviti genitus, imperavit annos 13, menses 8. tanta sub eo Romae fuit fames ut etiam humanis vescerentur carnibus. is cum in Persas expeditione facta magno praelio victus esset, contemptus a suis et cum matre occisus est. fuit ea Christianae religionis, et Origenem Antiocheae degentem ad se vocavit, ut ex eo Christianae fidei mysteria disceret. eo tempore Narcissus Hierosolymorum episcopus, cum inter baptizandum oleum unctionis sacrae defecisset, aquam crateri imponi iussit, eamque deum precando in oleum transmutavit.

Imperavit deinde Maximinus annos 6. fuerat initio pastor, inde miles, et post sub Alexandro tribunus militum, ob fortitudinem ac prudentiam imperio est a senatu populoque Romano praefectus. odio autem Alexandri, qui multos Christianos secum honorifice habuerat, gravem Christianorum vexationem instituit. deditque dignas impietatis poenas, a Maximo et Balbino per fraudem interfectus.

Maximus Balbinus et Gordianus menses 2; et interfectus est a militibus. Gordianus autem iam ante fuerat a Maximino Caesar appellatus. Philippus autem praefectus alimenta in castra deferri prohibuit: is

στρατῷ ἐκώλυσεν. οὗτος δὲ ἦν πατὴρ τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐγενείας. ἐπὶ τούτου ἦν ὁ ἅγιος Βαβύλας ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, καὶ οἱ ἅγιοι Λαυρέντιος καὶ Κυπριανὸς ἐμαρτύρησαν, καὶ Εὐγένιος γέγονεν ἐπίσκοπος Βυζαντίου ἔτη κε'.

Μετὰ Βαλβῖνον ἐβασίλευσε Πουπλιανὸς μῆνας β', καὶ B
ἐσφάγη ἐν πολέμῳ.

Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσεν Ἰουνίωρ μῆνας τρεῖς, ὃς πρῶτος ἐποίησε κανδιδάτους καὶ πρωτίκτωρας, καὶ τὸ τάγμα τῶν σχολαρίων συστησάμενος ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἰουνιώρων εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα.

Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Γορδιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ'. καὶ ἐν πολέμῳ συμπεσὼν τῷ ἵππῳ καὶ θλασθεὶς τὸν μηρὸν ἀπέθανε.

Μετὰ δὲ Γορδιανὸν ἐβασίλευσεν Οὐνίωρος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δύο, καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν. ἐφ' οὗ Σαβέλλιος ὁ αἱρεσιάρχης ἐγνωρίζετο.

Μετὰ τοῦτον Μάρκος ἔτη γ'.

Μετὰ δὲ Μάρκον Ἰουστιλιανὸς ἔτη δύο· καὶ φλεβοτομη- C
θείς, ἐν τῷ καθεύδειν ἐξεχύθη τὸ αἷμα αὐτοῦ, καὶ λειποθυμήσας ἀπέθανε.

Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη ζ', ὃς ὑπῆρχε τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως σπουδαστής, συνέσει καὶ ἐπιεικείᾳ κεκοσμημένος. ὡρμᾶτο δὲ ἀπὸ Βόστρας τῆς Εὐρώπης, ἔνθα καὶ πόλιν ᾠκοδόμησεν, ὀνομάσας αὐτὴν Φιλιππούπολιν. οὗτος σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίει μετὰ Σαπώρου βασιλέως Περσῶν, ὃς ἐθαυ-

fuit pater sanctae martyris Eugeniae. ea tempestate episcopus Antiocheae fuit sanctus Babylas, et sancti Laurentius ac Cyprianus pro veritate supplicium pertulerunt. et Eugenius episcopatum Byzantinum occepit, ac gessit annos 25.

Post Balbinum imperavit Pupienus menses 2. occisus est in bello.

Post hunc Iunior menses 3. is primus instituit candidatos et protectores et ordinem scholariorum, quem Iuniorum a se nominavit.

Post hunc filius eius Gordianus imperavit annos 4. in bello cum equo corruens, fracto femore mortuus est.

Successit ei filius Uniorus; qui cum biennium imperasset, aqua intercute necatus est. sub eo Sabellius haereseos auctor innotuit.

Post Uniorum Marcus imperavit annos 3.

Post hunc Hostilianus biennium. is cum venam incidisset, in somnis ea rursum aperta sanguis effusus atque ita exanimatus ipse est.

Post hunc Philippus imperavit annos 7. is Christianae religionis fuit studiosus, prudentia et aequitate insigni. ortus fuit Bostris Europae urbe; ubi et urbem condidit, a se Philippopolin dictam. pactum icit cum Sapore Persarum rege. is ob corporis magnitudinem admira-

μάζετο ἐπὶ μεγέθει σώματος· μέχρι γὰρ ἐκείνου τοῦ χρόνου τηλικοῦτος ἄνθρωπος οὐκ ὤφθη. ἀνῃρέθη δὲ ἅμα τῷ υἱῷ ὑπὲρ Χριστιανῶν κατὰ Δεκίου ἀγωνιζόμενος.

D Οὐαλεριανὸς ἔτος ἕν· καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. ἐφ' οὗ ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ θεοῦ ὀργὴν μεγάλην ἐκπέμψαντος λοιμώδης νόσος τὸ ἀνθρώπινον γένος διέφθειρεν. ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἀτμοί τινες ἀνῄεσαν, καὶ πρὸς τούτοις ἄνεμοι καὶ αὖραι τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἀνιμήσεις ἀπέπνεον, ὡς νομίζειν νεκρῶν ἰχῶρας εἶναι τὰς δρόσους. συνεχεῖς οὖν ἐκ τούτου λοιμοὶ τὴν γῆν συνεῖχον καὶ βαρέα καὶ ἀνίατα νοσήματα, καὶ ἄπειρον καὶ ἀναρίθμητον γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων τὸν ὄλεθρον, ὥστε τοὺς πλείονας τῶν τεθνεώτων ἀτάφους ὑπολιμπάνεσθαι.

P 258 Μετὰ δὲ Οὐαλεριανὸν ἐβασίλευσε Γάλλος καὶ Βουλουσιανὸς ἔτη β' μῆνας η'. καὶ ἐπεκράτει ὁ λοιμὸς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, κινηθεὶς ἀπὸ Αἰθιοπίας μέχρι τῆς δύσεως, ὡς μηδεμίαν πόλιν μεῖναι τούτου ἄμοιρον. πολλάκις δὲ καὶ δὶς τῆς πόλεως ἐπήρχετο. ἐκράτει δὲ ἔτη ιε', ἀρχόμενος ἀπὸ φθινοπώρου καὶ λήγων τῇ τοῦ κυνὸς ἐπιτολῇ. μετεδίδοτο δὲ ἡ νόσος αὕτη ἀπό τε εἱμάτων καὶ ψιλῆς θέας. οὐ γὰρ ἦν οἰκία ἐν ᾗ τεθνηκὼς οὐκ ἦν. καὶ οἱ μὲν φόβῳ τοῦ μὴ μεταλαβεῖν τῆς νόσου ἀτάφους εἴων τοὺς τεθνηκότας, οἱ εὐσεβέστεροι δὲ ἀπαραφυλάκτως τοὺς νοσοῦντας θεραπεύοντες εἰς ἑαυτοὺς τὴν νόσον ἐπεσπῶντο, καὶ σὺν ἐκείνοις ἢ μετ' ἐκείνους τὸν βίον μετήλλαττον. ἐπὶ τούτου οἱ Σκύθαι τὸν Ἴστρον

10 καὶ ἄπ.] ὥστε ἄπ.?

tioni fuit, cum in eum usque diem tantus homo visus non fuisset. interfectus est Philippus una cum filio, contra Decium pro Christianis propugnans.

Valerianus imperavit annum, estque a populo suo occisus. sub eo ira dei pestis universo terrarum orbi immissa humanum genus attrivit. nam et a terra et a mari vapores exhalabant, ventique praeterea et aurae a fluviis atque a paludibus udi vapores spirabant, rosque saniei mortuorum similis apparebat. itaque continens ubique pestilentia morbique graves et insanabiles innumeram hominum multitudinem absumpserunt, adeo ut pleraque cadavera inhumata iacuerint.

Post Valerianum Gallus et Volusianus imperaverunt annos 2, menses 8. eo tempore pestis invaluit, ab Aethiopia in occiduam usque terrae partem propagata: neque ulla fuit urbs eius expers, multae etiam bis ea lue infestatae. obtinuit annos 15. cepit auctumno, et desiit sub ortum caniculae. propagabatur morbus iste etiam vestimentis, soloque adeo aspectu, neque fuit domus in qua nemo esset mortuus. alii metu contagionis cadavera relinquebant insepulta. pii autem aegrotos secure curantes luem sibi adsciscebant, cumque iis aut post eos ipsi quoque moriebantur. eo tempore Scythae traiecto Istro omnem occidentem Ita-

περάσαντες πᾶσαν τὴν δύσιν καὶ Ἰταλίαν ἀνατολήν τε καὶ Ἀσίαν B
ἐπόρθησαν καὶ παρέλαβον, δίχα μόνης Ἰλίου καὶ Κυζίκου. ἦν δὲ Βουλουσιανὸς υἱὸς Γάλλου. καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐσφάγη καθεύδων ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναικός, ὁ δὲ Βουλουσιανὸς ὑπὸ στρατιωτῶν.

Δέκιος ἐβασίλευσεν ἔτη β'. οὗτος πολλοὺς ἁγίους ἐτιμωρήσατο καὶ θανάτῳ παρέδωκε. καὶ ὁ ἅγιος Κυπριανὸς καὶ ἡ ἁγία Ἰουστῖνα ἐμαρτύρησαν, καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἑπτὰ παῖδες, καὶ πλῆθος ἁγίων πολύ. οὗτος ἐθέσπισεν ἐν Ῥώμῃ τὰς Χριστιανὰς γυναῖκας μὴ ἐξεῖναι κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, οἰόμενος διὰ τῆς νομιζομένης αἰσχύνης ταύτης εἰς εἰδωλολατρείαν ἑλκύσαι. αἱ C
δὲ μᾶλλον ἀκατακάλυπτοι προῄεσαν, δόξαν ἡγούμεναι τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ δοκοῦσαν ἀτιμίαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· ὅθεν ἄχρι τοῦ νῦν αἱ μὲν ἀκριβεῖς Χριστιανῶν γυναῖκες ἀκατακάλυπτοι προέρχονται, αἱ δὲ Ἰουδαῖοι καὶ ἄπιστοι κατακαλύπτονται. ἐφ' οὗ καὶ Βαβύλας Ἀντιοχείας καὶ Φλαβιανὸς Ῥώμης καὶ Ἀλέξανδρος Ἱεροσολύμων καὶ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας ἐμαρτύρησαν. καὶ Νοβάτος πρεσβύτερος ὢν τῆς ἐκκλησίας ἀπέστη, ὃς τοὺς ἐπιθύσαντας ἐν διωγμῷ μετανοοῦντας οὐκ ἐδέχετο. ἐπὶ τούτου Ἐλκεσαῖος αἱρεσιάρχης ἐγνωρίζετο. ἀνῃρέθη δὲ Δέκιος ὑπὸ Σκυθῶν ὑποθήκαις Γάλλου ἐν τέλματι ἀποπνιγεὶς μετὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ, ὡς μηδὲ D
τὰ σώματα αὐτῶν εὑρεθῆναι, ἄξιον τῆς θηριωδίας αὐτῶν τὸν θάνατον εὑράμενοι.

liamque totam incursionibus depraedati sunt, et Asiam occupaverunt, solis Ilio et Cyzico urbibus exceptis. Volusianus Galli filius erat. Gallus a sua uxore dormiens iugulatus est: Volusianum milites trucidaverunt.

Decius imperavit biennium. is multos sanctos supplicio affecit ac neci tradidit. sub eo b. Cyprianus et beata Iustina, tum Ephesi septem pueri magnaque sanctorum multitudo ob verae religionis professionem necati sunt. is edixit ne Romae mulieres Christianae caput velarent, sperans ea turpitudine, sicuti putabatur, ad falsam religionem pertrahi eas posse. verum eae maluerunt nudo capite prodire. inde est quod in hunc usque diem Christianae perfecte mulieres nudo incedunt capite, Iudaeae autem et ethnicae tecto. sub Decio Babylas Antiocheae, Flavianus Romae, Alexander Hierosolymae Dionysiusque Alexandriae episcopi veritati divinae testimonium toleranda nece tulerunt. et Novatus presbyter ab ecclesia defecit, eos qui in persecutione diis immolassent, poenitentiam agentes non recipiens. tunc et Elcesaeus haereseos princeps innotuit. Decius Galli artibus est a Scythis una cum filio in palude suffocatus, corporaque eorum inventa non sunt. ita suae saevitiae poenas dedit.

Αἰμιλιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτος ἕν, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιῆνος ἔτη ιε'. οὗτος ὁ Οὐαλεριανὸς πόλεμον μετὰ Σαπώρου τοῦ Πέρσου ποιήσας καὶ δοριάλωτος γεγονὼς ἐν Καισαρείᾳ, ἔχων μυριάδας β', ὑπὸ Σαπώρου ἐκδαρεὶς ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Γαλλιῆνος μετὰ τοῦτον πρῶτος ἱππικὰ τάγματα κατέστησε· πεζοὶ γὰρ κατὰ τὸ πολὺ οἱ στρατιῶται τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχον. ἐσφάγη δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ στρατιωτῶν
P 259 πλησίον Μεδιολάνων. ἐπὶ τούτου ἤκμαζε Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς καὶ οἱ αἱρεσιάρχαι Ἀρτέμων καὶ Συνέπων ἐγνωρίζοντο.

Κλαύδιος ἐβασίλευσεν ἔτη δύο. οὗτος πάππος γέγονε Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου. ἐπὶ τούτου οἱ Σκύθαι περάσαντες καὶ τὰς πόλεις πορθήσαντες, παραλαβόντες δὲ καὶ τὰς Ἀθήνας, συνήγαγον πάντα τὰ βιβλία, καὶ ἠβούλοντο καῦσαι, εἰ μή τις ἐξ αὐτῶν κρεῖττον τῶν ἄλλων κατὰ πολὺ φρονῶν ἐκώλυσεν αὐτούς, εἰπὼν ὅτι περὶ ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι σχολάζοντες τῶν πολέμων ἀμελοῦσιν. οὗτος Αὐρηλιανὸν εἰς τὴν βασιλείαν προαγαγὼν τελευτᾷ.

B Κυντιλιανὸς ἀδελφὸς Κλαυδίου ἐβασίλευσεν ἡμέρας ζ'. ἐπειδὴ γὰρ ἔγνω Αὐρηλιανὸν ἐπιβῆναι μέλλοντα τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, ἑαυτὸν ὑπεξάγει τοῦ βίου, τὴν φλέβα τμηθεὶς τῆς χειρὸς ὑπό τινος ἰατροῦ, μέχρις οὗ λειποψυχήσας ἀπέθανεν.

Aemilianus annum unum imperavit, estque a militibus in palatio occisus.

Valerianus et Gallienus imperarunt annos 15. hic Valerianus cum Sapori Persae bellum intulisset, ab eo captus est apud Caesaream, viginti milia hominum in exercitu ducens; estque ei pellis detracta, atque ita periit. filius autem eius Gallienus ei succedens primus equitum turmas instituit, cum hactenus Romani milites fere pedites fuissent. interfectus est a militibus apud Mediolanum. sub hoc floruit mirificus Gregorius, et innotuerunt Artemon atque Synepon haeresium auctores.

Claudius imperavit annos 2. is avus fuit Constantini eius qui sanctum Constantinum Magnum filium reliquit. sub hoc Scythae in Europam effusi multas urbes inque his etiam Athenas vastarunt. Athenis captis omnes libros in unum congesserunt, ut eos comburerent. sed ab hoc eos consilio quidam reliquis longe prudentior detraxit, quod diceret Romanos libris deditos bellicam rem neglecturos. mortuus est, successore Aureliano sibi designato.

Quintilianus Claudii frater imperium dies 7 tenuit. qui cum audiret Aurelianum ad occupandum imperium adventare, se ipsum vita privavit, vena brachii a medico secari iussa, neque inhibito sanguine, ut ex animi deliquio moreretur.

Αὐρηλιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη ϛ', ἀνῃρέθη δὲ ὑπὸ στρατιωτῶν μεταξὺ Ἡρακλείας καὶ Βυζαντίου, ἐν τῷ καλουμένῳ καινῷ φρουρίῳ, ὅπερ ἐγχωρίως κενοφλώριον λέγεται. εἶχε γὰρ ὠτακουστὴν Αὐρηλιανός τινα, ὃς ἀνέφερεν αὐτῷ πάντα τὰ γινόμενα καὶ λεγόμενα. ἀπειληθεὶς οὖν ποτὲ παρ' αὐτοῦ διά τινα αἰτίαν καὶ φοβηθεὶς ἐμιμήσατο τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως, καὶ ἐγγράφως ποιησαμένου ὀνομασίας δυναστῶν ὡς ἐπὶ θάνατον ἀχθησομένων, οὗτοι C
φοβηθέντες ἀνεῖλον αὐτόν. ἐπὶ τούτου ὁ ἅγιος Χαρίτων ὡμολόγησε, καὶ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας καθαιρεῖται. ἐφ' οὗ Μάνης ὁ μιαρὸς καὶ τρισκατάρατος ἀνεφύη, Χριστὸν ἑαυτὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον μορφαζόμενος, καὶ ἐκ πάσης αἱρέσεως εἴ τι κακὸν ἐρανιζόμενος, ἐκ Περσίδος εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν κατὰ θεοῦ συγχώρησιν εἰσέφρησεν.

Οὗτος οὖν ὁ μεμηνὼς Μάνης, ὁ καὶ Σκυθιανὸς λεγόμενος, Βραχμάνης ἦν τὸ γένος, διδάσκαλον δὲ ἔσχε Βούδαν τὸν πρῴην καλούμενον Τερέβινθον, ὃς παιδευθεὶς ὑπὸ Σκυθιανοῦ τὰ Ἑλλήνων δοξάζοντος τὴν Ἐμπεδοκλέους ἠγάπησεν αἵρεσιν, δύο ἀρχὰς D
λέγοντος ἀντικειμένας ἀλλήλαις, εἰσελθὼν δὲ ἐν Περσίδι ἐκ παρθένου ἑαυτὸν ἔφασκε γεγεννῆσθαι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀνατραφῆναι. καὶ συγγραψάμενος βιβλία τέσσαρα τὸ μὲν ἐπωνόμασε τῶν μυστηρίων, τὸ δὲ τὸ εὐαγγέλιον, τὸ δὲ τῶν θησαυρῶν, τὸ δὲ τῶν κεφαλαίων. καὶ ὁ μὲν Βούδας ὁ καὶ Τερέβινθος ὑπὸ πνεύματος ἀκα-

10 ὃς Χρ.?

Aurelianus imperavit annos sex. necatus est a militibus inter Heracleam et Byzantium, in loco qui Novum castrum, ipsorum lingua Kenophlorium dicitur. habebat Aurelianus auscultatorem quendam, qui omnia ad ipsum deferebat quae fierent aut dicerentur. is sibi metuens ab imperatore, nescio qua de causa minis ab eo sibi intentatis, manum eius imitatus schedam conscripsit, qua primores neci destinarentur; ac primores illa lecta, ut suum periculum effugerent, imperatorem occiderunt. sub hoc beatus Chariton confessus est, Paulusque Samosatenus episcopatu Antiocheno deiectus. eodem imperante impurus ille et detestabilis Manes exstitit, qui sibi Christi et spiritus sancti speciem sumebat, atque ex haeresibus omnibus mali aliquid corradens dei permissu ex Perside in Romanorum dicionem irrepsit.

Manes ille vaesanus, qui et Scythianus appellabatur, Brachman erat natione. praeceptorem autem habuit Budam, qui olim Terebinthi nomen gesserat: hic Graecas opiniones amplexus, Empedoclis decreta sectatus est, qui duo contraria principia statuerat. in Persidem Budas cum venisset, de virgine se natum et in montibus educatum dixit. scripsit libros quattuor; quorum tituli sunt de mysteriis evangelium thesaurorum capitum. atque is quidem Budas Terebinthus ab impuro genio

θάρτου συντριβεὶς ἀπώλετο, γυνὴ δέ τις παρ' ᾗ κατέλυσε καὶ κατετέθη, τὰ χρήματα καὶ τὰς βεβήλους βίβλους κληρονομήσασα
P 260 ὠνεῖται παιδάριον ἐτῶν ἑπτὰ τοὔνομα Κούβρικον, ὃν καὶ διδάξασα γράμματα καὶ ἐλευθερώσασα κληρονόμον τῶν ἑαυτῆς πάντων καθίστησιν. ὁ δὲ λαβὼν τὰ βιβλία τοῦ Βούδα καὶ τὰ χρήματα διήρχετο τὴν Περσίδα, Μάνην ἑαυτὸν ὀνομάζων καὶ τῆς πλάνης τοῦ Βούδα συνίστωρ γενόμενος, καὶ τὰ βιβλία πονήματα ἴδια ἔλεγεν εἶναι. ὃν ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐξέδειρε ζῶντα ὡς θανάτου γενόμενον τῷ υἱῷ αὐτοῦ πρόξενον· τοῦ γὰρ βασιλικοῦ παιδὸς νοσοῦντος καὶ πολλῆς ἰατρικῆς ἐπιμελείας ἀπολαύοντος, ἐπηγγείλατο Μάνης χωρὶς ἰατρείας ἀναστῆσαι τοῦτον, καὶ οὕτω τοὺς ἰατροὺς ἀποστήσας ἐθανάτωσε τὸν παῖδα ἀμελείᾳ καὶ τερατολογίᾳ, καὶ ὑπὲρ τούτου μισθὸν ἐπάξιον εἰκότως κομίζεται τὴν ἐκδορὰν τοῦ παναθλίου αὐτοῦ σώματος. ὁ τοίνυν ἐμβρόντητος οὗτος Μά-
B νης ἀποβαλλόμενος τὴν παλαιὰν διαθήκην, καὶ τὴν κτίσιν πᾶσαν καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν οὐκ ἀγαθοῦ τινὸς θεοῦ γεγονέναι βλασφημῶν, ὑπὸ φθορὰν καὶ ἀλλοίωσιν οὖσαν, τὴν νέαν ὡς ἀγαθοῦ ὅθεν προσίεται θεοῦ, καὶ κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν τὸν Χριστὸν πεφυκέναι τερατεύεται. καὶ πρὸς τούτοις καταδύσεις τινὰς ἐναγεῖς καὶ νυκτερινὰς τελετὰς καὶ παρανόμους ἐπιτηδεύσας μίξεις καὶ ἀρρητοποιίας, καὶ εἱμαρμένας καὶ μετενσωματώσεις καὶ ἄλλα πλείονα φλυαρήσας καὶ διδάξας τὰ τῶν Ἑλλήνων πονηρὰ καὶ μάταια δόγματα κρατύνειν ἐσπούδακεν ὁ θεομισὴς καὶ θεήλα-

contritus periit. mulier autem quaedam, cuius utebatur hospitio et apud quam sua deponebat, impios istos libros hereditario consecuta puerulum septennem emit, nomine Cubricum, quem literas docuit, libertateque donatum heredem omnium suarum rerum instituit. is ergo Cubricus libros Budae pecuniamque nactus Persidem peragravit, Manetem sese nominans ac Budae errorem spargens, libros eius a se elaboratos iactabat. hunc rex Persarum vivum excoriari iussit, quod filio eius mortem attulisset. cum enim regis filius aegrotaret et a medicis multa industria curaretur, Manes pollicitus est se eum sanitati absque medicina restituturum, itaque submotis medicis incuria et nugis suis puerum necavit. ideoque dignam mercedem tulit, detracta misero corpori cute. enimvero vaecors ille Manes vetus testamentum repudiat, mundique et hominis creationem impie calumniatur, a deo non bono factam, quod interitui sit et mutationi obnoxia. novum utpote boni dei admittit. Christum non re vera, sed opinantibus tantum hominibus apparuisse, ac spectrum fuisse affirmat. ad haec sceleratas quasdam occultationes, nocturna sacra et illicitos concubitus atque infanda flagitia usurpavit. fatum, migrationes animarum in alia corpora, multaque alia professus est, Graecorumque pravas et vanas opiniones tueri deo adversus invisusque ille

τος. περὶ οὗ φησὶ καὶ Θεόδωρος πρεσβύτερος ὁ τῆς Ῥαϊθοῦ C "Μάνης ὁ τοῦ ἀντιθέτου σκότους ἐφευρετής, μᾶλλον δὲ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους ἀνάπλασμα, φαντασίᾳ ψιλῇ καὶ σχήματι διακένῳ σώματος ἀνθρωπείου πεφανερῶσθαι τὸν κύριον ἐφαντάσθη καὶ ὠνείρωξεν, ὥστε φησὶ καὶ πάσχειν μὲν δοκεῖν αὐτὸν καὶ πράττειν ἅπερ ἔδρα καὶ πέπονθε καθ' ἡμᾶς, μηδὲν δὲ τούτων ἀληθείᾳ καὶ πράγματι ὑπάρξαι, ἀλλὰ δοκήσει μᾶλλον καὶ ἀπάτῃ ἀποβουκολεῖν τοὺς ἀνθρώπους, οἷς καὶ συνεστράφθαι νενόμισται." διὰ τοῦτο καὶ φύσεις δύο παραιτεῖται λέγων ἐπὶ τοῦ κυρίου, ἀλλὰ μίαν τὴν τῆς θεότητος.

Παῦλος δέ τις τῷ Μανέντι τούτῳ σύγχρονος γεγονώς, τὸ D γένος μὲν Σαμοσατεύς, Ἀντιοχείας δὲ τῆς μεγάλης πρόεδρος, ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸν Χριστὸν ἐδυσφήμησεν. ὥσπερ δὲ εἰς ἕκαστον τῶν προφητῶν, οὕτω καὶ ἐν αὐτῷ γεγενῆσθαι τοῦ θεοῦ λόγου τὴν οἴκησιν. ἔνθεν δὲ καὶ δύο φύσεις διῃρημένως ἐχούσας καὶ ἀκοινωνήτους πρὸς ἑαυτὰς εἶναι παντάπασιν ἐν Χριστῷ, ὡς ἄλλου αὐτοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλου τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ θεοῦ λόγου. αὗται μὲν οὖν αἱ πρῶται φυαὶ τοῦ μίαν φύσιν καὶ τὰς δύο κακῶς καὶ δυσφήμως ἐπὶ Χριστῷ λέγεσθαι, τὸ μὲν ἐπ' ἀναιρέσει τῆς θεότητος τὸ δὲ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς χρόνοις Ἀπολινάριός τις ἐφύη, πρόεδρος P 261 Λαοδικείας τῆς Συρίας, ματαιοφροσύνης ἑτέρας εἰσηγησάμενος. τῶν γὰρ Ἀρειανῶν ἄψυχον πάντῃ λεγόντων τὴν τοῦ κυρίου σάρκα,

docuit. de eo sic Theodorus Raithensis presbyter. "Manes" inquit "tenebrarum luci adversarum inventor, imo figmentum potestatis tenebrarum, imaginatus est atque somniavit Christum nudo simulacro et specie humana corporis vacua apparuisse, visumque modo ea agere propter nos atque pati, quae scripta sunt, cum re vera nihil eorum fieret, sed is impostura atque opinione homines lactaret, inter quos versari putatus sit. ea de causa duas Christi naturas negat, solam ei deitatem concedens.

Fuit autem coaetaneus huius Manetis Paulus quidam patria Samosatenus, episcopus Antiocheae magnae. is Christum nudum fuisse hominem impie asseruit, inque eo verbum dei ita inhabitavisse ut in quovis alio prophetarum. inde duas naturas a se invicem divisas nullaque omnino copula unitas in Christo fuisse statuit, ut alius fuerit Christus, aliud verbum in eo inhabitans. hae primum igitur duae sunt enatae haereses, quae duas et unam naturam Christo, non quomodo oportuit, sed male et impie adscribunt; alteraque earum deitati Christi, altera humanitati derogat.

Postea temporis Apolinarius quidam exstitit, episcopus Laodiceae Syriae, novarum auctor vanitatum. cum enim Ariani corpus Christi

αὐτὸς ἔφη ὅτι σάρκα μὲν ἐψυχωμένην ψυχῇ ζωτικῇ ἀνέλαβεν ὁ κύριος, νοῦν δὲ τὸν ἡμέτερον οὐ προσήκατο· μηδὲ γὰρ δεηθῆναι τὴν σάρκα φησὶν ἐκείνην ἀνθρωπείου νοὸς ἡγεμονευομένην ὑπὸ τοῦ αὐτὴν ἐνδεδυκότος θεοῦ λόγου· ἀλλὰ μηδὲ χωρεῖν αὐτὴν ἄλλην νοερὰν δύναμιν παρὰ τὴν θείαν. ταῦτα ὑποθέμενος διατείνεται μίαν εἶναι τὴν φύσιν τοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκώσεως, ὡς ἅτε τῆς σαρκὸς ἀτελοῦς οὔσης εἰς τὸ εἶναι ἄνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἄξιόν φησιν ὀνομάζεσθαι.

B Μεθ' ὧν ἀναφαίνεταί τις Θεόδωρος, τῆς Μόψου ἑστίας, πόλεως ἐν τῇ Κιλικίᾳ, τὴν ἡγεμονίαν λαχών, καὶ ἐκ διαμέτρου τῷ Ἀπολιναρίῳ φερόμενος ὕβρεις οὐ τὰς τυχούσας τολμηρᾷ ψυχῇ καὶ ἀφόβῳ καρδίᾳ καταχέει τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, ἄνθρωπον ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ κοινὸν ἀποκαλῶν, καὶ ἐκ προκοπῆς λαβόντα τὴν χάριν τοῦ θεοῦ θεὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσματος ἀξιωθῆναι τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος δωρεᾶς, ἐν πρώτοις εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος βαπτισθέντα, τὸν δὲ θεὸν λόγον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν αὐτοῦ κατ' εὐδοκίαν ἑαυτοῦ κατοικήσαντα μεταδοῦναι τῆς θεϊκῆς ἀξίας αὐτῷ
C καὶ προσκυνήσεως ἐσύστερον μετὰ τὴν τελείωσιν. ταῦτα καὶ ἕτερ' ἄττα πολλὰ τοιαῦτα δυσφημήσας δύο φύσεις ἰδιοπεριορίστως ἐδογμάτισεν ἐπὶ Χριστοῦ, σχέσει τινὶ καὶ μόνον ἀλλήλαις ᾠκειωμένας. δευτέρα καὶ αὕτη βλάστησις τοῦ μίαν φύσιν καὶ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ μὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὁμολογεῖσθαι.

16 βαπτισθέντος P

prorsus inanimum dicant, ille a Christo carnem anima vitali animatam fuisse assumptam perhibuit, sed qui mentem nostram minime adsciverit. nihil quippe ei corpori opus fuisse humana mente, cum a deitate in id illapsa gubernaretur. ac ne potuisse quidem recipi in id corpus aliam intelligendi facultatem prater divinam. his positis contendit unam fuisse verbi et carnis assumptae naturam, quippe ad hominis constitutionem eam caro non sufficeret, neque hominis nomen mereretur.

Post hos prodiit quidam Theodorus Mopsu Hestiae, quae urbs est Ciliciae, antistes. is plane Apolinario adversus intrepide Christum contumeliis non levibus ausus est afficere, fuisse eum vulgarem neque nobis potiorem natura hominem, dicens; profecisse autem eum, iisque profectibus gratiam dei adeptum deum fuisse nominatum; inque Iordane cum in primis in nomen patris filii et spiritus sancti baptizaretur, dono spiritus sancti fuisse dignatum. ob eius porro excellentem virtutem verbum dei in ipso arbitrio suo inhabitasse, eumque divina dignitate impertivisse, atque adorandum post mortem redegisse. haec et alia id genus multa ille impie asserens tradidit in Christo duas naturas, quarum utraque per se et seorsim circumscripta sit, respectu tantum quodam inter se coniunctas. hoc alterum est germen unam naturam et duas naturas in Christo, non ut veritas postulat, confitentium.

Μετὰ δὲ τούτους γέγονέ τις ὀνόματι Νεστόριος, ἀπὸ Γερμανικείας τῆς Συρίας, τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως δραξάμενος, ὁμοίως τῇ φωνῇ τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων καταφρόνως ἀπεχρήσατο, Παύλῳ καὶ Θεοδώρῳ τοῖς ἑαυτοῦ προγόνοις ἑπόμενος. υἱὸς μὲν γὰρ ἦν τοῦ Κίλικος, ἀπόγονος δὲ τοῦ Σαμοσατέως, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἁγίαν παρθένον ἄσπονδον ἤρατο D πόλεμον, ἐξαρνούμενος τὸν ἑαυτοῦ κύριον καὶ ἀτιμάζων τὴν ἑαυτοῦ δέσποιναν ὁ δείλαιος δοῦλος καὶ ἀναίσχυντος. οὗτος οὖν ὁ δεινὸς Νεστόριος, προστάτης γεγονὼς τῆς Ἰουδαϊκῆς ταύτης αἱρέσεως, ἄλλον εἶναι παρ' ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν καὶ ἄλλον τὸν θεοῦ λόγον κατὰ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ πλάνην ἐδογμάτισε.

Τῆς δὲ κατὰ Μάνεντα καὶ Ἀπολινάριον ἀντιθέτου μοίρας τρίτος πάλιν ὑπασπιστὴς Εὐτυχής, ἡγούμενος μοναστηρίου Κωνσταντινουπόλεως, ἀνεδείχθη· ὃς μὴ ἀνεχόμενος ὁμοούσιον ἡμῖν καὶ ὁμοφυῆ τὴν σάρκα τοῦ κυρίου διομολογεῖν ἀπηρνεῖτο, σώζε- P 262 σθαι λέγων ἐν τῷ Χριστῷ δύο φύσεις μετὰ τῆς τούτων ἑνώσεώς τε καὶ συμφυΐας. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τερατώδη τινὰ καὶ ἀλλόκοτα παρέπλαττεν, ἐξ οὐρανοῦ λέγων κατενηνέχθαι τὸ σῶμα τοῦ κυρίου, καὶ ὡς διὰ σωλῆνος τῆς παρθένου παραδραμεῖν τὸν θεὸν λόγον, οὐρανόθεν τοῦτον ἐνδεδυμένον, ἵνα δόξῃ γεγενῆσθαι ἐκ γυναικὸς καίπερ μὴ γεγεννημένος. Μανιχαῖος οὗτος ὁ λόγος, καὶ πεφαντασμένος πολλῷ μᾶλλον ἐκείνου. μίαν φύσιν καὶ οὗτος διεστραμμένῃ καρδίᾳ τὸν Χριστὸν ἐπρέσβευεν.

3 ὃς ὁμοίως? 20 δόξηται P

Successit his quidam Nestorius, a Germanicia Syriae ad solium Cpolitanum occupandum profectus. is quoque vocabulis duarum in Christo naturarum perverse est abusus, Paulum et Theodorum maiores suos imitatus. erat enim Cilicis istius filius, auctoremque stirpis Samosatenum habebat, ideoque bellum implacabile contra Divam virginem gessit, malus servus atque impudens, qui et dominum suum diffiteretur et dominam contumelia afficeret. is ergo perniciosus Nestorius ducem se Iudaicae haeresi praebuit, alium per se esse Christum, aliumque rursus verbum dei, errorem avitum sequendo statuens.

Iam Manetis atque Apolinarii adversis partibus tertius propugnator exstitit Eutyches, monasterii Cpolitani princeps. is carnem Christi eiusdem fuisse cum nostra naturae atque substantiae confiteri non sustinuit; negavitque in Christo duas permanere naturas post earum unionem atque concretionem. quin et inaudita alia atque monstrosa confinxit, corpus Christi ex caelo delapsum aiens, eoque in caelis indutum verbum dei per virginem veluti per canalem transivisse, uti natus ex muliere videretur, cum non nasceretur tamen. Manichaei ista est opinio, et quidem Manetis etiam deliriis absurdior. is quoque igitur perverse corde unicam Christi naturam asseruit.

Εἶτα Σεβῆρός τις λεγόμενος, ἁρπάσας τὸν θρόνον Ἀντιο-
B χείας, τὴν κατὰ Μάνεντα αὖθις Ἀπολιναρίου τε καὶ Εὐτυχέα
διεκδικεῖν αἵρεσιν ἐπειρᾶτο, κυκῶν ὅση δύναμις αὐτῷ τὴν τῆς ἐκ-
κλησίας εἰρήνην. ἐξελαθεὶς δὲ τῆς Ἀντιοχείας ὁ στασιώδης καὶ
ταραξίας τῇ Ἀλεξανδρέων κουφότητι λαίλαπος καὶ θυέλλης δίκην
ἐνέσκηψεν, ἔνθα καὶ ἑτέρας καταιγίδος ἀντιπνευσάσης αὐτῷ τε καὶ
τῷ λαῷ συνέχεε πάντας καὶ ἐθορύβησε. διεσκέδασε γὰρ αὐτοὺς
Ἰουλιανός τις καλούμενος, Ἁλικαρνασσοῦ μὲν τῆς Ἀσίας ἐπίσκο-
πος, τῆς δὲ Εὐτυχιανῆς κακοδοξίας προστάτης εὐθυμότατος.
Σεβήρου γὰρ μίαν φύσιν εἶναι λέγοντος τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐν
Χριστῷ διαφορὰν δεχομένου, Ἰουλιανοῦ δὲ μίαν μὲν κατὰ τὸν
C Σεβῆρον φάσκοντος φύσιν, ἀναιροῦντος δὲ τὴν διαφοράν, αἴτιοι
πάσης ταραχῆς καὶ ζάλης γεγόνασιν οἱ ἀνόσιοι, μὴ νοοῦντες (κατὰ
τὸ δὴ λεγόμενον) μήτε ἃ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.
οἵτινες πρὸς ἡμᾶς διαμάχονται λαμβάνοντας εἰς παράδειγμα τῆς
θείας ἑνώσεως τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον, καὶ φασὶν
"οὐκοῦν τρεῖς ὁμολογεῖτε φύσεις." ἀλλ' ἴστωσαν οἱ ἀμαθεῖς καὶ
ἀπαίδευτοι, ὅταν δύο φύσεις λέγομεν ἡμεῖς, οὐ θεοῦ καὶ σαρκός,
οὔτε μὴν θεοῦ καὶ ψυχῆς, ἀλλὰ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. οὐδὲ γάρ ἐστι
D κυρίως ἀνθρώπου φύσις ἡ τοῦ μέρους φύσις. μέρη μὲν γὰρ ἀνθρώ-
που ψυχὴ καὶ σῶμα, μέρη δὲ τῶν μερῶν αἱ περὶ αὐτὰ διαιρέσεις τε
καὶ ὑποδιαιρέσεις. καὶ μέρη μὲν Χριστοῦ ἀσύγχυτα θεότης καὶ ἀν-

Postea Severus quidam arrepto Antiocheae episcopatu, rursus Manetis Apolinarii et Eutychetis errores defendere intendit, quantumque in ipso fuit virium, id paci ecclesiae conturbandae impendit. Antiochea autem pulsus homo seditiosus et rebus turbandis intentus, instar procellae atque turbinis Alexandrinorum levitati incubuit. ubi cum ex adversa parte contra eum vehemens ventus tempestatem concitasset, ingenti tumultu totus populus confusus fuit. disturbavit enim eum Iulianus quidam, Halicarnassi Asiae urbis episcopus, animosissimus Eutychianae falsitatis propugnator. nam cum Severus unam in Christo naturam esse diceret ac differentiam agnosceret, Iulianus itidem unam naturam affirmabat, sed differentiam negabat. ita impii illi ingenti turbae atque tempestati causam praebuerunt, vere ignorantes, ut ait apostolus (1 Tim. 1), et quid dicerent et quibus de rebus contenderent. pugnant contra nos, cum pro divinae unitionis exemplo hominis ex anima et corpore constitutionem usurpamus, aiuntque nos tres in Christo naturas statuere. scire autem debebant ignari isti atque indocti homines, nos cum de duabus loquimur naturis, non loqui de deo et corpore, neque de deo et anima, sed de deo et homine. neque enim proprie hominis natura id appellatur quod humanae naturae pars est. quippe tam corpus quam anima partes sunt hominis; atque ipsae partes rursus in alias suas partes dividuntur, repetitis etiam deinceps divisionibus in alias minores. ita partes Christi distinctae sunt divina atque humana natura: anima autem et

θρωπότης, ψυχὴ δὲ καὶ σῶμα ἄλλα μέρη τοῦ μέρους. μέρη μὲν τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ μὲν ψυχῆς οὐσία λογικὴ καὶ ποιότης ἀσώματος, ὧν τὸ μὲν ἡγεμονικόν, τὸ δὲ θυμικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν. τούτων τὸ μὲν ἐννοηματικὸν διανοητικὸν μνημονευτικόν τε καὶ βουλευτικόν, τὸ δὲ ὀρεκτικόν τε καὶ ἑλκτικόν, τὸ δὲ ἀμυντικόν. καὶ πολλὰ ἕτερα τούτοις ὑποδιαιροῦνται. ἀφείσθω τὰ νῦν ζητεῖν πότερον ὡς μέρη ταῦτα εἰσὶν ἐν τῇ ψυχῇ ἢ ὡς δυνάμεις. ἡ δὲ τοῦ P 263
σώματος πάλιν διαίρεσις γίνεται εἰς ὁμοιομερῆ, καὶ τούτων ἔτι εἰς κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ ταῦτα εἰς ὀστέα καὶ νεῦρα καὶ σάρκα, καὶ ταῦτα εἰς τέσσαρα στοιχεῖα, καὶ ταῦτα εἰς ὕλην καὶ εἶδος. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα φιλοσοφοῦσιν ἰατρῶν παῖδες περὶ φυσικῶν δυνάμεων, ὧν τὴν μὲν ἑλκτικὴν τὴν δὲ ἀλλοιωτικὴν τὴν δὲ ἀποκριτικὴν ὀνομάζουσι, πολλὰ δὲ καὶ περὶ αἰσθήσεως καὶ φαντασίας καὶ τοῦ συνέχοντος τὸ ζῷον ζωτικοῦ καὶ ὀργανικοῦ πνεύματος, ἑτέρου παρὰ τὸ λογικόν, ὥς φασίν, ὑπάρχοντος. ὥστε τοίνυν ἀπόχρη πρὸς τὸ παραστῆσαι ταῦτα πάντα [διὰ] τὸ σάρκα εἰπεῖν ἢ σῶμα ἀνθρώπου, καὶ ἀπόχρη πάλιν διὰ τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ εἰς B
ἃ διαιρεῖται μέρη δηλῶσαί τε καὶ παραστῆσαι τὰ ἐξ ὧν συνέστηκεν ἐν οἷς γνωρίζεται. οἱ δέ, οὐχ ἵνα τὸν ἄνθρωπον τέλειον ἀποφήνωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸν κύριον συκοφαντήσωσι καὶ τῆς ἡμετέρας αὐτὸν ἀλλοτριώσωσι φύσεως, καὶ ἢ μὴ προσειληφότα τὴν ἀρχὴν τὸ ἡμέτερον ἢ μὴ φυλάξαντα σῶον ὅπερ ἔσχε παρ' ἡμῶν, ταῦτα

corpus aliae sunt partes, partis nimirum. porro partes partium hominis, quod ad animam attinet, sunt substantia ratione praedita et qualitas corporis expers. et animae aliud est quod imperat, aliud quod irascitur, aliud quod appetit, et quod intelligit cogitat meminit atque consulit; itemque quod appetit et attrahit, tum quod defendit, diversa sunt, hisque rursus divisis alia emergunt. neque in praesentia quaerimus, partesne ista sint animi an vero facultates. corpus quoque dividitur in partes, quarum aliae partibus idem nomen et eandem speciem servantibus constant, aliae dissimilibus, ut primum in caput manus pedes, haec deinde in ossa nervos carnem, haec rursus in quattuor elementa, et ea demum in materiam ac formam. multa porro alia philosophantur medici de facultatibus naturalibus, quarum aliam tractricem aliam alteratricem aliam expultricem dicunt. multa etiam de sensibus, de imaginandi facultate, de vitali ac per instrumenta sua didito spiritu, qui animalis vitam conservat, quem ab intellectui serviente diversum statuunt. quemadmodum igitur ad ista simul universa commemoranda sufficit nominare vel carnem vel corpus hominis, ita mentione animae ratione praeditae facta satis etiam intelliguntur eius partes, in quas dividitur et ex quibus constat. verum isti non ut hominem omnibus numeris absolutum pronuntient, sed ut Christum calumnientur eumque a nostra natura alienum faciant, ut vel ne assumpsisse quidem initio nostram naturam credatur, vel id integrum non servasse quod a nobis acceperat, propterea huius-

καὶ τὰ τοιαῦτα σοφιζόμενοι, καὶ περὶ τὸ παράδειγμα κακουργοῦντες, εἰς ἀφύκτους καὶ ἀδιεξοδεύτους καταπεπτώκασι λαβυρίνθους.

Ἀμέλει γέ τοι καὶ Θεοδώρητος ἔφη περὶ τούτων καὶ τῶν
C τοιούτων ἀνοσίων οὕτως. "εἰσὶ μέντοι γέ τινες οἱ καὶ Χριστιανῶν μὲν προσηγορίαν ἔχουσιν, ἄντικρυς δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι πολεμοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ τὸ ἀγέννητον εἰς τρία τέμνουσι, καὶ τὸ μὲν καλοῦσιν ἀγαθὸν τὸ δὲ κακὸν τὸ δὲ δίκαιον· οἱ δὲ δύο ἀρχὰς ἀγεννήτους ζωγραφοῦσι, τῷ λόγῳ ἀλλήλαις ἐναντίας ἐκ διαμέτρου. ἄλλοι δὲ τοῖς μὲν ἀσεβέσι τούτοις πολεμεῖν ἐπαγγέλλονται δόγμασιν, ἑτέραν δὲ δυσσεβείας ἐπινοοῦσιν ὁδόν· τὸν γὰρ τοῦ θεοῦ μονογενῆ λόγον ὁμολογοῦντες υἱὸν ὡς ποίημα τῇ κτίσει συναριθμοῦσι, καὶ τὸν κτίστην ἱστῶσι μετὰ τῆς κτίσεως, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῷ
D δυσσεβεῖ λόγῳ τῆς θείας ἐξορίζουσι φύσεως. ἄλλοι δὲ ἄλλως τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ἀπολέσαντες καὶ τοῖς τῶν προωδευκότων ἴχνεσιν ἀκολουθῆσαι μὴ βουληθέντες πόρρω που τῆς ἀληθείας ἐγένοντο, καὶ οἱ μὲν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν γεγενημένην οἰκονομίαν παντελῶς ἀπηρνήσαντο, οἱ δὲ ὁμολογοῦσι μὲν ἐνανθρωπῆσαι τὸν θεὸν λόγον, σῶμα δὲ μόνον ἀνειληφέναι, οἱ δὲ ἔμψυχον μὲν καλοῦσι τὴν ληφθεῖσαν σάρκα, οὐ μὴν λογικὴν δὲ καὶ νοερὰν ἐν ταύτῃ γεγενῆσθαι ψυχήν, ἴσως τὴν οἰκείαν ἄνοιαν τούτου τεκμήριον ἔχοντες. ἡμεῖς δὲ ἀνθρώπου ψυχὴν οὐδεμίαν ἴσμεν ἑτέραν ἢ τὴν λογικὴν καὶ ἀθάνα-
P 264 τον. καὶ ἄλλοι μὲν πάλιν εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν διατέμνουσι,

modi captiosis utuntur ratiocinatibus, exemplumque propositum mala fide pervertentes inextricabilibus et exitum non habentibus sese insinuaverunt labyrinthis.

De his et eorum similibus impiis erroribus ita scribit Theodoretus. sunt quidem, inquit, nonnulli etiam nomine Christiani, qui palam veritatem oppugnant. horum alii id quod genitum non est, in tria partiuntur, in bonum malum et iustum. alii duo nunquam nata principia depingunt, invicem quam maxime contraria. alii, qui se impiis istis opinionibus adversari profitentur, aliam impietatis viam ingrediuntur: unigenitum enim dei verbum eum fateantur esse filium, tanquam factum creaturis annumerant, inque earum ordinem conditorem redigunt. sanctum quoque spiritum impio sermone divina exterminant natura. alii alio a recto itinere divertentes, dum vestigiis antegressorum insistere detrectant, longe a veritate aberraverunt. eorum nonnulli Christi in carne dispensationem pro nobis factam prorsus infitiantur. quidam verbum in carnem venisse fatentur ii quidem, sed ab eo tantum corpus fuisse assumptum contendunt. sunt qui carnem eam animatam fuisse concedant, sed animam mente praeditam fuisse negent, suae fortasse amentiae argumento adducti. nos vero nullam aliam hominis novimus animam quam ratione praeditam et immortalem. rursus alii unicum Christum in duos dissecant, contenduntque aliam esse eum qui perfecte

καὶ ἕτερον μὲν εἶναι διατεινόμενοι τὸν ἐκ παρθένου τεχθέντα τελείως ἄνθρωπον, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ τὸν μὲν ὡς ἄνθρωπον ἰδίᾳ τιθέντες καὶ ἀνὰ μέρος, τὸν δὲ ὡς θεὸν φύσει τε καὶ ἀληθείᾳ θεὸν ὀνομάζουσιν. ἄλλοι δὲ παρατετράφθαι φασὶ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον εἰς ὀστέων καὶ νεύρων καὶ σαρκὸς φύσιν, ταῦτα πάντα δυσσεβῶς δογματίζοντες."

Τάκιτος ἐβασίλευσεν ἔτη β'. οὗτος Μαξιμῖνον συγγενῆ αὐτοῦ ἐπέστησε τῇ Ἀσσυρίᾳ, ὃν διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἀδικίας ἀνελόντες οἱ στρατιῶται, εἶτα φοβηθέντες μὴ ἐκδικήσῃ αὐτὸν ὁ Τάκιτος, ἀπέκτειναν καὶ αὐτὸν ὑποθήκῃ Φλωριανοῦ. B

Πρόβος καὶ Φλωριανὸς ἐβασίλευσαν ἔτη δύο μῆνας δ'. οὗτος ὁ Πρόβος παράφρονα ἑαυτὸν ποιήσας ἀνεῖλε τὸν Φλωριανόν. ἐπὶ αὐτοῦ βροχῆς γεγονυίας σῖτος μεμιγμένος τῷ ὕδατι πολὺς κατηνέχθη, ὃν συναγαγόντες σωροὺς μεγάλους ἐποίησαν. ὡσαύτως καὶ ψεκάδας ἀργύρου κατενεχθῆναί φασι. Βικτωρῖνος δὲ φίλος τοῦ Πρόβου ᾔτησε φίλον αὐτοῦ ἄρχοντα γενέσθαι εἰς Βρεττανίαν· ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀντῆρεν. ὀνειδιζόμενος δὲ ὁ Βικτωρῖνος δι' αὐτὸν ἀπεστάλη παύσων τὴν ἀνταρσίαν. προσποιησάμενος δὲ ἀπὸ προσώπου φεύγειν τοῦ βασιλέως, ὡς φίλος τοῦ ἀντάραντος ἀπεδέχθη καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν. ὑποστρέψας δέ, ὡς ἐξῄει τοῦ πλοίου, C λύσας τὴν ἑαυτοῦ ζώνην ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰσῆλθε λυσίζωνος εἰς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ὠργίσθη, δοκῶν ὑφ' ἑτέρου αὐτὸν τοῦτο πεπονθέναι. Βικτωρῖνος δὲ ἔφη ὑφ' ἑαυτοῦ τοῦτο γε-

homo natus est ex virgine, alium verbum dei patris. atque illum quidem, utpote hominem, seorsim collocant, hunc natura deum et filium nominant. alii verbum in naturam ossium nervorum et carnis commutatum affirmant; quae omnes opiniones sunt impiae.

Tacitus imperavit annos 2. is Maximinum cognatum suum Assyriae praefecit. quem, quod iniuste multa ageret, milites trucidaverunt; metuentesque ne eam caedem Tacitus ulcisceretur, ipsum quoque Floriani suasu interfecerunt.

Probus et Florianus imperarunt annos 2 et trientem. Probus simulata insania Florianum interfecit. sub eo pluvia decidit in qua frumenti multum fuit aquae permixtum, magnique eius congesti sunt acervi. ferunt etiam guttis argenti pluisse. Victorinus porro amicus Probi apud eum pro suo quodam amico intercessit, ut is in Britanniam praefectus mitteretur. missus contra imperatorem seditionem movit. Victorino ea rebellio probro data, missusque est ad eam sedandam. simulans ergo se ab imperatore profugisse, receptus amici loco est a rebellionis auctore, eumque interfecit. reversus inde, cum exiret navi, zonam suam solvit ac in mare abiecit, et sine cinctu ad imperatorem ingressus est. imperator ab alio ita eum fuisse tractatum suspicans iratus est. Victorinus autem se ultro hoc fecisse dixit, rogavitque ne alli posthac rei

νέσθαι, αἰτησάμενος μηκέτι ἄρξαι πράγματος· ἀρχὴ γὰρ πᾶσα, ἔφη, μετὰ κινδύνων καὶ κλιμακτήρων. ὁ δὲ καὶ ἡσυχίαν αὐτῷ ἐχαρίσατο καὶ δωρεὰς πολλὰς παρέσχεν. ἀπέκτεινε δὲ πάντας τοὺς ἀποκτείναντας Τάκιτον καὶ Αὐρηλιανόν, ἐν τῇ Πειρίνθῳ ἐπὶ ἑστίασιν αὐτὸν καλέσας. ἀνῃρέθη δὲ καὶ αὐτός.

D Κάρος καὶ Καρῖνος καὶ Νουμεριανὸς ἐβασίλευσαν ἔτη β'. οὗτος ὁ Κάρος τὴν Περσίδα καὶ Κτησιφῶντα παρέλαβεν, τέταρτον τοῦτο πεπονθυίας, ὑπὸ Τραϊανοῦ, ὑπὸ Βήρου καὶ Σεβήρου καὶ Κάρου. τελευτήσαντος δὲ Κάρου ὑπὸ λοιμικῆς, καὶ Νουμεριανοῦ τυφλωθέντος, ἀνεῖλεν αὐτὸν Ἄπρος ὁ αὐτοῦ πενθερός, καὶ ἐβασίλευσε Νουμεριανὸς δοὺξ τυγχάνων Μυσίας. ἐπὶ αὐτοῦ ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Βαβύλας ἐν Ἀντιοχείᾳ. τοῦτον ἀνεῖλε Διοκλητιανός.

Διοκλητιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη κβ', τῷ γένει Δαλμάτης. περιγενόμενος δὲ τῶν πραγμάτων προβάλλεται Μαξιμιανὸν Ἑρκούλιον, γαμβρὸν καὶ φίλον αὐτοῦ ὄντα· ὑφ' ὧν μέγας διωγμὸς κατὰ
P 265 Χριστιανῶν ἐκινήθη. προσέταξαν γὰρ κατὰ πόλιν καὶ κατὰ χώραν τὰς μὲν Χριστοῦ ἐκκλησίας καταστρέφεσθαι καὶ τὰς θείας αὐτῶν γραφὰς κατακαίεσθαι, τοὺς δὲ Χριστιανοὺς εὑρισκομένους ἀναγκάζεσθαι θύειν τοῖς δαίμοσι. διὸ καὶ πολλοὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἀνεδήσαντο στέφανον, ἐξ ὧν εἰσὶ Πέτρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἄνθιμος Νικομηδείας καὶ Προκόπιος καὶ Γεώργιος οἱ ἀοίδιμοι μάρτυρες. καὶ Σαββάτιος ὁ τὴν αἵρεσιν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατι-

praeficeretur, quod omnia imperia periculosa et certae perniciei obnoxia esset expertus. imperator et otium ei concessit et magnis muneribus donavit. omnes etiam Taciti atque Aureliani percussores necavit, Perinthi ad convivium invitatum. ipse quoque interfectus est.

Carus et Carinus et Numerianus imperaverunt annos 2. Carus Persidem et Ctesiphontem cepit, quartum tum captam: nam eam urbem et Traianus occupavit et Verus et Severus et Carus. Caro peste sublato, Numerianum oculis captum socer eius, Aper nomine, interfecit. et imperavit Numerianus dux Mysiae. sub eo b. Babylas Antiocheae martyr est factus. Numerianum Diocletianus interfecit.

Diocletianus imperavit annos 22, Dalmata. is imperio potitus Maximianum Herculeum, generum suum et amicum, Caesarem declaravit. his imperantibus ingens Christianorum persecutio fuit. nam per regiones atque urbes iusserunt Christi templa destrui, sacras quae penes ipsos essent scripturas comburi, et qui Christiani deprehenderentur, vi ad divinum daemonibus praestandum cultum adigi. ea de causa multi coronam sacri certaminis sunt adepti. quorum de numero sunt Petrus Alexandriae et Anthimus Nicomediae episcopi, et Procopius atque Georgius incluti martyres. tunc etiam innotuit Sabbatius, is qui haeresin quattuordecimanorum confirmavit. eodem tempore sacra quaedam

τῶν κρατύνας ἐγνωρίζετο, καὶ γυνή τις ἱερὰ καὶ θαυμασία, τὸν βίον ἀειπαρθένος καὶ ὡραία, πάνυ συσχεθεῖσα καὶ πολλαῖς μηχαναῖς θῦσαι τῶν τυράννων αὐτὴν ἀναγκαζόντων μὴ ἡττηθεῖσα. B προσέταξαν ἐκδοθῆναι στρατιώτῃ πρὸς αἰσχρὰν μῖξιν, καὶ μηδὲ οὕτως πειθομένην ὑποβαλέσθαι κεφαλικῇ τιμωρίᾳ. καὶ περιστατηθεῖσα λίαν ἐδεῖτο τοῦ Ἀνθίμου Νικομηδείας, μήπω τελειωθέντος διὰ μαρτυρίου, συμβουλεῦσαι αὐτῇ τί ἂν αἱρήσοιτο. ὁ δὲ χρηστὸς ὄντως ἀνὴρ καὶ οἰκονόμος καὶ πιστῶς ἐν κρίσει τὰ λόγια κυρίου ταμιευόμενός φησι "καλὸν μέν, ὦ τέκνον, τὸ κατόρθωμα τῆς ἁγνείας καὶ θεοπρεπές, μείζων δὲ ἡ τῆς πίστεως ἐντολή, κρηπὶς οὖσα τῶν καλῶν τῆς εὐσεβείας. μὴ οὖν προκρίνῃς τῶν κρειττόνων τὰ δεύτερα. ὥσπερ γὰρ ἐν περιστάσει τινὰ γενόμενον αἱρετώτερόν ἐστιν ὑπὲρ τοῦ σώματος διαρπαγῆναι τὸ ἱμάτιον, οὕτως C μᾶλλόν ἐστιν ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἄσπιλον τηρήσαντα τὴν ψυχὴν προδοῦναι τὴν σάρκα τοῖς παντοίως ἐνυβρίζειν ἐθέλουσιν ἢ ἀπολέσαι τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν." ἡ δὲ τούτου ἀκούσασα ἀπῄει ταλαντευομένη τὸν νοῦν, ὡς δύο καλῶν ἀντιποιουμένη. ἀλλ' ἡ θεία χάρις ταύτης διεφυλάξατο τὴν παρθενίαν τρόπῳ τοιῷδε. ὡς γὰρ ἐφ' ἑνὸς οἴκου συνεκλείσθη, λέγει τῷ στρατιώτῃ "μηδὲν ἄτοπον πράξῃς εἰς ἐμέ, ἄνθρωπε, καὶ παρέξω σοι μισθὸν ἐπάξιον· δώσω γάρ σοι φάρμακον, οὖσα φαρμακίς, ἀθανασίας πρόξενον, ᾧ χριόμενος ἄτρωτος μενεῖς ἐν τοῖς πολέμοις. καὶ εἰ βούλῃ τούτου λαβεῖν D πεῖραν, ἐπίτρεψόν με σκευάσαι αὐτό." τοῦ δὲ μετὰ πολλῆς

mulier atque admiratione digna, pulchritudine formae insignî, et quae virginitatem servasset, comprehensa ac multis tyrannorum ut daemonibus sacrificaret tormentis frustra tentata, militi cuidam ad concubitum dedita est, ea condicione ut si eum non admitteret, capite plecteretur. tantis illa inclusa angustiis Anthimum Nicomediensem, qui nondum supplicio fuerat deditus, utrum horum optaret in consilium adhibuit. atque is, ut erat vir re vera bonus et dispensator verbi dei fidelis atque prudens, ita ei respondit: "filia, praeclarum ac divinum est castitatis conservandae officium: praestat tamen ei fidei praeceptum, quod est bonorum a pietate proficiscentium fundamentum. noli ergo deteriora praestantioribus anteponere. sicut enim in periculo aliquis constitutus vestem potius suam scindi quam corpus velit, ita in tentationibus quoque animae a contaminatione servandae causa corpus expedit libidini hominum exponere, potius quam eius generositas prodatur." his illa auditis mente anxia abiit, quia utrumque bonum expetebat. divina tamen benignitas virginitatem eius hoc pacto conservavit. inclusa in domum cum milite rogavit eum ut sibi parceret, dignam recepturus mercedem. se enim esse medicam, ipsique medicamentum praebituram quod mortis foret amuletum: nam eo inunctum in bellis fore invulnerabilem. atque eius rei periculum facere pos-

χαρᾶς ἐπιτρέψαντος, λαβοῦσα κηρὸν ἡ μακαρία καὶ ἐλαίῳ συμμίξασα καὶ μαλάξασα, καὶ τὸν ἑαυτῆς αὐχένα περιχρίσασα, λέγει αὐτῷ "πάταξον, ὡς δύνῃ." ὁ δὲ μετὰ δυνάμεως κατενέγκας τὸ ξίφος ἀπέτεμεν εὐθέως τὴν τιμίαν αὐτῆς κεφαλήν. καὶ οὕτω νικήσασα τῶν δυσμενῶν τὴν κακουργίαν διπλοῦν τὸν στέφανον τὸν τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς ἁγνείας ἀνεδήσατο.

Ὡσαύτως δέ τις καὶ ἄλλη γυνὴ εὐπρεπεστάτη, κόρη οὖσα
P 266 καὶ παρθενίαν ἀσκοῦσα, διεβλήθη ὡς τοὺς θεοὺς ἐνυβρίζουσα· ἣν συλλαβόμενοι καὶ μαστιγώσαντες μὴ ὑπείκουσαν τῇ τούτων δυσσεβείᾳ παρέδωκαν εἰς πορνεῖον, ἐντειλάμενοι τῷ ταύτην νέμοντι κομίζειν ὑπὲρ αὐτῆς ἡμερήσιον νομίσματα τρία. ὃς ἔκδοτον αὐτὴν ἔστησε τοῖς βουλομένοις· καὶ πολλῶν πρὸς αὐτὴν εἰσπηδώντων πάντας ἀπεκρούετο, προφασιζομένη ἕλκος ἔχειν ἐπὶ κρυπτοῦ τόπου καὶ τούτου τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκδέξασθαι. οὕτως οὖν τούτους ἀποβουκολοῦσα τὸν θεὸν ἱκέτευεν ἄσπιλον τὴν παρθενίαν αὐτῆς διαφυλάξαι. καὶ δὴ ὑπήκουσεν αὐτῆς ὁ θεός. καὶ ἔρχεταί τις νεανίσκος περιφανὴς καὶ λίαν εὐσεβὴς ἑσπέρας βαθείας πρὸς τὸν πορ-
B νοβοσκόν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ νομίσματα πέντε, λέγων "ἔασόν μοι ταύτην τὴν κόρην" .... τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ περικαλύψας τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐξέπεμψεν αὐτὴν ἄφθορον καὶ ἀνέπαφον. ἡμέρας δὲ γενομένης καὶ τοῦ δράματος γνωσθέντος ἐκρίθη ὁ νεανίας ἀναιρεθῆναι, καὶ τούτου γενομένου ἐπλήρωσε τὸ κυριακὸν λόγιον τὸ φάσκον "μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ."

set, rogavit ut sibi eius medicamenti conficiendi potestatem faceret. id cum miles admodum laetus permisisset, illa ceram oleo permiscuit atque subegit, colloque suo ea re inuncto militem omni robore ferire iussit, vim medicamenti experturum. ita miles valido gladii ictu illato venerandum caput statim amputavit; atque illa victa adversariorum malitia, martyrii coronam castitatis corona auxit.

Eodem modo alia quaedam puella, virgo formosissima et virginitatis servandae studiosa, delata quod in deos contumeliosa fuisset, cum capta et flagris caesa non cederet hostium impietati, in lupanar est tradita, lenonique cibum ei suppeditanti mandatum ut ab ea quotidie tres numos exigeret. ab eo prostituta omnes ad se ingressos avertit, ulcus sibi esse secreto loco mentiens, utque eius sanationem exspectarent orans. his ita deceptis, deum precata est ut suam virginitatem impollutam sibi servaret. estque ab eo sui voti compos facta: nam alta nocte adolescens quidam illustris atque admodum pius ad lenonem accessit, eique dedit quinque numos, ut ad puellam hanc admitteretur ... vestes eius, capiteque velato intactam dimisit. facta luce res deprehensa est, et adolescens morte multatus. isque eo facto implevit divinum oraculum illud (Ioan. 15) "maiorem caritatem nemo potest praestare quam ut vitam pro amicis impendat."

Ὁμοίως καὶ ἑτέρου μονάζοντος κατασχεθέντος ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν, μετὰ πολλὰς ποινὰς καὶ μάστιγας τελευταῖον πονηρὰν ἐπενόησαν ἐπίνοιαν εἰς φθορὰν τῆς σωφροσύνης τοῦ δικαίου. ἔν τινι γὰρ κήπῳ κλίνην στρώσαντες καὶ τὸν ἅγιον ἐν αὐτῇ δεσμήσαντες ἐπαφῆκαν αὐτῷ γύναιον ἄσεμνον, ὡς ἂν μὴ δυνάμενος τὰς ἐκ C ταύτης μηχανὰς διαφυγεῖν καὶ ἄκων εἰς τὴν πονηρὰν καθελκυσθῆται πρᾶξιν. τῆς δὲ τούτῳ περιπλεκομένης καὶ καταφιλούσης αὐτόν, τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν ἀποτεμὼν τοῖς ὀδοῦσι προσέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, κἀκ τούτου ἑαυτῷ μὲν πόνους καὶ ἀλγηδόνας ἀντὶ ἡδονῶν ἐπεισήγαγεν, ἐκείνην δὲ σφόδρα κατέπληξε καὶ ἀηδίας ἐνέπλησε τῷ ῥεύματι τοῦ αἵματος. ἅπερ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες ἐθαύμαζον τὴν τῶν μοναζόντων σωφροσύνην καὶ ἀκρίβειαν.

Ἡττηθέντες οὖν οἱ δυσσεβεῖς τύραννοι Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς τῷ πλήθει τῶν ἀναιρουμένων, δόγμα ἐξέθεντο ὥστε τοὺς εὑρισκομένους Χριστιανοὺς ἐξορύττεσθαι τὸν δεξιὸν τῶν D ὀφθαλμῶν, οὐ μόνον διὰ τὸ ὀδυνηρὸν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἄτιμον καὶ πρόδηλον καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας ἀλλότριον.

Τῷ ζ′ ἔτει αὐτῶν τὴν Βούσιριν καὶ τὴν Κοπτόν, πόλεις ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου, ἀποστατησάσας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς εἰς ἔδαφος κατέσκαψαν. τῷ θ′ ἔτει ὡς ἐν στήλῃ ἐνέγραψαν οἱ δυσσεβεῖς καθ᾽ ἡμῶν, ὡς πάντων ἀναιρεθέντων Χριστιανῶν πάσης εὐθηνίας καὶ εὐκρασίας ἡ Ῥωμαίων πολιτεία πλησθήσεται,

6 καθελκυσθῇ?

Alius monachus ab impiis correptus, cum multis cruciatibus atque flagellis non esset victus, tandem ad castitatem eius vitiandam hoc est a malis initum consilium. lectum in quodam horto sternunt, eique sanctum istum hominem illigant; immittuntque ei impudicam mulierem, ut cum eius tentationes subterfugere non posset, ita invitus quoque ad obscoenam rem pertraheretur. is ergo, cum amplexa eum mulier deoscularetur, linguam suam dentibus praecisam in faciem mulieris exspuit. quo facto et dolores sibi loco voluptatis intulit, eamque vehementer perterrefecit, sanguinisque fluxio plurimum attulit molestiae. Graeci porro his auditis monachorum continentiam et perfectionem admirari.

Victi autem impii tyranni Diocletianus et Maximianus multitudine necatorum, edixerunt ut Christianus si quis esset inventus, ei oculus dexter erueretur; quod supplicium non modo propter dolorem, sed et propter conspicuam ignominiam insuitatumque Romanis moribus poenae genus, grave fore arbitrabantur.

Septimo imperii sui anno Busirin et Coptum, quae urbes Aegypti sunt et ad Thebas pertinent, quod eae a Romano imperio defecissent, solo aequaverunt. nono anno in statua ediderunt, omnibus Christianis interfectis, Romanum imperium rebus prosperis affluxurum. secus autem

καθὼς ὑπελάμβανον οἱ ἀλάστορες· διὸ καὶ λιμὸς καὶ λοιμὸς καὶ αὐχμός, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἔστι κακὸν εἰπεῖν, τοὺς ἀνθρώπους μετῆλ- P 267 θε, καί τινος ἑτέρου νοσήματος μοῖρα. ἕλκος δὲ ἦν φερωνύμως τοῦ πυρώδους ἄνθρακος λεγόμενον, καθ' ὅλον μὲν ἕρπον τὸ σῶμα, σφαλεροὺς δὲ τοῖς πεπονθόσιν ἐνεποίει κινδύνους. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξαιρέτως ἐπὶ πλεῖστον γενόμενον μυρίους ὅσους ἄνδρας ἅμα γυναιξὶ καὶ παισὶ πηροὺς ἀπειργάσατο. καὶ σὺν τούτοις προσεπανίσταται τῷ τυράννῳ ὁ πρὸς Ἀρμενίους πόλεμος, ἀθρόως ὑφ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν συρρεύσαντα τῆς τοῦ δυσσεβοῦς θρασύτητος τὴν κατὰ τοῦ θεοῦ μεγαλαυχίαν, ὅτι δὴ τῆς περὶ τὰ εἴδωλα σπουδῆς αὐτοῦ καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἕνεκα πολιορ- B κίας μὴ λιμὸν μηδὲ λοιμὸν μήτε μὴν πόλεμον ἐπὶ τὸν αὐτοῦ συμβῆναι καιρὸν ἐνηβρύνετο. ταῦτα δὴ οὖν ἅμα καὶ κατὰ ταυτὸν ἐπῆλθον, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν καταστροφῆς περιειλήφει τὰ προοίμια. αὐτὸς μὲν οὖν τὸν πρὸς Ἀρμενίους πόλεμον ἅμα τοῖς αὐτοῦ στρατοπέδοις κατεπονεῖτο, τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν τὰς ὑπ' αὐτὸν πόλεις καὶ χώρας οἰκούντων δεινῶς ὁ λιμὸς ἅμα καὶ ὁ λοιμὸς κατέτρυχε, καὶ μυρίοι μὲν ἐτύγχανον οἱ κατὰ πόλεις θνήσκοντες, πλείους δὲ οἱ κατ' ἀγροὺς καὶ κώμας, ἁπάντων σχεδὸν τροφῆς ἐνδείᾳ καὶ λοιμώδει νόσῳ διεφθαρμένων. καὶ γὰρ οἱ μὲν χόρτον διαμασώμενοι καὶ τὴν ἕξιν λυμαινόμενοι διώλλυντο, οἱ δὲ ἀπεσκληκότες ὥσπερ εἴδωλα νεκρά, ὧδε κἀκεῖσε ψυχορραγοῦντες ἐν- C σειόμενοί τε καὶ περιολισθαίνοντες, κατέπιπτον ἐν ταῖς πλατείαις.

9 ἃ ἀθρόως — συρρεύσαντα ἐξέλεγχον τῆς?

evenit quam furiis istis visum fuit. nam et fames et pestis et siccitas homines infestavit; ac ulcera quos carbunculos vocant, per totum serpentia corpus periculosos morbos afferebant, praesertim autem oculis ut plurimum occupatis, multa virorum mulierum puerorumque milia mutilaverunt. simul et bellum Armenium tyranno incidit. tot tantaque simul mala eodem tempore ingruentia impiam adversus deum audaciamque eius iactantiam refutaverunt, cum is eo quod simulacris divinum cultum exhiberet Christianosque oppugnaret, nullum eorum, nedum simul omnia, sibi metuendum secure putavisset. haec ergo confertim irruerunt, principiumque simul exitii tyranno appetiit. atque is quidem cum suis legionibus bello Armenio incumbebat, reliquos autem ei subditas urbes inhabitantes graviter fames iuxtaque pestis affligebant; ac innumeri per urbes, plures etiam per agros et pagos peribant, et prope universi cum alimentorum defectu tum peste exstinguebantur. quippe alii gramine vescentes corporis habitum vitiabant, itaque se perdebant; alii macie consumpti, umbris mortuorum assimiles hinc inde delinquente animo oberrabant, titubantesque in plateis concidebant. inde nuda cadavera complures dies sepulturae expertia sparsim iacebant ac spectaculum cernentibus miserabile exhibebant, quaedam etiam a canibus diripiebantur.

ὅθεν νεκρὰ σώματα καὶ γυμνά, ἐφ' ἡμέραις πλείοσιν ἄταφα διερριμμένα, θέαν οἰκτρὰν καὶ ἐλεεινὴν παρεῖχον τοῖς ὁρῶσιν, ἤδη γέ τοι καὶ κυνῶν τινὲς ἐγένοντο βορά. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ὁ λοιμὸς πάντας οἴκους ἐπενέμετο. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ τύραννοι ἄξια τῆς δυσσεβείας αὐτῶν τὰ ἐπίχειρα ἐκομίσαντο, οἱονεὶ ἀρραβῶνα τῶν μελλόντων αὐτοὺς μετὰ θάνατον διαδέξασθαι τιμωριῶν ἐντεῦθεν κομιζόμενοι. νόσῳ γὰρ δεινοτάτῃ ὁ Διοκλητιανὸς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλείας περιπεσὼν ἀλγηδόσιν ἰσχυραῖς τὴν σάρκα πᾶσαν διελυμαίνετο, καὶ τὰ μὲν ἔγκατα διεφθείροντο ὑπὸ τῆς σφοδροτάτης φλογώσεως, ἡ δὲ σὰρξ πᾶσα κηροῦ δίκην διετή- D κετο. καὶ σὺν τούτοις ἐκτυφλοῦται καὶ πηρὸς ὁ δείλαιος ἀποκαθίσταται. κἀντεῦθεν ἐλεεινῶς διαφθειρόμενος καὶ δεινῶς κατασηπόμενος σκωλήκων πλῆθος ἐκ τοῦ φάρυγγος ἀνέφερε σὺν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ κατασαπείσῃ. τοσαύτην οὖν δυσωδίαν ἐξέπεμπεν ὡς οὐδὲν τῶν ἐν τάφοις διαλυθέντων νεκρῶν διαφέρειν. ὁ δὲ τύραννος ἐν τούτοις ἐμπνέων στενάξας θάνατον ἐπεκαλεῖτο, καὶ τὰ τελευταῖα πνέων ἔφη "οἴ μοι τῷ ἐλεεινῷ καὶ θρήνων ἀξίῳ, ὁποίαν τῶν εἰς Χριστιανούς μοι τετολμημένων ἀσεβειῶν ἀξίαν ὑπέχω τὴν τιμωρίαν." καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον συμβέβηκε τῷ ἀλιτηρίῳ.

Τῷ δὲ θ' καὶ ι' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Κωνστάντιον τὸν P 268 λεγόμενον Χλωρὸν διὰ τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ Μαξιμιανὸν Γαλλέριον Καίσαρας ἐποίησαν, πείσαντες τὰς ἰδίας αὐτῶν καταλιπόντας γαμετὰς τὰς αὐτῶν εἰληφέναι θυγατέρας.

2 τέ P

ceterum pestis omnes domos depopulabatur. neque multo post ipsi tyranni dignam impietatis suae mercedem tulerunt, veluti arrabonem accipientes eorum suppliciorum quibus erant post mortem afficiendi. nam Diocletianus, cum se imperio abdicavisset, gravissimum in morbum incidit, cuius doloribus vehementibus totum corpus affligebatur, viscera inflammatione acerrima corrumpebantur, caroque universa cerae in morem colliquabatur. quin et luminibus miser captus atque mutilatus est. exinde miserabiliter putredine absumptus ex faucibus multitudinem vermium ipsa cum lingua, quae computruerat, eiecit; atque adeo in sepulcris confectorum cadaverum foetore nihilo melius foetuit. inter haec ille spirans atque gemens mortem invocabat, atque extremo spiritu haec verba edidit "vae miserabili mihi et digno qui lugeatur: quam iustas meorum in Christianos impiorum conatuum poenas pendo!" haec scelesto illi postea temporis evenerunt.

Nono autem et decimo sui imperii anno Constantium, qui a pallore faciei Chlori cognomen tulit, et Maximianum Gallerium Caesares creaverunt Diocletianus et Maximianus; iisque persuaserunt ut dimissis quas

Θεοδώρα ἣν τοῦ Κωνσταντίου καὶ Βαλλερία ἣ τοῦ Γαλλερίου ἤτοι τοῦ Διοκλητιανοῦ θυγάτηρ.

Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει τῆς Ἀλεξανδρείας σὺν τῷ Αἰγύπτῳ ὑπὸ Ἀχιλλέως ἀποστατησάσης, τῇ προσβολῇ τῶν Ῥωμαίων πλεῖστοι ἀνῃρέθησαν.

Τῷ ια' ἔτει φρικτὸν διωγμὸν κατὰ Χριστιανῶν ἐγείραντες
B πολλὰς μυριάδας μάρτυρας ἐποίησαν. τοῦτο ἔτος ἦν τοῦ κόσμου ,εψπζ'. καὶ φησὶν Εὐσέβιος ὅτι Ἄδαγκτος μάγιστρος ἐμαρτύρησε. τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν θυγατέρων ζητουμένων, διὰ τὸ μὴ διαφθαρῆναι τὴν σωφροσύνην ἑαυτὰς ἔρριψαν κατὰ τοῦ ποταμοῦ. ζητητέον οὖν εἰ ἀριθμοῦνται εἰς μάρτυρας.

Τῷ ιβ' ἔτει Μαξιμιανὸς ὁ Ἑρκούλιος Γαλλίας καὶ Βρεττανίας, Κωνστάντιος δὲ Ἀλανίας καὶ Ἀφρικῆς ἐκράτησαν.

Τῷ ιγ' ἔτει τοὺς ἐν στρατείᾳ Χριστιανοὺς ἐξέβαλον.

Τῷ ιζ' ὁ Γαλλέριος Μαξιμιανὸς κατὰ Ναρσέως τοῦ τῶν
C Περσῶν βασιλέως ἐκδραμὼν τοῦτον μὲν ἐδίωξε, τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ ἀφελόμενος καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ σφαγὴν μεγάλην ποιήσας, ὑπέστρεψε πρὸς Διοκλητιανόν, καὶ βαλάντια πεπληρωμένα ἔχων λίθων τιμίων καὶ μαργαριτῶν, ἀφ' ὧν πρῶτος Διοκλητιανὸς ἐσθῆτι καὶ ὑποδήμασι λίθοις τιμίοις καὶ χρυσῷ κεκοσμημένοις ἐχρήσατο, προσκυνεῖσθαί τε ἑαυτὸν παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔθος ἐκέλευσε καὶ θρίαμβον ἐπετέλεσεν. ὠνομάσθη δὲ θρίαμβος ἀπὸ τῶν

2 ἤτοι] ἢ?

habebant uxoribus filias ipsorum ducerent. Theodoram duxit Constantius, Valeriam Gallerius Diocletiani filiam.

Decimo anno cum Alexandria et Aegyptus duce Achille rebellassent, impetu Romanorum magna est edita strages.

Undecimo anno terribilem in Christianos persecutionem excitarunt, multaque sunt milia martyrum facta. fuit is annus mundi 5787. tunc ait Eusebius Adanctum magistrum fuisse religionis causa supplicio affectum, uxorem autem eius et duas filias, cum quaererentur, ne pudicitia ipsarum violaretur, sese in amnem abiecisse. quaestio igitur est, sintne eae martyribus annumerandae.

Duodecimo anno Maximianus Herculeus Galliam et Britanniam, Constantius Alaniam et Africam obtinuerunt.

Decimo tertio anno Christianos milites exauctorarunt.

Decimo septimo Gallerius Maximianus excursione contra Narsen Persarum regem facta eoque in fugam acto uxorem eius omniaque bona cepit, magnaque caede peracta ad Diocletianum rediit, adferens etiam loculos lapidum pretiosorum et unionum plenos. exinde veste ac calceis auro gemmisque ornatis Diocletianus uti coepit, seque contra pristinum morem adorari iussit, ac triumphavit. triumpho nomen est a car-

ἐπῶν τῶν εἰς τὸν Διόνυσον· θρίασιν γὰρ τὴν τῶν ποιητῶν μανίαν λέγουσιν. ἢ ἀπὸ τοῦ θρία, τὰ φύλλα τῆς συκῆς ἀνακειμένης τῷ Διονυσίῳ. τότε καὶ ὁ μέγας Σίλβεστρος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐκράτει ἐπὶ χρόνους κη'.

Κωνσταντίνου δὲ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίου ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ D
Παλαιστίνῃ μετὰ τοῦ Γαλλερίου τυγχάνοντος, ὡς αὐτὸν ὁ Γαλλέριος ἑώρα τὰ Χριστιανῶν φρονοῦντα συνέσει τε ψυχῆς καὶ ῥώμῃ σώματος καὶ τῇ περὶ τὴν παίδευσιν εὐφυΐᾳ προκόπτοντα, μαντευσάμενός τε τοῦτον καταλύτην ἔσεσθαι τῆς τυραννίδος καὶ τῶν δογμάτων αὐτοῦ, δόλῳ θανατῶσαι τοῦτον ἐσκέψατο. θείᾳ δὲ προμηθείᾳ φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίζεται καὶ πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα διασώζεται, πολλὰ σὺν αὐτῷ τῷ σώσαντι εὐχαριστῶν Χριστῷ.

Τῷ ιη' ἔτει Διοκλητιανοῦ Θεοτέκνῳ γόητι πειθόμενος ὁ Γαλλέριος διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἤγειρεν. οὗτος ὁ Θεότεκνος ὑποθήκῃ Μαξιμιανοῦ τὰ ἐπὶ Χριστοῦ δῆθεν παρὰ Πιλάτου πρα- P 269
χθέντα πλασάμενος, ὑπομνήματα πάσης βλασφημίας ἀνάπλεα κατὰ πόλιν καὶ κώμην ἔσταλκε, Μαξιμιανοῦ προστάξαντος τοῖς γραμματοδιδασκάλοις ταῦτα τοὺς παῖδας ἐκδιδάσκειν, ὡς ἂν διαγελῷτο τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον.

Τῷ ιθ' ἔτει πρόσταγμα ἐδόθη βασιλικόν, τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐδαφίζεσθαι καὶ τὰς θείας βίβλους κατακαίεσθαι, καὶ πάντα Χριστιανὸν ἢ θύειν τοῖς εἰδώλοις ἢ ἐν βασάνοις ἀνυποστάτοις ἀποθνήσκειν.

minibus quibus Bacchus celebratur: thriasin enim furorem poeticum vocant. vel a thriis, hoc est foliis ficus, Baccho sacrae. tunc etiam magnus Silvester Romanae ecclesiae per annos 28 praefuit.

Gallerius porro Constantinum Chlori filium secum in Oriente et Palaestina degentem Christianis favere intelligens, eumque prudentia robore ac doctrina augeri subinde animadvertens, praesagiensque ab eo tyrannidem suam et impiam superstitionem abolitum iri, dolo necare instituit. divina autem providentia factum est ut is fuga sibi consuleret salvusque ad patrem perveniret, Christo salutis suae auctori cum eo magnas agens gratias.

Anno decimo octavo Gallerius Theotecni praestigiatoris suasione in Christianos persecutionem excitavit. is Theotecnus iussu Maximiani rem a Christo apud Pilatum gestam composuit, commentariosque suos omnis generis impiorum maledictorum plenos per omnes urbes atque pagos circummisit, Maximiano ludorum magistris praecipiente ut eos pueris proponerent, quo nostra religio derideretur.

Decimo nono edixerunt imperatores ut templa Christianorum solo aequarentur, libri sacri comburerentur, Christianique aut simulacris sacrificarent aut tormentis intolerabilibus enecarentur.

Τῷ κ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμια-
B νὸς ὁ Ἑρκούλιος ἐξ ἀπονοίας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὴν βασιλείαν ἀπέθεντο, καταστήσαντες ἀντ' αὐτῶν βασιλεῖς τῆς μὲν ἑῴας Γαλλέριον Μαξιμιανὸν τὸν Διοκλητιανοῦ γαμβρόν, τῶν ἑσπερίων δὲ Κωνστάντιον τὸν Ἑρκουλίου γαμβρόν. καὶ ὁ μὲν Διοκλητιανὸς ἰδιωτεύσας ἔτη ιβ' τῆς γλώσσης αὐτοῦ σαπείσης μετὰ τοῦ φάρυγγος καὶ πλῆθος σκωλήκων ἀναβρασάσης τὸ πνεῦμα ἀπέρρηξεν, ὁ δὲ Ἑρκούλιος τὴν βασιλείαν ἀναλαβέσθαι βουληθεὶς καὶ μὴ ἐπιτυχὼν ἀπήγξατο. ὁ δὲ Γαλλέριος σκωληκόβρωτος γεγονὼς ἐξέψυξεν.

Ὁ δὲ Κωνστάντιος λίαν ἀγαθὸς ὢν καὶ εὐσεβὴς καὶ τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον ὁμοίως ἐπαίδευσε, καὶ τῷ καθ' ἡμῶν διωγμῷ οὐδαμῶς ἐκοινώνησεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν χριστιανίζειν ἀδεῶς
C καὶ ἀκωλύτως ἐπέτρεπε. τελευτᾷ δὲ ἐν Βρεττανίαις, βασιλεύσας ἔτη δύο. Καῖσαρ δὲ ἦν ἔτη ιγ'. ὃς ἐγέννησεν ἐξ Ἑλένης τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν καὶ ἅγιον, περὶ τὴν τῆς Δακίας πόλιν· ὃν καὶ ἀναγορεύει ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα ἐν Ῥώμῃ ἐπ' ὄψεσι παντὸς τοῦ λαοῦ, περιόντων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παίδων, Κωνσταντίου φημὶ τοῦ πατρὸς Ἰουλιανοῦ καὶ Γαλλοῦ τοῦ καὶ Δαλμάτου· μεθ' ὧν καὶ θυγατέρα εἶχε Κωνσταντίαν τὴν Λικιννίου γαμετήν, ἐκ Θεοδώρας τῆς θυγατρὸς Ἑρκουλίου γεννηθεῖσαν. οὗτος δὲ ὁ Κωνστάντιος ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πατὴρ θυγατριδοῦς ἦν Κλαυδίου τοῦ βασιλέως.

D Ἦν δὲ τῇ ἰδέᾳ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος μεσῆλιξ, εὐρύτερος τοὺς ὤμους καὶ παχὺς τὸν αὐχένα, ὅθεν καὶ Τραχηλᾶν αὐτὸν

Anno vigesimo Diocletianus et Herculeus vaecordia impulsi una die imperio se abdicarunt, suo loco imperium Orientis Gallerio Diocletiani genero, Occidentis Constantio Herculei genero mandantes. ac Diocletianus quidem cum privatus annos duodecim vixisset, lingua ei et faucibus putrefactis, cum magnam vim vermium eiecisset, exstinctus est. Herculeus imperium recuperare aggressus, cadente ad irritum conatu, suspendio vitam finiit. Gallerius a vermibus corrosus obiit.

Constantius autem cum vir esset optimus atque piissimus, iisdem artibus filium Constantinum imbuit. nunquam fuerat socius consilii de vexandis Christianis, sed et suos subditos aperte ac libere nostram religionem colere passus est. mortuus est in Britannia, cum imperasset biennium, Caesar fuisset annos 13. Ex Helena, prima sua uxore, genuit Constantinum, qui magnus est cognominatus, apud urbem Daciae; eumque Romae coram universo populo suo loco imperatorem designavit, cum superessent etiam reliqui eius filii, Constantius inquam pater Iuliani, ac Gallus, qui et Dalmata, iunioris Dalmatae pater. habebat etiam filiam Constantiam, quae Licinii uxor fuit, nata Herculii filia Theodora. ipse pater magni filia Claudii imperatoris natus fuit.

Constantinus magnus statura fuit mediocri, latus humeros, cervice crassa; unde et cervicosum nominabant. ruber fuit, capillo non denso

ἐπωνόμαζον, τὴν χροιὰν ἐρυθρός, τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς οὐ δασεῖαν οὐδὲ οὔλην ἔχων, τὴν δὲ τοῦ γενείου ψιλήν πως καὶ πρὸς τὸ μηδὲ φύειν πολλαχοῦ τοῦ προσώπου, τὴν ῥῖνα ἐπίγρυπον, τὸ δὲ ὄμμα παραπλήσιον λέοντι, χαρίεις καὶ φαιδρότατος, παιδείας μετασχὼν μετρίας. τὸ δὲ ἐγκρατεὺς περὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς γαστρὸς εἰς ἄκρον κεκοσμημένος, ἐν τούτῳ τὰς πολλὰς διαφεύγειν τοῦ σώματος νόσους, οὐχ ὑγιῶς αὐτοῦ διακειμένου, ἀπειλοῦντός τε λώβην καὶ φύοντος πλεῖστα μοχθηρά.

Γαλλέριος τοίνυν Μαξιμιανὸς ἐπὶ Ἰταλίαν ἐλθὼν ἐχειροτό- P 270
νησε Καίσαρας δύο, Μαξιμιανὸν μὲν τὸν ἴδιον υἱὸν κατὰ τὴν ἑῴαν, ἐφ' οὗ καὶ οἱ πρὸς πατρὸς τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ πατέρες διὰ τὸν αὐτοῦ διωγμὸν εἰς ἐρήμους μακρύναντες ἐφυγαδεύθησαν, Σεβῆρον δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν. οἱ δὲ ἐν Ῥώμῃ στρατιῶται ἀνηγόρευσαν Μαξέντιον τὸν υἱὸν Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἑρκουλίου βασιλέα.

Κρατήσας οὖν ὁ θειότατος καὶ χριστιανικώτατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐβασίλευσε Γαλλιῶν καὶ Βρεττανίας. τῷ πρώτῳ οὖν αὐτοῦ ἔτει, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ςϙα΄, τοῦ δὲ κόσμου ,εψϙζ΄ τέσσαρες οὗτοι συνεβασίλευον αὐτῷ, Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέ- B
ριος, σὺν δυσὶ Καίσαρσι Σεβήρῳ καὶ Μαξιμιανῷ τῷ Γαλλερίου υἱῷ καὶ Μαξεντίῳ τῷ υἱῷ τοῦ Ἑρκουλίου, ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγορευθέντι βασιλεῖ. οὗτοι ἀλλήλους ἔσπευδον ὑπερβάλλειν εἰς τὸν κατὰ Χριστιανῶν πόλεμον, πάσῃ τε κακίᾳ καὶ θηλυμανίᾳ συζῶντες ἀνατομαῖς βρεφῶν τῶν ἐγκυμονουσῶν γυναι-

5 τῷ δὲ ἐγκρατεύεσθαι? 6 διέφευγε?

neque crispo; barba rara, et faciem paucis locis tegente; naso aliquantum incurvo, oculis leoninis, gratiosus, ac vultu serenissimo. literas mediocriter tenuit, continentia ad frenandas ventris cupiditates perfectissima ornatus; qua etiam usus multos corporis evitavit morbos, cuius non salubris constitutio lepram minabatur et prava multa efferebat.

Gallerius ergo Maximianus in Italiam reversus Caesares duos creavit, Maximianum filium suum, qui Orientem regeret (sub quo etiam, qui cum magno erant Basilio patres, propter eius persecutionem in solitudines longe fugere coacti sunt), et Severum, qui Italiae imperaret. milites autem Romae Maxentium Maximiani Herculei filium imperatorem constituerunt.

Constantinus ergo magnus, imperator piissimus, imperium Galliae ac Britanniae obtinuit. primo eius anno, qui fuit a natali Christi 291, ab exordio mundi 5797, habuit in imperio quattuor collegas, Gallerium, huius filium Maximianum, et Severum, Caesares hos duos, et Maxentium Herculei filium, Romae a militibus imperatorem designatum. hi certatim Christianos persequentes vitam per omne scelus ac libidinem habe-

κῶν ἐν μαντείαις ἐχρῶντο, ἁρπαγαῖς τε καὶ φόνοις, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Τοῦ δὲ Σεβήρου τελευτήσαντος Λικίνιον οἱ Ῥωμαῖοι Καίσαρα ἀνηγόρευσαν, Κωνσταντίνῳ χαριζόμενοι γαμβρῷ αὐτοῦ ὄντι C εἰς ἀδελφὴν Κωνσταντίαν, καὶ ὑποκρινόμενον ψευδῶς τὴν καθ' ἡμᾶς εὐσέβειαν. Μαξέντιος δὲ πάνδεινα τοῖς Ῥωμαίοις ἐποίει κακά· τάς τε γὰρ οὐσίας αὐτῶν καὶ γυναῖκας καὶ θυγατέρας ἥρπαζε, καὶ αὐτοὺς πολυτρόπως ἀνῄρει, καὶ ἄμετρα τοῖς δαίμοσιν ἐξακολουθῶν ἐπετέλει. ὅθεν καὶ πρεσβείαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς Κωνσταντῖνον ποιησάμενοι κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Μαξεντίου τοῦτον διήγειραν. ὁ δὲ Μαξέντιος τὸν παραρρέοντα τῇ πόλει ποταμὸν ναυσὶ γεφυρώσας κατὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀντιπαρετάξατο. ὁ δὲ δεδιὼς τὰς τοῦ Μαξεντίου γοητείας ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ ἦν. φαίνεται οὖν αὐτῷ ἐν ἕκτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ὁ τίμιος σταυρός, ἐκ D φωτὸς κατεσκευασμένην ἔχων ἐπιγραφὴν δι' ἀστέρων "ἐν τούτῳ νίκα." ἐν ὁράματι δὲ τῆς νυκτὸς ἐφίσταται αὐτῷ ὁ κύριος, λέγων "χρῆσαι τῷ δειχθέντι σοι σημείῳ, καὶ νίκα." τότε σταυρὸν χρυσοῦν σχεδιάσας, ὃς ἔστι μέχρι καὶ νῦν, ἐκέλευσε προάγειν ἐν τῷ πολέμῳ· καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττήθησαν οἱ περὶ Μαξέντιον, καὶ τοῦ πλήθους ἀναιρουμένου Μαξέντιος σὺν τοῖς λοιποῖς τῇ γεφυρᾷ ἐπέβη φεύγων, ἥτις θείᾳ δυνάμει διαρραγεῖσα ἐν τῷ ποταμῷ πάντας κατεπόντισεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι λυτρωθέντες τῆς τοῦ πονηροῦ Μαξεντίου τυραννίδος, τὴν πόλιν στεφανώσαντες, εἰσι-

5 ὑποκρινομένῳ P

bant. gravidarum quoque foetus exsecabant, iisque ad divinationem utebantur, rapinis caedibus aliisque flagitiis dediti.

Mortuo Severo Romani Licinium Caesarem creant in gratiam Constantini, cuius sororem Constantiam uxorem is habebat, falsoque simulabat se Christianum. at Maxentii atroces erant in Romanos iniuriae, facultates uxores filiasque eorum rapientis, varieque ipsos trucidantis, daemonibusque ad quaevis flagitia obeunda obtemperantis. ideo Romani Constantinum missis legatis adversus Maxentium evocaverunt. Maxentius fluvium qui Romam praeterfluit, ponte ex navibus confecto iunxit, castraque castris Constantini opposuit. Constantino praestigias Maxentii metuenti, ideoque gravi sollicitudine detento, sexta diei hora venerabilis crux ex luce apparuit cum inscriptione ex stellis facta "in hoc vince." noctu quoque ei dominus apparuit adstans, promittensque ei, si demonstrato uteretur signo, victoriam. itaque Constantinus auream crucem, quae etiamnum exstat, tumultuario opere confectam praeferri in pugnam iussit; eaque commissa victus est Maxentii exercitus, ac plerique occisi. ipse cum reliquis fugiens Maxentius cum in pontem venisset, is divina vi ruptus universos in fluvium deiecit atque submersit. Romani tyrannide scelerati Maxentii liberati urbem coronis ornant, vi-

δέξαντο μετὰ χαρᾶς τὸν νικητὴν Κωνσταντῖνον σὺν τῷ νικοποιῷ σταυρῷ, σωτῆρα αὐτὸν ἀνευφημοῦντες.

Τῷ ζ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τῆς P 271 Ῥώμης κρατήσας πρὸ πάντων τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων τῇ ὁσίᾳ ταφῇ παρέδωκε, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίαις ἀνεκαλέσατο. καὶ ὑπὸ Σιλβέστρου τοῦ ὁσιωτάτου πάπα Ῥώμης βαπτίζεται καὶ τῆς λώβης ἐξελευθεροῦται τρόπῳ τοιῷδε· εἰς Ῥώμην εἰσελθὼν μετὰ τὴν κατὰ Μαξεντίου νίκην ζητεῖ ἰατροὺς θεραπευθῆναι τῆς νόσου. καὶ δὴ Ἰουδαῖοί τινες ἔρχονται λέγοντες ὅτι κολυμβήθραν χρὴ ποιῆσαι ἀφ' αἵματος ὑπομαζίων βρεφῶν καὶ ἐν αὐτῇ λουσάμενον καθαρισθῆναι. συνάγονται οὖν τὰ βρέφη μετὰ τῶν μητέρων. καὶ τί δεῖ λέγειν τοὺς τῶν μητέρων ὀδυρμοὺς καὶ τὰς τῶν τριχῶν ἐκκοπὰς καὶ τἆλλα ὅσα τοῖς ἐκ ψυχῆς ὀδυνωμένοις ἐστί; ταῦτα ἰδὼν B ἐκεῖνος καὶ σύνδακρυς γενόμενος εἶπε "καλόν ἐστι μᾶλλον ἐμὲ μόνον κακῷ μόρῳ ἀποθανεῖν ἢ ταῦτα τὰ βρέφη. ἀλλὰ καὶ τίς οἶδεν τὸ τέλος ὁποῖον;" ταῦτα εἰπὼν καὶ τὰς μητέρας δώροις φιλοφρονησάμενος ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. ταύτῃ τοι καὶ κατ' ὄναρ ὁρᾷ τοὺς δύο μεγάλους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον προτρεπομένους αὐτὸν Σίλβεστρον ζητῆσαι τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως· "καὶ αὐτὸς ὑποδείξει σοι κολυμβήθραν δι' ἧς τῆς τε ψυχῆς τὰς νόσους καὶ τοῦ σώματος θεραπευθήσῃ." ἔρχεται οὖν ὁ Σίλβεστρος διὰ τοὺς ἐπικειμένους διωγμοὺς ἐν φυγαδείᾳ τελῶν, καὶ βαπτίζει κατηχήσας τοῦτον. εὐθὺς οὖν ἀπὸ τῆς θείας κολυμβήθρας ἀνερχομένου

ctoremque Constantinum laeti in eam recipiunt, una cum cruce victoriae datrice, servatoremque eum faustis acclamationibus praedicant.

Septimo imperii sui anno magnus Constantinus Roma potitus nihil antiquius habuit quam reliquias sanctorum martyrum honeste sepelire et exsules revocare. tunc etiam a Silvestro sanctissimo Romae papa baptizatus lepraque hoc pacto liberatus est. cum victo Maxentio Romam intrasset, medicos ad se convocat qui morbum depellerent. ecce autem Iudaei quidam imperatorem accedunt, qui lavacrum lactentium puerorum sanguine impleri in eaque ablui iuberent, ita lepra liberandum. conducuntur itaque eius rei causa infantes cum matribus; quarum eiulatus, crinium evulsiones, aliaque qualia intimus dolor hominibus exprimit, quid referre attinet? sane Constantinus ista videns ipse quoque illacrimavit, dixitque "praestat me solum male mori quam istos infantes, praesertim incerto rei exitu." simulque his dictis matres benigne donatas indemnes dimisit. mox per insomnium vidit duos magnos illos apostolos Petrum et Paulum, a quibus monebatur uti urbis episcopum Silvestrum requireret: ab hoc ei lavacrum demonstratum iri, quod et animae et corporis mala posset eluere. redit ergo Silvester Romam, qua ob ingravescentes persecutiones exsulaverat, et Constantinum Christianae religionis doctrina imbuit, atque baptizat. qui cum de sacro adscenderet lavacro, illico corpore eius quaedam squamas piscium similitudine attin-

C τοῦ Κωνσταντίνου ἐξέπεσον ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, καὶ ἐκαθαρίσθη, καὶ γέγονεν ὅλον ὑγιὲς ὡς παιδαρίου μικροῦ. τοῦτο ἰδόντες οἱ λαοὶ ἐβαπτίσθησαν ἄπειροι, καὶ Κρίσπος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου.

Οἱ δὲ λέγοντες ἐν Νικομηδείᾳ κατὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον βαπτισθῆναι ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας τοῦ Ἀρειανοῦ ψεύδονται. φασὶ γὰρ ἀναβάλλεσθαι αὐτὸν τὸ βάπτισμα διὰ τὸ ἐλπίζειν αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι. τί γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ ἐμποδών, τὸν Γαλλέριον ἐν τῇ ἀνατολῇ καταπολεμοῦντι καὶ εἰς Περσίαν πάλιν ἐκ δευτέρου εἰσελθόντι, μὴ ἀπελθεῖν καὶ βαπτισθῆναι ἐν τῷ D Ἰορδάνῃ; ἀλλὰ καὶ τὸ ὡς νόθον διαβάλλειν αὐτὸν πάσης κακίας ἐστίν. ἡ γὰρ γενεὰ αὐτοῦ βασιλικὴ ὑπῆρχε καὶ πρὸ Διοκλητιανοῦ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κωνστάντιος θυγατριδοῦς ἦν Κλαυδίου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκ τῆς Ἑλένης τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχε τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, καθὼς λέλεκται.

Τούτου οὖν βαπτισθέντος μεγάλα θαυμάσια ἐποίησεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Σιλβέστρου. πάντα δὲ παρεὶς ἓν μόνον φράσω. ἐν τῷ Καπιτωλίῳ Ῥώμης, βαθμοὺς ἔχοντι τριακοσίους ἑξηκονταπέντε, ἐν τῇ καταδύσει τῶν βαθμῶν καὶ τῶν θεμελίων δράκων P 272 ᾤκει παμμεγέθης, ᾧ ἐθυσίαζον καθ' ἡμέραν Ἕλληνες. εἰ δ' οὔ, ἀλλὰ ἐξαίφνης ἐπιπίπτων πολλοὺς ἐλυμαίνετο. ἐκεῖσε Σίλβεστρος καταβάς, καὶ οἰκίσκον μικρὸν ἔχοντα πύλας χαλκᾶς εὑρὼν οὗ ἦν

9 τῷ Γαλλερίῳ P

gentia deciderunt, fuitque purgatus, et totus ita mundus ut solet mundus esse infans recens natus. id cum videret populus, ingens multitudo baptizata est, atque etiam Crispus Constantini filius.

Qui autem dicunt Constantinum morte demum appropinquante ab Eusebio Nicomediae episcopo Ariano fuisse Nicomediae baptizatum, errant. dicunt ab eo baptismum dilatum, quod speraret se in Iordane baptizatum iri. quid vero obstabat cur non iam tum in Iordane baptizaretur, cum et Gallerium in Oriente debellaret et denuo in Persiam proficisceretur? iam quod eum nonnulli spurium calumniantur, extremae est improbitatis, cum eius stirps imperatoria fuerit etiam ante Diocletianum. pater enim magni Constantini fuit Constantius, filia Claudii imperatoris natus: is ex prima sua uxore Helena Constantinum sustulit, veluti indicatum a nobis fuit.

Baptizato Constantino deus per beatum Silvestrum magna edidit miracula; de quibus omnibus unicum commemorabo. ad fundamenta Capitolii Romae, descensu graduum 365, inferne habitabat draco quidam, cui Graeci quotidie rem sacram faciebant. absque enim hoc esset, subito irruens multos laedebat. eo Silvester descendit, et inventa exi-

ὁ δράκων, κλείσας τὰς θύρας τῇ ἐπικλήσει Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦτον ἀπέκτεινε.

Τῷ θ' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου Μητροφάνης ἐπίσκοπος Βυζαντίου δ' γέγονε. ταῦτα τοίνυν ὁ τῆς ἑῴας Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος ἀκούσας τὸν κατὰ Χριστιανῶν ἀνῆκε πόλεμον. ἐν τῷ ι' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος σὺν Λικινίῳ Καίσαρι κατὰ τοῦ Γαλλερίου ἀθροίζει πόλεμον, καὶ τοῦτον τρεψάμενος πάντας κατασφάττει. αὐτὸς δὲ ὁ Γαλλέριος τὸ διάδημα B ῥίψας καὶ μετ' ὀλίγων εὐνουστάτων διαδρὰς ἀπὸ κώμης εἰς κώμην ᾤχετο, καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων καὶ μύστας καὶ προφήτας καὶ μάντεις ὡς ἀπατεῶνας κατέσφαξεν. ἐν δὲ τῷ ια' ἔτει μέλλοντος κρατηθῆναι τοῦ Μαξιμιανοῦ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, προλαβοῦσα θεία ὀργὴ κατέλαβεν αὐτόν· φλὸξ γὰρ ἀπὸ τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ καὶ μελῶν ἀναφθεῖσα ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐκπηδῆσαι πεποίηκεν, αἱ δὲ σάρκες αὐτοῦ σαπεῖσαι τῶν ὀστέων ἐξέπεσον, καὶ οὕτω διατεθεὶς τὴν θεομάχον αὐτοῦ ἀπέρρηξε ψυχήν. τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ καὶ Μαξιμῖνος ὁ τοῦ C μιαροῦ μιαρώτατος υἱός, μυρία ὅσα καὶ ἄρρητα κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπινοήσας, ἀναριθμήτοις κακοῖς ὑπεβλήθη, καὶ νόσοις παρὰ φύσιν καὶ πληγαῖς ἐξαισίαις ποινηλατούμενος ἐξέψυξε.

Τῷ ιβ' ἔτει Λικίνιον διαθήκας ἀπαιτήσας τοῦ μηδὲν κατὰ Χριστιανῶν πράττειν κακόν, βασιλέα ἀναγορεύει καὶ ἀφορίσας μοῖραν τῆς Ῥωμαίων γῆς δίδωσιν. ἐντεῦθεν ὁ κατὰ Χριστιανῶν

gua cella, quae aereis apta erat foribus, has obdens in nomine Iesu Christi draconem interfecit.

Nonum annum imperante Constantino, Metrophanes IV episcopus Byzantii creatus est. haec cum in Oriente Maximianus Gallerius audivisset, bellum adversus Christianos movit. decimo anno sui imperii, Constantinus magnus et Licinius Caesar contra Gallerium arma paraverunt. et Constantinus fuso exercitu Gallerii, universos occidit. ipse Gallerius proiecto diademate, cum paucis fidissimis fuga elapsus, a pago ad pagum discurrit, sacerdotesque simulacrorum, mystas, vates et ariolos ut impostores trucidavit. undecimo anno, cum iam Constantinus Maximianum esset in suam potestatem redacturus, dei ira imperatoris conatum corripiendo isto antevertit. flamma enim ex intestinis Gallerii et membris exorta, utrumque ei oculum elisit: carnesque ab ossibus deciderunt. sic ille affectus, deo adversantem animam egit. eodemque modo Maximinus, scelerosi huius sceleratissimus filius, qui infinita et ineffabilia contra Christianos excogitaverat, innumeris poenis subiectus, morbisque innaturalibus et inauditis miseriis excarnificatus obiit.

Duodecimo anno Licinium, cum is pacto icto stipulatus esset, nihil se contra Christianos tentaturum, imperatorem declaravit, partemque ei Romani imperii attribuit. tunc dei beneficio vexatio Christianorum

χάριτι θεοῦ πέπαυται διωγμός. ἐπὶ τούτου τοῦ Λικινίου ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Θεόδωρος.

Τῷ ιδ' ἔτει μονοκράτωρ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος πάσης τῆς D Ῥωμαίων γῆς γενόμενος πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν εἰς θείας φροντίδας μετήγαγεν, ἐκκλησίας ἀνεγείρων καὶ φιλοτίμως ταύτας πλουτίζων. γράφει δὲ καὶ πρῶτον νόμον, τοὺς τῶν εἰδώλων ναοὺς ἀποδίδοσθαι τοῖς τῷ Χριστῷ ἀφιερωμένοις ναοῖς, δεύτερον Χριστιανοὺς μόνους στρατεύεσθαι ἐθνῶν τε καὶ στρατοπέδων ἄρχειν, τοὺς δὲ ἐπιμένοντας τῇ εἰδωλολατρείᾳ κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι, τρίτον τὰς πασχαλίας δύο ἑβδομάδας ἀπράκτους τελεῖν, τήν τε πρὸ τοῦ πάσχα καὶ τὴν μετ' αὐτήν. τὰ δὲ τῶν πηχῶν τῆς ἀναβάσεως τοῦ Νείλου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνομοθέτησεν ἀναφέρεσθαι, καὶ οὐκ ἐν τῷ Σαράπιδι, ὡς εἴθιστο τοῖς Ἕλλησιν. ἀλλὰ δέον ἐστὶ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου διαλέξεως ὀλίγα τινὰ εἰπεῖν.

P 273 Τῷ δ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου διάλεξις γέγονεν ἐν Ῥώμῃ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων. καὶ τῶν μὲν Χριστιανῶν ὁ μέγας ἡγεῖτο Σίλβεστρος πάπας ὢν τῆς Ῥώμης, Ἰουδαίων δὲ σὺν ἄλλοις πλείστοις νομομαθέσι καὶ Ζαμβρῆς ὁ μάγος, Ἑβραῖος καὶ γόης, ἐν ᾧ πᾶσαν τὴν πεποίθησιν εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι. λέγουσι τοίνυν Ἰουδαῖοι "ἐκλέξασθε δώδεκα Χριστιανούς, οἵτινες ὀφείλουσι δικαιολογηθῆναι ἡμῖν." ὁ δὲ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "ἡμεῖς εἰς τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν ἀφορῶμεν. εἷς γάρ ἐστιν ᾧ λέγομεν 'ἀνάστα ὁ θεός, δίκασον τὴν δίκην σου.'

finita est. sub hoc Licinio b. Theodorus martyr passus est supplicium.

Anno decimo quarto Constantinus, cum ad ipsum unum omnis imperii potestas devenisset, omnes suas cogitationes ad sacras res convertit, templa exstruxit, ac magnifice ditavit. tulit etiam leges. prima fuit, ut fana simulacris consecrata Christo dedicatis templis addicerentur. secunda: soli Christiani militent, nationibusque et exercitibus imperent. qui in cultu falsorum deorum perseverat, capite plectatur. tertia: per duas septimanas, quarum altera antecedit, altera sequitur pascha, feriae sunto. mensuram quoque cubitorum adscensionis Nili, iussit in templum referri, non (ut solebant Graeci facere) in fano Serapidis. verum hoc loco oportet pauca quaedam de S. Silvestri colloquio inserere.

Annus erat quartus imperii Constantini magni, cum Romae inter Christianos et Iudaeos colloquium fuit. Christianorum causam agebat Silvester ille magnus, papa Romanus, Iudaeorum, inter plurimos alios legis peritos Zambres rem tuebatur magus, Ebraeus impostor, in quo Iudaei omnem spem suam reposuerant. Iudaei: eligite duodecim Christianos, quos apud nos oportet causam dicere. Silvester: nos de potentia dei pendemus. unus enim est, quem sic compellamus. "surge, deus, et causam tuam assere." quanto enim magis nobis humani auxilii de-

ὅσον γὰρ τῆς τῶν ἀνθρώπων βοηθείας ὑστερούμεθα, τοσοῦτον τῇ B τοῦ θεοῦ δυνάμει στηριζόμεθα." πρὸς ταῦτα Ἀβιάθαρ Ἰουδαῖος ἔφη "τοῦτο τὸ ῥητὸν ὁ ἡμέτερος ἔφη προφήτης." καὶ ὁ ἅγιος Σίλβεστρος "πάντα σήμερον ἐνταῦθα ἐκ τῶν ὑμετέρων βίβλων προσενεγκεῖν ἔχομεν καθ' ὑμῶν αὐτῶν· τότε γὰρ λαμπρὰ γίνεται νίκη, ὅταν τὸ ἐξ ἐναντίας μέρος τῇ τῶν οἰκείων διδασκαλιῶν αὐθεντίᾳ ἡττηθῇ." ὁ βασιλεὺς ἔφη "αὕτη δικαία ἡ κρίσις, ἐν ᾗ καταναγκάζεται ἕκαστος τῇ τῆς ἰδίας θρησκείας αὐθεντίᾳ ἡττᾶσθαι." Ἀβιάθαρ εἶπε "τοῦ παντοκράτορος θεοῦ, τοῦ ἡμετέρου λέγω, ἰδίῳ στόματι λέγοντος 'ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγώ εἰμι θεός, καὶ οὐκ ἔστι πλὴν ἐμοῦ,' πῶς αὐτοὶ λέγουσι τρεῖς ὀφείλειν προσ- C κυνεῖσθαι, πατέρα, ὅντινα καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, υἱόν, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐσταύρωσαν, τρίτον πνεῦμα τὸ ἅγιον; τρεῖς οὖν προσκυνοῦντες τούτῳ τῷ εἰρηκότι ἕνα μόνον εἶναι θεὸν ἐξ ἀνάγκης προσκρούουσιν." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "ἡμεῖς ἕνα θεὸν σέβομεν καὶ ὁμολογοῦμεν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔρημον αὐτοῦ τὴν θεότητά φαμεν ὥστε μὴ ἔχειν ἀγαλλίασιν υἱοῦ. υἱὸν δὲ αὐτοῦ τοῦτον λέγομεν περὶ οὗ ὁ ὑμέτερος προφήτης εἶπε 'τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.' υἱὸν δὲ ἐκεῖνον λέγομεν πρὸς ὃν διὰ τοῦ ὑμετέρου προφήτου ὁ πατὴρ βοᾷ λέγων 'υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ D σήμερον γεγέννηκά σε.' θεὸς δὲ χθὲς καὶ σήμερον, οὐκ ἔχει τέλος, ἐπειδὴ ὑπέρχρονός ἐστιν. ἄναρχος οὖν ὑπάρχει· ἄναρχος

est, tanto plus in divino auxilio fiduciae reponimus. ad haec Abiathar Iudaeus: haec, inquit, verba sunt nostri vatis. subiecit Silvester: nos hodie omnia quae adversus vos proponemus, ex vestris libris statuimus proferre. tunc enim illustris est victoria, cum adversa pars suae ipsorum doctrinae auctoritate vincitur. imperator pronuntiavit iustum id esse iudicium, cum alterutra pars suae quam profitetur religionis auctoritate cogitur se victam ostendere. Abiathar: suo ore dixit omnipotens noster deus (Deut. 32 Esa. 45. 46) "videte, videte. ego sum deus, neque alius est praeter me deus." quomodo ergo Christiani aiunt tres esse adorandos? patrem, in quem et nos confidimus, filium, quem maiores nostri in crucem egerunt, ac tertium spiritum sanctum? ergo necesse est ut cum illi iubeant tres adorari, hunc offendant qui se unicum esse deum dixit. Silvester: nos unicum deum et colimus et profitemur. neque tamen ita desertam censemus deitatem ut non habeat filium quo gaudeat. iam filium eius hunc esse dicimus, de quo vates vester ait (Psal. 32): verbo domini caelos esse fundatos, omnemque eorum vim spiritu oris eius. hunc filium appellamus, quem apud vatem vestrum pater sic alloquitur (Psal. 2) "tu es filius meus, ego te hodie genui." atqui deus cum temporis expers sit, quippe eo praestantior, hodiernum aut crastinum in se nihil habet. quo conficitur et filium et patrem quoque, sine

ἄρα καὶ ὁ πατήρ. ἐπεὶ τίνι εἶπε ‘ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα καὶ καθ’ ὁμοίωσιν ἡμετέραν;’ εἰ γὰρ εἰρήκει ‘ποιήσω ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα καὶ καθ’ ὁμοίωσιν ἐμήν,’ ἐδόκει ἂν τὸ τῆς μονότητος αὐτοῦ σημαίνειν. τὸ δὲ κατ’ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν σαφῶς καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὴν ἰσότητα ἐσήμανεν. οὐ γὰρ μεῖζόν τι προσλαβεῖν δύναται, ἐπειδὴ ἡλικίας αὔξησιν οὐκ οἶδεν· ἐλάττωσιν πάλιν οὐ δέχεται.” Ἰωνᾶς ῥαβὶς εἶπεν “ἀνθρωπίνῳ
P 274 λογισμῷ οὐκ ἔστι δεκτέα ἡ πίστις. ποῖον γὰρ θεὸν συμβουλεύει οὗτος πιστευθῆναι, ὃν καὶ πατέρα καὶ υἱὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον ὁμολογεῖ;” ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη “ὅταν ἀναγνῷς ἐν ταῖς βίβλοις περὶ μὲν τοῦ πατρός, ἡνίκα λέγει περὶ τοῦ ἰδίου υἱοῦ ‘υἱός μου εἶ σύ,’ ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ‘αὐτὸς ἐπικαλέσεταί με, πατήρ μου εἶ σύ,’ τότε εἴσῃ σαφῶς τὸ λεγόμενον, καὶ οὐδὲν ξένον περὶ τῆς ἁγίας τριάδος ὑπολάβῃς λέξειν ἡμᾶς. περὶ δὲ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἄκουε πάλιν τοῦ προφήτου σου λέγοντος καὶ εὐχομένου ‘τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ’ ἐμοῦ.’ καὶ πάλιν ὁ αὐτός ‘καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐ-
B τῶν,’ τουτέστι τῶν οὐρανίων δυνάμεων.” Κωνσταντῖνος Αὔγουστος εἶπε “θαυμάζω τῶν Ἰουδαίων τὸ ἀναίσχυντον· ἀπὸ πασῶν γὰρ τῶν οἰκείων γραφῶν πολυτρόπως ἡττώμενοι ἀκμὴν θέλουσί τινα κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπιζητεῖν. ὅθεν ἐπεὶ περὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ ἱκανὸν γέγονεν, εἴ τι ἕτερα εἰσὶ δεικτέα, προσφερέσθωσαν.” Γοδολίας Ἰουδαῖος εἶπεν “ἡμεῖς περὶ ἐκείνου λέγομεν τοῦ τεχθέντος, τοῦ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις αὐτοῦ

principio esse. ad quem enim dixit (Gen. 2) "faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram?" nam si dixisset faciam, poterat videri unitatem suam innuere. cum autem dixit "secundum nostram imaginem," perspicue filium eumque sibi aequalem indicat. nihil enim se maius accipere potest, cum magnitudinis incrementum non admittat; ac ne minus quidem aliquid adsciscit. Rabi Ionas: humanae ratiocinationi non est adhibenda fides. qualem enim consulit ea deum credi, qui et pater dicatur et filius et spiritus? Silvester: cum in sacris literis legis de patre suum filium compellante (Psal. 2) "filius meus es tu," et alibi "is me patrem suum invocabit," tunc evidens tibi fiet quod dicimus, neque suspicaberis nos de sacra trinitate aliquid novi dicere. de spiritu autem sancto, rursum audi vatem tuum inter precandum sic dicentem (Psal. 50) "spiritum tuum sanctum ne auferas a me" et alibi (Psal. 32) "spiritu oris eius omnis illorum vis." loquitur autem de potestatibus caelestibus. Constantinus Augustus dixit: miror Iudaeorum impudentiam, qui multis modis ex universa sua scriptura convicti, tamen adhuc contra veritatem aliquid volunt conquirere. proinde quia de patre filio et spiritu sancto satisfactum est, proferant, si qua habent alia. Godolias Iudaeus: nos, inquit, de eo loquimur, qui natus fuit, qui, ut in eius

ἀναγεγραμμένον ηὐξηκέναι τε ἡλικίᾳ καὶ σοφίᾳ, καὶ πειρασθέντος παρὰ τοῦ διαβόλου, μετὰ δὲ ταῦτα πραθέντος παρὰ τοῦ οἰκείου μαθητοῦ, παραδοθέντος, κρατηθέντος, ἐμπαιχθέντος, φραγε- C λωθέντος, χολὴν σὺν ὄξει ποτισθέντος, ἀκάνθαις στεφανωθέντος καὶ γυμνωθέντος, καὶ τῆς αὐτοῦ ἐσθῆτος ἐν κλήρῳ δοθείσης ἐπὶ σταυροῦ παγέντος, ἀποθανόντος καὶ ταφέντος." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "ταῦτα πάντα ὡς προκηρυχθέντα ἐγράφη περὶ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τῶν προφητῶν, σήμερον ἐπιδείξομεν. Ἠσαΐας γὰρ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως προείρηκεν οὕτως 'ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.' ὅτι δὲ καὶ ἀνθρώποις συναναστραφήσεται, ἄκουε τοῦ προφήτου Ἱερεμίου 'οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθή- D σεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.' ὅτι δὲ καὶ πειρασθήσεται ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ νικήσει αὐτόν, Ζαχαρίας ὁ προφήτης λέγει 'εἶδον Ἰησοῦν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν ἑστῶτα, καὶ ὁ διάβολος εἱστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, ἐπιτιμήσαι σοι κύριος διάβολε.' ὅτι δὲ καὶ κρατηθήσεται, ἡ σοφία διὰ Σολομῶντος λέγει 'εἶπον ἐν ἑαυτοῖς οἱ ἀσεβεῖς, δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστίν.' ὅτι δὲ καὶ παρὰ μαθητοῦ προδοθήσεται, λέγει ὁ ψαλμῳδός 'ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν.' ὅτι δὲ καὶ ἐκδοθήσεται καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν P 275

evangeliis describitur, statura et sapientia crevit; qui a diabolo tentatus, postea temporis a suo proditus discipulo, traditus, captus, illusus, flagellatus, felle mixtum acetum potatus, spinis coronatus, nudatus, vestibus suis sorte divisis, ipse cruci affixus, mortuus et sepultus est. Silvester: hodie demonstrabimus haec a vatibus de Christo omnia esse praedicta ac praescripta. de nativitate Christi Esaias (Esa. 7) "ecce virgo uterum feret, et filium pariet, cuius nomen dicetur Emmanuel." quod autem inter homines fuerit versaturus, audi Baruchum vaticinantem (Baruch. 3) "hic est deus noster, neque alius respectu eius reputabitur. hic invenit omnem viam scientiae, et eam tradidit Iacobo filio suo et Israelo dilecto sibi. post haec in terris visus est interque homines versatus." quod autem fuerit a diabolo tentandus et eum superaturus, Zacharias vates ita praedicit (Zach. 3) "vidi Iesum sacerdotem magnum stantem, adstabatque ad eius dexteram diabolus, ut ipsum tentaret. dixitque ei Iesus: diabole, dominus te increpet." comprehensum iri sapientia verbis Solomonis ostendit (Sap. 2) "dixerunt inter se impii, vinciamus iustum, quia nobis est incommodus." prodendum a discipulo suo, praedixit Psalmorum auctor (Psalm. 40) "is qui meo vescitur pane, calcem mihi impegit." idem vaticinatus est vestibus Christum

κλήρῳ δοθήσεται, προείρηκεν ὁ αὐτὸς προφήτης λέγων 'διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.' ὅτι δὲ καὶ παρὰ ψευδομαρτύρων κατηγορηθήσεται, ὁ αὐτὸς προφήτης εἶπεν 'ἐπανέστησάν μοι μάρτυρες ἄδικοι.' ὅτι δὲ καὶ ἀκάνθαις στεφανωθήσεται, προείρηκεν Ἱερεμίας λέγων 'ἀκάνθαις τῶν ἑαυτοῦ πταισμάτων ὁ λαὸς οὗτος περιεστοίχισέ με.' ὅτι δὲ καὶ χολὴν τραφήσεται καὶ ὄξος ποτισθήσεται, ὁ προφήτης Δαβὶδ λέγει 'ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.' ὅτι δὲ ἐμπαιχθήσεται, Ἱερεμίας λέγει
B 'εἰς ἐμπαιγμὸν ἐγενόμην τῷ λαῷ τούτῳ.' ὅτι δὲ καὶ τοῖς δεσμοῖς αὐτῶν δεθήσεται καὶ σταυρωθήσεται ἐπὶ ξύλου παρὰ τῶν Ἰουδαίων, λέγει ὁ Ἔσδρας 'ἐδήσατέ με οὐχ ὡς πατέρα τὸν ῥυσάμενον ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. κράζοντες ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ κριτοῦ ἐταπεινώσατέ με, κρεμασθῆναι ἐπὶ τοῦ ξύλου παρεδώκατέ με.' ὅτι δὲ καὶ ταφήσεται, Ἱερεμίας λέγει 'ἐν τῇ ταφῇ αὐτοῦ ζωοποιηθήσονται οἱ νεκροί.' ἐν γὰρ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε ὁ δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς ἐν τῷ τιμίῳ αὐτοῦ πάθει παρέδωκε τὸ πνεῦμα, οἱ τάφοι ἠνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, ὁ ἥλιος ἐσκοτίσθη, τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη, καὶ σεισμὸς μέγας κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην
C ἐγένετο. ταῦτα πάντα εἰ δυνηθῇς, ὦ Ἰουδαῖε, μὴ εἶναι παρὰ τῶν ὑμετέρων προφητῶν προκηρυχθέντα, ὡς ψεύστην ἐνίκησάς με. εἰ δ' ἀληθῶς παρ' ἐκείνων προφητευθέντα εἰσί, τοῖς σοῖς

21 δυνηθῇς δεῖξαι?

spoliandum, easque sorte divisum iri (Psal. 21) "diviserunt, inquit, vestes meas, et sorte amiculum meum duxerunt. accusatum iri a falsis testibus idem vates demonstravit (Psal. 26) "insurrexerunt, inquit, contra me testes iniusti. spinis coronandum Ieremias praedixit his verbis: populus hic spinis suorum peccatorum me circumdedit. quod autem fel pro cibo et acetum pro potu ei exhibendum aliquando esset, Davidus hoc oraculo praemonuit (Psal. 68): fel in cibum meum immiserunt, sitientique acetum bibendum obtulerunt. ludibrio habitum iri Ieremias rursum indicat: ludibrium, inquit, factus sum huic populo. quod Iudaei eum vincturi et in ligneam crucem acturi essent, Esdras praedixit: ligastis me non ut patrem, qui vos ex Aegypto liberasset; clamore ad tribunal iudicis me oppugnastis, oppressistis me, ac tradidistis in ligno suspendendum. sepulturam quoque eius Ieremias praedixit: cum, inquit, is sepelietur, ea res mortuis vitam reddet. quo enim tempore dominus noster Christus pretiosa sua in passione exspiravit, eo sepulcra sunt aperta, multique mortuorum sanctorum revixerunt; sol obtenebratus est, velum templi scissum, magnusque per totum orbem terrae motus fuit. haec omnia, Iudaee, si negare potes a vestris fuisse praedicta vatibus, mendacii sane me conviceris. sin ea vere sunt ipsorum oracula, tuis

ὀφείλεις πεισθῆναι προφήταις καὶ τὸν ἡμέτερον Χριστὸν ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος προσκυνῆσαι." Κωνσταντῖνος Αὔγουστος εἶπεν "εἰ ταῦτα ταῖς ὑμετέραις περιέχεται βίβλοις, περισσῶς ἀντιλέγετε, ὦ Ἰουδαῖοι, τῶν παθημάτων ἕνεκεν τοῦ Χριστοῦ, ἅπερ κατὰ τάξιν προλεχθέντα ἐν τῷ Χριστῷ ἐπληρώθη." Αὐνᾶν Ἰουδαῖος λέγει "ὀφείλεις δεῖξαι ἡμῖν τὸ τεχθῆναι αὐτὸν καὶ κρατηθῆναι καὶ ὑβρισθῆναι καὶ ἐμπαιχθῆναι καὶ σταυρωθῆναι καὶ τεθνάναι καὶ ταφῇ παραδεδόσθαι." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη D "οὐκοῦν ἀνάγκη ἐστὶ πάσας σοι τὰς γραφὰς ἐκθέσθαι, ὅθεν πρῶτον ὁμολόγησον σᾶς εἶναι τὰς γραφὰς καὶ ἀληθεῖς ὑπάρχειν." Αὐνᾶν εἶπε "τὰ παρὰ τῶν προφητῶν λεχθέντα ἀληθῆ εἶναι πάντες ὁμολογοῦσιν. ἀλλὰ σὺ τὰ πρὸς ἄλλους εἰρημένα ἄλλους πεπονθέναι φῄς." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος εἶπεν "οὐκοῦν δίδως ἄλλον τινά ποτε χολὴν τραφέντα καὶ ὄξος ποτισθέντα καὶ ἀκάνθαις στεφανωθέντα καὶ σταυρωθέντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα." καὶ ἐπὶ πολὺ σιωπῶντος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Αὔγουστος ἔφη "εἰ ἄλλον ἐπιδεῖξαι Αὐνᾶν οὐ δύναται, γινωσκέτω ἑαυτὸν φανερῶς ἡττημένον." Δωὴκ Ἰουδαῖος λέγει "βασιλεῦ κράτιστε, Σίλβεστρος P 276 ἐπηγγείλατο δικαίας ἐρεῖν αἰτίας περὶ τοῦ γεννηθῆναι αὐτὸν καὶ πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ παθεῖν." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "ἐπειδὴ τοίνυν ἀληθῆ τὰ προφητευθέντα εἰρήκατε, ὁμολογήσατε ὅτι ἡ παρθένος συνέλαβε καὶ ἔτεκε τὸν Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθ' ἡμῶν ὁ θεός." σιωπώντων δὲ τῶν Ἰουδαίων ὁ ἅγιος εἶπε "πάντως γινώσκετε ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ὅτιπερ ἐκ πηλοῦ ἐποίη-

debes credere vatibus et nostrum Christum vel invitus adorare. Constantinus: si haec vestris continentur libris, supervacaneum est, o Iudaei, vos contradicere iis Christi perpessionibus, quas ordine vates ei eventuras praedixerunt, eorumque oracula Christus implevit. Annan Iudaeus ait: debebas nobis demonstrare de Christo praedictum fuisse, eum nasciturum, captum, contumeliose tractatum et illusum crucique affixum moriturum, sepulturaeque traditum iri. Silvester: oportet ergo me omnes Scripturas exponere. prius tamen fatere te eas amplecti verasque iudicare. Annan: vatum oracula esse vera, nemo negat. sed tu ad alios trahis quae de aliis sunt praedicta. Silvester: tu igitur alium profer, cui fel pro cibo, acetum pro potu sit exhibitum; qui spinis coronatus, crucifixus ac sepultus revixerit. Iudaeo aliquamdiu silente, Constantinus ait: si alium Annan demonstrare non potest, sciat se citra omnem dubitationem superatum esse. Doeg Iudaeus inquit: optime imperator, Silvester pollicitus est se iustam editurum causam ob quam Christus nasci, a diabolo tentari et supplicium perpeti debuerit. ad haec Silvester: quoniam quidem oracula vatum vera esse fassi estis, confitebimini utique virginem gravidam esse factam, partuque Emmanuelem, quod nomen sonat deus nobiscum, edidisse. tacentibus Iudaeis addidit: omnino in sacris literis legistis, quomodo deus primum hominem

σεν ὁ θεὸς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, ὃς τῇ συμβουλίᾳ τοῦ ὄφεως ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου καὶ θανάτῳ περιπέπτωκεν. οὐκοῦν εἰπέ μοι, ὦ Ἰουδαῖε, ἡ γῆ ἀφ' ἧς ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, ἄφθαρτος B ἦν ἢ φθαρτή;" Κουσὴχ εἶπεν "ἄφθαρτος." Σίλβεστρος εἶπε "καλῶς εἶπας· ἄφθαρτος γὰρ ἦν καὶ παρθένος διὰ τὸ μήτε κατάραν αὐτὴν εἰληφέναι ἀκανθῶν καὶ τριβόλων μήτε δὲ ταφὴν σώματος ἀνθρωπίνου ἐσχηκέναι. τοίνυν ἐχρῆν καὶ ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας τὸν νέον Ἀδὰμ γεννηθῆναι, ὃς ὤφειλε τὸν νικητὴν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τὸν πειράζοντα ὄφιν, νικῆσαι. καὶ ἐπειδὴ τὸν Ἀδὰμ διὰ βρώσεως ἐνίκησε, διὰ νηστείας ἡττήθη. ὁ γοῦν νικήσας τὸν διάβολον τὸν παράδεισον ἡμῖν ἀπέδωκε καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τὰς πύλας ἠνέῳξε." καὶ ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν "οὐ μόνον περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ ὑμετέρου Χριστοῦ ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐμ- C παίξεως αὐτοῦ καὶ προδοσίας καὶ πάθους καὶ θανάτου ἐρωτηθείς, περὶ μόνης τῆς γεννήσεως ἐδίδαξας ὀλίγα τινά. ἀνάγκη οὖν ἐστὶ περὶ πάντων ἀπολογήσασθαι." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "περὶ τίνος ὁ μέγας Ἠσαΐας ἔφη 'ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. καὶ πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας, ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων.' καὶ ὁ Βαλαάμ 'ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ, καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ, καὶ προνομεύσει τοὺς υἱοὺς Σήθ, καὶ D κατακυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν.' ὅτι μὲν οὖν ἄνθρωπος φανήσεται,

ex luto formaverit, qui homo serpentis consilio obsecutus paradiso eiectus mortique est addictus. iam ergo mihi, Iudaee, responde, terra ex qua fuit effictus Adamus, corruptioni fuitne exempta an subiecta? Cusech respondit fuisse exemptam. Silvester: recte dixisti. nam et virgo fuit terra ista, cum nondum spinis ac tribulis eam divina detestatio exposuisset, neque in ea ullum humanum corpus fuisset sepultum. ideo necesse erat novum Adamum ex Maria virgine nasci, ut hic serpentem, qui primum hominem tentando vicerat, vicissim vinceret ieiunando, sicuti Adamus cibo capto succubuerat. victor ergo diaboli paradisum nobis restituit vitaeque aeternae portas aperuit. tum Iudaeus: non modo cur natus esset Christus, sed etiam cur ludibrio habitus, proditus, supplicio affectus et mortuus, causam postulatus, pauca quaedam de nativitate eius docuisti. oportet autem de singulis te rationem reddere. Silvester: de quonam dixit magnus ille Esaias ista? (cap. 7) "ecce virgo concipiet, et pariet filium, quem Emmanuelem nominabunt? is antequam patrem aut matrem vocare discat, Damascum in suam rediget potestatem et Samariam diripiet ac regem Assyriae vincet." Balaami praeterea hoc est vaticinium (Num. 24) "sidus ex Iacobo orietur, homoque de Israele enascetur, qui principes Moabicos conterat et Sethi filios incursionibus laedat imperiumque in multas gentes occupet." his vaticiniis

διὰ τούτων προκαταγγέλλεται· ὅτι δὲ κύριος πάντων, προσημαίνουσι πάλιν οἱ προφῆται φάσκοντες ‘ἰδοὺ κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης, καὶ ἥξει εἰς Αἴγυπτον, καὶ σεισθήσονται τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου. καὶ ἰδοὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς, καὶ τότε ἀνοιγήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὦτα κωφῶν ἀνοιγήσονται, καὶ ἁλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλός, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων.’ ἡ μὲν οὖν προφητεία θεὸν ἐπιδημεῖν λέγει, τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας γνωρίζει· τότε γὰρ ταῦτα πεπλήρωνται ἅπερ οὐδέ ποτε γεγόνασιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ πρότερον. περὶ δὲ τοῦ πάθους αὐτοῦ πάλιν φησίν ‘ἄνθρωπος P 277
ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσει· αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκηται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ’ αὐτῷ. τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. καὶ ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;’ καὶ ὁ Μωϋσῆς ‘ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ πιστεύσητε.’ καὶ Δαβὶδ ἐκ προσώ- B
που τοῦ Χριστοῦ λέγει ‘ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς’ καὶ τὰ ἑξῆς. ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐθνῶν ἐλπὶς ἦν, ὁ μὲν Ἰακὼβ εἶπεν ‘οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα

denuntiatum est eum hominem futurum. quod autem omnium rerum dominus futurus esset, rursum his verbis vates praedixerunt (Esa. 19) "ecce dominus insidet nebulae levi, sueque in Aegyptum adventu manu factos eorum deos concutiet." item (ibid. 35) "ecce dominus deus noster veniet, nosque eripiet. tunc aperientur oculi caecorum auresque surdorum, et claudus cervi instar saltabit, balbique diserte loquentur." hoc sane oraculum deum in terris ambulaturum ostendit, simulque certa signa temporis quo Christus adventurus esset indicat. tum enim ea impleta sunt, quae ante in Israelo nunquam facta fuerant. de aerumnis porro eius ita dicitur (Esa. 53) "homo plagis subiectus et miserias ferendi peritus ignominia affectus est ac pro nihilo habitus. is peccata nostra portavit, nostrique causa in doloribus fuit. ac nos quidem existimavimus eum laboribus verberibus ac miseriis subiectum: ipse vero sauciatus fuit peccatorum nostrorum causa, et propter delicta nostra aegrotavit. castigatus est, ut nobis pacem pareret, eiusque vibicibus nos sumus sanati. aufertur a terra eius vita: sed quis genus eius enarrabit?" Moses quoque ait (Deut. 28) "videbitis vitam vestram suspensam ante oculos vestros, et fidem non habebitis." Davidus porro in Christi persona sic loquitur (Psal. 21) "perfoderunt manus meas et pedes meos, vestesque meas inter se diviserunt" etc. praeterea in eo fuisse gentibus spem repositam, Iacobus his verbis testatur (Gen. 49) "nunquam deerit princeps Iuda ortus, et ductor ex femore eius egres-

καὶ ἡγούμενος ἐκ μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.' ὁ δὲ Ἡσαΐας ἔφη 'καὶ ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι.' καὶ ταῦτα μὲν ὀλίγα πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γινομένων, πᾶσα δὲ ἡ γραφὴ πέπλησται, διελέγχουσα τὴν ὑμετέραν ἀπιστίαν. τίς γάρ C ποτε τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἱστορουμένων δικαίων καὶ προφητῶν ἁγίων ἐκ παρθένου μόνης ἔσχε τὴν γέννησιν; τίνος δὲ τῆς γεννήσεως προέδραμεν ἀστὴρ ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὸν γεννηθέντα διεσήμανε τῇ οἰκουμένῃ; τίς δὲ βασιλεύς, πρὶν ἰσχῦσαι καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, ἐβασίλευσε καὶ τρόπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν εἴληφε; τίς οὖν ἄρα γέγονε βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ ἐφ' ὃν τὰ ἔθνη πάντα τὴν ἐλπίδα τέθεινται, καὶ οὐχὶ μᾶλλον αὐτῷ ἠναντιοῦντο πανταχόθεν; ἕως γὰρ συνίστατο Ἱερουσαλήμ, πόλεμος ἄσπονδος ἦν αὐτοῖς, καὶ διεμάχοντο πρὸς τὸν Ἰσραὴλ Ἀσσύριοι μὲν θλίβοντες, Αἰγύπτιοι δὲ διώκοντες, πολεμοῦντες. ἢ οὐχὶ ὁ μὲν D Δαβὶδ τοῖς Μωαβίταις ἐπολέμει καὶ ἐπολεμεῖτο, ὁ δὲ Ἰωσίας τοὺς πλησίον παρεφυλάττετο; καὶ μέντοι καὶ Ἐζεκίας ἐδειλία τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Σεναχηρείμ, καὶ τῷ μὲν Ἰησοῦ οἱ Ἀμορραῖοι ἠναντιοῦντο, τῷ δὲ Μωϋσῇ ὁ Ἀμαλὴκ ἀντεστρατεύετο, καὶ ὄντως ἄσπονδον ἦν τῷ Ἰσραὴλ πρὸς τὰ ἔθνη τὸ τῆς φιλίας, ὡς μέχρι νῦν μαρτυροῦσι τὰ γράμματα." καὶ οἱ γραμματεῖς ἀποκριθέντες εἶπον "οὐκ ἀρνούμεθα ὡς ταῦτα μὲν πάντα γέγραπται, προσδοκῶμεν δὲ τὸν μηδέπω παραγενόμενον θεὸν λόγον." ὁ δὲ Σίλβε-

sus, antequam is veniat cui reposita omnia sunt: in eo spem ponent gentes." Esaias quoque (cap. 11) "existet radix Iessae, et surget qui nationibus imperabit: in eo spem ponent gentes." haec pauca ad eorum quae facta sunt demonstrationem protulisse sufficiat. porro autem tota Scriptura plena est demonstrationum vestrae infidelitatis. quis enim unquam eorum sanctorum aut vatum, qui sacris literis celebrantur, ex sola virgine natus perhibetur? cuius natales praecessit in caelo stella, quae mundo genitum indicaret? quis vestrorum regum, antequam parentes nominatim appellare posset, regnavit et de hostibus tropaea statuit? quis denique rex fuit Israelicus, in quo spem suam gentes collocarent? imo autem omnes nationes undiquaque vestram gentem bellis infestarunt, nunquam desinentibus quamdiu Hierosolyma stetit. Israelum enim adsiduo Assyrii oppresserunt, Aegyptii aliique populi bellis vexarunt. nonne et Davidus Moabitas bello petiit, vicissimque ab eis est bello impetitus? nonne Iosias vicinos metuit? nonne Senacheribi iactantiam Ezechias extimuit? nonne et adversum Iosuam Amorraei, et Amalecus contra Mosem adversa signa tulerunt? adeo nulla unquam in hunc usque diem pax inter Israelum et gentes potuit componi; quod doceri potest ex commentariis. tum respondentes scribae dixerunt: non infitiamur ista omnia esse scripta, exspectamus autem verbum dei, quod nondum in carnem venit. Silvester dixit: et quomodo non audivistis

στρος ἔφη "καὶ πῶς οὐκ ἠκούσατε τοῦ Δανιὴλ προλέγοντος φανερῶς καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν θείαν τοῦ σωτῆρος ἐπιδημίαν; φησὶ P 278 γὰρ ὁ προσδιαλεγόμενος αὐτῷ ἄγγελος 'ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες συνετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τοῦ συντελεσθῆναι ἁμαρτίαν καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι ἀδικίαν, καὶ τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίαν καὶ τοῦ ἀπαλεῖψαι ἀδικίαν, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον καὶ τοῦ σφραγίσαι ὅρασιν καὶ τοῦ χρῖσαι ἅγιον ἁγίων. καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις, ἀπὸ ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ'.' καὶ πρὸς μὲν τοῖς ἄλλοις ἴσως προφασιζόμενοι εἰς μέλλοντα χρόνον ἀναβάλλεσθε τὰ γεγραμμένα· τί δὲ πρὸς ταῦτα λέγειν ἢ ὅλως ἀντωπῆσαι δύνασθε, B ὅπου γε καὶ ὁ χρίων δηλοῦται καὶ ὁ χριόμενος οὐκ ἄνθρωπος ἀλλ' ἅγιος ἁγίων καταγγέλλεται, καὶ ἕως τῆς παρουσίας αὐτοῦ Ἱερουσαλὴμ συνίστατο, καὶ λοιπὸν ἅπας προφήτης πέπαυται καὶ ὅρασις ἐν τῷ Ἰσραήλ; ἐχρίσθη μέντοι πάλαι Δαβὶδ καὶ Σολομῶν καὶ Ἐζεκίας· ἀλλ' Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁ τόπος συνειστήκει καὶ προφῆται προεφήτευον. ἄλλως δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ χρισθέντες ἅγιοι ἄνθρωποι καὶ οὐχ ἅγιοι ἁγίων ἐκλήθησαν. πότε δὲ καὶ προφήτης ἐπαύσατο καὶ ὅρασις ἀπὸ τοῦ Ἰσραήλ, εἰ μὴ νῦν, ὅτε ὁ προφητευόμενος καὶ ὁ ἅγιος ἁγίων ὁ Χριστὸς παρεγένετο. σημεῖον οὖν C ὄντως μέγα πρόδηλον καὶ γνώρισμα τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τὸ μηκέτι τὴν Ἱερουσαλὴμ ἑστάναι μήτε προφήτην

Danielum diserte tempus designantem, quo in terras servator adventurus esset? sic enim ei dicit angelus, qui cum ipso colloquebatur (Dan. 9) "decisae sunt populo tuo urbique sanctae 71 septimanae quibus peccatum perficiatur et delicta expientur, obsigneturque peccatum, et iniquitas deleatur, ac aeterna iustitia introducatur: obsignetur visio, et sanctus sanctorum ungatur. cognoscesque et intelliges ab eo tempore quo decretum edetur de Hierosolymis instaurandis, usque ad ducem unctum, effluere septimanas 7 et septimanas 62." cetera quidem quae sacris consignata sunt literis, fortassis causabimini alio esse implenda tempore. his autem quid habetis quod opponatis? cum et ungens nominatur, et is qui ungitur non homo sed sanctus sanctorum appellatur. ad eiusdem usque adventum Hierosolyma stetit. postquam advenit, neque vatem ex eo ullum Iudaei habuerunt neque visiones eis apparuerunt. sane pridem et Davidus fuit unctus et Solomon et Ezechias, sed iis vivis et urbs stetit atque sacer locus, et vates oracula ediderunt. tam uncti illi sancti quidem homines, non tamen sancti sanctorum sunt appellati. vates autem et visiones quando desiit habere Israelus quam nunc, adventu vatis et sancti sanctorum Christi? id vero apprime evidens signum atque indicium est adventus verbi dei, quod neque Hierosolyma hodie stant, neque vates inter Iudaeos ullus ullave visio exstat.

ἐνεργηθῆναι μήτε ὅρασιν ἀποκαλύπτεσθαι τούτοις. καὶ εἰκότως· ἐλθόντος γὰρ τοῦ σημαινομένου καὶ προφητευομένου τίς ἡ χρεία τῶν σημαινόντων καὶ προφητευόντων; διὰ γὰρ τοῦτο προεφήτευον, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ προφητευόμενος καὶ λυτρούμενος τὰς ἁμαρτίας πάντων. ποῖος τοίνυν ἡγούμενος ἐξῆλθεν ἐκ Βηθλεὲμ καὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐποίμανεν; οὗ ἡ ἔξοδος ἀπ' ἀρχῆς ἀφ' ἡμερῶν αἰῶνος, πρὸ τοῦ ἡλίου διαμένει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἀνεκδιήγητος ἡ γενεὰ αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται; τῶν γὰρ ἁγίων πάντων ἴσμεν
D τὴν γενεὰν ἱστορουμένην, καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἰσραὴλ παριστῶσαν τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον. μεμνῆσθαι οὖν ὀφείλεις, ὦ Ἰουδαῖε, εἰρηκέναι με τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ πάθει τὸ σύνολον μὴ ὑποπίπτοντα· ἀλλὰ τὸν ἑνωθέντα αὐτῷ ἄνθρωπον καθ' ὑπόστασιν ἀσυγχύτως ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ λέγων 'ἐν τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη,' καὶ τῷ Δαβὶδ ὁμοίως λέγων 'ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου,' τοῦτον πειρασθῆναί φαμεν, ἵνα τὸν πειράζοντα αὐτὸν νικήσας διάβολον αἰχμαλωτίσῃ,
P 279 πεπονθέναι δέ, ἵνα πάντα τὰ πάθη ὑποτάξῃ, τεθνάναι δέ, ἵνα τὸ κράτος τοῦ θανάτου καταλύσῃ." ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν "οὐκοῦν δύο εἰσὶν υἱοὶ τοῦ θεοῦ, εἷς μὲν ὁ ἐκ τῆς παρθένου τεχθείς, ἕτερος δὲ ὃν παντοκράτωρ θεὸς ἐγέννησε;" ὁ ἅγιος Σίλβεστρος εἶπεν "υἱὸς εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός. ὥσπερ γὰρ ἀληθῶς ἐστὶ θεοῦ υἱὸς ἀόρατος, οὕτως ἐστὶ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου ὁρατός· τέλειος γὰρ ὢν θεὸς τέλειος ἄνθρωπος

quod quidem erat consentaneum. cum enim iam exhibitum esset id quod indicabatur ac vaticiniis praedicebatur, signis et vatibus quorsum porro usus erat? ideo vaticinati sunt illi tantisper, dum venit is quem adfore praedicebant, omniumque abolevit peccata. iam quis fuit ille princeps qui e Bethlehema exiit, qui Israelum gubernavit, cuius exitus ab initio fuit, ab ipsa aeternitate, cuius nomen sole antiquius est et nativitas inenarrabilis? haec enim Scriptura ei attribuit. sanctorum quidem omnium ortum scimus memoriae proditum, principumque Israelicorum omnium exstant et natales et obitus, monimentis literarum consignati. porro meminisse debes, Iudaee, me hoc dixisse, filium dei totum non fuisse perpessionibus subiectum, sed hominem, cuius ei substantia citra naturarum confusionem in utero beatae virginis Mariae unita fuit. quem deus Abrahamo promittens ita fuerat fatus (Gen. 17) "in semine tuo omnes populi beabuntur." Davidoque similiter promisit (Psal. 131) "fructum ventris tui collocabo in solio tuo." hunc nos tentatum dicimus, ut diabolum, a quo tentabatur, victum captivumque redigeret. passum dicimus, ut omnia adversa subiiceret; mortuum, ut eum deiiceret qui mortis potentiam habebat. Iudaeus autem dixit: ergo dei duo sunt filii, unus quem beata virgo peperit, alter quem omnipotens deus genuit? Silvester: unus est filius, Christus. sicut enim vere filius dei invisibilis, ita est etiam filius hominis visibilis. qui enim perfectus erat deus,

ἀτρέπτως ἐγένετο, ἵνα τελείαν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις παράσχῃ." ὁ Ἰουδαῖος εἶπε "καὶ πῶς ἐγχωρεῖ τὸ ληφθέντα ἄνθρωπον πάσχειν χωρὶς τοῦ ἀναλαβόντος αὐτόν;" ὁ ἅγιος Σίλβεστρος εἶπεν "οὐκοῦν ὑποδείγματί τινι ὀφείλεις διδαχθῆναι, ἵνα γνῷς ὅτι δύο κατὰ ταὐτὸν ἡνωμένων φύσεων ἡ μὲν μία περιπίπτει τῇ ὕβρει, ἡ δὲ B ἑτέρα ταύτην διαφεύγει;" καὶ ὁ Ἑβραῖος ἔφη "ἀδύνατόν ἐστι πεῖσαί με ἐν ἑνὶ δύο εἶναί τινα, καὶ ἅμα μὲν κατέχεσθαι ἅμα δὲ πάσχειν, καὶ ἓν τούτων τὴν ὕβριν ὑπομένειν." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος εἶπεν "ἄκουε ὦ Ἑβραῖε· δυνατόν ἐστι τὸ δένδρον ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου τμηθῆναι;" Θάρρα λέγει "δυνατόν ἐστιν." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "δεῖξον ἡμῖν τὴν ἀποκοπεῖσαν τοῦ ἡλίου ἀκτῖνα ἐν τῷ τέμνεσθαι αὐτό." τοῦ δὲ Θάρρα σιωπῶντος ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "οὐχ ὁρᾷς ὅτι τὴν πληγὴν τοῦ τέμνοντος σιδήρου ἡ ἀκτὶς πρώτη ὑποδέχεται, πρὶν ἢ τὸ ξύλον ὑποδέξασθαι; ἡ δὲ λαμπηδὼν καίτοι ἐκεῖ οὖσα οὔτε τμηθῆναι C οὔτε διακοπῆναι δύναται. οὕτως τοίνυν καὶ ἡ θεότης ἀχώριστος τοῦ Ἐμμανουὴλ οὖσα παθεῖν ἢ τμηθῆναι οὐκ ἠδύνατο. τοῦτο δὲ ὑπέπεσε τῷ πάθει ὃ καθάπερ τὸ ξύλον καὶ δεθῆναι καὶ κρατηθῆναι ἠδύνατο. διὰ γὰρ τοῦτο κατηξίωσεν ὁ κύριος ἀπολαβέσθαι σάρκα ἔννουν καὶ ἔμψυχον ἐκ τοῦ ἡμετέρου φυράματος, ἵνα κοινωνοὺς ἡμᾶς θείας ἀπεργάσηται φύσεως καὶ ἑνώσῃ ἑαυτῷ τὴν ἡμετέραν φύσιν. ἕνωσιν δὲ λέγω ἀσύγχυτον καὶ ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ ἣν μόνος αὐτὸς ἐπίσταται." ἀποκριθεὶς δὲ Σιλεὼν εἶπεν "εἰ περὶ τοῦ ὑμετέρου Χριστοῦ οἱ ἡμέτεροι προφῆ-

24 f. Σιμεὼν margo P

perfectus homo immutabiliter factus est, ut perfectae salutis auctor hominibus fieret. Iudaeus: et quomodo fieri potest uti patiatur assumptus homo sine eo qui ipsum assumpsit? Silvester: exemplo igitur doceri debes duabus naturis unione constrictis alteram supplicio subiici, altera id effugiente. Ebraeus dixit: persuaderi mihi nullo modo potest, in uno esse duo quaedam, quibus simul constrictis atque aliquid patientibus alterum tantummodo male tractetur. Silvester: audi, Ebraee. potestne arbor scindi, in quam solis radii incidunt? Tharras ait, potest. Silvester: ostende mihi ubi radius solis abscissus sit, dum arbor secaretur? silente Tharra haec addidit: nonne vides ictum scindentis ferri primum a radio excipi, antequam is ictus ad lignum pertingat? et tamen fulgor qui ibi est, neque secari neque scindi potest. sic et deitas cum ab Emmanuele divelli non possit, pati tamen aut scindi nequit. id modo perpessionibus fit obnoxium, quod instar ligni istius comprehendi et vinciri potest. iccirco enim dignatus est deus humanum corpus anima et mente praeditum assumere de nostra massa, ut nos divinae naturae faciat participes secumque nostram uniat naturam. unitionem autem dico confusionis et mutationis expertem ipsique soli cognitam. respondit Simeon: si de vestro Christo nostri vates cecinerunt, causas mihi ape-

ται προεφήτευσαν, τὰς αἰτίας τῆς τοσαύτης ὕβρεως, τοῦ ἐμπαιγμοῦ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου διασάφησον, ἵνα τοῦτον εἶναι D τὸν ἐπηγγελμένον Χριστὸν καὶ ἡμεῖς ἅμα ὑμῖν ὁμολογήσωμεν." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "ἐξ ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος, ἀφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ παραδείσου φθόνῳ διαβόλου ἐξεβλήθη καὶ θανάτῳ κατεδικάσθη, ἐκ τοῦ φυράματος πάσης ἀνθρωπότητος Ἀβραὰμ ἅγιος καὶ πιστὸς εὑρεθεὶς τούτου τοῦ ἐπαγγέλματος ἠξιώθη παρὰ θεοῦ, τοῦ ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ εὐλογηθήσεσθαι πάντα τὰ ἔθνη. ἐκλεγεὶς οὖν διὰ τὴν τῆς πίστεως ἀξίαν ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, καὶ Ἰσαὰκ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. καὶ οὕτως ἄμεμπτοι εὑρέθησαν ὥστε τὸν παντοκράτορα θεὸν ἐνδιαθέτῳ ἀξίᾳ βούλεσθαι τὸ ἴδιον ὄνομα P 280 ἐν τούτοις ὀνομάζεσθαι, λέγοντα 'ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ· τοῦτό μοι ὄνομα αἰώνιον εἰς γενεὰς γενεῶν.' ἀνεφύησαν οὖν αἰτίαι, ἃς νῦν μακρὸν ἂν εἴη καταλέγειν, ὥστε τοὺς υἱοὺς Ἀβραὰμ κατελθεῖν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ τὴν βασιλείαν Φαραώ. ἀλλὰ μεμνημένος τῆς ἑαυτοῦ ἐπαγγελίας ὁ θεὸς ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καθὼς πάντες ἴστε. ὕστερον δὲ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, τὸ κατὰ σάρκα, ἐτέχθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἵνα ἡμεῖς ἀναγεννηθῶμεν ἐκ γαστρὸς τῆς παρθένου ἐκκλησίας. ἐπειράσθη, ἵνα ἡμεῖς λυτρωθῶμεν. ἐπράθη, ἵνα B ἡμᾶς ἐξαγοράσῃ. ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, ἵνα ἡμᾶς ἀνυψώσῃ. ἐκρατήθη παρὰ ἀνθρώπων, ἵνα ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ τῆς τῶν δαιμόνων αἰχμαλωσίας. ἔσχατον ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἐθυσιάσθη, ἵνα

rias velim cur is tot iniuriis affici illudi cruciari ac mori debuerit, ut eum esse istum qui promissus est, nos quoque vobiscum confiteri possimus. Silvester: ab exordio mundi, ex quo invidia diaboli circumventus homo paradiso eiectus mortique addictus fuit, ex tota humani generis massa Abrahamum sanctum et fidelem repertum deus ista promissione dignatus est, fore ut eius semen omnibus populis beatitatem conciliaret. is ergo ob fidei dignitatem electus Isaacum genuit, Isaacus Iacobum. ita autem inculpatos sese illi gesserunt, ut cum deus omnipotens nominis sui dignitatem expresse testatam vellet facere, eorum se deum esse dixerit, ego, inquiens (Exod. 3), sum deus Abrahami, deus Isaaci ac deus Iacobi. hoc est nomen meum sempiternum per omnes aetates. causae proinde exstiterunt, quas hic commemorare prolixum sit, propter quas posteri Abrahami in Aegyptum devenerunt regnoque Pharaonis subditi fuerunt. sed suorum memor promissorum deus inde eos eduxit manu valida exsertoque brachio, sicuti omnes nostis. postea temporis ex Abrahami semine Christus quod ad carnem attinet, natus est de beata virgine, uti nos de novo virgo ecclesia gigneret. tentatus est, ut nos liberaremur, venditus, ut nos redimeret; se ipsum demisit, ut nos attolleret; captus est ab hominibus, ut nos a daemonum captivitate liberaret; denique in ligno crucis pro victima oblatus est, ut totius mundi peccata expiaret.

τὴν τοῦ παντὸς κόσμου ἁμαρτίαν ἀπαλείψῃ. ἀνέστη, ἵνα ἡμῖν ζωὴν παράσχῃ. ἀνέβη εἰς οὐρανούς, ἵνα ἡμᾶς συνυψώσῃ. κάθηται νῦν ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρός, ἵνα ταῖς ἐκκλησίαις τῶν πιστῶν ἐπινεύῃ. ἐλεύσεται δὲ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ."

Ἐπὶ πολὺ οὖν διαλεχθέντος τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου, καὶ σὺν πολλῇ ἀκριβείᾳ ἀποδεικνύντος ἐκ τῶν θείων γραφῶν τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἰουδαίων μεγάλως ἡττηθέντων, ἔφη τις ἐξ C αὐτῶν ὀνόματι Ζαμβρῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους "εἰ Σιλβέστρου λόγοις προσέχετε, ἀνάγκη τοὺς πατρῴους νόμους καταλιπεῖν καὶ ἀκολουθεῖν ἀνθρώπῳ ματαίῳ, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν κατεδίκασαν. ἀλλ' ἀκουσάτω μου ὁ βασιλεύς, καὶ ἐνεχθήτω ταῦρος ἄγριος, ὥστε με δεῖξαι σήμερον ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ ἡμῶν· οὐδὲ γὰρ διὰ ῥημάτων ἀλλὰ διὰ πραγμάτων βούλομαι δείκνυσθαι τὴν ἀλήθειαν." ὁ δὲ Σίλβεστρος παρακαλέσας τοιοῦτον ἐνεχθῆναι ταῦρον, ἠρώτησεν ἐν τῷ μεταξὺ τὸν Ζαμβρῆν "τίνος ἕνεκεν ἐπιζητεῖς τὸν ταῦρον;" καὶ φησίν "ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμετέρου θεοῦ οὐδεμία κτιστὴ φύσις ἀκούσασα ζήσεται, βού- D λομαι διὰ τοῦ ταύρου τὴν ἰσχὺν ἀποδεῖξαι σαφῶς." πρὸς ὃν ὁ Σίλβεστρος ἔφη "καὶ σὺ ποίῳ τρόπῳ τὸ ὄνομα τοῦτο μεμάθηκας; ἆρα παρά τινος ἀκούσας ἢ ἀναγνούς;" ὁ δὲ εἶπεν "οὔτε χάρτης οὔτε λίθος οὔτε ξύλον ὑποδέξασθαι τὸ ὄνομα τοῦτο δύναται· ἐγὼ δὲ νηστεύσας καὶ εἰς ἀργυρᾶν λεκάνην καινὴν ὕδωρ ἐμβαλὼν τοῦτο μεμάθηκα." τούτων οὖν λεγομένων ἤχθη καὶ ὁ ταῦρος ὑπὸ

in vitam e mortuis rediit, ut nobis vitam largiretur. in caelum adscendit, ut nos secum eveheret. sedet nunc ad dextram patris, ut fidelibus precantibus annuat. veniet autem in fine mundi iudicaturus vivos et mortuos, ac cuique dignam suis factis mercedem redditurus.

Cum disseruisset prolixe Silvester, Christique res ex sacris literis accuratissime demonstrasset, Iudaeique admodum superarentur, quidam eorum, Zambres nomine reliquos Iudaeos ita est affatus: si Silvestri sermones admittitis, necesse est vos leges maiorum vestrorum deserere, vanumque hominem sequi, quem illi morte multarunt. verum mihi imperator obsequatur, iubeatque ferum taurum adduci, ut hac ego die coram ostendam quanta vis sit nomini dei nostri. non enim verbis sed factis veritatem demonstrabo. Silvester imperatorem hortatus ut taurum talem iuberet adduci, interim Zambrem interrogat cur taurum requirat. Zambres: quia nomen nostri dei nulla creatura audire potest quin moriatur, volo eius vim in hoc tauro aperte monstrare. Silvester: quomodo ergo illud nomen tu didicisti? ex aliquone id audisti aut legisti? Zambres: neque charta neque lapis neque lignum eius nominis est capax. ego autem cum ieiunassem, in argenteam pelvim novam immissa aqua id addidici. his dictis simul etiam taurum multi viri undique funibus vinctum

πολλῶν ἀνδρῶν ἑλκόμενος, δεδεμένος πάντοθεν σχοινίοις, ἀγριώτατος καὶ μέγας ὑπάρχων. καὶ ὁ Ζαμβρῆς ἐπιτωθάζων τῷ Σιλβέστρῳ ἔφη "νῦν τὰ ῥήματα καὶ αἱ ὑποθέσεις τῶν ῥημάτων σου
P 281 τέλος ἕξουσιν. εἰ μὲν οὖν θαρρεῖς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ σου, εἰπὲ τοῦτο κατὰ τὴν ἀκοὴν τοῦ ταύρου, καὶ δειχθήσῃ παντοκράτορι θρησκεύων· εἰ δ' οὖν, λέξω ἐγώ, καὶ πάντες τῇ ἐμῇ προσδραμοῦσι πίστει." τῶν δὲ Ἰουδαίων καὶ τῶν ἄλλων παρορμησάντων εἰπεῖν τὸν Ζαμβρῆν τὸ ὄνομα ὑπὸ τὴν ἀκοὴν τοῦ ταύρου, καὶ τούτου εἰπόντος, εὐθὺς ὁ ταῦρος μυκησάμενος μέγα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξελθόντων ἐξέψυξεν. ἀνασκιρτώντων οὖν τῶν Ἰουδαίων καὶ μεγαλαυχούντων κατὰ Σιλβέστρου, καὶ τῶν Χριστιανῶν λυπουμένων σφόδρα, κελεῦσαι τῷ λαῷ ἡσυχάσαι παρακαλεῖ ὁ Σίλβεστρος τὸν βασιλέα. καὶ τούτου γενομένου καὶ ἐφ'
B ὑψηλοῦ τόπου στὰς ὁ μακάριος Σίλβεστρος ἔφη "ἀκούσατέ μου, ἄρχοντες καὶ δυνάσται, καὶ ἐνωτίσασθε λαοὶ ἅπαντες τὰ ῥήματά μου. ἐγὼ τὸν δεσπότην καὶ κύριον παντὸς τοῦ κόσμου Ἰησοῦν Χριστὸν κηρύττω, τὸν παρασχόντα τυφλοῖς ἀνάβλεψιν καὶ κωφοῖς ἀκούειν, ἀλάλοις χαρισάμενον λαλεῖν, χεῖρας ξηρὰς ἰασάμενον, κωλοῖς ἴασιν δωρησάμενον, λεπροὺς καθαρίσαντα, παραλύτους σφίγξαντα καὶ νεκροὺς ἐγείραντα. ὅθεν φανερῶς ἀποδείκνυται ὅτι τοῦτο τὸ ὄνομα ὃ ἐπεκαλέσατο ὁ Ζαμβρῆς τοῦ ἀποκτεῖναι τὸν ταῦρον, τοῦ διαβόλου ἐστίν. εἰ γὰρ θανόντα ἀναστῆσαι οὐ δύναται, ἔστιν ἄρα ζωῆς καὶ σωτηρίας ἐχθρὸς ὁ ζῶντα μὲν ἀποκτεῖναι δυνηθείς, νεκρὸν
C δὲ ζωοποιῆσαι μὴ ἰσχύων." τότε ὁ Ζαμβρῆς διαρρήξας τὸν ἑαυτοῦ

attraxerunt, ferissimum ac praegrandem. ibi Silvestrum subsannans Zambres, nunc, ait, verbis tuis eorumque argumentis finis advenit. si confidis in nomine dei tui, pronuntia agendum id ad aures tauri huius, atque ita veritatem tuae religionis imperatori proba. sin vero, ipse pronuntiabo; omnesque statim ad me accurrent fidemque mihi habebunt. et Zambres, Iudaeis ac reliquis exhortantibus, nomen ad aures tauri protulit; atque illico taurus magno mugitu edito, oculis elisis exspiravit. hic Iudaeis exsultantibus ac contra Silvestrum multa iactantibus, Christianis autem gravi dolore oborto, Silvester imperatorem rogavit ut silentium turbae imperaret. quo facto ipse sublimi stans loco, audite, inquit, proceres atque principes, populique omnes verba mea attentis percipite auribus. praedico dominum universi mundi Iesum Christum, qui caecis visum, surdis auditum, mutis loquelam restituit, manus aridas sanavit, claudos in integrum reposuit statum, leprosos purgavit, luxatos artus firmavit, mortuos in vitam reduxit. unde liquido est demonstratum nomen illud, quod ad necandum taurum Zambres invocavit, diaboli esse. si enim mortuo vitam reddere non potest, utique vitae et salutis hostis est, qui vivum necare, mortuum autem vivificare nequit. tum Zambres tunicam suam disrumpens, optime, inquit, imperator atque

χιτῶνα ἔφη "δέσποτα ἐπιεικέστατε, βασιλεῦ αἰώνιε, Σίλβεστρον
ὃν λέγεις νικῆσαι οὐδεὶς ἠδυνήθη, ἐγὼ ἐν τῷ παντοκράτορι θεῷ
ἐνίκησα. δίκαιον οὖν ἐστὶ μὴ ἐπὶ πολὺ δοθῆναι αὐτῷ ἐξουσίαν
τοῦ λαλεῖν. ξένα γὰρ ἐφευρίσκων ἀεὶ καὶ ἐναντία τοῦ θεοῦ λαλῶν
οὐ παύεται, καὶ τῇ αὐτοῦ φλυαρίᾳ ἐπιβαρὺς γίνεται τῇ ὑμῶν
βασιλείᾳ." πρὸς ὃν ὁ Αὔγουστος ἔφη "τὸ τοῦ παντοκράτορος
θεοῦ ὄνομα καὶ ἡ ἐπίκλησις πρώτιστα πάντων ζωῆς καὶ σωτηρίας
πρόνοιαν παρέχεται. ὡσαύτως καὶ σὺ εἰ τοῦ θεοῦ εἶ, ἀνάστησον
τὸν ταῦρον, καὶ πιστεύσομέν σε ἀπὸ θεοῦ ἔχειν τὴν νίκην. εἰ δὲ
τοῦτο οὐ δύνῃ ποιῆσαι, φανερά σου τῆς ὑποκρίσεως γοητεία διὰ D
δαιμόνων πεπρᾶχθαι." πρὸς ὃν καὶ ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη
"ἄκουε, ὦ Ἰουδαῖε, ἀπὸ τῶν σῶν γραφῶν τὴν ἀλήθειαν. ἐν
τῷ Δευτερονομίῳ αὐτὸς ὁ θεὸς λέγει 'ἴδετε ἴδετε ὅτι ἐγώ εἰμι,
καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν ἐμοῦ. ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω,
πατάξω κἀγὼ ἰάσομαι.' εὐκαίρως οὖν ἐπικληθεὶς ἀποκτείνει, καὶ
εὐκαίρως πάλιν ζῳοποιεῖ. ἐπικάλεσαι οὖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἄλλην
ἀκοὴν τοῦ ταύρου, καὶ ἐὰν αὐτὸν ἐγείρῃς, πιστεύσομεν πάντες,
καθὼς σὺ φῄς." τότε ὁ Ζαμβρῆς λέγει "οὐκ εἶπόν σοι, ἐπιει-
κέστατε βασιλεῦ, ὅτι ἐν λόγοις Σίλβεστρον οὐδεὶς δύναται νική-
σαι; κέλευσον οὖν αὐτὸν μὴ ῥήμασιν ἀλλ' ἔργοις ἐπιδεῖξαί τι
ἡμῖν." ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἔφη "θέλεις οὖν, ὦ Ἰουδαῖε, ἐγὼ P 282
τῇ ἐπικλήσει τοῦ δεσπότου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγείρω τὸν ταῦ-
ρον;" Ζαμβρῆς λέγει "τοῦτο οὐ ποιεῖς, εἰ καὶ πτεροῖς πετασθῇς."
ὁ βασιλεὺς εἶπε "θαυμάζω τὴν ἀναισχυντίαν σου, Ζαμβρῆ. σὺ

aeterne, Silvestrum, quem a nemine vinci potuisse dicebas, ego dei omnipotentis auxilio vici. iustum ergo est non permitti ei multa loquendi longum spatium. semper enim inaudita comminiscens, deo adversa dicendi finem nullum facit, suaque loquacitate imperio tuo molestus est. et Augustus respondit: nomen omnipotentis dei eiusque invocatio omnium vitae et saluti consulit. itaque tu etiam, siquidem a deo es, taurum in vitam revoca: tum credemus te divinitus victoriam consecutum. quodsi hoc praestare nequeas, in promptu est diabolicis praestigiis te usum fuisse. sed et Silvester: audi, inquit, Iudaee, veritatem ex tuis libris propositam. in Deuteronomio (c. 32) deus fatur "videte, videte, quod ego sum, et extra me non deus. ego interficiam et vitae reddam, ego feriam idemque sanabo." itaque tempestive invocatus necat, tempestive invocatus rursus in vitam restituit. proinde in alteram aurem tauri nomen dei inclama; et si is revixerit, fidem verbis tuis adhibebimus. Zambres: nonne dixi, optime imperator, verbis Silvestrum a nemine vinci posse? iube igitur eum non verbis sed facto aliquo sua comprobare nobis. Silvester: vis ergo, Iudaee, ut ego invocando nomine domini mei Iesu Christi taurum excitem? Zambres: id non efficies, ne si alis quidem subvoles. imperator: tuam, o Zam-

εἶπας 'σχολαζέτωσαν οἱ λόγοι καὶ ἔργοις ἀγωνιζέσθω.' οὗτος δὲ ὑπισχνεῖται ποιῆσαι ὅπερ σὺ λέγεις παντελῶς εἶναι ἀδύνατον. ὥστε δίκαιόν ἐστιν ὁμολογῆσαί σε τοῦτον εἶναι θεὸν ἀληθῆ τὸν νεκροὺς ἀναστῆσαι δυνάμενον, ἐκεῖνον δὲ πλάνον καὶ διάβολον τὸν ἀποκτείναντα καὶ ζωοποιῆσαι μὴ δυνάμενον." τότε ὁ Ζαμβρῆς ὤμοσε λέγων "ἐὰν Σίλβεστρος τὸν νεκρὸν ταῦρον ἀναστήσῃ, B πάντες τὸν Ἰουδαϊκὸν καταλείψαντες νόμον πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν αὐτομολήσομεν πίστιν." ὁ δὲ μακάριος Σίλβεστρος ἐκτείνας ἐπὶ πολὺ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ μετὰ δακρύων εὐχὴν ποιήσας, πρὸς τὸν ταῦρον ἀπελθὼν εἶπε φωνῇ μεγάλῃ "ἐγώ, δέσποτά μου Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ πανάγιον ὄνομά σου ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ πάντων, ἵνα μάθῃ ὁ λαὸς οὗτος ὅτι διαβόλου μὲν ὄνομα ἐφόνευσε τὸν ταῦρον, τοῦ δὲ ζωοποιοῦ καὶ φανερωτάτου σου ὀνόματος ἐπικλήσει ἐζωοποιήθη." καὶ πλησιάσας τῷ ταύρῳ λέγει μετὰ κραυγῆς μεγάλης "ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ἀνάστηθι μετὰ σεμνότητος." καὶ παρευθὺς ὁ ταῦρος ὅλον ἑαυτὸν κινήσας C ἀνέστη. καὶ λύσας αὐτοῦ τὰ δεσμὰ ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἀπέλυσεν αὐτόν, λέγων "πορεύου ὅθεν ἦλθες, μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀδικήσας." ὅπερ μέγα θαῦμα Ἰουδαῖοι θεασάμενοι καὶ σφόδρα καταπλαγέντες αὐτίκα προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου πάντες, αἰτούμενοι τὸ ἅγιον βάπτισμα. ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μακαριωτάτη βασίλισσα Ἑλένη προσπεσοῦσα τοῖς ποσὶ τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου παρεκαλεῖτο τόπον αὐτῇ μετανοίας παρασχεθῆ-

bres, impudentiam miror. petiisti ut verbis omissis certamen factorum instituatur. iam Silvester promittit id se facturum, quod tu fieri non posse contendis. par est ergo te confiteri hunc esse verum deum, qui mortuos in vitam reducere valet, hunc autem impostorem esse et diabolum, qui necat et vitam reddere non potest. tum Zambres iuravit: siquidem Silvester taurum excitabit a morte, universi Iudaica lege deserta Christianam amplectemur fidem. at beatus Silvester, manibus aliquamdiu in caelum intentis, et cum lacrimis precatus, ad taurum adit, magnaque voce ait "ego, domine mi Iesu Christe, coram omnibus sanctissimum tuum nomen invoco, ut universi intelligant taurum hunc a diabolo necatum, invocato tuo vivifico et illustrissimo nomine in vitam reductum esse." simul propius taurum adsistens alta voce inclamavit "in nomine Iesu Christi, quem impii Iudaei opera Pontii Pilati in crucem egerunt, surge cum maiestate." illico taurus totum corpus commovens surrexit. quem Silvester vinculis solutum abire unde venerat et inter eundum neminem laedere iussit. hoc tam ingens miraculum Iudaei cernentes, eoque perculsi, statim se ad pedes beati Silvestri universi abiecerunt, ac sanctum baptismum eum flagitaverunt. ipsa quoque felicissima regina Helena ad pedes Silvestri accidit, locumque sibi poeni-

ναι. καὶ τούτου γενομένου ἐχάρη μεγάλως ὅ τε φιλόχριστος βασιλεὺς καὶ ἡ μακαριωτάτη Αὔγουστα καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐπὶ ὥρας δύο κράζειν ἅπαντας "μέγας ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν." καὶ οὕτως ἐθαυμαστώθη ὑπὸ πάντων ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ ὁ τούτου θεράπων ἅγιος Σίλβεστρος. ἐν D
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ πολλοὶ δαιμονῶντες ἐθεραπεύθησαν δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου πάπα, καὶ ἄλλα δὲ πάθη πολλὰ καὶ νόσοι ἐκαθαρίσθησαν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐνδοξαζομένου ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. τοῦ δὲ πλήθους τῶν Ἰουδαίων βαπτισθέντος μεγάλη χαρὰ γέγονεν ἐν πάσῃ τῇ Ῥώμῃ καὶ τῇ περιχώρῳ αὐτῆς.

Τῷ ιδ' καὶ ιε' ἔτει Λικίνιος ἤρξατο κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν κινεῖν, λήθην λαβὼν τῶν προγεγονότων συνθηκῶν. τοῦτον διὰ γραμμάτων νουθετῶν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀποστῆναι τῆς κακίας οὐκ ἔπεισε.

Τῷ ις' καὶ ιζ' καὶ ιη' ἔτει τὰ κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσσεβοῦς P 283
ἐπράχθη, καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων θεοφόρων πατέρων ἐγένετο, ἥτις τὸν Ἄρειον καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ ἀνεθεμάτισεν. ἐν τούτῳ καὶ τοὺς Ἰουδαϊκῶς τὸ πάσχα ἑορτάζοντας διὰ τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κοδρούβης ἐπέστρεψε· καὶ Κώνσταντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ προβαλόμενος Καίσαρα εἰς Γαλλίας ἀπέστειλεν. ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις εἰς μνήμην ἔρχεται τοῦ γενομένου πλησίον Ῥώμης ὑπὸ τοῦ κυρίου πρὸς αὐτὸν κατὰ τοὺς ὕπνους προστάγματος, ὅπερ B

tentiae concedi petiit. eo facto vehementer gavisus est imperator Christi amans beatissimaque Augusta et totus populus, universique per duas horas vociferati sunt "magnus est deus Christianorum." ita ab omnibus admirabilis est praedicatus Christianorum deus huiusque minister beatus Silvester. eadem hora suis precibus sanctus papa multos a daemonum vexatione liberavit; multique alii morbi sanati sunt vi domini nostri Iesu Christi, magnifice per suos agentis sanctos. baptizata autem Iudaica multitudine magnum fuit Romae et in tota vicinia gaudium.

Anno imperii Constantini 14 et 15 Licinius pactorum oblitus, persecutionem adversus Christianos molitus est. quem per literas officii monens Constantinus, ut a malitia desisteret non persuasit.

Annis 16, 17 et 18 res contra impium Arium gesta est, conciliumque sacrum primum ex toto terrarum orbe collectorum, quae oecumenica nominant Graeci, Nicaeae, a 318 sanctis ac dei spiritu plenis patribus celebratum, Arium eiusque sectatores proscripsit. tunc imperator etiam eos qui Iudaeorum more pascha celebrabant, opera sanctissimi Cordubae episcopi inhibuit; et Constantem filium suum Caesarem designatum in Gallias misit. ipse isto tempore recordatus sibi quondam prope Romam in somnis a domino mandatum uti eo loco, quem ipse ei esset indicatu-

ἣν λέγοντος οἰκοδομῆσαι τῇ θεοτόκῳ πόλιν ἐν ᾧ τόπῳ αὐτὸς ὑποδείξω σοι. καὶ δὴ τὰ κατὰ χώραν καὶ τόπους ἐρευνῶν τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐπιβαίνει, καὶ τῷ τόπῳ ἀρεσθεὶς δυσὶ χρόνοις ἐκεῖ διατρίβει. ναούς τε θαυμασίους καὶ λουτρὰ καὶ ὑδάτων εἰσαγωγὰς κατασκευασάμενος, ὡς εἶδε λοιμὸν ἐπιγενόμενον, ταύτην μὲν καταλιμπάνει, ἐπὶ δὲ τὴν Βιθυνῶν Χαλκηδόνα ἔρχεται, ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐξηδαφισμένην εὑρὼν ἀνοικοδομεῖν ἤρξατο. καὶ εὐθέως ἀετοὶ τοὺς τῶν τεχνιτῶν λίθους ἁρπάζοντες τῷ Βυζαντίῳ προσέρριπτον. τούτου δὲ πολλάκις γενομένου ὑπὸ πάντων διαπορουμένου, εἷς τῶν ὑπηρετουμένων τῷ βασιλεῖ Εὐφρατᾶς λεγόμενος διεσάφησεν ὡς ἐκεῖ φίλον ἐστὶ τῷ θεῷ τῇ μητρὶ αὐτοῦ κτισθῆναι
C πόλιν. εὐθέως οὖν διαπεράσας, καὶ τὸν τρόπον κατιδὼν καὶ ἀποδεξάμενος, τὸν Εὐφρατᾶν ἐπιστάτην τοῦ ἔργου καταλιμπάνει μετὰ βαρείας δυνάμεως καὶ πλούτου πολλοῦ. καὶ αὐτὸς βασιλεὺς κατὰ Περσῶν ἀποδημεῖ. ἔνθα δὴ καὶ κρατηθεὶς θεοῦ προνοίᾳ τὰς τούτων ἀποδιδράσκει χεῖρας καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπαναστρέφει. ὁ μέντοι Εὐφρατᾶς τοὺς κανάλους ὑπονόμους κατασκευάσας καὶ πάσας πηγὰς ὑδάτων ἀναστομώσας τῶν τειχῶν ἤρξατο· καὶ πάλιν οἱ Πέρσαι κατὰ Ῥωμανίας. ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ Εὐφρατᾷ περὶ ναοῦ κτίσεως προστάξας αὐτὸς καὶ περὶ ἐνοικήσεως προσέθηκε. καὶ τοὺς δακτυλίους ἑκάστου τῶν πρώτων ἀρχόντων ἀναλαβόμενος, οἴκους δειμάμενος περιφανεῖς τὰς γυ-
D ναῖκας αὐτῶν μετὰ τῶν παίδων καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοὺς εἰς

6 ἣν ὑπὸ? 20 αὐτοὺς P

rus, dei genitrici urbem conderet, dum regiones istas et loca contemplatur, Thessalonicam venit. quo loco delectatus, biennium ibi commoratus, urbem magnificis templis balneis et aquaeductibus exornavit. sed peste ingruente eam relinquens, inde Chalcedonem Bithyniae urbem se contulit; eamque solo prostratam a Persis inveniens instaurare aggressus est. statim autem aquilae lapides fabris ereptos ad urbem Byzantium proiecerunt. id cum saepenumero fieret omniumque animos suspensos teneret, quidam regiorum ministrorum, Euphratas nomine, explicavit rem, nempe deum ibi velle urbem suae matri condi. imperator statim traiecit eo; cumque locum inspexisset et probasset, Euphratam operi praeficit, magnis copiis opibusque instructum. ipse in Persas proficiscitur. ibi cum in hostium manus devenisset, divina providentia procurante eas effugit, ac ad Byzantium reversus est. Euphratas canalibus subterraneis paratis omnes fontes obstruxit murosque coepit moliri. rursus Persis in Romaniam impressionem facientibus, imperator Euphratae de templi structura demandato negotio ipse etiam de frequentanda hominibus urbe curam gessit. nam domibus magnificis exstructis annulos primarii cuiusque viri recepit, eorumque uxores liberos ac totas familias

τὴν βασιλίδα ἀνήγαγεν. ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐπὶ Πέρσας ἐκστρατεύει. καὶ τούτους τροπωσάμενος πάλιν ὑπέστρεψε.

Τῷ ιθ' ἔτει ὁ μέγας Κωνσταντῖνος θεωρῶν Λικίνιον μανικώτερον κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῷ διωγμῷ χρώμενον καὶ ἐπιβουλὴν κατὰ τοῦ εὐεργέτου μελετῶντα, ὁπλίζεται κατ' αὐτοῦ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. ἕνδεκα δὲ καὶ ὀκτὼ μησὶ τοῦ πολέμου μεταξὺ Κωνσταντίνου καὶ Λικινίου ἱσταμένου, ὡς πόλεμος κατὰ τὴν Βιθυνίαν ἐκροτήθη, ζῶν ὁ ἀλιτήριος συλλαμβάνεται ἐν Χρυσοπόλει, καὶ εἰς Θεσσαλονίκην ἐκπέμπεται φρουρεῖσθαι, πρότε- P 284
ρον μέντοι ἔν τε τῇ Φιλίππου πόλει πολεμήσας καὶ ἡττηθείς. ὡς δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπέμφθη καὶ πάλιν ἐκεῖσε νεωτερίζειν ἔμελλε βαρβάρους μισθούμενος, τοῦτον διὰ ξίφους ἀποτμηθῆναι ὁ βασιλεὺς κελεύει· καὶ οὕτω λοιπὸν τελείας ἀπήλαυσε γαλήνης τὰ πράγματα. τότε καθιστᾷ Κωνσταντῖνος τοὺς ἰδίους παῖδας Καίσαρας, καὶ κυριακὰς πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν κατὰ τόπους εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ ποιεῖ.

Τῷ κ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου πληρωθείσης τῆς πόλεως ἐθεματίσθη ὑπὸ Οὐάλεντος ἀστρονόμου, ἐν τῇ η' ἡμέρᾳ τῶν ἐγκαινίων αὐτῆς, ἐκ προστάξεως τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, μηνὶ Μαΐῳ ια', ἡμέρᾳ β', ἰνδίκτῳ γ', ἔτει ἀπὸ κτί- B
σεως κόσμου ‚εωλη'. περιέχει δὲ τὸ ὅλον συμπέρασμα ἔτη χϟϛ'. τούτῳ τῷ ἔτει καὶ Κρίσπος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Χριστιανὸς ἐκοιμήθη· καὶ Ἑλένη ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως στεφθεῖσα δι' ὀπτασίας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπέρχεται, καὶ τοὺς ἁγίους τόπους φανερώ-

in regiam urbem traduxit. ipse rursus in Persas expeditionem fecit, iisque pulsis rediit.

Anno sui imperii 19 Constantinus Licinium videns Christianos insanius vexare ac sibi quoque benefactori suo insidiari, contra eum terra marique bellum paravit. id bellum cum durasset annum atque octo menses, tandemque in Bithyniam delatum esset, ibi flagitiosus ille Licinius in urbe Chrysopoli captus Thessalonicamque in custodiam datus est. et quidem prius Philippis, ac deinde Adrianopoli rebellarat victusque fuerat. verum ut Thessalonicae etiam barbaros mercede conducere novasque res eum moliri Constantinus sensit, gladio ei caput amputari iussit. ita demum perfecte omnia fuerunt pacata. tunc Constantinus suos filios Caesares designat, et ad convertendos ad Christianam religionem populos passim in honorem dei templa ponit.

Anno vigesimo imperii Constantini urbs absoluta, eiusque thema iussu imperatoris a Valente astronomo descriptum est, octavo feriarum dedicationis die, qui fuit Maii undecimus, septimanae secundus, indictione tertia, anno a mundi origine 5838. continet autem tota complexio annos 696. eo anno Crispus Constantini filius Christianus vita decessit. et Helena mater imperatoris insomnio admonita Hierosolymam proficiscitur; ibique sacris locis detectis venerandam crucem invenit,

σασα καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν εὑροῦσα πάντα ἀνέστησε, καὶ ναοὺς
οἰκοδομήσασα ἐν αὐτοῖς περιφανῶς τούτους ἐκαλλώπισεν. ἐν τού-
τοις τοῖς καιροῖς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας σοφίας καὶ τῆς ἁγίας Εἰρή-
νης καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τοῦ ἁγίου Μωκίου καὶ τοῦ
C ἁγίου Ἀγαθονίκου καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐν τῷ Ἀνάπλῳ καὶ Σω-
σθενίῳ, ἔνθα καὶ θείας ὀμφὰς θαυμαστῶς ἤκουσέ τε καὶ ἐθεά-
σατο ὁ φιλόχριστος βασιλεύς, ᾠκοδόμησε. τοὺς δὲ τῶν Ἑλλή-
νων εἰδωλικοὺς ναοὺς προσέταξε καταλύεσθαι καὶ ἐκκλησίας οἰκο-
δομεῖσθαι, καὶ τὰς τούτων προσόδους αὐταῖς δωρεῖσθαι. ἐπὶ
τούτου τοῦ βασιλέως πολλὰ τῶν ἐθνῶν τὸν χριστιανισμὸν προσε-
δέξαντο, ἀπό τε Κελτῶν καὶ Γαλατῶν τῶν ἑσπερίων· ἀλλὰ καὶ
Ἰνδοὶ οἱ ἐνδοτέρω, Ἴβηρές τε καὶ Ἀρμένιοι ἀρχὴν ἐκ Τηριδάτου
λαβόντες. τότε γὰρ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας
ἐκ τοῦ φοβεροῦ λάκκου ἐκείνου ἐκβέβληται καὶ κατὰ τὸν βασιλέα
D Τηριδάτην γίνεται, καὶ ἡ πᾶσα Ἀρμενία εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν
μετατίθεται. καὶ Πέρσαι ὁμοίως ἐπὶ Συμεὼν ἐπισκόπου. ἀλλὰ
καὶ Οὐθαζὰδ εὐνοῦχος παιδαγωγὸς Σαπώρου ἐμαρτύρησεν.

Οὗτος ὁ μέγας βασιλεὺς ὑπὸ φιλοσόφων Ἑλλήνων ὀνειδιζόμενος ὡς νεωτερίζων τὴν θρησκείαν, ἕνα τῶν φιλοσόφων αὐτῶν παρέστησε διαλεχθῆναι Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ περὶ τῆς πίστεως. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος θεῖος μὲν ἦν ἀνήρ, λόγων δὲ ἄπειρος. ὡς οὖν εἶδε τὸν φιλόσοφον γλωσσαλγοῦντα, ἔφη "ἐπιτάττω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν σιωπᾶν καὶ μὴ

omniaque restituit, et templa iis locis aedificavit ac splendide exornavit. eo tempore Constantinus aedem S. Sophiae (id est Sapientiae) et S. Irenae (id est Pacis) et SS. apostolorum, tum beatorum Mocii et Agathonici et copiarum praefecti in Anaplo et Sosthenio exstruxit; ubi etiam miraculose audivit divinarum vocum omina atque vidit. iussit etiam Graecorum simulacris dedicata fana destrui, eorumque reditus templis Christianorum a se aedificatis addixit. hoc imperatore multi populi Christianam religionem amplexi sunt, Celtarum et Gallorum occidentalium, tum Indi interiores Iberesque et Armenii, Teridate eius rei principe. tunc enim Gregorius magnus, Armeniae magnae episcopus, ex terribili isto lacu eductus ad regem Teridatem accessit, et universa Armenia in Christi fidem concessit; nec non Persae, Simeone episcopo eos docente. sed et Uthazadus eunuchus, Saporis Persarum regis paedagogus, ob Christianae religionis confessionem capitali est affectus supplicio.

Constantinus porro, cum ei philosophi Graeci exprobrarent quod religionem innovasset, quendam philosophorum ad disputandum de fide cum Alexandro episcopo produxit. erat is Alexander homo divinus, ceterum indoctus. is cum philosophum videret garrientem, impero, inquit, tibi in nomine Iesu Christi, veri dei, ut sileas neque loquaris. adhuc

φθέγγεσθαι." καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἐφιμώθη καὶ γέγονεν ἄλαλος. τότε σεισμὸς γέγονε τηλικοῦτος ἐν Καμπανίᾳ ὡς ιγ' πόλεις πεσεῖν, P 285 καὶ ἡλίου ἔκλειψις τοιαύτη ὡς ἀστέρας φανῆναι ἐν ἡμέρᾳ. τότε καὶ ὄφεων παντοῖον γένος ἐπὶ τὴν Μελιτηνὴν φανῆναι· οἳ καὶ μαχεσάμενοι κατέκτειναν ἑαυτούς, ὡς καὶ τὴν χώραν ἐποζέσαι. καὶ Ἰουδαίους περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ πάλιν στασιάζοντας Κωνσταντῖνος ὁ μέγας τιμωρησάμενος διεσκόρπισεν.

Ἡ δὲ μακαρία Ἑλένη ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπανελθοῦσα, καὶ πολλὰ τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ βασιλεῖ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐντειλαμένη, ἐτελεύτησεν ἐτῶν π', καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. πάσαις τοίνυν ἡ μακαρία ἀρεταῖς κεκοσμημένη B εἶχε καὶ τὴν χριστομίμητον ταπεινοφροσύνην πρὸς πάντας μέν, ἐξαιρέτως δὲ πρὸς τοὺς μονάζοντας. συνάγουσα γὰρ παρθένους καὶ ἐπὶ στιβάδων κατακλίνουσα αὐτὴ δι' ἑαυτῆς καθυπούργει, ὄψα παρατιθεῖσα καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ ὕδωρ ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐπιχέουσα, θεραπαίνης ἔργον ἐπλήρου. οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀείμνηστον υἱὸν αὐτῆς ἐξεπαίδευσεν ἄτυφον ἔχειν φρόνημα, ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς ἐπιμελεῖσθαι, δουλεύειν δὲ τῷ κυρίῳ μετὰ φόβου καὶ τρόμου· ὃς φυλάττων ἀκριβῶς τὰς αὐτῆς ἐντολὰς ἐκαρποφόρει ἑκατονταπλασίως.

Τῷ κ' ἔτει γέγονεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ πρώτη σύνοδος ἐν Νικαίᾳ, συνελθόντων τῶν ἁγίων τιη' πατέρων. ἧς ἡγοῦντο C Σιλβέστρου πάπα Ῥώμης τοποτηρηταί, Βίτων καὶ Βικεντίων

ea Alexandro dicente philosophus obmutuit verbumque facere nequivit. ea tempestate in Campania urbes 13 terrae motu prostratae sunt; tantusque fuit solis defectus ut meridie stellae viderentur. et in Melitena omnis generis angues exstiterunt, qui se invicem pugnando necaverunt, ex iisque gravis ea in regione est obortus foetor. Iudaeos quoque rursum tumultuantes, ac templum aedificare conantes, Constantinus ultus est, atque dispersit.

Beata autem Helena Hierosolymis domum reversa, cum filio multa de Christiana pietate mandasset, vitam finiit anno aetatis 80; sepultaque est in templo apostolorum. beata ista mulier omnibus ornata virtutibus, Christi imitatione etiam animi demissione usa est cum erga omnes homines tum maxime eos qui solitariam vitam agunt. nam virgines cogens et in toris collocans, ipsa eis ancillae in morem ministrabat, cibos apponens et pocula porrigens manibusque earum aquam affundens. ita et inclitum suum filium instituebat, uti fastu vacaret virtutique exacte laudabili studeret, dominoque cum metu et tremore serviret. atque is matris praeceptis accurate parens centuplum protulit fructum.

Anno Constantini vigesimo sanctum primumque oecumenicum concilium Nicaeae actum fuit, congregatis eo 318 sanctis patribus. praefuerunt ei Silvestri Romani papae locum tenentes Viton et Vincentius

πρεσβύτεροι, Μητροφάνης τοῦ Βυζαντίου, Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας, Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, Μακάριος Ἱεροσολύμων, κατὰ Ἀρείου πρεσβυτέρου γεγονότος Ἀλεξανδρείας, βλασφημοῦντος τὸν θεὸν λόγον κτίσμα καὶ ἑτεροούσιον τοῦ πατρός, καὶ ὅτι ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν δοξάζοντος. ὃν καθελοῦσα ἀνεθεμάτισε σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ, τὸν δὲ υἱὸν ὁμοούσιον καὶ συνάναρχον τῷ πατρὶ καὶ θεὸν ἀληθινὸν καὶ κτίστην πάντων ἐδογμάτισε. μετὰ γοῦν τὸ συναθροισθῆναι πάντας τοὺς ῥηθέντας τιη΄ πατέρας
D ἐν Νικαίᾳ δημοσίοις ὀχήμασιν, ἀφίκετο καὶ ὁ βασιλεὺς ἐφιέμενος ἰδεῖν τὴν πληθὺν τῶν ἀρχιερέων. καὶ δὴ οἶκον μέγιστον ἐν τοῖς βασιλείοις κατασκευάσας θρόνους πολλοὺς ἐν αὐτῷ τεθῆναι προσέταξε, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπέτρεψεν. ἔσχατος δὲ σὺν ὀλίγοις εἰσελθὼν καὶ αὐτός, καὶ στὰς ἐν τῷ μέσῳ, προετρέψατο πάντας καθίσαι. εἶτα θρόνου μικροῦ τεθέντος κελευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐκάθισεν ἔσχατος πάντων· τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ αἰδὼς τῶν ἀνδρῶν κατεῖχε τὸν βασιλέα. καὶ οἱ μὲν τοῖς ἄνθεσι τῶν ἐγκωμίων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στεφανώσαντες τὴν περὶ τὰ
P 286 θεῖα σπουδὴν εὐλογίαις ἠμείψαντο· ὁ δὲ τοὺς περὶ τῆς ὁμονοίας καὶ συμφωνίας προσαγαγὼν λόγους πολλοὺς μὲν ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις, πολλὰς δὲ στιβάδας προστάξας εὐτρεπισθῆναι ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντας ἑστίασε, τοὺς μὲν ἀξιολογωτέρους ὁμοτραπέζους λαβών, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας διεῖλε. θεασάμενος δέ τινας τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκεκομμένους, καὶ

presbyteri, Metrophanes Byzantii, Alexander Alexandreae, Eustathius Antiocheae, Macarius Hierosolymae episcopi. actum contra Arium, qui Alexandreae presbyter fuerat, impieque pronuntiabat verbum dei creaturam neque eiusdem cum patre essentiae esse, ac fuisse tempus quo verbum non fuerit. eum concilium cum sectatoribus eius proscribens, decrevit filium esse eiusdem cum patre essentiae, similiterque principio carere, et esse verum deum atque omnium conditorem. cum Nicaeam 318 isti patres publicis vehiculis pervenissent, eodem etiam imperator se contulit, cupiens videre eam summorum pontificum multitudinem. domum in regia amplissimam positis soliis adornari inque eam patres convenire iussit. ipse cum paucis postremus intravit, inque medio adstitit, ac considere patres mandavit, iussuque eorum posita sella ultimus omnium sedit: tantum imperator patribus reverentiae ac honoris deferebat. ac patres quidem floribus laudationum caput imperatoris coronantes, faustis comprecationibus studium eius rerum sacrum compensaverunt. imperator habita oratione qua eos ad concordiam et unanimitatem exhortaretur, multos ipsorum verbis ac muneribus prosecutus, multos toros parari iussit, omnesque ad unum convivium vocavit, ita ut praestantiores suae mensae adhiberet, reliquos in ceteras mensas distribueret. videns autem quibusdam oculum dextrum esse erutum, acci-

μαθὼν ὡς ὑπὸ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν τοῦτο πεπόνθασι, τὰ χείλη τοῖς τραύμασι προσενήνοχε κατασπαζόμενος, ἑλκύσειν ἐκεῖθεν εὐλογίαν τῷ φιλήματι πιστεύων· οὕτως ἦν ὁ θαυμάσιος ἀνὴρ ἐκεῖνος εὐλαβείᾳ καὶ πίστει καὶ μετριοφροσύνῃ λελαμπρυσμένος. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐπίσκοποι πάντες καὶ ὁ B
βασιλεὺς εἰς ἕνα τόπον συνελθόντες καλοῦσι τὸν Ἄρειον σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστῆναι τοῖς οἰκείοις δόγμασιν. ἦν δὲ τὰ δόγματα τοῦ ἀσεβοῦς καὶ τρισκαταράτου Ἀρείου ταῦτα. οὐκ ἀεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. οὐκ ἀεὶ ἦν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν· ὁ γὰρ ὢν θεὸς τὸν μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκε. διὸ ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν· κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποίημα ὁ υἱός. οὔτε δὲ ὅμοιός ἐστιν ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ κατ' οὐσίαν. οὔτε δὴ ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ πατρὸς λόγος ἐστίν, οὔτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστίν· ἀλλ' εἷς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γεννητός C
ἐστι, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγος καὶ σοφία, γενόμενος καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ ἐν τῷ θεῷ σοφίᾳ, ἐν ᾗ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπτός ἐστι καὶ ἀλλοιωτὸς τὴν φύσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά. ξένος τε καὶ ἀλλότριος καὶ ἀπεσχοινισμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς θεοῦ οὐσίας, καὶ ἀόρατος ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ. οὔτε γὰρ τελέως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ λόγος τὸν πατέρα, οὔτε τελείως αὐτὸν ὁρᾶν δύναται. καὶ γὰρ ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὡς υἱός ἐστι· δι' ἡμᾶς γὰρ πεποίη-

piensque id eos a Diocletiano et Maximiano passos quod Christum essent confessi, cicatrices eorum labiis admotis deosculatus est, sperans osculis inde se felicitatem hausturum: tantum fuit in isto imperatore fidei, observantiae erga sanctos et modestiae. postridie episcopi universi et imperator in unum locum collecti Arium ad se vocant in concilium cum suis sectatoribus, eique suas opiniones asserendi potestatem faciunt. haec autem erant impii atque exsecrandi Arii decreta. deus non semper fuit pater, sed fuit cum deus non esset pater. non semper fuit verbum dei, sed ex eo quod nihil erat, creatum est: deus enim qui erat, is deum qui non erat, ex nihilo creavit. aliquando igitur verbum non fuit: nam filius creatura est, et res effecta. neque vero quod ad essentiam attinet, filius patri similis est; neque genuinum et naturae eiusdem cum patre verbum est, neque vera eius sapientia. sed verbum est de numero creaturarum, genitum: improprie autem verbum et sapientia dicitur, cum ipsum quoque conditum sit a proprio dei verbo et sapientia quae in deo est, qua a deo omnia et verbum quoque ipsum facta sunt. ideo verbum etiam mutabile est ac naturae alterabilis, sicuti omnia ratione praedita; alienumque est verbum a dei substantia, ab eaque distinctum. neque videre potest patrem filius, neque perfecte et praecise eum cognoscere neque videre potest. nam suam ipsius quoque substantiam non novit, quomodo sit filius. propter nos enim factus est, ut deus

ται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὀργάνου κτίσῃ ὁ θεός· καὶ οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ἠθέλησεν ὁ θεὸς ποιῆσαι. ἠρώτησεν οὖν τις αὐτοὺς εἰ δύναται ὁ τοῦ θεοῦ λόγος τραπῆναι, ὡς ἐτράπη ὁ D διάβολος· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν ὅτι ναί, δύναται τραπῆναι· τρεπτῆς γάρ ἐστι φύσεως, γενητὸς καὶ κτιστὸς ὑπάρχων.

Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γεγονὸς θαῦμα οὐ δίκαιον σιωπῇ παραπέμψαι. πρὸς γὰρ τὸ παράδοξον τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες ἐν τῇ συνόδῳ παρῆσαν, διαλεκτικῆς ἐμπειρότατοι· ἐν οἷς ὑπῆρχέ τις Ἕλλην παρὰ πάντων αὐτὸς θαυμαζόμενος, ὥστε μεγάλην ἀκρόασιν ἐκ τῆς συμβολῆς γενέσθαι πλήθους ἐπισυντρέχοντος. οὐδὲ γὰρ οἷοί τε ἦσαν οἱ ἐπίσκοποι τὸν φιλόσοφόν τε καὶ ῥήτορα περιτρέψαι τέως P 287 διαλεγόμενον, ὅτι πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις ῥᾷστα προσεφέρετο, ἐπιλύων εὐφυῶς τὰ προτεινόμενα καὶ δίκην ἐγχέλυος ἀκατάσχετος εὑρισκόμενος. ἐν οἷς γὰρ ἐδόκει συνέχεσθαι, διολισθαίνων ἐπικρατεστέρως ἀντεφέρετο τῇ τῶν νοημάτων δεινότητι καὶ ῥημάτων εὐγλωττίᾳ τε καὶ στωμυλίᾳ. ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει, ἄνθρωπός τις ἐκ τῶν ἁγίων ὀνόματι Σπυρίδων, ἐπίσκοπος Τριμιθούντων, ἁπλούστατος δὲ τὴν φύσιν καὶ ἰδιώτης τὸν λόγον, αἰτεῖται χώραν αὐτῷ δοθῆναι διαλέξεως πρὸς τὸν φιλόσοφον. οἱ δὲ πατέρες τὸ ἁπλοῦν τε καὶ ἰδιωτικὸν τοῦ ἀνδρὸς εἰδότες ἐκώλυον αὐτόν. τοῦ δὲ μὴ B ἀνεχομένου, πρόσεισι τῷ ἀνδρὶ καὶ φησὶν "ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἄκουσον, ὦ φιλόσοφε, τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. θεὸς

nos ipsius tanquam instrumenti opera crearet, neque omnino exstitisset nisi deus nos facere voluisset. interrogatus etiam Arius a quodam, possetne verbum mutari, quomodo diabolus est mutatus, non veritus est affirmare posse id mutari: esse enim mutabilis naturae utpote genitum et creatum.

Ceterum miraculum eo in concilio factum iure praetermitti silentio non potest. novitate decreti imperatoris moti convenerant ad concilium philosophi oratoresque artis disserendi peritissimi. inter eos quidam erat Graecus in omnium admiratione, et ad cuius disputationes magna hominum accurreret multitudo. neque enim eum confutare valebant episcopi, cum et facillime quibusvis obiectionibus occurreret, et argute dissolveret proposita, instarque anguillae comprehendi nequiret, sed cum maxime videretur constrictus, elaberetur ac validius instaret adversario: tanta in eo erat ingenii vis, verborumque copia et volubilitas linguae. deus tamen tunc ostendit regnum suum non verbis sed potestate niti. quidam enim de sanctis, nomine Spyridon, episcopus Trimithuntius, simplicissimo ingenio ac disserendi rudis, petiit sibi cum philosopho isto disputandi locum concedi; nihilque moratus patres, qui eius ruditatem et simplicitatem scientes prohibebant, aggressus eum "in nomine" inquit "Iesu Christi, audi philosophe veritatis decreta. unicus est deus, qui

εἷς ἐστίν, ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ποιήσας, ὁ καὶ ἄνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας, καὶ τὰ ὁρατὰ πάντα καὶ ἀόρατα τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ πνεύματι συστησάμενος. τοῦτον τὸν λόγον ἡμεῖς υἱὸν θεοῦ εἰδότες προσκυνοῦμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς παρθένου τεχθῆναι, καὶ διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως ἠλευθερωκέναι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ὃν καὶ ἐλπίζομεν ἐλθόντα πάλιν κρῖναι πάντας ἐν δικαιοσύνῃ. πιστεύεις τούτοις, φιλόσοφε;" ὁ δέ, ὡς ἄν τις μηδέποτε πεῖραν λόγων ἔχων εἰς ἀντίθεσιν, ἀπηνεώθη, καὶ ὡς κωφὸς C *καὶ ἄλαλος ἀποσιωπήσας τοῦτο μόνον ἐφθέγξατο, ὅτι κἀμοὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν δοκεῖ. καὶ ὁ γέρων φησὶν "οὐκοῦν ἀναστὰς ἀκολούθει μοι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λήψῃ τὸ σημεῖον τῆς πίστεως ταύτης." ὁ δὲ φιλόσοφος ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ "ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες. ἕως ὅτε λόγων ἐποιούμην σπουδήν, λόγους λόγοις ἀντετίθουν καὶ τὰ προτεινόμενα τέχνῃ τοῦ λέγειν ἀνέτρεπον. ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δύναμίς τις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦδε τοῦ γέροντος, οὐκ ἴσχυσαν οἱ λόγοι τῇ δυνάμει ἀντιτάξασθαι· οὐδὲ γὰρ οἷός τέ ἐστιν ἄνθρωπος ἀντιστῆναι θεῷ. διά τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δύναται συνιέναι ὡς κἀγώ, πιστεύσει εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ἀκολουθείτω σὺν ἐμοὶ τῷ γέροντι τούτῳ, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός."* D *τούτῳ οὖν τῷ τρόπῳ γενόμενος ὁ φιλόσοφος Χριστιανὸς ἔχαιρεν ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος.*

Παρῆν δὲ τηνικαῦτα καὶ ὁ θεῖος Παφνούτιος καὶ τερατουργὸς καὶ ὁμολογητής, οὗ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν Μαξιμιανὸς ἐξώ-

caelum et terram creavit, et hominem ex terra finxit, et reliqua omnia tam quae visum fugiunt quam quae in oculos incurrunt, verbo spirituque suo condidit. huius verbum nos scimus filium dei esse, ideoque adoramus, credentes nostrae salutis causa eum postremo tempore ex virgine natum, supplicio morte atque in vitam reditu suo humanum genus liberasse; eundemque speramus rediturum, iusteque universos iudicaturum. credisne haec, philosophe?" ille vero, veluti si nunquam disputare didicisset, muti instar obticuit, hoc unum fatus "mihi quoque ita res habere videtur." tum senex Spyridon "ergo" inquit "surge, et me ad templum sequere, ibi tesseram fidei huius accepturus." philosophus autem versus ad discipulos suos "audite" ait. "quamdiu res verbis agebatur, dicta dictis opposui, arteque disserendi obiecta refutavi. postquam autem pro verbis vis quaedam ex ore huius senis exivit, nihil adversus vim verba valuere: non enim potest homo resistere deo. itaque si quis vestrum ita potest intelligere uti ego, is in Christum credat, mecumque senem hunc sequatur, cuius ore deus est locutus." hoc modo philosophus Christianam pietatem amplexus se a sene isto victum gavisus est.

Interfuit ei concilio etiam divinus Paphnutius, mirificus homo et confessor, cui Maximianus dextrum eruerat oculum. is, cum vellet con-

ρυξεν. ὃς τῆς συνόδου κανονίσαι θελούσης ὥστε κληρικὸν μὴ
συνέρχεσθαι γυναικὶ πρὸς γάμον, ὡς βαρὺν τὸν λόγον ἀνέτρεψε,
καὶ μόνοις ἐπισκόποις ἐτύπωσε τοῦτο παραφυλάττεσθαι.

Μετὰ γοῦν πολλὴν τῆς σκέψεως ἀκρίβειαν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ
δεῖν ὁρίσασθαι τὸ ὁμοούσιον ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τουτέστι
τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ φύσεως τῷ πατρὶ καὶ τὸν υἱὸν ὁμολογεῖν.
P 288 ἣν δὴ καὶ κατὰ κράτος καὶ συμφώνως ἐβεβαίωσαν, παρὲξ Ἀρείου
τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἑτέρων ἓξ ὁμοφρόνων αὐτῷ, οὓς ἀναθεματισθέν-
τας ὑπὸ τῶν θείων τιη' πατέρων ὁ βασιλεὺς ἐξώρισε.

Μετὰ δὲ ταῦτα φιλαπεχθήμονες ἄνδρες κατά τινων ἐπι-
σκόπων ἐγγράφους ἐπέδωκαν τῷ βασιλεῖ κατηγορίας. ὁ δὲ
ταύτας δεξάμενος καὶ δεσμήσας καὶ τῷ δακτυλίῳ σημηνάμενος
ἐκέλευσε φυλάττεσθαι. εἶτα πρὸς εἰρήνην αὐτοὺς καὶ ὁμόνοιαν
συμβιβάσας ταύτας ἐνώπιον πάντων κατέκαυσεν, ὅρκῳ πληροφο-
ρήσας αὐτοὺς μηδὲν ἀναγνῶναι τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων. οὐδὲ
γὰρ ἔφη χρῆναι τὰ πλημμελήματα τῶν ἱερέων δῆλα γενέσθαι τοῖς
B πολλοῖς, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς
ἁμαρτάνωσιν. ἐγὼ δὲ εἰ αὐτόπτης ἐγενόμην ἐπισκόπου γάμον
ἀλλότριον διορύττοντος, συνεκάλυψα ἂν τῇ πορφυρίδι μου ταύτῃ
τὸ παρανόμως γινόμενον, ὡς ἂν μὴ βλάψειε τοὺς θεωμένους τῶν
δρωμένων ἡ ὄψις. οὕτω τοίνυν τοὺς μὲν εὖ λέγοντας ἀνακηρύτ-
των, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας παρακλητικῶς εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων,
τοὺς πάντας ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους τοῖς ἀμφισβητουμένοις
ἅπασι κατέστησε. καὶ οὕτω παραινέσας πάντας, καὶ πολλῆς

cilium decernere ut clerici nuptiis abstinerent, eam sententiam ut duram refutavit, auctorque fuit ut caelibatus solis iniungeretur episcopis.

Re accuratissime examinata ea fuit omnium sententia, veram fidem statuere filium consubstantialem, hoc est eiusdem cum patre essentiae atque naturae. eam sententiam firmiter omnes atque uno ore approbarunt, excepto impio Ario et sex aliis cum eo sentientibus. quos a divinis 318 patribus proscriptos imperator exsulare iussit.

Secundum haec, cum inimicitiarum serendarum studiosi homines scriptas contra episcopos quosdam accusationes imperatori tradidissent, is eas acceptas colligavit suoque annulo obsignatas asservari iussit. postea discordiis pacificatione sua sublatis, eas accusationes in conspectu omnium cremavit, iuramento fidem faciens nihil se in iis scriptum legisse. non enim, dicebat, debent sacerdotum delicta multitudini exponi, ne homines inde offensae sumpta occasione sine metu peccent. ego si meis oculis viderem ab episcopo adulterium committi, vel purpura mea vellem flagitium obtegere, ne eius conspectus alios laederet. ita tum imperator eos qui recte sentirent victores praedicans, veritati repugnantes placide ad consentiendum adhortans effecit uti universi de rebus controversis idem sentirent. atque ita collaudatos omnes honori-

τιμῆς τε καὶ δωρεᾶς ἀξιώσας, ἕκαστον παρηγγύησε καταλαβεῖν
τὴν ἰδίαν ποίμνην. ἐτύπωσε δὲ καὶ τὸ ἅγιον πάσχα ἑορτάζειν ἡμᾶς
κατὰ τὴν νῦν κρατοῦσαν συνήθειαν· τινὲς γὰρ τῶν πρῴην κατὰ C
τὴν ιδ΄ τῆς σελήνης ἑώρταζον.

Μετὰ δέ τινα χρόνον ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίας παρακληθεὶς ἀνῆκε τὸν Ἄρειον ἀπὸ τῆς ἐξορίας ὡς δῆθεν μετανοήσαντα. οὗ παραγενομένου, καὶ ἐρωτηθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰ στοιχεῖ τοῖς ὅροις καὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, παρευθὺ κατέθετο πιστεύειν οὕτως. ὁ δὲ θαυμάσας ὅρκον ἐπήνεγκε μὴ φρονεῖν ἐναντία τῇ συνόδῳ· καὶ τοῦτο ποιήσας ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰρηκὼς αὐτῷ "εἰ μὲν ὀρθή σού ἐστιν ἡ πίστις, καλῶς ὤμοσας· εἰ δὲ ἀσεβὴς καὶ διεστραμμένη, κρίναι κύριος ὁ θεὸς τὰ κατά σε θᾶττον." ταύτῃ τοι καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον εἰς
κοινωνίαν αὐτὸν δέξασθαι παρεκελεύσατο ὡς ἅτε μετανοήσαντα. D
τοῦ δὲ μὴ καταδεχομένου, γινώσκοντος ἀκριβῶς τὴν Ἀρείου δυστροπίαν, ἐξορίζει τοῦ θρόνου τὸν ἅγιον, πιστεύσας καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ γενομένας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν λοιδορίας. καὶ οὐ θαῦμα· πολλάκις γὰρ καὶ θεῖοι ἄνδρες κατά τινων εὐσεβῶν διαβολὴν ἀκρίτως παραδεξάμενοι παρετράπησαν τῆς ἀληθείας καὶ τοὺς εὐσεβεῖς παρέβλαψάν τε καὶ παρελύπησαν, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ οἰκέτου Σιβά, κατὰ τοῦ δεσπότου Μεμφιβοσθὲ ψευδηγοροῦντος ὡς ὅτι τὰ τοῦ τυράννου Ἀβεσαλὼμ φρονεῖ, τοῦτον παρέβλαψε καὶ τῶν ἰδίων ἀποστερή-
σας τῷ οἰκέτῃ προσεκλήρωσεν. ὅθεν χρὴ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας P 289

bus ac donis prosecutus ad suum singulos gregem redire iussit. constituit etiam ut sacrum pascha eo, quo nunc receptum est, modo celebraretur: ante enim quidam 14 luna id agebant.

Aliquanto post tempore, suasu Constantiae filiae suae, Arium ab exsilio domum redire passus est, resipuisse eum putans. Arius reversus ab imperatore est interrogatus anne decreto et expositioni concilii Nicaeni staret. statimque hoc ille affirmavit. quod admiratus imperator iuramento adactum, non dissentire ab eo concilio, dimisit, ita fatus "siquidem recta est fides tua, bene iurasti: sin impia et perversa, celeriter in te deus statuat." proinde Constantinus a magno etiam Athanasio postulavit ut eum veluti qui resipuisset reciperet; et cum id recusaret quippe Arii perversitatem perspiciens, fidem adhibens Arianorum calumniis, quibus Athanasium impetebant, episcopatu eiecit. neque id mirum fuit. saepe enim etiam divini homines, calumnias piis intentatas re non explorata admittentes, a vero aberraverunt piosque iniuriis ac damnis affecerunt. quomodo etiam divinus homo Davidus a servo Siba deceptus, qui falso Memphibosthum dominum suum deferebat quasi is Absalomi partibus se addixisset, facultates domino iniuste eripuit servoque mancipavit. quare oportet magna cum attentione animi atque de-

τε καὶ σκέψεως ἐρευνᾶν τὰς κατηγορίας, καὶ μὴ ὡς ἔτυχε πιστεύειν τοῖς κατηγοροῦσι, κἂν ἄγαν ὦσιν ἀξιόπιστοι. διὸ δὴ καὶ Νικόδημος πρὸς τοὺς παρανόμους Ἰουδαίους καταφορικῶς τε καὶ ἐντρεπτικῶς ἔφη "μὴ ὁ νόμος ὑμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρῶτον καὶ γνῷ τί ποιεῖ;" ἀμέλει γέ τοι καὶ οἱ τῶν ἔξω σοφοὶ τοῦτο προδήλως ὑπεμφαίνοντες οὕτω φασίν· εἰ μὲν ἀμφισβήτησις κρίνει, ἀναρτάσθω, εἰ δὲ κρίσις, τοὺς ἐλέγχους βασανιζέτω, εἰ δὲ βάσανος, τὸ δέον ὁριζέτω· ὁ δὲ ὅρος γεγρά-
B φθω, τὰ δὲ γεγραμμένα κυρούσθω, τὰ δὲ κυρωθέντα βεβαιούσθω τοῖς ἔργοις, καὶ πᾶσα ἀψιμαχία οἰχέσθω, καὶ πάλιν φιλία χορευέτω. καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ θεῖος λόγος οὕτως φησίν. ἔστω δὲ ὁ κριτὴς ἀπροσωπόληπτος, μήτε πλούσιον ἐντρεπόμενος ἢ κολακεύων παρὰ τὸ προσῆκον, μήτε πένητος φειδόμενος. 'οὐ λήψῃ' γάρ φησι 'πρόσωπον δυνάστου, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει.' ὅτι τοῦ θεοῦ ἡ κρίσις δικαίως τὸ δίκαιον διώξεται, καὶ οὐκ ἀρέσῃ τῷ δικαίῳ οὐδὲν ἄδικον. ὅθεν οὐ δεῖ πιστεύειν ὡς ἔτυχε τοῖς κατηγοροῦσιν ἀκρίτως καὶ ἀβασανίστως. ἐγχωρεῖ γάρ τινας καὶ διὰ ζῆλον ἢ φθόνον κατά τινος ἀδελφοῦ ἐνστήσασθαι ψευδηγορίαν, ὡς οἱ δύο πρεσβύτεροι κατὰ
C Σωσάννης καὶ ἡ Αἰγυπτία ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. σὺ οὖν ὡς θεοῦ ἄνθρωπος τὰ τοιαῦτα μὴ προχείρως παραδέχου, καὶ μὴ ἀνέλῃς τὸν ἀθῷον, καὶ μὴ ἀποκτείνῃς τὸν δίκαιον, οὐδὲ λήψῃ δῶρα ψυχὴν πατάξαι· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῦσιν ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ λυμαί-

liberatione crimina explorare, neque temere accusatoribus credere, utcunque ii fide digni habeantur. in quam sententiam Nicodemus quoque iniustos Iudaeos graviter obiurgat, inquiens (Ioan. 7) "numnam leges vestrae aliquem indicta causa et non explorata re damnant?" nimirum et profani philosophi idem perspicue docent, ita praecipientes: si causam controversia disceptat, suspendatur. si iudicium, probationes explorentur. si quaestiones, id quod aequum est praescribatur, terminus definiatur, scripta rata sint; quae scita sunt, ea facto impleantur. ita omnis tollatur contentio, rursusque amicitia obtineat. tam in apostolicis constitutionibus divinum verbum sic mandat. iudex esto vacuus personarum reputationis, qui neque divitem revereatur aut aduletur aequo amplius, neque pauperi parcat. scriptum est enim: non respicies ad potentis dignitatem, neque miseraberis pauperem in iudicio. dei enim iudicium iuste iustitiam persequetur; neque iusto quicquam iniustum probabitur. non ergo leviter credendum est quibusvis criminationibus re non explorata. fieri enim potest ut odio aut invidia aliquis impulsus fratrem falso criminetur, sicut Susannam duo senes et Iosephum Aegyptia mulier. tu ergo, homo dei, huiusmodi ne prompte admiseris, ne insontem occidas et interficias iustum. neque donis te ad necandum corrumpi sinas: nam munera excaecant oculos iustorum, et iusti sermo-

νονται ῥήματα δίκαια. εἰ οὖν ἀπροσωπολήπτως κρίνετε, ἐπιγνώσεσθε τὸν κατηγοροῦντα κατὰ τὸν πλησίον αὐτοῦ μαρτυρίαν ψευδῆ· καὶ ἀποδείξαντες αὐτὸν συκοφάντην, ποιήσατε αὐτῷ καθ' ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ποιῆσαι τῷ πλησίον, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐκ μέσου ὑμῶν. ὅσον γὰρ ἐπ' αὐτῷ, ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν, προκαταλαβὼν τὰ ὦτα τοῦ κριτοῦ. γέγραπται γάρ 'ὁ ἐκχέων D αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος ἐκείνου ἐκχυθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ.' ἀλλὰ μηδὲ εἷς παραδεχέσθω μαρτυρῶν κατά τινος, κἂν λίαν ᾖ ἀξιόπιστος. ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων πᾶν ῥῆμα βεβαιωθήσεται, εἶπεν ὁ κύριος. εἰ τοίνυν τὸ μὲν εὑρεῖν τὸ δίκαιον ἔργον, τὸ δὲ μὴ διαφθείρειν ἐργωδέστερον ἐπειδὰν εὑρεθῇ, οὐ δεῖ ἐπιρρίπτειν ἑαυτόν τινα τῷ κρίνειν. τότε γοῦν ὀρθῶς ὅρος τῆς δικαιοσύνης σώζεται, ὅταν τῇ μὲν αἰτίᾳ ἡ κρίσις, τῇ δὲ κρίσει ὁ ἔλεγχος, τῷ δὲ ἐλέγχῳ ἡ ψῆφος ἡ πρὸς ποιότητα τοῦ ἁμαρτήματος τὴν τιμωρίαν ὁρίζουσα.

Ἰστέον τοίνυν ὡς ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ περὶ τῆς ἁγίας καὶ P 290 ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ τριάδος μυστικῶς ἡ διδασκαλία ἐγκατέσπαρται, ὡς καὶ Φίλωνα καίτοι γε Ἰουδαῖον ἄνδρα ὑπάρχοντα καὶ ζηλωτήν, δι' ὧν καταλέλοιπε συγγραμμάτων, ἀπομάχεσθαι τῇ οἰκείᾳ θρησκείᾳ. βασανίζων γὰρ τὸ εἰρημένον "ἐν εἰκόνι θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον," ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐξεβιάσθη καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον θεολογῆσαι. τί γὰρ εἰ καὶ δεύτερον τὸν συναΐδιον λόγον τῷ πατρὶ καὶ ἀριθμοῦ καὶ χρόνων ἀνώτε-

nibus officiunt. si ergo nullam cuiusquam personae rationem habentes iudicia obitis, deprehendetis eum qui falso crimine proximum suum oppugnavit; eumque calumniae convictum eo malo afficietis, quod ille alteri molitus fuit; malitiosumque tolletis e medio, qui quantum in ipso fuit, auribus iudicis occupatis fratrem necavit. scriptum est enim: qui sanguinem fuderit, eum proprio sanguine luat. neque omnino unius hominum testimonium contra alium, utcunque fide digni, pro certo habendum est. duorum enim, inquit dominus, aut trium testium ore quaevis res confirmanda est. quodsi ergo difficile est id quod iustum sit invenire, adhuc difficilius inventum tueri, nemo iudicium praecipitare debet. tunc autem recte fines iustitiae servantur, cum causae iudicium, iudicio probationes, probationibus sententia, flagitii qualitati respondentem poenam infligens succedit.

Sciendum porro est etiam in veteri testamento de sacra consubstantiali et vivifica trinitate doctrinam arcane dispersam esse, idque adeo ut Philo etiam, tametsi Iudaeus et Iudaicae religionis studiosissimus, in suis tamen commentariis quos posteritati reliquit suam ipsius religionem oppugnet. expendens enim illud dictum "ad imaginem dei hominem condidit," vi veritatis eo est compulsus ut non potuerit non etiam verbum dei asserere. quid enim refert, quod in eo veritatem non est assecutus, dum verbum patre numero et tempore posterius scribit?

ρον ὄντα καλεῖ, τῆς ἀληθείας μὴ ἐφικνούμενος· ὅμως ἔννοιαν ἔσχε καὶ ἑτέρου προσώπου. οὐκ ἐνταῦθα δὴ μόνον ἔπαθε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ θεὸς καὶ τὸ κύριος ἑρμηνεῦσαι πειρώμενος τῆς βασι-
B λικωτάτης τριάδος ἔννοιαν ἔσχε. φάσκων γὰρ ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεός, οὐ πρὸς τὸν ἀριθμὸν κατέδραμε τῆς μονάδος, ἀλλὰ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας τριάδος τὸ τῶν μὲν πάντη διαιρετῶν ἑνικώτερον, τῶν δὲ ὄντως μοναδικῶν ἀφθονώτερον. καὶ οὕτω κατὰ κράτος εἷλεν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ὡς ἀναγκασθῆναι διαρρήδην τοῦτο φάναι καὶ ἐν γράμμασι καταλεῖψαι. δύο μὲν γάρ εἶπε τὰς τοῦ ὄντος δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ποιητικὴ καὶ εὐεργετικὴ φύσει καλεῖται θεός, ἡ δὲ βασιλικὴ καὶ τιμωρητικὴ κύριος. οὐ πόρρω βαίνων τοῦ φήσαντος, Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία, δύναμις οὐκ ἀνυπόστατος ἀλλ' ἐνυπόστατος, καὶ παντοδύναμος, καὶ ὑπο-
C στάσεως δημιουργός, καὶ ἰσοσθενὴς ἐκείνου οὗ δύναμις ἐστί. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Φίλων περὶ θεοῦ θεάματος, οὗ εἶδε Μωϋσῆς ἐν τῇ βάτῳ, ἐκφράζων ἔφη· θέαμα ἐκπληκτικώτατον. εἶτα ὁρᾷ μετ' ὀλίγον κατὰ μέσον τῆς φλογὸς μορφήν τινα περικαλλεστάτην, ἐμφερῆ οὐδενὶ τῶν ὁρατῶν, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐγοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσαν· ἣν ἐάν τις ὑπετόπησεν εἰκόνα τοῦ ὄντος εἶναι, καλῶς ὑπείληφεν. εἰ δέ τις περὶ τῆς εἰκόνος ἀκριβῶς μαθεῖν βούλεται, ἀκουέτω Παύλου λέγοντος περὶ τοῦ υἱοῦ "ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου." οὐκοῦν κἀκεῖ-

saltem in alterius personae notitiam pervenit. neque illud ipsum tantummodo movit, sed et vocabula deus ac dominus interpretari conatus regiissimam trinitatem agnovit. cum enim dixisset unum esse deum, non ad unitatis numerum sed ad sancti ternionis confugit mysterium; qui ad unitatis naturam propius accedit quam ea quae omnino dividi possunt, et uberior tamen est quam quae prorsus sunt solitaria. tanta autem vi animum eius ista sententia occupavit, ut eam palam profiteri ac scriptam quoque relinquere coactus fuerit. duas enim ait esse eius quod est facultates, quarum altera effectrix et benefica natura deus appelletur, altera regia et ultrix dominus. quod eius dictum non procul abest ab eo quod in Scriptura Christus dei potentia et sapientia dei dicitur, potentia scilicet seu facultas non carens substantia sed substantialis, omnipotens, ac substantiarum effectrix, eiusdemque cum eo potentiae cuius est facultas. rursus idem Philo spectaculum explicans quod in rubo Moses vidit, ita loquitur. spectaculum vidit quam maxime terribile. cernit paulo post in medio flammae quandam pulcherrimam formam, nullius visibilis rei similem, simulacrum divinae speciei admodum conforme, lucem nimirum quae ipsa flamma splendidius effulgebat; quam si quis imaginem eius qui est arbitretur, is recte iudicaverit. qua de imagine si quis exacte vult cognoscere, is audiat Paulum sic de filio loquentem (Col. 1) "qui est invisibilis dei imago." neque

νος θεολογίας ὀρθοδόξου ἅπτεται. μὴ γὰρ τὴν ἀκρίβειαν ζήτει παρὰ τοῦ δυνηθέντος ὅλως διὰ σύνεσιν εἰλικρινῆ κατοπτεῦσαι τὴν ἀλήθειαν καὶ τῇ ἰδίᾳ θρησκείᾳ ἀπομάχεσθαι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἐννόει, D ὅτι εἰς ἓν πρόσωπον οὐ συνέκλεισε τὴν θεολογίαν, ὡς οἱ ἀπαίδευτοι καὶ κακόσχολοι τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ προλήψει τινὶ κατεχόμενοι δογματίζουσιν. οὐκ ἐκ τούτων δὲ μόνων πληκτικωτάτων ὄντων εἰς ταύτην προήχθη, ὥς γε ἡγοῦμαι, τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ "ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν," καὶ ἐκ τοῦ "ἔβρεξε κύριος πῦρ παρὰ κυρίου," καὶ ἐκ τοῦ "εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου," καὶ ἐκ τοῦ "ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεός, καὶ σὺ εἶ ὁ θεός." τοὺς γὰρ λέγον- P 291 τας ὅτι μυριάκις ἐστὶν ἅγιος ὁ θεός, καὶ τό "ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος" παρερμηνεῦσαι τολμῶντας, λαμπρῶς ἐλέγχει τό "ἐξεζήτησα τὸ πρόσωπόν σου, τὸ πρόσωπόν σου κύριε ζητήσω, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ." εἰ μὴ γὰρ τὴν ἁγίαν ἀνεκήρυττε μυστικῶς τριάδα ὁ φράσας, περιττολογίας δίκαιος ἂν εἴη ἀπαιτηθῆναι δίκην. οὐ μόνον δὲ ἐν τούτῳ (χρῆναι γὰρ οἶμαι ἐπὶ σαφέστερον ὁρμῆσαι ῥητὸν) ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ "θῦσον τῷ θεῷ θυσίας αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με." εἰ μὴ γὰρ ἡ τριὰς ἐνταῦθα σαφῶς ἐκηρύττετο, ἔδει ῥηθῆ- B ναι "θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἐπικάλεσαι αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ

vero Philo veracis theologiae decreta assecutus est; neque est cur ab eo tantam perfectionem requiras, ut putes eum sincera intelligentia perspicere veritatem potuisse et suam religionem abiicere. sed hoc considera, quod disputationem de deo non ad unicam adstrinxit personam, sicut indocti ac male feriati Iudaeorum magistri faciunt, a maioribus per manus traditam opinionem sectantes. neque haec ego tantum, quamquam plurimum habeant momenti, censeo Philoni causam ita sentiendi praebuisse, sed etiam haec (Gen. 1) "faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram," item (Gen. 18) "pluit dominus ignem a domino" et (Psal. 109) "dixit dominus domino meo, sede a dextris meis" et "quoniam in te deus est, et tu es deus." eos enim qui dicunt deum infinitis modis esse sanctum, audentque in alium quam de trinitate sensum interpretari illud (Esa. 6) "sanctus, sanctus, sanctus dominus," eos haec dicta aperte refellunt (Psal. 26) "quaesivi faciem tuam, faciem tuam, domine, requiram: ne avertas faciem tuam a me." nisi enim auctor his verbis mystice sanctam trinitatem indicasset, merito supervacaneorum verborum inculcationis damnari posset. neque in hoc tantum (arbitror enim apertius adhuc dictum aliquod proferendum) sed et in hoc (Psal. 49) "sacrificium laudis domino exhibe, ac vota tua altissimo persolve. invoca me tempore aerumnarum tuarum, et eruam te,

ἐξελεῖταί σε, καὶ δοξάσεις αὐτόν." καὶ οὕτω μὲν οὐκ ἐρρήθη,
εἴρηται δὲ ὡς εἴρηται. σαφῶς γὰρ διὰ τούτων καὶ δι' ἄλλων
πολλῶν ἡ παλαιὰ διαθήκη κηρύττει ὅτι οὐχ ἑνὸς προσώπου ση-
μαίνει δεσποτείαν, ἀλλὰ τριῶν μὲν ὑποστάσεων μιᾶς δὲ οὐσίας,
ἵνα καὶ Ἰουδαίων στηλιτεύσῃ τὴν ὡς ἐφ' ἑνὸς προσώπου οὐχ ὑγιῆ
ἔννοιαν. οἷς καὶ Σαβέλλιος ἠκολούθησεν. ἴσως δὲ ἐκ τῆς ἄγαν
τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἰσότητος εἰς τὸ μίαν ὑπόστασιν δογμα-
C τίσαι νευρωθείς, τὴν πολυθεΐαν Ἑλλήνων ἐξωστράκισεν, ὧν
Ἄρειος καὶ Εὐνόμιος ἑάλωσαν εἶναι φοιτηταί, τὴν τῶν ὑποστά-
σεων διαφορὰν εἰς τὴν οὐσίαν παραλόγως ἑλκύσαντες. εἰ δέ τις
φαίη, μὴ σαφῶς καὶ διαρρήδην ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κεκήρυκται;
φαίην ὅτι μάλιστα τοῖς συνετῶς ἀκούουσι λαμπρά ἐστιν αὕτη καὶ
ἀπόδειξις καὶ διδασκαλία, ὡς καὶ τῷ σοφῷ ἔδοξε Φίλωνι. εἰ δὲ
καὶ συνεσκιασμένως ἐρρέθη, ἐκεῖνο λογίζεσθαι χρή, ὅτι Ἰου-
δαίοις τοῖς εἰς πολυθεΐαν ῥέπουσι νομοθετοῦντες οὐκ ἐδοκίμασαν
διαφορὰν προσώπων εἰσαγαγεῖν, ἵνα μὴ διάφορον φύσιν ἐν ταῖς
ὑποστάσεσιν εἶναι δογματίσαντες εἰς εἰδωλολατρίαν ἑλκυσθῶσιν,
D ἀλλὰ τῆς μοναρχίας ἐξ ἀρχῆς μαθόντες μάθημα κατὰ μικρὸν τὸ
τῶν ὑποστάσεων ἀναδιδαχθῶσι δόγμα, τὸ πάλιν εἰς ἑνότητα φύ-
σεως ἀνατρέχον, ὡς εἶναι τὰ μὲν ἑνικῶς λεγόμενα τῆς ταυτότητος
τῆς φύσεως παραστατικά, τὰ δὲ ὑπερβαίνοντα τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν

ac praedicabis me." nam si hic trinitas non aperte praedicaretur, ita fuerat dicendum: sacrificium laudis domino exhibe, ac vota tua altissimo persolve; et invoca eum cum premeris, et eruet te, ac praedicabis eum. sed non hoc modo, verum ita ut rettuli vates locutus est. perspicue enim his et aliis multis locis vetus testamentum exprimit se imperium non uni personae attribuere, sed tribus substantiis, quarum unica sit natura et eadem essentia, ut Iudaeorum de unica persona non sanam sententiam traduceret. atque Iudaeos quidem Sabellius videtur secutus, nisi forte dum multitudinem deorum Graecanicam exagitat, nimium aequalitati filii ac patris intentus ad opinionem de unica persona prolapsus fuit. Graecorum sectatores deprehensum est fuisse Arium et Eunomium, qui ex discrimine personarum diversas essentias absurde intulerunt. quodsi quis roget cur non ab initio statim haec manifesto fuerint indicata, responderim, iis qui scienter audirent, demonstrationem istam atque doctrinam fuisse apprime perspicuam, ut etiam sapienti visum fuit Philoni. quod autem ista obscurius promulgata sunt, cogitandum est vatibus, cum Iudaeis ad multitudinem deorum statuendam proclivibus leges praescriberent, non consultum visum fuisse differentiam personarum commemorare, ne ii diversas etiam naturas personarum opinantes ad falsam religionem desciscerent, sed potius ab initio statim edocti unum esse mundi dominum, paulatim deinde de personis doctrina instruerentur, quae ipsa ad unitatem naturae redit. ita quae unitatis numero de deo dicuntur, unitatem naturae confirmant: quae cum nume-

τῆς τῶν ὑποστάσεων ἰδιότητος τῆς εἰς μίαν οὐσίαν συναγομένης. τὸ μὲν γὰρ διαφόρους φύσεις ὑποτίθεσθαι Ἑλληνικόν, τὸ δὲ ἓν πρόσωπον ἤγουν μίαν ὑπόστασιν Ἰουδαϊκόν· τὸ δὲ πλατύνοντας εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα τὰς ὑποστάσεις εἰς μίαν οὐσίαν συνάγειν, ὀρθότατόν ἐστι καὶ ἀληθινὸν τὸ δόγμα. κεφά- P 292 λαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, οὐκ ἔστι φυσικὰς ἀποδείξεις κατὰ πάντα παραστῆσαι τῶν ὑπὲρ φύσιν πραγμάτων. εἰ γὰρ καὶ σὰρξ ἀληθὴς ὁ λόγος ἐγένετο, ἀλλ' οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς ἐνανθρωπήσας, μᾶλλον δὲ θεὸς ἐξ ἑκατέρων τῶν φύσεων εἷς ὑπάρχει υἱὸς θεοῦ θεὸς ὑπερούσιος, εἰ καὶ διαρρήγνυνται οἱ τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ συγκρίνοντες, ἑτεροούσιον τὸν υἱὸν τοῦ πατρὸς καὶ ἀνόμοιον δογματίζοντες. οὐ γὰρ ἴσασιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι μεῖζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων ζητεῖται καὶ κρίνεται, ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπου μείζων καὶ βοῦς βοὸς καὶ ἵπ- B πος ἵππου, καὶ ἁπαξαπλῶς ὁ κανὼν τῆς συγκρίσεως τοῖς ὁμογενέσιν ἁρμόζει. ὁ τοίνυν τὰ τοῦ θεοῦ τολμηρῶς περιεργαζόμενος, καὶ μείζονα λέγων τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα, τὴν σύγκρισιν ὡς ὁμοούσιον προσίεται, κἂν μὴ βούληται· ἑτεροούσια γὰρ ἀλλήλοις συγκρίνεσθαι οὐ δύναται, οὔτε λέγεται μείζων ἄνθρωπος βοὸς ἢ μείζων ἄνθρωπος καμήλου ἢ μείζων ἄνθρωπος ἰχθύος. τὰ μέντοι γε τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ τῆς τῶν ὑποστάσεων διαφορᾶς εἰσὶ παραστατικά, τὰ δὲ ἑνικῶς ἐξενηνε-

17 ὁμοουσίων?

rum excedunt, proprietates personarum in una essentia comprehensarum indicant. diversas enim in deitate naturas statuere Graecum est, unicam personam Iudaicum: ceterum sanctam et unam essentia trinitatem diducere in tres personas, hasque in unam naturam recolligere, rectissimum est et vera sententia. his in summa addo, rerum naturam excedentium demonstrationes naturales non posse ubique dari. nam tametsi verbum dei vera caro factum est, non tamen nudus homo fuit Christus in carne degens, sed potius deus ex utraque natura unus exstitit filius dei deus, natura rerum creatarum superior, vel si rumpantur qui patrem cum filio ratione maioris et minoris comparantes diversae substantiae a patre filium eique dissimilem statuunt. quos apparet non animadvertisse, quod maius et minus tantum in his quaeruntur et iudicantur quae eiusdem sunt naturae, ut homo homine maior itemque bove bos et equus equo dicitur; omninoque regula ea comparandi in iis locum habet quae sunt eiusdem generis. qui ergo audaci curiositate deum patrem filio maiorem dicit, is invitus etiam eandem naturam utriusque admittit. quae enim natura differunt, ea comparari non possunt; neque homo bove camelo aut pisce maior dicitur. sane quae in sacris literis de deo supra singularem numerum dicuntur, ea ad personarum discrimina monstranda faciunt: singulari numero effata unitatem naturae docent. atque illa

γμένα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως. τὰ μὲν γὰρ εἴρηται, ἵνα Σαβέλλιος καὶ Ἰουδαῖοι ἐπιστομισθῶσι, τὰ δέ, ἵνα Ἄρειος καὶ Εὐ-
C νόμιος καὶ Ἕλληνες στηλιτευθῶσιν. οἱ γὰρ πλατύνοντες μὲν εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα τὸν τῶν ἰδιοτήτων ἀριθμόν, συστέλλοντες δὲ εἰς μίαν οὐσίαν, ὀρθότατα δογματίζουσι καὶ ταῖς τῶν οὐρανίων χρησμῶν ἕπονται διδασκαλίαις, μήτε εἰς πολυθεΐαν διὰ τὴν τῆς φύσεως διαφορὰν ἐκπίπτοντες, μήτε εἰς ἰουδαϊσμὸν διὰ τὴν τοῦ ἑνὸς προσώπου σύστασιν ὀλισθαίνοντες. πῶς δὲ οὐκ ἐρυθριῶσι κτίσματι προσκυνοῦντες καὶ ταῖς ἑαυτῶν μαχόμενοι ψήφοις; ἀπαγορεύοντες γὰρ τὸ μὴ τῇ κτίσει προσκυνεῖν ὡς Ἑλληνικόν, αὐτοὶ τοῦτο δρῶντες ἑαυτοὺς λανθάνουσι. χρὴ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς οὐ τὰ αὐτὰ ὀνόματα πάντως καὶ τὰ αὐτὰ μηνύει πράγματα, οὔτε ἡ ὁμωνυμία συνωνυμίαν ἐκ παντὸς τρόπου ἐμφαίνει. ἐπὶ
D μὲν γὰρ τοῦ υἱοῦ κυρίως λέγεται ἡ γέννησις, ἐπὶ δὲ τῶν κτισμάτων καταχρηστικῶς, ἐπ' ἐκείνου μὲν τῆς ἀληθείας ἕνεκεν καὶ τῆς ὁμοουσιότητος, ἐπὶ δὲ τούτων τιμῆς χάριν καὶ υἱοθεσίας. βουληθεὶς γὰρ ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας. μὴ τοίνυν ἡ ὁμωνυμία τὴν ὁμοτιμίαν ἐνταῦθα τικτέτω, μηδὲ τὰ καταχρηστικῶς εἰρημένα κυρίως λεχθῆναι νομιζέσθω, ἐπεὶ καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τἄλλα πάντα τὰ τῇ θείᾳ μὴ πρέποντα φύσει, καταχρηστικῶς λελεγμένα, οὐκ ἄν τις εὐφρονῶν κυρίως πεφράσθαι
P 293 φαίη. δῆλον γάρ ἐστιν ὅτι ἑκάστῳ χωρίῳ καὶ ἑκάστῃ λέξει ἡ

15 ὑπ' P 22 φαίνει P

quidem, ut Sabellio et Iudaeis ora obturari possent, dicta sunt, haec, ut Arius Eunomius et Graeci notarentur. qui vero sanctam trinitatem in personarum ternarium extendunt, ita ut has in unam compingant naturam, ii rectissime sentiunt, caelestiumque auctoritatem oraculorum sequuntur, ac neque ad multitudinem deorum statuendam diversitate naturarum conficta adiguntur, neque unius personae commento in Iudaismum prolabuntur. quomodo autem non erubescunt haeretici, creaturam adorantes sibique ipsis refragantes? cum enim vetent creaturam adorare, Graecanicum quippe, ipsi imprudentes idem committunt. id quoque sciendum est, non semper iisdem vocabulis easdem res significari, neque statim eodem modo notari ea quae communi vocabulo indicantur. nam proprie dicitur filium esse genitum: de creatura idem improprie dixeris. filio enim tribuitur hoc veritatis causa, et quia eiusdem est cum patre naturae, creaturis autem honoris et adoptionis gratia. sua enim voluntate motus genuit nos, verbo veritatis. non igitur nominis communitas hic eandem dignitatem utrimque adferre, aut quod improprie dicitur, proprie usurpatum putetur, quando excandescentiam etiam et iram et alia divinae naturae nequaquam convenientia nemo sanus deo proprie adscribi censebit, cum abusu vocabulorum ei adscribantur. constat enim

προσήκουσα καὶ ἁρμόζουσα διασάφησις προσαγομένη τὴν ἀλήθειαν ὠδίνει.

Ἐπάτωσαν δέ γε καὶ οἱ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημοῦντες καὶ τῆς θείας οὐσίας αὐτὸ χωρίζοντες, πῶς ὁ θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας παρέδωκε συμπληρωτικὸν εἶναι τῆς ἁγίας τριάδος τὸ πανάγιον πνεῦμα, καὶ ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ θείου βαπτίσματος σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ ὡς ἐλευθεροῦν τῶν ἁμαρτημάτων τοὺς ἀνθρώπους ἀριθμούμενον. καὶ ἐπὶ τῆς μυστικῆς τραπέζης τὸ σῶμα ἰδικὸν τῆς τοῦ υἱοῦ σαρκώσεως ἀποφαῖνον, πῶς ἂν εἴη ποιητὸν ἢ κτιστὸν ἢ τῆς δουλικῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ τῆς δεσποτι- B κῆς καὶ δημιουργοῦ καὶ βασιλίδος οὐσίας συγγενὲς καὶ ὁμοούσιον τὸ ἅγιον πνεῦμα; εἰ γὰρ δοῦλον, μὴ συναριθμείσθω τῷ κτίστῃ· ἥνωται γὰρ καὶ συνηρίθμηται, ἐπειδὴ τῷ ἀκριβεῖ τῶν τοιούτων δογματιστῇ Χριστῷ πείθεσθαι προσήκει, βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς τὰ περὶ τῆς οἰκείας οὐσίας διδάσκοντι, εἰ καὶ τοῖς πνευματομάχοις δοκεῖ, σοφωτέρους εἶναι καὶ τὰ οὐράνια πλέον εἰδέναι θεοῦ κομπάζοντας ἢ μᾶλλον τολμηρῶς τε καὶ δυσσεβῶς ῥητορεύοντας. εἰ οὖν ὁ θεῖος Δανιὴλ ἄγγελον θεασάμενος καὶ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ὀφθέντος πρηνὴς ἔπεσεν, ἐκπλαγεὶς πρὸς τὸ παράδοξον τῆς θέας, ποίαν ἕξουσιν ἀπολογίαν οἱ πατρὶ καὶ υἱῷ C καὶ ἁγίῳ πνεύματι μεσιτεύειν τολμῶντες καὶ τὴν ἄρρητον φύσιν λόγοις ζυγοστατεῖν ἐπιχειροῦντες καὶ φυσιολογοῦντες; τὴν τοίνυν

cuivis loco et vocabulo convenientem et quadrantem interpretationem adhibitam veritatem parturire.

Iam qui de sancto spiritu impie loquuntur eumque divina natura exterminant, respondeant quomodo servator noster deus in humano corpore obversans sanctum illum spiritum voluerit complementum esse trinitatis, idque in baptismo una cum patre et filio, ut qui homines a peccatis liberent, numerari atque invocari. et in mystica coena, cum spiritus sanctus corpus incarnati verbi dicatur formasse, quomodo possit factus esse aut creatus, aut servilis condicionis, non imperatricis naturae, quae omnes res efficit atque gubernat? si enim servili est statu, non debet annumerari domino: si creatura, non debet cum creatore poni. certe autem unitus ei est et annumeratur, si quidem rectum est Christo harum rerum accuratissimo doctori fidem adhibere, firmiter et constanter divinam naturam enarranti. tametsi spiritus impugnatores sibi eo sapientiores videntur, rerumque sibi caelestium maiorem quam in deo sit cognitionem arrogant, sive ea potius temeraria est et impia garrulitas. quodsi Danielus angelo conspecto pulchritudinem eius et magnitudinem miratus pronus in faciem procubuit, attonitus inusitato spectaculo, quidnam excusationis afferent, qui audacter se patri filio ac spiritui sancto ingerunt, ineffabilemque naturam verbis trutinare atque explicare conantur? ceterum sacrae literae temporis expertem aeter-

ἄχρονον καὶ ἀΐδιον καὶ ἀμεσίτευτον καὶ παντὸς λόγου καὶ νοῦ κρείττονα πρόοδον τοῦ υἱοῦ ἀπὸ τοῦ πατρὸς γέννησιν καλοῦσιν αἱ γραφαὶ οὐχ ἵνα πάθος ὑπογράψωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸ ὁμοούσιον ὑποδείξωσιν· ὁμοούσια γὰρ τῷ ὄντι τὰ τικτόμενα τοῖς τίκτουσιν. ἵνα δὲ μὴ φαντασίαν πάθους ἐπικομίσῃ, λόγον προσαγορεύουσιν. ἵνα μὴ νεώτερος ἐπινοηθῇ, "ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος" φασίν. εἶτα D καὶ τὴν πρὸς τὸν πατέρα σχέσιν κηρύττοντες "καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν." εἶτα καὶ τὴν ἀξίαν, "καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος." ἐκ μὲν τοῦ υἱοῦ τὸ ὁμοούσιον, ἐκ δὲ τοῦ λόγου τὸ ἀπαθές, καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ εἶναι τὸ συναΐδιον, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς τὸν πατέρα εἶναι τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκειότητα, διὰ δὲ τοῦ θεὸν εἶναι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καταμαθόντες, καὶ ἐξ ἑκάστου ὀνόματος τὸ μὴ ἐφορμοῦν καὶ ἀπρεπὲς ἀποπεμψάμενοι, οἷον ἀπὸ μὲν τοῦ υἱοῦ τὸ νεώτερον, ἀπὸ δὲ τοῦ λόγου τὸ ἀνυπόστατον, θεὸν ἀΐδιον ὁμοούσιον καὶ ἀγαθὸν καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ πατρὸς προελθόντα εἰδείημέν τε καὶ προσκυνήσαιμεν.

P 294 Μετὰ θάνατον Εὐσταθίου τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Φλαβιανὸς ὁ μέγας προχειρίζεται. τούτοις τοῖς χρόνοις ἀνεφύη καὶ ἡ τῶν Μασσαλιανῶν αἵρεσις εἴτ' οὖν Εὐχιτῶν καὶ Ἐνθουσιαστῶν καὶ Λαμπετιανῶν καὶ Βογομίλων (πολυώνυμος γάρ ἐστιν αὕτη) ἀπὸ Ἀδελφιοῦ καὶ Δαδώη καὶ Σάβα καὶ Συμεῶνος τῶν αἱρεσιαρχῶν. ἀφ' ὧν ὁ μέγας Φλαβιανὸς μοναχοὺς συναθροίσας

9 μὲν οὖν τοῦ?

num, nullo medio interceptum, omnique ratione et intellectu superiorem filii a patre progressum genituram vocant, non ut accidens aliquod designent, sed ut unitatem naturae exprimant. revera enim quae gignuntur et quae gignunt, eiusdem sunt inter se naturae. ac ne tu accidens aliquod imagineris, filius verbum seu ratio dicitur; ne patre posteriorem putares, scriptum est "in principio erat verbum." additur respectus ad patrem: "et verbum erat apud deum." subiicitur dignitas: "et verbum erat deus." vocabulo filii essentia eadem, verbi, vacuitas perpessionum, in principio fuisse, aeternitas cum patre ei communis indicatur; apud patrem fuisse necessitudinem, deum esse, dignitatem eius. quibus consideratis, ac de singulis ea quae non conveniunt neque decent amolientes, ut de filio, posteriorem, de verbo, propria substantia carens, ita quidem filium aeternum deum eiusdem cum patre substantiae, bonum, et qui extra tempus a patre progressus sit, agnoscemus ac venerabimur.

Mortuo Antiocheae episcopo sanctissimo Eustathio Flavianus magnus subrogatur. iis temporibus Messalianorum haeresis initium habuit; qui et Euchitae a precibus, et ab instinctu numinis Enthusiastae, ac praeterea Lampetiani atque Bogomili nominantur. principes sectae fuerunt Adelphius, Dadoa, Saba et Simeon. de hac secta Flavianus multos

πολλούς, καὶ τὴν αἵρεσιν ἐξαρνουμένους τόνδε τὸν τρόπον διήλεγξεν. ἐπίσημον γάρ τινα παρ' αὐτοῖς γέροντα παραλαβὼν κατ' ἰδίαν ἔφη πρὸς αὐτὸν μετὰ πανουργίας "ἡμεῖς μέν, ὦ πρεσβῦτα, τὸν πλείω βεβιωκότες βίον ἀκριβέστερον καὶ τὴν ἀνθρωπείαν ἐμάθομεν φύσιν καὶ τὰ τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων ἔγνωμεν εὖ μάλα B μηχανήματα, πείρᾳ δὲ καὶ τὴν τῆς χάριτος ἐδιδάχθημεν χορηγίαν. οὗτοι δὲ νέοι ὄντες, καὶ τούτων ἀκριβῶς οὐδὲν ἐπιστάμενοι, πνευματικωτέρων λόγων ἀκοῦσαι οὐ φέρουσιν. οὐκοῦν εἰπέ μοι, πῶς φατὲ καὶ τὸ ἐναντίον πνεῦμα ὑποχωρεῖν καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος τὴν χάριν ἐπιφοιτᾶν διὰ τῆς ὑμετέρας εὐχῆς καὶ ἐπιτηδεύσεως;" ὁ δὲ τοῖς λόγοις τούτοις καταθελχθεὶς ἐξήμεσεν ἅπαντα τὸν κεκρυμμένον ἰὸν καὶ ψυχοφθόρον, καὶ φησὶν "οὐδεμίαν μὲν ἐκ τοῦ βαπτίσματος ἴσμεν ὠφέλειαν τοῖς ἀξιουμένοις ἐγγίνεσθαι, μόνην δὲ τὴν σπουδαίαν εὐχὴν τὸν ἔνοικον καὶ συνουσιωμένον δαίμονα ἐξελαύνειν. ἕλκει γὰρ ἕκαστον τῶν τικτομένων ἐκ C τοῦ προπάτορος ὥσπερ τὴν φύσιν, οὕτω δὴ καὶ τὴν τῶν δαιμόνων δουλείαν, ὧν ὑπὸ τῆς σπουδαίας εὐχῆς ἐλαυνομένων ἐπιφοιτᾷ λοιπὸν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁρατῶς καὶ αἰσθητῶς, καὶ τὴν οἰκείαν παρουσίαν φανερώτατα σημαῖνον, τὸ μὲν σῶμα τῆς ἐμπαθοῦς κινήσεως ἐλευθεροῦται παντελῶς, ἡ δὲ ψυχὴ τῆς ἐπὶ τὰ χείρω ῥοπῆς τέλεον ἀπαλλάττεται, ὡς μηκέτι δεῖσθαι λοιπὸν μήτε νηστείας πιεζούσης τὸ σῶμα μήτε διδασκαλίας χαλινούσης τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν ἀπὸ πάσης ἐνεργείας πονηρᾶς καὶ ἐνθυμήσεως. οὐ μόνον

monachos congregavit; cumque ii se in ea esse haeresi negarent, ita eos coarguit. quendam magni inter ipsos nominis senem seorsim abductum astute sic compellavit. "nos, o senex, qui diutius viximus, accuratius etiam humanam cognovimus naturam, et adversariorum daemonum machinas praeclare comperimus: tum experientia didicimus gratiam spiritus suppeditari. isti autem adolescentes nihil horum perfecte habentes cognitum paulo spiritualiores sermones audire non sustinent. edissere ergo mihi, quomodo dicitis adversum spiritum vestris precibus atque exercitatione depelli sanctique spiritus gratiam introduci?" his verbis senex demulsus occultum ac animis letale venenum omne evomuit. "nullam" inquit "a baptismo utilitatem censemus conferri: solam seriam precationem facere ad daemonem qui in homine inhabitat eiusque substantiae unitus est, abigendum. etenim quivis homo a progenitore ut naturam, ita et daemonum servitutem trahit; quibus daemonibus proba precatione profligatis, tum sanctus ingruit spiritus, ita quidem ut et videri hoc et sentiri possit. nam manifestissime adventum suum indicans, corpus motu qui ab animi perturbationibus proficiscitur prorsus liberat, animae autem momentum ad deteriora omne eximit, ut porro neque ieiunio opus sit quo corpus subigatur, neque doctrina animam frenante mentemque ab omni mala actione ac cogitatione inhibente. neque vero

δὲ τῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ὁ τοιοῦτος ἀπαλλάττεται αἰσχίστων παθῶν καὶ σκιρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα σαφῶς
D προλέγει καὶ τὴν ἁγίαν τριάδα ὀφθαλμοφανῶς θεωρεῖ καὶ θεολογίας καὶ θείων μυστηρίων ἀξιοῦται." οὕτως ὁ θεῖος Φλαβιανὸς τὴν δαιμονιώδη αἵρεσιν ἀνορύξας ἔφη πρὸς τὸν δυσσεβέστατον γέροντα "πεπαλαιωμένε κακῶν ἡμερῶν, ἤλεγξέ σε τὸ σὸν μιαρώτατον στόμα, καὶ οὐκ ἐγώ, καὶ τὰ σὰ διεφθαρμένα καὶ ἀκάθαρτα χείλη καταμαρτυροῦσί σου." φανερωθείσης δὲ τῆς σατανικῆς καὶ βδελυρᾶς ἀπάτης καὶ αἱρέσεως ταύτης, τῆς μὲν Συρίας ἐξηλάθησαν, εἰς δὲ τὴν Παμφυλίαν ἀνεχώρησαν καὶ ταύτην τῆς λώβης ἐπλήρωσαν, νῦν δὲ σχεδὸν εἰπεῖν καὶ τὴν πλείονα δύσιν.

P 295 Τῷ κα' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου διαβάλλουσι Σαπώρην τὸν βασιλέα Περσῶν κατὰ Χριστιανῶν, καὶ γίνεται διωγμὸς ὡς πλείους τῶν δεκαοκτὼ χιλιάδων ὑπ' αὐτοῦ ἀναιρεθῆναι. ἡ δὲ αἰτία τῆς διαλύσεως τῆς μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν γενομένης εἰρήνης γέγονε δι' αἰτίαν τοιαύτην. Μητρόδωρός τις Περσογενὴς προσποιησάμενος φιλοσοφεῖν ἀπῆλθεν ἐν Ἰνδίᾳ καὶ τοὺς Βραχμᾶνας, καὶ χρησάμενος ἐγκρατείᾳ πολλῇ γέγονεν αὐτοῖς σεβαστός. εἰργάζετο δὲ ὑδρομύλους καὶ λουτρά, μέχρι τότε μὴ γνωριζόμενα παρ' αὐτοῖς. οὗτος ἐν ταῖς ἀδύτοις ὡς εὐσεβὴς εἰσιὼν λίθους τιμίους καὶ μαργαρίτας πολλοὺς ὑφεί-
B λετο. ἔλαβε δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν, ὥστε τῷ βασιλεῖ δῶρα κομίσαι· καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὸ Βυζάντιον δέδωκε ταῦτα

18 καὶ τοὺς] κατὰ τοὺς?

homo animi modo et corporis solvitur turpissimis affectibus atque petulantia, sed et futura perspicue praedicit, sanctam trinitatem oculis suis cernit, rerum divinarum cognitione et sacrorum mysteriorum donatur." Flavianus vero cum hoc pacto diabolicam istam haeresin eruisset, ita est impiissimum senem allocutus. "confecte malis diebus, arguit te impurissimum os tuum, non ego; testimoniumque adversus te tulerunt perdita tua et immunda labia." porro diabolica illa haeresi detecta scelestoque errore, eius professores Syria expulsi in Pamphiliam abiverunt, eamque lue ista impleverunt, quae nunc maiorem quoque Occidentis partem occupavit.

Annum vigesimum primum imperante Constantino, Sapores Persarum rex calumniis contra Christianos exasperatus graviter eos persecutus est, et supra 18 milia eorum interfecit. causae pacis inter Romanos et Persas ruptae haec fuit. Metrodorus quidam Persa sub praetextu philosophandi in Indiam se ad Brachmanes contulit, magnaque usus continentia venerabilis est eis factus. molas quoque aquaticas et lavacra exstruxit, ipsis hactenus ignotas res. is Metrodorus quod pii hominis existimationem sibi parasset, in penetralia sacrarii ingressus multos lapides pretiosos et margaritas sustulit: accepit etiam a rege Indiae quae dono imperatori ferret. inde Byzantium reversus tanquam

ὡς ἴδια τῷ βασιλεῖ. θαυμάζοντι δὲ αὐτῷ ἔφη καὶ ἄλλα διὰ γῆς προπέμψαι, ἀλλ' ἀφαιρεθῆναι ὑπὸ Περσῶν. γράφει οὖν ἀποτόμως Κωνσταντῖνος πρὸς Σαπώρην, ἀποσταλῆναι αὐτά, καὶ δεξάμενος οὐκ ἀνταπέστειλε. διὰ τοῦτο ἐλύθη ἡ εἰρήνη. ἐκ τούτων οὖν τῶν λίθων ἔργον ποιήσας ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε τοῖς πέραν τοῦ Δαννουβίου ἔθνεσιν, ἐπιγράψας τῷ μείζονι τὸ δῶρον· ὅπερ γέγονεν αὐτοῖς ὀλέθρου αἴτιον διὰ τὴν ἐπιγραφήν. φασὶ δὲ αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλέων διαδήματι χρήσασθαι καὶ C μαργαρίταις καὶ ἄλλοις λίθοις περιεργότερον κοσμηθῆναι. ἀλλὰ καὶ πτύχας εὐαγγελίων χρυσᾶς διὰ μαργάρων καὶ λίθων κατασκευάσας ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προσήγαγε, θαύματος ἀξίας. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ἡ ἁγία καὶ μακαρία Ἑλένη πρὸς κύριον ἐκδημεῖ, ἐτῶν οὖσα π', καὶ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων θάπτεται πρώτη, πολλὰ τῷ ἰδίῳ υἱῷ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας παραγγείλασα.

Τῷ κβ' ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος κατὰ Γερμανῶν καὶ Σαυροματῶν καὶ Γότθων στρατεύσας νίκην ἤρατο κραταιὰν διὰ τῆς τοῦ σταυροῦ δυνάμεως, καὶ τούτους εἰς ἐσχάτην ἤγαγε δουλείαν. καὶ Δρεπανᾶν τὸν ἐν Νικομηδείᾳ ἐπικτίσας εἰς τιμὴν D Λουκιανοῦ τοῦ ἐκεῖσε μαρτυρήσαντος Ἑλενούπολιν διὰ τὴν μητέρα ἐκάλεσεν.

Τῷ κγ' καὶ δ' καὶ ε' ἔτει τὸ ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀκτάγωνον κυριακὸν ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι. καὶ αὐτὸς τὸν Δάνουβιν περάσας γέφυραν ἐν αὐτῷ λιθίνην πεποίηκε, καὶ τοὺς Σκύθας ὑπέταξε,

de suo ea regi obtulit; mirantique alia quoque terra se attulisse dixit, sed ea sibi a Persis adempta. itaque Constantinus severe Sapori scribit, mitti sibi ea postulans, et accepta non remisit. ideo pax dissiluit. his ex lapidibus opus confecit imperator, misitque populis trans Danubium colentibus munere ei qui ceteris praestaret inscripto. quae inscriptio barbaris exitiosa fuit. ferunt eum primum omnium imperatorum diademate usum margaritisque et gemmis superbius fuisse ornatum. quin et aurea evangeliorum volumina unionibus et pretiosis lapidibus ornata confecit, inque magno templo posuit, digna admiratione. eo tempore etiam sancta atque beata Helena ad dominum commigravit, annos nata 80, ac prima omnium est in templo apostolorum sepulta. ante obitum multa de pietate filio praeceperat.

Anno 22 Constantinus facta in Germanos Sauromatas et Gotthos expeditione crucis vi magnam reportavit victoriam, easque gentes in servitutem egit. Drepanam quoque apud Nicomediam in honorem Luciani, qui ibi capitali supplicio veritati testimonium perhibuerat, condidit, et a matre Helenopolin appellavit.

Annis 23, 24 et 25 Antiocheae templum octangulum aedificari coeptum est. Constantinus Danubio traiecto ponte eum lapideo instravit, Scythas subegit. forum quoque condidit cum binis amplis rostris; co-

καὶ τὸν φόρον ἔκτισε μετά γε τῶν δύο μεγάλων ἐμβόλων, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ φόρῳ κίονα μονόλιθον καὶ ὁλοπόρφυρον ἔστησεν, ἐκ Ῥώμης ἀγαγών, ἐκδήσας αὐτὸν διὰ χαλκῶν ζωνῶν γεγραμμένων. ἱδρύσατο δὲ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, ἐν ᾧ
P 296 γέγραπται "Κωνσταντῖνος." ἔλαμψεν ἡλίου δίκην, ὃς ἦν ἔργον μὲν Φειδίου, ἤχθη δὲ ἐξ Ἀθηνῶν. καὶ τὰς ἑπτὰ σπυρίδας καὶ τοὺς ιβ' κοφίνους, ἐν οἷς Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ἐθαυματούργησεν, ὑπὸ τὴν βάσιν τοῦ κίονος ἔθετο. καὶ τὰ λείψανα δὲ τῶν ἁγίων ἀποστόλων Λουκᾶ καὶ Τιμοθέου καὶ Ἀνδρέου διὰ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀρτεμίου ἐν τῇ πόλει εἰσήγαγε.

Τῷ κς' καὶ κζ' ἔτει αὐτοῦ τὴν κατὰ τῶν εἰδώλων καὶ τῶν ναῶν αὐτῶν κατάλυσιν ἐπέτεινε, τὰς δὲ εἰσόδους αὐτῶν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ἐκύρωσε. τότε καὶ ἡ ἐν Νικομηδείᾳ βασιλικὴ πυρὶ θείῳ ἐφλέχθη.

Τῷ κη' ἔτει αὐτοῦ ὁ δυσσεβὴς Ἄρειος ἐπιπλάστῳ μετανοίᾳ
B καὶ λόγοις ἀπατηλοῖς μετὰ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ καταγοητεύσας τὰς ἀκοὰς τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως, καὶ δύο βιβλία λαβών, τὸ μὲν ἓν τὴν ἑαυτοῦ διεστραμμένην περιέχον δόξαν ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψας ἐν κρυφῇ κατεῖχε, τὸ δὲ ἕτερον δι' ἀλλοτρίας χειρὸς ὁμοφώνως τῇ ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει γεγραφώς, καὶ τοῦτο ἐπιδοὺς τῷ βασιλεῖ, καὶ διομνύμενος ἦ μὴν οὕτως πιστεύειν ὥσπερ δὴ καὶ ἔγραψεν, οὕτω συνήρπασε τῇ αὐτοῦ δολιότητι τὸν βασιλέα ὥστε κελεῦσαι τοῦτον ἀνυπερθέτως ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀρχιερέως εἰς κοινωνίαν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας προσδεχθῆναι. ἀγωνιάσας

que in foro columnam Roma allatam posuit, uno solido lapide constantem, qui totus erat purpureus; atque eam aereis cingulis cinxit inscriptis. in eius autem summo statuam sibi collocavit cum hac inscriptione "Constantinus." splenduit solis instar, opus fuit Phidiae, Athenis adductum. ad basin columnae posuit septem corbes ac duodecim sportas Christi miraculis insignes. ministerio etiam sancti martyris Artemii reliquias sanctorum apostolorum Lucae Timothei et Andreae in urbem attulit.

26 et 27 annis simulacris eorumque fanis evertendis operam dedit, reditus eorum ecclesiis dei transcripsit. tunc et basilica Nicomediae de caelo tacta conflagravit.

Anno 28 impius Arius ficta resipiscentia ac fallacibus sermonibus post suam damnationem aures placidissimi imperatoris demulsit; sumptisque duobus libris, alterum qui perversam ipsius opinionem continens ipsius manu scriptus erat, occulte secum habuit, alterum aliena manu scriptum de sententia Nicaei concilii imperatori tradidit, iuravitque se ita sentire de religione quemadmodum sua manu scripsisset. hac fraude imperatorem ita decepit, ut Arium iusserit sine mora ab Alexandro pontifice summo in ecclesiam recipi. verum Alexander an-

τοίνυν ὡς εἰκὸς ὁ ἀρχιερεύς, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς δεηθεὶς τοῦ θεοῦ, εὐχῆς ἔργον αὐτὸν ἐποιήσατο. τῇ γὰρ ἑξῆς ὁ ἀνόσιος C μετὰ φαντασίας καὶ γαυριάματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν προερχόμενος, ἐπειδὴ ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου Σενάτου ἐγένετο, τῆς γαστρὸς νυξάσης αὐτὸν τοῖς ἐκεῖσε ἀφεδρῶσιν ἀποκεχωρηκὸς ἀγγελικῇ κατασπᾶται χειρί, τῆς τε κοιλίας αὐτοῦ καὶ τῶν σπλάγχνων σὺν τῇ ψυχῇ ῥαγέντων καὶ εἰς ἀφεδρῶνας καταβληθέντων.

Τῷ κη' ἔτει λιμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ ἀνατολῇ, ὁ δὲ βασιλεὺς σῖτον πολὺν ἀποστείλας τοῦτον ἤμβλυνε. μόνη δὲ ἡ Ἀντιόχεια λς' χιλιάδας σίτου κατ' ἔτος ἐλάμβανε. σεισμοῦ δὲ ἐν Κύπρῳ γενομένου Σαλαμὶν ἡ πόλις κατέπεσε καὶ ἱκανὸν πλῆθος διέ- D φθειρε.

Τῷ κθ' ἔτει Δαλμάτιος Καῖσαρ ἀνηγορεύθη. Καλόκαιρος δὲ ἐν Κύπρῳ τυραννήσας ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας ὑπὸ Δαλματίου ζῶν κατακαίεται.

Τῷ λγ' τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τελευτᾷ. κινήσας γὰρ κατὰ Περσῶν ἀπὸ Νικομηδείας ἐν τοῖς Πυθίοις αὐτομάτοις θερμοῖς παραγίνεται. καὶ κακωθείς, ἐκεῖθέν τε δι' Ἑλενουπόλεως ἐν τῷ χάρακι ἐλθών, πυρετοῦ λαβροῦ κατασχόντος αὐτὸν ἐτελεύτησεν, μετὰ θ' ἔτος τοῦ οἰκισμοῦ καὶ ἐγκαινισμοῦ Κωνσταντινουπόλεως. καὶ ἀπετέθη ἐν λάρνακι πορφυρᾷ ἤτοι Ῥωμαίῳ, αὐτός τε καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑλένη πρὸ δώδεκα ἐτῶν P 297 τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἀποθανοῦσα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Φαῦστα, θυγάτηρ Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἑρκουλίου, καταλείψας ἐν βασιλείᾳ τρεῖς

xius, ut par erat, animi totam noctem ad dominum precibus fusis Arium pessumdedit. nam Arius cum postridie magno cum fastu et ostentatione ad ecclesiam procederet, cum in foro non procul a curia abesset, ventre stimulante ad latrinam abiit, ibique ab angelo ictus intestina in latrinam egisset atque exanimatus est.

Eodem anno fames magna fuit in Oriente; quam penuriam imperator sublevavit multo frumento immisso. sola Antiochea annuos modios 36000 accepit. terraemotu porro Salamin urbs Cypri deiecta, multique mortales exstincti sunt.

Anno 29 Dalmatius Caesar designatus est. is Tarsi Ciliciae Kalokaerum, qui in Cypro tyrannidem gesserat, vivum combussit.

Anno sui imperii 33 Constantinus magnus moritur. facta in Persas expeditione a Nicomedia ad thermas Pythias pervenerat. inde male affecto corpore per Helenopolin in castra cum venisset, vehementi febre correptus vitam cum morte commutavit, nono post conditam dedicatamque Cpolin anno. sepultus est in arca Porphyretica seu Romana, et mater eius Helena eodem reposita, ac Fausta uxor, filia Maximiani Herculei, quae duodecim annis ante mariti obitum decesse-

υἱούς, Κωνστάντιον καὶ Κωνσταντῖνον καὶ Κώνσταντα, διορισά-
μενος Κωνστάντιον μὲν ἔχειν τὰ Θράκης καὶ ἑῴας μέρη, Κων-
σταντῖνον δὲ τὰ πρὸς Ὠκεανὸν ἑσπέρια, Κώνσταντα δὲ Κρήτην
Ἀφρικὴν καὶ τὸ Ἰλλυρικόν. δόξα δὲ κατέσχε τελευτῆσαι μὲν τὸν
μέγαν Κωνσταντῖνον φαρμάκῳ δηλητηρίῳ ἐπιβουλῇ τῶν ἀδελφῶν,
διὸ καὶ αὐτὸν τοῦτο δι' αὐτογράφου ἐπισκῆψαι τῷ παιδί, ἐκδι-
κῆσαί τε καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀνελόντας αὐτὸν θείους· λαβόντα
δὲ τὴν τοιαύτην γραφὴν Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας ἐπίσκοπον ἀπο-
B δοῦναι Κωνσταντίῳ ἐκ τῆς ἑῴας ἄρτι παραγενομένῳ, ἔνθεν τε
γενέσθαι αὐτὸν καὶ ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως. τὸ δὲ τού-
τους ἀναιρεθῆναι, ἐπεί τοι ἀλόγιστος σαφῶς ἡ ἀθρόα πάντων
αὐτῶν ἀναίρεσις τούτῳ ἐδόκει, δέον ἔκρινε μὴ ἄνευ λόγου τοῦτο
ποιῆσαι. ἐτελεύτησε δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εὐσεβῶς βασιλεύ-
σας ἔτη λβ' καὶ μῆνας ι', ζήσας τὰ πάντα ἔτη ξε'.

Κωνστάντιος ἐβασίλευσεν ἔτη κδ', Κώνστας ἔτη ιζ'. Κων-
σταντῖνος δὲ ταχὺ τετελεύτηκε τρόπῳ τοιῷδε. πρὸς τὸν ἀδελφὸν
Κωνστάντιον κοινωσόμενος ᾔει περί τινων μετὰ πολλῆς ἰσχύος καὶ
C δυνάμεως, ὃ τὸν Κωνστάντιον εἰσῆγεν εἰς ἔκπληξιν μή τι νεωτε-
ρίσων ἀφικνῆται εἰς αὐτόν· καὶ πονηρῶν συμβουλῶν ἐπιτυχὼν
καὶ πρὸς πόλεμον ἐρεθιζόντων αὐτὸν ἐξῆλθε κατ' αὐτοῦ. καὶ
συρραγέντος πολέμου ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῶν φευγόντων εὑρεθεὶς ὁ
Κωνσταντῖνος ἀναιρεῖται, τρίτος ὢν ἀδελφός, καὶ γίνεται Κων-
στάντιος ἐγκρατὴς πάντων τῶν ἑσπερίων. ἦν δὲ Κωνστάντιος

rat. imperium tribus filiis reliquit, Constantio Constantino et Constanti, ita divisum ut Constantius Thraciam et Orientem teneret, Constantinus quae Occidentis sunt ad Oceanum, Constans Cretam Africam et Illyricum. creditum fuit Constantinum a suis fratribus exhibito letali veneno exstinctum fuisse; ideoque eum sua manu scriptis literis mandasse filio ut a patruis sibi caveret eosque ulcisceretur. eas literas Eusebium Nicomediae episcopum accepisse, et Constantio recens ex Oriente reverso tradidisse, indeque etiam Cpolitano episcopatu potitum. visum autem fuit absurdum patruos istos simul universos velle occidere; ideoque decretum est rem caute agendam. diem autem suum pie obiit Constantinus magnus, cum imperasset annos triginta duos, menses decem, vixisset annos sexaginta quinque.

Constantius imperavit annos viginti quattuor, Constans annos septemdecim. Constantinus cito periit, idque hoc pacto. accedebat ad fratrem Constantium, ut cum eo de re quadam communicaret, magnis comitatus copiis. quod suspicionem Constantio movit, ne quid frater novi moliretur. atque hic malis consultoribus usus ad pugnam exhortantibus, contra eum exercitum eduxit in aciem. commissoque praelio Constantinus inter extremos in fuga comprehensus et interfectus est. ita Constantius Occidente toto potitur. statura fuit Constantius pro-

τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν εὐμήκης καὶ ἐπίξανθος, χαροπὸς τὴν ὄψιν, εὐμετάβολος τὴν γνώμην, σώφρων τὰ πρὸς ἀφροδίσια, φίλοις συναναστρεφόμενος, ἐγκρατὴς τὰ πρὸς τροφήν, εὐμενὴς πρὸς τὰς αἰτήσεις καὶ κρίσεις τῶν ὑπηκόων· ὀπωρῶν καθάπαξ ἀφέστηκεν. ἐν δὲ ταῖς τῶν ἡγεμόνων φιλοτιμίαις τὸ πρέπον ἀεὶ D διετήρει. οὐδένα δὲ μὴ παιδείας μετέχοντα τῇ γερουσίᾳ κατέλεγεν, ὡς καὶ τὸ εἴρειν λόγον καὶ μέτροις γράφειν ἐπίστασθαι, ἑνὶ μόνῳ νοσήματι τῇ κακοδοξίᾳ ἡττώμενος.

Τῷ β' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Δαλμάτιος Καῖσαρ ὑπὸ στρατιωτῶν ἀναιρεῖται, οὐ κελεύσαντος Κωνσταντίου, ἀλλ' οὐδὲ κωλύσαντος τὴν σφαγήν. ἔμελλον δὲ συναναιρεῖσθαι Γάλλος καὶ Ἰουλιανὸς οἱ Κωνσταντίου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου παῖδες. ἀλλὰ τὸν μὲν Γάλλον νόσος, τὸν δὲ Ἰουλιανὸν ἡ νηπιότης διέσωσεν· ὀκταετὴς γὰρ ἦν. Κωνστάντιος δὲ πρότερον δεχόμενος τὸ ὁμοούσιον ὕστερον μετέθετο κουφότητι γνώμης καὶ ἀπάτῃ τοῦ Ἀρειανοῦ πρεσβυτέρου καὶ Εὐσεβίου τοῦ τῶν εὐνούχων P 298 πρωτεύοντος καὶ Εὐσεβίου Νικομηδείας.

Τῷ γ' ἔτει Κωνσταντῖνος ἐπελθὼν τοῖς Κώνσταντος τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ μέρεσιν καὶ συμβαλὼν πόλεμον ἀνῃρέθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὡς προλέλεκται. Κωνστάντιος δὲ τῆς ἑῴας βασιλεύων Γάλλον καὶ Ἰουλιανὸν παιδευθῆναι παρέδωκεν ἐν χώρᾳ καλουμένῃ δὴ Μακελλίῳ, πλησίον Καισαρείας Καππαδοκίας. οὗτοι οἱ δύο ἀδελφοὶ ἀναγνῶσται γεγόνασι, καὶ ἐκκλησίαν κτίσαι τῷ ἁγίῳ μάρτυρι Μάμαντι προεθυμήθησαν. ἐν ᾧ δὲ μέρει κτίζειν

cera, flavus, adspectu truci, animo inconstanti, rei Venereae abstinens, comis erga amicos, in cibo continentiam adhibens, subditorum petitionibus et causis benignus: fructibus prorsus abstinebat, in contentionibus ducum semper decorum servabat, neminem ineruditum in senatum recipiebat, ipse et prosam orationem scribere et versus pangere didicerat. unum ei vitium adfuit, pravae de religione opiniones.

Anno Constantii imperii secundo Dalmatius Caesar a militibus necatur, neque iubente id Constantio neque vetante. erant etiam una interfecturi Gallum et Iulianum filios Constantii eius qui Constantino magno frater fuit: sed Gallum morbus neci subtraxit, Iulianum aetas, octo tantum annos natum. Constantius autem cum ante sententiam de filio consubstantiali esset amplexus, post ab ea descivit, levitate ingenii ac fraude Ariani presbyteri et Eusebii eunuchorum principis et Eusebii Nicomediensis episcopi.

Tertio anno Constantinus cum in dicionem fratris Constantis advenisset, commissa pugna a militibus est interfectus, ut diximus. Constantius Orientis imperator Gallum et Iulianum erudiendos tradidit in loco qui Macelium appellatur et non procul abest a Caesarea Cappadociae. hi duo fratres lectores (Anagnostas vocant) fuerunt, intenderuntque templum sancto martyri Mamanti condere. quae autem pars

Ἰουλιανὸς ἔλαχε, τοῦτο ἡ γῆ οὐκ ἐδέχετο. ἀποκειράμενος δὲ τὰς
B τρίχας μοναχικὴν ἄσκησιν ὑπεκρίνατο. Κωνστάντιος δὲ καὶ Κώνστας ἐνομοθέτησαν Ἰουδαῖον μὴ ὠνεῖσθαι δοῦλον, ἐπεὶ ἀφαιρεῖσθαι αὐτὸν εἰς τὸν δημόσιον λόγον· εἰ δὲ καὶ περιτεμεῖν τολμήσει δοῦλον, ξίφει τιμωρεῖσθαι καὶ τὴν τούτου δημεύεσθαι οὐσίαν.

Τῷ δ' καὶ ε' ἔτει Ἀντιόχεια ὑπὸ σεισμοῦ μεγάλου ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐκινδύνευε.

Τῷ ς' ἔτει Κωνστάντιος Ἀσσυρίους νικήσας ἐθριάμβευσε, Σαπώρης δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τοὺς Χριστιανοὺς ἐδίωκε, Κώνστας δὲ ἐν τῇ δύσει Φράγγους ἐπόρθησε. τούτῳ τῷ ἔτει Δίδυμός τις ἐλλόγιμος ἀνὴρ ἀπὸ ὀμμάτων ἐγνωρίζετο. τούτῳ ἐντυ-
C χὼν ὁ μέγας Ἀντώνιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἶπε πρὸς αὐτόν "μηδὲν ταραττέτω σε ἡ ἀποβολὴ τῶν ὀμμάτων· τοιοῦτοι γάρ σε λείπουσιν ὀφθαλμοὶ οὓς καὶ μυῖαι καὶ κώνωπες βλάψαι ἰσχύουσι. χαῖρε δὲ ὅτι ἔχεις ὀφθαλμοὺς οἷς καὶ ἄγγελοι βλέπουσι."

Τῷ ζ' ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου Νεοκαισάρεια ποντισθεῖσα κατεπτώθη πλὴν τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας. τότε καὶ Παῦλος ὁ ὁμολογητὴς χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.

Τῷ η' ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου Ῥόδος ἡ νῆσος κατέπεσε.

Τῷ θ' ἔτει Δυρράχιον πόλις τῆς Δαλματίας ὑπὸ σεισμοῦ διεφθάρη, καὶ Ῥώμη ἐν τρισὶν ἐκινδύνευσεν ἡμέραις σειομένη,

Iuliano aedificanda obtigerat, ibi solum materiam non recepit. Iulianus tonso capillo monasticam vitam se degere velle simulavit. Constantius et Constans legem tulerunt ne quis Iudaeus servum emeret: emptum publicari iusserunt. si quis circumcidere servum ausus esset, gladio feriri et bona eius publicari.

Annis quattuor et quinque Antiochea triduum magno terrae motu periclitata est.

Sexto anno Constantius de victis Assyriis triumphavit. Sapores Persarum rex Christianos est persecutus. Constans in Occidente Francos oppugnavit. eo anno Didymus quidam, vir praeclarus, oculis captus innotuit. ad hunc magnus ille Antonius Alexandriae accedens "non est" ait "cur ob iacturam oculorum perturberis: tales enim amisisti oculos, quos etiam muscae ac culices damno afficere possunt. gaude potius quod oculos habes qualibus angeli vident."

Septimo anno ingenti terrae motu Neocaesarea mari absorpta est, tantum episcopi sede et ecclesia superstitibus. tunc etiam Paulus confessor episcopus Cpolitanus deligitur.

Octavo anno magno terrae motu Rhodus insula prostrata est.

Nono anno Dyrrachium Dalmatiae urbs terrae motu periit. ac Roma etiam per triduum periculose tremuit, duodecim Campaniae urbes perie-

τῆς δὲ Καμπανίας ιβ' πόλεις διεφθάρησαν. ἐλθὼν δὲ Κωνστάν- D τιος εἰς τὸ Βυζάντιον Παῦλον τὸν ἐπίσκοπον τοῦ θρόνου ἀπήλασε, καὶ τὸν ἀσεβέστατον Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας εἰσήγαγε ληστρικῶς καὶ ἀθέσμως, τὸ τῶν κακῶν καταγώγιον. καὶ συντελεσθεῖσαν τὴν τοῦ θεοῦ μεγάλου ἐκκλησίαν ὑπὸ Κωνσταντίου κατὰ τὴν ἐνδιάθηκον ἐντολὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Εὐσέβιος ἐγκαινίζει, καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ Ἀντιοχείας κομίζει καὶ ἐν αὐτῷ κατατίθησι τοῦ ἁγίου μάρτυρος Παμφίλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, Θεοδούλου Πορφυρίου καὶ Παύλου. Ἀλεξανδρεῖς δὲ Γρηγόριον ληστρικῶς ἐπιβάντα τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν μέγαν Ἀθα- P 299 νάσιον ἀποδιώξαντα ἐπὶ ἓξ ἔτεσιν ἀνεῖλον. καὶ χειροτονεῖται ὑπὸ Ἀρειανῶν Γεώργιος Ἀρειανός, τέρας τι Καππαδόκειον.

Τῷ ι' ἔτει Κωνστάντιος τὸν ἐν Σελευκείᾳ τῆς Συρίας λιμένα πεποίηκεν, ὄρος ἐπὶ πολὺ διατεμών, καὶ τὴν πόλιν ἀνῳκοδόμησε. καὶ τὴν Ἀντάραδον ἐν Φοινίκῃ ἔκτισεν, ἣν Κωνσταντείαν ὠνόμασε. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔκλειψις ἐγένετο ἡλίου, μηνὶ Δαισίῳ ς', ἡμέρας ὥρᾳ τρίτῃ. καὶ οἱ ἀπελαθέντες ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἅμα Ἀθανασίῳ τὴν Ῥώμην καταλαμβάνουσιν.

Τῷ δὲ ια' ἔτει γράμμασιν Ἰουλίου τοῦ πάπα Ῥώμης θαρρήσαντες τοὺς ἰδίους θρόνους κατέλαβον. Κωνστάντιος δὲ ἐν Ἀν- B τιοχείᾳ διάγων τούτους ἀπήλασεν ὑποβολῇ τῶν Ἀρειανῶν.

Τῷ ιβ' ἔτει σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν Βηρυτῷ τῆς Φοινίκης, ὡς τὸ πλεῖον τῆς πόλεως πεσεῖν.

runt. Constantius ut Byzantium venit, episcopatum Pauli ademit, impiissimumque Eusebium (minime suo nomini respondentem) introduxit, latrocinio iniusto malis asylum aperiens. idem Eusebius magni dei templum a Constantio absolutum, sicuti Constantinus testamento mandaverat, dedicavit; atque Antiochea allatas sanctorum Pamphili martyris et sociorum Theoduli Porphyrii ac Pauli reliquias in eo deposuit. Alexandrini autem Gregorium, qui episcopatum latrocinio occupaverat, magnumque Athanasium per sexennium inde arcuerat, interfecerunt. in eius locum subrogatur ab Arianis Georgius eorum sectae, monstrum Cappadox.

Decimo anno Constantius portum Seleuceae Syriae construxit, montis magna parte excisa, urbemque refecit. condidit etiam Antaradum in Phoenicia, et Constantiam nominavit. eodem anno defectus solis fuit, sexta mensis Daesii die, hora diei tertia. et episcopi veram religionem tuentes, qui in exsilium acti erant, cum Athanasio Romam pervenerunt.

Undecimo anno iidem literis Iulii papae Romani freti sua solia recuperaverunt. Constantius autem Antiocheae degens instinctu Arianorum eos abegit.

Duodecimo anno terrae motus maiorem Beryti (urbs est Phoeniciae) partem evertit.

Τῷ ιγ΄ ἔτει Σαπώρης Πέρσης τὴν Νίσιβιν πόλιν ποικίλως παρακαθεσθείς, τόν τε ποταμὸν κατὰ τῆς πόλεως κινήσας καὶ παντοίας μηχανὰς ποιήσας ἡττήθη, καὶ φεύγων εἰς τὴν οἰκείαν ὑπεχώρησε, τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀπολέσας.

Τῷ ιδ΄ ἔτει Κωνστάντιος τὸν ἀνεψιὸν Γάλλον Καίσαρα ἀναγορεύσας καὶ Κωνστάντιον μετονομάσας ἐν τῇ ἀνατολῇ ἀπέστειλεν.

Τῷ ιε΄ ἔτει οἱ ἐν τῇ ἀνατολῇ τῆς Παλαιστίνης Ἰουδαῖοι
C ἀντῆραν, καὶ πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐθνῶν τε καὶ Σαμαρειτῶν ἀνεῖλον. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ παγγενεὶ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀνῃρέθησαν, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν Διοκαισάρεια ἠφανίσθη. τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ μέγας Ἀθανάσιος ὑπὸ Κωνσταντίου κατὰ τὴν Βρεττανίαν ἐξορίζεται, καὶ Φῆλιξ ἀντ᾽ αὐτοῦ χειροτονεῖται. ἐν Μεδιολάνοις δὲ σύνοδος τῶν πατέρων συναθροισθεῖσα πάλιν ἄπρακτος διαλύεται.

Τῷ ιη΄ ἔτει Γάλλος τυραννίδα μελετήσας κτείνει Δομετιανὸν ἔπαρχον τῆς ἑῴας καὶ Μάγνον κοιαίστωρα, τὰ τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντίῳ μηνύσαντα· ὃν μεταπεμψάμενος Κωνστάντιος περὶ Θαλαμῶνα τὴν νῆσον ἀναιρεῖ. τὸν δὲ τούτου ἀδελφὸν Ἰουλιανὸν ἐν φρουρᾷ κατέσχεν. Εὐσεβία δὲ ἡ γαμετὴ τοῦ βασιλέως τοῦτον
D ἐξαιτησαμένη ἐν Ἀθήναις πέμπει. τὴν Ἑλλάδα δὲ περιερχόμενος ἐφέσει τῆς βασιλείας μάντεις ἐπεζήτει καὶ χρησμολόγους, εἰ τεύξεται τοῦ ποθουμένου. καὶ δὴ περιτυγχάνει ἀνθρώπῳ δυσσεβεῖ ταῦτα προλέγειν ὑπισχνουμένῳ, ὃς τοῦτον εἴς τινα τῶν εἰδωλικῶν

Anno 13 Sapores Persa Nisibin urbem omnis generis oppugnatione tentavit; amnem quoque adversus urbem concitavit, atque omnigenis machinis oppugnavit. victus tamen maxima copiarum parte amissa domum recessit.

Anno 14 Constantius Gallum consobrinum suum Caesarem designavit, nomine Constantii indito, et in Orientem misit.

Anno 15 Iudaei in Palaestina rebellaverunt, multosque Graecos Samaritas et alienigenas trucidaverunt. mox ipsi a Romanis occidione occisi sunt, urbsque eorum Diocaesarea deleta. eodem anno magnus Athanasius a Constantio in Britanniam deportatur, eique Felix substituitur. Mediolani quoque concilium patrum congregatum re infecta solutum est.

Anno 18 Gallus tyrannidem affectans Domitianum Orientis praefectum necat et Magnum quaestorem, qui insidias Constantio indicaverat. Constantius Gallum evocatum apud insulam Thalamonem interficit, Iulianum fratrem eius in custodia detinet. quem Eusebia imperatoris uxor precibus liberatum Athenas mittit. Iulianus permissu Constantii Graeciam peragrans ariolos consulebat et fatidicos, an consecuturus foret id quod in animo habebat. incidit autem in quendam hominem impium, qui se talia praedicere profitebatur. is eum in specum quandam

καταδύσεων κἀταγαγὼν τοὺς ἀπατεῶνας ἐκάλεσε δαίμονας. ἐκείνων δὲ μετὰ τῆς συνήθους φαντασίας ἐπιφανέντων, ἠνάγκασε τοῦτον ὁ φόβος ἐπιθεῖναι τῷ μετώπῳ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον· ὅπερ ἰδόντες ἀφανεῖς αὐτίκα γεγόνασι. συνεὶς οὖν ὁ γόης ἐκεῖνος τῆς φυγῆς τὴν αἰτίαν ἐπεμέμψατο τούτῳ λέγων "οὐ φοβηθέντες, P 300
ὡς σὺ νομίζεις, ἀλλὰ βδελυξάμενοι τὸ παρά σου γενόμενον ἐχώρησαν." οὕτω βουκολήσας τὸν αἰχμάλωτον ἐμύησέ τε καὶ τοῦ μύσους ἐνέπλησεν· αἵμασι γὰρ μυσαροῖς ἀπολουσάμενον τὸ θεῖον βάπτισμα, ἡ τῆς βασιλείας ἐπιθυμία τῆς εὐσεβείας ἐγύμνωσε τὸν τρισάθλιον.

Μετὰ μικρὸν δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας ὁ ἀσεβέστατος Ἰουλιανὸς προφανῶς λοιπὸν καὶ ἀναιδῶς κατὰ τῆς εὐσεβείας ὡπλίζετο. καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐν τῇ πόλει καὶ τὰς ἔξωθεν πηγὰς ταῖς μυσαραῖς θυσίαις ἐμόλυνεν, ὅπως ἕκαστος μεταλαμβάνων τοῦ νάματος μεταλαγχάνῃ καὶ τοῦ μύσους. ἔπειτα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν προκείμενα τοῦ μιάσματος ἐνεπίμπλη· περιερραίνοντο B
γὰρ καὶ ἄρτοι καὶ κρέα καὶ ὀπῶραι καὶ λάχανα καὶ τἆλλα ὅσα ἐδώδιμα. ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ Χριστιανοὶ ἔστενον μὲν καὶ ὠλόλυζον ἐπὶ τοῖς γινομένοις, μετελάμβανον δὲ ὅμως, ἀποστολικῷ νόμῳ πειθόμενοι τῷ φάσκοντι "πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν." οὗτος ὁ παμμίαρος Ἰουλιανὸς τοὺς Ἰουδαίους κατὰ Χριστιανῶν ἐξοπλίζων ἤρετο τούτους, διὰ τί θύειν τοῦ νόμου κελεύοντος οὐ θύετε; τῶν δὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ τὴν ἐκεῖσε περιγεγραμμένην λα-

superstitioni dedicatam impie abducit, impostoresque daemones advocat; qui cum solita apparerent pompa, Iulianus metu compulsus frontem crucis signo affecit; quo viso daemones illico ex conspectu abierunt. sed impostor fugae cognita causa Iulianum reprehendit, non fugisse, ut ipse putaret, sed abominatos crucem abiisse eos dicens. itaque Iulianum captivum decipiens initiavit impiis sacris eaque impietate implevit. adeo autem miserrimum hominem cupiditas imperii pietate nudavit, ut divinum baptismum cruoribus abominandis eluerit.

Haud post imperium adeptus Iulianus impiissimus aperte iam inde atque impudenter pietati bellum fecit. principio fontes, qui et intus et extra urbem erant, infandis sacrificiis polluit, ut quicunque aquae fieret particeps, etiam flagitii eius consors fieri cogeretur. deinde, quae in foro venum exponebantur, impietate ea implevit, cum et panes et carnes et fructus et olera et omnia quae esui sunt, conspergerentur. haec videntes Christiani gemebant sane et deplorabant: tamen iis vescebantur, apostolicam tenentes legem, quae iubet edere quidquid in macello venditur, neque conscientiae causa discrimen statuere. flagitiosissimus iste Iulianus Iudaeos quoque in Christianos armans, interrogavit cur non sacrificarent, cum lex eis id iuberet. cum responderent sua sacrificia Hierosolymae templo circumscripta esse, Iulianus confestim man-

C τρείαν προβαλλομένων, αὐτίκα προσέταξεν ὁ θεομάχος ἀνεγεῖραι τὸν κατ' ὀργὴν καὶ γνώμην θεοῦ καταλυθέντα ναόν. καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀκούσαντες ἅπασι τὰ προστεταγμένα τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ὁμοφύλοις ἐδήλωσαν. καὶ οἱ μὲν πανταχόθεν συνέτρεχον, χρήματα καὶ προθυμίαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ συνεισφέροντες· ὁ δὲ συναπέστειλεν αὐτοῖς καὶ ἄρχοντας καὶ πολλὴν ὑπηρεσίαν καὶ συνδρομήν· σκαπάνας γὰρ καὶ ἅμας ἀργυρᾶς ἔπεμψε τοῖς ἀντιθέοις Ἰουδαίοις. καὶ ἐπεὶ ὀρύττειν ἤρξαντο, ἐξαπίνης ἄνεμοι βίαιοι πνεύσαντες ἀθρόως ἅπαντα διεσκόρπισαν. καὶ τὰ λοιπὰ πεπόνθασι δεινὰ ἃ ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας
D αὐτοῦ ἀναγράψομαι.

Εἰσελθὼν δὲ ὁ κατάρατος ἐν Περσίδι πέμπει δαίμονα πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἐνεγκεῖν αὐτῷ ἐκεῖθεν ἀπόκρισιν διὰ τάχους. ἐκωλύθη δὲ τῆς πρόσω πορείας ὑπό τινος μονάζοντος ἐπὶ ἡμέρας δέκα. καὶ μὴ δυνάμενος ὁ δαίμων προβῆναι πάλιν πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς βραδύτητος ἠρώτησεν· ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ δαίμων "καὶ ἐβράδυνα καὶ ἄπρακτος ἔμεινα. ἐκδεχόμενος γὰρ Πούπλιόν τινα μονάζοντα, εἴ πως παύσεται τῆς προσευχῆς, καὶ μὴ παυσάμενος ἡμέρας δέκα ἐκώλυσέ με ποιῆσαι τὸ θέλημά σου." καὶ τοῦτο ἀκούσας Ἰουλιανὸς καὶ σφόδρα ἀγανακτήσας προσηπείλησε μετὰ τὴν ὑποστροφὴν ἐξολοθρεῦσαι τὸ
P 301 τῶν μοναχῶν γένος. ὅπερ μαθών τις τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ καὶ θαυμάσας, ἐπανελθὼν διένειμε τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ πάντα πένησι καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν γέροντα. καὶ γενόμενος δόκιμος μο-

davit ut id templum, quod ira ac decreto dei erat delectum, instaurarent. quod mandatum Iudaei magno cum gaudio audientes gentilibus suis per totum orbem significaverunt. ita undique magnus Iudaeorum eo concursus, alacriter pecuniam et operam ad instaurationem templi conferentium. sed et Iulianus eis praefectos famulos magnamque turbam hominum misit, nec non argenteos ligones et urnas. postquam fodere coeperunt impii Iudaei, subito vehementes venti incubuerunt, qui eos dissiparunt; ac quae porro iis mala evenerint, ad tertium Iuliani imperii annum progressi dicemus.

Ceterum Iulianus in Persidem ingressus daemonem in Occidentem misit, qui ei inde celeriter responsum perferret. eum daemonem quidam monachus progressu per decem dies prohibuit, ita ut daemon progredi non valens ad Iulianum redierit. Iuliano causam morae sciscitante "non modo" inquit daemon "tarde, sed etiam re infecta redii. exspectabam enim dum Publius quidam monachus precandi finem faceret. qui cum decem dies continenter precaretur, non potui iussum tuum exsequi." hoc audito Iulianus gravi indignatione concitus, minatus est se a reditu gentem monachorum deleturum. hoc cum quidam procerum eius inaudivisset, admiratione summa ductus post reditum suum omnia sua pauperibus distribuit, atque ad senem istum profectus praeclarus monachus

ναχὸς πᾶσιν ἔλεγε τὴν ἰσχὺν τῶν μοναζόντων, ἣν ἔλαβον κατὰ τῶν σκοτεινομόρφων δαιμόνων.

Ἐν δὲ Κάραις, τῇ παρὰ τοῦ Κάρου τοῦ βασιλέως κτισθείσῃ πόλει, τὴν πρὸς Πέρσας ποιούμενος πορείαν, εἰσελθὼν καὶ ἔν τινι καταδύσει θυσίας ἀκαθάρτους ἐπιτελέσας, κλεῖθρα καὶ σήμαντρα ταῖς θύραις ἐπέθηκε καὶ φύλακας ἐπέστησεν· ἥνπερ ἀνοίξαντες μετὰ τὴν ἐκείνου πτῶσιν, εὗρον γύναιον ἐκ τῶν τριχῶν κρεμάμενον καὶ ἐκτεταμένας ἔχον τὰς χεῖρας, ἧς ἀνασχίσας ὁ ἄσπλαγχνος τὴν γαστέρα τὴν κατὰ Περσῶν δήπουθεν ἔγνω διὰ τοῦ ἥπατος νίκην. ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ πολλὰ μὲν κιβώτια ἐν τοῖς βασιλείοις κεφαλῶν ἀνθρώπων πεπληρωμένα, πολλὰ δὲ φρέατα νεκρῶν σωμάτων εὗρον πεπλησμένα· καὶ γὰρ μυρίας μὲν γυναῖκας ἐν γαστρὶ ἐχούσας ἀνατεμὼν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις ἡπατοσκοπούμενος, καὶ πολλὰ παιδία κατασφάξας, ὑπὸ τὰ εἴδωλα κατώρυξεν ὁ φιλείδωλος Ἰουλιανός. πολλὴν δὲ καὶ ἄλλην λογικὴν ἀγέλην ἐκ ποικίλων ἡλικιῶν διαφόροις ὑπέβαλε θανάτοις ἐπ' ὀνόματι Ποσειδῶνος καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων ὁ δαιμονιώδης καὶ θεομίσητος. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἵππους λευκούς τε καὶ πυρροὺς ἔθυε, τοὺς μὲν τῷ ἡλίῳ τοὺς δὲ τῷ πυρὶ καὶ τοῖς ἀνέμοις. καὶ πρὸς τούτοις κύνας καὶ πιθήκους καὶ κόρακας καὶ πᾶν σχεδὸν ἑρπετῶν εἶδος καὶ τετραπόδων θηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ νηκτῶν οὐ διέλειπε κατασφάττων καὶ τελετὰς παντοίας ἐπινοῶν πλείους καὶ χείρους τῶν παρ' Ἕλλησι νενομισμένων, πρὸς τὸ πάντως τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἑλληνίσαντας ὑπερακοντίσαι, διὰ τῶν τοιούτων οἰόμενος ὁ ἄθεος

B

C

evasit, omnibus praedicans monachorum vim ac potestatem qua adversus tenebriones daemonas sunt praediti.

Porro Iulianus Carris, quae urbs est a Caro imperatore condita, iter in Persas faciens speluncam quandam subiit, ibique scelestis sacris operatus fores seris occlusit ac consignavit, apposita custodia. quibus foribus eo interfecto apertis, inventa est muliercula capillis suspensa, extentis manibus; cuius crudelis ille ventre dissecto victoriam scilicet de Persis suam ex iocinore didicerat. Antiocheae autem in regia multae arculae inventae sunt humanis capitibus plenae multique putei cadaveribus oppleti. nam et innumeras gravidas mulieres Iulianus dissecuerat, ut foetuum iocinora contemplaretur, et multos infantes iugulatos ad bases simulacrorum defoderat, quibus impense erat deditus. magnum quoque alium gregem ratione praeditorum animantium, diversarum aetatum, variis mortis generibus sustulit, Neptuno eos et aliis daemonibus, quorum se homo deo invisus cultui addixerat, immolans. quin et albis equis soli, rufis igni ac ventis sacrificavit. nec non assidue canes simias corvos atque omne propemodum genus quadrupedum avium natantiumque mactabat, omnisque modi sacra excogitabat, plura et deteriora iis quae apud Graecos recepta sunt. ea enim re omnibus qui ante ipsum Graecam religionem sectati fuissent, palmam praeripere studebat,

ἀποθεωθῆναι καὶ θεὸς νομισθῆναι. ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἐν τῇ τάξει τῆς αὐτοῦ θεοστυγοῦς βασιλείας ὡς οἷόν τε διὰ βραχέων λέξομεν. ὁ δὲ λόγος πρὸς τὰ ἑξῆς βαδιζέτω.

D Τοῦ Κωνσταντίου τῷ ιθ' ἔτει, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς, ἐν Ἱεροσολύμοις ἐφάνη τὸ σημεῖον τοῦ ζῳοποιοῦ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ, φωτοειδές, τεταμένον ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ἔνθα ἐσταυρώθη ὁ Χριστός, ἕως τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ὅθεν καὶ ἀνελήφθη, κύκλῳ δὲ τούτου στέφανος, ὡς ἶρις τὸ εἶδος ἔχων. τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέρᾳ καὶ Κωνσταντίῳ ὤφθη, Κυρίλλου τότε Ἱεροσολύμων ἐπισκοποῦντος.

Τῷ κα' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίου, τελευτήσαντος Εὐσεβίου τοῦ δυσσεβοῦς Κωνσταντινουπόλεως, κατῆλθον εἰς Ῥώμην πάλιν πρὸς Ἰούλιον τὸν πάπαν καὶ Κώνσταντα τὸν τοῦ βασι-
P 302 λέως Κωνσταντίου ἀδελφὸν Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος. οἱ ὀρθόδοξοι τοίνυν Κωνσταντινουπόλεως Παῦλον προβαλόμενοι, ἐπεὶ οἱ Ἀρειανοὶ Μακεδόνιον ἀντεχειροτόνησαν, συμβάλλουσιν ἀλλήλοις, καὶ πολλοὶ ἀμφοτέρωθεν πίπτουσιν. Ἑρμογένης δὲ ὁ στρατηλάτης παρὰ Κωνσταντίου πεμφθεὶς εἰς τὸ ἐξελάσαι Παῦλον παρὰ τῶν ὀρθοδόξων κτείνεται καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ῥίπτεται. τοῦτο ὁ Κωνστάντιος μαθὼν καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸν μὲν Παῦλον ἐξορίζει, οὐ μὴν δὲ ἐνθρονιάζει Μακεδόνιον. ὕστερον δὲ παρὰ Ἰουλίου Ῥώμης μετὰ γραμμάτων ὁ Παῦλος ἀνελθὼν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξορίζεται, ὁ δὲ Μακεδόνιος τῇ ἐκκλη-

propterea se in deorum numerum relatum iri homo a deo alienus sperans. verum eius res nos ordine annorum, quibus imperavit, quam brevissime deinceps referemus: nunc reliqua attexamus prioribus.

Annum Constantio imperante 19, die Pentecostae, in caelo signum vivificae crucis apparuit, lucidum atque extentum a Golgotha, quo loco Christus in crucem sublatus fuit, usque ad montem Olearum, unde idem Christus in caelum subiit. cingebatur per orbem circulo arcus caelestis simili. eadem die etiam Constantio apparuit, Cyrillo Hierosolymae tum episcopo.

Anno 21, mortuo impio Eusebio Cpolitano episcopo, Romam denuo ad Iulium papam et Constantem imperatorem, Constantii fratrem, redierunt Athanasius et Paulus. cum autem Cpoli Christiani Paulum episcopum designare vellent, Ariani contra Macedonium deligerent, conseruere manus factiones multique utrinque ceciderunt. Hermogenes quoque ductor exercitus, a Constantio ad exturbandum Paulum missus, a Christianis necatus inque mare abiectus fuit. qua re cognita Constantius Cpolim occupat, Paulum in exsilium agit: non tamen Macedonium episcopatui praefecit. post Roma Paulus veniens cum literis Iulii papae Thessalonicae in exsilio esse in-

σίᾳ ληστρικῶς ἐπιβαίνει, ἐφ' ᾧ καὶ ἀναιροῦνται ἄνδρες τρισχί- B λιοι ἑκατὸν πεντήκοντα. καὶ οὕτω τῆς ἐκκλησίας Ἀρειανοὶ κρατοῦσι, καὶ Ἀθανάσιος δὲ καὶ Παῦλος τὴν Ῥώμην πάλιν καταλαμβάνουσιν. οἳ καὶ προσελθόντες τῷ Κώνσταντι πάντα διηγήσαντο. ὁ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀγανακτήσας γράφει τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ λυπούμενος ἀποδοῦναι Παύλῳ καὶ Ἀθανασίῳ τοὺς ἰδίους θρόνους. Μαγνεντίου δὲ ἐν Γαλλίαις τυραννήσαντος καὶ Κώνσταντα τὸν εὐσεβῆ ἀνελόντος, ἐπεὶ Κωνστάντιος ἐν Ἀντιοχείᾳ ὢν τοῦτο ἔμαθε, παρευθὺ τῆς πόλεως τὸν Παῦλον ἐξορίζει ἐν Κουκουσῷ. κἀκεῖ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν τῷ ἰδίῳ ὠμοφορίῳ ἀποπνίγεται, καὶ Μακεδόνιος πάλιν τοῦ θρόνου ἐπιλαμβάνεται, ὁ δὲ Ἀθανάσιος πάλιν C φυγῇ τὴν σωτηρίαν πραγματεύεται. Ἰουλιανὸν δὲ τὸν ἀδελφὸν Γάλλου ἐκ τῆς φυλακῆς ἐξαγαγὼν Καίσαρα προβάλλεται καὶ εἰς Γαλλίας ἐκπέμπει, ζεύξας αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ἑλένην τὴν καὶ Κωνσταντίαν. γαμετὴ δὲ Κωνσταντίου ἦν Εὐσεβία ἡ περιώνυμος, ἧς τὸ κάλλος εἰς πᾶσαν ἐξῆλθε τὴν γῆν· ἀλλ' ὁ ταύτης ἀνὴρ μαλθακώτερος ὑπάρχων τοῦ πρέποντος, ἔτι δὲ καὶ νοσηλευόμενος, οὐκ ἠδύνατο θεραπεῦσαι τὴν ἄνθρωπον, ἢ τῷ τῆς νεότητος ἄνθει καὶ τῷ κάλλει τῆς φύσεως ὑπερζέουσα τῷ τῆς μητρομανίας περιέπεσε πάθει, φθίνουσα δὲ κατὰ μικρὸν ἐτελεύτησε, καὶ οὔτε τοῦ κάλλους οὔτε τῆς ἡλικίας οὔτε τῆς βασι- D λείας ἀπώνατο·

τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δεύτερ' ἂν πάσχοι γυνή,
ἀνδρὸς δ' ἁμαρτάνουσ' ἁμαρτάνει βίου.

betur. Macedonius autem praedonis in morem invadit ecclesiam, caesis viris 3150. atque ita Ariani ecclesiam occupant. Athanasius autem et Paulus Romam rursus se conferunt ad Constantem, eique omnem rem narrant. Constans indigne rem ferens fratrem per literas iubet Paulo et Athanasio sua solia reddi. sed cum Magnentius in Gallia occupata tyrannide Constantem pium interfecisset, Constantius id Antiocheae resciens statim urbe Paulum eiicit et Cucusi exsulare iubet. ibi is suo humerali ab Arianis strangulatur. Macedonius rursus sedem episcopalem occupat, Athanasius autem fuga sibi consulit. Constantius Iulianum Galli fratrem custodia liberatum Caesarem declarat, inque Galliam mittit, tradens ei in matrimonium sororem suam Helenam, quae et Constantiae nomen tulit. Constantio uxor fuit inclita Eusebia, cuius pulchritudinis fama orbem terrae pervagata est. verum maritus mollior quam expediret, ac praeterea morbosus, non potuit mulierem curare. itaque flore aetatis naturaeque vigore exardescens ea in matricis saevos cruciatus incidit, paulatimque contabescendo periit, nulla neque formae neque aetatis neque imperii percepta utilitate.

utcunque enim mulier reliqua omnia sustinet:
vitae viro sed cum periculo excidit.

Τῷ κβ' ἔτει οἱ Ἀρειανοὶ τὸν βασιλέα Κωνστάντιον κατὰ Ἀθανασίου παρέπεισαν ὡς κεφαλικὴν τιμωρίαν αὐτοῦ καταψηφίσασθαι· ἀλλὰ καὶ τότε φυγῇ ὁ ἅγιος τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο. σεισμοῦ δὲ μεγάλου ἐν Νικομηδείᾳ γενομένου περὶ ὥραν νυκτερινὴν τρίτην, τὴν πόλιν κατέλαβε, καὶ πλήθη πολλὰ διέφθειρε μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Κεκροπίου. Μακεδόνιος τοίνυν τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέχων μετήγαγε τὸ σῶμα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὸν ἅγιον Ἀκάκιον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν
P 303 ἁγίων ἀποστόλων, πτῶσιν προφασιζόμενος τοῦ ναοῦ· τοῦ δὲ λαοῦ κωλύοντος φόνος γέγονε πολύς, ὥστε πληρωθῆναι τὸ φρέαρ τοῦ μαρτυρίου καὶ τὰς πλατείας καὶ τὴν αὐλὴν αἱμάτων. ὅπερ γνοὺς Κωνστάντιος τοῦτον μὲν καθῄρησε καὶ Εὐδόξιον ἀντικατέστησε, μείζονι κακῷ μέγα κακὸν ἀμειψάμενος. οὗτος ὁ Εὐδόξιος ἐνεκαίνισε τὸ δεύτερον τὸν ναὸν τῆς ἁγίας σοφίας διὰ τὸ μετὰ τὸν πρῶτον ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἐγκαινισμὸν τὸν δι' Εὐσεβίου πάλιν πεσεῖν καὶ αὖθις οἰκοδομηθῆναι διὰ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου. ἐπὶ τούτου τοῦ Εὐδοξίου τοῦ μαθητοῦ Εὐνομίου ὁ ἐν ἁγίοις Ἐφραὶμ ὁ Σύρος ἦν, μέγας ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὃς πολλὰ ὠφέλιμα ἐγγράφως καταλέλοιπε.

B Τῷ κγ' ἔτει τοῦ Κωνσταντίου Φλαβιανὸς ὁ Ἀντιοχείας τοὺς τῶν ψαλλόντων χοροὺς διελὼν ἐκ διαδοχῆς τὴν Δαβιτικὴν ἐδίδαξε πρῶτος ᾄδειν μελῳδίαν. μετὰ δὲ τοῦτον Πέτρος ὁ κναφεὺς τυραννικῶς τῷ θρόνῳ Ἀντιοχείας ἐπιβὰς πρῶτον ἐπενόησε τὸ μύρον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ ἁγιάζεσθαι, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν

Anno 22 Ariani Constantio persuaserunt ut capitale supplicium Athanasio decerneret. sed tunc quoque is vitam fuga servavit. noctis hora tertia terrae motus Nicomediae obortus magnam hominum multitudinem atque cum his episcopum Cecropium oppressit. Macedonius episcopatu Cpolitano potitus corpus Constantini magni ab apostolorum templo ad sancti Acacii fanum transferre aggressus est, praescriptione ea utens, quod templum apostolorum corruisset. populo autem obsistente magna exstitit caedes, ita ut sanguine et puteus testimonii et plateae et aula opplerentur. Constantius rei indicio accepto Macedonium deposuit, eique Eudoxium substituit, magnum malum minore commutans. is Eudoxius denuo templum S. Sapientiae dedicavit, quia post primam absolutionem ab Eusebio dedicatum corruisset essetque a Constantio eodem instauratum. huius Eudoxii, qui Eunomii fuit discipulus, tempore S. Ephremus Syrus fuit, vir magnus dictis factisque, et qui multa utiliter conscripta reliquit.

Anno 23 Constantii Flavianus Antiocheae episcopus cantorum choros dividens primus instituit ut psalmi Davidici alternis cantarentur. post hunc Petrus cognomento Cnapheus (id est fullo) per tyrannidem eo episcopatu occupato primus auctor fuit unguenti in ecclesia coram

ὑδάτων ἐν τοῖς ἁγίοις θεοφανίοις ἐπίκλησιν ἐν ἑσπέρᾳ γίνεσθαι, καὶ ἐν ἑκάστῃ εὐχῇ τὴν θεοτόκον ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐπὶ πάσῃ συνάξει τὸ σύμβολον τῆς πίστεως λέγεσθαι, πρότερον τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ καὶ μόνον λεγόμενον.

Ἀκηκοὼς τοίνυν Κωνστάντιος ὅτι Ἰουλιανὸς ἐν Γαλλίαις ἐν C
πολέμοις εὐδοκιμήσας ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς ἀνηγορεύθη, ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων διὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἐξώρμησε κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ἐν Μόψου κρήναις τελευτᾷ, μηνὶ Νοεμβρίῳ γ', πολλὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀγνοίας καταγνούς. ἐβαπτίσθη δὲ τότε ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ Εὐζωΐου τοῦ Ἀρειανοῦ. οὗ τὸ σῶμα Ἰοβιανὸς ὁ μετὰ ταῦτα βασιλεύς, προτίκτωρ τότε ὤν, ἀποκομίσας ἀπέθετο πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρῴῳ μετὰ Εὐσεβίας τῆς αὐτοῦ πρώτης γυναικός.

Ἅμα δὲ τῷ ἀναγορευθῆναι Ἰουλιανὸν ἐν Γαλλίαις εὐθὺς ἡ τροῦλλα τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, φουρνικὴ οὖσα, ἔπεσε, τόν τε ἄμβωνα καὶ τὰς σολέας ἐξ ὀνυχίτου λίθου ὄντα D
συνέτριψε καὶ εἰς χοῦν ἀπετέλεσε. τοῦτον τὸν ναὸν ἰδὼν μετὰ ταῦτα Ἰουλιανὸς εἶπεν "ἀκμὴν οἱ Χριστιανοὶ ἐκκλησίας ἔχουσιν. ἐὰν ὑποστρέψω ἀπὸ Περσῶν, τὸν μὲν μέσον χορτοβολῶνα τὰ δὲ ἔνθεν κἀκεῖθεν μέρη στάβλους τῶν ἵππων μου ποιήσας ἰδεῖν ἔχω αὐτοὺς ποῦ ἐλπίζουσιν."

Ἦν δὲ Ἰουλιανὸς τὸ σῶμα βραχύς, εὐπώγων, μελανόθριξ, ὕπνου καὶ τρυφῆς καὶ ἀφροδισίων ὅτι μάλα ἐγκρατής, φιλοδοξό-

universo populo consecrandi, ac ut in sacris Theophaniis aquarum consecratio vesperi fieret, ac ad singulas preces nominatim dei genitrix cieretur, et in coenae mysticae celebratione quavis symbolum fidei recitaretur, cum id tantum in vigilia magna diceretur.

Enimvero Constantius Iulianum in Gallia bellis praeclare gestis audiens ab exercitu imperatorem appellatum, tunc belli Persici causa Antiocheae degens, contra eum expeditionem suscepit. sed cum ad Mopsucrenas (Mopsi scaturigines) venisset, ibi vitam finiit, tertio die Novembris, cum suam ignorationem valde vituperasset. baptizatus fuit tunc Antiocheae ab Euzoio Ariano. corpus eius Iovianus, qui postea temporis ad imperium evectus tunc protector fuit, sublatum deposuit in Heroo sacello iuxta patris corpus et Eusebiae prioris eius uxoris.

Simulatque in Galliis Iulianus est imperator salutatus, statim trulla sacri magni deo dedicati templi, quae fornicibus constabat, corruit, atque ambonem et soleas de lapide onychite confectas in pulverem redegit. id templum cum Iulianus postmodo vidisset, dixit "iam templum habent Christiani. sed ego ubi a Persico bello rediero, medium eius foeno reponendo, partes ab utroque latere stabulum equorum parabo, ut videam ubinam suam spem collocent."

Erat Iulianus statura brevi, barbatus, capillo nigro, somni luxuriae reique Venereae apprime abstinens, ceterum ambitiosissimus et im-

τατός τε καὶ τῷ κατ' εὐσέβειαν τρόπῳ πονηρός. οὗτος μονοκρά-
P 304 τωρ γενόμενος ἀναιδῶς ἑλλήνιζεν, αἵματι θυσιῶν τὸ ἅγιον βάπτισμα ἀποπλυνάμενος, καὶ πάντα ποιῶν οἷς οἱ δαίμονες θεραπεύονται. πέμπει οὖν Ὀριβάσιον τὸν ἰατρὸν καὶ κοιαίστωρα ἐν Δελφοῖς ἀνεγεῖραι τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. ἀπελθὼν οὖν αὐτὸς καὶ τοῦ ἔργου ἁψάμενος λαμβάνει χρησμὸν παρὰ τοῦ δαίμονος·

εἴπατε τῷ βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά.
οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
οὐ παγὰν λαλέουσαν. ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ.

Τῷ πρώτῳ τούτου ἔτει διάδημα περιθεμένου πρὸ τῆς τοῦ
B Κωνσταντίου τελευτῆς εὐθὺς θεήλατοι ὀργαὶ τὴν Ῥωμαίων γῆν κατειλήφασι. δεῖξαι οὖν θέλων τὸν Κωνστάντιον ἄδικον καὶ παράνομον, ὑποκρινόμενος δικαιοσύνην ὁ ἀσεβὴς τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ἐπισκόπους ἀνεκαλέσατο. Εὐσέβιον δὲ τὸν πρῶτον τῶν βασιλικῶν εὐνούχων ἀνεῖλεν ὡς δῆθεν ἄδικον. ἐδίωξε δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς εὐνούχους τοῦ παλατίου διὰ τὸ ἀποβαλεῖν τὴν γυναῖκα, ἣν συνῆψεν αὐτῷ Κωνστάντιος ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς. ὁμοίως καὶ μαγείρους διὰ τὸ λιτὸν τῆς διαίτης, καὶ κουρίσκους διὰ τὸ ἕνα πολλοῖς ἀρκεῖν, ὡς ἔλεγε. τοῦ δὲ δημοσίου δρόμου τάς τε καμήλους καὶ ὄνους καὶ ἡμιόνους ἐξέβαλε, μόνους ἵππους συγχωρήσας ὑπουρ-
C γεῖν διὰ πολλὴν φιλαργυρίαν, ἧς δοῦλος ἦν. τότε οἱ κατὰ ἀνα-

8 βασιλῆϊ?

pius. is ad se unum toto imperio delato impudens Graecam religionem usurpavit, sanguine sacrificiorum sacrum baptismum eluens, omniaque agens quibus daemones coluntur. Oribasium medicum ac quaestorem Delphos misit, ut oraculum Apollinis instauraret. is cum eo pervenisset opusque inchoasset, tale a daemone accepit oraculum:

corruit artifici varie cortina labore
constructa: hoc regi redeuntes dicite vestro.
nec casa nec Phoebi reddens oracula laurus
ulla super, nullae veniunt a fonte loquelae:
exstincti laticesque profunda silentia servant.

primo imperii Iuliani anno, cum is ante mortem Constantii diadema sibi sumpsisset, statim ira dei Romanorum dicioni immissa mala sunt. tum impius iste, ut Constantium iniustum ac legibus adversum fuisse ostenderet, iustitiam prae se ferre coepit, episcopos ab exsilio revocare, Eusebium regiorum eunuchorum principem utpote sontem necare, reliquos etiam eunuchos palatio eiicere ob dimissam ac repudiatam a se uxorem, sibi ab eius fratre Constantio desponsatam, coquos etiam dimittere, ut frugalius viveretur, et puerulos, quod unum multis sufficere diceret. publico etiam cursu camelos asinos et mulas eiicere, solisque equis ad ministeria uti concedere, avaritia impulsus, cui erat mancipa-

πόλιν Ἕλληνες ἐπαρθέντες εὐθὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Γεώργιον τὸν ἐπίσκοπον σύροντες ἀνεῖλον. τότε Ἀθανάσιος πρός τινα παρθένον κρυπτόμενος χρόνον πολὺν ἐξελθὼν σύνοδον ἐκρότησε, καὶ τὰ κατὰ Νίκαιαν κυρώσας δόγματα τὰς ἐκκλησίας ἀπέλαβεν. οἱ δὲ Ἀρειανοὶ μετὰ Γεώργιον Λούκιον προεχειρίσαντο ἑαυτοῖς, καὶ ἐν οἴκῳ κοινῷ συνήγοντο. οἱ δὲ Ἕλληνες πολλοὺς Χριστιανοὺς ἀνεσταύρωσάν τε καὶ κατέσφαξαν. καὶ γὰρ ἐν Γάζῃ καὶ Ἀσκάλωνι πρεσβυτέρους καὶ ἀειπαρθένους ἀναιροῦντες ἀνέπτυσσον τὰ σπλάγχνα αὐτῶν καὶ κριθῆς πληροῦντες τοῖς χοίροις παρέβαλλον. ἐν δὲ Φοινίκῃ Κύριλλον διάκονον ἀνελόντες τοῦ ἥπατος αὐτοῦ ἀπε- D γεύσαντο. ὁ δὲ ἀνατεμὼν τὸν διάκονον καὶ τοῦ ἥπατος αὐτοῦ ἀπογευσάμενος τὴν μὲν γλῶσσαν σαπεῖσαν κατέρρευσε καὶ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἀπέβαλε τούς τε ὀφθαλμοὺς ἐπηρώθη καὶ πικρῶς βασανιζόμενος ἐτελεύτησε. καὶ τί δεῖ λέγειν τὰ καθ᾽ ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων γινόμενα; ὑπερβαίνουσι γὰρ καὶ λόγον πάντα καὶ γραφήν. τότε καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τῆς Καππαδοκῶν ἐκκλησίας πρεσβύτερος ἦν, καὶ Λιβάνιος ὁ σοφιστὴς καὶ Πρόκλος καὶ Μάξιμος οἱ φιλόσοφοι.

Τῷ δευτέρῳ ἔτει ὁ δυσσεβὴς Ἰουλιανὸς ἐνομοθέτει μὴ μετέ- P 305 χειν Χριστιανοὺς Ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἀπολινάριος δὲ τῇ θείᾳ γραφῇ ὕλῃ χρησάμενος, πάντων τε ποιητῶν τοὺς χαρακτῆρας μιμούμενος, ἔγραψε παιδεύεσθαι παρὰ τῶν Χριστιανῶν. ὁ δὲ

tus. tunc in Oriente Graeci sublatis animis statim Alexandreae Georgium episcopum raptatum interfecerunt. Athanasius autem, qui diu apud virginem quandam delituerat, in publicum progressus concilium convocavit, decretisque Nicaenis confirmatis ecclesias recuperavit. Ariani autem Georgio sublato Lucium sibi praefecerunt, inque communi domo conventus egerunt. Graecae autem religionis aemuli multos Christianos in cruces sustulerunt atque iugularunt. nam Gazae et Ascalone presbyteros, et qui virginitatem conservassent, interfecerunt, eorumque viscera aperta hordeo impleverunt et porcis obiecerunt. Phoenice Cyrilli diaconi necati iecur gustaverunt. qui autem diaconum istum dissecuit et iecur eius degustavit, is et linguam suam ipsius putredine confectam evomuit, et dentes amisit atque oculos, et diris tortus doloribus periit. quid vero commemorem quae isto tempore per urbes et agros a Graecis perpetrata fuerint? cum ea neque verbis possint neque scribendo unquam aequari. fuit tum Basilius magnus Cappadociae ecclesiae presbyter, et Libanius sophista, Proclus Maximusque philosophi claruerunt.

Anno secundo Iulianus lege lata edixit ne Christiani Graecis disciplinis instituerentur. quo tempore Apolinarius scribendi materiam sumens, sacram Scripturam atque omnes poetarum formas imitans, ea composuit quae Christiani discerent. ceterum Iulianus verae religionis

παραβάτης τὰς τῶν Χριστιανῶν εὐποιίας μιμούμενος ἐκέλευσε ξένοις τε καὶ πτωχοῖς τὰ πρὸς τὴν χρείαν χορηγεῖσθαι, ἀπατῶν τοὺς ἁπλουστέρους. ταῖς δὲ εἰκόσιν αὐτοῦ Δία καὶ Ἄρεα καὶ Ἑρμῆν συγγράφεσθαι προσέταξε καὶ τοὺς λοιποὺς δαίμονας, τοὺς δὲ ἀναβαλλομένους τὴν τούτων προσκύνησιν ὡς ἐχθροὺς βασιλικοὺς τιμωρεῖσθαι. τῷ δὲ στρατῷ τὴν ῥόγαν διανέμων πῦρ ἐτίθει
B καὶ λιβανωτόν, καὶ θυμιᾶν τοὺς στρατιώτας ἠνάγκαζεν.

Ἐν Καισαρείᾳ δὲ τῆς Φιλίππου, τῇ νῦν Παναΐδι, ἡ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ θεραπευθεῖσα αἱμόρρους ἀνδριάντα ἔστησε τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, καὶ βοτάνη ἐφύετο ὑπὸ τὴν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος πάσης νόσου ἀλεξητήριον. τῇ οὖν βοτάνῃ φθονήσας τὸν ἀνδριάντα κατάγει ὁ δείλαιος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ξόανον Ἰουλιανοῦ ἵστησι. καὶ τὸν μὲν τοῦ σωτῆρος ἀνδριάντα οἱ Χριστιανοὶ λαβόντες εἰς ἐκκλησίαν ἔθεντο, τὸν δὲ τοῦ Ἰουλιανοῦ πῦρ κατελθὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνάλωσεν.

C Ἐν δὲ Νικοπόλει τῆς Παλαιστίνης τῇ Ἐμμαοῦς πηγή ἐστι παντοίων παθῶν ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν ἴασις· ἐν αὐτῇ γάρ φασι τὸν κύριον καὶ θεὸν ἡμῶν τοὺς πόδας ἀπονίψασθαι ἐξ ὁδοιπορίας. ἐν Ἑρμουπόλει τῆς Θηβαΐδος δένδρον ἵσταται περσέα· ταύτης φύλλον ἢ κάρφος εἰ λάβοι τις, πρὸς πᾶσαν νόσον ἐστὶν ἰάσιμος· ὅπερ δένδρον, φασί, κλιθὲν προσεκύνει τῷ Χριστῷ, ἡνίκα πρὸς Αἴγυπτον ἔφευγε, καὶ σκιὰν αὐτῷ πεποίηκε. καὶ τῇ μὲν πηγῇ φθονήσας κατέχωσε, τὸ δὲ δένδρον ἔκοψεν. οὗτος ὁ

desertor, Christianorum beneficentiam imitans, peregrinis et mendicis necessaria suppeditari iussit, simpliciores decipiens. imaginibus suis Iovem Martem et Mercurium reliquosque daemones appingi iussit, de iis qui adorare ea distulissent, supplicium sumi tanquam hostibus imperatoris. congiarium exercitui largiens ignem poni mandavit ac thus, ac adolere milites coegit.

Caesareae Philippi, quae nunc Panais dicitur, mulier quam Christus profluvio sanguinis liberaverat, domino Christo statuam posuerat, sub cuius basi herba enascebatur praesens quorumvis morborum remedium. eius herbae invidia motus Iulianus statuam eam deposuit, ac Iuliani imaginem sculptam istius loco posuit. Christiani statuam servatoris sublatam in templo collocaverunt: Iuliani ignis de caelo missus consumpsit.

Nicopoli Palaestinae, quae et Emmaus dicitur, fons erat omnis generis morbos hominum brutorumque sanans: eo enim fonte ferunt Christum ex itinere pedes abluisse. Hermopoli, quae est urbs Thebaidis, Persica arbor fuit, cuius folium aut cortex cuivis morbo mederetur: eam ferunt arborem sese inclinasse et Christum adorasse in Aegyptum fugientem, eique umbram praebuisse. eum fontem invidia stimulante Iulianus ingesta materia obstruxit, arboremque illam excidit.

μιαρὸς τὴν τοῦ προδρόμου θήκην ἀνοίξας πυρὶ τὰ λείψανα παραδέδωκε καὶ τὴν κόνιν διελίκμησε.

Φασὶ δὲ ὅτι ἐν τῇ κατὰ τὴν Καισάρειαν τῆς Φιλίππου, ἐν τῇ ἀρκτῴᾳ θέσει τῆς φάραγγος, ῥίζαν γίνεσθαι φλογοειδῆ, ἣν D καλοῦσι βατταρῖτιν, ἀφ᾽ ἧς περὶ τὴν ἑσπέραν ἐξαστράπτον φῶς ἀπροσπέλαστον εἶναι καὶ ἀπρόσιτον παρασκευάζει διὰ τὸ παραχρῆμα τὸν ἐγγίζοντα ἀποθνήσκειν. κυκλόθεν οὖν αὐτῆς περιορύξαντες κύνα δεσμοῦσιν ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς. ὁ κύων δὲ τοῖς αὐτοῦ δεσπόταις ἕπεσθαι ἱέμενος ἐπὶ πολὺ σύρων ἀνασπᾷ τὴν ῥίζαν. καὶ αὐτὸς μὲν θνήσκει παραυτά, τὴν ῥίζαν δὲ περιάπτοντες τοὺς δαιμονιζομένους θεραπεύουσι. καὶ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ δέ φασι πόλιν εἶναι πάραλον· ταύτης ἀπὸ σταδίων δύο διαρρεῖ ποταμός. οὗτος ἔχει τόπον ἐν αὐτῷ νησοειδῆ, ὡσεὶ πηχῶν ἑκατὸν τὸ περίμετρον, οὗ ἡ ἀργὴ ψάμμος διὰ τῶν ἀνέμων ἐκφερο- P 806 μένη εἰς ὕελον εὐθὺς μεταποιεῖται· καὶ ταύτης ἀφαιρουμένης πάλιν αὖθις ἀναπληροῦται.

Διερχόμενον δὲ τὸν Ἰουλιανὸν τὴν Χαλκηδόνος πόλιν, Μάρις ὁ ταύτης ἐπίσκοπος πολλὰς ὕβρεις τῷ Ἰουλιανῷ εἰς τὸν τῆς Τύχης ναὸν θύοντι κατὰ πρόσωπον ἐπήγαγε, παραβάτην ἀποκαλῶν καὶ ἀλάστορα καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δόξης ἀλλότριον. ὁ δὲ ἅτε φιλόσοφον προσποιούμενος ἑνὶ τὸν Μάριν ὠνείδισε λόγῳ, "ἄπελθε" λέγων, "ταλαίπωρε, καὶ ἀποθρήνει τὴν σαυτοῦ τύφλωσιν· οὐδὲ γὰρ ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ προσκυνεῖς, τοῦ πάθους ἰάσατο." ἦν γὰρ ὁ Μάρις ἐπίχυσιν πεπονθώς. ὁ δέ φησι πρὸς τὸν παραβάτην B

idem aperto praecursoris Christi monimento reliquias eius cremavit cineresque dissipavit.

Aiunt in vallis quae ad Caesaream Philippi est septentrionali parte flammeam quandam radicem nasci, Battaritidem nomine, a qua sub vesperam effulgens lumen inaccessam eam reddat: quodsi quid accedat, id statim moriatur. circa eam radicem in orbem terram effodiunt, ac radici canem alligant, qui dum dominos suos sequi cupit, eam evellit atque ipse illico moritur. ceterum ea radice appensa eos sanant qui a daemonibus vexantur. in Galilaea etiam ferunt urbem quandam esse maritimam, a qua stadiis duobus praeterfluat amnis, in quo sit insula quaedam ambitu cubitorum circiter centum, cuius alba arena ventis egesta statim in vitrum mutetur, atque arena sublata locus confestim alia expleatur.

Iuliano Chalcedonem transeunti atque in fano Fortunae sacrificanti Maris eius loci episcopus in faciem convicia permulta fecit, desertorem appellans et furiam et gloriae dei alienum. sed Iulianus, ut qui philosophum prae se ferret, uno hoc dicto Marim ultus est, "abi" inquiens, "miser, tuamque deplora caecitatem; cui Nazaraeus, quem tu adoras, opem non tulit." nam Maris suffusionem oculorum perpessus erat. is-

"εὐχαριστῶ τῷ δεσπότῃ μου Χριστῷ ταῦτό μοι προνοησαμένῳ, ἵνα μὴ τὸ ἀναιδέστατον καὶ ἀσεβέστατόν σου θεάσωμαι πρόσωπον."

Οὗτος τὸν μέγαν Ἀθανάσιον τῆς ἐκκλησίας ἐξελθεῖν ἐκέλευσε, τῶν Ἑλλήνων αὐτὸν παροξυνάντων. ὁ δὲ ἐξερχόμενος θαρρεῖν εἶπε Χριστιανοῖς τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ δακρύουσι· "θαρσεῖτε," φησί, "λαὸς τοῦ Χριστοῦ· νεφύδριόν ἐστι, καὶ παρέρχεται."

Διάγων δὲ Ἰουλιανὸς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ συνεχῶς ἐν Δάφνῃ ἀνιὼν καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος θεραπεύων εἴδωλον (ἦν γὰρ ἐκεῖσε θαυμαστὸν ἔργον Βρύξιδος ἀγαλματοποιοῦ, ὃ μήτις ἄλλος ἴσχυσεν ἐκμιμήσασθαι), παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐζήτει, ἀλλ' οὐδεμιᾶς C ἀποκρίσεως ἔτυχε. νομίσας δὲ ὅτι διὰ τὰ ἐν τῇ Δάφνῃ ἀποκείμενα λείψανα τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βαβύλα ἀποσιωπᾷ, ἐκέλευσεν ἅπαντα μετατεθῆναι. οὗ γενομένου ἀθρόως πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατελθὸν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τόν τε ναὸν κατέφλεξε καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα, ὥστε μηδὲ ἴχνος αὐτοῦ φανῆναι. ἐκπλαγεὶς οὖν ἐπὶ τούτῳ ὁ μιαρός, καὶ νομίσας κατ' ἐπιβουλὴν Χριστιανῶν γενέσθαι, ἐπ' ἐξέτασιν τῶν ἱερέων ἐχώρει. καὶ παντοίως τιμωρησάμενος ὥστε καί τινας αὐτῶν ἀποθανεῖν, τοῦτο μόνον ἤκουσε παρ' αὐτῶν, ὅτι οὔτε ὑπὸ Χριστιανῶν οὔθ' ὑπὸ ἄλλης ἀνθρωπίνης ἐπιβουλῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πῦρ κατελθὸν ἐνέπρησε καὶ τὸν ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα. θυμωθεὶς οὖν ὁ παραβάτης καὶ θεο- D μάχος τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας ἀπέκλεισε καὶ πάντα τὰ

que respondit "gratias ago domino meo Christo, qui mihi hoc pacto prospexit ne impudentissimum tuum atque impiissimum videam vultum."

Idem Iulianus Graecis instigantibus magnum Athanasium ecclesia expulit. qui abiens Christianos super ipso flentes bono esse animo iussit: nubeculam enim hanc brevi transituram.

Degens Antiocheae Iulianus ac crebro in Daphna obambulans, Apollinisque simulacrum colens, quod ibi erat, opus Bryxidis statuarii admirandum, quod imitando aequare nemo potuerat, oraculum ab eo poscebat. cum vero nihil responderetur, reliquias sancti martyris Babylae, quae in Daphna erant repositae, in causa esse ratus transferri eas inde iussit. quo facto, eadem nocte ignis confertim caelo delatus aedem simulacrumque combussit, ita ut ne vestigium quidem eius superesset. ea re impius ille perculsus, insidiisque Christianorum factum putans, sacerdotes torsit variisque suppliciis affecit, ita ut etiam aliquot de iis morerentur. hoc autem tantummodo ex iis rettulit responsi, neque Christianorum neque ullius omnino hominis opera, sed igne caelitus delato aedem atque simulacrum conflagrasse. propterea iratus magnam Antiocheae aedem reclusit omniaque templa depraedatus est. missi au-

ἱερὰ ἐσύλησε. τῶν δὲ ἀποσταλέντων κομήτων Φήλικος καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ θείου αὐτοῦ λεγόντων ὅτι ἐνομίζομεν ἐποπτικήν τινα εἶναι δύναμιν τὴν κωλύσασαν ἡμᾶς, ὁ μιαρὸς ἐπετώθαζεν.

Ἀρτέμιος δὲ ὁ δοὺξ Ἀλεξανδρείας, ἐπειδήπερ ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίου ζῆλον πολὺν ἐνεδείξατο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τῶν εἰδωλολατρούντων, ἐδημεύθη τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς μετὰ πολλὰς βασάνους ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. ὁμοίως δὲ καὶ δύο πρεσβύτεροι, Εὐγένιος καὶ Μακάριος.

Τῷ τρίτῳ ἔτει τούτου πολλοὺς τιμωρησάμενος καὶ μάρτυ- P 307
ρας ποιήσας, καὶ τὸν τῶν Ἰουδαίων ναὸν οἰκοδομηθῆναι προσέταξε. καὶ τοῦ ἔργου ἐγχειρισθέντος, τὰ μὲν πρῶτα λαῖλαψ τήν τε ἄσβεστον ἐξεφόρησεν ὑπὲρ μυριάδας εἴκοσι μοδίων οὖσαν, τῶν δὲ Ἰουδαίων ἔτι τῷ ἔργῳ ἐπιχειρούντων πῦρ ἐξελθὸν τῶν θεμελίων τούτους κατέκαυσε, καὶ οὕτω τοῦ ἔργου ἐπαύσαντο. οὗτος ὁ δυσσεβὴς καὶ τὴν τῶν θείων εὐαγγελίων ἀνατροπὴν ἔγραψεν· ἣν ὁ μέγας Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλοι φιλόχριστοι ἐπηνωρθώσαντο. καὶ πᾶσαν δὴ ἄλλην γραφὴν αὐτός τε καὶ οἱ ὅμοιοι B
αὐτοῦ διέβαλον· ὑπὸ δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἐξεβλήθησαν τὰ τούτων νοθεύματα.

Ἐπὶ τούτοις ὤφθη ὁ θεῖος σταυρὸς ἐν τῷ οὐρανῷ φωτοειδῶς κυκλούμενος ὑπὸ στεφάνου φωτεινοῦ, ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ ἕως τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν ἐλαιῶν, λαμπρότερος μᾶλλον ἢ ἐπὶ Κωνσταντίου· αὐτομάτως δὲ τοῖς ἀπλώμασι τῶν θυσιαστηρίων καὶ

tem duo comites Felix et Iulianus avunculus imperatoris, cum dicerent se putavisse quandam facultatem rerum inspectricem esse, quae ipsos impedivisset, subsannavit eos Iulianus.

Artemius porro dux Alexandreae, qui imperium Constantio gerente magno ardore cultores falsorum numinum oppugnaverat, post multos cruciatus propter fidem Christianam capite truncatus est, et bona eius in publicum redacta. similiter actum cum duobus presbyteris Eugenio et Macario.

Tertio sui imperii anno Iulianus multos professos Christianam religionem suppliciis affecit. Iudaeos quoque templum suum instaurare iussit. quod opus cum esset inchoatum, primum venti turbo calcem disiecit supra ducenta milia modiorum. et cum Iudaei denuo opus aggrederentur, ignis ex fundamentis erumpens eos combussit. atque ita opus illud omissum est. impius ille Iulianus scripsit etiam evangeliorum depravationem; quae magnus Cyrillus Alexandreae episcopus aliique Christiani correxerunt. omnes autem sacras literas Iulianus eiusque similes corrupere; quorum adulterinam scripturam pii deleverunt.

Eo tempore in caelo lucida crux apparuit, cincta lucida corona, a Golgotha usque ad montem olearum pertinens, splendidior quam sub Constantio. porro autem crucis signum in altarium mappis, libris ac

βίβλοις καὶ ἄλλοις ἐσθήμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἱματίοις οὐ μόνον Χριστιανῶν ἀλλὰ καὶ Ἰουδαίων, ἐπεπόλαζε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οὐ μόνον ἐν Ἱεροσολύμοις ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσι· καὶ ὃν ἀναισχύντως ἠπίστουν Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, εὕρισκον ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτῶν. ἔν τισι δὲ καὶ ἐμελάνιζον. Ἰουλιανὸς δὲ μαντείαις καὶ θυσίαις καὶ ἐπῳδαῖς δαιμόνων καὶ C ἀπάταις φραξάμενος, ὥς φησιν Ἀγαθίας, κατὰ Περσῶν ἐστράτευσεν, ὅτε καὶ χρησμὸν ἔλαβεν ἔχοντα οὕτως "νῦν μὲν πάντες ὡρμήθημεν θεοί, νίκης τρόπαια κομίσασθαι παρὰ θηρὶ ποταμῷ. τῶν δὲ ἐγὼ ἡγεμονεύσω θοῦρος πολεμόκλονος Ἄρης." ἐν δὲ τῷ εἰσιέναι αὐτὸν ἐπὶ Περσίδα, ἐν οἰκίᾳ τινὸς γυναικὸς Χριστιανῆς εὑρέθη ὑδρίσκη ὕδατος ἑστῶσα πλήρης, ἥτις καὶ ἀθρόως εἰς οἶνον γλυκὺν βράζοντα μετεβλήθη. ἴσως δὲ τοῦτο σύμβολον ὤπται τῆς ἐπὶ τὸ ἥδιστον τῶν πραγμάτων μεταβολῆς διὰ τὴν τοῦ τυράννου μετὰ μικρὸν καταστροφήν. στρατεύσας γὰρ ἐπὶ Πέρσας ἐδελεάσθη ὑπό τινων αὐτομόλων ἐμπρῆσαι τὰς ναῦς. εἶτα δι' D ἐρημίας καὶ ἀνωμάλων χωρίων τὴν πορείαν ποιούμενος ἐφ' ἱκανόν, πάντων ἀπολελοιπότων τῶν χρειωδῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων, καὶ πολλὰ ταλαιπωρησάντων τῶν μετ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ καιρὸς τοῦ πολέμου ἀφίκετο, περιερχόμενος ἀνὰ τὸ στρατόπεδον καὶ διατασσόμενος ἐπλήγη δόρατι ἀφανῶς εἰς τὰ ὑποχόνδρια, ὥστε ἀνοιμῶξαι αὐτόν. καὶ τῇ χειρὶ τοῦ αἵματος λαβόμενος ἔρραινεν εἰς τὸν ἀέρα, λέγων "νενίκηκας, Χριστέ· κορέσθητι Ναζωραῖε." καὶ οὕτως

9 Τίγρητι?

vestimentis. tum in vestibus non Christianorum modo sed et Iudaeorum exstiterunt crucis signa, neque Hierosolymae tantum, sed Antiocheae etiam atque aliis in urbibus. et quem impudenter negabant Iudaei atque Graeci, eum signatum in suis vestibus reperiebant. cruces istae apud quosdam fuerunt nigrae. interim Iulianus vaticiniis sacrificiis incantationibus daemonum atque fallaciis munitus, ut ait Agathias, in Persas movet. inter alia tale etiam oraculum ei redditum erat:

iam nunc ad Tigrin fluvium proficiscimur omnes
caelicolae, et regi praeclara tropaea paramus.
Mars ipse ad pugnam superos ego duco Gradivus.

intrante eo Persidem situla aquae plena in domo mulieris cuiusdam Christianae inventa est: ea aqua subito in vinum suave ac ubertim fluens transiit. quod videtur fuisse signum rerum in optimum statum mutationis, paulo post morte tyranni eventurae. is cum in Persas expeditionem fecisset, transfugarum quorundam suasu deceptus naves suas combussit, atque inde longo itinere per solitudines et iniqua loca facto omnibus necessariis rebus carere coepit, magna exercitus miseria. ut tempus pugnae appetiit, dum aciem circuit atque instruit, hasta incerto auctore hypochondria vulneratur. ibi ejulatum tollens sanguinem suum cava manu exceptum in aërem sparsit, dicens "vicisti Christe, satiare

τὴν μιαρὰν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπέῤῥηξε, πολλὰ δυσφημήσας εἰς τοὺς ἑαυτοῦ θεούς, ἀπατεῶνας καὶ πλάνους καὶ ψεύστας ἀποκαλῶν. οὗ τὸ δύστηνον σῶμα ἀπεκομίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ P 308 ἐτέθη ἐν λάρνακι πορφυρᾷ κυλινδροειδεῖ, ἐν ᾧ ἐπέγραψεν ἐλεγεῖον τόδε·

Κύδνῳ ἐπ' ἀργυρόεντι, ἀπ' Εὐφρήταο ῥοάων
Περσίδος ἐκ γαίης, ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ
κινήσας στρατιάν, τόδ' Ἰουλιανὸς λάχε σῆμα,
ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής.

τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος Ἰοβιανοῦ τὴν ἁλουργίδα ὄπισθεν περιπατοῦντος ἀκουσίως πατήσαντος ἐν τῷ ἐπικλινῆ τινὰ κατιέναι τόπον, ἐπιστραφεὶς Ἰουλιανὸς καὶ τὸ συμβὰν κρίνας αὐτὸν μετ' ἐκεῖνον τῆς βασιλείας κρατήσειν ἔφη· εἶθε, κἂν γοῦν ἄν- B θρωπος.

Ἰοβιανὸς ἐβασίλευσε μῆνας θ' ἡμέρας ιε'. οὗτος χιλίαρχος ἦν, ἀνὴρ πραότατος καὶ ὀρθόδοξος Χριστιανός, ὃς ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς ἀνηγορεύθη ἐν ᾧ τόπῳ ὁ παραβάτης ἀνῃρέθη. ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν εὐμήκης, ὥστε μηδὲ ἓν τῶν βασιλικῶν ἱματίων ἁρμόζειν αὐτῷ. μετὰ μίαν δὲ συμβολὴν τοῦ πολέμου εἰρήνη ὡς ἀπὸ θεοῦ συμφώνως ἀνεβοήθη ὑπό τε Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, καὶ ὡρίσθη ἔτη λ'. ὁ δὲ παρῃτεῖτο τὴν βασιλείαν, λέγων μὴ δύνασθαι αὐτὸν ἄρχειν στρατοῦ ἑλληνίσαντος. πρὸς ὃν πάντες ὁμοφώνως ἐβόησαν "Χριστιανοί ἐσμεν, αὐτοκράτωρ τρισαύγουστε." ὅθεν νόμους ἐξέπεμψεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ῥω- C

Nazarene." atque ita scelestam suam animam exspiravit, cum prius deos suos multis maledictis proscidisset, impostores eos et mendaces dictitans. cadaver eius miserum Cpolim allatum, repositumque est in arca porphyretica cylindri forma, eique inscriptum tale carmen:

incassum bello Persas aggressus inani
rex idem bonus et fortis bellator in armis
Iulianus, tumidis iacet huc Euphratis ab undis,
qua volvit Cydnus turgentem argenteus amnem,
advectus, tumuloque sub hoc post fata quiescit.

Iulianus, cum eius aliquando purpuram declivi loco ambulantis Iovianus imprudens pede calcasset, conversus, coniiciensque eum sibi in imperio successurum, "esto" inquit, "dummodo homo sit."

Iovianus imperavit menses 9, dies 15. erat tribunus militum, homo mansuetissimus et verus Christianus. ab universo exercitu imperator est dictus, quo loco Iulianus periit. fuit procero corpore, adeo ut nulla regia vestis ei convenerit. post unicum conflictum pacem veluti divinitus conciti inclamaverunt et Romani et Persae, et pax ad triginta annos est confirmata. Iovianus autem imperium recusavit, negans se imperare posse exercitui Graecam religionem amplexo. at milites uno ore clamorem sustulerunt "Christiani sumus, augustissime imperator."

μαίων γῆν εἰς περιποίησιν τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ Χριστιανοὺς ἀνεκαλέσατο, γράψας καὶ τῷ ἱερῷ Ἀθανασίῳ σημᾶναι αὐτῷ ἐγγράφως τῆς ἀμωμήτου πίστεως τὴν ἀκρίβειαν· οὗ γενομένου βεβαιότερος εἰς ὀρθοδοξίαν γέγονεν. οὗτος ὑποστρέψας ἐν Ἀντιοχείᾳ πολλὰς κιβωτοὺς ἐν τοῖς βασιλείοις εὗρε κεφαλῶν ἀνδρῶν πεπληρωμένας, πολλὰ δὲ φρέατα νεκρῶν σωμάτων ἀνθρωπίνων πλήρη· καὶ γὰρ μυρίας μὲν γυναῖκας κατὰ γαστρὸς ἐχούσας ἀνατεμὼν ὁ Ἰουλιανὸς ἐν τοῖς αὐτῶν ἐμβρύοις ἡπατοσκόπει, καὶ παιδία δὴ πολλὰ κατασφάττων ὑπὸ τὰ εἴδωλα κατώρυτ-
D τεν. οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἵππους λευκοὺς καὶ πυρροὺς καὶ ζῴων εἴδη πολλὰ τῷ τε ἡλίῳ καὶ πυρὶ καὶ τοῖς ἀνέμοις καὶ πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς δαιμονίοις ὁ ἐνάγιστος ἔθυεν. ὅθεν οὐδὲν ἄπιστον καὶ ταφέντα τοῦτον τῆς γῆς ἀναρρίπτεσθαι. διὸ καὶ ἀκαθάρτων ζῴων ὀστέοις συμμίξαντες αὐτὸν κατέθαψαν, τὴν πρὸς θεὸν καὶ ἀνθρώπους ἀλλοτρίωσιν αὐτοῦ δεικνύντος τοῦ πράγματος. ἐξ Ἀντιοχείας δὲ Ἰοβιανὸς ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ὁρμώμενος, ἐλθὼν ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας ὕπατος προῆλθε. φθάσας δὲ ἐν προαστείῳ Δαδαστανᾷ ἐκοιμήθη ἐν οἰκίσκῳ νεωστὶ κεκονιαμένῳ, τῆς δὲ ἀσβέστου βαρὺν ἀτμὸν ἀναδιδούσης αἰφνίδιον ἐτελεύτησεν,
P 309 ἀποπνιγεὶς ἀπὸ τῆς καύσεως. ὡς δέ τινες γράφουσι, μύκητα πεφαρμαγμένον φαγὼν ἀπέθανεν. τούτου γυνὴ Χαριτώ, ἥτις οὐδὲ βασιλέα αὐτὸν ἐθεάσατο.

Οὐαλεντινιανὸς ἀνηγορεύθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας παρὰ

21 πεφαρμαγμένα P, tanquam esset μυκήτια.

edicta ergo per totum Romanum imperium emisit, quibus ecclesias dei restitui iuberet Christianosque exsulantes revocaret. ab Athanasio etiam per literas petiit ut is inculpatae fidei doctrinam accurate sibi scripto consignaret. quo facto maiorem in modum est in fide Christiana confirmatus. reversus Antiocheam multas arcas in regia invenit capitibus humanis plenas multosque puteos cadaveribus humanis oppletos: quippe innumeras Iulianus praegnantes mulieres dissecuerat, eorumque foetuum iocinora inspexerat, multosque infantes iugulatos infra simulacra defoderat. quin et albos ac rufos equos aliaque varia animantia soli igni ventis aliisque daemonibus suis immolaverat. itaque non est incredibile quod fertur, terram eius sepulti cadaver eiecisse, idque impurorum animalium ossibus permixtum fuisse humatum, ea re demonstrante hominem et a diis et hominibus alienum fuisse. ceterum Iovianus Antiochea Cpolim proficiscens, cum Ancyram Galatiae urbem attigisset, unius diei iter progressus Dadastana oppidum pervenit. ibi cum obdormivisset in cellula recens incrustata, calce gravem vaporem edente, subito est suffocatus eo vapore. alii fungi venenati esu exstinctum aiunt. uxor eius fuit Charito, quae eum imperatorem non vidit.

Valentinianus ab exercitu est imperator dictus Nicaeae, quae est

τοῦ στρατοῦ, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη ιγ', διὰ τὸ εὐδοκιμῆσαι αὐτὸν ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ὡς Χριστιανὸν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ καὶ ἐξορισθῆναι. ἦν δὲ τῷ σώματι εὐμεγέθης, τὴν χροιὰν ἐρυθρός, τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς ἐπίξανθον ἔχων, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡραίους, μικρὸν ἐπιγλαυκίζοντας, ὡς λέγειν πολλοὺς παρόμοιον εἶναι τῷ Δαβίδ, καθώς φησιν ἡ γραφὴ περὶ ἐκείνου "καὶ αὐτὸς ἦν πυρράκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν." οὗ καὶ τὸ αὐστηρὸν διὰ τὸ δίκαιον ἐπῃνεῖτο B καὶ ἐθαυμάζετο· οὐ γὰρ ἄνευ λόγου τὸ αὐστηρὸν ἐκέκτητο, ἀλλ' ἀεὶ τῷ δικαίῳ τὰ πρῶτα παρεῖχεν, ὑπ' οὐδενὸς ἐκ τούτου περιτρεπόμενος, οὐδὲ μετατιθέμενος ἐξ ὧν ἅπαξ ἐβουλεύσατο. μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐπεί τινες ἠξίουν συγκοινωνὸν προσειληφέναι τῆς βασιλείας, ἔφη "λήψομαι ὃν ἂν ἐθέλω κοινωνόν." πρὸς ὃν Δαγλάϊφος συγκλητικὸς ἀπεκρίνατο "εἰ τοὺς σοὺς φιλεῖς, ἔχεις ἀδελφόν· εἰ δὲ τὴν πολιτείαν, σκόπησον ὅτῳ ἂν τὴν ἁλουργίδα περιβαλεῖς." ὁ δὲ τῇ φύσει μᾶλλον πιστεύσας τὸν ἀδελφὸν Οὐάλεντα προσελάβετο, καὶ βασιλέα ποιήσας τὰ ἀνατολικὰ μέρη αὐτῷ ἀπένειμεν, αὐτὸς δὲ κατέσχε τὰ δυτικά.

Τῷ πρώτῳ ἔτει αὐτοῦ Οὐαλεντινιανὸς ὁ Αὔγουστος Γρα- C τιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀνηγόρευσε. συνόδου δὲ ἐν Λαμψάκῳ γενομένης καὶ τὰ τῶν Ἀρειανῶν ἀκυρωσάσης, ἐπεὶ Οὐάλης ὁ δυσσεβὴς Ἀρειανὸς διάπυρος ἦν, τὰ ἐν Λαμψάκῳ πραχθέντα ἀνέτρεψε καὶ τοὺς συνελθόντας ἐκεῖσε ἐπισκόπους ἐξώρισεν, Εὐδοξίῳ δὲ ὁμόφρονι αὐτοῦ τὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας παρέδωκεν· οἱ δὲ ὀρθόδοξοι οὔτε ποιμένα οὔτε ἐκκλησίαν εἶχον.

urbs Bithyniae. imperavit annos 13. ad imperium eum evexit, quod sub Iuliano in exsilium actus fuerat ob confessionem fidei Christianae. fuit corpore magno, ruber, rufo crine, oculis pulchris et aliquantulum caesiis. itaque multi dicebant eum Davidi similem esse: nam et hunc Scriptura ait rufum fuisse et oculis pulchris praeditum. austeritati eius laudem conciliavit iustitia atque admirationem: non enim temere austeritatem adhibebat, sed primam semper iustitiae rationem ducebat, ab eaque se nullam rem dimovere patiebatur. quae semel decrevisset, non mutabat. ingressus Byzantium, cum eum nonnulli hortarentur ut collegam imperii adsciscceret, respondit "collegam assumam quem voluero." Daglaipho autem senatore dicente "si tuos diligis, habes fratrem: sin rem publicam, vide cui purpuram circumponas," imperator naturae plus fidens fratrem Valentem imperii consortem delegit, eique Orientem tribuit, ipse Occidentem tenuit.

Primo anno sui imperii Valentinianus Gratianum filium suum Caesarem declaravit. cumque concilium Lampsaci esset actum et Arii dogma improbasset, impius Valens, qui Arianus fervidissimus erat, acta concilii eius rescidit, episcopos qui eo convenerant extorres egit, Cpolitanum episcopatum Eudoxio secum sentienti tribuit, Christianis tum et templis et pastore destitutis. antequam imperator fieret Valentinianus,

πρὶν ἢ βασιλεῦσαι Οὐαλεντινιανόν, παρὰ Σαλουστίου τινὸς ἐχρη-
ματίσθη· ὁ δὲ ὑπέσχετο μηδενὸς ἀποτεύξεσθαι ὧν ἐκεῖνος δέοιτο.
D γενομένου δὲ βασιλέως καὶ ἀπαιτουμένου ὑπ' αὐτοῦ τὴν ἐπαρχίαν,
"χρῆν" ἔφη "μὴ δεῖν τὴν τῶν ἐπαγγελιῶν φυλάττεσθαι πίστιν,
ὅταν τοῦτο βλάβην φέρῃ τῇ πολιτείᾳ." τούτῳ τῷ ἔτει ἐγεννήθη
παιδίον νεκρὸν θηλυκὸν ἔξω τῆς πόλεως Ἀντιοχείας, ἔχον δύο
κεφαλάς, διωρισμένας ἀπὸ τοῦ τραχήλου.

Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Οὐαλεντινιανοῦ Λιβέριος ἐπίσκοπος Ῥώμης, Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας καὶ ὁ Σαμοσάτων Εὐσέβιος τῆς ἐξορίας ἀνακληθέντες ἐν τῷ ὀρθῷ λόγῳ διέπρεπον. τῶν δὲ Ἀρειανῶν προΐστανται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Λούκιος Ἀντίοχος καὶ Εὐζώϊος. Παυλῖνος δὲ τοῦ ἑνὸς μέρους τῶν ὀρθοδόξων εἰς δύο διῃρημένων, καὶ τοῦ ἄλλου Μελέτιος προΐσταντο.

P 310 Τῷ τρίτῳ ἔτει Προκόπιος ἀντῆρεν, ἀνεψιὸς Ἰουλιανοῦ, καὶ ἐπὶ Νακωλίας ἐλθὼν καὶ πλείστῳ στρατῷ φραξάμενος φόβον ἐνεποίησε τῷ Οὐάλεντι. καὶ τὸν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν διωγμὸν ἀνῆκεν πρὸς βραχύ, ἕως Προκόπιον προέδωκαν οἱ ἴδιοι στρατηγοὶ Ἄγγελος καὶ Γόμαρις. καὶ τὸν μὲν Προκόπιον εἰς δύο καταδεθέντα δένδρα βιαίως κατεμερίσατο, τοὺς δὲ αὐτὸν προδόντας ἔπρισε κατὰ δίκαιον κρῖμα τοῦ θεοῦ, ὅτι ἀναξίῳ εὐνόησαν. τότε καὶ Χαλκηδόνος τὰ ὑπολειφθέντα τείχη καθεῖλεν, ὑπερασπιζομένων τῶν Χαλκηδονίων τοῦ Προκοπίου· ὧνπερ κατα-

16 Νατωλίας libri: correxit Goarus.

a Sallustio quodam pecunia fuit adiutus, promisitque ei omnia. imperator autem factus, cum ab eo provinciam postularet, respondit promissis non esse standum, ubi res ad detrimentum spectaret rei publicae. eo anno infans extra urbem Antiocheam natus est, sed vita carens, sexus feminei, habens duo capita a collo divisa.

Anno imperii Valentiniani secundo Liberius Romae, Athanasius Alexandreae et Eusebius Samosatorum episcopi ab exsilio revocati verae fidei doctrina claruerunt. Arianis Alexandreae praefuerunt Lucius Antiochus et Euzoius. Christianis in duos greges divisis, alterum Paulinus, alterum Meletius rexit.

Tertio anno Procopius consobrinus Iuliani seditionem movit, maximoque cum exercitu ad Nacoliam usque progressus Valenti terrorem incussit. quae res eius contra ecclesiam furores aliquantum repressit. mox a suis ducibus Angelo et Gomare Procopius proditus fuit, et a Valente duabus arboribus alligatus violenter discerptus. idem proditores serra dissecuit, divina eos vindicta insequente, quod homini indigno favissent. Chalcedonis quoque, quod cives Procopium tutati essent,

λυομένων εὑρέθη εἰς τὰ θεμέλια ἐπὶ πλακῶν γεγραμμένος χρησμὸς οὗτος.

ἀλλ' ὅτε δὴ νύμφαι ἱερὴν κατὰ ἄστυ χορείην B
τερπόμεναι στήσονται ἐϋστεφέας κατ' ἀγυιὰς
καὶ τεῖχος λουτροῖσι πολύστονον ἔσσεται ἄλκαρ,
δὴ τότε μυρία φῦλα πολυσπερέων ἀνθρώπων,
ἄγρια, μαργαίνοντα, κακὴν ἐπιειμένα ἀλκήν,
Ἴστρου Κιμμερίοιο πόρον διαβάντα σὺν αἰχμῇ
καὶ Σκυθικὴν ὀλέσει χώραν καὶ Μυσίδα γαῖαν.
Θρηϊκίης δ' ἐπιβάντα σὺν ἐλπίσι μαινομένῃσιν
αὐτοῦ κεν βιότοιο τέλος καὶ πότμον ἐπίσποι.

καὶ δὴ εἶχεν ἅπαντα οὕτως. ὡς δὲ μετὰ τὴν νίκην Προκοπίου ἐπανῆλθεν Οὐάλης, φιλοτιμεῖται τὴν πόλιν ὑδάτων πλήθει, κατασκευασάμενος ὁλκὸν ὃν Οὐάλεντα ὠνόμασε. καὶ ὁ τότε τῆς C πόλεως ἔπαρχος τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος τῇ πόλει χαρὰν ἐπιδεικνύς, νυμφαῖον κατασκευασάμενος ἐν τῷ Ταύρῳ τῷ μεγέθει τῆς πόλεως ἄξιον, ἱερομηνίαν ἐπετέλεσεν, εὐωχήσας ἅπαντα τὸν λαόν. καὶ τούτοις οὐ μακρὰν τὰ ἐκ τῶν βαρβάρων ἠκολούθησεν ἔθνη, καθὼς τὸ γράμμα ἐχρησμολόγησεν, ἐπιχυθέντων μὲν τῇ Θρᾳκῶν, μετὰ δὲ ταῦτα δαπανηθέντων περὶ αὐτήν. καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν Οὐάλης κινεῖται. σεισμὸς δὲ γέγονε καθ' ὅλης τῆς γῆς μέγας, ὡς καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλοῖα προσωρμισμένα τῷ αἰγιαλῷ ἐπάνω γενέσθαι τῶν μεγάλων τειχῶν. ναυτικοὶ δέ τινες

reliquos muros deiecit. quibus prostratis ad fundamenta repertum est oraculum hoc tabulis inscriptum:

cum sertis redimita sacrae per compita ducent
urbis laetitia Nymphae exhortante choreas,
auxiliumque ferent muri cum triste lavacris,
tum saevi vario populi sermone loquentes,
immensa turba, crudeli robore freti,
Cimmerium armati transmittent protinus Istrum
vastabuntque agros Scythicos et Mysida terram.
post ubi Threiicios spes turbida tangere fines
iusserit, exitio mox consumentur atroci.

omnia ea impleta sunt. nam victo Procopio Valens reversus magnifico urbem aquaeductu exornavit, quem Valentem appellavit, unde magna aquae copia urbi fuit. ac tunc praefectus urbis gaudium eius beneficii causa obortum ut ostenderet, Nymphaeum condidit in Tauro magnitudine urbis dignum, diemque festum egit, ac populum convivio excepit. neque multo post barbaricae gentes, ut in oraculo erat, in Thraciam effusae ibique consumptae sunt. rursum Valens inde ecclesiam infestat. terrae motus tunc per totum orbem ingens fuit, adeo ut ad litus Alexandreae subductae naves supra magnum murum fuerint elatae. et nau-

D ἐξηγήσαντο ὡς κατ᾽ ἐκείνην τὴν ὥραν μέσον τοῦ Ἀδρίου πελάγους πλεόντων εἰς τοὔδαφος καθίσαι τὰ πλοῖα, καὶ μετὰ βραχὺ πάλιν ἐλθεῖν τὸ ὕδωρ, καὶ οὕτω πλεῦσαι.

Τῷ δ᾽ ἔτει τὸν ἀγωγὸν τοῦ ὕδατος οἰκοδομεῖ ὃν Οὐαλεντινιανὸν ὠνόμασε. τούτῳ τῷ Οὐαλεντινιανῷ γυνὴ προσῆλθε, Βερενίκη λεγομένη, λέγουσα ὑπὸ Ῥοδανοῦ πραιποσίτου διαρπαγῆναι τὴν οὐσίαν· οὓς κρίνας ὁ βασιλεὺς ἀποδοθῆναι αὐτῇ τὰ ἴδια προσέταξε. τοῦ δὲ πραιποσίτου μὴ πειθομένου προσῆλθεν ἡ γυνὴ τῷ βασιλεῖ ἐπὶ ἱπποδρομίου, καὶ τὴν ἀπείθειαν ἐξεῖπε τῷ βασιλεῖ. κελεύει οὖν ὁ βασιλεὺς πυρὰν ἐν τῇ σφενδόνῃ ἀναφθῆναι καὶ τὸν
P 311 πραιπόσιτον αὐτοῖς ἀμφίοις ἐν αὐτῇ κατακαῆναι, τῇ δὲ γυναικὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποδοθῆναι.

Τῷ ε' ἔτει Οὐαλεντινιανοῦ χείρονα διωγμὸν Οὐάλης μετὰ Εὐδοξίου τοῦ ἀσεβοῦς ὑπὲρ τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἐποίησε.

Καὶ τῷ ϛ' ἔτει πρεσβείαν ἀπέστειλαν οἱ ὀρθόδοξοι πρὸς Οὐάλεντα, ἄνδρας ἱερατικοὺς π'· οὓς πάντας σὺν τῷ πλοίῳ ὑφαφθῆναι Οὐάλης ἐκέλευσε, καὶ πάντες σὺν τῇ νηὶ κατεφλέχθησαν, μέχρι Δακιβύζων τοῦ πλοίου διαρκέσαντος.

Ἐν δὲ τῷ ζ' ἔτει Οὐάλης ὁ μιαρὸς τοῖς Ἕλλησιν ἄδειαν δέδωκε θυσίας καὶ πανηγύρεις ἐπιτελεῖν. ὡσαύτως καὶ Ἰουδαίους ἐτίμα. μόνους δὲ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ τὰ τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἦν δεινῶς διώκων.

tae narraverunt, cum medium Adriaticum mare navigarent, naves ipsorum ad fundum desedisse moxque reversa aqua navigationem confecisse.

Quarto anno aquaeductum exstruxit, cui Valentiniano nomen est. Valentinianum accessit mulier, Berenice nomine, conquerens suas facultates sibi esse a Rodano praeposito ereptas. imperator causa cognita mandavit ut mulieri sua redderentur. cum autem praepositus non faceret imperata, rursus Valentinianum in Circo mulier compellavit ac de contumacia praepositi rettulit. eum imperator rogo in Funda exstructo, ut erat vestitus, comburi iussit, mulierique eius bona omnia adiudicavit.

Quinto anno Valens cum Eudoxio Graecorum causa Christianos acerbius quam ante persecutus est.

Sexto anno Christiani ad Valentem legatos miserunt, viros pontificiae dignitatis 25. quos ille omnes una cum navi iussit cremari, quae usque ad Dacibyza perduravit.

Septimo anno scelestus Valens Graecis licentiam dedit sacrificandi et festos dies agendi. quin et Iudaeos in honore habuit. solos Christianos et apostolicas ecclesias graviter vexabat.

Τῷ η′ ἔτει Οὐαλεντινιανοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἐλθὼν B *Οὐάλης πάνδεινα κακὰ τοῖς ὀρθοδόξοις ἐνεδείξατο, πολλοὺς μὲν ἀνελὼν μαχαίρᾳ, ἄλλους ἀποπνίξας εἰς τὸν παραρρέοντα Ὀρόντην ποταμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν Ἐδέσσῃ τὸ πλῆθος τῶν ὀρθοδόξων συλλαβὼν ἐφόνευσε. καί τις γυνὴ ὀρθόδοξος τὸ ἴδιον τέκνον ἕλκουσα σπουδῇ ἔλεγε "δεῦρο τέκνον, καιρὸς μαρτυρίας· μαρτυρήσωμεν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ." τοῦτο τὸν Οὐάλεντα ᾔσχυνε καὶ τὸ ἄλγος ἐκώλυσε, θεοῦ δηλαδὴ τοῦτο οἰκονομήσαντος. ὁμοίως καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ τὰς ἐκκλησίας Ἀρειανοῖς παραδοῦναι ἐσπούδασε, τῆς ἐναντιώσεως δραξάμενος ἧς ἔσχε παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου Ἰουλιανός, πρεσβυτέρου τότε τυγχάνοντος τῆς ἐκ-* C *κλησίας Καισαρείας, καὶ Εὐσεβίου τοῦ ἐπισκόπου διεγείροντος εἰς ζῆλον ὀρθοδοξίας.*

Τῷ δὲ θ′ ἔτει τοῦ πολυάθλου Ἀθανασίου πρὸς κύριον ἐκδημήσαντος, ἐπισκοπήσαντος ἔτη μϛ′, ἐν διωγμοῖς δὲ καὶ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσι, Πέτρος τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο, ὃν οἱ Ἀρειανοὶ ἀπήλασαν. τότε πολλοὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀθέως ᾐκίσθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἐν βασάνοις ἐτελειώθησαν. τῷ δ᾽ αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τῆς Καισαρέων ἐπεσκόπησεν ἐκκλησίας, τοῦ Εὐσεβίου εὐσεβῶς κοιμηθέντος.

Τῷ ι′ ἔτει Ἀμβρόσιος μετὰ Εὐδόξιον τῆς ἐκκλησίας Μεδιο- D *λανῶν ἡγήσατο, Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε διάγοντος. καὶ γὰρ τὸν Ἀμβρόσιον ἐπὶ τῷ διαλῦσαι τῶν ἀμφισβητουμένων*

Octavo Valentiniani anno Valens Antiocheam Syriae veniens Christianis atrocia maleficia intulit, multos gladio trucidans, alios in profluente Oronte mergens. sic et Edessae Christianos turmatim capiens necavit. quo tempore quaedam Christiana mulier suum filiolum propere trahens "eam" inquit, "mea proles, tempus est veritatem sanguine nostro obsignandi: moriamur Christi causa." hoc factum Valenti pudorem incussit et malum sedavit, deo nimirum ita dirigente. similiter etiam in Cappadocia ecclesias Arianis tradere studuit, arrepta controversiae occasione, quae intercesserat magno Basilio, tunc presbytero Caesareae, cum Eusebio episcopo, qui ad aemulationem verae religionis instigabat.

Nono anno, cum laboriosus ille Athanasius quadraginta annos episcopatu functus, multis persecutionibus et certaminibus propter Christum vexatus, ad dominum commigrasset, Petrus in episcopatum est subrogatus. hunc Ariani abegerunt, multique eo tempore Christiani impie sunt excruciati, multique inter torturas exspiraverunt. eodem anno Basilius magnus Caesareensis ecclesiae episcopatum adeptus est, Eusebio pie defuncto.

Decimo anno Ambrosius Mediolani in episcopatu Eudoxio successit, cum ibi degeret Valentinianus imperator. quippe Ambrosium, cum is

αἱρετικῶν τὰς ἔριδας ἀποσταλέντα, ἔτι κατηχούμενον ὄντα, ἐξαιτησάμενος ὁ λαὸς ἐβάπτισε καὶ ἐπίσκοπον Μεδιολανῶν ἐποίησεν. ὅπερ ἀκούσας Οὐαλεντινιανὸς ὁ βασιλεὺς "χάρις σοι" ἔφη, "ὦ δέσποτα θεὲ παντοκράτωρ καὶ σῶτερ ἡμέτερε, ὅτι τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἐγὼ μὲν σώματα σὺ δὲ ψυχὰς ἀνθρώπων ἐνεχείρισας, καὶ ταύτῃ τὰς ἐμὰς ψήφους δικαίας ἀπέφηνας." τῆς δὲ δύσεως πάσης
P 312 τριάδα ὁμοούσιον πρεσβευούσης ᾐτήσαντο Οὐαλεντινιανόν, καὶ ἐποίησε σύνοδον ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ, καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐκύρωσεν. ἴδικτον δὲ ἔγραψεν Οὐαλεντινιανὸς τοῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Φρυγίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπισκόποις, ἐμμένειν τοῖς ὡρισμένοις παρὰ τῆς συνόδου παρεγγυώμενος, κοινωνοὺς αὐτοῦ καὶ Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν καὶ Γρατιανὸν τὸν υἱὸν προσλαβόμενος ἐν τῷ ἰδίκτῳ. τότε καὶ Γρηγόριος ὁ θεολόγος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας προέστη, ταῖς Βασιλείου καὶ Μελετίου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς εὐσεβείας ὑπερμάχων εἰσηγήσεσι. καὶ εἰ μὴ
B φθάσας τὴν πόλιν ἀνεκαλέσατο, πᾶσα ἂν τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου λώβης ἐπληρώθη· πάσας γὰρ τὰς ἐκκλησίας αὐτοὶ κατεῖχον, πλὴν τοῦ τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἀναστασίας. ἐπίσκοπος δὲ τῶν Ἀρειανῶν ἦν Δημόφιλος. Γρηγόριος δὲ τότε ὁ Νύσσης καὶ Πέτρος, ἀδελφοὶ Βασιλείου, διέλαμπον. Οὐαλεντινιανὸς δὲ ὠνείδισε Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν ὡς κακόδοξον, μὴ πέμψας αὐτῷ βοήθειαν κατὰ τῶν Γότθων αἰτοῦντι, ἀλλ' εἰπών "οὐ θέμις ἐπαμύνειν ἀνδρὶ θεομάχῳ."

1 ἀποστείλαντα P

missus esset ad rixas haereticorum componendas, etiamnum catechumenum, populus depoposcit, baptizatoque episcopatum Mediolanensem credidit. id cum Valentiniano imperatori esset indicatum, "gratias" ait "tibi ago, domine deus omnipotens, quod cum ego huic viro corpora hominum commisissem, tu ei animas commendavisti, itaque meum suffragium approbasti." cum autem totus Occidens trinitatem consubstantialem profiteretur, Valentinianus rogatus concilium in Illyrico coegit, inque eo fidem Nicaenam confirmavit. edictum quoque misit ad Asiae Phrygiae omnesque Orientis episcopos, quo mandabat ut starent concilii decretis, socios sibi eo in edicto adscribens Valentem fratrem et Gratianum filium suum. tunc et Gregorius theologus Cpolitanae ecclesiae praefectus est, Basilio Meletio ac reliquis qui pro vera religione propugnabant auctoribus. quod nisi is mature urbem revocasset, utique totam Ariana et Eunomiana lues occupasset, cum iam tum omnia templa ea infecti obtinerent, excepto sanctae martyris Anastasiae oratorio. Arianorum tunc fuit episcopus Demophilus. eodem tempore Gregorius Nyssenus et Petrus, fratres Basilii, claruerunt. ceterum Valentinianus fratri Valenti pravas de rebus sacris opiniones exprobravit, neque ei postulanti auxilium adversus Gotthos misit, homini contra deum pugnanti auxilium ferendum esse negans.

Τῷ ια' ἔτει Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη ια', τρόπῳ τοιῷδε. οἱ Σαυρομάται ὑπ' αὐτοῦ ἡττηθέντες πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἔπεμψαν αἰτοῦντες εἰρήνην. αὐτοῦ δὲ τούτους ἐρωτῶντος εἰ πάντες οἱ Σαυρομάται τοιοῦτοί εἰσιν ἀκρότατοι, C καὶ αὐτῶν εἰπόντων ὅτι τοὺς κρείττονας πάντων ὧδε ἔχεις καὶ ὁρᾷς, ἀνακράξας βιαίως ἔφη "δεινὰ Ῥωμαίων ἡ βασιλεία ὑπομένει εἰς Οὐαλεντινιανὸν λήξασα, εἰ Σαυρομάται τοιοῦτοι ὄντες οἰκτρότατοι Ῥωμαίοις κατεξανίστανται." ἐκ δὲ τῆς τάσεως καὶ τοῦ κρότου τῶν χειρῶν φλεβὸς ῥαγείσης καὶ πλείστου ἀναδοθέντος αἵματος, ἔν τινι φρουρίῳ Γαλλίας θνήσκει.

Καὶ ἀναγορεύουσι Ῥωμαῖοι Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Αὔγουστον, ὃς ἐκράτησεν ἔτη γ'. ἐπὶ αὐτοῦ οἱ Γότθοι περάσαντες τὴν Μαιώτιδα λίμνην ἐλάφου ἡγησαμένης αὐτοῖς ἦλθον εἰς τὴν Θρᾴκην, καὶ δύο γεγονότες μέρη ἀλλήλοις ἐμάχοντο. D καὶ συμμαχίαν αἰτήσαντες οἱ τοῦ ἑνὸς μέρους παρὰ Οὐάλεντος ἔτυχον ὑποσχέσει τοῦ Χριστιανοὺς γενέσθαι· ὅθεν καὶ βαπτισθέντες Ἀρειανοὶ ἀποκατέστησαν, καθὼς ἦν καὶ Οὐάλης. μετὰ τοῦτο οὖν ἐν Συρίᾳ τοῦ Οὐάλεντος διατρίβοντος, οἱ Σκύθαι περάσαντες κατὰ τῆς πόλεως εἰσέφρησαν, τὰς σπονδὰς μὴ φυλάξαντες μετὰ τὸ βαπτισθῆναι αὐτούς. τοῖς αὐτοῖς ἔτεσιν ἡ τῶν Μασσαλιανῶν αἵρεσις ἤγουν Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσιαστῶν, τῶν καὶ Βογομίλων, ἐφύη. Οὐάλης δὲ πάσας τὰς ἐκκλησίας πορθῶν ἧκεν εἰς Καισάρειαν, κατὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου μαινόμενος. ἔπραξε δὲ οἷα P 313

4 εἰ πάντες] εἰκόνες P

Anno sui imperii 11 Valentinianus magnus hoc modo decessit. Sauromatae ab ipso victi petendae pacis causa legatos miserant. quos cum ipse examinaret, responderunt se omnium esse primos atque potissimos. imperator, cum isti dicerent se omnium praestantissimos in conspectum eius venisse, magna vi exclamavit "male agitur cum Romano imperio, quod in Valentinianum desiit, cum Sauromatae, tali homines condicione omniumque mortalium maxime miserabiles, adversus illud insurgunt." qua ex contentione vocis et manuum plausu vena rupta, cum sanguinis plurimum eiecisset, in quodam Galliae castello vitam reliquit.

Exinde Romani Valentem eius fratrem Augustum salutant: is imperavit triennium. eo imperante Gotthi traiecta Maeotide palude, praeeunte cerva, in Thraciam venerunt, inque duas divisi partes bellum altera alteri fecerunt. altera pars a Valente suppetias postulavit, promittens se Christo nomen daturam; iisque potiti, baptizati Arianam religionem sunt secuti, quam et Valens colebat. postea Valente in Syria agente, Scythae amne transmisso urbem, violatis post baptismum pactis, adorti sunt. iisdem annis Massalianorum haeresis, quae et Euchitarum et Enthusiastarum et Bogomilorum dicitur, orta est. Valens autem omnes ecclesias devastans Caesaream venit, contra Basilium ma-

καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἔλεξεν, ὅτε καὶ Γαλάτης υἱὸς Οὐάλεντος καὶ ἡ σύμβιος Δομνίκα νόσῳ χαλεπῇ ἐχειμάσθη. πρὸς τούτοις Δημοσθένους τινὸς τῶν ὀψοποιῶν Οὐάλεντος ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῇ πρὸς Οὐάλεντα μεμφομένου Βασίλειον καὶ βαρβαρίσαντος, εἰπεῖν τὸν διδάσκαλον "ἰδοὺ ἐθεασάμεθα καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον."

Τῷ τρίτῳ ἔτει πάλιν ἐξῆλθον οἱ Γότθοι εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν καὶ ἠρήμωσαν πολλὰς ἐπαρχίας, Σκυθίαν Μυσίαν Θρᾴκην Μακεδονίαν Ἀχαΐαν καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ἐπαρχίας. ἐθεάθησαν δὲ ἐν τῷ ἀέρι ἄνδρες ἔνοπλοι, ἐσχηματισμένοι
B ἐν ταῖς νεφέλαις. ἐγεννήθη δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ παιδίον ἐντελὲς μὲν τὰ ὁλομερῆ, ὀφθαλμὸν δὲ ἔχον ἕνα ἐν μέσῳ τοῦ μετώπου, χεῖρας δὲ τέσσαρας καὶ πόδας τέσσαρας καὶ πώγωνα. Λιβάνιος δὲ ὁ σοφιστὴς καὶ Ἰάμβλιχος ὁ Πρόκλου διδάσκαλος ἐποίησαν τὴν λεγομένην ἀλεκτορομαντείαν· γράψαντες γὰρ τὰ κδ´ γράμματα ἐπὶ κόνεως, καὶ ἐπιθέντες καθ' ἕκαστον γράμμα κόκκον σίτου, ἀπέλυσαν ἀλέκτορα ἐπὶ τὰ γράμματα, καὶ ἔλαβεν ὁ ἀλέκτωρ τὸν ἐν τῷ θ κόκκον, ἔπειτα τὸν ἐν τῷ ε καὶ ο καὶ τὸν ἐν τῷ δ. καὶ ἐγένετο ἡ τούτων μαντεία ἀμφίβολος· τοιαῦτα γὰρ
C τὰ τῶν τοιούτων ἀπατηλά. τοῦτο μαθὼν Οὐάλης πολλοὺς Θεοδοσίους καὶ Θεοδότους καὶ Θεοδώρους καὶ τοὺς ὁμοίως ἐγκειμένους τοῖς γράμμασι τούτοις ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ἀναιτίως ἐκόλασεν. Ἰάμβλιχος δὲ φοβηθεὶς φάρμακον πιὼν ἀπέθανε. μαθὼν δὲ ἐν

gnum furore incitatus. ac tum ea egit quae Gregorius magnus in oratione Basilii funebri refert. quo tempore etiam Gallus Valentis filius et Dominica Valentis uxor gravi morbo afflicti sunt. ad haec, cum in colloquio cum Valente habito quidam de coquis eius, nomine Demosthenes, Basilium reprehendisset essetque barbarice locutus, ferunt Basilium dixisse "en vidimus etiam Demosthenem illiteratum."

Tertio anno rursus Gotthi in Romanorum dicionem impressione facta provincias viginti plures depopulati sunt, Scythiam Mysiam Thraciam Macedoniam Achaiam et universam Graeciam. visae sunt etiam in aëre effigies virorum armatorum, in nubibus expressae. et Antiocheae puer natus est omnibus membris constans, sed unicum oculum in frontis medio habens, manus quattuor totidemque pedes ac barbam. tunc Libanius sophista et Iamblichus Procli magister galli gallinacei divinationem instituerunt. scribentes enim in pulvere 24 elementa, ac cuivis granum frumenti imponentes, gallum iis immiserunt. atque is granum de litera *th*, item de *e*, de *o* et de *d* abstulit, itaque ambiguam designationem reliquit, quemadmodum id genus res solent imposturarum esse plenae. Valens autem re intellecta multos Theodosios et Theodotos et Theodoros, aliosque quorum nomina ab istis literis inciperent, insontes suppliciis affecit. Iamblichus metuens sibi hausto veneno sibi mortem conscivit. porro Valens Antiocheae de Gotthis cer-

Ἀντιοχείᾳ Οὐάλης περὶ τῶν Γότθων ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. ὕβριζον δὲ αὐτὸν οἱ Βυζάντιοι ὡς ἄνανδρον καὶ φυγοπόλεμον. ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸν τῶν Γότθων πόλεμον, Ἰσαάκιός τις μοναχὸς τῶν μεγάλων κρατήσας τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου Οὐάλεντος ἔφη πρὸς αὐτόν "ποῦ ἐξέρχῃ, βασιλεῦ, κατὰ θεοῦ στρατευόμενος καὶ θεὸν ἔχων ἀντίπαλον;" τοῦτον ὀργισθεὶς Οὐάλης φρουρᾷ παρέδωκεν, ἀπειλήσας θάνατον εἰ ἐπανέλθοι. πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ D τελευτῆς, ἐθεάσατο κατ' ὄναρ ἄνδρα τινὰ λέγοντα αὐτῷ "τάχος βάδιζε πρὸς Μίμαντα τὸν μέγαν, ἔνθα μόρος σε δεινὸς ἁρπάσει τάλαν." διυπνισθεὶς οὖν ἠρώτα τίς ἐστι Μίμας, προσκαλεσάμενος δέ τινα τῶν σοφῶν ἐπυνθάνετο παρ' αὐτοῦ τίς ἐστι Μίμας. ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ "ὄρος ἐστί, δέσποτα, μέγιστον τῆς Ἀσίας, προσεγγίζον τῇ θαλάσσῃ, πλησίον τῆς νήσου Χίου· οὗ τινὸς καὶ Ὅμηρος μέμνηται, φάσκων ἐν Ὀδυσσείᾳ "παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα."" καὶ ὁ βασιλεύς "τίς ἐμοὶ χρεία πρὸς τὸ τοῦ Μίμαντος ὄρος, ἵνα ἐκεῖ τελευτήσω ἀπελθών;" τοῦτο πλάνη δαιμόνων, καὶ εἰδώλων P 314 ἀπατηλῶν ὄνειρος. καὶ μετὰ μικρὸν ἐξῆλθε τῆς Θρᾴκης πολεμήσων τοῖς Σκύθαις. καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς καὶ ἡττηθεὶς κατὰ κράτος φεύγει ἔν τινι χωρίῳ, καὶ εἰσελθὼν ἐν ἀχυρῶνι μετὰ τῶν συνόντων ἐκρύπτετο. τῶν οὖν Σκυθῶν πῦρ ἐμβαλόντων ἀγνοίᾳ τῶν κεκρυμμένων, πάντες οἱ ἐν τῷ οἰκήματι προσπεφευγότες ἀπετεφρώθησαν, γεγονότες πυρίκαυστοι. ὕστερον δὲ μετὰ τὴν τῶν

tior factus Cpolin venit; ibique eum cives ut effeminatum et bellifugam conviciis prosciderunt. eundem ad bellum contra Gotthos exeuntem Isaacius, unus magnorum monachorum, arrepto equi freno ita monuit "quorsum vadis, imperator, contra deum expeditionem faciens, eumque habens adversarium?" iratus Valens eum in custodiam tradidit, minatus se a reditu supplicium de ipso sumpturum. ante suum interitum imperator per quietem vidit virum quendam ita sibi dicentem:

celeriter ad magnum Mimantem miser abi,
te mortis atrox ibi corripiet exitus.

somno solutus quaesivit quisnam esset ille Mimas, quendamque doctum ad se vocatum percontatus est ea de re. is respondit Mimantem esse maximum Asiae montem, qui non procul insula Chio in mare procurrat, cuius et Homerus fecerit mentionem in Ulyssea, his verbis "ventosum pone Mimantem." tum imperator "quid" inquit, "attinet me ad eum montem proficisci, ut ibi moriar?" haec est daemonum impostura et fallacium simulacrorum insomnium. paulo post in Thraciam eduxit, ibique cum Scythis acie congressus, ingenti praelio victus, in quendam pagum confugit; ingressusque cellam in qua paleae repositae erant, cum iis quos fugae habebat comites, ibi sese abdidit. Scythis autem, qui occultatos ibi ignorabant, ignem domui isti iniicientibus, quotquot ibi latebant, omnes cremati et in cineres redacti sunt. postea digressis

πολεμίων ἀναχώρησιν ἀναζητούντων τινῶν τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, εὑρέθη ἐν ᾧ ἐκρύπτετο οἰκήματι τάφος ἀρχαίου τινὸς ἐπιγεγραμ-
B μένος οὕτως "ἐνταῦθα κεῖται Μίμας Μακεδὼν στρατηγέτης." ὁ δὲ θεῖος Ἰσαάκιος ἐν τῇ φρουρᾷ ὢν τῆς δυσωδίας ἀντελάβετο τῇ τῆς ψυχῆς καθαρότητι, καὶ ἔφη "οὕτως ὁ ἄθλιος Οὐάλης ἄρτι κατακαίεται." ὅπερ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπανελθόντων ἐβεβαιώθη. ἦν δὲ Οὐάλης τὴν ἡλικίαν διμοιραίαν ἔχων, αὐθάδης τὸν τρόπον καὶ ὑπερήφανος καὶ πρὸς αἱμάτων χύσεις ἑτοιμότατος, ἔχων τὰς φρένας ἀσυμπαθεῖς καὶ παντὸς ἐλέους ἀλλοτρίας, αὐστηρίᾳ τὸν λογισμὸν σκοτιζόμενος καὶ πάσης παιδείας ἀμέτοχος. γυνὴ δὲ τούτου Δομνίκα, Ἀρειανὴ διάπυρος.

C Γρατιανὸς ὁ υἱὸς Οὐαλεντινιανοῦ, αἱρετικός, ἐβασίλευσε μόνος ἔτη γʹ καὶ μετὰ Θεοδοσίου ἕτερα γʹ· ἀπὸ γὰρ τοῦ Βυζαντίου ἐπέμφθησαν πρέσβεις πρὸς Γρατιανὸν ἐν Παννονίᾳ κατερχόμενον, δοθῆναι αὐτοῖς βασιλέα, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ὁ μέγας Θεοδόσιος ἀναγορευθεὶς βασιλεύς, καὶ ἐκράτησεν ἔτη ιζʹ μῆνας εʹ ἡμέρας δʹ. ἐπὶ Γρατιανοῦ σεισμὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γέγονεν ἐπὶ τοσοῦτον ὡς ἐπὶ πολὺ ὑποχωρῆσαι τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πλοῖα ἐπὶ ξηρᾶς ἑστάναι. πλήθους δὲ πολλοῦ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι συνδεδραμηκότος, τῶν ὑδάτων ἀθρόως ἐκδραμόντων πέντε μυριάδες ἀνθρώπων κατεποντίσθησαν· καὶ τῆς Κρήτης δὲ καὶ
D Ἀχαΐας καὶ Βοιωτίας Ἠπείρου τε καὶ Σικελίας πλεῖστα μέρη ἀπο-

14 κατεχόμενον?

hostibus cum quidam corpus imperatoris quaererent, repererunt in domo in quam se abdiderat ille, sepulcrum antiqui cuiusdam ita inscriptum "heic situs est Mimas Macedo ductor exercitus." divinus autem Isaacius in custodia detentus puritate animae sensit foetorem, dixitque "ita miser Valens iam comburitur." quod eius dictum ab iis qui a fuga redibant confirmatum est. fuit Valens statura mediocri, moribus contumacibus et superbis, et ad fundendum sanguinem promptissimo animo, ac ab omni miseratione et humanitate alieno; rationique sua austeritate tenebras obducebat, homo nullius disciplinae particeps. uxor eius Dominica Arianam sectam fervidissime colebat.

Gratianus Valentiniani filius imperavit solus annos tres, et alios totidem Theodosio collega. nam Byzantio missi ad Gratianum legati fuerant in Pannoniam, imperatorem urbi poscentes. datus est ergo Theodosius magnus, imperator declaratus. is imperavit annos 17, menses 5, dies 4. sub Gratiano tantus fuit terrae motus Alexandreae, ut aqua maris procul se a littore subduxerit navesque in sicco destituerit. ad quod inusitatum spectaculum cum magna hominum multitudo accurrisset, aqua subito magna vi rediit, et 50000 mortales submersit. eodem tempore magna etiam pars Cretae Achaiae Boeotiae Epiri ac

λέσθαι, τῆς θαλάσσης ἀνελθούσης καὶ ἐπικλυσάσης αὐτά, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων ἀπορριφῆναι πλοῖα ἄχρι σταδίων ἑκατόν.

Μαξιμιανὸς δέ τις Βρεττανός, ὅτι τὸν Θεοδόσιον ὁ Γρατιανὸς βασιλέα ἐποίησεν αὐτοῦ μηδεμιᾶς τυχόντος τιμῆς, διήγειρε τοὺς ἐν Βρεττανίᾳ ἀντᾶραι Γρατιανῷ. καὶ ἀποστέλλει Ἀνδραγάθιον κατ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ εἰσῆλθεν ἐν φορείῳ καταστέγῳ, φημίζων τὴν γυναῖκα Γρατιανοῦ εἶναι ἐκ Βρεττανίας ἐπανήκουσαν, ἧς τῇ ἀγάπῃ Γρατιανὸς κρατηθεὶς τῷ φορείῳ προσῆλθε· καὶ ἀνακαλύψας βλέπει τὸν Ἀνδραγάθιον, ὃς παραυτὰ διὰ στρατιωτῶν παρεσκευασμένων ὄντων ἐπὶ τούτου Γρατιανὸν διεχειρίσατο. ὃς ἐπὶ τοσοῦτον εὐστόχως ἐτόξευεν ὡς λέγειν τινὰς τὰ Γρατιανοῦ βέλη P 315 φρένας ἔχειν. μετετέθη δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάφους.

Ἀδελφὸς δὲ Γρατιανοῦ ὁμώνυμος τῷ πατρὶ Οὐαλεντινιανῷ, ἔτι περιών, τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ἐπισκόπους ἀνεκαλέσατο καὶ τὰς ἰδίας ἐκκλησίας ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ἐκδιώξας τοὺς Ἀρειανούς, Δαμάσου τοῦ πάπα Ῥώμης αὐτῷ συμπράττοντος. τότε καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος παρρησιαστικώτερον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐδίδασκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ εὐκτήριον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἔτι μικρὸν τυγχάνον, δέκα χρόνους καὶ μικρόν τι πρὸς ἐκεῖσε πεποιηκώς. B ἔνθα καὶ παράδοξα γίνεται θαύματα ἐξ ἐμφανείας τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς θεοτόκου. διssῶς γὰρ λέγεται ἡ ἐπωνυμία τοῦ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ναοῦ, ἀνάστασις μὲν διὰ

10 τούτῳ?

Siciliae periit, maris alluvione, cum quidem naves in montes sunt eiectae ad centum usque a littore stadia.

Ceterum Maximianus quidam Britannus, cum se praeterito nulloque honore affecto videret Theodosium a Gratiano imperii consortem assumptum, Britannos in Gratianum excitat, mittitque contra eum Andragathium. Andragathius lectica operta vectus rumorem spargit Gratiani uxorem ex Britannia ea advehi. uxoris ergo amore Gratianus ad lecticam aggressus, cum eam aperuisset, Andragathium intus offendit, cuius iussu a militibus ad hoc comparatis illico trucidatur. Gratianus tanta fuit iaculandi peritia, ut quidam dicerent eius spicula esse mente praedita. corpus eius in imperatoria monimenta Theodosius rettulit.

Frater autem Gratiani superstes, patris Valentiniani nomen gerens, episcopos ab exsilio revocat, suasque iis reddit ecclesias, profligatis Arianis. qua in re est a Damaso Romano papa adiutus. tunc et theologus Gregorius maiori cum libertate veritatem Cpoli docuit in oratorio sanctae Anastasiae, quod adhuc erat exiguum, decennium ibi et paulo amplius moratus. ibi quoque inaudita miracula sunt edita a castissima dei genitrice. duplex enim perhibetur ratio nominis templi sanctae

τὸ τὸν τῆς ὀρθοδοξίας λόγον ἐν ταύτῃ ἀναστῆναι, Ἀναστασία δὲ διὰ τὸ συμβὰν εἰς αὐτὴν θαυματούργημα· λέγεται γὰρ γυναῖκά τινα ἄνωθεν πεσοῦσαν ἀποθανεῖν, γενομένης δὲ κοινῆς εὐχῆς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ταύτην ἀναστῆναι. μικροῦ δὲ ὄντος τότε τοῦ εὐκτηρίου, ὕστερον ἐπὶ τοῦ ὁσίου Μαρκιανοῦ ἀνοικοδομηθῆναι καθὼς ὁρᾶται.

Θεοδόσιος μέντοι βασιλεὺς τῷ γένει μὲν Ἴβηρ ἦν τῶν ἑσπερίων, εὐγενὴς δέ τις καὶ θαυμάσιος περὶ τοὺς πολέμους. οὗτος
C εὐθὺ τοὺς ἐν Θρᾴκῃ βαρβάρους κατὰ κράτος ἐνίκησεν, εὐσεβὴς ὢν καὶ ὀρθόδοξος. οὗτος ἦν τὴν μὲν ἀναδρομὴν τοῦ σώματος σύμμετρος, ἄμεμπτος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς, ὑπέρυθρος τῷ προσώπῳ, ξανθὴν ἔχων τὴν τρίχα, τὴν ῥῖνα λεπτὴν καὶ ἐπίγρυπον, χαρίεις τὴν ὁμιλίαν, τὸν τρόπον δὲ χαριέστατος, ἔχων γυναῖκα ὀνόματι Πλακίλλαν, ἐξ ἧς ἔσχεν Ἀρκάδιον καὶ Ὁνώριον· ἧς τελευτησάσης Γάλλαν ἀδελφὴν Γρατιανοῦ ἔγημεν. ἐν Θεσσαλονίκῃ δὲ ὤν, νόσῳ περιπεσών, βαπτίζεται ὑπὸ Ἀσχολίου τοῦ ἐπισκόπου. καὶ νόμον ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ ὁμοουσίου ἔγραψεν, ὃν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπέστειλαν. ἐλθὼν δὲ καὶ αὐτὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει Δημοφίλῳ ἐδήλωσεν ἢ ἀποστῆναι τῆς Ἀρείου
D πλάνης ἢ ταχέως τῆς ἐκκλησίας ἐξελθεῖν. ὁ δὲ τὸ πλῆθος τῶν Ἀρειανῶν συνάξας ἔξω τῆς πόλεως ἐκκλησίαζεν, ἔχων καὶ Λούκιον τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον Ἀρειανὸν σὺν αὐτῷ. καὶ οὕτω λοιπὸν ὁ θεῖος Γρηγόριος, μεθ' ὧν αὐτὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν

Anastasiae, una, quod ibi resurrexit verae religionis doctrina, altera a miraculo ibi edito. fertur enim quandam mulierem de sublimi lapsam exspirasse et Christianorum publicis precibus in vitam revocatam. id oratorium cum eo tempore esset parvum, postea temporis pius imperator Marcianus ad eam molem exstruxit qua nunc visitur.

Theodosius imperator natione fuit Hispanus, nobilis et bello admirandus, pius et verae religionis professor. is statim barbaros in Thracia magno praelio superavit. statura fuit mediocri, a calce ad verticem usque inculpata; subrufus faciem, fulvo capillo, naso tenui et incurvo, gratiosus in colloquio, moribus venustissimis. uxorem habuit Placillam, quae eum Arcadio et Honorio patrem fecit. ea mortua Gallam duxit, Gratiani sororem. Thessalonicae degens cum in morbum incidisset, baptizatus est ab Ascholio episcopo. legemque tulit pro orthodoxis de filio patris consubstantiali, eamque Cpolin misit. ipse quoque eo cum venisset, Demophilum aut ab errore Arii desistere aut mox ecclesia decedere iussit. Demophilus multitudine Arianorum conducta conciones extra urbem habuit; eratque cum eo Lucius, Alexandreae episcopus Arianus. ita demum beatus Gregorius, et quos ille

ἐφώτισε, τὰς ἐκκλησίας πάσας παρέλαβε, τεσσαράκοντα ἔτη καὶ μικρόν τι πρὸς κατασχόντων αὐτὰς τῶν Ἀρειανῶν.

Τῷ ε' ἔτει Θεοδοσίου ἐν Ἀντιοχείᾳ ἔτεκε γυνὴ ἐν ταὐτῷ παιδία τέσσαρα ἀρρενικά· ἐπέζησε δὲ μῆνας δύο, καὶ ἀπέθανεν ἓν ἐπὶ ἑνὶ τὰ τέσσαρα.

Τῷ ς' ἔτει ἡ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ ἁγία δευτέρα σύνοδος P 316
τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἐν Κωνσταντινουπόλει συνηθροίσθη πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἐν Νικαίᾳ δογματισθέντων καὶ κατὰ Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου· ὑπῆρχον δὲ Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱεροσολύμων καὶ Γρηγόριος ὁ θεολόγος. ἀναθεματίζεται δὲ Μακεδόνιος κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος βλασφημῶν, καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιος καὶ Ἀπολινάριος, ἔτι δὲ Ἄρειος καὶ Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας Εὐζώϊός τε καὶ Ἀκάκιος, Θεόγνις καὶ Εὐφρόνιος καὶ οἱ λοιποὶ αἱρετικοί. ἀπέχει δὲ ἡ δευτέρα σύνοδος ἀπὸ τῆς πρώτης ἔτη ξ'. Γρηγορίῳ δὲ τῷ θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντινου- B
πόλεως ἡ σύνοδος ἐκύρωσεν ὡς πολλὰ καμόντι καὶ τῆς λώβης τῶν αἱρέσεων τὴν ἐκκλησίαν ἐλευθερώσαντι. τινὰς δὲ τῶν ἐξ Αἰγύπτου μαθὼν ὁ μακαριώτατος τῷ πράγματι φθονήσαντας, τὸν συντακτήριον ἐπιδειξάμενος λόγον ἑκουσίως τοῦ θρόνου τῆς βασιλίδος ὑπεχώρησε, δύο χρόνους μόνον ταύτης ἐπισκοπήσας. Νεκτάριον ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος προχειρίζονται, ἀβάπτιστον ἕως τότε τυγχάνοντα. προσέθηκε δὲ τῷ συμβόλῳ καὶ τὴν θεο-

verae fidei doctrina illuminaverat, omnia templa receperunt, ab Arianis paulo amplius quadraginta annis occupata.

Quinto anno imperii Theodosiani quaedam mulier Antiocheae uno partu quattuor masculos edidit: supervixit menses duos. infans unus post alium obiit.

Sexto anno magnum secundum sacrum oecumenicum concilium Cpoli celebratum est a 150 orthodoxis episcopis, ad confirmanda Nicaeae synodi decreta ac contra Macedonium spiritus sancti impugnatorem. praefuerunt Timotheus Alexandreae, Meletius Antiocheae, Cyrillus Hierosolymorum episcopi, et Gregorius theologus. damnati sunt Macedonius, impie in spiritum sanctum contumeliosus, cumque eo Sabellius, Apolinarius, Arius, Eusebius Nicomediae episcopus, Euzoius, Acacius, Theognis, Euphronius et reliqui haeretici. secunda synodus a prima abfuit annis sexaginta. ea Gregorio theologo episcopatum Cpolitanum decrevit ut qui multos labores pertulisset, ecclesiamque haereticorum labe expurgasset. sed cum is videret quosdam Aegyptios rei invidia correptos, pronuntiata de constituenda concordia oratione ultro se solio regiae urbis abdicavit, cum biennium episcopatum eius gessisset. eius in locum imperator et concilium Nectarium deligunt, nondum adhuc baptizatum. id concilium symbolo adiecit doctrinam de spiritu sancto;

λογίαν τοῦ πνεύματος. ἐξέθετο δὲ καὶ κανόνας ἐν οἷς τῷ θρόνῳ
C Κωνσταντινουπόλεως τὰ πρεσβεῖα Ῥώμης ἀπένειμε. τότε καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ προδρόμου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤχθη, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ.

Τῷ ζ' ἔτει τούτου Θεοδόσιος ὁ Αὔγουστος Ὁνώριον υἱὸν αὐτοῦ τὸν ἐκ Πλακίλλης ὕπατον ἀνέδειξε καὶ πολεμεῖν τῷ τυράννῳ Μαξίμῳ ηὐτρέπισε.

Τῷ η' ἔτει ἐν Παλαιστίνῃ, ἐν κώμῃ Ἐμμαοῦς λεγομένῃ, παιδίον ἐγεννήθη τέλειον ἀπὸ ὀμφαλοῦ καὶ ἄνω διῃρημένον, ὃ εἶχε δύο στήθη, δύο κεφαλάς, καὶ ἕκαστον τὰς αἰσθήσεις εἶχε. τὸ ἓν ἤσθιε καὶ ἔπινε, τὸ δὲ ἕτερον οὐχί· τὸ ἓν ἐκάθευδε, καὶ τὸ ἕτερον ἐγρηγόρει. ἔστι δ' ὅτε καὶ συνέπαιζον πρὸς ἄλληλα, καὶ
D ἔκλαιον ἀμφότερα, καὶ ἔτυπτον ἄλληλα. ἔζησαν δὲ ἔτη δύο, καὶ τὸ μὲν ἓν ἀπέθανε, τὸ δὲ ἕτερον μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἐτελεύτησεν.

Τῷ ς' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου γέγονεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ δευτέρα σύνοδος τῶν ρν' ἁγίων πατέρων, ἐπὶ Δαμάσου πάπα Ῥώμης, ἧς ἡγοῦντο Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱεροσολύμων καὶ Γρηγόριος ὁ θεολόγος, κατὰ Μακεδονίου γεγονότος ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς ἔτι περιὼν ὡσαύτως τῷ Ἀρείῳ ἐβλασφήμει. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ εἶναι θεὸν
P 317 ἀληθινὸν ἀλλὰ κτίσμα καὶ αὐτὸ ὑπελάμβανεν. ὀλίγου δὲ καιροῦ

3 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως P: cf. p. 321 c.

et canones edidit, in quibus sedi Cpolitanae post solium Romanum primus locus adsignatur. tum etiam caput Ioannis baptistae et corpus Pauli confessoris Cpolin advecta sunt.

Anno 7 Theodosius Augustus Honorium, suum ex Placilla filium, consulem creavit, seque ad bellum tyranno Maximo faciendum paravit.

Anno 8 Emmaunte Palaestinae pago infans natus est ab umbilico sursum dissectus in duo pectora duoque capita, et utraque pars sensu erat praedita. edente altera aut bibente altera abstinebat, una dormiente altera vigilabat; aliquando inter se colludebant, flebant simul, altera alteram percutiebant. vixerunt annos duos, et altera mortua quatriduo post altera decessit.

Sextum annum imperante Theodosio magno, secundum sacrum oecumenicum concilium Cpoli actum est a 150 patribus, Damaso tum Romae papa. praefuerunt Timotheus Alexandreae, Meletius Antiocheae, Cyrillus Hierosolymae episcopi et Gregorius theologus. res gesta contra Macedonium, qui fuerat episcopus Cpolitanus, adhuc superstitem. is et Arii errorem sequebatur, et spiritum sanctum negabat esse verum deum, sed creaturam esse iudicabat. post exiguum tempus

παρῳχηκότος μαθὼν ὁ θεῖος Γρηγόριος τινας τῶν ἐξ Αἰγύπτου τῷ λόγῳ αὐτοῦ φθονήσαντας, τὸν συντακτήριον ἐπιδειξάμενος λόγον τῆς ἐπισκοπικῆς διοικήσεως ὑπανεχώρησε. καὶ πρὸς τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ κτῆμα αὐτοῦ ἀπελθών, μικρόν τι ἡσυχάσας ἐν αὐτῷ καὶ τῶν πολλῶν ἠρεμήσας θορύβων καὶ ἐν μείζονι γενόμενος θεωρίᾳ τὸν βίον ὑπαλλάττει, πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν, τῶν τοῦ πνεύματος ἁπάσης γνώσεως καὶ θεωρίας ἔμπλεως. ἡ δὲ ἁγία σύνοδος Μακεδόνιον ἀναθεματίζει, σὺν αὐτῷ καὶ Σαβέλλιον τὸν Λίβυν ἓν πρόσωπον ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος δοξάζοντα, ἔτι δὴ καὶ Ἀπολινάριον τὸν Λαοδικέα λέγοντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα λόγον B ἄνθρωπον εἶναι, ἀντὶ δὲ νοὸς τὸν λόγον ἀρκεῖν τῇ ψυχῇ. ἐκήρυξε δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι ζωοποιὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, προστεθεικυῖα εἰς τὸ ἅγιον σύμβολον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ κύριον, τὸ ζωοποιὸν καὶ τὰ ἑξῆς.

Τότε ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος ἐδυσώπει τὸν βασιλέα ἐξελαθῆναι τοὺς Ἀρειανοὺς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων. ὁ δὲ ἀπηνεστέραν ὑπολαβὼν τὴν αἴτησιν οὐχ ὑπήκουσε. καὶ τότε μὲν ὁ σοφώτατος Ἀμφιλόχιος ἐσίγησε, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντὸς τῶν βασιλείων γενόμενος τὸν μὲν βασιλέα ἠσπάσατο ὡς εἰκός, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ σὺν αὐτῷ ἑστῶτα βασιλικῶς ἀγέραστον κατέλιπε. καὶ ὁ βασιλεὺς νομίσας C ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀσπάσασθαι καὶ τὸν υἱὸν βασιλικῶς προσέταξεν. ὁ δὲ ἀποχρῆν ἔφη τὴν παρ' αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ἰδιωτικῶς τιμήν. ὃν ὁ βασιλεὺς χαλεπήνας οἰκείαν ἔλεγεν

Gregorius animadvertens quosdam Aegyptios dignitati suae invidere, oratione de constituenda ecclesia edita episcopatu se abdicavit, et ad suum in Cappadociam praedium rediit, ubi aliquantulum quiete refectus tumultibusque variis subductus, ac rerum divinarum contemplationi maiori otio deditus, senex vitaeque satur decessit. vir fuit spiritu omnisque cognitionis et contemplationis plenus. ceterum sanctum concilium damnavit Macedonium, cumque eo Sabellium Afrum, qui unam tantum trinitatis personam asserebat, et Apolinarium Laodicensem, qui verbum in homine mentis vacuo habitasse tradebat, ac loco mentis animae verbum fuisse. pronuntiavit autem concilium spiritum sanctum esse deum vivificum, eiusdem cum patre essentiae ac cum filio; addiditque symbolo de spiritu sancto haec verba "dominum, vivificum" etc.

Eo tempore magnus ille Amphilochius ab imperatore contendit ut omnibus urbibus Arianos eiiceret. sed cum rex id negaret ut cui crudelior illa petitio videretur, tacuit tum vir sapientissimus. non multo post autem cum in regiam venisset, imperatorem, uti par erat, honorifice salutans, filium patri regio habitu adstantem inhonoratum praeteriit. imperator id oblivione factum credere, hortarique Amphilochium ut filio quoque qui regi debetur salutandi honorem exhiberet. Amphilochius dicere privatam ei salutationem satis esse. cum indignaretur

εἶναι τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν. καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξεβόησεν "ὁρᾷς, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρεις τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν; πίστευσον οὖν καὶ τὸν θεὸν τοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ βλασφημοῦντας βδελύττεσθαί τε καὶ ἀποστρέφεσθαι." τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάσας νόμον ἔγραψεν εὐθὺς τὰς τῶν αἱρετικῶν συνάξεις κωλύοντα. τούτῳ τῷ ἀγαθῷ φθονήσας ὁ μισόκαλος δαίμων ὠμόν
D τι καὶ ἀπάνθρωπον παρεσκεύασε γενέσθαι. ἀπὸ γὰρ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Ῥώμην ὁ βασιλεὺς τὴν ὁδοιπορίαν ποιούμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ πάροδον γέγονε, τῶν δὲ στρατιωτῶν αὐτοῦ ταραξάντων τὴν πόλιν διὰ μιτάτα ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς, καὶ τὸν μὲν βασιλέα ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐλιθοβόλησαν. ὁ βασιλεὺς δὲ ταῦτα μαθὼν καὶ τὴν ῥύμην τοῦ θυμοῦ μὴ ἐνεγκὼν τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν ψῆφον τῆς τιμωρίας ἐπέτρεψεν· ὃς τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν εἰληφὼς οἷα δὴ αὐτόνομος τύραννος ἄδικα ξίφη κατὰ πάντων ἐγύμνωσε, καὶ τοὺς ἀθῴους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας ἑπτά, ὡς δέ
P 318 τινες, πεντεκαίδεκα. ταύτην τὴν συμφορὰν ὁ μέγας Ἀμβρόσιος ἀκηκοώς, Μεδιολάνων ἐπίσκοπος — πόλις δὲ τῆς Ἰταλίας αὕτη, εἰς ἣν ἀφικομένου τοῦ βασιλέως καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουληθέντος εἰσελθεῖν ἔξωθεν τῶν προθύρων συναντήσας ὁ ἅγιος ἐκώλυσε τὴν εἴσοδον, λέγων αὐτῷ μετὰ παρρησίας "οὐκ οἶδας, ὡς ἔοικε, βασιλεῦ, τῆς εἰργασμένης παρανομίας τὸ μέγεθος· οὐδὲ γὰρ ἐᾷ σε τῆς βασιλείας ἴσως ἡ δυναστεία τὴν ἁμαρτίαν ἐπιγνῶ-

imperator et filio illatam contumeliam ad se spectare diceret, Amphilochius alta voce "viden" inquit, "imperator, te non ferre ignominiam filio tuo factam? proinde deum quoque credere debes aversari et odisse eos qui filio eius impie obtrectant." hoc audito imperator valde miratus statim legem fert, qua conventus haereticorum prohibentur. huic bono diabolus, omnis boni osor, invidens saevi atque inhumani facinoris auctor fuit. nam cum imperator Cpoli Romam proficiscens eo itinere Thessalonicam divertisset, militesque urbem quibusdam rebus conturbassent, Thessalonicenses seditione facta imperatorem iniuriis affecerunt et quosdam eius praefectos lapidibus obruerunt. imperator re inaudita, irae impetum non sustinens, praefecto urbis eius facinus id vindicandum commisit. is tantum potentiae adeptus, ut erat legibus solutus tyrannus, iniustos gladios contra cives strinxit, insontesque una cum sontibus trucidavit, milia hominum 7 vel (ut alii tradunt) 15. hanc cladem cum percepisset clarus ille Ambrosius, Mediolani (urbs ea est Italiae) episcopus, imperatori, cum is Mediolanum venisset ac de more templum inire vellet, ante vestibulum obviam se dedit introituque prohibuit, libere dicens "ignoras, ut apparet, imperator, perpetrati flagitii gravitatem; neque te fortassis imperii potestas sinit peccatum agnoscere. nam a purpura deceptus corporis ea velati imbecillitatem nescis. sic

ναι· ὑπὸ γὰρ τῆς ἁλουργίδος ἀπατώμενος ἀγνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθένειαν. ἀλλ' ἴσθι, ὡς φθαρτὸς ὢν καὶ ῥευστός, τοιοῦτόν σοι ὑπάρχει καὶ τὰ τῆς δυναστείας κράτος· μικρὸν δὲ ὕστερον λόγον ἀποδώσεις τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων. B ποίοις οὖν ὀφθαλμοῖς ὄψει τὸν τοῦ κοινοῦ δεσπότου ναόν; ποίοις δὲ ποσὶ τὸ δάπεδον ἐκεῖνο πατήσεις τὸ ἅγιον; πῶς δὲ τὰς χεῖρας ἐκτενεῖς ἀποσταζούσας ἔτι τῶν ἀδίκων φόνων τὸ αἷμα; πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ τὸ ἄχραντον τοῦ δεσπότου σῶμα; πῶς δὲ καὶ τῷ στόματι προσοίσεις τὸ τίμιον αἷμα, τοσοῦτον διὰ τὸν τοῦ θυμοῦ λόγον ἐκχέαντι παράνομον αἷμα; λοιπὸν ἄπιθι, καὶ μὴ πειρῶ τοῖς δευτέροις τὴν πρώτην αὔξειν παρανομίαν. καὶ δέχου τὸν δεσμόν, ᾧ θεὸς ἄνωθεν γίνεται σύμψηφος." τούτοις οὖν εἴξας ὁ βασιλεὺς τοῖς λόγοις ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἐκεῖσε βασίλεια, στένων καὶ δακρύων. C μηνῶν δὲ διελθόντων ὀκτώ, καὶ τοῦ βασιλέως μὴ ἐξελθόντος ἀλλὰ σφοδρῶς μετανοοῦντος, κατέλαβεν ἡ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γενέθλιος ἑορτή. καὶ θεασάμενος Ῥουφῖνος ὁ μάγιστρος ὅτι οὐδὲ τὴν συνήθη προέλευσιν βούλεται ποιῆσαι ὁ βασιλεύς, λέγει αὐτῷ "εἰ κελεύεις, δέσποτα, δραμοῦμαι καὶ τὸν ἀρχιερέα πείσω λῦσαί σε τοῦ δεσμοῦ." ὁ δὲ "οἶδα ἐγὼ" φησί "τὴν Ἀμβροσίου ἀκρίβειαν." ἐπεὶ δὲ πλείοσι λόγοις χρησάμενος ὁ Ῥουφῖνος πείθειν ὑπέσχετο, ἀπελθεῖν ἐκέλευσε. τῇ ἐλπίδι δὲ βουκοληθεὶς ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον. αὐτίκα τοίνυν ἰδὼν τὸν Ῥουφῖνον Ἀμβρόσιος ἔφη "τὴν κυνῶν ἀναίδειαν, ὦ Ῥουφῖνε, ζηλοῖς, τοσαύτης μιαιφονίας γε- D

habe: quemadmodum corpus tuum fluxum est atque caducum, tale etiam esse tui imperii robur, ac te paulo post factorum tuorum regi regum rationem redditurum. quibus vero oculis intueberis communis domini templum? quibus pedibus sacrum illud solum calcabis? quomodo manus intendes etiamnum iniustarum istarum caedium sanguinem stillantes? quomodo talibus manibus excipies inviolatum domini corpus? quomodo venerandum sanguinem ori tuo admovebis, cuius sermone ab irae furore profecto tantum sanguinis per nefas fudisti? proinde abi hinc, neque conare priori flagitio novum addere, sed vinculum patere, quod deus superne comprobat." his verbis cedens imperator in regiam eius urbis recessit, gemens atque plorans. mensibus inde octo elapsis, et rege in publicum non prodeunte sed poenitentia sese affligtante, feriae natalitiae domini appetierunt. ibi Rufinus magister, videns ne de more quidem proditurum, ita affatur: "si vis, domine, accurram ad episcopum, eique persuadebo ut te vinculo solvat." "novi" inquit imperator "Ambrosii praecisam iustitiam." tandem Rufinum multa locutum de re, ac pollicitum se solutionem impetraturum, dimisit; ac non multo post ipse iactatus spe subsecutus hominem est. Ambrosius simulatque Rufinum conspexit, "aemularis" ait "canum impudentiam, Rufine, qui tam scele-

νόμενος μέτοχός τε καὶ σύμβουλος. ἀλλ' ἐγὼ καὶ πάλιν αὐτὸν
κωλύσω τῶν ἱερῶν ἐπιβῆναι προθύρων." ταῦτα ἀκούσας Ῥου-
φῖνος ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ ταχέως. ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσην
τοῦτο μαθὼν "ἀπέλθω" φησί "καὶ τὰς δικαίας δέξομαι παροι-
νίας." εἶτα παραγενόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐδυσώπει τὸν ἀρ-
χιερέα λυθῆναι τοῦ δεσμοῦ. καὶ ὁ μὲν τυραννικὴν ἀπεκάλει τὴν
παρουσίαν, καὶ κατὰ θεοῦ μεμηνέναι· ὁ δὲ μετὰ σκυθρωπότητος
καὶ πολλῆς κατανύξεως "οὐ θρασυνόμενος" ἔφη "κατὰ τῶν ἁγίων
κανόνων, ἀλλὰ λῦσαί με τῶν δεσμῶν ἀξιώσων ἐλήλυθα." "καὶ
P 319 ποίαν" φησί "μετάνοιαν ἔδειξας μετὰ παρανομίαν τοσαύτην; ἢ
ποίοις φαρμάκοις ἀξίως ἐθεράπευσας τὰ δυσίατα τραύματα;"
καὶ ὁ βασιλεὺς "σὸν ἔργον ἐστὶ τὸ δεῖξαι μὲν καὶ κεράσαι τὰ
φάρμακα, ἐμὸν δὲ τὸ δέξασθαι." τότε λοιπὸν Ἀμβρόσιος λέγει
"ἐπειδὴ τῷ θυμῷ τὸ δικάζειν ἐπιτρέπεις, γράψον νόμον τοῦ θυ-
μοῦ τὰς ψήφους ἀργὰς ποιοῦντα, καὶ ἡμέρας λ' αἱ φονικαί τε
καὶ δημευτικαὶ μενέτωσαν γνώσεις ἐν γράμμασι, τὴν τοῦ ὀρθοῦ
λογισμοῦ ἐκδεχόμεναι κρίσιν." ὃν εὐθὺς τοῦ βασιλέως κελεύ-
σαντος γραφῆναι καὶ διὰ τῆς οἰκείας χειρὸς βεβαιώσαντος, διέ-
B λυσε τὸν δεσμὸν Ἀμβρόσιος καὶ εἰσελθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
ἐπέτρεψεν. ὁ δὲ εἰσελθὼν, πρηνὴς ἐπ' ἐδάφους πεσὼν, ἐβόα
μετὰ κραυγῆς "ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχή μου· ζῆσόν με κατὰ
τὸν λόγον σου, κύριε." καὶ ταῖς χερσὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς
ἔτιλλε, τὰς ὄψεις ἔτυπτε, καὶ τὴν γῆν τοῖς δάκρυσιν ἔβρεχε, καὶ

stae caedis socius ac suasor fuisti. et quidem ego denuo imperatorem foribus templi prohibebo." haec audita celeriter Rufinus imperatori nuntiavit. imperator media iam via confecta nuntium accipiens, "adibo" inquit, "meritasque perferam contumelias." ut in templum venit, ab episcopo maiorem in modum flagitavit ut se vinculis solveret, Ambrosius vero tyrannicum esse hunc adventum et imperatorem contra deum furere dixit. sed Theodosius gravi moestitia ac dolore cordis compunctus, respondere non se sacris canonibus ferociter repugnandi causa adesse, sed liberationem vinculorum efflagitandi. interrogatus ab episcopo quam post tantum facinus resipiscentiam demonstrasset, quibusve remediis sanatu difficilia ista vulnera procurasset, "tuum est" inquit "medicamenta docere atque temperare, meum imperata facere." ibi demum Ambrosius ait "quoniam in iudicando iram es secutus, legem nunc pone quae irae decreta rescindat, ut sententiae capitales et de publicatione bonorum perscriptae suspendantur per triginta dies, dum recta ratione examinatae diiudicentur." cum legem eam statim dictaret Theodosius et sua manu subscriptam confirmaret, Ambrosius vinculo eum solvit passusque est in templum intrare. Theodosius ingressus pronus in pavimentum procubuit, altaque voce clamavit (Psalm. 118) "anima mea solo affixa est: vivifica me domine secundum verbum tuum." manibus quoque crines capitis evellit, faciem feriit, terram lacrimis humectavit,

τὸν θεὸν ἐδυσώπει ἄχρι τῆς ὥρας τῆς μεταλήψεως. τότε δὲ διαναστὰς καὶ πλησίον τῶν κιγκλίδων ἐλθών, βουλόμενος εἰσελθεῖν, ἐκωλύθη παρὰ τοῦ Ἀμβροσίου, δηλώσαντος αὐτῷ "ἴσθι, ὦ βασιλεῦ, ὡς μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν ὑπάρχουσι τὰ ἔνδον εἰσιτητά, τοῖς δ' ἄλλοις πᾶσιν ἄβατά τε καὶ ἄψαυστα. ἔξιθι τοίνυν καὶ τοῖς ἄλλοις κοινώνει τῆς στάσεως· ἁλουργὶς γὰρ βασιλεῖς, οὐχ ἱερεῖς ποιεῖν εἴωθεν." ὁ δὲ καὶ τοῦτο δεξάμενος ἀσμένως ἀντεδήλωσεν C ὡς οὐκ αὐθαδείᾳ χρώμενος τοῦτο πεποίηκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔθος εἶναι τοῦτο μεμάθηκα. χάριν δέ σοι ὀφείλω καὶ τῆσδε τῆς ἰατρείας. τοσαύτῃ δὴ καὶ τηλικαύτῃ διέλαμπον ἀρετῇ ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ βασιλεύς. ἐπανελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἑορτῆς γενομένης, καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τὰ δῶρα προσενεγκὼν εὐθὺς ἐξελήλυθεν. Νεκταρίου δὲ τοῦ τηνικαῦτα πατριάρχου δεδηλωκότος μαθεῖν τὴν αἰτίαν "μόγις" ἔφη "βασιλέως καὶ ἱερέως διαφορὰν ἐδιδάχθην· Ἀμβρόσιον γὰρ οἶδα μόνον ἀξίως ἐπίσκοπον καλούμενον." τοσοῦτον ὄνησιν ἔλεγχος παρὰ ἀνδρὸς ἀρετῇ λάμποντος προσφερόμενος.

Εἶχε δὲ καὶ ἄλλην ἀφορμὴν ὁ βασιλεὺς ὠφελείας· ἡ γὰρ D τούτου σύζυγος, ἣ Πλακίλλα ὄνομα, τῶν θείων αὐτὸν συνεχῶς ἀνεμίμνησκε νόμων. οὐ γὰρ ἐπῆρεν αὐτὴν τῆς βασιλείας ἡ δυναστεία, ἀλλὰ τῆς εὐεργεσίας τὸ μέγεθος μεῖζον τὸ περὶ τὸν εὐεργέτην εἰργάζετο φίλτρον. τῶν γὰρ λελωβημένων ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλως τὸ σῶμα πεπηρωμένων παντοδαπὴν ἐποιεῖτο φροντίδα,

14 τεθεληκότος?

usque ad horam oblationis deum deprecans. tunc surgens et ad cancellos progressus cum intrare vellet, ab Ambrosio est prohibitus, ita monente "scias, imperator, interiora solis sacerdotibus adire fas esse: a reliquis quibusvis ea adiri aut tangi religio est. exi igitur, et inter alios adsta. purpura enim non pontifices facit sed imperatores." hoc quoque aequo animo tulit Theodosius; docuitque se non superbia adductum intrare voluisse, sed quia hunc morem Cpoli didicisset, egitque huius quoque correctionis nomine gratias Ambrosio. tanta et imperator et episcopus virtute illustres fuerunt. quin etiam Cpolin reversus, solenni sacrificio cum in sacra mensa munus suum obtulisset, statim exivit sacrario. et cum a Nectario, qui tum patriarcha erat, causam facti rogaretur, "vix tandem" inquit "discrimen imperatoris et sacerdotis didici. unicum enim Ambrosium novi, qui episcopi nomen merito suo gerat." tantum utilitatis confert obiurgatio, ab homine virtute insigni profecta.

Habebat porro imperator aliam etiam opportunitatem: uxor enim Placilla assidue divinarum eum admonebat legum. non ea ob imperii maiestatem animo efferebatur, sed beneficii magnitudo faciebat ut tanto impensius benefactorem diligeret. Christianos fratres qui morbis tra-

αὐτουργὸς αὕτη γινομένη καὶ δι' ἑαυτῆς ὀρέγουσα κύλικας καὶ
τροφὰς παρατιθεῖσα. τοὺς γὰρ ξενῶνας τῶν ἐκκλησιῶν περινο-
P 320 στοῦσα τοὺς κλινοπετεῖς δι' ἑαυτῆς ἐθεράπευσε· καὶ ὅσα οἰκετῶν
καὶ θεραπαινίδων ἔργα νενόμισται, αὐτὴ ἐξεπλήρου. καὶ τῷ ὁμό-
ζυγι δὲ καὶ βασιλεῖ συνεχῶς ἐπέλεγεν "ἀεί σε, ὦ ἄνερ, προσήκει
λογίζεσθαι τίς μὲν ἦσθα, τίς δὲ γέγονας νῦν. κυβέρνησον οὖν
τὴν βασιλείαν ταύτην ἐννόμως, καὶ οὕτω θεραπεύσεις τὸν δεδω-
κότα." ταύτην τὴν θαυμασίαν καὶ ὄντως ἀξιέπαινον βασίλισσαν
συνέβη πρὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀποβιῶναι. μετά τινα δὲ χρόνον ὑπὸ τῶν
συνεχῶν πολέμων βιαζόμενος ὁ βασιλεὺς εἰσφοράν τινα ξένην ταῖς
πόλεσιν ἐπιτέθεικεν. ἡ δὲ Ἀντιόχου πόλις τὸ καινὸν τέλος οὐκ
ἤνεγκεν· ὁρῶν γὰρ ὁ δῆμος τοὺς εἰσπραττομένους τιμωρουμένους
B ἀρχὴν ἀταξίας ἐλάμβανε, καὶ τὴν χαλκῆν εἰκόνα τῆς πανευφήμου
Πλακίλλης κατήνεγκέ τε καὶ πολὺ τῆς πόλεως ἔσυρε. ταῦτα πυ-
θόμενος ὁ βασιλεὺς καὶ λίαν χαλεπήνας τά τε τῆς πόλεως ἀφείλετο
προνόμια καὶ τῇ γειτνιαζούσῃ πόλει τὴν ἡγεμονίαν δέδωκεν· ἐζη-
λοτύπει γὰρ ἡ Λαοδίκεια τὴν Ἀντιόχειαν ἄνωθεν. μετὰ δὲ ταῦτα
καὶ ἐμπρήσειν ἠπείλει καὶ εἰς κώμην τὸ ἄστυ κατασκευάσαι. οἱ
δέ γε ἄρχοντες καί τινας ἀνεῖλον, παρ' αὐτὸ συλλαβόντες τὸ τόλ-
μημα, πρὶν γνῶναι τὸν βασιλέα τὴν τραγῳδίαν. ταῦτα δὲ πάντα
ὁ βασιλεὺς προσέταττε μέν, οὐκ ἐγίνετο δέ, τοῦ νόμου κωλύοντος
ὃν Ἀμβρόσιος ὁ μέγας τεθῆναι παρῄνεσεν. ἐπειδὴ δὲ ἀφίκοντο
C οἱ τὰς ἀπειλὰς ἐκείνας κομίζοντες, ἐν δέει μὲν ἦσαν ἅπαντες τὰς

ctati aut membris mutilati fuerant, ipsa omni studio curabat, calices eis suis manibus porrigens et cibos apponens. hospitales etiam ecclesiarum domos invisens decumbentibus ministrabat, eaque obibat munera quae servorum aut ancillarum habentur. inculcabat identidem haec marito suo: "semper te, mi vir, reputare convenit quis fueris et quid factus sis. guberna ergo imperium hoc legitime: sic honorabis eum qui dedit." hanc omni admiratione et laude dignam imperatricem contigit ante maritum ex vivis excedere. aliquando post Theodosius continentibus bellis coactus est novum civitatibus tributum imperare. Antiocheae cives eam exactionem non tulerunt; cumque supplicio afficerentur qui dependere recusassent, tumultu excitato aeream laudatissimae Placillae statuam deiecerunt et magnam per urbis partem raptaverunt. hoc audito facinore imperator gravissima exarsit indignatione, et Antiocheam privilegiis suis spoliavit, principatumque Laodiceae vicinae iampridem aemulae assignavit. praeter haec incendium quoque urbi, et se eam in pagum mutaturum minatus est. praefecti etiam quosdam in ipso deprehensos facinore interfecerant, priusquam tragoedia imperatori exponeretur. ceterum haec omnia imperator mandavit quidem, non tamen perfecit, lege impeditus quam monitu Ambrosii tulerat. ut Antiocheam venerunt istarum minarum denuntiatores, sane earum metu universos

ἀπειλὰς πεφρικότες, καὶ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπορίσαντο, οἱ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκοῦντες τῆς ἀρετῆς ἀσκηταὶ (πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι καὶ ἄριστοι) πολλὰς τὰς παραινέσεις καὶ παρακλήσεις τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως ἀποσταλεῖσι προσήνεγκαν. ἀλλὰ καὶ Μακεδόνιος ὁ θειότατος, οὐδὲν μὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιστάμενος, καὶ τῶν θείων δὲ λογίων πάμπαν ἄπειρος ὤν, ἐν δὲ ταῖς τῶν ὀρῶν κορυφαῖς διαιτώμενος καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν τοῦ θεοῦ δεόμενος, οὐ τοῦ βασιλέως τὴν ὀργὴν καταπλαγεὶς οὔτε τῶν σταλέντων τὴν ἐξουσίαν, ἐν μέσῳ τῷ ἄστει γενόμενος, τῆς χλαμύδος θατέρου τῶν ἀποστα- D λέντων λαβόμενος ἀποβῆναι τοῦ ἵππου κελεύει. οἱ δὲ μικρὸν γερόντιον ἰδόντες εὐτελῆ ῥάκια περιβεβλημένον πρῶτα μὲν ἐχαλέπηναν, ἐπειδὴ δέ τινες τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐζήλωσαν ἀρετήν, ἀπέβησάν τε τῶν ἵππων καὶ τῶν ἐκείνου γονάτων ἐπιλαβόμενοι συγγνώμην ἐζήτουν. ὁ δὲ τῆς θείας σοφίας ἐμφορηθεὶς τοιοῖσδε πρὸς αὐτοὺς ἐχρήσατο λόγοις "εἴπατε, ὦ φίλοι ἄνδρες, τῷ βασιλεῖ· οὐ βασιλεὺς εἶ μόνον ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος· μὴ τοίνυν μόνην ὅρα τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν λογίζου. ἄνθρωπος γὰρ ὢν ὁμοφυῶν βασιλεύεις. κατ' εἰκόνα δὲ θείαν καὶ ὁμοίωσιν ἡ τῶν ἀνθρώπων δεδημιούργηται φύσις. μὴ τοίνυν ὠμῶς οὕτως καὶ ἀπη- P 321 νῶς τοῦ θεοῦ τὴν εἰκόνα κατασφαγῆναι κελεύσῃς· παροξύνῃς γὰρ τὸν δημιουργόν, τὴν ἐκείνου κολάζων εἰκόνα. σκόπησον γὰρ ὡς καὶ σὺ χαλκῆς ἕνεκα δυσχεραίνων εἰκόνος ταῦτα ποιεῖς. ὅσον δὲ τῆς ἀψύχου διαφέρει ἡ ἔμψυχός τε καὶ ζῶσα καὶ λογική, δῆλον

magnus terror invasit, et fuga salutem quaesiverunt. at monachi qui in montibus virtutem exercebant, qui iis locis erant et plurimi et optimi, missos ab imperatore multis verbis deprecati sunt. quo tempore etiam divinissimus Macedonius, nullius earum quae ad vitam hanc degendam faciunt artium gnarus, atque sacrarum etiam prorsus imperitus literarum, solitus in verticibus montium degere ac deum noctes diesque deprecari, nihil iram imperatoris metuens aut eius legatorum potentiam, in mediam urbem se contulit, alterumque eorum chlamyde apprehensum equo descendere iussit. legati homuncionem senem inspicientes, pannis vilibus obsitum principio indignari: mox a quibusdam de virtute hominis certiores facti ab equis descenderunt, genuaque eius tangentes veniam rogarunt. at Macedonius divina impletus sapientia, ita eos est affatus: "dicite, amici, meis haec verbis imperatori. non imperator tantum es, sed etiam homo: non itaque imperium modo, sed naturam quoque reputa. quippe homo cum sis, in eiusdem naturae participes imperium tenes. iam hominum natura ad imaginem et similitudinem dei efficta est. noli igitur tam crudeliter et immaniter imaginem dei neci destinare: opificem enim irritabis eius imaginem vastando. considera etiam te aereae imaginis causa iratum haec agere. neque vero cuiquam sanae mentis homini ignotum est quantum inanimae huic praestet ani-

ἅπασι τοῖς νοῦν ἔχουσι. πρὸς δὲ τούτοις λογίσασθε κἀκεῖνο, ὡς ἡμῖν μὲν ῥᾴδιον ἀντὶ τῆς μιᾶς εἰκόνος πολλὰς δημιουργῆσαι χαλκᾶς, αὐτῷ δὲ πάμπαν ἀδύνατον μίαν γοῦν τῶν ἀναιρεθέντων δημιουργῆσαι τρίχα." ταῦτα ἀκούσαντες οἱ θαυμάσιοι ἄνδρες ἐκεῖνοι διεπόρθμευσαν τὰ εἰρημένα τῷ βασιλεῖ καὶ τὴν τοῦ θυμοῦ
B κατέσβεσαν φλόγα· καὶ ἀντὶ τῶν ἀπειλῶν ἐκείνων ἀπολογίαν ἔγραψε, καὶ τῆς ὀργῆς τὴν αἰτίαν ἐδήλωσεν· οὐκ ἔδει γάρ φησιν ἐμοῦ πλημμελήσαντος γυναῖκα πάσης εὐφημίας ἀξιωτάτην τοσαύτην μετὰ τὴν τελευτὴν δέξασθαι παροινίαν, κατ' ἐμοῦ δὲ ἐχρῆν τὸν θυμὸν τοὺς ἀγανακτοῦντας ὁπλίσαι. προστέθεικε δὲ ὡς ἀλύει καὶ ἀνιᾶταί τινας ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἀνῃρῆσθαι μαθών. ἐγὼ δὲ ταῦτα διεξῆλθον, καὶ τοῦ πανευφήμου μονάζοντος τὴν παρρησίαν οὐχ ἡγησάμενος δίκαιον παραδοῦναι λήθῃ, καὶ τὸν νόμον ἐκεῖνον ὀνησιφόρον δεικνὺς ὃν ὁ μέγας Ἀμβρόσιος γραφῆναι παρῄνεσεν.

C Ἐπὶ τούτου τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου καὶ ἡ τιμία κεφαλὴ τοῦ τιμίου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἤχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, εὑρεθεῖσα μὲν πρότερον παρά τισι μοναχοῖς τῆς Μακεδονίου αἱρέσεως, οἵτινες ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Κιλικίαν ἐλθόντες διέτριβον. Μαρδονίου δὲ τοῦ εὐνούχου τοῦτο μαθόντος καὶ μηνύσαντος Οὐάλεντι, μετεκομίζετο ἐκ προστάξεως αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. ὡς δὲ κατέλαβεν ἐν κώμῃ Κοσιλαοῦ, οὐκέτι μετῆλθε τὸ ὄχημα τὸν τόπον, καίπερ πολλὰς τῶν ἡμιόνων μαστιγουμένων. τότε μὲν οὖν ἀπετέθη ἡ ἁγία κεφαλὴ ἐν τῇ προρρη-

mata viva et ratione praedita imago. ad haec id quoque cum animo reputate, quod nobis facile est loco unicae illius multas fabricari imagines, imperator vero ne pilum quidem ullius occisorum potest ullo modo efficere. haec verba praeclari illi viri ad imperatorem detulerunt, flammamque irae iis restinxerunt. nam imperator loco minarum istarum purgationem scripsit iraeque causam manifestavit, "non" inquiens "me delinquente, ideo tanta contumelia debuit post mortem affici mulier omni laude dignissima: in me potius debuit ira indignantium debacchari." addidit etiam graviter se molesteque ferre quosdam a praefectis occisos esse. haec ego commemoravi, tum quia celeberrimi istius monachi libertas mihi silentio non videbatur iuste posse praeteriri, tum ut ostenderem utilitatem legis eius quae magno Ambrosio auctore lata fuit.

Theodosio imperante etiam venerandum caput Ioannis, Christi praecursoris ac baptistae, Cpolin allatum est, inventum quondam apud quosdam monachos Macedonianos, qui Hierosolymis profecti in Cilicia degebant. inde a Valente, cum esset ea de re a Mardonio eunucho admonitus, Cpolin iussum vehi, cum ad pagum cui Cosilai nomen est pervenisset vehiculum, porro progredi noluerunt mulae, quantumvis flagellis

θείσῃ κώμῃ, κρίνοντος τοῦ θεοῦ μὴ τοιούτου δώρου ἀξιωθῆναι τὸν Οὐάλεντα. Θεοδόσιον δὲ τῆς εὐσεβείας ἀμειβόμενος ὁ θεὸς μεταγαγεῖν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ συνεχώρησεν, ἣν καὶ ἐν τῷ τοῦ προ- D
δρόμου ἀπέθετο ναῷ.

Μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ τυράννου Εὐγενίου ἀρρωστήσας ὁ βασιλεὺς τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ Ἀρκαδίῳ καὶ Ὀνωρίῳ τὴν βασιλείαν διένειμε, καὶ τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τὴν οἰκείαν ἔδωκεν ἡγεμονίαν, τῷ νεωτέρῳ δὲ τῆς Εὐρώπης τὰ σκῆπτρα. ἔχειν δὲ τὴν εἰς θεὸν εὐσέβειαν ἀμφοτέρους παρῄνεσε· διὰ ταύτης γάρ, ἔφη, καὶ ἡ εἰρήνη φυλάττεται καὶ πόλεμοι καταλύονται καὶ πολέμιοι τρέπονται καὶ τρόπαια ἀνίστανται καὶ νίκη βραβεύεται. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς παισὶν αὐτοῦ καὶ διαδόχοις παραινέσας τὸν βίον ἀπέλιπεν, ἀείμνηστον κλέος καὶ ἀξιάγαστον τοῖς πᾶσι καταλιπών.

Ὅτι τὰ ἐν τοῖς νικαρίοις τοῦ νομίσματος ὑποκείμενα Ῥω- P 322
μαϊκὰ γράμματα δηλοῦσι ταῦτα, τὸ κ κιβιτάτες, τὸ ο ὄμνις, τὸ ν νόστραι, τὸ ο ὀβέδιαντ, τὸ β βενερατιόνι, τουτέστιν αἱ πόλεις πᾶσαι τῇ ἡμετέρᾳ πειθαρχείτωσαν προσκυνήσει.

Ὅτι ὁ εἰς τὰ πιττάκια κίων στήλην ἔχει Λέοντος τοῦ τῆς Βηρίνης ἀνδρός.

Ὅτι ἐν τῷ στρατηγίῳ ἐστὶν ὁ τρίπους Ἑκάτης καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔφιππος, φέρων σταυρόν.

Ὅτι τῆς χαλκῆς τὸν λαμπρὸν δόμον Αἰθέριος ἵδρυσεν ὁ μηχανουργὸς καὶ σοφὸς Ἀναστάσιος βουληφόρος.

urgerentur. atque ita tum eo in pago caput repositum fuit, cum deus tanto dono Valentem indignum iudicaret. Theodosio autem hoc pietatis praemium largitus est, ut id Cpolin adferret inque fano Ioannis baptistae deponeret.

Theodosius Eugenio tyranno victo, cum adversa valetudine premeretur, imperium inter filios Arcadium et Honorium divisit, ita ut maior Cpolitanum imperium, alter Europae sceptra gereret. utrumque ad veram pietatem exhortatus est, monens ea et pacem servari et bella confici et hostes fundi et tropaea statui et victoriam parari. his et similibus praeceptis cum filios successuros sibi instituisset, vivendi finem fecit, aeterna et omnibus admiranda gloria post se relicta.

In victoriatis nomismatis literae c. o. n. v. o. hoc designant; Civitates Omnes Nostrae Venerationi Obediant.

In Pittaciis columna statuam habet Leonis qui fuit Verinae maritus.

In praetorio est tripos Hecatae ac Constantinus magnus eques, crucem gestans.

Aereae splendidam aedem Aetherius faber posuit et sapiens Anastasius senator.

Ὅτι ἐπάνω τῆς τοῦ μιλίου ἁψῖδος ἵστανται στῆλαι δύο, τοῦ τε μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχουσαι B σταυρόν, ὄπισθεν δὲ Τραϊανὸς ἔφιππος, ἔχων σύνεγγυς τὸν Αἴλιον Ἀδριανὸν ἱππότην.

Ὅτι ἐν τοῖς Λαύσου ἦσαν οἰκήματα παμποίκιλα καὶ ξενοδοχεῖά τινα, ὅπου ἡ φιλόξενος ἐχορήγει τὸ ὕδωρ, ἔνθα ἔσχε τὴν κλῆσιν. ἵστατο δὲ καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς τετράπηχυ ἐκ λίθου σμαράγδου, ἔργον Σκύλλιδος καὶ Διποίνου τῶν ἀγαλματουργῶν, ὅπερ ποτὲ δῶρον ἔπεμψε Σέσωστρις Αἰγύπτου τύραννος Κλεοβούλῳ τῷ Λινδίῳ τυράννῳ. καὶ ἡ Κνιδία Ἀφροδίτη ἐκ λίθου λευκῆς, γυμνή, μόνην τὴν αἰδῶ τῇ χειρὶ περιστέλλουσα, ἔργον τοῦ Κνιδίου Πραξιτέλους. καὶ ἡ Σαμία Ἥρα, ἔργον Λυσίππου καὶ Βουπάλου τοῦ Χίου. καὶ Ἔρως τόξον ἔχων, C πτερωτός, Μυνδόθεν ἀφικόμενος. καὶ ὁ Φειδίου ἐλεφάντινος Ζεύς, ὃν Περικλῆς ἀνέθηκεν εἰς νεὼν Ὀλυμπίων. καὶ τὸ τὸν χρόνον μιμούμενον ἄγαλμα, ἔργον Λυσίππου, ὄπισθεν μὲν φαλακρόν, ἔμπροσθεν δὲ κομῶν. καὶ μονοκέρωτες καὶ τίγριδες καὶ γῦπες καὶ καμηλοπαρδάλεις ταυρελέφας τε καὶ Κένταυροι καὶ Πᾶνες.

Ὅτι ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν ἁψῖδι τοῦ φόρου ὁ μέγας ἵδρυται Κωνσταντῖνος μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχοντες σταυρόν.

Ὅτι ἐν τῷ φόρῳ ὁ πορφυροῦς κίων παρ' αὐτοῦ ἥδρασται, καὶ ἡ στήλη αὐτοῦ ἐστίν, ἐν ᾗ γεγραμμένοι εἰσὶ στίχοι τέσσαρες.

18 γρῦπες malit Xylander

Supra miliarii fornicem duae sunt statuae, magni Constantini et matris eius, et in harum medio crux. a tergo earum Traianus eques, et iuxta hunc Aelius Adrianus eques.

In Lausi erant domunculae variae et quaedam hospitum receptacula, ubi hospitalis illa aquam suggerebat, unde habebat nomen. stabat etiam simulacrum Minervae Lindiae ex lapide smaragdo, altum cubitos quattuor, opus Scyllidis et Dipoeni statuariorum; quod olim donum misit Sesostris Aegyptiorum tyrannus Cleobulo Lindi tyranno. et Cnidia Venus ex albo lapide, nuda, pudenda manu tegens, opus Praxitelis Cnidii. et Samia Iuno, opus Lysippi et Bupali Chii. et Cupido alatus, arcum tenens, Myndo allatus. et Phidiae eburneus Iuppiter, quem Pericles in templo Olympico dedicarat. et Occasionis simulacrum occipitio calvo, sincipite crinito. monocerotes etiam et tigrides et vultures et camelopardi taurelephantus Centauri Panes.

In fornice fori ad ortum solis spectante magni Constantini est statua, aliaque matris eius, et in medio earum crux.

In foro porphyretica columna ab illo est posita, statuaque ipsius est, cui sunt quattuor versus inscripti:

σὺ Χριστὲ κόσμου κοίρανος καὶ δεσπότης.
σοὶ νῦν προσηῦξα τήνδε σὴν δούλην πόλιν
καὶ σκῆπτρα τάδε καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κράτος.
φύλαττε ταύτην σῶζέ τ' ἐκ πάσης βλάβης.

ὑπόκεινται δὲ τῷ κίονι καὶ οἱ δώδεκα κόφινοι. πρὸς δὲ τὰ βόρεια D τοῦ φόρου ἔστι τὸ σενάτον, ὅπερ ἐκαύθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ τῆς Βηρίνης, ἐν ᾧ πύλη ἐστὶ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, Τραϊανοῦ δώρημα, τῆς Σκυθῶν μάχης ἔχουσα τὰς αἰτίας τὴν τῶν Γιγάντων μάχην καὶ τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διὸς καὶ τὸν Ποσειδῶνα σὺν τῇ τριαίνῃ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τόξον ἐσκευασμένον, κάτω δὲ τοὺς γίγαντας ὡς δράκοντας ἐπερχομένους, χερσὶ βώλους ῥιπτοῦντας εἰς ὕψος καὶ βλοσυρὸν εἰσορῶντας. ἵστανται δὲ πρὸς τὴν τοῦ φόρου πλατεῖαν ἀγάλματα δύο, πρὸς μὲν δύσιν τὸ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς, κράνος ἔχον καὶ τὸ Γοργόνειον τέρας καὶ ὄφεις περὶ τὸν τράχηλον ἐμπεπλεγμένους (οὕτως γὰρ τὸ εἴδωλον αὐτῆς οἱ P 323 παλαιοὶ ἱστόρουν), πρὸς δὲ τὴν ἀνατολὴν ἡ Ἀμφιτρίτη, χηλὰς ἔχουσα καρκίνου ἐπὶ τῶν κροτάφων. ἤχθη δὲ καὶ αὐτὴ ἀπὸ Ῥόδου.

Ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἔστησε τὸν μέγαν σταυρόν.

Ὅτι τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα ὃ δῆριν λέγουσιν ἀνέμων ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος, πυραμίδος σχῆμα ζωγραφοῦν καὶ ζῴοις πλαστοῖς κεκοσμημένον βλαστοῖς τε καὶ καρποῖς καὶ ῥοΐσκοις. γυμνοί τε Ἔρωτες ἵστανται προσγελῶντες ἀλλήλοις ἡμέρως καὶ τοῖς

2 προσῆψα?

tibi Christe mundi domine, rectorque optime,
urbem hanc tibi quae serviat modo subdidi,
et sceptra Romanamque omnem potentiam.
haec tu malis defende semper ab omnibus.

subter eam iacent duodecim corbes. in septentrionali parte fori curia est, quam Leo Verinae maritus incendit. ibi porta est Dianae Ephesinae, munus Traiani. in ea sunt expressae causae belli Scythici, Gigantum pugna, fulmina Iovis, Neptunus tridentem gestans, Apollo arcu instructus. infra Gigantes draconum in modum irruentes, manibus glebas in sublime iactantes, torvum tuentes. ad fori porro plateam stant duae statuae. una versus occasum Lindiae Minervae, casside armata et monstro Gorgoneo, circa collum anguibus complicatis. sic enim imaginem eius prisci referebant. ortui opposita altera, Amphitrite est, cancri forfices habens super temporibus: Rhodo adducta fuit.

Constantinus posuit magnam crucem.

Quattuor pedibus suffultum opus, quod contentionem ventorum vocant, Theodosius magnus erexit, pyramidis formam depingens et fictilibus animalibus exornans, germinibus, fructibus atque malis punicis. stant et nudi Amores, invicem sibi blande arridentes et infra transeun-

κάτω πτερῶσιν ἐμπαίζοντες. ἄλλοι δὲ ἐποκλάζοντες ἔμπαλιν νέοι, σάλπιγξι χαλκαῖς ἐμφυσῶντες ἀνέμους. χαλκοῦν δὲ βρέτας ὑψόθεν πετόμενον πνοὰς λιγείας δεικνύει τῶν ἀνέμων.

B Ὅτι τὸν τοῦ ταύρου κίονα ἔστησεν ὁ μέγας Θεοδόσιος, τρόπαια καὶ μάχας ἔχοντα κατὰ Σκυθῶν καὶ βαρβάρων τοῦ αὐτοῦ. ἔχει δὲ οὗτος ἔνδοθεν καὶ ὁδὸν ἄνω φέρουσαν. καὶ ὁ κατὰ τὸ ἄμφοδον δὲ ἑστὼς ἱππότης αὐτός ἐστιν ὁ μέγας Θεοδόσιος, χεῖρα τείνων δεξιὰν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ δεικνὺς τὰ ἐγγεγραμμένα τῷ στύλῳ τρόπαια.

Ὅτι ὁ χαλκοῦς βοῦς ἐκ Περγάμου ἦλθε, κάμινος δὲ ἦν ἐν ᾗ πέφλεκται ὁ ἅγιος μάρτυς Ἀντίπας.

Ὅτι τὰ Ἀμαστριανοῦ λέγεται εἴτε ἀπό τινος εὐτελοῦς πατρίδα ἔχοντος τὴν Ἄμαστριν, ἐλθόντος τε κατὰ πενίαν ἐν τῇ πόλει κἀκεῖ τελευτήσαντος, εἴτε ἀπὸ ἐνεργοῦς τῆς τοῦ τόπου δυσφημίας, ὅτι πᾶς κακοῦργος καὶ φονεὺς αὐτόθι τιννύει δίκην, κλῆσιν
C ἔλαχεν αἰσχίστην τῆς Παφλαγόνων ἕνεκεν βδελυρίας. ἦν δέ ποτε ναὸς μέγιστος αὐτόθι Ἡλίου καὶ Σελήνης, οὗ πρὸς ἄρκτον κίονες στοιχηδὸν εἱστήκεισαν, μέσον δὲ κόλπος οἷα κόγχης εὐγύρου, ὕπερθεν δὲ αὐτῆς Ἥλιος ἐπὶ λευκοῦ ἅρματος, ἡ δὲ αὖ Σελήνη νυμφικῶς ἐστεμμένη ἐφ' ἁρμαμάξης ἤγετο. Βύζαντος ἔργα ταῦτα, τοῦ Φειδαλείας ξυνευνέτου. κάτω δὲ πρὸς θέμεθλα δόμου ἐκάθητό τις σκηπτοῦχος ἐπὶ θρόνου, καὶ λαοῖς ἐκέλευσε τοῖς κρατοῦ-

tibus illudentes. rursum alii adolescentes subsidentes aereis tubis ventos inflant; et imago cerea in sublimi volans acutos flatus ventorum denotat.

Tauri statuam posuit magnus Theodosius, suas contra Scythas continentem pugnas et de iis statuta tropaea. habet intus viam sursum ferentem. eques porro in bivio positus ipse est magnus Theodosius, dextram versus urbem intendens, ac monstrans inscripta statuae tropaea.

Bos aereus Pergamo fuit allatus. caminus fuit, in qua ustus est Antipas sanctus martyr.

Amastriana autem dicuntur sive a quodam paupere qui Amastri oriundus in urbem paupertatis causa venit, ibique mortuus est, sive ab infamia loci eius maxima, quod ibi malefici et homicidae supplicio afficiuntur, turpissimam denominationem accepit propter Paphlagonum sceleratam vitam. fuit aliquando ibi maximum templum solis et lunae, in quo versus septentrionem ordine statuae stabant: in medio autem sinus erat conchae similis rotundae, super quem sol in albo curru, tum luna nymphae in morem coronata bigis vehebatur. Byzantis ista erant opera, Phidaliae mariti. inferne autem ad aedis fundamenta sedebat quidam sceptriger in solio, populumque iubebat magistratui parere.

σιν ὑπείκειν. αὐτοῦ δὲ πρὸς γῆν ἦν βρέτας Διὸς ἐκ λευκοῦ λίθου, ἔργον Φειδίου, ἱζάνον τῷ δοκεῖν ἐπὶ κλίνης.

Ὅτι ὁ Ξηρόλοφος ἔργον ἐστὶν Ἀρκαδίου, ὅμοιον κατὰ πάντα τῷ ταύρῳ.

Ὅτι οἱ ἐλέφαντες οἱ ἐν τῇ χρυσῇ πόρτῃ ὅμοιοί εἰσιν ὧν πάλαι D Θεοδόσιος ἐπιβὰς εἰς τὴν πόλιν εἰσήλασεν.

Ὁ αὐτὸς μέγας Θεοδόσιος ἐπεθύμησε καταλαβεῖν τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ περιβαλόμενος σχῆμα ἰδιωτικὸν ἦλθεν ἐν τῇ πύλῃ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ κρούσαντος ἤνοιξέ τις ὑπηρετῶν. πάντων δὲ τῶν λύχνων σβεσθέντων, τῷ εἰσελθεῖν τὸν βασιλέα αἰφνίδιον πάλιν ἀνήφθησαν ὡς ἐν πανηγύρει. ὁ δὲ θυρωρὸς ἐκπλαγεὶς ἀπήγαγεν αὐτὸν πρὸς Ἰωάννην τὸν ἀρχιερέα. ὁ δὲ δι' εὐχῆς ἐπέγνω αὐτόν, καὶ ἐμακάρισεν ὅτι βασιλεὺς ὢν ἐν τοιούτῳ P 324 σχήματι παρεγένετο προσκυνῆσαι τοὺς ἁγίους τόπους.

Οὗτος ὁ μέγας Θεοδόσιος πολεμῶν τῷ τυράννῳ Εὐγενίῳ, εὑρὼν εὐκτήριον ἐν τῷ ὄρει, ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κλαίων καὶ τὸν θεὸν ἱκετεύων ἐπικουρῆσαι αὐτῷ. καὶ μικρὸν ἀφυπνώσας ἐξ ἀθυμίας ὁρᾷ δύο τινὰς ἐφ' ἵπποις λευκοῖς καθημένους, λέγοντας αὐτῷ θαρσεῖν καὶ τὸν στρατὸν διεγείρειν εἰς πόλεμον. τῶν δὲ φανέντων ὁ μὲν ἔλεγεν ἑαυτὸν Ἰωάννην ὁ δὲ Φίλιππον τοὺς ἀποστόλους. ταύτην δὲ τὴν ὅρασιν καὶ εἷς τῶν στρατιωτῶν ἰδὼν ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ. καὶ πολέμου συγκροτηθέντος προσερρύη ὁ στρατὸς τοῦ Εὐγενίου τῷ βασιλεῖ. προηγεῖτο δὲ ἐν τῷ στρατῷ B

ibidem ad terram Iovis erat simulacrum ex albo lapide, quod videbatur in lecto sedere, opus Phidiae.

Xerolophus Arcadii opus est, tauro per omnia simile.

Elephanti ad auream portam similes sunt eorum quibus olim in urbem invectus fuit Theodosius.

Idem magnus Theodosius Hierosolyma intrare cupiens eo habitu privati hominis se contulit, venitque ad portam sanctae Anastasiae. eam cum pulsasset, famulus quidam aperuit. cum vero omnes lucernae essent exstinctae, imperatoris introitu universae accensae subito sunt, ut in solemnitate. ianitor autem attonitus miraculo eum ad Ioannem pontificem maximum adduxit. qui eum ut agnosceret, deum precando est consecutus, beatumque praedicavit: qui cum esset imperator, tali habitu venisset adoratum sacra loca.

Idem Theodosius bellum gerens contra Eugenium tyrannum, in monte oratorium cum invenisset, in pavimentum sese prostravit ac lacrimans deum opem poposcit. inde cum prae animi aegritudine paululum obdormivisset, vidit in somnis duos quosdam albis equis insidentes, a quibus iubebatur bono esse animo et exercitum ad pugnam excitare. eorum alter se Ioannem alter Philippum apostolos nominabant. idem cuidam militum visum apparuit, isque rem imperatori exposuit. commissa autem pugna exercitus Eugenii ad Theodosium transiit. anteibat

τοῦ Εὐγενίου ἡ εἰκὼν τοῦ Ἡρακλέος, Θεοδοσίου δὲ ὁ τίμιος σταυρός. ἔτι δὲ ἔστησεν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ τὸν κίονα τοῦ ταύρου. κτίζει δὲ καὶ πόλιν ἐν Θρᾴκῃ, Θεοδοσιόπολιν ὀνομάσας, τὸν πρὶν λεγόμενον Ἄπρων ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν κατ' ἀρχὴν Ἄπρου, ὃς ἦν πενθερὸς Καρίνου, ὃς καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν. ἔκτισε δὲ καὶ ἑτέραν πόλιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τὸ πρὶν Βεργούλιον λεγομένην.

Εὐγενίου τυραννήσαντος ἀντιγράφει καὶ Ἀργάβαστος ὁ ἀπὸ Γαλατίας σὺν αὐτῷ τυραννῆσαι. ἀκούσας δὲ ἐν Ῥώμῃ ὁ μικρὸς Οὐαλεντινιανός, ὁ τοῦ μεγάλου Οὐαλεντινιανοῦ παῖς, ἀγχόνῃ ἐχρήσατο. ἔσπευσε δὲ ὁ μέγας Θεοδόσιος εἰς ἐκδίκησιν αὐτοῦ. C ἐξιὼν δὲ κατὰ τοῦ τυράννου Εὐγενίου οὐκ ἰδίᾳ ἰσχύϊ ἐθάρρησεν, Ἰωάννου δέ τινος Αἰγυπτίου μοναχοῦ μεγάλου τὴν ῥάβδον ἀντὶ δόρατος τὴν ἐπωμίδα δὲ ἀντὶ κράνους ὁπλισάμενος, κατὰ κράτος τὸν ἀλιτήριον χειροῦται ζῶντα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀνεῖλε. μετὰ δὲ τὴν νίκην τούτου εἰσελθὼν ἐν Ῥώμῃ πλεῖστον τῇ πόλει ἐχαρίσατο, καὶ τὰ ἐν τοῖς μαγκιπείοις τῶν καταπιπτόντων ζῴων ἄχρι γήρως τοῖς μύλωσι συγκλειομένων καὶ ἀλήθειν κατεπειγομένων περιεῖλε, καὶ τὴν τῶν μοιχευομένων γυναικῶν ὕβριν, τὴν ἐν πορνείαις διὰ κώδωνος ἐλεγχομένην, περιέκοψε.

D Τῷ ια' ἔτει νικήσας Μάξιμον τὸν τύραννον ἀνεῖλε καὶ Ἀνδραγάθιον τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ ὡς φονεύσαντα Γρατιανόν.

Eugenii exercitum imago Herculis, Theodosii veneranda crux. constituit porro Theodosius columnam tauri. et in Thracia urbem condidit quam a se Theodosiopolin nominavit, cum ante Apron diceretur ab auctore suo Apro, socero Carini et sui generi interfectore. aliam quoque urbem condidit, ac de filii nomine Arcadiopolin dixit, cum ante appellaretur Bergulium.

Cum Eugenius tyrannidem invasisset, Arbogastus etiam Gallus socium se eius tyrannidi praebuit. id cum Romae percepisset Valentinianus iunior, Valentiniani magni filius, suspendio sese vita eduxit. ad quem ulciscendum Theodosius expeditionem movens non est propriis viribus confisus: sed Ioannis cuiusdam Aegyptii magni monachi baculum pro hasta, cucullam pro galea usurpans, Eugenium caeso eius comitatu vivum in potestatem redegit. a victoria profectus Romam plurima in urbem beneficia contulit, abolevitque consuetudinem qua mancipia in locum bestiarum pereuntium in pistrina dedebantur et molere usque ad senectutem cogebantur, itemque eam qua adulterarum mulierum scortationes nolae tinnitu publicabantur.

Undecimo anno Maximum tyrannum necavit et eius copiarum ducem Andragathium, utpote interfectorem Gratiani. ut Romam venit,

ἐλθὼν δὲ εἰς Ῥώμην ἔστεψεν Ὁνώριον τὸν υἱὸν αὐτοῦ βασιλέα, καὶ ἀνῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου αἰτησαμένου τὰ ἱερὰ πάντα τῶν Ἑλλήνων καθῃρέθησαν καὶ τὰ εἴδωλα ἐχωνεύθησαν καὶ εἰς χρείας πενήτων ἐδόθη. τότε καὶ Μάρκελλος ὁ ἐπίσκοπος Ἀπαμείας τῆς Συρίας ναοὺς Ἑλληνικοὺς καταστρέφων ὑπὸ Ἑλλήνων ἀναιρεῖται. τοῦ δὲ ναοῦ τοῦ Σαράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λυομένου ἱερογλυφικὰ γράμματα εὑρέθη σταυροῦ τύπον ἐπέχοντα, ἅπερ οἱ ἐξ Ἑλλήνων θεασάμενοι ἐπίστευσαν, λέγοντες σημαίνειν τὸν σταυρὸν κατὰ τὴν τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων ἔννοιαν ζωὴν ἐπερχομένην. τοῦτον τὸν Σάρα- P 325 πιν οἱ μὲν τὸν Δία εἶναι λέγουσιν, οἱ δὲ τὸν Νεῖλον διὰ τὸ τὸν μόδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸν πῆχυν. οἱ δὲ Ἆπίν τινα ἄνθρωπον εὔπορον ἐν Αἰγύπτῳ γεγονέναι, ὃς ἐν καιρῷ λιμοῦ ἐκ τῶν ἰδίων ἐπήρκεσεν Ἀλεξανδρεῦσιν, ᾧ καὶ τελευτῶντι ναὸν καὶ στήλην ἀνέστησαν· καὶ βοῦς αὐτοῦ ἐτρέφετο, ὃν καὶ Ἆπιν ἐκάλουν ὁμωνύμως τῷ δεσπότῃ. σύμβολον οὗτος ἦν τοῦ γεωργοῦ. μετωνόμασαν δὲ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον καὶ Γόρασιν, καὶ Σάραπιν τὴν στήλην. ἐν τῷ ναῷ γοῦν τούτου ἄγαλμα μέγα καὶ φοβερὸν οἷον ἐκ διαφόρου κατεσκευασμένον ὕλης ἵστατο, ὡς ἑκατέραις χερσὶν ἑκατέρων ἔχεσθαι τῶν τοίχων. ἔνδον δὲ τούτου τοῦ μεγίστου ἀγάλματος ἄλλος ναὸς καὶ εἴδωλον καὶ ξόανον ἀπῃώρητο B χαλκοῦν, οὐ μέγα δέ. τούτου τῇ κεφαλῇ σίδηρον ἐνείραντες, τοῖς φατνώμασι δὲ τῆς στέγης ἄνωθεν μαγνῆτιν λίθον κατὰ κάθετον ἐνθέμενοι, μετέωρον τοῦτον τοῦ ἀέρος ἀφῆκαν ὁρᾶ-

Honorium filium suum coronatum imperio inauguravit. inde Cpolin reversus, postulante Alexandreae episcopo Theophilo, omnia falsorum numinum fana deiici et simulacra conflari ac in pauperum usus erogari curavit. quo tempore etiam Marcellus Apameae (Syriae urbs est) episcopus Graecanica templa demoliens a Graecis est necatus. ceterum templo Serapidis Alexandreae destructo sacrae literarum notae inventae sunt crucis forma. eas cum vidissent Graecae religionis homines, fidem Christianam amplexi sunt, dicentes hieroglyphico sensu crucem designare vitam supervenientem. hunc Serapin alii Iovem esse perhibent, alii Nilum, ideo quod modium habet in capite et cubitum. alii Apin quendam aiunt hominem divitem fuisse in Aegypto, qui urgente fame Alexandrinis de suo suppeditaverit. ei defuncto fanum fuisse et statuam positam, eiusque bovem publice nutritum ac domini sui nomine affectum. id fuisse symbolum agricolae: sed et viri eius nomen in Gorasin, statuae in Serapin mutaverunt. in templo huius Serapidis statua fuit ingens atque terribilis, diversa ex materia constans et duabus manibus duos templi muros attingens. intra hanc aliud fanum, simulacrum, et statua aenea, non magna. huius capiti infixerant ferrum, et e regione supra in tecti laquearibus lapidem magnetem; itaque

σθαι κρεμάμενον, καὶ οὔτε γῆς οὔτ' αὐτῆς τῆς στέγης ἐφαπτόμενον.

Ἰστέον ὅτι τὸ μὲν εἴδωλον οὐδεμίαν ὑπόστασιν ἔχει, τὸ δ' ἴνδαλμά τινός ἐστιν ὁμοίωμα καὶ ἀπεικόνισμα. καὶ εἴδωλον μὲν Σφίγγες Κένταυροι κυνοπρόσωπα καὶ βουκέφαλοι ἤγουν τὰ μὴ ὑφεστῶτα, ὁμοιώματα δὲ τῶν ὑφεστώτων εἰκάσματα, οἷον ἡλίου σελήνης ἄστρων ἀνθρώπων θηρίων ἑρπετῶν καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων.

C Ἰστέον ὅτι Χαλδαῖοι τὸ πῦρ ὡς πάντων ἀναιρετικὸν σέβονται, καὶ πάντας τοὺς Ἑλλήνων θεοὺς κατέδραμον. προσῆλθον δὲ καὶ τῷ Κάνωπος ἱερεῖ, καὶ αὐτὸς μηχανᾶταί τι τοιοῦτον. εἰς τύπον ἀγάλματος ὑδρίαν ὀστρακίνην κατασκευάσας τρήσεις ὑπέθηκε λεπτάς, ἃς κηρῷ φραξάμενος καὶ χρώματι καλλύνας, παλαιοῦ ἀγάλματος ἀποτεμὼν κεφαλὴν καὶ ἐφαρμόσας τῷ σκεύει εὐφυῶς, καὶ τῷ πυρὶ προσαγαγὼν ἤλεγξεν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ὕδατος ἀποσβεσθέντος.

Τῷ ιε' καὶ ις' ἔτει αὐτοῦ Θεοδόσιος νόμον γράφει γυναῖκα εἰς διακόνισσαν μὴ προβαίνειν, εἰ μὴ ὑπερβῇ τὰ ξ'. ἔτη. τῷ αὐτῷ D ἔτει Πλακίλλα ἡ γαμετὴ Θεοδοσίου ἐκοιμήθη, εὐσεβὴς οὖσα καὶ φιλόπτωχος, οἰκείαις χερσὶ λωβοῖς καὶ νοσοῦσιν ὑπηρετοῦσα. ταύτης τὸν ἀνδριάντα κατέαξαν οἱ Ἀντιοχεῖς διὰ τὰ ἐπιτεθέντα δημόσια παρὰ τοῦ βασιλέως τελεῖν αὐτούς. τότε καὶ Ἰωάννης ὁ

1 αὐτῆς] αὐ?

effecerant ut statua in aëre videretur suspensa, neque terram tangens neque tectum.

Inter idolum et indalma hoc interesse noveris, quod idolum nullius est rei in natura exstantis signum, indalma autem alicuius similitudo atque effigies rei. idolum est, ut verbi gratia Sphinges, Centauri, vultu canino aut capitibus bovillis praediti: ea enim nusquam sunt. simulacra autem sunt ut solis, ut lunae, ut astrorum, ut hominum, ferarum, repentium, et aliorum id genus.

Nota Chaldaeos ignem, ut quo omnes res consumantur, pro deo coluisse, et omnes Graecorum deos refutasse. hi cum ad Canopi etiam sacerdotem pervenissent, is tali usus est astu. situlam fictilem in statuae formam apparavit, quam tenuibus foraminibus cera oppletis pertusam aqua implevit, inductoque colore et statuae capite artificiose imposito igni admovit, itaque vim ignis refellit, paulatim aquae defluxu exstincti.

Anno sui imperii 15 et 16 Theodosius legem tulit, ne qua mulier ad diaconissae munus reciperetur nisi annum 60 egressa. eodem anno moritur Placilla Theodosii uxor, pia et pauperum studiosa, quae suis manibus aegrotis atque male affecto corpore hominibus ministrabat. huius statuam confregerunt Antiocheni ob exactionem imperatoris; qua

Χρυσόστομος, πρεσβύτερος ὢν Ἀντιοχείας, λόγους περὶ τούτου θαυμαστοὺς ἐξέθετο, οὓς ἀνδριάντας ἐπέγραψε. τότε καὶ ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ σφαγὴ τῶν ιε' χιλιάδων τοῦ λαοῦ ὑπὸ Θεοδοσίου γίνεται, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων εἰς αὐτὸν βασιλέα πραχθέντα. διὸ καὶ νόμον ἐκτίθεται τοῖς καταδικαζομένοις θανάτῳ ἢ δημεύσει προθεσμίαν λ' ἡμερῶν εἰς διάσκεψιν δίδοσθαι.

Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει τοῦ ποταμοῦ Νείλου κατὰ τὸ ἔθος μὴ ἀναβάντος P 326 ἔχαιρον οἱ Ἕλληνες, λέγοντες αἴτιον εἶναι τούτου τὸ κωλυθῆναι θύειν τοῖς θεοῖς αὐτῶν. ὅπερ μαθὼν ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς εἶπε "μὴ γένοιτό ποτε ποταμὸν θυσίαις χαίροντα ἐπὶ τὴν γῆν πλημμυρῆσαι." ὁ δὲ θεὸς τοῦτο ἀποδεξάμενος εὐλόγησε τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ἅπαντας τοὺς κατ' Αἴγυπτον φοβηθῆναι μὴ καὶ αὐτὴν τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατακλύσῃ ἡ πλημμύρα τοῦ ὕδατος.

Ἐν Μεδιολάνῳ ὑπάρχοντος τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Ἰουδαῖοι, ἐκ προστάξεως Ὀνωράτου ἐπάρχου, B συναγωγὴν ἐν τοῖς Χαλκοπράτοις πολλῶν ταλάντων εἰργάσαντο. τῶν δὲ Χριστιανῶν δυσφημούντων κατὰ τοῦ ἐπάρχου αὐτὸς οὐ προσέσχεν· ἦν γὰρ Ἕλλην. πῦρ οὖν ἐμβαλόντες νυκτὸς ταύτην κατέκαυσαν. γράφει τοῦτο ὁ ἔπαρχος πρὸς Θεοδόσιον, ἐγκαλῶν τοῖς πολίταις· ὁ δὲ ὁρίζει ζημίαν ὑποστῆναι τοὺς τοῦτο δράσαντας καὶ κτισθῆναι τὴν συναγωγήν. προσφεύγουσιν οἱ πολῖται πρὸς τὸν μέγαν Ἀμβρόσιον. ὁ δὲ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστοῦ

de re Ioannes Chrysostomus, eo tempore Antiocheae presbyter, mirandas edidit orationes, statuarum titulo. tunc etiam iccirco Thessalonicae Theodosius 15 hominum milia interfecit, et Ambrosius Mediolani episcopus ea cum imperatore egit quae rettulimus. quibus motus imperator legem tulit quae recognoscendae sententiae causa damnato mortis aut publicationis 30 dierum dilationem concedebat.

Eo ipso anno, cum Nilus pro more non exundasset, Graeci laeti hanc dixerunt esse causam, quod diis suis sacrificare interdictum ipsis esset. Theodosius eorum sermone cognito "absit" ait "ut fluvius sacrificiis gaudens terram irriget." deus autem id eius responsum ita probavit ut Nilum exundare iusserit adeo ut universi Aegyptii in metum venerint, ne ipsam quoque Alexandream eluvio ista perderet.

Dum Mediolani degit Theodosius, interim Iudaei qui Cpoli vivebant, mandato Honorati praefecti, multis talentis constantem in Chalcoprato aedificant synagogam. praefectus a Christianis eius rei causa obiurgatus, utpote Graecae religionis sectator, animum eis non advertit. itaque ii noctu eam igne iniecto cremant. praefectus eo de facto ad imperatorem scribit, cives accusans, impetratque ut is iubeat multari cives et refici synagogam. cives opem Ambrosii implorant. is eum

γενεθλίων ἐνστάσης καὶ τοῦ βασιλέως εἴσοδον ποιήσασθαι μέλλοντος, δημηγορεῖ ὁ μέγας Ἀμβρόσιος ὀλίγα μὲν περὶ τῆς ἑορτῆς, C τὰ πλείω δὲ τοῦ βασιλέως καθαπτόμενος σφοδρῶς, φάσκων οὕτως ὡς ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ "οὐκ ἐγώ σε ποιμένα ὄντα προβάτων ἐξόπισθεν τῶν λοχευομένων ἔλαβον, καὶ τοῦ λαοῦ μου ποιμένα καὶ βασιλέα κατέστησα; οὐκ ἐγώ σου τὴν κεφαλὴν αὐχμῶσαν καὶ φθειριῶσαν χρυσῷ στεφάνῳ κατεκαλλώπισα καὶ ταινίᾳ χρυσοπορφύρῳ ἐκόσμησα; καὶ ἵνα τί τοὺς σφαγέας τοῦ υἱοῦ μου προκρίτους ἄγεις καὶ τὸν ἐμὸν λαὸν κατατρύχεις, πονηλατῶν τὴν κληρονομίαν μου;" καὶ ὁ βασιλεύς "τί ποιεῖς, ἐπίσκοπε; τὴν ἑορτὴν καταλιπὼν ὅλην ἐπ' ἐμὲ τὴν δημηγορίαν ἐξήρτησας;" καὶ ὁ Ἀμβρόσιος "οὐ κατά σου, βασιλεῦ, ἀλλ' ὑπέρ σου. τί γὰρ ἔσται Χριστιανοῖς ἄλλο δεινότερον, ἵνα καὶ Ἰουδαίων συναγωγὰς ἀπαρ- D τίζωσι;" καὶ ὁ βασιλεύς "καὶ δίκαιόν ἐστιν ἵνα ὃ ἐὰν δόξῃ δήμῳ ἀτάκτῳ ἐπὶ βασιλικῇ πόλει κατεργάζηται;" καὶ ὁ Ἀμβρόσιος "καὶ τοῦτο δίκαιόν ἐστι, βασιλέων θεοσεβέστατε, ἵν' ἐπὶ πόλεως βασιλευούσης Ἰουδαῖοι βλασφήμους ᾠδὰς ἀναπέμπωσι; μὴ τούτῳ στοιχήσῃς, βασιλέων πανάριστε· αἱ γὰρ ἐκείνων εὐχαὶ βλασφημίαι καὶ ὕβρεις καὶ ἀρρητολογίαι τυγχάνουσι." καὶ ταῦτα λέγοντος Ἀμβροσίου ἀφῆκεν ὁ βασιλεὺς τὸ ἐπιτίμιον, νόμον ἐκθέμενος μὴ ἔχειν Ἰουδαίους ἐν Βυζαντίῳ συναγωγὴν μήτε τολμᾶν δημοσίᾳ προσεύχεσθαι.

natalitium Christi festum tempus advenisset, rege templum ingresso, pauca quaedam de ea solemnitate concionatus maiorem orationis partem acriter increpando imperatorem insumpsit, ita in dei persona eum compellans. "nonne te ego de pastore ovium, insidiantibus ereptum, populi mei pastorem ac imperatorem constitui? nonne caput tuum squalore et pediculis deforme aurea corona redimivi ac taenia auro purpuraque insigni exornavi? quare igitur filii mei interfectores primas tuo iudicio tenent partes? quare populum meum et hereditatem meam multis atteris?" ad haec imperator "quid agis," inquit, "episcope, qui solennitatis omissa materia totam in me dirigis orationem?" "non adversum te" inquit Ambrosius, "sed pro te hoc fit: quid enim gravius in Christianos potuit statui quam ut Iudaeorum synagogas reficiant?" tum Theodosius "iustumne ergo tibi videtur turbam hominum incompositam in regia urbe pro sua libidine agere?" respondit Ambrosius "quid? iustumne putas esse, piissime imperator, ut in urbe quae arx est imperii, Iudaei in deum contumeliosa carmina decantent? ne hac via ingrediare, optime princeps. Iudaeorum enim vota in deum maledicta sunt et contumeliae atque infandae exsecrationes." his Ambrosii motus verbis imperator Christianis multam remisit, legemque tulit ne Iudaei Byzantii synagogam haberent neve in publico preces facerent.

Ἐν τούτοις ἥ τε τῶν Ὀλυμπιάδων ἀπέσβη πανήγυρις, ἥτις κατὰ τετραετῆ χρόνον ἐπετελεῖτο. ἤρξατο δὲ ἡ τοιαύτη πανή- P 327 γυρις ὅτε Μανασσῆς τῶν Ἰουδαίων ἐβασίλευσε, καὶ ἐφυλάττετο ἕως τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου. καὶ ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι αἱ ἰνδικτοι, ἀρξάμεναι ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος ἐν ἔτει ιε′ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. καλεῖται δὲ ἰνδικτιών, τουτέστιν ἰνακτιών, ἡ περὶ τὸ Ἄκτιον νίκη. Ἄκτιον δέ ἐστιν ἀκρωτήριον Νικοπόλεως τῆς Ἠπείρου, ἔνθα μαχεσάμενος Αὔγουστος τόν τε Ἀντώνιον καὶ Κλεοπάτραν ἐνίκησε, μόναρχος ἀναδειχθεὶς τῷ τότε χρόνῳ.

Ὁ οὖν μέγας Θεοδόσιος ἤγαγεν ἀπὸ Ῥώμης ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸν μέγαν Ἀρσένιον, ἀκούσας περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ θεϊκῆς γνώσεως, καὶ τούτῳ Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον B τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ δίδωκε, παιδεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἱερὰ γράμματα· ὃν καὶ βασιλεοπάτορα πεποίηκεν. οὗτος ἐν νυκτὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ ἤκουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῷ "Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζῃ."

Οὗτος ὁ Θεοδόσιος τοὺς εἰδωλικοὺς ναούς, οὓς ὁ μέγας Κωνσταντῖνος κλεισθῆναι μόνον προσέταξε, πάντας ἕως ἐδάφους κατέλυσεν. ἐν Μεδιολάνῳ δὲ ἀρρωστήσας ἐκοιμήθη ἐν κυρίῳ, ὑπάρχων ἐτῶν ξ′, βασιλεύσας ἔτη ις′, καταλείψας τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, Ἀρκάδιον μὲν τὸν πρεσβύτερον τῆς ἑῴας, Ὀνώριον δὲ τῶν ἑσπερίων σὺν Πλακιδίᾳ. καὶ ὁ μὲν Ὀνώριος ἔσχε τὰ βασίλεια εἰς Ῥάβενναν, Πλακιδία δὲ ἡ θυγάτηρ Γρατιανοῦ ἐν τῇ C

Tum Olympiorum desiit festivitas, quarti cuiusque anni exitu solita celebrari, instituta eo tempore, quo Manasses Iuda rex fuit, et usque ad imperium Theodosii perducta. coeperuntque numerari indictiones, quarum principium in 15 annum imperii Augusti. nomen habet indictio ab Actiaca victoria, et est Actium promontorium Nicopolis, urbis in Epiro sitae; quod eo tempore Augustus ibi devictis Antonio et Cleopatra solus rerum summam obtinuit.

Enimvero Theodosius principio sui imperii Roma abduxerat magnum illum Arsenium, cum de eius rerum humanarum divinarumque peritia inaudivisset; eique suos filios Arcadium et Honorium sacris literis instituendos commendaverat, ac Caesarum patrem constituerat. is Arsenius deum quadam nocte invocans vocem audivit ita praecipientem "Arseni, fuge homines, et salvus eris."

Idem Theodosius templa ficticiorum deorum, quae tantum occludi Constantinus magnus iusserat, omnia funditus evertit. Mediolani ex morbo decessit sexagenarius, postquam imperasset annos 16, duobus filiis relictis, quorum maiorem Arcadium Orienti praefecit, Honorium cum Placidia Occidenti. ac Honorius quidem Ravennae regiam suam

Ῥώμῃ. μετήνεγκε δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρκάδιος, θεὶς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. τὴν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης καθέδραν κατεῖχε Νεκτάριος, κόσμου ἔτει ͵εωπη', τῆς θείας σαρκώσεως τϟδ'.

Ἀρκάδιος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐβασίλευσεν ἔτη ιδ'. οὗτος ἐν τῷ ε' ἔτει τὸν μέγαν ἔμβολον ἀντικρὺ τοῦ πραιτωρίου ἔκτισεν. ἦν δὲ Ἀρκάδιος τὴν θέσιν τοῦ σώματος εἰδεχθέστατος, μέλας τὴν χροιάν, τὴν ἡλικίαν φαυλότατος, ἓν μόνον ἔχων πλεονέκτημα τὸ καλῶς γράφειν, ὃ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἀρσενίου ἐξεπαιδεύθη. ἐπὶ τούτου μετετέθη τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου προφήτου
D προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. ποιεῖ δὲ καὶ ἴδιον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὓς ἐκάλεσεν Ἀρκαδιακούς.

Τῷ ς' τούτου ἐνιαυτῷ χειροτονεῖται ὁ Χρυσόστομος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ᾧ καὶ Λιβάνιος ἐμαρτύρησε. πυθομένων γὰρ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν τίνα ἀντ' αὐτοῦ προΐστησι τῷ διδασκαλείῳ, "Ἰωάννην" ἔφη, "εἰ μὴ ἐσυλήθη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν." τῷ δ' αὐτῷ ἔτει γεννᾶται Ἀρκαδίῳ υἱὸς ἐξ Εὐδοξίας τῆς Αὐγούστης, Θεοδόσιος ὁ μικρός, ὃν ἀνεδέξατο Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι.

Τῷ η' ἔτει Γαϊνᾶς τυραννεῖ κατὰ Ἀρκαδίου, καὶ πολλὰ κακὰ τῷ Βυζαντίῳ ἐπεδείξατο. ὅρκους δὲ λαβὼν καὶ δοὺς ἐν τῇ
P 328 ἁγίᾳ Εὐφημίᾳ τῇ ἐν Χαλκηδόνι, τούτους παρέβη, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ἐχώρησε πρὸς ἁρπαγὰς καὶ ἑτέρας ἀτοπίας. εἶτα

constituit, Placidia autem Gratiani filia Romae. patris corpus Arcadius Cpolin detulit atque in fano apostolorum deposuit. episcopatum tenuit Nectarius, anno mundi 5888, incarnationis divinae 394.

Arcadius Theodosii magni filius imperavit annos 14. is quinto imperii sui anno Rostra magna e regione praetorii exstruxit. fuit Arcadius corpore admodum deformi, niger, statura parva, id unum praeclarum habens quod bene scribebat, ita ab Arsenio edoctus. sub eo reliquiae b. Ioannis baptistae Alexandream transpositae sunt. etiam peculiarem numerum Cpoli instituit, quos Arcadianos appellavit.

Sextum Arcadio annum imperante Chrysostomus Cpolis episcopus deligitur; cuius facundiae etiam Libanius testimonium tulit. interrogatus namque ab auditoribus quemnam suo loco scholae praeficeret, Ioannem respondit se praepositurum ei fuisse, nisi hunc surripuissent Christiani. eodem anno Theodosium iuniorem Eudoxia Augusta Arcadio peperit, quem de sancto lavacro Ioannes Chrysostomus suscepit.

Anno octavo Gainas tyrannidem contra Arcadium occupavit, multaque mala Byzantio intulit. qui cum ultro citroque dato iuramento Chalcedone ad sanctam Euphemiam pacem icisset, eo violato in urbem ingressus, direptiones et alia mala perpetravit. inde ad Thraciae Cher-

ἐξελθὼν εἰς τὴν Χεῤῥόνησον Θρᾴκης καὶ σχεδίας ποιήσας, πρὸς τὰς ἀνατολικὰς πόλεις χωρεῖ. πολέμου δὲ πολλοῦ συῤῥαγέντος κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν ἀπώλετο σὺν τοῖς ἑαυτοῦ στρατεύμασι.

Τοῦ δὲ Χρυσοστόμου τὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἰθύνοντος προσῆλθεν αὐτῷ τις τῆς τῶν Μακεδονιανῶν αἱρέσεως μετανοήσας. παραινέσας δὲ καὶ τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ ἐπιστρέψαι καὶ μετανοῆσαι καὶ κοινωνῆσαι, μόλις ὡς δῆθεν ἔπεισεν. ἡ δὲ δοῦσα τῇ παιδίσκῃ κοινωνίαν τῶν Μακεδονιανῶν ἐκέλευσεν ἔχειν μεθ' ἑαυτῆς. καὶ δὴ προσελθοῦσα τῷ Χρυσοστόμῳ, καὶ δεξαμένη τὴν B ἁγίαν κοινωνίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὑποκριθεῖσα ταύτης μεταλαμβάνειν δέδωκε τῇ παιδίσκῃ, καὶ τὴν τῶν Μακεδονιακῶν λαβοῦσα προσάγει τῷ στόματι, καὶ εὑρίσκει αὐτὴν λίθον γεγονυῖαν. φρίξασα οὖν προσπίπτει τῷ ἁγίῳ ὑπότρομος, ἐξαγορεύουσα τὸ τόλμημα καὶ εἰλικρινῶς προσερχομένη τῇ ἐκκλησίᾳ.

Κύριλλος δὲ ὁ ἁγιώτατος Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος ἀνεψιὸς ἦν Θεοφίλου κατὰ σάρκα. ἕως δὲ χρόνων τινῶν καὶ αὐτὸς προλήψει δουλεύων ὡς ἄνθρωπος, καὶ τῷ Θεοφίλῳ ὡς θείῳ ἐπακολουθῶν, πονηρὰ κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου ἐφρόνει τε καὶ ἐφθέγγετο· ἐπειδὴ δὲ ζῆλος ἦν, εἰ καὶ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν, οὐ φθόνος C δὲ οὐδ' ἔνστασις διαβολικὴ τὸ μαχόμενον, διὰ τοῦτο ἄξιος διορθώσεως ἐκρίθη ἀποκαλύψει τινὶ μυστικῇ, ἐν ᾗ ἐδόκει εὑρεθῆναι ἔν τινι φοβερῷ καὶ περικαλλεῖ τόπῳ, ἐν ᾧ πλήθη ἁγίων ἀγγέλων

15 προσεχομένη P

ronesum profectus, ratibus confectis ad urbes Orientis cursum instituit. sed terra marique commissis pugnis, periit cum suo exercitu.

Cum orthodoxae ecclesiae praeesset Chrysostomus, accessit ad eum quidam qui a Macedoniana secta in viam redierat, et uxorem quoque ad idem operose exhortatus, impetrasse ab ea videbatur ut ipsa quoque ad veram secum ecclesiam rediret ac sacramentum communicaret. haec particulam Macedonianam ancillae dat, iubetque secum adservare; et ad Chrysostomum aggressa, cum sacram particulam de manibus eius accepisset, fingens ea se vesci ancillae eam porrigit, Macedonianamque ab ea repetens, cum hanc ori admoveret, sensit in lapidem mutatam. exhorrescens ergo tremebunda se ad pedes sancti episcopi abiicit, facinus suum confitens, ac tum vere ad ecclesiam se conferens.

Cyrillus autem, sanctissimus Alexandreae archiepiscopus, consobrinus erat Theophili; et aliquamdiu praesumptioni serviens ut homo, ac Theophilum avunculum sequens, de Chrysostomo male et sentiebat et loquebatur. quia autem fervens hoc erat studium pugnandi, non a notitia veri, neque tamen ab invidia aut diabolica pervicacia ortum, dignus est habitus qui in viam revocaretur mystica quadam patefactione. imaginatus enim est Cyrillus se esse quodam terribili ac pulcherrimo in

παρειστήκεισαν τῇ θεομήτορι, σύνεγγυς δὲ ταύτης τὸν μέγαν Χρυσόστομον. ἔνθα δὲ πειραθέντα Κύριλλον πλησιάσαι ἐξωθεῖσθαι προστάξει τοῦ Ἰωάννου, τὴν μητέρα δὲ τοῦ κυρίου πρεσβεύουσαν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παραδεχθῆναι ἀξιοῦσαν, ὡς οὐκ ὀλίγα ὑπὲρ τῆς δόξης αὐτῆς πεποιηκότος εἰς τὸ θεοτόκον αὐτὴν ὀνομάζεσθαι. εἰς ἑαυτὸν δὲ ὁ ἱερὸς Κύριλλος γενόμενος κατέγνω μὲν ἑαυτοῦ, τοῖς δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ἑπόμενος πᾶσι καὶ δώδεκα κε-
D φάλαια ἐξέθετο δογματικὰ καὶ Νεστορίῳ ἔπεμψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. ὧν ἐκεῖνος καταφρονήσας τὴν κατ' αὐτοῦ τρίτην σύνοδον γενέσθαι παρεσκεύασεν. Ἀρσένιος δὲ ὁ μέγας τῶν τοῦ κόσμου πάντων καταφρονήσας καὶ τοῦ κόσμου ἀναχωρήσας τὴν θείαν φιλοσοφίαν ἐν Αἰγύπτῳ μετήρχετο ἐν μοναδικῷ σχήματι.

Τῷ ι' ἔτει Ἀρκαδίου ἡ πρώτη ἐξορία τοῦ Χρυσοστόμου γέγονεν, ἀφ' ἧς ὑποστρέφει ἑξήκοντα ἐπισκόπων συνελθόντων καὶ ἄκυρα πάντα τὰ κατὰ τοῦ θείου Ἰωάννου παρὰ τοῦ Θεοφίλου
P 329 καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ποιησάντων δικαίως. τῷ δὲ ια' καὶ ιβ' ἔτει πάλιν τὰ κατὰ τῆς ἐπιβουλῆς αὔξει τοῦ Χρυσοστόμου. ἐν δὲ τῷ ιγ', ὅτε καὶ τὸν λόγον ἐποίησεν οὗ ἡ ἀρχή "πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται," τότε ἔχθρα τελεία τῆς βασιλίσσης κατ' αὐτοῦ γίνεται, καὶ πάλιν καθαίρεσις καὶ ἐξορία εἰς Κούκουσον, ἐκεῖθεν εἰς Πιτυοῦντα· καὶ γενόμενος ἐν Κομάνοις τῆς Ἀρμενίας κατὰ πάροδον ἐτελειώθη ἐν κυρίῳ. ἄξιον δέ ἐστι μικρὸν ἐπαναλαβεῖν τῷ λόγῳ

19 τῷ om P

loco, ubi multitudo angelorum genitrici dei adstaret, propeque eam Chrysostomus. se, cum accedere conaretur, ab eo repelli: matrem autem dei intercedere pro se, et poscere ut admittatur, quia non parum propter ipsam laboris pertulisset, dum nomen dei genitricis vindicaret. postquam ad se rediit Cyrillus, sui ipsius poenitentia ductus in omnibus Chrysostomum exinde est secutus. edidit etiam duodecim capitula, decreta ecclesiae continentia, misitque Nestorio Cpolin. quae is contemnens causa fuit ut tertia contra ipsum synodus conscriberetur. magnus autem ille Arsenius, mundo contempto atque relicto, divinam philosophiam in Aegypto coluit habitu monachi.

Decimo Arcadii anno Chrysostomus primum est relegatus, revocatusque deinde, cum 60 episcopi convenissent iustoque iudicio rescidissent quae contra eum Theophilus cum sua factione egerant. annis 11 et 12 rursus Chrysostomo insidiae maiorem in modum tenduntur. anno 13, cum orationem composuisset cuius initium "rursum Herodias furit," odium imperatricis in eum prorsus exarsit, rursumque episcopatu deiectus relegatur primo Cucusum, inde Pityuntem. cumque obiter Comana Armeniae oppidum pervenisset, ad dominum ex hac vita commigravit.

περὶ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν καὶ φωστῆρος τῆς οἰκουμένης Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· ἴσως γὰρ τοῖς φιλοκάλοις οὐ δόξει τοῦτο πάρεργον.

Ὀκτωκαιδέκατον ἄγων τῆς ἡλικίας ἔτος, καταλιπὼν τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Λιβάνιον τὸν σοφιστήν, ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου B ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Μελετίου βαπτισθεὶς χειροτονεῖται ἀναγνώστης. καὶ παραμείνας τῇ ἐκκλησίᾳ ἔτη τρία ἀνεχώρησε, καὶ ἀπῆλθε πρός τινα μοναχὸν καὶ ἡγούμενον Καρτέριον τοὔνομα, καὶ αὐτῷ προσμείνας ἔτη τέσσαρα γίνεται ὑπ᾽ αὐτοῦ μοναχός. καὶ τὰς θείας γραφὰς ὑπ᾽ αὐτοῦ παιδευθεὶς καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὴν ἀκρίβειαν χρόνον τινὰ ἀνεχώρησεν ἐν σπηλαίῳ μόνος ἔτη δύο, ποθῶν τὴν ἡσυχίαν. μὴ ἀναπεσὼν δὲ τὸν διετῆ χρόνον, μὴ νύκτωρ, μὴ μεθ᾽ ἡμέραν, νεκροῦται τὰ ὑπογάστρια, πληγεὶς ἀπὸ τοῦ κρύους τὰς περὶ τοὺς νεφροὺς δυνάμεις. μὴ ἐπαρκῶν δὲ ἑαυτῷ χρησιμεύειν πάλιν καταλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν ἐκ C θείας προμηθείας εἰς πολλῶν σωτηρίαν. ἐντεῦθεν χειροτονεῖται διάκονος ὑπὸ τοῦ θείου Μελετίου, ὑπηρετήσας τῷ θυσιαστηρίῳ τρία ἔτη. ἤδη δὲ τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διαλαμπούσης πρεσβύτερος χειροτονεῖται διὰ Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τέσσαρα ἔτη διαπρέψας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας ἀποσεμνύνει τὸ ἐκεῖσε ἱερατεῖον τῇ τοῦ βίου ἀρετῇ. ἦν γὰρ ἀσκητὴς ἄκρως καὶ πολυάγρυπνος καὶ φιλήσυχος λίαν καὶ διὰ ζῆλον σωφροσύνης εὐπαρρησίαστος καὶ ἀκρόχολος, καὶ θυμῷ μᾶλλον ἢ αἰδοῖ ἐχαρίζετο,

de hoc sancto patre nostro et orbis terrarum illuminatore videtur operae pretium paucula altius repetere, quod fortassis honesti studiosis non videbitur a re alienum esse.

Is ergo annum aetatis agens duodevigesimum, deserens magistrum suum Libanium sophistam, a Meletio Antiocheae sanctissimo episcopo baptizatus, ad lectoris munus designatus est. ibi cum triennium ecclesiae adfuisset, ad monachorum quendam praefectum secessit, nomine Carterium; apudque eum quadriennium moratus monachus sub eo fuit, institutusque est sacris literis et accurata vitae solitariae degendae ratione. postea quietis cupiditate ductus in speluncam abiit, inque ea biennium solus exegit. quo toto biennio cum neque noctu neque interdiu recubuisset, enecavit renes et partes infra ventrem sitas, frigore eas perdente. porro non contentus sibi ipsi profuisse, rursum divina providentia hoc ad multorum salutem procurante ad ecclesiam rediit. Meletius tunc eum diaconum creat. cumque altari triennium inserviisset et iam eius in docendo virtus innotuisset, a Flaviano episcopo presbyter constituitur. inde in Antiochena ecclesia quadriennium versatus vitae suae virtutibus eam exornavit. erat summa continentiae et tolerantiae exercitatione, pervigil et quietis studiosissimus ac temperantiae aemulatione in dicendo liber: alioquin irritabilis, irae quam pudori ob-

ἐλευθεροστομίᾳ τε πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀμέτρως ἐκέχρητο.
D καὶ ἐν μὲν τῷ διδάσκειν πολὺς ἦν πρὸς ὠφέλειαν, ἐν δὲ ταῖς
συντυχίαις ἀλαζονικός τις καὶ ὑπερόπτης ἐνομίζετο τοῖς αὐτὸν
ἀγνοοῦσι. διὸ καὶ ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν προβληθεὶς μείζονι ὀφρύϊ
κατὰ τῶν ὑπηκόων ἐκέχρητο, πρὸς διόρθωσιν ἑκάστου καὶ σωτη-
ρίαν καὶ τοὺς τρόπους καὶ τοὺς λόγους μεταλλάττων. οὐ τοίνυν,
εἰ μή τις εἴη κόλαξ, τοῦτον ἀλαζόνα εἶναι νομίζει· οὐδ' αὖ πάλιν,
εἰ κόλαξ εἴη καὶ ἀγεννής, τοῦτον μετριόφρονα καλέσει, ἀλλὰ τὸν
ἐν προσηκούσῃ τάξει τοῖς ἐλευθέροις πρεπούσῃ ἑαυτὸν φυλάττοντα.
μεγαλόψυχον γὰρ εἶναι προσήκει, οὐχ ὑπερήφανον, ἀνδρεῖον, οὐ
P 330 θρασύν, ἐπιεικῆ, οὐ δουλοπρεπῆ, μετριόφρονα, οὐ ταπεινοφρο-
σύνην ὑποκρινόμενον, ἐλευθέριον, οὐκ ἀνδραποδώδη, ὥσπερ δὴ
καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Χρυσόστομος λέγει "διὰ τοῦτο ποικίλον εἶναι
δεῖ τὸν ποιμένα καὶ διδάσκαλον. ποικίλον δὲ λέγω, οὐχ ὕπουλον
οὐδὲ κόλακα καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ πολλῆς ἐλευθερίας καὶ παρρη-
σίας ἀνάμεστον, εἰδότα καὶ συγκατιέναι χρησίμως, ὅταν ἡ τῶν
πραγμάτων ὑπόθεσις ἀπαιτῇ τοῦτο, καὶ χρηστὸν εἶναι ὁμοῦ καὶ
αὐστηρόν. οὐ γὰρ ἑνὶ τρόπῳ χρῆσθαι τοῖς ἀρχομένοις ἅπασι
δέον, ἐπεὶ μηδὲ ἰατρῶν παισὶν ἑνὶ φαρμάκῳ πᾶσι τοῖς κάμνουσι
προσφέρεσθαι καλόν, μηδὲ κυβερνήταις μίαν ὁδὸν εἰδέναι τῆς
B πρὸς τὰ πνεύματα μάχης. ἐννόησον οὖν ὁποῖόν τινα εἶναι χρὴ
τὸν μέλλοντα πρὸς χειμῶνα τοσοῦτον ἀνθέξειν καὶ τοιαύτην ζά-
λην καὶ τοσαῦτα κύματα, πρὸς τὸ γενέσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα,
ἵνα πάντας κερδήσῃ. καὶ γὰρ σεμνὸν εἶναι δεῖ τὸν τοιοῦτον καὶ

sequentior, immodica dicendi libertate utebatur adversus interpellantes. in docendo utilissimus habebatur, in colloquiis arrogans videbatur et contemptor hominum iis qui eum non norant. itaque etiam ad episcopatum evectus maiori supercilio adversum subditos utebatur, ad salutem et correctionem singulorum gestus ac orationes immutans. nemo igitur hunc arrogantiae damnabit nisi adulator; neque mediocri animo fuisse credet, qui ipse adulator sit et parvi animi. verum ita habendum est, eum statum hunc tenuisse, qui liberum decet. magnanimum enim esse convenit, non superbum; fortem, non temerarium; aequanimum, non abiecti animi; moderatum, non humilitatis simulatorem, liberalem, non servilem. quemadmodum et ipse Chrysostomus dicit "propterea varium esse oportet pastorem atque doctorem. varium dico, non subdelum; neque adulatorem aut insultatorem, sed plenum magnae libertatis; qui et concedere utiliter possit, ubi rei argumentum id requiret, et tam lenem se quam austerum praebere. neque enim omnes eodem modo sunt tractandi subditi, quando neque medici ad omnes morbos eodem utuntur remedio, neque gubernatori unica est ventis resistendi ratio. considera ergo qualem oporteat hunc esse, qui tantam sustinere tempestatem debeat tantumque aestum atque tot fluctus, ut omnibus omnia fiat, quo omnes lucretur. oportet enim hunc esse gravem, fastus expertem, ter-

ἄτυφον, καὶ φοβερὸν καὶ προσηνῆ, καὶ ἀρχοντικὸν καὶ κοινωνικόν, καὶ ἀδέκαστον καὶ θεραπευτικόν, καὶ ταπεινὸν καὶ ἀδούλωτον, καὶ φαιδρὸν καὶ ἥμερον, ἵνα πρὸς ταῦτα εὐκόλως μάχεσθαι δύνηται. οὐκοῦν δεῖ τὸν ἐνάρετον καὶ ἐχέφρονα φεύγειν τὸ κολακεύειν καὶ κολακεύεσθαι, καὶ μήτε ἀλαζονικὸν εἶναι μήτε κόλακα, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν κακῶν τούτων κολάζειν τὴν ἀμετρίαν, καὶ ἐλεύθερον εἶναι, μήτε εἰς αὐθάδειαν ἀποκλίνοντα μήτε εἰς δουλοπρέπειαν καταπίπτοντα. πρὸς μὲν γὰρ χρηστοὺς C ταπεινὸν ὑπάρχειν χρή, πρὸς δὲ θρασεῖς ὑψηλόν, ἐπείπερ οἱ μὲν ἀρετὴν εἶναι τὴν ἐπιείκειαν ἡγοῦνται, οἱ δὲ ἀνδρίαν τὴν θρασύτητα. κἀκείνοις μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην δέον προσφέρειν, τούτοις δὲ τὴν ἀνδρίαν σβεννύουσαν αὐτῶν τὴν ἀπὸ τῆς θρασύτητος δόξαν, ἵνα τοὺς μὲν ὠφελήσῃ, τῶν δὲ ταπεινώσῃ τὸ φρόνημα." ὅπερ οὖν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος δηλῶν ἔφη τὸ τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος "καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι," εἰδέναι χρὴ ὅτι καὶ ταπεινότητος καὶ ἐξουσίας, καὶ ἐλέγχου καὶ παρακλήσεως, καὶ φειδοῦς καὶ παρρησίας, καὶ χρηστότητος καὶ ἀποτομίας, καὶ D ἁπαξαπλῶς καιρός ἐστι παντὸς πράγματος ἴδιος, ὥστε ποτὲ μὲν τὰ τῆς ταπεινότητος δεικνύειν καὶ μιμεῖσθαι ἐν ταπεινώσει τὰ παιδία κατὰ τὴν κυριακὴν φωνήν, ποτὲ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ κεχρῆσθαι, ἣν ἔδωκεν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν, ὅταν ἡ χρεία ἐπιζητῇ τὴν παρρησίαν, καὶ ἐν καιρῷ μὲν παρακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐνδείκνυσθαι, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομίας τὸν ζῆλον ἐμφαί-

ribilem, placidum, imperio utentem, communicantem, corruptelas respuentem, demerendi gnarum, humilem, animi nequaquam obnoxii, hilarem ac mansuetum, ut contra ista pugnare expedite possit. ergo qui virtute praeditus est ac cordatus, is cavere debet ne vel adulari se sinat vel alios aduletur; et neque arrogans esse neque adulator, sed medium intra utrumque vitium servare libertate retenta, ita ut neque ad insolentiam declinet neque serviles mores admittat. quippe erga bonos submissum, erga feroces elatum se gerat opus est, cum illi aequitatem pro virtute, hi ferociam pro fortitudine habeant. ideo illis tractandis adhibenda est animi quaedam demissio, his autem fortitudo, quae eorum feroces spiritus reprimat, quo et illis prosit et animos horum deiiciat." idem Basilius magnus indicans, Solomonis verbis monet in omni re suam esse vel humilitatis, vel elationis, vel obiurgationis vel consolationis, vel indulgentiae vel severitatis, vel lenitatis vel austeritatis, et in summa cuiusvis rei suam opportunitatem. itaque nonnunquam utendum est demissione animi, puerulorumque imitanda humilitas, sicut dominus monuit (Matth. 18): aliquando potestate utendum est quam dominus concessit, ad aedificandum, non ad demoliendum, cum libertate opus est. ita et ubi consolationem tempus requiret, benignitas exercenda, et severitatem occasione postulante serium pietatis studium de-

νειν, καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν ἄλλων ὁμοίως τὸν ἔκκριτον καὶ δίκαιον
λογισμὸν ἀποφέρεσθαι· λογισμοὶ γὰρ δικαίων κρίματα. καὶ δὴ
καὶ ὁ θεοφόρος Ἰσίδωρος καὶ τοῦ μακαρίου φοιτητὴς ποτὲ λέγει
P 331 "τὸν ἄρχοντα καὶ ἀγαθὸν εἶναι δεῖ καὶ φοβερόν, ἵν' οἱ μὲν εὖ
βιοῦντες θαρροῖεν, οἱ δὲ ἁμαρτάνοντες ὀκνοῖεν. θάτερον γὰρ
θατέρου χωρὶς ἀναρχία μᾶλλόν ἐστιν ἢ ἀρχή. εἰ μὲν γὰρ πάντες
ἦσαν εὐπειθεῖς καὶ φιλάρετοι, ἀγαθότητος ἔδει μόνης, εἰ δὲ φιλ-
αμαρτήμονες, φόβου. ἐπειδὴ δὲ ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς ἀνάγκη
ἐν τοῖς ἀρχομένοις εἶναι, ἀμφότερα μεταχειριστέον τῷ ἄρχοντι
καὶ προϊσταμένῳ, ἵν' ἡ μὲν ἀγαθότης στηρίζῃ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ
σώφρονας, ὁ δὲ φόβος προαναστέλλῃ τῶν κακίστων τὰ πταί-
σματα." ταῦτα τοίνυν, ὡς ἔοικεν, ἀγνοοῦντες καὶ τὰ τούτων
ὅμοια μὴ καλῶς ἐπιστάμενοι διακρῖναι καὶ συγκρῖναι οἱ ἐχθροὶ
B τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου ἀλόγως καὶ ἀνοήτως ἐμίσουν αὐτὸν καὶ
διέβαλλον ὡς τραχύν τινα καὶ ὀργίλον.

Διὸ δὴ καὶ κατὰ γυναικῶν ὁ Ἰωάννης ἐπ' ἐκκλησίας λόγον ἐπεδείξατο, ὃν οἱ δυσμενεῖς κατ' Εὐδοξίας εἰρῆσθαι θρυλήσαντες ταύτῃ τὸν λόγον εἰσήγαγον. ἡ δὲ πρὸς Ἀρκάδιον καὶ δεινῶς πεπονθέναι λέγουσα κατὰ Ἰωάννου τοῦτον παρώτρυνε. παρασκευάζει δὲ μετασταλῆναι Θεόφιλον ὡς πρόδηλον ἐχθρὸν τοῦ Ἰωάννου ὑπάρχοντα· ὃς παραγενόμενος ἐν τῇ Δρυΐ, τῇ νῦν Ῥουφινιαναῖς, τὴν κατὰ Ἰωάννου ἐπιβουλὴν κατειργάσατο. ὅπερ γνοὺς ὁ λαὸς στάσιν μεγάλην ἐποίησε, μὴ συγχωρῶν αὐτὸν ἐκβλη-

monstrandum est; similiterque ceteris omnibus re accurate et iuste considerata utendum est. nam cogitationes iustorum iudicia sunt. sed et divinus Isidorus, qui aliquando discipulus fuit Chrysostomi, "principem" inquit "et benignum esse oportet et terribilem, ut qui recte vivunt, rebus fidant, et qui mali sunt, delinquere metuant. nam si horum alterutrum absit, non imperium est sed confusio. si enim omnes obedientes essent ac virtuti deditі, soli locus fuisset benignitati: si omnes vitiosi, solo terrore opus erat. quia autem necesse est subditorum alios esse bonos alios malos, oportet principem utraque re instructum esse, ut et benignitate sua bonos ac modestos confirmet, et a peccando mali deterreantur." haec, ut apparet, et horum similia ignorantes et recte discernere ac inter se comparare nescientes inimici Ioannis Chrysostomi absurde et inepte eum odio habuerunt, ac calumniati sunt tanquam asperum et iracundum.

Oratione in mulieres invectus pro sacra concione fuerat Chrysostomus. eam aemuli vulgantes esse in Eudoxiam institutam, rem ad ipsam detulerunt; atque ea apud maritum Arcadium questa gravibus se affectam iniuriis eum in Chrysostomum exasperavit, deditque operam ut Theophilus accerseretur, manifestus Chrysostomi hostis. is cum advenisset, in Quercu, qui locus nunc Rufinianae dicitur, contra Ioannem insidias comparat. populus re cognita magnum concitavit tumultum,

θῆναι τῆς πόλεως. ἐπικαμφθεῖσα δὲ Εὐδοξία τοῖς ὀδυρμοῖς τοῦ C λαοῦ, πέμψασα Βρίσωνα τὸν εὐνοῦχον ἀπὸ Πραινέτου τὸν Ἰωάννην εἰσήγαγεν, ὡς Θεόφιλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ φοβηθέντας φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίσασθαι. ἑξήκοντα δὲ ἐπίσκοποι εὑρεθέντες συνῆλθον, καὶ ἄκυρα τὰ ἐν τῇ Δρυῒ πραχθέντα ἅπαντα ψηφισάμενοι Ἰωάννῃ τὴν ἐπισκοπὴν δικαίως ἐκύρωσαν. ἐπεὶ δὲ αὖθις συνέβη τὰ κατὰ τὴν ἀργυρᾶν στήλην τῆς Εὐδοξίας καὶ τὸν τῆς χήρας ἀμπελῶνα, πάλιν μῖσος καὶ πάλιν ὀργή, πάλιν ἔχθρα καὶ λόγου ἐπίδειξις, οὗ ἡ ἀρχή "πάλιν Ἡρῳδιὰς μαίνεται." κἀντεῦθεν οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπίσκοποι τὴν ἐξορίαν αὐτῷ μέλ- D λειν ἔσεσθαι βλέποντες, συναθροισθέντες πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων ἔλεγον "ἐπάναγκές ἡμῖν ὦ δέσποτά ἐστι, τὰς ἐκκλησίας κατέχοντας, ἀναγκασθῆναι καὶ κοινωνῆσαι καὶ ὑπογράψαι." ὁ δὲ μακάριος πρὸς αὐτοὺς "κοινωνήσατε μέν, ἵνα μὴ σχίσητε τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ὑπογράψητε δέ· οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα ἄξιον καθαιρέσεως." εἶχε δὲ μαθητὰς ἐπισκόπους μὲν Πρόκλον καὶ Παλλάδιον καὶ Βρίσωνα καὶ Θεοδώρητον, ἀσκητὰς δὲ Μάρκον καὶ Νεῖλον καὶ Ἰσίδωρον τὸν Πηλουσιώτην. ὁ δὲ μέγας Ἐπιφάνιος Κύπρου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ ἐλθὼν χειροτονίας καὶ P 332 συνάξεις παρὰ τὴν Ἰωάννου γνώμην ἐποίησε. καὶ τοῦ Ἰωάννου τούτῳ συγχωρῆσαι θελήσαντος, καὶ προτρεψαμένου αὐτὸν συμβῆναι αὐτῷ εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν καταγωγήν, οὐχ εἵλετο τοῦτο ποιῆσαι Ἐπιφάνιος· ταῖς γὰρ ὑπὸ Θεοφίλου διαβολαῖς προκατείληπτο. ὁ γοῦν ἀοίδιμος Ἰωάννης ἐπισκοπεύσας ἔτη πέντε καὶ

non concedens ut Ioannes urbe pelleretur. ceterum Eudoxia lamentis populi flexa misso Brisone eunucho Ioannem Proneto revocat; qua re territi Theophilus et eius conspirationis populares fuga salutem quaesiverunt. 60 autem episcopi inventi sunt qui convenirent et acta in Quercu rescinderent Ioannique episcopatum iustis sententiis adiudicarent. novorum inde odiorum atque irarum materiam praebuerunt argentea Eudoxiae statua et vinea viduae. rursusque orationem habuit Chrysostomus, cuius initium "rursum Herodias furit." inde qui ab ipsius stabant partibus episcopi, praevidentes fore ut relegaretur, ad eum convenerunt, multoque cum fletu dixerunt "cogimur, domine, qui ecclesias obtinemus, participes fieri decreti adversum te, eique subscribere." respondit Ioannes "estote participes, ne discerpatis ecclesiam. subscribere autem nolite: nullius enim mihi rei sum conscius, qua meruerim episcopatu deiici." discipulos habuit qui episcopi fuerunt, Proclum et Palladium et Brisonem et Theodoretum, qui monachi, Marcum Nilum et Isidorum Pelusiotam. interim Epiphanius magnus Cypri episcopus Hebdomum venit, ac contra Ioannis sententiam coetus egit ac suffragia accepit. cui cum Ioannes cedere vellet, hortareturque eum ut ad se in episcopales aedes commigraret, Epiphanius renuit, praeoccupatus Theophili calumniis. proinde Chrysostomus, cum episcopatum

ἥμισυ ἐξωρίσθη εἰς Κουκουσόν· κἀκεῖθεν μετὰ ἔτη γ' καὶ μῆνας β' μετενεχθεὶς εἰς Πιτυοῦντα, καὶ γενόμενος κατὰ πάροδον ἐν Κομάνοις ἐτελεύτησεν ἐν πολλῇ θλίψει τε καὶ κακώσει, ὑπάρχων ἐτῶν πεντηκονταδύο. ὁ δέ γε πάπας Ῥώμης Ἰννοκέντιος ἀκούσας
B τὴν ἐν ἐξορίᾳ τελευτὴν αὐτοῦ γράφει πρὸς Ἀρκάδιον τοιάδε "φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ πρὸς τὸν θεὸν κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ὥς ποτε Ἄβελ τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου Κάϊν. καὶ πάντως ἐκδικηθήσεται παντοίῳ τρόπῳ, ὅτι διωγμὸν ἄδικον κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἱερέων αὐτοῦ συνεστήσω, καὶ ἐξέωσας τὸν μέγαν τῆς οἰκουμένης φωστῆρά τε καὶ διδάσκαλον ἐκ τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ παρανόμως τε καὶ ἀκρίτως, συνδιώξας αὐτῷ καὶ τὸν Χριστόν. ἡ δὲ νέα Δαλιλὰς Εὐδοξία, κατὰ μικρὸν τῷ ξυρῷ τῆς ἀπάτης ξυρήσασά σε, κατάραν ἐπήγαγεν ἑαυτῇ καὶ μῖσος, ἔνδικόν τε καὶ ἀνεξάλειπτον δεσμεύσασα φορτίον
C ἁμαρτημάτων δυσβάστακτον, καὶ προσθεῖσα τοῖς πρώην αὐτῆς δεινοῖς καὶ πολλοῖς ἁμαρτήμασιν." ὁ δὲ μέγας Ἰσίδωρος πρός τινα γράφων οὕτως φησίν "ἐρωτᾷς τὴν περὶ τὸν θεσπέσιον Ἰωάννην τραγῳδίαν, ἀλλὰ φράσαι ταύτην ἀπορῶ· νικᾷ γὰρ τὸν νοῦν ἡ μέθη τοῦ πράγματος. μικρὰ δὲ μάνθανε, ἅπερ ἡ Αἴγυπτος ἠγνόησε, Μωϋσέα μὲν παραιτουμένη, τὸν δὲ Φαραὼ οἰκειουμένη, τοὺς ταπεινοὺς μαστίζουσα καὶ τοὺς κοπουμένους θλίβουσα, πόλεις οἰκοδομοῦσα καὶ τοὺς μισθοὺς ἀποστεροῦσα. καὶ μέχρι νῦν τούτοις ἐμμελετῶσα, τὸν χρυσομανῆ καὶ χρυσολάτρην προ-

annos quinque et bessem gessisset, in Cucusum est relegatus, atque inde post triennium et duos menses Pityuntem; cumque obiter Comana venisset, mortuus est ibi in magnis calamitatibus, annos natus quinquaginta duos. at papa Romanus Innocentius, Ioannis in exsilio morte percepta, in hanc sententiam ad Arcadium scripsit. "vox sanguinis fratris mei Ioannis contra te, imperator, deum appellat, quomodo olim Abeli iusti sanguis adversus Cainum fratricidam. dabis autem omnino poenas, qui iniustam adversus ecclesiam dei persecutionem molitus es et contra eius sacerdotes, expulistique solio episcopatus sui iniuste et indicta causa deturbatum magnum orbis terrarum illuminatorem ac doctorem, unaque cum eo Christum abegisti. nova autem ista Dalila Eudoxia, quae te paulatim novacula imposturae rasit, diris se ipsam exsecrationibus subiecit atque odio iusto et sempiterno. ea fascem peccatorum gestatu difficillimum colligavit, eumque pristinis suis gravibus ac plurimis peccatis superaddidit." magnus autem Isidorus cuidam scribens "quaeris" inquit "tragoediam beati Chrysostomi? atqui eam verbis explicare non possum; ebrietas enim facti mentem superat. audi tamen pauca Aegyptiae ignorationis facinora. Mosen repudiavit, Pharaonem adscivit: humiles flagellat, et labore attritos affligit; urbes exstruit, mercede defraudat; atque in hunc usque diem his studiis intenta Theo-

βαλομένη Θεόφιλον τέσσαρσι συνεργοῖς καὶ συναποστάταις ὀχυρωθέντα, τὸν ὄντως θεοφιλῆ καὶ θεολόγον κατεπολέμησεν ἄνθρω- D πον, τὴν περὶ τὸν ἐμὸν ὁμώνυμον ἀπέχθειαν καὶ δυσμένειαν ὁρμητήριον τῆς οἰκείας εὑρηκότα σκληρότητος. ἀλλ' ὁ μὲν οἶκος Δαβὶδ κραταιοῦται καὶ πορεύεται, ὁ δὲ οἶκος Σαοὺλ ἀσθενεῖ καὶ καταισχύνεται καὶ συμποδίζεται, καθὼς ὁρᾷς, εἰ καὶ τῆς ζάλης ὑπεξῆλθεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ στεφανίτης καὶ νικηφόρος, καὶ πρὸς τὴν ἄνω γαλήνην μετεχώρησεν."

Ὑποστρέφοντος δὲ Ἐπιφανίου ἐν Κύπρῳ, καὶ τὴν ἑαυτοῦ τελευτὴν παρὰ θεοῦ μεμαθηκότος πλησιάζουσαν, λέγεται εἰρηκέναι τοῖς αὐτὸν παραπέμπουσι "σπεύδω ἐγώ, σπεύδω, ἀφίημι δὲ ὑμῖν τὰ βασίλεια καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ὑπόκρισιν." ὅς γε καὶ P 333 Ἰωάννου τὴν ἐν ἐξορίᾳ τελευτὴν καὶ νίκην ἐδήλωσεν, καὶ Ἰωάννης ὁμοίως Ἐπιφανίῳ τὴν ἐν τῷ πλοίῳ κοίμησιν, ἐκ θείας ἐπιπνοίας ταῦτα προμυηθέντες οἱ μακάριοι, ἵνα μή τις ἔχθραν ἔχειν αὐτοὺς κατ' ἀλλήλων ὑποτοπάσειεν. οὐ γὰρ ἂν οἱ τοιοῦτοι θεηγόροι καὶ θεοφιλεῖς ἄνθρωποι καὶ διδάσκαλοι καὶ τοῦ εἰρηνοποιοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ γνήσιοι, τοῦ φάσκοντος "ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι μαθηταί μού ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε μετ' ἀλλήλων," ἔχθραν καὶ κακίαν ἔχοντες ἐτελεύτησαν. ἄπαγε· εἰ γὰρ καὶ μικρὸν σκάνδαλον τὸ προρρηθὲν γέγονε μεταξύ, τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἔλεγχον πρὸς ὀλίγον, ἀλλ' οὖν γε θᾶττον εἰς τὴν κορυ- B φὴν τῶν ἀρετῶν ἤχθησαν τὴν ἀγάπην, περὶ ἧς λέγει Παῦλος ὁ

philum auri insano amore atque cultu occupatum produxit, quattuor sociis flagitii atque desertionis stipatum, horumque opera vere deo carum et eius insignem cognitione virum debellavit; qui arcem suae duritiei invenit odium ac malevolentiam adversus mihi cognominem. verum enimvero domus Davidica confirmatur et crescit, Sauli autem infirmatur et pudefit atque impeditur, ut vides, tametsi homo dei tempestati ei subductus est, victorque et coronatus caelestem adiit tranquillitatem."

Epiphanius in Cyprum reversus, cum a deo esset monitus sibi finem vitae instare, fertur iis qui ipsum comitati fuerant dixisse "festino ego, festino. relinquo autem vobis imperium et urbem et fabulae actionem." simul etiam iis Ioannis in exsilio victoriosam mortem exposuit; et similiter Ioannes Epiphanio in navi finem vitae indicavit, divino afflatu beati de iis praemoniti, ne quis eos inimicitiam inter se exercuisse putaret. absit enim ut dei praecones atque cultores isti atque populi doctores, pacificique servatoris discipuli genuini, qui dixerat (Ioan. 13) "hoc indicio universi intelligent vos esse meos discipulos, si invicem dilexeritis," odium aut malevolentiam usque ad finem vitae conservaverint. nam tametsi exigua quaedam iis offensa intervenit, humanae imbecillitatis argumentum, tamen mox ad caritatem, virtutum fastigium, sese rettulerunt, de qua apostolus Paulus dicit (1 Cor. 13) "caritas ad

ἀπόστολος "ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν" καὶ ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ θεῷ μένει.

Μετὰ δὲ τὴν Ἰωάννου τελευτὴν ἐπίσκοπός τις ἅγιος, Ἀδελφιὸς ὄνομα αὐτῷ, ἔλεγεν ὅτι λύπην εἶχον ἀφόρητον, διότι ὁ τοιοῦτος ἀνήρ, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ τοῖς λόγοις εὐφράνας τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἔξω τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐκοιμήθη. ἐδεόμην οὖν τοῦ θεοῦ μετὰ πολλῶν δακρύων ἵνα δείξῃ μοι αὐτόν, ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστί, καὶ εἰ μετὰ τῶν πατριαρχῶν ἐτάγη. ἐπὶ
C *πολὺν οὖν χρόνον τοῦτο εὐχόμενος ἐν μιᾷ γίνομαι ἐν ἐκστάσει καὶ θεωρῶ ἄνδρα τινὰ πάνυ εὐειδῆ, κρατήσαντά με τῆς δεξιᾶς χειρός, ὃς ἀπαγαγών με εἰς τόπον λαμπρὸν καὶ ὑπερένδοξον ἐδείκνυέ μοι τοὺς τῆς ἐκκλησίας διδασκάλους. ἐγὼ δέ, φησί, περιεσκόπουν ἰδεῖν ὃν καταθυμίως εἶχον, τὸν μέγαν Ἰωάννην, τὸν ἐμὸν ἀγαπητόν. ὡς οὖν ἔδειξέ μοι πάντας καὶ ἑκάστου τὸ ὄνομα εἶπε, κρατήσας με πάλιν τῆς χειρὸς ἐξήγαγέ με ἔξω. ἐγὼ δὲ λελυπημένος ἠκολούθουν αὐτῷ, μὴ ἑωρακὼς μετὰ τῶν πατέρων τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην. ὡς οὖν ἐξηρχόμην, ὁ ἐφεστὼς τῇ θύρᾳ ἐπισχών με λέγει μοι "οὐδεὶς εἰσερχόμενος ὧδε λυπούμενος ἔνθεν*
D *ἐξέρχεται." τότε λέγω αὐτῷ "αὕτη μοί ἐστι λύπη, ὅτι τὸν προσφιλέστατόν μοι Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως οὐχ ἑώρακα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων." ὁ δὲ πάλιν λέγει μοι "Ἰωάννην τὸν τῆς μετανοίας λέγεις;" λέγω αὐτῷ ναί. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει μοι "ἄνθρωπος ἐκεῖνον ἐν σαρκὶ ὢν*

iram tarda est, benigna est, non irritatur, non reputat malum." item (1 Ioan. 4) "deus est caritas: qui in caritate permanet, is in deo permanet."

Mortuo Chrysostomo sanctus quidam episcopus, nomine Adelphius, cum, ut quidem ipse refert, incredibilem dolorem ex eo cepisset quod tantus vir, orbis terrarum doctor ac qui suis sermonibus ecclesiam dei exhilaraverat, extra suum episcopatum obiisset, multo cum fletu a deo postulavit ut eum sibi ostenderet, quo statu esset et utrum inter patriarchas relatus. tum aliquando extra se raptus virum vidit insigni pulchritudine, qui dextra manu apprehensum abduxit in locum quendam splendidum ac maiestatis plenum, ibique ei doctores ecclesiae ostendit. ego autem, inquit Adelphius, circumferebam oculos meos, sicubi cernerem desideratum a me Chrysostomum. verum ille omnibus mihi singulatim demonstratis nominibusque indicatis, rursus me manu correptum eduxit. ego eum sequebar moestus, quod sanctum Chrysostomum inter patres non vidissem. egredientem me ianitor inhibuit, dicens neminem qui huc intrasset, tristem egredi. respondi hanc mihi tristitiae causam esse, quod carissimum mihi Ioannem Cpolitanum episcopum inter reliquos ecclesiae doctores non vidissem. tum ille "Ioannemne" ait "dicis poenitentem?" affirmanti "homo" inquit "in carne adhuc degens vi-

ἰδεῖν οὐ δύναται· ἐκεῖ γὰρ παρίσταται ὅπου ὁ θρόνος ὁ δεσποτικός ἐστιν." οὕτως ὁ τρισμακάριστος Ἰωάννης μετὰ μυρίους κόπους καὶ πόνους τὸν βίον διανύσας πρὸς τὴν οὐράνιον μετέστη μακαριότητα, ζήσας ἔτη νβ' τὰ πάντα. ἐν δὲ τῇ ἐξορίᾳ αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἐνέπρησεν. ὡς δὲ ἄλλοι φασίν, ὅτι πῦρ ἐξελθὸν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου πάντα κατέκαυσε. καὶ πολ- P 334
λοὶ ὑπὲρ Ἰωάννου ἐκινδύνευσαν. διαδέχεται δὲ τὸν Χρυσόστομον Ἀρσάκιος.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει τελευτᾷ καὶ ἡ Εὐδοξία, ἥτις συνήφθη πρὸς γάμον τῷ βασιλεῖ Ἀρκαδίῳ καὶ πολλῶν κακῶν αὐτῷ πρόξενος ἐγεγόνει, βάρβαρος οὖσα γυνὴ καὶ θρασυκάρδιος. παῖδας δὲ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς Πουλχερίαν, εἶτα Φαλκίλλαν Ἀρκαδίαν τε καὶ Μαρῖναν, αἳ ἀπείρατοι γάμων κατὰ τοὺς χρόνους ἀπεβίωσαν· καὶ σὺν αὐταῖς γεννᾷ Θεοδόσιον ὕστατον, ὃς καὶ διεδέξατο τὴν τοῦ πατρὸς βασιλείαν. μετὰ παραδρομὴν δὲ λε' ἐτῶν ἐπανήχθη ὁ μέγας Χρυσόστομος ἀπὸ Κομάνων, δικαίᾳ χρησαμένου σπουδῇ Πρόκλου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου.

Ἡ δὲ Εὐδοξία οὐκ εἰς μακρὰν τετελευτήκει, καθὼς λέλε- B
κται, τρεῖς καὶ μόνους αὐτῷ ἐπιβιώσασα μῆνας. ἐγκύου γὰρ οὔσης αὐτῆς καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ τεκεῖν ἤδη ἐπειγομένης τέθνηκε τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῆς, καὶ ἀρξαμένης ὠδίνειν οὐκ ἤρχετο τὸ βρέφος πρὸς τοκετόν, ἀλλ' ἔμενεν ἔνδον νενεκρωμένον ἐπὶ ὅλας ἡμέρας τέσσαρας. τούτου τοίνυν σαπέντος ἀπέστη καὶ ἡ γαστήρ, καὶ διέξοδος τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν πόνων λύσις οὐκ ἦν. ἀνθρώπου δέ τινος ἐπιθέντος αὐτῇ γραμμάτιον γεγοητευμένον εὐθέως

dere eum nequit: adstat enim iste solio dominico." sic ergo beatissimus Ioannes, infinitis aerumnis atque laboribus defunctus, caelestem adiit felicitatem. vixit annos 52. exsulante eo populus templum urbis incendit. alii igne ab ara egresso conflagrasse dicunt. multi Ioannis causa pericula adiverunt. Chrysostomo succedit Arsacius.

Eodem anno Eudoxia etiam moritur, uxor Arcadii multorumque ei malorum causa, mulier barbara et ferox. habuit ex ea liberos Pulcheriam Falcillam Arcadiam et Marinam, quae caelibes longo vixerunt tempore, praeterea Theodosium ultimum, qui post patrem imperium excepit. elapsis annis triginta quinque Chrysostomi corpus Comanis in urbem reportatum est, iustam adhibente diligentiam Proclo Cpolis episcopo.

Eudoxia autem, sicuti commemoravi, non multo post mortua est, cum supervixisset Ioanni tres solum menses. nam cum uterum ferret iamque partui esset vicina, foetus in utero exstinctus est; ac cum eum vellet eniti, id frustra fuit, totosque dies quattuor mortuus foetus in utero retentus computruit, atque uteri quoque abscessum effecit. cum neque exiret foetus et dolorum finis non esset, quidam ei literas ma-

ἐξήμβλωσε, καὶ σὺν τῇ ἀποβολῇ τοῦ ἐμβρύου συναπέῤῥηξε καὶ τὴν ἑαυτῆς ψυχὴν ἡ τριτάλαινα.

C Τῷ ιδ' ἔτει ἐν Ῥώμῃ ἐμυκήθη ἡ γῆ ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά. τελευτᾷ δὲ καὶ Ἀρκάδιος, βιοὺς μὲν ἔτη λα', βασιλεύσας δὲ κς'· ὃς καὶ διετάξατο τῶν Περσῶν βασιλέα Ἰσδιγέρδην κήδεσθαι τοῦ παιδὸς Θεοδοσίου καὶ λαμβάνειν πρεσβεῖον χρυσίου λίτρας ἑκατοντάδας δέκα. ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ τελευτῇ πάντας τοὺς κατ' αὐτὸν ὄντας ἀρίστους προαπέκτεινε διὰ τὸ μεῖζον εἶναι τὸ ἐκείνων φρόνημα, ἐν οἷς ἦν καὶ Ῥουφῖνος ὁ παρ' αὐτῷ μέγα δυνάμενος. ἐτέθη δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοᾷ, ἔνθα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐδοξία.

Ὁ τοίνυν Ἰσδιγέρδης τὴν Ἀρκαδίου διαθήκην δεξάμενος Θεοδοσίῳ τὴν βασιλείαν εἰρηνικῶς διεσώσατο. καὶ Ἀντίοχόν τινα
D θαυμαστὸν καὶ λογιώτατον ἄνδρα ἐπίτροπον καὶ παιδαγωγὸν ἀποστείλας, γράφει τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων φυλάττειν τὸ παιδίον ἀνεπιβούλευτον, ἵνα μὴ πόλεμον ἄσπονδον κατὰ Ῥωμαίων ἀνακινήσῃ. καὶ ἦν εἰρήνη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν μάλιστα τοῦ Ἀντιόχου πολλὰ ὑπὲρ Χριστιανῶν γράφοντος. καὶ οὕτως ἐπλατύνθη καὶ ἐν Περσίδι ὁ χριστιανισμός.

Θεοδόσιος ὁ μικρὸς βασιλεὺς Ῥωμαίων ὀρθόδοξος ἐβασίλευσεν ἔτη μβ' μῆνας β'· οὗ αὐτοκρατορήσαντος Πουλχερία ἡ τούτου ἀδελφή, παρθένος ιθ' ἐτῶν οὖσα, τὴν βασιλείαν καλῶς διῴκει, ἥτις Θεοδόσιον τὸν ἀδελφὸν εἰς τὴν κατὰ θεὸν εὐσέβειαν
P 335 ἐξεπαίδευσε καὶ εἰς τἆλλα ἅπαντα. ἦν δὲ τῷ σώματι μέσος τοῦ

gicas superposuit; qua re et statim eiecit mortuum foetum et simul animam miserrima efflavit.

Anno 14 Romae terra septem diebus mugiit. mortuus est etiam Arcadius, anno aetatis 31, imperavit annos 26. filio suo Theodosio tutorem constituit regem Persarum Isdigerdem, honorariumque ei destinavit 1000 argenti libras. praestantissimos autem suorum moriturus necari iussit, quod eorum essent altiores spiritus. inter hos fuit etiam Rufinus, qui plurimum apud imperatorem potuerat. sepultus est in templo apostolorum, in porticu meridiana, cum Eudoxia uxore.

Isdigerdes Arcadii testamento approbato, Theodosio imperium pacatum conservavit, misitque ei procuratorem et paedagogum Antiochum, virum praeclarum et doctissimum. scripsit etiam ad senatum Romanum uti puerum ab insidiis tutum praestarent, alioqui se Romanis bellum implacabile illaturum. ita pax inter Romanos atque Persas tum fuit, praecipue Antiocho multa pro Christianis scribente. atque hoc modo etiam in Persidem christianismus est propagatus.

Theodosius minor, recte de religione sentiens, imperium in Romanos tenuit annos 42, menses 2. initio imperium praeclare administravit soror eius Pulcheria, virgo aetate annorum 19. eaque fratrem cum religione Christiana tum aliis rebus instituit. fuit hic Theodosius sta-

εὐμήκους, ὄμματα ἐν κύκλῳ τῶν βλεφάρων μείζονα ἔχων, μέλανά τε καὶ ὀξὺ βλέποντα. ῥὶς λεπτὴ καὶ ὀρθή. μελίθριξ, πάσης παιδείας μετασχών, καὶ αὐτῆς ἀστρονομίας, ἱππεύειν τε καὶ τοξεύειν ἀσκηθεὶς πέραν τοῦ μετρίου, καὶ πολλὰς τῶν ἐν χερσὶ τεχνῶν δεξιότητι φύσεως ἀναμαξάμενος, οἷον γραφικὴν καὶ πλαστικὴν καὶ ἑτέρας πλείστας, μειλίχιος τὸν τρόπον καὶ εἰσάγαν ἐπιεικής. ὅθεν καὶ διαττ' καὶ πολλὰ τῶν κοινῶν διαπεσεῖν τῇ πρὸς τοὺς εὐνούχους κρατηθέντα αἰδοῖ. ἐπεὶ γὰρ τοῦ πατρὸς ἐκπεσὼν παρὰ Ἰσδιγέρδου Ἀντιόχου σταλέντος ὡς κηδεστοῦ ἐθήτευεν, εἶτα Εὐτρόπιον ἡγήσατο κύριον, μετ' αὐτὸν Λαῦσον καὶ Καλαπόδιον, καὶ πρὸς τούτοις Χρυσάφιος αὐτὸν κατεδουλώσατο. B
πολλὰς δὲ ἐκκλησίας καὶ πτωχεῖα ξενῶνάς τε καὶ μοναστήρια ἡ Πουλχερία καταστήσασα πᾶσι τὰς ἁρμοδίους προσόδους βασιλικῶς ἀπένειμεν. ὁ δὲ Σωζομενός φησιν ὅτι καὶ θείας ἐμφανίας ἠξιοῦτο.

Τῷ β' ἔτει Ἀττικὸς ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ἰουδαῖόν τινα παράλυτον νουθετήσας, πείσας τε καὶ βαπτίσας, ὑγιῆ ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἐξήγαγε.

Τῷ γ' ἔτει Ὀνωρίου τῆς Ῥώμης βασιλεύοντος ἤτοι τῶν ἑσπερίων, ὄντος αὐτοῦ ἐν Ῥαβέννῃ, Θεοδοσίου δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐσφάγη Στελέχων ὁ λαμπρότατος ἐν Ῥαβέννῃ καὶ ἄλλοι C
δυνάσται. ἦν δὲ πενθερὸς Ὀνωρίου καὶ τῶν ὅλων τῆς βασιλείας

7 *forte* διαβάλλεται margo P

tura mediocri, oculis palpebras superantibus, nigris et acute videntibus, naso tenui et recto, flavo crine. gnarus fuit omnium disciplinarum, atque etiam astronomiae; equitandi ac iaculandi supra modum peritus. multas etiam artes dexteritate naturae addidicerat, earum quae manibus tractantur, ut est pingendi, fingendi, aliasque complures. moribus fuit comibus admodumque facilis. itaque culpatur ut qui ob verecundiam eunuchis subditus haud parum de re publica diminui passus sit. primo enim patre orbatus Antiocho ab Isdigerda tutoris loco misso servivit; inde sub Eutropio domino fuit; post Lausus Calapodius Chrysaphiusque eo pro mancipio abusi sunt. Pulcheria vero multa templa, pauperum multa et peregrinorum hospitia, ac monasteria etiam instituit, omniaque sufficientibus reditibus regia magnificentia ditavit. Sozomenus perhibet eam etiam divina visione dignatam fuisse.

Secundum Theodosio minore imperante annum Atticus Cpolis episcopus Iudaeum quendam luxatione membrorum affectum, cum persuadendo ad Christianam religionem perduxisset, baptizatum a se sanum lavacro eduxit.

Tertio anno Cpoli degente Theodosio, cum Honorius Romae imperium tenens et Occidentis Ravennae ageret, Stilico vir illustrissimus ibidem caesus est, socer Honorii ac totius imperii rebus praefectus,

πραγμάτων προϊστάμενος. παρελήφθη δὲ καὶ ἡ Ῥώμη ὑπὸ Ἀλαρίχου τοῦ Γότθου, τοῦ τῶν Οὐανδίλων ἐξάρχοντος, ἡ τοσαύτη καὶ τηλικαύτη καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ περιβόητος, διαφυγοῦσα μὲν τὸ τοιοῦτον εἰς ἄπειρον εἰπεῖν τὸν αἰῶνα· χίλια γὰρ καὶ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἔτη παρῳχήκει, ἐν οἷς αὐτὴν πειραθῆναι πολλῶν μειζόνων συνέβη πολεμίων. νυνὶ δὲ ἁλούσης τῷ πεπρωμένῳ διὰ τῆς τῶν κρατούντων εὐηθείας, εἴγε καὶ ἔστιν εἰπεῖν τι παρὰ τοῦτο γενέσθαι. οἱ δὲ Σκηπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν ἐπικληθέντα φασίν, D ὁπηνίκα καθῄρει τὰ τῆς Καρθαγένης τείχη, ἐπιδακρύσαντα εἰπεῖν ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ τὸ Ὁμηρικὸν ἔπος ἐκεῖνο. "ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή." τοῦτο γοῦν εἰς πέρας ἤχθη, καὶ ἡ τοσαύτη τὸ κράτος, καὶ πάντα τὰ μέγιστα εὐπορήσασα καὶ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν δουλωσαμένη τὴν οἰκουμένην, καθάπαξ ἠρήμωτο Ῥώμη. ἔπαθε δὲ τὴν τοιαύτην ἅλωσιν μηνὶ Αὐγούστῳ κϛ', ἰνδικτῷ θ', ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ͵εϡξε'. ἀκουσθέντος δὲ τούτου ἐν Ῥαβέννῃ ἀπήγγειλέ τις τῷ Ὀνωρίῳ δακρυρροῶν καὶ ποτνιώμενος "ὢ δέσποτα, ἑάλω Ῥώμη ὑπὸ Ἀλαρίχου τοῦ τῶν Οὐανδίλων ἄρχοντος." P 336 ὁ δὲ συσπασθεὶς καὶ τὼ χεῖρε κροτήσας ἔφη "ὧδε ἦν ἕως ἄρτι, καὶ πῶς παρελήφθη ὑπὸ τῶν Γότθων;" ὁ δὲ στενάξας εἶπεν "οὐ τὴν ὄρνιν λέγω, δέσποτα, ἀλλὰ τὴν πόλιν." ὁ δὲ ἀντέφη "ἐξέστησάς με, ἄνθρωπε· ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι τὴν ὄρνιθα λέγεις." εἶχε γὰρ ἀλεκτορίδα ἐφ' ᾗ ἠγάλλετο, ἥνπερ ἐκάλει Ῥώμην· τοσοῦτον περιῆν αὐτῷ τὸ τῆς ἀβελτηρίας, ἵνα μὴ λέγω

4 ὡς εἰπεῖν?

cumque eo etiam alii praecipui viri. eodem tempore capta est Roma ab Alaricho Gotho, Vandalorum duce, urbs tanta et toto mundo celeberrima, ac quae infinito prope tempore istam calamitatem evitaverat: anni enim tum ab eius exordio praeterierant 1160. atque interea quidem temporis multo maioribus fuerat tentata bellis: tunc autem capta est, sicuti in fatis fuerat, ob imperantium stoliditatem. sunt qui tradant Scipionem Africanum, cum muros Carthaginis deiiceret, illacrimantem de Roma pronuntiavisse Homericum versum istum (Iliad. 6) "aequatura solo sacram lux appetet urbem." id tunc impletum est; tantaque urbs, quae summam obtinuerat potestatem et omnium rerum copia abundaverat totumque prope orbem terrarum subegerat, tunc subito vastata. accidit hoc excidium Romae die vigesima sexta mensis Augusti, indictione nona, anno ab exordio mundi 5965. eius rei fama cum esset Ravennam perlata, quidam plorans ac quiritans Honorio dixit "domine, Roma Alarichus Vandalorum dux potitus est." Honorius dolore correptus, complosis manibus "hactenus" inquit "ea hic fuit: quomodo ergo in Gothorum manus pervenit?" tum alter ingemiscens "non" ait "loquor de ave, sed de urbe." ibi Honorius "perculisti" inquit "animum meum: nam de ave putabam te loqui." habebat enim Honorius avem qua delectabatur, quam Romae nomine affecerat: ingens ste-

ἀνοίας τεκμήριον. καὶ οὐ θαυμαστὸν εἰ τοιοῦτος ὢν ἐβασίλευεν, ἐπεὶ καὶ ἄλλοι τινὲς προηγήσαντο Ῥώμης, ὧν τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀλόγους ὁρμὰς ἀμήχανον ἀκοῇ παραδέξασθαι· τοὺς Νέρωνας καὶ τοὺς Ἀβίτους μοι νόει καὶ Γάλβας καὶ Ὄθωνας, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐστὶ τούτων ἐσμός.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν Ῥώμης τελευτᾷ Ὀνώριος ὑδεριάσας, βιώ- B
σας ἔτη μ', βασιλεύσας δὲ λα', μνήμην λιπὼν τῷ βίῳ δυσκλεᾶ καὶ ἄσεμνον. δηλωθείσης δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις ἡμέρας ς'. Θεοδόσιος δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Ὀνωρίου τελευτῆς ἦγε τῆς ἡλικίας ἔτος κδ', τῆς δὲ βασιλείας ιζ'. ὁ δὲ τούτου τροφεὺς Ἀντίοχος, κατὰ τὴν κωμῳδίαν, "ἤστραπτεν, ἐβρόντα, συνεκύκα τὰ πράγματα." ἐγγὺς τοίνυν ἀναρχίας καὶ λῃστῶν πλήρη τὰ πάντα.

Τῷ ε' ἔτει Ἰουδαῖοι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολλὰ κακὰ Χριστιανοῖς ἐπεδείξαντο. συνθέμενοι γὰρ πρὸς ἀλλήλους γνώρισμα φορεῖν δακτύλιον ἀπὸ φοίνικος, τῇ νυκτὶ βοᾶν παρεσκεύασαν κήρυκας C
ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀνεπρήσθη, τῶν δὲ Χριστιανῶν συνδραμόντων τούτους οἱ Ἰουδαῖοι κατέσφαξαν. φωραθέντος οὖν τοῦ δράματος οἱ Χριστιανοὶ ἄρχοντες τούτους τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξήλασαν καὶ τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν ἐδήμευσαν. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἡ μακαρία Πουλχερία τελείως τῶν πραγμάτων ἐκράτει, τοῦ Πέρσου Ἀντιόχου ἐκποδὼν γεγονότος. τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ πολλοὶ ἐν Περσίδι

liditatis, ne dicam insaniae hominis argumentum. neque est quod mireris talem hominem imperium tenuisse, cum alii quoque Romae imperaverint quorum facinora et insanae cupiditates auditum offendunt: considera enim Nerones Avitos Galbas Othones et si qui alii huius farinae fuerunt.

Capta Roma Honorius ex aqua intercute moritur, cum vixisset annos quadraginta, imperasset triginta unum, vitae suae relicta infami et illaudabili memoria. morte eius Cpolin annuntiata tumultuatum tota urbe est per dies sex. quo tempore Honorius decessit, Theodosius annum agebat aetatis vigesimum quartum, imperii decimum septimum. eius autem paedagogus Antiochus, id quod in comoedia est, "turbabat omnia fulgurans et intonans." itaque imperium prope nullum fuit, omniaque latronum plena.

Anno quinto Iudaei Alexandreae Christianos pessime tractaverunt. cum enim tesserae loco composuissent annuli de palmae fronde gestationem, noctu per praecones exclamari curaverunt ecclesiam esse incensam, et Christianos ad restinguendum incendium concurrentes interfecerunt. re comperta magistratus Christiani Iudaeos Alexandrea expulerunt, eorumque bona publicaverunt. eodem anno beata Pulcheria toti rerum summae praefuit, submoto Persa Antiocho. eodem anno Magi in

Χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν μάγων μάρτυρες γεγόνασι. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει πάλιν ἀπὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ ἀνεκαινίσθη ἡ μεγάλη ἐκκλησία.

D *Τῷ ζ' ἔτει Ἰουδαῖοι εἰς τὸν Ἴμμον πεδίον Χριστιανὸν παῖδα συλλαβόντες, ὡς παίζοντες δῆθεν καὶ τὸν σταυρὸν διασύροντες, τοῦτον ἐκρέμασαν ἐπὶ ξύλου, ἀνελόντες βασάνοις. τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰουδαίους πρεπόντως ἐκόλασε.*

Τῷ ιδ' ἔτει λιμὸς γέγονεν ἐν Πόντῳ, ὥστε τοὺς Παφλαγόνας εὐνουχίσαντας τὰ ἴδια τέκνα πιπράσκειν. τούτῳ τῷ ἔτει ἐτελεύτησεν ἐν Ἀθήναις Λεόντιος ὁ φιλόσοφος, ὃς ἔγραψεν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ "τὴν μὲν οὐσίαν μου πᾶσαν καταλιμπάνω τοῖς υἱοῖς μου, Ἀθηναΐδι δὲ τῇ ἐμῇ θυγατρὶ ἀφίω δοθῆναι χρυσίου νομίσματα ἑκατόν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ ἡ τύχη αὐτῆς." ταύτην τὴν Ἀθηναΐδα ἐξ Ἀθηνῶν εἰσαχθεῖσαν θεασαμένη ἡ Πουλχερία
P 337 *κάλλει σώματος διαπρέπουσαν καὶ συνέσει ψυχῆς καλλυνομένην καὶ λόγῳ κεκοσμημένην, πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Ἀττικὸν ἀποστείλασα ἐβάπτισεν, Εὐδοκίαν μετονομάσασα· ἥντινα καὶ τῷ ταύτης ἀδελφῷ καὶ βασιλεῖ συνέζευξεν εἰς γυναῖκα. τούτῳ τῷ ἔτει Ἀττικὸς ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὸ ὄνομα ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις συνέταξε. τελευτᾷ δὲ Ἀττικὸς ὁ πατριάρχης, καὶ χειροτονεῖται Σισίνιος.*

Ἀλλὰ τοσαύτῃ καὶ τηλικαύτῃ οὔσῃ τῇ Εὐδοκίᾳ λοξὸν ὁ φθόνος ἐμβαλὼν ὄμμα τοιοῦτον κατειργάσατο δρᾶμα ἐσύστερον. Παυλῖνός τις μάγιστρος ἠγαπᾶτο παρὰ τῆς Εὐδοκίας ὡς ὢν λογιώ-

2 ὑπὸ P

Perside multos Christianos martyrio affecerunt, et magnum templum ab incendio refectum est.

Septimo anno Iudaei in campo Immo Christianum puerum captum, ludibrii ac crucis deridendae causa excarnificatum, de ligno suspenderunt. quos imperator, re patefacta, dignis ultus est suppliciis.

Anno 14 fames fuit in Ponto tanta ut Paphlagones suos filios castraverint itaque vendiderint. eodem anno mortuus est Athenis Leontius philosophus. is testamento suo omnes facultates filiis legavit, Athenaidi filiae tantum aureos 100, addita hac causa "sua ei sufficiet fortuna." hanc Athenaidem Athenis Cpolin adductam cum videret Pulcheria et forma corporis praestare et ingenio esse egregio atque facundia ornatam, ad archiepiscopum urbis Atticum missam baptizavit, Eudociaeque nomen fecit, imperatorique fratri suo nuptum tradidit. eodem anno Atticus episcopus Ioannis Chrysostomi nomen in sacras tabulas rettulit. Attico patriarcha mortuo subrogatur Sisinnius.

Enimvero Eudociae, tali ac tam praeclarae feminae, facinus invidiae huiusmodi actionem intentavit. Paulinus quidam magister eruditionis ac elegantiae causa ab Eudocia diligebatur; solebatque cum eo

τατος καὶ ὡραιότατος, ᾧ τινὶ συχνῶς τε καὶ ἰδίως συνετύγχανεν B *ὡς συμπράξαντι τοῖς γάμοις αὐτῆς. τῇ οὖν ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων θεοφανιῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀπιόντος τοῦ βασιλέως προσήγαγέ τις αὐτῷ ἐξ Ἀσίας πένης μῆλον μέγα καὶ ὑπερφυές, ὅπερ ἀπέστειλε τῇ Αὐγούστῃ, δεδωκὼς τῷ πένητι νομίσματα ἑκατόν. αὐτὴ δὲ νοσοῦντι τότε Παυλίνῳ ἀπέστειλεν ἀρραβῶνα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. ὁ δὲ Παυλῖνος ἀγνοῶν μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέστειλεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο γνωρίσας ἔκρυψε, καὶ εἰσελθὼν λέγει τῇ Αὐγούστῃ "ποῦ ἐστὶ τὸ μῆλον ὅπερ σοι ἀπέστειλα;" ἡ δὲ εἶπεν "ἔφαγον αὐτό." καὶ πάλιν ὥρκωσεν αὐτὴν τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, λέγων "μή τινι τοῦτο πέπομφας;" ἡ δὲ πάλιν εἶπε φαγεῖν αὐτό, προσθεῖσα καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ βασι-* C *λέως. τότε εἰς ὀργὴν κινηθεὶς ὁ βασιλεὺς κελεύει τὸ μῆλον εἰσενεχθῆναι, τὸν δὲ Παυλῖνον ἀποστείλας τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἀπεκεφάλισεν. ἔκτοτε δὲ γέγονε μεταξὺ αὐτῶν λύπη καὶ ἀπομερισμός. γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ Αὔγουστα, καὶ αἰσχυνθεῖσα ὡς ὑβρίσθη, ἐξώρμησεν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ τελευτᾷ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ θάπτεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου. ἐν δὲ τῷ τελευτᾶν αὐτὴν ἐπωμόσατο μὴ συνειδέναι τῇ κατ' αὐτῆς κατηγορίᾳ ἕνεκεν Παυλίνου. γράφουσι δέ τινες πληρωθῆναι ἐπ' αὐτῇ τὸ "ἀγάθυνον κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ* D *τείχη Ἱερουσαλήμ" διὰ τὸ πολλὰ ἀγαθὰ ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτὴν πεποιηκέναι μετὰ Ἑλένην τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μητέρα.*

crebro et seorsim colloqui, ut a quo esset in nuptiis contrahendis adiuta. accidit autem ut solemni divinae apparitionis die imperatori ad magnum templum eunti pauper quidam ex Asia pomum inusitatae magnitudinis offerret; quem is 100 numis donavit, ac pomum Eudociae Augustae misit. ea aegrotanti Paulino transmisit, eoque illum munere imprudens exitio obstrinxit. Paulinus rei ignarus biduo post pomum illud imperatori mittit. qui cum id agnosceret, eo occultato ingressus ad Augustam rogare ubi esset malum ei a se missum. se id edisse dicenti iuramentum per salutem imperatoris deferre, quo id nemini abs se missum ea confirmaret. cum eo modo iurata in eo persisteret, id se comedisse, iratus imperator malum adferri, Paulino vero ea ipsa nocte accito caput amputari iubet. inde imperatoris adversus Augustam simultas ac abstinentia. et Eudocia causa intellecta, iniuriae pudore mota, profectionem in sacra loca instituit ac Hierosolymae moritur. sepulta est in aede divi Stephani. moriens iuravit se falso nullaque sua culpa suspectam Paulini causa fuisse. sunt qui scribant implevisse eam oraculum hoc (Psalm. 50) "benefac favore" (Graeci eudociam habent) "tuo Sioni, et Hierosolymae muri instaurentur." nam post Helenam Constantini magni matrem ea plurimum beneficii Hierosolymis praestitit.

Τῷ ιθ' ἔτει τοῦ προφήτου Ζαχαρίου τὰ λείψανα καὶ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου καὶ Λαυρεντίου ἀπετέθησαν. τότε πρώτως καὶ ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου ἐπετελέσθη.

Τῷ κ' ἔτει Θεοδόσιος κατὰ μίμησιν τῆς μακαρίας Πουλχερίας πολλὰ χρήματα τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱεροσολύμων ἀπέστειλεν εἰς διάδοσιν τῶν χρείαν ἐχόντων, καὶ σταυρὸν χρυσοῦν διάλιθον πρὸς τὸ παγῆναι ἐν τῷ Κρανίῳ. ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἀντίδωρον ἀπέστειλε λείψανα τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφά-
P 338 νου. τούτου δὲ εἰς Χαλκηδόνα φθάσαντος, θεωρεῖ ἡ μακαρία Πουλχερία τῇ αὐτῇ νυκτὶ τὸν ἅγιον Στέφανον λέγοντα "ἰδοὺ ἡ προσευχή σου εἰσηκούσθη καὶ ἡ αἴτησίς σου γέγονε, καὶ ἦλθον εἰς Χαλκηδόνα." ἡ δὲ ἀναστᾶσα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς λαβοῦσα ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ ἁγίου λειψάνου. καὶ ταῦτα εἰς τὸ πυλάτιον εἰσαγαγοῦσα κτίζει οἶκον ἔνδοξον τῷ πρωτομάρτυρι, κἀκεῖ τὰ ἅγια κατατίθεται λείψανα.

Τῷ κα' τούτου ἔτει ἀγαθότητι πολλῇ κινούμενος Θεοδόσιος, καίπερ νικήσας κατὰ κράτος τοὺς Πέρσας, εἰρήνην ἀσπάζεται φειδοῖ τῶν κατοικούντων Χριστιανῶν ἐν Περσίδι, καὶ ἀποστέλλει
B πρεσβευτάς. καὶ ταύτης γενομένης ὁ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπαύσατο διωγμός.

Τῷ κβ' ἔτει Σισίνιος ὁ πατριάρχης ἐτελεύτησε.

Τῷ δὲ κγ' μετὰ τὴν τούτου τελευτὴν Νεστόριος τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται Κωνσταντινουπόλεως, Γερμανικεὺς τῷ γένει. καὶ

Anno undevigesimo reliquiae Zachariae vatis, ac principis martyrum Stephani et Laurentii depositae sunt. tunc primum memoria Ioannis Chrysostomi solenniter celebrata est.

Vigesimo anno Theodosius imitatione Pulcheriae multum pecuniae misit ad archiepiscopum Hierosolymitanum egenis distribuendae; ac crucem auream lapidibus pretiosis exornatam, quae in Cranio figeretur. archiepiscopus vicissim ei dono misit reliquias dextrae manus Stephani primi martyris. eae cum essent Chalcedonem perlatae, ea ipsa nocte Pulcheria S. Stephanum vidit sibi dicentem "en impetrasti quod precibus petebas, et ego Chalcedonem veni." itaque ea assumpto fratre obviam sacris reliquiis istis profecta est; iisque in palatium illatis magnificum templum b. Stephano condidit, inque eo reliquias deposuit.

Anno 21 Theodosius magna pietate ductus, cum Persas devicisset, tamen habita ratione Christianorum in Perside viventium paci studuit, eamque missis legatis confirmavit. ea res Christianorum persecutionem sedavit.

Anno 22 Sisinnius patriarcha moritur.

Anno 23 ei succedit Nestorius, Germanicensis patria. simulatque ille solio consedit, eius se mala fides et opinionum perversitas exseruit.

ναῖκα ἐπὶ σάκκου καὶ σποδοῦ θρηνοῦσαν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἔπεσεν ἐπὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξελθεῖν ἐκέλευσε τὸν παρακοιμώμενον, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας Φιλιππικοῦ, λέγων "συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ, ὅτι ἥμαρτόν σοι πολλά. σὲ γὰρ ὑπενόουν τῇ ζωῇ μου ἐπιβουλεῦσαι· ἀλλὰ νῦν ἔγνων ἀθῷον εἶναι. παρακαλῶ οὖν σε εἰπεῖν μοι εἰ γινώσκεις ἐν τοῖς τάγμασι Φωκᾶν τινὰ στρατιώτην." ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἔφη "ἕνα γινώσκω, ὃς πρὸ καιροῦ πεμφθεὶς ἐκ τοῦ στρατοῦ ἀντέλεγε τῷ κράτει σου." καὶ ὁ βασιλεὺς ἔφη "ποίας ἐστὶ γνώμης;" ὁ δὲ ἔφη "δειλὸς καὶ θρασύς." καὶ ὁ βασιλεὺς ἔφη "εἰ δειλός, D καὶ φονεύς," καὶ διηγήσατο ὁ βασιλεὺς τὸ ἐνύπνιον. ὁ δὲ εἶπε "ἴδε, δέσποτα, πῶς οὐ λείπει τὸν θεὸν γράμμα." τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ λεγόμενος ξιφίας. καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἔφθασεν ὁ ἀποσταλεὶς μαγιστριανός, φέρων ἀπόκρισιν ἐκ τῶν ἁγίων ὅτι ὁ μὲν θεὸς δεξάμενος τὴν μετάνοιάν σου σώζει τὴν ψυχήν σου καὶ μετὰ τῶν ἁγίων κατατάττει σε πανοικί, τῆς δὲ βασιλείας μετὰ ἀτιμίας καὶ κινδύνων ἐκπίπτεις. ταῦτα ἀκούσας Μαυρίκιος μεγάλως τὸν θεὸν ἐδόξαζε. τῷ δὲ Πέτρῳ στρατηγῷ ὄντι γράφει Μαυρίκιος τὸν Ἴστρον διαπεράσαι καὶ ἐν ξένῃ χώρᾳ τὸν λαὸν παραχειμάσαι. ὅπερ ἀκοῦσαν τὸ πλῆθος P 403 ἐστασίασε, καὶ προβάλλονται ἔξαρχον Φωκᾶν τὸν κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδι τοῦτον ὑψώσαντες εὐφήμησαν ἔξαρχον. τοῦτο ὁ Πέτρος ἀκηκοὼς εἰς τὸ Βυζάντιον φεύγει καὶ πάντα ἀναγγέλλει

saccum induta et cinere conspersa eiulabat. ut ad imperatorem venit, se ad pedes eius provolvit. sed imperator, accubitore exire foras iusso, ad Philippici pedes accidit, inquiens "ignosce mihi, frater, atroces, quas tibi intuli, iniurias. suspicabar te vitae meae insidiari: sed nunc te insontem esse cognovi. hortor autem ut dicas mihi, si quem Phocam militem in exercitu nosti." "novi" ait ille "quendam, qui pridem ab exercitu missus cum tua maiestate iurgavit." ac quaerenti quo is esset ingenio, respondit hominem esse timidum ac ferocem. tum imperator "si" inquit "timidus est, homicida est." narravitque Philippico insomnium. "vides ergo," ait ille, "domine, deum nulla litera excidere." ea nocte in caelo visus est cometa, qui a gladii forma Xiphias dicitur. postridie magistrianus, quem ad hoc ablegaverat Mauricius, venit, a sanctis hoc responsum ferens "probat deus resipiscentiam tuam, et animam salute donat, teque cum tota familia inter sanctos reponit: sed imperium cum dedecore et periculis amittes." his auditis Mauricius deum magnopere praedicavit. ceterum Petrum, qui exercitum ductabat, missis literis cum iuberet Istro traiecto in hostico milites in hibernis habere, multitudo ea re cognita seditionem movit; et Phocam centurionem in scutum sublatum ducem exercitus creavit, atque faustis acclamationibus salutavit. quod ubi sensit Petrus, Byzantium elapsus certio-

τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ Μαυρίκιος μεσούσης νυκτὸς ἰδιωτικὴν περιβαλόμενος ἐσθῆτα, εἰς δρόμωνα εἰσελθὼν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀποδιδράσκει. λαίλαπος δὲ γεγονυίας μόλις διασώζεται εἰς τὸν ἅγιον Αὐτόνομον. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νυκτὶ ἀρθρῖτις καὶ ποδάγρα ἐπιπίπτει αὐτῷ. οἱ δὲ Πράσινοι ἐξελθόντες εἰς τὸ Ῥήγιον μεγάλαις εὐφημίαις ἐτίμων τὸν τύραννον Φωκᾶν, B καὶ πείθουσιν αὐτὸν ἐν τῷ Ἑβδόμῳ παραγενέσθαι. ἐξέρχονται οὖν ὅ τε πατριάρχης Κυριακὸς καὶ ἡ σύγκλητος πρὸς αὐτόν, καὶ ἀπαιτεῖ αὐτὸν ὁ πατριάρχης ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀτάραχον φυλάξαι τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀναγορεύεται τὸ κακόν, καὶ κύριος τῶν σκήπτρων ὁ τύραννος προχειρίζεται, καὶ κρατεῖ τῆς εὐδαίμονος ἡ συμφορά, καὶ λαμβάνει τὴν ἔναρξιν τὰ μεγάλα τῶν Ῥωμαίων ἀτυχήματα, καὶ ἀναγορεύεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ προδρόμου, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπὶ βασιλικῆς ἁμάξης καθεζόμενος εἰς τὰ βασίλεια εἰσέρχεται. τῇ δὲ ε΄ ἡμέρᾳ Λεοντὼ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. εἰς δὲ τὸ ἱππικὸν ἀνελ- C θόντος τοῦ τυράννου, καὶ στάσεως γενομένης περὶ προτιμήσεως τόπου τοῖς μέρεσιν, ἔκραξαν οἱ δῆμοι "ὁ Μαυρίκιος οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ ζῇ· ἐρωτηθήτω." ὁ δὲ ἀλάστωρ κινεῖται πρὸς τὸν φόνον Μαυρικίου, καὶ ἀποστείλας ἤγαγε τὸν τοιοῦτον εἰς τὸν Εὐτροπίου λιμένα· καὶ προαναιροῦνται οἱ τούτου πέντε ἄρρενες παῖδες ἐπ' ὄψεσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ Μαυρίκιος φιλοσοφῶν τῷ δυστυχήματι συνεχῶς ἐπεφθέγγετο "δίκαιος εἶ, κύριε, καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου."

rem de ea re imperatorem fecit. ergo Mauricius media nocte habitu privati celocem conscendit cum uxore et liberis, ac urbe profugit; atque orta tempestate aegre ad S. Autonomum salvus delatus est. eademque nocte eum articulorum dolor et podagra corripuere. Prasini vero in Regium egressi magnis gratulationibus tyrannum Phocam honoraverunt, persuaseruntque ut in Hebdomum veniret. eo patriarcha Cyriacus cum senatu exiverunt. et patriarcha ab eo sponsionem exegit, qua confessionem verae fidei stabiliret, affirmaretque se ecclesiam a turbis immunem conservaturum. ita ergo Phocas in Ioannis Baptistae aede imperator renuntiatur, hominique malo et tyranno sceptrum committitur, et calamitas patriae felix imperium occupat; quod initium fuit magnorum, quibus res Romana attrita est, malorum. biduo post Phocas curru imperiali in regiam advectus est, ac quinta die Leontonem uxorem suam corona imposita Augustam nuncupavit. cum autem tyrannus in Circo esset, ac de loci praerogativa inter partes contenderetur, populus in tumultu vociferatus est "interrogetur Mauricius: non enim mortuus est, sed vivit." eo Phocas ad caedem Mauricii excitatus, missis famulis, eum ad portum Eutropii adduci iubet. primo quinque filii masculi patre Mauricio intuente necati sunt. qui in calamitate ista veram adhibens philosophiam, identidem verba haec repetebat "iustus es, domine, et iudicia tua iusta sunt." ita ergo Mauricius epitaphii loco habuit libe-

γίνεται τοίνυν τῶν παίδων ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς ἐπιτάφιον, ἐπιδειξαμένου τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς· τῆς γὰρ τιθήνης αὐτοῦ κλεψάσης ἕνα τῶν βασιλικῶν παίδων καὶ τὸ ἑαυτῆς ἐπιδούσης εἰς σφαγήν, ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ τὸ ἴδιον D ἐπεζήτησε. φασὶ δέ τινες ὅτι τούτου σφαγέντος γάλα σὺν τῷ αἵματι ἔρρευσεν, ὡς πάντας τοὺς ὁρῶντας θρηνῆσαι δεινῶς. οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς νόμων φύσεως ὑψηλότερος γεγονὼς καὶ αὐτὸς ὑπαλλάττει τὸν βίον. τούτων δὲ τὰς κεφαλὰς ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ τριβουναλίου ἔρριψαν. μετὰ δὲ τὸ ἐποζέσαι αὐτάς, ὥρισε τοῖς θέλουσι λαβεῖν αὐτάς· ἃς καὶ τοῖς σώμασιν αὐτῶν προσέμιξαν οἱ φιλόχριστοι, θάψαντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, πλησίον τῆς ξυλοκέρκου πόρτης. ἐπέγραψαν δὲ τῷ τάφῳ αὐτῶν ἐλεγεῖον τόδε.

ἅδ' ἐγὼ ἡ τριτάλαινα, καὶ ἀμφοτέρων βασιλήων, P 404
  Τιβερίου θυγάτηρ Μαυρικίου τε δάμαρ,
ἡ πολύπαις βασίλεια, καὶ ἡ δείξασα λοχείην,
  ὡς ἀγαθὸν τελέθει καὶ πολυκοιρανίη,
κεῖμαι σὺν τεκέεσσι καὶ ἡμετέρῳ παρακοίτῃ
  δήμου ἀτασθαλίῃ καὶ μανίῃ στρατιῆς.
τῆς Ἑκάβης ἔτλην πολὺ χείρονα, τῆς Ἰοκάστης,
  αἲ αἲ τῆς Νιόβης ἔμπνοός εἰμι νέκυς.
ναὶ ναὶ τὸν γενέταν· τί μάτην τὰ νεογνὰ ἔκτειναν,
  ἀνθρώπων κακίης μηδὲν ἐπιστάμενα;

rorum caedem. in tanta autem calamitate virtutem suam exseruit: cum enim nutrix unum de regiis pueris suffurata suum pro eo iugulandum exhiberet, non est hoc passus Mauricius, sed suum promi iussit. ac ferunt quidam eo iugulato puero cruori mixtum lac effluxisse de vulnere, quae res luctum omnibus gravem attulerit. tandem ipse quoque Mauricius, cum lege naturae superiorem se gessisset, occisus est. capita eorum in campum iuxta tribunal abiecta cum iam foeterent, tolli Phocas permisit, si quis eam rem curaret. Christiani ergo ea cum truncis humarunt in fano sancti Mamantis, prope portam Xylocercam. sepulcre inscripserunt hanc elegiam:

induperatorum nimis heu miseranda duorum,
  uxor Mauricii, filia Tiberii,
quae demonstravi numerosa splendida prole
  esse etiam multos utiliter dominos,
hic nunc cum natis sita sum miseroque marito,
  stultitia populi, militis et rabie.
deteriora tuli Cisseide sive Iocasta:
  sum Niobae spirans (proh dolor) effigies.
sons fuerit genitor: quid natos caedere frustra,
  humanae fraudis nescia corda, iuvat?

B ἡμετέροις πετάλοισι κατάσκιος οὐκέτι Ῥώμη·
ῥίζα γὰρ ἐκκλάσθη Θρηϊκίοις ἀνέμοις.

ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἀποκειράμενος καὶ ἱερωσύνην λαβών, ἐν Χρυσουπόλει διατελῶν ἡσύχως ἐτελεύτησεν.

Ἐξ ἐκείνου οὖν τοῦ καιροῦ οὐ διέλιπε τὴν Ῥωμανίαν δυστυχήματα ποικίλα καὶ ἐξαίσια. ὁ γὰρ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης τὴν εἰρήνην διέλυσε, καὶ οἱ Ἄβαρες τὴν Θρᾴκην διώλεσαν, καὶ ἄμφω τὰ στρατόπεδα τῶν Ῥωμαίων διεφθάρησαν, ὥστε ὁπηνίκα Ἡράκλειος ἐβασίλευσε καὶ ἐξέτασιν ἐποιήσατο εἰς ἀκρίβειαν τοῦ ὁπλιτικοῦ, ἐκ πάσης τῆς πληθύος τῆς εὑρεθείσης τῷ Μαυ-
C ρικίῳ ἐπὶ τῆς τυραννίδος Φωκᾶ οὐχ εὗρε περαιτέρω δύο ἀνδρῶν· οὕτως οἱ τὸν τύραννον προστησάμενοι ἐπὶ αὐτοῦ ἀνηλώθησαν.

Κόσμου ἔτος ,ϛϙε', τῆς θείας σαρκώσεως φϙε'. Φωκᾶς ὁ τύραννος ἐβασίλευσεν ἔτη η'. οὗτος κεντηρίων ἤτοι κένταρχος, τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν μέσος, δύσμορφος, ἐκπληκτικὴν ἔχων τὴν ὄψιν, τὴν τρίχα πυρρίζουσαν, σύνοφρύς τε καὶ τὸ γένειον κειρόμενος, ἔχων οὐλὴν ἐπὶ τῆς παρειᾶς αὐτοῦ, ἥτις ἐν τῷ θυμοῦσθαι αὐτὸν ἐμελαίνετο, οἰνοβαρής, αἱμοχαρὴς καὶ πρὸς γυναῖκας ἐπτοημένος, βριαρὸς καὶ θρασὺς ἐν τῷ φθέγγεσθαι,
D ἀσυμπαθὴς καὶ θηριώδης τὸν τρόπον καὶ αἱρετικός. τούτου γυνὴ Λεοντὼ ὁμότροπος αὐτῷ. ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ πάντα ἐπερίσσευσε τοῖς ἀνθρώποις τὰ κακά, θνῆσις ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν

non iam, Roma, meis quaeras sub frondibus umbram:
nam stirpem turbo diffidit Odrysius.

Philippicus tonso capillo sacerdotium iniit Chrysopoli, ibique vitam ad finem usque quietam duxit.

Enimvero ab interitu Mauricii res Romana continentibus atque atrocibus est afflicta calamitatibus. nam et rex Persarum Chosroes pacem rupit, et Avares Thraciam pessumdederunt, et uterque Romanorum exercitus periit. ac usque adeo milites, qui Phocam ad tyrannidem evexerant, sub eo sunt consumpti, ut cum Heraclius imperator creatus accuratam militum recensionem ageret, de universa militum multitudine quos a Mauricio conscriptos Phocas acceperat, tantum duo superfuerint.

Phocas imperium occepit anno mundi 6095, a Christo nato 595, et tenuit per octennium, factus de centurione imperator. statura fuit mediocri, deformis, terribilis aspectu, rubente capillo, superciliis coeuntibus, mento raso, cicatrice in mala notatus, quae ipso irascente denigrabatur; vinosus, mulierosus, sanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, a miseratione alienus, moribus feris, haereticus. uxor eius Leonto iisdem fuit moribus praedita. illius aetate omnis generis mala in humanum genus quasi exundarunt. nam et hominum bestiarumque mortua est

πολλὴ καὶ ἀναρίθμητος, ἀφορίαι τῆς γῆς, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ χαλεπώτατοι, καὶ χειμῶνες τηλικοῦτοι ὡς παγῆναι τὴν θάλασσαν καὶ τεθνάναι τοὺς ἰχθύας. ποιήσαντος δὲ αὐτοῦ ἱππικόν, καὶ τῇ ἑσπέρᾳ πολλῷ τῷ οἴνῳ χρησαμένου καὶ βραδεύσαντος ἀνελθεῖν, ἔκραξεν ὁ δῆμος "ἀνάτειλον Φωκᾶ." μὴ ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ τάχιον πρὸς τὴν θέαν ἔφη ὁ δῆμος "πάλιν τὸν οἶνον ἔπιες, πάλιν τὸν νοῦν ἀπώλεσας;" ἐφ' οἷς μανεὶς πολλοὺς ἠκρωτηρίασε καὶ πολλοὺς ἐφόνευσε. τοῦ ὄχλου δὲ πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον βαλόντος P 405 ἔφυγον πάντες οἱ δέσμιοι. ὁ δὲ αὐτὸς Φωκᾶς κτίζει ἀρμαμέντον τὸ πλησίον τῆς Μαγναύρας, στήσας τὴν στήλην ἐπάνω αὐτοῦ.

Θεοδόσιον δὲ τὸν τοῦ Μαυρικίου υἱόν, ὡς λόγος κρατεῖ, πρὸς Χοσρόην ἀποσταλέντα, ἀποστείλας ὁ Φωκᾶς κατέλαβεν ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἐν τῷ Λευκάκτῃ ἐλθόντα ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι· ὃς καὶ παρεκάλεσε πρότερον μεταλαβεῖν τῶν θείων μυστηρίων, εἶθ' οὕτως ἀναιρεθῆναι. ὡς δὲ μετέλαβεν, εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε λίθον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τύψας τρίτον εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ ηὔξατο λέγων "κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σὺ ἐπίστασαι ὅτι οὐκ ἠδίκησα ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. νῦν ὡς κελεύει τὸ κράτος σου, γενέσθω B ἐπ' ἐμοί." καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπετμήθη. οἱ δέ φασιν ὅτι οὗτος ὁ Θεοδόσιος ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μαυρικίου πρὸς Χοσρόην τὸν βασιλέα Περσῶν μετὰ γραμμάτων ἀφανὴς γέγονεν.

15 εἶτ' ὄντως P

immensa multitudo; et terra fruges negante fames, tum gravissimae pestes obortae sunt; hiemesque fuerunt adeo saevae ut congelaverit mare ac pisces perierint. cum Phocas Circenses ludos edidisset, ac sub vesperam vino se ingurgitasset, et tardius rediret, clamavit populus "exorere, Phoca." cumque non statim ad spectaculum procederet, vociferati sunt "rursus vinum bibisti, rursus mentem amisisti?" ob quod convicium insania correptus multis membra praecidit, multos necavit. populo autem ignem in praetorium iniiciente, profugerunt omnes vincti. idem Phocas armamentarium exstruxit Magnaurae propinquum, statua supra id collocata.

Fama obtinet Theodosium Mauricii filium ad Chosroen legatum, missis a Phoca ministris Nicaeae captum iussumque necari, cum ad locum cui nomen est Leucactae pervenisset. Theodosium porro petivisse ut priusquam necaretur, divinis impertiri posset mysteriis. quod postquam impetraverit, actis deo gratiis lapidem a terra sustulisse, eoque ter pectus suum percussisse, ita orantem "domine Iesu Christe, tu scis me nulli hominum iniuriam fecisse. nunc ergo mihi eveniat ut tua iubet potentia." haec fato caput fuisse amputatum. alii eum a patre cum literis ad Chosroen Persarum regem missum intercidisse aiunt.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καλλιγράφος εὐλαβής, ἐκ παννυχίδος οἴκαδε πορευόμενος μεσούσης νυκτός, ἀκούει ἐκ τῶν βωμῶν τῶν ἀνδριάντων λεγόντων ἀναιρεθῆναι Μαυρίκιον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐν Βυζαντίῳ πραχθέντα συμπτώματα. πρωΐας δὲ ἐπανελθὼν τῷ Αὐγουσταλίῳ διηγήσατο. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτῷ σιωπῆσαι, σημειωσάμενος δὲ τὴν ἡμέραν ἀπεκαραδόκει τὴν ἔκβασιν, ἥτις μετὰ θʹ ἡμέρας ἠκούσθη.

C Τῷ βʹ ἔτει προσῆλθε Φωκᾶς ἐν ταῖς ἑορταῖς, ῥίψας ὑπατείαν πολλήν. Χοσρόης δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν δύναμιν πολλὴν κατὰ Ῥωμαίων ἐξαπέστειλε. τοῦ δὲ Γερμανοῦ πληγέντος ἐν τῷ πολέμῳ ἡττῶνται Ῥωμαῖοι, τῇ ιʹ δὲ ἡμέρᾳ τελευτᾷ Γερμανός. ὁ δὲ Φωκᾶς τῷ χαγάνῳ τὸ πάκτον ἐπαυξήσας, νομίζων ἠρεμεῖν τοὺς βαρβάρους, τὰς δυνάμεις ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἑλὼν ἐπὶ Πέρσας ἀπέστειλεν ὑπὸ Ναρσῇ στρατηγῷ· συμβαλὼν δὲ τοῖς Πέρσαις ἡττᾶται καὶ πλῆθος ἀπόλλυσι πολύ. τοῦτο Φωκᾶς ἀκούσας Δομεντζίολαν τὸν ἀδελφὸν κουροπαλάτην ποιήσας χειροτονεῖ στρατηγόν.

D Τῷ γʹ ἔτει πολλὰς τῶν Ῥωμαίων πόλεις οἱ Πέρσαι ἠφάνισαν. ὁ δὲ Δομεντζίολας λόγον δοὺς τῷ Ναρσῇ, καὶ ὅρκοις πολλοῖς πείσας αὐτὸν μηδεμίαν ἀδικίαν παρὰ τοῦ Φωκᾶ ὑπομένειν, ἀπέλυσεν αὐτὸν πρὸς Φωκᾶν. ὁ δὲ Φωκᾶς μὴ φυλάξας τοὺς ὅρκους τοῦτον πυρὶ κατέκαυσεν. ἐν λύπῃ οὖν μεγάλῃ γεγόνασιν οἱ

Porro Alexandreae calligraphus quidam, vir pius, cum ab excubiis nocturnis domum rediret media nocte, audivit simulacra ab altaribus dicentia Mauricium cum liberis esse trucidatum, et quae praeterea Byzantii contigerant. id is summo mane Augustali narravit. qui eum silentio rem tegere iussit, annotatoque die exitum exspectavit, estque de eo die post nono certior factus.

Secundo anno Phocas ad solenne festum progressus in publicum magnam pecuniam in populum sparsit. Chosroes autem magnas copias adversus Romanos misit, et Germano in pugna vulnerato victi sunt Romani. undecima post die moritur Germanus. Phocas vero tributo, quod Chagano pendebat, aliquid addidit, sperans ita barbarum quieturum; copiasque suas ex Europa in Persas misit, Narsete duce. is praelio cum Persis congressus victus est, ingenti cum suorum clade. Phocas nuntio rei eius accepto Domentziolam fratrem curopalatem creat et exercitui praeficit.

Anno tertio Persae multas Romanorum urbes deleverunt. Domentziolas autem Narseti oratione ac praestito iuramento persuasit ut ad Phocam is proficisceretur, promittens eum nulla ab imperatore iniuria affectum iri. sed Phocas Narsetem iuramento violato vivum combussit. magnum hoc Romanis attulit dolorem: nam ita formidolosum

Ῥωμαῖοι, ὅτι φόβον μέγαν εἶχεν εἰς Πέρσας ὁ Ναρσῆς, ὥστε τὰ τέκνα αὐτῶν διὰ τοῦ Ναρσῆ ἐκφοβεῖν.

Τῷ δʹ ἔτει ἡ Αὔγουστα Κωνσταντῖνα σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν αὐτῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσφεύγει. πέμπει οὖν ὁ Φωκᾶς P 406 ἐξελθεῖν τὰ γύναια. ὁ δὲ πατριάρχης Κυριακὸς τοῦτο οὐκ ἐπένευσεν, ὅρκοις δὲ βεβαιωθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ ἐν μοναστηρίῳ ἐγκλείει. τῷ δʹ αὐτῷ ἔτει οἱ Πέρσαι παρέλαβον τὸ Δαρὰς καὶ πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν καὶ Συρίαν, αἰχμαλωσίαν λαβόντες ἧς οὐκ ἦν ἀριθμός. τοῦ πατριάρχου Κυριακοῦ τελευτήσαντος χειροτονεῖται Θωμᾶς διάκονος καὶ σακελλάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Τῷ εʹ ἔτει πολλοὺς φίλους τοῦ Μαυρικίου ὁ τύραννος ἀπέκτεινε καὶ πυρὶ παρέδωκε, τὴν δὲ Κωνσταντῖναν σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν αὐτῆς ἐν τῷ μόλῳ Εὐτροπίου, ἔνθα καὶ Μαυρίκιος ἀνῃρέθη, ξίφει ἀπέτεμε, καὶ ἄλλους μὲν τῶν ἐνδόξων τοῦ παλα- B τίου πολλούς, τῶν δὲ κατωτέρω ἀναριθμήτους. τῷ δʹ αὐτῷ χρόνῳ οἱ Πέρσαι τὸν Εὐφράτην διαβάντες πᾶσαν τὴν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην καὶ Φοινίκην ᾐχμαλώτευσαν.

Τῷ ςʹ ἔτει Κρίσπος ὁ πατρίκιος μὴ φέρων ὁρᾶν τοὺς ἀδίκους φόνους καὶ τὰ δεινὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ γινόμενα, γράφει πρὸς Ἡράκλειον τὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν Ἀφρικῆς, ὅπως ἀποστείλῃ Ἡράκλειον τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ Νικήτην τὸν υἱὸν Γρηγορᾶ πατρίκιον, τὸν ὑποστράτηγον αὐτοῦ, ὅπως ἔλθωσι κατὰ

fuerat Persis Narses, ut pueros ii quoque suos nominando Narsete terrerent.

Anno quarto Constantina Augusta cum tribus suis filiabus in templum profugit. eo mittit Phocas qui evocent mulieres. sed Cyriacus patriarcha id non est passus: iuramento tamen a Phoca accepto eas in monasterium includit. eodem anno Persae Daras ceperunt et totam Mesopotamiam atque Syriam depopulati sunt, innumerabili praeda abacta. vita functo patriarcha Cyriaco subrogatur publicis suffragiis Thomas diaconus et sacellarius magni templi.

Anno quinto Phocas multos Mauricii amicos necavit et cremavit. Constantinam cum tribus filiabus in portu Eutropii, ubi et Mauricius fuerat occisus, capitibus truncavit; multos quoque insignes viros de palatio, et inferioris ordinis innumeros interfecit. eodem tempore Persae Euphratem transgressi ex universa Syria Palaestina et Phoenicia praedas captivosque abduxerunt.

Anno sexto Crispus patricius, iniustas caedes aliaque Phocae facinora intueri non sustinens, scribit ad Heraclium patricium, Africae praesidem, hortaturque ut suum filium Heraclium et Nicetam patricium

τοῦ τυράννου· ἤκουε γὰρ κατ' αὐτοῦ μελετωμένην παρ' αὐτῶν ἀνταρσίαν.

C Τῷ ζ' ἔτει οἱ Πέρσαι ἐξῆλθον σὺν τῷ Καρδαρίγᾳ καὶ παρέλαβον Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν, ἔτρεψαν δὲ καὶ τοὺς Ῥωμαίους. παρέλαβον δὲ καὶ τὴν Γαλατίαν καὶ Παφλαγονίαν, καὶ ἦλθον μέχρι Χαλκηδόνος λυμαινόμενοι ἀφειδῶς πᾶσαν ἡλικίαν. καὶ οἱ μὲν Πέρσαι ἔξω τῆς πόλεως ἐτυράννουν, ὁ δὲ Φωκᾶς ἔνδον χείρονα αὐτῶν ἐποίει.

Τῷ η' ἔτει αὐτοῦ ἀτακτήσαντες οἱ Ἀντιοχεῖς Ἑβραῖοι στάσιν ἐποίησαν κατὰ Χριστιανῶν, καὶ ἀποσφάττουσιν Ἀναστάσιον τὸν μέγαν πατριάρχην Ἀντιοχείας, βαλόντες τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐν τῷ
D στόματι αὐτοῦ. σὺν αὐτῷ καὶ πολλοὺς τῶν Ἀντιοχέων κατέσφαξαν. ὁ δὲ Φωκᾶς Βόνοσον κόμητα ἀνατολῆς καὶ Κοπανᾶν στρατηλάτην ποιήσας ἀπέστειλεν αὐτοὺς κατ' αὐτῶν· οἳ ἐπελθόντες πολλοὺς ἐφόνευσαν καὶ ἠκρωτηρίασαν καὶ τῆς πόλεως ἐξώρισαν. ὁ δὲ Ἡράκλειος πλοῖα πολλὰ ἐξ Ἀφρικῆς ἐξοπλίσας καὶ στρατὸν τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πολέμου συρραγέντος εἰς τὸν λιμένα τῆς Σοφίας μεταξὺ Φωκᾶ καὶ Ἡρακλείου, ἡττηθεὶς ὁ ἀλιτήριος ἔφυγεν εἰς τὰ βασίλεια. Φωτεινὸς δέ τις ὑπὸ Φωκᾶ εἰς τὴν σύζυγον ἀδικηθείς, εἰσελθὼν μετὰ
P 407 στρατιωτῶν εἰς τὰ βασίλεια, ἀτίμως τοῦ θρόνου τοῦτον ἀναστήσας καὶ τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος ἀπογυμνώσας, καὶ μέλανα ἐνδύ-

Gregorae filium, eius legatum, mittat adversus Phocam tyrannum. audiebat enim hos rebellionem moliri.

Anno septimo Persae duce Cardaricha expeditionem fecere, occuparuntque Armeniam et Cappadociam, Romanumque exercitum fuderunt: potiti sunt etiam Galatia et Paphlagonia, et ad Chalcedonem usque progressi sunt, omnia populando. interim Persis foris grassantibus, Phocas rei publicae domi graviora intulit damna.

Anno octavo Ebraei qui Antiocheae degebant, seditionem adversus Christianos moverunt, interfeceruntque Anastasium magnum patriarcham eius urbis, pudendis eius in os ipsius etiam insertis, ac cum eo multos cives trucidaverunt. ibi Phocas Bonosum Orientis comitem, Copanam exercitus ductorem creat, eosque contra Iudaeos mittit. ii magnam Iudaeorum caedem eo delati ediderunt, multis membra extrema amputarunt, et eos urbe expulerunt. interim Heraclius cum magna et armata classe Cpolin appellit, secum ferens etiam servatoris nostri imaginem nullo manus ministerio factam. in portu Sophiae navali praelio commisso inter Heraclium et Phocam, flagitiosus Phocas superatus in regiam confugit. tum Photinus quidam, cuius uxori Phocas stuprum intulerat, in regiam cum militibus irrumpit, Phocam ignominiose solio deiicit, imperatoria veste spoliat, nigraque circumdatum veste et ca-

σας καὶ κλοιὰ περιθείς, ἄτιμον πρὸς Ἡράκλειον ἀπήγαγεν. ὃν θεασάμενος εἶπεν "οὕτως, ἄθλιε, τὴν πολιτείαν διῴκησας;" ὁ δὲ ἀπεγνωσμένος ὢν ἔφη "σὺ κάλλιον ἔχεις διοικῆσαι." καὶ παρευθὺ κελεύει Ἡράκλειος πρῶτον μὲν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐκκοπῆναι, εἶθ' οὕτως τοὺς ὤμους καὶ τὰ αἰδοῖα, ἔπειτα τὴν κεφαλήν. τὸ δὲ καταλειφθὲν σῶμα αὐτοῦ οἱ στρατιῶται λαβόντες ἐν τῇ τοῦ βοὸς ἀγορᾷ ἔκαυσαν. συνέπραττε δὲ τούτοις καὶ Κρίσπος ὁ γαμβρὸς τοῦ Φωκᾶ, ὃν καὶ στρατηγὸν Καππαδοκίας Ἡράκλειος βασιλεύσας ἐποίησεν· ἐκεῖσε δὲ ἀνταρσίαν μελετήσαντα B ἤγαγεν ἐπὶ συγκλήτου, καὶ τὰ πρὸς Ἡράκλειον γενόμενα ἔγγραφα αὐτοῦ κατέχων ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ χειρί, κρούσας Κρίσπον τὴν κεφαλὴν μετὰ τοῦ χάρτου, ἔφη "ταλαίπωρε, γαμβρὸν οὐκ ἐποίησας· φίλον ἀληθῶς πῶς ποιήσεις;" ποιεῖ οὖν αὐτὸν κληρικόν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῇ τῆς χώρας περιορίζει, κἀκεῖ τελευτᾷ. μοναχὸς δέ τις ἅγιος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Φωκᾶ πρὸς τὸν θεὸν διαδικαζόμενος ἔλεγε "κύριε, διὰ τί τοιοῦτον παράνομον βασιλέα δέδωκας τοῖς Χριστιανοῖς;" καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἀοράτως ὅτι χείρονα τούτου οὐχ εὗρον πρὸς τὴν κακίαν τῶν νῦν κατοικούντων ἐν τῇ C πόλει.

Κόσμου ἔτος ,ϛργ', τῆς θείας σαρκώσεως χθ'. Ἡράκλειος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν ἔτη λα', στεφθεὶς ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ· ἐστέφθη δὲ ἅμα αὐτῷ καὶ ἡ μεμνηστευμένη αὐτῷ Φαβία ἡ καὶ

mellis inclusum contemptim ad Heraclium deducit. qui ut primum conspexit Phocam, "miser" inquit, "itane rem publicam gubernasti?" at deploratus Phocas respondit "tuum est rectius eam gerere." illico autem Heraclius iubet manus et pedes, mox humeros et pudenda amputari, tandem et caput. trunci quod reliquum fuit, milites in foro Bovis combusserunt. adiuvit Heraclii conatum etiam Crispus gener Phocae, quem imperio potitus Heraclius Cappadociae praesidem fecit. sed cum Crispus ibi seditionem moveret, Heraclius eum in senatum produxit; manuque tenens chartam in qua indicia Prisci insidiarum in Heraclium erant scripta, ea caput Prisci pulsavit, dicens "miser, qui ne socero quidem fidem praestiteris, quid faceres amico?" clericum ergo eum redigit, ac solum vertere iubet, isque in exsilio mortuus est. porro quidam sanctus monachus Phoca imperante deum ad disceptationem provocans, quaesivit cur tam impium Christianis imposuisset imperatorem, audivitque vocem, cum quidem neminem videret, sibi dicentem deteriorem alium inveniri potuisse nullum, ac hoc meruisse Cpolitanorum flagitia.

Anno mundi 6103, Christi incarnati 609, Heraclius imperator factus est Romanorum, imperiumque gessit per annos 31. coronatus est in oratorio Stephani, quod est in palatio, a Sergio patriarcha, simul etiam desponsatae ei Fabiae, cuius in Eudociam mutatum nomen est, corona

Εὐδοκία μετονομασθεῖσα Αὐγοῦστα. οὗτος ὁ Ἡράκλειος ἦν τὴν ἡλικίαν μεσῆλιξ, εὐσθενής, εὔστερνος, εὐόφθαλμος, ὀλίγον ὑπόγλαυκος, ξανθὸς τὴν τρίχα, λευκὸς τὴν χροιάν, ἔχων τὸν πώγωνα πλατὺν καὶ πρὸς μῆκος ἐκκρεμῆ. ὁπηνίκα δὲ πρὸς τὸ τῆς
D βασιλείας ἦλθεν ἀξίωμα, εὐθέως ἐκείρατο τὴν κόμην καὶ τὸ γένειον τῷ βασιλικῷ σχήματι. τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Ἀπάμειαν Συρίας καὶ Ἔδεσαν, καὶ ἦλθον ἕως Ἀντιοχείας· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πολεμήσαντες αὐτοῖς ἡττήθησαν, καὶ διωλέσθη πᾶς ὁ λαὸς τῶν Ῥωμαίων πλὴν ὀλίγων.

Τῷ β' ἔτει Ἡρακλείου παρέλαβον οἱ Πέρσαι Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, καὶ πολλὰς μυριάδας ἐν αὐτῇ ᾐχμαλώτευσαν. παραλαβὼν Ἡράκλειος, καθὰ εἴρηται, τὰ τῆς πολιτείας τῶν Ῥωμαίων πράγματα παραλελυμένα εὗρε· τήν τε γὰρ Εὐρώπην οἱ Ἄβαρες ἠρήμωσαν, καὶ τὴν Ἀσίαν οἱ Πέρσαι πᾶσαν κατέστρεψαν καὶ πόλεις ᾐχμαλώτευσαν. καὶ ταῦτα οὗτος θεώμενος ἐν ἀπορίᾳ ἦν, τί δράσει διαλογιζόμενος.
P 408 τούτῳ τῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ υἱὸς ἀπὸ Εὐδοκίας, Ἡράκλειος ὁ μικρός, ὁ νέος Κωνσταντῖνος, μηνὶ Μαΐῳ τρίτῃ. τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτελεύτησεν Εὐδοκία ἡ Αὐγοῦστα.

Τῷ γ' ἔτει ἐστέφθη Ἐπιφανία ἡ θυγάτηρ Ἡρακλείου καὶ Ἡράκλειος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νέος Κωνσταντῖνος ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ κατὰ Συρίας, καὶ λυμηνάμενοι χωρία ἱκανὰ ὑπέστρεψαν.

Τῷ δ' ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Δαμασκὸν καὶ ᾐχμα-

et titulo Augustalis indita. fuit Heraclius statura mediocri, robustus, firmo pectore, oculis elegantibus ac nonnihil caesiis, fulvo crine, albus, barba lata atque prolixa. sed imperator factus extemplo comam totondit ac mentum rasit, qui est imperatorum habitus. eo anno Persae occupaverunt Apameam Syriae et Edessam, et usque ad Antiocheam pervenerunt. Romani autem pugna cum iis congressi sunt, ac paucis demptis occidione caesi.

Anno Heraclii secundo Persae ceperunt Caesaream Cappadociae, multaque hominum milia captiva inde abduxerunt. enimvero adeptus imperium Romanum Heraclius res Romanas, ut diximus, labefactatas offendit, cum et Europam Avares vastassent et Asiam Persae subegissent, in servitutem redactis urbibus. qui eum status rerum consilii inopem incertumque animi reddidit. hoc anno Eudocia imperatori filium peperit, Heraclium minorem, qui et Constantinus iunior dicitur, tertia die Maii. eodemque anno Eudocia Augusta decessit.

Anno tertio Sergius patriarcha Epiphaniam filiam et Heraclium filium Heraclii coronavit. eodem anno Saraceni in Syriam cum exercitu profecti magno regioni damno dato domum reverterunt.

Quarto anno Persae Damascum ceperunt et incolas in servitutem

λώτευσαν αὐτήν. ὁ δὲ Ἡράκλειος πρεσβείαν πρὸς Χοσρόην ἀπέστειλε, φήσας αὐτῷ παύσασθαι τοῦ ἐκχέειν αἵματα ἀνθρώπων B
ἀνηλεῶς, καὶ ὁρίσαι καὶ λαμβάνειν πάκτα. ὁ δὲ οὐδένα λόγον τούτων ἐποιήσατο. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἡράκλειος ἔγημε Μαρτῖναν, καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὴν Αὐγοῦσταν, στέψαντος αὐτὴν Σεργίου τοῦ πατριάρχου.

Τῷ ε' ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν ἁγίαν πόλιν πολέμῳ, καὶ ἀπέκτειναν ἐν αὐτῇ διὰ χειρῶν τῶν Ἰουδαίων, ὥς φασί τινες, μυριάδας θ'· αὐτοὶ γὰρ ὠνούμενοι τοὺς Χριστιανούς, καθ' ἕκαστος ηὐπόρει, ἀπέκτειναν αὐτούς. Ζαχαρίαν δὲ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων καὶ τὰ τίμια ξύλα λαβόντες σὺν αἰχμαλωσίᾳ πολλῇ ἐν Περσίδι ἀπήγαγον. τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ ἀπὸ Μαρτίνας Κων- C
σταντῖνος ἕτερος, καὶ ἐβαπτίσθη ἐν Βλαχέρναις ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου.

Τῷ ς' ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Λιβύην καὶ ἕως Αἰθιοπίας, καὶ λαβόντες αἰχμαλωσίαν πολλὴν καὶ λάφυρα καὶ χρήματα ὑπέστρεψαν. τὴν δὲ Καρχηδόνα μὴ δυνηθέντες παραλαβεῖν, πολιορκητὰς ἐάσαντες, ἀνεχώρησαν.

Τῷ ζ' ἔτει ὑπάτευσε Κωνσταντῖνος Ἡράκλειος, καὶ προεβάλετο Καίσαρα Κωνσταντῖνον τὸν μικρὸν ἴδιον ἀδελφόν, τὸν ἐξ Ἡρακλείου καὶ Μαρτίνας γεννηθέντα.

10 καθ' ὅσον?

redegerunt. Heraclius autem missis legatis Chosroem hortatus est ut finem faceret crudeliter sanguinis hominum fundendi, secumque pactum iceret. sed id Chosroes pro nihilo duxit. eo ipso anno Heraclius Martinam duxit Augustamque salutavit, coronatam a Sergio patriarcha.

Quinto anno Persae Iordane occupato Palaestinam et urbem sanctam vi expugnarunt, et in urbe per Iudaeos interfecerunt ad 90, ut fertur, hominum milia. Iudaei enim quisque pro suis facultatibus Christianos a Persis emerunt atque necaverunt. Zacharias patriarcha Hierosolymitanus et veneranda crucis ligna cum ingenti praeda ac captivorum numero in Persidem sunt abducta. eodem anno Martina Heraclio alium Constantinum peperit, qui in Blachernis est a Sergio patriarcha baptizatus.

Sexto anno Persae universam Aegyptum Alexandream Africamque et omnia ad Aethiopiam usque occupaverunt, ac plurimis abductis captivis, ingenti cum praeda et pecunia domum redierunt, relictis qui Carthaginem frustra a se tentatam obsiderent.

Septimo anno Constantinus Heraclius consul fuit, Caesaremque fecit fratrem suum Constantinum minorem, Heraclii et Martinae filium.

D Τῷ η' ἔτει πάλιν Ἡράκλειος ἀπέστειλεν ἐν Περσίδι πρέσβεις πρὸς Χοσρόην, αἰτούμενος εἰρήνην. ὁ δὲ Χοσρόης καὶ πάλιν αὐτὸν ἀπεπέμψατο, εἰπὼν ὅτι οὐ φείσομαι ὑμῶν, ἕως ἂν ἀρνήσησθε τὸν ἐσταυρωμένον, ὃν λέγετε θεὸν εἶναι, καὶ προσκυνήσητε τῷ ἡλίῳ.

Τῷ θ' ἔτει ἐστράτευσαν οἱ Ἄβαρες κατὰ τῆς Θρᾴκης. ἀποστείλας δὲ Ἡράκλειος ᾐτεῖτο εἰρήνην· καὶ συνθεμένου τοῦ χαγάνου ταύτην ποιεῖν, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἔξω τοῦ μακροῦ τείχους μετὰ πολλῆς δορυφορίας βασιλικῆς καὶ δώρων πολλῶν μεγάλων ὑποδέξασθαι τὸν χαγάνον καὶ λαβεῖν τὰ πιστὰ παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ βάρ- P 409 βαρος τάς τε συνθήκας ἀθετήσας καὶ τοὺς ὅρκους ἄφνω τυραννικῶς κατὰ τοῦ βασιλέως ἐχώρησεν. ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀπροσδοκήτῳ φυγὰς ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψε. λαβὼν δὲ ὁ βάρβαρος τήν τε βασιλικὴν ἀποσκευὴν καὶ ὅσους ἠδυνήθη καταλαβεῖν ὑπέστρεψε, πολλὰ χωρία τῆς Θρᾴκης ληϊσάμενος ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτως ἀπατῆσαι τῇ ἐλπίδι τῆς εἰρήνης.

Τῷ ι' ἔτει Ἡράκλειος πρὸς χαγάνον πρέσβεις ἀπέστειλεν ἕνεκα περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων ἀθέσμων, καὶ πάλιν πρὸς B εἰρήνην προετρέπετο· ἐπιστρατεῦσαι γὰρ διανοούμενος κατὰ Περσίδος εἰρηνεύειν μετὰ τοῦ χαγάνου ἤθελεν, ὃς καὶ αἰδεσθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην μετανοεῖν ἐπηγγέλλετο καὶ ἀγάπην ποιεῖν· καὶ στοιχήσαντες πάκτα ὑπέστρεψαν οἱ πρέσβεις μετ' εἰρήνης.

Octavo anno rursus Heraclius legatis in Persidem ad Chosroem missis pacem petiit. Chosroes denuo eos repulit, negans se Romanis velle parcere, nisi crucifixum diffiteantur, quem ipsi deum esse dicant, et nisi adorent solem.

Nono anno Avares in Thraciam cum exercitu venerunt. mittit ergo Heraclius pacem petitum; cumque eam se compositurum Chaganus promitteret, ei extra Longum usque murum occurrit cum magno imperatorio comitatu, magnisque et multis donis Chaganum ad pacem fide ultro citroque data firmandam hortatus est. sed barbarus pactis ac iuramento conculcatis subito hostilem impetum in Heraclium dedit, ita ut re inopinata is perculsus fuga in urbem se receperit. Chaganus impedimentis imperatoris, et quos potuit, hominibus aliquot captis, multa Thraciae oppida spe pacis ab eo ostensae, nihil tale exspectantia, depraedatus domum abiit.

Anno decimo iterum Heraclius ad eum legatos mittit, per quos et contra foedus ab eo facta reprehendit et denuo ad pacem hortatur. nam bellum Persicum animo agitans eius causa cum Chagano cupiebat pacem habere. barbarus humanitatem Heraclii reveritus promisit se facta mutare, atque postmodo pacem culturum. ita legati imperatoris

τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι πολέμῳ [ἀπὸ] Ἀγκύραν Γαλατίας.

Τῷ ια' ἔτει Ἡράκλειος ζῆλον θεῖον ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἀναλαβών, μετὰ τῶν Ἀβάρων εἰρηνεύσας, ὡς ἐνόμιζε, μετήνεγκε τὰ στρατεύματα τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ διενοεῖτο τῇ τοῦ θεοῦ συνεργίᾳ κατὰ Περσίδος χωρεῖν.

Τῷ ιβ' ἔτει, ἤγουν τῷ ,ϛρλα' ἀπὸ κτίσεως κόσμου, μηνὶ C Σεπτεμβρίῳ γ', ἡμέρᾳ ε', ἐγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρέως τούτοις κανονίσαντος κρατῆσαι ἐν ἰσχύϊ μὲν ἔτη τθ', ἐν δὲ συστροφῇ καὶ ἀκαταστασίᾳ καὶ συμφορᾷ ἕτερα ἔτη νϛ', ὡς εἶναι τὴν διακράτησιν αὐτῶν ἅπασαν εὐτυχοῦσαν καὶ δυστυχοῦσαν ἔτη τξε', ἐν τῷ ξ' ἐνιαυτῷ, καθά φησι καὶ ὁ προφήτης Ἠσαΐας "τάδε λέγει κύριος· ἔτι ἐνιαυτὸς ὡς ἐνιαυτὸς μισθωτοῦ, καὶ ἐκλείψει ἡ δόξα Κηδάρ, καὶ τὸ κατάλοιπον τῶν τοξευμάτων υἱῶν Κηδὰρ τῶν ἰσχυρῶν ἔσται ὀλίγον." λείπει οὖν ἕως τῆς ..., ἐὰν ἄρα καλῶς ἐθεμάτισεν ὁ ἀστρονόμος Στέφανος· ἀλλ' ὡς οἶμαι λεπτὸν παχὺ ἔλαθεν ἐκεῖνον. χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι ὁ Κηδὰρ δεύτερος υἱὸς τοῦ Ἰσμαὴλ ἦν. τούτῳ τῷ ἔτει τελέσας ὁ D βασιλεὺς Ἡράκλειος τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, εὐθέως τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρᾳ ἐκίνησε κατὰ Περσίδος, λαβὼν ἀπὸ τῶν εὐαγῶν οἴκων καὶ ἐκκλησιῶν χρήματα ἐν δανείῳ (ἀπορίαν γὰρ εἶχε τὸ παλάτιον· καὶ ταῦτα ἐχάραξε νομίσματα καὶ μιλιαρίσια), καταλιπὼν τὸν

cum pacta firmassent, pace composita domum profecti sunt. eo anno etiam Persae Ancyram Galatiae urbem expugnaverunt.

Anno 11 Heraclius divino Christianos defendendi ardore animi incitatus, constituta, ut putabat, cum Avaribus pace, exercitus ex Europa in Asiam transtulit, cogitavitque, deo adiuvante conatum suum, in Persidem ducere.

Anno 12, qui fuit ab initio mundi 6131, tertia mensis Septembris, septimanae quinta die, Stephanus Alexandrinus Saracenis ex astris petita divinandi ratione vaticinatus est fore eorum potentiam ac dominationem validam per annos 309, inde alios 56 eam turbis tumultibus ac calamitatibus vexatum iri. rerum itaque eos potituros annos in universum utraque fortuna 365. in anno 60, sicut et vates Esaias praenuntiat (cap. 21) "hoc fatur dominus: annorum summa erit, quanta est anno mercenarii. tum gloria Cedaris interibit, exiguaeque erunt reliquiae iaculationum filiis Cedaris robustis." desunt ergo usque ad * siquidem astrologus ille Stephanus thema legitime constituit. quanquam mea fert opinio aberrasse eum scrupulo valde magno. noris autem Cedarem secundum esse Ismaeli filium. hoc anno Heraclius solennitate Paschatis peracta, statim postridie sub vesperam adversus Persas movit. sumpsit ad eam expeditionem de domibus religiosis et templis mutuam pecuniam, fisco imperatoris inopia tum laborante; et ex ea cudit mo-

ἴδιον υἱὸν σὺν τῷ πατριάρχῃ Σεργίῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει διοικεῖν τὰ πράγματα, σὺν Βόνῳ τῷ πατρικίῳ, ἀνδρὶ ἐχέφρονι καὶ τὰ πάντα συνετῷ καὶ πεπειραμένῳ. ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν χαγάνον παρακλήσεις τοῦ ἐπικουρεῖν τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα ὡς φιλίαν σπεισάμενον πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπίτροπον τοῦ ἰδίου υἱοῦ τοῦτον ὠνόμασεν. ὁ Χοσρόης δὲ Σάην τὸν ἡγεμόνα μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατὰ Ῥωμαίων ἀποστείλας πᾶσαν τὴν ἀνατολὴν ἠφάνισεν. ἐλθὼν δὲ ἐν Χαλκηδόνι ἱκανὸν χρόνον παρεκάθισεν. ὃς τὸν Ἡράκλειον μεθ' ὑποκρίσεως προσκαλεσάμενος τὰ πρὸς εἰρήνην ὡμίλησεν· ὁ δὲ τοῖς δολίοις λόγοις πιστεύσας αὐτοῦ ἐκπέμπει σὺν αὐτῷ πρέσβεις μεγιστᾶνας πρὸς Χοσρόην ο', οὓς παραλαβὼν ἀτίμους καὶ δεσμίους ἀπήγαγεν ἐν Περσίδι. ὁ δὲ Χοσρόης τὸν μὲν Σάην ὡς τὸν Ἡράκλειον ἰδόντα καὶ μὴ συλλαβόντα ἐκδαρῆναι ἐκέλευσε, τοὺς δὲ πρέσβεις ἐν φρουραῖς καὶ κακουχίαις κατεδί-
B κασεν· ὑπὲρ ὧν ἀθυμία καὶ θλῖψις πολλὴ κατέσχε τὸν βασιλέα. εἶτα πάλιν Χοσρόης ἀπέστειλεν ἕτερον ἄρχοντα κατὰ Ῥωμαίων, ὀνόματι Σάρβαρον, ὃς μετὰ πλείστης δυνάμεως ἦλθε πρὸς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ῥωμανίαν ληϊζόμενος. ὁ δὲ βασιλεὺς βουλόμενος πρὸς Περσίδα χωρεῖν τάδε πρὸς τὸν πατριάρχην ἔφη "εἰς χεῖρας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς θεομητέρος καὶ σοῦ ἀφίημι τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸν υἱόν μου." καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, μέλανα ὑποδήματα περιβαλόμενος καὶ πρηνὴς πεσὼν ηὔξατο οὕτως "δέσποτα θεὲ καὶ κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ παραδῷς ἡμᾶς εἰς ὄνειδος τοῖς ἐχθροῖς σου διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀλλ' ἐπι-

netam et miliarisia. ad urbem filium suum cum Sergio patriarcha reliquit rebus gubernandis, addito Bono patricio, viro cordato variaque prudentia et usu rerum instructo. Chaganum quoque per literas hortatus est ad opitulandum rebus Romanis, ut cum quo societatem firmasset, eumque filii sui tutorem appellavit. interim Saes a Chosroe cum magno exercitu contra Romanos missus universum Orientem vastat; cumque ad Chalcedonem usque pervenisset, ibi aliquamdiu assedit. idem Heraclium simulata pacificationis spe ad colloquium de pactis invitavit. et imperator Sais fallacibus verbis deceptus mittit cum eo 70 de proceribus suis legatos ad Chosroem, quos Saes vinctos cum contumelia in Persidem adduxit. sed Chosroes Sai, quod Heraclium vidisset neque cepisset, cutem detrahi, legatos Romanos in custodiam dari maleque tractari iussit. alium deinde adversus Romanos ducem emittit, nomine Sarbarum. qui maximis cum copiis Asiam ingressus Romanorum diciones depraedatus est. ceterum Heraclius in Persidem iturus ita compellat patriarcham: "in manibus dei deiparae et tuis relinquo urbem hanc et filium meum." inde magnum templum ingressus, atratus calceos, pronus procubuit, itaque est precatus: "domine deus, et Iesu Christe, ne nos propter peccata nostra hostibus tuis irridendos praebeas: sed in-

βλέψας ἐλέησον, καὶ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου νίκην δὸς ἡμῖν, C ὅπως μὴ καυχήσονται οἱ ἀλάστορες κατὰ τῆς σῆς κληρονομίας ἐπαιρόμενοι." ὃν ἰδὼν Γεώργιος ὁ Πισσίδης μετὰ τοιαύτης ταπεινώσεως ἔφη "ὦ βασιλεῦ, μελεμβαφὲς πέδιλον εἰλίξας πόδα, βάψαις ἐρυθρὸν Περσικῶν ἐξ αἱμάτων." λαβὼν δὲ μετὰ χεῖρας τὴν θεανδρικὴν ἀχειροποίητον μορφὴν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν, κατὰ Περσῶν ἐστράτευσε μετὰ πλοίων διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου, προσλαβόμενος εἰς συμμαχίαν πλήθη Τούρκων καὶ ἄλλων ἐθνῶν. ἀπάρας τοίνυν τῆς βασιλίδος πρὸς Περσίδα χωρεῖ, καὶ διὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων διερχόμενος συνέλεγε στρατόπεδα, προστιθεὶς D αὐτοῖς καὶ νέον στρατόν, οὓς καὶ γυμνάζων τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐξεπαίδευσε. διχῇ γὰρ διελὼν τὰς παρατάξεις σὺν βοῇ πρὸς ἀλλήλους ἀναιμωτὶ ποιεῖν ἐκέλευε, κραυγάζειν τὸ πολεμικὸν καὶ παιᾶνας καὶ ἀλαλαγμόν. καὶ διέγερσιν ἔχειν τούτους ἐδίδασκεν, ἵνα κἂν ἐν πολέμῳ εὑρίσκωνται, μὴ ξενίζωνται, ἀλλὰ θαρροῦντες ὡς εἰς παίγνιον κατὰ τῶν Περσῶν χωρῶσιν. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς θεανδρικῆς μορφῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς χερσὶ κατέχων ἀπήρξατο τῶν ἀγώνων, πιστὰ δοὺς τῷ λαῷ ὡς σὺν αὐτοῖς μέχρι θανάτου ἀγωνίσεται καὶ ὡς τέκνα οἰκεῖα τούτους περιθάλψει· ἐβούλετο γὰρ τὴν ἐξουσίαν οὐ φόβῳ, ὅσον ἐν πόθῳ ἔχειν. εὑρὼν δὲ τὸν στρατὸν εἰς φόβον πολὺν καὶ P 411 διχόνοιαν ἀταξίαν τε καὶ ἀκοσμίαν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη διεσπαρμένον, συντόμως πάντας εἰς ἓν συνήγαγε, καὶ νουθετήσας πολλὰ

5 βάψαις Goarus: legebatur βλάψαις   19 ἀγωνίζεται P

tuere in nos ac miserere nostrum, ac victoriam de hostibus tuis concede, ne glorientur scelerati et tuae insultent hereditati." hunc ita animo demisso orantem videns Georgius Pisidensis ita allocutus est

nigrum imperator nunc indute calceum
rubefacies, tinctum cruore Persico.

inde Heraclius in manus sumpta Christi imagine, quam sine manuum opera effictam supra rettulimus, Euxinum mare adversus Persas navigavit, adsciscens Turcorum et aliarum nationum auxiliares copias. in itinere ex Romanis provinciis copias contraxit, novo etiam scripto exercitu. hunc ad pugnam exercuit, in duas divisum acies, mandatoque ut incruento congrederentur praelio, clamorem militarem ac paeanas et strepitum ederent; eoque animos eorum excitavit, ut ne pugnae tempore rem insolentem exhorrescerent, sed hostes audacter et quasi ludum agentes aggrederentur. ipse venerandam illam Christi imaginem manibus tenens certamina princeps obibat, fide data multitudini promittens se ipsis ad mortem usque in pugna adfuturum, eosque instar liberorum tutaturum: volebat enim imperium potius favore quam metu suorum stabiliri. cum autem in exercitu reperiret omnia metus dissensionum confusionisque plena, eum in multas ante partes dissipatum compendio

τούτων τὸ φρόνημα ἀνέστησε καὶ κατὰ τῶν βαρβάρων ὥπλισε, παραγγείλας ἀδικίας μὲν ἀπέχεσθαι εὐσεβείας δὲ ἀντέχεσθαι. παραγενόμενος δὲ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀρμενίας προτρέχειν πλῆθος ἱππέων Περσικῶν ἤκουσε πρὸς τῷ ἐπιπεσεῖν ἄφνω τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων. οἱ δὲ προτρέχοντες πάλιν Ῥωμαῖοι τούτοις συναντήσαντες τόν τε στρατηγὸν αὐτῶν δεσμώτην ἤγαγον πρὸς Ἡράκλειον καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀνεῖλον. ἐπεὶ δὲ χειμὼν κατέλαβεν, ἀποκλίνας B ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ τοῦ Πόντου κλίμα ἔδοξε τοῖς βαρβάροις ἐν τούτῳ παραχειμάζειν. λαθὼν δὲ τοὺς Πέρσας καὶ ἐπιστραφεὶς εἰς τὴν Περσίδα εἰσβάλλει. τοῦτο μαθόντες οἱ βάρβαροι εἰς ἀθυμίαν ἦλθον. ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν ἔρχεται ἐν Κιλικίᾳ, ὅπως ἐπὶ Ῥωμανίαν ἐξελθὼν τούτους περιτρέψῃ. φοβηθεὶς δὲ πάλιν ἠναγκάσθη ἀκολουθεῖν ὀπίσω τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ, κλέψαι τὸν πόλεμον μεριμνῶν διὰ νυκτὸς ἀφεγγοῦς. ἡ δὲ σελήνη ὑπέστη κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος. κἀκ τούτου δειλιῶν τῷ βασιλεῖ προσβαλεῖν τὰ ὄρη καταλαμβάνει. ἐκεῖθεν δὲ κατερχόμενος λάθρᾳ συμπλοκὰς μερικὰς ἐποιεῖτο, καὶ ἐν παντὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπρώτευον· καὶ θάρσος ἔλαβεν ὁ στρατός, τὸν βασιλέα C ὁρῶν προπηδῶντα εὐτόλμως καὶ προπολεμοῦντα. καὶ δὴ συμβολῆς καρτερᾶς γενομένης νικῶσι Ῥωμαῖοι, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν λαμβάνουσι, σφάζουσι δὲ ἅπαν τὸ Περσικὸν πλῆθος, ὀλίγων τινῶν διαδράντων. ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοι τῷ θεῷ καὶ τῷ βασιλεῖ ηὐχαρίστουν. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν στρατὸν σὺν τῷ

in unum collegit, correctisque militum animis fiduciam auxit, et in barbaros inflammavit, hortatus ut iniustitia repudiata pietatem colerent. ut Armeniae fines intravit, occurrere sibi intellexit turmam equitum Persarum, quibus animus erat subito ipsum adoriri. sed Romani qui in primo erant agmine, cum in hos incidissent, multis caesis ducem eorum vinctum ad Heraclium adduxerunt. ingruente hieme in Ponticam regionem deflexit Heraclius; cumque eum ibi hiematurum Persae opinarentur, clam ipsis reversus in Persidem irruit. hoc auditum barbarorum animos deiecit. et eorum ductor, cum Romanorum avertendorum causa in Ciliciam duxisset, rebus suis metuens, necesse habuit Romanos a tergo subsequi. cumque statuisset nocte quadam obscura furtim hostes laedere, accidit forte ut luna ea nocte emergeret. itaque Romanos aggredi non ausus montes occupat; atque inde degressus levia committit praelia, in quibus omnibus Romana res fuit superior. animos exercitui auxit imperatoris alacritas, qui audacter in primam aciem prosiliebat ac pro suis propugnabat. iusta deinde conserta pugna victores Romani Persicum exercitum deleverunt, tantum paucis quibusdam fuga elapsis, omnibusque hostium impedimentis potiti sunt. ob haec Romani deo et imperatori gratias egerunt. ceterum He-

στρατηγῷ καταλιπὼν εἰς Ἀρμενίαν παραχειμάσαι, αὐτὸς εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπέστρεψε.

Τῷ ιγ' ἔτει ἀπάρας τῆς βασιλευούσης κατὰ τάχος εἰς Ἀρμενίαν ἀφίκετο. Χοσρόης δὲ ἀπέστειλε τὸν Σαρβαραζᾶν σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ κατὰ Ῥωμανίας. Ἡράκλειος δὲ Χοσρόῃ ἐδήλου εἰρήνην ποιῆσαι· ὁ δὲ λόγον οὐδένα τούτου ἐποιήσατο. καὶ ὁ D *βασιλεὺς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Περσίδα. ὅπερ μαθὼν Χοσρόης τὸν Σαρβαραζᾶν ὑποστρέψαι ἐκέλευσε. καὶ ἐπισυνάξας πάντα τὰ Περσικὰ στρατεύματα παραδίδωσιν αὐτὰ τῷ Σαΐν· ὃς κατὰ τάχος ἑνωθεὶς τῷ Σαρβαραζᾷ, χωροῦσι κατὰ τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ λόγοις παραινετικοῖς τὸν λαὸν διεγείρας ἐν τῇ ἐνδοτέρᾳ Περσίδι χωρεῖ, πυρὶ ἀφανίζων τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας. ἀκούσας δὲ ἐν Γαζακῷ .... ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ. καὶ προπέμψας τινὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν Σαρακηνοὺς προτρέχειν, συναντῶσι τῇ τοῦ Χοσρόου βίγλᾳ, καὶ τούτων τοὺς μὲν ἀνελόντες τοὺς δὲ κρατήσαντες σὺν τῷ στρατηγῷ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ προσήγαγον.* P 412 *τοῦτο μαθὼν Χοσρόης φυγῇ ἐχρήσατο. ὁ δὲ βασιλεὺς καταδιώξας τοὺς μὲν πολεμιστὰς ἀνεῖλε, τοὺς δὲ φεύγοντας διεσκέδασε. καὶ καταλαβὼν τὴν Γαζακὸν πόλιν, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ πυρὸς καὶ τὰ χρήματα Κροίσου τοῦ Λυδῶν βασιλέως καὶ ἡ πλάνη τῶν ἀνθράκων, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ εὗρε τὸ μυσαρὸν εἴδωλον τοῦ Χοσρόου, τό τε ἐκτύπωμα αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ παλατίου σφαιροειδεῖ στέγῃ ὡς ἐν οὐρανῷ καθήμενον, καὶ περὶ τοῦτο ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα,*

raclius exercitu cum duce in Armeniam in hiberna dimisso Byzantium rediit.

Anno decimo tertio in Armeniam se contulit. cum vero Chosroes Sarbarazam cum copiis in Romaniam emitteret, et ab Heraclio ad pacem componendam provocatus contemptim legatos audivisset, Heraclius in Persidem irrumpit. quo cognito Chosroes Sarbarazam revocat, contractosque quotquot habebat Persicos exercitus Saino tradit; isque statim se cum Sarbaraza coniunxit, atque una ambo adversus imperatorem duxerunt. sed Heraclius animos militum oratione exhortatus in Persidem interiorem perrexit, urbes et oppida incendio perdens. cumque inaudivisset Chosroen Gazaci esse, contra eum contendens quosdam Saracenorum, quos secum ducebat praecurrere iussit; qui in Chosroae excubitores inciderunt, hostesque partim interfecerunt, alios cum duce captos ad imperatorem adduxere. Chosroes ea re percepta fugam fecit. Heraclius persequens bellatores interficit, fugientes dissipat, urbemque Gazacum capit. ea in urbe fuit fanum solis, thesaurus Croesi Lydorum regis, et impostura carbonum. ingressus autem in eam abominandum offendit Chosroae simulacrum et effigiem eius in globi formam, referente palatii tholo tanquam in caelo sedentem. circum erant sol

οἷς ὁ δεισιδαίμων ὡς θεοῖς ἐλάτρευε, καὶ ἀγγέλους αὐτῷ σκηπτροφόρους περιέστησεν. ἐκεῖθέν τε σταγόνας στάζειν ὡς ὑετοὺς καὶ
B ἤχους ὡς βροντὰς ἐξηχεῖσθαι ὁ θεομάχος ταῖς μηχαναῖς ἐπετεχνάσατο. ταῦτα γοῦν πάντα πυρὶ ἀναλώσας, καὶ τὸν τοῦ πυρὸς ναὸν καταχαύσας καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, συντόμως κατεδίωκεν ὀπίσω Χοσρόου ἐν τοῖς στενοῖς τῶν Μήδων χωρίοις, ἐν οἷς καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας ἐπόρθησε. συμβούλιον δὲ ποιήσας τοῦ παραχειμάσαι, ἁγνίζει τὸν λαὸν ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἀνοίξας τὰ τοῦ θεοῦ ἄχραντα εὐαγγέλια εὗρεν ἐπιτρέποντα ἐν Ἀλβανίᾳ παραχειμάσαι. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ ἔχων σὺν αὐτῷ πολλὴν αἰχμαλωσίαν Περσικήν, ὡσεὶ πεντήκοντα χιλιάδας, τούτους τῇ συμπαθεῖ αὐτοῦ ψυχῇ ἐλεήσας τῶν δεσμῶν ἔλυσε.

C Τῷ ιδ' ἔτει Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Σαρβαραζᾶν ἄλλον στρατηγὸν ἐξοπλίσας μετὰ λαοῦ πρὸς Σαρβαραγκᾶν ἀπέστειλεν, ὡς ἑνωθέντας ἀμφοτέρους πολεμῆσαι Ῥωμαίοις. τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἔσπευσε συμβαλεῖν πόλεμον μετὰ Σαρβάραγκα πρὸ τοῦ ἑνωθῆναι αὐτὸν τῷ Σαρβαραζᾷ, καὶ πολλὰς ἐκδρομὰς κατ' αὐτοῦ ποιησάμενος εἰς δειλίαν αὐτὸν ἐνέβαλεν. ὄπισθεν δὲ ἀμφοτέρους ἐάσας κατὰ Χοσρόου μετὰ σπουδῆς ἤλαυνεν. αὐτομολοῦσι δὲ δύο τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ πείθουσιν αὐτοὺς ὅτι ἐκ δειλίας φεύγουσιν οἱ Ῥωμαῖοι. ἦλθε δὲ αὐτοῖς καὶ φήμη τὸν Σαῒν στρατηγὸν Περσῶν καταλαμβάνειν μεθ' ἑτέρου
D στρατεύματος εἰς βοήθειαν. τοῦτο μαθόντες Σαρβαραγκᾶς τε

22 *καταβαίνειν forte.* margo P

luna et astra, quibus ille superstitiosus tanquam diis serviebat, circumstantibus sibi angelis sceptrigeris. machinas porro impius paraverat, quae ex eo loco guttas pluviae instar emitterent sonitumque tonitrus aemulum ederent. haec omnia ipsamque ignis aedem et totam urbem combussit Heraclius; propereque Chosroem per angustias Mediae insecutus multas urbes et multos agros vastavit. deinde cum de hibernis deliberaret, triduo exercitum lustrat, apertisque postea inviolatis dei evangeliis invenit sibi mandari ut in Albania hiemet. in itinere porro captivos Persas, quos secum ducebat ad septingentos, ut erat homo animo misericordi, ductus miseratione vinculis solvit.

Anno decimo quarto Chosroes Persarum rex Sarbarazem alium ducem copiis instruit, mittitque ad Sarbaraneam, ut coniunctis viribus ii bellum contra Romanos gerant. quod ut rescivit imperator, cum Sarbaranca praelio congredi studuit, antequam se ei Sarbarazas coniungeret. itaque eum crebris impressionibus exterruit. porro utroque post se relicto Chosroem festinanter insecutus est. tum duo Romani ad Persas transfugientes iis persuadent Romanis fugae causam esse metum. simul et rumor adfertur Sain Persarum ducem novo cum exercitu advenire, suis auxilio missum. his cognitis Sarbarancas et Sarbarazas in

καὶ Σαρβαραζᾶς ἠγωνίσαντο συμβαλεῖν πόλεμον Ἡρακλείῳ πρὸ τοῦ φθάσαι τὸν Σαΐν, καὶ τὴν νίκην ἐπ' αὐτοὺς μετενεγκεῖν. πιστεύσαντες δὲ καὶ τοῖς αὐτομόλοις ἐχώρησαν κατὰ Ἡρακλείου. καὶ πλησιάσαντες αὐτῷ κατεσκήνωσαν, βουλόμενοι ἅμα πρωῒ συμβαλεῖν. ὁ δὲ Ἡράκλειος ἀπάρας ἀφ' ἑσπέρας ὥδευσε δι' ὅλης τῆς νυκτός, μακράν τε γενόμενος ἀπ' αὐτῶν, εὑρὼν πεδίον χλοηφόρον, ἠπλίκευσε. νομίσαντες δὲ οἱ βάρβαροι αὐτὸν ἐκ δειλίας φεύγειν ἀκόσμως ἐδίωκον· αὐτὸς δὲ ὑπαντιάσας αὐτοῖς ἐκρότησε πόλεμον, καὶ τῇ τοῦ θεοῦ συνεργίᾳ τρέπει τοὺς βαρβάρους, καὶ τούτους διὰ τῶν φαράγγων διώξας πλήθη πολλὰ ἀνεῖλεν. ἐν τῷ P 413 μεταξὺ δὲ τῶν ἀγώνων ὄντων ἔφθασε καὶ ὁ Σαΐν σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ. συμβαλὼν δὲ καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ βασιλεύς, καὶ τοῦτον τρέψας πολλοὺς ἀνεῖλε καὶ τοὺς λοιποὺς διέσπειρε φεύγοντας, παρέλαβε δὲ καὶ τὸ τοῦλδον αὐτῶν.

Ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς ἑνωθεὶς τῷ Σαῒν ἐπισυνῆξε τοὺς ὑπολειφθέντας βαρβάρους, καὶ πάλιν διενοοῦντο κατὰ τοῦ βασιλέως χωρεῖν. ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐπὶ τὴν τῶν Οὕννων χώραν καὶ ταῖς τούτων δυσχωρίαις ἤλαυνεν ἐν τόποις τραχέσι καὶ δυσβάτοις. οἱ δὲ βάρβαροι ὀπίσω αὐτοῦ ἠκολούθουν. οἱ μέντοι Λαζοὶ ἅμα τοῖς Ἀβασγοῖς δειλιάσαντες ἀπέσπασαν ἑαυτοὺς τῆς τῶν Ῥωμαίων B συμμαχίας καὶ οἴκαδε ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Σαῒν ἡσθεὶς ἐπὶ τούτῳ θυμῷ πολλῷ σὺν τοῖς βαρβάροις ἐχώρει κατὰ Ἡρακλείου. ὁ δὲ βασιλεὺς λόγοις τὸν στρατὸν ἀναπτερώσας παρῄνει λέγων "τὸ πλῆθος ὑμᾶς, ἀδελφοί, μὴ ταραττέτω· θεοῦ γὰρ θέλοντος εἷς

id incubuerunt, ut cum Heraclio confligerent prius quam Sais superveniens ad sese victoriae laudem transferret. fidem quoque transfugarum sermoni habentes ad Heraclium accesserunt, et in propinquo castra posuerunt, in animo habentes prima luce manum conserere. Heraclius autem motis sub vesperam castris per totam noctem iter fecit, procul-que ab hostibus in campum virentem progressus ibi castra posuit. quem barbari prae metu fugisse rati confuso agmine persecuti sunt. Heraclius autem iis occurrit, pugnaque commissa divinitus adiutus eos fudit, insecutusque per convalles magnam stragem hostium edidit. durante adhuc eo certamine Sainus quoque suo cum exercitu supervenit: sed et hunc fudit Heraclius. multaque caede hostium facta palantes reliquos in fuga dissipavit, capto etiam tuldo hostium.

Inde Sarbarazas cum Saino coniungit se, cumque reliquos barbaros collegissent, denuo adoriri Heraclium statuunt. verum is per aspera et transitus difficiles habentia loca ad Hunnorum regionem contendit, insequentibus a tergo barbaris, cum quidem Lazi et Abasgi formidine correpti desertis Romanis domum discesserunt. quo facto delectatus Sainus audacter cum suis in Heraclium ivit. imperator autem animos suorum tali oratione excitavit. "nolite, fratres, hostium multitudine terreri: unus enim nostrum, deo ita volente, mille viros fugabit. im-

διώξει χιλίους. θύσωμεν οὖν τῷ θεῷ ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν σωτηρίας. λάβωμεν στέφη μαρτύρων, ἵνα ὁ μέλλων ἡμᾶς ἐπαινέσῃ χρόνος." τούτοις καὶ ἄλλοις πλείοσι παραθαρρύνας τὸν στρατὸν φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἐξαρτύει τὸν πόλεμον. καὶ στάντες ἐπ' ἀλλήλοις ἀπὸ μικροῦ διαστήματος ἕωθεν
C μέχρις ἑσπέρας ἀλλήλοις οὐ συνέβαλον. ἑσπέρας δὲ καταλαβούσης ὁ βασιλεὺς τῆς ὁδοιπορίας εἴχετο, καὶ οἱ βάρβαροι πάλιν ὀπίσω αὐτοῦ ἠκολούθουν. ἐναλλάξαντες δὲ τὴν ὁδόν, προλαβεῖν τοῦτον βουλόμενοι, ἐμπίπτουσιν εἰς τόπον τελματώδη, καὶ ἠναγκάσθησαν ἐξελθεῖν. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν γῆν Περσαρμενίας παρέτρεχε. τῆς γῆς δὲ ἐκείνης ὑπὸ τῶν Περσῶν κρατουμένης πολλοὶ συνέτρεχον τῷ Σαρβαραζᾷ, καὶ ηὔξεῖτο ὁ λαὸς αὐτοῦ· χειμῶνος δὲ ἐπιγενομένου ἐσκορπίσθη ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον τόπον. τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς διενοεῖτο ἐν νυκτὶ κλέψαι τὸν πόλεμον. καὶ ἐπιλεξάμενος ἵππους εὐσθενεῖς, καὶ τοῦ στρατοῦ τοὺς ἀν-
D δρειοτέρους διελών, προάγειν τοὺς μὲν ἐκέλευσε κατὰ τοῦ βαρβάρου, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἑτέροις ὀπίσω τούτων εἵπετο. σπεύσαντες δὲ κατέλαβον χωρίον Ἀλβανῶν ὥρᾳ θ' τῆς νυκτός. τῶν δὲ Περσῶν γνόντων τὴν ἔφοδον καὶ ὁρμησάντων κατ' αὐτῶν, οἱ Ῥωμαῖοι τούτους πάντας ἀνεῖλον, πάρεξ ἑνὸς τὸ τοῦ λόγου πυρφόρου, ὃς καὶ τῷ βαρβάρῳ ἐμήνυσεν. ὁ δὲ βάρβαρος γυμνὸς καὶ ἀνυπόδετος ἵππῳ ἐπιβὰς φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπορίζετο. τούτου τὰς γυναῖκας καὶ πᾶν τὸ Περσικὸν ἄνθος, ἄρχοντάς τε καὶ σατράπας καὶ στρατιώτας ἐπιλέκτους καταλαβὼν ἀνελθόντας ἐπὶ

molemus nos deo pro fratrum nostrorum salute, coronasque martyrum adipiscamur, ut posteritas nos laudet." his aliisque pluribus cohortatus suos laeto vultu aciem instruit. constiterunt adversae acies exiguo interiecto spatio, et usque ad vesperam conflictu abstinuerunt. vespera ingruente imperator in itinere perrexit, rursum barbaris a tergo sequentibus. qui cum mutata profectione antevertere conarentur, inciderunt in palustria loca, indeque exire rursus coacti sunt. imperator autem cum iuxta Persarmeniam duceret, eaque regio Persis subesset, multi ex ea ad Sarbarazam profecti copias eius auxerunt: sed hieme appetente domum quisque suam discesserunt. eo comperto Heraclius noctu statuit hostes aggredi. itaque delectos equites robore praestantissimos et militum fortissimos praecedere iubet, ipse cum reliquis subsequitur. ita Romani festinantes castellum Albanorum hora noctis nona occupant. quibus cum Persae, adventu eorum cognito, occurrerent, occidione a Romanis caesi sunt, solo, ut proverbio dici solet, facigero superstite, qui cladem barbaro indicavit. barbarus nudus et sine calceis equo insiluit, fugaque sibi consuluit. huius uxores et Persicum florem omnem, principesque et satrapas et delectos milites, cum super tecta domorum

τῶν δωμάτων καὶ πόλεμον κροτοῦντας, διὰ πυρὸς καθῆλε, καὶ οὓς μὲν ἔκτεινεν, οὓς δὲ πυρὶ ἀνάλωσεν, οὓς δὲ αἰχμαλώτους ἔλαβεν· ὀλίγοι δὲ πάνυ φυγόντες ἐσώθησαν. ἔλαβε δὲ καὶ τὰ ὅπλα τοῦ βαρβάρου, τήν τε χρυσῆν ἀσπίδα καὶ μάχαιραν καὶ P 414 δόρυ, καὶ τὴν χρυσῆν καὶ διάλιθον ζώνην καὶ τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ. ταῦτα δὲ λαβὼν χωρεῖ κατὰ τῶν διεσπαρμένων ἐν τοῖς χωρίοις, οὓς καὶ διώξας πολλοὺς ἔκτεινε καὶ δεσμίους ἔλαβεν. εἶτα ἐπισυνάξας τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον μετὰ χαρᾶς ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις παρεχείμασε.

Τῷ ιε′ ἔτει ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος μετὰ τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ τὴν τῶν Σύρων ὁδὸν τὴν ἐπὶ τῷ Ταύρῳ ὑπερβάς, ἐν ἑπτὰ ἡμέραις κόπῳ πολλῷ καταλαμβάνει τὸν Τίγριν ποταμόν, εἶτα τὴν Μαρτυρόπολιν καὶ τὴν Ἄμιδαν· καὶ διαναπαύονται ὅ τε στρατὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία. ἐντεῦθεν γράμματα πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεύς, καὶ τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν πάντα ἐδήλωσε, καὶ B χαρὰν τῇ πόλει ἐνεποίησεν. ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς ἐπῆλθε κατ᾽ αὐτοῦ. ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἴλην στρατιωτῶν ἀπέστειλε φυλάττειν τὰς πρὸς αὐτὸν ἀγούσας κλεισούρας, καὶ αὐτὸς τὰς πρὸς ἀνατολὴν ἐκδραμὼν διεξόδους ἀντιπρόσωπος ᾔει τοῖς βαρβάροις, καὶ περάσας τὸν Νυμφίον ποταμὸν κατέλαβε τὸν Εὐφράτην, ἐν ᾧ ἡ πλεκτὴ γέφυρα ἐκ σχοινίων καὶ ἐρίων ἦν, ἣν ὁ Σαρβαραζᾶς λύσας ἐπὶ τὴν ἑτέραν γῆν πᾶσαν μετήγαγε. παραδραμὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν ποταμὸν εὗρε πόρον, καὶ ἀκινδύνως τοῦτον ἐπέρασε παραδόξως τῷ Μαρτίῳ μηνί. καὶ καταλαβὼν τὰ Σαμόσατα, πάλιν

confugisse ac defensionem moliri videret, igne coniecto depulit, aliosque interfecit, quosdam cremavit, reliquos cepit, perpaucis fuga elapsis. potitus est etiam armis barbari, aureo scuto et gladio et hasta ac cingulo aureo gemmato et calceis. inde in eos duxit qui per agros dispersi erant; eosque insecutus multos occidit, multos cepit. exin contractis hilari animo copiis ibi hiemavit.

Anno 15 Heraclius cum exercitu, itinere quod per Taurum montem in Syriam ducit superato, septimo die post exhaustum magnum laborem ad Tigrim fluvium pervenit. inde per Martyropolin et Amidam urbes itinere facto exercitum et captivos quiete refecit. indeque literas de rebus suis Byzantium misit, quae magnum in urbe gaudium excitaverunt. Sarbarazas porro adversus eum tendebat. ideo Heraclius misso militum agmine claustra, quibus ad eum iter erat, servare iubet; et ipse per exitus profectus qui versus Orientem sunt, adversum se barbaris fert. tum Nymphio amne traiecto ad Euphraten pervenit. erat is ponte ex funibus et lana contexto instratus; quem Sarbarazas solutum in alteram partem totum transtulit. ceterum Heraclius vadum fluminis reperit, dum ad ripam eius decurrit: itaque praeter omnium opinionem Euphraten transit mense Martio. inde occupatis Samosatis rursum Tau-

τὸν Ταῦρον διαβὰς εἰς Γερμανίκειαν ἀφίκετο, καὶ περάσας τὴν
C Ἄδαναν ἦλθεν εἰς τὸν Ταῦρον ποταμόν. ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς τὴν γέφυραν πάλιν ἐκτείνας τὸν Εὐφράτην ἐπέρασε καὶ ἠκολούθει ὀπίσω αὐτοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς περάσας τὸν Σάρον διανέπαυσε τὸν στρατόν. καταλαμβάνει δὲ καὶ ὁ βάρβαρος εἰς τὸ ἀντίπεραν μέρος. εὑρὼν δὲ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν γέφυραν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ προπύργια κρατηθέντα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἠπλήκευσεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀτάκτως ἐκτρέχοντες διὰ τῆς γεφύρας πολὺν φόνον ἐποιοῦντο Περσῶν· οἷς ὁ βασιλεὺς παρῄνει μὴ ἐκτρέχειν ἀτάκτως, μήπως γένωνται τοῖς ἐναντίοις ὁδός. οἱ δ' οὐκ ἐπείθοντο, καὶ μετ' οὐ πολὺ δίκην ἔτισαν τῆς παρακοῆς, τοῦ βαρβάρου ἐνέδρας κατ' αὐτῶν ποιησαμένου. οὓς ὁ βασιλεὺς ἑωρακὼς ἀναιρουμένους
D συνεπημύνατο. ἀνὴρ δέ τις γιγαντιαῖος μέσον τῆς γεφύρας τῷ βασιλεῖ συναντήσας προσέβαλεν· ὃν καὶ πατάξας ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ῥείθρῳ ἔρριψεν. οὗ πεσόντος οἱ βάρβαροι εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, καὶ τῷ στενωπῷ τῆς γεφύρας εἰς τὸν ποταμὸν ἐρριπτοῦντο. ἄλλοι δὲ ξίφεσιν ἀνῃροῦντο, τοῦ βασιλέως μετ' ὀλίγων τινῶν γενναίως ἀπομαχομένου ὑπὲρ ἄνθρωπον, ὡς καὶ τὸν Σαρβαραζᾶν ἐκπλαγῆναι καὶ πρός τινα μαγαρίτην εἰπεῖν "ὁρᾷς τὸν Καίσαρα, ὦ Κοσμᾶ, πῶς θρασὺς πρὸς τὴν μάχην ἵσταται καὶ πρὸς τοσοῦτον πλῆθος μόνος ἀγωνίζεται;" ἐκ γὰρ τῶν βασιλικῶν
P 415 παρασήμων ἐγνωρίζετο. καταλαβούσης δὲ τῆς ἑσπέρας ἀπ' ἀλ-

8 προπύρσια P

rum transit et Germaniciam pervenit, Adanaque peragrata ad Taurum amnem accedit. interim Sarbarazas rursum ponte extento Euphratem traiicit Romanosque insequitur. imperator Saro transmisso exercitum quiete relaxat. venit et barbarus ad alteram fluminis partem, cumque cerneret amnem pontem et propugnacula in eo a Romanis occupata, castra posuit. Romani porro incomposito agmine per pontem excurrentes multos Persas interfecerunt, nequicquam imperatore monente ne ita nullo ordine evagarentur atque insidiis se hostium exponerent. itaque non multo post a Persis per insidias circumventi poenas suae contumaciae ac temeritatis dederunt. ipse tunc imperator suis in periculo constitutis opem tulit, ac quendam gigantiformem in medio pontis secum congressum feriit inque profluentem deturbavit. cuius casu reliqui etiam barbari territi cum fugam facerent, obsistente pontis angustia, alii in amnem deiecti, alii gladiis interfecti sunt. imperator eo tempore paucis quibusdam stipatus pugnam obiit, fortitudine quam pro hominis natura maiore, adeo quidem ut Sarbarazas admiratione perculsus cuidam Magaritae dixerit "videsne, o Cosma, Caesarem?" agnoscebatur autem insignibus imperatoriis. "quanta is audacia praelium subsistit, solusque contra tantam multitudinem certat?" nox superveniens prae-

λήλων διέστησαν, καὶ ὁ βάρβαρος φοβηθεὶς διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τοὐπίσω ὑπέστρεψεν, ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πρὸς Σεβάστειαν ὥρμησε, καὶ τὸν Ἅλυν περάσας ἐκεῖ παρεχείμασεν. ὁ δὲ Χοσρόης μανεὶς ἔλαβε τὰ κειμήλια πασῶν τῶν ὑπὸ Πέρσας ἐκκλησιῶν, καὶ ἠνάγκαζε τοὺς Χριστιανοὺς κοινωνῆσαι τῇ τοῦ Νεστορίου θρησκείᾳ, πρὸς τὸ πλῆξαι τὸν βασιλέα.

Τῷ ιϛ´ ἔτει ὁ Χοσρόης νέαν ἐποιήσατο στρατιὰν ἀπό τε ξένων καὶ πολιτῶν καὶ οἰκετῶν καὶ παντὸς γένους. καὶ ἐκ τούτων ἐκλεξάμενος καὶ τῷ Σαῒν παραδοὺς στρατηγῷ, ἄλλας τε ν´ χιλιάδας ἐκ τῆς φάλαγγος τοῦ Σαρβάρου τούτοις συνῆψεν, οὓς καὶ B χρυσολόχας ὠνόμασε, καὶ κατὰ τοῦ βασιλέως ἀπέστειλε. τὸν δὲ Σάρβαρον σὺν τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ στρατεύμασι κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἔπεμψεν, ὅπως τοῖς ἐκ δύσεως Οὔννοις, οὓς καὶ Ἄβαρας καλοῦσι, μετὰ καὶ Σθλαβίνων καὶ Γηπέδων συμφωνήσας κατὰ τῆς πόλεως χωρήσωσι καὶ ταύτην πολιορκήσωσι. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ βασιλεὺς τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν εἰς τρεῖς διαιρέσεις ἐχώρισε, καὶ τοὺς μὲν ἔπεμψεν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοὺς δὲ παραδοὺς Θεοδώρῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Σαῒν πολεμεῖν ἐκέλευσε. τὸ δὲ τρίτον μέρος αὐτὸς λαβὼν ἐπὶ Λαζικὴν ἐχώρει, καὶ τοὺς Τούρκους τῆς ἑῴας, οὓς καὶ Χαζάρους ὀνομάζουσιν, εἰς συμμαχίαν ἐκάλει. ὁ δὲ Σαῒν σὺν τῷ νεολέκτῳ στρατῷ τὸν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν Θεόδωρον καταλαβὼν πρὸς πόλεμον ὡπλίσατο. C τοῦ δὲ θεοῦ διὰ πρεσβειῶν τῆς θεοτόκου συνεργήσαντος, πολέμου κροτηθέντος χάλαζα παραδόξως κατὰ τῶν βαρβάρων κατηνέχθη

lium diremit. barbarus autem sibi metuens retro abiit. imperator porro suos ad Sebasteam adducit, ac traiecto Haly flumine ibi hiemat. at Chosroes insania percitus donaria omnium ecclesiarum quae sub Persis erant abstulit; utque Heraclio aegre faceret, Christianos omnes ad societatem Nestorianae religionis adegit.

Anno decimo sexto Chosroes novum conscribit exercitum de peregrinis, civibus et servis, omnique hominum sorte. ex his delectos Saino ducendos mandat, additis de Sarbari exercitu 50 milibus, quos et Chrysolochas nominat, quasi aureum agmen, eumque adversus Heraclium mittit. Sarbarum cum reliquis copiis ad Cpolin proficisci iubet, ut initis pactis cum Hunnis occidentalibus, qui et Avares nominantur, ac Slavinis et Gepidis, urbem obsidere atque oppugnare curet. his perceptis Heraclius in tres partes suum exercitum dividit. harum unam urbi praesidio mittit, alteram Theodoro fratre suo duce adversus Sainum rem gerere iubet: ipse cum tertia Lazorum dicionem petit Turcorumque orientalium, quos et Chazaros appellant, auxilia ambit. Sainus cum recenti suo exercitu in Theodorum Heraclii fratrem incidens ad pugnam se parat. qua conserta impetratum est dei auxilium deiparae intercessione, ita ut grando inopinata in barbaros deferretur multosque eorum

καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐπάταξεν, ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων παράταξις γαλήνης ἀπήλαυσε. τρέπουσι δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Πέρσας, καὶ ἀναιροῦσι πλήθη πολλά. ὅπερ μαθὼν ὁ Χοσρόης ὀργίζεται κατὰ τοῦ Σαΐν, ὃς ἐκ πολλῆς ἀθυμίας νόσῳ περιπεσὼν τελευτᾷ. τούτου τὸν νεκρὸν Χοσρόης πολλαῖς αἰκίαις ὑπέβαλεν. οἱ δὲ Χάζαροι διαρρήξαντες τὰς Κασπίας πύλας τῇ Περσίδι εἰσβάλλουσιν ἐν τῇ
D *χώρᾳ τοῦ Ἀνδροηγᾶ σὺν τῷ στρατηγῷ αὐτῶν Ζεβεὴλ, δευτέρῳ ὄντι τοῦ χαγάνου τῇ ἀξίᾳ· καὶ ἐν οἷς ἂν τόποις διέβαινον, τούς τε Πέρσας ᾐχμαλώτευον καὶ τὰς κώμας καὶ πόλεις πυρὶ παρεδίδουν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπάρας ἀπὸ Λαζικῆς τούτοις συνήντησεν. ὁ δὲ Ζεβεὴλ μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ χαρᾶς ἠσπάσατο τὸν βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. προσήνεγκε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ πρὸς συμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. λαβὼν δὲ τούτους ὁ βασιλεὺς κατὰ Χοσρόου ἐχώρει. ὁ δὲ Σάρβαρος τῇ Χαλκηδόνι προσβαλών, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄβαρες ἐκ τῆς Θρᾴκης τῇ πόλει πλησιάσαντες, ταύτην ἑλεῖν ἐβούλοντο, μηχανὰς*
P 416 *κατ' αὐτῆς ποιήσαντες. πλῆθός τε ἄπειρον καὶ ἀριθμοῦ κρεῖττον ἐκ τοῦ Ἴστρου ἐνέγκαντες σκαφῶν γλυπτῶν τὸν κόλπον τοῦ Κέρατος ἐπλήρωσαν. δέκα δὲ ἡμέρας τῇ πόλει παραταξάμενοι διά τε γῆς καὶ θαλάσσης τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει καὶ συνεργίᾳ καὶ τῇ τῆς ἀχράντου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου πρεσβείᾳ ἡττήθησαν, καὶ πλήθη πολλὰ ἀποβαλόντες ἔν τε γῇ καὶ θαλάσσῃ μετὰ μεγάλης αἰσχύνης ὑπέστρεψαν. τοιοῦτον γὰρ συνέβη αὐτοῖς. εἶδον οἱ*

22 ἀποβάλλοντες P

feriret, cum interim omnis tempestatis expers esset Romanus exercitus. fusi eo praelio sunt a Romanis Persae, magnaque clade affecti. Chosroes ea de causa gravem in Sainum iram concepit; atque hic prae maerore in morbum incidit, eoque est exanimatus. in cadaver Chosroes variis contumeliis desaeviit. ceterum Chazari perruptis Caspiis portis in Persidem impressionem faciunt, in Androegae regionem, duce Zebeelo, qui dignitate erat a Chagano proximus. quacunque eos impetus tulit, Persas captivos abducunt, pagos urbesque incendunt. his Heraclius ex Lazis movens occurrit, estque cum suo exercitu peramice et hilariter a Zebeelo salutatus; qui filium suum belli socium imperatori relinquens domum versus abiit. imperator his auctus auxiliis in Chosroem contendit. interim Sarbarus Chalcedonem adoritur. et Avares ex Thracia effusi Cpolin obsident, machinis ad oppugnandum aptatis; accitaque innumera sculptarum navium ex Istro multitudine sinum qui in cornu erat iis opplent. cum autem per decem dies terra marique urbem oppugnassent, vi et auxilio dei ac inviolatae virginis deiparae intercessione victi, amissis terra marique ingenti numero suis, magno cum dedecore discesserunt. tale enim eis quippiam usu venit. viderunt bar-

βάρβαροι πρωΐας οὔσης καὶ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἀπὸ τῆς πόρτης τῶν Βλαχερνῶν ἐξελθοῦσαν γυναῖκα περιφανῆ, μετὰ καὶ εὐνούχων τινῶν. ὑπολαβόντες δὲ τὴν βασίλισσαν εἶναι τὴν τοῦ Ἡρακλείου γυναῖκα, καὶ πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῶν ἐξέρχεσθαι B εἰρήνης ἕνεκα διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν βασιλέα ἐν τῇ πόλει, πάροδον αὐτῇ ἐποίησαν, ἵνα καὶ λαὸς ἕτερος ἐξελθὼν ὑποχείριος αὐτοῖς γένηται. εἶτα ὡς εἶδον αὐτὴν τὴν τοῦ φοσσάτου περιοχὴν ἐξελθοῦσαν καὶ μὴ ἀπελθοῦσαν πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῶν, διώκουσιν ὄπισθεν αὐτῆς· καὶ ὡς δῆθεν ἐπλησίασαν αὐτῇ κατὰ τόπον τῆς λεγομένης παλαιᾶς πέτρας, αὐτὴ μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῇ ἄφαντοι γεγόνασιν, αὐτοὶ δὲ ἀλλήλοις συμπλακέντες θορύβου μεστὸν ποιοῦσι τὸ πλῆθος καὶ ἀλλήλους κατασφάζουσιν ἕως ἑσπέρας. πρωΐας δὲ γενομένης τὴν αἰτίαν ζητήσας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἐπεὶ τὸ πλεῖον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐμφυλίως ἀναλωθὲν εὗρεν, ὑποστρέφει μετ᾽ αἰσχύνης εἰς τὰ ἴδια. οἱ δὲ τοῦ πλοΐμου καὶ αὐτοὶ τούτους C ἰδόντες ὑποχωρήσαντας εὐθέως ἀνεχώρησαν· οὓς κατὰ τὸν Εὔξεινον πόντον ζάλη καταλαβοῦσα ὀλίγους τινὰς ἀπελθεῖν εἰς τὰ ἴδια ἀφίησιν. ὁ δὲ Σάρβαρος ἐπὶ τούτοις ἀχθεσθεὶς ὅμως τὴν Χαλκηδόνα παρακαθήμενος οὐ μετέστη, ἀλλ᾽ αὐτοῦ ἐχείμασε, πραιδεύων τὰ περατικὰ μέρη καὶ ἀφανίζων τὰς πόλεις αὐτῶν.

Τῷ ιζ′ ἔτει εἰσβαλὼν ἐν Περσίδι ὁ Ἡράκλειος σὺν τοῖς Τούρκοις ἀπροσδοκήτως διὰ τὸν χειμῶνα εἰς ἔκστασιν ἐνέβαλε τὸν Χοσρόην. οἱ δὲ Τοῦρκοι τόν τε χειμῶνα ὁρῶντες καὶ τὰς συνεχεῖς ἐκδρομὰς τῶν Περσῶν, τῷ τε βασιλεῖ μὴ φέροντες συγκο- D

19 παιδεύων P

bari prima luce, cum sol oriretur, mulierem quandam illustrem eunuchis comitatam porta Blachernarum exeuntem. quam cum opinarentur Heraclii uxorem esse, et ad suum principem ob mariti absentiam ire pacis petendae causa, transitum ei concesserunt, subsequentem ex urbe hominum turbam ipsi adorturi. ut vero fossae ambitum egressam non ire ad principem viderunt, insecuti sunt usque apud locum cui Veteris saxi nomen est: ibi cum fere iam essent assecuti, illa cum suis ex oculis et conspectu eorum evanuit. ipsi autem tumultu concitato inter se congressi ad vesperam usque mutuo strages ediderunt. mane insequentis diei dux causam inquirens, quod maiorem suorum partem intestino conflictu periisse videret, turpiter domum rediit. statim quoque classis ab obsidione recessit; quam domum revertentem in Euxino mari oborta tempestas ita afflixit ut perpauci ad suos redierint. Sarbarus, tametsi haec ei molesta acciderant, tamen obsidionem Chalcedonis non solvit, sed hiemavit ibi, populans transmarina et urbes evertens.

Anno decimo septimo hieme in Persidem Heraclius cum Turcis ingressus improviso Chosroem perterruit. sed Turci hiemem ac crebras Persarum excursiones aegre ferentes, neque tolerandis aerumnis socios

πιᾶν, ἤρξαντο κατ' ὀλίγον ὑπορρέειν, καὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν. ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησε τῷ λαῷ αὐτοῦ, λέγων "γνῶτε, ἀδελφοί, ὅτι οὐδεὶς ἡμῖν συμμαχῆσαι θέλει, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ θεὸς καὶ ἡ τοῦτον τεκοῦσα ἀσπόρως θεοτόκος. τοῦτο δὲ γίνεται ὅπως δείξῃ ἐν ἡμῖν καὶ πᾶσι τούτοις τὴν ἑαυτοῦ δυναστείαν, καταπέμψας ἡμῖν τὴν αὐτοῦ βοήθειαν." ὁ δὲ Χοσρόης ἐπισυνάξας πάντα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ προβάλλεται αὐτοῖς στρατηγὸν Ῥαζάστην, ἄνδρα πολεμικώτατον καὶ ἀνδρεῖον, καὶ κατὰ Ἡρακλείου πέμπει. ὁ δὲ βασιλεὺς τάς τε πόλεις καὶ κώμας Περσίδος ἐπυρπόλει, καὶ τοὺς κρατουμένους Πέρσας ἀνεῖλεν ἐν
P 417 ῥομφαίᾳ. τῷ Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνὶ κατέλαβεν εἰς τὴν χώραν Χαμαϊθᾶ, καὶ διανέπαυσε τὸν λαὸν ἑβδομάδα μίαν. ὁ Ῥαζάστης δὲ ἐλθὼν ἠκολούθει ὄπισθεν, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀναλισκόντων τὰς τροφὰς ὄπισθεν αὐτὸς πεινῶν ἠκολούθει, ὡς πολλὰ τῶν ἀλόγων αὐτοῦ διαφθαρῆναι. ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ πρώτῃ τοῦ Δεκεβρίου μηνὸς διαβὰς τὸν Ζαβᾶν ποταμὸν πλησίον τῆς πόλεως Νινευὶ κατεσκήνωσε. κατέλαβε δὲ καὶ ὁ Ῥαζάστης. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποστέλλει Βοάνην τὸν στρατηλάτην μετ' ἐπιλέκτων στρατιωτῶν ὀλίγων. ὁ δὲ εὗρε βάνδον τῶν Περσῶν, ἐξ ὧν κς' κρατήσας ἤνεγκε πρὸς τὸν βασιλέα, τοὺς ἄλλους φονεύσας. ἤνεγκε δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κόμητος αὐτῶν καὶ τὸ σπαθίον αὐτοῦ ὁλόχρυσον καὶ τὸν σπαθά-
B ριον τοῦ Ῥαζάστου, ὃς καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ ὅτι ὡρισμένος ἐστὶν ὁ Ῥαζάστης πολεμῆσαί σοι, καὶ τρισχιλίους ὡπλισμένους ἀπέστειλεν αὐτῷ Χοσρόης, ἀλλ' ἀκμὴν οὐκ ἔφθασαν. ταῦτα μαθὼν ὁ βα-

se imperatori praebere sustinentes, paulatim ex castris dilabi, tandemque universi desertis Romanis domum reverti coeperunt. tum imperator suos ita est allocutus. "videtis, fratres, neminem nobis adesse velle praeter unum deum et quae eum sine semine peperit virginem. ideo fit ut caelitus nobis misso auxilio in nobis ac omnibus istis suam demonstret potentiam." Chosroes omnibus suis exercitibus contractis praeficit Razasten, virum bellicosissimum ac insigni fortitudine, eumque adversus Heraclium mittit. Heraclius pagis urbibusque Persidis igne evastatis, et Persis, quos cepisset, gladio interfectis, Octobri mense Chamaitha regionem occupat, ibique 7 dierum quiete exercitum reficit. insequebatur a tergo Razastes, sed, quod Romani alimenta omnia absumebant, fame urgebatur, eaque multa ipsius iumenta peribant. prima Decembris die Heraclius Zaba flumine traiecto haud procul Ninive castra metatur; eodemque Razastes supervenit. tum imperator Boanem exercitus ducem cum delectis militibus paucis emittit. is in bandum Persicum incidens, reliquis occisis, 26 captos ad Heraclium adducit, afferens una caput comitis eorum et eius pugionem ex solido auro, ac Razastae armigerum. hic indicat Heraclio decrevisse Razastem praelio congredi, ac tria armatorum milia ei a Chosroe missa, nondum tamen

σιλεὺς προαπέστειλε τὸ τοῦλδον ἔμπροσθεν καὶ αὐτὸς ἐπηκολούθει. εὑρὼν δὲ τόπον ἐπιτήδειον ἠθέλησε συμβαλεῖν πόλεμον μετὰ Ῥαζάστου πρὸ τοῦ ἑνωθῆναι τοῖς τρισχιλίοις. καὶ προπηδήσας πάντων ὁ βασιλεὺς ἄρχοντι μεγάλῳ τῶν Περσῶν συναντᾷ, καὶ τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει καὶ τῆς θεοτόκου καταβάλλει τοῦτον. εἶτα καὶ δεύτερον ὁμοίως καὶ τρίτον, ὅστις ἔδωκε τῷ βασιλεῖ μετὰ δόρατος εἰς τὸ χεῖλος. μάχης οὖν κροτηθείσης σφοδρῶς πίπτει ὁ Ῥαζάστης καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ σχεδὸν πάντες καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ C στρατοῦ αὐτοῦ. ἔπεσον δὲ Ῥωμαῖοι πεντήκοντα, ἐξ ὧν δέκα ἀπέθανον. ἵστατο δὲ ὁ πόλεμος ἀπὸ πρωΐας ἕως ὥρας ἐνδεκάτης, καὶ τροπὴ οὐκ ἐγένετο. καὶ τὴν μὲν νύκτα ἡσύχασαν, περὶ ὥραν δὲ η' τῆς νυκτὸς λαβόντες οἱ Πέρσαι τὸ φοσσάτον αὐτῶν ἠπλήκευσαν εἰς πόδας ὄρους τραχεινοῦ ἔμφοβοι. οἱ Ῥωμαῖοι δὲ εὑρόντες τὸν τοῦ Ῥαζάστου νεκρὸν ἔλαβον τὸ σκουτάριον αὐτοῦ ὁλόχρυσον καὶ τὸ λωρίον καὶ τὰ βραχιόνια αὐτοῦ καὶ τὴν σέλλαν, πάντα ὁλόχρυσα, καὶ τὸ σκαραμάγγιον αὐτοῦ. κατεσχέθησαν δὲ καὶ ζῶντες πολλοί. ὁ δὲ βασιλεὺς θαρσοποιήσας τὸν στρατὸν κατὰ Χοσρόου ἤλαυνεν, ὅπως τοῦτον ἐκφοβήσας πείσῃ ἀποστεῖλαι D πρὸς Σάρβαρον ἀναχωρῆσαι τοῦ Βυζαντίου. διαπεράσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς γεφύρας τοῦ μικροῦ Ζαβᾶ κατεσκήνωσεν εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Ἰεσδεμόν, ἑορτάσας ἐν αὐτοῖς τὴν Χριστοῦ γέννησιν. ἐκεῖθεν δὲ διελθὼν ὁ βασιλεὺς κατέλαβον ἕτερον παλάτιον τοῦ Χοσρόου λεγόμενον Ῥοῦσα, καὶ τοῦτο κατέστρεψεν. ἐξ ἐκείνου

advenisse. his cognitis imperator tuldum praemittit, atque ipse subsequitur; nactusque locum opportunum statuit pugnam committere, priusquam ad Razastem tria ista milia accederent. ita ante alios omnes prosiliens ductori cuidam Persarum vasto homini occurrit, eumque dei et deiparae auxilio deiicit: tum alium ac porro tertium, qui ei hasta labium sauciarat. ita tum acri praelio conserto, Razastes, ac qui cum eo erant ductores, prope omnes ceciderunt, maiorque exercitus eorum pars. de Romanis ceciderunt quinquaginta, ex quibus decem mortui sunt. duravit pugna a prima luce usque ad vesperam, ac neutri loco cesserunt. nox ea quieta fuit. sed circa horam noctis octavam Persae suis rebus diffidentes evulsum vallum in montis asperi pedem transtulerunt. Romani invento Razastae cadavere clypeum eius totum aureum, tum loricam et brachiorum integumenta ac sellam, omnia ex solido auro confecta, abstulerunt, nec non scaramangium eius. multi etiam Persae vivi in potestatem hostium venerunt. imperator postquam suorum militum animos oratione confirmavit, in Chosroen ducit, uti hunc terrore obiecto eo adigat ut is ab obsidione Byzantii Sarbarum revocet. transgressus ergo parvi Zabae pontes in aedibus Iesdemonis divertit, ibique Christi natalem celebravit. hinc ad aliud Chosroae palatium venit, quod Rusa dicebatur, idque evertit. inde aliud occupat palatium, nomine

δὲ εἰς ἕτερον κατέλαβε παλάτιον τὸ λεγόμενον Βεκλάμ, ἐν ᾧ καὶ
ἱπποδρόμιον ἦν καὶ στρουθιῶνες τρεῖς σιτευτοὶ καὶ δορκάδες φʹ
καὶ σύαγροι ρʹ, πρόβατα δὲ καὶ χοῖροι καὶ βόες ὧν οὐκ ἦν ἀριθμός.
P 418 καὶ πάντα δέδωκε τῷ λαῷ. τινὲς δὲ τῶν συνόντων τοῖς Πέρσαις
Ἀρμενίων προσῆλθον τῷ βασιλεῖ λέγοντες ὅτι ὁ Χοσρόης μετὰ
τῶν ἐλεφάντων καὶ τοῦ ἰδίου στρατοῦ πλησίον τοῦ παλατίου αὐτοῦ
Δυσταγέρδη κατεσκήνωσεν, ἐκδεχόμενος συναχθῆναι πάντα τὸν
στρατὸν αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαί σοι. καὶ εὐθέως πυρπολήσας
πάντα ὁ βασιλεὺς ἔρχεται πλησίον τοῦ παλατίου αὐτοῦ Δυστα-
γέρδη, ἐν ᾧ καὶ εὗρε βάνδα Ῥωμαίων, ἅπερ ἐν διαφόροις χρόνοις
ἔλαβον οἱ Πέρσαι, καὶ εἴδη τινά, οἷον ἀλόην πολλὴν καὶ ξύλα
μεγάλα ἀλόης, μέταξάν τε καὶ πέπερι καὶ καρβάσια καμίσια ὑπὲρ
ἀριθμόν, σάχαρ καὶ ζιγγίβερ καὶ ἄσημον, ὁλοσηρικά τε ἱμάτια,
B νακοτάπητά τε καὶ τάπητας ἀπὸ βελόνης, πλῆθος πολύ. ταῦτα
διὰ τὸ βάρος κατέκαυσαν. προσέφυγον δὲ τῷ βασιλεῖ πολλοὶ
αἰχμάλωτοι, Ἐδεσηνοὶ καὶ Ἀλεξανδρηνοὶ καὶ ἀπὸ ἄλλων ἐθνῶν
πλῆθος πολύ. ἐποίησε δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνταῦθα τὴν ἑορτὴν τῶν
ἁγίων θεοφανίων, καταστρέφων τὰ τοῦ Χοσρόου παλάτια ὑπέρ-
τιμα καὶ θαυμαστὰ καὶ ἐκπλήξεως γέμοντα ἕως ἐδάφους, ἵνα
μάθῃ, φησίν, ὁ Χοσρόης οἷον πόνον εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι τῶν πό-
λεων αὐτῶν πυρπολουμένων ὑπ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ Χοσρόης πρὸ τοῦ
καταλαβεῖν τὸν βασιλέα εἰς Δυσταγέρδην τρυπήσας τὸ τεῖχος τῆς
πόλεως ἐξῆλθεν ἀγνοούντων πάντων μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν
τέκνων αὐτοῦ. καὶ ὁ μὴ δυνάμενος ποιῆσαι εἰς ὁδὸν μίλια πέντε

Beclamum. in eo erat circus et altiles struthiones tres, capreae quingentae, apri centum, multitudo innumera ovium porcorum et boum. haec omnia populo dedit. quidam vero Armenii, qui cum Persis degebant, ad Heraclium se conferunt, nuntiantque Chosroem cum elephantis copiisque suis commorari apud palatium suum, nomine Dystagerdam, pugnamque differre dum reliquos milites contrahat. imperator ergo igni omnia statim vastans ad palatium Dystagerdam accedit. in eo invenit banda Romanorum, quae diversis temporibus Persae ceperant: tum varias rerum species, ut aloen et magna aloes ligna, nec non metaxam, piper, carbasinas camisias innumeras, saccarum, gingiber, argentum, vestes holosericas, pelliceam vestem stragulam, tapetes acu pictos, magna copia. haec omnia, quia ob pondus erant molesta futura, igne cremaverunt. confugerunt etiam ad Heraclium multi captivi Edesseni, Alexandrini, aliarumque nationum ingens multitudo. ibi Theophania festum diem egit. palatia autem Chosroae pretiosissima, admirabilia, et rerum stuporem incutientium plena funditus diruit, ut doceret (sic enim aiebat) Chosroem, quantum doloris Romani percepissent ipso eorum urbes incendente. at vero Chosroes, antequam Dystagerdam Heraclius pervenisset, omnibus insciis perforato urbis muro cum uxoribus et liberis exi-

τὴν ἡμέραν ἀπῆλθε φεύγων κε', καὶ διελθὼν τὴν Κτησιφῶντα C πέραν τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ εἴς τι φρούριον εἰσῆλθε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τριῶν θυγατέρων αὐτοῦ. τινὲς δὲ τῶν Περσῶν διέβαλον τὸν Σάρβαρον πρὸς Χοσρόην ὡς τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντα, καὶ ἀποστέλλει σπαθάριον αὐτοῦ πρὸς Καρδαρίγαν τὸν συστράτηγον τοῦ Σαρβάρου εἰς Χαλκηδόνα, ἵνα τὸν Σάρβαρον ἀποκτείνῃ καὶ τὸν λαὸν ἀναλαβόμενος σπεύσῃ εἰς Περσίδα. ὁ δὲ τὰ γράμματα κομίζων συλλαμβάνεται περὶ τὴν Γαλατίαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες εἰς τὸ Βυζάντιον αὐτὸν ἀπήγαγον πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ παραχρῆμα μεταπέμπεται Σάρβαρον, καὶ D δείκνυσιν αὐτῷ τὴν πρὸς Καρδαρίγαν ἐπιστολήν. ὁ δὲ πληροφορηθεὶς ποιεῖ συνθήκας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, καὶ φαλσεύσας τὴν ἐπιστολὴν Χοσρόου ἐντίθησι σὺν αὐτῷ καὶ ἄλλους τετρακοσίους σατράπας καὶ ἄρχοντας καὶ χιλιάρχους ἀποκτανθῆναι. συναθροίσας οὖν ἅπαντας καὶ τὸν Καρδαρίγαν, καὶ ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολήν, ἔφη τῷ Καρδαρίγᾳ "συνορᾷς τοῦτο ποιῆσαι;" οἱ δὲ ἄρχοντες θυμοῦ πλησθέντες τὸν Χοσρόην ἀπεκήρυττον, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα συνθήκας ἐποίησαν εἰρηνικάς, ἵνα μηδὲν λυμηνάμενοι ἐπὶ τὰ ἴδια ἀπέλθωσιν. ὁ δὲ Ἡράκλειος P 419 ἔγραψε τῷ Χοσρόῃ περὶ εἰρήνης· ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἐμίσησε τὸν Χοσρόην. ὃς πάλιν ἐστράτευσε τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλεν ἑνωθῆναι τῷ στρατῷ τοῦ Ῥαζάστου καὶ στῆναι εἰς τὸν Ναρβᾶ ποταμόν, καὶ

12 κοιεῖν P

verat. et qui uno die quinque milia passuum iter facere nequiverat, tunc fuga viginti quinque milia confecit; cumque transivisset Ctesiphontem et ultra Tigrim fluvium pervenisset, in castellum quoddam se cum uxore et tribus filiabus suis abdidit. cum autem quidam Persae Chosroae per calumniam significarent Sarbarum rebus Romanis studere, rex satellitem suum ad collegam eius Cardaricham mittit, qui tum apud Chalcedonem erat, eique mandat ut Sarbarum occidat exercituque recepto in Persidem contendat. tabellarius iste in finibus Galatiae a Romanis interceptus fuit, et Byzantium ad imperatoris filium abductus. is Sarbaro confestim accito literas ad Cardaricham scriptas demonstrat. Sarbarus re certo cognita cum imperatoris filio et patriarcha pacem componit; literisque Chosroae adulteratis, alios quadringentos satrapas principes ac tribunos militum inscribit, quasi eos secum interfici rex iussisset. tum toto exercitu et Cardaricha convocatis epistolam recitat, Cardarichamque interrogavit hocne sibi agendum putaret. principes eam ob rem ira perciti Chosroae regnum abrogant, et cum imperatore pacem faciunt, ea condicione uti absque maleficio domum discedant. Heraclio autem per literas pacificationem requirenti, eam Chosroes cum denegaret, odia sui populi in se concitavit. rursum inde subditorum suorum exercitum cogit, eumque iubet se cum Razastis copiis coniun-

ἅμα τῷ περᾶσαι τὸν βασιλέα κόψωσι τὰς γεφύρας. ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀνέρχεται εἰς τὸ Σιαζούρ, καὶ ἐμπιπρᾷ πᾶσαν τὴν χώραν καὶ τὰς πόλεις. προσερρύη δὲ αὐτῷ Γουνδουφοῦνδος ὁ χιλίαρχος Σαρβάρου καὶ ἄλλοι πολλοί· οἳ καὶ εἶπον τῷ βασιλεῖ
B ὅτι ὁ Χοσρόης μέλλει στέψαι τὸν ὕστατον υἱὸν αὐτοῦ Μερδασάν, καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ πρῶτος υἱὸς αὐτοῦ Σιρόης οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ προσλαβόμενος ἐμὲ καὶ ἄλλους κβʹ κόμητας καὶ πλῆθος λαοῦ, εἰ μὲν δυνηθῶμεν ἀποκτεῖναι Χοσρόην, χάρις, εἰ δ' οὔ, πάντες προσρυῶμεν τῇ βασιλείᾳ σου. ταῦτα ἀποδεξάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ φιλοτιμησάμενος αὐτὸν πάλιν πρὸς Σιρόην ἀπέστειλε, δηλώσας αὐτῷ ἀνοῖξαι τὰς φυλακὰς καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐξαγαγεῖν καὶ δοῦναι αὐτοῖς ὅπλα καὶ οὕτω κατὰ Χοσρόου κινῆσαι. ὁ δὲ Σιρόης οὕτω ποιήσας ἐπῆλθε τῷ πατροκτόνῳ πατρὶ Χοσρόῃ, καὶ κρατήσας αὐτὸν καὶ κλοιὰ περιθεὶς εἰς σκοτεινὸν κατέκλεισε, καὶ ἄρτον
C ὀλίγον καὶ ὕδωρ διδοὺς αὐτῷ ἐλιμαγχόνησεν αὐτόν. ἀπέστελλε δὲ πάντας τοὺς σατράπας, καὶ ἐνέπτυον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὰ λοιπὰ τέκνα αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ κατέσφαξε. μεθ' ἡμέρας δὲ ιεʹ καὶ αὐτὸν τόξοις ἀνεῖλε. τότε γράφει Σιρόης πρὸς Ἡράκλειον τὴν τοῦ μιαροῦ Χοσρόου ἀναίρεσιν, καὶ εἰρήνην ἀειπαγῆ πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος πάντας τοὺς ἐν Περσίδι αἰχμαλώτους ἀπέδωκεν αὐτῷ σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ καὶ τοῖς τιμίοις ξύλοις τοῖς ἐξ Ἱεροσολύμων ληφθεῖσιν ὑπὸ Σαρβαραζᾶ.

gere et ad Narbam amnem consistere, ac pontem, simul ac Heraclius transiisset, rescindere. Heraclius his intellectis ad Siazur (loci nomen id est) redit, urbesque et totam regionem incendio vastat. ibi se ei coniungit Gundufundus, qui sub Sarbaro tribunus militum fuerat, cum aliis multis, et indicat Chosroem statuisse Merdasam filiorum suorum minimum regno inaugurare: Siroen natu maximum id concedere nolle, se aliosque viginti duos comites et magnam hominum multitudinem sibi adiunxisse, et Chosroae exitium moliri; quem si possint interficere, pergratum ipsis fore: sin vero, universos ad Romanos defecturos. haec Heraclius cum probasset, hominem comiter tractatum ad Siroen remisit, eique nuntiavit ut apertis carceribus Romanos educat eosque armatos in Chosroen ducat. Siroes ita uti monitus erat egit, patremque suum Chosroem patricidam adortus cepit, numellaque imposita in tenebrosum carcerem includit, paneque exiguo et aqua praebitis fame enecat. satrapae quoque omnes a Siroe acciti faciem Chosroae conspuerunt. filios et liberos eius, ipso inspiciente, Siroes omnes iugulavit, atque ipsum quinto decimo post die sagittis confecit. inde missis ad Heraclium literis de interitu scelerati Chosroae nuntiat, perpetuam pacem cum eo componit, et captivos, quotquot in Perside erant, omnes reddit, una cum patriarcha Zacharia et venerandis lignis, quae Sarbarazas Hierosolymis abstulerat.

Τῷ ιη' ἔτει, εἰρήνης γενομένης μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Θεόδωρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μετὰ D γραμμάτων Σιρόῃ τῷ βασιλεῖ Περσῶν καὶ ἀνθρώπων αὐτοῦ, ὅπως τοὺς ἐν Ἐδέσῃ καὶ Παλαιστίνῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς πόλεσι Πέρσας μετ' εἰρήνης ἀποστρέψωσιν ἐν Περσίδι καὶ ἀβλαβῶς παρέλθωσι τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν. μυστικὸν δέ τι ἐνταῦθα θεωρεῖται· τὴν γὰρ κτίσιν πᾶσαν ὁ θεὸς ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησε καὶ τῇ ζ' ἀνεπαύσατο, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν ἓξ ἔτεσι τὴν Περσίδα καταπολεμήσας τῷ ζ' εἰρήνευσε, καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν Κωνσταντινούπολιν καταλαμβάνει. ὁ δὲ λαὸς τῆς πόλεως, μετὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου, μετὰ κλάδων ἐλαιῶν καὶ λαμπάδων τοῦτον ὑποδεξάμενοι εὐχαριστοῦντες P 420 τῷ θεῷ εἰς τὰ βασίλεια εἰσήγαγον.

Τῷ ιθ' ἔτει ἅμα ἔαρι ἀπάρας ὁ βασιλεὺς τῆς βασιλίδος ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπορεύθη, καὶ ἀπήγαγε τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, καὶ ἀποδοὺς τῷ θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ἀποκατέστησε τὸν πατριάρχην Ζαχαρίαν. ἀπήλασε δὲ πάντας τοὺς Ἑβραίους τῆς ἁγίας πόλεως, ὁρίσας μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἐξουσίαν ἀπὸ τριῶν μιλίων πλησιάζειν. τὴν Ἔδεσαν δὲ καταλαβὼν ἀποδέδωκε τὴν ἐκκλησίαν τοῖς ὀρθοδόξοις, ὑπὸ Νεστοριανῶν κατεχομένην ἀπὸ Χοσρόου. ἐλθὼν οὖν εἰς Ἱεράπολιν ἤκουσεν ὅτι Σιρόης τέθνηκεν ὁ τῶν Περσῶν B βασιλεύς, καὶ ἐκράτησεν Ἀδεσὴρ ὁ τούτου υἱὸς μῆνας ζ', ὃν καὶ ἀναιρεῖ Βαραζᾶς βασιλεύσας μῆνας η'. τοῦτον δὲ ἀνελόντες οἱ Πέρσαι τὴν θυγατέρα Χοσρόου Βαρὰμ συνιστῶσι βασιλίδα,

Anno 18 Heraclius pace inter Romanos et Persas facta, fratrem suum Theodorum cum literis et Persis, quos captivos habuerat, ad Siroen mittit, regem Persarum, postulans ut Persae, qui Edessae et in Palaestina aliisque erant urbibus, fide publica per Romanorum dicionem domum reverterentur. hic mysticum aliquid considerare par est. quemadmodum namque deus sex dierum spatio omnibus rebus conditis septima quievit, ita Heraclius sexennio debellata Perside septimum annum pacatum egit, laetusque Cpolin rediit. occurrit ei populus cum Constantino Caesare, Heraclii filio, et patriarcha Sergio, frondes oleagineas gestans et faces, gratiisque deo actis exceptum in regiam deduxit.

Anno 19 vere ineunte Heraclius Hierosolyma Cpoli proficiscitur, et avehit venerabilia ac vivifica crucis ligna; votisque deo persolutis patriarcham Zachariam restituit. omnes porro Ebraeos ea urbe exigit, edicto ne iis intra tertium miliare accedere liceret. Edessa etiam recepta ecclesiam orthodoxis reddit, quam a Chosroa Nestoriani tenuerant. ut Hierapolin venit, nuntium de Siroae Persarum regis morte accipit. successit huic Adeser filius, et regnavit menses septem. eum interfecit Barrazas, regnumque menses octo tenuit. hunc Persae necaverunt, et regnum filiae Chosrois Baramae tradiderunt, quod ea gessit

ἥτις καὶ ἐκράτησε μῆνας ζ' καὶ διαδέχεται παρὰ Ὁρμίσδα. τούτου ὑπὸ Σαρακηνῶν διωχθέντος γίνεται ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν ὑπὸ τοὺς Ἄραβας μέχρι τῆς σήμερον.

Τῷ κ' ἔτει ὄντος Ἡρακλείου ἐν Ἱεραπόλει, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιος ὁ πατριάρχης τῶν Ἰακωβιτῶν, δεινὸς ἀνὴρ καὶ κακοῦργος τῇ τῶν Σύρων ἐμφύτῳ πανουργίᾳ, καὶ κινεῖ πρὸς τὸν C βασιλέα λόγους περὶ πίστεως, καὶ ὑπισχνεῖται αὐτῷ Ἡράκλειος, εἰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀποδέξεται, πατριάρχην αὐτὸν ποιῆσαι Ἀντιοχείας. ὁ δὲ ὑποκριθεὶς ἐδέξατο τὴν σύνοδον, ὁμολογήσας τὰς δύο ἐν Χριστῷ ἡνωμένας φύσεις· ἠρώτησέ τε τὸν βασιλέα περὶ τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν θελημάτων, πῶς δεῖ ταύτας λέγειν ἐν Χριστῷ, διπλᾶς ἢ μοναδικάς. ὁ δὲ βασιλεὺς γράφει πρὸς Σέργιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, προσκαλεῖται δὲ καὶ Κῦρον τὸν Φάσιδος, Μονοθελήταις ἀμφοτέροις οὖσι, καὶ εὗρεν αὐτοὺς ὁμόφρονας Ἀθανασίου. γράφει οὖν πρὸς Ἰωάννην τὸν πάπαν D Ῥώμης ἀμφοτέρων τὴν γνώμην· ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο. Γεωργίου δὲ τοῦ Ἀλεξανδρείας τελευτήσαντος Κῦρος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας γίνεται, καὶ ἑνωθεὶς Θεοδώρῳ τῷ ἐπισκόπῳ Φαράν, ἐποίησαν τὴν ὑδροβαφῆ ἐκείνην ἕνωσιν, μίαν καὶ αὐτοὶ γράψαντες ἐν Χριστῷ φυσικὴν ἐνέργειαν. ἐν τούτοις ὄντων τῶν πραγμάτων Σωφρόνιος χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων· καὶ συναθροίσας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους τὸ μονοθέλητον δόγμα ἀνεθεμάτισε, καὶ συνοδικῶς Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἰωάννῃ τῷ Ῥώμης

4 κε' P: correxit Goarus

menses septem. successit ei Hormisdas; quo a Saracenis pulso Persicum regnum Arabibus subiectum est, inque hunc usque diem ita manet.

Anno vigesimo, cum degeret Hierapoli Heraclius, venit ad eum Athanasius Iacobitarum patriarcha, homo callidus et ut sunt Syri omnes natura ad mala facinora versutia instructus. is cum imperatore de fide colloquitur, eique imperator promittit se eum, modo Chalcedonensis concilii decreta approbet, Antiocheae episcopum creaturum. Athanasius id simulat, ac fatetur duas in Christo esse unitas naturas. simul Heraclio quaestionem proponit de actionibus et voluntatibus, utrum eae duplices in Christo an vero simplices dicendae sint. ea de re imperator ad Sergium Cpolitanum et Cyrum Phasidis episcopum scribit. quorum cum uterque a secta Monotheletarum esset, hoc est, eorum qui unicam Christo voluntatem adsignant, invenit eos idem cum Athanasio sentire. quorum sententiam cum ad Ioannem papam Romanum perscriberet, est haec ab eo improbata. interim Georgio Alexandreae episcopo mortuo Cyrus sufficitur. hic in societatem adscito Theodoro Pharaneo episcopo unitionem illam aqua submergendam constituit, unicam Christo naturalem actionem decernens. hoc rerum statu Sophronius Hierosolymorum episcopus deligitur. hic convocatis episcopis, quibus praeerat, decretum Monothelitarum condemnat; actaque concilii sui ad Sergium Cpolis et

ἀπέστειλεν. ἀκούσας δὲ ταῦτα Ἡράκλειος ᾐσχύνθη, καὶ καταλῦσαι μὲν τὰ οἰκεῖα οὐκ ἠθέλησε, καὶ πάλιν τὸν ὀνειδισμὸν μὴ φέρων ἐκτίθεται ἴδικτον περιέχον μήτε μίαν μήτε δύο ἐνεργείας P 421 ὁμολογεῖν ἐν Χριστῷ. μετὰ δὲ τελευτὴν Σεργίου Πύρρος τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως διεδέξατο. Ἰωάννης δὲ ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος σύνοδον ἀθροίσας τὴν τῶν μονοθελητῶν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισεν. ὁμοίως καὶ ἐν Ἀφρικῇ καὶ Βυζάκῃ καὶ Νουμιδίᾳ καὶ Μαυριτανίᾳ. Ἰωάννου δὲ τοῦ Ῥώμης κοιμηθέντος Θεόδωρος χειροτονεῖται πάπας ἀντ' αὐτοῦ. ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ Παῦλος χειροτονεῖται, καὶ αὐτὸς αἱρετικός. ἐπὶ αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ πάπα Ῥώμης τὰ κατὰ Πύρρον ἐν Ῥώμῃ γενόμενα καὶ τὸν ἅγιον Μάξιμον καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ Μαρτῖνον τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ῥώμης, τὸν μετὰ Ἰωάννην γενόμενον καὶ ἐν Χερσῶνι ἐξο- B ρισθέντα, ἐπράχθησαν. τοῦτον Ἀγάθων διαδεξάμενος τὸ μονοθέλητον ἀποκηρύττει. οὕτω τότε ὑπό τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν δυσσεβῶν ἱερέων τῆς ἐκκλησίας ταραττομένης, ἀνέστη ὁ ἐρημικὸς Ἀμαλὴκ τύπτων ἡμᾶς τὸν τοῦ Χριστοῦ λαόν, καὶ γίνεται πρώτη πτῶσις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἡ κατὰ τοῦ Γαβιθὰν καὶ Ἰερμουχάμ, καὶ ἡ ἄθεσμος αἱματεκχυσία, μεθ' ἣν ἡ Παλαιστινῶν καὶ Καισαρέων καὶ Ἱεροσολυμιτῶν ἅλωσις, εἶτα ὁ Αἰγύπτιος ὄλεθρος, καὶ καθεξῆς ἡ τῶν μεσογείων καὶ νήσων καὶ πάσης Ῥωμανίας αἰχμαλωσία, καὶ ἡ ἐν Φοινίκῃ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ στόλου ἀπώλεια, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν λαῶν καὶ τόπων ἐρημώσεις, C

12 καὶ post Μάξιμον add Goarus

Ioannem Romae episcopos mittit. his auditis Heraclius pudore affectus, cum neque sua rescindere vellet et exprobrationes non sustineret, edicto sancit ne vel unicam vel duas in Christo actiones quisquam confiteatur. Sergio mortuo Pyrrhus episcopatui Cpolitano praeficitur. et Ioannes papa Romanus synodo congregata Monothelitarum haeresin detestatur. idem factum in Africa Byzaca Numidia Mauritania. Ioanni papae Romae mortuo Theodorus subrogatur. Cpolitano autem episcopatui Paulus praeponitur, ipse quoque haereticus. sub Theodoro illo Romae actae sunt causae Pyrrhi et S. Maximi, discipulorum eius, et Martini, sanctissimi papae Romae, qui Ioanni successit et Chersonem fuit relegatus. huius successor Agatho Monothelitas damnat. enimvero ad hunc modum ecclesia et ab regibus et ab impiis sacrorum antistitibus conturbata, erexit se Amalecus solitudinis cultor, feriens nos qui populus Christi sumus. prima clades tunc accidit Romani exercitus ad Gabithanem et Iermuchamum, sanguinisque effusio iniusta. deinde Palaestini Caesareenses et Hierosolymitani capti sunt. post Aegypti subsecutum excidium, ac deinceps mediterranea insulae omnisque Romana dicio in potestatem hostium venerunt. additur his Romani exercitus ac classis in Phoenicia interitus, omniumque Christianorum populorum et

αἵτινες οὐκ ἐπαύσαντο ἄχρις ἂν ὁ τῆς ἐκκλησίας διώκτης ἐν Σικελίᾳ κακῶν ἀνῃρέθη ἐν τῷ βαλανείῳ τῆς Δάφνης.

Τῷ κα' ἔτει ἀπεβίω Μωάμεδ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς ψευδοπροφήτης, προχειρισάμενος Ἀβουβάχαρ τὸν συγγενῆ αὐτοῦ. οἱ δὲ πεπλανημένοι Ἑβραῖοι ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐνόμισαν αὐτὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς προσδοκώμενον Χριστόν, ὥς καί τινας τὸν ἀριθμὸν δέκα προύχοντας αὐτῶν προσελθεῖν αὐτῷ, ἀφεῖναί τε τὴν τοῦ θεόπτου Μωσέως καὶ δέξασθαι τὴν αὐτοῦ
D θρησκείαν, καὶ σὺν αὐτῷ διάγειν μέχρι τῆς σφαγῆς αὐτοῦ. θεωρήσαντες δὲ αὐτὸν ἐσθίοντα ἀπὸ καμήλου ἔγνωσαν ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτὸς ὃν ἐνόμισαν. ἀναγκαῖον δὲ εἰπεῖν περὶ τῆς τούτου γενεᾶς.

Οὗτος ὁ Μωάμεδ ὁ καὶ Μουχούμετ ἐξ Ἰσμαὴλ ἦν τούτου τὴν φυλὴν κατάγων, υἱοῦ Ἀβραάμ. Νίζαρος γὰρ ὁ τοῦ Ἰσμαὴλ ἀπόγονος παρὰ πάντων αὐτῶν ἀναγορεύεται. οὗτος οὖν γεννᾷ υἱοὺς δύο, Μούδαρον καὶ Ῥαβίαν. ὁ δὲ Μούδαρος τίκτει Κούσαρον καὶ Καΐτον καὶ Θεμίνην καὶ Ἀσσαδὸν καὶ ἄλλους τινὰς
P 422 ἀνωνύμους, οἳ τὴν Μαδιὰμ καὶ τὴν ἔρημον κληρωσάμενοι ἐκτηνοτρόφουν ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες· εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἐνδότεροι αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰεκτάν, οἱ λεγόμενοι Ἀμανῖται, τουτέστιν Ὁμηρῖται, οἳ καὶ ἔμποροι. ἀπόρου δὲ ὄντος τοῦ Μωάμεδ, εἰσῆλθε πρός τινα γυναῖκα πλουσίαν συγγενίδα αὐτοῦ, ὀνόματι Χαδιχᾶ,

14 περὶ P

locorum evastationes. quarum finis nullus fuit, donec ecclesiae persecutor infelici morte affectus est, occisus in Sicilia in balneo Daphnes.

Anno 21 exstinctus est Moamedus Sarracenorum dux, qui se vatem falso perhibuerat, mandata rei summa cognato suo Abubachari. ceterum Ebraei, in errorem abducti ii, cum primum ille exstitit, existimarunt esse eum Messiam, quem ipsi exspectabant, adeo quidem ut decem numero viri inter eos primarii ad Moamedum se contulerint, desertaque Mosis, cui se videndum deus praebuerat, religione ipsius amplexi superstitiosam impietatem, usque ad caedem eius ipsi adhaeserint. verum hi videntes eum carne cameli vesci, senserunt non esse id quod opinati fuerant. res ipsa postulare videtur ut de origine eius dicam.

Moamedus, qui et Muchumeti nomen gerit, genere ac tribu Ismaelita fuit, ad Ismaelum Abrahami filium genus referens. nam ab omnibus illis princeps creatus fuit Nizarus, unus de Ismaeli posteris. is duos procreavit filios Mudarum et Rabiam. Mudaro geniti sunt Cusarus Caitus Themines Asiadonus aliique aliqui, quorum nomina non exstant. iis cum sorte obtigisset Madianicum solum et solitudo, in tabernaculis vitam tolerantes pecuariae rei studuerunt. interiores iis ex Iectani tribu sunt, qui Amanitae appellantur, quod valet Homeritas, et negotiatores. Moamedus autem cum esset pauper, mercede operam suam locavit cuidam suae gentili mulieri locupleti, nomine Chaida, ut camelos

μισθωτὸς ἐπὶ τῷ καμηλεύειν καὶ πραγματεύεσθαι. κατ' ὀλίγον δὲ παρρησιασάμενος ὑπεισῆλθε τῇ γυναικὶ χήρᾳ οὔσῃ, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα. ἐρχόμενος δὲ ἐν Παλαιστίνῃ συνανεστρέφετο Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς, καὶ ἐθήρα ἐξ αὐτῶν τινὰ γραφικά. ἐπεὶ δὲ δαιμονιῶν ἦν, ἐνόσησε δὲ καὶ ἐπιληψίαν, ἐθεράπευε τὴν γυναῖκα λυπουμένην σφόδρα ὅτι ἦν εὐγενὴς καὶ ὅτι συνήφθη τοι- B οὕτῳ ἀπόρῳ καὶ δαιμονιῶντι, λέγων "ἀγγέλου ὀπτασίαν λεγομένου Γαβριὴλ θεωρῶ καὶ πίπτω." αὕτη δὲ ἔχουσα μοναχὸν διὰ κακοπιστίαν ἐξόριστον ἐκεῖσε ὄντα, φίλον αὐτῆς, ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου· κἀκεῖνος θέλων πληροφορῆσαι αὐτὴν εἶπεν ὅτι ἀληθῶς λέγει· οὗτος γὰρ ἄγγελος πέμπεται πρὸς πάντα προφήτην. καὶ αὐτὴ πιστεύσασα τῷ λόγῳ τοῦ ψευδαββᾶ ἐκήρυξε καὶ ἄλλαις γυναιξὶν ὁμοφύλοις αὐτῆς, καὶ οὕτως ἐκ γυναικῶν ἦλθεν εἰς ἄνδρας. καὶ πρῶτον Ἀβουβάχαρ διάδοχον κατέλιπε. καὶ ἐκράτησεν ἡ αἵρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τοῦ Αἰθρίβου C ἕως τοῦ ἐσχάτου πολέμου, πρώην μὲν κρυπτῶς ἔτη δέκα, καὶ διὰ πολέμου ὁμοίως δέκα, καὶ φανερῶς θ'. οὗτος ὁ θεομισὴς καὶ ἐμβρόντητος περιτυχὼν Ἑβραίοις καὶ Ἀρειανοῖς καὶ Νεστοριανοῖς, καὶ πάντοθεν ἐρανισάμενος, ἐξ Ἰουδαίων μὲν μοναρχίαν, ἐξ Ἀρειανῶν δὲ λόγον καὶ πνεῦμα κτιστά, ἀπὸ δὲ Νεστοριανῶν ἀνθρωπολατρείαν, ἑαυτῷ θρησκείαν περιποιεῖται, καὶ προφάσει θεογνωσίας εἰσποιησάμενος τὸ ἔθνος ἐδίδαξεν αὐτοὺς περιτέμνεσθαι καὶ ἄνδρας καὶ γυ-

pasceret eaque re lucrum quaereret. paulatim autem liberiore eius utens consuetudine, ut erat vidua, se in gratiam eius insinuavit, uxoremque adeo eam duxit. profectus porro in Palaestinam inter Iudaeos ac Christianos versatus est, et quaedam de sacris literis venatus. cum autem et a daemone exagitaretur et comitiali morbo laboraret, uxorem suam, quae gravem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipsa egeno et daemonis vexationibus obnoxio homini nupsisset, ita demulsit, quod diceret se ad conspectum angeli Gabrieli sibi apparentis concidere. erat amicus ei mulieri monachus quidam, qui ob falsam fidem relegatus ibi vivebat. huic mulier totam rem aperit, angeli etiam nomine prolato. is autem monachus, uti opinionem eam prorsus in animo mulieris confirmaret, vere Moamedum haec dicere ait: eum enim angelum ad quemvis vatem mitti. mulier fidem verbis impostoris illius monachi habens aliis suis gentilibus mulieribus fabulam narravit: ab his porro ad viros ea emanavit. primum successorem Moamedus reliquit Abubacharem. obtinuitque ea haeresis in partibus Aethribi usque ad bellum postremum, primo decennium occulte, aliud inde bello, et aperte novem annos. invisus ille deo ac vesanus Moamedus, Ebraeorum Arianorum et Nestorianorum utens consuetudine, atque undique aliquid stipis corradens, a Iudaeis sumpta de uno deo doctrina, ab Arianis verbo et spiritu creatis, a Nestorianis cultu divino hominibus exhibendo, novam sibi religionem confinxit, ac sub praetextu cognitionis divinae populi animis sibi devinctis auctor iis fuit, ut cum mares tum feminae circumcideren-

D νάϊκας καὶ ἕνα μόνον προσκυνεῖν θεόν, τὸν δὲ Χριστὸν τιμᾶν ὡς λόγον θεοῦ, οὐχ ὡς υἱὸν δέ, ἀλλ' ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου γεγεννημένον· λόγον δὲ καὶ πνεῦμα προφορικὸν καὶ εἰς ἀέρα χεόμενον ὑπονοεῖν, οὐκ ἐνυπόστατα οὐδὲ τῷ γεννήτορι ὁμοούσια· τὴν δὲ ἁγίαν παρθένον Μαρίαν μὴ λέγειν θεοτόκον, ἀλλὰ τὴν Ἀαρὼν καὶ Μωσέως ἀδελφήν· μηδὲ βαπτίζεσθαι, μηδὲ σαββατίζειν, μήτε δὲ τοῖς νομικοῖς ἢ εὐαγγελικοῖς ἔθεσιν ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ βδελύττεσθαι τὸν σταυρὸν καὶ τὴν σκιὰν ἐσταυρῶσθαι τοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖν. παρηγγυήσατο δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν καθόλου ἀπηγορευμένων τῷ P 423 νόμῳ μετέχειν, πλὴν κρεῶν χοιρείων, οἴνῳ δὲ παντάπασι μὴ χρῆσθαι. τοιοῦτόν τι μυθευσάμενος ἑαυτόν φησι κλειδοῦχον γεγενῆσθαι τοῦ παραδείσου, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, μετὰ τὸ παραστῆναι τὸν Μωσέα σὺν τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ ὡς παραβάτας τοῦ νόμου τῇ κολάσει τοῦ πυρὸς παραδοθῆναι, αὖθις Ἰησοῦν παραστῆναι [καὶ] ἀρνησάμενον ἔμπροσθεν θεοῦ ὅτι οὐκ εἶπεν ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν θεοῦ, τοὺς δὲ Χριστιανούς, ὡς τοιοῦτον τολμήσαντας προστρῖψαι τῷ Χριστῷ ὄνομα καὶ θεὸν αὐτὸν καὶ υἱὸν θεοῦ καὶ λόγον σεσαρκωμένον καὶ σταυρωθέντα δογματίσαντας, τῇ τοῦ πυρὸς γεέννῃ παραδοθῆναι. εἶτα ἑαυτόν φησιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ κεκλῆσθαι μάλα θεοσεβῆ, ὡς τοῦ παντὸς αὐτὸν ἔθνους B αἴτιον θεοσεβείας ὑπάρξαντα ἐπαινεῖσθαι, καὶ τούτου χάριν κλειδοῦχον τοῦ παραδείσου γεγενῆσθαι. καί γε μετὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τὸν παράδεισον ἀνεῳχθῆναι συνεισελθεῖν αὐτῷ ἑβδομήκοντα χι-

20 καὶ ὡς?

tur, ut unum tantum deum adorarent, ut Christum venerarentur, non quasi filium sed tantum pro verbo dei nato ex Spiritu Sancto; ut verbum et spiritum quod profertur et in aërem effunditur opinarentur, non quae in divina subsisterent essentia aut eiusdem cum genitore essent naturae; ne beatam Mariam dicerent dei genitricem, sed sororem Mosis et Aaronis; ne baptizarentur aut sabbatum agerent, neque legis evangeliive instituta tenerent, sed crucem abominarentur, umbramque Christi in crucem actam faterentur. quin et omnium eorum usum iis concessit, quibus lex interdicit, excepta porci carne. vino prorsus abstinere iussit. porro autem fabulam talem commentus est. sibi ait claves paradisi commissas fuisse. die iudicii, postquam Moses cum Israelitis ad tribunal adstitit, et ii ut qui legem violassent flammae supplicii addicti fuerunt, rursum Iesum se stitisse, ac coram deo negasse unquam se nomen filii dei sibi arrogasse. ideo Christianos, qui talem Christo titulum imponere ausi fuissent, eumque deum, dei filium et verbum incarnatum ac crucifixum pronuntiassent, in geennam ignis deditos. secundum haec se a deo vocatum fuisse admodum pium et laudatum, qui toti genti pietatis auctor esset, ideoque claves paradisi sibi mandatas. postquam paradisum aperuisset, secum intrasse septuaginta milia homi-

λιάδας τοὺς δυναμένους ἐφορμῆσαι πρὸς τοῦτο. τοὺς δὲ λοιποὺς κριθήσεσθαι φάσκει, καὶ τοὺς μὲν δικαίους ἀναμφιβόλως τῆς τρυφῆς ἀπολαῦσαι, τοὺς δὲ εὑρισκομένους ἁμαρτωλοὺς πιττάκια ἐν τοῖς τραχήλοις περιέχοντας δεδεμένα εἰς τὸν παράδεισον αὐτοὺς εἰσελθεῖν, καὶ τούτους ὀνομάζεσθαι ἀπελευθέρους τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Μουχούμετ. εἶναι δὲ τρεῖς παραδείσους ἐν τῷ παραδείσῳ φλυαρεῖ, ἕνα μέλιτος καὶ ἕτερον γάλακτος καὶ ἕτερον οἴνου, πρὸς τὸ μετ' ἐξουσίας ἐμπιπλᾶσθαι αὐτῶν. C τὰς δὲ γυναῖκας αὐτοῖς συνεῖναι καὶ φιλοκαλεῖν τὰς κόμας αὐτῶν καὶ θεραπεύειν τὰ φιλήδονα σώματα. τοὺς δὲ Ἰουδαίους καὶ Χριστιανοὺς ξύλα τοῦ πυρὸς γενομένους, ὑπολειφθῆναι τοὺς Σαμαρείτας λέγων πρὸς τὸ ἐκφέρειν τὴν κόπρον αὐτῶν ἐκ τοῦ παραδείσου, ὅπως μὴ ἐποζέσῃ ὁ παράδεισος. ἕκαστον δέ, ὡς ἂν ἐβίω, εἴτ' ἐν πλούτῳ ἢ πενίᾳ καὶ ἀδοξίᾳ, τὸν αὐτὸν κἀκεῖσε διάγειν τρόπον. οὗτος οὖν ὁ θεοστυγὴς καὶ παμμίαρος παντὸς ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ τὸν θεὸν αἴτιον ὑπάρχειν ἐτερατολόγησε· καὶ τοὺς λῃστὰς καὶ φαρμακοὺς καὶ τοὺς ἄλλαις ἀπηγορευμέναις πράξεσιν ἁλόντας, οὕτως φλυαρεῖ ὁ ἄθεος, ἔγραψεν αὐτὸς ὁ θεός, καὶ προώρισεν ἀποθανεῖν αὐτούς. D θαυμάσειε δ' ἄν τις τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην διαρκῆ ἀπάτην τοῦ θεομάχου καὶ ματαιόφρονος, μᾶλλον δὲ ἐσχάτην παράνοιαν καὶ κτηνωδίαν τῶν μέχρι νῦν τῇ τούτου πλάνῃ δεδουλωμένων καὶ ὡς ἰσχυρὰν καὶ θείαν ἀφρόνως ταύτην ἡγουμένων. πρὸς γὰρ τὴν ὄντως ἀληθῆ τε καὶ ἱερὰν καὶ θεοβράβευτον πίστιν ἐναργῶς ἀποτυφλώττουσιν οἱ ἐσκοτισμένοι καὶ ἀσύνετοι, πρὸς δὲ τὴν ψευδώ-

num, qui eo pergere valuissent. reliquos iudicatum iri. iam iustos voluptate extra ullam controversiam frui: quos vero deprehensum sit peccasse, eos ad colla sua pittaciis alligatis in paradisum intrare, vocarique libertos dei ac Muchumeti. praeterea nugatur in paradiso tres esse paradisos, unum mellis, alium lactis, vini tertium; et iis impleri licere. una esse mulieres, ac comas ornare, et corpora voluptatibus dedita colere. Iudaeos et Christianos ligna ad ignem fovendum factos esse. relictos Samaritas, ut fimum ex paradiso egerant, ne foetor in eo existat. quemvis, qualem vitam egerit in opibus pauperie aut infamia, sic et isthic habere. ad haec prodigiose nugatus est omnis et boni et mali deum esse auctorem. latrones veneficos aliosque vetiti facinoris convictos a deo ad hoc certo consilio destinatos fuisse, ut sic morerentur. miretur sane aliquis tantam deo repugnantis atque vani hominis imposturam, quae tanto tempore duravit, aut extremam potius ac belluinam eorum dementiam, qui in hunc usque diem eius fallaciis mancipati sunt, ac pro divina eam et valida re ducunt. excaecati enim et fatui homines veram sacram ac divinitus traditam fidem caligantibus animi oculis praetereunt, falso autem nomine insignitam religionem com-

νυμον λατρείαν καὶ πλαστολογίαν τοῦ φένακος προσέχουσιν οἱ δεί-
λαιοι καὶ βαρυκάρδιοι. τὸν γὰρ ὄντως ὄντα θεόν, τὸν διὰ νόμου
καὶ προφητῶν ἐκδήλως κηρυττόμενόν τε καὶ πιστευόμενον ἀπω-
θούμενοι καὶ καταψηφιζόμενοι, τὸν ἀντίθεον καὶ μεμηνότα καὶ
P 424 φανερῶς ὑπὸ τῶν Ἐρινύων ἐνεργούμενον καὶ φθεγγόμενον οἱ κακό-
φρονες καὶ λυσσώδεις ἐρασμίως καὶ γεγηθότως προσίενται. ποία
γὰρ θεόπνευστος γραφὴ περὶ τοῦ δυσσεβοῦς καὶ παραπαίοντος
Μουχούμετ προδιεστείλατο; ἢ ποῖος θεσπέσιος αὐτὸν προφήτης
ὡς διδάσκαλον εὐσεβείας προανήγγειλεν; οὐκοῦν εἰπάτωσαν οἱ
ἀμέτοχοι πάσης ἱερᾶς ἐπινοίας καὶ μνήσεως, πῶς τοὺς ἀπὸ Ἀδὰμ
καὶ μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας προφήτας ἀσμένως δῆθεν ἀπο-
δεχόμενοι τὸν μὲν ὑπ᾽ αὐτῶν διαρρήδην προαναφωνούμενον Χρι-
στὸν τὸν θεὸν ἀρνοῦνται, τὸν δὲ κάκιστον καὶ μοχθηρὸν καὶ μηδὲ
τὸ σύνολον ὑπ᾽ αὐτῶν μνημονευόμενον ὡς θεομύστην καὶ ἐξοχώ-
B τατον καὶ ἀληθεστάτης πίστεως διδάσκαλον ἀποδέχονται καὶ ὡς
εὐεργέτην ἐκθειάζουσιν οἱ ἀνόσιοι καὶ δυσώνυμοι. ἀνακρινέτωσαν
δὲ οἱ ἀδιάκριτοι καὶ μανιώδεις καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ μανιωδῶς καὶ
δυσσεβῶς ῥηθέντα ληρήματα, καὶ λεγέτωσαν ποίαν συμφωνίαν
ἔχουσι τὰ θεοπαράδοτα λόγια. ὁ μὲν γὰρ θεῖος λόγος ἀναφανδὸν δι-
δάσκει τὸν θεὸν ὑπάρχειν ἀναίτιον παντὸς κακοῦ καὶ τὸν ἄνθρωπον
αὐτεξούσιον εἶναι τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καὶ ἀπωλείας· ὁ δὲ τρισάθλιος
καὶ τρισκατάρατος καὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἄσπονδος ἐχθρός,
ἐκ σκαιοτέρου καὶ λαοπλάνου δαίμονος ἐνηχούμενος καὶ ἐνεργούμε-

mentaque praestigiatoris istius amplectuntur miseri atque stupidi. ac verum quidem deum, quem lex et vates divini perspicue praedicaverunt eique fidem habuerunt, illi repudiant atque improbant: deo autem adversum, insanum, palamque a furiis exagitatum et earum instinctu loquentem vaesani atque rabiosi cum gaudio amplectuntur. quae enim a deo inspirata Scriptura de impio et vaecorde Muchumeto aliquid praecepit? aut quis divinorum vatum eum pietatis doctorem fore praedixit? respondeant mihi isti omnis sacrae inspirationis et initiationis exortes, cur, cum omnes iam inde ab Adamo usque ad Christi adventum vates non inviti agnoscant, interim Christum deum, de quo illi perspicue vaticinati sunt, abnegent, pessimum autem illum et vitiosum hominem, cuius nulla prorsus ab iis facta est mentio, pro sacrae religionis initiatore praestantissimoque verissimae fidei magistro existiment, ac tanquam benefactori divinos honores deferant, impii ipsi atque infandi. examinent furiosi isti ac rerum discrimina confundentes impia et rabiosa illius deliria, et explicent qui cum sacris oraculis ea conveniant. nam sacrae literae docent deum nullius esse mali causam, hominem sua voluntate sibi vel salutem parare vel exitium. at miserrimus ille omnibusque modis detestandus et implacabilis dei hominumque hostis Muchumetus, a pravissimo et multitudinis decipiendae artifice daemone inspiratus

νος, παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ τὸν θεὸν αἴτιον τολμηρῶς ἀποφθέγγεται, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ἐπέλθῃ τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν ἐξ ἐπη- C ρείας τοῦ πονηροῦ κἂν ἐξ οἰκείας ῥᾳθυμίας καὶ ἀδιακρισίας, τῆς θείας τοῦτο τυγχάνειν προνοίας ὁ ἀλιτήριος ἀποφαίνεται. καὶ ὁ μὲν περιφρονεῖν πλούτου καὶ ταπεινοφρονεῖν καὶ τὸν ἐνήδονον βίον ἀποσείεσθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ παρακελεύεται, ὁ δὲ πλουτεῖν καὶ ὑψηλοφρονεῖν καὶ πᾶσαν ἡδονὴν ἐκ περιουσίας ἀσπάζεσθαι καὶ ἀντεπεξιέναι σφόδρα τοῖς ἀντιπίπτουσιν ὡς ψυχικὸν σωτήριον καὶ τοῦ παραδείσου πρόξενον. ἀλλ' ὢ τῆς ἀπονοίας καὶ παραπληξίας καὶ χλεύης τοῦ γόητος καὶ παλαμναίου, καὶ τῆς D παραφροσύνης καὶ ἀπωλείας τῶν παρ' αὐτοῦ δεινῶς ἐξανδραποδισθέντων καὶ μέχρι νῦν παρασυρομένων καὶ ἀπατωμένων. οὐδὲ γὰρ συνιοῦσιν οἱ ἄγαν μοχθηροὶ καὶ θηριώδεις καὶ λίαν ἀσύνετοι εἰς οἷον χαλεπὸν χάος καὶ Σατανικὴν Χάρυβδιν κατεποντίσθησαν καὶ τέλεον κατεπόθησαν, καὶ εἰς οἵους ἀφύκτους καὶ ἀδιεξοδεύτους λαβυρίνθους καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ ψυχοφθόρους φενακισθέντες ἐλεεινῶς ἐξεκυλίσθησαν καὶ συνεσχέθησαν ὑποφθαρέντες εἰς τέλος. διὸ καὶ θαυμάζειν λίαν ἔπεισί μοι τὴν τοσαύτην ἀλογίαν καὶ ἀναισθησίαν αὐτῶν, καίπερ οἰομένων ἐντρεχεστάτους ἑαυτοὺς εἶναι καὶ λογιωτάτους, πῶς οὐ κατανοοῦσι τῆς κενῆς ἀπάτης αὐτῶν τὸν ὄλισθον. ἔδει γάρ, ἔδει τοὺς ὄντως ἄφρονας P 425 καὶ βοσκηματώδεις ἐπιγνῶναι τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῶν πρόδηλον καὶ μυσαρὸν βρόχον, ὅςπερ διὰ βρώσεως καὶ πόσεως

atque agitatus, omnis et boni et mali auctorem deum audacter pronuntiat; atque omnia, quaecunque homini eveniunt vel diaboli fraude vel sua ipsius socordia atque imprudentia, divinae providentiae iussu evenire flagitiose asserit. eaedem sacrae literae contemnere opes, demisso esse animo, voluptariam vitam fugere, neque pro malo malum reddere iubent. ille divitiis studere, superbire, abunde omnes expetere voluptates, omnique conatu ulcisci adversarios praecipit, salutaria haec animae, et paradiso immittere docens. o dementiam atque vaecordiam et ludibria scelestissimi impostoris! o stultitiam atque exitium eorum quos ille in miseram servitutem egit, et in hunc usque diem a vero abducit atque decipit! neque enim perversissimi isti ac bruti et stolidissimi homines intelligunt in quam grave chaos ac quam in satanicam Charybdin demersi atque omnino absorpti sint, in quam inexplicabiles et exitum nullum habentes labyrinthos difficilesque et ad exitium animae ducentes calles per fraudem inducti volutentur misere, et ad extremam perniciem detineantur. atque mihi sane subit mirari tantam eorum stultitiam atque stuporem; qui cum se callidissimos esse atque ingeniosissimos putent, lubricitatem tamen vanae imposturae illius non animadvertunt. oportebat enim omnino stultos eos et belluinos homines saltem apertam illam et abominandam de resurrectione fallaciam perspicere,

ἐν μετουσίᾳ τυγχάνοντες ἄφθαρτοι καθόλου καὶ ἀθάνατοι διαμέ-
νουσι. καὶ πότε καὶ ποῦ λοιπὸν τὴν ἀποκαραδοκουμένην ζωὴν
αἰώνιον καὶ ἀκήρατον τοῖς πιστοῖς κατὰ τὰς θείας γραφὰς οἱ θνη-
τοὶ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι τεύξονται; καὶ πρὸς τούτῳ ἴστωσαν οἱ
ἀλόγιστοι καὶ τάλανες ὡς οὐδέπω μέχρι καὶ τήμερον τῆς παλαιᾶς
αὐτῶν καὶ ἀθέου πλάνης ἀπηλλάγησαν, ἀλλ' ἐν προσχήματι θεο-
σεβείας εἰδωλολατροῦσι λεληθότως, καὶ τὸν ἐγκεχρυμμένον τῇ
θρησκείᾳ αὐτῶν δόλον τοῦ ἀρχεκάκου δαίμονος οὐδ' ὅλως οἱ ἀνού-
B στατοι καὶ ἀπόπληκτοι ἐπιγινώσκουσι. πάλαι μὲν γὰρ εἰδωλολα-
τροῦντες καὶ τῇ παρ' Ἕλλησιν Ἀφροδίτῃ λεγομένῃ, τουτέστι τῇ
ἡδονῇ, προσκυνοῦντες, καὶ τὸν ἀστέρα ταύτης τὸν ἑωσφόρον εἶναι
μυθολογοῦσιν, ἣν δὴ καὶ Κουβὰρ τῇ ἑαυτῶν κακεμφάτῳ γλώσσῃ
ἐπονομάσαντες, ὅπερ ἐστὶ μεγάλη, διέμειναν ἕως ἄρτι τὴν Ἀφρο-
δίτην θεὸν ὀνομάζοντες. ἵνα δὲ μὴ δόξωμέν τισι ψευδολογεῖν,
σαφηνίσωμεν τὸ μέγα αὐτῶν μυστήριον. ἔχει δὲ ἡ λέξις τῆς μυ-
σαρᾶς αὐτῶν καὶ παμβεβήλου προσευχῆς οὕτως "ἀλλᾶ ἀλλᾶ οὐὰ
κουβὰρ ἀλλᾶ." καὶ τὸ μὲν ἀλλᾶ ἀλλᾶ ἑρμηνεύεται ὁ θεὸς ὁ θεός,
C τὸ δὲ οὐὰ μεῖζον, τὸ δὲ κουβὰρ μεγάλη ἤτοι σελήνη καὶ Ἀφρο-
δίτη. ὅπερ ἐστὶν οὕτως, ὁ θεὸς ὁ θεὸς μείζων καὶ ἡ μεγάλη, εἴτ' οὖν
Ἀφροδίτη, θεός. καὶ τοῦτο σαφηνίζει ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ τελευταίου
ἀλλᾶ. ἅπερ ἅπαντα ἐπικεκρυμμένως τῇ ἰδιότητι τῆς ἑαυτῶν γλώτ-
της λαλοῦσιν. ἀλλὰ τοὺς μὲν χοιρώδεις καὶ τελματώδεις καὶ μη-
δὲν πλέον τῆς ἡδονῆς καὶ ῥαστώνης εἰδότας ἀφέμενος ὁ λόγος, ὡς
ἀνεπαισθήτως νοσοῦντας, πρὸς τὰ ἑξῆς τῆς ἱστορίας χωρείτω.

qua decepti existimant se interitus expertem vitam atque immortalem inter pocula et convivia acturos. ubi autem et quando aeterna et incorrupta vita, quam sacris literis promissam pii certa spe exspectant, isti et corpore et anima mortales adipiscentur? hoc quoque fatui illi atque miseri sciant, quod etiamnum vetere suo et impio errore liberati non sunt, sed sub religionis praetextu falsa colunt numina, ac in ea abditum daemonis omnium malorum auctoris dolum prae nimia dementia ac stupore nullo modo animadvertunt. cum enim antiquitus falsa superstitione seducti Venerem Graecorum, id est voluptatem, divinis honoribus coluerint, stellamque eius Luciferum esse fabulati sint, quam etiam a magnitudine Kubar sua inepta lingua appellaverunt, in hunc usque diem Veneri nomen dei tribuunt. quod ne cui videamur fingere, explicabimus magnum eorum mysterium. verba obscoenae eorum et profanissimae precationis haec sunt "Alla Alla Ua Kubar Alla. Alla Alla, si interpreteris, est deus deus. Ua maior. Kubar magna, sive luna et Venus. ita ergo habet: deus deus maior et magna, nimirum Venus deus. atque hoc Alla in fine adiectum indicat, quae omnia proprietate sui sermonis occultata pronuntiant. sed oratio nostra, missos faciens porcinos istos et belluinos homines, qui praeter voluptatem et otium nihil sciunt ac sine sensu laborant, historiae reliquum pertexat.

Μετὰ δέ γε τὸν θάνατον τοῦ θεηλάτου Μουχούμετ ἐφάνη κατὰ μεσημβρίαν ἀστὴρ ὁ λεγόμενος δοκίτης, προμηνύων τὴν τῶν Ἀράβων ἐπικράτειαν. ἔμεινε δὲ ἐπὶ ἡμέρας τριάκοντα, διατείνων ἀπὸ μεσημβρίας ἕως ἄρκτου. ἦν δὲ ξιφοειδής. D

Τῷ κδ' ἔτει Ἀβουβάχαρ τελευτᾷ, ἀμηρεύσας ἔτη δύο ἥμισυ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ κρατεῖ Οὔμαρος, ὃς παρέλαβε Βόστραν τὴν πόλιν καὶ ἄλλας πολλάς, καὶ ἦλθε μέχρι τοῦ Γαβιθᾶ. τούτῳ συμβαλὼν Θεόδωρος ὁ τοῦ Ἡρακλείου ἀδελφὸς καὶ ἡττηθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα ἔρχεται ἐν Ἐδέσῃ. ὁ δὲ βασιλεὺς προχειρίζεται ἕτερον στρατηγὸν Βοάνην, τὸν δὲ σακελλάριον Θεόδωρον μετὰ Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως πέμπει κατὰ Ἀράβων. παραγενόμενος δὲ εἰς Ἔμεσαν συναντᾷ πλῆθος Σαρακηνῶν καὶ τὸν ἀμηρᾶν αὐτῶν, καὶ εἰς τὸν Βαρδανίσιον ποταμὸν παραφοσσατεύει. Ἡράκλειος δὲ ἀπελ- P 426 *πίσας καταλιμπάνει τὴν Συρίαν, καὶ ἄρας τὰ τίμια ξύλα ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἀπῄει. Βοάνην δὲ ἀπὸ Δαμασκοῦ εἰς Ἔμεσαν στρέφει, καὶ Θεόδωρον σακελλάριον ἔχοντα στρατὸν χιλιάδας μ'. καὶ διώκουσι τοὺς Ἄραβας ἀπὸ Ἐμέσης ἕως Δαμασκοῦ.*

Τῷ κε' ἔτει ἐπιστρατεύουσιν οἱ Σαρακηνοὶ μετὰ πλήθους Ἀράβων, καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττῶνται Ῥωμαῖοι. στασιάσαντες δὲ οἱ περὶ Βαάνην Ἡράκλειον ἀποκηρύττουσι καὶ Βαάνην ἀναγορεύουσιν βασιλέα. ἐν τούτοις ὑποχωροῦσιν οἱ περὶ τὸν σακελλάριον, καὶ οἱ Σαρακηνοὶ εὑρόντες ἄδειαν συμβάλλουσι μετὰ Βαάνους πόλεμον καὶ ἡττῶσιν αὐτόν· ἀνέμου γὰρ πνεύσαντος B

Postquam Muchumetus ille dirus mortem obiit, media die visus est cometa, quem a trabis forma Graeci dociten nominant, Arabum praenuntians imperium. duravit dies triginta, a meridie ad septentrionem pertingens. habuit gladii formam.

Anno 24 moritur Abubachar, cum ameras (id imperii nomen est) fuisset annos 2 s. succedit eis Umarus. hic Bostram aliasque urbes cepit et usque ad Gabitham progressus est. cum hoc praelio commisso Theodorus Heraclii frater victus ad imperatorem Edessae tum agentem venit. imperator copiis Boanem eius loco praeficit. Theodorum porro sacellarium cum exercitu Romano adversus Arabes mittit. ei, cum ad Emesam venisset, occurrit ameras cum multitudine Sarracenorum, castraque locat ad Bardanisium fluvium. itaque Heraclius rebus desperatis, Syriam deserit: sublatisque Hierosolymis venerabilibus lignis, Cpolin abit. Boanem autem a Damasco Emesam divertere iubet, et Theodorum sacellarium cum exercitu 40 milium. hi Arabes ab Emesa Damascum usque persequuntur.

Anno 25 Sarraceni multitudine Arabum stipati bellum inferunt, factaque pugna Romanos vincunt. porro milites Baanis seditione mota, Heraclio imperium abrogant, Baanemque imperatorem designant. interim sacellario cum suis recedente, Sarraceni licentiam nacti, bellum Baani

βιαίου νότου κατὰ Ῥωμαίων, καὶ μὴ δυναμένων τοὺς ἐχθροὺς ἀντωπῆσαι διὰ τὸν πολὺν κονιορτόν, δεινῶς τρέπονται, καὶ ῥίπτοντες ἑαυτοὺς εἰς τοὺς στενωποὺς τοῦ ποταμοῦ Ἱερμοχθᾶ διεφθάρησαν αἱ τεσσαράκοντα χιλιάδες. παρέλαβον δὲ καὶ τὴν Δαμασκὸν καὶ τὰς χώρας τῆς Φοινίκης, καὶ οἰκίζονται ἐκεῖ. εἶτα στρατεύονται κατ' Αἰγύπτου, καὶ λαβόντες καὶ αὐτὴν κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ.

Τῷ κϛ' ἔτει στρατεύει Οὔμαρος κατὰ Παλαιστίνης, καὶ παραλαμβάνει λόγοις τὴν ἁγίαν πόλιν Σωφρονίου πατριάρχου ὄντος. εἰσελθὼν δὲ Οὔμαρος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν τριχίνοις ἐκ κα-
C *μήλου ἐνδύμασιν ἠμφιεσμένος ἐρρυπωμένοις, ὑπόκρισίν τε Σατανικὴν ἐνδεικνύμενος, τὸν ναὸν ἐζήτει τῶν Ἰουδαίων, ὃν ᾠκοδόμησε Σολομῶν, προσκυνητήριον ποιῆσαι τῆς αὐτοῦ βλασφημίας. τοῦτον ἰδὼν Σωφρόνιος ἔφη "ἐπ' ἀληθείας τοῦτό ἐστι τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ," πολλοῖς τε δάκρυσι τοὺς Χριστιανοὺς ἀπωδύρετο. παρεκάλεσεν οὖν αὐτὸν λαβεῖν σινδόνα καὶ ἐνδύσασθαι· ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο. μόγις οὖν ἐπείσθη, καὶ πλυνθέντων τῶν αὐτοῦ πάλιν ἀπέστρεψε τὰ τοῦ πατριάρχου. ἐν τούτοις ἀπεβίω Σωφρόνιος, πολλὰ κατὰ Ἡρακλείου καὶ τῶν ὁμο-*
D *φρόνων αὐτοῦ Σεργίου καὶ Πύρρου τῶν μονοθελητῶν ἀγωνισάμενος. τούτῳ τῷ ἔτει ἀπολύει Οὔμαρος τὸν Ἰὰδ εἰς Συρίαν, καὶ ὑπέταξε πᾶσαν τοῖς Σαρακηνοῖς.*

faciunt, eumque vincunt. nam Romani, cum vehemens auster iis esset adversus, ita ut prae multitudine pulveris hostes cernere nequirent, magna cum clade fusi, se ipsos in fuga in amnis Iermochthae angustias praecipitarunt: atque hoc modo illa 40 milia perierunt. Sarraceni autem Damasco insuper potiti sunt ac Phoenicia, ibique habitare coeperunt. in Aegyptum quoque facta expeditione, eam occupaverunt, ibique sedes posuere.

Anno 26 Umarus in Palaestinam cum infesto exercitu ingressus, sacram urbem certis conditionibus in potestatem accipit, Sophronio tum patriarchae munere fungente. ut in eam pervenit, vestem ex camelorum pilis contextam indutus atque sordidatus, satanicamque simulationem adhibens, templum Iudaeorum a Solomone exstructum quaesivit, ut in eo suae sacrilegae superstitionis domicilium constitueret. hunc videns Sophronius, ait: profecto hoc est abominandum illud vastationis argumentum, stans in loco sancto. multoque cum fletu rem Christianam lamentatus est. hortatus itaque eum est, ut sindone se indueret: verum is renuit. vix tandem assensus, lotis suis vestibus, patriarchae suas reddidit. ea tempestate diem suum obiit Sophronius, cum diu multumque adversus Heraclium, et cum eo sentientes Sergium ac Pyrrhum Monotheletas decertasset. hoc anno Umarus Iadum in Syriam mittit, totamque in Sarracenorum potestatem redigit.

Περὶ δέ γε τῆς ἁγίας γῆς ὁ θεσπέσιος ἔλεγε Μωϋσῆς πρὸς τὸν Ἰσραὴλ "ἰδοὺ κύριος ὁ θεός σου εἰσάξει σε εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, ἧς χείμαρροι ὑδάτων καὶ πηγαὶ ἀβύσσου ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν πεδιάδων καὶ τῶν ὀρέων. γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἄμπελοι καὶ συκαῖ καὶ ῥοιαὶ καὶ φοίνικες· γῆ ἐλαίου καὶ μέλιτος· γῆ ἐφ' ἣν οὐ μετὰ πτωχείας φάγῃ τὸν ἄρτον σου· γῆ ἧς οἱ λίθοι σίδηρος, καὶ ἐκ τῶν ὀρέων αὐτῆς μεταλλεύσεις χαλκόν· γῆ ῥέουσα γάλα καὶ μέλι· γῆ ἣν κύριος ὁ θεός σου ἐπισκοπεῖ, ἥτις εὐλογημένη P 427 ἐστὶ καὶ καρποφόρος ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ παρεικαζομένη." προσμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ σοφώτατος Ἀριστοτέλης λέγων "καὶ γὰρ πολυάνθρωπός ἐστιν ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ παντοίοις καρποῖς εὐθηνοῦσα, ἀμπέλων τε καὶ ἀκροδρύων καὶ φοινίκων πλῆθος ἄπλετον, καὶ κτήνη πάμπολλα καὶ διάφορα, καὶ δαψιλὴς ἡ τούτων νομὴ δι' ὅλου τοῦ χρόνου γίνεται διὰ τὴν πολλὴν εὐκρασίαν τῆς γῆς καὶ πιότητα· πολὺ δὲ πλῆθος καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ λίθων πολυτελῶν καὶ χρυσοῦ παρακομιζομένου διὰ τῶν Ἀράβων." ὡσαύτως οὖν καὶ Ἰώσηπος B ἔφη "πάμφορος γὰρ οὖσα δι' εὔκρατον ἀέρα καὶ πολλὴν πιότητα χειμῶνος ὥρᾳ ἐκφέρει κάρυα καὶ ἐν καύματι φοίνικας, καὶ πλεῖστον γεωργεῖ ἔλαιον. καὶ σταφυλὴν μὲν καὶ σῦκα διὰ μηνῶν δέκα ἐσθίουσιν οἱ ἐκεῖσε, τοὺς δὲ λοιποὺς καρποὺς δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ τρυγῶσι." τὸ δὲ μέγεθος τῶν βοτρύων τῆς σταφυλῆς ἐκείνης ἐδήλωσεν ἡ γραφὴ λέγουσα περὶ τῶν κατασκόπων ὧν ἀπέστειλε Μωϋσῆς, ὅτι ἦλθον ἕως φάραγγος βότρυος, καὶ κόψαντες ἐκεῖ-

Ceterum de terra sancta Moses ita Israelitis est vaticinatus: ecce dominus deus tuus introducet te in regionem bonam et amplam, cuius aquae torrentes et fontes abyssi exeunt ex planitiebus et montibus: terram tritico et hordeo abundantem, vitibus, ficubus, malis punicis, palmis: terram oleo et melle affluentem, in qua pane tuo absque penuria vescaris: terram cui pro lapidibus est ferrum, et cuius ex montibus aes effodias: terram lacte et melle manantem: terram quam dominus deus tuus procurat, cui divinitus prosperitas est collata, ut fertilitate omnes alias terras superet, ac paradiso dei sit assimilis. suffragatur his etiam sapientissimus Aristoteles his verbis: nam terra promissionis et hominum et omnium frugum copia abundat. immensa ibi multitudo vitium glandium et palmarum: tum omnis generis pecus, omnique anni tempore pascua iis abunde suppeditantia, propter optimam soli temperiem atque pinguedinem: magna etiam ibi multitudo aromatum lapidum pretiosorum aurique ex Arabia importatorum. in hunc modum et Iosephus ait: foecundissima enim cum sit ea regio, ob aerem bene temperatum, ac multam pinguedinem, hieme nuces profert, aestu dactylos, et plurimum ibi olei colitur. qui ibi vivunt, decem integros menses uvis ac ficubus vescuntur: reliquarum frugum toto anno est collectura. iam magnitudinem botrorum vitis istius Scriptura indicans, de a Mose missis

θεν κλῆμα καὶ βότρυν σταφυλῆς ἕνα ἦραν αὐτὸν ἐπ' ἀναφορεῦσιν· ἐν ξύλῳ γὰρ ἐσχηματισμένῳ πλαγίως μέσον κρεμασθείς, καὶ ἐπ' ὤμων δύο ἀνδρῶν βασταζόμενος, πᾶσιν ἐδήλου τῆς ἁγίας γῆς
C ἐκείνης τὴν εὐκαρπίαν. δι' ἧς Ἀλέξανδρος ὁ μέγας διαπορευόμενος, καὶ ξύλα καρποφόρα, ἐν οἷς καὶ πήγανον θεασάμενος τὸ ὕψος καὶ πλάτος ἐφάμιλλον συκῆς, ἐθαύμασε σφόδρα τῆς γῆς ἐκείνης τὴν εὐκαρπίαν τε καὶ πιότητα. ἀλλὰ μὴν καὶ ὀποβάλσαμον γεωργεῖ πλεῖστον, καὶ ἕτερα πολλὰ δυσπόριστα καὶ ἀνθρώποις ἐπέραστα. κἀντεῦθεν τοίνυν, ὡς ἐξαίρετον καὶ διαφέρουσαν ἀσυγκρίτως πάσης τῆς γῆς, εἰκότως ἔδωκεν αὐτὴν ὁ θεὸς τῷ ἠγαπημένῳ καὶ πρωτοτόκῳ υἱῷ αὐτοῦ εἰς κληρονομίαν τε καὶ ἀπόλαυσιν. "εἰσήγαγε γὰρ αὐτούς" φησίν "εἰς ὄρος ἁγιάσματος αὐτοῦ, ὄρος τοῦτο ὃ ἐκτίσατο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ." τοιγαροῦν ἐν τῇ
D ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ μακαρίᾳ γῇ καὶ ἀγαθῇ τῆς ἐπαγγελίας πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λόγος τοῖς προφήταις ὁραθείς, θεοπρεπῶς τε τὰς θεοφανίας ποιησάμενος, ἔλεγεν "ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ἐμυήθην." ἐπ' ἐσχάτων δὲ σαρκοφόρος ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, πληρώσας καὶ τό "μήτηρ Σιών, ἐρεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος." ἐν ᾗ καὶ τὸ σωτήριον ὑπομείνας πάθος τὴν παγκόσμιον εἰργάσατο σωτηρίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ κύριος καρδίαν τῆς γῆς ἐκάλεσε τὴν Ἱερουσαλήμ·

exploratum narrat eos usque ad vallem uvarum pervenisse, ibique palmitem cum unica uva resectum vecti impositum portasse: quippe de ligno figurato medius suspensus ille racemus, ac duorum virorum humeris gestatus, ubertatem sacrae istius terrae omnibus demonstravit. per hanc iter faciens Alexander, arboresque videns frugiferas, atque inter alia rutam altitudine ac amplitudine ficui aemulam, vehementer soli illius fertilitatem atque pinguedinem est admiratus. praeterea plurimus ibi opobalsami est ex cultura proventus, aliorumque multorum quae paratu difficilia, hominibus sunt carissima. hanc itaque terram, ut eximiam et cui conferri nulla alia mereatur, convenienter deus dilecto suo atque primogenito filio hereditatis loco possidendam fruendamque dedit. "introduxit enim eos" inquit Scriptura (Psalm. 77) "in eum montem quem dextra ipsius condiderat." itaque ergo in sancta hac et beata bonaque terra promissionis multifariam ac variis modis olim deus verbum vatibus sese videndum exhibuit, suaeque essentiae convenienter apparitiones dei operatus, ita dixit (Oseae 12) "ego apparitiones multiplicavi, et inter manus vatum initiatus sum." idem ad extremum carnem gestans, inter homines perspicue est versatus, id quoque oraculum implens (Esa. 14) "mater Sion, dicet homo, et homo in ea natus est. ipse altissimus fundamenta eius locavit." eadem in regione salutare obiit supplicium, eoque toti mundo salutem paravit. ipse adeo dominus Hierosolyma cor

ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους ἡμέρας τρεῖς καὶ P 428
τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὸ φάσκον ῥητὸν "ἐκ Σιὼν ἡ εὐπρέπεια τῆς ὡραιότητος αὐτοῦ" φησί "καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐκεῖθεν γέγονεν ἡ τοῦ θεοῦ εὐπρέπεια, οἷον ὁ βωμός, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ λατρεία πᾶσα καὶ ἡ πολιτεία τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας, καὶ ἱερέων πλῆθος καὶ θυσία καὶ ὁλοκαύτωσις καὶ ὕμνοι ἱεροὶ καὶ ψαλμῳδίαι καὶ πάντα τὰ ἐκεῖθεν, καὶ τὰ μέλλοντα προδιεγέγραπτο. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια παραγέγονεν, ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν B
ὁ σταυρὸς ἔλαμψεν, ἐκεῖθεν τὰ μυρία κατορθώματα. διὰ δὴ τοῦτο καὶ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ δευτέρας νομοθεσίας ὁ μέγας Ἡσαΐας λέγει 'ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον τῶν ἐθνῶν.' Σιὼν γὰρ ἐνταῦθα ὁλόκληρον λέγει τὸ χωρίον καὶ τὴν παρακειμένην αὐτῷ μητρόπολιν τῶν Ἰουδαίων. ἐκεῖθεν τοίνυν, ὥσπερ ἐκ βαλβῖδός τινος εὔδρομοι καὶ εὐσταλεῖς ἵπποι, εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν οἱ ἀπόστολοι ἐξεπέμφθησαν, ἐκεῖθεν τὰ σημεῖα ποιεῖν ἤρξαντο· ἐκεῖ γέγονε τὸ σωτήριον πάθος καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ἀνάληψις, ἐκεῖ τὰ προοίμια καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας. ἐκεῖ τὰ C
ἀπόρρητα δόγματα κηρύττεσθαι τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν. ἐκεῖ πρῶτον ἀπεκαλύφθη πατὴρ καὶ ἐγνωρίσθη μονογενὴς υἱὸς καὶ ἐδόθη τοσαύτη πνεύματος ἁγίου χάρις. καὶ τὸν περὶ τῶν ἀσωμάτων λόγον

terrae appellavit, cum diceret (Matth. 12) "sicut enim Ionas in ventre ceti fuit tres dies totidemque noctes, sic et filius hominis in ventre terrae tantundem temporis morabitur." inde et divus Chrysostomus haec verba explicans (Psalm. 49) "ex Sione decor venustatis eius" ita scribit. nam et vetere durante foedere inde decus dei sese exseruit, ut ara, ut penetrale sacrarium omnesque caeremoniae et antiquae legis administratio, tum multitudo sacerdotum, sacrificium, solida hostia, sacra carmina, cantiones psalmorum. quin et futura quaecunque essent, inde perscripta sunt oraculis. at postquam promissorum veritas exhiberi coepit, eius quoque rei initia ibi fuerunt. inde crux effulsit, inde innumera illa pulcherrima facinora. iccirco et de posteriore Christi legumlatione magnus ille Esaias sic fatur (cap. 2) "ex Sione lex prodibit, et sermo dei ex Hierosolymis, ac iudicium inter gentes feret." Sionis enim nomine ibi totam intelligit regionem ac ei adiacentem Iudaeae primariam urbem. inde, veluti carceribus ad cursum idonei atque parati quidam equi, in universum orbem emissi sunt apostoli: inde miracula coeperunt edere. ibi salutaris perpessio, resurrectio et in caelum assumptio fuerunt, ibi exordia et principium nostrae salutis; ibi coeptum est arcanam doctrinam promulgare; ibi primum patefactus est pater, et innotuit unigenitus filius, tantaque spiritus sancti gratia donata; ibi de

ἐκεῖ ἐγύμναζον, καὶ δωρεῶν καὶ δυνάμεων καὶ τῶν μελλόντων
ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, ἅπερ ἅπαντα ὡραιότητας τοῦ θεοῦ λέγει·
κάλλη γὰρ θεοῦ καὶ ὡραιότης ἡ ἀγαθότης καὶ φιλανθρωπία καὶ
ἡ εἰς πάντας εὐεργεσία. ἐκεῖ τοίνυν καὶ τὸ πτῶμα καὶ πταῖσμα
τοῦ Ἀδὰμ θεραπεύσας, καὶ τὴν ταχίστην, ὥσπερ καὶ ὑπόπτερον,
τῶν ἁγίων συνέλευσιν καὶ ὑπάντησιν ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρου-
D σίᾳ προϋπεμφαίνων, ἔλεγεν 'ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται
οἱ ἀετοί.'" ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος εἰς τὸ πάθος
τοῦ Χριστοῦ λέγει "διόπερ οὐχ ἀλλαχόσε πάσχει Χριστὸς οὔτε
μὴν εἰς ἄλλον σταυροῦται τόπον ἢ εἰς τοῦ κρανίου τόπον, ἐν ᾧ δὴ
τῶν Ἑβραίων οἱ διδάσκαλοί φασι τοῦ Ἀδὰμ εἶναι τὸν τάφον·
ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν μετὰ τὴν κατάραν τεθάφθαι διαβεβαιοῦνται. διὰ
τοῦτο θαυμάζω τοῦ τόπου τὴν οἰκειότητα. ἔδει γὰρ τὸν κύριον
ἀνανεῶσαι θέλοντα τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, ἐν ἐκείνῳ παθεῖν τῷ
τόπῳ. καὶ ἐπειδὴ ἤκουσεν Ἀδὰμ 'γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ,'
P 429 ταύτῃ πάλιν ἐκεῖ τέθειται, ἵνα ἐν ᾧ τόπῳ τὴν κατάραν ἔλαβεν,
ἐκεῖ καὶ τὴν λύσιν ταύτης δέξηται."

Ὄντι δὲ τῷ βασιλεῖ Ἡρακλείῳ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐγεννήθη αὐ-
τῷ υἱὸς ὁ Δαβίδ. τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐτέχθη καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ
υἱῷ Ἡρακλείου Ἡράκλειος, ὃς ἐβαπτίσθη ὑπὸ Σεργίου τοῦ πα-
τριάρχου. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπανέστησαν οἱ Πέρσαι κατ' ἀλλή-
λων, καὶ πολλοὶ διεφθάρησαν. τότε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν πέμ-
πει συγχάρια τῷ βασιλεῖ, μαργαρίτας καὶ λίθους τιμίους πολλούς.

incorporeis rebus exercuerunt disputationem, ac promissiones de donis facultatibus et futuris bonis; quae omnia venustates dei appellat. pulchritudo enim dei et venustas bonitas eius est et humanitas et erga universos beneficentia. ibi igitur et Adami casum correxit, et celerrimum ac quasi cum volatu futurum conventum sanctorum, sibi secundum advenienti occursurorum, praemonstrans "ubi" inquit "cadaver, ibi congregabuntur aquilae." in hunc modum etiam magnus Athanasius de supplicio Christi loquitur: "iccirco, ait, non alibi supplicio subit Christus, neque alio in loco in crucem agitur, quam in loco cranii, ubi doctores Ebraeorum Adami sepulchrum esse dicunt, affirmantes ibi eum, postquam eum exsecratus est deus, humatum fuisse. propterea loci proprietatem miror. oportebat nimirum dominum, cum is renovare primum hominem vellet, ibi mortem obire. et quoniam dictum est Adamo (Gen. 3) "terra es, et in terram redibis," ibi is reconditus fuit, ut quo in loco damnationis sententiam percepit, eo et absolutionem adipisceretur."

Heraclio in Oriente degenti filius nascitur Davidus. eademque die Constantino Heraclii filio nascitur Heraclius, quem Sergius patriarcha baptizavit. eodem anno Persae inter sese mota seditione magnam sibi ipsis cladem intulerunt. tum temporis Indorum rex munera gratulationis ergo imperatori misit, uniones et gemmas multas. decesserat iam

ἦν δὲ ὁ Μωάμεδ προτελευτήσας, ὃς ἔστησε τέσσαρας ἀμηράδας πολεμεῖν τοῖς ἐξ Ἀράβων γενομένοις Χριστιανοῖς. καὶ ἦλθον κατέναντι Θεοδώρου κουβικουλαρίου, καὶ συμβαλόντες πόλεμον B ἀναιροῦνται οἱ τρεῖς ἀμηράδες καὶ πλῆθος πολὺ ἐξ αὐτῶν. ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ εἷς ἀμηρᾶς ὁ Χάλεβος, ὃν λέγουσιν μάχαιραν τοῦ θεοῦ. ἦσαν δέ τινες τῶν πλησίον Ἀράβων λαμβάνοντες παρὰ τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ῥόγαν πρὸς τὸ φυλάττειν τὰ στόμια τῆς ἐρήμου. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ἐλθόντες οὐκ ἔλαβον τὴν ῥόγαν, ἀλλ' ἐδιώχθησαν. λυπηθέντες δὲ ἀπῆλθον πρὸς τοὺς ὁμοφύλους, καὶ ὡδήγησαν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν χώραν Γάζης, στόμιον οὖσαν τῆς ἐρήμου κατὰ τὸ Σίναιον ὄρος, πλουσίαν σφόδρα. οἳ καὶ παρέλαβον τὴν Ἥραν καὶ πᾶσαν τὴν χώραν Γάζης. ἐλθὼν δὲ Σέργιος ἀπὸ C Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης σὺν ὀλίγοις στρατιώταις κτείνεται πρῶτος σὺν τῷ στρατῷ. οἱ δὲ λαβόντες αἰχμαλωσίαν πολλὴν ὑπέστρεψαν.

Τῷ κζ' ἔτει ἦλθεν Ἰωάννης ὁ Κατζᾶς, ἐπίτροπος Ὀσροηνῆς, πρὸς Ἰὰδ εἰς Χαλκηδόνα, καὶ ἐστοίχησε διδόναι αὐτῷ δέκα μυριάδας νομισμάτων πρὸς τὸ μὴ περᾶσαι τὸν Εὐφράτην μήτε εἰρηνικῶς μήτε πολεμικῶς. Ἡράκλειος δὲ τοῦτο μαθὼν ὡς ἄνευ εἰδήσεως αὐτοῦ τοῦτο πεποίηκε, τοῦτον ἐξώρισε καὶ ἀντ' αὐτοῦ Πτολεμαῖον στρατηγὸν ἔπεμψε. D

Τῷ κη' ἔτει παρέλαβον οἱ Ἄραβες τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ

14 στρατῷ Xylander, cum legeretur στρατηγῷ

tum Moamedus, constitutis quattuor ameradis, qui Arabibus Christianam religionem amplectentibus bellum facerent. hi adversus Theodorum cubicularium profecti cumque eo praelio congressi sunt. sed eo in praelio tres amerades magnaque cum his multitudo occubuerunt. exivit etiam reliquus ameras, Chalebus nomine, qui gladius dei appellabatur. erant quidam vicini Arabes, qui ab imperatore Romano stipendium tuendarum solitudinis faucium causa accipere solebant. hoc cum isti id temporis petitum venissent, repulsam passi eiectique sunt. quod indigne ferentes gentilibus se suis coniunxerunt, eisque ad Gazaeam regionem duces itineris se praebuerunt, quae aditum tenet in solitudinem iuxta Sinaeum montem, estque admodum dives. hoc modo ab iis Era omnisque Gazae dicio capta est. Sergius autem Caesarea Palaestinae veniens cum exigua militum manu, primus ipse cum exercitu interficitur. barbari magna praeda potiti discedunt.

Anno 27 venit Ioannes cognomento Catzas, Osroenae praefectus, Chalcedonem ad Iadum, eique centum milia numismatum daturum se promisit eo pacto ne is vel belli vel pacis gratia Euphraten transeat. Heraclius vero, ubi id Catzam se inscio pepigisse intellexit, hominem relegavit, eiusque loco exercitui Ptolemaeum praefecit.

Anno 28 Arabes Antiocheam ceperunt. missus quoque ab Umaro

ἐπέμφθη Μαβίας ὑπὸ Οὐμάρου στρατηγὸς καὶ ἀμηρᾶς πάσης τῆς ὑπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς χώρας ἀπὸ Αἰγύπτου ἕως Εὐφράτου.

Τῷ κθ' ἔτει παραλαμβάνει Ἰὰδ τὴν Ἔδεσαν λόγοις, τὴν δὲ Κωνστάντειαν πολέμῳ, ὁμοίως καὶ τὸ Δαράς, καὶ πολλοὺς ἐν ταύτῃ ἀπώλεσε. καὶ οὕτως παρέλαβεν Ἰὰδ πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν.

Τῷ δὲ λ' ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Σαρακηνοὶ κατὰ Περσίδος, καὶ νικήσαντες πάντας τοὺς Πέρσας ὑπέταξαν. Ὁρμίσδας δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν φυγῇ χρησάμενος ἐπὶ τοὺς ἐνδοτέρω Πέρσας καταφεύγει. οἱ δὲ Σαρακηνοὶ αἰχμαλώτους τὰς τοῦ Χοσρόου
P 430 θυγατέρας ἅμα τῇ βασιλικῇ ἀποσκευῇ ἄγουσι πρὸς Οὔμαρον. τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ ποιεῖ ἀναγραφὴν Οὔμαρος πάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν οἰκουμένης, τῶν τε ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν καὶ φυτῶν.

Τῷ λα' ἔτει τελευτᾷ Ἡράκλειος βασιλεὺς ὑδεριάσας, μηνὶ Μαρτίῳ ια', βασιλεύσας ἔτη λ' μῆνας ι'. οὗτος ὑπὸ Ἀθανασίου πατριάρχου τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ Σεργίου τοῦ Σύρου Κωνσταντινουπόλεως ἀπατηθεὶς εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν μονοθελητῶν ἐξεκυλίσθη, καὶ δὴ μετὰ ταῦτα νόσῳ περιπεσὼν ὑδερικῇ, δι' ἧς καὶ τέθνηκε, δεινῶς ἐτιμωρεῖτο· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τὸ πάθος ἐπεκτάθη, ὡς
B ἡνίκα ἀπουρεῖν ἔμελλε, σανίδα τίθεσθαι κατὰ τοῦ ἤτρου διὰ τὸ στρέφεσθαι τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ προσώπου τὸ οὖρον ἀναπέμπειν. ἔλεγχος δὲ ἦν τοῦτο τῆς ἑαυτοῦ παρανομίας ἕνεκεν τοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ἀνεψιὰν Μαρτῖναν παρανομωτάτου γάμου. ἐτέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρνακι, καὶ ἔμεινεν ἀσκεπὲς ἡμέ-

est Mavias ductor et ameras omnis quae Sarracenis suberat regionis ab Aegypto usque ad Euphraten.

Anno 29 Iadus Edessam colloquio, Constantiam vi capit, itemque Daras, in quo multos interfecit. atque sic Iadus totam subegit Mesopotamiam.

Anno 30 Sarraceni Persidi bellum intulerunt, victosque Persas omnes sibi subiugarunt. Hormisdas Persarum rex fuga ad interiores Persas evasit. Sarraceni Chosroae filias captivas cum omni regia supellectile ad Umarum abduxerunt. eo ipso tempore Umarus censum egit per omnes suas diciones, hominum pecoris et stirpium.

Anno 31 Heraclius, die 11 Martii ex hydrope moritur, cum imperasset annos 30 menses 10. hic ab Athanasio Iacobitarum et Sergio Syro Cpolis patriarchis seductus, ad haeresin Monotheletarum devolutus fuit. postea in aquae intercutis morbum delapsus, qui et necavit eum, atroces poenas dedit. adeo enim malum increvit, ut lotium redditurus inferiori ventri tabulam imponere opus habuerit, eo quod veretrum ipsius inversum urinam sursum versus faciem emitteret. hoc erat argumentum flagitii, quod perpetravit iuncta sibi incestissimis nuptiis consobrina sua Martina. corpus eius in arcam repositum per 4 dies

ρας δ'. συνετάφη δὲ αὐτῷ καὶ στέμμα χρυσοῦν, καὶ οὕτως ἐσκεπάσθη.

Μετὰ τοῦτον βασιλεύει Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ μῆνας δ'. ἦν δὲ ἀσθενὴς τὸ σῶμα, καθ' ἑκάστην ὡς εἰπεῖν νοσηλευόμενος. τούτῳ τινὲς λέγουσιν ὅτι τὸ στέμμα, ἐν ᾧ ἐστέφθης, σὺν τῷ πατρί σου ἐτάφη. καὶ ἐκέλευσε Καλλινίκῳ κουβικουλαρίῳ κομίσαι αὐτό. ἀπελθὼν οὖν καὶ ἀνοίξας εὗρε τὸ σῶμα δια- C λυθὲν ὡσεὶ ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγὲν τῇ κεφαλῇ. καὶ ἀνέσπασεν αὐτὸ σὺν τῇ κόμῃ, πενθῶν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπήγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ. ὁ δὲ ἐκέλευσε τοῦτο παραλυθῆναι καὶ τιμηθῆναι· ὃ καὶ διετιμήθη λίτρας ο'. τελευτᾷ δὲ Κωνσταντῖνος φαρμακευθεὶς ὑπὸ Μαρτίνης τῆς αὐτοῦ μητρυιᾶς καὶ Πύρρου πατριάρχου· καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρῴῳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. γυνὴ δὲ τούτου Ἀναστασία, ἥτις μετὰ τελευτὴν συνετάφη τῷ ἰδίῳ ἀνδρί.

Βασιλεύει δὲ Ἡρακλωνᾶς σὺν μητρὶ Μαρτίνῃ μῆνας ς'. οὗτος προσήγαγεν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν τὸ στέμμα ὅπερ ἀφείλετο Κωνσταντῖνος ἐκ τοῦ μνημείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, δοὺς καὶ ἑκά- D στῳ στρατευομένῳ λεγάτον, νομίσματα τρία, ὑπὲρ Κωνσταντίνου ἀδελφοῦ αὐτοῦ. τούτῳ τῷ ἔτει παραλαμβάνει Μαβίας Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης μετὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς πολιορκίας αὐτῆς, καὶ κτείνει ἐν αὐτῇ Ῥωμαίων χιλιάδας ἑπτά. τούτῳ τῷ ἔτει ἀπώσατο ἡ σύγκλητος Ἡρακλωνᾶν ἅμα Μαρτίνῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ Βα-

sine tegmine mansit. una sepulta est etiam aurea corona, sicque tectus fuit.

Post eum filius ipsius Constantinus imperium gessit per menses 4. corpore fuit languido, quotidie propemodum aegrotans. is a quibusdam admonitus coronam, qua regno inauguratus fuerat, cum patre esse sepultam, Callinico cubiculario mandat uti eam sibi afferat. abit ille, et sepulchro recluso cadaver Heraclii aquae instar dissipatum reperit, coronamque capiti adhaerescentem. eam cum crinibus revellit moestus atque lamentans, et Constantino adfert. is solvi ac aestimari iubet coronam, et aestimata est libris septuaginta. Constantinum hunc Martina noverca et Pyrrhus patriarcha veneno necaverunt, cadaverque eius in fano beatorum apostolorum repositum est. uxorem habuit Anastasiam, quae post mortem iuxta maritum est condita.

Imperium deinde Heraclonas cum matre Martina tenuit menses 6. is ad templum sanctae Sophiae protulit coronam, quam Constantinus ex sepulchro patris abstulerat. legatum quoque Constantini fratris militibus viritim tria nomismata distribuit. hoc anno Mabias Caesaream Palaestinae occupat, septem annos oppugnatam; ac in ea septem Romanorum milia interficit. eodem anno senatus Heraclonam cum matre sua

λεντίνῳ, καὶ γλωσσοκοπήσαντες Μαρτῖναν καὶ ῥινοκοπήσαντες Ἡρακλωνᾶν ἐξώρισαν ἀμφοτέρους. καὶ ἀνεβίβασαν Κώνσταντα τὸν υἱὸν Κωνσταντίνου, ἔγγονον Ἡρακλείου, ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ὃς
P 431 ἐκράτησεν ἔτη κζ΄. ὁ δὲ Ἡρακλωνᾶς οὐκ ἐτάφη βασιλικῶς, ἀλλὰ διωχθεὶς ἐκ τῆς βασιλείας καὶ ἰδιωτεύων ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ σὺν τῇ μητρὶ Μαρτίνῃ. Πύρρου δὲ ἐκβληθέντος χειροτονεῖται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παῦλος πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος, ἐπισκοπήσας ἔτη ιβ΄.

Κόσμου ἔτος ,ϛρλδ΄, τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος χμ΄. Ῥωμαίων βασιλεὺς Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου, αἱρετικός, ἔτη κζ΄. ὃς παρακλητικοῖς λόγοις πρὸς τὴν σύγκλητον ἐχρήσατο, ἐπαινέσας αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ μίσους Ἡρακλωνᾶ καὶ Μαρτίνης ὡς φονέων γεγονότων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ δωρεαῖς φιλο-
B τιμησάμενος ἀπέλυσε.

Τῷ β΄ ἔτει ἤρξατο Οὔμαρος οἰκοδομεῖν τὸν ναὸν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐχ ἵστατο τὸ κτίσμα. πυθομένου δὲ τὴν αἰτίαν εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ κατήγαγον τὸν σταυρὸν τὸν ὄντα ἐπάνω τοῦ ναοῦ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, καὶ οὕτως συνέστη αὐτῶν ἡ οἰκοδομή. διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πολλοὺς σταυροὺς κατήγαγον οἱ μισόχριστοι.

Τῷ γ΄ ἔτει γέγονεν ἔκλειψις ἡλίου.

Τῷ ϛ΄ ἔτει γέγονεν ἄνεμος βίαιος, καὶ πολλὰ δένδρα παμμεγέθη ἔπεσον, καὶ στύλους ἔρριψε.

et Valentino deficit, et Martinam exsecta lingua, Heraclonam naso mutilatum extorres agit: Constantem Constantini filium Heraclii nepotem imperio praeficiunt. tenuit hoc annos 27. ceterum Heraclonas non est imperatoria sepultura affectus, sed regno eiectus; privatamque agens vitam, cum matre Martina humatus est in dominico monasterio. Pyrrho etiam profligato patriarcha Cpolis creatur Paulus presbyter et dispensator, qui episcopatum gessit annos 12.

Anno mundi 6134, anno divinae incarnationis 640, Constans Romanorum imperium adeptus est, idque gessit annos 27, Constantini filius, Heraclii nepos haereticus. is senatum oratione blanda compellavit, collaudans eos ob insectationem Heraclonae et Martinae, a quibus patrem suum interfectum dicebat; liberaliterque donatos dimisit.

Anno huius altero Umarus aedificare templum Hierosolymitanum coepit; cumque aedificia non consisterent, Iudaei causam rogati eam exposuerunt, ac crucem quae templo montis olearum imposita erat deposuerunt. ita demum aedificia firmata sunt. atque haec res Christi osoribus occasionem praebuit multas cruces deturbandi.

Anno tertio defectus solis fuit.

Anno sexto ingens ventus multas praegrandes arbores ac columnas deiecit.

Τῷ ζ' ἔτει ἐπεστράτευσε Μαβίας εἰς Κύπρον, ἔχων σκάφη C *͵αψ', καὶ παρέλαβε Κωνστάντειαν καὶ πᾶσαν τὴν νῆσον.*

Τῷ η' ἔτει Μαβίας τὴν Ἄραδον σφοδρῶς πολεμήσας ταύτην λόγῳ παρέλαβε καὶ ἀπετείχισε καὶ ἐνέπρησε, καὶ τὴν νῆσον ἄοικον ἐποίησεν ἕως τοῦ νῦν. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει γέγονεν ἐν Ῥώμῃ σύνοδος ὑπὸ Μαρτίνου κατὰ τῶν μονοθελητῶν.

Τῷ ια' ἔτει κόνις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατηνέχθη.

Τῷ ιβ' Μαβίας καταλαβὼν τὴν Ῥόδον καθεῖλε τὸν κολοσσὸν μετὰ ͵ατξε' ἔτη τῆς αὐτοῦ ἱδρύσεως· ὃν ὠνησάμενος ἔμπορος ἐνναχόσια καμήλια ἐφόρτωσε τὸν χαλκόν. καὶ γὰρ οἱ Ῥόδιοι D *θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἀνδριάντα χαλκοῦν τῷ ἡλίῳ πηχῶν π', ὡς λέγει τὸ ἐν αὐτῷ ἐπίγραμμα·*

"τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ὀκτάκις δέκα
Λάχης ἐποίησε πήχεων ὁ Λίνδιος."

ὃν διὰ τὸ μέγεθος ἐκάλεσαν κολοσσόν, ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ Κολοσσαεῖς ὀνομάσθησαν.

Τῷ ιγ' ἔτει Μαβίας ἐξόπλισιν ἐν Τριπόλει ἐποίησε μεγάλων πλοίων τοῦ ἀνελθεῖν κατὰ Κωνσταντινουπόλεως. τοῦτο θεασάμενοι δύο ἀδελφοὶ φιλόχριστοι, υἱοὶ βυκινάτορος, ζήλῳ θείῳ τρωθέντες ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον παρεγένοντο, καὶ τὰς πύλας διαρ- P 432 *ρήξαντες καὶ τοὺς δεσμίους λύσαντες τὸν ἀμηρᾶν Τριπόλεως ἀπέκτειναν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν πᾶσαν ἐμπρήσαντες ἐπὶ Ῥωμανίαν ἀπέπλευσαν. καὶ ὁ μὲν Μαβίας στρατεύει Και-*

Anno 7 Mabias in Cyprum expeditionem fecit, navibus 1700, occupavitque Constantiam et totam insulam.

Anno 8 Mabias Aradum post acrem oppugnationem pacto cepit, murisque deiectis incendit, fecitque ut insula in hunc usque diem habitatoribus careat. eo ipso anno Romae Martinus concilium egit contra Monotheletas.

Anno 11 pulvis de caelo est delatus.

Anno 12 Mabias Rhodo potitus colossum evertit, anno post quam is positus fuerat 1365. quem cum quidam mercator emisset, aere illo 900 camelos oneravit. etenim Rhodii maris imperium obtinentes aeream soli statuam posuerunt, altam cubitos 80, quod inscriptio eius docet:

qui stat Rhodi colossus, octies decem
fecit Laches hunc altum cubitos Lindius.

a magnitudine ei Colossi nomen indiderunt; et ab eo ipsi quoque Colossenses sunt denominati.

Anno 13 Mabias apud Tripolim magnas instruxit naves, Cpolin petiturus. id cernentes duo Christiani fratres, buccinatoris filii, divino animi fervore exagitati ad carcerem accurrerunt, effractisque foribus, et qui captivi erant liberatis, ameram Tripolitanum et eos qui ipsi aderant occiderunt; universoque apparatu cremato in Romaniam navigio abive-

σάρειαν τῆς Καππαδοκίας, Ἀβουλαούαρ δὲ ἀρχηγὸν κατέστησε τῶν πλοίων· ὃς παραγενόμενος εἰς τὸν Φοίνικα τῆς Λυκίας, ἔνθα ἦν ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ναυμαχεῖ μετ' αὐτοῦ. τῇ οὖν πρὸ τοῦ πολέμου ἑσπέρᾳ θεωρεῖ κατ' ὄναρ ὁ βασιλεὺς ὅτι ἦν ἐν Θεσσαλονίκῃ. διυπνισθεὶς δὲ διηγήσατο τῷ ὀνειροκρίτῃ. ὁ δὲ ἔφη "ὦ βασιλεῦ, εἴθε μὴ ὕπνωσας τῇ νυκτὶ ταύτῃ, μήτε
B ὄνειρον ἐθεάσω· τὸ γὰρ εἶναί σε ἐν Θεσσαλονίκῃ, θὲς ἄλλῳ τὴν νίκην, κρίνεται. πρὸς τὸν ἐχθρόν σου ἡ νίκη τρέπεται." καὶ δὴ τοῦτο καὶ ἀπέβη· συμβαλόντες γὰρ πόλεμον ἡττῶνται Ῥωμαῖοι, καὶ συγκιρνᾶται ἡ θάλασσα τῷ αἵματι τῶν Ῥωμαίων. ἐνδύει δὲ ὁ βασιλεὺς ἄλλον τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ, καὶ εἰσπηδήσας ὁ προλεχθεὶς υἱὸς τοῦ βυκινάτορος τὸν βασιλέα ἀφαρπάζει καὶ εἰς ἕτερον σκάφος μεταβάλλει καὶ παραδόξως διασώζει. αὐτὸς δὲ ἐπιστὰς τῇ βασιλικῇ νηῒ πολλοὺς ἀνεῖλεν ὁ γενναιότατος, ὕστερον δὲ ἀναιρεῖται καὶ αὐτός. ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις διασωθεὶς ὑπέστρεψε μετ' αἰσχύνης ἐν Κωνσταντινουπόλει.

C Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Παυλικιάνων ἀνεφάνη Κωνσταντῖνος, ὁ καὶ Σιλουανὸν αὐτὸν ὀνομάσας. ἔστι δὲ ἡ αἵρεσις αὐτῶν οὕτως. Παυλικιάνοι οἱ καὶ Μανιχαῖοι. μετωνομάσθησαν δὲ ἀντὶ Μανιχαίων Παυλικιάνοι ἀπὸ Παύλου τινὸς Σαμοσατέως, υἱοῦ γυναικὸς Μανιχαίας Καλλινίκης τοὔνομα, ἥτις δύο υἱοὺς ἔσχε, τοῦτον τὸν Παῦλον καὶ Ἰωάννην. τούτους οὖν τὴν

runt. porro Mabias Caesaream Cappadociae bello petens classi praeficit Abulavarem. is ad Phoenicem Lyciae cum appulisset, ubi imperator cum Romana classe erat, navali pugna cum eo congreditur. quae eam pugnam proxime antecessit vespera, ea imperator per somnum imaginatus fuerat se esse Thessalonicae; idque insomnium coniectori proposuerat. atque hic "utinam" ait, "o imperator, hac nocte neque dormivisses, neque insomnium tibi esset oblatum. quod enim tibi visus es apud Thessalonicam esse, id significat thes allo nicam, alteri cede victoriam. proinde ad hostes victoria inclinat." atque ita quidem evenit. eo enim praelio victi sunt Romani, eorumque sanguis mari permixtus. imperator tum alium quendam suis vestibus induit. insiliens autem in navim is cuius paulo ante mentionem fecimus buccinatoris filius, abreptum imperatorem in aliud navigium transfert, praeterque hominum opinionem servat. ipse imperatoriae navi insistens, fortissime pugnando multis deiectis tandem ipse quoque cadit. imperator vix aegre salutis compos cum dedecore Cpolin redit.

Circa hoc tempus exstitit Constantinus quidam, qui et Silvani nomen usurpabat, Paulicianorum sectae princeps. eius haereseos haec est historia. Manichaei Paulicianorum nomen sibi sumpserunt a Paulo quodam Samosateno, Manichaeae cuiusdam mulieris Callinices nomine filio. ea cum haberet duos filios, Paulum scilicet hunc et alium Ioannem,

Μανιχαϊκὴν αἵρεσιν διδάξασα ἐκ τοῦ Σαμοσάτου εἰς Ἀρμενιακοὺς κήρυκας τῆς αἱρέσεως αὐτοὺς ἀπέστειλεν· οἵτινες ἐλθόντες εἰς κώμην τινὰ τῆς Φαναρροίας ἐκεῖσε τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν ἐνέσπειραν. ἔκτοτε οὖν ἡ μὲν κώμη μετωνομάσθη Ἐπίσπαρις, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτῶν Παυλικιάνοι ἐκλήθησαν. οὗτοι μετὰ χρόνους πολλοὺς τῆς D *διαδοχῆς τοῦδε τοῦ Παύλου ἕτερον ἔσχον διδάσκαλον Κωνσταντῖνον καλούμενον, τὸν προρρηθέντα Σιλβανόν. τοῦτον ἔχουσιν ἀρχηγὸν τῶν διδασκαλιῶν αὐτῶν, καὶ οὐχὶ τὸν Παῦλον. οὗτος γὰρ αὐτοῖς παρέδωκε τὰς αἱρέσεις αὐτοῦ ἀγράφως κατὰ παράδοσιν, τὸ εὐαγγέλιον μὲν κατὰ παράδοσιν, τὸν δὲ ἀπόστολον ἐγγράφως, ἀπαράλλακτα μὲν τῇ γραφῇ καὶ τοῖς λόγοις ὡς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ὄντα παραδούς, διαστρέψας δὲ ἕκαστον κεφάλαιον πρὸς τὰς ἑαυτοῦ αἱρέσεις, νομοθετήσας αὐτοῖς καὶ τοῦτο, μὴ δεῖν ἑτέραν βίβλον οἱανοῦν ἀναγινώσκειν εἰ μὴ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν ἀπόστολον. μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον καὶ Σιλβανὸν δεύτερον ἔσχον διδάσκαλον* P 433 *Συμεῶνα καλούμενον, μετονομάσαντα δὲ ἑαυτὸν Τιμόθεον. τέταρτον δὲ Ἰωσὴφ μετονομάσαντα ἑαυτὸν Ἐπαφρόδιτον, καὶ μετὰ τοῦτον Ζαχαρίαν. ἀλλὰ τοῦτον ὡς μισθωτὸν καὶ οὐκ ἀληθῆ ποιμένα ἀποβάλλονται ἔνιοι ἐξ αὐτῶν. ἕκτον τὸν Βαάνην τὸν ῥυπαρόν, καὶ ἕβδομον τὸν Σέργιον τὸν καὶ Τυχικὸν ἑαυτὸν μετονομάσαντα. Μάνεντα τοίνυν καὶ Παῦλον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἄλλους οὓς ἐάν τις εἴπῃ αὐτοῖς, προθύμως ἀναθεματίζουσι· Κων-*

7 *προσρηθέντα?* 14 *οἱονοῦν* P 16 *Συμεῶνα τὸν καὶ Τίτον, καὶ τρίτον τὸν πρὶν μὲν Γενέσιον καλ.?*

Manichaea eos haeresi instituit, Samosatisque in Armeniam emisit, uti ibi eam haeresim promulgarent. id quod ii fecerunt in vico quodam Phanarroeae. exinde vico Episparidis, sectatoribus Paulicianorum nomen factum fuit. hi longo post hunc Paulum tempore magistrum habuerunt alium, Constantinum illum qui cognomentum Silvani gessit. hunc principem suarum doctrinarum agnoscunt, non Paulum. hic enim iis opiniones quas sectantur, absque scripto per traditiones exhibuit, evangelium quidem ex traditione, apostolum autem scripto. tradidit autem ita ut nihil a Scriptura differrent apud nos recepta, sed singula capita ad suam detorsit haeresin. nam et hanc ipsis legem posuit, ne praeter evangelium et apostolum ullum alium librum legerent. secundum Constantinum illum Silvanum alium habuerunt praeceptorem, Simeonem nomine, sed qui se Timotheum vocaret. quartum Iosephum, qui sibi Epaphroditi appellationem imposuit. ab hoc Zachariam, quem tamen veluti mercenarium et non verum pastorem quidam ipsorum repudiant. sextum Baanem, cognomento sordidum. septimum Sergium, qui Tychicum sese denominavit. ac Manetem quidem, Paulum, Ioannem, et alios quicunque ipsis proponantur, libenter ii damnant: Constantinum autem

σταντῖνον δὲ τὸν καὶ Σιλβανὸν ἐπικληθέντα, καὶ Συμεῶνα τὸν καὶ Τίτον, καὶ Γενέσιον τὸν καὶ Τιμόθεον, καὶ Ἰωσὴφ τὸν καὶ Ἐπα-
B φρόδιτον, καὶ Βαάνην τὸν ῥυπαρὸν καὶ Σέργιον καὶ Τυχικὸν ὡς διδασκάλους αὐτῶν οὐδαμῶς ἀναθεματίζουσιν, ἀλλ' ἔχουσιν αὐτοὺς ὥσπερ ἀποστόλους Χριστοῦ. λέγουσι δὲ καὶ ἓξ ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁμολογίᾳ αὐτῶν, τὴν Μακεδονίαν, ἥτις ἐστὶ Κάστρον κολωνείας, τὴν Κίβωσαν, ἣν ἐμαθήτευσε Κωνσταντῖνος ὁ καὶ Σιλβανὸς καὶ Συμεὼν ὁ καὶ Τίτος, τὴν Ἀχαΐαν, ἥτις ἐστὶ κώμη Σαμοσάτου, τὴν Μάναλιν, ἣν ἐμαθήτευσε Γενέσιος ὁ καὶ Τιμόθεος, τὴν τῶν Φιλιππησίων, τοὺς μαθητὰς λέγοντες Ἰωσὴφ τοῦ καὶ Ἐπαφροδιτοῦ καὶ Ζαχαρίου τοῦ μισθωτοῦ ποιμένος παρ' αὐτῶν λεγομένου, τὴν τῶν Λαοδικέων, λέγουσι δὲ Κυνοχωρίτας. τὴν μέντοι τῶν Ἐφεσίων, τοὺς ἐν Μόψου ἑστίᾳ καὶ τὴν τῶν Κολοσ-
C σαέων λέγουσιν ὡς Σέργιος ὁ καὶ Τυχικὸς ἀνεθεμάτισε. τούτους οὖν τοὺς ἑπτὰ διδασκάλους αὐτῶν καὶ τὰς ἓξ ἐκκλησίας ἔχουσιν ἐντίμως· οὓς καὶ σέβονται. πάντας δὲ τοὺς λοιπούς, οὓς ἐὰν εἴπῃ τις αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζουσι καὶ ἀποβάλλονται. ἔχουσι δὲ πρώτην αἵρεσιν τὴν τῶν Μανιχαίων, δύο ἀρχὰς ὁμολογοῦντες ὡς κἀκεῖνοι. λέγουσι δὲ οὗτοι ὅτι ἕν ἐστι μόνον τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι ἡμεῖς μὲν ἕτερον θεὸν λέγομεν ὑπάρχειν τὸν πατέρα τὸν ἐπουράνιον, ὃς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι, ἕτερον δὲ θεὸν τὸν κόσμου ποιητήν, ὅστις ἔχει τοῦδε τοῦ παρόντος τὴν ἐξουσίαν· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι,
D φασίν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν ὁμολογοῦσιν εἶναι καὶ πατέρα τὸν

Silvanum, Simeonem qui Titi, Genesium qui Timothei, Iosephum qui Epaphroditi, Baanem sordidum, et Sergium qui Tychici titulo se insignibat, nequaquam damnant, quippe eos pro suis agnoscentes magistris: sed eos loco apostolorum Christi habent. nominant sex ecclesias in sua confessione, Macedoniam, quae est castrum coloniae, Cibosam, quam docuit Constantinus Silvanus et Simeon Titus, Achaiam, qui est vicus Samosatorum, Manalin, quam instituit Genesius Timotheus, Philippensem, dicentes in ea esse discipulos Iosephi Epaphroditi et Zachariae, quem ipsi mercenarium pastorem appellant, Laodicensem, quos Cynochoritas vocant, quasi a canum regione. sed Ephesiam, eam quae est Mopsuestiae, et Colossensem a Sergio Tychico damnatas dicunt. hos ergo septem ipsorum doctores et sex ecclesias in honore habent ac venerantur, reliquos omnes, quoscunque ipsis nomines, damnant atque respuunt. servant primam Manichaeorum haeresin, duo principia cum ipsis affirmantes. unum tantum esse aiunt, quod ipsos a Romana ecclesia disiungat: se enim sentire alium esse deum patrem caelestem, qui in hoc mundo nihil habeat potestatis, habeat autem in futuro, alium deum mundi conditorem, cui in praesentem mundum ius sit, Romanos autem profiteri esse unum deum, eundemque patrem caelestem et universi fa-

αὐτὸν ἐπουράνιον καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ποιητήν. καλοῦσι δὲ ἑαυτοὺς μὲν Χριστιανοὺς ἡμᾶς δὲ Ῥωμαίους. λέγουσι δὲ πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτοὺς προθύμως "πιστεύομεν εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὸν ἐπουράνιον πατέρα· καὶ ἀνάθεμα," φασί, "τῷ μὴ οὕτως πιστεύοντι," μεμελετημένως λίαν τὴν ἑαυτῶν κακίαν μεθοδεύοντες. οὐ γὰρ προστιθέασιν, ὅτε λέγουσι τὸν πατέρα τὸν ἐπουράνιον, ὅτι τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. χρὴ δὲ τὸν προσδιαλεγόμενον ὀρθόδοξον αἰτεῖν τὸν Μανιχαῖον τοῦ εἰπεῖν τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, τό "πιστεύω ἕνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, P 434 ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων" καὶ τὰ ἑξῆς. ἔπειτα δὲ βλασφημοῦσι μὲν εἰς τὴν παναγίαν θεοτόκον ἄμετρα· ἐὰν δὲ βιασθῶσι παρ' ἡμῶν ὁμολογῆσαι αὐτήν, ἀλληγορικῶς λέγουσι "πιστεύω εἰς τὴν ἁγίαν θεοτόκον, ἐν ᾗ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ὁ κύριος." λέγουσι δὲ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾗ πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστός, καθώς φησιν ἀπόστολος, καὶ οὐ λέγουσι κατὰ ἀλήθειαν τὴν ἁγίαν Μαρίαν θεοτόκον, οὐδὲ ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι τὸν κύριον. βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὰ θεῖα μυστήρια τῆς ἁγίας κοινωνίας τοῦ B τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγοντες ὅτι τὰ ῥήματα αὐτοῦ ὁ κύριος διδοὺς τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγε "λάβετε, φάγετε καὶ πίετε," οὐκ ἄρτον καὶ οἶνον· καὶ οὐ χρή, φησί, προσάγεσθαι ἄρτον καὶ οἶνον. βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὸν τίμιον σταυρόν, λέγοντες ὅτι σταυρὸς ὁ Χριστός

ctorem. se Christianos, nos Romanos appellant. iis quibus ignoti sunt, alacriter dicunt credere se in patrem filium et spiritum sanctum, caelestem patrem; exsecranturque adeo eum qui non hoc modo credat. sed nimis meditate suam malitiam consectantur. cum enim patrem caelestem nominant, non addunt solum verum deum, conditorem caeli et terrae atque omnium quae in iis sunt. enimvero Christianus cum Manichaeo disputans postulare ab eo debet ut symbolum fidei recitet hoc "credo in unum deum patrem omnipotentem, qui fecit caelum et terram, omnia quae et videntur et visu non deprehenduntur" et caetera. deinde immoderata maledicendi impietate sanctissimae deiparae obtrectant. cumque a nobis coguntur eam fateri, verbis aliud significantibus dicunt "credo in sanctissimam deiparam, in quam intravit et ex qua exivit dominus." his verbis occulte notant Hierosolymorum urbem supernam, in quam praecursor nostri causa intravit Christus, ut ait apostolus (Ebrae. 6). neque vere appellant beatam Mariam deiparam, neque dominum ex ea carnem assumpsisse. impie quoque de divinis mysteriis sanctae communionis pretiosi corporis et sanguinis domini nostri Iesu Christi garriunt, dicentes dominum verba sua apostolis dedisse, eaque iussisse accipere, edere atque bibere, non panem et vinum, quae quidem etiam adhibenda negant. quin et venerandae cruci scelerate de-

ἐστιν, οὐ χρὴ δὲ προσκυνεῖσθαι τὸ ξύλον ὡς κεκατηραμένον ὄργανον. τοὺς δὲ προφήτας καὶ λοιποὺς ἁγίους ἀποβάλλονται. ἔτι δὲ τὸν ἅγιον Πέτρον, τὸν μέγαν πρωταπόστολον, πλέον πάντων καὶ δυσφημοῦσι καὶ ἀποστρέφονται, ἐξ αὐτῶν μηδένα τινὰ ἐν μέρει τῶν σωζομένων εἶναι λέγοντες. καθολικὴν ἐκκλησίαν τὰ C *ἑαυτῶν συνέδρια, πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ ἀλληγορίᾳ αὐτῶν λέγοντες· πρὸς ἑαυτοὺς γὰρ ἐκεῖνοι προσευχὰς αὐτὰ λέγουσι. βάπτισμα δὲ τὰ ῥήματα τοῦ εὐαγγελίου, καθώς φησιν ὁ κύριος "ἐγώ εἰμι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν." ταῦτα πάντα, καὶ πλείω τούτων, ὅτε φωραθῶσιν, ἀλληγοροῦσιν. ἀλλὰ χρὴ νουνεχῶς καὶ διωρισμένως αὐτοῖς εἰς πάντα διαλέγεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος προχείρως ἔχουσιν ὡς νόμον οἰκεῖον, πάντοτε μέν, μάλιστα δὲ ὅταν βιασθῶσι, διαψευδόμενοι καὶ λέγοντες καθὼς ἐὰν προσταχθῶσιν ἢ προτραπῶσι, καὶ ἀνέγκλητοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς. οὕτως γὰρ ὁ Μάνης* D *αὐτοῖς παρέδωκεν ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἄσπλαγχνος, φησίν, ὡς ὁ Χριστὸς ὁ εἰπών 'ὅστις με ἀρνήσεται, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγώ.' ἀλλ' ἐγὼ λέγω, τοῦ ἀρνουμένου με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῷ ψεύδει τὴν οἰκείαν σωτηρίαν πορῐζομένου ὡς μὴ ἀρνουμένου μετὰ χαρᾶς δέχομαι καὶ τὴν ἀνάκλησιν καὶ τὸ ψεῦδος ὡς τὴν πρὸς ἐμὲ ὁμολογίαν ἀνευθύνως. ὁμοίως μέντοι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ λοιποὺς ἱερεῖς τῶν παρ' ἡμῖν ἀποβάλλονται. ἐκεῖνοι δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοὺς συνεκδήμους λέγουσι καὶ νοταρίους, ἀδιαφόρους πᾶσιν αὐτοῖς ὄντας καὶ τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς διαίταις καὶ πάσῃ*

trahunt, Christum esse crucem dicentes, neque adorandum esse lignum, exsecrationibus deditum instrumentum. vates quoque divinos et reliquos sanctos explodunt. beatum Petrum, magnum illum apostolorum principem, gravius reliquis omnibus et infamant et prorsus a se reiiciunt, negantes eum in ullam salutis partem venire. concilia sua ecclesiam catholicam nominant in suis ad nos allegoriis: inter se enim a precibus ea proseuchas appellant. pro baptismo habent verba evangelii, quia dominus dixerit se esse aquam vivam (Ioann. 4). omnia haec atque etiam plura, ubi deprehensi tenentur, aliud tecte significantibus verbis (id enim voco allegoriam) involvunt. oportet autem attente et distincte de singulis contra eos disputare. nam et mentiri iis in promptu est, ita ferentibus ipsorum legibus, et cum alias semper, tum praecipue ubi urgentur, mendacio interposito elabuntur, affirmantes quidquid imperetur. neque ob tale mendacium in aliqua apud suos sunt culpa, quia nimirum ipsis liberum hoc fecit Manes. is enim dixit non se inhumanum esse instar Christi, dicentis (Matth. 10) se vicissim eos abnegaturum a quibus fuisset negatus. se eos qui ipsum coram hominibus diffessi fuissent eoque mendacio sibi salutem quaesivissent, tanquam non diffessos cum gaudio recipere, revocationemque et mendacium non magis culpare quam si ipsum professi fuissent. similiter tamen seniores sacerdotes reliquos nostrates aversantur. suos peregrinationis

τῇ τοῦ λοιποῦ βίου κατασκευῇ. ἔχουσι δὲ πάντα τὰ τοῦ εὐαγγε- P 435
λίου καὶ τοῦ ἀποστόλου ῥητὰ διάστροφα, πρὸς τὰ παρ' ὑμῖν ὄντα
ἐναντία, παρ' αὐτῶν δὲ συντεθέντα ὡς δῆθεν ἁρμόζοντα ταῖς
οἰκείαις αὐτῶν αἱρέσεσιν. ὡς γὰρ εἴρηται τῇ γραφῇ καὶ τοῖς
λόγοις, οὕτως εἰσὶν ὡς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἀπαράλλακτα, τὰ δὲ
νοήματα διαστρέφουσι, καθὼς ἐν τοῖς διὰ πλάτος μοι λέλεκται
περὶ τούτων σαφέστερον. προσκυνοῦσι δὲ τὸ παρ' ἡμῖν εὐαγγέ-
λιον, ὅτε τύχῃ, οὐκ ἐν τῷ σταυρῷ ἀλλ' ἐν τῷ βιβλίῳ, λέγοντες
ὅτι λόγοι τοῦ Χριστοῦ εἰσὶ καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῖς προσκυνοῦμεν. ἐν
ἀσθενείᾳ δὲ καὶ πόνῳ τινὲς ἐξ αὐτῶν ὅτε περιπέσωσι, τὸν σταυ-
ρὸν ἐπιτιθέασιν ἑαυτοῖς· καὶ ὑγιείας τυγχάνοντες πάλιν αὐτὸν B
συγκλῶσι καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι καὶ καίουσιν ἢ καταπατοῦσιν αὐ-
τόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ παιδία ἑαυτῶν βαπτίζουσιν ὑπὸ
τῶν ἡμετέρων πρεσβυτέρων. ἕτεροι δὲ εἰσερχόμενοι ἐν τῇ ἡμε-
τέρᾳ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθοδόξων λεληθότως μεταλαμβάνουσι πρὸς
πλείονα ἐξαπάτησιν τῶν ἁπλουστέρων. ταῖς τοιαύταις μεθοδείαις
καὶ ὑποκρίσεσι χρώμενοι πάσῃ ἀκολασίᾳ καὶ μιασμῷ ἑκατέρας ἀν-
θρώπων φύσεως ἀδιαφόρως καὶ ἀδεῶς χρῶνται. τινὲς δὲ ἐξ αὐ-
τῶν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ μόνον ἑαυτῶν διαφέρεσθαι λέγουσι.

Τῷ ιϛ' ἔτει ἐπεστράτευσεν ὁ βασιλεὺς κατὰ Σκλαβίνων, καὶ
πολλοὺς αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψεν. οὗτος ὁ Κώνστας μὴ δυνη- C
θεὶς τὸν ἅγιον Μάξιμον εἰς τὴν ἑαυτοῦ κακοδοξίαν μετενεγ-
κεῖν, τήν τε γλῶσσαν καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπέκοψε. καὶ τὸν

suae socios vocant et notarios; hique a ceteris nulla prorsus re, non habitu, non victus ratione, non reliquo vitae apparatu differunt. omnia evangelii et apostoli dicta habent perversa et nostris sententiis contraria, ab ipsis ita composita ut qui suis ea erroribus accommodarent. nam quomodo ea scripta sunt atque sonant, ita apud ipsos habentur, nihil prorsus a nostris deflexa: sed sententias pervertunt, sicut alibi copiose est a me de tota hac re dictum. nostrum evangelium adorant ubi occasio tulit, dicentes non in cruce esse Christi verba sed in libro, ideoque hunc a se adorari. quidam ex ipsis cum morbis doloribusve premuntur, crucem sibi imponunt; eandemque recepta sanitate confringunt, in ignem abiiciunt ac cremant, aut etiam conculcant. sunt inter eos qui infantes suos a nostris presbyteris baptizari curent. alii in nostram orthodoxorum ecclesiam cum veniunt, occulte communicant, ut eo facilius simplicioribus imponant. huiusmodi artibus ac simulationibus ii utentes, interim absque ullo discrimine et metu omnis generis libidini et obscoenitati vacant, promiscue utrumque sexum lascivia sua foedantes, quando nonnulli de eorum corpore tantum parentibus, et quidem propriis, abstinendum perhibent.

Anno 16 imperator in Slavinos expeditionem fecit, multisque captis et imperio suo subactis domum rediit. idem Constans sancto Maximo, cum eum ad pravae sententiae societatem perducere nequiret, linguam

ἅγιον Μαρτῖνον πάπαν Ῥώμης ἐξώρισε διὰ τὸ ἐλέγχεσθαι ὑπ' αὐτῶν τὸ μονοθέλητον αὐτοῦ δόγμα.

Τῷ ιζ' ἔτει Μαβίας ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς μετὰ ταῦτα ἐπρέσβευε περὶ εἰρήνης πρὸς Κώνσταντα διὰ τὴν εἰς αὐτὸν γενομένην ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἀνταρσίαν, καὶ ἵνα τελῶσιν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης εἰρήνης τοῖς Ῥωμαίοις οἱ Ἄραβες καθ' ἡμέραν νομίσματα χίλια καὶ ἵππον καὶ δοῦλον. ὁ δὲ οὐκ ἐπείσθη.

D Τῷ ιη' ἔτει ἀνεῖλε Κώνστας ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιον τὸν ἴδιον ἀδελφόν· σκανδαλιζόμενος γὰρ εἰς αὐτὸν ἔκειρε πρότερον αὐτὸν διὰ Παύλου πατριάρχου διάκονον, ὃς καὶ μετέδωκε τῷ βασιλεῖ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐν ἁγίῳ ποτηρίῳ. ὃς μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ καθ' ὕπνους συχνῶς ἐφαίνετο αὐτῷ, διακόνου φορῶν στολήν, καὶ ἐπιδιδοὺς ποτήριον αἵματος ἔλεγε "πίε ὦ ἀδελφέ." ὅθεν ἐκκακήσας ὁ ἄθυμος ταῦτα ὁρᾶν ἐσκέψατο κατελθεῖν ἐν Σικελίᾳ. καταλιπὼν οὖν ἐν τῇ πόλει τήν τε γυναῖκα καὶ τοὺς τρεῖς υἱούς, καὶ εἰσελθὼν εἰς ἕνα τῶν δρομώνων καὶ ἀναχωρῶν, στραφεὶς ἐνέπτυσε τῇ βασιλευούσῃ πόλει, καὶ οὕτως ἀπέπλει. ἀλλ' P 436 οὐδὲ ἐν Σικελίᾳ διατρίβοντι ἀπέπτη ὁ ὄνειρος ἀπ' αὐτοῦ. καταλαβὼν δὲ Συράκουσαν πόλιν τῆς Σικελίας διέτριβεν ἐν αὐτῇ, βουλόμενος ἐν Ῥώμῃ τὴν βασιλείαν μεταστῆσαι διὰ τὸ μισηθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Βυζαντίων ὡς μονοθελήτην καὶ κακόδοξον. πέμπει

18 ἐκ' P

et manum abscidit; ac sanctum Martinum Romae episcopum relegavit. causa indignationis in utrumque fuit improbata Monotheletarum, cui ipse favebat, sententia.

Anno 17 Mabias Arabum princeps suorum seditione compulsus, de pace ineunda ad Constantem misit, eius pacis nomine in singulos dies ab Arabibus mille nummos depensum iri promittens, et equum et servum. verum id Constans non admisit.

Anno 18 Constans germanum suum fratrem Theodosium interfecit, cum quidem ante offensus ab eo opera Pauli patriarchae tonsum diaconi munere affecisset, ab eoque ipse sancto poculo sacrosanctis mysteriis impertitus fuisset. is ergo Theodosius a morte sua Constanti crebro per quietem visus est, habitu diaconi, poculum sanguine plenum porrigens atque dicens "bibe frater." eius visi acerbitate victus infelix imperator statuit in Siciliam abire. itaque in urbe relinquens uxorem et tres filios celocem conscendit; cumque solvisset, conversus retro urbem imperii sedem conspuit. sed ne in Sicilia quidem insomnium illud vexare Constantem desiit. Syracusas sibi delegit, ubi vitam ageret. statuit imperium Romam transferre, cum invisus Byzantiis esset ob Monotheletarum haeresin aliasque pravas de religione sententias. misit ergo

οὖν ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ· οἱ δὲ Βυζάντιοι οὐκ ἀπέλυσαν αὐτούς.

Τῷ κϛʹ ἔτει ἀπέλυσε Μαβίας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐζὴδ μετὰ βαρβάρων πολλῶν κατὰ Ῥωμαίων· καὶ ἐλθόντες εἰς Χαλκηδόνα ᾐχμαλώτευσαν πολλούς. παρέλαβον δὲ καὶ τὸ Ἀμώριον τῆς Φρυγίας, καὶ ἀφέντες εἰς φυλακὴν αὐτοῦ χιλιάδας πέντε ἄνδρας ἐνό- B πλους ἀνέκαμψαν εἰς Συρίαν. χειμῶνος δὲ γενομένου πέμπει ὁ βασιλεὺς τὸν κουβικουλάριον Ἀνδρέαν. καὶ πολλῆς οὔσης χιόνος ἐν νυκτὶ καταλαμβάνει, καὶ διὰ ξύλων ἀνέρχεται ἐπὶ τὸ τεῖχος, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἀμώριον, καὶ κτείνει τὰς πέντε χιλιάδας τῶν Ἀράβων ὡς μὴ ὑπολειφθῆναι ἕνα ἐξ αὐτῶν.

Τῷ κζʹ ἔτει ἐδολοφονήθη ὁ βασιλεὺς Κώνστας ἐν Συρακούσῃ τῆς Σικελίας, ἐν τῷ βαλανείῳ ὃ λέγεται Δάφνη. συνεισῆλθε γάρ τις αὐτῷ Ἀνδρέας, καὶ ὡς ἤρξατο σμήχεσθαι ὁ βασιλεύς, δέδωκεν αὐτὸν μετὰ τοῦ κάδδου κατὰ τῆς κορυφῆς καὶ ἀπέκτεινε. τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ αὐθημερὸν ἤκουσαν ἐν τῇ πόλει, C φωνῆς ἐκ τοῦ ἀέρος ἐνεχθείσης. καὶ προβάλλονται οἱ Συρακούσιοι Μιζίζιον Ἀρμένιον βασιλέα, βιασάμενοι αὐτόν, ὄντα λίαν εὐπρεπῆ καὶ ὡραιότατον. ἀκούσας δὲ Κωνσταντῖνος τὴν τοῦ πατρὸς ἀποβίωσιν μετὰ πλείστης ναυστολίας καταλαμβάνει τὴν Σικελίαν, καὶ Μιζίζιον ἀναιρεῖ σὺν τῷ φονεῖ τοῦ ἰδίου πατρός. καὶ καταστήσας τὰ ἑσπέρια ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται, ἀποκομίσας καὶ τὸν νεκρὸν τοῦ ἰδίου πατρός. καὶ τοῦτον μὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ

qui uxorem et liberos adducerent: sed hanc cum liberis Byzantii detinuerunt.

Anno 26 Mabias filium suum Izedum cum magnis barbarorum copiis adversus Romanos misit. hi cum venissent Chalcedonem, multos captivos abduxerunt. potiti etiam sunt Amorio Phrygiae urbe; ibique pro praesidio relictis 600 armatis viris in Syriam redierunt. hieme facta imperator Andream cubicularium mittit, cum nix plurima iaceret. is noctu per ligna in murum evadit Amorii, urbemque occupans occidione praesidium interficit, ne uno quidem de 600 istis superstite.

Anno 27 imperator Constans Syracusis in balneo, cui Daphne nomen, interficitur dolo. quidam enim Andreas balneum una ingressus imperatorem, dum is se tergere incipit, cado graviter capiti inflicto necat. de morte Constantis, ea ipsa qua exstinctus est die, in urbe cognitum est voce ex aëre delata. Syracusani Mizizium Armenium imperatorem creant, invitum quidem et per vim. fuit is homo longe praestantissimus forma. Constantinus morte patris sui cognita cum maxima classe Siciliam occupat, Mizizium et patris una percussorem interficit, rebusque Occidentis constitutis Byzantium redit, allato secum patris cadavere; atque hoc in fano apostolorum iuxta patrem eius condidit.

κατατίθησιν, αὐτὸς δὲ βασιλεύει Ῥωμαίων μετὰ Τιβερίου καὶ Ἡρακλείου τῶν ἰδίων ἀδελφῶν. ἀπέτεμε δὲ καὶ Ἰουστινιανὸν τὸν
D πατρίκιον, τὸν πατέρα τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου. τὸν δὲ Γερμανὸν τραχύτερον ὄντα εὐνούχισε· τὸν δὲ τῆς πατριαρχείας θρόνον Γεώργιος εἶχε.

Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Κώνσταντος ὁ Πωγωνάτος, ὀρθόδοξος, ἐβασίλευσεν ἔτη ιζʹ. τούτου τῷ αʹ ἔτει ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ τὴν Ἀφρικήν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν χιλιάδας πʹ. οἱ δὲ τοῦ θέματος τῶν ἀνατολικῶν ἦλθον ἐν Χρυσοπόλει λέγοντες ὅτι εἰς τριάδα πιστεύομεν, τοὺς τρεῖς στέψωμεν. ἐταράχθη δὲ Κωνσταντῖνος· μόνος γὰρ αὐτὸς ἦν ἐστεμμένος, οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Τιβέριος καὶ Ἡράκλειος οὐδεμίαν εἶχον ἀξίαν. καὶ ἀποστείλας
P 437 ἐκράτησε τοὺς πρώτους αὐτῶν, καὶ ἐφούλκισεν ἐν Συκαῖς· οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς ἀδελφοὺς ἐρρινοκόπησε.

Τῷ βʹ ἔτει χειμὼν ἐγένετο μέγας ὡς ἀποθανεῖν πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ θηρία.

Τῷ δʹ ἔτει ἐφάνη ἶρις ἐν τῷ οὐρανῷ τοιαύτη ὡς λέγειν πάντας ὅτι συντέλειά ἐστιν. οἱ δὲ Σαρακηνοὶ μέγαν στόλον ἐξαρτήσαντες, καὶ παραπλεύσαντες εἰς Κιλικίαν, παρεχείμασαν εἰς Σμύρνην.

Τῷ δὲ εʹ ἔτει τῶν θεομάχων στόλος ἐλθὼν προσώρμησεν ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν ἀπό τε τοῦ Ἑβδόμου μέχρι τοῦ Κυκλοβίου,

ipse Romanum imperium tenet, collegis Tiberio et Heraclio fratribus. Iustinianum patricium sancti Germani patriarchae patrem capite truncavit hic, et Germanum ferocius se gerentem eviravit, cui Georgius in patriarchae dignationem successit.

Constantinus Constantis filius cognomento Pogonatus, quod a barba est ductum, verae religionis professor, imperavit annos 17. anno imperii eius primo Sarraceni bello Africae illato 80 hominum milia captivos abduxerunt. qui vero orientalium populorum principes erant, ii Chrysopolin venientes dicebant, quia in trinitatem crederent, ideo se duobus fratribus Pogonato adiunctis tres velle habere imperatores. ea res Constantinum perturbavit, cum solus ipse coronatus fuisset, neque fratrum eius Tiberii et Heraclii ulla esset dignitas. missis igitur ministris primores eorum comprehendit, ac in Sycis (Ficus dixeris, suburbium est Byzantii) supplicio affecit: ea res reliquos terruit, iique fugam fecerunt. fratribus porro nasos praecidit.

Anno secundo hiemis vehementia multos homines et bruta animalia interemit.

Anno 4 iris in caelo talis apparuit ut vulgo diceretur finis mundi instare. Sarraceni autem magna instructa classe in Ciliciam delati Smyrnae hiemaverunt.

Anno 5 illa dei adversariorum classis ad fines Thraciae appulit, occupato quod ab Hebdomo est usque ad Cyclobium spatio. singulis

καὶ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πόλεμος ἐκροτεῖτο ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας, B
ἀπὸ τοῦ βραχιολίου τῆς χρυσῆς πόρτης ἕως τοῦ Κυκλοβίου, ἀπὸ μηνὸς Ἀπριλλίου εἰς Σεπτέμβριον. καὶ ὑποστρέψαντες ἐν Κυζίκῳ ταύτην παραλαμβάνουσι, καὶ χειμάζουσιν ἐκεῖ. καὶ κατὰ ἔαρ ὁμοίως ἐπολέμουν μετὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη. τῇ βοηθείᾳ δὲ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς θεοτόκου πλῆθος πολὺ ἀποβαλόντες μετ' αἰσχύνης μεγάλης ὑπέστρεψαν. ἐκπορίζων δὲ ὁ τοιοῦτος στόλος ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Συλαίου, ὑπὸ χειμερίου ζάλης καὶ καταιγίδος συντριβεὶς ὁλοκλήρως ὤλετο. Σουφίαν δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἄφ συνέβαλε πόλεμον μετὰ Φλώρου καὶ Πετρωνᾶ καὶ Κυπριανοῦ ἐχόντων C
δύναμιν Ῥωμαϊκήν, καὶ κτείνονται Ἄραβες χιλιάδες λ'. τότε Καλλίνικος ἀρχιτέκτων ἀπὸ Ἡλίου πόλεως τῆς Αἰγύπτου προσφυγὼν τοῖς Ῥωμαίοις, πῦρ θαλάσσιον κατασκευάσας τὰ τῶν Ἀράβων σκάφη κατέπρησεν ἐν Κυζίκῳ, σύμψυχα καταποντίσας αὐτά. αὐτὸς οὖν ἐστὶν ὁ τὸ θαλάσσιον πῦρ ἐφευρών. ἐκ τούτου κατάγεται ἡ γενεὰ τοῦ Λαμπροῦ τοῦ νυνὶ τὸ πῦρ ἐντέχνως κατασκευάζοντος. ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις ἦν καὶ ὁ φρονιμώτατος ἄνθρωπος Ἰωάννης ὁ Πιτζικαύδης.

Τῷ η' καὶ θ' ἔτει εἰσῆλθον οἱ Μαρδαῗται εἰς τὸν Λίβανον, καὶ ἐκράτησαν ἀπὸ τοῦ Μαύρου ὄρους ἕως τῆς ἁγίας πόλεως, D
καὶ ἐχειρώσαντο τὰς τοῦ Λιβάνου περιωπάς. καὶ πολλοὶ δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι καὶ αὐτόχθονες πρὸς αὐτοὺς ἐχώρησαν, ὥστε δι' ὀλίγου χρόνου εἰς πολλὰς χιλιάδας γενέσθαι. ταῦτα μαθὼν ὁ

1 ἐκρατεῖτο P

diebus pugnatum est a diluculo usque ad vesperam, ab Aureae portae brachiolio usque ad Cyclobium, ab Aprili usque ad Septembrem mensem. inde barbari revertentes Cyzicum occupaverunt, atque ibi hiemarunt; et vere rursum Christianis bellum fecerunt. hoc modo septem annos se gessere. tandem dei et deiparae auxilio nostros iuvante, magna suorum multitudine amissa, ingenti cum dedecore domum discesserunt. et classis ista cum ad Sylaeum traiiceret, hiberno aestu et procellis afflicta tota periit. porro autem Suphianus Aphi filius cum Floro Petrona et Cypriano (hi Romanas copias ducebant) pugnam commisit, in qua triginta Arabum milia occubuerunt. eo tempore Callinicus architectus ab Heliopoli Aegypti urbe cum ad Romanos transfugisset, ignem maritimum paravit, eoque accensas barbarorum apud Cyzicum naves una cum hominibus demersit. ab hoc genus ducit Lamprus, is qui hodieque ignem artificiose struit. tunc etiam vixit prudentissimus homo, Ioannes Pitzicauda.

Annis octavo et nono Mardaitae Libanum ingressi occupaverunt quidquid a Mauro monte est usque ad sacram urbem, et speculas etiam Libani obtinuere. multi ad eos se contulerunt servi, captivi atque indigenae, adeo ut exiguo tempore ad multa excreverint milia. haec

Μαβίας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφοβήθησαν, καὶ συλλογισάμενοι ὡς τὸ τῶν Ῥωμαίων βασίλειον ὑπὸ θεοῦ φρουρεῖται, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ὑπὲρ εἰρήνης. ὁ δὲ ἀποστέλλει τὸν Πιτζικαύδην, καὶ ποιεῖ ἐγγράφως εἰρήνην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἐτησίως παρέχειν αὐτοὺς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους χρυσίου χιλιάδας ι' καὶ ἄνδρας αἰχμαλώτους ρ' καὶ ἵππους εὐγενεῖς ν' ἐπὶ χρόνοις λ'. ταῦτα μαθόντες οἱ τὰ ἑσπέρια οἰκοῦντες δῶρα P 438 στείλαντες τῷ βασιλεῖ εἰρήνην ᾔτησαν· οἷς εἴξας ὁ βασιλεὺς ἐκύρωσε ταύτην, καὶ γέγονε ἀμεριμνία μεγάλη ἔν τε τῇ ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει.

Τῷ ι' ἔτει οἱ Βούλγαροι ἐπῆλθον τῇ Θράκῃ, καὶ τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν στρατεύσαντος ἡττῶνται Ῥωμαῖοι καὶ πολλοὶ πίπτουσι. βουλόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἔχειν εἰρήνην μετὰ πάντων στοιχεῖ πάκτα, καὶ ὑποχωρεῖ εἰς αἰσχύνην τὰ τῶν Χριστιανῶν τῇ τούτου ἀβελτηρίᾳ.

Ἡ δὲ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ϛ' σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, συνελθόντων σπθ' ἁγίων πατέρων, ἐν τῷ ιγ' ἔτει τῆς B βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς Ἰουστινιανοῦ· ἧς ἡγοῦντο τοποτηρηταὶ Ἀγάθωνος πάπα Ῥώμης Θεόδωρος καὶ Γεώργιος πρεσβύτεροι καὶ Ἰωάννης διάκονος, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Γεώργιος, Θεοφάνης Ἀντιοχείας, ὑπ' αὐτῆς χειροτονηθεὶς τῆς συνόδου διὰ τὸ τὸν προηγησάμενον Μακάριον καθαιρεθῆναι τότε ὡς ἀντενεχθέντα τοῖς ὑπ' αὐτῆς ὀρθοδόξως δογμα-

23 αὐτοῦ P

Maviam et qui cum eo erant terruerunt, ita quidem ut cogitantes Romanum imperium divino praesidio defendi legatos ad Constantinum pacis petendae causa miserint. is Pitzicaudam ad Saracenos mittit, perque eum pacem cum eis componit ac tabulis consignat, ea conditione ut per annos triginta quotannis Sarraceni Romanis penderent auri milia 10, servos 100, equos generosos 50. haec ubi perceperunt ii qui Occasum incolebant, missis ad imperatorem donis pacem petiverunt. quam is eorum concedens petitioni sanxit. ita et in Oriente et in Occidente magna fuit quies.

Anno decimo Bulgari Thraciam invaserunt. cumque adversum eos imperator duxisset, Romani victi sunt, multique desiderati. cum iis imperator pactum icit, omnia cupiens habere pacata; eiusque stoliditate res Christiana dedecus accepit.

Anno Constantini huius, qui filium habuit Iustinianum, supra decimum tertio sexta sancta et universalis synodus Cpoli fuit, collectis eo 289 sanctis patribus. principes fuerunt Agathonis papae Romani locum tenentes, Theodorus ac Georgius presbyteri et Ioannes diaconus, tum Georgius Cpolitanus et Theophanes Antiocheae archiepiscopi, hic ipsius tum concilii suffragiis delectus, moto dignitate Macario, quod eius se sanae religioni congruentibus decretis opponeret. gubernabat tum Ale-

τιζομένοις. τῆς δὲ διοικήσεως Ἀλεξανδρείας Πέτρος μοναχός, τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων οὐδεὶς διὰ τὸ τοὺς θρόνους χηρεύειν πατριαρχῶν κατασχεθέντας τηνικαῦτα ὑπὸ Σαρακηνῶν. συνηθροίσθησαν δὲ κατὰ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου, Ὁνωρίου Ῥώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου δὲ καὶ Πύρρου καὶ C Παύλου καὶ Πέτρου ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως γεγονότων, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τῶν ἀνακαινισάντων τὴν αἵρεσιν τούτων, Μακαρίου τοῦ ὀνομασθέντος Ἀντιοχείας προέδρου, Στεφάνου μαθητοῦ αὐτοῦ καὶ Πολυχρονίου τοῦ νηπιόφρονος γέροντος, λεγόντων ἓν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. οὓς ἀναθεματίσασα ἐξεφώνησε δύο θελήματα φυσικὰ ἤγουν θελήσεις καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ ἑνὸς δείκνυσθαι Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἱερῶν τῆς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν οἰκονομίας συμβόλων ἐξέθετο οὕτως. "ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύ- D μενος ἐγχαράττεται· ὃς καὶ εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προϋπεμφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ σκηνὰς ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι τὴν χάριν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ

xandrinam ecclesiam Petrus monachus, Hierosolymorum nemo, soliis patriarcharum sessore tum vacantibus, quod erant a Sarracenis occupata. coactum fuit hoc concilium contra Theodorum Pharanis, Honorium Romae, Cyrum Alexandreae episcopos, et Sergium Pyrrhum Paulum ac Petrum, qui Cpolitanae ecclesiae fuerant episcopi, itemque adversus eos qui horum haeresin renovabant, quorum fuit Macarius nomine Antiocheae praeses, Stephanus eius discipulus, et Polychronius puerili fatuitate senex. affirmabant hi unicam Iesu Christi esse cum voluntatem tum agendi vim. quos synodus damnans, pronuntiavit duas naturales voluntates totidemque naturales agendi facultates in uno domino nostro Iesu Christo demonstrari. similiter de sacris domini nostri in carne administrationis symbolis ita statuit. in quibusdam venerandarum imaginum picturis agnus exprimitur, digito praecursoris monstratus; qui et pro exemplari gratiae acceptus est, praemonstrans per legem nobis verum agnum Christum. itaque vetera simulacra et umbras, uti veritatis tesseras ac propositas multo ante effigies, traditas ecclesiae amplectentes, his tamen praeferimus gratiam atque veritatem, quam ut legis impletionem accepimus. proinde ut perfectum sit id quod etiam in colorum picturis omnium conspectui exponitur, statuimus ut porro loco veteris agni humana Christi, qui agnus mundi peccata sustulit, effigies in

P 429 νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν, δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι καὶ τῆς ἐντεῦθεν γινομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως."

Ἰστέον δὲ ὡς καὶ ἕτεραι γεγόνασι τόποι καὶ σύνοδοι, καὶ κανόνας τούτων κατέχομεν, εἰ καὶ μὴ κυρίως καὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν ἓξ ἀριθμοῦνται συνόδων, ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ, ἡ ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ἡ ἐν Γάγγραις, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἡ ἐν Λαοδικείᾳ, ἡ ἐν Σαρδικῇ, ἡ ἐν Καρταγένῃ. αἱ μὲν γὰρ τοπικῶν ζητήσεων ἕνεκα συνέστησαν, μήτε βασιλέων συνεδρευσάντων αὐταῖς μήτε προσταξάντων, B τινῶν δὲ αὐτῶν καὶ πρὸ τῆς καταστάσεως τῶν Χριστιανῶν βασιλέων γεγενημένων. αἱ δὲ οἰκουμενικαὶ γεγόνασιν. ἐκλήθησαν δὲ οἰκουμενικαί, διότι ἐκ κελεύσεων βασιλικῶν οἱ κατὰ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἀρχιερεῖς μετεκλήθησαν, καὶ ὅτι ἐν ἑκάστῃ, καὶ μάλιστα τῶν ἓξ τούτων συνόδων, περὶ πίστεως ἡ ζήτησις γέγονε καὶ ψῆφος ἤτοι ὅρος δογματικὸς ἐξενήνεκτο. ἡ μὲν γὰρ πρώτη ὁρίσασα ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸν υἱόν, παρηγγύησε καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πιστεύειν· ἡ δὲ δευτέρα ὁμοούσιον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα ὁρίσασα τρανῶς συμπροσκυνεῖσθαι ἐθέσπισεν· ἡ δὲ τρίτη τέλειον ἐν θεότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι C τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁρίσασα, ἕνα καὶ οὐ δύο υἱοὺς ἐδογμάτισεν· ἡ δὲ τετάρτη τὰ προλεχθέντα κυρώσασα, δύο

imaginibus ponatur, ex ipsa humilitate altitudinem verbi intelligentes, tum ad rei in carne a domino gestae suppliciique ab eo tolerati et salutaris mortis et liberati per hanc mundi memoriam ut quasi manu ducamur.

Tenendum est etiam alias fuisse certis in locis synodos. quarum decreta habemus, tametsi eae in numero sex istorum conciliorum non exstant. tale fuit quod Ancyrae actum est, item Neocaesareae, Gangris, Antiocheae, Laodiceae, Sardicae, Carthagine. haec enim coacta sunt ob quaestiones certis locis obortas, neque iussu imperatorum, neque iis praesentibus: quin etiam horum quaedam habita sunt priusquam Christiani existerent imperatores. ceterum illae oecumenicae fuerunt, sic dictae, quia iussu imperatorum summi pontifices, quotquot per imperium Romanum erant, convocarentur, et quia in quavis earum, praesertim vero sex istis, de fide fuit quaesitum suffragiisque actum et definitiones seu decreta edita. prima etenim cum definivisset filium patri esse aequalem essentia, simul etiam in sanctum spiritum credi iussit. secunda spiritum eiusdem cum patre et filio naturae esse perspicue decernens, eundem iuxta adorari voluit. tertia dominum nostrum Iesum Christum perfecta cum divina tum humana praeditum natura pronuntians, unum et non duos filios esse statuit. quarta praedictas sententias

φύσεις ἐν αὐτῷ γνωρίζεσθαι ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως τρανῶς διηγόρευσεν· ἡ δὲ πέμπτη ταῦτα βεβαιώσασα, καθ' ἑκατέραν φύσιν θελητικὸν καὶ ἐνεργητικὸν αὐτὸν εἶναί τε καὶ γνωρίζεσθαι σαφῶς ἀπέφηνεν· ἡ δὲ ἕκτη τὰ τῶν ὅλων συνόδων ἐπεξελθοῦσα καὶ βεβαιώσασα, τέλειον καὶ αὐτὴ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν θεότητι καὶ ἐν ἀνθρωπότητι ἐξεφώνησεν. ἀπὸ γοῦν τῆς α' συνόδου ἕως τῆς δευτέρας ἔτη νς', ἀπὸ τῆς β' ἕως τῆς γ' ἔτη ν', ἀπὸ τῆς γ' ἕως τῆς δ' ἔτη λ', ἀπὸ τῆς δ' ἕως τῆς ε' D ἔτη ρβ', ἀπὸ τῆς ε' ἕως τῆς ς' ἔτη ρκθ', καὶ ἀπὸ τῆς ς' ἕως τῆς ζ' ἔτη ρκβ'.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἀνθρώπῳ τινὶ ὁδεύοντι μόνῳ κύων ἠκολούθει. λῃστὴς δὲ ἐνόδιος τὸν ἄνθρωπον ἀποκτείνας ἀπέδρασε, τοῦ κυνὸς μείναντος ἐν τῷ τόπῳ καὶ φυλάσσοντος τὸ σῶμα τοῦ δεσπότου αὐτοῦ. ἕτερος δέ τις ἄνθρωπος κατὰ συγκυρίαν ἀνὰ τὴν ὁδὸν ἐκείνην διερχόμενος, τὸ σῶμα ἰδὼν νεκρὸν ἐρριμμένον καὶ σπλαγχνισθείς, ὀρύξας ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῇ γῇ. τοῦτο ἰδὼν ὁ κύων καὶ ἀποδεξάμενος ἠκολούθει τῷ θάψαντι, εὐνοϊκὴν δουλείαν ἀποπληρῶν. ἦν δὲ τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ ἀνθρώπου κάπηλος, πάντας δὲ τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐξιόντας ἔσαινεν ὁ κύων. χρόνου δὲ P 440 παρῳχηκότος συνέβη καὶ τὸν φονέα εἰσελθεῖν τοῦ πιεῖν εἰς τὸ καπηλεῖον, ὃν ἐπιγνοὺς ὁ κύων ὑλάκτει καὶ ἐπεπήδα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. τοῦτο δὲ πολλάκις γινόμενον εἰς ὑποψίαν πολλοὺς θείῳ κινήματι ἤγαγε, καὶ συσχεθεὶς εἰς κρίσιν παρεδόθη, καὶ τὸ

ratas esse iubens, expresse mandavit in filio duas naturas absque confusione et divulsione credi. quinta eadem haec confirmans, Christum secundum utramque naturam voluntate et efficacitate praeditum agnosci praecepit. sexta omnium conciliorum decreta recensens atque approbans, ipsa quoque Christum perfectum et deum et hominem esse professa est. porro a primo concilio usque ad secundum anni fluxerunt 56, a secundo concilio ad tertium 50, a tertio ad quartum 30, a quarto ad quintum 102, a quinto ad sextum 129, a sexto ad septimum 122.

Ea tempestate, cum quidam solus cane comitante iter faceret, est a latrone, quales itinera solent insidere, interfectus. latrone fuga se subducente, canis eo in loco permansit domini cadaver custodiens. forte alius quidam ea pergens supervenit, cadaverque proiectum cernens, motus misericordia, tellure effossa sepeliit. canis id officium pergratum habuit, seque ultro homini comitem ac servum adiunxit. erat autem is homo condicione caupo, et solebat canis iis qui cauponam intrarent exirentque adulari. post aliquantum temporis is etiam latro, cuius meminimus, in eam cauponam bibendi causa intravit. quem canis agnoscens allatravit, inque eius faciem insiluit. hoc saepius factum dei instinctu apud multos suspicionem excitavit; comprehensusque latro et

πραχθὲν ὁμολογήσας μετὰ πάσης ἀληθείας ἀνῃρέθη, τῆς θείας δίκης ἀμυναμένης αὐτόν.

Τῷ ια΄ ἔτει τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος διαπεράσαν τὸν Δάνουβιν, καὶ ἀποχωρισθὲν τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ, ἐσκήνωσεν ἐν Βάρναις ἔν τισι ὀχμαῖς καὶ ὄρεσι. τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος σὺν ναυσὶ καὶ στρατῷ, καὶ δὴ καὶ ἐπελθόντος κατ' αὐτῶν, οἱ Βούλγαροι τοῦτο ἀθρόως θεασάμενοι, τὴν ἑαυτῶν ἀπεγνωκότες
B σωτηρίαν, εἴς τι ὀχύρωμα καταφεύγουσι καὶ ἑαυτοὺς ἀσφαλίζονται. τῶν δὲ Ῥωμαίων μὴ δυναμένων συνάψαι πόλεμον διά τε τὰ πάλματα καὶ τὴν τοῦ τόπου δυσχωρίαν ἐθρασύνθη τὸ μιαρὸν ἔθνος. συνέβη δὲ .... καὶ τὸν βασιλέα φεύγειν διαφημίσαντες φυγῇ ἐχρήσαντο μηδενὸς διώκοντος. ὅπερ θεασάμενοι οἱ Βούλγαροι ἐδίωξαν ὄπισθεν αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον. καὶ ἔκτοτε διαπεράσαντες πάντες καὶ θρασυνθέντες καὶ ἐμπλατυνθέντες τὴν Ῥωμαϊκὴν χώραν ᾐχμαλώτιζον. ὅθεν καὶ ἀναγκασθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰρήνευσε μετ' αὐτῶν, ὡς λέλεκται. ἠρεμήσας δὲ ἐκ πάντων ἥνωσε τὰς ἐκκλησίας, καὶ τὴν προλεχθεῖσαν ἁγίαν
C ἕκτην σύνοδον συναθροίσας ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισε.

Τῷ δὲ ιγ΄ ἔτει ἀπώσατο τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τῆς βασιλείας, καὶ μόνος ἐβασίλευσε σὺν Ἰουστινιανῷ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Τῷ ιζ΄ ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος, κρατήσας ἔτη ιζ΄, καὶ ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

10 τέλματα?

coram iudice constitutus, cum facinus uti erat abs eo perpetratum confiteretur, divinae vindictae poenas dedit.

Anno 11 Bulgari Danubio traiecto a suis popularibus separati, in Barnis habitaverunt, in saltibus quibusdam et montibus. contra hos imperator classem exercitumque duxit. sed Bulgari primo Romanorum impetu sua salute desperata in munitionem quandam recesserunt, ibique se in tuto collocarunt; cumque eos adoriri Romani ob iniquitatem locorum non possent, ferociores facti sunt. accidit autem .... et sparso rumore imperatorem fugisse, nemine urgente fugam fecerunt. hoc animadvertentes Bulgari a tergo eos insecuti sunt, multosque occiderunt. inde aucta fiducia universi in Romanas provincias effusi magnas praedas egerunt. itaque imperator coactus est cum iis pacem, uti diximus, componere. pacatis rebus omnibus ecclesiarum concordiam constituit, dictumque sacrum sextum concilium Cpolin cogens Monotheletarum haeresin damnavit.

Anno 13 fratres suos imperio detrusit, solusque cum filio suo Iustiniano imperavit.

Anno 17 mortuus est Constantinus Pius, cum 17 annos imperasset. successit ei filius Iustinianus.

Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς τοῦ Πωγωνάτου, ὁ ῥινότμητος, ἐβασίλευσεν ἔτη ι'. οὗτος ἦν ἄνθρωπος ἀκάθεκτος τὴν ὁρμὴν καὶ ἀσυλλόγιστος ἐν παντὶ πράγματι.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀποστέλλει Ἀβιμέλεχ πρὸς αὐτὸν βεβαιῶσαι D
τὴν εἰρήνην· καὶ ἐστοιχήθη ἵνα παύσῃ ὁ βασιλεὺς τὸ τῶν Μαρδαϊτῶν τάγμα ἐκ τοῦ Λιβάνου καὶ κωλύσῃ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ, καὶ παρέχῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν νομίσματα χίλια καὶ ἵππον καὶ δοῦλον. καὶ ἔπεμψεν ὁ βασιλεὺς τὸν μαγιστριανὸν Παῦλον πρὸς Ἀβιμέλεχ ἀσφαλίσασθαι τὰ στοιχηθέντα, καὶ γεγόνασιν ἔγγραφα ἐμμάρτυρα. πέμψας οὖν ὁ βασιλεὺς ἀνελάβετο τοὺς Μαρδαΐτας χιλιάδας ιβ', τὴν Ῥωμαϊκὴν δυναστείαν ἀκρωτηριάσας· πᾶσαι γὰρ αἱ νῦν οἰκούμεναι παρὰ τῶν Ἀράβων, ἀπὸ Μόψου ἑστίας ἕως τετάρτης Ἀρμενίας, ἀνίσχυροι καὶ ἀνοίκητοι ἐτύγχανον διὰ τὴν ἔφοδον τῶν Μαρδαϊτῶν, ὧν παρασταλέντων πάνδεινα κακὰ πέ- P 441
πονθεν ἡ Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν Ἀράβων μέχρι τοῦ νῦν. νεώτερος γὰρ ὢν Ἰουστινιανός, ὡς ἐτῶν ις', ἀβούλως τὰ κατ' αὐτὸν διῴκει.

Τῷ β' ἔτει ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀρμενίαν ἐδέξατο τοὺς ἐν τῷ Λιβάνῳ Μαρδαΐτας, χάλκειον τεῖχος διαλύσας. παρέλυσε δὲ καὶ τὴν μετὰ τῶν Βουλγάρων εἰρήνην, διαταράξας τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τύπους, καὶ διαβιβάζει ἐπὶ τὴν Θρᾴκην τὰ καβαλλαρικὰ θέματα.

Τῷ γ' ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἰουστινιανὸς κατὰ Σθλαβίνων καὶ

Iustinianus Pogonati filius, is qui a praeciso naso deinde Rinotmetus fuit cognominatus, imperavit annos decem. homo fuit impotens animi, nulliusque ulla in re consilii.

Primo eius anno Abimelechus ad eum nuntios mittit confirmandae pacis causa; conveniteque ut imperator Mardaitarum agmen Mardaitarum in Libano eiusque impressiones compesceret, eoque nomine Arabes Romanis penderent in singulos dies nummos 1000, equum et servum. imperator Paulum Magistrianum ad Abimelechum mittit pacti confirmandi gratia; idque scripto et testibus est comprehensum. proinde imperator misso legato duodecim milia Mardaitarum revocat. quo quidem facto Romanam potentiam accidit. quidquid enim hodie Arabes tenent a Mopsuestia usque ad quartam Armeniam, id omne infirmum erat cultoribusque vacuum ob incursiones Mardaitarum. quibus repressis ingentia damna Arabes Romano imperio in hunc usque diem intulerunt. enimvero Iustinianus annos non totos sexdecim natus inconsulte rem gerebat.

Anno 2 profectus in Armeniam recepit Mardaitas in Libano degentes, aheneum murum destruens. pacem quoque cum Bulgaris factam confudit, formam a patre conscriptam perturbans. et equestres exercitus in Thraciam traduxit.

Anno 3 Iustinianus expeditionem in Slavinos et Bulgaros suscepit.

Βουλγάρων. καὶ τοὺς μὲν Βουλγάρους προσηπαντηκότας ὤθησε,
B μέχρι δὲ Θεσσαλονίκης ἐκδραμὼν πολλὰ πλήθη τῶν Σθλαβίνων τὰ μὲν προσρυέντα τὰ δὲ πολέμῳ παρέλαβε καὶ εἰς τὰ τοῦ Ὀψικίου κατῴκισε μέρη. ἐν δὲ τῷ ὑποστρέψαι αὐτὸν ὡδοστατήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐν τῷ στενῷ τῆς κλεισούρας, καὶ μόλις ἠδυνήθη παρελθεῖν, πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλών.

Τῷ εʹ ἔτει ἀπηλλάγη παντὸς πολέμου ἡ τῶν Ἀράβων ἀρχή, πάντας ὑποτάξαντος τοῦ Ἀβιμέλεχ.

Τῷ ϛʹ ἔτει τὴν πρὸς Ἀβιμέλεχ εἰρήνην Ἰουστινιανὸς ἐξ ἀνοίας ἔλυσε· καὶ γὰρ τὴν Κυπρίνων νῆσον ἀλόγως μετοικίσαι ἐσπούδασε, καὶ τὸ σταλὲν χάραγμα παρὰ Ἀβιμέλεχ νεοφανὲς ὂν οὐ προσεδέξατο.

Τῷ ζʹ ἔτει Ἰουστινιανὸς ἐπελέξατο ἐκ τῶν μετοικισθέντων
C ὑπ' αὐτοῦ Σθλαβίνων καὶ ἐστράτευσε χιλιάδας λʹ, οὓς ἐπωνόμασε λαὸν περιούσιον. τούτοις θαρρήσας λύει τὴν Ἀράβων συμφωνίαν· παραλαβὼν γὰρ τὸν περιούσιον λαὸν καὶ τὰ καβαλλαρικὰ θέματα ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει τῇ παρὰ θάλασσαν. τῶν δὲ Ἀράβων μὴ βουλομένων λύειν τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ τῇ βασιλικῇ αἰτίᾳ καὶ προπετείᾳ τοῦτο πρᾶξαι ἀναγκαζομένων, ὁπλισθέντες καὶ αὐτοὶ παρεγένοντο πάλιν τῷ βασιλεῖ, μαρτυρόμενοι καὶ τὸν θεὸν ἐκδικητὴν τούτων προκαλούμενοι. τοῦ δὲ βασιλέως μηδὲ ἀκοῇ δέξασθαι ταῦτα ἀνασχομένου, ἀλλὰ πρὸς μάχην μᾶλλον κατεπείγοντος, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην ἐπὶ φλαμουλίου κρεμάσαντες καὶ προάγοντες κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὥρμησαν,

atque hos quidem obviam sibi factos cum pepulisset, excursione ad Thessalonicam usque facta, multas Slavinorum multitudines partim ad se deficientes partim bello superatas subegit, inque Opsicianam regionem deportavit. in reditu autem a Bulgaris intra fauces angustiarum interceptus, multis suorum amissis aegre evasit.

Anno 5 Arabia omni bello liberata est, omnibus ab Abimelecho subiugatis.

Anno 6 Iustinianus stolide foedus cum Abimelecho pactum confudit. nam et in Cyprinam insulam nulla ductus ratione volebat coloniam deducere; et nomisma ab Abimelecho missum, quia inusitate erat signatum, respuit.

Anno 7 ex Slavinis, quos ab eo deportatos fuisse diximus, novum exercitum 30 milium conscripsit, quem nomine populi peculiaris affecit. his fretus Arabicum foedus rupit, et cum his et equestribus copiis iuxta mare Sebastopolin profectus est. Arabes inviti, tamen pacem infringere Iustiniani temeritate et iniuria coacti, armis sumptis denuo ad eum accesserunt, obtestantes deumque ultorem huius facinoris invocantes. cumque imperator audire ista nollet pugnamque acceleraret, tabulis pacis de conto suspensis Romanis se obvios dederunt, duce Moamedo. victi

Μωάμεδ στρατηγὸν ἔχοντες καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἡττήθησαν Ἄρα- D βες, ὁ δὲ Μωάμεδ τῷ στρατηγῷ τῶν Σθλάβων κούκουρον γέμοντα νομισμάτων πέμψας, καὶ πολλαῖς ὑποσχέσεσι τοῦτον ἀπατήσας, πείθει προσφυγεῖν αὐτῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων Σθλάβων, καὶ οὕτω Ῥωμαίοις τὴν τροπὴν περιεποιήσατο. ὅθεν Ἰουστινιανὸς τὸ τούτων ἐγκατάλειμμα ἀνεῖλε σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐν τῷ πρὸς Νικομήδειαν Λευκάκτῃ.

Τῷ η' ἔτει Σαββάτιος ὁ Ἀρμένιος μαθὼν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἧτταν, τὴν Ἀρμενίαν παρέδωκε τοῖς Ἄραψιν. ὑπετάγη δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ ἔσω Περσὶς ἡ λεγομένη Χοροσάν.

Τῷ θ' ἔτει γέγονεν ἔκλειψις ἡλίου ὡς ἀστέρας φανῆναι. P 442 τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπεστράτευσε Μωάμεδ τῇ Ῥωμαίων γῇ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς πρόσφυγας Σθλάβους ὡς ἐμπείρους τῆς χώρας, καὶ πολλοὺς ᾐχμαλώτευσεν. Ἰουστινιανὸς δὲ τῶν κτισμάτων ἐπιμελούμενος κτίζει τὸ Ἰουστινιανοῦ λεγόμενον τρικλίνιον καὶ τὰ τοῦ παλατίου περιτειχίσματα. ἐπέστησε δὲ τούτοις Στέφανον τὸν Πέρσην, σακελλάριον ὄντα καὶ πρωτευνοῦχον, κύριον καὶ ἐξουσιαστήν, λίαν ὄντα αἱμοβόρον καὶ ἀπηνῆ, καὶ ἀνηλεῶς ἔτυπτε τοὺς ἐργολάβους καὶ ἐλιθοβόλει. τοῦ δὲ βασιλέως ἀποδημήσαντος καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἀναστασίαν τὴν Αὐγοῦσταν δι' ἀβηνῶν ἐμαστίγωσεν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀββᾶς Θεόδοτος ὁ ποτε B ἔγκλειστος, γενικὸς λογοθέτης κατασταθείς, πολλοὺς τῶν ἐμφανῶν ἀρχόντων ἀναιτίως ἐτιμωρεῖτο καὶ δημεύσει ὑπέβαλλε καὶ

2 Σλαβίνων lege ubique. margo P

sunt primo praelio. ceterum Moamedus Slavinorum duci pharetram nomismate refertam misit, multisque inducto promissionibus persuasit uti ad se cum Slavinorum viginti milibus transfugeret. quo facto Romani victi pulsique sunt. ob hoc Iustinianus, quidquid Slavinorum reliquum fuit, una cum mulieribus et liberis interfecit in Leucasta Nicomediae.

Anno 8 Sabbatius Armenius cognita Romanorum clade Arabibus Armeniam tradidit. subdita etiam iis est interior Persis, cui nomen Chorosan.

Anno 9 tantus fuit solis defectus ut astra visa fuerint. eodem anno Moamedus Romanorum dicionem bello petiit, comitatus transfugis Slavinis ut regionum peritis, multosque mortales abduxit. Iustinianus vero aedificiis intentus condit triclinium ab ipso denominatum et moenia palatii. operi huic praefecit Stephanum Persam cum plena potestate, sacellarium et eunuchorum principem, hominem nimis quam sanguinarium et crudelem, qui absque ulla misericordia operarios verberabat atque lapidabat. atque adeo imperatore peregre profecto matrem eius Anastasiam Augustam loris flagellavit. itidem et Theodotus monachus, pridem in claustro vitam degens, tum generalis logotheta constitutus, multos procerum nulla ipsorum culpa suppliciis affecit, bona eorum pu-

σχοινίοις κρεμῶν κατὰ κεφαλῆς ἀχύροις ἐκάπνιζεν. ἀλλὰ καὶ ὁ
ἔπαρχος βασιλικῇ κελεύσει πλείστους ἐναποκλείστους ἐποίει. ταῦτα
πάντα ηὔξησε τὸ πρὸς τὸν βασιλέα μῖσος τοῦ λαοῦ. πλησίον δὲ
τοῦ παλατίου βουλόμενος βάθρα τῶν Βενέτων καὶ φιάλην κτίσαι
εἰς τὸ τελεῖσθαι ἐκεῖ τὸ σαξιμοδέξιμον, ἐπεὶ ναὸς ἦν τῆς ὑπεραγίας
θεοτόκου τῶν μητροπολιτῶν, ἀπῄτει Καλλίνικον τὸν πατριάρχην
ποιῆσαι εὐχήν, ἵνα καταλύσῃ τὴν τοιαύτην ἐκκλησίαν. ὁ δὲ πα-
C τριάρχης ἔλεγεν ὅτι εὐχὴν ἐπὶ συστάσει ἐκκλησίας ἔχομεν, ἐπὶ δὲ
καταλύσει οὐ παρελάβομεν. βιασθεὶς δὲ εἶπεν ὁ πατριάρχης μετὰ
δακρύων "δόξα τῷ θεῷ τῷ ἀνεχομένῳ πάντα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων." τοῦτο ἀκούσαντες κατέλυσαν τὴν ἐκ-
κλησίαν καὶ ἐποίησαν τὴν φιάλην. ἐποίησε δὲ εἰς τὸ Πετρὶν ἐκ-
κλησίαν, ἣν ἔλεγε τῶν μητροπολιτῶν.

Τῷ ι' ἔτει ἐπεστράτευσε Μωάμεδ τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν,
καὶ αἰχμαλωτεύσας πολλοὺς ἀνέστρεψεν. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει
Ἰουστινιανὸς ἐξεβλήθη τῆς βασιλείας τρόπῳ τοιῷδε. ἐκέλευσε
Στεφάνῳ πατρικίῳ καὶ στρατηγῷ τῷ Ῥουσίῳ νυκτὸς ἀποκτεῖναι
τὸν δῆμον Κωνσταντινουπόλεως, ἄρξασθαι δὲ ἀπὸ τῶν πατριαρ-
D χῶν. Λεόντιος δὲ πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν ἀνατολικῶν γε-
νόμενος, ἐν πολέμῳ εὐδοκιμήσας καὶ κατηγορηθείς, ἐν φρουρᾷ
κατεκλείσθη ἐπὶ τριετῆ χρόνον. ἐξάπινα δὲ ἀνακληθεὶς στρατη-
γὸς Ἑλλάδος προεβλήθη, ἐκελεύσθη δὲ ἐμβληθῆναι δρόμωνας
καὶ αὐθημερὸν ἀποκινῆσαι τῆς πόλεως. ταύτῃ δὲ τῇ νυκτὶ ἐν τῷ

22 εἰς δρ.?

blicavit, funibusque ita suspensos ut capita deorsum verterent palearum
fumo vexavit. sed et urbis praefectus plurimos mandato imperatoris
in carcerem compegit. quibus omnibus odia populi in imperatorem
creverunt. erat vicina palatio aedes deiparae virginis, Metropolitana
dicta: eam demoliri Iustinianus locoque eius gradus Venetorum et phia-
lam aedificare volebat, ut ibi saximodeximum ageretur. ideo a Calli-
nico patriarcha postulabat ut eius aedis destruendae causa deum is
oraret. respondit patriarcha votum sibi esse, quod templi erigendi
causa faceret: nullum deiiciendi gratia receptum esse. sed vi adactus
tandem lacrimabundus ita ait "gloria deo, qui omnia perfert, nunc et
semper et in aeternum." his auditis destructa est aedes et phiala con-
dita. templum nomine Metropolitanum imperator in Petrino fecit.

Decimo anno Moamedus in quartam Armeniam exercitum duxit,
multisque abductis domum rediit. eodem anno Iustinianus imperio pul-
sus est hoc pacto. mandavit Stephano patricio et Rusio duci ut noctu
populum Cpolitanum necarent, caedis initio a patriarchis facto. sub
hoc ipsum tempus Leontius patricius, qui cum dux Orientalium fuisset,
re bello praeclare gesta per calumniam delatus trienniumque in carcere
detentus erat, subito evocatus inde fuit ac dux Graeciae factus, iussus-
que suis in tres celoces impositis eo ipso die urbe avehi. ea nocte in

τῶν Σοφιῶν λιμένι πρὸς τὸ ἐκπλεῦσαι προσορμίσας συνετάσ-
σετο τοῖς φίλοις αὐτοῦ. ἐν οἷς καὶ οἱ γνησίως αὐτὸν φιλοῦντες
χρησμῳδίαν αὐτῷ ἐδίδουν, ὅ τε Παῦλος μοναχὸς καὶ ἀστρονόμος
τῶν Καλλιστράτου, καὶ Γρηγόριος Καππαδόκης ὁ κλεισουριάρχης P 443
μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Φλώρου. λέγει οὖν ὁ Λεόντιος πρὸς
αὐτούς "ὑμεῖς διεβεβαιοῦσθέ με ἐν τῇ φυλακῇ περὶ βασιλείας,
καὶ νῦν ἡ ζωή μου ἐν κακοῖς τελειοῦται· καθ᾽ ὥραν γὰρ τὸν θά-
νατόν μου ἐκδέχομαι." οἱ δὲ εἶπον "σὺ μὴ ὀκνήσῃς, καὶ τοῦτο
ἰδοὺ πληροῦται." καὶ λαβὼν ὁ Λεόντιος τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ
μετὰ ἁρμάτων ἀνῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον μετὰ σιγῆς, καὶ κρού-
σαντες τὴν πύλην προεφασίσαντο τὸν βασιλέα παραγενέσθαι ἐπὶ
τῷ διοικῆσαί τινας τῶν ἐκεῖσε ὄντων. μηνυθέντος δὲ τοῦ ἐπάρχου
καὶ συντόμως ἐλθόντος καὶ ἀνοίξαντος, εὐθὺς δεσμεῖται ὑπὸ
Λεοντίου. ἀνοίξας δὲ ὁ Λεόντιος τὰς φυλακὰς τοὺς ἀποκε-
κλεισμένους χρόνοις πολλοῖς στρατιώτας ἔλυσε καὶ ὥπλισε, καὶ B
σὺν αὐτοῖς εἰς τὸν φόρον κράζων ἐξῆλθεν "ὅσοι Χριστιανοί, εἰς
τὴν ἁγίαν Σοφίαν," καὶ πέμψας καθ᾽ ἕκαστον ῥεγεῶνα, τὴν
αὐτὴν φωνὴν ἀνέκραζον. τὸ δὲ πλῆθος τῆς πόλεως θορυβηθὲν
σπουδῇ εἰς τὸν λουτῆρα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας συνηθροίσθη.
καὶ ὁ πατριάρχης τούτοις συνὼν ἐφώνει "αὕτη ἡ ἡμέρα ἣν ἐποίη-
σεν ὁ κύριος." τὸ δὲ πλῆθος ἦραν φωνήν "ἀνασκαφῇ τὰ ὀστᾶ
Ἰουστινιανοῦ." καὶ οὕτως ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐξέδραμε πᾶς ὁ λαός.
ἡμέρας δὲ γενομένης ἐξάγουσι τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον
διὰ τῆς Σφενδόνης, καὶ ῥινοκοπήσαντες αὐτὸν ἐξώρισαν ἐν Χερ-

Sophiae portu tempus navigandi praestolans cum amicis suis negotia sua componebat. inter eos qui ipsum vere amabant, summa vaticinabantur ipsi, Paulus praesertim monachus claustri Callistratici, astronomiae peritus, et Gregorius Cappadox claustri Floriani princeps. quibus cum diceret Leontius captivo sibi imperium ab ipsis promitti, vitaeque dubio ac mortem singulis horis exspectanti, ii gnaviter eum rem aggredi iusserunt iam nunc implendam. ergo Leontius suis armatis secum sumptis tacite ad praetorium venit, pulsatisque foribus simulant eo imperatorem venire, ut de quibusdam qui ibi erant statueret. cum praefecto id indicatum esset, actutum prodiit, portasque cum aperuisset, est a Leontio vinctus. tum Leontius carceribus reclusis milites diu in iis detentos eduxit atque armavit, cumque iis in forum prodiit, vociferans "quicunque Christiani sunt, ad aedem S. Sophiae praesto sint." dimisit etiam qui idem per omnes regiones proclamarent. turbata multitudo confestim ad lavacrum magnae ecclesiae coivit; praesensque una pontifex summus hunc esse diem illum a domino factum clamavit (Psalm. 117). et populus sublato clamore vociferabatur "refodiantur ossa Iustiniani." hoc modo universus populus in Circo discurrebat. prima luce Iustinianum per Fundam in Circum producunt, nasoque truncatum Chersonam relegant. Theo-

C σῶνι. Θεόδοτον δὲ τὸν μοναχὸν καὶ Στέφανον τὸν σακελλάριον σχοίνοις ἐκ ποδῶν δήσαντες σύρουσι διὰ τῆς λεωφόρου, καὶ εἰς τὸν βουνὸν καταγαγόντες κατακαίουσι. καὶ οὕτως Λεόντιον βασιλέα εὐφημοῦσι. τὸν δὲ τῆς πατριαρχίας θρόνον διεῖπε Καλλίνικος.

Κόσμου ἔτος ,ϛρπη', τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἔτος χϟδ', Λεόντιος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔτη γ'. τούτου τῷ α' ἔτει πάντοθεν εἰρηνικῶς διετέλεσε.

Τῷ β' ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀλιδὶ τὴν Ῥώμην, καὶ πολλοὺς
D αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψεν. ἐστασίασε δὲ καὶ Σέργιος ὁ πατριάρχης τῆς Λαζικῆς, καὶ ταύτην τοῖς Ἄραψιν ὑπέταξε.

Τῷ γ' ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Ἄραβες τὴν Ἀφρικήν, καὶ ταύτην παρέλαβον. ὁ δὲ Λεόντιος ἀποστέλλει τὸν πατρίκιον Ἰωάννην ἱκανὸν ὄντα μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαϊκῶν πλοΐμων, ὃς τοὺς ἐχθροὺς τρέψας ἐδίωξε καὶ ἅπαντα τῆς Ἀφρικῆς τὰ κάστρα ἠλευθέρωσε. καὶ καταλιπὼν ταξατίωνα ἴδιον τῷ βασιλεῖ ταῦτα ἐδήλωσε, καὶ ἐκεῖ ἐχείμασεν. ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος τῶν Ἀράβων τοῦτο μαθών, πολλῷ πλείω καὶ δυνατώτερον τοῦ πρώτου στόλον ἀποστείλας τὸν Ἰωάννην ἐκδιώκει, καὶ ἐκεῖ φοσσατικῶς ἀπληκεύει. ὁ δὲ στρατὸς εἰς σύστασιν ἐλθὼν Ἀψίμαρον ἀναγορεύουσι βασιλέα, δρουγγάριον τῶν Κιβυρραιωτῶν ὄντα καὶ ἐκεῖσε ὑπάρχοντα, Τιβέ-
P 444 ριον αὐτὸν μετονομάσας. ἐν δὲ τῇ πόλει ἡ τοῦ βουβῶνος λύμη ἐνέσκηψε, καὶ ἐν τέσσαρσι μησὶν ἀπώλετο πλῆθος πολύ. κατα-

dotum vero monachum et Stephanum sacellarium, funibus ad pedes alligatis, per viam publicam ad Bovem pertractos comburunt. atque ita faustis acclamationibus Leontium imperatorem salutant, Callinico solium patriarchae occupante.

Anno mundi 6188, ab adventu Christi 694 Leontius imperator Romanorum factus imperavit annos 3. primo eius anno cuncta ubique pacata fuerunt.

Anno secundo Alidis in Romanam ditionem fecit impressionem, multisque abductis captivis retro abiit. Sergius quoque patricius Lazicae defecit, ac Lazicam Arabibus tradidit.

Anno tertio Arabes expeditione facta Africam ceperunt. eo Leontius Ioannem patricium virum strenuum mittit cum universa Romanorum classe; qui fusis pulsisque hostibus omnia Africae castra cepit, relictoque suo ibi legato, de re gesta imperatorem certiorem fecit, atque in Africa ipse hiemavit. at Arabum princeps (qui protosymbulus, quasi consul vel concilii princeps ab iis usurpatur) re cognita, multo maiore ac quam fuerat prior validiore classe missa Ioannem inde profligat, castraque fossa munita locat. at Romanorum exercitus mota seditione Apsimarum imperatorem creat, drungarium Cibyrrhaeotarum, statimque Tiberium nominat. at in urbe lues bubonum grassata quattuor men-

λαμβάνει δὲ Ἀψίμαρος ἅμα τῷ συνόντι αὐτῷ στόλῳ, καὶ προσώρμησεν ἐν Συκαῖς, καὶ προδοσίας γενομένης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὸν μὲν Λεόντιον ῥινοκοπήσας ἐν τῇ τοῦ Δαλμάτου μονῇ φυλάσσεσθαι προσέταξε, τοὺς δὲ φίλους αὐτοῦ δημεύσας ἐξώρισεν. Ἡράκλειόν τε τὸν γνήσιον αὐτοῦ ἀδελφόν, ὡς λίαν ἱκανώτατον, μονοστράτηγον πάντων τῶν ἔξω καβαλλαρικῶν θεμάτων προβαλόμενος, ἐπὶ τὰ μέρη Καππαδοκίας καὶ τῶν κλεισουρῶν διατρέχειν καὶ τὴν κατ' ἐχθρῶν ποιεῖσθαι φροντίδα ἀπέστειλεν.

Ἀψίμαρος ὁ καὶ Τιβέριος ἔτη ζʹ. τούτου τῷ αʹ ἔτει ἐστασίασεν B Ἀβδεραχμὰν ἐν Περσίδι, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτῆς, καὶ ἐδίωξε τὸν χαγάνον ἀπ' αὐτῆς.

Τῷ βʹ ἔτει γέγονε θανατικὸν μέγα. καὶ ἐπεστράτευσε Μωάμεδ σὺν τῷ πλήθει τῶν Ἀράβων κατὰ τοῦ Ἀβδεραχμάν. καὶ καταλαβὼν τὴν Περσίδα ἑνοῦται τῷ χαγάνῳ, καὶ πολεμήσαντες τῷ Ἀβδεραχμὰν κτείνουσιν αὐτόν, καὶ πάλιν τῷ χαγάνῳ τὴν Περσικὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζουσιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατέδραμον Συρίας ἕως Σαμοσάτου, καὶ προνομεύσαντες τὴν πέριξ χώραν ἀπέκτειναν, ὥς φασι, χιλιάδας διακοσίας Ἀράβων, πλεῖστά τε σκῦλα καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν λαβόντες ὑπέστρεψαν, φόβον μέγαν ἐμποιήσαντες C αὐτοῖς.

Τῷ γʹ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀβδελᾶς κατὰ Ῥώμης, καὶ πολιορκήσας Ἀντάραδον καὶ μηδὲν ἀνύσας ὑπέστρεψε, καὶ ᾠκοδόμει τὴν Μόψου ἑστίαν, καὶ ἔθετο ἐν αὐτῇ φυλακήν.

sium spatio magnam vim hominum sustulit. Apsimarus interim cum sua classe ad Sycas seu Ficus appellit; et in urbem per proditionem admissus Leontium praeciso naso in Dalmatae monasterio asservari iubet, amicosque eius publicatis eorum bonis relegat. tum germanum suum fratrem Heraclium omnibus pedestribus equestribusque copiis praeficit solum ut rei gerendae maxime idoneum, mittitque ut partes Cappadociae et claustra percurrat, ac quid hostis moliatur observet.

Apsimarus, qui et Tiberius, imperavit annos 7. primo eius anno Abderachman mota seditione in Perside regnum in ea Chagano eiecto obtinuit.

Anno secundo pestis fuit. et Moamedus cum Arabum copiis bellum Abderachmani facit. cumque ingressus Persidem esset, cum Chagano se coniungit. eo bello Abderachman caesus et Persis Chagano restituta est. Romani autem Syriam ad Samosata usque pervagati, vicinasque regiones populati, ad milia, ut fertur, ducenta Arabum interfecerunt; spoliisque et praeda amplissimis potiti magno sui metu excitato reverterunt.

Tertio anno Abdelas Romanos bello adortus, Antarado frustra oppugnata, re infecta abiit, et Mopsuestiam condidit, imposuitque ei praesidium.

Τῷ δ' ἔτει Βαάνης ὁ Ἑπταδαίμων τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν τοῖς Ἄραψιν ὑπέταξεν. Ἀψίμαρος δὲ Φιλιππικὸν τὸν υἱὸν Νικηφόρου πατρίκιον ἐξώρισεν ὡς ὀνειροπολούμενον βασιλεῦσαι· ἔφασκε γὰρ ἑωρακέναι κατ' ὄναρ ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐσκιάζετο ὑπὸ ἀετοῦ.

Τῷ ε' ἔτει ἐστασίασαν οἱ ἄρχοντες Ἀρμενίας κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τοὺς ἐν Ἀρμενίᾳ Σαρακηνοὺς ἀπέκτειναν. καὶ D αὖθις πρὸς Ἀψίμαρον πέμπουσι καὶ Ῥωμαίους εἰς τὴν αὐτῶν χώραν φέρουσιν. ὁ δὲ Μωάμεδ ἐπιστρατεύσας κατ' αὐτῶν πολλοὺς κτείνει, καὶ τὴν Ἀρμενίαν Σαρακηνοῖς ὑποτάσσει, τοὺς δὲ μεγιστᾶνας τῶν Ἀρμενίων ζωοκαύστους ἐν ἑνὶ τόπῳ ἐποίησε. τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀζὰρ τὴν Κιλικίαν μετὰ χιλιάδων δέκα, καὶ περιτυχὼν αὐτοῖς Ἡράκλειος ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τοὺς πλείονας ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς δεσμίους τῷ βασιλεῖ ἐξαπέστειλε.

Τῷ ϛ' ἔτει Ἄζιδας ὁ τοῦ Χουνεῒ ἐπεστράτευε τὴν Κιλικίαν, καὶ πολιορκήσας τὸ Σίσιον κάστρον κατέβαλεν· ὃν ἐπιφθάσας ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς καὶ πολεμήσας κτείνει δώδεκα χιλιάδας Ἀράβων. τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲ ἐν Χερσῶνι διάγοντος καὶ λέγοντος P 445 πάλιν ἑαυτὸν βασιλεύειν, οἱ τῶν ἐκεῖσε οἰκήτορες τὸν ἐκ τοῦ βασιλέως κίνδυνον φοβηθέντες ἐβουλεύσαντο τοῦτον ἀνελεῖν ἢ τῷ βασιλεῖ παραπέμψαι. αὐτὸς δὲ τοῦτο διεγνωκὼς ἠδυνήθη ἐκφυγεῖν, καὶ εἰς τὸ Δαρὰς ἐλθὼν ᾐτήσατο τὸν τῶν Χαζάρων χαγάνον ἰδεῖν. καὶ ὃς ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ τιμῆς, καὶ ἐξέδοτο αὐτῷ

Anno 4 Baanes, cognomine Heptadaemon a septem daemonibus, quartam Armeniam Arabibus tradidit. Apsimarus Philippicum patricium Nicephori filium relegavit, quod is ex insomnio (aiebat enim per quietem se imaginatum caput suum ab aquila obumbrari) imperium sibi speraret.

Quinto anno principes Armeniae concitata adversus Sarracenos seditione, iis interfectis, ab Apsimaro missis legatis auxilium petunt. sed Moamedus facta expeditione, multis caesis, Armeniam rursum Sarracenis subdit, proceresque Armenios omnes uno in loco vivos cremat. eodem anno Azar decem milia ducens Ciliciam invadit. quem adortus imperatoris frater Heraclius maiorem hostium partem caedit, reliquos vinctos imperatori mittit.

Anno sexto Azidas Chunei filius Ciliciae bellum infert, castrumque Sisium expugnatum evertit. hunc assecutus Heraclius, et pugna congressus, duodecim milia Arabum occidit. interim Iustinianus Chersone degens cum se imperium recepturum diceret, oppidani sibi ab imperatore eo nomine metuentes vel interficere illum vel imperatori mittere statuerunt. quo animadverso Iustinianus fuga sibi consuluit; cumque Daras pervenisset, Chagani Chazarorum reguli congressum petiit. is

εἰς γυναῖκα Θεοδώραν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον προτροπῇ τοῦ χαγάνου κατῆλθεν εἰς Φαναγουρίαν, κἀκεῖ διέτριβε μετὰ Θεοδώρας. ταῦτα ἀκούσας Ἀψίμαρος πέμπει πρὸς τὸν χαγάνον ὑποσχόμενος αὐτῷ δῶρα πολλά, εἰ τὸν Ἰουστινιανὸν ζῶντα αὐτῷ παραπέμψει, ἢ κἂν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. εἴξαντος δὲ τοῦ χαγάνου, παραφυλακὴν αὐτῷ δῆθεν ἔπεμψε διὰ τὸ μὴ ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐπιβουλευθῆναι, ἐντειλάμενος τοῖς αὐτοῦ ἵν' B ὅταν δηλωθῇ αὐτοῖς, ἀνέλωσιν Ἰουστινιανόν. τούτων δὲ δι' οἰκέτου τοῦ χαγάνου τῇ Θεοδώρᾳ μηνυθέντων καὶ τῷ Ἰουστινιανῷ γνωσθέντων, προσκαλεσάμενος τοὺς ἐκ χαγάνου φύλακας τούτους ἐφόνευσεν. εὐθέως δὲ ἀποστέλλει Θεοδώραν εἰς Χαζαρίαν. ἀπὸ δὲ Φαναγουρίας αὐτὸς δραπετεύσας εἰς τὸ στόμιον κατῆλθε, καὶ πλοίῳ ἐπιβὰς ἔρχεται μέχρι Συμβόλου, πλησίον Χερσῶνος, καὶ ἀποστείλας ἐν αὐτῷ κρυπτῶς ἀναλαμβάνεται Βασβακούριον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τὸν Στέφανον καὶ τὸν Μητρόπαυλον· καὶ σὺν αὐτοῖς ἀποπλεύσας διέβη τὸν φάρον Χερσῶνος καὶ τὰ Νεκρόπυλα τὸ στόμιόν τε τοῦ Δάναπρι καὶ τοῦ Δάναστρι. καὶ κλύδωνος γεγονότος ἀπέγνωσαν πάντες τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν. Μυάκης C δὲ ὁ οἰκειακὸς αὐτοῦ ἄνθρωπος ἔφη αὐτῷ "ἰδοὺ ἀποθνήσκομεν, δέσποτα. τάξαι τῷ θεῷ περὶ τῆς σωτηρίας σου, ἵνα, ἐὰν ὁ θεὸς ἀποδώσει σοι τὴν βασιλείαν σου, μηδὲν ἀμύνῃ τῷ ἐχθρῷ σου." ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει ἐν θυμῷ "ἐὰν φείσομαί τινος ἐξ αὐτῶν, ὁ θεὸς ἐνταῦθά με καταποντίσει." καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν Δάνουβιν ποταμὸν ἀποστέλλει Στέφανον πρὸς Τέρβελιν τὸν

eum honorifice excepit, data in matrimonium sorore sua Theodora; pauloque post persuasit ut cum Theodora Phanagoraeam se conferret ibique degeret. quod Apsimarus ut cognovit, mittit ad Chaganum qui magnis pollicitationibus ei persuaderent ut vel vivum Iustinianum vel caput caesi sibi mitteret. assensit Chaganus, misitque custodes, uti simulabat, Iustiniano, qui eum a popularibus suis tutum praestarent. mandaverat autem iis ut Iustinianum, quo tempore id iuberet, interficerent. haec cum famulus Chagani Theodorae aperuisset, Iustinianus ab ea certior factus custodes a Chagano missos ad se vocat atque interficit, statimque Theodoram in Chazariam remittit. ipse Phanagoraea profugiens ad fauces, atque inde conscenso navigio ad Symbolum venit prope Chersonem. atque eo clam missis ministris Basbacurium et fratrem eius Stephanumque et Metropaulum ad se evocavit. cum his abnavigans speculam Chersonensem, Necropyla et ostia Danaprium atque Danastrium evasit. orta autem tempestate, cum de salute sua omnes desperassent, Myaces Iustinianum, cuius erat domesticus, ita compellat. "cernis, domine, mortem nobis impendere. vove itaque deo te, si deus tibi restituat imperium, inimici iniurias non ulturum." respondit Iustinianus irato animo "hic me deus submergat, si ulli inimicorum parsurus sum. proinde ingressus Danubium, Stephano ad Terbelin Bulgarorum

ἄρχοντα Βουλγαρίας ἐπὶ τῷ δοῦναι αὐτῷ σύναρσιν, ὅπως κρατήσῃ τῆς προγονικῆς αὐτοῦ βασιλείας, ὑποσχόμενος δῶρα πολλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα εἰς γυναῖκα. αὐτοῦ δὲ πάντα ποιεῖν μεθ'
D ὅρκων ὑποσχομένου, συγκινεῖ πάντα τὸν λαὸν τῶν Βουλγάρων καὶ Σθλάβων, καὶ ὁπλισθέντες ἐπὶ τὴν βασιλίδα ἔρχονται ἅμα τῷ Ἰουστινιανῷ. ἠπλήκευσαν δὲ εἰς τὴν Χαρσίου πόρταν καὶ ἕως τῶν Βλαχερνῶν. καὶ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις προσλαλῶν τοῖς ἐν τῇ πόλει μᾶλλον ὑβρίζετο. ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς μετ' ὀλίγων Ῥωμαίων διὰ τοῦ ἀγωγοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ θόρυβον ἀνασκαφῆς βαλὼν πρὸς βραχὺ ἐσκήνωσεν ἐν τῷ παλατίῳ Βλαχερνῶν. ὅπερ μαθὼν Ἀψίμαρος φυγὰς εἰς Ἀπολλωνιάδα ἀφίκετο, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα πάμπολλα. Ἰουστινιανὸς δὲ ἀπέλαβε τὴν βασιλείαν. τὸν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον κατεῖχε Καλλίνικος.

P 446 Ἰουστινιανὸς τὸ δεύτερον ἔτη ϛ'. παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, δῶρα πολλὰ δοὺς τῷ Τέρβελι καὶ βασιλικὰ σκεύη καὶ χώραν τῆς Ῥωμαίων γῆς κόψας τὰ νῦν λεγόμενα Ζαγόρια, ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ. Ἀψίμαρος δὲ φυγὼν εἰς Ἀπολλωνιάδα συλλαμβάνεται καὶ πρὸς Ἰουστινιανὸν ἄγεται, ὡσαύτως δὲ καὶ Ἡράκλειος ἀπὸ Θρᾴκης μετά τινων ἑτέρων ἀρχόντων· καὶ ἐν τῷ τείχει πάντας ἐφούλκισεν. ἀποστείλας δὲ καὶ εἰς τὰ μεσόγεια πάντα, πλείους ἐξ αὐτῶν εὑρὼν ἕως τριακοσίων, πάντας ἀπέκτεινε. τὸν δὲ Ἀψίμαρον καὶ τὸν Λεόντιον πομπεύσας δεδεμένους ἐν τῇ πόλει, ἱππι-
B κοῦ γενομένου ἤγαγον δεδεμένους καὶ ἔρριψαν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ. πατήσαντος δὲ εἰς τοὺς τραχήλους αὐτῶν ἄχρις ἀπολύσεως

principem misso auxilium ab eo ad recuperandum avitum imperium flagitat, eoque nomine cum multa dona, tum filiam suam se ei nuptum traditurum pollicetur. Terbelis omnia se facturum iuravit, omnemque Bulgarorum et Slavorum multitudinem armavit. cum his Iustinianus ad Cpolin venit, ac castra a Charsii porta ad Blachernas usque posuit. triduum cum oppidanis habito colloquio, cum magis magisque contumeliis afficeretur, paucis stipatus Romanis per aquaeductum in urbem evasit, eoque perfosso mox in palatio Blachernensi tentorium posuit. eo cognito Apsimarus cum magna vi pecuniae Apolloniadem profugit. Iustinianus ita imperium recuperavit, patriarcha urbis Callinico.

Iustinianus recepto imperio potitus est per annos 6. is Terbelim donis multis ac regia supellectile et parte dicionis Romanae, ea cui nunc Zagoria nomen est, remuneratus pacifice dimisit. Apsimarus autem Apolloniade ex fuga ad Iustinianum retrahitur, itemque ex Thracia Heraclius, cum aliis quibusdam principibus. hos omnes in muro supplicio affecit. dimissis etiam per mediterranea ministris amplius trecentis repertos eorum socios omnes necavit. Apsimarum vero et Leontium vinctos per urbem in pompa duxit; iique ludis Circensibus vincti ad pedes imperatoris proiecti sunt. quorum cum hic cervices calcaret,

τοῦ πρώτου βαΐου ἐπεβόα ὁ δῆμος "ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ἀποστείλας αὐτοὺς ἐν τῷ Κυνηγίῳ ἀπεκεφάλισε. Καλλίνικον δὲ τὸν πατριάρχην ἐκτυφλώσας ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐξώρισεν. ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ Κῦρον τὸν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμάστριδι ἔγκλειστον, ὡς προσημάναντα αὐτῷ τὴν τῆς δευτέρας βασιλείας ἀποκατάστασιν, πατριάρχην προεβάλετο. ἀναρίθμητον δὲ πλῆθος ἔκ τε τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου ἀπώλεσεν. ἐντεῦθεν φόβος μέγας συνεῖχε πάντας. ἀπέστειλε δὲ στόλον πρὸς τὸ ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπὸ Χαζαρίας, καὶ C πολλὰ σύμψυχα ἀπώλοντο. ἀκούσας δὲ τοῦτο χαγάνος δηλοῖ αὐτῷ "ὦ ἀνόητε, οὐκ ἦν διὰ δύο ἢ τριῶν πλοίων λαβεῖν σου τὴν γυναῖκα, καὶ μὴ ἀπολέσαι τοσοῦτον πλῆθος; ἢ δοκεῖς ὅτι καὶ ταύτην πολέμῳ λαμβάνεις; ἰδοὺ ἐτέχθη σοι καὶ υἱός, καὶ ἀπόστειλον λαβεῖν αὐτούς." καὶ ἀποστείλας ἤγαγε τὴν Θεοδώραν καὶ Τιβέριον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἔστεψεν αὐτούς.

Τῷ γ' ἔτει Ἰουστινιανὸς τὴν μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Βουλγάρων εἰρήνην διέστρεψε, καὶ διαπεράσας τὰ καβαλλαρικὰ θέματα εἰς τὴν Θρᾴκην, ἐξοπλίσας καὶ στόλον, κατὰ τοῦ Τέρβελι ἐχώρησε, καταλαβὼν τὴν Ἀγχίαλον. καὶ ἀφυλάκτως τοῦ στρατοῦ ἀπληκεύσαντος, ὡς εἶδον αὐτὸν οἱ Βούλγαροι ἀσυντάκτως διασκορπιζόμενον, ἐπιρρίψαντες πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ φόνον ἐποίησαν. ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς σὺν ὀλίγοις τισὶν ἐν τῷ κάστρῳ καταφυγὼν ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἀπέκλεισε τὰς θύρας. θεασάμενος δὲ D

tantisper dum primum baium mitteretur, acclamavit populus "super aspidem et basiliscum ambulabis" ac reliqua. inde eos in Cynegium missos capite truncari iussit. Callinico patriarchae oculos eruit, eumque ita Romam relegavit. patriarcham vero Cpolis constituit Cyrum, qui in Amastridis insula monachus fuerat, quod hic sibi recuperationem imperii praedixisset. innumeram porro cum civium tum militum multitudinem interfecit; quamobrem magnus omnes pavor invasit. misit etiam classem ad revocandam e Chazaria uxorem; de qua multae naves una cum vectoribus perierunt. quod cum intellexisset Chaganus, haec ad eum mandare "fatue, nonne duabus tribusve navibus missis uxorem tuam repetere poteras, tantaeque multitudinis exitio carere? num hanc quoque bello te recipere putas? en et filius tibi natus est. mitte qui eos traducant." misit ergo Iustinianus adductam Theodoram et filium eius Tiberium, atque utrique coronam imposuit.

Anno tertio Iustinianus pacem quae erat inter Romanos ac Bulgaros rupit; traiectisque in Thraciam equestribus copiis, classe etiam armata, in Terbelim profectus est, occupata Anchialo. Bulgari autem cum Romanos castra incaute locasse nulloque ordine sparsim vagari cernerent, impetu facto magnam caedem ediderunt, multosque captivos abduxerunt. Iustinianus cum paucis quibusdam in castrum evasit, ibique triduum obiectis portis se continuit. sed Bulgaros obsidendi causa perseverare

τὴν τῶν Βουλγάρων ἐπιμονήν, τοὺς ἵππους αὐτοῦ νευροκοπήσας, διὰ τῆς νυκτὸς τοῖς πλοίοις ἐπιβὰς λαθραίως ἔφυγε καὶ μετ' αἰσχύνης ἐν τῇ πόλει παρεγένετο. Ἰουστινιανὸς δὲ ἐπιμνησθεὶς τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Χερσωνιτῶν καὶ Βοσποριανῶν καὶ λοιπῶν ἐπιβουλήν, πᾶσαν ναῦν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλης ἀπέστειλε, προστάξας πάντας τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ξίφει ὀλοθρεῦσαι P 447 καὶ μηδένα ζωογονίσαι. οἱ δὲ πεμφθέντες καταλαβόντες, καὶ μηδενὸς αὐτοῖς ἀντιστάντος, πάντας τῷ ξίφει ἀνεῖλον, τῶν μικρῶν νηπίων μόνον φεισάμενοι ὡς πρὸς δουλείαν περιποιηθέντων. καὶ τοὺς μὲν πρωτεύοντας Χερσῶνος μβ' ὄντας φαμιλικῶς πρὸς τὸν βασιλέα ἐξαπέστειλαν, ἑτέρους δὲ ἑπτὰ ξυλίναις σούβλαις προσαναρτήσαντες ἐπὶ πυρὸς ὤπτησαν, καὶ ἄλλους τῇ θαλάσσῃ ἐναπέρριψαν. μαθὼν δὲ ταῦτα Ἰουστινιανὸς ἐπὶ τῇ τῶν νηπίων σωτηρίᾳ ἐμάνη. τοῦ δὲ στόλου πρὸς τὴν πόλιν ἀναπλέοντος τὸ πλοῖον ἐκινδύνευσεν. ἠριθμήθησαν δὲ οἱ ἀποθανόντες, καὶ εὑρέθησαν χιλιάδες ογ'. τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ χαροB ποιηθέντος, πάλιν ἕτερον ἐκπέμπει στόλον, ἀροτριᾶν ἅπαντα καὶ ἐκδαφίζειν κελεύσας, καὶ κατασφάζειν ἅπαντας ἕως οὐροῦντα πρὸς τοῖχον. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν κάστρων ἐκείνων ἑαυτοὺς κατησφαλίσαντο, καὶ πρὸς χαγάνον εἰς Χαζαρίαν ἔπεμψαν στεῖλαι λαὸν εἰς φυλακὴν αὐτῶν. καταλαβόντων δὲ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκεῖνοι τὰς μὲν κεφαλὰς αὐτῶν κρατήσαντες ἔσωθεν τῶν κάστρων ἀπέκτειναν οἱ Χερσωνῖται, τὸν δὲ λοιπὸν λαὸν αὐτῶν τοῖς

18 ἐδαφίζειν rectius. margo P

videns, equorum suorum nervis incisis, nocte navigia conscendit, furtimque elapsus cum dedecore domum rediit. secundum haec memoria recolens insidias sibi a Chersonensibus Bosporanis aliisque paratas, adversum eos naves suas a minima ad maximam omnes misit, mandato ut quicunque ea loca habitarent, universi gladio trucidarentur, neque vitae cuiusquam parceretur. missi eo hoc perfecerunt, nemine ipsis resistente: solum infantium caede abstinuerunt, quippe in servitutem mancipandis. principes Chersonensium viros, numero 42, addita custodia ad imperatorem miserunt, alios septem ligneis sublicis in altum suspensos igni assarunt, alios in mare abiecerunt. his cognitis Iustinianus ob servatos infantes insaniit. cum in reditu classis iam Byzantio appropinquaret, periclitata est. mortuorum numerus initus, repertusque milium 73. id gaudium Iustiniani auxit. misitque aliam classem, quae omnia solo aequaret, solumque aratro proscinderet, interficeretque omnes usque ad mingentem in parietem. quod cum intellexissent qui castra ista obtinebant, muniverunt sese, missisque in Chazariam ad Chaganum legatis praesidium sibi ab eo dari flagitarunt. cum appulisset Iustiniani classis, primores eorum nacti intra castra Chersonenses trucidarunt,

Χαζάροις παρέδωκαν. οἱ δὲ τῆς Χερσῶνος καὶ τῶν λοιπῶν κάστρων τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ ἐκεῖσε ἐξόριστον Βαρδάνην τὸν καὶ Φιλιππικὸν βασιλέα εὐφήμησαν. ταῦτα μαθὼν Ἰουστινιανὸς ἕτερον στόλον ἀπέστειλε μετὰ τειχομαχικῶν ἐργαλείων καὶ κριῶν. καὶ ὡς τοὺς κρείττονας πύργους Χερσῶνος C *κατέβαλον, ἀναφανέντες οἱ Χάζαροι τούτους ἐκώλυσαν τοῦ ἐγχειρήματος, ὁ Βαρδάνης δὲ ἐκφυγὼν πρὸς τὸν χαγάνον ᾤχετο. ἀπράκτου δὲ γεγονότος τοῦ στόλου, καὶ πρὸς Ἰουστινιανὸν μὴ τολμῶντος ἀνακάμψαι διὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἐκείνου καὶ ὠμόν, τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ Βαρδάνην βασιλέα εὐφήμησαν, τὸν δὲ χαγάνον ᾐτήσαντο δοθῆναι αὐτοῖς τοῦτον. τοῦ δὲ χαγάνου ἀπαιτήσαντος αὐτοὺς λόγον τοῦ μὴ προδοθῆναι ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ τοῦ κομίσασθαι κατὰ ἄνδρα νόμισμα ἕν, αὐτοὶ παραχρῆμα ταῦτα δόντες παρέλαβον Βαρδάνην τὸν καὶ Φιλιππικὸν βασιλέα. ἐν δὲ τῷ χρονίζειν τὸν στόλον καὶ ἀναφορὰν μὴ ἔρχεσθαι* D *ἐστοχάσατο Ἰουστινιανὸς τὴν αἰτίαν, καὶ λαβὼν σὺν αὐτῷ τοὺς τοῦ Ὀψικίου καὶ μέρος Θρακησίων ἀνῆλθεν ἕως Σινώπης, καὶ βλέπει τὸν στόλον ἐπὶ τὴν πόλιν ἐρχόμενον. καὶ βρύξας ὡς λέων καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ὥρμησε. τοῦ δὲ Φιλιππικοῦ προλαβόντος καὶ τὴν πόλιν κρατήσαντος, αὐτὸς εἰς τὸν Δαματρύα ἀνῆλθεν. ὁ δὲ Φιλιππικὸς εὐθὺς ἀποστέλλει τὸν Ἠλίαν μετὰ λαοῦ κατὰ Ἰουστινιανοῦ, Μαῦρον δὲ τὸν πατρίκιον κατὰ Τιβερίου. ὃς ἐν Βλαχέρναις πορευθεὶς εὗρε Τιβέριον κρατοῦντα τὰ τίμια ξύλα καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἔξωθεν δὲ τοῦ βήματος Ἀναστασίαν τὴν τοῦ*

reliquam multitudinem Chazaris tradiderunt. proinde qui Chersonem et reliqua castra tenebant, Iustiniano imperium abrogant, et Philippicum, cui et Bardanes nomen fuit, imperatorem faustis acclamationibus designant. Iustinianus hoc percepto aliam classem mittit, arietibus aliisque ad oppugnationes facientibus machinis instructam. cuius milites cum iam potiores Chersonis turres prostravissent, a supervenientibus Chazaris sunt repressi. Bardanes fuga ad Chaganum evasit. sed et classiarii re infecta cum ad Iustinianum redire non auderent, nota ipsis hominis immani crudelitate, Iustiniano imperium abrogant, Bardanem imperatorem nominant, eumque a Chagano reposcunt. qui cum postularet sibi de non prodendo ab ipsis Philippico caveri, et a singulis unum nomisma pendi, milites pecunia statim depensa Bardanem Philippicum recepere imperatoremque salutarunt. at Iustinianus morae classis causam coniiciens, cum militibus Opsicianis ac parte Thracensium Sinopem usque ascendit; cernensque classem cursum versus Cpolin intendisse, rugitu leonino edito ipse quoque urbem petiit; cumque eam praeoccupasset iam Philippicus, Damatrya se contulit. Philippicus confestim Eliam populo stipatum in Iustinianum, et Maurum patricium contra Tiberium emittit. hic apud Blachernas in Tiberium incidit, veneranda ligna crucis et sacram mensam amplexum. extra gradus adstabat Anastasia, Iu-

P 448 πατρὸς αὐτοῦ μητέρα, ἥτις πολλὰ ἐδυσώπει αὐτὸν μὴ ἀνελεῖν Τιβέριον. ἐν τούτοις Ἰωάννης ἐλθὼν βίᾳ ἀφαρπάζει τοῦ βήματος τὸν ἀπὸ τῆς Χαζάρας Τιβέριον, καὶ ἐν τῷ τῆς Καλλινίκου παραπορτίῳ ἐκβαλὼν δίκην προβάτου ἐλαρυγγοτόμησεν. ὁ δὲ Ἠλίας εἰς λόγους ἐλθὼν τῷ μετὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ στρατῷ καὶ λόγον ἀπαθείας δοὺς αὐτῷ πρὸς ἑαυτὸν εἵλκυσε. μόνου δὲ ὑπολειφθέντος Ἰουστινιανοῦ, ἐν θυμῷ δραξάμενος τοῦ τραχήλου αὐτοῦ Ἠλίας τῷ παραμηρίῳ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐξέτεμε καὶ πρὸς Φιλιππικὸν ἀπέστειλεν. αὐτὸς δὲ ἄχρι Ῥώμης ταύτην ἐξέπεμψεν.

Ὁ δὲ προλεχθεὶς μοναχός, ὁ αἱρετικὸς καὶ ἀστρονόμος τῶν
B Καλλιστράτων, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι Φιλιππικὸν ἐχρησμοδότει αὐτῷ λέγων "ἐπεὶ ἡ ἕκτη σύνοδος κακῶς ἐγένετο, ἐὰν βασιλεύσῃς, ῥῖψον αὐτήν, καὶ γενέσθαι σοι ἔχει ἡ βασιλεία πολυχρόνιος καὶ κραταιά." ὁ δὲ συνέθετο μεθ' ὅρκου τοῦτο ποιῆσαι. βασιλεύσας δὲ ἐποίησε ψευδοσύνοδον ἐπισκόπων κατὰ τὸν λόγον τοῦ ψευδαββᾶ, καὶ ἔρριψε τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἕκτην σύνοδον. καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐτυφλώθη ὁ μάταιος. Κῦρον δὲ τὸν πατριάρχην ἐξωθήσας τῆς ἐκκλησίας, Ἰωάννην τὸν αὐτοῦ συμμύστην καὶ συναιρετικὸν προεβάλετο.

Οὗτος ὁ Φιλιππικὸς ὁ καὶ Βαρδάνης ἐν μὲν ταῖς διαλαλιαῖς αὐτοῦ λόγιος καὶ ἐχέφρων ἐλογίζετο, ἐν δὲ ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ
C ἀσέμνως καὶ ἀνικάνως καὶ αἰσχρῶς τὸν βίον αὐτοῦ διατελῶν πάντῃ

stiniani mater, multis verbis a caede Tiberii dehortans. supervenit autem Ioannes, vique a gradibus avulsum Chazaricae mulieris filium Tiberium ad vestibulum portae Callinici extraxit, ibique instar pecudis faucibus praecisis necavit. Elias, ut in colloquium cum militibus Iustiniani venit, eos promissa securitate ad sese perduxit, desertumque ab omnibus Iustinianum iracunde collo apprehendit, et gladio, quem femori alligatum gestabat, caput amputavit, hocque ad Philippicum, isque Romam usque misit.

Ceterum is de quo ante diximus Callistraticus monachus, haereticus et astronomus, cum Philippico imperium vaticinio promitteret, hoc quoque ab eo stipulatus fuerat, ut eo potitus sextam Synodum, quippe prave actam, aboleret: ita imperium ei diuturnum validumque fore. iuravit hoc se facturum Philippicus, et imperio potitus, uti iussus fuerat ab impostore monacho, falso episcoporum indicto concilio, sanctam et universalem sextam synodum irritam pronuntiavit. quo tempore vanus homo etiam est excaecatus. Cyro quoque patriarcha exturbato, Ioannem suae impietatis socium ei solio praefecit.

Fuit hic Philippicus, cognomento Bardanes, in colloquio facundus atque prudens habitus, sed in actionibus suis absque gravitate et industria ulla versans; turpiterque vivens extremam sibi infamiam paravit.

ἀδόκιμος ἐδείκνυτο. ἐμμανῶς γὰρ κινηθεὶς κατὰ τῆς ἁγίας ϛʹ συνόδου ἀνατρέπειν ἔσπευδε τὰ ὑπ᾽ αὐτῆς δογματισθέντα θεῖα δόγματα. εὗρε γὰρ ὁμόφρονας αὐτοῦ αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, ὃν ἐποίησε πατριάρχην, καὶ ἄλλους ὁμόφρονας αὐτοῦ, καὶ ἐγγράφως ἀνεθεμάτισαν αὐτήν. τῷ δ᾽ αὐτῷ χρόνῳ οἱ Βούλγαροι διὰ τοῦ Φιλέα λάθρᾳ τῷ στενῷ ἐπιρρίψαντες ἕως τῆς χρυσῆς πόρτης διέδραμον. τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν σφαγέντων καὶ αἰχμαλωτισθέντων, ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντα, λέγειν οὐκ ἔχομεν. αὐτοὶ δὲ ἀβλαβεῖς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ὑπέστρεψαν.

Τῷ βʹ ἔτει ἔδοξε τῷ Φιλιππικῷ μετά τινων πολιτῶν ἀριστῆσαι. D ἐν δὲ τῷ σαββάτῳ τῆς πεντηκοστῆς μεσημβριάζων, ἐξάπινα διὰ τῆς χρυσῆς πόρτης εἰσελθὼν Ῥοῦφος πρωτοστράτηγος τοῦ Ὀψικίου, μεθ᾽ ὧν εἶχεν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, καὶ εἰσδραμὼν εἰς τὸ παλάτιον, ἥρπασε τὸν Φιλιππικὸν καὶ ἤγαγεν εἰς τὸ ἁρματώριον τῶν πρασίνων, καὶ ἐτύφλωσεν αὐτὸν μηδενὸς γνόντος. τῇ δὲ ἐπαύριον, ἤγουν τῇ κυριακῇ τῆς πεντηκοστῆς, συναχθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐστέφθη Ἀρτέμιος ὁ πρωτοασηκρῆτις, μετονομασθεὶς Ἀναστάσιος, ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου αἱρετικοῦ, ἔτη βʹ.

Ἀρτέμιος ὁ καὶ Ἀναστάσιος ἔτη βʹ. οὗτος λογιώτατος ὢν P 449 προεβάλετο στρατηγὸν ἱκανώτατον εἰς τὰ καβαλλαρικά, Λέοντα τὸν Ἴσαυρον, καὶ ἕτερον λογιώτατον εἰς τὰ πολιτικά, κἀκ τούτου ἐν ἀδείᾳ διετέλει. οὗτος Θεόδωρον καὶ Γεώργιον τοὺς πατρικίους

22 ὁπλιτικά?

insania quadam contra sacrum sextum concilium incitatus in id incubuit, ut omnia eius sacra decreta aboleret, nactus ad hoc secum sentientes cum Ioannem istum a se patriarcham creatum, tum alios quosdam, qui et detestati scripto istam synodum sunt. eodem tempore Bulgari, duce Philea, occulte per fauces ingressi usque ad auream urbis portam incursionem fecerunt. numerus occisorum ab iis et captorum maior est quam efferri ut possit. ipsi illaesi domum redierunt.

Anno secundo placuit Bardani cum nonnullis civium prandere. ceterum sabbato Pentecostes Philippicum meridiantem Ruffus Opsicianorum praefectus, cum Thracibus quos secum ducebat, subito per Auream portam irrumpens inque palatium procurrens, abripuit, inque armamentarium Prasinorum producto oculos nemine sciente effodit. postridie, nempe ipsa Pentecostes dominica die, populo in magnum templum collecto, ab Ioanne patriarcha haeretico inauguratus est regno Artemius princeps secretariorum, et Anastasii nomen ei inditum.

Artemius Anastasius imperavit annos 2. is erat homo doctissimus. equestribus copiis praefecit Leonem Isaurum, praestantissimum virum. sed et alium rebus civilibus hominem aptissimum praeposuit. itaque securus porro vixit. idem Theodorum et Georgium patricios oculis

ἐκτυφλώσας εἰς Θεσσαλονίκην ἐξώρισε. τῶν δὲ Ἀράβων ὁπλιζομένων κατὰ Ῥωμανίας διά τε γῆς καὶ θαλάσσης, ἀπηγγέλη τῷ βασιλεῖ κατὰ τῆς πόλεως τούτους παραγίνεσθαι. ὁ δὲ ἤρξατο κτίζειν δρόμωνας καὶ διήρεις, καὶ τὰ παράλια τείχη ἀνακαινίζειν καὶ τὰ χερσαῖα, καὶ γεννημάτων τὰ ὡρεῖα ἐπλήρωσεν. ἐπὶ τούτου Γερμανὸς ἐκ μητροπόλεως Κυζίκου μετατίθεται εἰς Κωνσταντι-
B νούπολιν, καὶ κιτατώριον μεταθεσίμου ἐκπεφώνηται "ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἡ θεία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα μετατίθησι Γερμανὸν τὸν ὁσιώτατον πρόεδρον τῆς Κυζικηνῶν μητροπόλεως εἰς ἀρχιεπίσκοπον ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως ἐπὶ Ἀρτεμίου βασιλέως." μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι στόλος ἐξῆλθε Σαρακηνικὸς πρὸς τὸ κόψαι ξύλα εἰς τὸν Φοίνικα, ἐξαρτύσας στόλον ἐξαπέστειλε πρὸς τὸ καῦσαι τὴν τοιαύτην ξυλήν. ἐλθόντος δὲ τοῦ στόλου ἐν τῇ Ῥόδῳ, ἐστασίασε, καὶ τὸν μὲν βασιλέα ἀνέσκαψαν τὸν δὲ στρατηγὸν αὐτὸν Ἰωάννην ῥομφαίᾳ ἀνεῖ-
C λον, καὶ εὐθέως κατὰ τῆς βασιλίδος ἀνέπλευσαν. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ Ἀτραμυτίῳ, εὗρον ἐκεῖσε Θεοδόσιον διοικητὴν εὐσεβῆ καὶ ἀπράγμονα, καὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλέα. ὅπερ μαθὼν Ἀρτέμιος, τὴν πόλιν ὀχυρώσας ἐν Νικαίᾳ τῇ πόλει κατέφυγεν. ὁ δὲ τῆς πόλεως στόλος καὶ ὁ τοῦ Θεοδοσίου μέχρι μηνῶν ἓξ ἀλλήλοις κατεπολέμουν. ὁ δὲ Θεοδόσιος διαβὰς ἐπὶ τὰ Θρᾳκῷα μέρη ἐν ὄχλῳ βαρεῖ τὴν πόλιν καταλαμβάνει, καὶ τοὺς ἐν τῷ τείχει

22 ἀλλήλους?

spoliatos Thessalonicam deportavit. cum Arabes terra marique Romanis bellum facerent, nuntiareturque eos urbem petituros, celoces biremesque condere instituit, muros maritimos terrestresque refecit, et frugibus horrea implevit. sub hoc e metropoli Cyzico Cpolin translatus est Germanus; edituumque decretum sanctissimorum consensu episcoporum, quo id permittebatur, in hanc sententiam "divina gratia, quae ubique infirma sanat et mutila integrat, transfert Germanum sanctissimum Cyzicenae metropolis ad archiepiscopatum imperatricis atque a deo custoditae urbis. res gesta Artemio imperante." porro Artemius cum intellexisset Sarracenos lignorum secandorum causa classem in Phoenicium adduxisse, classem emisit quae ligna ista combureret. verum ea cum Rhodum attigisset, classiarii seditione coorta imperium Artemio abrogant, Ioannem ducem suum ferro trucidant, rectaque Byzantium versus navigant. Adramyttum vero delati inveniunt ibi Theodosium quendam procuratorem, pium hominem et a rebus gerendis alienum: eum imperatorem creant. Artemius certior hac de re factus, urbe munita, Nicaeam profugit. per sex menses inter classem Cpolitanam et Theodosianam certamen fuit. Theodosius tandem in Thraciae partes digressus cum magnis copiis urbem aggreditur, corruptisque murorum ad Bla-

τῶν Βλαχερνῶν φύλακας δώροις διαφθείρας τὴν εἴσοδον ἔσχε. τὴν δὲ πόλιν οἱ πλώϊμοι πραιδεύσαντες μεγίστην εἰργάσαντο ἅλωσιν, μηδενὸς φεισάμενοι. τὸν δὲ πατριάρχην Γερμανὸν καὶ τοὺς ἄρχοντας Ἀρτεμίου συλλαβόμενοι ἐν Νικαίᾳ ἀπήγαγον. οὓς θεα- D σάμενος Ἀρτέμιος, λόγον τε ἀπαθείας λαβών, τὸ μοναδικὸν περιεβάλετο σχῆμα, καὶ εἰς Θεσσαλονίκην ἐξορίζεται. Λέων δὲ ὁ Ἴσαυρος τῶν ἀνατολικῶν στρατηγὸς ὤν, Ἀρτεμίου ὑπερμαχῶν οὐχ ὑπετάγη Θεοδοσίῳ, ἔχων συναγωνιζόμενον Ἀρτάβασδον Ἀρμένιον στρατηγὸν τῶν Ἀρμενιακῶν, ᾧ καὶ δοῦναι συνέθετο τὴν ἰδίαν θυγατέρα.

Θεοδόσιος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔτη β', ἐφ' οὗ Μασαλμᾶς ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς ἐπεστράτευσε κατὰ Ῥωμαίων. καὶ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ἀμωρίου γενόμενος γράφει πρὸς Λέοντα τῶν ἀνατολικῶν στρατηγόν "ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων σοι ἁρμόζει. ἐλθὲ οὖν καὶ λαλήσομεν τὰ πρὸς εἰρήνην." ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀποστεί- P 450 λας ὑπάτους καὶ λόγους εἰρήνης ποιησάμενος, καὶ ὡς βασιλεὺς φημισθείς, ἐπὶ τὴν Νικομήδειαν ἔρχεται μετὰ πλείστου στρατοῦ. ἐν ᾗ τῷ τοῦ Θεοδοσίου υἱῷ περιτυχὼν ἐν πολέμῳ καὶ χειρωσάμενος μετὰ τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας πάσης καὶ τῶν ἐν τέλει τοῦ παλατίου, καταλαμβάνει τὴν Χρυσόπολιν. ὁ δὲ Θεοδόσιος λόγους ἀπαθείας παρ' αὐτοῦ λαβὼν παρεχώρησεν αὐτῷ τῆς βασιλείας, κληρικὸς σὺν τῷ υἱῷ γενόμενος. οὗτος ἦν καὶ χρυσογράφος. τελευτᾷ δὲ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ τίθεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Φιλίππου

chernas custodibus in eam intrat. classiarii eam diripuerunt, neminique parcentes ingentem praedam abstulerunt. Germanum deinde patricium et praefectos Artemii comprehensos ad Nicaeam adduxerunt. quo viso Artemius securitate promissa monachi habitum induit et Thessalonicam est deportatus. ceterum Leo Isaurus Orientalium dux, pro Artemio propugnans, Theodosio non paruit, socium habens Artabasdum Armenium Armeniorum ducem, cui et filiam nuptum se daturum suam spoponderat.

Theodosius imperium Romanum tenuit annos 2. eo imperante Masalmas Sarracenorum princeps Romanorum dicioni bellum intulit. cumque ad Amorium pervenisset, Leoni Isauro in hanc scripsit sententiam "ad te pertinet Romanum imperium: veni, et de pace colloquemur." misit ergo ad eum legatos Leo pacemque composuit; et imperator salutatus maximo cum exercitu ad Nicomediam venit; ibique Theodosii filium offendens, pugna congressus, hunc cum omni imperatoris suppellectile ac palatii proceribus in suam potestatem redegit. inde Chrysopolin venit. Theodosius autem ab eo sibi securitatem stipulatus imperio cessit, factusque est una cum filio clericus. fuit hic etiam auri scriptor. mortuus est Ephesi, et infra terram conditus in fano S. Phi-

ὑπὸ γῆν, γράφει δὲ ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ Ὑγεία. λέγουσι δέ τινες τῶν ἐντοπίων θαυματουργεῖν αὐτόν.

B Ἐλθὼν δὲ Μασαλμᾶς ἐν Περγάμῳ ταύτην παρέλαβεν· εἰσηγήσει γάρ τινος μάγου ἐνέγκαντες οἱ τῆς πόλεως ἔγκυον γυναῖκα ταύτην ἀνέτεμον, καὶ τὸ βρέφος ἐν κακάβῳ ἑψήσαντες εἰς τὴν τοιαύτην θεοβδέλυκτον θυσίαν πάντες οἱ πολεμεῖν βουλόμενοι τὰ μανίκια τῆς δεξιᾶς χειρὸς αὐτῶν ἔβαψαν, κἀντεῦθεν δικαίᾳ τοῦ θεοῦ κρίσει τοῖς ἐχθροῖς παρεδόθησαν.

Κόσμου ἔτος ,ϛσθ', τῆς θείας σαρκώσεως ψγ', Λέων ὁ καὶ Κόνων, ὁ Ἴσαυρος καὶ εἰκονομάχος, ἐβασίλευσεν ἔτη κδ'.
C πρὸ ὀλίγων τινῶν χρόνων τῆς βασιλείας Λέοντος Ἑβραῖοί τινες ἐκ Λαοδικείας τῆς Φοινίκης ἦλθον πρὸς Ἰζὴθ τὸν ἀρχηγὸν Ἀράβων, ἐπαγγελλόμενοι αὐτῷ ἔτη μ' κρατῆσαι τῆς Ἀράβων ἀρχῆς, εἰ τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Χριστιανῶν τιμωμένας σεπτὰς εἰκόνας ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καταλύσει. τούτοις πεισθεὶς ὁ ἀνόητος Ἰζὴθ δόγμα καθολικὸν ἐψηφίσατο κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων. ἀλλὰ χάριτι Χριστοῦ καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς παναγνου θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων συντόμως τεθνηκὼς οὐ διαπέμψαι αὐτὸ ἠδυνήθη εἰς τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ· οὔπω γὰρ διῆλθεν ἐνιαυτός, καὶ ἡ θεία δίκη μετῆλθεν αὐτόν. οὗ ὁ υἱὸς τὴν ἡγεμο-
D νίαν δεξάμενος ὡς ψευδομάντεις αὐτοὺς ἐβουλήθη ἀποκτεῖναι. ὅπερ μαθόντες ἀνέκαμψαν ἐν τοῖς Ἰσαυρικοῖς μέρεσιν. εἰς πηγὴν δέ τινα ἀναψυχόντων αὐτῶν, ἰδοὺ οὗτος ὁ Λέων νεανίσκος

lippi. inscripsit suo sepulchro "sanitas." quidam incolarum aiunt eum miracula edidisse.

Porro Masalmas Pergamum adortus cepit. nam oppidani magi cuiusdam instinctu praegnantem mulierem dissecuerant, foetuque in cacabo elixato, quotquot militare vellent, in exsecrando hoc sacrificio manicas dextrarum suarum intinxerant. eapropter iusto dei iudicio hostibus sunt traditi.

Anno mundi 6209, incarnationis divinae 703 Leo Isaurus, qui et Conon et ob deiectas imagines Iconomachus cognominatur, imperium iniit, tenuitque annos 24. paucis antequam imperare Leo coepit annis, Ebraei quidam Laodicea Phoeniciae oriundi Izethum Arabum principem adiverunt, promittentes ei 40 annos duraturum in Arabas imperium, si veneranda et in templis Christianorum honore cultas imagines per omnem suam dicionem destrueret. persuasum hoc est fatuo Izetho, et decretum universale contra venerandas imagines composuit. sed favore dei et deprecationibus deiparae omniumque divorum effectum est ut celeri morte praeventus (ante exitum quippe anni divina eum vindicta attigit) id per suam dicionem non dimitteret. filius regno potitus Ebraeos istos ut impostores necare voluit; quod illi sentientes profugi in Isauriam deflexerunt. ibi cum se ad fontem quendam refrigerarent,

ἔτι ὤν, καλὸς τῷ εἴδει καὶ εὐμήκης τῷ σώματι, βάναυσος τὴν τέχνην καὶ ἐξ αὐτῆς τὴν ζωὴν ποριζόμενος, καὶ ἐκ τοῦ ὑποζυγίου τὸν φόρτον περιελόμενος ἐκάθισε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ πηγῇ ὡς ἀριστήσων. εἶτα οἱ τῶν ἐγγαστριμύθων μύσται τοῦ κατάρξαι τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας τῶν σκήπτρων τούτῳ προλέγουσι. τοῦ δὲ Λέοντος ἀναβαλλομένου, πληροφορεῖται ὑπ' αὐτῶν. οἳ καὶ αἰτοῦσιν ὅρκον, εἰ εἰς πέρας ἔλθῃ τοῦτο, ὅπερ ἂν αἰτήσωνται ποιήσειν. πλησιάζοντος δὲ ἐκεῖσε ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ὄμνυσιν P 451 αὐτοῖς. ὑποχωρησάντων οὖν ἀμφοτέρων, ὑπὸ Σισινίου πατρικίου στρατολογεῖται ὁ Λέων. καὶ ἐν ὀλίγῳ ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ ῥινοτμήτου σπαθάριος γενόμενος εἰς τὰ ἑσπέρια πέμπεται, καὶ νικήσας ὑπὸ Θεοδοσίου στρατηγὸς ἀνατολῆς γίνεται, καὶ τῆς βασιλείας κρατεῖ τῷ προειρημένῳ τρόπῳ.

Τῷ β' ἔτει κατέλαβε Σουλειμὰν μετὰ στόλου καὶ ἀμηράδων, καὶ διεπέρασεν ἐξ Ἀβύδου ἐν τῇ Θρᾴκῃ. οὗ τελευτήσαντος ἀμηρεύει Οὔμαρος. χειμῶνος δὲ βαρυτάτου γενομένου ἐν τῇ Θρᾴκῃ ὡς ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν μὴ φανῆναι γῆν ἐκ τῆς κρυσταλλωθείσης χιόνος, πλῆθος ἵππων τε καὶ καμήλων καὶ λοιπῶν ζῴων τῶν ἐχθρῶν τεθνήκασι. τῷ δὲ ἐαρινῷ καιρῷ κατέλαβε Σουφιὰμ μετὰ B τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ κτισθέντος στόλου, καὶ προσώρμισεν εἰς τὸν τοῦ Καλοῦ Ἀγροῦ λιμένα. μετ' οὐ πολὺ καὶ Ἰζὴθ μεθ' ἑτέρου στόλου κτισθέντος ἐν Ἀφρικῇ καὶ αὐτὸς προσώρμισεν εἰς τὸν Σάτυρον καὶ τὸν Βρύαντα καὶ ἕως Κάρτου λιμένος. οἱ μέντοι τῶν δύο τούτων στόλων Αἰγύπτιοι καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι νυκτὸς

supervenit Leo, adolescentulus etiamnum, formosus ac procero corpore, qui se sordida arte alebat, et prandendi gratia fonti ipse quoque assidens iumentum onere levat. huic illi genio vaticinium suggerente praedicunt fore ut Romanorum imperio potiatur, negantique prorsus fidem rei faciunt. interim iuramento eum adigunt, si hunc eventum res eius habuerint, facturum quod ab eo ipsi postulaturi essent. iuravit eis hoc ad fanum beati Theodori, quod erat in proximo. digressis iis Leo a Sisinnio patricio in exercitum adsciscitur, neque multo post a Iustiniano Rhinotmeto spatharius factus, potitus victoria, a Theodosio deinde Orientis dux creatus, imperium quo diximus modo consecutus est.

Anno secundo Solyman cum exercitu et praefectis ab Abydo in Thraciam est profectus. eo mortuo ameras (is summae rei praeest) successit Umarus. cum autem vehementissima esset in Thracia hiems, ita ut prae nive in glaciem durata per centum dies terra videri nequiret, magna hostilium equorum camelorum aliorumque animalium multitudo interiit. verno tempore Suphiamus cum parata in Aegypto classe ad portum appulit, qui boni agri dicitur. paulo post Izethus cum alia classe in Africa collecta Satyrum Bryantem et loca quae sunt usque ad Carti portum occupavit. Aegyptii autem qui in utraque classe erant,

εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει τὸν βασιλέα εὐφημοῦντες, ὥστε ἀπὸ τῆς Ἱερείας μέχρι τῆς πόλεως ὁλόξυλον φαίνεσθαι τὴν θάλασσαν. ἕκαστος δὲ τῶν τοιούτων στόλων στρατὸν εἶχεν ἀναρίθμητον καὶ πλοῖα καὶ ὅπλα ἀριθμῷ μὴ ὑποβαλλόμενα. καὶ ταῦτα πάντα διὰ τῆς βοηθείας τοῦ εὐσπλάγχνου θεοῦ καὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς θεοτόκου κατὰ τὸν τόπον τὰ μὲν ἐβυθίσθησαν ὑπὸ ἀνέμων τὰ δὲ ἐνε- C πρήσθησαν, καὶ πάντες μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν ἄρδην ἀπώλοντο. πολεμοῦντες τὴν πόλιν ἐπὶ ἔτη δύο. πάλιν δὲ τοῦ Μερδασᾶ σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν Πυλῶν ἕως Νικαίας καὶ Νικομηδείας ἀνατρέχοντος, οἱ ἐν τῷ Λίβα καὶ τῷ Σόφωνι δίκην Μαρδαϊτῶν κρυπτόμενοι Ῥωμαῖοι ἐξαίφνης τούτους ἐπιρρίπτοντες καὶ πολὺν φόνον καθ' ἑκάστην ποιοῦντες ἀπεδίωξαν. ἄλλως τε καὶ λιμοῦ αὐτοὺς καταλαβόντος σφοδροῦ πάντα τὰ θνήσκοντα ζῷα κατήσθιον. φασὶ δὲ ὅτι ἀνθρώπους τεθνεῶτας καὶ τὴν ἑαυτῶν κόπρον σὺν ῥίζαις βοτανῶν τεθρυμμέναις ἕψοντες ἤσθιον. ἐνέσκηψε δὲ αὐτοῖς καὶ λοιμικὴ νόσος, καὶ ἀναρίθμητα πλήθη ἐξ αὐτῶν ὤλεσε. D συνῆψαν δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ οἱ Βούλγαροι πόλεμον, καὶ κατέσφαξαν χιλιάδας εἰκοσιδύο Ἀράβων. καὶ ἄλλα πολλὰ συνέβη αὐτοῖς δεινά, ὡς ἐπιγνῶναι τῇ πείρᾳ τὸν θεὸν καὶ τὴν δέσποιναν θεοτόκον φρουροὺς εἶναι ταύτης τῆς πόλεως· καὶ οὐκ ἔστιν ἐγκατάλειψις τελεία θεοῦ ἐν τοῖς ἐν ἀληθείᾳ ἐπικαλουμένοις αὐτόν, εἰ καὶ πρὸς βραχὺ παιδευόμεθα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

Τούτῳ τῷ ἔτει Σέργιος πρωτοσπαθάριος καὶ στρατηγὸς

seorsim inito consilio, noctu ad urbem accesserunt, imperatorem faustis clamoribus compellantes, adeo ut mare ab Hierea usque ad urbem totum ligneum videretur. utraque classis exercitum vehebat innumerabilem, navesque et arma quorum summa iniri non posset. atque haec omnia auxilio misericordiae dei et intercessione deiparae eodem loco partim demersa sunt a ventis partim incensa; omnesque cum suis navibus protinus perierunt, cum biennium urbem oppugnassent. rursus Merdasane cum suis copiis a Pylis Nicaeam usque et Nicomediam incursionibus grassante, Romani qui in Liba et Sophone Mardaitarum erant in morem absconditi, subito eos invadentes magnaque quotidie clade afficientes profligarunt. Arabibus praeter haec tanta etiam fames incubuit, ut omnia viventia animalia devorarint. sunt qui hominum quoque cadavera suaque ipsorum stercora cum radicibus herbarum tritis elixa vorasse dicunt. pestis quoque eos corripuit et multitudinem innumeram perdidit. ad haec Bulgari bello moto, Arabum 22 milia interfecerunt. multae porro aliae calamitates iis evenerunt, ut satis ipsa experientia testata sit urbis huius deum et dominam deiparam custodes esse, neque a deo deseri, qui ipsum vere invocant, etsi aliquantulum ob peccata nostra castigamur.

Hoc anno Sergius spathariorum princeps ac Siciliae praefectus.

Σικελίας, ἀκούσας ὅτι οἱ Σαρακηνοὶ παρακαθέζονται τὴν πόλιν, ἔστεψεν ἴδιον βασιλέα ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ Βασίλειον πολίτην, τὸν υἱὸν Ὀνομαγούλου, μετονομάσας αὐτὸν Τιβέριον. ἐποίησε δὲ P 452
προβολὰς καὶ ἰδίους ἄρχοντας μετὰ βουλαῖς Σεργίου. ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούσας ἀποστέλλει Παῦλον τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως, ὃς καταλαβὼν τὴν Σικελίαν καὶ τὰς βασιλικὰς προστάξεις ὑπαναγνοὺς τῷ λαῷ, εὐθὺς τὸν μὲν Λέοντα βασιλέα εὐφήμησαν, Βασίλειον δὲ τὸν Ὀνομάγουλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεσμίους τῷ Παύλῳ παραδεδώκασιν, οὓς καρατομήσας τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ἐξαπέστειλεν. ὁ δὲ Σέργιος λόγους ἀπαθείας λαβὼν ἐξῆλθε πρὸς τὸν Παῦλον, καὶ οὕτως εἰρήνευσαν τὰ ἑσπέρια. τὰ δὲ ἐναπομείναντα πλοῖα τῶν Ἀράβων καὶ Οὐμάρου τῇ ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς μετ' αἰσχύνης πολλῆς ἀνακάμψαι βουληθέντα, λαίλαψ ἐκ θεοῦ ἐνσκήψας τὰ μὲν ἐν Προι- B
κοννήσῳ τὰ δὲ ἐν τοῖς ἀποστρόφοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀκταῖς κατεπόντισε. ταῖς δὲ περιλειφθείσιν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει χάλαζα πυρίνη ἐνσκήψασα ἀναβράσαι τὴν θάλασσαν πεποίηκε. καὶ τῆς πίσσης λυθείσης αὔτανδρα ἀπώλοντο, μόνων πέντε εἰς Συρίαν διασωθέντων, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν δυναστείαν ἀπαγγέλλοντα.

Τούτου τῷ α' ἔτει σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν Συρίᾳ. ἠνάγκασε δὲ Οὔμαρος τοὺς Χριστιανοὺς μαγαρίζειν, καὶ τοὺς μὲν πειθομένους αὐτῷ ἀτελεῖς ἐποίει, τοὺς δὲ μὴ πειθομένους ἀνῄρει· ὅθεν καὶ πολλοὺς μάρτυρας ἀπειργάσατο. ἐθέσπισε δὲ καὶ Χρι-

20 τούτῳ P

audito urbem a Sarracenis obsideri, de suorum clientum numero Basilium quendam civem, Onomaguli filium, mutato eius in Tiberium nomine, imperatorem creat; qui consilia Sergii secutus magistratus et praefectos a se constituit. hoc ubi imperator cognovit, Paulum domesticum suum cum copiis mittit. is cum Siciliam attigisset populoque imperatoris mandata ex scripto recitasset, hoc consecutus est ut statim imperium Leoni faustis acclamationibus confirmaretur, Basilius autem Onomagulus cum suis vincti ipsi dederentur; quorum ille abscidit capita, eaque imperatori misit. Sergius securitate promissa ad Paulum concessit. ita Occidens pacatus. at naves Arabum, quae cum Umaro ad obsidionem urbis remanserant, 15 Augusti die magno cum dedecore domum discedere conatae, immisso divinitus turbine partim ad Proconnesum partim ad Apostrophos et reliqua litora submersae sunt. superstites cum in mare Aegeum pervenissent, ignea grando immissa ebullire mare fecit; ac pice liquata, solis quinque navibus in Syriam perlatis, reliquae omnes cum vectoribus perierunt, potentiam dei nostri testatae.

Anno Leonis primo magnus in Syria fuit terrae motus. Umarus autem Christianos Mahometicam impietatem amplecti iussit, et parentes decreto immunitate tributorum donavit, qui non obedirent, eos trucidavit, multosque ita martyres fecit. lege quoque lata Christianos testi-

C στιανὸν κατὰ Σαρακηνῶν μὴ μαρτυρεῖν. ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Λέοντα τοῦ μαγαρίσαι καὶ αὐτόν.

Τῷ γ′ ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ Λέοντι υἱὸς δυσσεβέστατος καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος, Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος. τῇ δὲ κε′ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐστέφθη Μαρία ἡ γυνὴ Λέοντος ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Αὐγουστέως, καὶ εὐξαμένη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου μετῆλθεν εἰς τὸν μέγαν βαπτιστῆρα, καὶ βαπτίσαντος ἐκεῖσε Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου τὸν τῆς κακίας αὐτοῦ καὶ βασιλείας διάδοχον Κωνσταντῖνον, δεινὸν καὶ δυσῶδες
D ἐκ νηπιότητος αὐτοῦ προεσημάνατο τεκμήριον· καὶ γὰρ ἀφώδευσεν ἐν τῇ ἁγίᾳ κολυμβήθρᾳ, ὡς εἰπεῖν τὸν πατριάρχην προφητικῶς ὅτι μέγιστον κακὸν Χριστιανοῖς καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δι' αὐτοῦ γενήσεται. τοῦτον ἀνεδέξαντο οἱ προύχοντες τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Νικήτας ὁ Ξυλινίτης γράφει πρὸς Ἀρτέμιον ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀπελθεῖν πρὸς Τέρβελιν τοῦ ἀναλαβέσθαι συμμαχίαν Βουλγαρικὴν καὶ ἐλθεῖν κατὰ Λέοντος. τοῦ δὲ ἀπελθόντος, δίδωσιν αὐτῷ στρατὸν ὁ Τέρβελις καὶ πεντήκοντα κεντηνάρια χρυσίου. ἔρχεται γοῦν πρὸς Κωνσταντινούπολιν ὁ Ἀρτέμιος. μὴ δεξαμένης δὲ αὐτὸν τῆς πόλεως, οἱ Βούλγαροι τοῦτον τῷ Λέοντι παραδεδώκασι καὶ φιλοφρονηθέντες παρ' αὐ-
P 453 τοῦ ὑπέστρεψαν. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Ἀρτέμιον σὺν τῷ Ξυλινίτῃ ἀνεῖλε, δημεύσας τὴν Ξυλινίτου οὐσίαν· μάγιστρος γὰρ ὢν πλούσιος πάνυ ὑπῆρχε. σὺν αὐτοῖς ἀπεκεφάλισε καὶ τὸν ἀρχιεπίσκο-

monii contra Sarracenos dictione prohibuit. Leonem quoque imperatorem per literas ad Mahometicam superstitionem colendam hortatus est.

Tertio anno Leoni impiissimus filius ac Antichristi praecursor natus est, Constantinus Caballinus. die Octobris vigesima sexta Maria uxor Leonis in triclinio Augustali coronata est, votisque apud vestibulum sacrae arae factis ad magnum baptisterium transiit. ibi cum a Germano patriarcha Constantinus paterni regni ac malitiae heredem baptizaret, ipsa in sua infantia dirum ac foedum futurae vitae indicium edidit, oleto in sacrum lavacrum emisso. itaque vaticinatus est patriarcha magna Christianis et ecclesiae mala eum daturum. susceperunt eum ordinum et senatus principes. eodem anno Niceta Xylinites Artemium Thessalonicae degentem per literas hortatur ut Terbelin se conferat, auxilioque Bulgarico instructus contra Leonem tendat. venienti Terbelis exercitum et quinquaginta auri centenarios dedit. cum his Artemius ad Cpolin est profectus. sed eum cum cives non reciperent, Bulgari Leoni tradiderunt, amiceque tractati domum abierunt. Leo Artemium Xylinitamque interfecit, publicatis etiam Xylinitae bonis: fuerat enim, utpote magister, praedives. cum his archiepiscopum quoque

πον Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλους πλείστους, πλείονας δὲ ἐρρινοτόμησε καὶ ἐξώρισε.

Τῷ δ' ἔτει, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ πάσχα, ἐστέφθη Κωνσταντῖνος ὁ Καβαλλῖνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τριβουναλίῳ, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ. τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει ἀπεβίω Οὔμαρος, ἀμηρεύσας τῶν Ἀράβων ἔτη δύο μῆνας δ'. καὶ ἀμηρεύει Ἰζήδ. τυραννεῖ δὲ καὶ ἐν Περσίδι ἄλλος Ἰζὴδ Μουαλαβίλ, καὶ συναπῆλθον αὐτῷ πολλοὶ τῆς Περσίδος. ὁ δὲ Ἰζὴδ ἀνεῖλεν αὐτὸν καὶ τὴν B Περσίδα ὑπέταξεν.

Τῷ ε' ἔτει ἐφάνη τις Σύρος ψευδόχριστος, καὶ ἐπλάνησε τοὺς Ἑβραίους λέγων ἑαυτὸν εἶναι Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ.

Τῷ ς' ἔτει ἠνάγκασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Μοντανοὺς βαπτίζεσθαι. οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἀπροαιρέτως βαπτιζόμενοι ἀπελούοντο τὸ βάπτισμα, καὶ ἐσθίοντες μετελάμβανον τῶν ἁγίων μυστηρίων. οἱ δὲ Μοντανοὶ διαμαντεύσαντες ἑαυτούς, θεωρήσαντες ἡμέραν, εἰσῆλθον εἰς τοὺς ὡρισμένους οἴκους τῆς πλάνης αὐτῶν καὶ κατέκαυσαν ἑαυτούς.

Τῷ ζ' ἔτει ἦλθον, καθὼς προείρηται, οἱ μάντεις οἱ χρησμοδοτήσαντες τῷ Λέοντι τὴν βασιλείαν, καὶ ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτοῦ C τὴν ὑπόσχεσιν ἤγουν τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων καθαίρεσιν, ὑποσχόμενοι τῷ ἀσεβεῖ ποιήσαντι οὕτως βιώσειν χρόνους ἑκατόν. τούτοις πεισθεὶς ὁ ἀλάστωρ πολλῶν κακῶν αἴτιος γέγονεν ἡμῖν τοῖς

Thessalonicenum et alios permultos capitibus truncavit, pluribus nasos amputavit, et solum exsilii causa vertere iussit.

Quarto anno, festo Paschatis die, Constantinum Caballinum Leonis patris iussu S. Germanus pro tribunali coronavit. eodem anno vita defunctus est Umarus, cum Arabum ameras fuisset per annos 2 menses 4. successit ei Izedus. sed et alius Izedus in Perside tyrannidem occupavit, cognomine Mualabis, atque huic multi ex Perside se coniunxere. verum Izedus eum interfecit Persidemque subegit.

Quinto anno exstitit quidam Syrus, falso Christum sese iactans esse, filium dei, Ebraeosque decepit.

Anno sexto imperator Ebraeos ac Montanos ad baptismum adegit. atque Ebraei quidem contra animi sui sententiam baptizati abluerunt baptismum, ciboque ante percepto sacrorum mysteriorum participes se fecerunt. Montani autem sibi invicem vaticinati constituta die domos errori suo destinatas intrarunt, ac sese combusserunt.

Anno septimo vates isti, quos supra dictum est Leoni imperium praedixisse, venerunt, promissamque sibi ab eo sacrarum imaginum subversionem postularunt, pollicentes ei, si satisfecisset, vitam 100 annorum. his scelerosus iste fidem adhibens multa nobis Christianis mala

Χριστιανοῖς. εὑρὼν γάρ τινας ὁμοφρονοῦντας αὐτῷ καὶ τὸν Νακωλείας ἐπίσκοπον, οὐ μικρῶς τὴν πίστιν ἐλυμήνατο.

Ἱστόρηται δὲ ὅτι ἔθος ἦν τὸν ῥῆγα Φραγγίας κατὰ γένος ἄρχειν, καὶ μηδὲν διοικεῖν πλὴν ὅτι ἀλόγως ἐσθίειν καὶ πίνειν, κατὰ δὲ τὸν Μάϊον μῆνα προκαθέζεσθαι ἐπὶ παντὸς τοῦ ἔθνους,
D καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς καὶ ἀντιπροσκυνεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, δωροφορεῖσθαί τε κατὰ συνήθειαν καὶ ἀντιδιδόναι αὐτοῖς, ἔχειν δὲ πρόοικον γνώμην αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους εἰς τὸ διοικεῖν πάντα τὰ πράγματα. ἐλέγοντο δὲ οἱ ἐκ τοῦ γένους ἐκείνου καταγόμενοι κριστάτοι, ὃ ἑρμηνεύεται τριχοραχάτοι· εἶχον γὰρ κατὰ τῆς ῥάχεως αὐτῶν τρίχας ἐκφυομένας ὡς χοῖροι.

Τῷ θ' ἔτει ἤρξατο ὁ δυσσεβὴς Λέων τὸν κατὰ τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων καθαιρέσεως λόγον ποιεῖσθαι. Γρηγόριος δὲ ὁ πάπας Ῥώμης τοῦτο μαθὼν τοὺς φόρους τῆς Ἰταλίας καὶ Ῥώμης ἐκώλυσε, γράψας καὶ πρὸς Λέοντα ἐπιστολὴν δογματικήν, μὴ δεῖν βασιλέα λόγον περὶ πίστεως ποιεῖσθαι καὶ καινοτομεῖν τὰ ἀρ-
P 454 χαῖα δόγματα τῆς ἐκκλησίας τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων δογματισθέντα. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ χείμαρρος πλημμυρήσας εἰσῆλθεν εἰς Ἔδεσαν, καὶ τὴν πόλιν καὶ πολλοὺς ἠφάνισε.

Τῷ ι' ἔτει ἐπεστράτευσε Μασαλμᾶς τὴν Καισάρειαν Καππαδοκίας καὶ παρέλαβεν αὐτήν. γέγονε δὲ καὶ θανατικὸν εἰς Συρίαν. ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει, ὥρᾳ θέρους, ἀτμὶς καμίνου πυρὸς ἀνέβρασεν ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας τῶν νήσων ἐκ τοῦ βυθοῦ

19 καὶ ante τὴν om P

paravit: nactus enim quosdam secum sentientes, interque hos episcopum Nacoliae, religionem haud leviter polluit.

Memoriae proditum est regem Franciae, consuetudine sic obtinente, regnum per stirpem a maioribus suis ad se delatum gerere, nulli alii negotio intentum quam brutae voracitati atque poculis. eundem Maio mense in conspectu totius gentis praesidere, gentemque adorare, et vicissim ab ea adorari, atque ultro tum de more citroque dari dona. praefectum domus sive aulae regis rerumque gentis eius omnium curam gerere. qui ea stirpe prognati erant, cristati dicebantur, quod Graece dicitur trichorachati, quia instar porcorum ex spina dorsi enascentes pilos haberent.

Anno nono Leo impius coepit de sacris imaginibus evertendis mentionem facere. quo cognito, Gregorius Romae papa tributo Italiae et Romae eum prohibuit, missa etiam decretali epistola monens non esse imperatoris de fide statuere aut vetera ecclesiae decreta a sanctis patribus facta convellere. eodem anno etiam torrens in urbem Edessam exundans multos interemit.

Anno decimo Masalmas Caesaream Cappadociae expugnavit. pestis quoque in Syria fuit. aestate eius anni inter Theram et Therasiam insulas per aliquot dies ex profundo maris sursum se extulit caligo, quasi

τῆς θαλάσσης ἐπὶ ἡμέρας τινάς, καὶ κατὰ βραχὺ παχυνομένης καὶ ἀπολιθουμένης τῇ πυρώδει ἐκκαύσει ὅλος ὁ τόπος καὶ ὁ ἀὴρ πυροφανὴς ἐδείκνυτο. τῇ δὲ παχύτητι τῆς γεώδους οὐσίας πετροκισσήρους μεγάλους ὡς λίθους τινὰς ἀναπέμψαι καθ' ὅλης τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ Λέσβου καὶ Ἀβύδου καὶ τῆς πρὸς θάλασσαν B Μακεδονίας, ὡς ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς θαλάσσης ταύτης κισσήρων ἐπιπολαζόντων γέμειν. μέσον δὲ τοῦ τηλικούτου πυρὸς νῆσος ἀπογεωθεῖσα τῇ λεγομένῃ ἱερᾷ νήσῳ συνήφθη, μήπω τὸ πρὶν οὖσα, ἀλλ' ὡς αἱ προρρηθεῖσαι Θήρα τε καὶ Θηρασία ποτὲ ἐξεβράσθησαν, οὕτω καὶ αὕτη νῦν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ θεομάχου Λέοντος. ὃς τὴν κατ' αὐτοῦ θείαν ὀργὴν ὑπὲρ αὐτοῦ λογισάμενος ἀναιδέστερον κατὰ τῶν ἁγίων σεπτῶν εἰκόνων ἤγειρε πόλεμον. οἱ μέντοι κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν ὄχλοι σφόδρα λυπούμενοι αὐτῷ τε ἔμελλον ἐπελθεῖν καὶ πολλοὺς βασιλικοὺς ἀνθρώπους ἀνεῖλον, τούς τε καθελόντας τὴν ἐπὶ τῆς μεγάλης χαλκῆς C πύλης τοῦ κυρίου εἰκόνα, ὡς πολλοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τιμωρηθῆναι μελῶν τε ἐκκοπαῖς καὶ μάστιξι καὶ ἐξορίαις καὶ ζημίαις ὑποβληθῆναι, σβεσθῆναί τε τῶν παιδευτηρίων τὴν εὐσεβῆ διδασκαλίαν. πρὸς γὰρ τῇ λεγομένῃ βασιλικῇ κινστέρνῃ παλάτιον ἦν σεμνόν, ἐν ᾧ κατὰ τύπον ἀρχαῖον οἰκουμενικὸς ἐκάθητο διδάσκαλος, ἔχων μαθητὰς λόγῳ καὶ βίῳ σεμνοὺς τὸν ἀριθμὸν δώδεκα. οὗτοι πᾶσαν λογικὴν ἐπιστήμην τάχει τε καὶ μεγέθει φύσεως μετερχόμενοι οὐχ ἥκιστα τὴν ἐκκλησιαστικὴν μετῄεσαν θεοσοφίαν·

ab ardente fornace surgens; qua paulatim densata inque lapidem concreta, igniti incendii vi totus et locus et aër igneum adspectum praetulerunt. et ob crassitiem terrae materiae magni pumices lapidum instar per totam Asiam minorem, Lesbum Abydumque et maritimam Macedoniam disiecti sunt, ita ut universa facies eius maris pumicibus in summo iacentibus tecta fuerit. in medio ignis huius insula in terram constipata Hieraeque insulae aggesta est; quae ante nunquam fuit, sed quomodo olim Thera et Therasia eruperunt, ita et isthaec aetate deo adversi Leonis. ceterum Leo quantam in se dei iram concitasset reputans, impudentius venerandis imaginibus bellum movit. quare populus regiae urbis vehementi dolore percitus cum ipsum Leonem statuit invadere, tum multos ipsius domesticos trucidavit, atque eos etiam qui impositam magnae aereae portae imaginem domini auferebant. quo factum est ut multi pro pietate propugnantes suppliciis afficerentur, alii membris mutilati, alii flagellis exsiliis et multis puniti; utque pia scholarum doctrina cessaret. nam apud regiam cisternam palatium erat venerabile, in quo iuxta antiquam formam oecumenicus magister sedebat, duodecim habens discipulos eruditione et vita graves. ii cum omnem dicendi scientiam celeritate et amplitudine ingenii percepissent, ecclesiasticam divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant: absque horum con-

ὧν τῆς γνώμης χωρὶς οὐ θεμιτόν τι ποιεῖν ἐδόκει οὐδὲ τοῖς βασι-
D λεῦσιν αὐτοῖς. τούτους ὁ Κόνων συχνῶς προσκαλούμενος ἐπεί-
ραζε πεῖσαι τῇ αὐτοῦ αἱρέσει. καταθέσθαι δὲ μὴ καταδεχομένους
ἀλλ' ἀντιπίπτοντας ἀτίμως κατακλεισθῆναι διεκελεύσατο ἐκεῖσε,
διὰ δὲ τῆς νυκτὸς πῦρ κυκλόθεν ὑφάψας αὐταῖς ἑστίαις καὶ βί-
βλοις πολλαῖς καὶ καλαῖς καὶ σκεύεσιν ἱεροῖς ὁ μιαρὸς κατέκαυσεν.
ἐντεῦθεν στασιάζουσι κατ' αὐτοῦ μεγάλῃ ναυμαχίᾳ συμφωνήσαν-
τες Ἑλλαδικοί τε καὶ οἱ τῶν Κυκλάδων νήσων, οἳ καὶ προσπελά-
σαντες τῷ Βυζαντίῳ ἡττῶνται, ἐμπρησθέντων αὐτῶν ἐντὸς νηῶν
τῷ σκευαστῷ πυρί. αὔξει δὲ τὴν κακίαν Λέων ὁ δυσσεβής, κατὰ
τῆς εὐσεβείας τὸν διωγμὸν ἐπιτείνων.

P 455 Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κατὰ τῆς Βιθυνῶν Νικαίας παρατάττεται
Ἄμερ ἐν χιλιάσι ιε' μονοζώνων προδραμὼν καὶ ἀπαρασκεύαστον
κυκλώσας τὴν πόλιν, καὶ Μαβίας ἐπακολουθῶν ἐν ἄλλαις ὀκτὼ
ἥμισυ μυριάσιν· οἳ μετὰ πολλὴν πολιορκίαν καὶ καθαίρεσιν μερι-
κὴν τῶν τειχῶν, δι' ὀπτασίας τῶν ἐν αὐτῇ τιμωμένων ἁγίων πα-
τέρων αἰσχυνθέντες, ἄπρακτοι ὑπεχώρησαν. Κωνσταντῖνός δέ τις
στράτωρ τοῦ Ἀρταβάσδου, ἰδὼν εἰκόνα τῆς θεοτόκου ἑστῶσαν,
λαβὼν λίθον ἔρριψε κατ' αὐτῆς καὶ συνέτριψεν αὐτὴν καὶ πεσοῦ-
σαν κατεπάτησε. θεωρεῖ οὖν ἐν ὁράματι παρεστῶσαν αὐτῷ τὴν
B δέσποιναν καὶ λέγουσαν αὐτῷ "οἶδας ποῖον πρᾶγμα γενναῖον εἰρ-
γάσω εἰς ἐμέ; ὄντως κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τοῦτο ἐποίησας."
τῇ δὲ ἐπαύριον προσβαλόντων τῶν Σαρακηνῶν τῷ τείχει καὶ πολέ-
μου κροτηθέντος, δραμὼν εἰς τὸ τεῖχος ὁ ταλαίπωρος βάλλεται

silio quicquam agi, ipsis quoque imperatoribus nefas putabatur. hos Conon ad se vocans identidem in suam haeresin pertrahere satagebat: recusantes autem et sese opponentes ignominiose in sua illa schola concludi iussit, noctuque igne circumdatos cum domo librisque multis et pretiosis ac sacra supellectile combussit. ob id magna classe coacta Graeci, et qui Cyclades insulas tenebant, bellum ei faciunt. sed Byzantio iam propinquantium artificioso igni naves una cum ipsis succensae perierunt. porro autem impius Leo pietatem impensius persequi perrexit.

Eodem anno Amer cum 15 milibus levis armaturae militibus excursionem faciens, Nicaeam Bithyniae improviso obsidet. cui se adiungit Mabias, cum 85 milibus subsecutus. verum hi diu urbe oppugnata, murorumque partibus deiectis, apparitione sanctorum qui ibi coluntur patrum deterriti re infecta turpiter discesserunt, cum quidem Constantinus Artabasdi strator imaginem deiparae stantem cernens correpto lapide petiit deiectamque conculcavit. cui domina per visionem astitit, obnuntiavitque praeclari huius in ipsam facinoris suo eum capite poenas daturum. postridie itaque Sarracenis murum oppugnantibus, et certa-

τῷ ἐκ τοῦ μαγγανικοῦ λίθῳ, ὃς συνέτριψεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, ἄξιον τῆς αὐτοῦ δυσσεβείας κομισάμενος τὸ ἀνταπόδομα.

Ὁ μέντοι βασιλεὺς Λέων οὐ μόνον περὶ τὴν σχετικὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὁ δυσσεβὴς ἐσφάλλετο προσκύνησιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς πανάγνου θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων· καὶ τὰ λείψανα δὲ τῶν ἁγίων ὁ παμμίαρος, ὡς οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ Ἄραβες, ἐβδελύττετο. ἐκ τοῦδε τοίνυν τοῦ χρόνου ἀναιδῶς τῷ μακαρίῳ Γερμανῷ προσετρίβετο, ὃν καὶ μεταστειλά- C
μενος ἤρξατο λόγους τινὰς κινεῖν μεθ᾽ ὑπουλίας καὶ καταγινώσκειν πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων καὶ ἱερέων ὡς εἰδωλολατρησάντων ἐν τῇ προσκυνήσει τῶν ἁγίων εἰκόνων. ὁ δὲ μέγας ἔφη Γερμανός "ἄκουσον βασιλεῦ. τοῦ κυρίου ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ σαρκὸς ἐπιφανέντος πᾶσα εἰδωλολατρία ἐκποδὼν γέγονε καὶ πᾶν ἄγαλμα εἰδωλικὸν ἠφάνισται καὶ ἐξωστράκισται, ὥς φησιν ὁ προφήτης Ζαχαρίας ὅτι λέγει κύριος Σαβαώθ, ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκέτι αὐτῶν ἔσται μνεία. πλὴν τὴν καθαίρεσιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀκούομεν μέλλειν ἔσεσθαι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείας." τοῦ δὲ βιασαμένου εἰπεῖν ἐπὶ D
ποίας, ἔφη ὁ ἅγιος ἐπὶ Κόνωνος. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη "ὄντως ἐγώ εἰμι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ βαπτιστικόν μου." καὶ ὁ μέγας Γερμανὸς ὑπολαβὼν ἔφη "μὴ γένοιτο, δέσποτα, ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείας πραχθῆναι τὸ θεοστυγὲς τοῦτο κακόν." ὁ δὲ θεομάχος

mine commisso, miser in murum accurrens, tormenti lapide caput faciemque contritus, dignam suae impietatis mercedem tulit.

Enimvero imperator Leo non tantum in errore de venerandarum imaginum debita adoratione versatus est, sed etiam de deiparae omniumque sanctorum intercessionibus impie sensit, sanctorumque reliquias more Arabum suorum praeceptorum abominatus est. ab eo itaque tempore impudenter B. Germano offensus fuit. vocavit quoque eum ad se, illatoque subdole sermone, damnare coepit omnes qui se antecessissent imperatores atque pontifices, quod ii imaginibus sacris adorandis, cultum soli deo debitum, impie alio transtulissent. ad haec magnus ille Germanus: audi, inquit, imperator. Christo in carne exhibito, omnis profanorum simulacrorum cultus abolitus, omnisque impia imago sublata est, et explosa. quomodo Zacharias vates praedixit (Zach. 13) "sic ait," dicens, "dominus exercituum: exscindam e terra nomina simulacrorum, neque ulla in posterum erit eorum memoria." ceterum sacras quoque imagines audivimus abolitum iri, non tamen te imperante. et coactus ab imperatore, eum nominare, quo rerum potiente hoc esset futurum: Cononem, dixit. tum Leo: omnino, inquit, is ego sum. Conon enim est meum nomen, mihi in baptismo inditum. quem sermonem Germanus excipiens: absit, ait, domine, ut hoc tam invisum deo facinus te im-

τύραννος τοῦτο ἀκούσας, σφόδρα χαλεπήνας καὶ λεόντειον βρύξας, εἰδωλολάτρην τε ἀποκαλέσας καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ ῥαπίσας τῶν βασιλείων ἐξελαύνει. σιλέντιόν τε ποιήσας κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκαλεῖται πάλιν τὸν ἅγιον Γερμανόν, οἰόμενος πεῖσαι αὐτὸν ὑπογράψαι. ὁ δὲ οὐδ' ὅλως εἶξε τῇ θωπείᾳ ἢ τῇ ἀπειλῇ τοῦ
P 456 τυράννου. μᾶλλον μὲν οὖν ἀνέμνησεν αὐτὸν ὁ μακάριος τῶν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας συνθηκῶν, ὅπως αὐτὸν θεὸν ἐγγυητὴν δέδωκε μὴ παρασαλεῦσαί τι τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων. ἀλλ' οὐδ' οὕτως ᾐσχύνθη ὁ ἄθλιος· μᾶλλον δὲ καὶ ἠγωνίζετο, εἴ που αὐτὸν ἐν λόγοις συλλήψεται, ἵν' ὡς φατριαστὴν καὶ οὐχ ὡς ὁμολογητὴν καθέλῃ τοῦ θρόνου. εὗρεν οὖν εἰς τοῦτο σύμμαχον Ἀναστάσιον σύγκελλον τοῦ ἁγίου, συνταξάμενος αὐτὸν τοῦ θρόνου διάδοχον ἔσεσθαι. ὃν ὁ μακάριος οὐκ ἀγνοῶν, ὡς ἄλλον Ἰσκαριώτην, σοφῶς τὰ περὶ προδοσίας ἀνεμίμνησκε. καί ποτε εἰσερχομένου
B πρὸς τὰ βασίλεια, ἐπάτησεν ὁ Ἀναστάσιος τὰ ὀπίσθια τῆς στολῆς τοῦ ἁγίου· πρὸς ὃν ὁ ὅσιος ἔφη "μὴ σπεῦδε· τὸ Δίιππον ἐκδέχεταί σε." μετὰ δὲ ἔτη ιε' Κωνσταντῖνος ὁ διώκτης μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἀρταβάσδου σὺν ἄλλοις ἐχθροῖς αὐτοῦ τοῦτον τύψας ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, διὰ τοῦ Διίππου γυμνὸν ἐπ' ὄνου καθίσας ἐξ ἀντιστρόφου ἐπόμπευσε διὰ τὸ ἀνασκάψαι μὲν τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον, στέψαι δὲ τὸν Ἀρτάβασδον· κἀντεῦθεν ἡ πρόρρησις ἀπέβη τοῦ ὁσιωτάτου Γερμανοῦ. ἐν μὲν οὖν τῷ Βυζαντίῳ πρόμαχος τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας δογμάτων ὁ ἱερὸς οὗτος καὶ θεσπέσιος

perante perpetretur. sed tyrannus deo adversus, auditis his verbis graviter indignatus, leoninum rugiit: Germanumque simulacricolam appellans, suaque manu alapam infligens, regia exturbavit. facto deinde contra sacras imagines edicto, Germanum rursum accersit, persuasurum ei se sperans ut subscriberet. at Germanus nequaquam vel adulationi vel minis tyranni concessit: immo autem pactorum eum ante occeptum imperium initorum admonuit, in quibus is deo fideiussore adscito promiserat nihil se verorum decretorum labefactaturum. sed tantum abfuit ut coepti miserum Leonem puderet, ut praeterea in hoc incubuerit ut Germanum suis in verbis caperet, atque ita non ut confessorem sed ut seditiosum solio detruderet. eam ad rem adiutorem nactus est Anastasium Germani syncellum, quem successionis in patriarchae munus spe allexerat. hunc beatus ille non ignorans esse alterum Iscariotam, sapienter de proditione commonuit. aliquando Germani in regiam euntis stolae oram Anastasius calcavit. cui Germanus "noli festinare: Diippus te manet." quindecim post annis Constantinus ecclesiae persecutor, inter Artabasdum generum suum aliosque suos hostes, hunc quoque Anastasium plagis in circo multatum et facie retrorsum versa equo impositum ac nudum per Diippum iussit pro spectaculo duci, quod sibi derogato imperio Artabasdo diadema detulisset. atque sic impletum est Germani vaticinium. proinde Byzantii defensor verae religionis fuit

ἤκμαζε Γερμανός, θηριομαχῶν καθ' ἑκάστην πρὸς τὸν φερώνυμον Λέοντα καὶ τοὺς αὐτοῦ συνασπιστάς, ἐν δὲ τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ Γρηγόριος ἀποστολικὸς ἀνὴρ καὶ Πέτρου τοῦ κορυφαίου σύνθρο- C νος, ὃς διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα θεῖα πονήματα Διάλογος ἐκλήθη. οὗτος ὁ ἅγιος διὰ τὰς ἀνοσιουργίας Λέοντος ἀφηνίασε, καὶ πρὸς τὸν Φράγγον σπονδὴν εἰρηνικὴν ποιησάμενος τούς τε φόρους ἐκώλυσε καὶ Ἀναστάσιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀνεθεμάτισε. τὸν δὲ βασιλέα δι' ἐπιστολῶν αὐτοῦ πολλῶν πολλοῖς ἐγνωσμένων ἀριδήλως ἐλέγχει. ἐν δὲ τῇ κατὰ Συρίαν Δαμασκῷ Ἰωάννης μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, ὁ Χρυσορρόας ὁ τοῦ Μανσούρ, ὃ ἑρμηνεύεται Λέντραβος, ὅνπερ ὁ δυσσεβὴς Μανζὴρ Ἰουδαϊκῷ φρονήματι μετωνόμασεν. οὗτος ὁ ὅσιος Ἰωάννης καὶ μελῳδὸς ὠνομάσθη μετὰ Κοσμᾶ ἐπισκόπῳ τοῦ Μαϊουμᾶ καὶ Θεοφάνους D ἀδελφοῦ Θεοδώρου τῶν γραπτῶν, διὰ τὸ αὐτοὺς μελῳδῆσαι τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Χριστιανῶν τετυπωμένα ψάλλεσθαι· ἦν γὰρ ὁ ἅγιος Ἰωάννης οὗτος τῷ τε βίῳ καὶ τῷ λόγῳ διδάσκαλος ἄριστος, πάσης γνώσεως θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἐμπεπλησμένος. ἀλλὰ Γερμανὸν μὲν ὡς ὑπ' αὐτὸν ὄντα ὁ Λέων ἐκβάλλει τοῦ θρόνου, ὃς τὸ ὠμόφορον ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας θεὶς ἀπετάξατο τῇ ἱερωσύνῃ καὶ ὑπεχώρησεν. ὁ δὲ θεομάχος ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ Ἀναστάσιον τὸν προλεχθέντα σύγκελλον, συνθέμενον τῇ ἀσεβεῖ αὐτοῦ βουλῇ καὶ αἱρέσει. ὁ δὲ ὅσιος Γερμανὸς ἐξερχόμενος μεθ' ἑτέρων διδασκαλικῶν λόγων ἔφη "ἐὰν εἰμὶ P 457

divinus iste Germanus, quotidie adversus Leonem ferae cognominem ut feram bestiam eiusque stipatores depugnans, Romae autem Gregorius, apostolicus vir et Petri apostolorum coryphaei assessor, qui ob divinas suas lucubrationes Dialogi cognomen adeptus est. is a Leone ob eius impietatem defecit, et pacto cum Francis icto tributa Leoni denegavit, Anastasium ac socios anathemate feriit, imperatoremque multis epistolis et a multis lectis manifesto redarguit. Damasci Syriae fuit Ioannes monachus et presbyter, Chrysorroas cognomento, Mansuris filius, quod Graece sonat Lentrabum, quem impius Iudaico sensu Manzerem appellavit. hic S. Ioannes, una cum Cosma Maiumensi episcopo et Theophane fratre Theodori Graptorum episcopi, melodi sive cantores sunt agnominati, eo quod melodiis comprehendissent eas cantilenas quae in ecclesiis Christianorum canuntur, prout ab eis compositae formataeque sunt. erat enim S. hic Ioannes et vita et oratione magister optimus, omni divina humanaque cognitione repletus. sed Germanum quidem Leo ut suae potestati subditum patriarchae solio deiecit. isque humerale in sacra mensa magni templi deponens resignavit munus suum atque discessit. impiusque Leo ei suffecit Anastasium syncellum impio ipsius consilio et haeresi consentientem. digrediens vero Germanus inter alia ad docendum composita verba hoc quoque dixit "si ego sum Ionas,

ἐγὼ Ἰωνᾶς, βάλλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν· χωρὶς γὰρ οἰκουμενικῆς συνόδου καινοτομῆσαι πίστιν, ὦ βασιλεῦ, ἀδυνατῶ." καὶ ἀπελθὼν ἐν τῷ γονικῷ αὐτοῦ οἴκῳ τοῦ Πλατανίου ἡσύχασεν, ἀρχιερεύσας ἔτη ιδʹ μῆνας εʹ ἡμέρας ζʹ.

Τῷ ιδʹ ἔτει ἐπεστράτευσε Μάσαλμας τῇ Ῥωμανίᾳ, καὶ ἐλθὼν εἰς Καππαδοκίαν παρέλαβε δόλῳ τὸ Χαρσιανὸν κάστρον.

Τῷ ιςʹ ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα χαγάνου τοῦ τῶν Σκυθῶν δυνάστου τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ἐνυμφεύσατο, ποιήσας αὐτὴν Χριστιανὴν καὶ ὀνομάσας Εἰρήνην· ἥτις ἐκμαθοῦσα τὰ B ἱερὰ γράμματα διέπρεψεν ἐν εὐσεβείᾳ, τὴν τῶν ἀθέων δυσσέβειαν ἐλέγχουσα. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐμαίνετο κατὰ τοῦ πάπα καὶ τῆς ἀποστάσεως Ῥώμης καὶ Ἰταλίας, καὶ ἐξοπλίσας στόλον μέγαν ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν. ᾐσχύνθη δὲ ὁ μάταιος ναυαγήσαντος τοῦ στόλου εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. ἐκμανεὶς οὖν ἐπὶ τούτῳ πλέον ὁ θεομάχος φόρους κεφαλικῶς τῷ τρίτῳ μέρει Σικελίας καὶ Καλαβρίας τοῦ λαοῦ ἐπέθηκε. τὰ δὲ λεγόμενα πατριμώνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων ἔκπαλαι τελούμενα, τάλαντα τρία ἥμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι C προσέταξεν, ἐποπτεύειν τε καὶ ἀναγράφεσθαι τὰ τικτόμενα βρέφη πρὸς τὸ ἀπαιτεῖσθαι τὸν λεγόμενον κεφαλητίωνα.

Τῷ ιηʹ καὶ ιθʹ καὶ καʹ ἔτει Σουλεϊμὰν ὁ υἱὸς Ἰσὰμ τὴν Ἀσίαν καταδραμὼν πολλοὺς αἰχμαλώτους ἐποίησεν. ᾐχμαλώτευσε δὲ καί τινα Περγαμηνόν, ὃς ἔλεγεν ἑαυτὸν Τιβέριον εἶναι

proiicite me in mare: nam extra universalem synodum novi aliquid de fide statuere nequeo, o imperator." ac digressus Platanii in domo sua gentilicia quietus vixit, cum gessisset summum pontificatum annos 14, menses 5, dies 7.

Anno 14 Masalmas in Romanam dicionem bello illato, cum in Cappadociam venisset, Charsianum castrum fraude cepit.

Anno 16 Leo filiam Chagani Scytharum principis filio suo Constantino uxorem duxit, cum Christianam eam fecisset Irenamque nominasset. ea sacris literis studiose cognitis illustris pietate fuit, refutavitque a deo alienorum impietatem. imperator autem contra Papam Romaeque et Italiae defectionem saeviens, contra eos ingentem classem armavit atque emisit. sed turpiter se dedit vanus homo, classe in Adriatico mari naufragio amissa. inde furore percitus maiore homo adversus deum pugnans, tertiae Siculi ac Calabri populi parti tributum in singula hominum capita imposuit. patrimonia quoque templorum Romae principibus apostolis consecratorum, quae pecunia quotannis antiquitus pendebatur talentorum trium semis, in aerarium publicum conferri iussit. et mandavit inspici atque describi infantes qui nascebantur, ut census iste de singulis capitibus (Cephaletionem vocant) exigi posset.

Annis 18, 19 et 21 Suleiman Isami filius factis in Asiam incursionibus multum captivorum abduxit. fuit inter hos etiam Pergamenus

υἱὸν Ἰουστινιανοῦ. τοῦτον Ἰσὰμ εἰς τιμὴν τοῦ ἰδίου παιδὸς καὶ τῶν βασιλέων ἐκφόβησιν μετὰ τιμῆς βασιλικῆς καὶ στρατευμάτων εἶχεν· ὃν ἐκπέμπει εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν πρὸς θέαν πάντων.

Τῷ κγ´ ἔτει ἐπεστράτευσε Σουλεϊμὰν κατὰ Ῥωμαίων, ἔχων D μυριάδας ϛ´. καὶ πολλὴν ἅλωσιν καὶ αἰχμαλωσίαν ποιησάμενος, πορθήσας καὶ τὸ Σιδηρόκαστρον, ἀβλαβὴς ὑπέστρεψε.

Τῷ κδ´ ἔτει ἐκαύθησαν αἱ ἀγοραὶ ὑπὸ τῶν Ἱερακιτῶν, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφουλκίσθησαν. τῇ κϛ´ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἡμέρᾳ δ´ ὥρᾳ η´, σεισμὸς μέγας γέγονε καὶ φοβερὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐπτώθησαν ἐκκλησίαι καὶ μοναστήρια καὶ οἶκοι, καὶ λαὸς πολὺς ἀπέθανεν. ἔπεσε δὲ καὶ ἡ στήλη Ἀρκαδίου ἐν τῷ Ξηρολόφῳ καὶ ἄλλαι πολλαί, καὶ τὰ χερσαῖα τῆς πόλεως τείχη, καὶ πόλεις καὶ χωρία ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ἥ τε Νίκαια καὶ Νικομήδεια καὶ Πραίνετος. ἀπέφυγε δὲ καὶ ἡ P 458 θάλασσα τῶν ἰδίων ὅρων ἔν τισι τόποις. ἐκράτει δὲ καὶ ὁ σεισμὸς μῆνας ια´. ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ τείχη τῆς πόλεως πτωθέντα, διελάλησε λέγων ὅτι ὑμεῖς οἱ τῆς πόλεως ἀδυνατεῖτε τὰ τείχη κτίζειν, ἀλλὰ προσετάξαμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κανόνα κατὰ νόμισμα μιλιαρίσιον ἕν, καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει αὐτά. κἀντεῦθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνήθεια παρέχειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς. κεράτια δὲ αἱ ιβ´ φόλλεις ὠνομάσθησαν, ἤτοι νοῦμμοι ἀπὸ Νουμᾶ βασιλέως

quidam, qui se dicebat Tiberium esse Iustiniani filium. hunc Isamus in honorem filii sui, utque terrorem imperatoribus obiiceret, regio in honore habuit, exercitui praefecit, utque ab omnibus videri posset, Hierosolyma eum ac per totam Syriam misit.

Idem Suleiman anno 23 imperii Leonis exercitum 90 milium in Romanos duxit; captisque multis et oppidis et hominibus, ferreo etiam castro (id enim est Siderocastrum) vastato, illaesus rediit domum.

Anno 24 ab Hieracitis tabernae sunt incensae, multique eorum supplicio affecti. die Octobris 26, quae D. Demetrio sacra est, feria 4, hora 8, terrae motus ingens atque terribilis Cpoli fuit, qui templa monasteria domosque multas prostravit, multosque homines. corruit etiam Arcadii statua in Xerolopho et aliae multae, atque muri etiam terrestres urbis, et in Thracia urbes atque castella, nec non Nicaea Nicomedia et Praenetus quin et mare quibusdam in locis a limitibus suis refugit. obtinuit terrae motus iste menses 11. imperator ruina murorum urbis cognita cives ita est allocutus. "vos muris urbis reficiundis cum non sitis pares, nos quaestoribus nostris negotium dedimus ut ultra constitutum tributum in singula nomismata accipiant miliarisium unum, idque in aerarium nostrum conferant, ex quo nos muros condamus." exinde obtinuit ut dicerata seu bina ceratia quaestoribus solvantur. ceratia autem appellantur 12 folles sive nummi, sic dicti a Numa Ro-

Ῥώμης, ὃς καὶ πρῶτος τοὺς ὀβολοὺς τῇ ἰδίᾳ εἰκόνι ἐχάραξε καὶ νούμμους αὐτοὺς κατὰ τὸ ἴδιον ὄνομα ἐκάλεσεν. οὗτος καὶ ὀφφί-
B κιον ἐτύπωσεν, ὅπερ εἷς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἔχων ἐλάμβανεν ἐξ ἑκάστου τῶν ἀπὸ τοῦ παλατίου ῥογευομένων φόλλεις ιβ΄ ἤτοι κεράτιον ἕν. διὸ καὶ ἐλέγετο ὁ κεράτιον. τοῦτο δὲ ἦν ὡς ἐν τύπῳ ψήφου τῶν ῥογευομένων ἀπὸ τοῦ παλατίου· οὔπω γὰρ τότε ἀπογραφαὶ κατὰ Ῥώμην ἦσαν. ἐν δὲ τῇ πρώτῃ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ Ἰσραὴλ οὗτος ὁ Νουμᾶς ἐγένετο, ἐν τῷ ,δψπ΄ ἔτει τῆς κόσμου κτίσεως.

Ἐβασίλευσεν οὖν Λέων ὁ καὶ Κόνων, ὁ Ἴσαυρος, ἔτη κδ΄ μῆνας β΄ ἡμέρας κε΄. καὶ θνήσκει σὺν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν ψυχικὸν θάνατον, νόσῳ δυσεντερίας βληθείς· καὶ τίθεται τὸ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. ὅσα δὲ
C καὶ οἷα κατὰ Χριστιανῶν συνέβησαν ἐν ταῖς ἡμέραις τούτου τοῦ δυσσεβεστάτου καὶ ἀπανθρώπου Λέοντος, περί τε τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν καὶ περὶ τὰς τῶν πολιτικῶν διοικήσεις αἰσχροῦ κέρδους καὶ φιλαργυρίας ἐπινοίᾳ, κατά τε παντὸς κόσμου καὶ τῶν Χριστιανῶν σεισμοὶ καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ ἐθνῶν ἐπαναστάσεις καὶ θάνατοι, ἀπορῶ μνημονεῦσαι· ὑπερβαίνουσι γὰρ πάντα νοῦν καὶ λόγον καὶ διάνοιαν. ἄξιον δὲ λοιπὸν ἐφεξῆς καὶ τοῦ δυσσεβεστάτου καὶ παναθλίου παιδὸς αὐτοῦ τὰς ἀθεμίτους διεξελθεῖν πράξεις ἀνοσιουργοτέρας καὶ θεομισήτους οὔσας.

mae rege, qui primus obolos sua ipsius effigie signavit, ideoque nummos de suo nomine nuncupavit. idem et officium quoddam constituit, quod quidam ipsius famulorum gerens ab unoquovis eorum qui a palatio stipendium sumebant, accipiebat folles 12 ceu unum ceratium. itaque et ceration dicebatur. faciebat hoc ad ineundum numerum eorum quibus stipendia dabantur: neque enim eo tempore census Romae agebatur. vixit is Numa eo tempore quo primum Israelus captivus abductus fuit, annis a mundo creato 4780.

Leo Isaurus, qui et Conon, imperium gessit annos 24, menses 2, dies 25. mortuus est ex intestinorum morbo, anima cum corpore pereunte. infelix eius cadaver reconditum est in fano apostolorum. subterfugit animus commemorare quae et quales adversae res Christianis evenerint imperio impiissimi atque inhumanissimi huius Leonis, quantum et rectae fidei offecerit, et foedi lucri studio atque avaritia excogitatis contra totum orbem et Christianos fraudibus rei publicae administrationem detriverit, tum quid terrae motuum famis pestilentiae rebellionum ac cladium contigerit. nam neque satis cogitari ista nec explicari possunt. par esse videtur ut porro impiissimi ac miserrimi eius filii nefaria acta, sceleratiora illa et deo invisa, recenseam.

LIPSIAE,
EX OFFICINA B. G. TEUBNERI.